

Ε 13 M

ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

ΤΩΝ

ΙΕΡΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ

ΣΥΝΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ

ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΑΙ ΘΕΟΦΩΡΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΗΜΩΝ

ΕΝ Η.

ΔΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΑΞΙΝ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΝ ΗΘΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
Ο ΝΟΥΣ ΚΑΘΑΙΡΕΤΑΙ, ΦΩΤΙΖΕΤΑΙ, ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΟΥΤΑΙ

καὶ εἰς ἣν προοτετέθησαν τὰ ἐκ τῆς ἐν Βενετία
ἐκδόσεως ἐλλείποντα κεφάλαια τοῦ μακαρίου
Πατριάρχου Καλλιότου.

Εξεδενε *Βενετία* *Μοναχὸν*
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΑΘ. ΤΖΕΛΑΤΗ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

1893

ΤΟΙΣ ΕΝ ΤΩ ΑΓΙΩΝΥΜΩ ΟΡΕΙ
 ΤΟΥ ΑΘΩ
 ΤΟΝ ΗΣΥΧΑΣΤΙΚΟΝ ΒΙΟΝ ΔΙΑΓΟΥΣΙΝ
 ΟΣΙΩΤΑΤΟΙΣ ΗΜΩΝ ΠΑΤΡΑΣΙ
 ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΗΝ ΔΕ
 ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΣ
 ΑΦΙΕΡΟΙ

Ο ΕΚΔΟΤΗΣ

Τίσιν ἄλλοις τὴν ἐκδοσιν τὴν δε τῆς
 Θειοτάτης ταύτης βίβλου τῶν Ἱερῶν Νη-
 πτικῶν, τῆς ποδηγετούσης ἐν τῇ οὐρα-
 νίῳ καὶ ἰσαγγέλῳ πολιτείᾳ καὶ τοὺς
 ταύτης κανόνας ὑψηγουμένης καὶ ἐκδι-
 δασκούσης, τῆς Ἱερᾶς, λέγω, Φιλοκαλίας
 δικαιότερον ἂν ἦν ἀναθῆναι, ἢ ὑμῖν;

Ἐν ὑμῖν τὸ θειότατον πολίτευμα, ᾧ
 τινι καὶ οἱ τὰς σοφωτάτας καὶ πνευματι-
 κωτάτας συγγραψάμενοι τῆς δε τῆς Ἱε-
 ρᾶς βίβλου πραγματείας κατηκολούθη-
 σαν καὶ ἡγέται αὐτοῦ καὶ ὁδηγοὶ καὶ
 ὑπογραμμὲς ὑμῖν ἐγενήθησαν, ἐνακμά-
 ζον ἔτι ἐστὶ καὶ θάλλον τὰ μάλιστα.

Ἑμῶν τὸ ὄρος τὸ ἀγιώνυμον ὄντως
 καὶ τῆς Παμβασίλισσης καὶ Ὑπεράγνου
 Παρθένου ὁ νοητὸς κῆπος, φοίνικας ἀν-
 θούντας μυρίους καὶ κέδρους πληθυνο-
 μένας, ὡς τὰς ἐν τῷ Λιδάνῳ, ἐν πνεύματι
 ἀνέδειξε, καὶ ἀναδείκνυσιν εἰσέτι, Θεοῦ
 τοῦ Παναγάρχου χάριτι καὶ τῆς Παναρω-
 μήτου Κόρης πρεσβείαις ἀδιαλείπτως.

Ἐν ὑμῖν, ὥσπερ ἐν κιβωτῷ τινι, ἀκέ-
 ραια τὰ τοῦ Βυζαντινισμοῦ διάσέσωσται
 πολύτιμα κειμήλια καὶ τιμολογῆ θαναμα-

ζόμενα παρ' ἅπασιν τοῖς τὴν καλαισθη-
 σίαν περὶ πολλοῦ ποιούμενοις καὶ ἀρ-
 χαιοφίλοις καὶ δὴ παρὰ τοῖς ἀληθῶς εὐ-
 σεβέσι καὶ γνησίοις τῆς Ὁρθοδόξου Ἀ-
 νατολικῆς Ἐκκλησίας τέκνοις μάλιστα.

Ἐξ ὑμῶν Νικόδημος ὁ δοίδιμος ὁ εἰς
 τὴν ἐκδοσιν τοσούτων ἱερῶν καὶ θεοφι-
 λῶν βιβλίων τὸν αὐτοῦ βίον καταδαπα-
 νήσας, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν τῆς παρούσης
 βίβλου οὐκ ἐλάχιστα εἰσενέγκας καὶ κα-
 ταβαλὼν, ὅτε ταύτην σὺν τῷ τῆς Κοριν-
 θίας Ἀγίῳ Μακαρίῳ ἐξεδίδου.

Ἑμεῖς δὲ καὶ τήνδε τὴν ἐκδοσιν εἰς
 φῶς ἠνέγκατε, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπιδει-
 ξάμενοι προθυμίαν εἰς ὑποδοχὴν αὐτῆς.

Ἑμῖν οὖν ἔδει τὴν ἐκδοσιν τὴν δε ἀφι-
 ερωθῆναι. Καὶ ὑμῖν ἀφιερῶμεν ταύτην·
 εἰς προτροπὴν μὲν ἀγῶνος ἀρετῆς μεί-
 ζονος, εἰς ὑπόδειγμα δὲ καὶ ὑπογραμμὸν
 πολιτείας ἰσαγγέλου ἀριστον, καὶ εἰς θάρ-
 ρος καὶ ἐνίσχυσιν θριαμβεύσεως κατὰ
 τῶν μηχανημάτων τοῦ Παμπονήρου Σα-
 τάν. — Εὐξασθε οὖν Πατέρες ἅγιοι καὶ
 ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ὁ Θεὸς γένηται ἡμῖν ἡλε-
 ως ἐν τῇ μεγάλῃ τῆς Κρίσεως ἡμέρᾳ.

Τυπογραφείον ΑΔΕΛΦΩΝ Η. ΚΑΛΕΡΓΗ Έν Αθήναις

Επί τῆς διαστροφῆς τῶν ῥῶν Παιδῶν-Ζήνωνος.

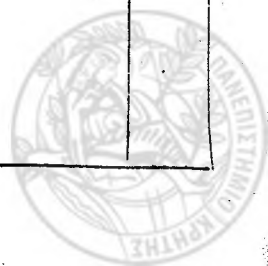

ὁλοῦ δημοσιεύειν ταῖς τῶν πολλῶν ἀκοαῖς ὡς ξενήκουστα· ὅτι φησὶ, καὶ κίνδυνός τις ἐκ τούτων παρακολουθεῖ. Πρὸς τὸν δὲ τὰ συντόμως ἀνθυποκρούμεν· ὅτι οὐδὲ ἡμεῖς, ὡς φίλ' ἐταῖρε, οἰκείοις λογιμοῖς στοιχοῦντες ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν ἤλθομεν, παραδείγμασι δὲ μᾶλλον χρησάμενοι. ἔνθα μὲν τῆς ἱερᾶς Γραφῆς ἀδιορίστως ἅπασι τοῖς εὐσεβέσιν ἐντελλομένης ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν διαπαντός ἔχειν τὸν Κύριον· ἀσεβὲς δὲ τὸ λέγειν κεκωλυμένον τι, ἢ ἀδύνατον ἔχειν τὰ τοῦ Πνεύματος παραγγέλματα, κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον· ἔνθα δὲ, καὶ τῆς τῶν Πατέρων ἐγγράφου παραδόσεως· ὁ γὰρ Θεολόγος Γρηγόριος ἅπασι κοινῶς τοῖς ὑπ' αὐτὸν λαοῖς ὑποτίθεται, μνημονεύειν τοῦ Θεοῦ μᾶλλον, ἢ ἀναπνεῖν. Ὅ,τε Θεῖος Χρυσόστομος τρεῖς ὁλοὺς λόγους ἐκτίθεται περὶ τῆς ἀδιαλείπτου καὶ νοερᾶς προσευχῆς, καὶ μυριαχοῦ δὲ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ λόγων ἅπαντας κοινῶς ἐπὶ τῷ διαπαντός προσεύχεσθαι παραινεῖ. Καὶ ὁ θαυμαστός δ' ἐκεῖνος Σιναΐτης Γρηγόριος διαφόρους πόλεις περιερχόμενος τὴν τοιαύτην σωτήριον ἐργασίαν ἐδίδασκεν. Ἀλλὰ γὰρ καὶ Θεὸς αὐτὸς διὰ θαυματουργίας ἀνωθεν Ἀγγέλων ἀποστείλας, τὴν τοιαύτην ἀλήθειαν ἐπεσφράγισεν, ἐπιστομίσας τὸν ἀντιλέγοντα μοναχόν, ὡς ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης βίβλου ὁράται. Καὶ τί δεῖ μοι πρὸς τοῦτο λόγων; ὅπου γε αὐτοὶ οἱ κατὰ κόσμον ὄντες, καὶ ἐν βασιλείοις διατρίβοντες, ἔργον ἀδιάκοπον, ὡς εἶπομεν, τὴν τοιαύτην μελέτην ἔχοντες, πραγματικῶς ἐπικυροῦσι τὸν λόγον, καὶ ἱκανοὶ παρ' ἑαυτῶν ἐπιστομίσαι τοὺς ἀντιλέγοντας. Εἰ δὲ καὶ τινες ἔσθ' ὅτε μικρόν τι παρετρίψαν, τί θαυμαστόν; ἐξ οἰήσεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῦτο πεπόνθασιν κατὰ τὸν Σιναΐτην Γρηγόριον. Ἐγὼ δ' οἶμαι τὸ μάλιστα, καὶ κυρίως τῆς παρατροπῆς ταύτης αἴτιον τοῦτο εἶναι, τὸ μὴ ἀκριδῶς κατὰ πάντα στοιχεῖν τῇ περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης τῶν Πατέρων διδασκαλίᾳ· οὐ παρὰ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἅπασι. Ἀγία γὰρ αὕτη, καὶ δι' αὐτῆς μᾶλλον πλάνης ἀπάσης ἀ-

παλλαγῆναι δεόμεθα· ἐπεὶ καὶ ἡ κατὰ νόμον τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ, ἡ εἰς ζωὴν ὁδηγοῦσα, εὐρέθη, φησὶν ὁ Παῦλος, τισὶν εἰς θάνατον· ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦτο γέγονε· πῶς γάρ; ἀγίας τε οὔσης ταύτης καὶ δικαίας, καὶ ἀληθοῦς; διὰ δὲ τὴν μοχθηρίαν τῶν πεπραμένων ὑπὸ τὴν ἀμαρτίαν· τί οὖν διὰ τοῦτο; καταγνωστέον μὲν τῆς θείας Ἐντολῆς διὰ τὴν τινῶν ἀμαρτίαν; ὀλιγορπτεόν δὲ καὶ τῆς τοιαύτης σωτηριώδους ἐργασίας διὰ τὴν τινῶν παρατροπὴν; οὐδαμῶς· οὐτ' ἐκείνης, οὔτε μὴν ταύτης· θαρροῦντας δὲ μᾶλλον τῷ εἰπόντι, ἐγὼ εἰμὶ ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης, καὶ πενθικῆς διαθέσεως ἐγχειρτέον τῷ ἔργῳ· τῷ γὰρ οἰήσεως καὶ ἀνθρωπαρεσκείας ἀππλλαγμένῳ, κἂν πᾶσα ἡ πονηρὰ τῶν δαιμόνων φάλαγξ κατ' αὐτοῦ συρραγῇ, οὐδὲ προσεγγίσει δύνησεται, κατὰ τὴν τῶν Πατέρων διδασκαλίαν. Τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ τῆς Βίβλου πανταχόθεν, ἐξ ὧν εἶρηται, τὸ ἀνεπίληπτον πάντη πάντως προβαλλομένης, ἐπικαιρότατον ἂν εἴη λοιπὸν τὸ δειπνοκλητικὸν ἐκεῖνο τῆς Σοφίας εἰς χεῖρας ἀναλαβεῖν, μετὰ ὑψηλοῦ τοῦ κηρύγματος ἐπὶ τὴν τῆς Βίβλου ταύτης πνευματικὴν ἐστιατορίαν συγκαλέσαι τοὺς ἅπαντας· ὅσοι μὴ περὶ τὰ θεῖα μισόδειπνοι, μηδὲ κατὰ τοὺς ἐν Εὐαγγελίοις ἐκείνους, ἀγροῦς, καὶ βόας, καὶ γυναῖκας προφασιολογούμενοι. Ἐλθετε τοίνυν, ἔλθετε· φάγετε τὸν ἐν αὐτῇ γνωστικὸν τῆς σοφίας ἄρτον, καὶ πίετε οἶνον τὸν εὐφραίνοντα μὲν νοητῶς τὴν καρδίαν, ἐξιστῶντα δὲ πάντων αἰσθητῶν ὁμοῦ τε, καὶ νοητῶν διὰ τὴν κατ' ἑκστασιν θέωσιν, καὶ μεθίσθητε μέθην τρώντι νηφάλιον. Ἐλθετε πάντες ὅσοι κλήσεως ὀρθοδόξου τυγχάνετε μέτοχοι, συνάμα λαϊκοὶ τε καὶ Μοναχοὶ, οἱ τὴν ἐντὸς ὑμῶν οὔσαν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, καὶ τὸν ἐν τῷ ἀγγῶ τῆς καρδίας κεκρυμμένον εὐρὴναι σπονδάζοντες θησαυρόν· ὃς ἔστιν ὁ γλυκὺς Ἰησοῦς Χριστός· ἢ ὅπως, τῆς περὶ τὰ κάτω αἵμαλωσίας, καὶ τῆς περιφορᾶς τοῦ νοὸς ἡμῶν ἐλευθερωθέντος, καὶ τῆς καρδίας τῶν παθῶν καθαρθείσης, διὰ τῆς

ἀδιαλείπτου τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ φοβερᾶς ἐπικλήσεως, καὶ τῶν
λοιπῶν συνεργῶν ἀρετῶν, τῶν ἐν τῇ
παρούσῃ Βίβλῳ διδασκομένων, ἐνωθεί-
ντε μὲν πρὸς ἑαυτοὺς, δι' ἑαυτῶν δὲ καὶ
πρὸς Θεὸν, κατὰ τὴν πρὸς τὸν Πατέρα
τοῦ Κυρίου παράκλησιν, ἵνα ὧσι λέγον-
τος, ἐν, ὡς ἡμεῖς ἐν ἐσμέν· καὶ οὕτως
αὐτῷ ἠνωμένοι, καὶ ὁλως ἡλλοιωμένοι

τῇ κατοχῇ καὶ ἐκστάσει τοῦ Θεοῦ ἔρω-
τος δαψιλέστατα θεωθεῖντε, ἐν αἰσθήσει
νοερᾷ, καὶ ἀδιαστάτῳ πληροφορία, καὶ
πρὸς τὸν πρῶτον σκοπὸν τοῦ Θεοῦ ἐπα-
νέλθοιτε, δοξάζοντες Πατέρα, Υἱὸν, καὶ
Πνεῦμα Ἅγιον τὴν μίαν Θεαρχικωτάτην
Θεότητα. Ἡ, πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ,
καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

καὶ γὰρ πνευματικῆς, καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, μετὰ καὶ τῆς ἐφικτῆς τῶν ἐντολῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἠθικῶν ἀρετῶν πράξεως, διὰ τῆς ἐκ τῆς τοῦ Παναγίου ὀνόματος ἐπικλήσεως ἐγγινομένης τῇ καρδίᾳ θερμῆς, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν πνευματικῆς ἐνεργείας, τὰ μὲν πάθη καταναλίσκονται, πῦρ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν, ὅτε νοῦς καὶ ἡ καρδία κατ' ὀλίγον καθαίρονται, καὶ πρὸς ἑαυτὰ ἐνοῦνται· κεκαθαρμένων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἑαυτὰ ἠνωμένων· ἐντεῦθεν, αἱ σωτηριώδεις ἐντολαὶ εὐχερέστερον κατορθοῦνται· ἐντεῦθεν, οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος ἐπανατέλλουσι τῇ ψυχῇ, καὶ πᾶσα ἡ τῶν ἀγαθῶν σωρεία ἐπιδραυιλεύεται· καὶ, ἵνα συνελὼν εἴπω, ἐντεῦθεν, συντομωτέως ἔξεστιν ἡμῖν ἐπαναδραμεῖν πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς δωρηθεῖσαν ἐν τῷ Βαπτίσματι τελείαν χάριν τοῦ Πνεύματος· ἐν ἡμῖν μὲν οὖσαν, ἀλλὰ δίκην τοῦ ἐν αἰθάλῃ σπινθῆρος συγκεχωσμένην τοῖς πάθεσι, καὶ τηλαυγῶς ἀναλάμψασαν αὐτὴν κατοπτεῦσαι, καὶ φωτισθῆναι νοερῶς, καὶ ἐπομένως τελειωθῆναι, καὶ βεωθῆναι κατάλληλα. Τῆς γεμῆς ἐργασίας ταύτης οἱ πλείους μὲν τῶν Πατέρων σποράδην ἐν τοῖς ἑαυτῶν συγγράμμασι μνημονεύουσιν, ὥς πρὸς εἰδότας τὸν λόγον ποιούμενοι· Ἕνιοι δὲ τοῦτο προειδότες ἴσως τὴν τῆς ἡμετέρας γενεᾶς περὶ ταύτην τὴν σωτηριώδη μελέτην, ἀγνωσίαν ὁμοῦ καὶ ἀμέλειαν· καὶ τὸν πρακτικὸν αὐτῆς τρόπον διάτινων φυσικῶν μεθόδων λεπτομερῶς ἐρμηνεύσαντες, καθάπερ τινὰ πατρικὴν κληρονομίαν, ἡμῖν τοῖς ἑαυτῶν τέκνοις παραδοῦναι οὐκ ὤκνησαν, οἳ καὶ πολυωνύμως ταύτην ἀποσεμνύνοντες, καὶ ἀρχὴν πάσης ἄλλης θεοφιλοῦς ἐργασίας, καὶ σωρείαν τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἀκραιφνέστατον γνῶρισμα μετανοίας, καὶ πρᾶξιν νοερὰν ἐπίβασιν οὖσαν ἀληθοῦς θεωρίας· αὐτὴν προσειπόντες, ἅπαντας ἐπὶ τὸ ὀνησιφόρον τοῦ ἔργου προτρέπουσι. Θρηνῶ δὲ τοεντεῦθεν· καὶ μοι τὸ πάθος ἐπικόπτει τὸν λόγον. Τῶν γὰρ περὶ τῆς τοιαύτης τρώοντι Καθάρτικῆς, καὶ Φωτιστικῆς καὶ Τελειωτικῆς, κατὰ τὸν Ἀρεοπα-

γίτην εἰπεῖν, ἐργασίας φιλοσοφούντων βιβλίων. Οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα, διὰ τὸ περὶ προσοχῆς, καὶ νήψεως διεξιέναι, Νηπτικὰ τοῖς πολλοῖς ἀκούει. Πάντων ὁμοῦ ὥσπερ ἀναγκαίων τιμῶν Μέσων τε καὶ ὀργάνων εἰς τὴν αὐτὴν τεινόντων ὑπόθεσιν, καὶ σκοπὸν ἕνα ἔχόντων· τὸ Θεουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον. Διὰ τε τὴν τοῦ χρόνου παλαιότητα, διὰ τε τὴν σπάνιν, ὁδὸς δ' εἰπεῖν, καὶ τῷ μηδέποτε τύποις ἐκδοθῆναι, μονονοῦχί ἐκλειπομένων· εἰδὲ καὶ τινὰ που περιελέλειπτο, κάκεινων σπτοδρώτων ὄντων καὶ πάντῃ διεφθαρμένων, καὶ ἴσα σχεδὸν τοῖς, εἰ μηδέποτε ἦσαν, μνημονευομένων. Προσθήσω δ' ὅτι, ἐπεὶ καὶ οἱ πλείους τῶν ἡμετέρων ἀμελῶς διάκεινται, καὶ περὶ μὲν τὰ πολλὰ τυρβαζόμενοι, τὰς σωματικὰς φημι· καὶ πρακτικὰς τῶν ἀρετῶν ἢ, ἀληθέστερον εἰπεῖν, περὶ μόνον τὰ τῶν ἀρετῶν ἐργαλεῖα, ἐν αὐτοῖς τὸν ἅπαντα κατατρίβουσι βίον τοῦ δὲ ἐνδὸς, τῆς φυλακῆς δηλαδὴ τοῦ νοῦς, καὶ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τοῦκ οἶδ' ὅπως, ἀνεπιστημόνως γε λίαν ὀλιγοροῦσι κινδυνεύει τὴν τοιαύτην σύντομον, καὶ γλυκυτάτην ἐργασίαν τέλεον ἐκλιπεῖν· ἀμαυρωθῆναι τε ἐντεῦθεν, καὶ ἀποσβεσθῆναι τὴν χάριν· σὺν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν πρὸς Θεὸν ἡμῶν ἔνωσιν καὶ θεουργίαν διαπεσεῖν. (Ὅπερ ἦν τὸ, ὥς εἴρηται, προηγουμένον ἀπ' ἀρχῆς καὶ κατ' εὐδοκίαν θέλημά τοῦ Θεοῦ· Πρὸς δὲ δὴ, ὥς εἰς σκοπιμώτατον τέλος ἀφορῶσιν, ἥτε πρὸς τὸ εἶναι δημιουργία, καὶ ἡ πρὸς τὸ εὖ εἶναι, καὶ αἰεὶ εὖ εἶναι περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ Λόγου οἰκονομία· καὶ ἀπλῶς ὅσα γε ἐν τῇ Παλαιᾷ, καὶ ὅσα ἐν τῇ Καινῇ θεοπρεπῶς διαπέπρακται.)

Ὅπου γὰρ πρότερον πολλοὶ, καὶ τῶν κατὰ Κόσμον ὄντες, καὶ Βασιλεῖς αὐτοὶ, καὶ ἐν Βασιλείοις διατρίβοντες, καὶ μυρίαὶ ὅσαι φροντίσι, καὶ μερίμναις βιωτικαῖς ὁσημέραι κατατεινόμενοι, ἐν καὶ καθ' αὐτὸ ἔργον εἶχον τὸ ἀδιαλείπτως ἐν καρδίᾳ προσεύχεσθαι, ὥς πολλοὺς ἐν ταῖς ἱστορίαις εὐρίσκομεν· νῦν ἐξ ἀμελείας τε καὶ ἀγνωσίας, οὐ μόνον παρὰ τοῖς ἐν κόσμῳ οὖσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς

Τὴν

μοναχοῖς αὐτοῖς καὶ ἡσυχῶς μονάζουσι, σπανιώτατον ἐστίν, ὃ τῆς ζῆμίας, καὶ πάνυ δυσεύρετον. Οὕτινος καὶ στερούμενοι, καὶ τοὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἀγωνιζόμενοι ἕκαστος, καὶ τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς ὑπομένοντες πόνους, οὐδένα ὅμως καρπὸν ἀποδρέπονται, ὅτι τῆς ἀδιαλείπτου τοῦ Κυρίου μνήμης, καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς τικτομένης καρδίας τε, καὶ νοδὸς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ καθαρότητος χωρὶς, καρποφορῆσαι ἀδύνατον, χωρὶς, γὰρ φησιν, ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Καὶ πάλιν ὁ μένων ἐν ἐμοὶ οὗτος φέρει καρπὸν πολύν.

Ἐντεῦθεν δὴ καὶ τεκμαίρομαι μὴ ἄλ-
λῃν εἶναι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὕτως ἐξέ-
λιπον οἱ ἀγιότητι διαπρέποντες καὶ ζῶν-
τες ἔτι καὶ μετὰ θάνατον, καὶ οὕτως ὀ-
λίγοι εἰσὶν οἱ σωζόμενοι ἐν τῷ νῦν και-
ρῷ, εἰμὴ ταύτην ὅτι δηλαδὴ, τούτου τοῦ
πρὸς θεῷ ἀνάγοντος ἔργου παρημε-
λήσαμεν διότι τοῦ θεωθῆναι τὸν νοῦν
ἔφη τις, οὐχ ὅπως ἀγιάσαι, ἀλλ' οὐδὲ
σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεται, καὶ
μόνη ἀκοῇ φρικωδέστατον, ταύτῃ γὰρ
ἐστὶ σωθῆναι καὶ θεωθῆναι κατὰ τὴν τῶν
θεοσόφων ἐκφαντορίαν. Τὸ δὲ πλεον καὶ
κυριώτερον, ὅτι καὶ τῶν εἰς τοῦτο χειρα-
γωγούντων βιβλίων στερούμεθα. Τούτων
δὲ χωρὶς, τοῦ τέλους ἐπιτυχεῖν, τῶν ἀ-
δυνάτων ἐστίν.

Ἄλλ' ἰδοὺ ὁ πάντα καλὸς καὶ ἀγαθὸς ὁ
τῶν φιλόχριστος Κύριος Ἰωάννης
Μαυρογορδάτος ὁ μηδενὶ τῶν ἀπάντων
τῶν πρωτείων παραχωρῶν, ὅσα γε εἰς
ἐλευθεριότητος ἵκει λόγον, φιλοπτω-
χείας τε, καὶ φιλοξενίας, καὶ τῆς ἄλλης
χορείας τῶν ἀρετῶν ὁ τῷ ἐνθέῳ ζήλῳ
ὑπὲρ τῆς τοῦ κοινοῦ ὀφειλείας διαπαντὸς
πυρπολούμενος.

Οὗτος δὴ οὗτος παρὰ τῆς τοῦ Χρι-
στοῦ χάριτος τοῦ πάντας ἀνθρώπους σω-
θῆναι καὶ θεωθῆναι ἐθέλοντος ἐμπνευ-
σθεῖς, εἰς χαρὰν μεταβάλλει τὸν θρῆνον,
λύων τὸ ἀπορον. Εἰς τὸ Κοινὸν γὰρ προ-
τιθεῖς τὸ τῆς θεώσεως Μέσον, ὁλοψύχως,
καὶ ἴν' οὕτως εἰπῶ, χερσὶ τε ποσὶ τε
συντρέχει, καὶ τρόπῳ παντὶ συνεργεῖ ἐν
τῷ μέρει τούτῳ τῇ, ὡς εἴρηται, προαι-

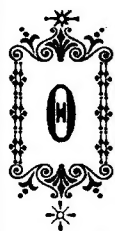
νίῳ βουλῇ τοῦ Θεοῦ. Βαβαὶ τῆς δόξης
εὐγε τῶν μεγαλείων. Ἰδοὺ γὰρ τὰ ποτὲ
μηδέποτε ἐν τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις ἐκδο-
θέντα. Ἰδοὺ τὰ ἐν παραδύσσει, καὶ σκοτῷ,
καὶ γωνίᾳ που κείμενα ἀκλεῇ καὶ σπτό-
δρωτα, καὶ τῇδε κἀκεῖσε παρερριμένα τε
καὶ διεσπαρμένα. Ἰδοὺ τὰ πρὸς τὴν καθα-
ρότητα καρδίας, καὶ νῆψιν νοδὸς, καὶ ἀνά-
κλησιν τῆς ἐν ἡμῖν χάριτος, πρόσθετες δὲ,
καὶ θεώσεως, ἐπιστημονικῶς χειραγω-
γούντα, εἰς ἐν συναγαγὼν, καὶ δαπάνης
οὐδόλως φειδόμενος, ἐπὶ τῷ μέγα καὶ πε-
ριφανὲς φῶς τῆς Τυπογραφίας ἐκδίδωσιν.
(Ἐδει γὰρ, ἔδει τὰ περὶ φωτισμοῦ θείου
διαγορεύοντα, καὶ φωτὸς τοῦ κατὰ τύπον
ἀξιοθῆναι) Καὶ διὰ ταύτης, ἀπαλάττει
μὲν τοὺς εἰδότας τῶν περὶ τὴν ἀντιγρα-
φὴν πόνων, διεγείρει δὲ ἐν ταύτῳ καὶ
τοὺς μὴ εἰδότας ἐπὶ τὸν τῆς κτήσεως,
εἰπῶ δ' ὅτι καὶ τῆς κατ' ἐνέργειαν πρά-
ξεως, ἔρωτα. Καὶ ἔχεις τοιγαροῦν, ὃ φίλ-
τατε Ἀναγνώστα, διὰ τοῦ πάντ' ἀρίστου
Κυρίου Ἰωάννου, ἀπονον τοῦ λοιποῦ
καὶ εὐπόριστον, τὴν παροῦσαν πνευμα-
τικὴν Βίβλον. Βίβλον, τὸ τῆς νήψεως τα-
μιεῖον τὸ τοῦ νοδὸς φυλακτήριον τὸ μυ-
στικὸν διδασκαλεῖον τῆς νοερᾶς προσευ-
χῆς. Βίβλον, τῆς πρακτικῆς τὴν ἐξαίρε-
τον ὑποτύπωσιν τῆς θεωρίας τὴν ἀπλα-
νῇ ὁδηγίαν τὸν τῶν Πατέρων Παράδει-
σον τῶν ἀρετῶν τὴν χρυσὴν σειράν.
Βίβλον, τὸ πυκνὸν τοῦ Ἰησοῦ ἀδολέσχη-
μα, τὴν ἀνακλητικὴν τῆς χάριτος σάλ-
πιγγα, καὶ συνελόντα φᾶναι, αὐτὸ δὴ
αὐτὸ τὸ τῆς θεώσεως ὄργανον, χρῆμα
εἰπέρ τι ἄλλο μυριοπόθητον, καὶ πρὸ
πολλῶν ἐτῶν μελετώμενον μὲν καὶ ζητού-
μενον, ἀλλ' οὐχ εὗρισκόμενον. Διὰ τοῦτο
ἄρα καὶ χρέος ἀφυκτον ἐπικείμενόν σοι
ἂν εἴη, καὶ παντὶ λόγῳ δικαίου ἐποφει-
λόμενον, ὑπὲρ τοῦ Εὐεργέτου, καὶ τῶν
συνεργῶν, εὐχαῖς ἐκτενέσι τὸ Θεῖον κα-
θικετεύειν, ὅπως ἂν καὶ αὐτοὶ τοῦ Ἰησοῦ
μέτρου τῆς θεώσεως ἐπιτύχωσι, καὶ ὡς
εἰς τοῦτο κοπιᾶσαντες, πρῶτοι καὶ τῶν
καρπῶν ἀπολαύωσι.

Ἄλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενομένοις
ὑποκρούσειεν ἂν τις ἰσως, μὴ θεμιτὸν,
εἶναι φάσκων, ἔστιν ἅττα τῶν ἐν τῇ Βί-

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ

ΒΙΒΛΟΝ

Ὁ Εὖς, ἡ μακαρία Φύσις ἡ ὑπερ-
τελὴς τελειότης ἡ πάντων τῶν
ἀγαθῶν καὶ καλῶν Ποιητικὴ
Ἀρχὴ ὑπεράγαθος καὶ ὑπερ-
καλὸς· ἐξ αἰδίου προορίσας
καὶ τὴν θεαρχικὴν αὐτοῦ ιδεάν θεῶσαι
τὸν ἄνθρωπον, καὶ τοῦτον περὶ αὐτοῦ
ἀπ' ἀρχῆς ἐν ἑαυτῷ προηγουμένως θεὸς
τὸν σκοπὸν, ἐν χρόνῳ καθ' ὃν νῦν δόκνησε
τοῦτον δημιουργεῖ. Καὶ παρὰ μὲν τῆς
ὑλῆς τὸ σῶμα λαβὼν, παρ' ἑαυτοῦ δὲ
ψυχὴν ἐνθεῖς, οἷόν τινα κόσμον, μέγαν
τῷ πλήθει τῶν δυνάμεων καὶ τῇ ὑπερο-
χῇ, ἐν τῷ μικρῷ ἴστησιν ἐπόπτην τῆς
αἰσθητῆς Κτίσεως, καὶ μύστην τῆς νο-
ουμένης, κατὰ τὸν πολὺν ἐν Θεολογίᾳ
Γρηγόριον. Καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἀλλ' ἡ
ἀγαλμα τῶντι καὶ εἰκόνα θεότευκτον
πασῶν χαρίτων ἀνάπλεων; Εἶθ' οὕτω,
καὶ τὸν τῆς Ἐντολῆς νόμον αὐτῷ πα-
ρασχὼν, οἷόν τινα τοῦ Ἀυτεξουσίου ἀπό-
πειραν, ὑποχωρῆσαι τούτῳ τοῦ λοιποῦ
δεῖν ἔγνω, καὶ, ὃ φησιν ὁ Σειράχ, ἀφῆ-
κεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ,
κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ ἐλέσθαι τὸ παρι-
στάμενον· καὶ ἐπαθλὸν ὥσπερ τῆς τι-
μηθείσης παρ' αὐτοῦ ἐντολῆς, τὴν ἐνυ-
πόστατον τῆς θεώσεως χάριν κομίσεσθαι
θεὸν γενόμενον, καὶ τῷ ἀκραίφνεστάτῳ
φωτὶ εἰς αἰῶνας καταστραπτόμενον. Ἀλ-
λὰ γὰρ, ὡς τῆς πονηρᾶς τοῦ φθόνου βρ-
αδιουργίας, οὐκ ἠνέγκε ταῦτα εἰς ἔργον
προβῆναι ὁ τῆς κακίας ἀρχῆθεν εἰσηγη-
τῆς· φθόνον δὲ συλλαβὼν κατὰ τε τοῦ

Πλάστου καὶ πλάσματος, ὡς ὁ Ἱερὸς
φησι Μάξιμος· τοῦ μὲν, ἵνα μὴ διάδηλος
γένηται ἡ κατ' ἐνέργειαν πανύμνητος
τῆς Ἀγαθότητος δύναμις θεουργοῦσα
τὸν ἄνθρωπον· τοῦ δὲ, ἵνα μὴ τῆς τοι-
αύτης ὑπερφυοῦς κατὰ θέωσιν δόξης
φανεῖν μέτοχος· δόλῳ ὁ δόλιος τὸν δει-
λαιὸν κατασοφισάμενος ἄνθρωπον, χρη-
στολόγοις δῆθεν βουλαῖς παραβῆναι τὴν
θεοποιὸν ἐντολὴν παρεσκεύασε. Καὶ τῆς
θείας δόξης, φεῦ, τοῦτον ἀποχωρίσας,
Ὀλυμπιονίκης τις εἶναι ὁ ἀντάρτης ἐδό-
κει καθ' ἑαυτὸν, ὡς δυνηθεὶς διακόψαι
τῆς προαιωνίου βουλῆς τοῦ Θεοῦ τὴν
ἐκπλήρωσιν.

Ἐπὶ δὲ κατὰ τοὺς θεῖους φᾶναι χρη-
σμοὺς, ἡ ἐπὶ θεώσει τῆς ἀνθρωπίνης
νῆς φύσεως γεγονυῖα βουλὴ τοῦ Θεοῦ
εἰς τὸν αἰῶνα μένει, λογισμοὶ τε τῆς
καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν,
οἱ τῆς Προνοίας, δηλαδὴ, καὶ Κρίσεως
λόγοι οἱ ἐπὶ τούτῳ τείνοντες τὸν σκο-
πὸν, κατὰ τε τὸν παρόντα κατὰ τε τὸν
μέλλοντα αἰῶνα ἀμετατρέπτως βεβήκα-
σι, κατὰ τὴν τοῦ Ἱεροῦ Μαξίμου ἀνά-
πτυξιν. Ἡνύδοκνησεν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡ-
μερῶν διὰ σπλάγχνα ἐλέους αὐτοῦ ὁ τοῦ
Πατρὸς Θεαρχικώτατος Λόγος, ἀθετῆ-
σαι μὲν τὰς βουλὰς τῶν Ἀρχόντων τοῦ
σκοπτοῦ, περᾶναι δὲ καὶ εἰς ἔργον προ-
αγαγεῖν, ἣν προέθετο βουλήν ἀρχαίαν
τε καὶ ἀληθινήν. Καὶ τοίνυν, εὐδοκίᾳ
τοῦ Πατρὸς, καὶ συνεργίᾳ τοῦ Ἁγίου
Πνεύματος σαρκωθείς, καὶ τὴν ἡμετέ-
ραν ὁλὴν προσλαβόμενος φύσιν, καὶ θε-
ώσας αὐτήν· εἶτα καὶ τὰς σωτηρίους

καὶ θεουργοὺς αὐτοῦ ἐντολὰς ἡμῖν δω-
ρησάμενος, καὶ τὴν τοῦ Παναγίου Πνεύ-
ματος αὐτοῦ τελείαν χάριν διὰ τοῦ Βα-
πτίσματος, οἶονεὶ σπέρμα θεῖον ἐγκατα-
σπείρας ταῖς καρδίαις ἡμῶν, δέδωκεν ἡ-
μῖν κατὰ τὸν θεῖον Εὐαγγελιστὴν, ἐξου-
σίαν, ὥστε, καὶ τὰς ζωοποιοὺς αὐτοῦ ἐν-
τολὰς, καὶ τὰς πνευματικὰς μεθηλικιώ-
σεις πολιτευομένους, καὶ διὰ τῆς ἐργα-
σίας αὐτῶν ἀσθεστον τὴν ἐν ἡμῖν χάριν
διατηρήσαντας, τελευταῖον καρποφορῆ-
σαι, καὶ τέκνα Θεοῦ δι' αὐτῆς γενέσθαι
καὶ θεωθῆναι, καταντήσαντας εἰς ἄνδρα
τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώ-
ματος τοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο γὰρ ἦν, ὡς ἐν
κεφαλαίῳ, τὸ τέλος ἅπαν καὶ τὸ συμπέ-
ρασμα τῆς περὶ ἡμᾶς ὅλης τοῦ λόγου οἰ-
κονομίας. Ἀλλ' οἱμοί· καλὸν γὰρ ἐνταῦθα
στενάξαι πικρὸν, κατὰ τὸν Θεῖον Χρυσό-
στομον. Οἱ γὰρ τοσαύτης χάριτος ἀπο-
λαύσαντες, καὶ τηλικαύτης εὐγενείας ἀ-
ξιωθέντες, ὥστε τὴν ἡμετέραν ψυχὴν
ὑπὲρ Ἡλίου λάμπειν ἐν τῷ Βαπτίσματι
καθαυρομένην τῷ Πνεύματι. Ἐπεὶ δὲ νή-
πιοι τὴν τοιαύτην εἰσδεχόμεθα θεοειδε-
στάτην λαμπρότητα· τοῦτο μὲν, ὑπ' ἀ-
γνοίας, τὸ πλεον δὲ ὑπὸ τῆς τῶν βιωτι-
κῶν φροντίδων σκοτομῆνης ἐκτυφλωθέν-
τες, ἐπὶ τοσοῦτον τὴν χάριν τοῖς πάθεσι
συνεχώσαμεν, ὥστε κινδυνεύειν τελέως
τὸ ἐν ἡμῖν ἀποσβεῖναι τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα,
καὶ τὰ ἴσα σχεδὸν τοῖς πρὸς τὸν Παῦ-
λον ἀποκριναμένοις ἐκείνοις παθεῖν, τοῖς
ἀλλ' οὐδὲ εἰ Πνεῦμα Ἅγιον, εἰποῦσιν,
ἐστὶν ἠκούσαμεν καὶ γενέσθαι ἡμᾶς ἀ-
ληθῶς ὡς τοαπαρχῆς, κατὰ τὸν Προφῆτην
ὅτε οὐκ ἤρχεν ἡ χάρις ἡμῶν. Φεῦ τῆς
ἡμῶν ἀσθεनेίας· ὡς ἀπώλοιτο ἡ κακία,
καὶ ἡ περὶ τὰ αἰσθητὰ ἡμῶν παρὰ τὸ
δέον προσπάθεια. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστὸν
τοῦτο ἐστίν, ὅτι καὶ εἰ παρ' ἑτέροις, τυ-
χόν, ἐνεργουμένην τὴν χάριν ἀκούσαι-
μεν, φθονοῦντες διαβάλλομεν, καὶ οὐδὲ εἰ
ἐστὶν ἐνέργεια χάριτος ἐν τῷ νῦν αἰῶνι
πιστεύομεν. Τί οὖν ἐντεῦθεν; σοφίζει
μὲν τὸ πνεῦμα τοὺς θεοσόφους Πατέρας,
καὶ πρὸς τῇ καθόλου νήψει, καὶ τῇ κατὰ
πάντα προσοχῇ, καὶ φυλακῇ τοῦ νοός,
καὶ τρόπον αὐτοῖς ἀποκαλύπτει εἰς τὸ

τὴν χάριν αὐθις εὐρεῖν, ὡς θαυμαστὸν
ἀληθῶς καὶ ἐπιστημονικώτατον. Ὁ δὲ ἦν
τὸ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν
τὸν Ὑῖον τοῦ Θεοῦ ἀδιαλείπτως προσεύ-
χεσθαι οὐχ ἀπλῶς, ἐν νοί, φημί, μόνον
καὶ χεῖλιν (τοῦτο καὶ γὰρ ἅπασιν κοινῶς
τοῖς εὐσεβεῖν αἰρουμένοις προφανές, καὶ
τῷ τυχόντι ἐστὶν εὐχερές). Ἀλλ' ὅλον
τὸν νοῦν κατὰ τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον ἐπι-
στρεψάμενους, ὃ καὶ θαυμαστὸν· οὕτως
ἐνδον, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ τῆς καρδίας βά-
θει τὸ τοῦ Κυρίου ἐπικαλεῖσθαι Πανά-
γιον ὄνομα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐκ-
ζητεῖν, αὐτοῖς καὶ μόνοις γυμνοῖς τοῖς
τῆς προσευχῆς προσέχοντάς ῥήμασι, καὶ
μηδὲν ἕτερον οὐτ' ἔσθωθεν, οὐτ' ἐξώθεν
τοσύνολον παραδεχομένους ἀσχημάτι-
στον ὅλως καὶ ἄχροον τηρεῖν τὴν διά-
νοιαν. Τὰς δὲ δὴ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀ-
φορμὰς, καὶ τὴν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὕλην,
ἐξ αὐτῆς ἔσχον τῆς τοῦ Κυρίου διδασκα-
λίας, ποτὲ μὲν λέγοντος. «Ἡ Βασιλεία
» τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. Ποτὲ δέ· Ὑ-
» ποκριτὰ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς
» τοῦ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδος, καὶ
» τότε τὸ ἐκτὸς αὐτῶν ἔσται καθαρόν.» Ἄ-
» περ, οὐκ αἰσθητῶς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐν-
» τὸς ἡμῶν ἐννοεῖται ἄνθρωπου. Ἐκτε τοῦ
» Ἀποστόλου Παύλου πρὸς Ἐφεσίους
» γράφοντος οὕτως. «Τούτου χάριν κάμ-
» πτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ
» Κυρίου Ἰησοῦ ἡμῶν Χριστοῦ· ἵνα δόξῃ
» ὑμῖν δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ
» Πνεύματος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρω-
» πον κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τοῦ
» Πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Τί
» ταύτης τῆς μαρτυρίας σαφέστερον γέ-
» νοιτ' ἂν; Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ, ἄδοντές φησι
» καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ
» Κυρίῳ. Ἀκούεις; ἐν τῇ καρδίᾳ, φησὶν.
Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ Κορυφαῖος τοῦτο
» προσεμπεδοί, ἕως οὔ, φάσκων, ἡμέρα
» διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατελεῖν ἐν
» ταῖς καρδίαις ὑμῶν. Τοῦτο δὲ, ὡς ἀναγ-
» καῖον παντὶ εὐσεβοῦντι, καὶ ἐν μυρίαις
» ὁσαῖς ἄλλαις σελίσι τῆς Νέας Γραφῆς
τὸ Πνεῦμα ἐκπαιδεύει τὸ Ἅγιον, ὡς ἐξ-
» εστι κατιδεῖν τοῖς ἐπεσκεμμένως ταύ-
» ταις ἐγκύπτουσιν. Ὑπὸ τῆς τοιαύτης

Τὰς χάρις σελίδας βρέκει δ' αἰδοῦν

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

Ντώνιος ὁ μέγας Πατὴρ ἡμῶν, ὁ τοῦ χοροῦ τῶν ἀσκητῶν κορυφαῖος, ἤχμασε μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, περιπόου τὸ τριακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔτος ἀπὸ Θεογονίας· σύγχρονος δὲ τῷ Μεγάλῳ Ἀθανασίῳ ἐγένετο, τῷ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ κατὰ πλάτος συγγραψάμεν. Εἰς ἀκρότατον δὲ ἀρετῆς, καὶ ἀπαθείας ἐληλακώς· καὶ τοι ἰδιώτης, καὶ ἀγράμματος, διδάσκαλον ἄνωθεν ἔσχε τὴν τοὺς ἀλιεῖς, καὶ νηπίους συνετιζουσάν σοφίαν τοῦ Πνεύματος· παρ' ἧς καὶ τὸν νοῦν ἐλλαμπόμενος πολλὰς μὲν, καὶ ἄλλας ἱερὰς, καὶ πνευματικὰς ὑποθήκας διαφόροις ὑποθέσεσιν ἀνηκούσας εἰσηγήσατο, καὶ σφωτάτας ἀποκρίσεις, πρὸς τοὺς ἐπερωτῶντας, ψυχικῆς ὠφελείας μεστὰς ἀπεκρίνατο· ὥς πολλοῦ τῶν Γερωντικῶν καθορῶνται. Πρὸς δὲ ταύταις, καὶ τὰ τῇ παρούτῃ ἐμμερόμενα Βίβλῳ ἑκατὸν ἐβδομήκοντα κεφάλαια, ὁ ἀ-

οῖδιμος ἡμῖν καταλέλοιπεν. Ὅτι δὲ γνήσιος γόνος ταῦτα τῆς Θεοειδοῦς ἐκείνου διανοίας, πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ ἐκ Δαμασκοῦ Ὁσιομάρτυς Πέτρος ἐπικυροῖ· ἀλλὰ ἂν καὶ αὐτὴ ἡ ὑφὲρ τῆς φράσεως πᾶσαν ἐξαίρει ἀμφιβολίας λαβὴν, καὶ μονουχὶ φωνὴν ἀφήρσι τοῖς περιέργως διεξιούσι, σύγχρονα εἶναι τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης τῆς ἱερᾶς.

Οὐ θαυμαστὸν οὖν, εἰ πρὸς τὸ ἀπλούστερον τῆς Ὀμιλίας, καὶ ἀρχαιοτρόπον, καὶ ἡμελημένον τὰ τῆς λέξεως ἀπονένευκεν· ἀλλ' ἐκεῖνο θαυμαστὸν, εἰ διὰ τοσαύτης ἀπλοότητος τηλικαύτῃ σωτηρίᾳ, καὶ ὠφέλειᾳ τοῖς ἀναγινώσκουσι προσγίνεται. Ὅσον ἐν αὐτοῖς ἐνακμάζει τὸ πείθον· ὅσον δ' αὐτοῖς ἀποστάζει τὸ ἡδύνον· καὶ ὅπως ὅσον ἐναπομυρῶει τὸ χρηστὸν ἦθος, καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς πολιτείας τὸ ἀκριβές· εἰσονται δὲ πάντως τὴν ἡδονὴν, οἱ τοῦ μέλιτος τούτου κατὰ τὸν νοητὸν φάρυγγα τῆς διανοίας γεύόμενοι.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΠΑΡΑΙΝΕΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΘΘΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ, ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Ἐν Κεφαλαίοις ρθ.

α. Ι ἄνθρωποι λογικοὶ καταχρηστικῶς λέγονται· οὐκ εἰσὶ δὲ λογικοὶ, οἱ τοὺς λόγους, καὶ τὰ βιβλία τῶν πάλαι σοφῶν ἐκμηλόντες· ἀλλ' οἱ λογικὴν ἔχοντες ψυχὴν, καὶ δυνάμενοι διακρίνειν, τί μὲν ἐστὶ τὸ καλόν, ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ κακόν· καὶ τὰ μὲν πονηρὰ, καὶ ψυχροβλαβῆ φεύγοντες, τὰ δὲ ἀγαθὰ, καὶ ψυχροφιλῆ σπουδαίως διὰ μελέτης ἔχοντες· καὶ ταῦτα πράττοντες μετὰ πολλῆς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας· οὗτοι μόνον λογικοὶ ἄνθρωποι κατὰ ἀλήθειαν ὀφείλουσι λέγεσθαι.

β. Ὁ τῇ ἀληθείᾳ λογικὸς ἄνθρωπος, μίαν ἔχει σπουδὴν, τὸ πεῖσθαι, καὶ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ τῶν ὅλων· καὶ εἰς τοῦτο καὶ μόνον παιδεύεσθαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὅπως εὐαρεστήτῃ τῷ Θεῷ, εὐχαριστῶν τῇ τριαυτῇ καὶ τοσαύτῃ αὐτοῦ πρόνοιᾳ, καὶ διοικήσει τῶν ὅλων, καὶ ὅποιᾳ ἐν τύχῃ κατὰ τὸν βίον. Ἀποπον γάρ, τοῖς μὲν ἰστροῖς καὶ πικρὰ οὐκ ἀρέσκοντα ἡμῖν παρέχουσι φάρμακα, εὐχαριστεῖν ὑπὲρ τῆς υἰείας τοῦ σώματος· τῷ δὲ Θεῷ ὑπὲρ τῶν δοκούντων ἡμῖν δυσχερῶν ἀχαριστεῖν, καὶ μὴ γινώσκειν, ὅτι πάντα δεόντως, καὶ εἰς τὸ συμφέρον ἡμῖν καὶ πρόνοιαν αὐτοῦ γίνεται· ἡ γὰρ γνῶσις καὶ ἡ πίστις ἡ πρὸς τὸν Θεόν, σωτηρία καὶ τελειότης ἐστὶ τῆς ψυχῆς.

γ. Τὴν ἐγκράτειαν, καὶ τὴν ἀνεξικακίαν, καὶ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν καρτερίαν, καὶ τὴν ὑπομονήν, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, μεγίστας καὶ ἐναρέτους δυνάμεις εἰλήραμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἀντιτεταγμένους καὶ ἀνθισταμένους, καὶ βοηθούσας πρὸς τὰ ἐκείθεν δυσχερῆ· ὥς τινὰς δυνάμεις ἐν γυμνάζωμεν, καὶ πρὸς χεῖρας ἔχωμεν, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν, ἢ ὀδυνηρὸν, ἢ ἀφόρητον ὑπολαμβάνομεν ἡμῖν γίνεσθαι· λογιζόμενοι, ὅτι πάντα ἀν-

θρώπινά ἐστι, καὶ νικῶνται ὑπὸ τῶν ἐν ἡμῖν ἀρετῶν. Τοῦτο οὐκ ἐνθυμοῦνται οἱ ἀνόητοι τὴν ψυχὴν· οὐδὲ γὰρ λογιζόνται, ὅτι πάντα καλῶς, καὶ δεόντως γίνεται εἰς τὸ συμφέρον ἡμῖν, ἵνα διαλάβωσιν αἱ ἀρεταί, καὶ στεφανωθῶμεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ.

Τὴν τῶν χρημάτων κτήσιν, καὶ τὴν πλουσίαν χρῆσιν, φαντασίαν μόνην ὀλιγοχρόνιον λογιζόμενος, καὶ γινώσκων, ὅτι ἡ ἐνάρετος, καὶ τῷ Θεῷ ἀρέσκουσα πολιτεία, τοῦ πλούτου διαφέρει· τοῦτο ἀσφαλῶς μελετῶν καὶ διὰ μνήμης ἔχων, οὐ στενάξει, οὐκ αἰμώξει, οὐ μέμψῃ οὐδένα, ἀλλὰ περὶ πάντων εὐχαριστήσεις τῷ Θεῷ, ὁρῶν τοὺς χείρονας σαυτοῦ, καὶ λόγῳ, καὶ χρήματιν ἐπηρειδομένους· κάκιστον γὰρ πάθος ψυχῆς, ἦτε ἐπιθυμία, καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ ἀγνοία.

δ. Ὁ λογικὸς ἀνὴρ, αὐτὸς ἑαυτὸν θεωρῶν, δοκμάζει τὰ πρέποντα, καὶ τὰ συμφέροντα, αὐτῷ· καὶ τίνα μὲν ἴδια τῆς ψυχῆς ὑπάρχει, καὶ ὠφέλιμα, τίνα δὲ ἀλλότρια αὐτῆς· καὶ οὕτω φεύγει τὰ βλάπτοντα τὴν ψυχὴν ὡς ἀλλότρια, καὶ χωρίζοντα αὐτὸν τῆς ἀθανασίας.

ε. Ὅσον τις μετριώτερον ἔχει τὸν βίον, τοσοῦτον ὑπάρχει εὐδαιμονέστερος· ὅτι μὴ φροντίζει περὶ πολλῶν δούλων, γεωργῶν, καὶ κτήσεως ἀλόγων· τούτοις γὰρ ἑαυτοὺς προσηλοῦντες, καὶ εἰς τὰ ἐκ τούτων συμβαινόντα δυσχερῆ περιπίπτοντες, μεμφόμεθα τὸν Θεόν· ἐκ δὲ τῆς αὐθαιρέτου ἡμῶν ἐπιθυμίας ὁ θάνατος ἀρδεύεται, καὶ μένομεν ἐν τῷ σκότει τοῦ βίου τῶν ἁμαρτημάτων πλανώμενοι, μὴ ἀναγνωρίζοντες ἑαυτούς.

ζ. Οὐκ ὀφείλει τις λέγειν, ὅτι οὐ δυνατόν ἀνθρώπῳ ἐνάρετον βίον ἐπιτυχεῖν, ἀλλ' ὅτι οὐκ εὐχερές· οὐδὲ τοῖς τυχοῦσιν εὐληπτον ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ἐνάρετον δὲ μετέχουσι βίον, ὅσοι εἰσὶν ἐν ἀνθρώποις εὐσεβεῖς, καὶ

θεοφιλή ἔχοντες νοῦν· ὁ γὰρ κοινὸς νοῦς κο-
σμικός ἐστι καὶ τρεπτός, νοήσεις παρέχων
ἀγαθὰς τε καὶ κακὰς, ἀλλοιούμενος τῇ φύ-
σει, καὶ πρὸς τὴν ὕλην ἀλλαττόμενος· ὁ δὲ
θεοφιλὴς νοῦς, τιμωρός ἐστι τῆς κακίας, τῆς
ἐν ἀνθρώποις ἐκ τῆς ῥαθυμίας αὐθαιρέτως
προσγινωμένης.

η. Οἱ ἀπαιδεῦτοι καὶ ἰδιῶται, γελοῖον τοὺς
λόγους λογιζονται, καὶ οὐ θέλουσιν αὐτῶν
ἀκούειν, ἐπειδὴ ἐλέγχεται αὐτῶν ἡ ἀπαι-
δευσία, καὶ θέλουσι πάντας ὁμοίους αὐτοῖς
ὑπάρχειν· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀκόλα-
στοι τὸν βίον καὶ τοὺς τρόπους, χείρονας
αὐτῶν ἅπαντας σπουδάζουσιν εἶναι, τὸ ἀνέγ-
κλητον ἑαυτοῖς, ἐκ τοῦ πλήθους τῶν κακῶν
θυρᾶσθαι νομίζοντες· ἀπολλύται καὶ θολού-
ται ἡ ἄσπετος ψυχὴ ὑπὸ τῆς κακίας, ἐχού-
σης ἐν αὐτῇ ἀσωτείαν, ὑπερηφανίαν, ἀπλη-
στείαν, ὀργὴν, προπέτειαν, λύσσαν, ὄνον,
ὀδυρμόν, φθόνον, πλεονεξίαν, ἀρπαγὴν, πό-
νον, ψεῦδος, ἡδονήν, ἔκνον, λύπην, δει-
λίαν, νόσον, μῖτος, μέμφιν, ἀδυναμίαν,
πλάνην, ἀγνοίαν, ἀπάτην, λήθην Θεοῦ· διὰ
τούτων, καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις τιμωρεῖται
ἡ ἀθλία ψυχὴ ἡ χωρίζουσα ἑαυτὴν τοῦ
Θεοῦ.

θ. Οἱ τὸν ἐνάρετον καὶ εὐλαβῆ καὶ ἐπίδοξον
βίον ἀσκεῖν βουλόμενοι, οὐκ ἐκ τοῦ πεπλα-
σμένου ἤθους, ἢ τῆς ψευδοῦς πολιτείας ὀφεί-
λουσι κρίνεσθαι· ἀλλ' ὥς περ οἱ τεχνίται
τῶν ζωγράφων καὶ τῶν ἀνδριαντοπλάττων,
ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων τὴν ἐνάρετον καὶ θεο-
φιλή πολιτείαν ἐπιδείκνυνται· καὶ ὥς περ
παγίδας, οὕτω πάσας τὰς πονηρὰς ἡδονὰς
ἀποστρέφονται.

ι. Ὁ πλούσιος, καὶ εὐγενὴς παρὰ τοῖς κα-
λῶς φρονούσι, παιδεύσεως ψυχικῆς δίχα,
καὶ ἀρετῆς βίου ἀπάσης, κακοδαίμων ὑπάρ-
χει· ὥς περ ὁ πένης, καὶ δεῦλος τὴν τύχην,
παιδεύει, καὶ ἀρετῇ βίου κεκοσμημένος, εὐ-
δαίμων ὑπάρχει· ὥς περ δὲ οἱ ξένοι ἐν ταῖς
ὁδοῖς πλανῶνται, οὕτω καὶ οἱ ἐναρέτου βίου
μὴ ἐπιμελούμενοι, ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας πλα-
νῶμενοι ἀπόλλυνται.

ια. Ἀνθρωποποιὸς ὀφείλει λέγεσθαι, ὁ τοὺς
ἀπαιδεύτους ἡμερῶσαι δυνάμενος, ἵνα λό-
γων καὶ παιδεύσεως ἐραστῶσι· τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ οἱ τοὺς ἀκολάστους τὸν βίον, ἐπὶ
τὴν ἐνάρετον, καὶ Θεῷ ἀρέσκουσιν πολι-
τείαν μεταρρυθμίζοντες, ἀνθρωποποιοὶ ὀφεί-
λουσι λέγεσθαι, ὥς τοὺς ἀνθρώπους ἀνα-
πλάττοντες· πραότης γάρ, καὶ ἐγκράτεια,

εὐδαιμονία ἐστὶ, καὶ ἐλπίς ἀγαθῇ ταῖς ψυ-
χαῖς τῶν ἀνθρώπων.

Πρέπει τοὺς ἀνθρώπους, κατὰ ἀλήθειαν,
τὰ ἤθη, καὶ τὴν ἑαυτῶν πολιτείαν δεόντως
ἀσκεῖν· τούτου γὰρ κατορθωθέντος, εὐχερῶς
τὰ περὶ Θεοῦ γινώσκειται, ὁ γὰρ ἐξ ὅλης
καρδίας, καὶ πίστεως σεβόμενος τὸν Θεόν,
προνοεῖται παρ' αὐτοῦ, θυμοῦ, καὶ ἐπιθυ-
μίας κρατεῖν· πάντων γὰρ τῶν κακῶν αἰ-
τία, ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ θυμός.

Ἀνθρωπος λέγεται, ἡ ὁ λογικός, ἡ ὁ διορ-
θωθῆναι ἀνεχόμενος· ὁ γὰρ ἀδιόρθωτος, ἀ-
πάνθρωπος καλεῖται· ὅτι τοῦτο ἀπάνθρωπον
ἐστὶ· καὶ φευκτέοι εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι· τοῖς γὰρ
τῇ κακίᾳ συζῶσιν, οὐκ ἔξεστιν ἐν ἀθανάτοις
γενέσθαι ποτέ.

Τὸ λογικὸν ἡμῖν κατὰ ἀλήθειαν συμπάρῃν,
ἄξιους ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ ὀνομάζεσθαι ἀνθρώ-
πους· ἀπολιμπανόμενοι δὲ τοῦ λογικοῦ, τῇ
διαπλάσει τῶν μελῶν μόνῃ, καὶ τῇ φωνῇ
τῶν ἀλόγων διασέρομεν· ἀναγνωριστάτω οὖν
ὁ εὖνους ἀνθρωπος, ἑαυτὸν ὄντα ἀθάνατον,
καὶ μισήσει πᾶσαν αἰσχρὰν ἐπιθυμίαν, τὴν
αἰτίαν τοῦ θανάτου γινωμένην ἀνθρώποις.

Ὡς περ ἐκάστη τῶν τεχνῶν τὰς ὑποκει-
μένας αὐτῇ ὕλας διακοσμοῦσα, τὴν ἑαυτῆς
ἀρετὴν ἐπιδείκνυται· * ἥως, ὁ μὲν ξύλα
ἐργαζόμενος· ἕτερος δὲ τὸν χαλκόν· ἄλλος
δὲ τὸν χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον· οὕτω καὶ
ὑμεῖς τὴν εὐζωίαν, καὶ τὴν ἐνάρετον, καὶ
Θεῷ ἀρέσκουσιν πολιτείας ἀκούοντες, ὀφεί-
λομεν φαίνεσθαι, ὅτι ἀνθρώποι· τῇ ἀληθείᾳ
λογικοὶ ἐσμὲν τῇ ψυχῇ· καὶ αὐτό μόνον τῇ
διαπλάσει τοῦ σώματος· ἡ δὲ κατὰ ἀλήθειαν
λογικὴ καὶ θεοφιλὴς ψυχὴ, εὐθὺς τὰ ἐν τῷ
βίῳ πάντα γνωρίζει· καὶ τὸν Θεόν ἰλάσκε-
ται ἀγαπητικῶς, καὶ εὐχαριστεῖ αὐτῷ ἐν
ἀληθείᾳ, πρὸς αὐτὸν ἔχουσα τὴν ἐρμὴν, καὶ
τὴν διάνοιαν πᾶσαν.

Ὡς περ οἱ κυβερνῆται σκοπῶ τὴν ναῦν
ιθύνουσιν, ἵνα μὴ ὑφάλῃ πέτρα, ἢ σκοπέλῳ
τινὶ ταύτην προσερείσωσιν· οὕτως οἱ τὸν
ἐνάρετον βίον ζηλοῦντες, ἐπιμελῶς διασκο-
πεῖτωσαν, τίνα μὲν αὐτοῖς πρακτέα, καὶ τίνα
φευκτέα· καὶ τοὺς ἀληθεῖς καὶ θείους συμ-
φέρειν αὐτοῖς νόμους ἡγείσθωσαν, τὰς πονη-
ρὰς ἐνθυμήσεις ἐκκόπτοντες τῆς ψυχῆς.

Ὡς περ οἱ κυβερνῆται, καὶ οἱ ἡνίοχοι με-
λέτη, καὶ ἐπιμελεία κατορθοῦσι τὸ σπουδα-
ζόμενον· οὕτω χρὴ καὶ τοὺς ὀρθοῦ, καὶ ἐνα-
ρέτου βίου ἐπιμελουμένους, μελετᾶν καὶ ἐνα-
φροντίζειν ὅπως πρεπόντος καὶ Θεῷ ἀρε-

ιβ'.

ιγ'.

ιδ'.

ιε'.

* ἀντὶ
τοῦ
οἶον

ισ'.

ιζ'

	σπόντως βιώσονται· ὁ γὰρ θέλων, καὶ νοή- σας ὅτι δύναται, πιστεύων, εἰς ἀφαρσίαν χωρεῖ.	Χρὴ τοὺς ἐνάρετον καὶ θεοφιλῆ ζητοῦντο- βίον, ἀπηλλάχθαι οἰήσεως, καὶ πάσης κενῆ καὶ ψευδοῦς δόξης, καὶ σπουδάζειν ἐπὶ τῇ βίῳ, καὶ τῆς γνώμης χρηστὴν διόρθωσιν· γὰρ θεοφιλῆς, καὶ ἀπαράλλακτος νοῦς, ἀνα- γωγὴ, καὶ ὁδὸς ἐστίν, ἐπὶ τὸν Θεόν.	
ιθ.	Ἐλευθεροί σοι νομιζέσθωσαν, οὐχ' οἱ τὴν τὴν τύχην ἐλευθεροί· ἀλλ' οἱ τὸν βίον, καὶ τοὺς τρόπους ἐλευθεροί· οὐ γὰρ πρέπει κα- λεῖν ἐλευθέρους ταῖς ἀληθείαις, τοὺς ἄρχον- τας, πονηροὺς ὄντας, ἢ ἀκολάστους· δοῦλοι γὰρ εἰσι τῶν παθῶν τῆς ὕλης· ἐλευθερία δὲ καὶ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς, ἡ γνησία καθα- ρότης, καὶ τῶν προσκείμενων, ἡ καταφρόνησις.	Οὐδὲν ὄφελος, μανθάνειν τοὺς λόγους, ἐὰν ἀπῇ ἡ εὐάρεστος καὶ Θεῷ ἀρέσκουσα πο- λιτεία τῆς ψυχῆς· αἰτία δὲ πάντων τῶν κακῶν ἡ πλάνη, καὶ ἡ ἀπάτη, καὶ ἡ ἀγνω- σία τοῦ Θεοῦ.	κγ'.
ιβ.	Ἵπομίμησθε σαυτὸν, ὅτι ἀδιαλείπτως ἐπιδείκνυσθαι χρή· ἀλλὰ ἐκ τῆς χρηστῆς πολιτείας καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν· οὕτω γὰρ καὶ τοὺς ἰατροὺς οἱ νοσοῦντες, οὐκ ἀπὸ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σωτῆρας, καὶ εὐεργέτας εὐρίσκουσιν τε καὶ γνωρίζουσι.	Ἡ μελέτη τοῦ καλλίστου βίου, καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς ψυχῆς, τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ θεο- φιλεῖς ἄνδρας ἀπεργάζεται· ὁ γὰρ ζητῶν τὸν Θεόν, εὐρίσκει, νικῶν τὴν ἐπιθυμίαν ἐν ἅπασιν· εὐχῆς μὴ ἀριστάμενος· ὁ γὰρ τοιοῦ- τος δαίμονας οὐ φοβεῖται.	κδ'.
κ.	Γνώρισμα τῆς λογικῆς καὶ ἐναρέτου ψυ- χῆς ὑπάρχει, τὸ βλέμμα, τὸ βάδισμα, ἡ φωνή, ὁ γέλως, αἱ διατριβαί, αἱ συντυχίαι· πάντα γὰρ ἐξηλλασσονται, καὶ μεθέρμωστοι πρὸς τὸ εὐσχημονέστερον· ὁ γὰρ θεοφιλῆς νοῦς αὐτῶν, πυλωρὸς νηφάλιος ὑπάρχων, ἀποκλείει τὰς εἰσόδους τῶν κακῶν, καὶ αἰ- σχυρῶν ἐπιθυμῆσεων.	Οἱ ταῖς βιωτικαῖς ἐλπίσιν ἐξαπατῶμενοι, καὶ μέχρι λόγου τὰ τῷ καλλίστῳ βίῳ πρα- κτέα γινώσκοντες, ὁμοίον τι πάσχουσι, τοῖς φάρμακα μὲν, καὶ ὅργανα τὰ τῆς ἱατρικῆς χρησαμένοις· χρῆσθαι δὲ αὐτοῖς οὔτε εἰδό- σιν, οὔτε φροντίζουσιν· ὅθεν πρὸς τὰ γενό- μενα παρ' ἡμῶν ἁμαρτήματα, μηδέποτε τὴν γένεσιν ἢ ἄλλον τινὰ αἰτιασώμεθα, ἀλλ' ἑαυτούς· ἐὰν γὰρ αὕτη θελήσῃ βλαθυ- μῆσαι ἡ ψυχὴ, ἀνίκητος εἶναι οὐ δύναται.	κη.
κα.	Ἐξέταζε τὰ κατασαυτὸν καὶ δοκίμαζε, ὅτι οἱ ἄρχοντες καὶ δεσπόται, τοῦ σώματος μόνον, οὐ γὰρ τῆς ψυχῆς, ἔχουσι τὴν ἐξου- σίαν· καὶ τοῦτο πρόχειρον ἔστω σοι διὰ παν- τός· ὅθεν, ἢ φόνους ἢ ἄτοπα τινα ἢ ἀδίκῃ καὶ ψυχὸν βλαβὴ ἐπιτάττουσιν, αὐτοῖς οὐ χρὴ πειθαρχεῖν· κἄν τὸ σῶμα αἰκίζωσιν· ὁ γὰρ Θεὸς τὴν ψυχὴν ἐλευθέραν, καὶ αὐτεξούσιον ἐδημιούργησεν, ἐφ' οἷς πράττει καλῶς, ἢ κακῶς.	Τῷ μὴ εἰδότι διακρίνειν τί ἐστὶ τὸ ἀγα- θόν, καὶ ποῖόν ἐστι τὸ κακόν, οὐκ ἔστι κρίνειν τοὺς ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς· ἄνθρωπος γὰρ ὁ γινώσκων τὸν Θεόν, ἀγαθὸς ἐστίν· εἰ δὲ οὐκ ἐστὶν ἀγαθός, οὐδὲν οἶδεν, οὐδὲ γνω- σθήσεται ποτε· τρόπος γὰρ γνώσεως Θεοῦ, τὸ ἀγαθόν ἐστίν.	κθ'.
κβ.	Ἡ λογικὴ ψυχὴ σπουδάζει ἀπηλλάχθαι ἀνοδίας, πύφου, ἀλαζονίας, ἀπάτης, φθόνου, ἀρπαγῆς, καὶ τῶν ὁμοίων, ὅσα ἔργα δαιμό- νων καὶ πονηρῶς ἐστὶ προαιρέσεως· πάντα δὲ σπουδῇ καὶ μελέτῃ ἐπιμόνῳ κατορθοῦνται, ἀνθρώπῳ τῷ ἔχοντι τὴν ἐπιθυμίαν μὴ ὀρ- μῶσαν ἐπὶ φαύλας ἡδονάς.	Ἀγαθοί, καὶ θεοφιλεῖς ἄνδρες, παρόντας κατὰ πρόσωπον τοὺς ἀνθρώπους, περὶ τοῦ κακοῦ διαλέγχουσι· μὴ παρόντας δὲ οὐ λοι- δοροῦσιν· ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐπιχειροῦντας λέ- γειν τι συγχωροῦσιν.	λ'.
κγ.	Οἱ ὀλίγον καὶ μὴ παντελῆ ἀσκούντες βίον, καὶ κινδύνων ἀπαλλάττονται, καὶ τῶν φυλαττόντων οὐ χρήζουσι· νικῶντες δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν ἅπασιν, τὴν ἐπὶ Θεὸν ὁδὸν εὐρί- σκουσιν εὐμαρῶς.	Ἐν ταῖς ἐμιλίαις πάντα τραχύτης ἀπέ- στω· τοὺς γὰρ λογικοὺς τῶν ἀνθρώπων, αἰ- δώς, καὶ σωφροσύνη πλέον τῶν παρθένων κοσμεῖν ἐπίσταται· ὁ γὰρ θεοφιλῆς νοῦς, φῶς ἐστὶ περιλάμπων τὴν ψυχὴν, καθάπερ ὁ ἥλιος τὸ σῶμα.	λα.
κδ.	Τοῖς λογικοῖς ἀνθρώποις, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστὶ ταῖς πολλαῖς ἐμιλίαις προσέχειν, ἀλλὰ ταῖς ὠφελούσαις, ὧν ἡγεῖται ἡ τοῦ Θεοῦ θέ- λησις· οὕτω γὰρ εἰς ζωὴν, καὶ φῶς αἰώνιον πάλιν χωροῦσιν οἱ ἄνθρωποι.	Ἐφ' ἑκάστῳ τῶν συμπιπτόντων σοι ψυ- χικῶν παθῶν, μέμνησο, ὅτι τῶν ὀρθῶς φρο- νούντων, καὶ θελόντων ἐν δέοντι καὶ ἀσφα- λεῖα τὰ οἰκτεῖα τιθεσθαι, οὐχ ἡ φθορὰ τῶν χρημάτων κτήσις ἡδεῖα αὐτοῖς νομίζεται, ἀλλ' αἱ ὀρθαὶ καὶ ἀληθεῖς δόξαι· αὗται αὐ- τοὺς εὐδαιμόνας ἀπεργάζονται· ὁ μὲν γὰρ	λβ'.

πλοῦτος καὶ συλᾶται, καὶ ὑπὸ τῶν δυνα-
τωτέρων ἀρπάζεται· ἡ δὲ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς,
μόνη ἐστὶ κτήσις καὶ ἀσφαλὴς καὶ ἀσύλη-
τος, καὶ μετὰ θάνατον σώζουσα τοὺς κεκτη-
μένους αὐτήν· οὕτω γὰρ φρονούντας, οὐ
συναρπάζουσιν αἱ φαντασίαι τοῦ πλούτου,
καὶ τῶν λοιπῶν ἡδονῶν.

λγ'. Οὐ πρέπει τοὺς ἀστάτους καὶ ἀπαιδεύτους
ἀποπειράσθαι τῶν ἐλλογίμων ἀνδρῶν, ἐλ-
λόγιμος δέ, ὁ Θεῷ ἀρέσκων ἐστὶν ἀνὴρ, ὁ
τὰ πολλὰ σιωπῶν, ἢ ὀλίγα, καὶ ἀναγκαῖα,
καὶ Θεῷ ἀρέσκοντα διαλεγόμενος.

λδ'. Οἱ τὴν ἐνάρετον, καὶ θεοφιλῆ πολιτείαν
μεταδιώκοντες, τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν ἐπι-
μελοῦνται, ὡς ἰδίας αὐτῶν κτήσεως, καὶ
αἰωνίας τρυφῆς ὑπαρχούσης· τῶν δὲ προσ-
καίρων ἀπολαύουσιν ὡς ἐνδέχεται, καὶ ὡς
ὁ Θεὸς δίδωσι, καὶ θέλει· μετὰ πάσης εὐφρο-
σύνης καὶ εὐχαριστίας τὴν χρῆσιν αὐτῶν
ποιούμενοι, κἂν πάνυ τύχη μέτρια· τὸ γὰρ
πολυτελῶς ἐσθίειν, τὰ σώματα τρέφει ὡς
ὕλικά· ἡ δὲ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐγκρά-
τεια, καὶ ἡ ἀγαθότης, καὶ ἡ εὐποιία, καὶ ἡ
εὐσέβεια, καὶ ἡ πρᾶότης τὴν ψυχὴν ἀποθεοῖ.

λε'. Ὅσοι τῶν κρατούντων ἀτόποις, καὶ ψυ-
χοβλαβῶσι πράξουσιν ἐγχειρεῖν ἀναγκάζουσι,
τῆς ψυχῆς αὐτεξουσίᾳ δημιουργηθείσης, οὐ
κυριεύουσιν· τὸ σῶμα δεσμεύουσιν, ἀλλ' οὐχὶ
τὴν προαίρεσιν· ἥς ὁ λογικὸς ἄνθρωπος κύ-
ριος ὑπάρχει διὰ τὸν κτήσαντα Θεόν· ὃς ἐστὶν
πάσης ἐξουσίας, καὶ ἀνάγκης, καὶ πάσης ду-
νάμεως ἰσχυρότερος.

λς'. Οἱ δυστυχίαν νομίζοντες τὴν ἀποβολὴν
τῶν χρημάτων, ἢ τέκνων, ἢ δούλων, ἢ τῆς
ἄλλης ὑπάρξεως, γινωσκέτωσαν, ὅτι πρῶ-
τον μὲν ἀρκεῖσθαι δεῖ τοῖς διδομένοις παρὰ
τοῦ Θεοῦ· ὅτε δὲ χρὴ ἀποδιδόναι αὐτά, ἐτοι-
μῶς τε καὶ εὐγνωμόνως· μηδὲν χαλεπαί-
νοντας ὑπὲρ τῆς τούτων στερήσεως, μάλ-
λον δὲ ἀποδόσεως· χρηστάμενοι γὰρ τοῖς
οὐκ ἰδίοις, πάλιν αὐτὰ ἀπέδωκαν.

λζ'. Ἔργον χρηστοῦ ἀνθρώπου, τὸ μὴ πιπρά-
σκειν τὴν ἐλευθέραν γνώμην, λήφει χρη-
μάτων προσέχοντος· κἂν πάνυ πολλὰ τύχη
τὰ παρεχόμενα· ὀνείρω γὰρ ἔοικε τὰ βιω-
τικά· καὶ ἀδήλους, καὶ ὀλιγοχρόνιους ἔχει
τὰς φαντασίας ὁ πλοῦτος.

λη'. Οἱ τῇ ἀληθείᾳ ἄνθρωποι, τοσοῦτον σπου-
δαζέτωσαν θεοφιλῶς, καὶ ἐναρέτως πολι-
τεύεσθαι, ὥστε διαλάμπειν αὐτῶν τὸν ἐνά-
ρετον βίον μετὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων·
ὡς περ τὴν πορφύραν τὴν ἐπιβαλλομένην

μικράν, τοῖς λευκοῖς τῶν ἱματίων διακο-
μοῦσαν αὐτὰ ἐκλάμπειντε, καὶ ἐπιγινώσκε-
σθαι· οὕτω γὰρ ἀσφαλέστερον τῶν τῆς ψυ-
χῆς ἀρετῶν ἐπιμελοῦνται.

Τοὺς ἔμφρονας ἀνθρώπους, χρὴ διασκο-
πεῖν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, καὶ τὴν παρα-
σκευὴν τῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς ψυχικῆς ἀρε-
τῆς, καὶ οὕτω παρασκευάζεσθαι καὶ ἀντι-
τάσσεσθαι τοῖς ἀπαντῶσι πάθεσι, κατὰ
τὴν ἑαυτῆς ὑπάρχουσαν δύναμιν, τὴν κατὰ
φύσιν δωρηθεῖσαν αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ·
ἐστὶ δὲ πρὸς μὲν τὸ κάλλος καὶ πᾶσαν ἐπι-
θυμίαν ψυχοβλαβῆ, ἢ ἐγκράτεια· πρὸς δὲ
πόνους καὶ ἐνδειαν, ἢ καρτερίαν· πρὸς δὲ
λοιδορίαν καὶ θυμόν, ἢ ἀνεξικακίαν· καὶ τὰ
ὅμοια τούτοις.

Ἄνδρα ἀγαθόν, καὶ σοφόν, αἰφνιδίως γε-
νέσθαι ἀμήχανον· ἀλλὰ ἐπιπόνῳ μελέτῃ,
καὶ ἀναστροφῇ, καὶ πείρᾳ, καὶ χρόνῳ, καὶ
ἀσκήσει, καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἀγαθοῦ ἔργου· ὁ
δὲ ἀγαθὸς καὶ θεοφιλὴς ἄνθρωπος, ὁ ἐν ἀλη-
θείᾳ γινώσκων τὸν Θεόν, οὐ παύεται
ἀφθόνως πάντα ποιῶν τὰ ἀρέσκοντα τῷ
Θεῷ· σπάνιοι δὲ οἱ τοιοῦτοι ἄνδρες εὐρί-
σκονται.

Οὐ πρέπει τοὺς ἀφυστέρους τῶν ἀνθρώ-
πων ἀπελπίζοντας ἑαυτοὺς, καταρραθυμεῖν
τῆς θεοφιλοῦς καὶ ἐναρέτου πολιτείας, καὶ
καταφρονεῖν αὐτῆς, ὡς ἀνεφίκτου, καὶ ἀκα-
ταλήπτου αὐτοῖς, ὑπαρχούσης· ἀλλὰ χρὴ
μελετᾶν αὐτοὺς τὴν δύναμιν, καὶ ἐπιμελεῖ-
σθαι ἑαυτῶν· κἂν γὰρ μὴ δύνωνται εἰς ἄ-
κρον κτήσασθαι κατὰ ἀρετὴν, καὶ τὴν σωτη-
ρίαν, ἐκ μελέτης, καὶ τῆς ἐπιθυμίας, ἢ βελ-
τίονες γίνονται, ἢ οὐδὲ χεῖρονες· ὅπερ ἐστὶν
οὐ μέτριον ὄφελος τῆς ψυχῆς.

Ὁ ἄνθρωπος, κατὰ μὲν τὸ λογικόν, ἐκεί-
νῃ τῇ ἀρρήτῳ καὶ θεῷ δυνάμει συνάπτε-
ται· κατὰ δὲ τὸ σωματικόν, ἔχει τὴν συγ-
γένειαν πρὸς τὰ ζῶα· καὶ ὀλίγοι μὲν τινές,
ὅσοι τέλειοι ἄνθρωποι, καὶ λογικοὶ ὑπάρ-
χουσι, πρὸς τὸν Θεόν καὶ Σωτῆρα, καὶ τὴν
γνώμην καὶ τὴν συγγένειαν ἔχειν σπουδά-
ζουσι· καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἔργων, καὶ τῆς
ἐναρέτου πολιτείας ἐπιδείκνυνται· οἱ δὲ πλείο-
νες τῶν ἀνθρώπων, οἱ ἀνόητοι τὴν ψυχὴν,
ἐκείνην τὴν θεῖαν καὶ ἀθάνατον υἰοθεσίαν
καταλείψαντες, πρὸς τὴν νεκράν, καὶ ἀτυ-
χῇ, καὶ ὀλιγοχρόνιον συγγένειαν τοῦ σώ-
ματος κλίναντες, ὡς τὰ ἄλογα φρονούντες
τὰ τῆς σαρκὸς, καὶ ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀνα-
πτόμενοι, χωρίζουσιν ἑαυτοὺς τοῦ Θεοῦ· καὶ

λθ'.

μ'.

μα'.

μβ'.

καθέλκουσι τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὸ βάραθρον ἀπὸ τῶν θελημάτων αὐτῆς.

μγ'. Ὁ λογικὸς ἀνὴρ, τὴν πρὸς τὸ θεῖον μετουσίαν, καὶ συνάφειαν ἐνθυμούμενος, οὐδέποτε οὐδενὸς γήινου, ἢ ταπεινοῦ ἐρασθήσεται· ἀλλ' ἐπὶ τὰ οὐράνια, καὶ αἰώνια ἔχει τὸν νοῦν· καὶ γινώσκει, ὅτι ἡ τοῦ Θεοῦ θέλησις αὕτη ἐστὶ τὸ σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ὡς αἰτία πάντων τῶν καλῶν, καὶ πηγὴ οὕτα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τοῖς ἀνθρώποις.

μδ'. Ὅταν εὖρης τινὰ φιλονεικοῦντα, καὶ μαχόμενον πρὸς τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ φανερόν, παυσάμενος τῆς φιλονεικίας, παραχώρει τῷ τοιούτῳ ἅπαξ ἀπολιθωθέντι τὸ νοητικόν· ὡς περ γὰρ τοὺς ἐπιτηδείους τῶν οἰκων, τὸ κάκιστον ὕδωρ, ἀχρήστους ποιεῖ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐναρέτους τὸν βίον καὶ τὴν γνώμην, αἱ φαῦλαι ὁμιλῖαι διαφθείρουσιν,

με'. Εἰ πάσῃ σπουδῇ, καὶ μηχανῇ χρώμεθα, πρὸς τὸ ἀποφυγεῖν τῆς σωματικῆς ἀπονεκρώσεως· πολλῶ μάλλον σπουδάζειν ὀφείλομεν πρὸς τὴν ἀποφυγὴν τῆς ψυχικῆς ἀπονεκρώσεως· τῷ γὰρ θέλοντι σωθῆναι οὐδὲν ἐστὶν ἐμπόδιον, εἰμὴ μόνον ἀμέλεια, καὶ ῥαθυμία ψυχῆς.

μς'. Ὅσοι δυσχεραίνουσι νοεῖν τὰ συμφέροντα, καὶ τὰ καλῶς λεγόμενα, οὗτοι κακῶς ἔχουν νομίζοντα· ὅσοι δὲ νοοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἀναισχύντως φιλονεικοῦσι, τούτων τὸ λογιστικὸν νενέκρωται· καὶ ἐκτεθηρίωται αὐτῶν ὁ τρόπος· καὶ οὐ γνωρίζουσι τὸν Θεόν, οὐδὲ πεφώτισται αὐτῶν ἡ ψυχὴ,

μζ'. Τὰ γένη τῶν ζώων ὁ Θεὸς ἀλλεπαλλήλῳ χρεῖα παρήγαγε τῷ λόγῳ αὐτοῦ· τὰ μὲν ὡς ἐσθιόμενα· τὰ δὲ ὡς ὑπηρετήσοντα· τὸν δὲ ἄνθρωπον ἐδημιούργησε θεατὴν αὐτῶν, καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ εὐχάριστον ἐξηγητήν· ὅθεν σπουδάζετωσαν οἱ ἄνθρωποι, μήπως ἀθέατοι, καὶ μὴ νοήσαντες τὸν Θεόν, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀποθάνωσιν, ὡς τὰ θηρία τὰ ἄλογα· γινώσκειν δὲ χρὴ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ὁ Θεὸς πάντα δύναται· οὐδὲν δὲ ἐστὶ τῷ τὰ πάντα δυναμένῳ ἐναντίον· ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πάντα ἃ βούλεται ἐποίησε, καὶ ποιεῖ τῷ λόγῳ αὐτοῦ εἰς σωτηρίαν ἀνθρώποις.

μη'. Τὰ ἐν οὐρανῷ, ἐστὶν ἀθάνατα, διὰ τὴν οὐσαν ἐν αὐτοῖς ἀγαθότητα· τὰ δὲ ἐπὶ γῆς, ἐγένοντο θνητά, διὰ τὴν ἐνυπάρχουσαν ἐν αὐτοῖς αὐθαίρετον κακίαν, ἥτις ἐπιγίνεται τοῖς ἀνοήτοις ἐκ τῆς ῥαθυμίας αὐτῶν, καὶ τῆς ἀγνωσίας τοῦ Θεοῦ,

Ὁ θάνατος νοούμενος τοῖς ἀνθρώποις, ἀθανασία ἐστὶ· μὴ νοούμενος δὲ τοῖς ἰδιώταις, θάνατος ἐστὶν καὶ τοῦτον τὸν θάνατον οὐ χρὴ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐστὶ ἡ ἀγνωσία τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνο γὰρ δεινὸν τῇ ψυχῇ ἐστὶν.

Ἡ κακία, πάθος τῆς ὕλης ἐστὶν· ὅθεν οὐκ ἐγγχεῖ σῶμα δίχα κακίας γενέσθαι· ἡ δὲ λογικὴ ψυχὴ νοοῦσα τοῦτο, διαστείεται τῆς ὕλης τὸ βάρος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κακία, καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου βάρους ἀνανεούσασα, γινώσκει τὸν Θεόν τῶν ὅλων, καὶ ὡς περ ἐχθρῷ καὶ πολεμῷ προσέχει τῷ σώματι, μὴ πειθομένη αὐτῷ· καὶ οὕτω στεφανοῦται ἀπὸ Θεοῦ ἡ ψυχὴ, ὡς τὰ πάθη τῆς κακίας, καὶ τῆς ὕλης νικήσασα.

Ἡ κακία γνωσθεῖσα ὑπὸ τῆς ψυχῆς, μισεῖται ὡς θηρίον δυσωδέστατον· ἀγνωσθεῖσα δέ, φιλεῖται ὑπὸ τοῦ ἀγνωστοῦ αὐτὴν· καὶ ἔχει αὐτὸν αἰχμάλωτον, δουλαγωγούσα τὸν ἑαυτῆς ἐραστὴν· καὶ ὁ κακοδαίμων καὶ ἄθλιος, οὔτε ὁρᾷ τὸ συμφέρον αὐτῷ, οὔτε νοεῖ, ἀλλὰ νομίζει κοσμεῖσθαι ὑπὸ τῆς κακίας, καὶ ἀγάλλεται.

Ἡ καθαρὰ ψυχὴ, ἀγαθὴ ὑπάρχουσα, φωτίζεται, καὶ καταλάμπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· καὶ τότε ὁ νοῦς ἀγαθὰ νοεῖ, καὶ λόγους θεοφιλεῖς γεννᾷ· ὅταν δὲ ὑπὸ τῆς κακίας βορβορωθῇ ἡ ψυχὴ, τοῦ Θεοῦ ἀποστρεφόμενου αὐτὴν, μάλλον δὲ τῆς ψυχῆς χωρίζουσης ἑαυτὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, πονηροὶ δαίμονες ἐπεισελθόντες τῷ λογισμῷ, τὰς ἀνοσίας πράξεις ὑποβάλλουσι τῇ ψυχῇ, μοιχείας, φόνους, ἀρπαγὰς, ἱεροσυλίας, καὶ τὰ ὅμοια, ὅσα ἔργα δαιμόνων ἐστὶ.

Οἱ γινώσκοντες τὸν Θεόν, πληροῦνται πάσης ἀγαθῆς εἰρήνης, καὶ τῶν οὐρανίων ἐπιθυμοῦντες, τῶν βιωτικῶν καταφρονοῦσιν· οἱ δὲ τοιοῦτοι, οὔτε πολλοῖς ἀρέσκουσιν, οὔτε πολλοῖς ἀρέσκονται· ὡς ἐκ τούτου μὴ μόνον μισεῖσθαι αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ καταγελασθαι παρὰ τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνοήτων· πάντα δὲ πάσχειν ὑπὸ ἐνδεΐας ἀνέχονται, γινώσκοντες, ὅτι τὰ φαινόμενα τοῖς πολλοῖς κακὰ, ἐκείνοις ἀγαθὰ ἐστὶν· ὁ γὰρ νοῦν τὰ οὐράνια, πιστεύει τῷ Θεῷ, γινώσκων ὅτι πάντα ποιήματα ἐστὶ τῆς ἐκείνου θελήσεως· ὁ δὲ μὴ νοῦν, οὐ πιστεύει ποτὲ ὅτι ὁ κόσμος ἔργον ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ σωτηρίαν ἀνθρώπου ἐγένετο.

Οἱ τῆς κακίας πεπληρωμένοι, καὶ τῇ ἀγνωσίᾳ μεθύοντες, οὐ γινώσκουσι τὸν Θεόν·

μθ'

ν'.

+

να'.

+

νβ'.

νγ'.

νδ'.

οὐδὲ γὰρ νήφουσι τῇ ψυχῇ· ὁ δὲ Θεὸς νοη-
τός· καὶ οὐχ ὁρατός μὲν, φανερώτατος δὲ
τοῖς ὁρατοῖς, ὥς περ ψυχὴ ἐν τῷ σώμα-
ει δὲ σῶμα χωρὶς ψυχῆς ἀδύνατον συ-
ναί, οὕτω καὶ πάντα τὰ ἐρώμενα, καὶ
χ, χωρὶς Θεοῦ συστῆναι ἀδύνατον.

Διατί ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος; ἵνα τὰ ποιή-
ματα τοῦ Θεοῦ κατανοῶν, θεάτῃται αὐτόν,
καὶ δοξάσῃ τὸν κτίσαντα αὐτὰ διὰ τὸν ἄν-
θρωπον· ὁ δὲ νοῦς ὁ τῷ Θεῷ ἐπέραστος,
ἀόρατόν ἐστιν ἀγαθόν, ὑπὸ Θεοῦ τοῖς ἀξίοις
δωρούμενος διὰ χρηστῆς πολιτείας.

Ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ μὴ δουλεύων ταῖς
ἡδοναῖς, ἀλλ' ἐκ φρονήσεως καὶ σωφροσύ-
νης κυριεύων τοῦ σώματος, καὶ ἀρκούμενος
μετὰ πολλῆς εὐχαριστίας ταῖς διδομένοις
αὐτῷ παρὰ Θεοῦ, κἂν πάνυ τύχη μέτρια· ὁ
γὰρ θεωρίλης νοῦς, καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν συμ-
φωνήσωσιν, εἰρηνεύει ὅλον τὸ σῶμα, καὶ
μὴ βουλόμενον· τῆς γὰρ ψυχῆς θελούσης,
πάντα σωματικὴ κίνησις ἀποσβέννυται.

Οἱ μὴ ἀγαπῶντες τὰ παρόντα αὐτοῖς
εἰς ὑπαρξίν, ἀλλὰ πλείονων ὁρεγόμενοι, δου-
λοῦσιν ἑαυτοὺς τοῖς πάθεσι τοῖς ταράττουσι
τὴν ψυχὴν, καὶ ἐπιβάλλουσιν αὐτῇ λογι-
σμούς, καὶ φαντασίας, ὅτι τὰ αὐτὰ κακά
ἐστί· καὶ ὥς περ οἱ ὑπὲρ τὸ μέτρον χιτῶνες,
τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὸν δρόμον ἐμποδί-
ζουσι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ὀρεξις τῆς
ὑπὲρ τὸ μέτρον περιουσίας, τὰς ψυχὰς ἀγω-
νίζεσθαι, ἢ σωθῆναι οὐ συγχωρεῖ.

Ἐν ᾧ τις ἄκων, καὶ μὴ θέλων ἐστί, τού-
τω φυλακὴ ἐστὶν αὐτῷ καὶ τιμωρία· στέργε
τοίνυν τὰ παρόντα σοι, ἵνα μὴ ἀχαρίστως
φέρων, σεαυτὸν τιμωρήσῃ μὴ αἰσθανόμενος·
μία δὲ ὁδὸς ἐστὶ πρὸς τοῦτο, ἡ τῶν βιωτι-
κῶν καταφρόνησις.

Ὡς περ τὸ ὁρατικὸν ἔχομεν παρὰ τοῦ
Θεοῦ εἰς τὸ γνωρῖναι τὰ φαινόμενα· τί μὲν
τὸ λευκόν, ποῖον δὲ τὸ χρῶμα τοῦ μέλανος·
οὕτω καὶ τὸ λογικὸν δεδωρηται ἡμῖν παρὰ
τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ διακρίνειν τὰ συμφέροντα
τῇ ψυχῇ· ἐπιθυμία δέ, λογισμοῦ ἀποσπα-
μενῇ, ἡδονὴν γεννᾷ· καὶ τὴν ψυχὴν σωθῆναι,
ἢ τῷ Θεῷ συναρθῆναι οὐ συγχωρεῖ.

Οὐ τὰ γινόμενα κατὰ φύσιν ἐστὶν ἁμαρ-
τήματα, ἀλλὰ τὰ κατὰ προαίρεσιν, πονη-
ρά· οὐδὲ τὸ ἐσθῆναι ἐστὶν ἁμαρτία, ἀλλὰ τὸ
μὴ εὐχαρίστως, καὶ κοσμίως, καὶ ἐγκρατῶς
ἐσθῆναι· διὰ τὸ ἐστήκειν τὸ σῶμα ἐν τῇ
ζωῇ δίχα πάσης πονηρᾶς ἐπινοίας· ἀλλ'
οὐδὲ τὸ ἀγνῶς ὄρεῖν, ἐστὶν ἁμαρτία, ἀλλὰ

τὸ φρονεῖν, καὶ ὑπερηφάνως, καὶ ἀπλήττως
ὄρεῖν· καὶ τὸ μὴ ἀκούειν εἰρηνικῶς, ἀλλ' ὀρ-
γίλως· καὶ τὸ μὴ χαλινάγωγεῖν τὴν γλῶσ-
σαν εἰς εὐχαριστίαν, καὶ προσευχὴν, ἀλλ'
εἰς τὸ καταλαλεῖν· καὶ τὸ μὴ ἐργάζεσθαι
τὰς χεῖρας εἰς ἐλεημοσύνην, ἀλλ' εἰς φό-
βους καὶ ἀρπαγὰς· καὶ οὕτως ἕκαστον τῶν
μελῶν ἁμαρτάνει, τὰ πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν,
παρὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ αὐτοπροαιρέτως
ἐργαζόμενον.

Εἰ ἀμφιβόλως ἔχεις, ὅτι ἕκαστον τῶν
πραττομένων ἐφορᾶται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, σκό-
πητον, ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ χεῖρας, δύναται
ἅμα καὶ ἐν ταύτῳ περὶ παντοίων τόπων
σκοπεῖν, καὶ ἐννοεῖν, πόσω μᾶλλον ὁ Θεὸς
ὁ τὰ πάντα ὄρων, ὥς κόκκον σινάπεως· ὁ
τὰ πάντα ζωογονῶν καὶ τρέφων, ὥς βού-
λεται;

Ὅταν κλείσῃς τὰς θύρας τοῦ οἰκήματος,
καὶ μόνος ὑπάρχῃς, γίνωσκε, ὅτι συμπαρε-
στί σοι ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀφορισθεὶς ἐκάστῳ
ἀνθρώπῳ ἄγγελος· ἐν οἷς Ἕλληνες οἰκεῖον
δαίμονα καλοῦσιν· οὗτος ἀκοίμητος, καὶ ἀ-
παράλογιστος ὑπάρχων, αἰεὶ συμπάρεστί σοι·
πάντα βλέπων, καὶ ὑπὸ σκότους μὴ ἐμπο-
διζόμενος· μετὰ τούτου καὶ τὸν Θεὸν ἐν
παντὶ τόπῳ ὑπάρχοντα· οὐδὲ γὰρ ἐστὶ τό-
πος, ἢ ὕλη τις, ἐν ᾗ μὴ ἐστὶν ὁ Θεός, ὥς
πάντων μελλῶν, καὶ πάντας ἐμπεριέχων ἐν
τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

Εἰ οἱ στρατιῶται τῷ Καίσαρι πίστιν φυ-
λάττουσι, διὰ τὸ χορηγεῖσθαι παρ' αὐτοῦ
τὰς τροφάς, πόσω μᾶλλον σπουδάζειν ὀφεί-
λομεν εὐχαριστεῖν ἀδιαλείπτως ἀσιγήτοις
στόμασι, καὶ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ τῷ πάντα
κτίσαντι διὰ τὸν ἄνθρωπον;

Ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνη, καὶ
ἡ χρηστὴ πολιτεία, ἀνθρώπου καρπός ἐστιν,
ἀρέσκων τῷ Θεῷ· οἱ δὲ καρποὶ τῆς γῆς,
οὐκ ἐν μιᾷ ὥρᾳ τελεσφοροῦνται, ἀλλὰ χρό-
νῳ, καὶ ὕετοῖς, καὶ ἐπιμελείᾳ· τὸν αὐτὸν
τρόπον καὶ οἱ καρποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀσκή-
σει, καὶ μελέτῃ, καὶ χρόνῳ, καὶ καρτερίᾳ,
καὶ ἐγκρατεῖα καὶ ὑπομονῇ λαμπρύνονται·
ἐὰν δὲ διὰ τούτων δόξης ποτὲ εἶναι τιςιν
εὐλαβῆς, ἀπίσται σεαυτῷ, μέχρις ἂν ᾗς ἐν
τῷ σώματι, καὶ μηδὲν δόκει τῶν σῶν ἀρέ-
σκειν τῷ Θεῷ· ἴσθι γὰρ, ὅτι οὐ ραδίον ἐστὶν
ἀνθρώπῳ, ἕως τέλους φυλάξαι τὸ ἀναμάρ-
τητον.

Λόγου παρὰ ἀνθρώποις οὐδὲν τιμιώτερον·
οὕτω δυνατός ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι λόγῳ, καὶ

νς'

νς'

νθ'

νθ'

ξ'

ξά.

ξβ'.

ξγ'.

ξδ'.

ξε.

εὐχαριστία τὸν Θεὸν θεραπεύομεν· ἀχρήστῳ δέ, ἢ δυσφύμῳ λόγῳ χρώμενοι, κατακρίνομεν ἡμῶν τὴν ψυχὴν· ἀναίσθητου τοίνυν ἀνθρώπου ἐστὶν ἔργον, τὸ τῇ γενέσει ἑαυτοῦ, ἢ ἄλλῳ τινὶ ἐγκαλεῖν, ἐφ' οἷς ἁμαρτάνει· ἢ λόγῳ, ἢ ἔργῳ πονηρῶ αὐτεξουσίως χρώμενος.

Ξς'. Εἰ τὰ πάθη τοῦ σώματος θεραπεύειν σπουδάζομεν, διὰ τὸ καταγέλαστον τῶν ἐν-τυγχανόντων, πολλῶ μᾶλλον πᾶσα ἀνάγκη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς θεραπεύειν σπουδάζομεν· ὡς κατὰ πρόσωπον Θεοῦ, μέλλοντες κρίνεσθαι· ἵνα μὴ ἄτιμοι εὐρεθῶμεν, ἢ καταγέλαστοι· ἔχοντες γὰρ τὸ αὐτεξούσιον, ἐὰν θελήσωμεν, ἐπιθυμοῦντες τῶν πονηρῶν πράξεων, μὴ ἐπιτυγχάνειν αὐτῶν, τοῦτο δυνάμεθα, καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ ἐστί, τὸ τῷ Θεῷ ἀρεσκόντως βιώσαι· καὶ οὐδεὶς ἡμᾶς ἀναγκάσει ποτέ, μὴ θέλοντας πράξαι τι πονηρόν· οὕτω γὰρ ἀγωνιζόμενοι, ἐσόμεθα ἄξιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι· καὶ ὡς Ἄγγελοι ἐν οὐρανοῖς διαιτῶμενοι.

Ξζ'. Ἐὰν θέλῃς, δούλος εἶ τῶν παθῶν· ἐὰν θέλῃς, ἐλεύθερος εἶ· καὶ οὐχ ὑποκλινεῖς τοῖς πάθεσιν· ὁ γὰρ Θεὸς αὐτεξούσιόν σε ἐποίησε· καὶ ὁ νικῶν τὰ πάθη τῆς σαρκός, στεφανοῦται τῇ ἀφθαρσίᾳ· εἰμὴ γὰρ ἦσαν τὰ πάθη, οὐκ ἂν ἦσαν αἱ ἀρεταί· οὔτε στέφανοι οἱ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῖς ἁγίοις τῶν ἀνθρώπων δωρούμενοι.

Ξη'. Οἱ μὴ ὀρώντες τὸ συμφέρον αὐτοῖς, καὶ τὸ ἀγαθὸν γνωρίζοντες, τυφλῶνται τὴν ψυχὴν· καὶ τὸ διακριτικὸν ἐκπεπώρωται· ὅθεν τούτοις οὐ χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ἵνα μὴ τοῖς αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης, περιπέσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπρονοήτως, ὡς τυφλοί.

Ξθ'. Ἐπὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν, οὐ χρὴ ὀργίζεσθαι, καὶ ἐγκαλέματα ἢ τὰ δρώμενα παρ' αὐτῶν, κολάσεως ἄξια· ἀλλὰ τοὺς μὲν πταίνοντας, διὰ τὸ δίκαιον αὐτό, ἐπιστρέφειν ὀφειλομέν· καὶ κολάζειν εἰ οὕτω τύχοι, εἴτε δι' ἑαυτῶν, εἴτε δι' ἐτέρων· ὀργίζεσθαι δέ, ἢ θυμολογεῖσθαι οὐ χρὴ· διότι ἡ ὀργὴ κατὰ πάθος ποιεῖ μόνον, καὶ οὐ κατὰ κρίσιν, καὶ τοδίκαιον· ὅθεν οὐδὲ τοὺς παρὰ δέον ἐλεοῦντας ἀποδέχεσθαι χρὴ· διὰ δὲ τὸ καλὸν αὐτό, καὶ τὸ δίκαιον, χρὴ τιμωρεῖσθαι τοὺς πονηροὺς, καὶ οὐχὶ διὰ τὸ οἰκτεῖν πάθος τῆς ὀργῆς.

6. Ἡ κτήσις τῆς ψυχῆς μόνη, ὑπάρχει ἀσφαλῆς, καὶ ἀσύλητος· ἐστὶ δέ, ἡ ἐνάρετος καὶ Θεῷ ἀρέσκουσα πολιτεία, καὶ γνῶσις, καὶ ἡ πράξις τῶν ἀγαθῶν ἔργων· ὁ γὰρ

πλοῦτος, τυφλός ἐστιν ὁδηγός, καὶ σύμβουλος ἀνόητος· καὶ ἀπολλυσι τὴν ἀναίσθητον ψυχὴν, ὁ κακῶς καὶ τρυφηλῶς τῷ πλούτῳ χρῆσάμενος.

Χρὴ τοὺς ἀνθρώπους, ἢ μηδὲν περισσὸν κεκτηῖσθαι, ἢ ἔχοντας, οὕτω γινώσκειν ἀσφαλῶς, ὅτι τὰ ἐν τῷ βίῳ πάντα, κατὰ φύσιν φθαρτά, καὶ εὐφαίρετά εἰσι, καὶ ἀπόβλητα, καὶ κλαστά, καὶ πρὸς τὰ συμβαίνοντα ὀλιγωρεῖν οὐκ ὀφείλουσι.

Τὰς σωματικὰς ἀλγηδόνας, γινώσκει, φυσικῶς τοῦ σώματος ἰδίας ὑπαρχούσας, ὡς φθαρτοῦ καὶ ὕλικοῦ· χρὴ οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων παθῶν, καρτερίαν, καὶ ὑπομονὴν εὐχαρίστως προβαλέσθαι τὴν πεπαιδευμένην ψυχὴν, καὶ μὴ μέμφεσθαι τῷ Θεῷ διατὶ σῶμα ἐποίησεν.

Οἱ ἐν τοῖς Ὀλυμπίοις ἀγωνιζόμενοι, οὐκ ἐπὶ τῇ τοῦ ἐνός, ἢ δευτέρου, ἢ τρίτου, νίκῃ στεφανοῦνται· ἀλλ' ὅταν πάντας τοὺς ἀγωνιζομένους αὐτοῖς νικήσωσιν· οὕτω τοίνυν χρὴ, ἕκαστον θέλοντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ στεφανωθῆναι, γυμνάζειν τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἐπὶ τῷ σωφρονεῖν· οὐ μόνον περὶ τὰ σωματικὰ, ἀλλὰ καὶ περὶ κέρδη, καὶ ἀρπαγὰς, καὶ φθόνον, καὶ περὶ τροφάς, καὶ κενὰς δόξας, καὶ λοιδορίας, καὶ θανάτους, καὶ ὅσα τοιαῦτά ἐστιν.

Μὴ διὰ τὸν ἀνθρώπινον ἔπαιναν, τὴν χρηστὴν καὶ θεοφιλῆ πολιτείαν ἐπιτηδεύσωμεν· ἀλλὰ διὰ σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἐνάρετον ζωὴν ἐπελεξώμεθα· ὁ γὰρ θάνατος καθ' ἡμέραν ἐστὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν βλεπόμενος· καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἄδηλα.

Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ ἐστί, τὸ σωφρόνως βιώσαι· τὸ δὲ πλουτῆσαι, οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ· τί οὖν; δεῖ κατακρίνειν τὴν ἡμῶν ψυχὴν διὰ φαντασίαν πλοῦτου ὀλιγοχρόνιον, ἢ κτήσασθαι ἐξουσίαν οὐκ ἔχομεν; ἀλλ' ἐπιθυμοῦντες τοῦ πλοῦτου μόνον; ὦ τί ἀνοήτως τρέχομεν, ἀγνοοῦντες ὅτι πρὸ πάντων τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, ὥσπερ καὶ πρὸ πάντων τῶν παθῶν ἐστὶν ἡ γαστριμαργία, καὶ ἐπιθυμία τῶν βιωτικῶν.

Μεμνησθαι δεῖ ἀδιαλείπτως τοὺς ἐμφρονες, ὅτι μικρῶν, καὶ ὀλιγοχρόνιων πόνων ἀνεχόμενοι ἐν τῷ βίῳ, μεγίστης ἡδονῆς καὶ τρυφῆς αἰωνίου ἀπολαύομεν· ἄνθρωποι μετὰ θάνατον, ὅθεν ὁ παλαιὸν τοῖς πάθεσι, καὶ θέλων στεφανωθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν

οά

οβ'

ογ'

οδ'

οε'

ος'

πέση, μὴ μικροψυχῆτη, καὶ μείνη ἐν τῷ πτώματι, ἀπελπίζων ἑαυτοῦ· ἀλλ' ἀναστὰς πάλιν παλαίσῃ, καὶ φροντίσῃ στεφανωθῆναι· ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς, ἐγειρόμενος ἐκ τοῦ συμβαίνοντος πτώματος· οἱ γὰρ σωματικοὶ κόποι, ὅπλα εἰσὶ τῶν ἀρετῶν, καὶ σωτήριοι γίνονται τῆς ψυχῆς.

Αἱ βιωτικαὶ περιστάσεις, τοὺς ἄνδρας, καὶ τοὺς ἀθλητάς τοὺς ἀξίους, στεφανωθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ποιοῦσι· νεκρῶται οὖν δεῖ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν τὰ μέλη ἀπὸ τῶν βιωτικῶν πάντων· ὁ γὰρ νεκρός, οὐδέποτε φροντίζει περὶ τίνος βιωτικοῦ.

Οὐ πρέπει τὴν λογικὴν καὶ ἀθλοῦσαν ψυχὴν, εὐθέως καταπατήσασιν, καὶ δειλιᾶν πρὸς τὰ συμβαίνοντα πάθη, ἵνα μὴ καταγελασθῇ ὡς δειλὴ· ὑπὸ γὰρ τῶν βιωτικῶν φαντασιῶν ταραττομένη, ἐξίσταται τοῦ πρέποντος ἢ ψυχῇ· τῶν γὰρ αἰώνιων ἀγαθῶν ἡγοῦνται αἱ ψυχικαὶ ἀρεταὶ ἡμῶν· τῶν δὲ κολάσεων αἴτιοι γίνονται αἱ αὐθαίρετοι κακίαι τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ μὲν λογικὸς ἄνθρωπος, ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ λογικῶν αἰσθητέων, διὰ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, πολεμεῖται· εἰσὶ δὲ αἱ μὲν τοῦ σώματος αἰσθηταὶ πέντε· ὄρασις, ὁσφρησις, ἀκοή, γεῦσις, καὶ ἀφή· διὰ τῶν πέντε τούτων αἰσθητέων, τοῖς τέσσαρσι πάθεσι τοῖς ἰδίοις ὑποπίπτουσα, αἰχμαλωτεύεται ἡ ἀθλία ψυχὴ· εἰσὶ δὲ τὰ τέσσαρα πάθη τῆς ψυχῆς, κενοδοξία, χράξ, θυμός, καὶ δειλία· ὅταν τοῖνυν διὰ φρονήτεως, καὶ τοῦ ἐπιλογισμοῦ, καλῶς στρατηγήσας ὁ ἄνθρωπος κατακρατήσῃ, καὶ νικήσῃ τὰ πάθη, οὐκ ἔτι πολεμεῖται· ἀλλ' εἰρηνεύει τῇ ψυχῇ, καὶ στεφανοῦται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς νικήσας.

Τῶν ἐν τοῖς πανδοχείοις εὐρισκομένων, τινὲς αὐτῶν κλίνας λαμβάνουσιν· ἄλλοι δὲ κλίνην οὐκ ἔχοντες, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καθεύδοντες, οὐδὲν ἥττον, ὥς περ οἱ ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμώμενοι ῥέγχουσι· καὶ τὸ μέτρον τῆς νυκτὸς ἀναμείναντες, ἔωθεν τὰς κλίνας καταλείψαντες τοῦ πανδοχείου, κοινῇ πάντες, ἐξέρχονται, τὰ ἴδια μόνον βασταζόντες· τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ οἱ ἐν τῷ βίῳ ἐρχόμενοι ἅπαντες, καὶ οἱ μετρίως ζήσαντες, καὶ οἱ ἐν δόξῃ καὶ πλούτῳ βιώσαντες, ὥς περ ἐκ πανδοχείου τοῦ βίου ἐξέρχονται· μηδὲν τῆς ἐκ τοῦ βίου τρυφῆς, καὶ τοῦ πλούτου λαμβάνοντες μεθ' ἑαυτῶν, εἰμὴ μόνον τὰ ἴδια ἔργα, ἢ καλὰ ἢ κακὰ, τὰ πραχθέντα αὐτοῖς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν.

Ἐν ὑπερεχούσῃ ἐξουσίᾳ ὑπάρχων, μὴ εὐχερῶς τινί, θανάτῳ ἀπειλήσῃς· γινώσκων, ὅτι κατὰ τὴν φύσιν καὶ σὺ θανάτῳ ὑπόκεισαι, καὶ ὥς περ τελευταῖον χιτῶνα ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα ἀποδύεται· τοῦτο σαφῶς ἐπιστάμενος, πραότητα ἀσκήσον, καὶ εὖ ποιῶν εὐχαρίσται διαπαντὸς τῷ Θεῷ· ὁ γὰρ μὴ οἰκτεῖρων, οὐκ ἔχει ἀρετὴν ἐν ἑαυτῷ.

Τὸν θάνατον διαφυγεῖν, ἐστὶν ἀδύνατον, καὶ ἀμήχανον· ὅπερ γινώσκοντες, οἱ κατὰ ἀλήθειαν λογικοὶ ἄνθρωποι, καὶ γεγυμνασμένοι ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τῷ θεοφιλεῖ λογισμῷ, δέχονται τὸν θάνατον δίχα στεναγμῶν, καὶ φόβου, καὶ πένθους· τὸ ἀπαραίτητον αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἐν τῷ βίῳ κακῶν ἐνθυμούμενοι.

Τοὺς ἐπιλελησμένους τῆς χρηστῆς πολιτείας, καὶ Θεῷ ἀρεσκουσῆς· καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ θεοφιλῆ δόγματα μὴ φρονούντας, μισεῖν μὲν οὐ γρή, ἔλεειν δὲ μᾶλλον ὡς πηροῦς· τοῦ διακριτικοῦ, καὶ τυφλοῦ τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν· τὸ γὰρ κακὸν ὡς καλὸν ὑποδεξάμενοι, ὑπὸ ἀγνοίας ἀπόλλυνται· καὶ οὐ γνωρίζουσι τὸν Θεὸν οἱ τρισάθλιοι, καὶ ἀνόητοι τὴν ψυχὴν.

Τοὺς περὶ εὐσεβείας καὶ εὐζωίας λόγους πρὸς τοὺς πολλοὺς ὁμιλεῖν παραιτοῦ· οὐ διὰ φθόνον λέγω, ἀλλ' ὅτι τοῖς ἀλογίστοις καταγελαστός, οἶμαι, δόξεις· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ χαίρει· οἱ δὲ τοιοῦτοι λόγοι ὀλίγους ἔχουσι τοὺς ἀκροατάς· τάχα δὲ πάνυ σπανίους· βέλτιον δὲ τὸ μὴ λαλεῖν, ὅτι μὴ, ὃ θέλει ὁ Θεὸς πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπου.

Ἡ ψυχὴ συμπάσχει τῷ σώματι· τὸ δὲ σῶμα οὐ συμπάσχει τῇ ψυχῇ· ὡς αἶον τοῦ σώματος τεμνομένου, συμπάσχει καὶ ἡ ψυχὴ· ἐρρωμένου τε καὶ ὑγιαίνοντος τοῦ σώματος, τὰ πάθη τῆς ψυχῆς συνήδεται· τῆς δὲ ψυχῆς διανοουμένης, οὐκ ἔτι διανοεῖται τὸ σῶμα· μένει δὲ καθ' ἑαυτὸ καταλελειμμένον· τὸ γὰρ διανοεῖσθαι πάθος ἐστὶ ψυχῆς· ὡς περ καὶ ἡ ἀγνοία, καὶ ἡ υπερηφανία, καὶ ἡ ἀπιστία, καὶ ἡ πλεονεξία, καὶ τὸ μίσος, καὶ ὁ φθόνος, καὶ ἡ ὀργή, καὶ ἡ ὀλιγωρία, καὶ ἡ κενοδοξία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ διχόνοια, καὶ ἡ αἰσθησις τοῦ ἀγαθοῦ· τὰ γὰρ ταιαυτά διὰ τῆς ψυχῆς ἐνεργεῖται.

Ἐννοῶν τὰ περὶ Θεοῦ, εὐσεβὴς ἔστο· ἄφθονος, ἀγαθός, σώφρων, πρῶτος, χαριστικός, κατὰ δύναμιν, κοινωνικός, ἀφιλόνηκος, καὶ τὰ ὅμοια· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀσύλητος κτήσις τῆς ψυχῆς, τὸ ἀρέσκειν τῷ Θεῷ διὰ

πά.

πβ'.

πγ'.

ισ. τὸ διακριτικόν.

πδ'.

πέ.

πς.

τῶν τοιούτων· καὶ τὸ μηδὲνα κρίνειν, ἢ λέγειν περὶ μηδενός, ὅτι ὁ θεὸς κακός ἐστι, καὶ ἡμαρτεν· ἀλλὰ βέλτιον ἐστὶ τὰ ἑαυτοῦ κακὰ ζητεῖν, καὶ σκοπεῖν καθ' ἑαυτὸν τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν, εἰ ἐστὶν ἀρέσκουσα τῷ Θεῷ· τί γὰρ ἡμῖν μέλει, ἐὰν ἄλλος ἐστὶ πονηρός;

πζ' Ὁ τῇ ἀληθείᾳ ἄνθρωπος, σπουδάζει εὐσεβὴς εἶναι· εὐσεβὴς δὲ ἐστίν, ὁ τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐπιθυμῶν· ἀλλότρια δὲ ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου, πάντα τὰ κτιστά· πάντων τείνουν καταφρονεῖ, ὡς εἰκὼν τοῦ Θεοῦ· εἰκὼν δὲ Θεοῦ γίνεται ἄνθρωπος, ὅταν ὁρθῶς, καὶ ἀρεσκόντως Θεῷ πολιτεύεται· ἄλλως δὲ οὐχ οὐχ' οἶόν τε τοῦτο γενέσθαι, ἐὰν μὴ ἀποστή ἄνθρωπος τῶν βιωτικῶν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων Θεοφιλῇ, πᾶσαν ψυχικὴν ὠφέλειαν, καὶ πᾶσαν εὐλάβειαν ἐξ αὐτοῦ γενομένην ἐπίσταται· ὁ Θεοφιλὴς ἀνὴρ οὐδένα ἄλλον μέμφεται, ἐφ' οἷς αὐτὸς ἁμαρτάνει· τοῦτο δέ, σωζομένης ψυχῆς ἐστὶ σημεῖον.

πη. Ὅσοι τὴν πρόσκαιρον κτῆσιν βιαίως ἔχουν σπουδάζουσι, καὶ τὴν ὀρεξίν τῶν ἔργων τῆς κακίας ἀγαπῶσιν, ἀγνοοῦντες τὸν θάνατον, καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἰδίας ψυχῆς, καὶ οὐ σκοποῦσιν οἱ ἄθλιοι τὸ συμφέρον αὐτοῖς· οὐ λογιζονται τί πάσχουσι μετὰ θάνατον ὑπὸ τῆς κακίας οἱ ἄνθρωποι.

πθ' Ἡ κακία, πάθος τῆς ὕλης ἐστὶ· τῆς δὲ κακίας ἀνάτιος ὁ Θεός· γινώσκιν δέ, καὶ ἐπιστήμην, καὶ τὸ διακριτικὸν τοῦ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ τὸ αὐτεξούσιον παρῆκε τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ τίκτουσα τὰ πάθη τῆς κακίας, ἐστὶν ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ ῥαθυμία τῶν ἀνθρώπων· ἀνάτιος γὰρ παντάπασιν ἐστὶν ὁ Θεός· αἰρέσει δὲ γνώμης οἱ δαίμονες γεγνηνται πονηροί· ὡς περ καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ πλείστοι.

ι' Ὁ τῇ εὐσεβείᾳ συζῶν ἄνθρωπος, τὴν κακίαν παρεισδύνει τῇ ψυχῇ, οὐ συγχωρεῖ κακίας δὲ ἀπούσης, τὸ ἀκίνδυνον, καὶ ἀβλαβὲς ὑπάρχει τῇ ψυχῇ· τῶν γὰρ τοιούτων, οὔτε δαίμων σκαιός, οὔτε εἰμαρμένη κρατεῖ· ὁ γὰρ Θεὸς ῥύεται αὐτοὺς τῶν κακῶν, καὶ ζῶσιν ἀβλαβεῖς φυλαττόμενοι ἰσθῆσαι· καὶ τινες τὸν τοιοῦτον ἄνδρα ἐπαινεῖσι, καταγελαῖ παρ' ἑαυτῷ τοὺς ἐπαινοῦντας αὐτόν· καὶ ψέγη, οὐκ ἀπολογεῖται πρὸς τοὺς λοιδοροῦντας· οὐδὲ γὰρ ἀγανακτεῖ πρὸς τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῦ.

ια. Τὸ κακὸν τῇ φύτει παρέπεται, ὡς περ ὁ ἰὸς τῷ χαλκῷ, καὶ ὁ ῥύπος τῷ σώματι·

ἀλλ' οὔτε τὸν ὄν ὁ χαλκομεγὴς ἐποίησεν, οὔτε τὸν ῥύπον αἱ γεννήσαντες· οὕτως οὐδὲ τὴν κακίαν ὁ Θεὸς ἐποίησε· δέδωκε δὲ καὶ γινώσκιν, καὶ διάκρισιν τῷ ἀνθρώπῳ, ἵνα φύγῃ τὸ κακόν, ὡς εἰδώς, ὅτι βλάπτεται παρ' αὐτοῦ καὶ κολάζεται· ὅρα οὖν ἀσφαλῶς, μήποτε ἰδὼν εὐδαιμονοῦντά τινα, ἐν δυναστείᾳ, καὶ πλούτῳ μακαρίσῃς αὐτόν, φαντασθῇς ὑπὸ τοῦ δαίμονος· ἀλλ' ὁ θάνατος γενέσθω σοι εὐθέως πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς κακοῦ, ἢ βιωτικοῦ ἐπιθυμήσης.

ιβ' Ὁ Θεὸς ἡμῶν, τοῖς ἐν οὐρανοῖς ἀθανασίαν ἐχαρίσατο· τοῖς δὲ ἐπὶ γῆς μεταβολὴν ἔκτισεν· ἐν δὲ τῷ παντὶ ζῶν, καὶ κίνησιν ἐδωρήσατο· πάντα δὲ διὰ τὸν ἄνθρωπον μὴ εὖ συναρπαζέτω σε ἡ βιωτικὴ φαντασία τοῦ δαίμονος, τοῦ ὑποβάλλοντος τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις τῇ ψυχῇ· ἀλλ' εὐθύς τὰ οὐράνια ἀγαθὰ ἐνθυμούμενος, παρὰ σεαυτῷ λέγε· ἐὰν θέλω, ἐν ἐμοὶ ἐστὶ τὸ νικῆσαι καὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα τοῦ πάθους· οὐ νικήσω δέ, ἐὰν θέλω ἐπιτυχεῖν τῆς ἐμῆς ὀρέξεως· τοῦτον εὖν ἄσκησον τὸν δυνάμενον σώζειν σου τὴν ψυχὴν.

ιγ' Ζωὴ ἐστίν, ἡ ἔνωσις καὶ συνάφεια τοῦ νοῦς, καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος· ὁ δὲ θάνατός ἐστιν, οὐκ ἀπώλεια τῶν συναρθέντων, ἀλλὰ διάλυσις τῆς γνώσεως αὐτῶν· τῷ γὰρ Θεῷ πάντα σώζεται, καὶ μετὰ τὴν διάλυσιν.

ιδ' Ὁ νοῦς οὐκ ἐστὶ ψυχὴ, ἀλλὰ δῶρον Θεοῦ, σώζον τὴν ψυχὴν, καὶ προτρέχει καὶ συμβουλεύει τῇ ψυχῇ ὁ νοῦς, ὁ τῷ Θεῷ ἀρεστός· τῶν μὲν προσκαίρων, καὶ ὕλικῶν, καὶ φθορῶν καταφρονῆσαι· ἐρασθῆναι δὲ τῶν αἰώνιων, καὶ ἀφθάρτων, καὶ αὐλῶν ἀγαθῶν· καὶ περιπατεῖν ἐν σώματι ἄνθρωπος, τὰ ἐν οὐρανῶν, καὶ τὰ περὶ Θεόν, καὶ πάντα ἐμοῦ διὰ τοῦ νοῦ καταναλῶν, καὶ θεωρῶν· καὶ ἐστὶν ὁ Θεοφιλὴς νοῦς, εὐεργέτης καὶ σωτηρία ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

ιε' Ψυχὴ ἐν σώματι γενομένη, εὐθύς ἀπὸ τῆς λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς σκοτίζεται, καὶ ἀπολλυταί· καὶ ὡς περ χυμοὶ εἰσι τοῦ σώματος, ἢ, τε λύπη, καὶ ἡδονή· ὁ δὲ Θεοφιλὴς νοῦς ἀντιπράττων, λυπεῖ τὸ σῶμα, καὶ σώζει τὴν ψυχὴν, ὡς ἰατρὸς τέμνων, ἢ καίων τὰ σώματα.

ις' Ὅσαι ψυχαὶ ὑπὸ τοῦ λογικοῦ μὴ ἡνιοχοῦνται, καὶ κυβερνῶνται ὑπὸ τοῦ νοῦ, ἵνα ἀγῆ, καὶ ἐπέχῃ, καὶ κυβερνᾷ αὐτῶν τὰ πάθη, τουτέστι τὴν τε λύπην καὶ τὴν ἡδο-

νήν αὐται αἱ ψυχαὶ ὡς τὰ ἄλογα ἀπολ-
λυνται ζῶα, παρατυρομένου τοῦ λογικοῦ
ὑπὸ τῶν παθῶν, ὡς ἡμιόχου κικηθέντος ὑπὸ
τῶν ἵππων.

ηζ'. Μεγίστη νόσος ψυχῆς, καὶ θλεθρὸς, καὶ
ἀπώλεια, τὸ μὴ γινώσκειν τὸν Θεόν, τὸν
τὰ πάντα ποιήσαντα διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ
δωρητάμενον αὐτῷ τὸν τε νοῦν, καὶ τὸν
λόγον, οἱ ὧν ἀνιπτάμενος, Θεῷ συνάπτεται
ἄνθρωπος, νοῶν, καὶ δοξάζων τὸν Θεόν.

ηθ'. Ἡ μὲν ψυχὴ, ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, ἐν
δὲ τῇ ψυχῇ ἐστὶν ὁ νοῦς· ἐν δὲ τῷ νῷ, ἐστὶν
ὁ λόγος· οἱ ὧν ὁ Θεὸς νοοῦμενος καὶ δοξα-
ζόμενος, ἀθανατίζει τὴν ψυχὴν, ἀφθαρτίαν
αὐτῇ, καὶ τρυφήν αἰώνιον δωρούμενος. ὁ
γὰρ Θεὸς πᾶσι τοῖς γινομένοις τὸ εἶναι διὰ
μόνην ἀγαθότητα ἐδωρήσατο.

ηθ'. Ὁ Θεὸς αὐτεξούσιον ποιήσας τὸν ἄνθρω-
πον, ὡς ἀφθονος καὶ ἀγαθός, παρέσχεν αὐτῷ
καὶ τὸ δύνασθαι, ἐὰν θέλῃ, ἀρέσκειν τῷ
Θεῷ. ἀρέσκει δὲ τῷ Θεῷ, τὸ μὴ εἶναι κα-
κίαν ἐν ἀνθρώπῳ· εἰ δὲ παρὰ ἀνθρώποις ἐπαι-
νεῖται μὲν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ αἱ ἀρεταὶ
τῆς ὁσίας καὶ θεοφιλοῦς ψυχῆς· καταγινώ-
σκεται δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ αἱ πονηραὶ πράξεις·
πόσῳ μᾶλλον παρὰ τῷ Θεῷ τῷ θέλοντι σω-
τηρίαν ἀνθρώπου γίνεσθαι;

ρ'. Τὰ μὲν ἀγαθὰ παρὰ Θεοῦ, ὡς ἀγαθοῦ,
λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος· διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐ-
δημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. τὰ δὲ κακὰ
ἐαυτῷ ἐπισπάται ὁ ἄνθρωπος, ἐξ αὐτοῦ καὶ
τῆς ἐν ἐαυτῷ κακίας, καὶ ἐπιθυμίας, καὶ ἀ-
ναισθησίας.

ρά'. Ἡ ἀλόγιστος ψυχὴ, ἀθάνατος οὔσα καὶ
δεσπόζουσα τοῦ σώματος, δουλεύει τῷ σώ-
ματι διὰ τῶν ἡδονῶν, οὐκ ἐννοοῦσα, ὅτι
τρυφὴ σώματος, βλάβη ψυχῆς. ἀναισθητοῦσα
δέ, καὶ μωραίνουσα, φροντίζει τῆς τρυφῆς τοῦ
σώματος.

ρβ'. Ὁ Θεός, ἀγαθός. ὁ ἄνθρωπος, πονηρός.
οὐδὲν κακόν, ἐν οὐρανῷ· οὐδὲν ἀγαθόν, ἐπὶ
τῆς γῆς. ὁ δὲ λογικὸς ἄνθρωπος τὸ βέλτιον
ἐπιλέγεται, καὶ γνωρίζει τὸν Θεόν τῶν
ὄλων· καὶ εὐχαριστεῖ, καὶ ὑμνεῖ αὐτόν, καὶ
πρὸ τοῦ θανάτου μυσαττεται τὸ σῶμα, καὶ
τὰς αἰσθησεις τὰς πονηρὰς οὐκ ἔα ἐκτελε-
σθῆναι, εἰδὼς αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν καὶ τὴν
ἐνέργειαν.

ργ'. Ὁ πονηρὸς ἀνὴρ πλεονεξίαν μὲν ἀγαπᾷ·
δικαιοσύνης δὲ καταφρονεῖ· μηδὲ τὸ ἀθέβαιον,
καὶ ἄσφατον, καὶ ὀλιγοχρόνιον τοῦ βίου λο-
γίζμενος, μηδὲ τὸ ἀδωροδόκητον, καὶ ἀπα-

ραίτητον τοῦ θανάτου ἐνθυμούμενος. εἰ δὲ
πρεσβύτερος ὑπάρχει αἰσχρός, καὶ ἀνόητος,
ὥσπερ σεσηπὸς ξύλον πρὸς πᾶσαν χρῆσιν
ἐστὶν ἀποίητος.

ρδ'. Ὡσπερ τὴν πείραν τῶν λυπούντων λαμ-
βάνοντες, τότε τῶν ἡδονῶν, καὶ τῆς χαρᾶς
αἰσθανόμεθα· οὐδὲ γὰρ ἡδέως πίνει, ὁ μὴ
διψᾶσας· οὐδὲ ἡδέως ἐσθίει, ὁ μὴ πεινᾶσας·
οὐδὲ ἡδέως κοιμάται, ὁ μὴ σφόδρα νυστά-
ξας· οὐδὲ αἰσθησιν τῆς χαρᾶς λαμβάνει, ὁ
μὴ πρότερον λυπηθεὶς· οὕτως οὐδὲ τῶν αἰω-
νίων ἀγαθῶν ἀπολαύτομεν, εἰμὴ τῶν ὀλι-
γοχρόνιων καταφρονήσωμεν.

ρε'. Ὁ λόγος τοῦ νοῦ ὑπηρετῆς ἐστίν. ὁ
γὰρ θέλει ὁ νοῦς, τοῦτο καὶ ὁ λόγος ἐρμη-
νεύει.

ρς'. Ὁ νοῦς πάντα ὁρᾷ, καὶ τὰ ἐν οὐρανοῖς·
καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἐπισκοτεῖ, εἰμὴ μόνον ἡ
ἁμαρτία· τῷ δὲ καθαρῷ οὐδὲν ἀκατάλη-
πτον, ὡς περ τῷ λόγῳ οὐδὲν ἄλεκτον.

ρζ'. Διὰ μὲν τὸ σῶμα, ὁ ἄνθρωπος θνητός·
διὰ δὲ τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον ἀθάνατος.
σιωπῶν νοεῖς· νοήσας λαλεῖς. ἐν γὰρ τῇ
σιωπῇ ὁ νοῦς τίχτει τὸν λόγον. εὐχάριστος
δὲ λόγος Θεῷ προσφερόμενος, σωτηρία ἀν-
θρώπου εὐρίσκεται.

ρη'. Ὁ λαλῶν τὰ ἀλόγιστα, νοῦν οὐκ ἔχει.
οὐδὲν γὰρ νοῶν λαλεῖ. ἀλλὰ σκέπησον τί
σοι συμφέρει ποιεῖν πρὸς σωτηρίαν τῆς ψυ-
χῆς.

ρθ'. Ὁ λόγος ὁ νοῦν ἔχων καὶ ψυχωφελὴς
ὑπάρχων, Θεοῦ δῶρόν ἐστιν. ὡς περ καὶ
λόγος ὁ φλυαρίας γέμων, καὶ ζητῶν οὐρα-
νοῦ καὶ γῆς μέτρα, καὶ διαστήματα, καὶ ἡ-
λίου μεγέθη, καὶ ἄστρον, ἀνθρώπου ματαιο-
πόνουτος εὐρημά ἐστι. τὰ γὰρ μηδὲν ὠφε-
λοῦντα, μάτην κομπούμενος ζητεῖ, ὡς μετὰ
κοσκίνου ὕδωρ θέλων ἀντλήσαι. ταῦτα γὰρ
ἀνθρώποις οὐ δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν.

ρι'. Οὐδεὶς τὸν οὐρανὸν βλέπει, καὶ τὰ ἐν αὐ-
τῷ νοῆσαι δύναται, εἰμὴ μόνος ὁ ἄνθρωπος,
ὁ ἐναρέτου βίου ἐπιμελούμενος, καὶ νοῶν, καὶ
δοξάζων τὸν ποιήσαντα αὐτὸν εἰς σωτηρίαν,
καὶ ζωὴν ἀνθρώπου. ἐπίσταται γὰρ ἀσφαλῶς
ὁ θεοφιλής, καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὅτι χωρὶς τοῦ
Θεοῦ, οὐδὲν ἐστι. πανταχοῦ δὲ ἐστι, καὶ ἐν
πᾶσιν, ὡς ἀπεριόριστος ὑπάρχων ὁ Θεός.

ριά'. Ὡς ἀπὸ τῆς μητρώας γαστρὸς ἐξέρχεται
ἄνθρωπος, οὕτω καὶ ἀπὸ τοῦ σώματος ἡ
ψυχὴ γυμνὴ ἐξέρχεται. ἡ μὲν καθαρὰ καὶ
φωτεινὴ· ἡ δὲ σπύλους ἔχουσα τὰ πται-
σματα· ἑτέρα δὲ, μέλαινα τοῖς πολλοῖς πα-

ραπτώμασιν. ὅθεν ἡ λογικὴ καὶ θεοφιλὴς ψυχὴ, ἐνθυμούμενη, καὶ λογιζομένη τὰ μετὰ θάνατον κακά, εὐσεβῶς πολιτεύεται· ἵνα μὴ αὐτοῖς κατακριθεῖσα περιπέσῃ. οἱ γὰρ ἀπίστοι οὐκ ἀσεβοῦσι, καὶ ἀμαρτάνουσι τῶν ἐκεῖ καταφρονούντες, οἱ ἀνόητοι τὴν ψυχὴν.

Ῥιβ'. Ὡς περ ἐξεληθὼν τῆς γαστρὸς, τῶν ἐν τῇ γαστρὶ οὐ μνημονεύεις· οὕτω καὶ τοῦ σώματος ἐξεληθὼν, οὐ μνημονεύεις τῶν ἐν σώματι.

ριγ'. Ὡς περ ἐξεληθὼν τῆς γαστρὸς, κρείττων, καὶ μεῖζων ἐγένου τῷ σώματι· οὕτω καὶ τοῦ σώματος καθαρὸς καὶ ἄσπιλος ἐξέρχόμενος, κρείττων ἔσῃ καὶ ἁφθαρτος, ἐν τοῖς οὐρανοῖς διαιτῶμενος.

ριδ'. Ὡς περ ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ σώματος τελειωθέντος, ἀνάγκη τεχθῆναι· οὕτω τὴν ψυχὴν, ἐν τῷ σώματι τὸν ὀρισθέντα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅρον πληρώσασαν, ἀνάγκη ἐξελθεῖν τοῦ σώματος.

ριε'. Ὡς περ ἐὰν χρῆσθαι τῇ ψυχῇ οὕτῃ ἐν τῷ σώματι, οὕτω καὶ αὕτῃ ἐξελθοῦσα τοῦ σώματος κέχρηται σοί. ὁ γὰρ τῷ σώματι καλῶς, καὶ τρυφηλῶς ἐνταῦθα χρῆσάμενος, ἐαυτῷ κακῶς ἐχρήσατο μετὰ θάνατον. κατέκρινε γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ὡς ἀνόητος.

ρις'. Ὡς περ τὸ σῶμα ἐκ τῆς μητρῴας γαστρὸς ἐξέρχόμενον ἀτελές, ἀνατραφεῖν οὐ δύναται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἐξελθοῦσα, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν διὰ χρηστῆς πολιτείας μὴ κατορθώσασα, σωθῆναι, ἢ Θεῷ συναρτῆσθαι οὐ δύναται.

ριζ'. Τὸ σῶμα συναπτόμενον τῇ ψυχῇ, ἐκ τοῦ σκότους τῆς γαστρὸς εἰς τὸ φῶς ἐξέρχεται. ἡ δὲ ψυχὴ συναπτομένη τῷ σώματι, εἰς τὸ σκότος τοῦ σώματος συνδισμεῖται. διδὲν πρέπει μισεῖν, καὶ παιδεύειν τὸ σῶμα ὡς ἐχθρόν, καὶ πολέμιον ὑπάρχοντα τῇ ψυχῇ. πλῆθος γὰρ ἐδεσμάτων καὶ ἡδυσφάγιας ἐπεφέρει τὰ πάθη τῆς κακίας τοῖς ἀνθρώποις. ἐγκράτεια δὲ γαστρὸς ταπεινοῖ τὰ πάθη, καὶ σώζει τὴν ψυχὴν.

ριη'. Τοῦ σώματος ἡ ὄρασις, οἱ ὀφθαλμοὶ εἰσὶ τῆς δὲ ψυχῆς ἡ ὄρασις, ὁ νοῦς ἐστίν. καὶ ὡς περ σῶμα ὀφθαλμοῦς μὴ ἔχον, τυφλόν ἐστι· καὶ τὸν ἥλιον, πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καταλάμποντα, οὐ βλέπει, οὐδὲ τοῦ φωτὸς ἀπολαῦσαι δύναται· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, νοῦν ἀγαθόν, καὶ χρηστὴν πολιτείαν μὴ ἔχουσα, τυφλὴ ἐστίν, καὶ τὸν Θεὸν τὸν ποιητὴν, καὶ εὐεργέτην τῶν ὅλων οὐ κατανοεῖ, οὔτε δοξάζει, οὔτε τῆς ἀφθαρ-

σίας αὐτοῦ, καὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι οὐ δύναται.

Ῥιθ'. Ἀναισθησία, καὶ μωρία ψυχῆς ἐστίν, ἡ ἀγνοσία τοῦ Θεοῦ. τὸ γὰρ κακὸν ἐκ τῆς ἀγνοσίας τίκεται· τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐκ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ προσγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, καὶ σώζει τὴν ψυχὴν. ἐὰν οὖν τὰ θελήματά σου μὴ ποιεῖν σπουδάζῃς, νηφάλιος ὑπάρχων καὶ γνωρίζων τὸν Θεόν, ἔχεις τὸν νοῦν σου ἐπὶ τὰς ἀρετάς. ἐὰν δὲ τὰ θελήματά σου τὰ πονηρά, πρὸς ἡδονὴν σπουδάζῃς ποιεῖν, ἀγνοσίαν Θεοῦ μεθύων, ἀπολλυσταί, ὡς τὰ ἄλογα, μὴ ἐνθυμούμενος τὰ μετὰ θάνατόν σοι συμβησόμενα κακά.

Ῥκ'. Πρόνοιά ἐστὶ τὰ κατὰ ἀνάγκην θείαν γινόμενα, ὡς περ τὸ ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας ἀνατέλλειν καὶ δύειν τὸν ἥλιον, καὶ τὸ καρποφορεῖν τὴν γῆν. οὕτω καὶ νόμος λέγεται τὸ κατὰ ἀνάγκην ἀνθρωπίνην γινόμενον. πάντα δὲ διὰ τὸν ἄνθρωπον γέγονε.

Ῥκά'. Ὅσα μὲν ὁ Θεὸς ποιεῖ, ὡς ἀγαθός, διὰ τὸν ἄνθρωπον ποιεῖ. ὅσα δὲ ὁ ἄνθρωπος ποιεῖ, ἑαυτῷ ποιεῖ, καὶ τὰ καλὰ, καὶ τὰ κακά. ἵνα δὲ μὴ θαυμάζῃς τὴν τῶν κακῶν εὐδαιμονίαν, γίνωσκε, ὅτι ὡς περ αἱ πόλεις τρέφουσι τοὺς δημίους, καὶ οὐκ ἐπαινοῦσαι αὐτῶν τὴν κακίστην πρᾶξιν, ἀλλὰ διὰ τούτων τοὺς ἀξίους κολάζουσαι· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ὁ Θεὸς τοὺς πονηροὺς, τῶν βιωτικῶν καταδυναστεύειν συγχωρεῖ, ὥστε δι' αὐτῶν τιμωρεῖσθαι τοὺς ἀσεβοῦντας. ὕστερον δὲ καὶ τούτους παραδίδωσι τῇ κρίσει. ἐπειδὴ οὐχ ὡς τῷ Θεῷ διακονοῦντες, ἀλλὰ τῇ οἰκείᾳ πονηρίᾳ δουλεύοντες, τὰ δεινὰ τοῖς ἀνθρώποις πεποιήκασιν.

Ῥκβ'. Οἱ τὰ εἰδῶλα σεβόμενοι, εἰ ἐγίνωσκον, καὶ ἐβλεπον τὴν καρδίαν τί σέβονται, οὐκ ἂν ἀπεπλανῶντο, οἱ ἄθλιοι, τῆς εὐσεβείας. ἀλλὰ θεωροῦντες τὴν εὐκοσμίαν, καὶ τὴν τάξιν, καὶ τὴν πρόνοιαν τῶν γεγονότων τε, καὶ τῶν γινομένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐγνώριζον ἂν τὸν ποιήσαντα αὐτὰ διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ῥκγ'. Ὁ ἄνθρωπος ὡς κακός, καὶ ἀδίκος ἀποκτεῖναι δύναται. ὁ δὲ Θεὸς ζωὴν χαρίζομενος καὶ τοῖς ἀναξίοις οὐ παύεται. ὡς ἄρθονος γὰρ, καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν ὑπάρχων, ἡβουλήθη γενέσθαι τὸν κόσμον, καὶ ἐγένετο. καὶ γίνεται διὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ.

Ῥκδ'. Ἀνθρωπος ἐστίν, ὁ τὸ σῶμα νοήσας τί ἐστίν· ὅτι φθαρτόν ἐστι, καὶ ὀλιγοχρόνιον. ὁ γὰρ τοιοῦτος καὶ τὴν ψυχὴν νοεῖ, ὅτι θεία

ριθ'.

ρκ'.

ρκά'.

ρκβ'.

ρκγ'.

ρκδ'.

ἐστί, καὶ ἀθάνατος, καὶ ἐμφύσημα Θεοῦ ὑ-
πάρχουσα, εἰς δοκιμὴν καὶ ἀποθέωσιν συν-
εδέθη τῷ σώματι. ὁ δὲ τὴν ψυχὴν νοήσας,
ὁρθῶς, καὶ ἀρεσκόντως Θεῷ πολιτεύεται,
τῷ σώματι μὴ πειθόμενος. ἀλλ' ὁρῶν τὸν
Θεόν, τῷ νῷ ἑαυτοῦ, καὶ τὰ δωρούμενα τῇ
ψυχῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰώνια ἀγαθὰ θεωρεῖ
νοητῶς.

ρκέ. Ἀγαθός, καὶ ἀφθονός ἐστι ὁ Θεός, τὴν
ἐξουσίαν δέδωκε τῷ ἀνθρώπῳ, τοῦ καλοῦ,
καὶ τοῦ κακοῦ· γινώσιν αὐτῷ δωρησάμενος·
ἵνα θεωρῶν τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ,
γνωρίσῃ τὸν ποιήσαντα τὰ πάντα διὰ τὸν
ἀνθρώπον. τῷ δὲ ἀνοσίῳ ἐξεστὶ θέλειν, καὶ
μὴ νοεῖν. ἐξεστὶ γὰρ αὐτῷ καὶ ἀπιστεῖν,
καὶ ἀτυχεῖν, καὶ τὰ ἐναντία τῆς ἀληθείας
νοεῖν· τοσαύτην ἔχει ἀνθρώπος ἐξουσίαν καὶ
τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ.

ρκς'. Πρόσταξις ἐστὶ Θεοῦ, τό, αὐξανομένης
τῆς σαρκός, τὴν ψυχὴν πληροῦσθαι νοῦ· ἵνα
ὁ ἀνθρώπος ἐκ τοῦ καλοῦ, καὶ τοῦ κακοῦ
τὸ ἀρέσκον αὐτῷ ἐπιλέξῃται. ψυχὴ δὲ μὴ
ἐπιλεγόμενη τὸ καλόν, νοῦν οὐκ ἔχει. ὅθεν,
ὅλα μὲν τὰ σώματα ψυχὴν ἔχει· οὐ πᾶσα
δὲ ψυχὴ λέγεται νοῦν ἔχειν. ὁ γὰρ θεοφιλὴς
νοῦς παραγίνεται τοῖς σώφροσι, καὶ ὁσίοις,
καὶ δικαίοις, καὶ καθαροῖς, καὶ ἀγαθοῖς, καὶ
ἐλεήμοσι, καὶ τοῖς εὐτεβοῦσι. καὶ ἡ παρου-
σία τοῦ νοῦ, γίνεται αὐτῷ βοήθεια πρὸς
Θεόν.

ρκζ'. Ἐν μόνον οὐκ ἐξεστὶν ἀνθρώπῳ, τὸ εἶ-
ναι ἀθάνατον (1). Θεῷ συναρθῆναι ἐξεστὶν
αὐτῷ, ἐὰν νοήσῃ, ὅτι δύναται. θέλων γάρ,
καὶ νοῶν, καὶ πιστεύων, καὶ ἀγαπῶν διὰ
χρηστῆς πολιτείας, Θεοῦ συνόμιλος γίνεται
ὁ ἀνθρώπος.

ρκη. Ὁ ὀφθαλμὸς τὰ φαινόμενα θεωρεῖ. ὁ δὲ
νοῦς τὰ ἀόρατα κατανοεῖ. ὁ γὰρ θεοφιλὴς
νοῦς, φῶς ἐστὶ τῆς ψυχῆς. ὁ νοῦν ἔχων
θεοφιλῇ, τὴν καρδίαν πεφώτισται, καὶ ὁρᾷ
τὸν Θεόν τῷ νῷ ἑαυτοῦ.

ρκθ'. Οὐδεὶς ἀγαθός, αἰχρὸς· ὁ δὲ μὴ καλός,
πάντως κακός, καὶ φιλοσώματος. πρώτη δὲ
ἀρετὴ ἐστὶν ἀνθρώπου, ἡ τῆς σαρκὸς κατα-
φρόνησις. τῶν γὰρ προσκαίρων, καὶ φθαρ-
τῶν, καὶ ὀλισκῶν ὁ χωρισμὸς ὁ κατὰ προαι-
ρεσιν, καὶ οὐ κατ' ἐνδοιαν, τῶν αἰωνίων
καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν κληρονόμους ἡμᾶς
ποιεῖ.

ρλ'. Ὁ νοῦν ἔχων, οἶδεν ἑαυτὸν τί ἐστίν, ὅτι

φθαρτός ἐστιν ἀνθρώπος. ὁ δὲ εἰδὼς ἑαυτόν,
πάντα οἶδεν, ὅτι ποιήματα Θεοῦ ἐστὶ, καὶ
διὰ σωτηρίαν ἀνθρώπου ἐγένετο. πάντα γὰρ
νοῆσαι, καὶ πιστεῦσαι ὁρθῶς, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ
τοῦ ἀνθρώπου ἐστί. γινώσκει δὲ ἀσφαλῶς
ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ, ὅτι οἱ τῶν βιώτικῶν κα-
ταφρονούντες, κόπον μὲν ἐλάχιστον ἔχουσι,
τρυφὴν δέ, καὶ ἀνάπαυσιν αἰωνίαν κομίζον-
ται παρὰ τοῦ Θεοῦ μετὰ θάνατον.

ρλα. Ὡς περ τὸ σῶμα χωρὶς ψυχῆς νεκρόν ἐ-
στί· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ νοητικοῦ,
ἀργή ἐστὶ, καὶ τὸν Θεὸν κληρονομήσαι οὐ
δύναται.

ρלב'. Μόνου ἀνθρώπου ὁ Θεὸς ἀκούει. μόνῳ
ἀνθρώπῳ ὁ Θεὸς φαίνεται. φιλόανθρωπος ὁ
Θεός, ὅπου ἐὰν ᾖ, καὶ Θεός· μόνος ἀνθρω-
πος ἄξιος Θεοῦ προσκυνητής. διὰ τὸν ἀν-
θρώπον ὁ Θεὸς μεταμορφοῦται.

ρλγ'. Ὁ Θεὸς ἀνθρώπῳ πάντα ἐποίησε τὸν οὐ-
ρανόν, καὶ κοσμοῦσιν ἀστέρες. διὰ τὸν ἀν-
θρώπον τὴν γῆν. ἀνθρώποι γεωργοῦσι δι' ἑ-
αυτούς. οἱ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας τοσαύ-
της μὴ αἰσθανόμενοι, ἀνόητοι τὴν ψυχὴν.

ρλδ'. Τὸ καλὸν ἀφανές ἐστίν, ὡς τὰ ἐν οὐρα-
νῷ. τὸ κακὸν φανερόν ἐστι, ὡς τὰ ἐν τῇ
γῇ. καλόν ἐστὶ, τὸ σύγκριτιν μὴ ἔχον. ὁ
δὲ νοῦν ἔχων ἀνθρώπος, τὸ κάλλιον ἐπιλέ-
γεται. μόνῳ γὰρ ἀνθρώπῳ ὁ Θεός, καὶ τὰ
ποιήματα αὐτοῦ, νοητά ἐστίν.

ρλε'. Ὁ νοῦς ἐν τῇ ψυχῇ φαίνεται, καὶ ἡ φύ-
σις ἐν τῷ σώματι. καὶ ὁ νοῦς μὲν τῆς ψυ-
χῆς ἀποθέωσις ἐστίν, ἡ δὲ φύσις τοῦ σώ-
ματος, διάχυσις ὑπάρχει. καὶ ἐν παντὶ μὲν
σώματι φύσις ἐστίν, οὐκ ἐν πάσῃ δὲ ψυχῇ·
νοῦς ὑπάρχει· διόπερ οὐδὲ πᾶσα σώζεται
ψυχῇ.

ρλς'. Ψυχὴ, ἐν τῷ κόσμῳ· ὡς γεννητὴ· νοῦς
δὲ, καὶ ὑπὲρ τὸν κόσμον· ὡς ἀγέννητος· ἡ
δὲ νοῦσα τὸν κόσμον, καὶ θέλουσα σωθῆναι
ψυχὴ, ἐφ' ἐκάστης ὥρας ἔχει νόμον ἀπαρά-
βατον, καὶ καθ' ἑαυτὴν λογιζομένη, ὅτι νῦν
ὁ ἀγὼν, καὶ ἡ ἐξέτασις, καὶ οὐ συγχώρει ἀ-
ναλαβέσθαι τὸν κριτὴν, καὶ ὅτι ἀπόλλυται
ψυχὴ, καὶ σώζεται διὰ μικράν, καὶ αἰσχροὴν
ἡδονήν.

ρλζ'. Ἐν τῇ γῇ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γέννα,
καὶ θάνατος. ἐν δὲ τῷ οὐρανῷ πρόνοια, καὶ
ἀνάγκη. πάντα δὲ διὰ τὸν ἀνθρώπον καὶ
σωτηρίαν αὐτοῦ γέγονεν. ἀνεκδοῆς πάντων
ἀγαθῶν ὑπάρχων ὁ Θεός, δι' ἀνθρώπους, οὐ-

(1) Πάντως τῷ σώματι τοῦτο νόησον, καὶ οὐ τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀθανάτι-
σθίζεται.

ρανόν, καὶ γῆν, καὶ στοιχεῖα ἐδημιούργησε, διὰ τούτων πᾶσαν ἀπολαυσιν ἀγαθῶν αὐτοῖς φιλοτιμούμενος.

ρλγ'. Τὰ θνητὰ τοῖς ἀθανάτοις ὑπόκεινται. τὰ δὲ (1) ἀθάνατα τοῖς θνητοῖς ὑπηρετεῖ, τουτέστι, τὰ στοιχεῖα τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν, καὶ ἐμφυτον ἀγαθότητα τοῦ κτίσαντος Θεοῦ.

ρλθ'. Ὁ πένης γενόμενος, καὶ βλάψαι μὴ δυνάμενος, εἰς τοὺς εὐσεβεῖς (τῇ πράξει) οὐ λογίζεται· ἀλλ' ὁ δυνάμενος βλάψαι, καὶ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει εἰς τὸ κακὸν μὴ χρώμενος, ἀλλὰ τῶν ταπεινοτέρων φειδόμενος, διὰ τὴν περὶ Θεὸν εὐσέβειαν, ἐκεῖνος ἀμοιβῶν ἀγαθῶν ἐντὸς γίνεται καὶ μετὰ θάνατον.

ρμ'. Διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς Θεοῦ, πλείσται εἰσι τῶν ἀνθρώπων πρὸς σωτηρίαν ὁδοί, αἱ τὰς ψυχὰς ἐπιστρέφουσαι, καὶ ἀνάγουσαι αὐτὰς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. κομίζονται γὰρ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί, ἀντὶ μὲν τῆς ἀρετῆς, ἀντιμισθίας, ἀντὶ δὲ τῶν πλημμελημάτων, τὰς τιμωρίας.

ρμά'. Ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ τὸ πνεῦμα ἐν τῷ Υἱῷ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἀμφοτέροις ἐστί. πιστεῖ δὲ πάντα τὰ ἀόρατα, καὶ νοούμενα γινώσκει ὁ ἄνθρωπος. πίστις δὲ ἐστὶν ἡ ἐθελοῦσις τῆς ψυχῆς συγκατάθεσις.

ρμβ'. Ὡς περ οἱ διὰ τινὰς χρείας, ἢ περιστάσεις, τοῖς μεγίστοις τῶν ποταμῶν ἐγκολυμβᾶν ἀναγκαζόμενοι, ἐὰν νήψωσι, διασώζονται· καὶ γὰρ βίαια τυγχάνη τὰ ρεύματα, μικρὸν καὶ * πωθέντες, εἰς τινος δῆποτε τῶν παρὰ ταῖς ὁχλαῖς πεφυκότων δρασσόμενοι, διασώζονται. ὅσοι δὲ μεθύοντες εὐρεθῶσιν, εἰ καὶ μυριάκις εἰς τὸ ἄκρον τὸ κολυμβᾶν ἐμελέτησαν, ἀλλὰ τῷ οἴνῳ νικώμενοι, τοῦ ρεύματος ὑποδρύχιοι γίνονται. καὶ ἔξω τῶν ζώντων εὐρίσκονται. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ εἰς τὰ σύμματα καὶ τὸν περιπασμὸν τῶν ρευμάτων τοῦ βίου ἐμπίπτουσα, ἐὰν μὴ ἐκ τῆς κακίας τῆς ὕλης ἀνανήψασα, γνωρίσῃ ἑαυτήν, ὅτι θεία ὑπάρχουσα, καὶ ἀθάνατος, τῇ ὀλιγοχρονίᾳ, καὶ πολυπαθείᾳ, καὶ θνητῇ ὕλῃ τοῦ σώματος εἰς δοκιμὴν συνεδέθη. καθέλκεσθαι ὑπὸ τῶν σωματικῶν ἡδονῶν εἰς ἀπώλειαν καὶ καταφρονουσα ἑαυτῆς, καὶ ἀγνώστῃ μεθύουσα, καὶ μὴ ἀντιλαμβάνομένη ἑαυτῆς, ἀπόλλυται, καὶ ἔξω τῶν σωζομένων εὐρίσκεται· ποταμοῦ

γὰρ δίκην, συνυποσύρει πολλάκις ἡμᾶς τὸ σῶμα πρὸς ἀπρεπεῖς ἡδονάς.

ρμγ'. Ἡ λογικὴ ψυχὴ, ἐπὶ καλῆς προαιρέσεως ἀμετακίνητος ἐστῶσα, ὥς περ ἵππον ἡνιοχεῖ τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν τὰ ἀλόγιστα αὐτῆς πάθη, καὶ νικῶσα, καὶ ἄγχουσα, καὶ περιγενομένη αὐτῶν, στεφανοῦται· καὶ τῆς ἐν οὐρανοῖς ἀξιοῦται διαίτης· ἐπαθλον τοῦτο νίκης, καὶ τῶν κόπων λαμβάνουσα παρὰ τοῦ κτίσαντος αὐτὴν Θεοῦ.

ρμδ'. Ἡ κατὰ ἀλήθειαν λογικὴ ψυχὴ ὁρῶσα τὰς τῶν πονηρῶν εὐτυχίας, καὶ τὴν τῶν ἀναξίων εὐημερίαν, οὐ θορυβεῖται φανταζομένη αὐτῶν τὴν ἐν τούτῳ τῷ βίῳ ἀπολαυσιν, ὥς περ οἱ ἀλόγιστοι τῶν ἀνθρώπων, ἐπίσταται γὰρ σαφῶς καὶ τῆς τύχης τὸ ἄσπατον, καὶ τοῦ βίου τὸ ἄδηλον, καὶ τῆς ζωῆς τὸ ὀλιγοχρόνιον καὶ τῆς δίκης τὸ ἀδωροδόκητον· καὶ πιστεύει ἑαυτὴν ἢ τοιαύτῃ ψυχῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφὴν μὴ ἀμελουμένην.

ρμε'. Ἡ ζωὴ τοῦ σώματος, καὶ ἡ ἐν πλούτῳ πολλῷ, καὶ δυναστείᾳ τοῦ βίου τούτου ἀπόλαυσις, θάνατος γίνεται τῆς ψυχῆς· ὁ δὲ κόπος, καὶ ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ ἐνδοκία ἢ μετ' εὐχαριστίας, καὶ ὁ θάνατος τοῦ σώματος, ζωὴ ἐστὶ, καὶ τρυφὴ αἰωνία τῆς ψυχῆς.

ρμς'. Ἡ λογικὴ ψυχὴ τῆς ὕλικης κτίσεως, καὶ τῆς ὀλιγοχρονίου ζωῆς καταφρονουσα, ἐπιλέγεται τὴν οὐράνιον τρυφὴν, καὶ τὴν αἰωνίαν ζωὴν, διὰ τῆς χρηστῆς πολιτείας παρὰ Θεοῦ ταύτην λαμβάνουσα.

ρμζ'. Οἱ τὴν ἐσθῆτα βεβορβορωμένοι, μολύνουσι τὸν χιτῶνα τῶν προστριβόντων αὐτοῖς. τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ οἱ κακοὶ τὴν προαίρεσιν, καὶ τὴν πολιτείαν οὐκ ὀρθοί, τοῖς ἀπλουστέροις συνδιατρίβοντες, καὶ προσλεγόμενοι τὰ μὴ δέοντα, βορβόρου δίκην διὰ τῆς ἀκοῆς μολύνουσι τὴν ψυχὴν.

ρμη'. Ἀρχὴ ἀμαρτίας ἡ ἐπιθυμία ἐστὶ, δι' ἧς ἀπόλλυται ἡ λογικὴ ψυχὴ. ἀρχὴ δὲ σωτηρίας, καὶ βασιλείας οὐρανῶν, ἡ ἀγάπη γίνεται τῇ ψυχῇ.

ρμθ'. Ὡς περ ὁ χαλκὸς ῥαθυμούμενος, καὶ τῆς δεούσης ἐπιμελείας μὴ ἀξιοῦμενος, ἐκ τῆς χρονίας δέσεως, καὶ ἀργείας ὑπὸ τοῦ ἐπιγενομένου ἰοῦ διασπένεται, καὶ ἀχρηστος, καὶ ἀκαλλῆς ἀπεργάζεται· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ψυχὴ ἀργεῖουσα, καὶ μὴ φρονέουσα περὶ χρηστῆς πολιτείας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ἐπιστροφῆς, χωρίζουσα ἑαυτὴν διὰ πονηρῶν

(1) Τὸ ἐθάναντον ἐντὸς, ὡς πολυχρόνιον, καὶ ἐπιπολὺ διαιμένον, ἐκλαμβάνεται.

πράξεων τῆς τκίπης τοῦ Θεοῦ, ὑπὸ τῆς κα-
κίας τῆς ἐπιγενομένης ὑπὸ τῆς ῥαθυμίας,
τῇ ὕλῃ τοῦ σώματος, ὡς χαλκὸς ὑπὸ τοῦ
ἰοῦ ἀνάλλισκεται, καὶ ἀκαλλῆς, καὶ ἀχρη-
στος πρὸς σωτηρίαν εὐρίσκεται.

Ο Θεὸς ἀγαθός, καὶ ἀπαθής, καὶ ἀμετά-
βλητός ἐστιν· εἰδὲ τις τὸν μὲν Θεὸν μὴ μετα-
βάλλεσθαι εὐλογόν τε ἡγεῖται, καὶ ἀληθές·
ἀπορεῖ δέ, πῶς ἀγαθὸς μὲν χαίρει, κακοὺς
δὲ ἀποστρέφεται· καὶ ἀμαρτάνουσι μὲν ὀρ-
γίζεται· θεραπευόμενος δέ, ὡς γίνεται;
ῥητεον, ὡς οὔτε χαίρει ὁ Θεός, οὔτε ὀργί-
ζεται· τὸ γὰρ χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι, πάθος·
οὔτε δώροις θεραπεύεται· ἡδονὴ γὰρ ἂν ἡτ-
τηθεῖ· οὐ θέμις ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων πραγ-
μάτων εὔ, ἢ κακῶς ἔχειν τὸ θεῖον. ἀλλ'
ἐκεῖνος μὲν ἀγαθός ἐστι, καὶ ὠφελεῖ μόνον,
βλάπτει δὲ οὐδέποτε, κατὰ ταῦτα καὶ ὡ-
σαύτως ἔχων· ἡμεῖς δὲ ἀγαθοὶ μένοντες δι'
ὁμοιότητα, Θεῷ συναπτόμεθα· κακοὶ δὲ γε-
νόμενοι δι' ἀνομοιότητα, χωριζόμεθα τοῦ
Θεοῦ. καὶ * τὴν ἀρετὴν ζῶντες ἐχόμεθα τοῦ
Θεοῦ· κακοὶ δὲ γενόμενοι, ἐχθρὸν ἡμῖν ποι-
οῦμεν ἐκεῖνον, οὐκ εἰκὴ ὀργιζόμενον· ἀλλὰ
τῶν ἀμαρτημάτων, Θεὸν μὲν ἐν ἡμῖν οὐκ
έώντων ἐλλάμπειν, δαίμοσι δὲ κολαστικοῖς
συναπτόντων· εἰδὲ εὐχαῖς, καὶ εὐποιῖαις λύ-
σιν ἀμαρτημάτων εὐρίσκομεν, οὐ τὸν Θεὸν
θεραπεύομεν καὶ μεταβάλλομεν ἀλλὰ διὰ
τῶν ὀρωμένων, καὶ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἐπι-
στροφῆς, τὴν ἡμετέραν κακίαν ἰώμενοι, πάλιν
τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος ἀπολαύομεν·
ὥστε ὅμοιον λέγειν, τὸν Θεὸν τοὺς κακοὺς
ἀποστρέφειν, καὶ τὸν ἥλιον τοὺς ἐστερημέ-
νοισι τῆς ὁράσεως κρύπτεσθαι.

Ἡ εὐσεβὴς ψυχὴ γινώσκει τὸν Θεὸν τῶν
ὄλων. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν εὐσέβεια, εἰμὴ
τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶ
γνώσις Θεοῦ ἐν τῷ ἄσθενον εἶναι, σώφρονα,
πρᾶον, χρηστικὸν κατὰ δύναμιν, κοινωνι-
κόν, ἀφιλόνηκον, καὶ ὅσα ἐστὶν ἀρέσκοντα
τῇ βουλήσει τοῦ Θεοῦ.

Ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ φόβος αὐτοῦ,
ἱσὺς ἐστὶ τῶν τῆς ὕλης παθῶν. ἀγνωσίας
γὰρ Θεοῦ, τῇ ψυχῇ συνούσης, τὰ πάθη ἀ-
νίατα διαμείναντα διασπῇ τὴν ψυχὴν· ὡς
περ ὑπὸ χρόνιου ἔλκους διασπασμένης αὐτῆς
ὑπὸ τῆς κακίας, ἥς ἀνάστις ὁ Θεός, ἐπι-
στήμην καὶ γνῶσιν καταπέμφας ἀνθρώποις.

Τὸν ἄνθρωπον ἐπιστήμης καὶ γνῶσεως
ἐπλήρωσεν ὁ Θεός, τὰ πάθη καὶ τὴν αὐ-
θαίρετον κακίαν ἐκκαθάραι σπουδάζων, καὶ

τὸ θνητὸν εἰς ἀθανασίαν διὰ τὴν ἑαυτοῦ ἀ-
γαθότητα μεταθεῖναι βουλόμενος.

Ὁ νοῦς ὁ ἐν τῇ καθαρᾷ, καὶ φιλοθέῳ
ψυχῇ, ἐν ἀληθείᾳ ὁρᾷ τὸν Θεὸν τὸν ἀγέν-
νητον, καὶ ἀθεώρητον, καὶ ἄλεκτον, τὸν μό-
νον καθαρὸν τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ.

Στέφανος ἀρθαρτίας, καὶ ἀρετῇ, καὶ πω-
τηρία ἀνθρώπου ἐστὶν, εὐθύμως καὶ εὐχα-
ρίστως φέρειν τὰς συμφοράς· κρατεῖν δὲ θυ-
μοῦ, γλώτσης, γαστροῦ, ἡδονῶν, τοῦτο με-
γίστη βοήθεια γίνεται ψυχῆς.

Ἡ διακρατοῦσα τὸν Κόσμον, τοῦ Θεοῦ
πρόνοια ἐστὶ. καὶ οὐκ ἐστὶ τόπος οὐδεὶς ἔρη-
μος τῆς προνοίας. πρόνοια δὲ ἐστὶν, αὐτοτε-
λὴς λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ τυπωτικὸς τῆς εἰς
τὸν κόσμον ἐρχομένης ὕλης, καὶ δημιουργός,
καὶ τεχνίτης τῶν γινομένων ἀπάντων. οὐδὲ
γὰρ οἷόν τε τὴν ὕλην διακοσμεῖσθαι χωρὶς
τῆς διακρινούσης δυνάμεως τοῦ λόγου, ὅς
ἐστὶν εἰκὼν, καὶ νοῦς, καὶ σοφία, καὶ πρό-
νοια τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἐκ τῆς ἐνθυμήσεως ἐπιθυμία, ῥίζα
ἐστὶ τῶν παθῶν τῶν συγγενῶν τοῦ σκότους,
καὶ ἡ ψυχὴ οὕσα ἐν τῇ ἐνθυμήσει τῆς ἐπι-
θυμίας, ἀγνοεῖ ἑαυτήν, ὅτι Θεοῦ ἐμψύχημά
ἐστὶ, καὶ οὕτω φέρεται ἐπὶ τὸ ἀμάρτημα,
οὐ λογιζομένη τὰ μετὰ θάνατον κακὰ ἢ ἀ-
νόητος.

Μεγίστη, καὶ ἀνίατος νόσος ψυχῆς, καὶ
ἀπώλεια, ἡ ἀθεότης, καὶ τὸ φιλόδοξον. ἡ
ἐπιθυμία γὰρ τοῦ κακοῦ, ὑστέρημα ἐστὶ τοῦ
ἀγαθοῦ. ἀγαθὸν δὲ ἐστὶ, τὸ ἀφθόνως τὰ καλὰ
πάντα ποιεῖν, ὅσα ἀρέσκει τῷ Θεῷ τῶν
ὄλων.

Ὁ ἄνθρωπος μόνος τοῦ Θεοῦ δεκτικὸς ἐστὶ.
τούτῳ γὰρ μόνῳ τῷ ζῶν ὁμιλεῖ ὁ Θεός,
νυκτὸς μὲν δι' ὀνείρων, ἡμέρας δὲ διὰ τοῦ
νοῦ. καὶ διὰ πάντων τοῖς ἀξίοις αὐτοῦ ἀν-
θρώποις προλέγει, καὶ προσημαίνει τὰ μελ-
λοντα ἀγαθὰ.

Οὐδὲν δύσκολόν ἐστι τῷ πιστεύοντι, καὶ
βουλομένῳ νοῆσαι τὸν Θεόν. εἰ δὲ θέλεις αὐ-
τὸν καὶ θεωρῆσαι, βλέπε τὴν εὐχοσμίαν καὶ
τὴν πρόνοιαν ἀπάντων τῶν γεγονότων τε,
καὶ γινομένων τῷ λόγῳ αὐτοῦ. πάντα δὲ
διὰ τὸν ἄνθρωπον.

Ἄγιος ὀνομάζεται, ὁ καθαρὸς ἀπὸ κα-
κίας, καὶ ἀμαρτημάτων. ὅθεν καὶ μέγιστόν
ἐστὶ ψυχῆς κατόρθωμα, καὶ ἀρέσκει Θεῷ,
τὸ μὴ εἶναι κακίαν ἐν ἀνθρώπῳ.

Ὀνομά ἐστὶ σημασία ἐνὸς τῶν πολλῶν.
ὅθεν ἀνόητόν ἐστι τὸ νομίζειν τὸν Θεὸν ἕνα

ρν'.

•

+

• ἱσ.
κατ' ἀ-
ρετήν.

ρνά.

ρνβ'.

ρνγ'.

ρνδ'.

ρνε'.

ρνς'.

ρνζ'.

ρνη'.

ρνθ'.

ρξ'.

ρξά.

ρξβ'.

δυντα καὶ μόνον, ἄλλο ἔχειν ὄνομα. τὸ γὰρ Θεὸς τοῦτο σημαίνει τὸν ἀναρχόν, τὸν τὰ πάντα ποιήσαντα διὰ τὸν ἄνθρωπον.

ρξγ'. Εἰ συνοιδας σεαυτῷ πράξεις πονηράς, ἐκκοπτε ἐκ τῆς ψυχῆς σου τῇ τῶν καλῶν προσδοκίᾳ. δίκαιος γὰρ ὁ Θεός, καὶ φιλάνθρωπος.

ρξδ'. Γνωρίζει τὸν Θεὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ γνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ σπουδάζων διὰ παντὸς ἀχώριστος εἶναι τοῦ Θεοῦ. ἀχώριστος δὲ τοῦ Θεοῦ γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἀγαθὸς παρὰ πάντα, καὶ πάσης κρατῶν ἡδονῆς· οὐ κατὰ ἐνδειαν τῆς τούτων χρηργίας, ἀλλὰ κατὰ βουλήν καὶ ἐγκράτειαν οἰκείαν.

ρξε'. Εὐποίει τὸν ἀδικούντά σε, καὶ φίλον ἔχεις τὸν Θεόν. μηδενὶ διάβαλλε τὸν ἐχθρόν σου. ἀσκησον ἀγάπην, σωφροσύνην, ὑπομονήν, ἐγκράτειαν, καὶ τὰ ὅμοια. αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις, διὰ ταπεινοφροσύνης καὶ τῶν τοιούτων, ἀκολούθησις τῷ Θεῷ. ἔργα δὲ ταῦτα οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ νοητικῆς ἐστὶ ψυχῆς.

ρξς'. Διὰ τοὺς ἀσεβῶς τολμώντας λέγειν ἔμψυχα τὰ φυτὰ καὶ λάχανα, ἔγραψα τὸ κεφάλαιον τοῖς ἀπλουτέροις πρὸς εἰδῆσιν. τὰ φυτὰ ζῶν μὲν ἔχει τὴν φυσικὴν, ψυχὴν δὲ οὐκ ἔχει. λογικὸν δὲ ζῶον ὁ ἄνθρωπος λέγεται· ὅτι νοῦν ἔχει, καὶ ἐπιστήμης ἐστὶ δεκτικός. τὰ μέντοι ἄλλα ζῶα τὰ ἐπίγειά τε, καὶ αἰρία, φωνὴ ἐν αὐτοῖς ἐστίν, ὅτι πνεῦμα ἔχει, καὶ ψυχὴν. καὶ πάντα μὲν τὰ αὐξανόμενά ἐστι, καὶ μειούμενα, ζῶα, ὅτι ζῇ καὶ αὐξάνεται, οὐ μὲν τοι καὶ ψυχὴν ἔχει. τῶν δὲ ζῶων διαφοραὶ τέσσαρες εἰσὶ. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀθάνατά ἐστι, καὶ ἔμψυχα, ὡς οἱ Ἄγγελοι. τὰ δὲ νοῦν, καὶ ψυχὴν, καὶ πνεῦμα ἔχει, ὡς οἱ ἄνθρωποι. τὰ δὲ πνεῦμα ἔχει, καὶ ψυχὴν, ὡς τὰ ζῶα. τὰ δὲ μόνον ζῶν ἔχει, ὡς τὰ φυτὰ. καὶ ζωὴ μὲν ἐπὶ τῶν φυτῶν, χωρὶς ψυχῆς καὶ πνεύματος, καὶ νοῦ, καὶ ἀθανασίας συνίσταται. τὰ ἄλλα δὲ πάντα, χωρὶς ζωῆς οὐ δύνανται εἶναι. πάντα δὲ ψυχὴ ἀνθρωπίνη δηλονότι ἀεικίνητος ἐστὶν ἀπὸ τόπου εἰς ἕτερον τόπον.

ρξζ'. Ὅταν ἡδονῆς τινος φαντασίας ἀναλάβῃς, φύλασσε σεαυτόν, μὴ εὐθέως συναρπασθῇς ὑπ' αὐτῆς, ἀλλὰ μικρὸν ὑπερτιθέμενος, μνήσθητι τοῦ θανάτου, καὶ ἐνθυμήθητι πῶς ἀμεινόν ἐστι τὸ συνειδέναι σεαυτῷ, ταύτην τὴν πλάνην τῆς ἡδονῆς νενικηκότι.

ρξη'. Ὡς περ ἐν τῇ γεννήσει τὸ πάθος ἐστὶ· τὸ γὰρ γινόμενον ἐν τῷ βίῳ, καὶ φθείρεται· οὕτω καὶ ἐν τῷ πάθει ἡ κακία ὑπάρχει. μὴ οὖν εἴπῃς, οὐκ ἡδύνατο ὁ Θεὸς τὴν κακίαν ἐκκόψαι. οἱ γὰρ τοῦτο λέγοντες, ἀναισθητοῦντες, καὶ μωραίνοντες λέγουσιν. οὐκ ἐχρῆν μὲν οὖν τὸν Θεὸν ἐκκόψαι τὴν ὕλην. τῆς γὰρ ὕλης ἐστὶ ταῦτα τὰ πάθη. ὁ δὲ Θεὸς κατὰ τὸ συμφέρον ἐξέκοψε τὴν κακίαν ἐκ τῶν ἀνθρώπων, νοῦν, καὶ ἐπιστήμην, καὶ γνῶσιν, καὶ διάκρισιν τοῦ καλοῦ ὀωρησάμενος αὐτοῖς· ἵνα, γινώσκοντες τὴν κακίαν, ὅτι βλαπτόμεθα ἐξ αὐτῆς, φεύγωμεν ἀπ' αὐτῆς. ὁ δὲ ἀνόητος ἄνθρωπος ἐπακολουθεῖ τῇ κακίᾳ, καὶ σεμνύνεται ἐπ' αὐτῇ, καὶ ὥς περ δικτύῳ περιτυχὼν μάχεται ὑπ' αὐτῆς ἐνδόν εἰλούμενος· καὶ μηδέποτε ἀνανεῦσαι δυνάμενος, καὶ ἰδεῖν, καὶ γνωρίσαι τὸν Θεὸν τὸν τὰ πάντα εἰς σωτηρίαν, καὶ ἀποθέωσιν ἀνθρώπου ποιήσαντα.

ρξθ'. Τὰ θνητὰ ἑαυτοῖς φθονεῖ ἐκ τοῦ προεπίστασθαι τὸν δὲ τὸν θάνατον. καὶ τὸ μὲν ἀθάνατον, ἐκ τοῦ ἀγαθὸν εἶναι προσγίνεται τῇ ὁσίᾳ ψυχῇ· τὸ δὲ θνητόν, ἐκ τοῦ κακὸν εἶναι συμβαίνει τῇ ἀνοήτῳ καὶ ἀθλίᾳ ψυχῇ.

ρδ'. Ὅταν εὐχαρίστως ἐπὶ τὴν οἰκείαν κοίτην τραπῇς, τὰς εὐεργεσίας, καὶ τὴν τοσαύτην πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτὸν ἐνθυμούμενος, πληρωθεὶς ἀγαθῆς ἐννείας, πλέον εὐφραίνῃ, καὶ γίνεται σου ὁ τοῦ σώματος ὕπνος, τῆς ψυχῆς νῆψις, καὶ ἡ σύμμιξις τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἀληθῆς Θεοῦ ὁρασις, καὶ ἡ σιωπὴ σου, ἐγκύμων τοῦ ἀγαθοῦ γινόμενη, δίδωσιν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ ἰσχύος, ἀνατεταμένην αἰσθητικὴν δόξαν τῷ τῶν ὅλων Θεῷ. κακίας γὰρ ἀπούσης ἀνθρώπου, ἡ εὐχρίστια καὶ μόνη, ὑπὲρ πᾶσαν πολυτελεῖ θυσίαν, ἀρέσκει τῷ Θεῷ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΗΣΑΪΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ

Ο Όσιος Πατήρ ἡμῶν Ἡσαΐας ὁ Ἀναχωρητής, ἔζη ἐν ἔτει ἀπὸ Χριστοῦ τριακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ, σύγχρονος γεγονώς τῷ Ἀββᾶ Μακαρίῳ τῷ μεγάλῳ. νυκτὸς δὲ καὶ ἡμέρας ταῖς θείαις ἐμμελετήσας γραφαῖς, καὶ δαψιλῇ τὰ νάματα τῆς πνευματικῆς σοφίας ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου ἀντλήσας, πολλῶν καὶ καλλίστων λόγων ἐγένετο ποιητής, διαφόρους ψυχωφε-

λεῖς ὑποθέσεις περιεχόντων, ὡς ὅλην βίβλον ἐκ τούτων συναπαρτίζεσθαι. ὧν καὶ τὸ λογίδιον τουτὶ ἀποτεμαχίσαντες, τοῖς τηρῆσαι ποθοῦσι τὸν οἰκεῖον νοῦν, παρεθήκαμεν διδάσκει γὰρ ὡς ἐν συντόμῳ, ὅπως τε χρὴ τὰς προσβολὰς τῶν λογισμῶν ἀποκρούειν, καὶ ἀκατάγνωστον τὴν συνείδησιν ἔχειν, κρυπτῶς τε μελετᾶν, καὶ ἐν ἀταραξίᾳ πάσῃ ἐπιστημένως διαφυλάττειν τὸ τῆς ψυχῆς τριμερές.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΗΣΑΪΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΧΩΡΗΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΗΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΟΟΥ

Κεφάλαια κζ'.

α'.

Τοῦ νοὸς ἐστὶν ἡ ὁργὴ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς πάθεσιν· καὶ χωρὶς ὁργῆς, οὐδὲ ἀγνεῖα γίνεται τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν μὴ ὁργισθῇ εἰς πάντα τὰ σπειρόμενα τῷ ἀνθρώπῳ εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἔχθρου. καὶ ὅτε εὗρεν αὐτὸν ὁ Ἰακώβ, ὠνείδισε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς· ἄτιμοι, καὶ πεφραυλισμένοι, ἐνδεεῖς παντὸς ἀγαθοῦ, οὓς οὐχ ἡγητάμην ἀξίους εἶναι κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων. ὁ θέλων δὲ ἔλθειν εἰς τὴν κατὰ φύσιν ὁργὴν, ἐκκόπτει πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ, ἕως οὗ στήσῃ ἐαυτὸν ἐν τῷ κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ.

β'. Ἐὰν ᾗς ἀνθιστάμενος τῇ ἐχθρᾷ, καὶ ἰ-

δῃς αὐτὴν ἀσθενήσαν ἀπὸ σοῦ φεύγειν εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ χαρῇ σου ἡ καρδία· ὅτι ἡ κακία τῶν πνευμάτων, ὀπίσω αὐτῶν ἐστίν. ἐτοιμάζουσι γὰρ πόλεμον χείρονα τοῦ πρώτου, καὶ ἐῷσιν αὐτὸν ὀπίσω τῆς πόλεως, καὶ ἐντέλλονται αὐτῷ μὴ κινηθῆναι. καὶ ἐὰν ἀντιστῇς ἀντιβαίνων αὐτοῖς, φεύγουσιν ἀπὸ προσώπου σου ἐν ἀσθενείᾳ. καὶ ἐὰν ὑφωθῇ ἡ καρδία σου, ὅτι ἐδίωξας αὐτούς, καὶ καταλείψῃς τὴν πόλιν, οἱ μὲν ἐγείρονται ἐκ τῶν ὀπίσω, οἱ δὲ ἵστανται ἐμπροσθεν, καὶ ἐῷσι τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν ἐν μέσῳ αὐτῶν, μὴ ἔχουσαν ἔτι καταφυγὴν. πόλις ἐστὶν ἡ προσευχή· ἐνστασις δὲ ἡ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀντιλογία. βάσις δὲ ὁ θυμός.

γ'. Στῶμεν οὖν ἀγαπητοὶ ἐν φόβῳ Θεοῦ, φυλάττοντες, καὶ τηροῦντες τὰ πρακτικὰ τῶν ἀρετῶν· μὴ διδόντες πρόσκομμα τῇ συνειδήσει ἡμῶν, ἀλλὰ προσέχοντες ἑαυτοῖς ἐν φόβῳ Θεοῦ· ἕως οὗ καὶ αὕτη ἐλευθερώσει ἑαυτὴν μετ' ἡμῶν, ὅπως γένηται μετὰ ἡμῶν καὶ αὐτῆς ἑνώσεως· καὶ λοιπὸν αὕτη γένηται ἡμῶν φύλαξ, δεικνύουσα ἡμῖν ἕκαστον, εἰς ὃ ἐκκόπτομεν. ἂν δὲ μὴ ὑπακούσωμεν αὐτῆς, ἀποστήσεται ἀφ' ἡμῶν, καὶ καταλείπει ἡμᾶς, καὶ πίπτομεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔωσιν ἡμᾶς οὐκ ἔτι. καθὼς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ δεσπότης ἡμῶν λέγων· γινώθι τὸν ἀντίδικόν σου, ἕως εἰ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐξῆς. λέγουσι τὴν συνειδήσιν ἀντίδικον εἶναι, ὅτι ἀνθίσταται τῷ ἀνθρώπῳ θέλοντι ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ τῆς σαρκός. καὶ ἂν μὴ ἀκούσῃ αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, παραδίδωσιν αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ.

δ'. Ἐάν ἴδῃ ὁ Θεός, ὅτι ὑπετάγη αὐτῷ ὁ νοῦς ὅλη δυνάμει, καὶ οὐκ ἔχει ἄλλην βοήθειαν, εἰμὴ αὐτὸν μόνον, ἐνδυναμοῖ αὐτόν, λέγων· μὴ φοβοῦ παῖς μου Ἰακώβ, ὀλιγοστός Ἰσραήλ. καὶ πάλιν· μὴ φοβοῦ, ὅτι ἐλυτρώσάμην σε· ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά μου· ἐμὸς εἰ σύ· καὶ ἂν διαβαίνῃς δι' ὕδατος, μετὰ σοῦ εἰμὶ· καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε. καὶ ἂν διέλθῃς διὰ πυρός, οὐ κατακαυθήσῃς, καὶ φλόξ οὐ κατακαύσῃ σε· ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ Θεός σου ὁ ἅγιος Ἰσραήλ, ὁ σώζων σε.

ε'. Ἐάν οὖν ἀκούσῃ ὁ νοῦς τὴν παῖρησίαν ταύτην, κατατολμᾷ τῆς ἐχθρας λέγων· τίς ἐστὶν ὁ πολεμῶν με; ἀντιστήτω μοι· καὶ τίς ὁ κρινόμενός μοι; ἐγγισάτω μοι. ἰδοὺ Κύριος βοηθός μου, τίς κακώσει μοι; ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσεσθε ὑπὸ σῆτος.

ς'. Ἐάν ἡ καρδιά σου φύσει τὴν ἁμαρτίαν ἐμίσησεν, ἐνίκησε· καὶ ἀπέστησεν αὐτὴν ἐκ τῶν τικτόντων τὴν ἁμαρτίαν. καὶ ἔθου τὴν κόλασιν ἐνώπιόν σου· καὶ γίνωσκε ὅτι ὁ βοηθός σου συμπαραμένει σοι. καὶ σύ ἐν μηρὲνι λυπῶν αὐτόν, ἀλλὰ κλαίων ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ λέγων· σὸν ἐστὶ τὸ ἔλεος, τοῦ λυτρώσασθαί με Κύριε. ἀδυνάτως γὰρ ἔχω ἐγὼ τὰς χεῖρας ἐκφυγεῖν τῶν ἐχθρῶν διχα τῆς σῆς βοηθείας. προσέχων καὶ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ αὐτός σε διαφυλάττει ἀπὸ παντός κακοῦ.

ζ'. Ὁφείλει ὁ μοναχὸς ἀποκλείσθαι αὐτοῦ

πάσας τὰς πύλας τῆς ψυχῆς, ἵγουν τὰς αἰσθήσεις, τοῦ μὴ πτωματισθῆναι δι' αὐτῶν. καὶ ἂν ἴδῃ ὁ νοῦς ἑαυτόν, μὴ κατακυριεύμενον ὑπὸ τινος. ἐτοιμάζεται εἰς ἀθανασία· ἐπισυνάγων τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ ποιῶν αὐτὰς ἐν σῶμα.

Ἐάν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ πιασῆς ἐλπίδος τοῦ κόσμου τῶν ὀρωμένων, τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον ὅτι ἀπέθανεν ἐν σοὶ ἡ ἁμαρτία.

Ἐάν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς, ἡ μεσότης, ἣν ἔχει μετὰ ἑαυτοῦ, καὶ τοῦ Θεοῦ, ἀπέρχεται.

Ἐάν ἐλευθερωθῇ ὁ νοῦς ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ σαββατίσῃ, ἔστιν ἐν ἑτέρῳ αἰῶνι καινῷ, καινὰ λογιζόμενος καὶ ἄφθαρτα. λοιπὸν ὅπου τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἅετοί.

Στέλλουσιν οἱ δαίμονες ἑαυτοὺς ἐν πανουργίᾳ πρὸς καιρόν, ἵπως ὁ ἄνθρωπος ἀπολύσει τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν, νομίζων ὅτι ἀνεπαύθη· καὶ ἄφνω εἰσπληθῶσιν ἐπὶ τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ ἀρπάζουσιν αὐτὴν ὡς στρουθίον· καὶ ἂν ἐπικρατέστεροι αὐτῆς γένωνται, ταπεινοῦσιν αὐτὴν ἀνελεημόνως ἐν παντὶ ἁμαρτήματι, χαλεπώτερον παρὰ τὰς ἀρχάς, ὑπὲρ ὧν ἠύχετο συγχωρηθῆναι. σταθῶμεν οὖν ἐν φόβῳ Θεοῦ, καὶ φυλάξωμεν τὴν καρδίαν, ἐπιτελοῦντες τὰ πρακτικὰ ἡμῶν· φυλάττοντες τὰς ἀρετάς, αἵτινες κωλύουσι τὴν κακίαν τῶν ἐχθρῶν.

Ὁ διδάσκαλος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰδὼς τὴν μεγάλην αὐτῶν ἀνελεημοσύνην, καὶ οἰκτειρήσας τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐνετείλατο ἐν στρυφνότητι καρδίας λέγων· γίνεσθε ἐτοιμοὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι οὐκ οἴδατε ἐν ποίᾳ ὥρᾳ ὁ ληστής ἐρχεται, μήποτε ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ ἡμᾶς κοιμωμένους, καὶ πάλιν· βλέπετε, μὴ βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ, καὶ μέθῃ, καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ ἐπελεύτεται ἡμῶν ἄφνω ἡ ὥρα. στήθι οὖν ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, προσέχων τὰς αἰσθήσεις σου· καὶ ἂν εἰρηνεύσῃ μετὰ σοῦ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεις τοὺς ληστὰς ὑποσουλόντας αὐτήν. ὁ γὰρ ἀκριβαζόμενος ἐν τοῖς λογισμοῖς, ἐπιγινώσκει τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν, καὶ μιᾶναι αὐτόν. ταρασσουσι γὰρ τὸν νοῦν, ὅπως γένηται μετέωρος, καὶ ἀργός. οἱ δὲ ἐπιγινόντες τὴν κακίαν αὐτῶν, ἀτάραχοι μένουσι, δεόμενοι τοῦ Κυρίου.

Ἐάν μὴ μισήσῃ ὁ ἄνθρωπος πᾶσαν ἐργασίαν τοῦ κόσμου τούτου, οὐ δύναται λα-

ή.

θ'

ι.

ια.

ιβ'

ιγ'

τρεῦσαι Θεῷ. ἡ λατρεία οὖν τοῦ Θεοῦ ποία ἐστίν; εἰμὴ τὸ, μηδὲν ἔχειν ἡμᾶς ἀλλότριον ἐν τῷ νῷ, ἐν τῷ εὐχεσθαι αὐτῷ· μηδὲ ἡδονήν, ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτῷ· μηδὲ κακίαν, ἐν τῷ ἄδειν αὐτῷ· μηδὲ μῖσος, ἐν τῷ προκρίνειν αὐτῷ· μηδὲ ζῆλον πονηρὸν κωλύοντα ἡμᾶς, ἐν τῷ ἀδολεσχεῖν αὐτῷ, καὶ μνημνεύειν ἡμᾶς αὐτοῦ. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ σκοτεινά, τεῖχος εἰσι περιέχοντα τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν, καὶ οὐ δύναται ἀγνῶς λατρεῦσαι τῷ Θεῷ, ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ ταῦτα. κωλύουσι γὰρ αὐτὴν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ οὐκ ἔωσιν αὐτὴν ἀπαντῆσαι τῷ Θεῷ, καὶ ἐν κρυπτῷ εὐλογῆσαι αὐτόν, καὶ προσδέξασθαι αὐτῷ, ἐν ἡδύτητι καρδίας, ὅπως φωτισθῇ ἐξ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὁ νοῦς σκοτίζεται πάντοτε, καὶ οὐ δύναται προκόψαι κατὰ Θεόν, ὅτι οὐ φροντίζει ταῦτα ἐν γνώσει κόψαι.

ιδ'. Ὅταν σώσῃ ὁ νοῦς τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, καὶ διαπεράσῃ αὐτὰς ἐν τῇ ἀπαθείᾳ, καὶ ἀπομερίσῃ ἐκ τῶν θελημάτων τῆς σαρκός τὴν ψυχὴν· τότε ἐὰν ἴδῃ ὁ Θεὸς τὸ ἀνάσχυον των παθῶν, ὅτι ὁρμᾷ ἐπὶ τὴν ψυχὴν κατασχεῖν τὰς αἰσθήσεις ἐν τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ βοηθήσῃ ὁ νοῦς ἐν τῷ κρυπτῷ τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως, ἀποστέλλει τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ πάντα ὑφ' ἐν ἀπολύει.

ιε'. Παρακαλῶ σε, ἐν ὅσῳ εἰ ἐν τῷ σώματι, μὴ ἀπολύτης σου τὴν καρδίαν. ὥς περ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὁ γεωργός, οὐ δύναται πεποιθῆναι ἐπὶ τινὰ αὐτοῦ καρπὸν ἀνερχόμενον ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ· οὐ γὰρ οἶδεν τί αὐτῷ ἀποβαίνει, πρὶν ἐγκλεισθῆναι τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ· οὕτως ὁ ἄνθρωπος οὐ δύναται ἀπολύσαι τὴν καρδίαν, ὅσον ἔχει πνοὴν ἐν τῇ ῥινὶ αὐτοῦ. καὶ ὥς περ ἄνθρωπος οὐκ οἶδε ποῖον πάθος ἀπαντήσῃ αὐτῷ ἕως τῆς ἐσχάτης ἀναπνοῆς· οὕτως οὐ δυνατὸν ἄνθρωπον ἀπολύσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν, ἐν ὅσῳ ἔχει ἀναπνοήν· ἀλλὰ χρὴ αὐτὸν πάντοτε ἀναβοᾶν πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τὴν βοήθειαν, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

ις'. Ὁ μὴ εὐρίσκων βοήθειαν ἐν καιρῷ πολέμου, οὐδὲ τὴν εἰρήνην πιστεῦσαι δύναται.

ιζ'. Ὅταν οὖν τις χωρίσῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, καὶ γνῶ ἀκριβῶς πάντα τὰ ἀμαρτήματα, ἃ ἐποίησεν εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ οὐ βλέπει τὰς ἀμαρτίας, ἐὰν μὴ χωρισθῇ ἀπ' αὐτῶν χωρισμῷ πικρίας· οἱ φθάσαντες τοῦτο τὸ μέτρον, αὐτοὶ εὗρον τὸν κλαυθμόν, καὶ τὴν δέησιν, καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι ἐνώπιον τοῦ

Θεοῦ, μνημονεύοντες τὰς πονηρὰς φιλίας τῶν παθῶν. ἀγωνισώμεθα οὖν ἀδελφοί κατὰ τὴν δύναμιν ἡμῶν, καὶ συνεργεῖ ἡμῖν ὁ Θεός, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ· καὶ εἰ οὐκ ἐφυλάξαμεν τὴν καρδίαν ἡμῶν, ὥς οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ποιήσωμεν τὴν δύναμιν ἡμῶν φυλάξαι τὰ σώματα ἡμῶν, ὥς ζητεῖ ὁ Θεὸς ἀναμάρτητα, καὶ πιστεύωμεν, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ λιμοῦ τὸν καταλαβόντα ἡμᾶς ποιεῖ καὶ μεθ' ἡμῶν ἔλεος μετὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

ιη'. Ὁ δοὺς τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ ζητεῖν τὸν Θεὸν ἐν εὐσεβείᾳ, κατὰ ἀλήθειαν, οὐ δύναται ἔννοιαν ἔχειν ὅτι ἤρεσε τῷ Θεῷ. ὅσον γὰρ ἐλέγχει αὐτὸν ἡ συνειδήσις περὶ τινῶν τῆς παραφύσεως, ξένος ἐστὶ τῆς ἐλευθερίας. ὅσον γὰρ ἐστὶν ὁ ἐλέγχων, ἐστὶ καὶ ὁ κατηγορῶν· καὶ ἐν ὅσῳ ἐστὶ κατηγορία, οὐκ ἐστὶν ἐλευθερία. ἐὰν ἴδῃς λοιπὸν εὐχόμενος ἑαυτόν, μηδὲν τὸ σύνολον τῆς κακίας κατηγοροῦν σου, ἄρα οὕτως ἐλεύθερος εἶ, καὶ εἰσῆλθες εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κατάπαυσιν, κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ. ἐὰν ἴδῃς ὅτι ὁ καλὸς καρπὸς ἐνδυναμώθη, καὶ οὐκ ἔτι πνίγουσιν αὐτὸν τὰ ζιζάνια τοῦ ἐχθροῦ· καὶ οὐκ ἀφ' ἑαυτῶν ἀπέστησαν πεισθέντες ἐν πανουργίᾳ οἱ πολέμιοι, οὐκ ἔτι πολεμεῖν μετὰ τῶν αἰσθήσεών σου· καὶ ἐὰν ἡ νεφέλη ἐσχίασεν ἐπὶ τὴν σκηνήν· καὶ ὁ ἥλιος οὐ συνέκαυσέ σε ἐν ἡμέρᾳ, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα· ἐὰν εὐρέθῃ ἐν σοὶ πᾶσα ἡ ἐτοιμασία τῆς σκηνῆς, τοῦ στῆσαι καὶ φυλάξαι αὐτὴν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· ἄρα ἐγένετό σοι νίκη διὰ τοῦ Θεοῦ. καὶ τότε λοιπὸν καὶ αὐτὸς ἐπισκιάσει ἐπὶ τὴν σκηνήν, ὅτι αὐτοῦ ἐστίν. ἕως δὲ ἐστὶ πόλεμος, ὑπὸ φόβον ἐστὶ, καὶ τρόμον ὁ ἄνθρωπος, ἢ νικῆσαι σήμερον, ἢ νικηθῆναι· ἢ νικᾶσθαι αὔριον, ἢ νικᾶν· ὁ ἀγὼν γὰρ προσφίγγει τὴν καρδίαν. ἡ δὲ ἀπάθεια, ἀπολέμητός ἐστιν. ἐδέξατο γὰρ τὸ βραβεῖον, καὶ ἡμερίμνησε περὶ τοῦ μέρους τῶν τριῶν μεμερισμένων, ὅτι ἐφθασαν ἀλλήλοις εἰρηνεῦσαι διὰ Θεοῦ. ἐστὶ δὲ τὰ τρία, ψυχὴ, σῶμα καὶ πνεῦμα. ὅταν οὖν τὰ τρία ἐν γένωνται διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, οὐκ ἔτι δύνανται ἀποχωρισθῆναι. μὴ οὖν λογίζου ἑαυτόν, ὅτι ἀπέθανες τῇ ἀμαρτίᾳ, ἐν ὅσῳ βιάζῃ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου, εἴτε ἐν ἐργηγόρσει, εἴτε ὑπνῷ· ὅσον γὰρ ἐστὶν ὁ ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἐν τῷ σταδίῳ, οὐκ ἔχει τὸ θάρσος.

Ἐὰν ὁ νοῦς ἐνδυναμωθῇ, καὶ ἐτοιμάσῃ

ιθ'.

ἑαυτὸν ἐξακολουθῆσαι τῇ ἀγάπῃ τῇ σθε-
νουσίᾳ πάντα τὰ πάθη τοῦ σώματος, καὶ
οὐκ ἑώσῃ τί τῶν παρὰ φύσιν καταδυνα-
στεῦσαι τῆς καρδίας ἐν τῇ αὐτῆς δυνάμει,
ἀνθίσταται ὁ νοῦς τῇ παρὰ φύσει, ἕως οὗ
χωρίσει αὐτὴν ἐκ τῶν κατὰ φύσιν.

κ'. Ἐξερεῦνησον ἑαυτόν, ἀδελφέ, καθ' ἡμέ-
ραν, κατανοῶν τὴν καρδίαν σου, τί ἐστὶν ἐν
αὐτῇ τῶν παθῶν, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· καὶ ἀ-
πόριψον ἀπὸ τῆς καρδίας σου, ἵνα μὴ ἀ-
πόφασις πονηρὰ ἔλθῃ ἐπὶ σέ.

κα'. Πρόσεχε οὖν τῇ καρδίᾳ σου, ἀδελφέ, καὶ
γρηγόρει τοῖς ἐχθροῖς σου· καὶ γὰρ πανοῦρ-
γοί εἰσιν ἐν τῇ κακίᾳ αὐτῶν. καὶ πείσθητι
ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ· ὅτι
ἀδύνατον ἀνθρώπῳ ποιῆσαι καλὰ, ποιοῦντι
κακά. διὰ τοῦτο ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ ἡ-
μῶν, γρηγορεῖν, λέγων· ὅτι στενὴ ἡ πύλη,
καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν
ζωὴν, καὶ ὀλίγοι οἱ εὕρισκοντες αὐτήν.

κβ'. Πρόσεχε οὖν σεαυτῷ, μήπως τί τῆς ἀ-
πωλείας ἀποστήσῃ σε τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγά-
πης, καὶ κάτεχε τὴν καρδίαν σου· καὶ μὴ
ἀκηδιάσης, λέγων· ὅτι πῶς αὐτὴν φυλάξω,
ἀμαρτωλὸς ὢν ἄνθρωπος; ὅταν γὰρ κατα-
λείψῃ ἄνθρωπος τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ, καὶ
ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἡ μετάνοια αὐ-
τοῦ ἀναγεννᾷ αὐτόν, καὶ ὅλον καινὸν ποιεῖ.

κγ'. Πανταχοῦ ἡ θεία Γραφή παλαιὰ τε, καὶ
νέα περὶ τῆς φυλακῆς τῆς καρδίας διαλέ-
γεται. πρῶτον ὁ μελωδὸς βοᾷ Δαβὶδ· υἱοὶ
ἀνθρώπων ἕως πότε βαρυκαρδιοὶ; καὶ πάλιν·
ἡ καρδία αὐτῶν ματαία. περὶ δὲ τῶν
μάταια λογιζομένων· εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ
αὐτοῦ, οὐ μὴ σαλευθῶ. καὶ πάλιν· εἶπε
γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐπιέλησται ὁ Θεός·
καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα. ὀφείλει γὰρ ὁ
μοναχὸς νοεῖν τὸν σκοπὸν τῆς γραφῆς, πρὸς
τίνα λαλεῖ, καὶ πότε λαλεῖ· καὶ κατέχειν
συνεχῶς τὸν τῆς ἀσκήσεως ἀγῶνα· καὶ προ-
σέχειν τὰς προσβολὰς τοῦ ἀντιπάλου· καὶ
ὡς κυβερνήτης, τὰ κύματα διαβιβάζειν οἰα-
κίζόμενος ὑπὸ τῆς χάριτος, μὴ περιτρεπό-
μενος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προ-
σέχων, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ,
ἀρρέπτῳ λογισμῷ, καὶ ἀπεριέργῳ νῷ.

κδ'. Ὁ καιρὸς γὰρ ἀπαιτεῖ ἡμᾶς προσευχήν,
ὡς κυβερνήτην ἄνεμοι, καὶ τρικυμίας, καὶ
ζάλοι τῶν πνευμάτων. δεκτικοὶ γὰρ ἐσμέν
προσβολῆς λογισμῶν, καὶ ἀρετῆς, καὶ κα-
κίας· καὶ δεσπότης τῶν παθῶν λέγεται εἶναι
ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς καὶ φιλόθεος, πρέπει

γὰρ ἡμῖν τοῖς ἡσυχασταῖς, νουνεχῶς, καὶ
νηφόντως, τὰς τε ἀρετὰς καὶ κακίας δια-
κρίνειν, καὶ διαχωρίζειν· καὶ ποίας ἀρετῆς
ἐπιμελεῖσθαι, παρόντων τῶν ἀδελφῶν καὶ
πατέρων· καὶ ποίας ἐργάζεσθαι ὄντας κα-
ταμόνας· καὶ ποία ἐστὶν ἡ πρώτη ἀρετὴ,
καὶ ποία ἡ δευτέρα, καὶ τρίτη· καὶ ποῖον
πάθος ἐστὶ ψυχικόν, καὶ ποῖον σωματικόν·
καὶ ποία ἀρετὴ ψυχικὴ, καὶ ποία σωματικὴ·
καὶ ἐκ ποίας ἀρετῆς ἡ ὑπερηφανία ῥαπίζει
τὸν νοῦν· καὶ ἐκ ποίας ἡ κενοδοξία παρα-
γίνεται· καὶ ἐκ ποίας ὁ θυμὸς πλησιάζει·
καὶ ἐκ ποίας ἡ γαστριμαργία παραγίνεται.
ὀφειλομεν γὰρ λογισμοὺς καθαίρειν, καὶ πᾶν
ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ
Θεοῦ.

Πρώτη ἀρετὴ ἐστὶν ἡ ἀμεριμνία, ἡ γουν
θάνατος ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ πραγ-
μάτων. καὶ λοιπὸν ἐκ ταύτης τίκεται ἡ
εἰς Θεὸν ἐπιθυμία. αὕτη δὲ τίκει τὴν κατὰ
φύσιν ὀργήν, ἥτις ἀνθίσταται παντὶ πειρω-
μένῳ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. τότε ὁ φόβος τοῦ Θε-
οῦ εὕρισκει νομὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ
τοῦ φόβου ἡ ἀγάπη φανεροῦται.

Χρὴ τὴν προσβολὴν τοῦ λογισμοῦ ἀνα-
τρέπειν ἐκ καρδίας, δι' εὐσεβοὺς ἀντιλογίας,
τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς· μήποτε εὐρεθῶ-
μεν, τοῖς μὲν χεῖλεσι τῷ Θεῷ προσδιαλεγό-
μενοι, τῇ δὲ καρδίᾳ ἄτοπα λογιζόμενοι. οὐ
γὰρ προσδέχεται ὁ Θεὸς ἀπὸ ἡσυχαστοῦ εὐ-
χὴν θολώδη καὶ καταφρονητήν. πανταχοῦ
γὰρ ἡ γραφή τὰ τῆς ψυχῆς αἰσθητήρια δια-
μαρτύρεται φυλάττειν. ἐὰν γὰρ ὑποταγῇ τὸ
θέλημα τοῦ μοναχοῦ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ,
καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ ὁ νοῦς κυβερνήσῃ
τὰ ὑπήκοα αὐτοῦ· πάσας φημί τὰς ψυχικὰς
κινήσεις, κατ' ἐξάαιρετον δὲ τὸν θυμὸν, καὶ
τὴν ἐπιθυμίαν· ταῦτα γὰρ ὑπήκοα τῷ λό-
γῳ· ἀρετὴν εἰργασάμεθα, καὶ δικαιοσύνην
ἐπληρώσαμεν· τὴν μὲν ἐπιθυμίαν, πρὸς τὸν
Θεόν, καὶ τὰ αὐτοῦ θελήματα· τὸν δὲ θυμὸν,
κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῆς ἀμαρτίας. τί
οὖν ἐστὶ τὸ ζητούμενον; ἡ κρυπτὴ μελέτη.

Ἐὰν αἰσχροτής σπαρῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου,
καθημένου ἐν τῷ κελλίῳ σου, βλέπε· ἀν-
θίστατο τῇ κακίᾳ, μήποτε ἄρξει σου· σπού-
δασον μνησθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅτι προσέχει
σοι· καὶ ἂ διαλογίζῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀπο-
κεκαλυμμένα ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσίν. εἰπέ οὖν
τῇ ψυχῇ σου· εἰ φοβῇ ἀμαρτωλοὺς ὁμοίους
σου, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὰς ἀμαρτίας σου, πόσω
μᾶλλον τὸν Θεόν, τὸν προσέχοντα τὰ πάντα;

κε'.

κς'.

κζ'.

καὶ ἐκ τῆς συμβουλῆς ταύτης ἀποκαλύπτεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ τῇ ψυχῇ σου· καὶ ἐὰν μείνης μετ' αὐτοῦ, ἀκίνητος μένεις ἐν τοῖς πάθεσι· καθὼς γέγραπται· οἱ πεποιοῦντες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὁρος σιών· οὐ σαλευθήσεται εἰς

τὸν αἰῶνα ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐπὶ παντὶ δὲ πράγματι ᾧ ποιεῖς, ἔχε τὸν Θεόν, ὅτι βλέπει ἐν παντὶ λογισμῶ σου, καὶ οὐχ ἁμαρτήσεις ποτέ· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ

Γάτριος ὁ σοφὸς καὶ ἐλλόγιμος ἄνθρωπος, ἤχμασε μὲν περὶ τὸ τριακοντισσὸν ὀγδοηκοστὸν ἔτος, παρὰ δὲ τοῦ μεγάλου Βασιλεῖος εἰς τὸ τοῦ Ἀναγνώστου προβληθεὶς ἀξίωμα, παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γρηγορίου Νύσσης χειροτονεῖται Διάκονος. τοὺς γεμῆν ἱεροὺς τῶν λόγων ὑπὸ Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ πεπαίδευτο· οὐ καὶ Ἀρχιδιάκονος ἐχρημάτισεν, ὁπηνίκα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκκλησίας τὴν ἐπιτρο-

πὴν εἶχε· κατὰ τὸν Νικηφόρον τὸν Κάλлистον, βιβλίῳ ια'. κεφαλῶν μβ'. ὕστερον δὲ τοῖς ἐν Κόσμῳ ἀποταξάμενος τὸν μοναστὴν ὑποδύεται βίον· λεπτὸς γεμῆν ὢν εἰς τὸ νοῆται, καὶ φράσαι τὸ νοηθὲν λίαν δεινός, πολλὰ καὶ διάφορα συγγράματα καταλέλοιπεν· ἐξ ὧν ὁ παρὼν πρὸς ἡσυχάζοντας λόγος, καὶ τὰ περὶ διακρίσεως παθῶν, καὶ λογισμῶν αὐτοῦ κεφάλαια, ὡς πολὺ τὸ χρεῖδες, καὶ ὠφέλιμον προβαλλόμενα, ἐν τῇ παρούσῃ Βίβλῳ τεθῆναι ἐκρίθησαν.

ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΥΠΟΤΥΠΩΣΙΣ ΜΟΝΑΧΙΚΗ

ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ ΠΩΣ ΔΕΙ ΑΣΚΕΙΝ, ΚΑΙ ΗΣΥΧΑΖΕΙΝ.

Ν τῷ Ἱερεμῇ εἴρηται, τό, καὶ σὺ μὴ λάβῃς σεαυτῷ γυναῖκα ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. ὅτι τάδε λέγει Κύριος περὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων τῶν γεννωμένων ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν θανάτῳ νοσερῶ ἀπολοῦνται. τοῦτο δεικνύντος τοῦ λόγου, ὅτι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· ὁ γαμήσας ἄνθρωπος, μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κό-

σμου, καὶ πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί, καὶ μεμέρισται. καὶ ἡ γαμήσασα γυνή, μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κόσμου, καὶ πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. καὶ δῆλον, ὡς οὐ μόνον περὶ τῶν κατὰ γαμικὸν βίον ἐσομένων υἱῶν, καὶ θυγατέρων ἐν τῷ Προφῆτῃ εἴρηται, τό, ἐν θανάτῳ νοσερῶ ἀποθανοῦνται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν γεννωμένων υἱῶν καὶ θυγατέρων, τοῦτέστι σαρκικῶν λογισμῶν, καὶ ἐ-

πιθυμιῶν, ὡς ἐν τῷ νοτερῷ, καὶ ἀσθενεῖ, καὶ ἐκλύτῳ φρονήματι τοῦ Κόσμου τούτου ἀποθανοῦνται καὶ οὗτοι, καὶ οὐ τῆς ἐπουρανίου ζωῆς τεύζονται. ὁ δὲ ἄγαμος, φησί, μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ, καὶ τοὺς ἀειθαλεῖς καὶ ἀθανάτους τῆς αἰωνίου ζωῆς ποιήσει καρπούς. τοιοῦτος ὁ μοναχός. καὶ οὕτω χρὴ εἶναι τὸν μοναχόν, ἀπεχόμενον ἀπὸ γυναικός· μὴ ποιῶντα υἱόν, ἢ θυγατέρα, ἐν τῷ τόπῳ τῷ προειρημένῳ· οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ Χριστοῦ στρατιώτην, αὐλόν, καὶ ἀμέριμνον ὑπάρχειν, πάσης πραγματευτικῆς ἐννοίας τε καὶ πράξεως ἐκτός, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολός φησιν· οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐν τούτοις ἦτω ὁ μοναχός, μάλιστα ὁ πᾶσαν ὕλην τοῦ κόσμου τούτου καταλιπών, καὶ ἐπὶ τὰ ὠραία καὶ καλὰ τῆς ἡσυχίας ἀποτρέχων τρόπαια. ὡς ὠραία γάρ, καὶ καλὴ τῆς ἡσυχίας ἡ ἀσκησις. ὡς ὠραία ὄντως, καὶ καλὴ. ἐστὶ γὰρ χρηστὸς ὁ ταύτης ζυγός, καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν. ἡδὺς ὁ βίος, ἡ πράξις τερπνὴ. βούλει τοιγαροῦν, ἀγαπητέ, τὸν μονήρην βίον, ὡς ἐστίν, ἀναλαβεῖν, καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἀποτρέχειν τρόπαια; ἄφες ἐκεῖ τοῦ κόσμου τὰς φροντίδας, τὰς τε ἐπὶ τούτων ἀρχάς τε καὶ ἐξουσίας, τουτέστιν αὐλὸς ἔσο, ἀπαθής, πάσης ἐπιθυμίας ἐκτός· ἵνα τῆς τούτων περιστάσεως ἀλλότριος γενόμενος, δυνήθῃς ἡσυχάσαι καλῶς. εἰμὴ γάρ τις τούτων ἑαυτὸν ὑπεξάρῃ, οὐκ ἂν δυνήθῃ ταύτην κατορθῶσαι τὴν πολιτείαν. τροφῶν βραχέων ἀντέχου, καὶ εὐκαταφρονήτων, μὴ πολλῶν, καὶ εὐπεριστατών. ἐὰν δὲ καὶ ὡς φιλοξενίας χάριν περὶ τὰ πολυτελῆ λογισμὸς γένηται, ἄφες τοῦτον ἐκεῖ, μὴ ὅλως πεισθῇς αὐτῷ· ἐνεδρεύει γὰρ διὰ τούτου ὁ ὑπεναντίος· ἐνεδρεύει τοῦ ἀποστῆσαι τῆς ἡσυχίας. ἔχεις τὸν Κύριον Ἰησοῦν μεμφόμενόν πως τὴν τὰ τοιαῦτα σπουδάζουσιν ψυχὴν, Μάρθαν, καὶ λέγοντα· τί περὶ πολλὰ εἶ, καὶ τυρβάζῃ; ἐνὸς ἐστὶ χρεῖα, τοῦ τὸν θεῖόν φησι λόγον ἀκούειν· καὶ μετὰ τοῦτο, ἀκμητὶ παντός τοῦ εὕρισκομένου. διὸ καὶ εὐθύς ἐπιφέρει, λέγων· Μαρία γὰρ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξέλεξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς. ἔχεις δὲ καὶ τῆς ἐν σαράφθοις χήρας τὸ ὑπόδειγμα, ἐν τίσιν αὕτη τὸν προφήτην ἐξένισε. καὶν ἄρτον μόνον ἔχῃς, καὶν ἄλας, καὶν ὕδωρ, δύνασαι ἐν τούτοις ποιῆσαι τῆς φι-

λοξενίας τὸν μισθόν. καὶν δὲ μὴ ταῦτα ἔχῃς, μόνον δὲ προθέσει ἀγαθῇ ὑποδέξῃ τὸν ξένον, καὶ λόγον εὐχρηστον αὐτῷ ἀποδῶς, ὥσαύτως δύνασαι τῆς φιλοξενίας πορίσασθαι τὸν μισθόν. ἀγαθὸν γάρ, εἴρηται, λόγος, ὑπὲρ δόμα. τοιαῦτα ἐπὶ τῆς ἐλεημοσύνης σε δεῖ φρονεῖν. ὅρα οὖν μὴ ἐπιθυμῆσης πλοῦτον ἔχειν, πρὸς διάδοσιν τῶν πενήτων. ἐστὶ γὰρ καὶ αὕτη ἀπάτη τοῦ πονηροῦ, πρὸς κενοδοξίαν πολλάκις προσερχομένη, καὶ εἰς πολυπραγμοσύνης αἰτίαν ἐμβάλλουσα τὸν νοῦν. ἔχεις τὴν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μαρτυρουμένην χήραν, διὰ δύο μόνον λεπτῶν, τὴν τῶν πλουσίων ὑπερβέβηκυϊαν προαίρεσίν τε, καὶ δύναμιν. ἐκεῖνοι μὲν γάρ φησιν, ἐκ τοῦ Περιστεύματος ἔβαλον ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ· αὕτη δὲ ἅπασαν ἑαυτῆς τὴν ὑπαρξιν. Περὶ δὲ ἱματίων, μὴ ἐπιθυμῆσης περισσὰ ἔχειν ἱμάτια. τὰ ἀρκοῦντα τῇ ἀνάγκῃ τοῦ σώματος προνοῦ. ἐπὶ ῥέψον ἐπὶ Κύριον μᾶλλον τὴν μερίμνάν σου, καὶ αὐτός σου προνοήσεται. αὐτῷ, γάρ φησι, μέλει περὶ ἡμῶν. ἐὰν δέῃ τροφῶν, ἢ ἱματίων, μὴ αἰσχυνθῇς τὰ παρ' ἐτέρων σοι προσφερόμενα λαβεῖν. τοῦτο γάρ ἐστίν ὑπερηφανίας εἶδος. ἐὰν δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τούτοις περισσεύῃς, δίδου τῷ στερουμένῳ. οὕτως ὁ Θεὸς τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας οἰκονομεῖσθαι βούλεται. διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς Κορινθίους γράφων, περὶ τῶν ὑστερουμένων ἔλεγεν· τὸ ὑμῶν περισσευμα, εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα· ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περισσευμα, γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται· ὁ τὸ πολὺ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἡλαττόνησεν. ἔχων τοίνυν τοῦ ἐνεστῶτος καιροῦ τὰ δέοντα, εἰς τὸν μέλλοντα μὴ μεριμνήσης καιρόν· οἷον ἡμέρας μιᾶς, ἢ ἐβδομάδος, ἢ μηνῶν. ἐνεσθηκότος γὰρ τοῦ τῆς αὔριον καιροῦ, αὐτὸς ἐπιχորηγῇ τὰ δέοντα· ζητοῦντός σου μάλιστα τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ· ζητεῖτε, γάρ φησιν ὁ Κύριος, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ κτήσῃ παιδα, μήποτε ὁ ὑπεναντίος διὰ τούτου κινήτῃ σκάνδαλόν τι, καὶ ἐκθορυβῇ σου τὸ φρόνημα τῶν πολυτελεστάτων τροφῶν φροντίζειν· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἐτι σεαυτοῦ μόνον φροντίζειν. καὶν ὡς πρὸς σωματικὴν ἀνάπαυσιν ἐπέλθῃ λογισμός, ἀλλὰ τὸ κρεῖττον ἐπινόει· λέγω δὴ τὴν πνευματικὴν ἀ-

νάπαυσιν· κρείττων γάρ ἐστιν ὡς ἀληθῶς ἡ πνευματικὴ ἀνάπαυσις τῆς σωματικῆς. καὶ ὠφελείας τοῦ παιδὸς χάριν * προσλάβῃ τῇ γνώμῃ, μὴ πεισθῇς αὐτῷ. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο ἡμέτερον ἔργον. ἑτέρων ἐστὶ, τῶν ἐν κοινοβίῳ ἁγίων Πατέρων. σεαυτοῦ μόνου τῆς ὠφελείας φρόντιζε, καὶ τὸν τῆς ἡσυχίας περιποιῶν τρόπον. μὴ ἀγαπήτης οἰκῆσαι μετὰ ἀνθρώπων ὕλικῶν, καὶ ἐμπεριστατῶν· ἢ μόνος οἰκεῖ, ἢ μετὰ ἀδελφῶν αὐλῶν, καὶ ὁμοφρόνων. ὁ γὰρ μετὰ ἀνθρώπων ὕλικῶν καὶ ἐμπεριστατῶν οἰκῶν, πάντως κοινωνῇ καὶ αὐτὸς τῇ τούτων περιστάσει, καὶ δουλεύσει ἀνθρωπίναις ἐπιταγαῖς· λαλιαῖς τε ματαίαις, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δεινοῖς, ὀργῇ, λύπῃ, μανίᾳ τῶν ὑλῶν, φόβῳ τῶν σκανδάλων, καὶ γονικαῖς μερίμναις, ἢ συγγενικαῖς φιλικαῖς μὴ συναπαχθῇς· ἀλλὰ γὰρ καὶ πρὸς τούτους αὐτοὺς τὰς συνεχεῖς συντυχίας παραιτοῦ· μήποτε ἀποσυλήσωσι τῆς ἐν τῷ κελλίῳ ἡσυχίας, καὶ περὶ τὰς ἑαυτῶν περιστάσεις ἀγάγωσιν· ἄφες, φησὶν ὁ Κύριος, τοὺς νεκροὺς, θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ δεῦρο ἀκολουθεῖ μοι. ἐὰν δὲ καὶ τὸ κελλίον ἐν ᾧ καθέζη, εὐπερίστατον ἦ, φεῦγε, καὶ αὐτοῦ μὴ φείσῃ, καὶ μὴ ἐκλυθῇς εἰς ἀγάπην αὐτοῦ. πάντα ποιεῖ, πάντα πράττει, ὅπως δυνήθῃς ἡσυχάσαι, καὶ χολάσαι, καὶ σπουδάζαι γενέσθαι ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ θελήμασι, καὶ ἐν τῇ ἀλήθῃ τῶν ἀοράτων. εἰ μὴ δύναται ῥαδίως ἡσυχάσαι ἐν τοῖς σοῖς μέρεσι, ὁὅς σου ἐπὶ ξενιτείαν τὴν πρόθεσιν, καὶ ἐπὶ ταύτην κατὰσπευδέ σου τὸν λογισμόν. γενοῦ καθάπερ τις πραγματευτὴς ἄριστος, τὰ πάντα πρὸς ἡσυχίαν δοκιμάζων· καὶ τὰ πρὸς ταύτην ἡσυχᾶ, καὶ χρήσιμα διὰ πάντων κατέχων. πλὴν λέγω σοι, ξενιτείαν ἀγάπα. ἐπαλλάττει γὰρ σε τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν χώραν περιστάσεων, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἡσυχίαν ὠφελείας μόνον ἀπολαύειν ποιεῖ. τὰς ἐν πόλει διατριβὰς φεῦγε, καὶ τὰς ἐν ἐρημίᾳ καρτέρησον. ἰδοὺ γὰρ φησὶν ὁ ἅγιος, ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ. εἰ δυνατόν, τὸ καθόλου εἰς πόλιν μὴ ἀπαντήσης. οὐδὲν γὰρ εὐχρηστον, οὐδὲν χρήσιμον, οὐδὲν ὠφέλιμον τῇ πολιτείᾳ σου ἐκεῖ θεάσῃ· εἶδον, φησὶ πάλιν ὁ ἅγιος, ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει. τοὺς οὖν ἀπερισπάστους, καὶ ἰδιάζοντας δίδωκε τόπους· μὴ δειλιάσης ἡχον αὐτῶν· ἐὰν καὶ δαιμόνων φαντασίας ἐκεῖ θεάσῃ, μὴ πτοηθῇς· μηδὲ ἀποφύγῃς τὸ στάδιον τῆς ὑμετέρας

ὠφελείας. ἀφόβως ὑπόμεινον, καὶ ὄψῃ τοῦ Θεοῦ τὰ μεγαλεῖα, τὴν ἀντίληψιν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν ἄλλην ἅπασαν ἐπὶ σωτηρίᾳ πληροφορίαν· προσδεχόμεν γὰρ φησὶν ὁ μακάριος ἀνὴρ, τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας, καὶ ἀπὸ καταιγίδος. μὴ σου νικήσῃ ῥέμβους ἐπιθυμία τὴν προαίρεσιν· ῥεμβασμός γὰρ ἐπιθυμίας, μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. πολλοὶ διὰ τοῦτο πειρασμοί. φοβοῦ τὸ πταίσμα, καὶ ἐν τῷ κελλίῳ σου ἐδραῖος ἔσο. ἐὰν φίλους ἔχῃς, φεῦγε τούτων τὰς συνεχεῖς συντυχίας. διὰ μακροῦ γὰρ αὐτοῖς συντυγχάνων, εὐχρηστος ἔσῃ. ἐὰν δὲ καὶ κατανοήσῃς διὰ τούτων αὐτῶν βλάβην σοι γινομένην, μηδὲλως ἐγγίσῃς. φίλους γὰρ ἔχειν σε χρή τοὺς ὠφελίμους, καὶ συμβαλλομένους σου τῇ πολιτείᾳ· φεῦγε καὶ τῶν πονηρῶν ἀνδρῶν, καὶ μαχίμων τὰς συντυχίας, καὶ μηδενὶ τούτων συνοικήσης· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰς φαύλας αὐτῶν προθέσεις παραιτοῦ· οὔτε γὰρ Θεῷ προσοικειοῦνται, οὔτε μὴν παραμένουσιν. ἄνδρες εἰρηνικοὶ ἕστωσαν φίλοι σου, ἀδελφοὶ πνευματικοί, πατέρες ἅγιοι. τούτους γὰρ οὕτω καὶ ὁ Κύριος ἀποκαλεῖ λέγων· μήτηρ μου, καὶ ἀδελφοί, καὶ πατέρες οὗτοί εἰσιν, οἱ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μετὰ περὶ σπῶμένων μὴ συναυλίζου· μηδὲ πορευθῇς εἰς συμπόσιον μετ' αὐτῶν· μὴ ποτέ σε περὶ τὰς ἑαυτῶν ἀπάτας ἐλκύσωσι, καὶ τῆς κατὰ τὴν ἡσυχίαν ἐπιστήμης ἀπαγάγωσιν. ἔστι γὰρ τὸ πάθος τοῦτο ἐν αὐτοῖς. μὴ ἐκκλίνῃς τὸ οὖς σου εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, καὶ ἐννοίας καρδίας αὐτῶν μὴ παραδέξῃ. εἰσὶ γὰρ ὄντως ἐπιζήμιοι. ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς ἔστω σοι ὁ πόνος, καὶ ὁ πόθος τῆς καρδίας σου, εἰς ζῆλον πένθους αὐτῶν. οἱ ὀφθαλμοί μου γὰρ φησὶν, ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. ἐὰν δέ τις καὶ τῶν κατὰ τὴν ἀγάπην πολιτευομένων τοῦ Θεοῦ ἐλθὼν πρὸς σέ, ἐπὶ τὸ φαγεῖν προσκαλέσῃται σε, καὶ θέλεις ὑπάγειν, ὑπάγε μὲν, τάχιον δὲ ἐν τῷ κελλίῳ σου ὑπόστρεφε. εἰ δυνατόν, ἐκτὸς τούτου, μὴ καθευδήσης ποτέ· ἵνα διαπαντός σοι παραμείνῃ τῆς ἡσυχίας ἡ χάρις, καὶ τῆς ἐν αὐτῷ προθέσεως ἀνεμπόδιστον ἔξεις τὴν λατρείαν. μὴ γίνου ἐπιθυμητὴς βρωμάτων καλῶν, καὶ τῶν κατὰ τὴν σπατάλην ἀπατῶν. ἡ γὰρ σπαταλῶτα, ζῶσα τέθηκεν, ὡς καὶ ὁ Ἀπόστολος φησὶ. μὴ χορτάσης κοιλίαν σου ἐν βρώματιν ἁλλοτρίων, ἵνα μὴ πόθος σοι τού-

των γένηται, καὶ περὶ τὰς ἔξω τραπέζας ἐμποιήσῃ σοι τὸν πόθον. εἰρηται γάρ, μὴ ἀπατάσθῃ χορτασίᾳ κοιλίας. ἐὰν δὲ καὶ συνεχῶς ἔξω τοῦ κελλίου σου θεάσῃ σεαυτὸν προσκαλούμενον, παραιτοῦ. ἔστι γὰρ ἐπιζήμιος ἡ ἔξω τοῦ κελλίου σου συνεχὴς διατριβή. ἀφαιρεῖται τὴν χάριν· σκοτεῖ τὸ φρόνημα· μαραίνει τὸν πόθον. Ἰδεμοὶ κεράμιον οἴνου ἐγχερόμενον ἐν τῷ τόπῳ, καὶ κείμενον ἀσάλευτον, πῶς παρασκευάζει τὸν οἶνον λαμπρόν, καθιστάμενον, καὶ εὐώδη. ἐὰν δὲ ὡδε καὶ κεῖτε περιφέρηται, τεταραγμένον, τυγνόν, πάσης ὁμοῦ τῆς ἐκ τῆς τρυγίας κακίας τὴν ἀηδίαν ἐπιδεικνύμενον. τοιγαροῦν τούτῳ παραπλησιάζας σεαυτὸν, πειρῶ τῆς ὠφελείας. κόπτε τῶν πολλῶν τὰς σχέσεις, μὴ σοι ὁ νοῦς περιστατικῶς γένηται, καὶ ταράξῃ τὸν τῆς ἡσυχίας τρόπον. ἐργασίας χειρῶν φροντίζε· καὶ τοῦτο εἰ δυνατόν νυκτός, καὶ ἡμέρας, πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρῆσαι τινα· μάλλον δέ, καὶ εἰς τὸ μεταδιδόναι, καθὰ παραινεῖ λέγων καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. ἵνα δὴ καὶ ἐν τούτῳ τὸν τῆς ἀκηδίας καταπαλαίσης δαίμονα, καὶ τὰς ἄλλας πάσας ἐπιθυμίας τοῦ ἐχθροῦ διάρῃς· ἐπικεῖται γὰρ τῇ ἀργίᾳ ὁ τῆς ἀκηδίας δαίμων. καὶ ἐν ἐπιθυμίαις ἐστίν, ὡς φησὶν, πᾶς ἄεργος. ἀπὸ δόσεως, καὶ λήψεως, οὐκ ἐκφεύξῃ ἁμαρτίαν. εἴτε οὖν πωλεῖς, εἴτε ἀγοράζεις, μικρόν τι τοῦ Ἰσου ζημιώσων σεαυτὸν· μὴ τοῖς κατ' ἀκρίβειαν τῆς περὶ τὴν τιμὴν φιλοκερδείας ἐνεχθῇς τρόποις, ἐπὶ τὰ βλαβερά τῶν τῆς ψυχῆς αἰτιῶν καταπέσης· φιλονεικίαις, ἐπιτοκίαις, ταῖς τῶν λόγων σου ἐναλλαγαῖς, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, τὴν ἐντιμον τῆς ἡμέτερας προθέσεως ἀτιμάσης καὶ καταισχύνης ἀξίαν. οὕτω καὶ αὐτὸς ἐννοῶν, ἀπὸ δόσεώς σου, καὶ λήψεώς σου φυλάσσου. εἰδὲ τὸ κρεῖττον αἰρῇ, καὶ ἔστι σοι τοῦτο δυνατόν, ἐπὶ ἑτερόν τινα πιστὸν ἄνδρα παρὰ βριφόν σου τὴν φροντίδα· ὅπως οὕτως εὐθυμὸς γενόμενος, χρηστάς, καὶ ἐπιχαρεῖς ἔξεις τὰς ἐλπίδας. ταῦτά σοι οὕτω παραινεῖν οἶδε τὰ χρήσιμα ὁ τῆς ἡσυχίας τρόπος. Φέρε δὴ καὶ τῶν ἐξῆς ἐπιφερομένων ἐν αὐτῇ πραγμάτων παραθήσωμαί σοι τὸν νοῦν, σὺ δέ μου ἄκουε καὶ ποιεῖ ἃ ἐντέλλομαι σοι. καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ σου, συνάγαγέ σοι τὸν νοῦν, μνήσθητι ἡμέρας θανάτου, ἴδε τότε τοῦ σώματος τὴν νέκρωσιν, ἐννόει τὴν συμφορὰν, λάβε τὸν πόνον, κατὰ γνώμην τῆς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ματαιότητος· τῆς τε ἐπι-

εικείας, καὶ τῆς σπουδῆς, ἵνα δυνήθῃς διὰ παντός μένειν τῇ αὐτῇ προθέσει τῆς ἡσυχίας, καὶ μὴ ἀσθενήσης. μνήσθητι δὲ καὶ τῆς ἐν τῷ ἄδῃ νυνὶ καταστάσεως· λογίζου τὸ, πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκεῖ αἱ ψυχαί; ἐν ποίᾳ πικροτάτῃ σιωπῇ; ἢ ἐν ποίῳ δεινотάτῳ στεναγμῷ; ἢ λίκῳ φόβῳ; ἢ ἀγωνίᾳ; ἢ τίνι προσδοκίᾳ; τὴν ἀπαυστον ὁδύνην, τὸ ψυχικὸν καὶ ἀπέραντον δάκρυον. ἀλλὰ καὶ ἡμέραν ἀναστάσεως, καὶ παραστάσεως μνήσθητι τῆς πρὸς τὸν Θεόν· φαντάζου τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο, καὶ φρικτῶδες βῆμα· ἄγε εἰς μέσον τὰ ἀποκειμένα τοῖς ἁμαρτάνουσιν· αἰσχύνῃ τὴν κατ' ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ Χριστοῦ αὐτοῦ· ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, ἐξουσιῶν, καὶ πάντων ἀνθρώπων· τὰ τε κολαστήρια πάντα, τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸν σκώληκα τὸν ἀτελεύτητον, τὸν τάρταρον, τὸ σκότος, τὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις τὸν ὀδόντων βρυγμόν, τοὺς φόβους, καὶ τὰς βασάνους. ἄγε δὴ καὶ τὰ τοῖς διακαίοις ἀποκειμένα ἀγαθὰ· παρρησίαν τὴν μετὰ Θεοῦ Πατρός, καὶ Χριστοῦ αὐτοῦ· ἀγγέλων, ἀρχαγγέλων, ἐξουσιῶν, καὶ παντός τοῦ δήμου· βασιλείαν, καὶ τὰ ταύτης δωρήματα· τὴν χαρὰν, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν. ἐκατέρων τούτων τὴν μνήμην ἄγε σαυτῷ· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ τῶν ἁμαρτωλῶν κρίσει, στέναζε, δάκρυε· πένθους ἐνδοῦσαι τὴν ἰδέαν, φοβούμενος μὴ καὶ σὺ αὐτὸς ἐν τούτοις γένῃ· ἐπὶ δὲ τοῖς ἀποκειμένοις τοῖς δικαίοις ἀγαθοῖς, χαῖρε, καὶ ἀγαλλία, καὶ εὐφραίνου· καὶ τούτων μὲν, σπουδάσον ἀπολαύσαι· ἐκείνων δέ, ἀλλοτριουῖσθαι. ὅρα μὴ ἐπιλάβῃ τούτων ποτέ, καὶ ἐνδον τοῦ κελλίου σου τυγχάνῃς, καὶ ἐξωπου, τῆς ἐκ τούτων μνήμης μὴ παρὰ βριφῆς τὸ φρόνημα, ὅπως καὶ διὰ τούτων τοὺς ῥυπαροὺς, καὶ βλαβεροὺς ἐκφεύξῃ λογισμούς. νηστεία σοι ἔστω ὅση δύναμις κατ' ἐνώπιον Κυρίου· αὕτη σοι τὰς ἀνομίας, καὶ τὰς ἁμαρτίας περικαθαριεῖ· σεμνύνει τὴν ψυχὴν, ἀγιάζει τὸ φρόνημα, δαίμονας ἀπελαύνει, Θεοῦ ἐγγὺς εἶναι παρασκευάζει. ἀπαξ δὲ τῆς ἡμέρας φαγὼν, εἰς δεύτερον μὴ ἐπιθυμήσης· ἵνα μὴ πολυδάπανος γένῃ, καὶ ἐκθορυβήσῃ σου τὸ φρόνημα. ἐνθεν εὐπορῆσαι δυνήσῃ ἐπὶ τὰ τῆς εὐποιίας ἔργα, καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ σώματος νεκρῶσαι τὰ πάθη· ἐὰν δὲ ἀπάντησις ἀδελφῶν γένηται, καὶ ἔστι χρεία, ὥστε καὶ δευτερόν σε, καὶ τρίτον φαγεῖν, μὴ στυγιάσης, μηδὲ κατηφῆσῃς· χαῖρε δὲ μάλλον, ὑπήκοος τῆς χρείας γενόμενος, καὶ δευτερόν, ἢ τρίτον φαγὼν, εὐχαρίστει τῷ Θεῷ,

ὅτι νόμον ἀγάπης πεπλήρωκας, καὶ ὥς ὅτι δὴ περ αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐξεῖς τῆς ὑμετέρας ζωῆς οἰκονόμον. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀρρώστια σώματος συμβαίνει, καὶ δέη ὥστε καὶ δευτέρον, καὶ τρίτον, καὶ πολλάκις φαγεῖν, οὕτω μὴ ἔστω σου λελυπημένος ὁ λογισμός· οὐδὲ γὰρ τοὺς σωματικούς τῆς πολιτείας πόνους, καὶ ἐν ταῖς ἀρρώστιάς ἐπικρατεῖν χρή· ἀλλ' ὑπενδιδόναι τισίν, ἵνα τοῖς αὐτοῖς τῆς πολιτείας ἐγγυμνάζεται πόνους. περὶ δὲ ἀποχῆς βρωμάτων οὐκ ἐκώλυτέ τι μὴ φαγεῖν ὁ Θεὸς λόγος, ἀλλ' εἵπεν· ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα, ὥς λάχανα χόρτου ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντας· καί, οὐ τὰ εἰσπρόχρηστα εἰς τὸ στόμα, κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον. τὸ οὖν ἀπέχεσθαι βρωμάτων, τοῦτο τῆς ὑμετέρας προαιρέσεως ἂν εἴη, καὶ ψυχῆς πόνος. τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ τὴν χαμευνίαν, καὶ τὰς ἄλλας πάσας κακοπαθείας, ἡδέως φέρε· ἀποβλέπων εἰς τὴν μέλλουσαν ἀποκαλυφθῆναι σοι δόξαν σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις· οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα, φησί, τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἐὰν ἀθυμῆς, προσεύχου, καθὼς γέγραπται· προσεύχου δὲ ἐμφοδῶς, ἐντρόμως, ἐμπόνως, νηφαλῶς, καὶ ἐγρηγόρως. οὕτω προσεύχεσθαι δεῖ, μάλιστα

διὰ τοὺς κακοτρόπους ἐχθρούς. ὀπηνίκα γὰρ οὗτοι ἰδῶσιν ἡμᾶς ἐν προσευχῇ παρισταμένους, τότε δὴ καὶ αὐτοὶ σπουδαίως ἐφίστανται ἡμῖν, ἐκεῖνα ἡμῶν τῷ νῷ ὑποβάλλοντες, ἃ μὴ δεῖ, ἐν καιρῷ τοῦ προσεύχεσθαι ἐνθυμεῖσθαι, ἢ ἐννοεῖν· ἵνα αἰχμάλωτον ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπαγάγωσι, καὶ ἀργήν, καὶ ματαίαν, καὶ ἀνωφελῆ τὴν ἀπὸ τῆς προσευχῆς δέησιν τε, καὶ ἱκετηρίαν ποιήσωσι. ματαία γὰρ ὄντως καὶ ἀνωφελὲς ἡ προσευχή τε, καὶ ἡ δέησις, καὶ ἡ ἱκετηρία τυγχάνει, ὅταν μὴ, ὥς προεῖρηται, ἐν φόβῳ, καὶ ἐν τρόμῳ, νηφαλῶς τε, καὶ ἐγρηγόρως διατελῇται. εἴτα ἀνθρώπῳ μὲν βασιλεῖ προτερχόμενός τις, μετὰ φόβου, καὶ τρόμου, καὶ νήψεως οὕτω τὴν δέησιν ἐπιτελεῖ, οὐ πολλῷ μᾶλλον Θεῷ τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων, καὶ Χριστῷ, Βασιλεῖ τῶν Βασιλευόντων, καὶ Ἀρχόντι τῶν Ἀρχόντων, ὁμοίως παρίστασθαι δεῖ, καὶ ὡσαύτως τὴν ἱκετηρίαν, καὶ δέησιν ποιεῖσθαι· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. αὐτῷ ὅτι καὶ πᾶσα ἡ νοερά τῶν Ἀγγέλων πληθὺς, καὶ χορεῖα φόβῳ λειτουργοῦσα, καὶ τρόμῳ δοξολογοῦσα, ἀκατάπαυστον ἀναπέμπει τὸν ὕμνον, σὺν τῷ Ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ Παναγίῳ, καὶ συναϊδίῳ Πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΕΡΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΠΑΘΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

α. **Τ**ὼν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ, πρῶτοι κατὰ τὸν πόλεμον συνίστανται οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας ὁρέξεις πεπιστευμένοι, καὶ οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμᾶς ἐκκαλούμενοι. οἱ δὲ ἄλλοι πάντες κατόπιν τούτων βαδίζοντες, τοὺς ὑπὸ τούτων τιτρωσχομένους διαδέχονται. οὐκ ἔστι γὰρ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας πνεύματος πορνείας, μὴ ὑπὸ γαστριμαργίας καταπεσόντα. καὶ οὐκ ἔστι ταραξάει θυμόν, μὴ ὑπὲρ βρωμάτων, ἢ χρημάτων, ἢ δόξης μαχόμενον. καὶ οὐκ ἔστι τὸν τῆς λύπης δαίμονα διαφυγεῖν, μὴ τούτων πάντων στέρησιν παθόντα. οὐδ' ἀποφεύξεται τὴν ὑπερηφανίαν τις, τὸ πρῶτον

γέννημα τοῦ διαδόλου, μὴ τὴν τῶν κακῶν πάντων ῥίζαν ἐξορίσας φιλαργυρίαν, εἶπερ καὶ πενία ἄνδρα ταπεινοῖ, κατὰ τὸν Σολομώντα. καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπον περιπεσεῖν δαίμονι, μὴ πρότερον ὑπ' ἐκείνων τῶν πρωτοστατῶν κατατρωθέντα. διὸ καὶ τοὺς τρεῖς τούτους ληγισμούς ὁ διάβολος τότε τῷ Σωτῆρι προσήγαγε· α. μὲν τοὺς λίθους ἄρτους γενέσθαι παρακαλῶν· εἵπειτα καὶ τὸν κόσμον ἐπαγγελλόμενος, εἰ πεσὼν προσκυνήσῃ. καὶ γ'. εἰ ἀκούσῃ, δοξασθῆσθαι λέγων, μηδὲν ἐκ τηλικούτου πτώματος πεπονθότα. ὦν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανεῖς, εἰς τὰ ὀπίσω τῷ διαβόλῳ χωρεῖν προσέταττε διδάσκων ἡμᾶς διὰ τού-

των, ὥς οὐκ ἔστιν ἀπώσασθαι τὸν διάβολον, μὴ τῶν τριῶν τούτων λογισμῶν καταφρονήσαντας.

β'. Πάντες οἱ δαιμονιώδεις λογισμοὶ νοήματα εἰς τὴν ψυχὴν τῶν αἰσθητῶν εἰσφέρουσι πραγμάτων, ἐν οἷς τυπούμενος ὁ νοῦς τὰς μορφὰς τῶν πραγμάτων ἐκείνων ἐν ἑαυτῷ περιφέρει. καὶ ἀπ' αὐτοῦ λοιπὸν τοῦ πράγματος, ἐπιγινώσκει τὸν προσεγγίσαντα δαίμονα· οἷον, εἰ τοῦ ζημιώσαντός με, ἡ ἀτιμάσαντος ἐν τῇ διανοίᾳ μου τὸ πρόσωπον γένοιτο, ἐλέγχεται ὁ τῆς μνησικαχίας παραβαλὼν λογισμὸς. εἰ πάλιν χρημάτων ὑπόμνησις γένοιτο, ἡ δόξης, ἐκ τοῦ πράγματος δηλονότι ὁ θλίβων ἡμᾶς ἐπιγνωσθήσεται. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ λογισμῶν ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ πράγματος εὐρήτεις τὸν παρεστῶτα, καὶ υποβάλλοντα. οὐ πάσας δὲ τὰς μνῆμας τῶν τοιούτων πραγμάτων ἐκ δαιμόνων λέγω συμβαίνειν· ἐπειδὴ πεφυκε καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς κινούμενος ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τῶν γεγονότων ἀναφέρειν τὰς φαντασίας· ἀλλ' ὅσαι τῶν μνημῶν θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν παρὰ φύσιν συνεπισπῶνται. διὰ γὰρ τὴν ταραχὴν τῶν δυνάμεων τούτων, ὁ νοῦς κατὰ διάνοιαν μοιχεύει, καὶ μάχεται, τοῦ νομοθετήσαντος αὐτῷ Θεοῦ τὴν φαντασίαν δέξασθαι μὴ δυνάμενος, εἴπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνη κατὰ στέρησιν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι νοημάτων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τῷ ἡγεμονικῷ παραφαίνεται.

γ'. Οὐκ ἂν ἀπώλοιτο τὰς ἐμπαθεῖς μνῆμας ὁ ἄνθρωπος, μὴ ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ ἐπιμέλειαν ποιησάμενος. τὴν μὲν, νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμευνίας καταναλώσας· τὸν δέ, μακροθυμίας, καὶ ἀνεξικαχίας, καὶ ἀμνησικαχίας, καὶ ἐλεημοσύνης, καθημέρως. ἐκ γὰρ τῶν δύο τούτων παθῶν, πάντες οἱ δαιμονιώδεις σχεδὸν συνίστανται λογισμοί, οἱ τὸν νοῦν ἐμβάλλοντες εἰς ὀλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ἀδύνατον δὲ τῶν παθῶν τούτων περιγενέσθαι, μὴ παντελῶς βρωμάτων, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης ὑπεριδόντες· ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἰδίου σώματος, διὰ τοὺς ῥαπίζειν αὐτὸ πολλάκις ἐπιχειροῦντας. πᾶσα οὖν ἀνάγκη, μιμεῖσθαι τοὺς κινδυνεύοντας ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ τῶν σκευῶν ἐκβολὴν ποιούμενους διὰ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων, καὶ τῶν ἐπανισταμένων κυμάτων. ἀλλ' ἐνταῦθα προσεκτέον ἀκριβῶς, μὴ ἐκβολὴν ποιούμενοι τῶν σκευῶν, πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιήσωμεν. ἐπεὶ ἀπέχομεν τὸν μισθὸν

ἑαυτῶν. καὶ ἄλλο χαλεπώτερον τοῦ προτέρου διαδέχεται ἡμᾶς ναυάγιον, τοῦ τῆς κενοδοξίας αὐτιπνεύσαντος δαίμονος πνεύματος. διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὸν κυβερνήτην νοῦν παιδεύων, φησὶ· προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰδὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ πάλιν· ὅταν προσεύχησθὲ φησιν, οὐκ ἔσεσθε ὥς περ οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε, ὥς περ οἱ ὑποκριταί, σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. ἀλλὰ προσεκτέον ἐνταῦθα τῷ ἱατρῷ τῶν ψυχῶν, πῶς διὰ μὲν τῆς ἐλεημοσύνης, τὸν θυμὸν θεραπεύει· διὰ δὲ τῆς προσευχῆς, τὸν νοῦν καθαρῶς· καὶ πάλιν διὰ τῆς νηστείας, τὴν ἐπιθυμίαν καταμαραίνει· ἐξ ὧν συνίσταται ὁ νέος ἀδάμ, ὁ ἀνακαινούμενος κατ' εἰκόνα τοῦ χτίσαντος αὐτόν· ἐν ᾧ οὐκ ἔστι, διὰ τὴν ἀπάθειαν, ἄρσεν, καὶ θῆλυ· οὐδὲ διὰ τὴν μίαν πίστιν, ἑλλην, καὶ ἰουδαῖος· περιτομή, καὶ ἀκροβυστία· βάρβαρος, καὶ σκύθης· δούλος, καὶ ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

ΠΕΡΙ ΕΝΤΥΠΝΙΩΝ.

Ζητητέον πῶς ἐν ταῖς καθ' ὕπνον φαντασίαις τυποῦσιν ἡμῶν τὸ ἡγεμονικόν, καὶ σχηματίζουσιν οἱ δαίμονες· τὸ γὰρ τοιοῦτον ἔοικε συμβαίνειν, τῷ νῷ, ἡ δι' ὀφθαλμῶν ὁρῶντι, ἡ δι' ἀκοῆς ἀκούοντι, ἡ δι' αἰσθησεως ὁποιασοῦν ἡ ἀπὸ τῆς μνήμης· ἥτις τυποῖ τὸ ἡγεμονικόν, ἃ διὰ τοῦ σώματος ἔσχε, ταῦτα κινῶσα. οἱ οὖν δαίμονες ἐοικασί μοι τὴν μνήμην κινῶντες, τυποῦν τὸ ἡγεμονικόν· τὸ γὰρ ὄργανον ὑπὸ τοῦ ὕπνου κατέχεται ἀνενέργητον. πῶς οὖν πάλιν τὴν μνήμην κινῶσι, ζητητέον; ἡ τάχα διὰ τῶν παθῶν. καὶ τοῦτο δῆλον, ἐκ τοῦ μηκέτι τοὺς καθαρούς, καὶ ἀπαθεῖς πάσχειν τί τοιοῦτον. ἔστι δὲ τις καὶ κίνησις τῆς μνήμης ἀπλῆ ὑφ' ὧν γινομένη, ἡ ὑπὸ τῶν ἀγίων δυνάμεων, καθ' ἣν ἀγίοις τε συντυγχάνομεν καὶ συνεστιώμεθα. πλὴν προσεκτέον, ὅτι ἅπερ μετὰ τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ εἰσδέχεται εἰ-

δ'.

δωλα, ταῦτα ἐκτὸς τοῦ σώματος ἢ μνήμη κινεῖ. καὶ τοῦτο σαφές, ἐκ τοῦ πολλάκις καὶ ἐν τοῖς ὕπνοις πάσχειν ἡμᾶς τοῦτο, ἡ-ρεμεῦντος τοῦ σώματος. ὥς γὰρ ἔστι μνημονεῦσαι ὕδατος, καὶ μετὰ δίψης, καὶ ἄνευ δίψης, οὕτως ἔστι μνημονεῦσαι χρυσίου, μετὰ πλεονεξίας, καὶ ἄνευ πλεονεξίας. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δέ, ὡσαύτως. τὸ δέ, τοιαύ-δε, ἢ τοιάσδε εὐρίσκειν φαντασιῶν διαφο-ράς, τῆς ἐκείνων κακοτεχνίας ἔστι γνώρι-σμα. ἅμα δὲ καὶ τοῦτο ἰστέον· ὅτι καὶ τοῖς ἐξωθεν πράγμασι κέχρηνται πρὸς φαντασίαν οἱ δαίμονες· οἷον τῷ ἤχῳ τῶν κυμάτων, ἐπὶ πλεόντων.

ε. Σφόδρα τῷ σκοπῷ τῶν δαιμόνων ὁ θυ-μὸς ἡμῶν συμβάλλεται παρὰ φύσιν κινου-μενος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῶν κακομηχανί-αν γίνεται χρησιμώτατος. ὅθεν νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν ταρασσεῖν τοῦτον, οὐδεὶς αὐ-τῶν παραιτεῖται. ἀλλ' ὅταν ἰδῶσιν αὐτὸν δεθέντα πραύτητι, τοτηνικαῦτα ἐπὶ δικαί-αις προφάσεσιν εὐθὺς αὐτὸν ἀπολύουσιν· ἵνα δξύτατος γεγονώς πρὸς τοὺς θηριώδεις αὐ-τῶν λογισμοὺς χρησιμεύσῃ. διό περ ἀνάγκη μήτε ἐπὶ δικαίοις, μήτε ἐπὶ ἀδίκαις πράγ-μασιν αὐτὸν ἐρεθίζειν· μηδὲ κακὸν ξίφος δι-δόναι τοῖς ὑποβάλλουσιν· ὅπερ πολλάκις πολλοὺς ποιοῦντας ἐπίσταμαι, καὶ πλέον, ἢ χρή, ἐπὶ μικραῖς ἀναπτομένους προφάσε-σιν. ὑπὲρ τίνος γὰρ εἶπέ μοι καὶ περιπίπτεις ταχέως εἰς μάχην; εἴ περ βρωμάτων καὶ χρημάτων, καὶ δόξης κατεφρόνησας; τί δὲ τρέφεις τὸν κύνα, μηδὲν ἔχειν ἐπαγγελλό-μενος; εἰ δὲ οὗτος ὑλακτεῖ καὶ τοῖς ἀν-θρώποις ἐπέρχεται, πρόδηλός ἐστι κεκτημέ-νος τινά, καὶ ταῦτα φυλάσσειν βουλόμενος. ἀλλ' ἐγὼ τὸν τοιοῦτον, μακρὰν καθαρὰς προσευχῆς πείθομαι εἶναι, λυμεῶνα τὸν θυ-μὸν τῆς τοιαύτης εὐχῆς ἐπιστάμενος. πρὸς δὲ τούτοις, θαυμάζω· ὥς καὶ τῶν ἁγίων ἐπιλεησμένος· τοῦ μὲν Δαβὶδ ἐκθεσῶντος· παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε θυμόν. τοῦ δὲ Ἐκκλησιαστοῦ παραγγέλλοντος· ἀπόστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ πα-ράγαγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου· τοῦ δὲ Ἀποστόλου προστάσσοντος, ἐπαίρειν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τότῳ ὁσίας χειρὰς, χωρὶς ὀργῆς, καὶ διαλογισμῶν. τί δὲ οὐ μανθάνο-μεν ἀπὸ τῆς ἀνθρώπων μυστικῆς καὶ πα-λαιᾶς συνηθείας, διωκούσης ἐκ τῶν οἰκῶν τοὺς κύνας ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς; τοῦτο αἰνιττομένης, ὥς οὐ δεῖ παρεῖναι τοῖς

προσευχομένοις θυμὸν. καὶ θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν· οἶνου δὲ οἱ Ναζιραῖοι ἀπεί-χοντο. Περὶ δὲ τοῦ μὴ δεῖν μεριμνᾶν ἐνδυ-μάτων ἕνεκα, ἢ βρωμάτων, περιττὸν οἶμαι γράφειν, αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἐν τοῖς εὐαγ-γελίοις ἀπαγορεύοντος· μὴ μεριμνήσητε γὰρ φησι, τῇ ψυχῇ ὑμῶν. τί φάγητε, ἢ τί πίνητε, ἢ τί περιβαλεῖσθε. ἐθνικῶν γὰρ ἀν-τικρυς τοῦτο, καὶ ἀπιστούντων, ἀθετούντων τὴν πρόνοιαν τοῦ δεσπότη, καὶ τὸν δημι-ουργὸν ἀρνουμένων. χριστιανῶν δέ, παντε-λῶς τὸ τοιοῦτον ἀλλότριον, ἅπαξ πεπιστευ-κότων, ὅτι καὶ τὰ δύο στρουθία τὰ πιπρα-σκόμενα τῷ ἀσπαρίῳ, ὑπὸ τὴν οἰκονομίαν τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἐστί. πλήν, ἔστι καὶ αὕτη συνηθία τῶν δαιμόνων· μετὰ τοὺς ἀκαθάρτους λογισμοὺς, ἐμβάλλειν καὶ τοὺς τῆς μερίμνης· ἵνα ἐκνεύσῃ ὁ Ἰησοῦς, ὁχλοῦ ὄντος νοσημάτων, ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν τό-πῳ, καὶ ἄκαρπος γένηται ὁ λόγος, συμπι-γόμενος ὑπὸ τῶν τῆς μερίμνης λογισμῶν. ἀποθέμενοι τοίνυν αὐτούς, ἐπιβρίψωμεν τὴν μέριμναν ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον, τοῖς πα-ροῦσιν ἀρκούμενοι, καὶ πενιχρὰ ζωῇ χρη-σάμενοι, καὶ στολῇ, τοὺς πατέρας τῆς κε-νοδοξίας καθ' ἡμέραν ἀποδυσώμεθα. εἰδέτις ἀσχημονεῖν ἐπὶ πενιχρᾷ νομίζει στολῇ, βλεπέτω τὸν ἅγιον Παῦλον, ἐν ψυχῇ, καὶ γυμνότητι, τὸν τῆς δικαιοσύνης προσδοκή-σαντα στέφανον. ἀλλ' ἐπειδὴ θέατρον, καὶ στάδιον ὁ Ἀπόστολος τὸν κόσμον ὠνόμασε τοῦτον, ἰδῶμεν, εἰ ἔστι δυνατόν, μερίμνης ἐνδυσάμενον λογισμοὺς, δραμεῖν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ· ἢ παλαῖσαι πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξου-σίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰσθητῆς παιδευόμενος ἱστο-ρίας. ἐμποδισθήσεται γὰρ ἐκεῖνος δηλονότι ὑπὸ τοῦ χιτῶνος, καὶ περιελκυσθήσεται, καθάπερ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν λογισμῶν τῆς με-ρίμνης· εἴπερ ἀληθινὸς ὁ λόγος ὁ λέγων, τὸν νοῦν τῷ ἰδίῳ προσκαρτερεῖν θησαυρῷ· ὅπου γὰρ φησιν ὁ θησαυρός σου ἐστίν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία σου.

Τῶν λογισμῶν οἱ μὲν τέμνουσιν οἱ δὲ τέ-μνονται. καὶ τέμνουσι μὲν οἱ πονηροὶ τοὺς ἀγαθοὺς· τέμνονται δὲ πάλιν ὑπὸ τῶν ἀγα-θῶν οἱ πονηροί. τοίνυν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁ-γιον τῷ πρώτῳ τεθέντι προσέχει λογισμῷ, καὶ πρὸς ἐκεῖνον κρίνει ἡμᾶς ἢ ἀποδέχεται. ὁ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· ἔχω τινὰ φιλο-

5'

ξενίας λογισμὸν, καὶ γοῦν ἔχω, διὰ τὸν Κύριον· ἀλλ' οὗτος, ἐπελθόντος τοῦ πειράζοντος, τέμνεται· δόξης χάριν, φιλοξενεῖν ὑποβάλλοντος· καὶ πάλιν ἔχω φιλοξενίας λογισμὸν, πρὸς τὸ τοῖς ἀνθρώποις φανῆναι. ἀλλὰ καὶ οὗτος, ἐπελθόντος κρείττονος λογισμοῦ, τέμνεται· τοῦ πρὸς τὸν Κύριον μᾶλλον ἡμῶν τὴν ἀρετὴν ἀπευθύνοντος, καὶ μὴ δι' ἀνθρώπους ταῦτα πράττειν ἡμᾶς καταναγκάζοντος.

ζ'. Λογισμῶν τῶν ἀγγελικῶν, καὶ τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ τῶν ἐκ δαιμόνων, ταύτην τὴν διαφορὰν μετὰ πολλῆς τῆς παρατηρήσεως ἐγνώκαμεν εἶναι· ὅτι πρῶτον μὲν, οἱ ἀγγελικοὶ, τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων περιεργάζονται, καὶ τοὺς πνευματικοὺς αὐτῶν ἐξιχνιάζουσι λόγους· οἷον, τίνος χάριν γένηται ὁ χρυσὸς, καὶ διατί ψαμμώδης κάτωπου τοῖς μορίοις τῆς γῆς ἐγκατέσπαρται, καὶ μετὰ πολλοῦ καμάτου καὶ πόνου εὐρίσκεται; πῶς δὲ εὐρεθεῖς, ὕδατι πλύνεται, καὶ πυρὶ παραδίδεται, καὶ οὕτως εἰς τεχνιτῶν ἐμβάλλεται χεῖρας· τῶν ποιούντων τῆς σκηνῆς τὴν λυχνίαν, καὶ τὸ θυμιατήριον, καὶ τὰς θυίσκας, καὶ τὰς φιάλας, ἐν οἷς οὐκ ἔτι νῦν πίνει διὰ τὴν χάριν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὁ βαθυλώγιος Βασιλεὺς· Κλεόπας δὲ φέρει καρδίαν καιομένην, ὑπὸ τούτων τῶν μυστηρίων· ὁ δὲ δαιμονιώδης λογισμὸς, ταῦτα οὔτε αἶδεν, οὔτε ἐπίσταται· μόνην δὲ τὴν κτῆσιν τοῦ αἰσθητοῦ χρυσοῦ ἀναιδῶς ὑποβάλλει, καὶ τὴν ἐκ τούτου τροφήν τε, καὶ δόξαν ἐστομένην προλέγει. ὁ δὲ ἀνθρώπινος λογισμὸς, οὐδὲ τὴν κτῆσιν ἐπιζητεῖ, οὐδὲ τίνος ἐστὶ περιεργάζεται σύμβολον ὁ χρυσός· ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν διάνοιαν, τοῦ χρυσοῦ τὴν μορφήν εἰσφέρει ψιλὴν, πάθους καὶ πλεονεξίας κεχωρισμένην. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων ῥηθήτεται, κατὰ τὸν κανόνα τοῦτον μυστικῶς γυμναζόμενος.

η'. Ἔστι δαίμων, πλάνος λεγόμενος, καὶ ὑπὸ τὴν ἑω μάλιστα τοῖς ἀδελφοῖς παρίσταται· ὅστις περιάγει τὸν νοῦν, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, καὶ ἀπὸ κώμης εἰς κώμην, καὶ ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν· ψιλὰς δὴθεν τὰς συντυχίας ποιοῦμενον· καὶ γνωρίμοις τισὶ συντυχάνοντα μακρότερα, καὶ τὴν οἰκίαν πρὸς τοὺς ἀπαντῶντας κατὰστασιν διαφθείροντα· καὶ μακρὰν γινόμενον κατ' ὀλίγον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος λήθην λαμβάνοντα. δεῖ οὖν

τὸν ἀναχωροῦντα, τοῦτον τηρεῖν, πόθεν τε ἔρχεται, καὶ ποῦ καταλήγει. οὐ γὰρ εἰκῆ, οὐδὲ ὡς ἔτυχε τὸν μακρὸν ἐκεῖνον κύκλον ἐργάζεται. ἀλλὰ τὴν κατὰστασιν τοῦ ἀναχωροῦντος διαφθεῖρειν βουλόμενος, ταῦτα ποιεῖ· ἵνα ἐκκαυθεῖς ἐκ τούτων ὁ νοῦς, καὶ ἐκ τῶν πολλῶν συντυχίων μεθυθεῖς, εὐθέως τῷ τῆς πορνείας, ἢ τῷ τῆς ὀργῆς, ἢ τῷ τῆς λύπης δαίμονι περιπέσῃ· οἱ τινες μάλιστα λυμαινόμενοι τῆς καταστάσεως αὐτοῦ τὴν λαμπρότητα. ἀλλ' ἡμεῖς εἰπερ ἔχομεν σκοπὸν τοῦ γινῶναι σαφῶς τὴν τούτου πανουργίαν, μὴ ταχέως φθεγξώμεθα πρὸς αὐτὸν, μηδὲ μὴνύσωμεν τὰ γινόμενα, πῶς κατὰ διάνοιαν τὰς συντυχίας ἐργάζεται, καὶ τίνα τρόπον κατ' ὀλίγον ἐλαύνει τὸν νοῦν πρὸς τὸν θάνατον, ἐπεὶ φεύζεται ἀφ' ἡμῶν ὁρᾶσθαι γὰρ ταῦτα πράττων, οὐ καταδέχεται. καὶ οὐδὲν λοιπὸν εἰσόμεθα, ὧν μαθεῖν ἐσπουδάκαμεν. ἀλλὰ καὶ ἄλλην μίαν ἡμέραν, ἢ καὶ δευτέραν, συγχωρήσωμεν αὐτῷ τελειῶσαι τὸ δρᾶμα· ἵνα ἀκριβῶς μαθόντες αὐτοῦ τὸ σκευῶρημα, λόγῳ μετὰ ταῦτα ἐλέγχοντες αὐτὸν φυγαδεύσωμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πειρασμοῦ συμβαίνει τεθλωμένον ὄντα τὸν νοῦν, μὴ ἀκριβῶς ἰδεῖν τὰ γινόμενα, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ δαίμονος τοῦτο γινέσθω. καθεσθεῖς, μνημόνευτον κατὰ σεαυτὸν τῶν σύμβεβηκότων σοι πραγμάτων, πόθεν τε ἤρξω, καὶ ποῦ ἐπορεύθης, καὶ ἐν ποίῳ τόπῳ συνελήφθης ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, ἢ τῆς λύπης, ἢ τῆς ὀργῆς, καὶ πῶς πάλιν γέγονε τὰ γινόμενα. ταῦτα κατὰμαθε, καὶ παράδος τῇ μνήμῃ, ἵν' ἔχῃς ἐλέγχειν αὐτὸν προσιόντα. καὶ τὸν κρυπτόμενον ὑπ' αὐτοῦ τόπον καταμήνυε, καὶ οὐκ ἀκολουθήσεις αὐτῷ λοιπόν. εἰδὲ βούλει καὶ εἰς μανίαν προσκαλέσασθαι αὐτόν, ἔλεγξον αὐτὸν εὐθὺς ἐπιστάντα. καὶ τὸν πρῶτον τόπον εἰς ἐν εἰσῆλθες λόγῳ φανέρωσον, καὶ τὸν δεῦτερον, καὶ τὸν τρίτον. πάνυ γὰρ χαλεπαίνει, μὴ φέρων τὴν αἰσχύνην. ἀπόδειξις δὲ ἔστω τοῦ καιρῶς σε φλέγξασθαι πρὸς αὐτόν, τὸ πεφευγέναι τὸν λογισμὸν ἀπὸ σοῦ. ἀδύνατον γὰρ στήναι, φανερῶς ἐλεγχόμενον. τοῦτον δὲ ἡτήθηντα τὸν δαίμονα, διαδέχεται ὕπνος βαρύτατος, καὶ νέκρωσις μετὰ ψυχρότητος πολλῆς βλεφάρων, καὶ χάσμαι ἄπειροι, καὶ ὥμοι βαρούμενοι· ἅπερ πάντα τῇ συντόνῳ προσευχῇ διαλύει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Πάνυ τὸ μῖσος τὸ κατὰ δαιμόνων, ἡμῖν

πρὸς σωτηρίαν συμβάλλεται, καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀρετῆς ἐστὶν ἐπιτήδειον. καὶ τοῦτο ἐκτρέφειν παρ' ἑαυτοῖς, ὥσπερ τι γέννημα ἀγαθόν, οὐκ ἰσχύομεν· τῶν φιληδόνων πνευμάτων διαφερόντων αὐτό, καὶ πρὸς φιλίαν καὶ συνήθειαν τὴν ψυχὴν πάλιν ἐκκαλομένων. ἀλλὰ ταύτην τὴν φιλίαν, μᾶλλον καὶ τὴν δυσίατον γάγγραιναν, ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν, δι' ἐγκαταλείψεως θεραπεύει. συγχωρεῖ γάρ τι φοβερόν παθεῖν ἡμᾶς ὑπ' αὐτῶν νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡμέραν. καὶ πάλιν ἡ ψυχὴ πρὸς ἀρχέτυπον μῖτος ἐπανατρέχει, διδασκόμενη πρὸς τὸν Κύριον λέγειν κατὰ τὸν Δαβίδ· τό, τέλειον μῖτος ἐμίσουν αὐτούς. εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. οὗτος γὰρ τέλειον μῖτος μιτεῖ τοὺς ἐχθρούς, ὁ μῆτε κατ' ἐνέργειαν, μῆτε κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνων· ὅπερ τῆς μεγίστης, καὶ πρώτης ἀπαθείας ἐστὶ τεκμήριον.

6. Περὶ δὲ τοῦ δαίμονος τοῦ τὴν ψυχὴν ποιούντος ἀναίσθητον, τί δεῖ καὶ λέγειν; ἐγὼ γὰρ δέδοικα γράφειν περὶ αὐτοῦ. πῶς ἡ ψυχὴ τῆς οικείας ἐξίσταται καταστάσεως παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, καὶ τὸν φόβον Κυρίου, καὶ τὴν εὐλάβειαν ἀποδύεται· καὶ τὴν ἀμαρτίαν, οὐχ ἀμαρτίαν λογίζεται· καὶ τὴν παρανομίαν, οὐ νομίζει παρανομίαν· κολάσεώς τε καὶ κρίσεως αἰωνίου, ὡς φιλοῦ ῥήματος μέμνηται· καταγελαῖ δὲ ὥντως σεισμοῦ πυρφόρου· καὶ Θεὸν μὲν ὤνθην ὁμολογεῖ· τὴν δὲ πρόσταξιν αὐτοῦ οὐκ ἐπίσταται. τύπτεις εἰς τὰ στήθη, κινουμένης αὐτῆς πρὸς τὴν ἀμαρτίαν, καὶ αὕτη οὐκ αἰσθάνεται. ἀπὸ γραφῶν διαλέγῃ, καὶ ὅλη πεπώρωται, καὶ οὐκ ἀκούει. ζειδος αὐτῇ τὸ παρὰ τῶν ἀνθρώπων προσφέρεις, καὶ οὐ λογίζεται. τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις αἰσχύνην, καὶ αὕτη οὐ συνήσῃ, δίκην χοίρου καμμύσαντος καὶ τὸν φραγμὸν διακόψαντος. τοῦτον δὲ τὸν δαίμονα, κενοδοξίας χρονίσαντες ἐπάγουσι λογισμοί. οὐ, εἰμὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ. καὶ γὰρ τῶν σπᾶνίως παραβαλλόντων ἐστὶ τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος. ἐπὶ γὰρ συμφοραῖς ἐτέρων, καὶ ἐν νόσοις πιεζομένων, ἢ ἐν φυλακαῖς δυστυχούντων, ἢ αἰφνιδίῳ περιπτόντων θανάτῳ, φυγαδεύεται οὗτος· τῆς ψυχῆς κατὰ μικρὸν καταनुσσομένης, καὶ εἰς συμπάθειαν ἐρχομένης, διαλυομένου τοῦ ἐκ δαιμονίου συνισταμένου πωρώματος. ὧν ἡμεῖς ἀποροῦμεν διὰ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν σπάνιν τῶν

παρ' ἡμῖν ἀσθενούντων. τοῦτον τὸν δαίμονα μάλιστα φυγαδεύων ὁ Κύριος, ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις προσέταξεν ἀσθενούντας ὁρᾶν, καὶ τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπισκέπτεσθαι. ἀσθενὴς γὰρ ἡμῖν φησί, καὶ ἤλθετε πρὸς με. πλήν τοῦτο ἰστέον· εἴ τις τῶν ἀναχωρούντων περιπεσὼν τούτῳ τῷ δαίμονι, λογισμοὺς οὐκ ἔλαβε πορνικούς, ἢ τὸν οἶκον ἀπὸ ἀκηδίας οὐ καταλέλοιπεν, οὗτος ὑπομονὴν καὶ σωφροσύνην ἀπ' οὐρανῶν ὑπεδέξατο κατελθοῦσαν, καὶ μακάριος τῆς τοιαύτης ἀπαθείας ἐστίν. ὅσοι δὲ τῶν ἐπαγγελιομένων θεοσέβειαν ἀσκεῖν, κοσμικοῖς συναυλίζεσθαι προαιροῦνται, φυλασσέσθωσαν τοῦτον τὸν δαίμονα. ἐγὼ γὰρ περὶ αὐτοῦ πλέον λέγειν, ἢ γράφειν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους αἰσχύνομαι.

ΠΕΡΙ ΔΑΙΜΟΝΟΣ ΤΗΣ ΛΥΠΗΣ

Πάντες οἱ δαίμονες· φιλήδονον διδάσκουσι τὴν ψυχὴν, μόνος δὲ ὁ τῆς λύπης δαίμων, τοῦτο πράττειν οὐ καταδέχεται· ἀλλὰ τῶν εἰσελθόντων τοὺς λογισμοὺς διαφθείρει, πᾶσαν ἡδονὴν τῆς ψυχῆς περικόπτων, καὶ ξηραίνων διὰ τῆς λύπης, εἴπερ ἀνδρὸς λυπηροῦ ξηραίνεται τὰ ὅσῃα. καὶ μετρίως μὲν πολεμῶν, δόκιμον τὸν ἀναχωρητὴν ἀπεργάζεται· πείθει γὰρ μηδὲν τῶν τοῦ κόσμου τούτου προσέσθαι, καὶ πᾶσαν ἡδονὴν περιίστασθαι. πλεῖον δὲ προσκαρτερῶν γενναῖ λογισμοὺς, ὑπεξάγειν τὴν ψυχὴν συμβουλεύοντας, ἢ φεύγειν τὸν τόπον μακρὰν ἀναγκάζοντας. ὅπερ λελόγισται ποτὲ, καὶ πέπονθεν ὁ ἅγιος Ἰωβ, ὑπὸ τούτου παρενοχλούμενος. εἴθε γὰρ ἐδυνάμην φησὶν, ἐμὰν τὸν χειρώσασθαι, ἢ δεηθεῖς γε ἐτέρου, καὶ ποιῆσαι μοι τοῦτο. τούτου τοῦ δαίμονος σύμβολόν ἐστιν ἡ ἐχιδνα τὸ θηρίον· ἥς ἡ φύσις φιλανθρώπως διδομένη, τοὺς τῶν ἄλλων θηρίων ἰοὺς διαφθείρει· ἀκρατῶς δὲ λαμβανομένη, καὶ αὐτὸ διαφθείρει τὸ ζῶον· τούτῳ τῷ δαιμονίῳ παραδέδωκεν ὁ Παῦλος τὸν ἐν Κορίνθῳ παρανομήσαντα· διὸ καὶ γράφει πάλιν σπουδαίως, κυρώσατε, λέγων τοῖς Κορινθίοις, εἰς αὐτὸν ἀγάπην. μήπως, τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ, καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. ἀλλ' οἶδε τοῦτο θλίβον τοὺς ἀνθρώπους τὸ πνεῦμα, καὶ μετανοίας ἀγαθῆς πρόξενον γίνεσθαι. ὅθεν καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, τοὺς ὑπὸ τούτου κεντούμενους τοῦ πνεύματος, καὶ προσφεύγοντας τῷ Θεῷ, γεννήματα ἐχιδνῶν ἐκάλει λέγων· τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυ-

ιά.

γεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς ; ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας, καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. πλὴν πᾶς ὁ τὸν Ἀβραάμ μιμησάμενος, καὶ ἐξεληθὼν ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῆς συγγενείας, αὐτὸς καὶ τούτου τοῦ δαίμονος γέγονεν ἰσχυρότερος.

ιβ'. Εἰ τις θυμοῦ κεκράτηκεν, οὗτος δαιμόνων κεκράτηκεν. εἰδὲ τις τούτῳ δεδούλωται οὗτος τοῦ μοναδικοῦ βίου ἐστὶν ἀλλότριος, καὶ ξένος τῶν ὁδῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, εἶπερ αὐτὸς ὁ Κύριος λέγεται διδάσκειν τοὺς παρὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ διδὼν καὶ δυσθήρατος γίνεται ἀναχωρούντων ὁ νοῦς, εἰς τὸ τῆς πραότητος καταφεύγων πεδίον. οὐδὲ μίαν γὰρ σχεδὸν τῶν ἀρετῶν δεδοίκασιν οἱ δαίμονες, ὡς πραύτητα. ταύτην Μωϋσῆς ὁ μέγας ἐκεῖνος ἐκέκτητο, παρὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους κληθείς. καὶ ὁ ἅγιος Δαβὶδ, ἄξιαν τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης ἀπεφύνατο εἶναι μνήσθητι λέγων τοῦ Δαβὶδ, καὶ πάσης τῆς πραότητος αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, μιμητὰς ἡμᾶς γενέσθαι τῆς ἐκεῖνου πραότητος ἐκέλευσε· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ λέγων, ὅτι πρὸς εἰμὶ, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ καὶ εὐρήτετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· εἰδὲ τις βρωμάτων καὶ πομάτων μὲν ἀπέχοιτο, θυμὸν δὲ πονηροῖς λογισμοῖς ἐρεθίζει, οὗτος εἴκει ποντοπορούση νηί, καὶ ἐχούση δαίμονα κυβερνήτην. διὸ προσεκτέον, ὅση δύναμις, τῷ ἡμετέρῳ κυνί, καὶ διδασκτέον, τοὺς λύκους μόνον αὐτὸν διαφθείρειν, καὶ μὴ τὰ πρόβατα κατεσθίειν, πᾶσαν ἐνδεικνύμενον πραύτητα, πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

ΠΕΡΙ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ

ιγ'. Μόνος τῶν λογισμῶν, ὁ τῆς κενοδοξίας ἐστὶ πολύυλος, καὶ ὅλην σχεδὸν περιλαμβάνων τὴν οἰκουμένην, καὶ πᾶσι τοῖς δαίμοσιν ὑπανοίγων τὰς θύρας, ὡς πέρ τις προδότης γενόμενος πονηρὸς πόλεως ἑνός. διὸ καὶ πάνυ ταπεινοὶ τοῦ ἀναχωροῦντος τὸν νοῦν, πολλῶν λόγων, καὶ πραγμάτων αὐτὸν πληρῶν, καὶ τὰς προσευχὰς αὐτοῦ λυμαινόμενος, δι' ὧν πάντα τὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τραύματα θεραπεύειν σπουδάζει. τοῦτον τὸν λογισμὸν συναύξουσιν ἡττηθέντες πάντες οἱ δαίμονες, καὶ πάλιν δι' αὐτοῦ πάντες εἰς τὰς ψυχὰς λαμβάνουσιν εἴσοδον· ποιῶντες οὕτως τὰ ἔσχατα χεῖρονα τῶν πρώτων. ἐκ

τούτου γεννᾶται τοῦ λογισμοῦ καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας· ὁ τὸ σφράγισμα τῆς ὁμοιωσεως, καὶ τὸν στέφανον τοῦ κάλλους, ἀπ' οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν κατασεύσας. ἀλλ' ἀποπήδησον ἐκ τούτου, καὶ μὴ χρονίσῃς, ἵνα μὴ προδῶμεν ἄλλοις τὴν ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἀνελεήμοσι· τοῦτον δὲ τὸν δαίμονα φυγαδεύει ἐκτενὴς προσευχή, καὶ τὸ μὴδὲν ἐκόντα ποιεῖν, ἢ λέγειν τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ἐπάρατον κενοδοξίαν.

ιδ'. Ὅτε ὀλίγης ἀπαθείας τῶν ἀναχωρούντων ὁ νοῦς ἐπιλάβηται, τότε κενοδοξίας ἵππον κτησάμενος, εὐθύς ἐλαύνει κατὰ τὰς πόλεις, ἄκρατον ἐμπορούμενος ἐκ τῆς δόξης τὸν ἔπαινον· ὃ κατ' οἰκονομίαν τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας ὑπαντιάσταν, καὶ εἰς ἓνα τῶν συμφεῶν τοῦτον ἀποκλείσαν, παιδεύει αὐτὸν μηκέτι πρὸ τῆς τελείας υἰείας καταλιμπάνειν τὴν κλίνην, μὴδὲ τοὺς ἀτάκτους τῶν ἀρρώστων μιμεῖσθαι· οἵτινες ἔτι λείψανα τῆς ἀσθενείας ἐν ἑαυτοῖς περιφέροντες ὁδοῖς ἑαυτοῦς, καὶ λουτροῖς ἀκαίρως ἐπιδιδόασιν, καὶ τοῖς ἐξ ὑποσττροφῆς νοσήμασι περιπίπτουσι. διόπερ καθεζόμενοι, πρόσχωμεν ἐν ἑαυτοῖς μᾶλλον, ὡς προσκόπτοντες μὲν ἐν ἀρετῇ, δυσκίνητοι πρὸς κακίαν γινόμεθα ἀνακινούμενοι δὲ ἐν τῇ γνώσει, ποικίλων προσλαμβάνομεν πλήθος θεωρημάτων· ὑψούμενοι δὲ πάλιν, φανερώτερον τὸ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐποπτεύομεν φῶς.

ιε'. Πάσας μὲν τὰς κακουργίας τῶν δαιμόνων γράφειν οὐ δύναμαι· καὶ τὰς κακομηχανίας αὐτῶν καταλέγειν αἰσχύνομαι, δεδοικῶς τῶν ἐντευζομένων τοὺς ἀπλουστέρους. πλὴν δὲ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, ἄκουε πανουργίας. ὅταν τις τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους κτήσῃται τὴν ἀπάθειαν, καὶ οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ ὑπόφυχοι γένωνται, τοτηνικαῦτα εἰσάγει ἄνδρας τε, καὶ γυναῖκας παίζοντας μετ' ἀλλήλων, καὶ αἰσchrῶν πραγμάτων, καὶ σχημάτων, τὸν ἀναχωρητὴν καθίστησι θεατὴν. ἀλλ' οὗτος ὁ πειρασμὸς οὐκ ἐστὶ τῶν χρονιζόντων· προσευχή γὰρ σύντονος, καὶ δίαιτα στενωπάτη, μετ' ἀγρυπνίας καὶ γυμνασίας θεωρημάτων πνευματικῶν, ὥστε νεφρὸς αὐτὸν ἀνυδρὸν ἀπελαύνει· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τῶν σαρκῶν ἐφάπτεται, πρὸς τὴν ἄλογον πύρῳσιν αὐτὰς ἐκμοχλεύων, καὶ ἄλλα δὲ μυρία προσμηχανᾶται ὁ πονηρὸς οὗτος· ἅπερ οὐκ ἀναγκαῖον δημοσιεῦσαι, καὶ παραδοῦναι γραφῇ· συμβάλλεται καὶ πρὸς τοὺς λογισμοὺς τοὺς τοιοῦτους, καὶ ζέ-

σις θυμοῦ κατὰ τοῦ δαίμονος κινηθεῖτα· ὃν περ θυμὸν μάλιστα δέδοικεν ἐπὶ τοῖς λογισμοῖς ταρασσόμενον, καὶ διαφθείροντα αὐτοῦ τὰ νοήματα· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ, ὀργίεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε· χρήσιμον φάρμακον ἐν τοῖς πειρασμοῖς τῇ ψυχῇ προσαγόμενον. μιμεῖται δὲ καὶ ὁ τῆς ὀργῆς τοῦτον τὸν δαίμονα, καὶ πλάττει καὶ αὐτὸς τινὰς τῶν γεγεννηκότων, ἢ φίλων, ἢ συγγενῶν, ὑβρίζομένους ὑπὸ ἀναξίων· καὶ τοῦ ἀναχωροῦντος κινεῖ τὸν θυμὸν, φλέγασθαι τι πονηρόν, ἢ ποιῆται πρὸς τοὺς φαινομένους κατὰ διάνοιαν· οἷς προσέχειν ἀναγκαῖον, καὶ ταχέως ἐξαρπάξειν ἀπὸ τοιούτων εἰδώλων τὴν διάνοιαν· ἵνα μὴ χρονίσασα ἐν αὐτοῖς, γένηται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, δαυλὸς καζομόνος. τούτοις δὲ τοῖς πειρασμοῖς οἱ θυμῶδεις περιπίπτουσι μάλιστα, καὶ ῥαδίως πρὸς τὰς ὁρμὰς ἐξαπτόμενοι· οἱ τινες μακρὰν εἰσι καθαρὰς προσευχῆς, καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

15'.

Τὰ νοήματα τοῦ αἰῶνος τούτου, ὁ Κύριος, καθάπερ πρόβατα, τῷ ἀγαθῷ ποιμένι τῷ ἀνθρώπῳ παρέδωκε· καὶ γέγραπται, παντὶ ἀνθρώπῳ τὸ νόημα ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, συζεύξας αὐτῷ ἐπιθυμίαν, καὶ ὀργὴν πρὸς βοήθειαν· ἵνα, διὰ μὲν τοῦ θυμοῦ, φυγαδεύῃ τὰ τῶν λύκων νοήματα· διὰ δὲ τῆς ἐπιθυμίας, στέργῃ τὰ πρόβατα, καὶ ὑπὸ τῶν ὑετῶν καὶ ἀνέμων πολλάκις βαλλόμενος. ἔδωκε πρὸς τούτοις καὶ νόμον, ὅπως ποιμαίνει τὰ πρόβατα· καὶ τόπον χλόης, καὶ ὕδωρ ἀναπαύσεως, καὶ ψαλτήριον, καὶ κιθάραν, καὶ ῥάβδον, καὶ βακτηρίαν· ἵνα ἐκ ταύτης τῆς ποιμένης, καὶ τραφῇ καὶ ἐνδύσῃται, καὶ χόρτον ὠρινὸν συναγάγῃ· τίς γάρ φησι· ποιμαίνει ποιμένην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος αὐτῆς οὐκ ἐσθίει; δεῖ οὖν τὸν ἀναχωροῦντα, φυλλάττειν νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν τοῦτο τὸ ποιμνιον· μή τι τῶν γεννημάτων γένηται θηριάλωτον, ἢ λησταῖς περιπέσῃ. εἰδὲ ἄρα τι τοιοῦτον συμβαίνει κατὰ τὴν νάπην, εὐθὺς ἐξαρπάξειν ἐκ τοῦ στόματος τοῦ λέοντος. καὶ τῆς ἀρχῆς, γίνεται δὲ τὸ νόημα τὸ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ θηριάλωτον, εἰ μετὰ μίσους νέμοιτο ἐν ἡμῖν· καὶ τὸ περὶ τῆς γυναικός, εἰ μετὰ αἰχρᾶς ἐπιθυμίας στρέφαιτο ἐν ἡμῖν· καὶ τὸν τοῦ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, εἰ μετὰ πλεονεξίας αὐλλίζοιτο· καὶ τὰ νοήματα τῶν ἁγίων χαρισμάτων, εἰ μετὰ κενοδοξίας κατὰ διάνοιαν βόσκειτο. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ νοημάτων ὡσαύτως συμβή-

σεται. κλεπτομένων τοῖς πάθεσιν. οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ δεῖ ταῦτα τηρεῖν, ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἀγρυπνοῦντα φυλάττειν· συμβαίνει γὰρ καὶ φανταζόμενον, αἰχρῶς καὶ πονηρῶς, ἀπολέσαι τὸ ἴδιον. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Ἰακώβ λεγόμενον· οὐκ ἐνήνοχά σοι πρόβατον θηριάλωτον· ἐγὼ ἀπετίννυον κλέμματα ἡμέρας καὶ κλέμματα νυκτός· καὶ ἐγενόμην συγκαιόμενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός· καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. εἰδὲ τις ἐκ τοῦ καμάτου ἀκηδία ἡμῖν προσγέναιτο, μικρὸν ἀναδραμόντες ἐπὶ τὴν τῆς γνώσεως πέτραν, τῷ ψαλτηρίῳ προσομιλήσωμεν, πλήσσοντες διὰ τῶν ἀρετῶν τῆς γνώσεως τὰς χορδὰς· βοσκήσωμεν δὲ πάλιν καὶ ὑπὸ τὸ Σίναιο ὄρος τὰ πρόβατα, ἵνα ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκ τῆς βάτου καλέσῃ, καὶ τοὺς λόγους τῶν σημείων, καὶ τῶν τεράτων ἡμῖν χαρίσῃται.

Φύσιν μὲν λογικὴν ὑπὸ κακίας θανατωθεῖσαν, ἐγείρει Χριστός, διὰ τῆς θεωρίας πάντων τῶν αἰώνων. ὁ δὲ τούτου Πατήρ, τὴν ἀποθανοῦσαν ψυχὴν τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ, ἐγείρει διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἑαυτοῦ. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγόμενον, τό, εἰ συναπεθάνομεν τῷ Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ.

16'

Ὅταν ὁ νοῦς τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδυσάμενος, τὸν ἐκ τῆς χάριτος ἐνδύσῃται, τότε καὶ τὴν ἑαυτοῦ κατὰστασιν ὄψεται κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, σαπφείρῳ ἢ οὐρανίῳ χρώματι παρεμφερῇ· ἢν τινα καὶ τόπον Θεοῦ ἢ Γραφὴν ὀνομάζει, ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων ὀφθέντα ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ.

17'

Τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, οἱ μὲν τὸν ἄνθρωπον ὡς ἄνθρωπον ἐκπειράζουσιν· οἱ δὲ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ζῶον ἄλογον ἐκταράσσουσι. καὶ οἱ μὲν πρῶτοι παραβαλόντες, κενοδοξίας, ἢ ὑπερηφανίας, ἢ φθόνου, ἢ κατηγορίας ἡμῖν ἐμβάλλουσι νοήματα· ἅπερ οὐδενὸς ἄπτεται τῶν ἀλόγων· οἱ δὲ δευτεροὶ προσεγγίζοντες, θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν, παρὰ φύσιν κινουσι. ταῦτα γάρ, πάθη κοινὰ ἡμῶν καὶ τῶν ἀλόγων ἐστίν, ὑπὸ τῆς λογικῆς καλυπτόμενα φύσεως. διὸ λέγει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, πρὸς μὲν τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνοντας λογισμούς· ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. πρὸς δὲ τοὺς κινουμένους ἀλόγως, τί φησι; μὴ γίνεσθε ὡς ἑ-

18'

πος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις· ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαις, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. εἰ δὲ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα, αὕτη ἀποθάνεται· πρόδηλον, ὅτι οἱ μὲν ἄνθρωποι, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπων θάπτονται· οἱ δὲ ἄλογοι θανατούμενοι, ἤτοι πίπτοντες, ὑπὸ γυπῶν ἢ κοράκων βρωθήσονται· ὧν οἱ νεοσσοί, οἱ μὲν ἐπικαλοῦνται τὸν Κύριον, οἱ δὲ φύονται ἐν τῷ αἵματι. ὁ ἔχων ὧτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

κ'.

Ὅταν τῶν ἐχθρῶν τρώσῃ σέ τις παρὰ βάλλων, καὶ βούλῃ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στρέψαι, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ποιήσον οὕτως ὡς λέγομεν. διέλεε κατὰ σαυτὸν, τὸν ὑπ' αὐτοῦ βληθέντα λογισμόν, ὃς τίς ποτέ ἐστι, καὶ ἐκ πόσων πραγμάτων συνέστηκε, καὶ ποῖον τοῦτό ἐστι μάλιστα τὸ θλίβον τὸν νοῦν. ὃ δὲ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν. ἔστω πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ὁ τῆς φιλαργυρίας λογισμός· τοῦτον διέλεε εἰς τε τὸν ὑποδεξάμενον αὐτὸν νοῦν, καὶ εἰς τὸ νόημα τοῦ χρυσοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν χρυσόν, καὶ εἰς τὸ φιλάργυρον πάθος. λοιπὸν ἐρώτα· τί τούτων ἐστὶν ἀμαρτία; πότερον ὁ νοῦς; καὶ πῶς ἐστὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ; ἀλλὰ τὸ νόημα τοῦ χρυσοῦ; καὶ τοῦτο τίς ἂν εἴποι, νοῦν ἔχων, ποτέ; ἀλλ' αὐτὸς ὁ χρυσὸς ἐστὶν ἀμαρτία; καὶ τίνος χάριν γεγένηται; ἔπεται τοίνυν τῆς ἀμαρτίας εἶναι τὸ αἷτιον τὸ τέταρτον· ὅπερ οὐκ ἔστι πρᾶγμα ὕφεστώς κατ' οὐσίαν, οὐδὲ νόημα πράγματος, ἀλλ' ἡδονὴ τις μισάνθρωπος ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου τικτομένη, καὶ κακῶς κεχρησθαι τοῖς τοῦ Θεοῦ κτίσμασι τὸν νοῦν ἀναγκάζουσα· ἥνπερ ἡδονὴν περιτέμνειν, ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος πεπίστευται. καὶ ταῦτά σου διερευνημένου, φθαρῆσεται μὲν ὁ λογισμός, εἰς τὴν ἰδίαν ἀναλυόμενος θεωρίαν· φεύξεταί δὲ ἀπὸ σοῦ τὸ δαιμόνιον, τῆς διανοίας σου ὑπὸ ταύτης τῆς γνώσεως, εἰς ὕψος ἀρθείτης. εἰ δὲ μὴ βούλῃ χρησθαι κατ' ἐκείνου, τῇ ἐκείνου ῥομφαίᾳ, ἐπιποθεῖς δέ, πρῶτον διὰ τῆς σῆς σφενδόνης τοῦτον χειρώσασθαι, ἐκδάλε καὶ σὺ λίθον ἐκ τοῦ ποιμενικοῦ σου καδίου, καὶ τούτου ζήτει τὴν θεωρίαν· πῶς ἄγγελοι μὲν καὶ δαίμονες τῷ ἡμετέρῳ παραβάλλουσι κόσμῳ, ἡμεῖς δὲ τοῖς αὐτῶν κόσμοις οὐ παραβάλλομεν· οὐδὲ γὰρ ἀγγέλους Θεῷ πλεῖον συνάπτειν δυνάμεθα, οὐδὲ δαίμονας μᾶλλον ἀκαθάρτους ποιεῖν προαιρούμεθα· καὶ πῶς ἐω-

σφόρος ὁ πρωτὶ ἀνατέλλων εἰς γῆν κατερρίφθη, καὶ ἔρηται μὲν τὴν θάλασσαν, ὥσπερ ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀβύσσου, ὥσπερ αἰχμάλωτον· ἀναζει δὲ τὴν ἀβυσσον ὥσπερ χαλκεῖον· πάντας ἐκταράσσων ὑπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ, καὶ πάντων ἄρχειν βουλόμενος. τούτων γὰρ τῶν πραγμάτων ἡ θεωρία, πάνυ τιτρώσκει τὸν δαίμονα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν παρεμβολὴν φυγαδεύει. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἐπὶ τῶν ἡρέμα κεκαθαρμένων συμβαίνει, καὶ βλεπόντων ποσῶς τοὺς λόγους τῶν γεγονότων· οἱ δὲ ἀκάθαρτοι, τὴν θεωρίαν τούτων οὐκ ἴσασιν· οὐδὲ καὶ μαθόντες παρ' ἐτέρων κατεπάδοιεν ἀκουσθήσονται, πολλοῦ κονιορτοῦ καὶ θορύβου διὰ τὰ πάθη συνισταμένου κατὰ τὸν πόλεμον. δεῖ γὰρ πάντως τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων ἡρεμῆσαι, ἵνα μόνος ὁ Γολιάθ ἀπαντήσῃ τῷ ἡμετέρῳ Δαβίδ. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ διαίρεισι τοῦ πολέμου, καὶ τῷ εἶδει χρυσώμεθα, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν.

Ὅταν τινὲς τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ταχέως φυγαδευθῶσι, ζητήσωμεν τὴν αἰτίαν, πόθεν τοῦτο συμβέβηκε; πότερον διὰ τὴν σπάνιν τοῦ πράγματος, τὸ δυσπρόριστον εἶναι τὴν ὕλην, ἢ διὰ τὴν προσοῦσαν ἡμῖν ἀπάθειαν, οὐκ ἴσχυσε καθ' ἡμῶν ὁ ἐχθρὸς οἶον, εἰ τις τῶν ἀναχωρούντων ἐνθυμηθῇ πόλεως πνευματικὴν κυβέρνησιν πιστευθῆναι, οὐ χρονίζει τοῦτον τὸν λογισμόν φανταζόμενος, καὶ γίνεται γνώριμος ἐκ τῶν προλελεγμένων. εἰ δὲ τις πόλεως καὶ τῆς τυχοῦσης γένοιτο, καὶ ὁμοίως λογίζεται, οὗτος μακάριος τῆς ἀπαθείας ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων λογισμῶν, εὐρεθήσεται ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐξεταζόμενος. ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι, πρὸς τὴν ἡμετέραν προθυμίαν καὶ δύναμιν· ἵνα ἴδωμεν εἰ τὸν Ἰορδάνην ἐπεράσαμεν, καὶ ἐγγὺς ἐσμέν τῶν φοινίκων, ἢ ἔτι ἐν τῇ ἐρήμῳ διάγομεν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων τυπτόμεθα. πάνυ γὰρ ποικίλος μοι φαίνεται τῆς φιλαργυρίας ὁ δαίμων, καὶ πρὸς ἀπάτην ἀμήχανος. ὃς πολλάκις στενωθεὶς ὑπὸ τῆς ἄκρας ἀποταγῆς, τὸν οἰκονόμον εὐθύς καὶ φιλόπτωχον ὑποκρίνεται· καὶ τοὺς μηδέπω παρόντας ὑποδέχεται ξένους γνησιώτερον, καὶ ἄλλοις λειπομένοις ἀποστέλλει διακονίαν· καὶ δεσποτήρια πόλεως ἐπισκέπτεται, καὶ τοὺς πιπρασκομένους δῆθεν ἐξαγοράζει· γυναιξὶν τε κολλᾶσθαι πλουσίαις, ὑποδείκνυσιν. ἄλ-

κά.

λοις πάλιν ὑποτάξασθαι νουθετεῖ, βαλάντιον ἄδρὸν κεκτημένοις. καὶ οὕτως ἐξαπατήσας κατὰ μικρὸν τὴν ψυχὴν, τοῖς τῆς φιλαργυρίας αὐτὴν λογισμοῖς περιβάλλει, καὶ τῷ τῆς κενοδοξίας παραδίδωσι δαίμονι. ὅς πληθος εἰσάγει τῶν δοξαζόντων ἐπὶ ταῖς οἰκονομίαις ταύταις τὸν Κύριον, καὶ τινὰς κατ' ὀλίγον περὶ Ἱερωσύνης συλλαλοῦντας ἀλλήλοις οἰκονομεῖ. θάνατον δὲ τοῦ ὄντος προμαντεύεται ἱερώς, καὶ ὥς οὐκ ἂν ἐκφύγοι μυρία ποιήσας προτίθησι. καὶ οὕτως ὁ τάλαιπωρος νοῦς ἐνδεθεῖς τούτοις τοῖς λογισμοῖς, τοῖς μὲν μὴ καταδεξαμένοις τῶν ἀνθρώπων, διαμάχεται· τοῖς δὲ καταδεξαμένοις, ἐτοίμως δῶρα χαρίζεται, καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτοὺς ἀποδέχεται. τινὰς δὲ στασιάζοντας, τοῖς δικασταῖς παραδίδωσι, καὶ τῆς πόλεως ἐξορίζεσθαι παραγγέλλει. τούτων δὲ λοιπὸν ἔνδον ὄντων τῶν λογισμῶν καὶ στρεφόμενων, εὐθὺς ὁ τῆς ὑπερφανίας ἐφίσταται δαίμων, ἀστραπὰς συνεχεῖς κατὰ τὸν ἀέρα τῆς κέλλης, καὶ δράκοντας περωτοὺς ἐπιπέμπων· καὶ τῷ λευταῖον, στέρησιν φρενῶν ἐργαζόμενος. ἀλλ' ἡμεῖς, τούτοις τοῖς λογισμοῖς ἀπώλειαν ἐπ' αὐξάνομεν, μετ' εὐχαριστίας τῇ πενίᾳ συζήσωμεν. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὁπλὸν ὅτι οὐτε ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησώμεθα· μεμνημένοι τοῦ Παύλου, ῥῖζα πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, λέγοντος.

Πάντες οἱ ἀκάθαρτοι λογισμοί, διὰ τὰ πάθη χρονίζοντες ἐν ἡμῖν, κατάρχουσι τὸν νοῦν εἰς ἑλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ὥσπερ γὰρ τὸ νόημα τοῦ ἄρτου χρονίζει ἐν τῷ πεινῶντι διὰ τὴν πείναν, καὶ τὸ νόημα τοῦ ὕδατος ἐν τῷ διψῶντι, διὰ τὴν δίψαν· οὕτω καὶ τὰ νόηματα τῶν χρημάτων, καὶ τῶν

μάτων, χρονίζει, διὰ τὰ πάθη. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς κενοδοξίας λογισμῶν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νοημάτων, ὁμοίως φανερωθήσεται. οὐκ ἐστὶ δὲ νοῦν πνιγόμενον ὑπὸ τῶν τοιούτων νοημάτων, παραστῆναι Θεῷ, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδῆσασθαι στέφανον. ἐκ τούτων γὰρ τῶν λογισμῶν κατασπώμενος καὶ ὁ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τριτάθλιος νοῦς ἐκεῖνος, τὸ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἄριστον περητήσατο· καὶ πάλιν ὁ δεσμούμενος χειρὰς καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος βαλλόμενος, ἐκ τούτων τῶν λογισμῶν εἶχε καθυφασμένον τὸ ἔνδυμα· ὃν περ οὐκ ἄξιον τῶν τοιούτων γάμων ὁ καλέσας ἀπεφήνατο εἶναι. διὸ ἔνδυμά ἐστι γαμικόν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς, κοσμικὰς ἀρνησάμενης ἐπιθυμίας· τίς δὲ καὶ ἡ αἰτία τοῦ τὰ νόηματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων χρονίζοντα, διαφθείρειν τὴν γνώσιν, ἐν τοῖς περὶ Προσευχῆς Κεφαλαίοις ἐλέγχθη.

Τῶν ἀντικειμένων δαιμόνων τῇ πρακτικῇ τρεῖς εἰσι πρωτοστάται· οἷς ἔπεται πᾶσα ἡ παρεμβολὴ τῶν ἄλλοφύλων· οἵτινες πρῶτοι κατὰ τὸν πόλεμον ἴστανται, καὶ τὰς ψυχὰς διὰ τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν ἐκκαλοῦνται πρὸς τὴν κακίαν. οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας πεπιστευμένοι ὀρέξεις, οἱ τὴν φιλαργυρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἡμᾶς ἐκκαλούμενοι. ἐπιθυμῶν οὖν καθαρὰς προσευχῆς, διατήρησον θυμὸν καὶ ἀγαπῶν τὴν σωφροσύνην, κράτησον γαστέρας καὶ μὴ δῶς ἄρτον σῇ κοιλίᾳ εἰς κόρον, καὶ ὕδατι ἐκθλίβε αὐτήν. ἀγρύπνει ἐν προσευχῇ, καὶ μνησικακίαν μακράν ποιήσον ἀπὸ σοῦ. λόγοι Πνεύματος Ἀγίου μὴ ἐκλιπέτωσάν σε, καὶ θύρας γράφων κροῦε χερσὶν ἀρετῶν. τότε ἀνατελεῖ σοι καρδίας ἀπάθεια, καὶ νοῦν ἀστεροειδῆ ὅψει ἐν προσευχῇ.

κγ'.

κβ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

α'.

Ὅτι οὐδεὶς αἰεὶ ἔχει τὸν μοναχόν, ὥς αὐριον τεθνηζόμενον· καὶ οὕτω πάλιν τῷ σώματι κεχρησθῆναι, ὥς ἐν πολλοῖς ἔτεσι ζη-

σόμενον. τὸ μὲν γάρ, τοὺς τῆς ἀκηδίας περικόπτει λογισμοὺς, καὶ σπουδαιότερον εἶναι παρασκευάζει τὸν μοναχόν· τὸ δέ, σῶον

διαφυλάττει τὸ σῶμα, καὶ ἴσῃν συντηρεῖ τὴν ἐγκράτειαν.

β'. Ὁ γνώσεως ἐφαψάμενος, καὶ τὴν ἐκ ταύτης καρπούμενος ἡδονήν, οὐκ ἔτι τῷ τῆς κενοδοξίας πεισθήσεται δαίμονι, πάσας αὐτῷ τὰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου προσάγοντι· τί γὰρ ἂν καὶ ὑπόσχοιτο μείζον πνευματικῆς θεωρίας; ἐν ὧσιν δὲ ἐσμὲν γνώσεως ἀγευστοί, τὴν πρακτικὴν προθύμως κατεργαζώμεθα, τὸν σκοπὸν ἡμῶν δεικνύοντες τῷ Θεῷ, ὅτι πάντα πράττομεν, τῆς αὐτοῦ γνώσεως ἕνεκα.

γ'. Ἀναγκαῖον καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν προδουσάντων μοναχῶν ἐκθέσθαι, καὶ πρὸς αὐτὰς κατορθοῦσθαι. πολλὰ γὰρ ἐστὶν ὑπ' αὐτῶν πραχθέντα τε, καὶ ῥηθέντα καλῶς· ἐν οἷς καὶ τοῦτό φησί τις αὐτῶν, ὅτι τὴν ξηροτέραν καὶ μὴ ἀνώμαλον δίαιταν, ἀγάπη συζευχθεῖσαν, θάττον εἰσάγειν τὸν μοναχόν, εἰς τὸν τῆς ἀπαθείας λιμένα.

δ'. Παρέβαλλον κατὰ σταθρὰν μεσημβρίαν

τῷ Ἁγίῳ Μακαρίῳ, καὶ λίαν ὑπὸ τῆς δίψης φλεγόμενος, ἤτουν ὕδωρ πιεῖν. ὁ δέ, φησὶν· ἀρκέσθητι τῇ σκιά· πολλοὶ γὰρ ὁδοιποροῦντες νυνί. καὶ πλέοντες, καὶ ταύτης ἐστέρηνται. εἴτα λογισμοῖς πρὸς αὐτὸν περὶ ἐγκρατείας ἐγγυμνάζοντας, θάρσει, φησὶν, ὦ τέκνον· ἐγὼ γὰρ ἐν ὅλοις εἴκοσι ἔτεσιν, οὔτε ἄρτου, οὔτε ὕδατος, οὔτε ὕπνου κόρον εἴληφα. ἀλλὰ τὸν μὲν ἄρτον μου ἤσθιον ἐν σταθμῷ, καὶ τὸ ὕδωρ ἔπινον μέτρῳ, τοῖς δὲ τοίχοις μικρὸν παρακλίνας, ὀλίγον τι μέρος ἀφήρπαζον ὕπνου.

Νοῦν μὲν πλανώμενον ἴστησιν, ἀνάγνωσις, καὶ ἀγρυπνία, καὶ προσευχή. ἐπιθυμίαν δὲ φλεγομένην μαραίνει, πείνα, καὶ κόπος, καὶ ἀναχώρησις. θυμὸν δὲ καταπαύει κυκώμενον, ψαλμῳδία, καὶ μακροθυμία, καὶ ἔλεος, τὰ γὰρ ἄμετρα, καὶ ἄκαιρα, ὀλιγοχρόνια· βλαβερά μᾶλλον καὶ οὐκ ὠφέλιμα.

ε'.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ

Ὁσιος Πατὴρ ἡμῶν Κασσιανὸς ὁ Ῥωμαῖος, ἔζη ἐπὶ τῆς Βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ μικροῦ, περὶ τὸ τετρακοσιοστὸν τριακοστὸν πρῶτον ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ. Τῶν δὲ φιλοπονηθέντων αὐτῷ λόγων, ὁ περὶ τῶν ὀκτῶ λογισμῶν, καὶ ὁ περὶ διακρίσεως ὧδε ἐτέθησαν, ὡς παντοδαπῆς ὠφελείας καὶ χάριτος ἀποσταζόντες. Μέμνηται δὲ τούτων καὶ ὁ σοφώτατος Φώτιος, αὐταῖς λέξεσι φάσκων, ἀναγνώσει ρνζ'. σελίδι 265 καὶ 266. Καὶ ὁ δεύτερος δὲ τῷ αὐτῷ (Κάστορι ὁδηλαδὴ) προσπεφωνημένος ἐστί, περὶ τῶν ὀκτῶ δὲ λογισμῶν

τὴν ἐπιγραφὴν φέρει, εἰς γαστριμαργίαν, πορνείαν, φιλαργυρίαν, ὀργήν, λύπην, καὶ ἀκηδίαν, κενοδοξίαν τε, καὶ ὑπερηφανίαν ἐξάπτει. χρήσιμα δέ, εἴπερ τι ἄλλο, τὰ λόγια ταῦτα τοῖς αἰρουμένοις τὸν ἀσκητικὸν ἀναδέχεσθαι ἀγῶνα....καὶ τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις λογίδιον συνανειγνώσθη....διδάσκει δὲ τί τε ἐστὶ διάκρισις, καὶ ὅτι μελλίων αὕτη τῶν ἄλλων ἀρετῶν, καὶ ὅθεν τίκεται, καὶ ὡς τὸ πλεόν τῆς ἀνωθὲν ἐστὶ δωρεᾶς καὶ τὰ ἐξ ἧς.

Τούτου δὲ καὶ ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν κθ'. τοῦ Φεβρουαρίου Μηνὸς μνημονεύουσα, τιμαῖς τε καὶ ἐγκωμίοις καταγεραίρει.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΣΣΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΚΑΣΤΟΡΑ ΕΠΙΣΚΟΠΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΚΤΩ ΤΗΣ ΚΑΚΙΑΣ ΛΟΓΙΣΜΩΝ

Ρώτην τὸν περὶ διατυπώσεως Κοινοβίων συντάξαντες λόγον, πάλιν ἐπὶ τοῦ παρόντος ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς θαρρήσαντες, ἐπεχειρήσαμεν γράψαι περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς κακίας λογισμῶν γαστριμαργίας φημί, καὶ πορνείας, φιλαργυρίας, ὀργῆς, λύπης, ἀκηδίας, κενοδοξίας, καὶ ὑπερηφανίας.

ΠΕΡΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ ΓΑΣΤΡΟΣ

Προηγουμένως τοίνυν, περὶ ἐγκρατείας γαστροῦ ἡμῖν λεχθήσεται, τῆς ἀντικειμένης τῇ γαστριμαργίᾳ τοῦτε τρόπου τῶν νηστειῶν, καὶ τῆς ποιότητος, καὶ ποσότητος τῶν βρωμάτων. καὶ ταῦτα οὐκ ἀφ' ἐαυτῶν ἐροῦμεν, ἀλλ' ἄπερ παρειλήφαμεν παρὰ τῶν Ἀγίων Πατέρων. ἐκεῖνοι τοίνυν, οὐχ ἓνα κανόνα νηστείας, οὐδὲ ἓνα τρόπον τῆς τῶν βρωμάτων μεταλήψεως, οὐδὲ τὸ αὐτὸ μέτρον παραδεδώκασι· διὰ τὸ μὴ πάντας τὴν αὐτὴν ἔχειν ἰσχὺν ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι' ἀσθενείαν, ἢ διὰ ἕξιν ἀστειοτέραν σώματος. ἓνα δὲ πᾶσι σκοπὸν παραδεδώκασι, φεύγειν τὴν πλησμονήν, καὶ ἀποστρέφειν τὴν χορτασίαν τῆς γαστροῦ. τὴν δὲ καθημερινὴν νηστείαν, ἐδοκίμασαν ὠφελιμωτέραν εἶναι, καὶ συμβαλλομένην πρὸς καθαρότητα, τῆς ἐν τρισίν, ἢ τέσσαρσιν, ἢ ἕως ἐβδομάδος τεταμένης νηστείας. καὶ γὰρ φησι, τὸν ἀμέτρως ἐκτεινόμενον τὴν νηστείαν, ὑπὲρ μέτρον πολλάκις κεχρησθαι τῆς τροφῆς. ὡς ἐκ τούτου ποτὲ μὲν τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἀσιτίας, ἀτονεῖν τὸ σῶμα, καὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας, ὀκνηρότερον γίνεσθαι· ποτὲ δὲ τῷ πλήθει τῶν τροφῶν καταβαρυνόμενον, ἀκηδίαν καὶ χαύνωσιν ἐμποιεῖν τῇ ψυχῇ. καὶ πάλιν, οὐ πᾶσιν ἀρμόδιον εἶναι

ἐδοκίμασαν τὴν τῶν λαχάνων μετάληψιν, οὐδὲ τὴν τῶν ὀσπρίων, οὐδὲ πάντας δύνασθαι τῇ τοῦ ξηροῦ ἄρτου κεχρησθαι τροφῇ. καὶ ἄλλον μὲν εἶπον δύο λίτρας ἐσθίοντα ἄρτου, ἄκμην πεινᾶν· ἄλλον δὲ ἐσθίοντα λίτραν, ἢ ἐξ οὐγγίας, χορτάζεσθαι. πᾶσιν οὖν, ὡς προεῖρηται, ἓνα ἔρον ἐγκρατείας παραδεδώκασι, τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι χορτασίᾳ κοιλίας· μηδὲ ἐξέλκεσθαι τῇ τοῦ λάρυγγος ἡδονῇ. οὐδὲ γὰρ ἡ διαφορὰ τῆς ποιότητος τῶν βρωμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ποσότης τοῦ πλήθους, τὰ πεπυρωμένα βέλη τῆς πορνείας εἴωθεν ἀνάπτειν. οἷας γὰρ δῆποτε τροφῆς πληρουμένη γαστήρ, ἀσωτίας σπέρμα τίττει. καὶ πάλιν οὐ μόνον ἡ κραিপάλῃ τοῦ οἴνου τὴν δοιάνοιαν μεθύσκειν εἴωθεν, ἀλλὰ καὶ πλησμονὴ ὕδατος, καὶ πασῶν τροφῶν ὑπερβολή, κεκαρωμένην, καὶ νυστάζουσιν αὐτὴν ἀποτελεῖ. τοῖς Σοδομίταις, οὐκ οἴνου καὶ διαφόρων βρωμάτων κραিপάλῃ, καταστροφῆς γέγονεν αἰτία, ἀλλ' ἄρτου πλησμονὴ κατὰ τὸν Προφήτην. ἡ ἀσθενεία τοῦ σώματος, πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, οὐκ ἀντίκειται, ὅταν παρασχῶμεν τῷ σώματι ἃ ἡ ἀσθενεία ἀπαιτεῖ, οὐχ ἄπερ ἡ ἡδονὴ θέλει. τῶν βρωμάτων ἡ χρῆσις, ὅσον ὑπουργῆσαι πρὸς τὸ ζῆν παραλαμβάνεται, οὐχ ὅσον δουλεῦσαι ταῖς ὁρμαῖς τῆς ἐπιθυμίας. ἡ σύμμετρος, καὶ μετὰ λόγου τῶν τροφῶν μετάληψις, τῆς ὑγείας μεταλαμβάνει τοῦ σώματος, οὐ τὴν ἀγιωσύνην ἀφαιρεῖται. ὅρος ἐγκρατείας καὶ κανὼν παραδεδωμένος παρὰ τῶν Πατέρων ἀκριβῆς, οὗτος ἐστὶ, τὸν μεταλαμβάνοντα τινὸς τροφῆς, ἔτι τῆς ὀρέξεως ἐγκειμένης, ταύτης ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ ἀναμένειν τὸν κόρον. καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ εἰπὼν, τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας, οὐ τὴν ἀναγκαίαν τῆς ζωῆς κυβέρνησιν ἐκώλυσεν, ἀλλὰ

τὴν φιλήδονον ἐπιμέλειαν ἀπηγόρευεν. ἄλλως τε πρὸς καθαρότητα τελείαν τῆς ψυχῆς, μόνη ἡ ἀποχὴ τῶν βρωμάτων οὐκ ἰσχύει, εἴμη καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ συνδράμωσιν. τοιγαροῦν, ἡ ταπεινότης, διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἔργου, καὶ τῆς τοῦ σώματος κοταπονήσεως, μέγαλα ἡμῖν συμβάλλεται. ἡ ἀποχὴ τῆς φιλαργυρίας, οὐ μόνον τὸ μὴ ἔχειν χρήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ἐπιθυμεῖν κεκτηθῆναι, πρὸς καθαρότητα ψυχῆς ὁδηγεῖ. τῆς ὀργῆς ἡ ἀποχὴ, τῆς λύπης, τῆς κενοδοξίας, τῆς ὑπερηφανίας· ταῦτα πάντα, τὴν καθολικὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα ἀπεργάζεται. τὴν δὲ διὰ σωφροσύνης μερικὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, ἐξαιρέτως ἐγκράτεια καὶ νηστεία κατορθοῦ. ἀδύνατον γὰρ τὸν τὴν γαστέρα κεκορεσμένον, πολεμῆσαι τῷ πνεύματι τῆς πορνείας κατὰ διάνοιαν. τοιγαροῦν πρῶτος ἡμῖν ἔστω ἀγὼν τοῦ κρατεῖν γαστρός, καὶ δουλαγωγεῖν τὸ σῶμα· οὐ μόνον διὰ νηστείας, ἀλλὰ καὶ δι' ἀγρυπνίας, καὶ πόνου, καὶ ἀναγνώσεων, καὶ τοῦ συνάγειν τὴν καρδίαν εἰς τὸν φόβον τῆς γεέννης καὶ τὸν πόθον τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΠΟΡΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΘΥ- ΜΙΑΣ ΤΗΣ ΣΑΡΚΟΣ

Δεύτερος ἡμῖν ἔστιν ἀγὼν κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας, καὶ τῆς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός· ἥτις ἐπιθυμία, ἀπὸ πρώτης ἡλικίας ἄρχεται παρενοχλεῖν τῷ ἀνθρώπῳ. μέγας οὗτος ἀγὼν καὶ χαλεπός, καὶ διπλὴν ἔχων τὴν πάλην. διότι τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων ἐν τῇ ψυχῇ μόνον ἐχόντων τὴν μάχην, οὗτος διπλοῦς καθέστηκεν, ἐν ψυχῇ καὶ σώματι συνιστάμενος· καὶ τούτου χάριν διπλὴν τὴν πάλην ἀναδέξασθαι χρή. οὐδὲ γὰρ ἱκανὴ ὑπάρχει μόνη ἡ σωματικὴ νηστεία, πρὸς κτῆσιν τῆς τελείας σωφροσύνης, καὶ ἀληθοῦς ἀγνείας, εἰ μὴ καὶ καρδίας γένηται συντριμμός, καὶ εὐχὴ πρὸς τὸν Θεόν· ἐκτενής, καὶ πυκνὴ τῶν γραφῶν μελέτη, καὶ κάματος, καὶ ἐργόχειρον· ὥστε δύνανται τὰς ἀσάτους τῆς ψυχῆς ὁρμὰς ἀναστέλλειν, καὶ ἐκ τῶν αἰσχυρῶν φαντασιῶν ἀνακαλεῖσθαι ταύτην. πρὸ δὲ πάντων συμβάλλεται ταπεινότης ψυχῆς· ἥς χωρὶς, οὐδὲ πορνείας, οὐδὲ τῶν ἄλλων δυνήσεται τις περὶγενέσθαι. προηγουμένως τοίνυν χρή πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν τὴν καρδίαν ἀπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν.

ἐκ ταύτης γὰρ προέρχονται, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνείαι, καὶ τὰ λοιπὰ. καὶ γὰρ καὶ ἡ νηστεία, οὐ μόνον πρὸς κακουχίαν σώματος ἡμῖν προστέτακται, ἀλλὰ καὶ πρὸς νῆψιν τοῦ νοός· ἵνα μὴ τῷ πληθῇ τῶν βρωμάτων σκοτωθεῖσα, ἀδυνατήσῃ πρὸς τὴν τῶν λογισμῶν παραφυλακὴν. χρή τοίνυν μὴ μόνον ἐν τῇ σωματικῇ νηστείᾳ τὴν πᾶσαν σπουδὴν ἐπιδείκνυσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ πνευματικῇ μελέτῃ· ὧν χωρὶς, ἀδύνατον πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθοῦς ἀγνείας, καὶ καθαρότητος ἀνελθεῖν. προσήκει οὖν ἡμᾶς καθαρῖζειν πρότερον, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, τὸ ἐνδον τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐξωθεν καθαρόν. διὰ δὲ τοῦτο εἰ ἔστιν ἡμῖν σπουδὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, νομίμως ἀθλῆσαι, καὶ στεφανωθῆναι, νικήσαντας τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα τῆς πορνείας, μὴ τῇ ἡμετέρᾳ δυνάμει, καὶ τῇ ἀτκήσει θαρρήσωμεν, ἀλλὰ τῇ βοηθείᾳ τοῦ δεσπότου ἡμῶν Θεοῦ. οὐ παύεται γὰρ ὁ ἄνθρωπος πολεμούμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τούτου, ἕως οὗ ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσει, ὅτι οὐκ ἰδίᾳ σπουδῇ, οὐδὲ ἰδίῳ καμάτῳ, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ σκέπῃ καὶ βοηθείᾳ ἀπαλάττεται ταύτης τῆς νόσου, καὶ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀγνείας ἀνέρχεται· καὶ ὑπὲρ φύσιν ἔστι τὸ πρᾶγμα· καὶ τρόπον τινὰ ἕξω τοῦ σώματος γίνεται, ὁ τοὺς ἐρεθισμοὺς τῆς σαρκός, καὶ τὰς ἡδονὰς ταύτης καταπατήσας. καὶ τούτου χάριν, ἀδύνατόν ἐστιν ἄνθρωπον (ἵνα οὕτως εἴπω) τοῖς ἰδίῳις πτεροῖς πρὸς τὸ ὕψλόν τοῦτο, καὶ οὐράνιον βραβεῖον τῆς ἀγιωσύνης ἀναπτῆναι, καὶ μιμητὴν Ἀγγέλων γενέσθαι, εἰ μήπου ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, τοῦτον ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τοῦ βορβόρου ἀναγάγῃ. οὐδεμίᾳ γὰρ ἄλλῃ ἀρετῇ μᾶλλον οἱ σαρκὶ συνδεδεμένοι ἄνθρωποι τοῖς πνευματικοῖς ἀγγέλοις ἐξομοιοῦνται, ὥς τῇ τῆς σωφροσύνης. διὰ ταύτης γὰρ ἔτι ἐν τῇ γῇ ὄντες, καὶ διάγοντες, ἔχουσι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐν οὐρανοῖς τὸ πολίτευμα. δεῖγμα δὲ τοῦ τὴν ἀρετὴν ταύτην τελείως κεκτηθῆναι ἡμᾶς, τὸ μηδεμίᾳ εἰκόνι αἰσχυρᾶς φαντασίας ἐν τοῖς ὕπνοις τὴν ψυχὴν* προσέχειν. εἰ γὰρ καὶ μὴ λογίζεται ἀμαρτία ἡ τοιαύτη κίνησις, ὅμως τεκμήριον ὑπάρχει τοῦ νοσεῖν τὴν ψυχὴν, καὶ μὴ τοῦ πάθους ἀπηλλάχθαι. καὶ τούτου χάριν, τὰς συμβαινούσας ἡμῖν ἐν τοῖς ὕπνοις αἰσχυρὰς φαντασίας, ἔλεγχον εἶναι τῆς προλαβούσης

* ἐν
ἄλλ.
προσ-
τρέχειν

ράθυμίας, καὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἀσθενείας πι-
στεύειν ὀφείλομεν· τὴν ἐν τοῖς ἀποκρύφους
τῆς ψυχῆς κεκρυμμένην νόσον, φανεροποιού-
σης τῆς συμβαινούσης βεύσεως ἐν τῇ τοῦ
ὑπνου ἀνέσει. διὸ καὶ ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν
ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀποκρύφους τῆς ψυχῆς τὸ
φάρμακον ἐναπέθετο, ἐνθα καὶ τὰς αἰτίαις
τῆς νόσου ἐγένωσκε· φάσκων· ὅτι ὁ ἐμβλέ-
ψας γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοί-
χευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐ το-
σοῦτον τοὺς περιέρχους καὶ πορνικούς ὀφθαλ-
μοὺς διορθούμενος, ὅσον τὴν ἔνδον ἐνιδρυ-
μένην ψυχὴν, ἥτις τοῖς ἐπ' ἀγαθῷ παρὰ
τῷ Θεῷ δοθεῖσιν ὀφθαλμοῖς, κακῶς κέχρη-
ται. τούτου χάριν καὶ ἡ σοφὴ Παροιμία,
οὐ λέγει, πάση φυλακῇ τήρει σοὺς ὀφθαλ-
μοὺς, ἀλλὰ, πάση φυλακῇ τήρει σὴν καρ-
δίαν· ἐκείνη μάλιστα ἐπιτιθεῖσα τὴν ἰα-
τρείαν τῆς φυλακῆς, τῇ κεκρυμμένῃ εἰς ὃ
βούλεται τοῖς ὀφθαλμοῖς. ταιγαροῦν αὕτη
ἔστω τῆς * καρδίας ἡμῶν προφυλακὴ· ἵνα
ὅταν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ μνήμη γένηται
γυναϊκός, ἀναδοθεῖσα διὰ τῆς διαβολικῆς
κακουργίας, εἰ τύχαι μητρός, ἢ ἀδελφῆς,
ἢ ἄλλων τινῶν γυναικῶν εὐλαβῶν, ταχέως
ταύτην ἐκ τῆς ἡμετέρας καρδίας ἐκβάλωμεν·
ἵνα μὴ ἐπιπολὺ διατριβόντων ἡμῶν ἐν ταύ-
τῃ τῇ μνήμῃ, ὁ τῶν κακῶν ἀπατεῶν ἐκ
τούτων τῶν προσώπων κατακυλίσῃ, καὶ
κατακρημνίσῃ τὴν διάνοιαν εἰς αἰσχράς καὶ
ἐπιβλαβεῖς ἐνθυμήσεις. καθὼς καὶ ἡ πᾶρά
Θεοῦ πρὸς τὸν πρωτόπλαστον δοθεῖσα ἐντο-
λὴ κελεύει, τηρεῖν τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφρου·
τουτέστι τῶν βλαβερῶν λογισμῶν τὰς ἀρ-
χάς, δι' ὧν ἔρπειν εἰς τὰς ἡμετέρας ψυχὰς
ἐπιχειρεῖ· ἵνα μὴ τῇ τῆς κεφαλῆς παραδο-
χῇ, ἥτις ἐστὶν ἡ προσβολὴ τοῦ λογισμοῦ, τὸ
λοιπὸν τοῦ ὄφρου σώμα, τουτέστι τῆς ἡδο-
νῆς τὴν συγκατάθεσιν παραδεξώμεθα. καὶ
ἐκ τούτου λοιπὸν ἐπὶ τὴν ἀθέμιτον πρᾶξιν
κατενέγκῃ τὴν διάνοιαν. ἀλλὰ προσήκει,
κατὰ τὸ γεγραμμένον, εἰς τὰς πρῶιās ἀπο-
κτείνειν πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς,
τουτέστι τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως διακρίνειν,
καὶ ἐξολοθρεῖν τοὺς ἁμαρτωλοὺς λογι-
σμοὺς ἐκ τῆς γῆς, ἥτις ἐστὶν ἡ καρδία ἡ-
μῶν, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν·
καὶ ὡς ἔτι νήπιοι εἰσὶν οἱ υἱοὶ Βαβυλῶνος,
οἱ πονηροὶ φημι λογισμοί, τούτους ἐδαφίζειν,
καὶ συντριβεῖν πρὸς τὴν πέτραν, ἥτις ἐστὶν
ὁ Χριστός. ἐὰν γὰρ διὰ τῆς ἡμετέρας συγ-
καταθέσεως ἀνδρωθῶσιν, οὐκ ἂν δόξα με-

* ἐν
ἄλλ.
τῆς
καθάρ-
σεως

γάλου στεναγμοῦ καὶ καμάτου νικηθῶσαν-
ται. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις ἀπὸ τῆς θείας
Γραφῆς, καλὸν ἐστὶν καὶ λόγων Ἀγίων
Πατέρων ἐπιμνησθῆναι. εἰρηται τοῖνον τῷ
Ἀγίῳ Βασιλεῖ * Ἐπισκόπῳ Καισαρείας
Καππαδοκίας· καὶ γυναῖκα ἀγνοῶ, καὶ παρ-
θένος οὐκ εἰμί. τοσοῦτον ἐγένωσκε, μὴ ἐν
τῇ σωματικῇ μόνον ἀποχῇ τῆς γυναικός, τὸ
δῶρον τῆς παρθενίας κατορθοῦσθαι, ὅσον ἐν
τῇ τῆς ψυχῆς ἀγιωσύνῃ, καὶ καθαρότητι, ἥ-
τις φάβῃ Θεοῦ κατορθοῦσθαι πέφυκε. λέ-
γουσι δὲ καὶ τοῦτο οἱ Πατέρες, μὴ δύνα-
σθαι ἡμᾶς τὴν ἀρετὴν τῆς ἀγνείας τελείως
κτῆσασθαι, εἰμὴ πρότερον ἀληθινὴν ταπει-
νοφροσύνην ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν κτησόμεθα·
οὔτε γνώσεως ἀληθοῦς καταξιωθῆναι, ἐφ'
ὅσον ἐν τοῖς ἀποκρύφους τῆς ψυχῆς τὸ πᾶ-
θος τῆς πορνείας ἐγκατέκειται. ἵνα δὲ τὰ τοῦ
κατορθώματος τῆς σωφροσύνης καὶ ἀπὸ τοῦ
Ἀποστόλου δείξωμεν, μιᾶς αὐτοῦ ἐπιμνη-
σθέντες λέξεως, καταπαύσωμεν τὸν λόγον.
εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀ-
γιασμόν, οὐ χωρὶς, οὐδεὶς ὄψεται τὸν Κύ-
ριον. ὅτι γὰρ περὶ τούτου λέγει, δῆλον ἐξ
ὧν ἐπήγαγεν εἰπὼν· μηδεὶς πόρνος, ἢ βέ-
βηλος, ὡς Ἡσαΐ. ὅσω τοῖνον οὐράνιον καὶ
ἀγγελικὸν ὑπάρχει τὸ κατόρθωμα τῆς ἀγι-
ωσύνης, τοσοῦτον βαρυτέραις τῶν ἀντιπά-
λων ἐπιβουλαῖς πολεμεῖται. καὶ τούτου χά-
ριν σπουδάζειν ὀφείλομεν, οὐ μόνον ἐγκρά-
τειαν σώματος ἀσχεῖν, ἀλλὰ καὶ συντριβὴν
καρδίας, καὶ πυκνὰς * μετανοίας μετὰ στε-
ναγμῶν· ὥστε τὴν κάμινον τῆς ἡμετέρας
σαρκός, ἣν ὁ Βαβυλώνιος Βασιλεὺς τοῖς τῆς
ἐπιθυμίας ἐρεθισμοῖς ἀνάπτει καθ' ἐκάστην,
τῇ δρόσῳ τῆς παρουσίας τοῦ Ἀγίου Πνεύ-
ματος ἀποσβέσωμεν. πρὸς δὲ τούτοις μέγι-
στον ἡμῖν ὄπλον πρὸς τὸν πόλεμον καθέ-
στηκεν, ἡ κατὰ Θεὸν ἀγρυπνία. ὥπερ γὰρ
ἡ παραφυλακὴ τῆς ἡμέρας, τὴν νυκτερινὴν
παρασκευάζει ἀγιωσύνην, οὕτως ἡ νυκτερι-
νὴ κατὰ Θεὸν ἀγρυπνία, τὴν ἡμερινὴν τῇ
ψυχῇ προοδοποιεῖ καθαρότητα.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΑΓΓΥΡΙΑΣ

Τρίτος ἡμῖν ἐστὶν ἄγων, κατὰ τοῦ πνεύ-
ματος τῆς φιλαργυρίας. ξένος οὗτος, καὶ ἐξω-
θεν τῆς φύσεως γνωριζόμενος, ἐξ ἀπιστίας
τὴν ἀφορμὴν τῷ μοναχῷ εὐρίσκων. καὶ γὰρ
τῶν ἄλλων παθῶν, θυμοῦ λέγω, καὶ ἐπιθυ-
μίας οἱ ἐρεθισμοί, ἐκ τοῦ σώματος δοκοῦσιν

* ἐν
ἄλλ.
προ-
σευχᾷ

ἔχειν τὰς ἀφορμὰς· καὶ τρόπον τινά, ὡς ἔμ-
φυτα ἀπὸ γενέσεως ἔχοντα τὴν ἀρχὴν· ἔθεν
καὶ διὰ μακροῦ χρόνου νικῶνται· ἡ δὲ τῆς
φιλαργυρίας νόσος ἔξωθεν ἐπερχομένη, εὐχε-
ρέστερον ἐκκόπτεσθαι δύναται, εἰ ἐπιμελείας
τύχῃ, καὶ προσοχῆς. ἀμεληθεῖσα δέ, ὀλε-
θριωτέρα τῶν ἄλλων παθῶν καὶ δυσάποδλη-
τος γίνεται. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν
ἐστίν, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. σκοπῶμεν δὲ
οὕτως· τοῦ σώματος αἱ φυτικαὶ κινήσεις, οὐ
μόνον ἐν τοῖς παισὶ θεωροῦνται, ἐν οἷς οὐπω
διάγνωσις ἀγαθοῦτε καὶ κακοῦ τυγχάνει,
ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς βραχυτάτοις καὶ γαλου-
χομένοις νηπίοις, οἳ τινες μὴδὲ ἔχον· ἡδo-
νῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες, φυτικὴν ὁμῶς ἐν τῇ
σαρκὶ σημαίνουντι κίνησιν. ὁμοίως καὶ τοῦ
θυμοῦ τὸ κέντρον ἐν τοῖς νηπίοις θεωρεῖται
ὅταν συγχινουμένους αὐτοῦς πρὸς τοὺς λελυ-
πηκότας ὀρώμεν· καὶ ταῦτα λέγω, οὐ τὴν
φύσιν κακίζων, ὡς ἀμαρτίας αἰτίαν· μὴ γέ-
νοιτο· ἀλλ' ἵνα δείξω ὅτι θυμὸς μὲν καὶ
ἐπιθυμία, εἰ καὶ ἐπ' ἀγαθῷ παρὰ τοῦ δημιουργ-
γοῦ συνεζεύχθησαν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' οὖν γε
δοκεῖ πως ἐκ τῶν φυτικῶν τοῦ σώματος,
εἰς τὸ παρὰ φύσιν διὰ βραθυμίας ἐκπίπτειν.
καὶ γὰρ ἡ τοῦ σώματος κίνησις, πρὸς τε-
κνογονίαν, καὶ τὴν ἐκ διαδοχῆς τοῦ γένους
διαμονήν, οὐ πρὸς πορνείαν ὑπὸ τοῦ δημιουρ-
γοῦ ἐδόθη. καὶ ἡ τοῦ θυμοῦ δὲ κίνησις, σω-
τηριδῶς ἡμῖν ἐγκατέσπαρται, θυμοῦσθαι
κατὰ τῆς κακίας, οὐ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἐκ-
θριεῖσθαι. οὐ τοίνυν, εἰ καὶ κακῶς ταῦτα
κεχρήμεθα, ἀμαρτωλὸς ἡ φύσις, ἡ τὸν Πλά-
στην αἰτιατώμεθα· ὡς περ οὐδὲ τὸν δεδω-
κότα σιδήριον πρὸς ἀναγκαίαν καὶ λυσιτελῆ
χρεῖαν, εἰ ὁ δεξάμενος πρὸς φόβου ὑπηρεσίαν
τούτῳ ἐχρήσατο. ταῦτα δὲ εἰρήκαμεν, δεῖ-
ξαι βουλόμενοι, ὅτι τὸ τῆς φιλαργυρίας πά-
θος, οὐκ ἐκ τῶν φυτικῶν τὴν πρόφασιν ἔχει
ἀλλ' ἐκ μόνης κακίστης, καὶ διεφθαρμένης
προαιρέσεως. αὕτη γὰρ ἡ νόσος, ὅταν χλια-
ρὰν καὶ ἄπιστον, ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς.
εὐρὴ τὴν ψυχὴν, δικαίας τινάς, καὶ τῷ δο-
κεῖν, εὐλόγους τινάς προσφάσεις αὐτῇ ὑπο-
βάλλει πρὸς τὸ κατασχεῖν τίποτε ὧν κέκτη-
ται. ὑπογράφει γὰρ κατὰ διάνοιαν τῷ μο-
ναχῷ, γῆρας μακρόν, καὶ ἀσθένειαν σώμα-
τος, καὶ ὅτι αἱ διδόμεναι χρεῖαι ἐκ τοῦ κοι-
νοῦ, οὐκ ἱκαναὶ πρὸς παραμυθίαν, οὐ
λέγω ἀσθενεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ὑγιαίνειν· καὶ
ὅτι ἐν ταῦθα οὐ γίνεται φροντίς κατ' ἀξίαν
τοῖς ἀσθενοῦσιν, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἡμελημένη·

καὶ ὡς, εἰ μὴ ἔχει ἀποκεκρυμμένον χρυσίον,
ἀθλίως ἀποθάνειται. τελευταῖον δὲ ὑποβάλ-
λει, μὴδὲ μένειν δύνασθαι ἐπιπολὺ ἐν τῷ
μοναστηρίῳ διὰ τὴν βαρύτητα τῶν ἔργων,
καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀκρίβειαν. καὶ ὅτε ταῖς
τοιαύταις ἐνθυμήσεσιν ἀποπλανήσῃ τὴν διά-
νοιαν, πρὸς τὸ καὶ ἐν δηνάριον κατασχεῖν
τοτηνικαῦτα πείθει αὐτὸν, καὶ ἐργόχειρον
λάθρα τοῦ ἀββᾶ μαθεῖν, ἐξ οὗ δυνήσεται
τὸ περισπούδαστον αὐτῷ ἀργύριον αὐξήσαι.
καὶ λοιπὸν ἐλπίσιν ἀδήλοισ ἀπατᾷ τὸν ἀθλι-
ον, ὑποβάλλων αὐτῷ ἐκ τοῦ ἐργόχειρου κέρ-
δος, καὶ τὴν ἐκ τούτου ἄνεσιν, καὶ ἀμερι-
μνίαν· καὶ ὅλος τῇ τοῦ κέρδους ἐνθυμήσει
ἐκδοθεῖς, οὐδὲν τῶν ἐναντίων σκοπεῖ· οὐκ ὀρ-
γῆς μανίαν, εἴποτε συμβῇ αὐτὸν ζημίᾳ πε-
ριπεσεῖν, οὐ λύπης σκότος, εἰ ἀποτύχῃ τῆς
ἐλπίδος τοῦ κέρδους· ἀλλὰ γίνεται, ὡς ἄλ-
λοις ἡ γαστήρ θεός, οὕτως τούτῳ ὁ χρυσός.
ἔθεν καὶ ὁ μακάριος Ἀπόστολος τοῦτο γι-
νώσκων, οὐ μόνον ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν,
ἀλλὰ καὶ εἰδωλολατρείαν ταύτην ἐκάλεσε.
θεωρήσωμεν τοίνυν, εἰς πόσῃ κακίᾳ ἡ νό-
σος αὕτη κατασύρει τὸν ἄνθρωπον, ὡς καὶ
εἰς εἰδωλολατρείαν ἐμβαλεῖν. ἀποστήσας γὰρ
ὁ φιλάργυρος τὸ νοῦν ἑαυτοῦ ἀπὸ τῆς ἀγά-
πης τοῦ Θεοῦ, εἰδῶλα ἀνθρώπων ἐγγεγλυμ-
μένα τῷ χρυσῷ ἀγαπᾷ. τούτοις δὲ τοῖς λο-
γισμοῖς ὁ μοναχὸς σκοτωθεῖς, καὶ ἐπὶ τὸ
χεῖρον αὖξων, οὐδεμίαν λοιπὴν ὑπάκοήν ἔχειν
δύναται· ἀλλ' ἀγανακτεῖ, ἀνάξιοι παθεῖ, καὶ
πρὸς ἕκαστον ἔργον γογγύζει, ἀντιλέγει, καὶ
μηδεμίᾳς λοιπὴν εὐλαθείας πεφυλαγμένης,
ὡς περ ἵππος σκληρότατος κατὰ κρημνῶν
φέρεται· οὔτε τῇ καθημερινῇ τροφῇ ἀρκού-
μενος· καὶ διαμαρτύρεται, μὴ δύνασθαι εἰς
τέλος ταῦτα ὑπομένειν. καὶ Θεὸν οὐκ ἔχει
μόνον εἶναι, λέγει, οὐδὲ τὴν ἰδίαν σωτηρίαν
ἐν ἐκείνῳ κατακεκλεισθαι· καὶ ὡς, εἰμὴ ἀ-
ποστή τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου, ἀπολείται.
καὶ οὕτως τῆς διεφθαρμένης ταύτης γνώ-
μης συνεργὸν ἔχων τὰ πεφυλαγμένα ἀργύ-
ρια, ὥσπερ πτεροῖς τούτοις κουφισθεῖς, καὶ
τὴν ἐξοδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ μοναστηρίου μελε-
τῶν· λοιπὸν ὑπερηφάνως καὶ τραχέως πρὸς
πάντα τὰ παραγγέλματα ἀποκρίνεται, καὶ
ὡς ξένον καὶ ἐξωτικὸν ἑαυτὸν ἡγούμενος,
εἴτι ἂν ἱστῇ ἐν τῷ μοναστηρίῳ διορθώσεως
δεόμενον, ἀμελεῖ, καὶ περιφρονεῖ, καὶ φέγει
πάντα τὰ γινόμενα· ἔπειτα προφάσεις ἀνα-
ζητεῖ, δι' ὧν ὀργισθήσεται, ἢ λυπηθήσεται,
ἵνα μὴ δόξῃ εἰλαφρὸς ἄνευ αἰτίας ἐξιέναι ἐκ

τοῦ μοναστηρίου. ἐὰν δὲ καὶ ἄλλον δυνηθῇ ψιθυρισμοῖς, καὶ ματαιολογίαις ἀπατήσας ἐκβαλεῖν τοῦ μοναστηρίου, οὐδὲ τοῦτο παραιτεῖται ποιῆσαι, βουλούμενος ἔχειν τοῦ ἰδίου ἐλαττώματος συνεργόν. οὕτως δὲ ἀναπτόμενος τῷ πυρὶ τῶν ἰδίων χρημάτων ὁ φιλάργυρος, οὐδέποτε ἡσυχάσαι δυνησεται ἐν τῷ μοναστηρίῳ, ἢ ὑπὲρ κανόνα ζῆσαι. ὅταν δὲ τοῦτον ὁ δαίμων, ὡς περ λύκος, ἐκ τῆς μάνδρας ἀφαρπάσῃ, καὶ ἀφορίσας τοῦ ποιμνίου, ἔτοιμον πρὸς κατάβρωσιν λάβοι· τοτηνικαῦτα παρασκευάζει αὐτόν, τὰ ἔργα ἅπερ ἐν τῷ κοινοβίῳ τεταγμέναις ὥραις παιὼν ὠλιγῶρει, ταῦτα ἐν τῇ κέλλῃ νυκτὸς καὶ ἡμέρας μετὰ πολλῆς προθυμίας ποιεῖν. καὶ οὕτε τῶν εὐχῶν τὰ ἔθη, οὕτε τῶν νηστειῶν τὸν τρόπον, οὐ τῶν ἀγρυπνιῶν τὸν κανόνα, φυλάττειν ἐπιτρέπει· ἀλλὰ τῇ τῆς φιλαργυρίας μανίᾳ τοῦτον δήτας, τὴν πᾶσαν σπουδὴν εἰς τὸ ἐργόχειρον ἔχειν ἀναπειθεῖ. τῆς δὲ νόσου ταύτης, τρεῖς εἰσὶ τρόποι, οὓς ἐπίσης ἀπαγορεύουσιν αἱ θεαὶ Γραφαί, καὶ διδασκαλαὶ τῶν Πατέρων· εἰς μὲν, ὅς παρασκευάζει τοὺς ἐλεεινούς, ἅπερ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ οὐκ εἶχον, ταῦτα κτᾶσθαι καὶ συναθροῖσιν. ἄλλος δέ, ὅς μεταμειλῆσθαι ποιεῖ τοὺς τοῖς χρήμασιν ἅπαξ ἀποταξαμένους, ὑποβάλλων αὐτοῖς ζητεῖν ταῦτα. ἅπερ Θεῷ προσήνεγκαν. τρίτος δέ, ὅς κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἀπιστία καὶ χλιαρότητι τὸν μοναχὸν ἐνδύσας, οὐ συγχωρεῖ τοῦτον τελείως ἀπαλλαγῆναι τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων· φόβον ὑποβάλλων πενίας, καὶ ἀπιστίαν τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας· καὶ παραβάτην ἀποδείκνυς τῶν ἰδίων ὑποσχέσεων, ὧν καθωμολόγησεν ἀποτασσόμενος τῷ κόσμῳ. τούτων δὴ τῶν τριῶν τρόπων τὰ παραδείγματα ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ, κατὰ εἶρηται, κατακεκριμένα εὐρήκαμεν. καὶ ὁ γὰρ ὁ Γιεζή, χρήματα ἂν πρότερον οὐκ εἶχε, βουλευθεὶς κτήσασθαι, ἀπέτυχε τῆς προφητικῆς χάριτος· ἣν ὁ διδάσκαλος ἐν κληρονομίᾳ τάξει, καταλείψει τούτῳ ἐβούλετο· καὶ ἀντὶ εὐλογίας, αἰωνίαν λέπραν διὰ τῆς τοῦ Προφῆτου κατάρας ἐκληρονόμησε. καὶ ὁ Ἰούδας βουλευθεὶς λαβεῖν χρήματα, ἂν πρότερον ἀπεβάλλετο τῷ Χριστῷ ἀκολουθῶν, οὐ μόνον πρὸς πρῶτον τοῦ δεσπότη ὀλισθήσας, τοῦ χοροῦ τῶν Ἀποστόλων ἐξέπεσεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν βίαιῳ θανάτῳ κατέλυσεν. Ἀγανίας δὲ καὶ Σάπφειρα, φυλάξαντες τινὰ ἐξ ὧν ἐκέκτηντο, ἀποστολικῶ στό-

ματι θανάτῳ τιμωροῦνται. Μωϋσῆς δὲ ὁ μέγας ἐν τῷ Δευτερονομίῳ μυστικῶς παραγγέλλει τοῖς ἐπαγγελομένοις ἀποτάσσεσθαι τῷ κόσμῳ. καὶ φόβῳ ἀπιστίας πάλιν ἀντεχομένοις τῶν γηίνων πραγμάτων· εἰτις ἐστὶν ἄνθρωπος περίφοβος, καὶ τῇ καρδίᾳ δειλός, οὐκ ἐξελεύτεται εἰς πόλεμον· πορευέσθω δὲ καὶ ἀναλυέτω εἰς τὸν ἰδίον οἶκον, μήποτε πτοεῖσθαι ποιήσῃ τὰς καρδίας τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. ἐστὶ ταύτης τῆς μαρτυρίας ἀσφαλέστερον ἢ σαφέστερον; οὐκ ἄρα διὰ τούτων μανθάνομεν οἱ ἀποτασσόμενοι τῷ κόσμῳ τελείως ἀποτάσσεσθαι καὶ οὕτως ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐκβαίνειν, καὶ μὴ διὰ τοῦ βάλλειν ἀρχὴν χαύνην καὶ διεφθαρμένην, ἀνατρέπειν τοὺς ἄλλους ἀπὸ τῆς Εὐαγγελικῆς τελειότητος, καὶ δειλίαν τούτοις ἐμβάλλειν; ἐπειδὴ δὲ τὸ καλῶς εἰρημένον τῇ Θεῇ Γραφῇ, μακάριόν ἐστιν μᾶλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν, κακῶς ἐρμηνεύουσι, βιαζόμενοι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπάτην, καὶ τὴν τῆς φιλαργυρίας ἐπιθυμίαν, τὴν ἔννοιαν τοῦ ῥήτος παραλογίζεσθαι· καὶ τὴν τοῦ Κυρίου διδασκαλίαν τὴν λέγουσαν, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἔξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανοῖς, καὶ δεῦρο ἀκούθει μοι· καὶ κρίνουνσι τῆς ἀκτημοσύνης μακαριώτερον, τὸ ἐξουσιάζειν τοῦ ἰδίου πλούτου, καὶ ἐκ τῆς τούτου περιουσίας διδόναι τοῖς δεομένοις· γινωσκέτωσιν οἱ τοιοῦτοι, μήπω ἀποτετάχθαι τῷ κόσμῳ, μηδὲ ἐπιβεβηκέναι τῆς μοναδικῆς τελειότητος, ἐφ' ὅσον ἐπαισχύνονται ὑπὲρ Χριστοῦ, τοῦ Ἀποστόλου ἀναλαμβάνειν τὴν πτωχείαν, καὶ τῇ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ, ἑαυτοῖς καὶ τοῖς δεομένοις ὑπηρετεῖν, ἔργῳ πληρῶσαι τὴν μοναδικὴν ἐπαγγελίαν, καὶ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου δοξασιθῆναι· διασκορπίσαντας τὸν παλαιὸν πλούτου, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, μετὰ τοῦ Παύλου ἀγωνιζέσθωσαν τὸν καλὸν ἀγῶνα. καὶ γὰρ εἰ τὸ ἔχειν παλαιὸν πλοῦτον ἀναγκαιότερον πρὸς τελείωσιν ἐγίνωσκεν ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος, οὐκ ἂν κατεφρόνησε τῆς αὐτοῦ ἀξίας· ἐπίσημον γὰρ ἑαυτὸν λέγει γεγονέναι καὶ πολίτην Ῥωμαίων. καὶ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις δέ, οἵτινες ἐπώλουν τὰς οἰκίας ἑαυτῶν καὶ τοὺς ἀγρούς, καὶ ἐτίθεισαν τὰς τούτων τιμὰς παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων οὐκ ἂν τοῦτο ἐπραττον, εἰ κεκριμένον ἐγίνωσκον ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ μακαριώτερον τὸ τοῖς ἰδίοις χρήματι τρέφεσθαι, καὶ μὴ καμάτῳ ἰδίῳ

καὶ τῇ τῶν ἐθνῶν προσφορᾷ. σαφέστερον δὲ διδάσκει περὶ τούτων ὁ εἰρημένος Ἀπόστολος, ἐν οἷς πρὸς Ῥωμαίους γράφων, τάδε λέγει· νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῆσαι τοῖς ἁγίοις, εὐδόκησαν γάρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἶσι. καὶ αὐτοὺς δὲ δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς πολλάκις καὶ τῷ σκυλμῷ τῆς ὁδοπορίας ὑποβλήθεις, καὶ ἐμποδιζόμενος ἐκ τούτου, ὡς εἰώθει ταῖς ἰδίαις χερσὶ πρὸς πορίζειν ἑαυτῷ, τὰς χρεῖας ταύτας εἰληφέναι διδάσκει παρὰ τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ Μακεδονίας πρὸς αὐτὸν ἐλθόντων φάσκων· καὶ γὰρ τὸ ὑστέρημά μου ἀνεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοί, ἐλθόντες ἀπὸ Μακεδονίας. καὶ Φιλιππησίους δὲ γράφων, οἶδατε δὲ καὶ ὑμεῖς Φιλιππησίαι, ὅτι ἐξελθόντος μου ἀπὸ Μακεδονίας, οὐδὲ μία ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι. ὅτι καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δις ἐπέμψατέ μοι τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν. ἔστωσαν τοίνυν κατὰ τὴν γνώμην τῶν φιλαργύρων καὶ οὗτοι μακαριώτεροι τοῦ Ἀποστόλου, ἐπεὶ δὲ ἐκ τῶν ἰδίων ὑποστάσεων ἐγορήγησαν αὐτῷ τὰς χρεῖας. ἀλλ' οὐκ ἂν τις εἰς ἐσχάτην ἄνοιαν ἐλθὼν, εἰπεῖν τολμήσει τοῦτο. εἰ τοίνυν βουλόμεθα τῷ εὐαγγελικῷ προστάγματι, καὶ πάσῃ ἐκείνῃ τῇ ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων θεμελιωθεῖσῃ ἐκκλησίᾳ ἀκολουθεῖν, μὴ ταῖς ἡμετέραις ὑπονοίαις πειθώμεθα· μηδὲ τὰ καλῶς εἰρημένα κακῶς ἐννοήσωμεν. ἀλλ' ἀπορρίψαντες τὴν χλιαρὰν καὶ ἄπιστον γνώμην, ἀναλάβωμεν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ Εὐαγγελίου. οὕτως γὰρ δυνησόμεθα καὶ τοῖς τῶν Πατέρων ἔχουσιν ἀκολουθεῖν, καὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ Κοινοβίου μηδέποτε ἀποστήναι, καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἀποτάσσασθαι τούτῳ τῷ κόσμῳ. καλὸν τοίνυν καὶ ἐνταῦθα λόγον Ἀγίου ἐπιμνησθῆναι. φέρεται τοίνυν τοῦ Ἀγίου Βασιλείου τοῦ Ἐπισκόπου Καισαρείας Καπαδοκίας, πρὸς τινὰ συγκλητικὸν χλιαρῶς ἀποταξάμενον, καὶ παρακατασχόντα τινὰ τῶν ἰδίων χρημάτων, ῥῆμα τοιοῦτον εἰπεῖν· καὶ τὸν συγκλητικὸν ἀπώλεσας, καὶ μοναχὸν οὐκ ἐποίησας. χρὴ τοίνυν πάσῃ σπουδῇ ἐκκόπτειν τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὴν ῥίζαν πάντων τῶν κακῶν, ἧτις ἐστὶν ἡ φιλαργυρία· ἀσφαλῶς γινώσκοντας, ὅτι μενούσης τῆς ῥίζης, εὐχερῶς οἱ κλάδοι φύονται. τὴν δὲ ἀρετὴν ταύτην κατορθῶσαι δύσκολον, μὴ ἐν κοινοβίῳ διάγοντας· ἐν αὐτῷ γὰρ καὶ περὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων χρεῶν ἀμεριμνοῦμεν.

τὴν κατάκρισιν τοῦ Ἀνανίου καὶ τῆς Σαπφείρης πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, φρίξωμεν καταλιμπάνειν ἑαυτοῖς τίποτε τῆς παλαιᾶς οὐσίας· ὁμοίως τοῦ Γιεζῆ φοβηθέντες τὸ παράδειγμα, τοῦ διὰ τὴν φιλαργυρίαν εἰς αἰωνίαν λέπραν παραδοθέντος, φυλαξώμεθα μὴ συναθροῖζειν ἑαυτοῖς χρήματα, ἅπερ οὐδὲ ἐν τῷ κόσμῳ ἔχομεν. ἔτι μὲν, τοῦ Ἰούδα λογιζόμενοι τὴν δι' ἀγχόνην τελευτήν, φοβηθῶμεν ἀναλαμβάνειν τίποτε, ὧν ἀποτασόμενοι κατεφρονήσαμεν. ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες αἶψά τοι τοῦ θανάτου ἄδηλον, μήποτε ἐν ὥρᾳ ἣ οὐ προσδοκῶμεν ἔλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ εὖρη ἐπιλωμένον τῇ φιλαργυρίᾳ τὸ ἡμέτερον συνειδός, καὶ ἐρεῖ ἡμῖν ἅπερ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐρρέθη τῷ πλουσίῳ ἐκείνῳ· ἄφρον, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ, ἃ δὲ ἠτοίμασας τίνι ἔσται;

ΠΕΡΙ ΟΡΓΗΣ

Τέταρτος ἡμῖν ἐστὶν ἄγων κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὁργῆς· καὶ χρεῖα, ὅπως σὺν Θεῷ τὸν τούτου θανατηφόρον ἰόν, ἐκ βάθους τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἐκκόψωμεν. τούτου γὰρ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ ὑποκαθημένου, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς καρδίας ταῖς σκοτειναῖς ταραχαῖς ἐκτυφλοῦντος, οὔτε διάκρισιν τῶν συμφερόντων κτήσασθαι δυνάμεθα, οὔτε πνευματικῆς γνώσεως εὐρεῖν κατὰληψιν, οὔτε βουλεύματος ἀγαθοῦ κατασχεῖν τελειότητα, οὔτε τῆς ὄντως ζωῆς γενέσθαι μέτοχοι, οὔτε τῆς θεωρίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἀληθινοῦ φωτὸς δεκτικὸς ὁ ἡμέτερος νοῦς γενήσεται· ἐταράχθη γὰρ φησὶν ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμός μου· οὔτε δὲ θείας σοφίας μέτοχοι γενησόμεθα, εἰ καὶ μάλιστα σφοδρὰ ταῖς ὑπονοίαις παρὰ πάντων νομιζόμεθα· ἐπεὶ δὲ γέγραπται, θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων αὐλίζεται· ἀλλ' οὐδὲ τὰς σωτηριώδεις τῆς διακρίσεως βουλὰς κτήσασθαι δυνάμεθα, εἰ καὶ φρονιμοὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις νομιζόμεθα· γέγραπται γάρ, ὁργὴ καὶ φρονίμους ἀπόλλυσιν· οὔτε τὰς τῆς δικαιοσύνης κυβερνήσεις νηφαλέα καρδίᾳ ἐπέχειν ἰσχύσωμεν· γέγραπται γάρ, ὅτι ὁργὴ ἀνδρός, δικαιοσύνην Θεοῦ οὐ κατεργάζεται· οὔτε δὲ τὴν παρὰ πάντων ἐπαινουμένην κοσμιότητα καὶ εὐσχημοσύνην δυνάμεθα κτήσασθαι· γέγραπται γάρ, ἀνὴρ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων· ὁ τοίνυν βουλούμενος πρὸς τελεί-

ωσιν ἔλθειν, καὶ ἐπιθυμῶν τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα νομίμως ἀγωνίσασθαι, ἀπὸ παντὸς ἐλαττώματος ὀργῆς τε καὶ θυμοῦ ἀλλοτριος ἔστω· καὶ ἀκούετω τί αὐτῷ τὸ σκευὸς τῆς ἐκλογῆς παραγγέλλει· πᾶσα φησι πικρία καὶ ὀργή, καὶ θυμός, καὶ κραυγή, καὶ βλαστημία, ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάτῃ κακίᾳ. ὅταν δὲ εἴπῃ, πᾶσα, οὐδεμίαν πρόσφασιν θυμοῦ ἢ ὡς ἀναγκαίαν, ἢ εὐλογον ἡμῖν καταλέλοιπεν. ὁ τοίνυν βουλόμενος πλημμελοῦντα τὸν ἀδελφὸν διορθώσασθαι, ἢ ἐπιτίμια αὐτῷ παρέχειν, σπουδαζέτω ἐαυτὸν ἀτάρχον φυλάττειν· μήποτε ἄλλον θεραπεῦσαι βουλομενος, ἑαυτῷ τὴν νόσον ἐπισπάσθαι· καὶ ῥηθήσεται αὐτῷ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο ῥητόν, ἱατρὲ θεράπευσον σεαυτόν· καὶ πάλιν· τί βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; ἐξ οἷας γὰρ δὴποτε αἰτίας ἢ τῆς ὀργῆς κινήσεις ὑπερζέσασα τυφλοὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς, οὐκ ἔξ αὐτὴν θεάσασθαι τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. ὡς περ γὰρ ὁ ἐπιθεὶς τοῖς ὀφθαλμοῖς χρυσὰ πέταλα ἢ μολύβδινα, ἐπίσης ἐκώλυσε τὴν ὁρατικὴν δύναμιν, καὶ οὐδαμῶς διαφορὰν τυφλότητος ἢ τοῦ χρυσοῦ πετάλου τιμιότης ἐποίησεν· οὕτως ἐξ οἷας δὴποτε αἰτίας εὐλόγου δῆθεν, ἢ ἀλόγου τῆς ὀργῆς ἀναφθείσης, ἢ ὁρατικὴ δύναμις σκοτίζεται. τότε κατὰ φύσιν μόνον τῷ θυμῷ κεχρήμεθα, ὅταν πρὸς τοὺς ἐμπαθεῖς καὶ φιληδόνους λογισμοὺς τοῦτον κινούμεν. οὕτως ἡμᾶς ὁ Προφήτης διδάσκει, φάσκων ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε· τουτέστι, κατὰ τῶν ἰδίων παθῶν ὀργὴν κινεῖτε, καὶ κατὰ τῶν πονηρῶν λογισμῶν· καὶ μὴ διὰ τὸ ἀποτελεῖν τὰ ὑποβαλλόμενα ὑπ' αὐτῶν ἀμαρτάνετε. καὶ ταύτην σαφῶς τὴν ἔννοιαν δηλοῖ τὸ ἐπαγόμενον· ἃ λέγετε γάρ φησιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανώγητε. τουτέστιν, ὅταν ἔλθωσιν ἐπὶ τὴν καρδίαν ὑμῶν οἱ πονηροὶ λογισμοί, ἐκβάλλοντες τούτους διὰ τῆς πρὸς αὐτοὺς ὀργῆς, μετὰ τὴν τούτων ἐκβολήν, ὥταν εἰ ἐν κοίτῃ τῆς ἡσυχίας τῆς ψυχῆς εὕρισκόμενοι, τὸ τῆνικαῦτα κατανύσσεσθε πρὸς μετάνοιαν. συμφωνεῖ δὲ τούτῳ καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, χρησάμενος τῇ μαρτυρίᾳ τούτου, καὶ προσθεῖς, ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδύετω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν· μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ. τουτέστι, μὴ παρασκευάσῃτε τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης Χριστόν, διὰ τοῦ

παροργίζειν αὐτὸν ἐν τῇ συγκαταθέσει τῶν φαύλων λογισμῶν ἐπιδύναί ταῖς καρδίαις ὑμῶν· ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ, εὕρῃ ἐν ὑμῖν τόπον ὁ διάβολος. περὶ τούτου τοῦ ἡλίου καὶ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου λέγει· τοῖς δὲ φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου, ἀνατελεῖ ἥλιος δικαιοσύνης· καὶ ἱασίς ἐν τοῖς πτέρυξιν αὐτοῦ ἔσται. εἰ δὲ κατὰ τὸ γράμμα ἐκλάβωμεν τὸ ρητόν, οὐδὲ μέχρι δύσεως ἡλίου συγκεχώρηται ἡμῖν φυλάττειν τὴν ὀργήν. τί οὖν περὶ τούτων ἐροῦμεν; οἵτινες ἀγριότητι καὶ μακίᾳ τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως, οὐ μόνον ἄχρι δύσεως τούτου τοῦ ἡλίου διατηροῦσι τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλείστας ἡμέρας ἐπεκτείνοντες αὐτήν, παρασιωπῶσι δὲ ἀπ' ἀλλήλων, οὐκ ἔτι μὲν διὰ τῶν ῥημάτων ἐκφέροντες αὐτήν· τῇ δὲ πρὸς ἀλλήλους σιωπῇ, τὸν τῆς μνησικαχίας ἰὸν εἰς ὀλεθρον ἑαυτῶν αὐξάνοντες· ἀγνοοῦντες, ὅτι δεῖ μὴ μόνον ἀπὸ τῆς κατ' ἐνέργειαν ὀργῆς ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ διάνοιαν· ἵνα μὴ τῷ σκότει τῆς μνησικαχίας ὁ νοῦς ἀμαυρωθῇς, ἐκπέσῃ τοῦ φωτὸς τῆς γνώσεως καὶ τῆς διακρίσεως· καὶ στερηθῇ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνοικήσεως. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίῳ κελεύει ἀφεῖναι τὸ δῶρον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ διαλλάττεσθαι τῷ ἀδελφῷ· ἐπεὶ, μὴ δυνατόν τοῦτο εὐπρόσδεκτον γενέσθαι, θυμοῦ καὶ μνησικαχίας ἐναποκειμένων ἡμῖν. καὶ ὁ Ἀπόστολος δὲ λέγων, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἐπαίρειν ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν, τοῦτο ἡμᾶς ἐκδιδάσκει. περιλείπεται τοίνυν, ἢ μηδέποτε προσεύχεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπευθύνους εἶναι τῷ ἀποστολικῷ παραγγέλματι, ἢ σπουδαζόντας φυλάττειν τὸ προστεταγμένον, χωρὶς ὀργῆς καὶ μνησικαχίας τοῦτο ποιεῖν. καὶ ἐπειδὴ πολλάκις λυπηθέντων τῶν ἀδελφῶν, ἢ ταραχθέντων, περιφρονοῦμεν λέγοντες, οὐκ ἐξ ἡμετέρας αἰτίας τούτους λυπεῖσθαι· ὁ τῶν ψυχῶν ἱατρός, τὰς προφάσεις τῆς ψυχῆς ριζοθῆν ἀπὸ καρδίας ἀνασπᾶται βουλόμενος, οὐ μόνον εἰ τύχοιμεν ἡμεῖς λελυπημένοι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, προστάσσει ἀφεῖναι τὸ δῶρον καὶ διαλλάττεσθαι, ἀλλὰ εἰ καὶ αὐτὸς λελύπηται καθ' ἡμῶν, δικαίως ἢ ἀδίκως, τοῦτον διὰ τῆς ἀπολογίας θεραπεύειν, καὶ τότε προσφέρειν τὸ δῶρον. ἀλλὰ τί ἐπὶ πολὺ τοῖς εὐαγγελικοῖς παραγγέλμασιν ἐνδιατρίβωμεν, ἐξὲν καὶ

ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου τοῦτο μαθεῖν· ὅς καὶ συγκατάβασιν τῆς ἀκριβείας ἔχειν δοκῶν, τὰδε φησὶν· μὴ μίσει σου τὸν ἀδελφόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου· καὶ πάλιν, ὁδοὶ μνησικάκων εἰς θάνατον. καὶ ἐνταῦθα οὐ μόνον τὴν κατ' ἐνέργειαν κωλύει, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ διάνοιαν κολάζει. διὸ προστίκει τοῖς θεοῖς νόμοις ἀκολουθοῦντας, πάσῃ δυνάμει ἀγωνίζεσθαι κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὁργῆς, καὶ κατὰ τῆς ἔνδον ἐν ἡμῖν ἀποκειμένης νόσου· καὶ μὴ κατὰ τῶν ἀνθρώπων τὸν θυμὸν κινῶντας, ἐρημίαν καὶ μόνωσιν μεταδιώκειν, ὡς ἐκεῖ δὴθεν μὴ ὄντος τοῦ κινῶντος ἡμᾶς πρὸς ὁργήν· καὶ ὡς εὐκόλως ἐν τῇ μονῶσει ἡ ἀρετὴ τῆς μακροθυμίας κατορθωθήσεται. ἀπὸ γὰρ ὑπερηφανίας, καὶ τοῦ μὴ θέλειν ἑαυτοὺς μέμψεσθαι, καὶ ἐπιγράφειν τῇ ἰδίᾳ ῥαθυμίᾳ τὰς αἰτίας τῆς παραχῆς, τὴν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀναχώρησιν ἐπιθυμοῦμεν. ἕως δτε τοῖνον τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας τὰς αἰτίας ἄλλοις ἐπιγράφωμεν, ἀδύνατον ἡμᾶς πρὸς τελείωσιν τῆς μακροθυμίας φθάσαι. τὸ κεφάλαιον τοῖνον τῆς ἡμετέρας διορθώσεως καὶ εἰρήνης, οὐκ ἐκ τῆς πλησίον μακροθυμίας τῆς πρὸς ἡμᾶς γινομένης κατορθοῦται· ἀλλ' ἐκ τῆς ἡμετέρας πρὸς τὸν πλησίον ἀνδραγαθίας· ὅταν δὲ τὸν τῆς μακροθυμίας ἀγῶνα διαφεύγοντες, τὴν ἔρημον μεταδιώκωμεν καὶ τὴν μόνωσιν· ὅσα δ' ἂν τῶν ἡμετέρων παθῶν ἀθεράπευτα ἐκεῖσε ἀπενέγκωμεν, ἐπικεχυμένα, οὐκ ἐξηλειμμένα τυγχάνουσι. καὶ γὰρ ἡ ἐρημία καὶ ἡ ἀναχώρησις τοῖς μὴ πάθουσιν ἀπηλλαγμένοις, οὐ μόνον φυλλάττειν ταῦτα ἐπίσταται, ἀλλὰ καὶ ἐπικαλύπτειν ταῦτα οἶδε· καὶ οὐδὲ ἐπαισθάνεσθαι ἑαυτοὺς λοιπὸν συγχωρεῖ ποίῳ πάθει ἡττῶνται· τὸ ἐναντίον δὲ, φαντασίαν αὐτοῖς ἀρετῆς ὑποβάλλει, καὶ κατωρθώσιν αὐτοὺς πείθει τὴν τε μακροθυμίαν, καὶ τὴν ταπείνωσιν, ἕως μὴ πάρεστιν ὁ τούτους ἐρεθίζων καὶ δοκιμάζων. ὅταν δὲ συμβῇ πρόσφασίς τις, τούτους συγκινοῦσα καὶ γυμνάζουσα, εὐθέως τὰ ἐναποκείμενα πάθη, καὶ τὰ πρὶν λανθάνοντα, ὡς περ ἵπποι ἀχαλίνωτοι ἐκ τῶν ἰδίων ἀφετηρίων ἐκπηδήσαντες, καὶ τῇ μακρᾷ ἡσυχίᾳ καὶ σχολῇ τραφέντες, σφοδρότερον καὶ ἀγριώτερον πρὸς ὀλεθρον ἐπισύρουσι τὸν ἴδιον ἐπιδάτην. πλέον γὰρ ἐν ἡμῖν ἀγριοῦνται τὰ πάθη, ἀργοῦντα τῆς ἐκ τῶν ἀνθρώπων γυμνασίας. καὶ αὐτὴν τὴν σκιάν τῆς ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας, ἣν εἰκονικῶς ἐδοκοῦμεν ἀναμειγμένοι τοῖς

ἀδελφοῖς ἔχειν, τῇ ἀμελείᾳ τῆς γυμνασίας καὶ τῆς μονώσεως, ἀπολλυμεν. ὥσπερ γὰρ τὰ ἰσθλα τῶν θηρίων, ἐν ἐρημίᾳ καὶ ταῖς ἰδίαις κοίταις ἡσυχάζοντα, τότε τὴν ἰδίαν μανίαν ἐπιδείκνυνται, ὅταν λάβωνται τινὸς προσεγγίζοντος· οὕτως καὶ οἱ ἐμπαθεῖς ἄνθρωποι, οὐκ ἀρετῆς διαθέσει, ἀλλὰ τῇ τῆς ἐρημίας ἀνάγκῃ ἡσυχάζοντες, τότε τὸν ἰὸν ἐξεμῶσιν, ὅταν δράζωνται τοῦ προσεγγίζοντος καὶ ἐρεθίζοντος. καὶ τούτου χάριν τοῖς τελείωσιν πραότητος ἐπιζητοῦσι, σπουδῇ πᾶσα εἶναι ὀφείλει οὐ μόνον πρὸς ἀνθρώπους μὴ ὀργίζεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ πρὸς τὰ ἄλογα, μηδὲ πρὸς τὰ ἄψυχα πράγματα. μέμνημαι γὰρ ἐγώ, ἥνικα ἐν ἐρήμῳ διέτριβον, κατὰ καλάμου τὸν θυμὸν κινήσας, τῆς παχύτητος τούτου, ἢ τῆς λεπτότητος ἀπερασάμην. καὶ κατὰ ξύλου πάλιν, ὅταν ἐκκόψαι τοῦτο θελήσας, μὴ ταχέως ἡδυνήθην. καὶ πάλιν, κατὰ λίθου πυρβόλου, ὅταν σπουδάζοντός μου ἐκβάλλαι τὸ πῦρ, μὴ ταχέως τὸ πῦρ ἐξεπῆδησεν. οὕτω τῆς ὁργῆς ἐπιταθείσης, ὡς καὶ κατὰ τῶν ἀναισθητῶν πραγμάτων ταύτην ἐκφέρειν. εἰ τοῖνον ἐπιθυμοῦμεν ἐπιτυχεῖν τοῦ μακαρισμοῦ τοῦ Κυρίου, οὐ μόνον τὴν κατ' ἐνέργειαν ὁργήν, καθὰ εἴρηται, ὀφειλομένον κωλύσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ διάνοιαν. οὔτε γὰρ τοσοῦτον ὠφελεῖ τοῦ κρατεῖν τοῦ στόματος ἐν καιρῷ θυμοῦ, καὶ μὴ ἐκφέρειν ῥήματα μαριώδη, ὅσον τὸ καθαρίζειν τὴν καρδίαν ἀπὸ μνησικαχίας, καὶ μὴ ἀναστρέφειν ἐν τῇ ἰδίᾳ διανοίᾳ πονηροὺς λογισμοὺς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ. τὰς ῥίζας γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων ἐκκόπτεσθαι παραγγέλλει ἡ Εὐαγγελικὴ διδασκαλία, εἴπερ τοὺς καρπούς. τῆς ῥίζης γὰρ τοῦ θυμοῦ ἐκκοπίσεως ἀπὸ τῆς καρδίας, οὔτε μῖσος, οὔτε φθόνος εἰς ἔργον παραχθήσεται. καὶ γὰρ ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος εἴρηται· φονεύων αὐτὸν τῇ διαθέσει τοῦ μίσους κατὰ διάνοιαν· οὕτινος τὸ αἷμα οὐ διὰ ξίφους ἐκχυθέν, ἀνθρωποὶ βλέπουσιν· ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ διαθέσει τοῦ μίσους ἀναιρεθέν, ὁ Θεὸς ἐφορᾷ· ὅς, οὐ μόνον ὑπὲρ πράξεων, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ λογισμῶν καὶ προαιρέσεων ἐνὶ ἐκάστῳ· ἢ στεφάνους, ἢ τιμωρίας ἀποδίδωσι· καθὼς αὐτὸς διὰ τοῦ Προφήτου φησὶν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐρχομαι συναγαγεῖν τὰ ἔργα καὶ τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν. καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος λέγει· μετὰ τὸ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγοροῦντων, καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ἣ κρι-

νεὶ ὁ Θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων. αὐτὸς δὲ ὁ Δεσπότης διδάσκων ἡμᾶς, ὅτι δεῖ πᾶσαν ὀργὴν ἀποτίθεσθαι, φησὶν ἐν Εὐαγγελίοις· ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. οὕτω γὰρ τὰ ἀκριβῆ τῶν ἀντιγράφων περιέχει. τὸ γάρ, εἰκῆ, ἐκ προσθήκης ἐτέθη. εὐδὴλον, ὅτι ἐκ τοῦ προκειμένου βουλήματος τῆς Γραφῆς. ὁ γὰρ σκοπὸς τοῦ Κυρίου, τὴν ῥίζαν καὶ τὸν σπινθῆρα τῆς ὀργῆς ἀποκόπτειν πᾶσι τρόποις ἡμᾶς βούλεται, καὶ μηδὲ μίαν πρόφασιν ὀργῆς ἐν ἑαυτοῖς διαφυλάττειν· ἵνα μὴ εὐλόγως δῆθεν τὴν ἀρχὴν κινούμενοι, ὕστερον τῇ μανίᾳ τοῦ ἀλόγου θυμοῦ περιπέσωμεν. τῆς δὲ νόσου ταύτης ἡ τελεία ἰατρεία, αὕτη ἐστίν· ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι οὔτε ἐπὶ δικαίοις, οὔτε ἐπὶ ἀδίκοις ἔξεστιν ἡμῖν κινεῖν τὸν θυμόν. τοῦ γὰρ πνεύματος τῆς ὀργῆς τὴν διάνοιαν σκοτίσαντος, οὔτε διακρίσεως φῶς, οὔτε ὁρθοῦ βουλεύματος βεβαίωσις, οὔτε δικαιοσύνης κυβέρνησις ἡμῖν εὐρεθήσεται· οὔτε δὲ ναὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἡμετέραν γενέσθαι ψυχὴν δυνατόν, τοῦ πνεύματος τῆς ὀργῆς τῇ διανοίᾳ σκοτίσαντος κατακυριεύσει ἡμῶν. τέλος δὲ πάντων, χρὴ τὸ ἀδηλον τοῦ θανάτου καθ' ἑκάστην ἡμᾶς πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντας, φυλάττειν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ὀργῆς. καὶ εἰδέναι, ὅτι οὔτε σωφροσύνης, οὔτε ἀποταγῆς πάσης τῆς ὕλης, οὔτε τῶν νηστειῶν τε καὶ ἀγρυπνιῶν ὄφελος, εἰ ὑπὸ ὀργῆς καὶ μίσους κατεχόμενοι, ἔνοχοι εὐρεθώμεν τῇ κρίσει.

ΠΕΡΙ ΛΥΠΗΣ

Πέμπος ἡμῖν ἄγών ἐστίν κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς λύπης, τοῦ ἐπισκοτοῦντος τῇ ψυχῇ ἀπὸ πάσης πνευματικῆς θεωρίας, καὶ κωλύοντος αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἀγαθῆς ἐργασίας. ὅταν γὰρ τὸ πονηρὸν τοῦτο πνεῦμα περιδράζηται τῆς ψυχῆς, καὶ ὅλην αὐτὴν σκοτίσῃ, οὐκ εὐχὰς ἐκτελεῖν μετὰ προθυμίας συγχωρεῖ· οὐ τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων τῇ ὠφελείᾳ ἐγκαρτερεῖν· πρᾶον καὶ εὐκατάνυχτον πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τὸν ἄνθρωπον εἶναι οὐκ ἀνέχεται· πρὸς πάντα τῶν ἔργων τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ βίου τὴν ἐπαγγελίαν, μῖσος ἐμποιεῖ. καὶ πάντα ἀπλῶς τὰ σωτηριώδη βουλεύματα τῆς ψυχῆς ἢ λύπη συγχέασα, καὶ τὴν εὐτονίαν αὐτῆς καὶ καρτερίαν παραλύσασα, ὥς ἄφρονα ταύτην καὶ παραπλήγα ἀπεργάζεται, τῷ τῆς

ἀπογνώσεως ἐνδῆσασα λογισμῷ. διὰ τοῦτο, εἰ σκοπὸς ἡμῖν ἐστὶν ἀγωνίσασθαι τὸν πνευματικὸν ἄγωνα, καὶ νικῆσαι σὺν Θεῷ τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας, πάσῃ φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς λύπης. ὥς περ γὰρ σῆς ἱμάτιον, καὶ σκώληξ ξύλον, οὕτως ἡ λύπη τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν κατεσθίει· ἐκκλίνειν πείθουσα πᾶσαν ἀγαθὴν συντυχίαν, καὶ οὐδὲ παρὰ τῶν γνησίων φίλων λόγον συμβουλίας δέχεσθαι συγχωροῦσα, οὐδὲ χρηστὴν ἀπόκρισιν ἢ εἰρηρικὴν ἐπιτρέπουσα τούτοις μεταδιδόναι· ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ψυχὴν περιλαβοῦσα, πικρίας αὐτὴν καὶ ἀκηδίας πληροῖ. καὶ λοιπὸν ὑποβάλλει αὐτῇ φεύγειν τοὺς ἀνθρώπους, ὥς αἰτίους αὐτῇ ταραχῆς γενομένους. καὶ οὐ συγχωρεῖ αὐτῇ ἐπιγινώσκειν, ὅτι οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐνδον ἔχει ἑναποκειμένην τὴν νόσον· ἥτις τότε φανεροῦται, ὅταν οἱ πειρασμοὶ ἐπιστάντες διὰ τῆς γυμνασίας, εἰς τὸ ἐμφανὲς ταύτην προσενέγκωσιν. οὐδέποτε γὰρ ὑπὸ ἄλλου βλαβήσεται ἄνθρωπος, εἰ μὴ ἐνδοθεν ἔχει ἑναποκειμένην τὰς τῶν παθῶν αἰτίας. καὶ τούτου χάριν ὁ πάντων δημιουργὸς καὶ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν Θεός, ὁ μόνος ἐπιστάμενος ἀκριβῶς τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς, οὐ τὰς τῶν ἀνθρώπων συνδιατριβὰς παραγγέλλει καταλιμπάνειν, ἀλλὰ τὰς ἐν ἡμῖν τῆς κακίας ἐκκόπτειν αἰτίας. καὶ γινώσκειν τῆς ψυχῆς τὴν ὑγίαν, οὐκ ἐν τῷ χωρισμῷ τῶν ἀνθρώπων κατορθοῦσθαι, ἀλλ' ἐν τῇ μετὰ τῶν ἐναρέτων διαγωγῇ καὶ γυμνασίᾳ. ὅταν τοίνυν διὰ τινὰς εὐλόγους δῆθεν προφάσεις τοὺς ἀδελφοὺς καταλιμπάνομεν, οὔτε τὰς τῆς λύπης ἀφορμὰς ἐξεκόψαμεν, ἀλλὰ μόνον ἐνηλλάξαμεν αὐτάς, τῆς ἑναποκειμένης ἐνδον νόσου καὶ δι' ἐτέρων πραγμάτων ταύτας ἀνακινούσης. διάτοι τοῦτο κατὰ τῶν ἐνδον παθῶν πᾶς ἡμῖν ἔστω ὁ πόλεμος. τούτων γὰρ διὰ τῆς χάριτος καὶ συνεργίας Θεοῦ ἐκ τῆς καρδίας ἐκβληθέντων, οὐ λέγω μετὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ μετ' ἀγρίων θηρίων εὐκόλως συνδιατρίφομεν, κατὰ τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίου Ἰωβ εἰρημένον, θῆρες ἄγριοι εἰρηνεύουσί σοι. προηγουμένως τοίνυν ἀγωνιστέον κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς λύπης, τοῦ ἐμβάλλοντος τὴν ψυχὴν εἰς ἀπόγνωσιν, ὅπως ἀπελάσωμεν αὐτὸ τῆς ἡμετέρας καρδίας. τοῦτο γὰρ τῷ Κρίνι οὐ συνεχώρησε μετὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν μετανοῆσαι· οὔτε τῷ Ἰούδα μετὰ τὴν τοῦ Δεσπότης προδο-

σίαν. ἐκείνην μόνην τὴν λύπην ἀσκήσωμεν, τὴν ἐπὶ μετάνοιαν τῶν ἡμαρτημένων, μετ' ἐλπίδος ἀγαθῆς γινομένην· περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος εἶπεν· ὅτι ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον ἐργάζεται. ἡ γὰρ κατὰ Θεὸν λύπη, τῇ ἐλπίδι τῆς μετάνοιας διατρέφουσα τὴν ψυχὴν, χαρᾶ σύμμικτος ὑπάρχει. ὅθεν καὶ πρόθυμον, καὶ ὑπήκουον πρὸς πᾶσαν ἀγαθὴν ἐργασίαν παρσκευάζει τὸν ἄνθρωπον· εὐπρόσιτον, ταπεινόν, πρᾶον, ἀνεξίκακον, πρὸς πάντα πόνον ἀγαθὸν καὶ συντριβὴν, ὑπομονητικόν, οἷα γὰρ δὴ κατὰ Θεὸν τυγχάνουσα. ὥς ἐκ τούτου λοιπὸν τοὺς καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γνωρίζεσθαι ἐν τῷ ἄνθρωπῳ, τούτεστι χαράν, ἀγάπην, εἰρήνην, μακροθυμίαν, ἀγαθότητα, πίστιν, ἐγκράτειαν. ἐκ γὰρ τῆς ἐναντίας λύπης τοὺς καρποὺς ἐπιγινώσκουμεν τοῦ πονηροῦ πνεύματος· οἵτινες εἰσὶν ἀκηδία, ἀνυπομονησία, θυμὸς, μῖτος, ἀντιλογία, ἀπελπισμός, εὐχῆς ὀκνηρία. ἦντινα λύπην οὕτως ὀφειλομένον ἐκκλίνειν, ὥς τὴν πορνείαν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παθῶν. αὕτη δὲ θεραπεύεται διὰ προσευχῆς, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος, καὶ μελέτης τῶν θείων λογίων, καὶ τῆς μετὰ ἀνθρώπων εὐλαδῶν διαγωγῆς.

ΠΕΡΙ ΑΚΗΔΙΑΣ

Ἐκτος ἡμῖν ἀγών, κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας, τοῦ συνεζευγμένου καὶ συνεργούντος τῷ πνεύματι τῆς λύπης. δεινὸς οὗτος καὶ βαρὺς δαίμων, καὶ τοῖς μοναχοῖς αἰεὶ πολεμῶν· ὃς τις ἔκτην ὥραν ἐπιπίπτει τῷ μοναχῷ, ἀτονίαν καὶ φρίκην αὐτῷ ἐμποίων, καὶ μῖτος ἐργαζόμενος καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν τόπον, καὶ πρὸς τοὺς συνδιατρίβοντας ἀδελφούς, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν, καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν θείων Γραφῶν τὴν ἀνάγνωσιν· ὑποβάλλων αὐτῷ καὶ λογισμοὺς μεταβάσεως· καὶ ὥς, εἰμὴ μεταστήσει αὐτὸν πρὸς ἑτέρους τόπους, μάταιος αὐτῷ ἄπας ὁ κόπος, καὶ ὁ χρόνος γενήσεται. πρὸς τούτοις πᾶσι, καὶ πείναν αὐτῷ ἐντίθεισι περὶ ἔκτην ὥραν, ὅση οὐκ ἂν αὐτῷ συνέβη ἐκ τριημέρου νηστείας, ἢ μακροτάτης ὁδοῦ, ἢ βαρυτάτου κόπου. ἔπειτα λογισμοὺς αὐτῷ ἐμβάλλει, ὥς οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ δυνήσεται τῆς νόσου ταύτης, καὶ τοῦ βάρους ἀπαλλάττεσθαι, εἰμὴ διὰ τοῦ ἐξέρχεσθαι συνεχῶς καὶ παραβάλλειν ἀδελφοῖς, ὠφελείας

χάριν δῆθεν, ἢ ἐπισκέψεως ἀσθενούντων. ὅταν δὲ μὴ δυνήθῃ ἐν τούτοις αὐτὸν ἀπατήσαι, τὸ τηλικαῦτα ὑπνω βαρυτάτῳ καταβαπτίσας αὐτόν, σφοδρότερος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρότερος γίνεται, οὐκ ἄλλως ἀνατρεπόμενος, εἰμὴ διὰ προσευχῆς, καὶ ἀποχῆς ἀργολογίας, καὶ μελέτης τῶν θείων λογίων, καὶ τῆς ἐν πειρασμοῖς ὑπομονῆς. ἐὰν γὰρ μὴ τούτοις τοῖς ὅπλοις ἡσφαλισμένον αὐτὸν εὕρῃ, κατατοξεύσας τοῖς ἐαυτοῦ βέλεσιν, ἀστατον αὐτὸν ἀποδείκνυσιν, καὶ ῥέμβον ἀποτελεῖ, καὶ ῥάθυμον, καὶ ἄεργον, καὶ μοναστήρια πολλὰ περιέρχεσθαι παρσκευάζει· καὶ οὐδενὸς ἄλλου φροντίζειν, ἢ τοῦ περισκοπεῖν ποῦ ἄριστοι καὶ πότοι γίνονται. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ διάνοια τοῦ ἀκηδιαστοῦ φαντάζεται, ἢ τοὺς ἐκ τούτων μετεωρισμούς. καὶ λοιπὸν ἐκ τούτων, καὶ εἰς κοσμικὰ πράγματα αὐτὸν ἐνδεσμοί, καὶ κατ' ὀλίγον δελεάζει ταύταις ταῖς ἐπιβλαβέσιν ἀσχολίαις, ἕως οὗ καὶ αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ ἐπαγγέλματος τελείως αὐτὸν ἐκβάλῃ. ταύτην τὴν νόσον βαρυτάτην οὖσαν ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐπιστάμενος, καὶ βουλόμενος αὐτὴν ἐκ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὥς σφοδρὸς ἰατρός, πρόρριζον ἀνασπᾶσαι, τὰς αἰτίας μάλιστα ἀφ' ὧν τίκτεται δείκνυσιν, καὶ τάδε φησὶν· παραγγέλλομεν ὑμῖν ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρελάβετε παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἶδατε πῶς δεῖ ἡμᾶς μιμεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἤρακτῆσamen ἐν ὑμῖν· οὐδὲ γὰρ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρὰ τινος· ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι τινὰ ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα τύπον δώμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἤμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν· ὅτι εἰ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν τινὰς περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν, καὶ παρακαλοῦμεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι, τὸν ἐαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ἀκούσωμεν πῶς σαφῶς ἡμῖν ὑποδείκνυσιν τὰς αἰτίας τῆς ἀκηδίας ὁ Ἀπόστολος. ἀτάκτους γὰρ καλεῖ, τοὺς μὴ ἐργαζομένους· ἐνὶ τούτῳ ῥήματι, πολλὴν κακίαν ἐμφαίνων. ὁ γὰρ ἄτακτος, καὶ ἀνευλαβὴς τυγχάνει, καὶ προπετὴς περὶ

λόγους, καὶ εἰς λοιδορίαν πρόχειρος, καὶ λοιπὸν εἰς ἡσυχίαν ἀνεπιτήδειος, καὶ τῆς ἀκηδίας δούλος. παραγγέλλει οὖν στέλλεσθαι ἀπ' αὐτῶν, τουτέστιν, ἀφορίζεσθαι ὡς ἀπὸ λοιμικῆς νόσου. καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν, ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐμφαίνων, ὑπερηφάνους εἶναι καὶ καταφρονητάς, καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων καταλύτας. καὶ πάλιν φησίν, δωρεὰν οὐκ ἐφάγομεν ἄρτου παρά τινος· ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι. ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ὁ κήρυξ τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ μετάρσιος ἕως τρίτου οὐρανοῦ. ὁ λέγων τὸν Κύριον προστεταχέναι τοὺς τὸ Εὐαγγέλιον καταγγέλλοντας, ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου ζῆν· ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζεται, πρὸς τὸ μὴ ἐπιδαρῆσαι τινά. τί τοίνυν ἡμεῖς ποιήσωμεν ἀκηδιῶντες ἀπὸ ἔργου, καὶ σωματικὴν ἀνάπαυσιν διώκοντες; οἷς οὔτε κήρυγμα Εὐαγγελίου ἐνεχειρίσθη, οὔτε τῶν ἐκκλησιῶν ἡ μέριμνα, ἀλλὰ τῆς ἰδίας μόνον ψυχῆς ἡ φροντίς; εἰτα σαφέστερον δεικνύων τὴν τικτομένην βλάβην ἐκ τῆς ἀργίας, ἐπιφέρει· μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. ἀπὸ γὰρ ἀργίας, ἡ περιέργεια, καὶ ἀπὸ περιεργίας, ἀταξία, καὶ ἀπὸ ἀταξίας, πᾶσα κακία. κατασκευάζων δὲ πάλιν τὴν θεραπείαν αὐτοῖς, ἐπιφέρει· τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν, ἐν ἡσυχίᾳ ἐργαζομένους, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίειν. καὶ ἐπιπληκτικώτερον δὲ λέγει· εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. τούτοις τοῖς ἀποστολικαῖς διατάγμασιν οἱ κατὰ τὴν Αἰγύπτου ἅγιοι πατέρες πεπαιδευμένοι, οὐδένα καιρὸν εἶναι ἀργοὺς τοὺς μοναχοὺς ἐπιτρέπουσι· καὶ μάλιστα τοὺς νεωτέρους. εἰδότες, ὡς διὰ τῆς ὑπομονῆς τοῦ ἔργου καὶ τὴν ἀκηδίαν ἀπελαύνουσι, καὶ τὴν ἑαυτῶν τροφήν προσπορίζουσι, καὶ τοῖς δεομένοις βοηθοῦσιν. οὐ μόνον γὰρ τῆς ἑαυτῶν ἑνεκεν χρείας ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ ξένοις, καὶ πτωχοῖς, καὶ τοῖς ἐν φυλακαῖς ἐκ τοῦ ἰδίου ἔργου ἐπιχορηγοῦσι· πιστεύοντες τὴν τοιαύτην εὐποιάν, θυσίαν ἁγίαν τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτον γενέσθαι. καὶ τοῦτο δὲ λέγουσιν οἱ πατέρες, ὅτι ὁ ἐργαζόμενος, ἐνὶ δαίμονι πολλάκις πολεμεῖ, καὶ ὑπ' αὐτοῦ θλίβεται· ὁ δὲ ἀργός, ὑπὸ μυρίων πνευμάτων αἰχμαλωτίζεται. καλὸν δὲ πρὸς τούτοις, καὶ λόγου ἐπιμνησθῆναι τοῦ ἀββᾶ Μωϋσέως τοῦ δοκιμωτάτου ἐν τοῖς πατράσιν, ὃν πρὸς ἐμὲ

ἀπεφθέγγετο. καθεσθέντος γάρ μου ὀλίγον χρόνον ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὠχλήθη ὑπὸ ἀκηδίας, καὶ παρέβαλον αὐτῷ, καὶ εἶπον, ὅτι χθὲς δεινῶς ὠχληθεὶς ὑπὸ τῆς ἀκηδίας, καὶ ἐξασθενήσας σφόδρα, οὐ πρότερον ἀπηλλάγην αὐτῆς, εἰμὴ ἀπῆλθον καὶ παρέβαλον τῷ ἀββᾶ Παύλῳ. ἀπεκρίνατο δέ μοι πρὸς ταῦτα ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς καὶ εἶπε· θάρσει, οὐ σε αὐτὸν ἀπὸ ταύτης ἡλευθέρωσας, ἀλλὰ μάλλον ἐκδοτον, καὶ δούλον παρέδωκας. γίνωσκε τοίνυν, ὅτι βαρυτέρως σε, ὡς λειποτάκτην, καταπολεμήσει, εἰμὴ τοῦ λοιποῦ δι' ὑπομονῆς, καὶ προσευχῆς, καὶ τοῦ ἔργου τῶν χειρῶν, ταύτην καταπαλαῖσαι σπουδάσεις.

ΠΕΡΙ ΚΕΝΟΔΟΞΙΑΣ

Ἐβδομος ἡμῖν ἀγὼν, πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς κενοδοξίας. πολὺμορφον τοῦτο καὶ λεπτότατον πάθος, καὶ οὐ ταχέως, οὐδὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πειραζομένου, καταλαμβανόμενον. καὶ γὰρ τῶν ἄλλων παθῶν αἱ προσβολαὶ φανερώτεραι τυγχάνουσι, καὶ εὐκολωτέραν πῶς τὴν πρὸς αὐτάς μάχην ἔχουσι, τῆς ψυχῆς ἐπιγινωσκούσης τὸν πολέμιον, καὶ διὰ τῆς ἀντιρρήσεως, καὶ προσευχῆς τοῦτον εὐθέως ἀνατρεπούσης. ἡ δὲ τῆς κενοδοξίας κακία, πολὺμορφος οὖσα, καθὰ εἴρηται, δυσκαταγώνιστος τυγχάνει. καὶ γὰρ ἐν παντὶ ἐπιτηδεύματι, καὶ ἐν φωνῇ, καὶ λόγῳ, καὶ σιωπῇ, καὶ ἐν ἔργῳ, καὶ ἀγρυπνίᾳ, καὶ ἐν νηστεαῖς, καὶ ἐν εὐχῇ, καὶ ἐν ἀναγνώσει, καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ μακροθυμίᾳ. διὰ πάντων γὰρ τούτων ἐπιχειρεῖ τὸν στρατιώτην τοῦ Χριστοῦ κατατοξεύειν. καὶ γὰρ, ὃν τινὰ μὴ δυνήθῃ πολυτελείᾳ ἐνδυμάτων πρὸς κενοδοξίαν ἀπατήσαι, τοῦτον δι' εὐτελοῦς ἐσθήτος ἐπιχειρεῖ πειράζειν. καὶ ὃν οὐκ ἡδυνήθῃ διὰ τιμῆς ἐπᾶραι, τοῦτον διὰ τοῦ φέρειν δῆθεν ἀτιμίαν, εἰς ἀπόνοιαν αἶρει. καὶ ὃν οὐκ ἡδυνήθῃ πείσαι δι' ἐπιστήμην λόγων κενοδοξεῖν, διὰ σιωπῆς ὡς ἡσυχον δῆθεν δελεάζει. καὶ ὃν οὐκ ἡδυνήθῃ πείσαι διὰ πολυτελείας βρωμάτων χαυνῶσαι, τοῦτον διὰ νηστείας πρὸς ἔπαινον ἐκλύει. καὶ ἀπλῶς πᾶν ἔργον, πᾶν ἐπιτήδευμα, πρόφασιν πολέμου παρέχει τῷ πονηρῷ τούτῳ δαίμονι. ἐτι δὲ πρὸς τούτοις, καὶ κλῆρον φαντάζεσθαι ὑποβάλλει. μέμνημαι γὰρ τινος γέροντος, ἡνίκα ἐν τῇ σκῆτῃ διέτριβον, ἀπελθόντος εἰς κέλλαν τινὸς ἀδελφοῦ, ἐπισκέψεως χά-

ριν, ὃς πλησιάζας αὐτοῦ τῇ θύρᾳ, ἀκούει ἔνδον λαλοῦντος αὐτοῦ· καὶ νομίσας ὁ γέρων ἀπὸ Γραφῆς αὐτὸν μελετᾶν, ἔστη ἀκροώμενος· καὶ αἰσθάνεται παραφρονούντος ὑπὸ τῆς κενοδοξίας, καὶ ἑαυτὸν χειροτονούντος Διάκονον, καὶ τοῖς κατηγουμένοις ἀπόλυσιν παρέχοντας. ὡς οὖν ἤκουσε τούτων ὁ γέρων, ὠθήσας τὴν θύραν εἰσῆλθε καὶ ἀπαντήσας αὐτῷ ὁ ἀδελφός, προσεκύνησε κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἡξίου μαθεῖν παρ' αὐτοῦ, εἰ πολλὴν ὥραν ἔχει πρὸς τὴν θύραν ἱστάμενος· ὁ δὲ γέρων χαριέντως πρὸς αὐτὸν ἀπεκρίθη· ἄρτι, φησὶν, ἦλθον, ὅτε σὺ τὴν ἀπόλυσιν τοῖς κατηγουμένοις ἐπετέλεις. ὁ δὲ ἀδελφός ταῦτα ἀκούσας, ἔπεσε παρὰ τοὺς πόδας τοῦ γέροντος, καὶ παρεκάλει αὐτὸν εὐχέσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅπως ῥυσθῇ ταύτης τῆς πλάνης. τούτων δὲ ἐμνήσθη, δεῖξαι βουλόμενος, εἰς πόσῃ ἀναισθησίαν φέρει τὸν ἄνθρωπον οὗτος ὁ δαίμων. ὁ βουλόμενος τοίνυν τελείως ἀθλῆσαι, καὶ τὸν τῆς δικαιοσύνης στέφανον τελείως ἀναδῆσασθαι πᾶσι τρόποις σπουδάσει τὸ πολύμορφον τοῦτο θηρίον νηκῆσαι. πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων πάντοτε τὸ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ εἰρημένον· Κύριος διεσκόρπισεν ὁστὰ ἄνθρωπαρέσκων. καὶ μηδὲν ποιεῖτω περιβλεπόμενος τὸν τῶν ἀνθρώπων ἔπαινον. ἀλλὰ τὸν παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθὸν μόνον ἐπιζητεῖτω· καὶ ἀπορρίπτων αἰετοὺς ἐπερχομένους ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λογισμούς, καὶ ἐπαινοῦντας αὐτόν. ἐξουδενούτω ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· οὕτως γὰρ δυνήσεται, σὺν Θεῷ, ἀπαλλαγῆναι τοῦ πνεύματος τῆς κενοδοξίας.

ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΗΦΑΝΙΑΣ

Ὁ γόδος ἡμῖν ἄγων ἐστὶν κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς ὑπερηφάνιας. χαλεπώτατος οὗτος, καὶ πάντων τῶν προτέρων ἀγριώτερος. τοὺς τελείους μάλιστα πολεμῶν, καὶ σχεδὸν τοὺς εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀρετῶν ἀναβεβηκότας ἐπιχειρῶν καταστρέφειν. καὶ καθάπερ νόσος λοιμική, καὶ φθοροποιός, οὐχ ἐν μέλος τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅλον διαφθείρει· οὕτως ἡ ὑπερηφάνια, οὐ μέρος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτὴν διαφθείρει. καὶ τῶν μὲν ἄλλων παθῶν ἕκαστον, εἰ καὶ ταρασσει τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ πρὸς μίαν τὴν ἀντικειμένην αὐτῷ ἀρετὴν πολεμοῦν, καὶ ταύτην νικῆσαι φιλονεύκουν, ἐκ μέρους ἐπισκοτοῖ τὴν ψυχὴν, καὶ ταρασσει αὐτήν· τὸ δὲ τῆς ὑπερηφάνιας πά-

θος πᾶσαν αὐτὴν σκοτοῖ, καὶ εἰς ἐσχάτην πτώσιν κατάγει. καὶ ἵνα σαφέστερον νοήσωμεν τὸ εἰρημένον, σκοπήσωμεν οὕτως. ἡ γαστριμαργία, ἐγκράτειαν σπουδάζει διαφθεῖρειν· ἡ πορνεία, τὴν σωφροσύνην· ἡ φιλαργυρία, τὴν ἀκτημοσύνην· ὁ θυμὸς, τὴν πραότητα· καὶ τὰ λοιπὰ τῆς κακίας εἶδη, τὰς ἐναντίας ἀρετάς. ἡ δὲ τῆς ὑπερηφάνιας κακία, ὅταν κυριεύσῃ τῆς ἀθλίας ψυχῆς, ὡς περ τίς χαλεπώτατος τύραννος, μεγάλην πόλιν καὶ ὑψηλὴν παραλαβὼν, ὅλην αὐτὴν καταστρέφει, καὶ ἕως θεμελίων κατασκάπτει. καὶ μάρτυς τούτου ὁ Ἄγγελος ἐκεῖνος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσὼν διὰ τὴν ὑπερηφάνίαν· ἐς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κτισθεὶς, καὶ πάσῃ ἀρετῇ, καὶ σοφίᾳ κατακοσμηθεὶς, οὐ τῇ τοῦ Δεσπότου χάριτι ἡβουλήθη ταῦτα ἐπιγράφειν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φύσει. ὅθεν καὶ ἴσον ἑαυτὸν ὑπελάμβανε τοῦ Θεοῦ εἶναι. καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐνθύμησιν ἐλέγχων ὁ Προφῆτης ἔλεγεν· εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καθιῶ ἐν ὄρει ὑψηλῷ· θήσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καὶ ἔσομαι ὁμοῖος τῷ ὑψίστῳ· σὺ δὲ ἄνθρωπος εἶ, καὶ οὐ Θεός. καὶ πάλιν ἄλλος Προφῆτης λέγει· τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατός; καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ. ταῦτα τοίνυν γινώσκοντες, φοβηθῶμεν καὶ πάσῃ φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ἀπὸ τοῦ θανατηφόρου πνεύματος τῆς ὑπερηφάνιας· ἐπιλέγοντες ἑαυτοῖς αἰετὸ τοῦ Ἀποστόλου, ὅταν ἀρετὴν τινὰ κατορθώσωμεν, τό, οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἰρημένον· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Προφήτου εἰρημένον· ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. καὶ τό, οὐ τοῦ θέλοντος Θεοῦ. καὶ γὰρ εἰ καὶ μάλιστα ἔσται τίς ζέων τῇ προθυμίᾳ, καὶ σπουδαῖος τῇ προαιρέσει, σαρκὶ συνδεδεμένος καὶ αἵματι, οὐ δυνήσεται πρὸς τελειότητα φθάσαι, εἰ μὴ τῷ ἐλέει τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ Ἰάκωβος φησὶ. πᾶσα δόσις ἀγαθή, ἄνωθεν ἐστίν. καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· τί γὰρ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ ἰδίοις ἐπαιρόμενος; ὅτι δὲ χάριτι, καὶ ἐλέει Θεοῦ ἡ σωτηρία ἡμῖν προσγίνεται, μάρτυς ἀληθής ὁ ληστής ἐκεῖνος· ὃς οὐκ ἀρετῆς ἄθλον τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐκομίσατο, ἀλλὰ χάριτι Θεοῦ, καὶ ἐλέει.

ταῦτα οἱ πατέρες ἡμῶν ἐπιστάμενοι πάν-
τες, μιᾷ γνώμῃ παρεδεδώκασιν, μὴ ἄλλως
δύνασθαι πρὸς τελείωσιν ἀρετῆς φθάσαι, εἰ
μὴ διὰ ταπεινώσεως· ἥτις ἀπὸ πίστεως, καὶ
φόβου Θεοῦ, καὶ πραότητος, καὶ τελείας ἀ-

κτημοσύνης προσγίνεσθαι πέφυκε· δι' ὧν καὶ
ἡ τελεία ἀγάπη κατορθοῦται. χάριτι, καὶ
φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΟΝΤΙΟΝ ΗΓΟΥΜΕΝΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΚΗΤΗΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ,
ΛΟΓΟΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΠΟΛΛΗΣ ΑΝΑΜΕΣΤΟΣ.

ΤΟ χρέος ὅπερ ἐπηγγειλάμην τῷ μα-
καριωτάτῳ Πάπᾳ Κάστορι, περὶ τῆς
διηγήσεως τοῦτε βίου τῶν Ἀγίων Πατέ-
ρων, καὶ τῆς τούτων διδασκαλίας, μερικῶς
ἀποδεδωκώς ἐν τοῖς παρ' ἐμοῦ πρὸς αὐτὸν
πάλαι γραφεῖσιν, ἀγιώτατε Λεόντιε· περὶ τε
διατυπώσεως κοινοβίων, καὶ περὶ τῶν ὁκτῶ
τῆς κακίας λογισμῶν· νῦν προεθέμην ἀπο-
ποληρῶσαι. Ἐπειδὴ δὲ μεμάθηκα, ὅτι ἀ-
πολιτῶν ἡμᾶς ὁ προειρημένος ἀρχιερεὺς με-
τώκησε πρὸς τὸν Χριστόν, ἀναγκαῖον ἡγη-
σάμην, σοὶ τῷ διαδεξαμένῳ τὴν ἐκείνου ἀ-
ρετήν, καὶ τὴν τοῦ μοναστηρίου, σὺν Θεῷ,
φροντίδα, τὰ λείποντα τῷ διηγήματι ἀνα-
πληρώσας ἀποστεῖλαι. Ὅτε τοίνυν ἐν τῇ
ἐρήμῳ τῆς σκήτεως, ὅπου τῶν μοναχῶν οἱ
δοκιμώτατοι πατέρες, παραγεγόναμεν ἐγώ
τε, καὶ ὁ ἅγιος Γερμανός· ὃς ἐκ πρώτης
ἡλικίας φίλος μου πνευματικὸς ἐγεγόνει,
ἐν τοῖς παιδευτηρίοις, καὶ ἐν τῇ στρατείᾳ,
καὶ ἐν τῷ μονήρῳ βίῳ· ἐθεασάμεθα τὸν
ἀββᾶν Μωϋσῆν, ἄνδρα ἅγιον, οὐ μόνον πρα-
κτικαῖς ἀρεταῖς, ἀλλὰ καὶ θεωρίᾳ πνευμα-
τικῇ διαλάμποντα. τοῦτον οὖν παρεκαλοῦ-
μεν μετὰ δακρύων, εἰπεῖν ἡμῖν λόγον οἰ-
κοδομῆς, δι' οὗ δύνησόμεθα ἐπιβῆναι τῆς
τελειότητος. Ὅστις πολλὰ παρακληθεὶς ἐ-
λεγε· τέκνα, πᾶσαι, φησὶν, αἱ ἀρεταί, καὶ
τὰ ἐπιτηδεύματα, σκοπὸν τινα ἔχουσι· πρὸς
ὃνπερ οἱ ἀφορῶντες, ἑαυτοὺς ρυθμίζοντες,
τοῦ ποθομένου τέλους ἐπιτυγχάνουσι. καὶ
γὰρ ὁ γεωργός, ποτὲ μὲν ἡλίου τὴν φλόγα,
ποτὲ δὲ τοῦ ψύχους τὸ χρῶς ὑπομένων,
προθύμως τὴν γῆν ἐργάζεται· σκοπὸν ἔχων,

καθαρὰν ταύτην ἀκανθῶν καὶ βοτανῶν ἀ-
ποδείξαι· τέλος δέ, τὴν ἐκ τῶν καρπῶν ἀ-
πολαυσιν. καὶ ὁ πραγματευόμενος, οὔτε τοὺς
ἐκ θαλάττης, οὔτε τοὺς ἐκ γῆς κινδύνους
ὑφορῶμενος, προθύμως ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι τῇ
πραγματείᾳ· σκοπὸν ἔχων, τὸ ἐξ αὐτῆς κέρ-
δος· τέλος δέ, τὴν ἐκ τοῦ κέρδους ἀπολαυ-
σιν. καὶ ὁ στρατευόμενος, οὔτε τοὺς ἐκ τῶν
πολέμων κινδύνους, οὔτε τὰς ἐκ τῆς ξενι-
τείας ταλαιπωρίας ὑφορᾷται· σκοπὸν ἔχων,
τὴν ἐκ τῆς ἀνδραγαθίας προκοπὴν ἐν ἀξιώ-
ματι· τέλος δέ, τὸ ἐκ τοῦ ἀξιώματος κέρ-
δος. ἔχει τοίνυν καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπαγγελία
σκοπὸν, καὶ τέλος ἴδιον, ὑπὲρ οὗ πάντα πό-
νον καὶ κάματον ὑπομένομεν προθύμως. διὰ
γὰρ τοῦτο ἡ τῶν νηστειῶν ἀσιτία, οὐ κα-
ταπονεῖ ἡμᾶς· ὁ τῶν ἀγρυπνιῶν πόνος, τέρ-
πει· ἡ ἀνάγνωσις καὶ ἡ μελέτη τῶν Γρα-
φῶν, προθύμως γίνεται· καὶ κάματος ἔργου,
καὶ ὑπακοή, καὶ γύμνωσις πάντων τῶν γήι-
νων πραγμάτων, καὶ ἡ ἐν ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ
διατριβή, ἡδέως ἐπιτελοῦνται. ὁμεῖς δὲ κα-
ταφρονήσαντες πατρίδος, καὶ γένους, καὶ
ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ξενιτείαν κατα-
δεξάμενοι, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀνθρώπους ἀγροί-
κους καὶ ἰδιώτας παραγενόμενοι, εἶπατέ μοι
ποῖός ἐστιν ὁ ὑμέτερος σκοπός; καὶ εἰς ὁ-
ποῖον τέλος ἀφορῶντες, τοῦτο πεποιήκατε;
Ἀποκριθέντες δέ, εἶπομεν· διὰ τὴν βασιλεί-
αν τῶν οὐρανῶν. Πρὸς ὅπερ ὁ ἀββᾶς Μωϋ-
σῆς, καλῶς, μὲν φησι, περὶ τοῦ τέλους εἰ-
ρήκατε· τίς δὲ ἐστιν ὁ σκοπός, πρὸς ὃν ἀ-
ποβλέποντες, καὶ μὴ ἐκκλίνοντες τῆς εὐθεί-
ας ὁδοῦ, δυνάμεθα τυχεῖν τῆς βασιλείας

τῶν οὐρανῶν ; οὐκ εἰρήκατε. Καὶ ὅτε ἀ-
γνοεῖν ὡμολογήσαμεν, ὁ γέρων ἀπεκρίνατό·
τέλος μὲν οὖν τῆς ἡμετέρας ἐπαγγελίας,
ὡς εἰρηται, ἡ βασιλεία ἐστὶ τοῦ Θεοῦ σκο-
πὸς δέ, ἡ τῆς καρδίας καθαρότης· ἥς χω-
ρίς, ἀδύνατόν ἐστιν εἰς ἐκεῖνο τὸ τέλος ἐλ-
θεῖν. Ἐν τούτῳ τοίνυν τῷ σκοπῷ, πάντοτε
ὁ ἡμέτερος νοῦς ἔστω· κἄν ποτε συμβῇ πρὸς
ὀλίγον τὴν καρδίαν τῆς εὐθείας ἐκκλίνειν
ὁδοῦ, παραυτίκα ταύτην ἐπαναξώμεν, ὡς-
περ τεκτονικῷ κανόνι, τῷ σκοπῷ ἀπευθύνον-
τες. τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ Ἀπό-
στολος ἐπιστάμενος, φησί· τῶν μὲν ἐπισθεν
ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτει-
νόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω, ἐπὶ τὸ βρα-
βεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Θεοῦ. ὑπὲρ
τούτου τοίνυν τοῦ σκοποῦ, καὶ ἡμεῖς πάντα
διαπραττόμεθα· ὑπὲρ τούτου, πάντων κατα-
φρονούμεν, καὶ πατρίδος, καὶ γένους, καὶ
χρημάτων, καὶ ὅλου τοῦ κόσμου· ἵνα τὴν
καθαρότητα τῆς καρδίας κτησώμεθα. εἰ δὲ
τοῦ σκοποῦ τούτου λήθην ποιησώμεθα, ἐπά-
ναγκές ἐστιν, ὡς ἐν σκοτίᾳ περιπατοῦντας,
καὶ ἔξω τῆς εὐθείας βαδίζοντας, πολλὰ προσ-
κόπτειν, καὶ πολλὰ πλανᾶσθαι. τοῦτο γὰρ
πολλοῖς συνέβη· οἵτινες ἐν ἀρχῇ τῆς ἀπο-
ταγῆς καταφρονήσαντες πλούτου, καὶ χρη-
μάτων, καὶ ὅλου τοῦ κόσμου, ὕστερον ὑπὲρ
δικέλλης, καὶ ῥαφίδος, καὶ καλάμου, καὶ
βιβλίου, συγκινοῦσι τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἐρ-
γὴν· οὐκ ἂν τοῦτο παθόντες, εἰ ἐμνημόνευον
τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν, πάντων τῶν πραγμάτων
κατεφρόνησαν. διὰ γὰρ τὴν τῶν πλησίον
ἀγάπην, πλούτου καταφρονούμεν· ἵνα μὴ
ὑπὲρ τούτου μαχόμενοι, καὶ τὴν τῆς ὁργῆς
διάθεσιν αὐξάνοντες, ἐκπέσωμεν τῆς ἀγά-
πης. ὅταν οὖν ἐν ταῖς μικραῖς ὕλαις, τὴν
αὐτὴν τῆς ὁργῆς διάθεσιν πρὸς τὸν ἀδελφὸν
ἐπιδεικνύμεθα, ἐκπεπτώκαμεν τοῦ σκοποῦ,
καὶ ὄφελος οὐδὲν ἡμῖν τῆς ἀποταγῆς. ὅπερ
καὶ ὁ μακάριος Ἀπόστολος ἐπιστάμενος,
ἔλεγε· κἄν ὧ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσω-
μαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.
ὅθεν μανθάνομεν τὴν τελειώσιν, οὐ παρα-
χρήμα τῇ γυμνότητι, καὶ τῇ ἀποταγῇ τῶν
πραγμάτων ἐπισυμβαίνειν, ἀλλὰ μετὰ τὴν
τῆς ἀγάπης κατόρθωσιν· ἥς τινος τὰ ἰδιώ-
ματα, ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος διαγράφει· ἡ ἀ-
γάπη, λέγων, οὐ ζηλοῖ, οὐ φισιοῦται, οὐκ
ὀργίζεται, οὐ φθονεῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ
λογίζεται τὸ κακόν. ταῦτα δὲ πάντα, κα-
θαρότητα συνίστησι καρδίας. διὰ ταύτην δεῖ

πάντα πράττειν· καὶ χρημάτων καταφρο-
νεῖν· καὶ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας ἡδέως ἀ-
νέχεσθαι· καὶ ἀναγνώσασθαι καὶ ψαλμοῖς
προσομιλεῖν· οὐ μόντοι διὰ τὰ προειρημένα,
ἐκείνης ἀμελεῖν, εἴποτε συμβῇ κατὰ τινα
ἀναγκαίαν, καὶ κατὰ Θεὸν ἀσχολίαν, ἀπὸ
τῆς συνήθους νηστείας καὶ ἀναγνώσεως ἐμ-
ποδισθῆναι. οὔτε γὰρ τοσοῦτον ἐστὶ κέρδος
νηστείας, ὅσον ὁργῆς ζημία· οὐδὲ τοσαύτη
ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ὠφέλεια, ὅση βλάβη
ἐκ τοῦ περιφονῆσαι τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ λυπη-
σαι τοῦτον. καὶ γὰρ αἱ νηστεῖαι, καὶ ἀγρυ-
πνίαι, καὶ ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν, καὶ ἡ
γυμνωσις τοῦ πλούτου, καὶ ἡ ἀποταγὴ ὅλου
τοῦ κόσμου, οὐκ ἐστὶ τελειότης, καθὰ εἴ-
ρηται, ἀλλὰ τελειότητος ἐργαλεῖα. ἐπειδὴ
οὐκ ἐν τούτοις εὐρίσκεται ἡ τελειότης, ἀλλὰ
διὰ τούτων προσγίνεται. εἰς μάτην τοίνυν
ἐπὶ νηστεία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἀκτημοσύνη,
καὶ ἀναγνώσει Γραφῶν ἐγκαυχώμεθα, ὅταν
μὴ τὴν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησίον ἀ-
γάπην κατορθώσωμεν. ὁ γὰρ κατορθώσας
τὴν ἀγάπην, ἐν ἑαυτῷ ἔχει τὸν Θεόν· καὶ ὁ
νοῦς αὐτοῦ αἰετὰ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ.

Πρὸς ταῦτα ὁ Γερμανός· καὶ τίς δύνα-
ται τῇ σαρκὶ ταύτῃ συνδεδεμένος, ἔχειν τὸν
νοῦν αἰετὰ μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς μηδὲν ἄλλο
ἐνθυμεῖσθαι ; μὴ περὶ ἐπισκέψεως ἀσθενούν-
των· μὴ περὶ ὑποδοχῆς ξένων· μὴ περὶ ἐρ-
γοχείρου, ἢ τῶν λοιπῶν χρειῶν τοῦ σώμα-
τος, ἀναγκαίων οὓων καὶ ἀπαραιτήτων ;
τὸ τελευταῖον, πῶς δυνήσεται διάνοις ἀν-
θρώπου, τὸν ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον
Θεὸν αἰετὰ βλέπειν, καὶ ἀχώριστος αὐτοῦ εἶ-
ναι. Ὁ Μωϋσῆς εἶπεν· ὁρᾶν μὲν αἰετὰ Θεόν,
καὶ ἀχώριστον εἶναι αὐτοῦ, τῷ τρόπῳ ᾧ
νομίζετε, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ σάρκα φο-
ροῦντι, καὶ ἀσθενείᾳ συνευγμένῳ. ἐτέρῳ δὲ
τρόπῳ, δυνατόν ὁρᾶν Θεόν. ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ
θεωρία, πολλαχῶς λαμβάνεται καὶ θεωρεῖ-
ται. καὶ γὰρ ὁ Θεός, οὐκ ἐν μόνῃ τῇ μα-
καρίᾳ, καὶ ἀκατάληπτῳ αὐτοῦ οὐσίᾳ γνω-
ρίζεται· τοῦτο γὰρ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι,
τοῖς Ἁγίοις αὐτοῦ μόνοις τετήρηται· ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῆς μεγαλειότητος, καὶ καλλονῆς
τῶν αὐτοῦ κτισμάτων· καὶ ἐκ τῆς καθ' ἡ-
μέραν γινομένης διοικήσεως αὐτοῦ καὶ προ-
νοίας, γνωρίζεται· καὶ ἐκ τῆς δικαιοσύνης
αὐτοῦ· καὶ ἐκ τῶν θαυμασίων, ὧν καθ' ἑ-
κάστην γενεάν εἰς τοὺς Ἁγίους αὐτοῦ ἐπι-
δείκνυται. ὅταν γὰρ ἐννοήσωμεν τὸ ἀμέτρη-
τον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως· καὶ τὸν ἀκοίμη-

τον αὐτοῦ ὀφθαλμόν, τὸν τὰ κρυπτὰ τῶν καρδιῶν ἐφορῶντα, καὶ ἐν λαθεῖν οὐδὲν δύναται· φόβῳ καρδίας συσχεθέντες, τοῦτον θαυμάζομεν τε καὶ προσκυνοῦμεν. ὅταν ἐννοήσωμεν ὅτι ἀριθμηταὶ αὐτῷ εἰσι σταγόνες ὕετος, καὶ ψάμμος θαλάσσης, καὶ ἀστέρες οὐρανοῦ, ἐκπληττόμεθα ἐπὶ τῷ μεγαλειῷ τῆς φύσεως καὶ τῆς σοφίας. ὅταν ἐννοήσωμεν τὴν ἄρρητον καὶ ἀδιήγητον αὐτοῦ σοφίαν, καὶ φιλανθρωπίαν, καὶ τὴν ἀκατάληπτον μακροθυμίαν, βαστάζουσιν τὰ ἀναριθμητὰ πταίσματα τῶν ἀμαρτανόντων. δοξάζομεν τοῦτον. ὅταν ἐννοήσωμεν τὴν μεγάλην αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς ἀγάπην, ὅτι μηδὲν ἀγαθὸν ἡμῶν ἐργασαμένων, κατηξίωσεν ἀνθρώπος γενέσθαι, Θεὸς ὢν, ἵνα σώτῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς πλάνης, διεγειρόμεθα πρὸς τὸν πόθον αὐτοῦ. ὅταν ἐννοήσωμεν, ὅτι τὸν ἀντιδικὸν ἡμῶν διάβολον αὐτὸς ἐν ἡμῖν νικῶν, ὑπὲρ μόνης τῆς προαιρέσεως, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν νεύσεως, αἰωνίαν ἡμῖν δωρεῖται ζωὴν, προσκυνοῦμεν αὐτόν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τοιοῦτότροποι ἀναρίθμητοι θεωρίαι, αἵτινες κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας ἡμῶν, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθάρσεως ἐν ἡμῖν ἀναφύονται, δι' ὧν ὁρᾶται Θεὸς καὶ νοεῖται. Πάλιν οὖν ἠρώτησεν ὁ Γερμανός· πόθεν οὖν συμβαίνει τοῦτο; ὅτι πολλάκις μὴ θελόντων ἡμῶν, πολλαὶ ἐνθυμήσεις, καὶ πονηροὶ λογισμοὶ παρενοχλοῦσι, καὶ σχεδὸν ἀγνοούντων ἡμῶν, κλέπτουσιν ἡμᾶς, λανθανόντως καὶ λεπτῶς ἐπεισερχόμενοι· ὥς μὴ μόνον μὴ δύνασθαι κωλύειν ἐρχεσθαι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ δυσχέρειαν πολλὴν εἶναι ἐπιγινώσκειν αὐτούς; καὶ εἰ δυνατόν ἐστι τὴν διάνοιαν παντελῶς σχολάζειν ἀπὸ τούτων, καὶ μηδαμῶς παρενοχλεῖσθαι, μαθεῖν ἀξιούμεν. Ὁ Μωϋσῆς εἶπεν· διάνοιαν μὲν μὴ παρενοχλεῖσθαι ταῖς ἐνθυμήσεσι ταύταις, ἀδύνατον· δέχεσθαι δὲ ταύτας, καὶ ἐμμελεῖσθαι αὐταῖς, ἢ ἀπορρίπτειν αὐτάς, παντὶ τῷ σπουδάζοντι δυνατόν. ὥσπερ γὰρ τὸ ἐρχεσθαι αὐτάς, οὐκ ἐστὶν ἐν ἡμῖν· οὕτως ἢ ἀποδιώξαι αὐτῶν, ἐν ἐξουσίᾳ κεῖται ἡμῶν· καὶ ἡ ἐπανόρθωσις δὲ τῆς ἡμετέρας διανοίας, ἐν τῇ ἡμῶν ἐστὶ προαίρεσις, καὶ σπουδῇ. ὅταν γὰρ συνετῶς, καὶ συνεχῶς μελετῶμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, εἰς ψαλμούς τε καὶ ᾠδὰς ἀδολεσχωμεν, νηστεύωμεν τε καὶ ἀγρυπνίας προσασχολώμεθα, καὶ μνημονεύωμεν συνεχῶς τῶν μελλόντων, τῆς τε βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς γεέννης

τοῦ πυρός, καὶ πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἐλαττοῦνται, καὶ τόπον οὐχ εὐρίσκουσιν. ὅταν δὲ κοσμικαῖς φροντίσι καὶ σάρκικοις πράγμασιν ἐνασχολώμεθα, καὶ ὁμιλίαις ματαίαις, ἢ ἀργαῖς ἑαυτοὺς ἐκδιδοῦμεν, πλεονάζουσιν ἐν ἡμῖν οἱ σαυλοὶ λογισμοί. ὥς περ γὰρ μύλον ἐξ ὕδατων κινούμενον, ἀδύνατον ἀργῆσαι τῆς κινήσεως· ἐν ἐξουσίᾳ δὲ ἐστὶ τοῦ ἐφεστώτος τῷ μύλῳ σίτον ἀλέσαι, ἢ ζιζάνιον· οὕτως ἡ διάνοια ἡμῶν ἀεικίνητος οὖσα, οὐ δύναται ἀργεῖν ἀπὸ λογισμῶν· ἐν ἡμῖν δὲ ἐστὶ, δοῦναι αὐτῇ, τῇ πνευματικῇ μελέτῃ, ἢ σαρκικὴν ἐργασίαν. Πρὸς ταῦτα θαυμάζοντας ἡμᾶς ὁ γέρων βλέπων, καὶ ἐκπληττομένους, καὶ πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀκορέστω πόθῳ διακειμένους, πρὸς ὀλίγον σιωπήσας, πάλιν εἶπεν· Ἐπειδὴ εἰς μῆκος τοσοῦτον τὸν λόγον ἐξέτεινεν ὁ ὑμέτερος πόθος, καὶ ἐτι πρόθυμοι ἐστέ· ὥς ἐκ τούτου στοχάζεσθαι με, διψᾶν ὑμᾶς ἐν ἀληθείᾳ τῆς τελειότητος τὴν διδαχὴν· βούλομαι ὑμῖν περὶ τοῦ ἐξαίρετου ἀγαθοῦ τῆς διακρίσεως, διαλεχθῆναι· ἥτις μεταξύ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ἀκρόπολις τις, καὶ βασιλεὺς τυγχάνει. καὶ δεῖξαι τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς, καὶ τὸ ὕψος, καὶ τὴν ὠφέλειαν, οὐ μόνον ἐκ τῶν ἡμετέρων λόγων, ἀλλὰ καὶ ἀρχαίαις τῶν Πατέρων γνώμαις, τοῦ Κυρίου τὴν χάριν κατὰ τὴν ἀξίαν καὶ τὸν πόθον τῶν ἀκροωμένων, τοῖς ἐξηγουμένοις παρέχοντος. Ἔστι γὰρ οὐ μικρὰ ἀρετὴ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιστημοτάτων τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων τυγχάνουσα· ἐν οἷς φησὶν ὁ Ἀπόστολος· ἄλλω δίδοται διὰ τοῦ Πνεύματος, λόγος σοφίας· ἄλλω, λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα· ἄλλω, πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλω, χαρίσματα ἰαμάτων· ἄλλω, διακρίσεις πνευμάτων. Εἶτα συμπληρωθέντος τοῦ καταλόγου τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἐπιφέρει· πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα. Ὅρατε τοίνυν οὐ γήινον, οὐδὲ μικρὸν εἶναι τῆς διακρίσεως τὸ δῶρον, ἀλλὰ τῆς θείας χάριτος μέγιστον δῶρον· ἢ τι εἰ μὴ ὁ μοναχὸς πάσῃ δυνάμει καὶ σπουδῇ ἐπακολουθήσει, καὶ τῶν ἀνερχομένων εἰς αὐτὸν πνευμάτων τὴν διάκρισιν βεβαίῳ λογισμῷ κτήσεται, ἐπάναγκές ἐστιν αὐτόν, ὥς ἐν νυκτὶ πλανώμενον, οὐ μόνον τοῖς χαλεπωτάτοις τῆς κακίας βόθροις περιπίπτειν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὁμαλοῖς καὶ ὀρθοῖς προσκόπτειν. μέμνημαι γοῦν ποτε ἐν

τοῖς χρόνοις τῆς νεότητός μου, γενόμενος ἐν τοῖς μέρεσι Θηβαῖδος, ὅπου ὁ μακάριος Ἀντώνιος διέτριβε, Γέροντας συναχθῆναι πρὸς αὐτόν, καὶ ζήτησιν μετ' αὐτοῦ ποιῆσθαι περὶ τελειότητος ἀρετῆς· ποῖα ἄρα πασῶν ἂν εἴη μείζων τῶν ἀρετῶν, καὶ δυναμένη τὸν μοναχὸν ἐκ τῶν δικτύων τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἀπάτης αὐτοῦ, ἀβλαβῆ διαφυλάττειν; Ἐκαστος τοίνυν, κατὰ τὴν κατὰληψιν τῆς αὐτοῦ διαίτης, ἐδίδου γνώμην. Καὶ οἱ μὲν, ἔλεγον νηστεῖαν καὶ ἀγρυπνίαν· ὡς διὰ τούτων τῆς διανοίας λεπτυνομένης, καὶ ἀγνεύσεως προσγινομένης, εὐχερέστερον τῷ Θεῷ δύνασθαι προσεγγίζειν. Ἄλλοι δέ, τὴν ἀκτῆμοσύνην, καὶ καταφρόνησιν τῶν οἰκείων πραγμάτων· ὡς ἐκ τούτου τῆς διανοίας ἐκλυτρουμένης τῶν πολυπλόκων σχοινίων τῆς κοσμικῆς μερίμνης, δύνασθαι εὐχερέστερον τῷ Θεῷ προσεγγίζειν. Ἄλλοι τῆς ἐλεημοσύνης τὴν ἀρετὴν προέκριναν· ὡς τοῦ Κυρίου ἐν Εὐαγγελίοις λέγοντος· δεῦτε οἱ ἐυλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὅτε τοῦτον τὸν τρόπον, διαφοροῖς ἀρεταῖς ἕκαστος, κατὰ τὴν δοκοῦσαν αὐτῷ γνώμην, ἔλεγε Θεῷ μᾶλλον δύνασθαι τὸν ἄνθρωπον προσεγγίζειν, καὶ παρεληλύθει τὸ πολὺ μέρος τῆς νυκτός, τῇ ζητήσει ταύτῃ προσαναλωθέν· ἔσχατος πάντων ὁ μακάριος Ἀντώνιος ἀπεκρίνατο. ταῦτα μὲν πάντα ἃ εἰρήκατε, καὶ ἀναγκαῖα τυγχάνει, καὶ συμφέροντα τοῖς ζητοῦσι τὸν Θεόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐπιθυμοῦσιν ἔλθειν· ἀλλὰ ταύταις ταῖς ἀρεταῖς τὰ πρωτεῖα παρασχεῖν οὐ συγχωρεῖ ἡμῖν, τὸ εὐρηκέναι ἡμᾶς πολλοὺς καὶ νηστεύουσιν καὶ ἀγρυπνίαις κατατριβέντας, καὶ ἐν ἐρήμῳ ἑαυτοὺς ἀποχωρήσαντας· καὶ ἀκτῆμοσύνην εἰς ἄκρον ἀσκήσαντας οὕτως, ὡς μηδὲ τὴν καθημερινὴν τροφὴν ἑαυτοῖς καταλιμπάνειν· καὶ τὴν ἐλεημοσύνην κατορθώσαντας ἐπιτοστοῦτον, ὡς μὴ ἐπαρκεῖν αὐτοῖς τὰ ὄντα πρὸς διάδοσιν· καὶ μετὰ ταῦτα, ἐλεεινῶς ἐκπεπωκότας τῆς ἀρετῆς καὶ πρὸς κακίαν ὀλισθήσαντας. τί τοίνυν τὸ ποιῶσαν αὐτοὺς ἀποσφαλῆναι τῆς εὐθείας ὁδοῦ; οὐκ ἄλλό τι, κατὰ τὸν ἐμὸν ὅρον, καὶ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἢ τὸ μὴ ἐσχηκέναι αὐτοὺς τὸ τῆς διακρίσεως χάρισμα. αὕτη γὰρ διδάσκει τὸν ἄνθρωπον, καταλιμπάνοντα τὴν ἐφ' ἑκάτερα μέρη ὑπερβολήν, ὁδῷ βασιλικῇ βαδίζειν· καὶ

οὔτε δι' ἐγκρατείας ἀμέτρου συγχωρεῖ ἐκ τῶν δεξιῶν κλέπτεσθαι, οὔτε πρὸς ἀδιαφορίαν καὶ χαύνωσιν ἐκ τῶν ἀριστερῶν κατασύρεσθαι. καὶ γὰρ ὁφθαλμὸς τις τῆς ψυχῆς καὶ λύχνος, ἡ διάκρισις ὑπάρχει, κατ' ἐκείνην τὴν εὐαγγελικὴν φωνὴν τὴν λέγουσαν· ὁ λύχνος τοῦ σώματος ἐστὶν ὁ ὁφθαλμὸς· εἰ οὖν ὁ ὁφθαλμὸς σου ἀπλοῦς γένηται, ὁλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται· εἰ δὲ ὁ ὁφθαλμὸς σου σκοτεινὸς γένηται, ὁλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· διότι πάσας τὰς ἐνθυμήσεις, καὶ τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἡ διάκρισις διερευνῶσα, διατέλλει καὶ διαχωρίζει πᾶν φαῦλον καὶ ἀπαρέσκον Θεῷ πρᾶγμα, καὶ μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ ποιεῖ τὴν πλάνην. Καὶ τοῦτο μάθοι τις ἂν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἱστορουμένων. ὁ γὰρ Σαουλ ἐκεῖνος, ὁ πρῶτος πιστευθεὶς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραὴλ, ἐπειδὴ τοῦτον τὸν τῆς διακρίσεως ὁφθαλμὸν οὐκ ἔσχε, σκοτωθεὶς τὴν διάνοιαν, οὐκ ἔγνω διακρίναι, ὅτι μᾶλλον τοῦ προσεγγεῖν θυσίαν, ἀρεστὸν ὑπῆρχε Θεῷ, τὸ ὑπακούσαι αὐτὸν τῷ τοῦ Ἁγίου Σαμουὴλ παραγγέλματι· καὶ ἐξ ὧν ἐνόμιζε θεραπεύειν τὸν Θεόν, ἐξ ἐκείνων προσκρούει, καὶ ἀπόβλητος γίνεται τῆς βασιλείας· οὐκ ἂν τοῦτο παθῶν, εἰ τὸ φῶς τῆς διακρίσεως ἐν ἑαυτῷ ἐτύγγανε κεκτημένος. ταύτην καὶ ὁ Ἀπόστολος ἡλίου ὀνομάζει, κατὰ τὸ εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ· ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. αὕτη καὶ τῆς ἡμετέρας ζωῆς λέγεται κυβέρνησις, κατὰ τὸ γεγραμμένον· οἷς οὐκ ἔστι κυβέρνησις, πίπτουσιν ὡς περ φύλλα. αὕτη, βούλευμα ὑπὸ τῆς Γραφῆς λέγεται, ὁτινός χωρίς, οὐδὲν πράττειν ὑπὸ τῆς Γραφῆς παιδευόμεθα· οὕτως, ὡς μηδὲ αὐτὸν τὸν πνευματικὸν οἶνον, ὃς εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου, χωρίς αὐτῆς συγχωρεῖσθαι πίνειν, κατὰ τὸ φάσκον λόγιον· μετὰ βουλῆς οἰνοπότει· καὶ πάλιν, ὡς πέρφησι πόλις κατεσκαμμένη καὶ ἀτείχιστος, οὕτως ἐστὶν ἄνθρωπος, ὃς οὐ μετὰ βουλῆς πάντα πράττει. ἐν ταύτῃ σοφία, ἐν ταύτῃ νόησις τε καὶ αἰσθησις συνίσταται· ὦν χωρίς, οὔτε ὁ ἐνδότερος ἡμῶν οἶκος δύναται κτισθῆναι, οὔτε ὁ πνευματικὸς πλοῦτος συναθροισθῆναι, κατὰ τὸ εἰρημένον· μετὰ σοφίας κτίζεται οἶκος, καὶ μετὰ συνέσεως ἀνθρώπεται, καὶ μετὰ φρονήσεως πληροῦνται τὰ ταμεῖα πλοῦτου. αὕτη εἰρηται καὶ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἐξὶν τὰ αἰσθητήρια γε-

πο-
νηρός

γυμνασμένα ἐχόντων, πρὸς διάκρισιν ἀγα-
θοῦ τε, καὶ κακοῦ. διὰ τούτων τοίνυν προ-
φανῶς ἀποδείκνυται, μηδεμίαν, ἀνευ τοῦ
χαρίσματος τῆς διακρίσεως, ἀρετὴν συνί-
στασθαι, ἢ βεβαίαν διαμείνειν ἕως τέλους· πᾶ-
σων γὰρ τῶν ἀρετῶν γεννήτρια καὶ φύλαξ
ὑπάρχει. Οὗτος μὲν ὁ ὅρος καὶ ἡ γνώμη
Ἀντωνίου, ᾧ καὶ σύμφηφοι οἱ λοιποὶ Πα-
τέρες ἐγένοντο. Ἵνα δὲ καὶ ἀπὸ νεαρῶν πα-
ραδειγμάτων, καὶ τῶν ἐν τοῖς χρόνις ἡμῶν,
βεβαιώσωμεν τὸν ὅρον τοῦ Ἁγίου Ἀντω-
νίου, ἀναμνήσθητε καὶ ὑμεῖς τοῦ γέροντος
Ἡρωνος, καὶ τοῦ ἐλεεινοῦ πτώματος, οὗ ὑ-
πέστη πρὸ ὀλίγων τούτων ἡμερῶν ἐπ' ὄψιν
ἡμῶν· ποῖω τρόπῳ τῇ χλεύῃ τοῦ διαβολοῦ,
ἀπὸ τοῦ ὕψους ἐκείνου τῆς πολιτείας, εἰς
τὸ βάθος τοῦ θανάτου κατηνέχθη. τούτον
γὰρ μεμνήμεθα, πεντήκοντα ἔτη ἐν τῇ ἀγ-
χερήμῳ διατρίψαντα· μεγάλη σκληραγωγία,
καὶ συντόνῳ ἐγκρατεῖα κεχρημένον· καὶ τὴν
ἀκροτάτην ἔρημον καὶ μόνωσιν ὑπὲρ πάντας
τοὺς ἐνταῦθα διατρίψαντα, καὶ μεταδιώ-
ξαντα· ὅς μετὰ τοσούτους πόνους καὶ ἀγῶ-
νας ἐμπαιχθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβολοῦ, καὶ εἰς
βαρύτερον πῶμα ὀλισθήσας, πάντας τοὺς
ἐν ἀγχερήμῳ πατέρας καὶ ἀδελφούς, εἰς ἀ-
παραμύθητον πένθος ἐνέβαλεν· οὐκ ἂν τοῦτο
παθὼν, εἰ ἔτυχεν ἱσχυρισμένος τῇ τῆς δια-
κρίσεως ἀρετῇ, ἥτις ἐδίδαξεν ἂν αὐτόν, μὴ
τῷ ἰδίῳ λογισμῷ, ἀλλὰ τῇ συμβουλίᾳ τῶν
πατέρων καὶ ἀδελφῶν πείθεσθαι· ἐπιτοσοῦ-
τον γὰρ τῷ ἰδίῳ λογισμῷ ἀκολουθῶν, τὴν
νηστείαν, καὶ τὸ ἀφιδιάζειν ἀπὸ τῶν ἀν-
θρώπων μετεδίωξεν, ὥς μὴδὲ κατὰ τὴν ἑορ-
τὴν τοῦ Ἁγίου Πάτχα παραγίνεσθαι ἐν τῇ
Ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ συνερχόμενος τοῖς πα-
τράσι καὶ ἀδελφοῖς, καὶ συνεσθίων αὐτοῖς,
ἀναγκασθῇ μεταλαβεῖν ἱσπρίου, ἢ ἄλλου
τινὸς τῶν προσφερομένων ἐν τῇ τραπέζῃ,
καὶ δόξῃ ἐκπεπτωκέναι τοῦ ἰδίου σκοποῦ καὶ
ὁρου, οὗτος οὐ, ἐπιπολὺ τῷ ἰδίῳ θελήματι
ἐξαπατηθεὶς, ἄγγελον τοῦ Σατανᾶ ὑποδεξά-
μενος, τοῦτον ὡς ἄγγελον φωτὸς προσκυ-
νήσας, προστάττεται ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ
μεσονύκτιον εἰς φρέαρ βαθύτατον ρίψαι ἑαυ-
τόν· ὥστε αὐτὸν γινῶναι, διὰ πείρας, ὡς οὐ-
δαμῶς κινδύνῳ λείποντι ὑποκείμεται, διὰ
τὴν προσοῦσαν αὐτῷ μεγάλην ἀρετὴν, καὶ
τοὺς κατὰ Θεὸν καμάτων. ὁ δὲ μὴ διακρί-
νας τῷ λογισμῷ τὸν ταῦτα συμβουλευόντα,
ἀλλὰ σκοτωθεὶς τὴν διάνοιαν, ἐνέβαλεν ἑαυ-
τόν, κατὰ τὸ μεσονύκτιον, ἐν τῷ φρέατι· καὶ

μετ' οὐ πολὺ, ἐπιγνόντες οἱ ἀδελφοὶ τὸ συμ-
βάν, μόλις αὐτὸν μετὰ καμάτου πολλοῦ
ἤδυνήθησαν ἡμιθανῇ ἀνασπᾶσαι. μετὰ οὖν
τὸ ἀνασπασθῆναι αὐτόν, ἐπιζήσας δύο ἡμέ-
ρας, τῇ τρίτῃ ἀπέθανε, καταλιπὼν τοῖς ἀ-
δελφοῖς καὶ τῷ πρεσβυτέρῳ Παφνουτίῳ, πέν-
θος ἀπαραμύθητον· ὃς τις φιланθρωπία κι-
νούμενος πολλῇ, καὶ μεμνημένος τῶν πολ-
λῶν αὐτοῦ καμάτων καὶ τῶν πολυαριθμῆ-
των ἑτῶν, ὧν ἐν τῇ ἐρήμῳ διεκατέρησεν,
οὐκ ἐχώρισεν αὐτόν τῆς μνήμης καὶ τῆς
προσφορᾶς τῶν ἀναπεπαισμένων, ἵνα μὴ συ-
ναριθμηθῇ τοῖς βίαιοθανίτοις. Τί εἶπω περὶ
ἐκείνων τῶν δύο ἀδελφῶν, οἱ τινες ἔμενον
πέραν τῆς ἐρήμου Θηβαίδος, ὅπου ποτὲ ὁ
μακάριος Ἀντώνιος ἔμενε; οὗτοι γὰρ ἀ-
διακρίτῳ λογισμῷ κινήθεντες, ἔδωκαν ἑαυ-
τοῖς γνώμην πορευθῆναι εἰς τὴν ἐνδοτέραν
ἐρημον, μεγάλην οὕταν καὶ ἀγεώργητον·
κρίναντες παρ' ἑαυτοῖς, μὴ λαβεῖν τροφήν
παρὰ ἀνθρώπου, εἰμὴ ἦν ἑαυτοῖς ὁ Κύριος
θαυματοποιῶν παράσχη· καὶ ὅτε πλανωμέ-
νους αὐτοὺς κατὰ τὴν ἔρημον, καὶ ἔξατο-
νούντας τῇ πείνῃ πάρωθεν οἱ Μάγικες ἐθεά-
σαντο, ὅπερ ἔθνος πάντων σχεδὸν τῶν ἀπη-
γριωμένων ἐθνῶν ἀγριώτερον καὶ ὠμότερον
καθέστηκεν, μεταβαλόντες, ἐκ θείας προνοίας,
τὴν σύντροφον ἀγριότητα εἰς φιλανθρωπίαν,
μετὰ ἄρτων αὐτοῖς ὑπήντησαν· ὁ μὲν εἰς
τῶν προειρημένων δύο ἀδελφῶν, διακρίσεως
αὐτῷ ὑπεισελεύσεως, μετὰ χαρᾶς καὶ εὐχα-
ριστίας ὑπεδέξατο τοὺς ἄρτους· λογισάμενος,
ὡς οὐκ ἂν οἱ οὕτως ὁμοί, καὶ ἄγριοι, καὶ
ἄξι χαίροντες τῷ αἵματι τῶν ἀνθρώπων;
συνεπάθουν αὐτοῖς ἐξητονηκόσιν ἤδη καὶ τρο-
φήν προσήνεγκαν, εἰ μὴ ὁ Θεὸς τούτους ἐκινή-
σεν· ὁ δὲ ἄλλος τὴν τροφήν παραιτησάμενος
ὥσαντι ὑπὸ ἀνθρώπων αὐτῷ πρόσενεχεῖσταν;
καὶ ἐμμένοντας τῇ ἀδιακρίτῳ βουλῇ, τῇ ἀτονίᾳ
τῆς ἀσιτίας ἐξέλιπεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα
τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἀμφοτέρω κακῶς βουλευ-
σάμενοι, ἀλόγιστον καὶ δλεθρίαν γνώμην ἐ-
αυτοῖς παρέσχον, ὅμως ὁ εἰς, ὑπεισελεύσεως
αὐτῷ τῆς διακρίσεως, τοῦτο δὲ προπετῶς καὶ
ἀπαραφυλάκτως ὥρισε, καλῶς ἐπανωρθώ-
σατο· ὁ δὲ ἄλλος, ἐν τῇ ἄφρονι προλήψει
διακατέρησας, καὶ διακρίσεως ἐκτὸς εὐρε-
θεὶς, θάνατον, ὃν ὁ Κύριος ἀποστρέφειν ἡβου-
λήθη, αὐτὸς ἑαυτῷ ἐπεσπᾶσατο. Τί δὲ εἶπω
καὶ περὶ ἐκείνου, οὗτινος τὸ ὄνομα οὐ βού-
λομαι εἰπεῖν, διότι περίεστιν; ὃς τις δαίμονα
πολλάκις ὡς ἄγγελον ὑποδεχόμενος καὶ ἀ-

ποκαλύψεις δι' αὐτοῦ λαμβάνων. καὶ φῶς συνεχῶς λυχναῖον ἐν τῇ κέλλῃ αὐτοῦ βλέπων, ὕστερον προστάσσεται ὑπ' αὐτοῦ, τὸν ἴδιον υἱὸν συμμένοντα αὐτῷ ἐν τῷ μοναστηρίῳ, θυσίαν προσενεγκεῖν τῷ Θεῷ, ὡς ἐκ τούτου τῆς τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ τιμῆς ἀξιωθησόμενος· οὕτινος τῇ συμβουλίᾳ τοσοῦτον ὑπήχθη, ὥστε ἔργῳ τὴν τοῦ υἱοῦ σφαγὴν ἂν ἐξετέλεσεν, εἰ μὴ τοῦτον ὁ υἱὸς θεοσάμενος παρὰ συνήθειαν μάχαιραν ἀκονοῦντα καὶ δεσμὰ ἐτοιμάζοντα, οἷς τοῦτον ὥσπερ ὀλκαυτῶμα συσφίγγειν ἐμελλε, φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐκομίσαστο; Μακρὸν ἂν εἴη, τὴν ἀπάτην ἐκείνην τοῦ μεσοποταμηνοῦ διηγῆσασθαι, ἕς· τοσαύτην ἐγκράτειαν ἐπιδειξάμενος, καὶ ἐν κελλίῳ ἀποκεκλεισμένος ἔτη πολλά, οὕτως ὕστερον διαβολικαῖς ἀποκαλύψεσι καὶ ἐνυπνίοις ἐνεπαίχθη, ὡς μετὰ τοσοῦτους καμάτους καὶ ἀρετάς, αἷς πάντας ὑπερέβαλλε τοὺς ἐκεῖ καθημένους μοναχοὺς, πρὸς ἰουδαϊσμὸν καὶ περιτομὴν καταπεσεῖν. καὶ γὰρ βουλόμενος αὐτὸν ὁ διάβολος ἀπατήσαι, πολλάκις αὐτῷ ἐδείκνυεν ἀληθῆ ἐνύπνια· ἵνα διὰ τούτων, εὐπαράδεκτον ποιήσῃ, ἣν ἐμελλεν αὐτῷ ἐπ' ἐσχάτων ὑποτιθεσθαι πλάνην. δείκνυσιν τοίνυν αὐτῷ ἐν μιᾷ νυκτί, τὸν δῆμον τῶν Χριστιανῶν μετὰ τῶν Ἀποστόλων καὶ Μαρτύρων, σκοτεινόντε καὶ πάσης αἰσχύνης πεπληρωμένον, καὶ ἐν λύπῃ καὶ πένθει κατατετηγμένον· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, τῶν Ἰουδαίων τὸν δῆμον, μετὰ Μωϋσέως καὶ τῶν Προφητῶν, λαμπρῷ φωτὶ περιαυγαζόμενον, καὶ ἐν χαρᾷ καὶ ἰλαρότητι διάγοντα· καὶ συνεβούλευεν ὁ ἀπατεῶν, ὡς εἰ βούλοιο τῆς μακαριότητος καὶ χαρᾶς τοῦ δήμου τῶν Ἰουδαίων μετασχεῖν, περιτομὴν αὐτὸν λαμβάνειν· ὃ δὴ καὶ ἀπατηθεὶς ἐποίησε. Πρόδηλον οὖν ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἂν ἐνεπαίχθησαν οἱ εἰρημένοι πάντες οὕτως ἐλεεινῶς καὶ ἀθλῶς, εἰ τὸ χάρισμα τῆς διακρίσεως ἔτυχον κεκτημένοι. Πρὸς ταῦτα ὁ Γερμανὸς εἶπε· καὶ νέας παραδείγμασι, καὶ ὁροῖς τῶν ἀρχαίων πατέρων, ἱκανῶς ἀπεδείχθη τὴν διάκρισιν, πηγὴν καὶ ῥίζαν καὶ κεφαλὴν καὶ σύνδεσμον εἶναι πασῶν τῶν ἀρετῶν· ποῶν δὲ τρόπῳ δυνάμεθα ταύτην κτήσασθαι, ἐπιθυμοῦμεν μαθεῖν; καὶ πῶς ἐπιγινῶναι τὴν ἀληθῆ καὶ ἐκ Θεοῦ διάκρισιν, καὶ τὴν ψευδώνυμον καὶ ἐπίπλαστον καὶ διαβολικὴν; Τότε ὁ ἀββᾶς Μωϋσῆς εἶπεν· ἀληθῆς διάκρισις οὐ προγίνεται,

εἰ μὴ ἐξ ἀληθινῆς ταπεινώσεως, τῷ μὴ μόνον ἅπερ πράττομεν, ἀλλὰ καὶ ἅπερ ἐνθυμούμεθα, ἀποκαλύπτειν τοῖς πατράσι· καὶ ἐν μηδενὶ τῷ ἰδίῳ λογισμῷ πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντα τοῖς λόγοις τῶν γερόντων ἀκολουθεῖν, καὶ ἐκεῖνο καλὸν εἶναι πιστεύειν, ὅπερ ἂν αὐτοὶ δοκιμάσωσιν. αὕτη δὲ ἡ ἐργασία, οὐ μόνον διὰ τῆς ἀληθοῦς διακρίσεως, καὶ ὁρθῆς ὁδοῦ τὸν μοναχὸν ἀβλαβῆ διαμένειν παρασκευάζει, ἀλλὰ μὴν καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν παγίδων τοῦ διαβόλου ἀβλαβῆ τοῦτον διαφυλάττει. ἀδύνατον γὰρ τὸν κρίσει καὶ γνώμῃ τῶν προβεβηκότων ἑαυτοῦ ῥυθμίζοντα βίον, ἀπάτῃ δαιμόνων περιπετεῖν. καὶ γὰρ καὶ πρὶν ἀξιωθῆναι τινὰ τοῦ χαρίσματος τῆς διακρίσεως, αὐτὸ τὸ φανεροῦν καὶ ἀποκαλύπτειν τὰς φαύλας ἐνθυμήσεις τοῖς πατράσι, μαραίνει ταύτας καὶ ἀσθενεστεράς ποιεῖ. ὥσπερ γὰρ ὄφις ἀπὸ σκοτεινῆς τρυμαλιᾶς ἐξενεχθεὶς εἰς φῶς, σπουδάζει φυγῇ χρῆσασθαι καὶ ἀφανισμῷ· οὕτω καὶ ὁ πονηρὸς λογισμοί, διὰ τῆς ἀρίστης ὁμολογίας καὶ ἐξαγορεύσεως φανερωθέντες, σπουδάζουσι φεύγειν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ὅπως τὴν ἀρετὴν ταύτην ἀκριδέστερον καὶ ἀπὸ παραδείγματος μάθητε, τοῦ ἀββᾶ Σεραπίωνος τὸ ἔργον, ὅπερ αὐτὸς τοῖς παραβάλλουσι, φυλακῆς χάριν, προσέφερε συνεχῶς, διηγῆσομαι. ἔλεγε γὰρ οὕτως· ὅταν ὑπῆρχον νεώτερος, συνέμενον τῷ ἀββᾷ μου· καὶ ὡς ἡσθίωμεν, ἀνιστάμενος τῆς τραπέζης, κατ' ἐνέργειαν τοῦ δαίμονος, ἐκλεπτον παζαμᾶν, καὶ τοῦτον ἔτρωγον λάθρα τοῦ ἀββᾶ μου. ὡς οὐκ ἔμεινα τοῦτο ποιῶν ἐπὶ χρόνον, κατακυριευθεὶς οὐκ ἤδυνάμην αὐτοῦ περιγενέσθαι· μόνον δὲ ἐκρινόμην ὑπὸ τῆς ἰδίας συνειδήσεως, τῷ δὲ γέροντι ἡσχυρόμην εἰπεῖν· συνέβη δὲ κατ' οἰκονομίαν τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἀδελφούς τινας ἐλθεῖν πρὸς τὸν γέροντα, ὠφελείας χάριν· καὶ ἡρώτων αὐτὸν περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν. Ἀπεκρίθη δὲ ὁ γέρων· ὅτι οὐδὲν οὕτω βλάπτει τοὺς μοναχοὺς, καὶ χαροποιεῖ τοὺς δαίμονας, ὡς τὸ κρύπτειν τοὺς ἰδίους λογισμοὺς ἀπὸ τῶν πνευματικῶν πατέρων· ἐλάλησε δὲ αὐτοῖς καὶ περὶ ἐγκρατείας. τούτων δὲ λεγομένων, εἰς ἑμαυτὸν ἐλθὼν καὶ λογισάμενος, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε τῷ γέροντι τὰ πταίσματά μου, καὶ κατανυγείς, ἡρξάμην κλαίνειν· καὶ ἐξέβαλον τὸν παζαμᾶν ἐκ τοῦ κόλπου μου, ὃν κακῶς εἰώθειν κλέπτειν· ῥίψας δὲ ἑμαυτὸν εἰς τὸ ἔδαφος, ἤτουν συγγνώμην περὶ

τῶν παρελθόντων· καὶ εὐχὴν ὑπὲρ ἀσφαλείας τῶν μελλόντων. τότε λέγει ὁ γέρων· ὦ τέκνον, ἡλευθέρωσέ σε, καὶ ἐμοῦ σιωπῶντος, ἢ σὴ ἐξομολογήσῃς· καὶ τὸν τιτρώσκοντά σε δαίμονα, διὰ τῆς σιωπῆς, ἐξειπὼν τὰ κατὰ σεαυτὸν, κατέσφαξας· ὃν καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατακυριεύσασθαι ἐποίησας, μήτε ἀντιλέγων, μήτε ἐλέγχων αὐτόν· οὐκ ἔτι δὲ ἀπὸ τοῦ νῦν τόπον ἔξει ἐν σοί, ἐκ τῆς καρδίας σου εἰς τὸ φανερόν· ἐξενεχθεῖς. οὐπω δὲ συνετέλεσεν ὁ γέρων λαλῶν, καὶ ἰδοὺ ἡ ἐνέργεια ὥσθι ὡς λαμπὰς πυρὸς ἐξελκομένη ἐκ τοῦ κόλπου μου· καὶ ἐπλήρωσε τὸν οἶκον δυσωδίας, ὥστε νομίζειν τοὺς πρὸντας, ὅτι πλῆθος τεαφίου ἐστὶ τὸ καίμενον. τότε οὖν εἶπεν ὁ γέρων· ἰδοὺ τῶν ἐμῶν λόγων, καὶ τῆς σῆς ἐλευθερώσεως, παρέσχε Κύριος τὴν ἀπόδειξιν, διὰ τοῦ γενομένου σημείου. οὕτως οὖν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, καὶ ἡ διαβολικὴ ἐνέργεια ἐκείνη· ὡς μηκέτι μηδὲ εἰς εὐνοϊάν με ἔλθειν τῆς τοιαύτης ἐπιθυμίας. Ἰδοὺ τοίνυν καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων ὑπὸ τοῦ ἀββᾶ Σεραπίωνος μανθάνομεν, ὅτι τότε ἀξιούμεθα τοῦ χαρίσματος τῆς ἀληθινῆς διακρίσεως, ὅταν μὴ τῷ κριτηρίῳ τῆς ἑαυτῶν διανοίας καταπιστεύσωμεν, ἀλλὰ τῇ διδασκῇ καὶ διατυπώσῃ τῶν πατέρων. καὶ γὰρ οὐ δι' ἄλλου τινὸς ἐλαττώματος οὕτως ὁ διάβολος κατὰ κλημῶν φέρει τὸν μοναχόν, ὡς διὰ τοῦ πείσται αὐτόν, ἀθετεῖν μὲν τὰς τῶν πατέρων νοθεσίας, ἀκολουθεῖν δὲ τῇ ἰδίᾳ κρίσει, καὶ τῷ ἑαυτοῦ θελήματι. Ἐχρῆν δὲ ἡμᾶς καὶ ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν τὰ παραδείγματα λαμβάνοντας, παιδεύεσθαι, εἰ γὰρ ταῦτα, καὶ χερσὶ ψηλαφῶντες, καὶ ὀφθαλμοῖς ὁρῶντες, καὶ ὡστὶν ἀκούοντες, ἀφ' ἑαυτῶν κατορθῶσαι ἀδυνατούμεν· δεόμεθα δὲ τοῦ καλῶς διδάσκοντος, καὶ κανονίζοντος· πῶς οὖν μωρόν, τὴν πνευματικὴν τέχνην, τὴν παστῶν τεχνῶν δυσχεροστέραν, νομίζειν μὴ δεῖσθαι διδασκάλου; ἥτις καὶ ἀόρατος καὶ κεκρυμμένη ὑπάρχει, καὶ μόνῃ καθαρότητι καρδίας θεωρουμένη· ἥς τινος τέχνης ἢ ἀποτυχίας, οὐ πρόσκαιρον ζημίαν, ἀλλὰ ψυχῆς ἀπώλειαν τίκει, καὶ θάνατον αἰώνιον. Ὁ Γερμανὸς εἶπε· πρόφασιν ἡμῖν αἰσχύνης καὶ προκαλύμμα ἐπιδλαβὸς εὐλαβείας· τίκειν εἴωθε, τό, πολλάκις τινὰς τῶν πατέρων ἀκούσαντας παρὰ ἀδελφῶν λογισμούς, μὴ μόνον τούτους μὴ θεραπεύσαι, ἀλλὰ καὶ κα-

ταγνῶναι αὐτῶν, καὶ εἰς ἀπόγνωσιν ἐμβαλεῖν· ὥσπερ γὰρ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τοῦτο ἐγνωμεν συμβάν, ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Συρίας. Ἀδελφὸς γάρ τις τινὶ τῶν ἐκεῖσε γερόντων ἐξεῖπε τοὺς ἰδίους λογισμούς, μετὰ πάσης ἀπλότητος καὶ ἀληθείας, ἀναισχύντως ἀπογυμνώσας τὰ κρυπτὰ τῆς ἑαυτοῦ καρδίας· ὁ δὲ παραυτὰ τῷ ἀκοῦσαι, ἤρξατο ἀγανακτεῖν καὶ κινεῖσθαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, μεμφόμενος αὐτὸν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις φαύλαις ἐνθυμήσεσιν· ὡς ἐκ τούτου πολλοὺς ἀκούσαντας, ἐρυθρίαν ἐξαγγέλλειν τοὺς ἰδίους λογισμούς τοῖς γέροντιν. Ὁ ἀββᾶς Μωϋθῆς εἶπε· καλὸν μὲν ἐστὶ, καθὰ προεῖπον, μὴ ἀποκρύπτειν τοὺς ἰδίους λογισμούς ἀπὸ τῶν πατέρων· οὐ μέντοι τοῖς τυχοῦσι λέγειν· ἀλλὰ καὶ γέροντι πνευματικῷ καὶ διάκρισιν ἔχουσιν ἐξαγγέλλειν, οὐχὶ τοῖς διὰ χρόνον πεπολιωμένοις. ἐπειδὴ πολλοὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν ἀποβλέποντες, καὶ τοὺς ἑαυτῶν λογισμούς ἐξειπόντες, ἀντὶ θεραπείας εἰς ἀπογνωσιν διὰ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀκούοντων ἐνέπεσον. Ἦν γάρ τις τῶν ἀδελφῶν πάνυ σπουδαῖος, καὶ σφοδρῶς ὀχληθεὶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας, ἦλθε πρὸς τινὰ γέροντα, καὶ ἀνήγγειλεναὐτῷ τοὺς ἰδίους λογισμούς. Ἐκεῖνος δὲ ἀκούσας ἄπειρος ὢν, ἀγανακτῶν, ἄθλιον ἔλεγε τὸν ἀδελφόν καὶ ἀνάξιον τοῦ μοναχικοῦ σχήματος, ὡς τοιούτους δεξάμενον λογισμούς. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀδελφός, ἀπογνοὺς ἑαυτοῦ καὶ καταλείψας τὸν ἴδιον τόπον, ἐπὶ τὸν κόσμον ἐπανήρχετο. κατὰ δὲ Θεοῦ οἰκονομίαν, ὑπαντᾷ αὐτῷ ὁ ἀββᾶς Ἀπολλῶς, τῶν γερόντων ὁ δοκιμώτατος· καὶ βλέπων αὐτὸν τεταραγμένον, καὶ πάνυ σκυθρωπὸν, ἠρώτα αὐτὸν λέγων· τέκνον, τίς ἡ αἰτία τῆς τοσαύτης στυγνότητος; ὁ δὲ, τὴν μὲν ἀρχὴν ἐκ τῆς πολλῆς ἀθυμίας οὐδὲν ἀπεκρίθη· ὕστερον δὲ πολλὰ παρχληθεὶς ὑπὸ τοῦ γέροντος, τὰ καθ' ἑαυτὸν ἐξεῖπε, λέγων· ὅτι λογισμοὶ πολλάκις ὀχλοῦσί μοι, καὶ ἀπελθὼν ἀνῆγγεῖλα τῷδε τῷ γέροντι· καὶ κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, οὐκ ἔστι μοι σωτηρίας ἐλπίς· ἀπογνοὺς οὖν ἑμαυτοῦ, ἀπέρχομαι εἰς τὸν κόσμον. ταῦτα ὁ πατὴρ Ἀπολλῶς ἀκούσας, πολλὰ παρεκάλει καὶ ἐνουθέτει τὸν ἀδελφόν, λέγων· μὴ ξενίζου, τέκνον, μηδὲ ἀπελπίσης σεαυτόν. ἐγὼ γὰρ ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ καὶ πολὺ ὑπάρχων, σφόδρα ὑπὸ τούτων τῶν λογισμῶν ὀχλοῦμαι. μὴ οὖν ἀθυμῆσης ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ πυρώσει, ἥτις, οὐ τοσοῦτον ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ θεραπεύεται, ὅσον

τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία. μόνον δὲ τὴν σήμερον χάρισαί μοι, καὶ ὑπόστρεψον εἰς τὸ κελλίον σου. ἐποίησε δὲ ὁ ἀδελφός οὕτω. καὶ ἀπελθὼν ἀπ' αὐτοῦ ὁ ἀββάς Ἀπολλῶς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ κελλίον τοῦ ἀπαγορεύσαντος τὸν ἀδελφὸν Γέροντος. καὶ στὰς ἔξω, ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων, λέγων. Κύριε, ὁ τοὺς πειρασμοὺς ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος ἐπάγων, μετástρεψον τὸν πόλεμον τοῦ ἀδελφοῦ, εἰς τοῦτον τὸν γέροντα· ἵνα διὰ πείρας εἰς τὸ γῆρας αὐτοῦ μάθῃ, ἅπερ ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ οὐκ ἐδιδάχθη· ὅπως συμπάσχῃ τοῖς πολεμουμένοις· ὥς δὲ τὴν εὐχὴν ἐτέλεσεν, ὅρᾳ αἰθισσὰ στήκοντα· πλησίον τοῦ κελλίου, καὶ βέλη ἀφιέντα κατὰ τοῦ γέροντος· ἅφ' ὧν τρωθεῖς, εὐθὺς ὥς ἐκ μέθης, ὧδε κἀκεῖσε περιεφέρετο. μὴ δυνάμενος δὲ καρτερῆσαι, ἐξελθὼν τοῦ κελλίου, τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἣ καὶ ὁ νεώτερος, ἐπὶ τὸν κόσμον ἐχώρει. Ὁ δὲ ἀββάς Ἀπολλῶς νοήσας τὸ γεγονός, ὑπήντησεν αὐτῷ, λέγων· ποῦ πορεύῃ; τίς δὲ ἡ αἰτία τῆς κατεχούσης σε ταύτης ταραχῆς; αἰσθανθεὶς δὲ ὅτι ἐγνώσθη τὰ κατ' αὐτὸν τῷ Ἀγίῳ, ἀπὸ τῆς αἰσχύνης οὐδὲν ἔλεγεν· εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἀββάς Ἀπολλῶς· ὑπόστρεψον εἰς τὸ κελλίον σου, καὶ τοῦ λοιποῦ ἐπίγνωθι τὴν ἀσθενειάν σου· καὶ ἔχε σεαυτὸν, ἢ ἀγνοηθέντα ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ἢ καταφρονηθέντα· διὸ οὐκ ἠξιώθης τῆς πρὸς αὐτὸν πάλης· τί δὲ λέγω πάλης; προσβολῆς γὰρ αὐτοῦ ἕως μιᾶς ἡμέρας ὑπενεγκεῖν οὐκ ἠδυνήθης. τοῦτο δὲ σοι συνέβη, ὅτι νεώτερον ὑπὸ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενον δεξάμενος ἀντὶ τοῦ πρὸς τὸν ἀγῶνα ἀλειψαί, εἰς ἀπόγνωσιν ἐνέβαλες, μὴ λογισάμενος τὸ σοφὸν ἐκεῖνο παράγγελμα, λέγον· ῥῦσαι ἀπαγομένους εἰς θάνατον· καὶ ἐκπριάν· κτεινομένους, μὴ φείσῃ. ἀλλ' οὐδὲ τὴν παραβολὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, τὴν λέγουσαν· κάλαμον συντεθλασμένον μὴ συντρίβειν, καὶ λῆνον καπνίζόμενον μὴ σβεννύειν. οὐδεὶς γὰρ τοῦ ἐχθροῦ φέρειν ἰδύνατο τὰς ἐπιβουλάς, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἔμπυρον τῆς ζύσεως βρασμὸν σβέσαι, εἰμὴ ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις ἐφρούρει τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθενειαν. τοιγαροῦν συμπληρωθείσης τῆς περὶ ἡμᾶς σωτηριώδους ταύτης οικονομίας, κοιναῖς εὐχαῖς τὸν Θεὸν ἱκετεύσωμεν, ὅπως καὶ τὴν κατὰ σοῦ ἀφειδίαν· μάστιγα παραγάγῃ· αὐτὸς γὰρ ἀλγεῖν ποιεῖ, καὶ πάλιν ἀποκαθίστησιν· ἐπάσῃ, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἰάσαντο· ταπεινοί, καὶ ἀνυπόθ' θανατοί, καὶ ζωογονεῖ· κατὰγει εἰς ἄδου, καὶ ἀνάγει.

Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἐπευξάμενος, παραχρῆμα τοῦ ἐπενεχθέντος αὐτῷ πολέμου· ἀπῆλθε, παραινέσας αὐτῷ αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ, δοθῆναι αὐτῷ γλῶσσαν παιδείας, τοῦ γινῶναι ἐν καιρῷ, ἥνικα δεῖ εἰπεῖν λόγον. Ἐκ πάντων οὖν τῶν εἰρημένων μαθηάναμεν, ὅτι οὐκ ἄλλη εὑρεθήσεται ὁδὸς σωτηρίας ἀσφαλῆς, ὥς τὸ ἐξαγγέλλειν τοὺς ἰδίους λογισμοὺς ταῖς διακριτικωτάτους τῶν πατέρων· καὶ ἀπὸ τούτων πρὸς ἀρετὴν κανονίζεσθαι, καὶ μὴ τῷ ἰδίῳ λογισμῷ καὶ κριτηρίῳ ἀκολουθεῖν. οὐδὲ γὰρ κατὰ τὸ συμβαῖνον εἰ περιτύχῃ τίς ἐνὶ γέροντι ἀπλουστέρω, ἢ ὀλίγοις ἀπείροις, ἐκ τούτου δεῖ φεύγειν ἐξαγγέλλειν τοὺς ἰδίους λογισμοὺς τοῖς δοκιμωτάτοις τῶν Πατέρων, καὶ καταφρονεῖν τῆς παραδόσεως τῶν προγόνων. ὅτι γὰρ καὶ αὐτοὶ οὐκ ἅφ' ἑαυτῶν κινούμενοι, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ, καὶ τῶν Θεοπνεύστων Γραφῶν, παραδεδώκασιν τοῖς μεταγενεστέροις, τὸ ἐπερωτᾶν τοὺς προοδευκότας, ἔξεστι μὲν καὶ ἀπὸ ἄλλων πολλῶν, τῶν ἐν τῇ θεοπνεύστῳ Γραφῇ κειμένων, μαθεῖν· ἐξαιρέτως δὲ καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ἅγιον Σαμουὴλ ἱστορίας· ὅς ἐκ νηπίου ἀνατεθείς τῷ Θεῷ ὑπὸ τῆς μητρός, καὶ ἀξιωθείς θείας ὁμιλίας, οὐκ ἐπίστευσε τῷ ἰδίῳ λογισμῷ· ἀλλ' ἅπαξ καὶ δις κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀνατρέχει πρὸς τὸν γέροντα Ἠλεὶ, καὶ τῇ τούτου διδασκῇ τυποῦται καὶ κανονίζεται, πῶς δεῖ ὑποκρίνεσθαι τῷ Θεῷ· καὶ ὅν τῇ ἰδίᾳ κλήσει ἄξιον ἑαυτοῦ ὁ Θεὸς ἐψηφίσατο, τοῦτον βούλεται τῇ διατυπώσει καὶ διαταγῇ τοῦ γέροντος παιδᾶγωγεῖσθαι· ὥς ἐκ τούτου δηλαδὴ, πρὸς ταπεινώσιν ὁδηγηθησόμενον. Καὶ τὸν Παῦλον δὲ δι' ἑαυτοῦ καλῶν, καὶ προδιαλεγόμενος ὁ Χριστὸς, δυνάμενος εὐθὺς ἀνοῖξαι αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τῆς τελειότητος τὴν ὁδὸν γνωρίσαι, πρὸς Ἀνανίαν παρπέμπει, καὶ παρ' αὐτοῦ κελεύει μαθεῖν τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας, λέγων· Ἐγείρου· εἰσελθε εἰς τὴν πόλιν, κἀκεῖ σοι λεχθήσεται τί σε δεῖ ποιεῖν. διδάσκων ἡμᾶς διὰ τούτων, τῇ ὁδηγίᾳ τῶν προοδευκόντων ἀκολουθεῖν· ἵνα μὴ ποτε τὸ ἐπὶ Παύλου καλῶς λεγόμενον, κακῶς νηθέν, παράδειγμα πρὸς αὐθάδειαν γένηται τοῖς μεταγενεστέροις· ἐκάστου βουλομένου παραπλησίως τῷ Παύλῳ ἐκ Θεοῦ, καὶ μὴ διὰ τῶν Πατέρων, ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδηγεῖσθαι. Καὶ ὅτι ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ἔξεστιν οὐκ ἀπὸ τῶν εἰρημένων μόνον μα-

θεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀφ' ὧν ἔργοις αὐτοῖς ἐδείξεν ὁ Ἀπόστολος, ἐν οἷς γράφει λέγων· ὅτι ἀνῆλθον εἰς Ἱερουσόλυμα ἰδεῖν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον, καὶ ἀνεθέμην τὸ Εὐαγγέλιον αὐτοῖς. ἔκρηύσω· μήποτε εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον· καίτοι συσθευούσης αὐτῷ τῆς χάριτος τοῦ Ἁγίου Ἡνεύματος, διὰ τῆς δυνάμεως τῶν σημείων, ὧν ἐποίη. Τίς τοίνυν οὕτως υπερήφανος καὶ ἀλαζῶν ὑπάρχει, ὥστε τῇ ἰδίᾳ γνώμῃ καὶ κρίτει στοιχεῖν; ὅταν τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς δεῖσθαι τῆς συμβουλίας τῶν πρὸ αὐτοῦ Ἀποστόλων ὁμολογῇ; Προφανῶς οὖν καὶ διὰ τούτων ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδενὶ ὁδὸν τελειώτεως ὁ Κύριος ἀποκαλύπτει, εἰμὴ τοῖς διὰ πνευματικῶν Πατέρων ἐπὶ ταύτην ὁδηγουμένοις. καθὼς καὶ διὰ τοῦ Προφήτου λέγει· ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι· τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι. Πάσῃ τοίνυν δυνάμει καὶ πάτῃ σπουδῇ, τὸ ἀγαθὸν τῆς διακρίσεως χάρισμα ἐν ἑαυτοῖς ὀφειλομένον κτήσασθαι· ὅπερ δυνήσεται ἡμᾶς ἐξ ἑκατέρας ὑπερβολῆς, ἀβλαβεῖς διαφυλάττειν. καὶ γάρ, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες, αἱ ἀκρότητες ἑκατέρων τῶν μερῶν, ἐπίσης βλάπτουσι· καὶ ἡ τῆς νηστείας ὑπερβολή, καὶ

ἡ τῆς γαστρὸς χορτασία· καὶ ἡ τῆς ἀγρυπνίας ἀμετρία, καὶ ὁ τοῦ ὕπνου κόρος· καὶ αἱ λοιπαὶ ὑπερβολαί. καὶ γὰρ ἐγνωμέν τινας, διὰ γαστριμαργίας μὲν μὴ ἡττηθέντας, δι' ἀμέτρου δὲ νηστείας καταβληθέντας, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας ὀλισθήσαντας, διὰ τὴν προσγινομένην ἐκ τῆς ἀμέτρου νηστείας ἀσθενεῖαν. καὶ γὰρ δὲ μέμνημι ποτέ, τοιοῦτόν τι πεπονθῶς, καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐγκρατευσάμενος, ὥστε μὲ ἐπιλαθίσθαι τῆς ὀρέξεως τῆς τροφῆς· καὶ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας μένοντα ἄσιτον, καὶ μηδὲ ὅλως τροφῆς ἐπιθυμοῦντα, εἰμὴ ἄλλοι ἐπὶ ταύτην διήγειραν· καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἐμῶν ὀφθαλμῶν, ἐξ ἐπιβουλῆς τοῦ διαδόλου, οὕτως ὁ ὕπνος ἀπέστη, ὥς ἐπὶ πλείστας νύκτας ἄϋπνον διατελοῦντα, ἱκετεύειν τὸν Κύριον, μικροῦ ὕπνου μεταλαβεῖν με. καὶ βαρύτερον ἐκινδύνευσά ἐπὶ τῇ ἀμέτρῳ ἄσιτίᾳ, καὶ ἀϋπνίᾳ, ἢ περ ἐπὶ γαστριμαργίᾳ, καὶ τῇ πληρώσει τοῦ ὕπνου. Ταῖς τοιαύταις καὶ τοσαύταις διδασκαλίαις ἡμᾶς ὁ Ἅγιος Μωϋσῆς ἠύφρανεν· ὥστε ἡμᾶς ὠφεληθέντας δοξάζειν τὸν Κύριον, τὸν τοσαύτην σοφίαν παρέχοντα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. ὃ πρέπει τιμῇ, καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

Ὁσιος Πατὴρ ἡμῶν Μάρκος ὁ Ἀσκητὴς ἔκμασε μὲν κατὰ τὸ τετρακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔτος, ἐχρημάτισε δὲ μαθητῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου κατὰ τὸν Νικηφόρον Καλλιστὸν Τέμωβ'. Βιβλίῳ ιδ'. Κεφ. νγ'. σύγχρονος γεγονώς τῷ Ἁγίῳ Νεῳλῳ, καὶ Ἰσιδώρῳ τῷ

Πηλουσιώτῃ, τοῖς περιβοήτοις Ἀσκηταῖς φιλόπονος δ' ὢν, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν ἑαυτὸν ἐπιδεδωκώς, πολλοὺς συνέγραψε λόγους παντοίας παιδείσεως καὶ ὠφελείας μεστούς· ἐξ ὧν τριάκοντα μὲν δύο μνημονεύονται παρὰ Νικηφόρῳ τῷ Καλλιστῳ, πᾶσαν ἀσκητικῆς πολιτείας ὁδὸν ἐκδιδάσκοντες, οἱ τινες τανῶν οὐχ εὗρισκονται.

σώζονται δὲ μόνοι ὀκτὼ λόγοι αὐτοῦ τῶν εἰρημένων ἕτεροι· ὧν καὶ αὐτὸς ὁ Κάλλιστος μνημονεύει, καὶ ὁ κριτικὸς Φώτιος Ἀναγνώσει σ'. σελίδ. 268.

Τούτων, ὅτε περὶ Πνευματικοῦ Νόμου πρῶτος καὶ ὁ περὶ τῶν ἐξ ἔργων οἰομένων δικαιοῦσθαι φάσκων, τρίτος· ἐν κεφαλαίοις εὐτυνέοις διηρημένοι· καὶ ὁ πρὸς Μοναχὸν Νικόλαον ἐγδοός, ἐνταῦθα ἐτάχθησαν, ὡς τῶν ἄλλων χρησιμώτεροι, καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν συνανήκοντες νόμον. Μνημονεύει δὲ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ καὶ ὁ Δαμασκηνὸς Ὁσιομάρτυς Πέτρος, καὶ ὁ ἐν

Ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης, καὶ Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, καὶ Κάλλιστος ὁ ἀγιώτατος Πατριάρχης, καὶ Παῦλος ὁ Εὐεργετικός, καὶ ἄλλοι τῶν Πατέρων πολλοί· οἱ καὶ ἀναγνόντες ταῦτα, καὶ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν προτρεπόμενοι.

Τοῦτον καὶ ἡ ἀγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία τιμῶσα, τῇ ε'. τοῦ Μαρτίου τὴν μνήμην ποιεῖται, τοὺς ἀσκητικούς αὐτοῦ ἀγῶνας, τὸ ἐν λόγοις σοφόν, καὶ τὴν ἄνωθεν αὐτῷ δοθεῖσαν χάριν τῶν θαυμάτων ἀνακηρύττουσα.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ'.

α.

Παιδὴ πολλάκις ἱβουλήθητε γινώ-
ναι, πῶς ὁ νόμος πνευματικὸς ἐστὶ
κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καὶ τίς ἡ
γνώσις, καὶ ἡ ἐργασία τῶν φυ-
λάττειν αὐτὸν βουλομένων, τού-
του χάριν καὶ δύναμιν ἐροῦμεν.

β.

Πρῶτον ὅτι τὸν Θεὸν οἶδαμεν
παντὸς ἀγαθοῦ ἀρχὴν εἶναι, καὶ
μεσοτητα καὶ τέλος. τὸ δὲ ἀγαθόν, ἀμύχανον
ἐνεργεῖσθαι, ἢ πιστεῦσθαι, εἰμὴ ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι.

γ.

Πᾶν ἀγαθόν, οἰκονομικῶς παρὰ Κυρίου
δεδώρηται, καὶ ὁ οὕτως πιστεύων οὐκ ἀπο-
λέσει αὐτό.

δ.

Ἡ βεβαία πίστις πύργος ἐστὶν ἰσχυρὸς.
Χριστὸς δὲ τὰ πάντα τῷ πιστεύοντι γί-
νεται.

ε.

Καταρχέτω σου πάσης προθέσεως, ὁ κα-
τάρχων παντὸς ἀγαθοῦ, ὅπως κατὰ Θεὸν
γένηται τὸ προκειμένον.

ς.

Ὁ ταπεινός, καὶ ἔργον ἔχων πνευ-
ματικόν, ἀναγινώσκων τὰς θείας γραφάς,
πάντα εἰς ἑαυτὸν νοήσει καὶ οὐκ εἰς ἕτερον.

Ἐπικαλεῖ τὸν Θεόν, ἵνα ἀνοῖξῃ τοὺς
ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας σου, καὶ ἴδῃς τὴν
ὠφέλειαν τῆς προσευχῆς, καὶ τῆς ἀναγνώ-
σεως τῆς ἐμπείρως νοουμένης.

Ὁ ἔχων τὴν χάρισμα πνευματικόν, καὶ
συμπάσχων τοῖς μὴ ἔχουσι, διὰ τῆς συμ-
παθείας φυλάττει τὸ δῶρημα. ὁ δὲ ἀλα-
ζὼν ἀπολέσει αὐτό, τοῖς τῆς ἀλαζονείας *
λογισμοῖς περικρουόμενος.

Στόμα ταπεινός, λαλεῖ ἀλήθειαν· ὁ
δὲ ἀντιλέγων αὐτῇ, ὁμοίος ἐστὶ τῷ ὑπηρέτῃ
ἐκεῖνῳ τῷ ἐπὶ σιαγόνα τὸν Κύριον ρα-
πίσαντι.

Μὴ γίνου μαθητὴς τοῦ ἐπαινουδόντος ἑαυ-
τόν, ἵνα μὴ ἀντὶ ταπεινοφροσύνης, ὑπερη-
φανίαν μάθῃς.

Μὴ ἐπαρθῇς τῇ καρδίᾳ σου ἐπὶ νοήματι
γραφικῷ, ἵνα μὴ τῷ πνεύματι τῆς βλασφη-
μίας κατὰ νεὺν περιπέσῃς.

Μὴ πειρῶ πρᾶγμα σχολιὸν ἐπιλύσαι διὰ
φιλονεικίας, ἀλλὰ δι' ὧν ὁ πνευματικὸς νό-
μος * ἐπαγγέλλεται, δι' ὑπομονῆς, καὶ προ-
σευχῆς, καὶ μονολογίστου ἐλπίδος.

ζ.

η.

· ἐν
ἄλλ.
πειρα-
σμοῖς.
θ'.

ι.

ια.

ιβ'·
· ἐν
ἄλλ.
παρα-
καλεῖ-
ται.

ιγ'	Τυφλός ἐστι κράζων, καὶ λέγων : Υἱὲ Δαβὶδ ἐλέησόν με, ὁ προσευχόμενος σωματικῶς, καὶ μήπω ἔχων γνῶσιν πνευματικὴν.	δέησιν, ἔν' ὅταν ἐπιλάβῃ, ὁ Κύριος ὑπομνήσῃ σε.	
ιδ'	Ὁ ποτὲ τυφλὸς ἀναβλέψας καὶ ἰδὼν τὸν Κύριον, οὐκ ἔτι Υἱὸν Δαβὶδ, ἀλλὰ Υἱὸν Θεοῦ ὁμολογήσας προσεκύνητε.	Ἀναγινώσκων τὰς θείας Γραφάς, νοεῖ τὰ ἐν αὐταῖς κεκρυμμένα. ὅσα γὰρ προεγράφη, φησί, πάντα εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη.	κς'.
ιε'	Μὴ ἐπαρῇς ἐκχέων δάκρυα ἐν προσευχῇ σου. Χριστὸς γὰρ ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ νεκρῶς ἀνέβλεψας.	Τὴν πίστιν, ἣ Γραφή λέγει, ἐλπίζοντων ὑπόστασιν· καὶ τοὺς μὴ ἐπιγινώσκοντας τὴν ἐνοίκησιν τοῦ Χριστοῦ, ἀδοκίμως εἰρῃκεν.	κζ'.
ισ'	Ὁ κατὰ μίμησιν τοῦ τυφλοῦ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον, καὶ ἐγγίσας τῷ Κυρίῳ, ἀκολουθὸς αὐτῷ, καὶ κήρυξ γίνεται τῶν τελειωτέρων δογμάτων.	Ὡς περ δι' ἔργων, καὶ λόγων φανεροῦται ἐννοία, οὕτως καὶ διὰ τῶν καρδιακῶν εὐεργημάτων ἡ μέλλουσα ἀνταπόδοσις.	κη'.
ιζ'	Κακία ἐν λογισμοῖς μελετωμένη, θρασύνει καρδίαν· ἀναιρουμένη δὲ δι' ἐγκρατείας καὶ ἐλπίδος, συντρίβει αὐτήν.	Οἰκτιρμῶν καρδία, ὁδηλονότι οἰκτειρηθήσεται τὰ δὲ ἐναντία. ἡ ἀκολουθία ἀντιπεφώνηκεν.	κθ'.
ιη'	Ἔστι συντριμμὸς καρδίας ὁμαλὸς καὶ ἐπωφελὴς εἰς κατάνυξιν αὐτῆς, καὶ ἔστιν ἕτερος ἀνώμαλος καὶ ἐπιβλαβὴς εἰς * ἐπίπληξιν αὐτῆς.	Ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας διδάσκει πᾶσαν ἀλήθειαν καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τοῦτον κατὰ γνῶσιν ἀναγινώσκουσιν, ὀλίγοι δὲ νοοῦσιν αὐτόν, κατὰ ἀναλογίαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας.	λ'.
ἐν ἄλλ. πληθεῖν ιθ'	Ἀγρυπνία, καὶ προσευχή, καὶ τῶν ἐπερχομένων ὑπομονή, συντριμμὸς ἐστὶν ἀνεπηρέατος, καὶ ἐπωφελὴς τῇ καρδίᾳ· μόνον εἰμὴ διὰ πλεονεξίας ἐκκόφομεν αὐτῶν τὴν σύγκρατιν. ὁ γὰρ ἐν τούτοις ὑπομένων, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς βοηθηθήσεται. ὁ δὲ ἀμελῶν καὶ διαχεόμενος, ἐν ἐξόδῳ ἀπορήτως ὀδυνηθήσεται.	Μὴ ζῆτει αὐτοῦ τὴν τελειότητα ἐν ἀρεταῖς ἀνθρωπίναις· τέλειος γὰρ ἐν αὐταῖς οὐχ εὐρίσκεται· ἡ γὰρ τελειότης αὐτοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ἐγκέκρυπται.	λα'.
χ'	Φιληδόνος καρδία, εἰρική καὶ ἄλυτις τῇ ψυχῇ ἐν καιρῷ ἐξόδου γίνεται· ἡ δὲ φιλόπονος, θύρα ἐστὶν ἀνεωγμένη.	Ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας, διὰ μὲν γνώσεως ἀληθοῦς ἀναγινώσκεται, διὰ δὲ ἐργασίας τῶν ἐντολῶν νοεῖται, πληροῦται δὲ διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Χριστοῦ.	λβ'.
χα'. ἀπάγουσα.	Σιδηρὰ πύλη ἐπὶ τὴν πόλιν * εἰσάγουσα ἐστὶ, σκληρὰ καρδία· τῷ δὲ κακοπαθοῦντι καὶ τεθλιμμένῳ, αὐτομάτῃ ἀνοιγέσεται καθὼς καὶ τῷ Πέτρῳ.	Ὅταν * πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ διὰ συνειδήσεως κατορθοῦσθαι βιασώμεθα, τότε νοήσωμεν τὸν νόμον Κυρίου ἁμῶν· ἐν τοῖς ἡμετέροις μὲν καλοῖς ἐπιτηδεύομενον· χωρὶς δὲ οἰκτιρμῶν Θεοῦ τελειωθῆναι ἐν ἀνθρώποις μὴ δυνάμενον.	λγ'. ἐν ἄλλ. πᾶσας τὰς ἐντολὰς κατορθῶσαι.
χβ'	Πολλοὶ μὲν εἰσὶ προσευχῆς τρόποι, ἕτερος ἐτέρου διατρωτότερος· ὅμως οὔτε εἰς τρόπον προσευχῆς ἐπιβλαβὴς τυγχάνει· εἰμὴ τι ἂν οὐκ ἔστιν εὐχή, ἀλλ' ἐργασία σατανική.	Ὅσοι πάσης ἐντολῆς Χριστοῦ ἑαυτοὺς ὀφειλέτας οὐκ ἐλογίσαντο, οὗτοι τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον σωματικῶς ἀναγινώσκουσι· μὴ νοοῦντες μήτε αὐτοὶ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. διὸ καὶ πληροῦν αὐτὸν ἐξ ἔργων νομίζουσιν.	λδ'.
χγ'	Ἀνθρώπος κακοποιῆται θέλων, πρότερον προσηύξατο διανοήσας κατὰ συνήθειαν, καὶ οἰκονομικῶς ἐμποδισθεὶς, ὕστερον πολλὰ ἡὺχάριστησεν.	Ἔστι πρᾶγμα προφανὲς καλὸν ἐπιτελούμενον, καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἐπιτελοῦντος αὐτό, οὐκ εἰς ἀγαθόν· καὶ ἔστιν ἕτερον ὡς πονηρόν, καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἐπιτελοῦντος αὐτὸ εἰς ἀγαθόν· οὐ μόνον δὲ ἔργα ποιοῦσι τινές, ἀλλὰ καὶ λόγους λαλοῦσι τῷ τρόπῳ ᾧ προειρήκαμεν. οἱ μὲν γὰρ ἐναλλάσσουσι πρᾶγμα κατὰ ἀπειρίαν, ἢ ἄγνοιαν· οἱ δέ, κατὰ πρόθεσιν πονηρίας· ἕτεροι δέ, κατὰ σκοπὸν εὐσεβείας.	λέ'.
χδ'	Ὁ Δαβὶδ φονεῦσαι θελήσας Νάβιχ τὸν καρμήλιον, ὑπόμνησιν λαβὼν θείας ἀνταποδοσεως, ἐκκοπεῖς τῆς προθέσεως πολλὰ ἡὺχαρίστησεν. οἶδαμεν δὲ πάλιν οἶα πεποίηκεν ἐπιλαθόμενος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐπαύετο, ἕως οὗ Νάθαν ὁ Προφήτης εἰς μνήμην αὐτὸν ἤγαγε τοῦ Θεοῦ.	Ὁ ἐν προβολῇ ἐπαίνων ἐγκρύπτων διαβολὴν καὶ μῶμον, δυσεύρετός ἐστι τοῖς ἀ-	λς'.
κε'	Ἐν καιρῷ μνήμης Θεοῦ πολυπλασιάζον		

	πλουστέροις. ὁμοίος δὲ τούτου ἐστὶ καὶ ὁ κενοδοξῶν ἐν ταπεινῷ σχήματι. οἵτινες ἐπὶ πολὺ κατασοφίζόμενοι τὴν ἀλήθειαν ἐν τῷ ψεύδει, παραχωρηθέντες ὕστερον διὰ τῶν πραγμάτων ἐλέγχονται.	καὶ ὡς λόγιον ἀποδώσων, τὴν πλεονεξίαν ἀπέβαλε.	
λζ'.	Ἔστι τίς ποιῶν τί πρᾶγμα προφανὲς ὡς καλόν, τῷ πλησίον ἀμυνόμενος· καὶ ἔστιν ὁ ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι αὐτό, ὠφεληθεὶς κατὰ διάνοιαν.	Ἀμαρτήσας λαθραίως, μὴ πειρῶ λαθεῖν. πάντα γὰρ γυμνά καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς Κυρίου, πρὸς ἐν ἡμῖν ὁ λόγος.	νβ'.
λη.	Ἔστιν ἔλεγχος κατὰ κακίαν καὶ ἄμυναν· καὶ ἔστιν ἕτερος κατὰ φόβον Θεοῦ, καὶ ἀλήθειαν.	Κατὰ διάνοιαν ἑαυτὸν ἐπιδείκνυε τῷ Δεσπότη. ἄνθρωπος γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν.	νγ'.
λθ'.	Τὸν παυσάμενον ἀπὸ ἁμαρτίας καὶ λοιπὸν μετανοοῦντα, μηκέτι ἔλεγε. εἰ δὲ λέγεις κατὰ Θεὸν ἐλέγχειν αὐτόν, πρῶτον τὰ σαυτοῦ κακὰ φανεροποίησον.	Μηδὲν λογιζοῦ, ἢ πράττε ἄνευ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ. ὁ γὰρ ἀσκόπως ὁδοιπορῶν ματαιοπονήσει.	νδ'.
μ'.	Πάσης ἀρετῆς κατάρχει ὁ Θεός, ὡς καὶ τοῦ μεθήμερινοῦ φωτὸς ὁ ἥλιος.	Τῷ ἐκτὸς ἀνάγκης ἁμαρτάνοντι, δυσμετανόητα γίνεται, διότι ἀλάθητός ἐστιν ἡ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη.	νε'.
μά.	Ποιήσας ἀρετὴν, μνησθῆτι τοῦ εἰρηκότος, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.	Σύμβασις ὀδυνηρὰ μνήμην Θεοῦ παρέχει τῷ συνετῷ· θλίβουσα κατ' ἀναλογίαν τὸν ἐπιλανθάνομενον τοῦ Θεοῦ.	νς'.
μβ'.	Διὰ θλίψεως τὰ ἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις ἡτοίμασται, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κακὰ διὰ κενοδοξίας, καὶ ἡδονῆς.	Πᾶς ἀκούσιος πόνος γινέσθω σοι μνήμης διδάσκαλος, καὶ οὐκ ἐπιλείψει σοι ἀφορμὴ πρὸς μετάνοιαν.	νζ'.
μγ'.	Ἐκφεύγει ἁμαρτίας, ὁ παρὰ ἀνθρώπων ἀδικούμενος, καὶ ὁμοίαν τῆς θλίψεως εὐρίσκει ἀντίληψιν.	Λήθη καθ' ἑαυτὴν οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀμελειῶν κατὰ ἀναλογίαν κρατύνεται.	νη'.
μδ'.	Ὁ πιστεύων τῷ Χριστῷ περὶ ἀνταποδόσεως, πᾶσαν ἀδικίαν προθύμως ὑπομένει κατ' ἀναλογίαν τῆς πίστεως.	Μὴ λέγε, τί ποιήσω; ὅτι οὐ θέλω καὶ ἔρχεται· διότι μνημονεύων, παρελογίσω, τὸ ὀφειλόμενον.	νθ'.
μέ.	Ὁ ἀδικούντων ἀνθρώπων ὑπερευχόμενος, καταράσσει δαίμονας· ὁ δὲ τοῖς πρώτοις ἀντιτασσόμενος, ὑπὸ τῶν δευτέρων τιτρώσκεται.	Ὁ μνημονεύεις ἀγαθόν, ποιήσον· καὶ ὁ ἀμνημονεὶς, ἀποκαλύπτεται σοι· καὶ οὐ μὴ παραδῶς ἀκρίτῳ λήθῃ τὴν ἐννοίαν.	ξ'.
μς'.	Κρεῖσσον πλημμέλεια ἀνθρώπων, καὶ μὴ δαιμόνων· ὁ δὲ εὐαρεστῶν τῷ Κυρίῳ, τοὺς ἀμφοτέρους ἐνίκησε.	Ἡ Γραφή φησὶν, ἀδὴς καὶ ἀπώλεια φανερά παρὰ Κυρίῳ. ταῦτα δέ, περὶ καρδιακῆς ἀγνοίας, καὶ λήθης λέγει.	ξα'.
μζ'.	Πᾶν ἀγαθὸν παρὰ Κυρίου, οἰκονομικῶς παραγίνεται· διαφεύγει δὲ μυστικῶς τοὺς ἀχαρίστους, καὶ ἀγνώμονας, καὶ ἀέργους.	Ἀδὴς γὰρ ἐστὶν ἀγνοία· ἀμφοτέρω γὰρ εἰσὶν ἀφάνερα. ἀπώλεια δὲ ἐστὶ λήθη, διότι ἐξ ὑπαρχόντων ἀπώλυντο.	ξβ'.
μη.	Πᾶσα κακία, εἰς τὴν ἀπηγορευμένην καταλήγει ἡδονήν· καὶ πᾶσα ἀρετὴ, εἰς παράκλησιν πνευματικὴν. καὶ ἡ μὲν προτέρα κρατούσα, προσερεθίζει τὰ οἰκτεῖα· ἡ δὲ δευτέρα, ὁμοίως τὰ συγγενῆ.	Τὰ σὰ περιεργάζου κακὰ, καὶ μὴ τὰ τοῦ πλησίον· καὶ οὐ μὴ συληθῇ σου τὸ νοερὸν ἐργαστήριον.	ξγ'.
μβ'.	Ὁνειδισμὸς ἀνθρώπων, θλίψιν παρέχει τῇ καρδίᾳ, ἀγνείας δὲ γίνεται αἷτιος τῷ ὑπομένοντι.	Πάντων τῶν κατὰ δύναμιν καλῶν δυσυχώρητος ἡ ἀμέλεια· ἐλεημοσύνη δέ, καὶ προτευχή, ἀνακαλεῖται τοὺς ἀμελήσαντας.	ξδ'.
ν'.	Ἄγνοια, ἀντιλέγειν πρὸς τὰ ὠφέλιμα παρastreύαζει· καὶ θρασυνομένη, αὔξει τῆς κακίας τὰ προκείμενα.	Πᾶσα θλίψις κατὰ Θεόν, ἔργον ἐστὶν εὐσεβείας ἐνυπόστατον. ἡ γὰρ ἀληθινὴ ἀγάπη, δι' ἐναντίων δοκιμάζεται.	ξε'.
ἐν ἄλλ. προηγ. κείμεν νά.	Μηδὲν ζημιούμενος, τὰ θλιβερά προσδέχου·	Μὴ λέγε κεκτῆσθαι ἀρετὴν ἐκτὸς θλίψεως. ἀδόκιμος γὰρ ἐστὶ διὰ τὴν ἄνεσιν.	ξς'.
		Πάσης ἀκουσίτου θλίψεως ἀναλογίζου τὴν ἐκβασιν, καὶ εὐρήσεις ἐν αὐτῇ ἁμαρτίας ἀναίρεσιν.	ξζ'.
		Πολλὰ συμβουλία τοῦ πέλας πρὸς τὸ συμφέρον· ἐκάστῳ δὲ τῆς ἰδίας γνώμης, οὐδὲν ἀρμυδιώτερον.	ξη'.

ξθ'. Ζητῶν θεραπείαν, ἐπιμέλῃσαι τῆς συνειδήσεως· καὶ ὅσα σοι λέγει, ποιήσον, καὶ εὐρήσεις τὴν ὠφέλειαν.

ο. Τὰ κρυπτὰ ἐκάστου ὁ Θεὸς οἶδε, καὶ ἡ συνειδήσις, καὶ διὰ τούτων αὐτῶν λαμβάνετω διόρθωσιν.

οα'. Ἄνθρωπος ὅσα δύναται, ἐπιτηδεύει κατὰ τὸ ἴδιον θέλημα· Θεὸς δὲ τὰς τούτων ἐκβάσεις ποιεῖ κατὰ τὸ δίκαιον.

οβ'. Ἐὰν θέλῃς ἀκατακρίτως ἐπαινον παρὰ ἀνθρώπων λαμβάνειν, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν σου ἀγάπησον ἑλεγχον.

ογ'. Ὅσῃν ἂν τις ὑπὲρ ἀληθείας Χριστοῦ καταδέξηται ἐντροπήν, ἑκατονταπλασίως ὑπὸ πλήθους δοξασθήσεται. κρεῖσσον δὲ πᾶν ἄγαθόν ἐργάζεσθαι διὰ τὰ μέλλοντα.

οδ'. Ὅταν ἄνθρωπος ἄνθρωπον ὠφελήσῃ ἐν λόγοις, ἢ ἐν πράγμασι, Θεοῦ εἶναι τὴν χάριν νοεῖτωσαν ἀμφοτέρω. ὁ δὲ μὴ συνιών τοῦτο ὑπὸ τοῦ συνιόντος ἐξευσιασθήσεται.

οε'. Ὁ ἐπαινῶν τὸν πλησίον κατὰ τινα ὑπέκρισιν, ὀνειδίζει αὐτὸν ἐν καιρῷ, καὶ αὐτὸς ἐντραπήσεται.

ος'. Ὁ ἀγνοῶν ἐνεδρὰν πολεμίων, σφάζεται εὐχερῶς, καὶ ὁ μὴ εἰδὼς τὰς αἰτίας τῶν παθῶν, καταπίπτει ῥαδίως.

οζ'. Ἀπὸ φιληδονίας ἀμέλεια, καὶ ἀπὸ ἀμελείας λήθη προσγίνεται. τῶν συμφερόντων γὰρ τὴν γνῶσιν ὁ Θεὸς πᾶσι δεδώρηται.

οη'. Ἄνθρωπος ὑποτίθεται τῷ πλησίον, καθὰ ἐπίσταται· Θεὸς δὲ ἐνεργεῖ τῷ ἀκούοντι, καθὰ ἐπίστευσεν.

οθ'. Εἶδον ἰδιώτας ἐργῷ ταπεινοφρονήσαντας, καὶ ἐγένοντο τῶν σοφῶν σοφώτεροι.

π'. Ἐτερος ἰδιώτης ἀκούσας ἐκείνους ἐπαινουμένους, τὴν ταπεινοφροσύνην οὐκ ἐμιμήσατο, ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἰδιωτείᾳ κενοδοξῶν, ὑπερηφανίαν προσελάβετο.

πά. Ὁ σύνεσιν ἐξουθενῶν, καὶ εἰς ἀμάθειαν καυχώμενος, οὐκ ἐστὶ μόνον ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει.

πβ'. Ὡς περ γὰρ ἄλλο ἐστὶ σοφία λόγου, καὶ ἄλλο φρόνησις, οὕτως ἰδιωτεία λόγου ἕτερον, καὶ ἕτερον ἀφροσύνη.

πγ'. Οὐδὲν βλάψει ἀμάθεια λέξεων τὸν εὐλαβέστατον, ὡς οὐδὲ σοφία λόγων τὸν ταπεινόφρονα.

πδ'. Μὴ λέγε, ὅτι οὐκ ἐπίσταμαι τὸ θεόν, καὶ ἀνάτιος εἰμι μὴ ποιεῖν αὐτό. εἰ γὰρ ἐποίησας ὅσα ἐπίστασαι καλά, καὶ τὰ λοιπά σοι ἀκολούθως ἀπεκαλύπτετο, οἰκίσκων τρόπον ἐν δι' ἐνὸς κατανοούμενα. οὐ συμφέρει σοι

πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν προτέρων εἰδέναι τὰ δεύτερα. ἡ γὰρ γνῶσις φυσιοὶ διὰ τὴν ἀργίαν, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ διὰ τὸ τὰ πάντα ὑπομένειν.

Τῆς θείας Γραφῆς τὰ ῥήματα, διὰ πράξεων ἀναγίνωσκε, καὶ μὴ πλατυλόγει ἐπὶ φιλοῖς τοῖς νοήμασι φυσιούμενος.

Ὁ ἀφείς τὴν πράξιν, καὶ ψιλῇ τῇ γνώσει ἐπεριεδόμενος, ἀντὶ διστόμου μαχαίρας καλαμίνην ῥάβδον κατέχει· ἥτις ἐν καιρῷ πολέμου, κατὰ τὴν Γραφήν, τρήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτήν, τὸν ἰὸν τῆς φύσεως πρὸ τῶν πολεμίων ἐμβαλοῦσα.

Μέτρον ἔχει καὶ σταθμὸν παρὰ Θεῷ πᾶσα ἐννοια. ἐστὶ γὰρ τὸ αὐτὸ ἢ ἐμπαθῶς, ἢ μονοτρόπως λογίσασθαι.

Ὁ ποιήσας ἐντολήν, ἐκδεχέσθω τὸν ὑπὲρ ταύτης πειρασμόν. ἡ γὰρ εἰς Χριστὸν ἀγάπη, δι' ἐναντίων δοκιμάζεται.

Μὴ καταφρονήσῃς ποτὲ ἐν λογισμῶν ἀμελείᾳ. ἀλάθητος γὰρ ἐστὶν ὁ Θεὸς ἐπὶ πάσης ἐννοίας.

Ὅταν ἰδῇς λογισμόν, ἀνθρωπίνην σοι δόξαν ὑπαγορεύοντα, γίνωσκε σαφῶς, ὅτι αἰσχύνῃν σοι κατασκευάζει.

Ἐπίσταται ὁ ἐχθρὸς τοῦ πνευματικοῦ νόμου τὸ δίκαιον, καὶ ζητεῖ μόνον τὴν νοερὰν συγκατάθεσιν. οὕτω γὰρ ἂν, ἢ τοῖς τῆς μετανοίας πόνοις ὑπεύθυνον ποιήσει τὸν ὑποχείριον, ἢ μὴ μεταννοῦντα, ἀκουσίως ἐπιφοραῖς ὀδυνήσει αὐτόν. ἐστὶ δ' ὅτε καὶ πρὸς τὰς ἐπιφοράς ἀντιμάχεσθαι παρασκευάζει, ὅπως καὶ ὧδε τὰς ὀδύνας πολυπλασιάσῃ, καὶ ἐν ἐξόδῳ διὰ τὴν ἀνυπομονησίαν ἀποδείξῃ ἄπιστον.

Πρὸς τὰ ἐπερχόμενα, πολλοὶ πολλὰ ἀντετάξαντο· ἀλλ' ἐκτὸς προσευχῆς καὶ μετανοίας, οὐδεὶς δεινὸν διέφυγεν.

Ἐν δι' ἐνὸς τὰ κακὰ λαμβάνει τὴν δύναμιν ὁμοίως καὶ τὰ ἀγαθὰ, δι' ἀλλήλων αὐξάνονται· καὶ τὸν ἑαυτῶν μέτοχον, ἐπὶ τὰ πρόσω μεζόνως προτρέπονται.

Τὰ μικρὰ ἁμαρτήματα εὐτελίζει ὁ διάβολος. ἄλλως γὰρ ἐπὶ μεῖζονα κακὰ ἀγαγεῖν οὐ δύναται.

Ῥῖα αἰσχροῦς ἐπιθυμίας ἀνθρώπινος ἐπαινος, ὡς περ καὶ σωφροσύνης, ὁ περὶ κακίας ἑλεγχος· οὐχ ὅταν ἀκούωμεν μόνον, ἀλλ' ὅταν αὐτὸν καὶ καταδεχώμεθα.

Οὐδὲν ὠφελήθη ὁ ἀποταξάμενος, καὶ ἡδυ-

πέ.

πς'.

πζ'.

πή.

πθ'.

π'.

ηά.

ηβ'.

ηγ'.

ηδ'.

ηε'.

ης'.

	παθῶν. ὁ γὰρ ἐποίει διὰ τῶν χρημάτων, τοῦτο καὶ μηδὲν ἔχων ἐργάζεται.	θῶς πιστεύειν δύναται. ἡ γὰρ γνῶσις, κατὰ φύσιν προηγείται τῆς πίστεως.	
ψζ'. ἐν ἄλλ. κατέ- χη.	Πάλιν ὁ ἐγκρατής, ἐὰν * κτᾶται χρήματα, ἀδελφός ἐστι τοῦ προτέρου κατὰ διανοίαν· μητρὸς μὲν τῆς αὐτῆς διὰ τὴν νοεράν ἡδονήν, πατρὸς δὲ ἑτέρου διὰ τὴν τοῦ πάθους ἐναλλαγὴν.	Ὡς περ ἐκάστῳ τῶν ὁρωμένων ὁ Θεὸς ἀπένειμι τὸ προσφυές, οὕτω καὶ τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς, κἄν θέλωμεν, κἄν μὴ θέλωμεν.	ριά.
ψη.	Ἔστιν ὁ περικόπτων πάθος διὰ μελίζονα ἡδυπαθείαν, καὶ ὑπὸ τῶν ἀγνοούντων αὐτοῦ τὸν σκοπὸν δοξάζεται. τάχα δὲ καὶ ἑαυτὸν ἀγνοεῖ ποιῶν ἀνόνητα.	Εἰ τις προφανῶς ἀμαρτάνων καὶ μὴ μετανεύων, οὐδὲν ἔπαθεν ἕως ἐξόδου αὐτοῦ, τοῦτου νόμιζε ἀνίλεων εἶναι τὴν κρίσιν.	ριβ'.
φθ'.	Αἰτία πάσης κακίας, κενοδοξία καὶ ἡδονή· ὁ δὲ μισήσας ταῦτα οὐ περιαίρει πάθος.	Ὁ ἐμφρόνως προσευχόμενος, ὑπομένει τὰ ἐπερχόμενα· ὁ δὲ μνησικακῶν, οὕτω καθαρώς προσηύξατο.	ριγ'.
ρ'.	Ρίζα πάντων τῶν κακῶν εἴρηται ἡ φιλαργυρία, ἀλλ' αὕτη σαφῶς δι' ἐκείνων συνίσταται.	Ζημιωθείς, ἢ ὀνειδισθείς, ἢ ἐκδιωχθείς παρά τινος, μὴ λογίζου τὸ παρόν, ἀλλὰ τὸ μέλλον ἐκδέχου· καὶ εὐρήσεις ὅτι πολλῶν σοι ἀγαθῶν γέγονε πρόξενος, οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.	ριδ'.
ρά.	Ἐκτυφλοῦται ὁ νοῦς διὰ τούτων τῶν τριῶν παθῶν, φιλαργυρίας λέγω, καὶ κενοδοξίας, καὶ ἡδονῆς.	Ὡς περ τοὺς κακοσίτους ἀψίνθιον ὠφελεῖ τὸ πικρὸν, οὕτω τοῖς κακοτρόποις κακὰ πάσχειν συμφέρει. τοὺς μὲν γὰρ εὐεκτεῖν, τοὺς δὲ, μετανοεῖν παρασκευάζει τὰ φάρμακα.	ριε'.
ρβ'.	Τρεῖς θυγατέρες τῆς βδέλλης αὗται κατὰ τὴν Γραφήν, ὑπὸ μητρὸς ἀφροσύνης ἀγαπήσει ἀγαπώμεναι.	Εἰ μὴ θέλεις κακοπαθεῖν, μηδὲ κακοποιεῖν θέλε. διότι τοῦτο ἐκείνῳ * ἀπαράβατως ἀκολουθεῖ. ὁ γὰρ ἂν σπεῖρῃ ἕκαστος, τοῦτο καὶ θερίσει.	ρις'. ἀναμ- φιδο- λως.
ργ'.	Γινώσις, καὶ πίστις αἱ τῆς φύσεως ἡμῶν σύντροφοι, δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ δι' ἐκείνας ἡμεδύνησαν.	Ἐκουσίως τὰ φαῦλα σπεῖροντες, καὶ ἀκουσίως ταῦτα θερίζοντες, τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ θαυμάζεις ὀφειλομέν.	ριζ'.
ρδ'.	Θυμός, καὶ ὀργή, καὶ πόλεμοι, καὶ φόνοι, καὶ πᾶς ὁ λοιπὸς τῶν κακῶν κατάλογος, δι' ἐκείνας ἐν ἀνθρώποις σφόδρα ἐκραταιώθησαν.	Ἐπειδὴ καιρὸς τις ἀναμέσον σπόρου καὶ θέρους διώριστα, τοῦτου χάριν * ἀπιστοῦμεν περὶ τὴν ἀνταπόδοσιν.	ριη'. ἐν ἄλλ. ἀπισ- τεῖν οὐκ ὀ- φειλο- μεν.
ρέ.	Οὕτω δεῖ μισῆσαι φιλαργυρίαν, καὶ κενοδοξίαν, καὶ ἡδονήν, ὡς μητέρας τῶν κακῶν καὶ μητρειᾶς τῶν ἀρετῶν.	Ἀμαρτήσας, μὴ αἰτιῶ τὴν πράξιν, ἀλλὰ τὴν ἔννοιαν. εἰμὴ γὰρ ὁ νοῦς προέδραμεν, οὐκ ἂν τὸ σῶμα ἐπηκολούθησε.	ριθ'.
ρς'.	Διὰ ταύτας μὴ ἀγαπᾶν τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ προσετάρχημεν· οὐχ ἵνα τὰ κτίσματα τοῦ Θεοῦ ἀκρίτως μισήσωμεν, ἀλλ' ὅπως τῶν τριῶν ἐκείνων παθῶν τὰς ἀφορμὰς περικόψωμεν.	Τῶν προφανῶς ἀδικούντων, πονηρότερός ἐστιν ὁ λαθροκακοῦργος. διόπερ ἐκεῖνος καὶ πονηροτέρως κολάζεται.	ρκ'.
ρζ'.	Οὐδεὶς, φησί, στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις. ὁ γὰρ μετὰ τῆς ἐμπλοκῆς τὰ πάθη νικῆσαι θέλων, ὁμοίος ἐστὶ τῷ μετὰ ἀχύρων σθεννύοντι ἐμπρησμόν.	Ὁ δόλους συμπλέκων, καὶ κεκρυμμένως κακοποιῶν, ὅρις ἐστὶ, κατὰ τὴν Γραφήν, ἐγκαθήμενος ἐν ὁδοῖς δάκνων πτέρναν ἱπποῦ.	ρκά.
ρη.	Ὁ διὰ χρήματα, ἢ δόξαν, ἢ ἡδονὴν ὀργισζόμενος τῷ πλησίον, οὕτω ἔγνωκεν ὅτι ἐν δικαιοσύνῃ διοικεῖ ὁ Θεὸς τὰ πράγματα.	Ὁ ἐν τῷ αὐτῷ εἰς τινα μὲν ἐπαινῶν, τινα δὲ ψέγων τὸν πέλας, οὗτος κενοδοξία καὶ φθόνῳ κεκρατῆται· καὶ διὰ μὲν τῶν ἐπαινῶν, κρύπτειν πειράται τὸν φθόνον. διὰ δὲ τῶν ψέγων, ἑαυτὸν εὐδοκιμώτερον ἐκείνου συνίστησιν.	ρκβ'.
ρθ'.	Ὅταν ἀκούσης τοῦ Κυρίου λέγοντος, ὅτι εἰ τις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐκ ἐστὶ μου ἄξιος, μὴ μόνον περὶ χρημάτων νοεῖ τὸ εἰρημένον. ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν τῆς κακίας ἐνεργημάτων.	Ὡς περ οὐκ ἐστὶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πρόβατα βόσκειν, καὶ λύκους· οὕτως ἀδύνατον ἐλέους τυχεῖν δολοποιούντα τὸν πλησίον.	ρκγ'.
ρ.	Ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἀλήθειαν, οὐδὲ ἀλη-	Ὁ τῇ ἐπιταγῇ σμίγων λάθρα τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, μοιχός ἐστὶ, καθὼς ἐν τῇ Σοφίᾳ δε-	ρκδ'.

· λυ- πας.	δήλωται, καὶ δι' ἐνδειαν φρενῶν, ὀδύνας καὶ ἀτιμίας ὑποφέρει.	Ἐκεῖ εἰκόνες λογισμοῦ, ἐκεῖ συγκατάθεσις γέγονε. κίνημα γὰρ ἐστὶν ἀνείδωλον, ἀναίτιος προσβολή. ἐστὶ δὲ καὶ ὁ ἐκ τούτων ἐκφεύγων ὡς δαλὸς ἐκ πυρός, καὶ ἐστὶν ὁ μὴ ἀναστρέφων ἕως ἂν ἐκκαύσῃ φλόγα.	ρμά.
ρκε.	Ὡς περ ὕδατος καὶ πυρός ἐναντία ἡ σύνοδος, οὕτως ἐναντιοῦνται ἀλλήλοις δικαιολογία καὶ ταπεινώσις.	Μὴ λέγε, ὅτι οὐ θέλω καὶ ἔρχεται. πάντως γὰρ καὶ μὴ αὐτό, τὰς δὲ αἰτίας ἀγαπᾷς τοῦ πράγματος.	ρμβ'.
ρκε'.	Ὁ ζητῶν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀγαπᾷ τὴν ταπεινοφροσύνην. ὁ δὲ κατακρίνων τὸν ἕτερον, σφραγίζει τὰ ἑαυτοῦ κακά.	Ὁ ζητῶν ἔπαινον, ἔγκειται πάθει. καὶ θλίψιν ἐπελθεῖσαν ὁ ἀποδύρομενος, ἀγαπᾷ τὴν ἡδονήν.	ρμγ'.
ρκζ'.	Μὴ ἀφῆς ἀνεξάλειπτον ἁμαρτίαν, καὶ βραχυτάτῃ τυγχάνῃ, ἵνα μὴ ὕστερον ἐπὶ μείζῳ κακῷ παρασύρῃ σε.	Ὡς ἐπὶ ζυγοῦ ἀστατεῖ τοῦ ἡδυπαθοῦντος ὁ λογισμὸς· ποτὲ μὲν κλαίει καὶ ἀποδύρεται διὰ τὰς ἁμαρτίας, ποτὲ δὲ πολεμεῖ καὶ ἀντιλέγει τῷ πλησίον* ἐκδιώκων τὰς ἡδονάς.	ρμδ'.
ρκή.	Ἐὰν θέλῃς σωθῆναι, ἀληθῆ λόγον ἀγάπησον· καὶ μηδέποτε ἀκρίτως ἐλεγχον ἀποστραφῆς.	Ὁ πάντα δοκιμάζων, καὶ τὸ καλὸν κατέχων, ἀκολούθως ἀπὸ παντὸς πονηροῦ* ἀφίεσθαι.	ἑνᾷλλ. ἐκδι- κῶν. ρμέ. ἐκφεύ- ζεται.
ρκθ'.	Λόγος ἀληθείας μετέβαλε γεννήματα ἐχιδνῶν, καὶ ἀπέδειξεν αὐτοῖς φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὁργῆς.	Μακροθυμὸς ἀνὴρ, πολὺς ἐν φρονήσει· ὁμοίως καὶ ὁ λόγοις σοφίας παρκαθλὼν τὸ οὖς αὐτοῦ.	ἑνᾷλλ. ἐκδι- κῶν. ρμέ. ἐκφεύ- ζεται.
ρλ'.	Ὁ δεχόμενος λόγους ἀληθείας, ὑποδέχεται τὸν Θεὸν Λόγον· φησὶ γὰρ, ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται.	Χωρὶς μνήμης Θεοῦ, γνῶσις ἀληθῆς εἶναι οὐ δύναται. ἐκτὸς γὰρ τῆς προτέρας, ἡ δευτέρα νόθος τυγχάνει.	ρμς'.
ρλα.	Παραλυτικός ἐστὶ χαλασθεὶς διὰ τοῦ τοῦ δώματος, ἁμαρτωλὸς παρὰ πιστῶν κατὰ Θεὸν ἐλεγχόμενος, καὶ διὰ τὴν ἐκείνων πίστην λαμβάνων τὴν ἄφεσιν.	Τὸν σκληροκαρδίον, ὠφελεῖ λεπτοτέρας γνώσεως λόγος· διότι ἐκτὸς φόβου, μετανοίας πόνου, οὐ καταδέχεται.	ρμζ'.
ρλβ'.	Κρεῖσσον μετ' εὐλαθείας ὑπερεύχεσθαι τῷ πλησίον, ἢ ἐλέγχειν αὐτὸν ἐπὶ παντὶ ἁμαρτήματι.	Τῷ πράξει ἀνθρώπῳ, πιστολογία συμβάλλεται· καθότι οὐ πειράζει Θεοῦ μακροθυμίαν, καὶ οὐ τύπτεται ἐν πυκνῇ παραβάσει.	ρμη'.
ρλγ'.	Ὁ ὁρθῶς μετανοῶν, ὑπὸ ἀφρόνων χλευάζεται. τοῦτο δὲ αὐτῷ ἐστὶ τεκμήριον εὐαρεστήσεως.	Ἄνδρα δυνατόν, μὴ ἐλέγξῃς ἐπὶ κενοδοξίᾳ, ἀλλὰ τὴν ἐπιφορὰν τῆς μελλούσης ἀτιμίας ὑπόδειξον. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ ὁ συνετὸς ἡδέως ἐλέγχεται.	ρμθ'.
ρλδ'.	Ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεύεται· καὶ οὐ παύεται, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ Κύριος σπέρμα ἐκ Βαβυλῶνος.	Ὁ μισῶν ἐλεγχον, κατὰ πρόθεσιν ἔγκειται τῷ πάθει. ὁ δὲ ἀγαπῶν, δηλονότι κατὰ πρόληψιν παραφέρεται.	ρν'.
ρλέ.	Λόγισαί μοι δώδεκα εἶναι τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας· ἐὰν ἐν ἐξ αὐτῶν ἀγαπήσῃς θελήματι, ἐκεῖνο ἀναπληρώσει τὸν τόπον τῶν ἑνδεκα.	Μὴ θέλε ἀκούειν ἀλλότρια πονηρεύματα. τῷ γὰρ τοιοῦτῳ θελήματι, καὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν πονηρευμάτων ἐνδιαγράφονται.	ρνα.
ρλε'.	Πῦρ ἐστὶ καίόμενον ἢ ἁμαρτία. ὅσον ἂν περικόψῃς τὴν ὕλην, τοσοῦτον σβεσθήσεται· καὶ καθὼς ἂν ἐπιθῇς, ἀναλόγως ἐκκαυθήσεται.	Κακοῖς λόγοις εὐχηθεῖς, ἑαυτῷ ὀργίζου, καὶ μὴ τῷ λαλήσαντι. πονηρὰς γὰρ ἀκοῆς, πονηρὸς καὶ ὁ ἀποκρισάριος.	ρνβ'.
ρλζ'.	Ἐπαρθεὶς ἐν ἐπαίνοις, ἐκδέχου ἀτιμίαν. φησὶ γὰρ, ὁ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται.	Εἰ τις ματαιολόγοις ἀνθρώποις περιτύχῃ, ὑπεύθυνον ἑαυτὸν ἡγείσθω τῶν τοιοῦτων ῥημάτων· καὶ μὴ προσφάτως, ἀλλ' ἐκ παλαιοῦ χρεωστήματος.	ρνγ'.
ρλη.	Ὅταν πᾶσαν ἐκούσιον κακίαν τῆς διανοίας ἀποβάλλωμεν, τότε* ἂν πολεμήσωμεν τοῖς κατὰ πρόληψιν πάθεσι.	Ἐὰν ἴδῃς τινὰ καθ' ὑπόκρισιν ἐπαινοῦντά σε, ἐν ἰδίῳ καιρῷ παρ' ἐκείνου ψόγον ἐκδέχου.	ρנד'.
· ις. αὐ.	Πρόληψις ἐστὶ, τῶν προτέρων κακῶν μνήμη ἀκούσιος· παρὰ μὲν τῷ ἀγωνιστῇ, προβῆναι εἰς πάθος κωλυομένη· παρὰ δὲ τῷ νικητῇ, ἕως προσβολῆς ἀνατρεπομένη.	Τὰ παρόντα θλιβερά, προσυνάλασσε τοῖς	ρνε'.
ρλθ'.	Προσβολή ἐστὶν, ἀνείδωλος κίνησις καρδίας, κλεισούρας δίκην ὑπὸ τῶν ἐμπείρων προκατεχομένη.		ρνς'.

· ἀμέ- λεια	μέλλουσιν ἀγαθοῖς· καὶ οὐδέποτε σου τὸν ἀγῶνα χαυνώσει * πλημμέλεια.	μάτων, καρπούς τρυγῶσι τῆς ἰδίας προθέσεως.	
ρνζ'.	· Όταν διὰ σωματικὴν παροχήν, ἄνθρωπον ὡς ἀγαθὸν ἐκτὸς τοῦ Θεοῦ ἐπαινέσης, ὕστερον ὁ αὐτὸς πονηρὸς σοι φανήσεται.	Μὴ πᾶσαν θλίψιν ἐπέρχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις δι' ἁμαρτίας νόμιζε. εἰσὶ γὰρ τινὲς εὐαρεστοῦντες καὶ πειραζόμενοι. γέγραπται γάρ, ἀσεβεῖς καὶ ἄνομοι ἐκδιωχθήσονται. ὁμοίως, καὶ οἱ εὐσεβῶς ὄντες ζῆν ἐν Χριστῷ, διωχθήσονται.	ροδ'.
ρνη.	· Πᾶν ἀγαθόν, παρὰ Κυρίου οἰκονομικῶς ἐπέρχεται. καὶ οἱ φέροντες αὐτά, εἰσὶν ἀγαθῶν διάκονοι.	· Ἐν καιρῷ θλίψεως, βλέπε τὴν προσβολὴν τῆς ἡδονῆς· ἐπειδὴ γὰρ παραμυθεῖται τὴν θλίψιν, εὐπαράδεκτος γίνεται.	ροε'.
ρνη'.	· Ἀγαθῶν καὶ κακῶν τὰς μετεμπλοκάς ὁμαλῶ λογισμῶ ὑποδέχου· καὶ οὕτως ἀνατρέπει ὁ Θεὸς τὰς ἀνωμαλίας τῶν πραγμάτων.	· Τινὲς φρονίμους λέγουσι, τοὺς διακριτικούς τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων· φρόνιμοι δὲ εἰσὶν, οἱ ἐπικρατοῦντες τῶν ἰδίων θελημάτων.	ρος'.
ρνη'.	· Ἡ ἀνισότης τῶν λογισμῶν, τὰς τῶν ἰδικῶν μεταβολὰς ἐπιφέρει. Θεὸς γὰρ τὰ ἀκούσια τοῖς ἐκουσίοις προσφυῶς ἀπένειμε.	· Πρὸ ἀναιρέσεως τῶν κακῶν, μὴ ὑπακούσης τῇ καρδίᾳ σου. οἷας γὰρ ἐνθήκας ἔχει, τοιαύτας καὶ προσθήκας ἐπιζητεῖ.	ροζ'.
ρξά.	· Τὰ αἰσθητά, τῶν νοερῶν εἰσὶν ἔγγραμμα, τὸ δέον φέροντα ψήφῳ Θεοῦ.	· Ὡς περ εἰσὶν ὄφεις συναντῶντες ἐν νάπαις, καὶ εἰσὶν ἕτεροι φωλεύοντες ἐν οἰκίαις· οὕτως εἰσὶ πάθη λογιστικῶς μορφούμενα, καὶ εἰσὶν ἕτερα πρακτικῶς ἐνεργούμενα· εἰ καὶ ἐξ ἄλλων εἰς ἄλλας εἰκόνας μετεμορφώθησαν.	ροή'.
ρξβ'.	· Καρδίας ἡδυπαθοῦσης, λογισμοί, καὶ λόγοι λοιμοὶ ἀναφύονται· καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ, τὴν ἐγκειμένην ὕλην ἐπιγινώσκωμεν.	· Όταν ἴδῃς τὰ ἐγκείμενα ὑποστατικῶς κινούμενα, καὶ εἰς πάθος προσκαλούμενα τὸν νοῦν ἡσυχάζοντα, γίνωσκε, ὅτι ὁ νοῦς ποτὲ καὶ τούτων προηγῆσατο, καὶ εἰς πρᾶξιν ἤγαγε, καὶ τῇ καρδίᾳ ἐνέθηκεν.	ροθ'.
ρξγ'.	· Παράμενε τῇ διανοίᾳ, καὶ οὐ κοπιᾷσεις ἐν πειρασμοῖς. ἐκεῖθεν δὲ ἀναχωρῶν, ὑπόμεινε τὰ ἐπερχόμενα.	· Οὐ συνίσταται νέφος, ἐκτὸς αὔρας ἀνέμου· καὶ οὐ γεννᾶται πάθος, ἐκτὸς ἐννοίας.	ρπ'.
ρξδ'.	· Εὐχου μὴ ἔλθειν σοι πειρασμόν. ἐλθόντα δέ, κατάδεξαι ὡς σόν, καὶ οὐκ ἀλλότριον.	· Ἐὰν μηκέτι ποιῶμεν τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς κατὰ τὴν Γραφήν, ῥαδίως ἐν Κυρίῳ ὑπολήξει τὰ προεγκείμενα.	ρπ'.
ρξε'.	· Ἄρον τὴν ἐννοιαν ἀπὸ πάσης πλεονεξίας, καὶ τότε δυνήσῃ ἰδεῖν τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαδόλου.	· Τὰ μὲν ὑποστατικά τοῦ νοῦς εἰδῶλα, πονηρότερα εἰσὶ καὶ * ἐγκρατέστερα. τὰ δὲ λογιστικά, τούτων αἰτία καὶ προηγητικά τυγχάνει.	ρπβ'.
ρξς'.	· Ὁ λέγων, πᾶσας εἰδέναι τὰς μεθοδεῖας τοῦ διαδόλου, ὡς οὐκ οἶδεν ἑαυτὸν τέλειον εἰσφέρει.	· Ἔστι κακία καρδιακῶς κατέχουσα, διὰ τὴν χρονίαν πρόληψιν καὶ ἔστι κακία λογιστικῶς πολεμουσα, διὰ τῶν καθημερινῶν πραγμάτων.	ρπγ'.
ρξζ'.	· Όταν ἐξέλθῃ ὁ νοῦς * τῶν σωματικῶν φροντίδων, βλέπει κατὰ ἀναλογίαν τὰς τῶν ἐχθρῶν πανουργίας.	· Ὁ Θεὸς τὰς πράξεις * καὶ τὰς προθέσεις λογιζέται. δῶψοι σοι, γὰρ φησὶν, ὁ Κύριος κατὰ τὴν καρδίαν σου.	ρπδ'.
ρξη'.	· Ὁ λογισμοῖς συναπαγόμενος, ἐκτυφλοῦται ὑπ' αὐτῶν καὶ τὰς μὲν ἐνεργείας τῆς ἁμαρτίας βλέπει, τὰς δὲ αἰτίας αὐτῶν ἰδεῖν οὐ δύναται.	· Ὁ ἐν θεωρίᾳ συνειδήσεως μὴ ἐγκαρτερῶν, οὐδὲ τοὺς σωματικούς πόνους ὑπὲρ εὐσεβείας καταδέχεται.	ρπε'.
ρξθ'.	· Ἔστιν ὁ ποιῶν προφανῶς ἐντολὴν δουλεύων πάθει, καὶ διὰ πονηρῶν λογισμῶν ἀγαθὴν πρᾶξιν ἀφανίζων.	· Φυσικὴ βίβλος ἐστὶν ἡ συνείδησις. ὁ ἐμπράκτως ἀναγινώσκων αὐτὴν, λαμβάνει πείραν θείας ἀντιλήψεως.	ρπς'.
ρό.	· Ἐμπερόμενος ἐν ἀρχῇ τοῦ κακοῦ, μὴ λέγε, οὐ μὴ νικήσει με. καθὼ γὰρ ἂν ἐμφέρῃ, κατὰ τοσοῦτον ἤδη νενίκησαι.	· Ὁ μὴ αἰρούμενος τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας πό-	ρπζ'.
ροά.	· Ἐκαστον τῶν γινομένων ἀπὸ μικροῦ ἄρχεται, καὶ κατὰ μέρος τρεφόμενον, λαμβάνει τὴν αὐξησιν.		
ροβ'.	· Δίκτυόν ἐστι πολύπλοκον ἢ τῆς κακίας μέθοδος· καὶ ὁ μερικῶς ἐμπλακεῖς, ἐὰν ἀμελήσῃ, περιεκτικῶς σφίγγεται.		
ρογ'.	· Μὴ θέλε ἀκούειν δυστυχίαν ἐχθρῶν ἀνθρώπων. οἱ γὰρ ἀκούοντες τῶν τοιούτων ρη-		

ρηγ'.	νους ἐκουσίως, ὑπὸ τῶν ἀκουσίων χαλεπώ- τέρως παιδεύεται.	Ὡς περ εἰς μὲν ἐστὶν ὁ αἰσθητὸς πλου- τος, κατὰ δὲ τὴν κτῆσιν πολυμερής· οὕτως μία ἐστὶν ἀρετὴ, πολυτρόπους ἔχουσα τὰς ἐργασίας.	ρηε'.
ρηθ'.	Ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ κατὰ δύναμιν ποιῶν αὐτό, διὰ μικρῶν πόνων, τοὺς μεγάλους ἐκφεύξεται.	Ὁ ἐκτὸς ἔργου σοφίζομενος, καὶ λαλῶν λόγους, πλουτεῖ ἐξ ἀδικίας, καὶ οἱ πόνοι αὐτοῦ, κατὰ τὴν Γραφήν, εἰς οἴκους ἄλλο- τρῶν εἰσέρχονται.	ρης'.
ρηγ'.	Ὁ Κύριος εἰς τὰς ἰδίας ἐγκέκρυπται ἐν- τολάς, καὶ τοῖς ζητοῦσιν αὐτόν, κατὰ ἀνα- λογίαν εὐρίσκεται.	Πάντα ὑπακούσεται τῷ χρυσίῳ, φησὶν· καὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, * τὰ νοητὰ διοι- κῆθήσεται.	ρηζ'.
ρηδ'.	Μὴ εἴπης, ἐποίησα ἐντολάς, καὶ οὐχ εὖ- ρον τὸν Κύριον. γινῶσιν γὰρ μετὰ δικαιοσύ- νης, κατὰ τὴν Γραφήν, πολλάκις εὖρηκας. οἱ δὲ ὁρθῶς αὐτὸν ζητοῦντες, εὐρήτουν εἰρήνην.	Συνείδησις ἀγαθὴ, διὰ προσευχῆς εὐρί- σκεται· καὶ προσευχὴ καθαρὰ, διὰ συνειδή- σεως. θάτερον γὰρ θατέρου κατὰ φύσιν * προσδέχεται.	ρηγ'.
ρηε'.	Εἰρήνη ἐστὶ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ, ἣτις ἐκτὸς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος οὐχ εὐρίσκεται.	Ὁ Ἰακώβ τῷ Ἰωσήφ, χιτῶνα ποικίλον ἐποίησε. καὶ ὁ Κύριος τῷ πράξει, γινῶσιν ἀ- ληθείας χαρίζεται· καθὰ γέγραπται· ὅτι δι- δάξει Κύριος πράξεις ὁδοῦς αὐτοῦ.	ρηθ'.
ρης'.	Ἄλλο πράξις ἐντολῆς, καὶ ἄλλο ἀρετὴ, κἂν ἐξ ἀλλήλων τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀφορμὰς λαμβάνουσι.	Πάντοτε ἐργάζου τὸ ἀγαθὸν κατὰ δύνα- μιν, καὶ ἐν καιρῷ τοῦ μεΐζονος, μὴ στρέ- φου ἐπὶ τὸ ἐλαττον. ὁ γὰρ στραφεὶς εἰς τὰ ὀπίσω, φησὶν, οὐκ ἐστὶν εὐθετος εἰς τὴν βα- σιλείαν τῶν Οὐρανῶν.	ρηζ'.
ρηδ'.	Πράξις ἐντολῆς λέγεται, ἐν τῷ πράξει τὸ προστεταγμένον· ἀρετὴ δέ, ἐν τῷ ἀρέ- σκεῖν τῇ ἀληθείᾳ τὸ γεγεννημένον.		ρηγ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΙΟΜΕΝΩΝ ΕΞ ΕΡΓΩΝ ΔΙΚΑΙΟΥΣΘΑΙ. ΚΕΦΑΛΑΙΑ κς'.

α'.	Ἡ τῶν ἐξωθεν κακοπιστία, ἐν τοῖς ὑ- πογεγραμμένοις ἐλεγχθήσεται ὑπὸ τῶν βεβαιοπιστῶν καὶ ἐπεγνωκότων τὴν ἀλή- θειαν.	οὐσιν αὐτῷ, ἐλευθερίαν χαρίζεται. φησὶ γάρ· εὖ δούλε ἀγαθὴ καὶ πιστὴ. ἐπὶ ὀλίγα ἧς πι- στός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου.	ρηε'.
β'.	Ὁ Κύριος πᾶσαν ἐντολὴν ὀφειλομένην δεῖξαι θέλων, τὴν δὲ υἰοθεσίαν ἰδίῳ Αἵματι τοῖς ἀνθρώποις δέδωρημένην, φησὶν· ὅταν πάντα ποιήσητε τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, τότε εἴπατε, ὅτι δούλοι ἀχρεῖτοι ἐσμὲν, καὶ ὁ ὀφειλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. διὰ τοῦ- το οὐκ ἐστὶ μισθὸς ἔργων ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ χάρις Δεσπότου πιστοῖς δούλοις ἡτοιμασμένη.	Οὕτω δούλος ἐστὶ πιστός, ὁ φιλῇ τῇ γινώσκει ἐπερειδόμενος· ἀλλ' ὁ δι' ὑπακοῆς τῷ ἐντειλαμένῳ Χριστῷ πιστεύων.	ρης'.
γ'.	Οὐκ ἀπαιτεῖ δούλος ὡς μισθὸν τὴν ἐλευ- θερίαν, ἀλλ' εὐαρεστεῖ ὡς ὀφειλέτης. καὶ κατὰ χάριν ἐκδέχεται.	Ὁ τὸν δεσπότην τιμῶν, ποιεῖ τὰ κελευό- μενα. σφαλεῖς δέ, ἡ παρακούσας, ὑπομένει ὡς ἰδία τὰ ἐπερχόμενα.	ρηζ'.
δ'.	Χριστὸς ἀπέθανε κατὰ τὰς γραφὰς ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν· καὶ τοῖς εὖ δουλεύ-	Φιλομαθὴς ὢν, γίνου καὶ φιλόπονος. ἡ γὰρ φιλῇ γινώσις φυσιοῖ τὸν ἄνθρωπον. Οἱ ἀπροδοκῆτως συμβαίνοντες ἡμῖν πει- ρασμοί, οἰκονομικῶς ἡμᾶς φιλοπόνους διδά- σκουσιν εἶναι, καὶ μὴ βουλομένους εἰς με- τάνοιαν ἔλκουσιν.	ρηγ'.
		Αἱ ἐπερχόμεναι θλίψεις τοῖς ἀνθρώποις, τῶν ἰδίων κακῶν εἰσὶν ἔγγονα. ἐὰν δὲ αὐ-	ρηθ'.

τάς διὰ προσευχῆς ὑπομένωμεν, εὐρίσκομεν
 πάλιν ἀγαθῶν πράγματων ἐπιφορὰν.

ι. Τινὲς ἐπ' ἀρετῇ ἐπαινεθέντες, ἡδύνθη-
 σαν, καὶ τὴν τῆς κενοδοξίας αὐτῶν ἡδονήν,
 ἔδοξαν εἶναι παράκλησιν. ἕτεροι ἐφ' ἁμαρ-
 τία ἐλεγχθέντες, ἐπόνησαν, καὶ τὸν ἐπωφελεῖ
 πόνον, ἐλογίσαντο εἶναι κακίας ἐνέργειαν.

ια. Ὅσοι προφάσει ἀγώνων, τῶν ἀμελεστέ-
 ρων κατεπαίρονται, οὗτοι ἐξ ἔργων σωμα-
 τικῶν δικαιοῦσθαι νομίζουσιν. ὅσοι δὲ ἐπε-
 ρειδόμενοι φιλῇ τῇ γνώσει, τοὺς ἀγνοοῦντας
 εὐτελλίζομεν, ἐκείνων πολὺ ἀφρονέστεροι τυγ-
 χάνομεν.

ιβ. Ἐκτὸς τῶν κατ' αὐτὴν ἔργων, οὐπω
 βεβαία ἡ γνώσις, καὶ ἀληθὴς τυγχάνη. δι-
 ὅτι παντὶ πράγματι, τὸ ἔργον ἐστὶν ἡ βε-
 βαίωσις.

ιγ. Πολλάκις ἐκ τῆς περὶ τὴν πράξιν ἀμε-
 λείας, καὶ ἡ γνώσις σκοτίζεται. ὧν γὰρ αἱ
 ἐργασίαι καθόλου παρελογίσθησαν, τούτων
 καὶ αἱ μνήμαι κατὰ μέρος οἰχίσσονται.

ιδ. Ἡ Γραφή διὰ τοῦτο κατὰ γνώσιν εἰδέ-
 ναι τὸν Θεὸν ὑποτίθεται, ἵνα ὁρθῶς αὐτῷ
 διὰ τῶν ἔργων δουλεύωμεν.

ιε. Ὅταν προφανῶς ἐπιτελῶμεν ἐντολάς,
 τὰ μὲν ἰδικὰ παρὰ Κυρίου ἀναλόγως λαμ-
 βάνομεν, ὠφελοῦμεθα δέ, κατὰ τὸν σκοπὸν
 τῆς προαιρέσεως.

ις. Ὁ θέλων τί πράξαι καὶ μὴ δυνάμενος,
 ὡς ποιήσας ἐστὶ παρὰ τῷ καρδιογνώστῃ
 Θεῷ. τοῦτο δὲ καὶ ἐπ' ἀγαθοῖς, καὶ ἐπὶ κα-
 κοῖς νοητέον.

ιζ. Ὁ νοῦς ἐκτὸς τοῦ σώματος, ἀγαθὰ καὶ
 κακὰ ἐπιτελεῖ πολλά· τὸ δὲ σῶμα ἐκτὸς
 τοῦ νοῦς, οὐδὲν τούτων ἐκτελέσαι δύναται.
 διότι ὁ νόμος τῆς ἐλευθερίας, πρὸ τῆς πρά-
 ξεως ἀναγινώσκειται.

ιη. Τινὲς μὴ ποιοῦντες τὰς ἐντολάς, πιστεύειν
 ὁρθῶς νομίζουσι· τινὲς δὲ ποιοῦντες, ὡς μι-
 σθὲν ὀφειλόμενον τὴν Βασιλείαν ἐκδέχονται.
 ἀμφοτέρω δὲ τῆς ἀληθείας ἀπεσφάλησαν.

ιθ. Παρὰ δεσπότης μισθὸς δούλοις οὐ κεχρεώ-
 στήται· οὐδ' αὖ πάλιν οἱ μὴ δουλεύοντες
 ὁρθῶς, ἐλευθερίας τυγχάνουσιν.

κ'. Εἰ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, κατὰ
 τὰς Γραφάς, καὶ οὐ ζῶμεν ἑαυτοῖς ἀλλὰ
 τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι· δη-
 λον ὅτι δουλεύειν αὐτῷ ἕως θανάτου κεχρεώ-
 στήκαμεν. πῶς οὖν ὀφειλομένην τὴν υἱοθε-
 σίαν λογισόμεθα;

κά. Χριστὸς δεσπότης κατ' οὐσίαν καὶ δεσπό-
 τῆς κατ' οἰκονομίαν· ὅτι καὶ μὴ ὄντας ἐποίησε

καὶ τῇ ἁμαρτίᾳ θανόντας, διὰ τοῦ ἰδίου Αἵ-
 ματος ἐξηγόρασε καὶ τοῖς οὕτω πιστεύουσι
 τὴν χάριν ἐδωρήσατο.

Ὅταν ἀκούσῃς τῆς Γραφῆς λεγούσης,
 ὅτι ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,
 οὐκ ἔργα νοήσεις γεέννης, ἢ βασιλείας ἀντά-
 ξια, ἀλλ' ἔργα τῆς εἰς αὐτὸν ἀπιστίας, ἢ
 πίστεως, ὁ Χριστὸς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ·
 οὐχ ὡς συναλλάκτης πραγμάτων, ἀλλ' ὡς
 Θεὸς κτίστης καὶ ἀγοραστὴς ἡμῶν.

Ὅσοι τοῦ λουτροῦ τῆς παλλιγενεσίας
 ἤξιώθημεν, τὰ ἀγαθὰ ἔργα οὐ δι' ἀνταπό-
 δοσιν προσφέρομεν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν τῆς
 δοθείσης ἡμῖν καθαρότητος.

Πᾶν ἔργον ἀγαθόν, ὃ διὰ τῆς ἡμετέρας
 ἐργαζόμεθα φύσεως, ἀπέχεσθαι μὲν ποιεῖ
 τοῦ ἐναντίου, προσθήκην δὲ ἁγιασμοῦ, ἐκτὸς
 χάριτος ποιῆσαι οὐ δύναται.

Ὁ ἐγκρατὴς, ἀπέχεται γαστριμαργίας. ὁ
 ἀκτῆμων, πλεονεξίας. ὁ ἥσυχος πολυλογίας.
 ὁ ἄγνός φιληδονίας. ὁ σεμνός, πορνείας. ὁ
 αὐτάρκης φιλαργυρίας. ὁ πρᾶος ταραχῆς. ὁ
 ταπεινόφρων, κενοδοξίας. ὁ ὑποτακτικός, φι-
 λονεικίας· ὁ ἐλεγκτικός, ὑποκρίσεως. ὁμοίως
 καὶ ὁ εὐχόμενος, ἀπέχεται ἀνελπιστίας. ὁ
 πτωχός, πολυχρηματίας. ὁ ὁμολογητής,
 ἀρνήσεως. ὁ μάρτυς εἰδωλολατρείας. βλέ-
 πεις πῶς πᾶσα ἡ ἕως θανάτου ἐπιτελου-
 μένη ἀρετὴ, οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἁμαρτίας ἐστὶν
 ἀποχή; ἁμαρτίας δὲ ἀποχή, φύσει ἐστὶν
 ἔργον, οὐ Βασιλείας ἀντάλλαγμα.

Ἀνθρωπος μόλις φυλάσσει τὰ τῆς ἑαυ-
 τοῦ φύσεως, Χριστὸς δὲ διὰ σταυροῦ τὴν
 υἱοθεσίαν χαρίζεται,

Ἔστιν ἐντολὴ μερικὴ, καὶ ἔστιν ἑτέρα
 περιεκτικὴ. τῇ μὲν γὰρ μερικῶς κελεύει με-
 ταδιδόναι τῷ μὴ ἔχοντι, τῇ δὲ ἐντέλλεται,
 πᾶσιν ἀποτάξασθαι τοῖς ὑπάρχουσιν.

Ἔστιν ἐνέργεια χάριτος, τῷ νηπίῳ ἀγνο-
 ούμενῃ· καὶ ἔστι τῆς κακίας· ἑτέρα τῇ ἀλη-
 θεΐᾳ ἐξομοιούμενῃ. καλὸν δὲ τὰ τριαῦτα μὴ
 ἐνοπτρίζεσθαι διὰ τὴν πλάνην· μήτε ἀναθε-
 ματίζειν διὰ τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ πάντα δι'
 ἐλπίδος προσφέρειν τῷ Θεῷ· αὐτὸς γὰρ οἶδε
 τῶν ἀμφοτέρων τὸ χρήσιμον.

Ὁ διαπεράσαι θέλων τὴν νοητὴν θάλατ-
 σαν, μακροθυμεῖ, ταπεινοφρονεῖ, ἀγρυπνεῖ,
 ἐγκρατεύεται. ἐκτὸς δὲ τῶν τεσσάρων τού-
 των, ἐὰν εἰσελθεῖν βιάσῃται, θορυβεῖ μετὰ
 τὴν καρδίαν, περάσαι δὲ οὐ δύναται.

Ἡσυχία, τῶν κακῶν ἀποκοπή· ἐὰν δὲ καὶ
 τὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐπὶ προσευχὴν προσ-

κβ'.

κγ'.

κδ'.

κε.

κς'.

κζ'.

κη.
ἐνέ-
ργε-
α

κθ'.

λ'.

	λαμβάνηται, βοήθημα συντομώτερον οὐδὲν αὐτῆς πρὸς ἀπάθειαν.	ἡσώμεν, παρελθούσης ἀμελείας, ἑλεγχος ἐστίν, οὐκ ἀνταπόδοσις.	
λα.	Οὐκ ἔστιν ἡσυχάσαι τὸν νοῦν, ἄνευ τοῦ σώματος· οὐδὲ λύσαι τὸ τούτων μεστέιχον, ἄνευ ἡσυχίας καὶ προσευχῆς.	Ὁ θλιβόμενος νοερώς, καὶ ἀναπαυόμενος σαρκικῶς, ὁμοίος ἐστὶ τῷ σωματικῶς θλιβομένῳ, καὶ νοερώς διαχεομένῳ.	μέ.
λβ.	Ἡ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, καὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. οἱ δὲ πνεύματι περιπατοῦντες, ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσωσιν.	Ἡ ἐξ ἀμφοῖν θλίψις ἐκούσιος, συνεργεῖ πρὸς θάτερον, ἢ τῆς διανοίας τῇ σαρκικῇ, καὶ ἢ τῆς σαρκὸς τῇ κατὰ διάνοιαν· τὸ γὰρ σύνθετον αὐτῶν, μοχθηρότερον γίνεται.	μς'.
λγ.	Οὐκ ἔστι τελεία προσευχή χωρὶς νοητῆς ἐπικλήσεως. ἀπερισπάστως δὲ βοώσης ἐννοίας, ἐπακούσεται Κύριος.	Μεγάλη ἀρετὴ τὸ ὑπομένειν τὰ ἐπερχόμενα, καὶ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον μισοῦντα, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου.	μζ'.
λδ.	Ὁ νοῦς ἀπερισπάστως εὐχόμενος, θλίβει καρδίαν. καρδίαν δὲ συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην, ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.	Ἀγάπης ἀνυποκρίτου τεκμήριον, ἀδικημάτων συγχώρησις. οὕτω γὰρ καὶ ὁ Κύριος τὸν κόσμον ἡγάπησε.	μή.
λε.	Καὶ ἡ προσευχή ἀρετὴ λέγεται, καὶ μὴ τῆρ αὐτῶν τυγχάνει. ἀπογεννᾷ γὰρ αὐτάς διὰ τῆς εἰς Χριστὸν συναφείας.	Οὐκ ἔστιν ἀπὸ καρδίας συγχωρῆσαι τινὰ παραπτώματα, ἐκτὸς γνώσεως ἀληθινῆς. αὕτη γὰρ ἰδία ἐκάστῳ τὰ ἐπερχόμενα δείκνυσιν.	μθ'.
λς'.	Ὁ εἰς πρᾶξωμεν χωρὶς προσευχῆς, καὶ ἀγαθῆς ἐλπίδος, ὕστερον ἐπιβλαβές, καὶ ἀτελές τυγχάνει.	Οὐδὲν ἀπολέσεις, ὧν ἂν ἀφῆς διὰ τὸν Κύριον. τῷ γὰρ ἰδίῳ καιρῷ, πολυπλασίως ἐλεύσεται.	ν'.
λζ'.	Ὅταν ἀκούσης, ὅτι ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι, μετόχους ἀρετῶν, καὶ μετόχους ἀγάπης νόει. ἀγάπη γὰρ ἐσχάτη μὲν ἀρετῶν τυγχάνει κατὰ τάξιν, πρώτη δὲ εὐρίσκεται πασῶν κατ' ἀξίαν· τὰς προγεγεννημένας ἑαυτῆς, ἐσχάτας ἀποδεικνύουσα.	Ὅταν ὁ νοῦς τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ ἐπιλάβηται, τότε τὸ προφανές ἔργον τῆς ἀρετῆς ἀνόνητον γίνεται.	νά.
λη.	Ἐὰν ἀκηδιάσης προσευχόμενος, ἢ ἀπὸ κακίας πολυτρόπως θλιβόμενος, μνημόνευσον τῆς ἐξόδου καὶ τῶν χαλεπῶν κολάσεων. κρεῖσσον δὲ τὸ προσκολλησθαι τῷ Θεῷ διὰ προσευχῆς, καὶ ἐλπίδος, ἢ μνήμας ἔχειν ἐξωτέρας, καὶ ἐπωφελεῖς τυγχάνωσιν.	Εἰ παντὶ ἀνθρώπῳ βλαβερά ἡ κακοβουλία, πολλῷ μᾶλλον τοῖς τὴν ἀκρίθειαν ἐπανηρημένοις.	νβ'.
λθ'.	Οὐδεμία τῶν ἀρετῶν μόνη καθ' ἑαυτὴν ἀνοίγει τὴν φυσικὴν ἡμῶν θύραν, ἐὰν μὴ πᾶσαι ἀλλήλων ἀκολουθῶς ἐξήρτηνται.	Ἔργῳ φιλοσόφει περὶ βουλῆς ἀνθρώπου, καὶ ἀνταποδόσεως Θεοῦ. οὐκ ἔστι γὰρ ὁ λόγος τῆς ἐργασίας σοφώτερος, ἢ ὠφελιμώτερος.	νγ'.
μ'.	Οὐκ ἔστιν ἐγκρατής ὁ λογισμοῖς τρεφόμενος. καὶ γὰρ ὠφελίμοι ὧσιν, οὐκ εἰσὶ τῆς ἐλπίδος ὠφελιμώτεροι.	Τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας πόνοις, ἐπακολουθεῖ ἀντίληψις. τοῦτο δὲ γνωστόν διὰ νόμου θείου καὶ συνειδήσεως.	νδ'.
μά.	Ἔστιν ἀμαρτία πᾶσα εἰς θάνατον, ἢ ἀμετανόητος· περὶ ἧς καὶ Ἅγιος ὑπὲρ ἐτέρου προσεύχεται, οὐκ εἰσακούεται.	Εἰς παρέλαβε φρόνημα, καὶ ἀνεπισκέπτως ἐκράτησεν. ἕτερος δὲ παρέλαβε, καὶ τῇ ἀληθείᾳ συνέκρινε. ζητητέον, τίς αὐτῶν εὐσεβέστερως ἐποίησε;	νε.
μβ'.	Ὁ ὁρθῶς μετανοῶν, οὐκ ἀντελλογεῖ τὸν κόπον ταῖς παλαιαῖς ἀμαρτίαις, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐξευμενίζεται.	Γνώσις ἀληθῆς ὑπάρχει ἢ τῶν θλιβερῶν ὑπομονή· καὶ τὸ μὴ αἰτιασθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐπὶ ταῖς ἑαυτοῦ συμφοραῖς.	νς'.
μγ'.	Εἰ ὅσα ἔχει ἡ φύσις ἡμῶν καλὰ, καθ' ἡμέραν ποιεῖν αὐτὰ κεχρεωστήκαμεν, τί λοιπὸν περὶ τῶν προγεγεννημένων κακῶν τῷ Θεῷ ἀνταποδώσομεν;	Ὁ ποιῶν ἀγαθόν, καὶ ζητῶν ἀνταπόδοσιν, οὐ δουλεύει Θεῷ, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ θελήματι.	νζ'.
μδ'.	Ὅσῃ ἂν ὑπερβολὴν ἀρετῆς σήμερον ποι-	Οὐκ ἔστιν ἀμαρτήσαντα τὴν ἀνταπόδοσιν διαδράσαι, εἰμὴ διὰ μετανοίας προσηκούσης τῷ σφάλματι.	νή.
		Τινὲς λέγουσιν, οὐ δυνάμεθα ποιῆσαι τὸ ἀγαθόν, ἐὰν μὴ ἐνεργῶς δεξώμεθα τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος.	νθ'.
		Ἀεὶ οἱ προαιρέσει ταῖς ἡδοναῖς ἐγκείμενοι, ὡς ἀδοθήτητον παραιτοῦνται τὸ κατὰ δύναμιν.	ξ'.

ξά.	Ἡ μὲν χάρις τοῖς ἐν Χριστῷ βαπτισθεῖσι, μυστικῶς δεδώρηται· ἐνεργεῖ δὲ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν. καὶ κρυφίως μὲν ἡ χάρις βοηθεῖν ἡμῖν οὐ παύεται, ἐφ' ἡμῖν δὲ ἐστὶ ποιεῖν, ἢ μὴ ποιεῖν τὸ ἀγαθὸν κατὰ δύναμιν.	κινηθῇ τοῦ τῆς φιλοπονίας τόπου, τότε λίθου βαρυτάτου δίκην ἐπὶ καταβάσιν ὀλισθησάντος, δυσεπικράτητος γίνεται.	
ξβ'.	Πρῶτον μὲν θεοπρεπῶς ἐγείρει τὴν συνείδησιν. ὅθεν καὶ κακοποιοὶ μετανοήσαντες, τῷ Θεῷ εὐηρέστησαν.	Ὡς περ μόσχος ἄπειρος, βοτάναις ἐπιτρέχων, κατήντησεν εἰς ἀμφίκρυστον τόπον· οὕτως εὐρίσκεται ψυχὴ κατὰ μικρὸν ὑπὸ λογισμῶν ἀποδοουκούμενῃ.	οδ'.
ξγ'.	Πάλιν ἐν διδασκαλίᾳ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ ἐν ἀναγνώσει τῇ διανοίᾳ παρέπεται, καὶ διὰ φυσικῆς ἀκολουθίας διδάσκει τὸν νοῦν τὴν ἑαυτῆς ἀλήθειαν. εἰ οὖν τῆς μερικῆς ταύτης ἀκολουθίας μὴ κρύψωμεν τὸ τάλαντον, εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου ἐνεργῶς εἰσελευσόμεθα.	Ὅταν ὁ νοῦς ἀνδρισάμενος ἐν Κυρίῳ, ἀποσπᾷ τὴν ψυχὴν ἀπὸ χρονίας προλήψεως, τότε ἡ καρδία ὡς ὑπὸ δημίων κολάζεται, τεινόντων αὐτὴν ἐνθα, καὶ ἐνθα, τοῦ νοός, καὶ τοῦ πάθους.	οέ.
ξδ'.	Ὁ πρὸ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὰς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος ἐπιζητῶν, ὁμοίως ἐστὶ δούλῳ ἀργυρωνήτῳ, ἕς ἅμα τῷ ἀγορασθῆναι, σὺν ταῖς ὠναῖς καὶ τὴν ἐλευθερίαν γραφῆναι ζητεῖ.	Ὡς περ οἱ ἐν θαλάσῃ πλέοντες, ἐλπίδι κέρδους, ἡδέως ὑπομένουσι τὸν ἡλιακὸν καύσωνα· οὕτως οἱ μισοῦντες τὴν κακίαν, ἀγαπῶσιν ἔλεγχον. διότι ἐναντιοῦται, ὁ μὲν, τοῖς ἀνέμοις, ὁ δέ, τοῖς πάθεσιν.	ος'.
ξε'.	Ὁ τὰς ἐξωθεν ἐπιφορὰς δικαιοσύνης Θεοῦ παραγινομένης εὐρηκώς, οὗτος ζητῶν τὸν Κύριον, εὖρε γινώσιν μετὰ δικαιοσύνης.	Ὡς περ φυγὴ ἐν χειμῶνι ἢ ἐν σαββάτῳ, ὀδύνη γίνεται τῇ σαρκί, καὶ βεβήλωσις τῇ ψυχῇ· οὕτως ἐπανάστασις παθῶν ἐν γηραλέῳ σώματι καὶ ψυχῇ καθιερωμένῃ.	οζ'.
ξς'.	Ἐὰν νοήσης κατὰ τὴν Γραφὴν, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ γῇ τὰ κρίματα τοῦ Κυρίου, γινέσεται σοι πᾶσα σύμβασις, θεογνωσίας διδάσκαλος.	Οὐδεὶς οὕτως ἀγαθὸς καὶ οἰκτίρμων, ὡς ὁ Κύριος. τῷ δὲ μὴ μετανοοῦντι, οὐδὲ αὐτὸς ἀφήσι.	οή.
ξζ'.	Κατὰ τὴν ἐκάστου ἐννοίαν, ἀπαντᾷ τὸ ὀφειλόμενον. τὴν δὲ ποικιλίαν τῆς ἀρμοδίου ἐπιφορᾶς, μόνος ὁ Θεὸς ἐπίσταται.	Πολλοὶ λυπούμεθα ἐπὶ ταῖς ἀμαρτίαις, τὰς δὲ αἰτίας αὐτῶν ἡδέως καταδεχόμεθα.	οθ'.
ξη'.	Ὅταν ἀτιμίαν τινὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων πάθῃς, εὐθύς τὴν ἐπιφορὰν τῆς παρὰ Θεοῦ δόξης ἐννόησον· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἀτιμίᾳ, ἄλυπος καὶ ἀτάραχος ἔσῃ· ἐπὶ δὲ τῇ δόξῃ, πιστὸς καὶ ἀκατάκριτος ἔσῃ, ὅταν ἐλεύσεται.	Ἀσπάλαξ ὑπὸ γῆν ἔρπων, τυφλὸς ὢν, ἀστέρας ἰδεῖν οὐ δύναται, καὶ ὁ μὴ πιστεύων περὶ προσκαίρων, οὔτε περὶ τῶν αἰώνιων πιστεύειν δύναται.	π'.
ξθ'.	Ἐπαινούμενος ὑπὸ πλήθους κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ, μηδὲν ἐπιδεικτικὸν ἐπιμίξης τῇ κυριακῇ οἰκονομίᾳ· ἵνα μὴ πάλιν ἐκ μεταβολῆς, εἰς τὸ ἐναντίον ἐμπέσῃς.	Χάρις πρὸ χάριτος ἡ ἀληθὴς γινώσις δεδώρηται τοῖς ἀνθρώποις παρὰ Θεοῦ· πρὸ πάντων τῷ δωρησαμένῳ πιστεύειν τοὺς μετόχους αὐτῆς ἐκδιδάσκουσα.	πά.
ο.	Σπῆρος οὐκ αὐξηθήσεται, δίχα γῆς καὶ ὕδατος· καὶ οὐκ ὠφελήθησεται ἄνθρωπος ἐκτός ἐκουσίων πόνων, καὶ θείας ἀντιλήψεως.	Ὅταν ἐφάμαρτος ψυχὴ τὰς ἐπερχομένας θλίψεις οὐ καταδέχεται, τότε οἱ Ἄγγελοι περὶ αὐτῆς λέγουσιν· ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα, καὶ οὐκ ἰάθη.	πβ'.
οά.	Οὐκ ἐστὶ χωρὶς νέφους ἐπιχεθῆναι βροχήν, οὐδὲ χωρὶς συνειδήσεως ἀγαθῆς, εὐαρεστῆσαι Θεῷ.	Νοῦς ἐπιλανθανόμενος τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, ὑπὲρ τῶν ἐναντίων, ὡς συμφερόντων τοῖς ἀνθρώποις διαμάχεται.	πγ'.
οβ'.	Μὴ ἀπαναίνου μανθάνειν, καὶ ἅν λῖαν φρόνιμος τυγχάνῃς. ἡ γὰρ οἰκονομία τοῦ Θεοῦ ὠφελιμωτέρα ἐστὶ τῆς ἡμετέρας φρονήσεως.	Ὡς περ ἐν ὕδατι πῦρ χρονίσαι οὐ δύναται, οὕτως οὔτε λογισμὸς αἰσχροῦ ἐν φιλοθέῳ καρδίᾳ. διότι πᾶς φιλοθεός, ἐστὶ καὶ φιλόπονος. ἐκούσιος δὲ πόνος, ἐχθρὸς ἡδονῆς κατὰ φύσιν ὑπάρχει.	πδ'.
ογ'.	Ὅταν ὑφ' ἡδονῆς τινὸς ἡ καρδία παρα-	Πάθος ἔργῳ νομῇν κρατῆσαν διὰ τοῦ θελήματος, ὕστερον καὶ μὴ θέλοντι τῷ μέτῳ, βιαίως κατεπαίρεται.	πέ.
		Τῶν ἀκουσίων λογισμῶν τὰς αἰτίας ἀγαπῶμεν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέρχονται τῶν δὲ ἐκουσίων, δηλονότι καὶ τὰ πράγματα.	πς'.

πζ'.	Οἷσις καὶ ἀλαζονεία, βλασφημίας εἰσὶν αἷτια. φιλαργυρία δὲ καὶ κενοδοξία, ἀσπλαγ- χνίας, καὶ ὑποκρίσεως.	θεάς τῷ παραμένοντι. ἀμέλεια δὲ αὐτῆς καὶ ρεμβασμός, φιληδονίας τεκμήριον.	υῆ.
πή.	Ὅταν ἴδῃ ὁ διάβολος, ὅτι ὁ νοῦς ἐκ καρ- δίας προστηύξατο, τότε μεγάλους, καὶ κα- κοτέχνους πειρασμοὺς ἐπιφέρει. μικρὰς γὰρ ἀρετάς, μεγάλας ἐπιφοραῖς ἀναιρεῖν οὐ βού- λεται.	Ὁ ἀθλίπτως ἀγρυπνῶν, καὶ μακροθυμῶν, καὶ προσευχόμενος, Πνεύματος Ἁγίου ἐναρ- γῶς μέτοχος τυγχάνει. ὁ δὲ θλιβόμενος ἐν τούτοις, καὶ θελήματι ὑπομένων, καὶ οὗτος ταχέως τυγχάνει ἀντιλήψεως.	υθ'.
πθ'.	Λογισμὸς ἐγγρονίζων, δηλαῖ τὴν τοῦ ἀν- θρώπου προσπάθειαν. ταχέως δὲ ἀναιρούμε- νος, σημαίνει πόλεμον, καὶ ἐναντιότητα.	Ἐντολὴ ἐντολῆς ἀποδέδεικται διαφορω- τέρᾳ. διὸ καὶ πίστις πίστεως βεβαιότερα εὐ- ρίσκεται.	ρ'.
υ'.	Τρεῖς εἰσὶ νοητοὶ τόποι, εἰς οὓς ὁ νοῦς ἐκ μεταβολῆς εἰσέρχεται· κατὰ φύσιν, ὑπὲρ φύ- σιν, καὶ παρὰ φύσιν. καὶ ὅταν μὲν εἰς τὸν κατὰ φύσιν εἰσέλθῃ, εὕρισκει ἑαυτὸν αἷτιον τῶν πονηρῶν λογισμῶν· καὶ ἐξομολογεῖται τῷ Θεῷ τὰς ἁμαρτίας, ἐπιγινώσκων τὰς αἰ- τίας τῶν παθῶν. ὅταν δὲ εἰς τὸν παρὰ φύ- σιν γένηται, ἐπιλανθάνεται τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς ἀνθρώποις διαμάχεται ὡς ἀδικοῦσιν αὐτόν. ὅταν δὲ εἰς τὸν ὑπὲρ φύσιν ἂχθῃ, εὕρισκει τοὺς καρποὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οὓς εἶπεν ὁ Ἀπόστολος, ἀγά- πην, χαράν, εἰρήνην, καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ οἶ- δεν, ὅτι ἐὰν προκρίνῃ τὰς σωματικὰς φρον- τίδας, ἐμμένειν ἐκεῖ οὐ δύναται. καὶ ὁ ἀνα- χωρῶν τοῦ τόπου ἐκείνου ἐμπίπτει εἰς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ εἰς τὰς ἐπακολουθούσας αὐτῇ δεινὰς συμβάσεις, κἂν μὴ προσφάτως, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ καιρῷ, καθὼς οἶδεν ἡ τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη.	Ἔστι πίστις ἐξ ἀκοῆς. κατὰ τὸν Ἀπό- στολον, καὶ ἔστι πίστις ἐλπιζομένων ὑπό- στασις.	ρά.
υά.	Τοσοῦτον ἡ ἐκάστου γνῶσις ἀληθῆς τυγ- χάνει, ὅσον αὐτὴν πράξης, καὶ ταπεινώ- σις, καὶ ἀγάπη βεβαιούσι.	Καλὸν διὰ λόγων ὠφελεῖν τοὺς πυνηθνο- μένους· κρεῖσσον δὲ τὸ διὰ προσευχῆς, καὶ ἀρετῆς συνεργεῖν αὐτοῖς. ὁ γὰρ διὰ τούτων ἑαυτὸν προσφέρει τῷ Θεῷ, βοηθεῖ καὶ τῷ πέ- λας διὰ τοῦ οἰκείου βοηθήματος.	ρβ'.
υβ'.	Πᾶς ὁ βαπτισθεὶς ὀρθοδόξως, ἔλαβε μυ- στικῶς πᾶσαν τὴν χάριν. πληροφορεῖται δὲ λοιπόν, κατὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν.	Εἰ θέλεις συντόμῳ λόγῳ ὠφελεῖσαι τὸν φιλομαθῆ, ὑπόδειξον αὐτῷ προσευχὴν, καὶ πίστιν ὀρθήν, καὶ τῶν ἐπερχομένων ὑπομο- νήν. πάντα γὰρ λοιπὸν τὰ καλὰ διὰ τού- των εὕρισκεται.	ργ'.
υγ'.	Ἐντολὴ Χριστοῦ κατὰ συνείδησιν ἐπιτε- λουμένη, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν τῆς καρδίας, ὧρεται παράκλησιν· πλὴν ἐκα- στον αὐτῶν ἐν ἰδίῳ καιρῷ παραγίνεται.	Περὶ ὧν τις ἤλπισεν εἰς Θεόν, οὐκ ἔτι περὶ ἐκείνων τῷ πλησίον διαμάχεται.	ρδ'.
υδ'.	Ἔχε παράμονον δέησιν, ἐν παντὶ πράγ- ματι, ὡς μηδὲν ἐπιτελεῖν ἐκτὸς βοηθείας Θεοῦ.	Εἰ πᾶν ἀκούσιον ἐκ τῶν ἐκουσίων ἔχει τὴν αἰτίαν, κατὰ τὴν Γραφήν, οὐδεὶς οὕτως ἐχθρὸς ἀνθρώπου, ὡς αὐτὸς ἑαυτοῦ τυγ- χάνει.	ρέ.
υε'.	Οὐδὲν προσευχῆς εἰς ἐνέργειαν δυνατώ- τερον· καὶ πρὸς εὐδοκίαν Θεοῦ, οὐδὲν αὐτῆς ὠφελιμώτερον.	Πάντων τῶν κακῶν προηγεῖται ἄγνοια· δευτέρα δὲ ταύτης ἐστὶν ἡ ἀπιστία.	ρς'.
υς'.	Πᾶσα ἐργασία ἐντολῶν, ἐν αὐτῇ περιέ- χεται. τῆς γὰρ εἰς Θεὸν ἀγάπης, οὐδὲν ἐ- στιν ἀνώτερον.	Φεῦγε πειρασμὸν δι' ὑπομονῆς, καὶ δεῖ- σεως. εἰ δὲ ἐκτὸς τούτων ἀντιτάσση, περισ- σοτέρως ἐπέρχεται.	ρζ'.
υζ'.	Προσευχὴ ἀρρέμβατος, σημεῖον φιλο-	Ὁ πρῶτος κατὰ Θεόν, τῶν σοφῶν ἐστὶ σοφώτερος· καὶ ὁ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, τῶν δυνατῶν δυνατώτερος. ἐπειδὴ τὸν ζυγὸν τοῦ Χριστοῦ κατὰ γνῶσιν βαστάζουσιν.	ρη'.
		Ὅσα ἐκτὸς προσευχῆς ἢ λαλοῦμεν, ἢ πράττομεν, ὑστερον ἢ σφαλερά, ἢ ἐπιβλαβῆ τυγχάνουσι· καὶ ἡμᾶς ἀγνώστως διὰ τῶν πραγμάτων ἐλέγχουσιν.	ρθ'.
		Ἐξ ἔργων, καὶ λόγων, καὶ ἐννοίας, δι- καιος εἷς. ἐκ δὲ πίστεως, καὶ χάριτος, καὶ μετανοίας, πολλοὶ δίκαιοι.	ρί.
		Ὡς περ μετανοοῦντι ὑψηλοφρονεῖν ἀλλό- τριον, οὕτως ἐκουσίως ἁμαρτάνοντι, ταπει- νοφρονεῖν ἀδύνατον.	ριά. ἐν ἄλλ. χάριτος
		Οὐκ ἔστι συνειδήσεως κατάγνωσις ἡ τα- πεινοφροσύνη· ἀλλὰ * χάρις Θεοῦ, καὶ συμ- παθείας ἐπίγνωσις.	ριβ'
		Ὅπερ ἐστὶν οἶκος αἰσθητὸς τῷ κοινῷ ἀ-	

	ἐρι, τοῦτο νοῦς λογικὸς τῇ θείᾳ χάριτι· καὶ ὅσον ἂν ἐκβάλλῃς τὴν ὕλην, τοσοῦτον αὐτομολήσῃ· καὶ ὅσον ἂν ἐμβάλλῃς, τοσοῦτον ὑποχωρήσῃ.	προσομιλεῖ; ἢ τίς ἐξουδένωσιν ἀγαπῶν, ἐπὶ ἀτιμίᾳ ταρασσεται; τίς δὲ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ἔχων, ἡδονὴν σαρκὸς παραδέχεται; ἢ τίς Χριστῷ πιστεύων, μεριμνᾷ περὶ προσκαιρῶν, ἢ διαμάχεται;	
ριγ'.	Ἰὺλῃ οἴκου, σκεύη, καὶ βρώματα. ὕλη δὲ νοός, κενοδοξία, καὶ ἡδονή.	Ὁ ἀθετούμενος ὑπὸ τινος, καὶ μήτε λόγῳ, μή τε ἐννοίᾳ τῷ ἀθετοῦντι φιλονεικῶν, γινώσιν ἀληθῆ κέκτηται, καὶ πίστιν βεβαίαν ἐπιδείκνυται τῷ Δεσπότη.	ρxd'.
ριδ'.	Χώρημα καρδίας, ἐλπίς εἰς Θεόν. στενωχωρία δὲ αὐτῆς, φροντίς σωματικῇ.	Ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐνζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, ἐκάστῳ τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ ἀποσώζοντας.	ρxe.
ριε'.	Μία μὲν ἐστὶ καὶ ἀναλλοίωτος ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἐνεργεῖ δὲ ἐκάστῳ, καθὼς βούλεται.	Εἰ οὐτε τῷ ἀδικοῦντι ἐστὶ περίσσεια, οὐτε τῷ ἀδικουμένῳ ὑστέρημα, ἐν εἰκόνι μὲν διαπορεύεται ἄνθρωπος, πλὴν μάτην ταρασσεται.	ρxv'.
ρις'.	Ὡς περ ὑετὸς ἐπιχεθεὶς τῇ γῇ, τοῖς φυτοῖς προσφυᾶ παρέχει ποιότητα, γλυκεῖαν μὲν τοῖς γλυκέσι, στυφὴν δὲ τοῖς στυφοτέροις· οὕτως ἡ χάρις ταῖς καρδίαις τῶν πιστῶν, ἀτρέπτως ἐπιβάλλουσα, ἀρμοζούσας ταῖς ἀρεταῖς τὰς ἐνεργείας χαρίζεται.	Ὅταν ἴδῃς τινὰ ἐν πολλαῖς ἀτιμίαις ὀδυνώμενον, γίνωσκε, ὅτι λογισμοῖς κενοδοξίας ἐμφορηθεὶς, ἀηδῶς τῶν καρδιακῶν σπερμάτων θερίζει τὰ δράγματα.	ρxvz'.
ριζ'.	Τῷ διὰ Χριστὸν πεινῶντι, γίνεται τροφή· καὶ τῷ διψῶντι, πόμα ἡδύτατον· τῷ ῥιγῶντι, ἐνδυμα· καὶ τῷ κοπιῶντι, ἀνάπαυσις· τῷ προσευχομένῳ, πληροφρία· καὶ τῷ πενθοῦντι, παράκλησις.	Ὁ σωματικαῖς ἡδοναῖς πέρα τοῦ δέοντος ἐναπολαύσας, ἐκατονταπλασίοις πόνοις ἀποτίσει τὴν περίσσειαν.	ρxh'.
ριη'.	Ὅταν οὖν ἀκούσῃς τῆς Γραφῆς λεγούσης * παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὅτι ἐκάθησεν ἐφ' ἑνα ἕκαστον τῶν Ἀποστόλων. ἢ ὅτι ἐφῆλατο ἐπὶ τὸν Προφήτην, ἢ ἐνεργεῖ, ἢ λυπεῖται, ἢ σθέννυται, ἢ παροξύνεται· καὶ πάλιν τοὺς μὲν ἀπαρχὴν ἔχοντας τοὺς δὲ πλήρεις Πνεύματος Ἁγίου· μὴ τομὴν, ἢ τροπὴν, ἢ ἀλλοίωσιν τινα ἐννοήσεις περὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ πίστευε καθ' ὃν προειρήκαμεν τρόπον, ἄτρεπτον, καὶ ἀναλλοίωτον, καὶ παντοδύναμον. διὸ καὶ ἐν ταῖς ἐνεργείαις, καὶ μένει ὁ ἐστὶ, καὶ ἐκάστῳ τὸ δέον ἀποσώζει θεοπρεπῶς. αὐτὸ μὲν γὰρ ἡλίου δίκην ἐπὶ τοὺς βαπτισθέντας τελείως ἐκκέχυται, ἕκαστος δὲ ἡμῶν καθὼς ἂν τὰ ἐπισκοτοῦντα πάθη μισήσας περιαιρῇ, ἀναλόγως φωτίζεται. καθὼς δὲ ἀγαπῶν αὐτὰ * διαλογίζεται, ὁμοίως σκοτίζεται.	Ὁ ἀρχικός, ὑποτακτικῶς χρεωστεῖ λέγειν τὸ ὀφειλόμενον· παρακούσμενος δέ, τὴν ἐπιφορὰν τῶν κακῶν προαγγέλλειν.	ρxθ'.
ριθ'.	Ὁ μιστῶν τὰ πάθη, περιαίρει τὰς τούτων αἰτίας. ὁ δὲ ταῖς αἰτίαις ἐγκείμενος, ὑπὸ τῶν παθῶν καὶ μὴ βουλόμενος πολεμεῖται.	Ὁ ἀδικούμενος παρὰ τινος, καὶ μὴ παρὰ τῶν ἀδικούντων τὸ δέον, ἐκείνῳ τῷ μέρει πιστεύει τῷ Χριστῷ, καὶ ἐκατονταπλασίονα λαμβάνει ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομεῖ.	ρλ'.
ρx'.	Ὅταν ὑπὸ τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐνεργούμεθα, ἑαυτούς, καὶ μὴ πατρῶν ἀμαρτίαν αἰτιώμεθα.	Μνήμη Θεοῦ ἐστὶ, πόνος καρδίας ὑπὲρ εὐσεβείας γινόμενος. πᾶς δὲ ὁ ἐπιλανθανόμενος τοῦ Θεοῦ, ἡδυπαθεῖ, καὶ ἀνάληγτος γίνεται.	ρλα'.
ρxα'.	Ῥίξαι τῶν λογισμῶν εἰσὶν αἱ προφανεῖς κακίαι· ἅς χειρὶ καὶ ποσὶ καὶ στόματι, ἐκδικούμεν ἐκάστοτε.	Μὴ λέγε, ὅτι ὁ ἀπαθής, θλίβεσθαι οὐ δύναται. κἄν γὰρ μὴ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ πλησίον τοῦτο κεχρεώσθηκεν.	ρλβ'.
ρxβ'.	Οὐκ ἐστὶ προσομιλεῖν πάθει κατὰ διανοίαν, μὴ ἀγαπῶντα τὰς τούτου αἰτίας.	Ὅταν ὁ ἐχθρὸς τῶν ἐν τῇ λήθῃ ἀμαρτημάτων πολλὰ κρατήσῃ χειρόγραφα, τότε καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τὰ αὐτὰ ποιεῖν τὸν χρεωφειλέτην ἀναγκάζει, τῷ τῆς ἀμαρτίας νόμῳ εὐλόγως ἀποχρώμενος.	ρλγ'.
ρxγ'.	Τίς γὰρ αἰσχύνῃς καταφρονῶν, κενοδοξία	Εἰ βούλει διηνεκῶς μνημονεύειν Θεοῦ, μὴ ἀπώθει ὡς ἀδίκους τὰς ἐπιφοράς, ἀλλ' ὡς δικαίως ἐρχομένας ὑπόμεινε. ἡ μὲν γὰρ ὑπομονή, δι' ἐκάστης συμβάσεως, τὴν μνήμην ἀνακινεῖ. ἡ δὲ * παραίτησις μειοῖ τὸ νοερὸν τῆς καρδίας φρόνημα, καὶ διὰ τῆς ἀνέσεως, τὴν λήθην ἐργάζεται.	ρλδ'.
		Ἐὰν θελήῃς παρὰ Κυρίου ἐπικαλυφθῆναι	ἐν ἄλλ. πάρεσις. ρλε.

	τάς ἀμαρτίας σου, μὴ φανεροποιήσης ἀνθρώποις, ἐὰν ἔχῃς ἀρετὴν. ὁ γὰρ ἂν πράττωμεν ἐπὶ ταύταις, τοῦτο καὶ ἐπ' ἐκείναις ὁ Θεὸς ἐργάζεται.	Ὁ συνιών τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀγίου Παύλου μυστικῶς εἰρημένον, τὴν πάλιν πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας εἶναι φήσαντος, γινώσκεται καὶ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου, ἣν ἔλεγε πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προτεύχεται, καὶ μὴ ἐκκακεῖν.	ρμζ.
ρλς'.	Κρύψας ἀρετὴν, μὴ ἐπαίρου ὡς δικαιοσύνην ἐκτελών. δικαιοσύνη γὰρ ἐστὶν οὐ μόνον τὸ κρύπτειν τὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδὲν ἐννοεῖν τῶν ἀπηγορευμένων.	Ὁ νόμος τυπικῶς ἐξ ἡμέρας ἐργάζεσθαι, τῇ δὲ ἐβδόμῃ σχολάζειν παρακελεύεται. διότι ψυχῆς ἔργον ἐστὶν ἡ διὰ χρημάτων, ἥτοι πραγμάτων εὐποιία. σχολὴ δὲ αὐτῆς καὶ κατάπαυσις, τὸ πωλῆσαι πάντα καὶ δοῦναι πτωχοῖς, κατὰ τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τῆς ἀκτημοσύνης καταπαύσαντα, τῇ νοεῖσθαι σχολάζειν ἐλπίδι. εἰς ταύτην οὖν τὴν κατάπαυσιν, καὶ ὁ Παῦλος, μετὰ σπουδῆς ἡμᾶς εἰσελθεῖν προτρέπεται λέγων· σπουδάζωμεν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν.	ρμῆ.
ρλζ'.	Μὴ χαίρε, ὅταν εὖ ποιήσης τινί, ἀλλ' ὅταν ἀμνησικακῶς ὑπομείνης τὴν παρεπομένην ἐναντιότητά. ἐν τρόπον γὰρ αἱ νύκτες τὰς ἡμέρας, οὕτως αἱ κακαὶ τὰς εὐποιίας διαδέχονται.	Ταῦτα δὲ εἰρήκαμεν, οὐκ ἀποκλείοντες τὰ μέλλοντα· οὔτε ᾧδε τὴν καθολικὴν ἀνταπόδοσιν εἶναι ὀρίζοντες· ἀλλ' ὅτι χρὴ πρῶτον ἐν τῇ καρδίᾳ, ἐνεργούσαν ἔχειν τὴν χάριν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος, καὶ οὕτω κατὰ ἀναλογίαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν. τοῦτο φανεροποιῶν καὶ ὁ Κύριος ἔλεγεν· ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν. τοῦτο καὶ ὁ Ἀπόστολος ἔλεγεν· ἐστὶ πίστις ἐλπίζομένων ὑπόστασις· καὶ πάλιν οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε· καὶ πάλιν δοκιμάζετε ἑαυτοὺς, εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; εἰμήτοι ἄρα ἀδόκιμοι ἐστέ.	ρμθ'.
ρλη'.	Κενοδοξία, καὶ φιλαργυρία, καὶ ἡδονή, ἄσπιλον εὐποιᾶν διαμεῖναι οὐκ ἀφίουσι, εἰμὴ πρότερον αὐταὶ φόβῳ Θεοῦ καταπέσωσι.	Ὁ ἀλήθειαν ἐπεγνωκώς, ταῖς θλιβεραῖς ἐπιφοραῖς οὐκ ἀντιτάσσεται. οἶδε γὰρ ὅτι εἰς φόβον Θεοῦ ὁδηγοῦσι τὸν ἄνθρωπον.	ρν'.
ρλθ'.	Εἰς τὰς ἀκουσίους δδύνας, τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἐγκέκρυπται· τὸν ὑπομένοντα, εἰς μετάνοιαν ἔλκον, καὶ ἀπαλλάττον τῆς αἰωνίου κολάσεως.	Αἱ πάλαι ἀμαρτίαι κατ' εἶδος μνημονευθεῖσαι, βλάπτουσι τὸν εὐελπιν. μετὰ λύπης μὲν γὰρ ἀναδοθεῖσαι, τῆς ἐλπίδος ἀφιστῶσιν· ἀλύπως δὲ ἐξεικονισθεῖσαι, τὸν παλαῖον μολυσμὸν ἐναποτίθενται.	ρνα'.
ρμ'.	Τινὲς ἐργαζόμενοι τὰς ἐντολάς, ἐν ζυγῷ ἀντιρρέψαι αὐτάς ταῖς ἀμαρτίαις ἐκδέχονται· τινὲς δὲ δι' αὐτῶν, τὸν ἀποθανόντα ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐξευμενίζονται. ζητητέον, τίς αὐτῶν ἔχει ὀρθὸν τὸ φρόνημα;	Ὅταν ὁ νοῦς δι' ἀπαρνήσεως ἑαυτοῦ κρατήσῃ τὴν μονολόγιστον ἐλπίδα, τότε ὁ ἐχθρὸς προφάσει ἐξομολογήσεως, τὰ προγεγενημένα κακὰ ἐξεικονίζει· ἵνα τὰ χάριτι Θεοῦ ἐπιλησθέντα πάθη, ἀναζωπυρήσῃ, καὶ λεληθότως ἀδικήσῃ τὸν ἄνθρωπον. τότε γὰρ καὶ* σφοδρὸς, καὶ μισοπαθῆς ὑπάρχων, ἐξ ἀνάγκης σκοτιοθήσεται, συγχυσθεὶς ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις· καὶ ὁμιχλώδης ἔτι καὶ φιλήδονος εἴη, συγχρονίζει πάντως, καὶ ἐμπαθῶς προσομιλήσει ταῖς προσβολαῖς, ὡς πρόληψιν	ρνβ'.
ρμα'.	Γεέννης φόβος, καὶ βασιλείας ἔρως, παρέχουσι τὴν τῶν θλιβερῶν ὑπομονήν. καὶ τοῦτο, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ γινώσκοντος τοὺς διαλογισμοὺς ἡμῶν.		
ρμβ'.	Ὁ πιστεύων περὶ τῶν μελλόντων, τῶν ᾧδε ἡδέων ἀδογματίστως ἀπέχεται. ὁ δὲ ἀπιστῶν, ἡδὺς καὶ ἀνάληγτος γίνεται.		
ρμγ'.	Μὴ εἴπῃς, πῶς ἡδυπαθήσει ὁ πένης, μὴ ἔχων τὰ αἶτια; δύναται γὰρ τις καὶ διὰ τῶν λογισμῶν ἀθλιωτέως ἡδυπαθεῖν.		
ρμδ'.	Ἐτερόν ἐστι γνῶσις πραγμάτων, καὶ ἕτερον ἀληθείας ἐπίγνωσις. καθόσον διαφέρει τῆς σελήνης ὁ ἥλιος, κατὰ τοσοῦτον τῆς προτέρας ἢ δευτέρας ὠφελιμωτέρα τυγχάνει.		
ρμέ'.	Ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν προσγίνεται· ἡ δὲ τῆς ἀληθείας ἐπίγνωσις, κατὰ τὸ μέτρον τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος.		
ρμς'.	Εἰ θέλεις σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν, πειρῶ πάντοτε ὑπερβαίνειν τὰ αἰσθητά, καὶ διὰ μόνης ἐλπίδος κολλᾶσθαι τῷ Θεῷ. οὕτως γὰρ ἀκοντὶ μὲν παρατρεπόμενος, εὐρήσεις ἀρχάς καὶ ἐξουσίας διὰ τῶν προσβολῶν πολεμούσας σοι· ταύτας δὲ διὰ προσευχῆς νικῶν, καὶ μένων εὐελπις, ἔξεις τὴν τοῦ Θεοῦ χάριν, τῆς μελλούσης ὁργῆς ρυομένην σε.		· ἐν ἄλλ. φαιδρός.

	εὑρεθῆναι τὴν τοιαύτην μνήμην, καὶ οὐκ ἐξομολόγησιν.	Καλὸν μὲν τὴν κεφαλαιωδεστέραν κρα- τεῖν ἐντολὴν, καὶ μὴδὲν κατ' εἶδος μεριμνᾶν, μὴδὲ κατ' εἶδος προσεύχεσθαι, ἀλλὰ μόνον ζητεῖν τὴν βασιλείαν, καὶ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. εἰδὲ περὶ ἐκάστης χρείας ἔτι φροντί- ζομεν, ὀφείλομεν καὶ περὶ ἐκάστης προσεύ- χεσθαι. ὁ γὰρ ἐκτὸς προσευχῆς τί ποιῶν, ἢ φροντίζων, οὐκ εὐδοῦται ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ πράγματος. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ εἶπεν ὁ Κύ- ριος· οὐ δύνασθε χωρὶς ἐμοῦ ποιεῖν οὐδέν.	ρξγ'.
ρνγ'.	Ἐὰν θέλῃς Θεῷ προσφέρειν ἐξομολόγησιν ἀκατάκριτον, μὴ μνημόνευε κατ' εἶδος τὰς παρατροπὰς, ἀλλ' ὑπόμεινε γενναίως τὰς τούτων ἐπαγωγὰς.	Τὸν παραλογιζόμενον τὴν περὶ προσευχῆς ἐντολὴν, ἀτοπώτεροι παρακοαὶ διαδέχονται, ἐτέρα τῇ ἐτέρᾳ καθάπερ δέσμιον παραπέμ- πυσται.	ρξζ'.
ρνδ'.	Τὰ ἀνιαρά, διὰ τὰς προγεγενημένας ἁ- μαρτίας ἐπέρχονται, πάσης πλημμελείας τὸ προσφυῆς ἐπικομίζοντα.	Ὁ τὰ ἐνεστώτα θλιβερά προσδοκίᾳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προσδεχόμενος, γινώσιν ἀληθείας εὕρηκε· καὶ ὀργῆς καὶ λύπης ῥα- δίως ἀπαλλαγῆσεται.	ρξη.
ρνέ.	Ὁ γνωστικὸς καὶ ὁ εἰδὼς τὴν ἀλήθειαν, οὐ διὰ μνήμης τῶν πραχθέντων, ἀλλὰ δι' ὑπομονῆς τῶν ἐπερχομένων, ἐξομολογεῖται τῷ Θεῷ.	Ὁ κακουχίαν καὶ ἀτιμίαν ὑπὲρ ἀληθείας αἰρούμενος, ἀποστολικὴν ὁδὸν πορεύεται, τὸν σταυρὸν ἄρας, καὶ τὴν ἄλυσιν περιεκείμενος. ὁ δὲ ἐκτὸς τούτων τῇ καρδίᾳ προσέχειν πειρώμενος, πλανᾶται κατὰ νοῦν, καὶ ἐμπί- πτει εἰς πειρασμοὺς καὶ παγίδας τοῦ δια- βόλου.	ρξθ'.
ρνς'.	Ἀποβαλὼν πόνον, καὶ ἀτιμίαν, μὴ ἐπαγ- γέλλου δι' ἄλλων ἀρετῶν μετανοεῖν. κενο- δοξία γὰρ καὶ ἀναλγησία δουλεύειν τῇ ἁ- μαρτίᾳ καὶ διὰ τῶν δεξιῶν πεφύκασιν.	Οὔτε τοὺς κακοὺς λογισμοὺς ἐκτὸς τῶν αἰτιῶν, οὔτε τὰς αἰτίας ἐκτὸς τῶν λογισμῶν, ἐστὶ πολεμοῦντα νικῆσαι ποτε. ὅταν γὰρ τὸ ἐν μονομερῶς ἀποβάλλωμεν, μετ' οὐ πολὺ διὰ τοῦ ἐτέρου τοῖς ἀμφοτέροις ἐμπεριμένει.	ρβ.
ρνζ'.	Ὡς περ γὰρ τὰς ἀρετὰς πόνοι καὶ ἀτι- μίαι, οὕτω καὶ τὰς κακίας ἡδοναὶ καὶ κενο- δοξίαι τίκτειν εἰώθασιν.	Ὁ φόβῳ κακοπαθείας, καὶ ὀνειδισμοῦ τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος, ἢ ὥδε δι' ἐπιφορῶν περισσότερως κακοπαθεῖ, ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἀνηλεῶς κολάζεται.	ρβα.
ρνη.	Πᾶσα σωματικὴ ἡδονή, ἐκ προλαβούσης ἐστὶν ἀνέσεως. ἄνεσιν δὲ γεννᾷ ἀπιστία.	Ὁ πᾶσαν κακὴν ἐπιφορὰν ἀποκλείσαι βουλούμενος, ὀφείλει διὰ προσευχῆς συναλ- λάσκειν τῷ Θεῷ τὰ πράγματα· καὶ κρατεῖν μὲν νοερώς τὴν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα, τὴν δὲ φροντίδα τῶν αἰσθητῶν, κατὰ δύναμιν πα- ραλογίζεσθαι.	ρββ'.
ρνθ'.	Ὁ ὢν ὑπὸ ἁμαρτίαν, οὐ δύναται μόνος περιγενέσθαι τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος. διότι τὸν ἐρεθισμὸν ἄπαυστον καὶ ἐγκείμενον ἔχει τοῖς μέλεσιν.	Ὁταν εὖρῃ ὁ διάβολος ἐκτὸς ἀνάγκης ἄνθρωπον τοῖς σωματικοῖς ἐνασχολούμε- νον, πρότερον ἀρπάζει τὰ τῆς γνώσεως λά- φυρα. εἰθ' οὕτω, τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ὡς κεφαλὴν, ἀποτέμνει.	ρβγ'.
ρξ'.	Ἐμπαθεῖς ὄντας, προσεύχεσθαι δεῖ, καὶ ὑποτάσσεσθαι. μόλις γὰρ ἐστὶ μετὰ βοηθείας πολεμῆσαι ταῖς προλήψεσιν.	Εἰ ποτε λάβῃς καθαρὰς προσευχῆς * ὀχυ- ρὸν τόπον, τὴν γινώσιν τῶν πραγμάτων ἀνα- διδομένων ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῷ καιρῷ μὴ καταδέχου, ἵνα μὴ τὸ μείζον ἀπολέσῃς. κρεῖσσον γὰρ τοῖς τῆς προσευχῆς βέλεσι κα- τατρεῖν αὐτὸν κάτωπου συγκεκλεισμένον, ἢ προσομιλεῖν αὐτῷ, τὰ φαῦλα προσφέροντι,	ρβδ'.
ρξα.	Ὁ μετὰ ὑποταγῆς, καὶ προσευχῆς πυ- κτεύων τῷ θελήματι, ἀθλητὴς ἐστὶν εὐμέ- θοδος· τὴν νοητὴν πάλην διὰ τῆς τῶν αἰ- σθητῶν ἀποχῆς προφανῶς ἐπιδεικνύμενος.		ρβδ'.
ρξβ'.	Ὁ μὴ συναλλάσσων τῷ Θεῷ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, ὑποσκελίζεται ἐν τοῖς ἰδίοις ἐπιτη- δεύμασι, καὶ ὑποχείριος τῶν ἀντιπάλων γίνεται.		ρβδ'.
ρξγ'.	Ὁταν ἰδῇς δύο κακοὺς, ἔχοντας πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην, γίνωσκε ὅτι ἕτερος τῷ ἐτέρῳ συνεργεῖ πρὸς τὸ θέλημα.		ρβδ'.
ρξδ'.	Ἵψηλόφρων καὶ κενόδοξος, ἡδέως ἀλλή- λοις συναλλάσσουσιν· ὁ μὲν γὰρ δουλικῶς ὑποκίπτοντα, ἐπαινεῖ τὸν κενόδοξον· ὁ δὲ συ- νεχῶς ἐπαινοῦντα, μεγαλύνει τὸν ὑψηλό- φρονά.		ρβδ'.
ρξε'.	Φιλόθεος ἀκροατὴς ἀμφοτέρων πορίζεται τὴν ὠφέλειαν ἐπὶ μὲν τοῖς ἀγαθοῖς μαρτυ- ρούμενος, προθυμότερος γίνεται· ἐπὶ δὲ τοῖς κακοῖς ἐλεγχόμενος, μετανοεῖν ἀναγκάζεται. δεῖ δὲ ἡμᾶς κατὰ τὴν προκοπὴν, καὶ τὸν βίον ἔχειν· καὶ κατὰ τὸν βίον, ὀφείλομεν τῷ Θεῷ τὰς προσευχὰς ἀναφέρειν.		ρβδ'.

ρβδ'.
ἐν
ἀλλ.
καθα-
ρὸν
τρόπον

	καὶ ἀποσπᾶν ἡμᾶς τῆς κατ' αὐτοῦ δεήσεως μηχανωμένῳ.	Ὁ τὰ μέλλοντα μοχθηρὰ ἀναιρεῖν βου- λόμενος, τὰ ἐνεστώτα ἡδέως ὀφείλει ὑπο- φέρειν. οὕτω γὰρ νοερώς συναλλάσσειν πρᾶγ- μα πράγματι, διὰ μικρῶν ὀδυνῶν, μεγάλας ἐκφεύζεται τιμωρίας.	ρπζ'.
ροέ.	Ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις, ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καὶ ἀκηδίας, ὠφελεῖ τὸν ἄνθρω- πον· ἐν καιρῷ δὲ προσευχῆς, καταβλάπτειν εἴωθε.	Ἀσφάλισαι λόγον ἀπὸ καυχήσεως, καὶ λογισμὸν ἀπὸ οἰήσεως, ἵνα μὴ παραχωρη- θῆς καὶ πράξης τὰ ἐναντία. οὐ γὰρ ἐξ ἀν- θρώπου μόνου τελειουργεῖται τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ.	ρπη'.
ρος'.	Διδάσκειν ἐν Κυρίῳ λαχόν, καὶ πα- ρακουόμενος, θλιβόμενος νοερώς, καὶ μὴ τα- ράσσειν προσφῶν. θλιβόμενος γὰρ, οὐ συγ- κατακριθῆσθαι τῷ παρακούοντι· ταρασσόμε- νος δὲ, ἐν τῷ αὐτῷ πράγματι πειρασθῆσθαι.	Ὁ παντεπόπτης Θεός, ὡς περ τοῖς ἔργοις ἡμῶν ἀξίας ἐπιφοράς ἀπονέμει, οὕτω καὶ τοῖς λογισμοῖς, καὶ τοῖς ἐκουσίαις νοήμασιν.	ρπθ'.
ροζ'.	Ἐν καιρῷ ἐξηγήσεως, μὴ κρύψῃς τὰ τοῖς παροῦσι προσήκοντα· τὰ μὲν εὐπρεπῆ σαφεστερώς, τὰ δὲ σκληρὰ αἰνιγματωδῶς διηγούμενος.	Οἱ ἀκούσιοι λογισμοί, ἐκ προλαβούσης ἀ- μαρτίας ἀναφύονται, οἱ δὲ ἐκούσιοι, ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου θελήματος. ὅθεν αἵτιοι εὐρίσκον- ται τῶν προτέρων, οἱ δεῦτεροι.	ρϋ'.
ροή.	Τοῦ ἐν ὑποταγῇ σου μὴ ἔντος, σφάλμα μὴ προσενέγκῃς εἰς πρόσωπον. τοῦτο γὰρ ἐξουσίας μᾶλλον, ἢ συμβουλίας ἐστί.	Ταῖς μὲν παρὰ πρόθεσιν κακαῖς ἐννοίαις, λύπη παρέπεται· διὸ καὶ συντόμως ἐξαφα- νίζονται. ταῖς δὲ κατὰ πρόθεσιν, χαρά· ὅ- θεν καὶ δυσπαπάλλακτοι γίνονται.	ρϋα'.
ροθ'.	Τὰ πληθυντικῶς λεγόμενα γίνεται πᾶσιν ὠφέλιμα, ἐκάστω τὰ ἴδια κατὰ συνείδησιν* ἐμφανιζόμενα.	Ὁ φιλήδονος λυπεῖται ἐν φόβοις καὶ κα- κοπαθείαις, ὁ δὲ φιλόθεος, ἐν ἐπαῖνοις καὶ πλεονεξίαις.	ρϋβ'.
ρπ'.	Ὁ λαλῶν ὀρθῶς, ὀφείλει καὶ αὐτὸς ὡς παρὰ Θεοῦ λαμβάνειν τὰ ῥήματα. ἡ γὰρ ἀλήθεια, οὐ τοῦ λαλοῦντος ἐστίν, ἀλλὰ τοῦ ἐνεργοῦντος Θεοῦ.	Ὁ μὴ γινώσκων τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ, ἀμφίρρημον ὁδὸν κατὰ νοῦν διαβαίνει, καὶ ὑπὸ παντὸς ἀνέμου ῥαδίως ἀνατρέπεται. ἐ- παινούμενος, γαυριᾶ· καὶ ψεγόμενος, πικραί- νεται. εὐωχούμενος, ἀσελγαίνει· καὶ κακο- παθῶν, ἀποδύρεται. συνιών, φανητιᾶ· καὶ μὴ νοῶν σχηματίζεται. πλουτῶν, ἀλαζονεύ- εται· καὶ πτωχεύων, ὑποκρίνεται. κορεσθεὶς, θρασύνεται· καὶ νηστεύων, κενοδοξεῖ. τοῖς ἐλέγχουσι φιλονεικεῖ, καὶ τοῖς συγγνώμην αὐτῷ ἀπονέμουσιν, ὡς ἀνοήτοις προσέχει.	ρϋγ'.
ρπα'.	Παρ' ὧν οὐκ ἔχεις ὁμολογίαν ὑποταγῆς μὴ φιλονεικεῖς ἀνθισταμένων τῇ ἀληθείᾳ· ἵνα μὴ μῖσος ἐγείρῃς, κατὰ τὴν Γραφήν.	Ἐὰν μὴ τις οὖν, κατὰ χάριν Χριστοῦ, γνώσιν ἀληθείας καὶ φόβον Θεοῦ κτήσῃται, οὐ μόνον ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συμβάσεων δεινῶς τραυματίζεται.	ρϋδ'.
ρπβ'.	Ὁ ὑποτακτικῷ ὅπου οὐ δεῖ ἀντιλέγοντι παραχωρῶν, πλανᾷ αὐτὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ πράγματι, καὶ τὰς συνθήκας τῆς ὑποτα- γῆς, ἀθετεῖν παρασκευάζει.	Ὅταν λύσαι θέλῃς πρᾶγμα ἐμπεπλεγμέ- νον, ζῆτει περὶ αὐτοῦ τί τῷ Θεῷ ἀρέσκει, καὶ εὐρήσεις αὐτοῦ τὴν λύσιν ἐπωφελεῖ.	ρϋε'.
ρπγ'.	Ὁ φόβῳ Θεοῦ νοουθετῶν, ἢ παιδεύων τὸν ἀμαρτάνοντα, τὴν ἐναντιουμένην τῷ σφάλ- ματι ἀρετὴν ἑαυτῷ περιποιεῖται. ὁ δὲ μνη- σικακῶν, καὶ κακοθελῶς ἐνειδίζων, τῷ ὁ- μοίῳ πάθει κατὰ τὸν πνευματικὸν περιπί- πτει νόμον.	Ἐν οἷς ἂν πράγμασιν εὐδοκεῖ ὁ Θεός, ἐν τούτοις καὶ πᾶσα ἡ κτίσις ὑπηρετεῖ. ἐν οἷς δὲ αὐτὸς ἀποστρέφεται, ὁμοίως καὶ ἡ κτίσις ἀντιτάσσεται.	ρϋς'.
ρπδ'.	Ὁ καλῶς μαθὼν τὸν νόμον, φοβεῖται τὸν νομοθέτην. καὶ φοβούμενος αὐτόν, ἐκκλίνει ἀπὸ παντὸς κακοῦ.	Ὁ ἀντιτασσόμενος ταῖς σκυθρωπαῖς ἐπι- φοραῖς, ὡς οὐκ οἶδεν, ἀντιμάχεται τῇ κε- λεύσει τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ καταδεχόμενος αὐτὰς μετὰ γνώσεως ἀληθοῦς, οὗτος, κατὰ τὴν Γραφήν, ὑπομένει τὸν Κύριον.	ρϋζ'.
ρπέ.	Μὴ γίνου δίγλωσσος, ἐτέρως μὲν τῷ λό- γῳ, ἐτέρως δὲ τῇ συνειδήσει διακείμενος. τὸν γὰρ τοιοῦτον ἡ Γραφή ὑπὸ κατάραν ἱ- στησιν.	Πειρασμοῦ ἐπελθόντος, μὴ ζῆτει διὰ τί,	ρϋη'.
ρπς'.	Ἔστιν ὁ ἀλήθειαν λέγων, καὶ ὑπὸ ἀφρό- νων μισούμενος, κατὰ τὸν Ἀπόστολον. καὶ ἔστιν ὁ ὑποκρινόμενος, καὶ διὰ τοῦτο ἀγα- πώμενος. ὅμως οὐδέτερον τῶν ἀνταποδό- σεων τούτων, πολυχρόνιον γίνεται. διότι ὁ Κύριος ἐν ἰδίῳ καιρῷ ἐκάστω τὸ δέον ἀπο- δίδωσιν.		

ρηθ'	ἡ διὰ τίνος ἐλήλυθεν· ἀλλ' ὅπως αὐτὸν εὐχαρίστως, καὶ ἀλύπως, καὶ ἀμνηστικάως ὑπομείνης.	γισμούς· εἰδὼς ὅτι τούτων ἐκ προσβολῆς ἀναιρουμένων, καὶ τὸ κακὸν μετὰ τὴν κίνησιν, συναναιρεῖσθαι πέφυκε· τῶν δὲ λογισμῶν ἐνδελεχούντων. καὶ αὐτὸ προσθήκην λαμβάνειν εἴθω.	σί.
σ'.	Ἀλλότριον κακόν, οὐ προστίθῃσιν ἀμαρτίαν, ἐὰν μὴ ἡμεῖς αὐτὸ κακαῖς ἐννοίαις παραδεξώμεθα.	Ἐκτὸς συντριμμοῦ καρδίας, ἀδύνατον καθολοῦ ἀπαλλαγῆναι κακίας. συντρίβει δὲ καρδίαν, ἡ τριμερὴς ἐγκράτεια, ὕπνου λέγω, καὶ τροφῆς, καὶ σωματικῆς ἀνέσεως. ἡ γὰρ τούτων περίσσεια, ἡδυπάθειαν ἐντίθῃσιν· ἡ δὲ ἡδυπάθεια, τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς παραδέχεται· ἀντίκειται δὲ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ προσηκούσῃ διακονίᾳ.	σιά.
σά.	Εἰ μὴ νυκτερινῆς ἄγρας ἀπέτυχεν ὁ Πέτρος, οὐκ ἂν τῆς ἡμερινῆς ἐπέτυχεν. καὶ εἰ μὴ αἰσθητῶς ἐτυφλώθη ὁ Παῦλος, οὐκ ἂν νοητῶς ἀνέβλεψε. καὶ εἰ μὴ ὡς βλάσφημος ἐσυκοφαντήθη ὁ Στέφανος, οὐκ ἂν τῶν Οὐρανῶν αὐτῷ ἀνεωχθέντων τὸν Θεὸν ἐθεάσατο.	Κελεύειν ἀδελφοὺς λαχῶν, φύλαττε τὴν τάξιν σου, καὶ μὴ διὰ τοὺς ἀντιλέγοντας παρασιωπήσης τὰ δέοντα. ἐν οἷς μὲν ὑπακούουσι, μισθὸν ἔχεις ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἀρετῆς· ἐν οἷς δὲ παρακούσουσι, πάντως ἀφήσεις αὐτοῖς· καὶ λήψῃ τὰ ἴσα παρὰ τοῦ εἰρηκότος· ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν.	σιβ'.
σβ'.	Ὡς περ ἡ κατὰ Θεὸν ἐργασία, ἀρετὴ λέγεται, οὕτως καὶ ἡ παρὰ προσδοκίαν θλίψις, πειρασμὸς ὀνομάζεται.	Πανηγυρεῖ εἰσὶν πᾶσα σύμβασις. ὁ εἰδὼς πραγματεύεσθαι, κερδανεῖ πολλὰ· ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, ζημίας ὑποφέρει.	σιγ'.
σγ.	Ὁ Θεὸς τὸν Ἀβραάμ ἐπειράζει, τουτέστι πρὸς τὸ συμφέρον ἐθλίβειν, οὐχ ἵνα μάθῃ ὁποῖος ἐστίν· ἥδει γὰρ αὐτόν, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν· ἀλλ' ὅπως ἀφορμὰς αὐτῷ παράσχῃ τῆς τελείας πίστεως.	Τὸν ἀπὸ ἐνὸς λόγου μὴ ὑπακούοντα, μὴ βιάζου μετὰ φιλονεικίας· ἀλλὰ τὸ κέρδος, ὃ ἀπέβαλεν ἐκεῖνος, σὺ περιποίησον σαυτῷ. πλέον γὰρ τῆς ἐκείνου διορθώσεως, ὠφελήσῃ σε ἡ ἀνεξίκακτα.	σιδ'.
σδ.	Πᾶσα θλίψις, ἐλέγχει τὴν ροπὴν τοῦ θελήματος, εἴτε εἰς δεξιὰ ῥέπει, εἴτε εἰς ἀριστερά. διὰ τοῦτο ἡ συμβατική θλίψις, πειρασμὸς ὀνομάζεται· τῷ μετόχῳ, πείραν τῶν κεκρυμμένων θελημάτων παρέχουσα.	Ὅταν ἡ τοῦ ἐνὸς βλάβη εἰς πολλοὺς ἀνατρέχῃ, τότε οὐ δεῖ μακροθυμεῖν, οὔτε ζητεῖν τὸ ἑαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τῶν πολλῶν ἵνα σωθῶσι. διότι τῆς μονομεροῦς ἀρετῆς, ἡ πολυμερὴς ὠφελιμωτέρα τυγχάνει.	σιε'.
σε.	Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἀναγκάζει ἡμᾶς πολεμεῖν τῇ κακίᾳ· ἡμῶν δὲ πολεμούντων, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ* πολεμεῖ αὐτήν.	Ἐάν τις περιπέσῃ εἰς οἰανδήποτε ἀμαρτίαν, καὶ μὴ λυπηθῇ κατὰ ἀναλογίαν τοῦ σφάλματος, εὐχερῶς πάλιν τῷ αὐτῷ περιπίπτει δικτύῳ.	σις'.
*ἐν ἅλλ. ἀναιρεῖ σς'.	Σοφία ἐστίν, οὐ μόνον τὸ διὰ φυσικῆς ἀκολουθίας εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπομένειν ὡς ἰδίαν τὴν τῶν ἀδικούντων πονηρίαν. οἱ μὲν γὰρ τῇ προτέρᾳ ἐναπομείναντες, πρὸς ὑπερηφανίαν ἐπήρθησαν· οἱ δὲ ἐπὶ τὴν δευτέραν φθάσαντες, ταπεινοφροσύνην ἐκτήσαντο.	Ὡς περ λέαινα δάμαλιν φιλικῶς οὐ προσέεται, οὕτως ἀναισχυντία τὴν κατὰ Θεὸν λύπην, οὐ προσδέχεται εὐμενῶς.	σιζ'.
σζ.	Εἰ βούλει μὴ ἐνεργεῖσθαι ὑπὸ τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἐξουδένωσιν ψυχῆς, καὶ θλίψιν σαρκὸς καταδέχου. καὶ τοῦτο οὐ μερικῶς, ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ τόπῳ, καὶ πράγματι.	Ὡς περ λύκῳ πρόβατον οὐ συνέρχεται εἰς τεκνογονίαν, οὕτως οὐδὲ κόρῳ, πόνος καρδιακὸς εἰς κύησιν ἀρετῶν.	σιή.
σή.	Ὁ τοῖς θλιβεροῖς ἐκουσίως ἐμπαυδευόμενος, ὑπὸ τῶν ἀκουσίων λογισμῶν οὐ κατακυριευθήσεται· ὁ δὲ τὰ πρότερα μὴ καταδεχόμενος ὑπὸ τῶν δευτέρων, καὶ μὴ βουλόμενος, αἰχμαλωτίζεται.	Οὐδεὶς δύναται πόνον καὶ λύπην ἔχειν κατὰ Θεόν, ἐὰν μὴ πρότερον τὰς τούτων αἰτίας ἀγαπήσῃ.	σιθ'.
σθ'.	Ὅταν ἀδικουμένου σου, σκληρυνθῇ τὰ σπλάγχνα καὶ ἡ καρδία, μὴ λυποῦ, ὅτι οἰκονομικῶς ἐκινήθη τὸ προεγκείμενον· ἀλλὰ χαίρων ἀνάτρεπε τοὺς ἐπανακύπτοντας λο-	Φόβος Θεοῦ καὶ ἐλεγχος, εἰσδέχονται λύπην. ἐγκράτεια δὲ καὶ ἀγρυπνία, προσομιλοῦσι πόνῳ.	σκή.
	γισμούς· εἰδὼς ὅτι τούτων ἐκ προσβολῆς ἀναιρουμένων, καὶ τὸ κακὸν μετὰ τὴν κίνησιν, συναναιρεῖσθαι πέφυκε· τῶν δὲ λογισμῶν ἐνδελεχούντων. καὶ αὐτὸ προσθήκην λαμβάνειν εἴθω.	Ὁ γραφικαῖς ἐντολαῖς, καὶ νοουθεσίαις μὴ παιδευόμενος, τῇ μάστιγι τοῦ ἵππου καὶ τῷ κέντρῳ τοῦ ζηνου ἐλασθήσεται. εἰδὲ καὶ ταῦτα	

ἀπώσεται, ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας ἀγχθήσεται.

σκά. Ὁ ὑπὸ τῶν μικρῶν εὐχερῶς νικώμενος, καὶ τοῖς μεγάλοις ἐξ ἀνάγκης δεδούλωται. ὁ δὲ τούτων καταφρονῶν, τοῖς μεγάλοις ἐν Κυρίῳ ἀντιστήσεται.

σκά. Μὴ πειρῶ ἐλέγχους ὠφελεῖν τὸν ἐν ἀρεταῖς καυχώμενον. διότι ὁ αὐτὸς καὶ φιλενδείκτης καὶ φιλαλήθης εἶναι οὐ δύναται.

σκά. Πᾶν ῥῆμα Χριστοῦ, ἔλεον, καὶ δικαιοσύνην, καὶ σοφίαν ἐμφαίνει Θεοῦ, καὶ τὴν τούτων δύναμιν, διὰ τῆς ἀκοῆς ἐμβάλλει, τοῖς ἡδέως ἀκούουσιν. ὅθεν καὶ οἱ ἀνελεήμονες, καὶ ἄδικοι, ἀηδῶς ἀκούοντες, τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν γινῶναι οὐκ ἔδυον ἡθῆσαν, ἀλλὰ καὶ διδάσκοντα ἐσταύρωσαν. καὶ ἡμεῖς οὖν σκόπησωμεν, εἰ ἡδέως αὐτοῦ ἀκούομεν. αὐτὸς γὰρ εἶρηκεν ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἑμαυτόν. βλέπεις πῶς τὴν ἑαυτοῦ ἐμφάνειαν ἐν ταῖς ἐντολαῖς ἐνέκρυψε; πασῶν οὖν τῶν ἐντολῶν ἐστὶ περιεκτικωτάτη, ἢ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὸν πλησίον ἀγάπη· ἥτις ἐκ τῆς τῶν ὑλῶν ἀποχῆς, καὶ τῆς τῶν λογισμῶν ἡσυχίας, συνίσταται.

σκά. Τοῦτο εἰδὼς ὁ Κύριος παραγγέλλει ἡμῖν λέγων· μὴ μεριμνήσῃτε περὶ τῆς αὔριον καὶ εἰκότως. ὁ γὰρ τῶν ὑλῶν καὶ τῆς μερίμνης αὐτῶν μὴ ἀπαλλαγείς, τῶν πονηρῶν λογισμῶν πῶς ἀπαλλαγῆται; ὁ δὲ τοῖς λογισμοῖς περιεχόμενος, πῶς ἴδῃ τὴν ὑπὸ τούτων καλυπτομένην ἁμαρτίαν, ἐνυπόστατον; ἥτις ἐστὶ σκότος καὶ ὁμίχλη ψυχῆς. ἐξ ἐννοιῶν πονηρῶν, καὶ πράξεων λαβούσα τὴν ἀρχὴν τοῦ μὲν διαβόλου, διὰ προσβολῆς ἀδιάστου πειράζοντος, καὶ τὴν ἀρχὴν ὑπο-

δεικνύοντος· τοῦ δὲ ἀνθρώπου, διὰ φιληδονίας, καὶ κενοδοξίας, ἡδέως προσομιλήσαντος· εἰ γὰρ καὶ κατὰ διάκρισιν οὐκ ἐβούλετο, ἀλλὰ κατὰ ἐνέργειαν ἡδύνετο καὶ παρεδέχετο. ὁ δὲ ταύτην μὴ θεασάμενος τὴν περικτικὴν ἁμαρτίαν, τότε δεηθεὶς περὶ αὐτῆς καθαρισθήσεται; ὁ δὲ μὴ καθαρισθεὶς, πῶς εὕρῃ τὸν τόπον τῆς καθαρᾶς φύσεως; ὁ δὲ τοῦτον μὴ εὕρων, πῶς ἴδῃ τὸν ἐνδότερον οἶκον τοῦ Χριστοῦ; εἴπερ οἶκος ἐσμὲν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν προφητικόν, καὶ εὐαγγελικὸν λόγον, καὶ ἀποστολικόν.

Χρὴ οὖν διὰ τῆς τῶν προειρημένων ἀκολουθίας ζητῆσαι εὕρεῖν τὸν οἶκον, καὶ διὰ προσευχῆς παραμένοντας κρούειν· ὅπως ἢ ᾧδε, ἢ ἐν τῇ ἐξόδῳ ἀνοίξῃ ἡμῖν ὁ Δεσπότης, καὶ μὴ ἀμελήσασιν εἶπη· οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. οὐ μόνον δὲ ὀφείλομεν αἰτεῖσθαι, καὶ λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ δοθὲν φυλάξαι. εἰσὶ γάρ τινες, οἱ καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν ἀπολέσαντες· διὸ τῶν προειρημένων πραγμάτων, ψιλὴν μὲν τὴν γνῶσιν, ἢ καὶ συμβατικὴν πείραν, ἴσως καὶ ὀψιμαθεῖς, καὶ νέοι κατέχουσι· τὴν δὲ μετ' ὑπομονῆς παρὰ μόνον ἐργασίαν, μόλις τῶν γερόντων οἱ εὐλαβεῖς καὶ πολυπείροι· οἱ πολλάκις αὐτὴν δι' ἀπροσεξίαν ἀπολέσαντες, καὶ δι' ἐκουσίων πόνων ἀναζητήσαντες καὶ εὕρόντες· τοῦτο οὖν καὶ ἡμεῖς ποιεῖν μὴ παυσώμεθα, ἕως αὐτὴν ἀναφαίρετον κτησώμεθα.

Ταῦτα τοῦ Πνευματικοῦ Νόμου, ἐκ πολλῶν ὀλίγα ἐγνώμεν τὰ δικαιώματα· ἃ καὶ ὁ μέγας Ψαλμῶδς ἐνδεδελεῶς ὑφηγεῖται τοῦ μαθεῖν αὐτά, καὶ ποιεῖν τοὺς συνεχῶς ψάλλοντας, ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ προσκύνησις ὀφείλεται, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΡΚΟΥ ΤΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ

Τῷ περιποθῆτῳ τέκνῳ Νικολάῳ.

ΕΠΕΙΔΗ περ πρώην πολὺς ἦς φροντίζων περὶ τῆς σεαυτοῦ σωτηρίας, καὶ

πολλὴν ἔχων μέριμναν περὶ τῆς κατὰ Θεὸν ζωῆς, ἀντέβαλλες ἡμῖν τὰ καθ' ἑαυτὸν διηγούμενος, δι' οἷων πόνων καὶ ὁρμῇ ζεύστη προσκολλᾶσθαι ἐμελλες τῷ Κυρίῳ δι' ἀκρι-

βοὺς πολιτείας, καὶ ἐγκρατείας, καὶ πάσης κακοπαθείας· ἀγρυπνίᾳ τε πολλῇ, καὶ συντόνῳ προσευχῇ ἀγωνιζόμενος· οἱοί τε πόλεμοι καὶ ἔσμοι σαρκικῶν παθῶν ἐν τῇ σωματικῇ ἀναρριπίζονται φύσει, καὶ κατὰ τῆς ψυχῆς ἐπεγεύρονται ἐκ τοῦ ἀντιστρατευομένου νόμου τῆς ἁμαρτίας, τῷ νόμῳ τοῦ νοὸς ἡμῶν περισσοτέρως δὲ παρενοχλεῖσθαι ἀποδύρου ὑπὸ τοῦ τῆς ὀργῆς, καὶ ἐπιθυμίας πάθους· καὶ μέθοδόν τινα, καὶ λόγου παραίνεσιν ἐπεζήσεις οἷσις πόνοις καὶ ἀγῶσι χρησάμενος, ἀνώτερος τῶν προειρημένων ὀλεθρίων παθῶν καταστῆναι δυνήσῃ. καὶ ἐν μὲν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅσον ἦν δυνατόν, κατὰ πρόσωπον τῇ ἀγάπῃ σου παρηνέσαμεν, τὰ ψυχωφελῆ νοήματα, καὶ φρονήματα ὑποτιθέμενοι· καὶ ἀποδεικνύντες, οἷσις πόνοις, καὶ τόνοις ἀσκητικοῖς συνέσεως, καὶ πεφωτισμένης γνώσεως λογικῆς, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, πολιτευσαμένη ψυχὴ διὰ πίστεως χάριτι βοηθουμένη, δύναται περιγενέσθαι τῶν ἐνδον τῆς κακίας βρυόντων κακῶν· ἐξαιρέτως δέ, τῶν προειρημένων παθῶν· πρὸς ἃ γὰρ πάθη διὰ προλήψεως, καὶ συνηθείας μᾶλλον πεποιῶται ἡ ψυχὴ, περισσοτέρως ὑπ' αὐτῶν ὑποσυρομένη, κατὰ τούτων σπουδαιότερον, καὶ ἀδιάλειπτον τὸν ἀγῶνα ἀναλαβεῖν ὀφείλει· ἕως οὗ ὑποτάξῃ τὰ σαρκικά, καὶ ἄλογα * τῆς καρδίας ἐνεργήματα, εἰς πρότερον ὑπετάσσεται, καὶ ὑπεσύρετο, καὶ τῇ συνεχεῖ τῶν λογισμῶν ὑπομνήσει, καὶ μελέτῃ κακῇ διὰ τῆς ἐνδον τῶν ἐννοιῶν συγκαταθέσεως αἰχμάλωτος ἀπεφέρετο. ἐπεὶ οὖν σωματικῶς πρὸς ὀλίγον διέστημέν σου προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐλεληθότες πρὸς τοὺς ἀληθινοὺς ἐργάτας, καὶ ἀθλητάς τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καὶ ἡμεῖς κἄν μικρῶς πως ἀγωνισάμενοι, καὶ συναθλοῦντες τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἀθλοῦσι πρὸς τὰς ἀντικειμένας ἐνεργείας, καὶ τοῖς πάθεσι γενναίως ἀντικαθισταμένους, τὸν ὄκνον ἀποθώμεθα, τὴν ἀμέλειαν ἀφ' ἡμῶν ἀπορρίψωμεν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν, καὶ ἐπιμέλειαν ἀναλάβωμεν, πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ ἐπειγόμενοι· διόπερ ὀλίγην παραίνεσιν καὶ νοουθεσίαν ψυχωφελῇ προεθυμήθημεν διὰ γραμμάτων χαράξαι τῇ γνησιότητί σου· ἵνα περὶ ὧν κατὰ πρόσωπόν σοι ἐλάλουν, ταῦτα δι' ὀλίγων ἐν τῷ μετρίῳ τῆς παραινέσεως ἡμῶν γράμματι ἐντυγχάνων, ἐπιμελῶς, ὡς παρόντων ἡμῶν, πνευματικὴν ὠφέλειαν καρπώσῃ. Τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τῆς κατὰ Θεὸν σου ὠφελείας, ὦ τέκνον, ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι

* ἐν
ἄλλ...
κακίας

ὀφείλεις, ἀνεπιληστον, καὶ ἀειμνημόνευτον ἐν ἀδιαλείπτῳ μελέτῃ ἀναλογίζεσθαι σε χρὴ πάσας τὰς τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ τὰς εἰς σὲ γενόμενας, καὶ γινόμενας οἰκονομίας, καὶ εὐεργεσίας εἰς σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σου· καὶ μὴ λήθῃ κακίας καλυπτόμενον, ἢ βαθυμίας αἰτία ἀμνημονεῖν τῶν πολλῶν, καὶ μεγάλων αὐτοῦ εὐεργεσιῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἀνωφελῶς, καὶ ἀχαρίστως παρέρχεσθαι τὸν ὑπόλοιπον χρόνον. Αἱ γὰρ τοιαῦται ἀδιάλειπτοι μνήμαι, ὡς πέρ τι κέντρον νύττουσαι τὴν καρδίαν, κινουσιν αὐτὴν πάντοτε πρὸς ἐξομολόγησιν, πρὸς ταπεινώσιν, πρὸς εὐχαριστίαν μετὰ συντετριμμένης ψυχῆς, πρὸς πᾶσαν σπῳδὴν ἀγαθὴν, καὶ ἀνταπόδοσιν τρόπων, καὶ ἡθῶν χρηστῶν, καὶ πάσης τῆς κατὰ Θεὸν ἀρετῆς· αἱ μελετῶσαν εὐσυνειδήτῳ γνώμῃ τὸ προφητικὸν λόγιον· τό, τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέ μοι; "Ὅταν γὰρ ἀναλογίσῃ ψυχὴ τὰς ἀπὸ γενέσεως εὐεργεσίας τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ἢ πόσων κινδύνων πολλάκις ἐρρύσθη, ἢ πόσοις κακοῖς ὑποπεσοῦσα, καὶ ἐν πλημμελείαις πολλάκις ἐκουσίως ὀλισθήσασα, οὐ παρεδόθη κατὰ τὸ δίκαιον τοῖς ἀπατήσασιν πνεύμασιν, εἰς ἀπώλειαν, καὶ θάνατον· ἀλλὰ μακροθύμως ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης παρορῶν τὰ πλημμελήματα, διεφύλαξεν, ἐκδεχόμενος τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῆς· καὶ τοῖς ἐχθροῖς καὶ πονηροῖς πνεύμασιν ἐκουσίως διὰ τῶν παθῶν δουλεύσασαν, αὐτὸς διέτρεφε σκέπων, καὶ παντοίως προνοῶν· καὶ τέλος, ἀγαθῷ νεύματι, εἰς ὁδὸν σωτηρίας ὠδήγησε· καὶ φίλτρον ἀσκητικοῦ βίου τῇ καρδίᾳ ἐνέθηκε, καὶ μετὰ χαρᾶς τὸν κόσμον, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀπάτην τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν καταλιπεῖν ἐνεδυνάμωσε, καὶ ἀγγελικῶς σχήματι τῆς ἀσκητικῆς τάξεως κατεκόσμησε· καὶ εὐχερῶς προσληφθῆναι παρὰ Ἀγίων ἀνδρῶν ἐν συστήματι ἀδελφότητος παρεσκεύασε· τίς δὲ εὐσυνειδήτονος ἔχων γνώμην, καὶ ταῦτα ἀναλογιζόμενος, οὐχὶ πάντοτε ἐν συντριμμῷ καρδίας διατελέσει; ἔχων τοσαῦτα ἐνέχυρα προλαβουσῶν εὐεργεσιῶν, μηδὲν ἀγαθὸν πρότερον αὐτὸς ποιήσας οὐχὶ πάντοτε βεβαίαν ἐλπίδα ἀναλάβῃ; τοῦτο βουλευσάμενος, ὅτι εἰ μηδὲν ἀγαθὸν μου ποιήσαντος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἁμαρτήσαντος, ἐν ἀκαθαρσίαις σαρκός, καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς κακίαις ἀναστραφέντος, οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας μου ἐπαίησεν, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας

μου ἀνταπέδωκεν, ἀλλὰ τοσαύτας δωρεάς, καὶ χάριτας εἰς σωτηρίαν ὠκονόμησεν· ἐὰν ὀλοτελῶς δῶ ἑμαυτὸν τοῦ λοιποῦ δουλεύειν αὐτῷ ἐν πάσῃ ἀγνῇ ἀναστροφῇ, καὶ ἀρετῶν κατορθώσει· πόσων ἀγαθῶν, καὶ πνευματικῶν χαρισμάτων καταξιώσει, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν δυναμῶν, καὶ κατευθύνων, καὶ κατευοδῶν; Διόπερ ὁ πάντοτε τοιοῦτον λογισμὸν ἔχων, καὶ μὴ ἐπιλανθάνομενος τῶν τοῦ Θεοῦ εὐεργεσιῶν, δυσωπεῖ ἑαυτόν, καὶ εὐθύνει, καὶ ἐπείγει πρὸς πᾶσαν ἄσκησιν ἀρετῆς ἀγαθῆν, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐργασίαν δικαιοσύνης, πάντοτε πρόθυμος, πάντοτε ἑτοιμος εἰς τὸ ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τοιγαροῦν, ὦ τέκνον ἀγαπητόν, ἔχων, χάριτι Χριστοῦ, φυσικὴν σύνεσιν, ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν, καὶ μελέτην ἀγαθῆν, πάντοτε ἐν ἑαυτῷ φύλασσε· μὴ ὑπὸ λήθης τῆς ὀλεθρίου καλυπτόμενος, μηδὲ ὑπὸ ραθυμίας τῆς ματαιούσης καὶ ἐκκλινούσης ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸν νοῦν ἐμποδιζόμενος· ἢ ὑπὸ ἀγνοίας τῆς πάντων τῶν κακῶν αἰτίας τὸν λογισμὸν σκοτιζόμενος· ἢ ὑπὸ ἀμελείας τῆς παγκάκου δελεαζόμενος· μὴ ὑπὸ ἡδονῆς σαρκὸς ὑποσυρόμενος· μὴ ὑπὸ γαστριμαργίας ἡττώμενος· μὴ ὑπὸ ἐπιθυμίας τὸν νοῦν αἰχμαλωτιζόμενος, καὶ συγκαταθέσει λογισμῶν πορνικῶν, μiasμὸν ἐν ἑαυτῷ ἐργαζόμενος· μὴ ὑπὸ ὀργῆς μισαδελφίαν γεννώσης νικώμενος· καὶ οἰκτρᾶς ἔνεκεν καὶ ταλαιπώρου προφάσεως, λυπῶν καὶ λυπούμενος, καὶ συνάγων μνήμας κατὰ τοῦ πλησίον λογισμῶν πονηρῶν, τῆς πρὸς Θεὸν καθαρᾶς προσευχῆς ἐκκλινόμενος, καὶ τὸν νοῦν ἐξανδραποδιζόμενος, καὶ θηριώδει λογισμῷ τὸν ὁμόψυχον ἀδελφὸν ὑποβλεπόμενος· καὶ τῷ ἀλόγῳ τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος· τρόπῳ τὴν συνείδησιν δεσμούμενος, καὶ τοῖς πονηροῖς πνεύμασιν, οἷς ὑπέβας, εἰς παιδείαν παραδιδόμενος ἄχρι καιροῦ· ἕως οὗ πάντοθεν ἐξαπορηθεὶς ὁ νοῦς, καὶ ὑπὸ λύπης καὶ ραθυμίας καταποθείς, καὶ τὴν κατὰ Θεὸν προκοπὴν διὰ τὰς προλαβούσας αἰτίας ἀπολέσας, πάλιν ἄρξεται ἐπιλαμβάνεσθαι διὰ πολλῆς ταπεινώσεως, ἀρχῆς ὁδοῦ σωτηρίας· καὶ πολλὰ καμῶν ἐν εὐχαίς, καὶ ὀλονύκτοις ἀγρυπνίαις, λύσας τὰ αἰτία διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ ἐξομολογήσεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον· οὕτως ἄρχεται πάλιν ἀνανήφειν, καὶ διὰ φωτισμῶν γνώσεως εὐαγγελικῆς, θείας χάριτι, ἐλλαμπόμενος, γινώσκει· ὅτι ὁ μὴ ἑαυτόν τελείως τῷ Σταυρῷ ἐπιδι-

δούς ἐν φρονήματι τὰπεινώσεως, καὶ ἐξουδενώσεως, καὶ ρίψας ἑαυτόν ὑπὸ κάτω πάντων, καταπατεῖσθαι, καὶ ἐξουθενεῖσθαι, καὶ καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀδικεῖσθαι, καὶ καταγελαῖσθαι, καὶ χλευάζεσθαι, καὶ ταῦτα πάντα μετὰ χαρᾶς διὰ τὸν Κύριον ὑπομένειν, καὶ μὴ ἐκδικῶν ὅλως τὰ ἀνθρώπινα, δόξαν ἢ τιμὴν ἢ ἔπαινον, ἢ ἡδονὴν βρώσεως, ἢ πόσεως, ἢ ἐνδύσεως, χριστιανὸς ἀληθινὸς γενέσθαι οὐ δύναται. Τοιγαροῦν τοιούτων ἡμῖν προκειμένων ἀγώνων, καὶ ἀθλῶν, καὶ στεφάνων, μέχρι πότε ἡμεῖς ὑπὸ τῆς ἐσχηματισμένης εὐσεβοῦς μορφώσεως διαχλευαζόμεθα, μετὰ ἐπιθέσεως τῷ Κυρίῳ δουλεύοντες, ἄλλο τοῖς ἀνθρώποις νομιζόμενοι, καὶ ἄλλο τῷ τὰ κρυπτά γινώσκοντι καταφαινόμενοι. ἅγιοι γὰρ παρὰ πολλῶν νομιζόμενοι, ἅγριοι τὸ ἦθος ἀκμὴν ὑπάρχοντες· ἀληθῶς μόρφωσιν εὐσεβείας ἔχοντες, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὴ κεκτημένοι· παρθένοι, καὶ ἄγνοι παρὰ πολλῶν νομιζόμενοι, καὶ παρὰ τῷ τὰ κρυπτά κατανοοῦντι, ἐν ἀκαθαρσίαις συγκαταθέσεων λογισμῶν πορνικῶν ἐνδοθεν μολυνόμενοι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις τῶν παθῶν βορβορούμενοι· καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν ἐσχηματισμένην ἡμῶν ἄσκησιν, ἔτι καὶ τοῖς ἐπαίνους τῶν ἀνθρώπων ὑπτιούμενοι, καὶ τὸν νοῦν ἐκτυφλούμενοι. Ἔως πότε οὖν ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς πορευόμεθα, τοῦ εὐαγγελικοῦ φρονήματος μὴ ἐπιλαμβανόμενοι, καὶ τὴν κατὰ συνείδησιν πολιτείαν οὐκ ἐπιγινώσκοντες, ἵνα ταύτην σπουδαίως μεταδιδώσκωμεν; ὅπως καὶ τὴν κατὰ συνείδησιν παρρησίαν εὐρήσωμεν; ἀλλ' ἔτι ἐν τῇ νομιζομένῃ τοῦ ἔξωθεν ἀνθρώπου δικαιοσύνῃ μόνῃ στηριζόμεθα, δι' ὑστέρησιν ἀληθοῦς γνώσεως, καὶ διὰ τῶν ἔξωθεν μόνον ἐπιτηδευμάτων ἑαυτοὺς πλανῶμεν, τοῖς ἀνθρώποις ἀρέσκειν βουλόμενοι, καὶ τὰς παρ' αὐτῶν δόξας, καὶ τιμὰς, καὶ ἐπαίνους θηρώμενοι; Ἡξει πάντως ὁ τὰ κρυπτά τοῦ σκότους ἀποκαλύπτων, καὶ φανερῶν τὰς βουλάς τῶν καρδιῶν, ὁ ἀπαραλόγιστος δικαστὴς· ὁ μήτε πλούσιον ἐντρεπόμενος, μήτε πτωχὸν ἐλεῶν· ὁ τὸ σχῆμα τὸ ἔξωθεν περιαίρων, καὶ τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐνδοθεν κεχυρμένην φανερῶν· ὁ τοὺς κατὰ συνείδησιν πολιτευομένους ἀληθινούς ἀγωνιστάς καὶ ἀθλητάς, ἐν παρουσίᾳ Ἀγγέλων ἐπὶ τοῦ ἰδίου Πατρὸς στεφανῶν· καὶ τοὺς ἐσχηματισμένους καὶ μόρφωσιν εὐσεβείας περιβεβλημένους, καὶ φαινομένην μόνην πολιτείαν τοῖς ἀνθρώποις

ἐπιδεικνυμένους, καὶ ἐπὶ ταύτῃ ματαίως στηριζομένους, καὶ ἑαυτοὺς φρεναπατώντας, ἐπὶ τῆς ἄνω ἐκκλησίας τῶν Ἀγίων, καὶ πάσης τῆς ἐπουρανίου στρατιᾶς θριαμβεύων· καὶ οὕτω δεινῶς αἰσχυνομένους, εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος ἀποστέλλων, κατὰ τὰς μωρὰς παρθένους· αἵτινες, τὴν μὲν ἐξωθεν παρθε-
νίαν ἐφύλαξαν· οὐδὲν γὰρ περὶ τούτου ἐνε-
κλήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἔλαιον μερικῶς ἐν τοῖς ἀγγείοις εἶχον, τοῦτέστιν ἀρετῶν τινῶν καὶ κατορθωμάτων ἐξωτέρων, καὶ τινων χαρι-
σμάτων μέτοχοι ἐτύγχανον, διὸ καὶ αἱ λαμ-
πάδες αὐτῶν μέχρι τινὸς ἦπτον· διὰ δὲ ἁ-
μέλειαν, καὶ ἄγνοιαν, καὶ ραθυμίαν, πρό-
νοιαν οὐκ ἐποιήσαντο, καὶ τὸν κρυπτόμενον
ἐσωθεν τῶν παθῶν ἐσμὸν τὸν ὑπὸ τῶν πο-
νηρῶν πνευμάτων ἐνεργούμενον, ἀκριβῶς οὐκ
ἐπέγνωσαν· ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐ-
νεργειῶν τὰ νοήματα αὐτῶν ἐφθείροντο, ἐν
τῇ τῶν λογισμῶν συγκαταθέσει κοινωνοῦσαι
αὐτοῖς, καὶ δελεαζόμεναι κρυπτῶς. καὶ ἤτ-
τώμεναι· φθόνῳ τῷ κακίστῳ, ζήλῳ τῷ μι-
σοκάλῳ, ἔριδι, φιλονεικίᾳ, μίσει, ὀργῇ, πι-
κρίᾳ, μνησικακίᾳ, ὑποκρίσει, θυμῷ, ὑπερη-
φανίᾳ, κενοδοξίᾳ, ἀνθρωπαρεσκείᾳ, αὐταρε-
σκείᾳ, φιλαργυρίᾳ, ἀκηδίᾳ, ἐπιθυμίᾳ σαρ-
κικῇ, ἐν λογισμοῖς τὴν ἡδυπάθειαν ἐργαζο-
μένη, ἀπιστίᾳ, ἀφοβίᾳ, δειλίᾳ, λύπῃ, ἀντι-
λογίᾳ, χαυνώσει, ὕπνῳ, οἰήσει, δικαιοῦται,
ἐπάρσει, ἀλαζονείᾳ, ἀπληστίᾳ, ἀσωτίᾳ,
πλεονεξίᾳ, ἀνεπιςτίᾳ τῇ πάντων χαλεπω-
τέρᾳ, καὶ τοῖς λεπτοῖς τῆς κακίας ἐνεργή-
μασιν· αἵτινες καὶ τῶν καλῶν τὴν ἐργα-
σίαν, ἢ πολιτείαν σεμνήν, καὶ αὐτὴν ἣν ἐδό-
κουν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ποιοῦται, καὶ τοὺς
παρ' αὐτῶν ἐπαίνους καρποῦμεναι· εἰ καὶ
τινων ἦσαν χαρισμάτων μετέχουσαι, τοῖς
τῆς κενοδοξίας καὶ ἀνθρωπαρεσκείας πνεύ-
μασιν ἀπεμπώλουν αὐτά· καὶ τοῖς λοιποῖς
πάθεσι κοινωνοῦσαι, ἐμίγνουν τὰ καλὰ ἐπι-
τηδεύματα, τοῖς πονηροῖς, καὶ σαρκικοῖς
φρονήμασι· διὸ ἀπρόσδεκτα, καὶ ἀκάθαρτα
αὐτὰ ἀπειργάζοντο, κατὰ τὴν τοῦ Καὶν θυ-
σίαν· νυμφίου χαρὰς στερηθεῖται, καὶ νυμ-
φῶνος ἐπουρανίου ἀποκλεισθεῖται. Ταῦτα
οὖν λογιζόμενοι, καὶ διακρίνοντες, καὶ δοκι-
μάζοντες, γνῶμεν, καὶ συνῶμεν ἐν τίσιν
ἐσμέν, ἵνα, ὡς ἐτι καιρὸν μετανοίας καὶ ἐ-
πιστροφῆς ἔχωμεν, ἑαυτοὺς διορθωσώμεθα·
ὅπως τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα καθαρῶς ἐπιτε-
λούμενα, ἀληθινὰ καὶ καθαρὰ εἴη, σαρκικῶ
φρονήματι μὴ μιγνύμενα, ἵνα μὴ ἀπόβλητα

γένηται, ὡς θυσία ἐπίμωμος δι' ἀφοβίαν
καὶ ἁμέλειαν, καὶ ἀληθινῆς γνώσεως ἔλλει-
ψιν· μήπως καὶ τὸν κόπον τῆς παρθενίας,
καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ νηστείας,
καὶ φιλοξενίας, ὑπομείνωμεν, καὶ τὰς ἡμέ-
ρας ἀναλώσωμεν, καὶ διὰ τὰς προειρημέ-
νας τῶν παθῶν αἰτίας, τὰ δοκοῦντα ἡμῖν
δικαιώματα, ὡς θυσία ἐπίμωμος εὐρε-
θέντα εὐπρόσδεκτα τῷ ἐπουρανίῳ Ἱερεῖ
Χριστῷ γενηται. Γνώσεως οὖν, ὧ τέ-
κνον, καὶ συνέσεως προηγουμένως ἐπιμε-
λητέον τῷ βουλομένῳ τὸν Σταυρὸν ἄραι,
καὶ ἐπακολουθεῖν διὰ τῆς ἀδιαλείπτου ἐν
ἑαυτῷ τῶν λογισμῶν ἐρεῦνης, καὶ πολλῆς
μερίμνης περὶ σωτηρίας, καὶ συνέσεως, καὶ
πολλῆς τῆς πρὸς Θεὸν σπουδῆς, καὶ ἐρω-
τήσεως τῶν ὁμοφύχων, καὶ ὁμοφρόνων δού-
λων τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἀγω-
νιζομένων, ἵνα μὴ ἄγνοῶν ποῦ καὶ πῶς πε-
ριπατεῖ, ἐν σκότει ἀνευ φωτὸς λύχνου ὁδεύῃ.
ὁ γὰρ ἰδιορρυθμὸς ἀνευ εὐαγγελικῆς γνώσεως,
καὶ ὁδηγίας τινὸς ὁδεύων, πολλὰ προσκό-
πτει, καὶ εἰς πολλοὺς βόθρους, καὶ παγίδας
τοῦ πονηροῦ ἐμπίπτει, καὶ πολλὰ πλανᾶται,
καὶ πολλοῖς περιπίπτει κινδύνους, καὶ οὐκ οἶδε
ποίου τέλους τυγχάνει. πολλοὶ γὰρ διὰ πολ-
λῶν κόπων, καὶ ἀσκήσεως διήλθον, καὶ κακο-
παθείας, καὶ μόχθους πολλοὺς διὰ Θεὸν ὑπέ-
μειναν· καὶ ἡ ἰδιορρυθμία, καὶ ἡ ἀδιακρισία,
καὶ τὸ ἀνεπίδεεσ τῆς παρὰ τοῦ πλησίον ὠφε-
λείας, ἀκύρους αὐτῶν τοὺς τοσοῦτους πόνους,
καὶ ματαίους εἰργάσαντο. Σὺ οὖν, ὦ τέκνον
ἀγαπητόν, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ λόγου
παραινέσεως, τὰς εἰς σὲ γεγεννημένας τοῦ
προσκυνητοῦ, καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ εὐεργε-
σίας μὴ ἐπιλανθάνου, κλοπῇ κακίας, καὶ
ῥαθυμίας ὑποσυρόμενος· ἀλλὰ τὰς ἐξ ἀρχῆς
γενετέως σου μέχρι τοῦ νῦν, ἐάντε σωμα-
τικάς, ἐάν τε πνευματικὰς εὐεργεσίας πρὸ
ὀφθαλμῶν τιθέμενος, μελέτα ἐν αὐταῖς, καὶ
ἀδολέσχει, κατὰ τὸ εἰρημένον· μὴ ἐπιλανθά-
νου πάσας τὰς ἀνταποδόσεις αὐτοῦ· ἵνα εὐ-
κόλως πρὸς φόβον Θεοῦ καὶ ἀγάπην ἡ καρ-
δίᾳ κινῆται, ὥστε ἀνταποδοῦναι, κατὰ δύ-
ναμιν, βίον ἀκριβῆ, πολιτείαν ἐνάρετον, συ-
νείδησιν εὐσεβῆ, λόγον εὐάρμοστον, πίστιν
ὀρθήν, φρόνημα ταπεινόν, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν,
ὅλον ἑαυτὸν τῷ Θεῷ ἀναθεῖναι· δυσωπού-
μενος ὑπὸ τῆς μνήμης τῶν τούτου καλῶν
ὧν πέπονθας ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ φιλανθρώ-
που Δεσπότη, ὅπως αὐτομάτῳ τινὶ τρόπῳ
διὰ τῆς τοιαύτης τῶν εὐεργεσιῶν μνήμης,

* ἐν
ἄλλ.
ἐτέρου

μαλλον δέ, συνεργούσης σοι καὶ τῆς ἀνωθεν
ρόπης, εἰς ἀγάπην, καὶ πόθον τιτρώσκεται
ἡ καρδιά σου· ὅτι ἅπερ ἄλλοις οὐκ ἐποίησε
πολὺ κρεῖττοσί σου θαυμάσια, τῇ ἰδίᾳ αὐ-
τοῦ, καὶ ἄρρητῳ φιλανθρωπίᾳ, σοὶ ἐποίησε.
Πάντων μὲν οὖν τῶν εἰς σὲ γεγεννημένων
παρὰ Θεοῦ καλῶν, ἐν μνήμῃ ἀδιαλείπτῳ
εἶναι σπουδάστον· ἐξαιρέτως δὲ ἐκείνης τῆς
μεγάλης, καὶ θαυμαστῆς χάριτος, καὶ εὐε-
ργείας ἀδιαλείπτως μέμνησο, ἥς ἐκπλέοντί
σοι ἅμα τῇ μητρί σου ἐκ τῶν Ἀγίων Τόπων
ἐπὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρέσχε σοι,
καθὼς ἡμῖν διηγῆται· ὅτε ἡ φοβερὰ ἐκείνη
καὶ ἀκατάσχετος ζάλη, καὶ κλύδων μέγας
ἐν τῇ νυκτὶ ἐκινήθη, καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ
πλοίῳ ἅμα τοῖς ναύταις καὶ αὐτῇ τῇ μητρί
σου ἀπώλοντο ἐν τῷ βυθῷ· καὶ ἐκ παρα-
δόξου καὶ θείας δυνάμεως, μόνος σὺ μετὰ
δύο ἄλλων ἀπορριφθέντες ἐσώθητε· καὶ πῶς
ὥκονομήθη εἰσεῖν σε ἐν Ἀγκύρᾳ, καὶ πα-
τρικαῖς σπλάγχνοις παρὰ τινος* ἐλευθέρου
προσληφθέντα σε, καὶ διαθέσει ζευχθέντα τῷ
εὐλαβεστάτῳ τέκνῳ Ἐπιφανίῳ· ἵνα ἀμφο-
τεροι ὁδηγηθέντες διὰ οὐτοῦ ἀνδρός, ἐλθῆτε
εἰς σωτηρίας ὁδόν, καὶ παρὰ ἁγίων δούλων
τοῦ Θεοῦ ὡς γνήσια τέκνα προσληφθῆτε.
Ὑπὲρ τούτων οὖν πάντων τῶν παρὰ Θεοῦ
σοι γεγεννημένων καλῶν, τί ἄξιον ἔχεις ἀν-
ταποδοῦναι τῷ καλέσαντι τὴν ψυχὴν σου εἰς
ζωὴν αἰώνιον; ἑαυτῷ γὰρ λοιπόν, κατὰ τὸ
δίκαιον, οὐκ ἔτι ζῆν ὀφείλεις, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ
σοῦ ἀποθανόντι, καὶ ἐγερθέντι Χριστῷ· εἰς
πᾶσαν ἀρετὴν δικαιοσύνης, εἰς πᾶσαν κα-
τόρθωσιν ἐντολῶν, ζητῶν αἰεὶ τὸ θέλημα
τοῦ Θεοῦ τὸ ἀγαθόν, καὶ τέλειον, καὶ εὐάρε-
στον, καὶ τοῦτο παντὶ σθένει σπουδάζειν με-
ταδιώκειν. πλὴν τὴν νεότητά σου, τέκνον,
οὕτως ὑπόταξον τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, ὡς αὐ-
τὸς ὁ λόγος ἀπαιτεῖ· παραστῆναι τὸ σῶμα
θυσίαν ζώσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν
λογικὴν λατρείαν· πᾶσαν τε νοτίδα ἐπιθυμίας
σαρκικῆς δι' ὀλιγοδείας, καὶ ὀλιγοποσίας, καὶ
ὀλονύκτων ἀγρυπνιῶν, ψύξον καὶ ξήρανον,
ἵνα καὶ αὐτὸς ἐκ διαθέσεως εἴπῃ· ἐγεννήθην
ὡς ἄσκητος ἐν πάχυνῃ, τὰ δικαιωματαί σου
οὐκ ἐπελαθόμην. καὶ ἐπιγινούς ὅτι Χριστοῦ
εἴ, τὴν ἑαυτοῦ σάρκα σταύρωσον, κατὰ τὴν
Ἀποστολικὴν φωνήν, σὺν τοῖς παθήμασι,
καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις· καὶ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς νέκρωσον· οὐ μόνον τὴν πράξιν τῆς
πορνείας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνουργουμένην ὑπὸ
τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἐν τῇ σαρκὶ ἀκα-

θαρσίαν. καὶ οὐ μόνον ἕως τούτου ἔζησι τὸν
ἀγῶνα, ὁ ἀληθινὸς, καὶ ἀμολύντου, καὶ ὁλο-
τελοῦς παρθενίας στέφανον ἐκδεχόμενος,
ἀλλ' ἐπακολουθῶν τῇ Ἀποστολικῇ διδα-
σκαλίᾳ, καὶ αὐτοῦ τοῦ πάθους τὴν σημα-
σίαν, καὶ κίνησιν νεκροῦν ἀγωνίζεται. καὶ
οὐδ' οὕτως ἔτι πληροφορεῖται, σφοδρῶ ἔρωτι
τὴν ἀγγελικὴν, καὶ ἄχραντον παρθενίαν ἐν
τῷ ἰδίῳ σώματι κατασκηνώσαι ἐκδεχό-
μενος, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐν μόνῳ τῷ λο-
γισμῷ ψιλῆς ἐπιθυμίας ἐνθύμησιν, ἀνευ κι-
νήσεως καὶ ἐνεργείας σωματικοῦ πάθους, ὡς
ἐν παραρριπισμῷ νοὸς ἀνερχομένην, ἐξαφα-
νισθῆναι εὐχεται. τοῦτο δὲ διὰ τῆς ἀνωθεν
βοηθείας, καὶ δυνάμεως, καὶ ἐπιχορηγίας
τοῦ Πνεύματος μόνης κατορθοῦσθαι δυνα-
τόν, εἰ ἄρα τινὲς εἰσὶν οἱ τῆς χάριτος ταύ-
της καταξιούμενοι. Οὕτως ὁ τῆς καθαρᾶς,
καὶ αὐλοῦ, καὶ ἀχράντου παρθενίας τὸν στέ-
φανον ἐκδεχόμενος, σταυροῖ δι' ἀσκητικῶν
πόνων τὴν σάρκα· νεκροὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς μέ-
λη τῇ ἐπιτάσει, καὶ ἐπιμονῇ τῆς ἐγκρατείας·
διαφείρων τὸν ἕξω ἄνθρωπον, καὶ λεπτύνων
αὐτόν, καὶ ρυστὸν καὶ κατεσκληρότα ἀπερ-
γαζόμενος· ἵνα διὰ πίστεως καὶ ἀγῶνων, καὶ
τῇ τῆς χάριτος ἐνεργείᾳ, ὁ ἔσω ἄνθρωπος
ἀνακαινίζεται, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐπὶ τὸ
κρεῖττον προκόπτων· ἀγάπῃ αὐξανόμενος·
πράττει κοιμούμενος· ἀγαλλιάσει πνεύ-
ματος εὐφραίνόμενος· εἰρήνῃ Χριστοῦ βρα-
βευόμενος· χρηστότητι ἀγόμενος· ἀγαθότητι
φρουρούμενος· φόβῳ Θεοῦ περιεχόμενος· συ-
νέσει, καὶ γνώσει φωτιζόμενος· σοφίᾳ λαμ-
πρυνόμενος· ταπεινοφροσύνῃ ὁδηγούμενος.
Ταύταις καὶ ταῖς ὁμοίαις ἀρεταῖς ἀνακαι-
νιζόμενος ὁ νοὺς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, τῆς
θεοειδοῦς εἰκόνος τὸν χαρακτήρα ἐν ἑαυτῷ
γνωρίζει· καὶ τῆς δεσποτικῆς ὁμοιώσεως τὸ
νοητὸν καὶ ἄρρητον κάλλος κατανοεῖ· καὶ
τῆς αὐτοδιδάκτου, καὶ αὐτομαθοῦς σοφίας
τοῦ ἐνδιαθέτου νόμου τὸν πλοῦτον κατα-
λαμβάνει. Λέπτυνον οὖν, ὦ τέκνον, τὴν
νεωτερικὴν σάρκα, καὶ τοῖς προειρημένοις
πίανον τὴν ἀθάνατον ψυχὴν, καὶ ταῖς προ-
ειρημέναις ἀρεταῖς ἀνακαινίσον τὸν νοῦν τῇ
συνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος. νεότητος γὰρ
σάρκες πεπιασμέναι διαφόροις βρώμασι καὶ
οἴνου πόσει, ὡς χοῖρος ἑτοιμος πρὸς σφα-
γὴν· οὐ τῇ πυρώσει τῶν τοῦ σώματος ἡ-
δονῶν, ἢ ψυχῇ κατασφάζεται· καὶ ζέσει τῆς
κακῆς ἐπιθυμίας, ὁ νοὺς αἰχμαλωτίζεται,
ἀντέχειν πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκὸς μὴ

δυνάμενος. εισροή γάρ αίματος, έκροήν πνεύματος άπεργάζεται. έξαιρέτως δέ οίνου μετάληψιν μηδέ όθραινέσθω νεότης· ίνα μη διπλή πυρκαϊά έμφανιζομένη τή έσωθεν του πάθους ένεργεία, και τή έξωθεν επιχεομένη οίνοποσία, και διά τούτων ή ήδονή της σαρκός υπερζέσασα, την πνευματικήν ήδονήν του πόνου της κατανύξεως έξ έαυτης αποδιώξη· και σύγχυσιν και πόρωσιν έν τή καρδιά έμποιήση· αλλά δι' επιθυμίαν πνευματικήν, και ύδατος κόρον ή νεότης μη προσιέσθω. πάνυ γάρ προς συνεργίαν σωφροσύνης συμβάλλεται ή του ύδατος ένδεια. και τοϋτο έργω δοκιμάσας, αύτή τή πείρα την πληροφορίαν λήψη. οϋ γάρ ως ζυγόν ανάγκης σοι επιθεΐναι βουλόμενοι, τοϋτο νομοθετοϋμεν ή όρίζομεν, άλλ' ως επίνοιαν, και μέθοδον αγαθήν προς συνεργίαν αληθοϋς παρθενίας, και ακριβοϋς σωφροσύνης παραινοϋμεν αγαπητικώς και συμβολεύομεν· τή αύτεξουσίω σου προαιρέσει καταλιμπάνοντες, ποιείν ό βούλεται.

Δεϋρο δή λοιπόν και περί του άλόγου της όργης πάθους όλίγα διαλάβωμεν, του πάσαν ψυχήν έρημοϋντος, και συγχέοντος, και σκοτιζόντος, και θηρίοις όμοιον τον άνθρωπον αποδεικνύοντος, έν καιρώ της κινήσεως, και ένεργείας αυτού, τον μάλιστα ευολίσθως και όξυρεπώς προς αύτό έχοντα. τό πάθος τοϋτο, έξαιρέτως υπερηφανία στηρίζεται, και κραταιούται, και άκατάλυτον γίνεται. έως άν ύπονοτιζήται τό της πικρίας, και όργης, και θυμοϋ διαβολικόν δένδρον τώ φαύλω της υπερηφανίας ύδατι, εύανθοϋν και εύθαλοϋν, πολύν τον της άνομίας καρπόν φέρει· και οϋτως άκατάλυτος ή του πονηροϋ οικοδομή έν τή ψυχή γίνεται, έχουσα στήριγμα και κραταίωμα τους της υπερηφανίας θεμελίους. Εί οϋν βούλει τό δένδρον της άνομίας, τό της πικρίας, και όργης, και θυμοϋ λέγω πάθος, έν σοι ξηρανθήναι, και άκαρπον γενέσθαι, ίνα ή αξίνη του πνεύματος έλθοϋσα εκκόψη αύτό, και εις τό πυρ βάλη, κατά την ευαγγελικήν φωνήν, και έξάρη συν πάση κακία· και ει βούλει τον της άνομίας οίκον, έν ό πονηρός οικοδομεί κακώς έν τή ψυχή, εκάστοτε ως λίθους, προφάσεις διαφόρους εύλόγους, ή άλόγους συνάγων, διά των της ύλης πραγμάτων ή ρημάτων έν τοις λογισμοίς, και οικοδομήν κακίας έν τή ψυχή κατασκευάζων, στήριγμα και κραταίωμα τους της υπερηφανίας λογισμούς

ύποτιθείς· ει οϋν βούλει τοϋτον καταλυθήναι, και κατασκαφήναι τον οίκον, έχει την ταπεινώσιν του Κυρίου άνεπιληστον έν τή καρδιά· Τίς ών, τί γέγονε δι' ήμās· και έξ οϋου ύψους φωτός Θεότητος αποκεκαλυμμένης, κατά δύναμιν των άνω οϋσιών, και έν Ούρανοις δοξαζομένης από πάσης λογικής φύσεως, Άγγέλων, Άρχαγγέλων, Θρόνων, Κυριοτήτων, Άρχων, Έξουσιών, Χερουβίμ, και Σεραφίμ, και των άκατονομάστων νεερών Δυνάμεων, ών οϋκ έφθασαν εις ήμās τά όνόματα, κατά τό Άποστόλου αίνιγμα· εις οίον βάθος ταπεινώσεως ανθρώπων δι' άφατον αγαθότητα κατήλθε, κατά πάντα όμοιωθείς ήμίν τοις έν σκότει και σκιā θανάτου καθημένοις, και διά της του Άδάμ παραβάσεως αιχμαλώτοις γεγεννημένοις, και διά της ένεργείας των παθών υπό του έχθροϋ κυριευομένοις. Έν τή τοιαύτη τοίνυν αιχμαλωσία χαλεπώς όντας ήμās, και βασιλευομένους υπό του άοράτου, και πικροϋ θανάτου, οϋκ έπησχύνθη ό πάσης κτίσεως δρατής και άοράτου Δεσπότης, αλλά ταπεινώσας έαυτόν, και αναλαβών τον υπό τά πάθη * της άτιμίας, και επιθυμίας, και δεσποτικής αποφάσεως καταδικασθέντα άνθρωπον, κατά πάντα όμοιος ήμίν γέγονε χωρίς άμαρτίας, τουτέστι χωρίς παθών άτιμίας. τά γάρ διά την άμαρτίαν της παραβάσεως υπό της δεσποτικής αποφάσεως επενεχθέντα τώ ανθρώπω έπιτίμια, θανάτου, κόπου, πείνης, δίψης, και των τοιοϋτων, πάντα άνελαβε, γενόμενος ό έσμέν, ίνα γενώμεθα όπερ έστιν· ό Λόγος σάρξ έγένετο, ίνα ή σάρξ γένηται Λόγος· πλούσιος ών, έπτώχευτε δι' ήμās, ίνα ήμείς τή εκείνου πτωχεία πλουτήσωμεν· όμοιώθη διά πολλήν φιλανθρωπίαν ήμίν, ίνα διά πάσης άρετής όμοιωθώμεν αύτώ. έξ οϋ γάρ επεδήμησεν ό Χριστός, αληθώς ό κατ' εικόνα, και όμοίωσιν γεγώνως άνθρωπος, διά της του Πνεύματος χάριτος και δυνάμεως ανακαινίζεται· εις μέτρον της τελείας αγάπης φθάνων, της έξω βαλλούσης τον φόβον, της μηκέτι υπό πτωσιν γενέσθαι δυναμένης· ή γάρ αγάπη οϋδέποτε πίπτει. ή αγάπη, γάρ φησιν ό Ιωάννης, ό Θεός έστι· και ό μένων έν τή αγάπη, έν τώ Θεώ μένει. τούτω τώ μέτρω κατηξιώθησαν οι Άπόστολοι, και οι όμοίως αύτοις την άρετήν εξασκήσαντες, και τελείως έαυτους τώ Κυρίω παραστήσαντες, και τελείω πόθω, έν όλη τή ζωή αυτών,

* της έπιτιμίας, και δεσποτικής αποφάσεως.

τῷ Χριστῷ ἐξακολούθησαντες. Τὴν τοσαύτην τοίνυν ταπείνωσιν, ἥπερ διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην ἀρρήτῳ φιλάνθρωπῳ ἀνέλαβεν ὁ Κύριος, ἐάν πάντοτε ἀνεπιλήστως ἀναλογίζῃ· τούτεστι τὴν ἐν μήτρᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου κατασκήνωσιν τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀνάληψιν· τὴν ἀπὸ γυναικὸς γέννησιν· τὴν κατὰ μέρος τῆς σωματικῆς ἡλικίας αὔξησιν· τὰς ἀτιμίας, τὰς ὕβρεις, τοὺς ὀνειδισμούς, τοὺς χλευασμούς, τὰς λοιδορίας, τὰς μάστιγας, τὰ ἐμπτύσματα, τὸν καταγέλωτα, τὸν ἐμπαιγμὸν, τὴν κοκκίνην χλαμύδα, τὸν ἀκάνθιον στέφανον, τὴν τῶν ἀρχόντων κατ' αὐτοῦ ἀπόστασιν, τὴν τῶν ἀνόμων Ἰουδαίων ὁμοφύλων ἐντὼν κατ' αὐτοῦ βόησιν· αἶρε, αἶρε, σταύρωσον αὐτόν· τὸν Σταυρόν, τοὺς ἥλους, τὴν λόγχην, τὸν ποτισμὸν τοῦ ὄξους καὶ τῆς χολῆς, τὸν θρίαμβον τῶν ἐθνῶν, τὸν καταγέλωτα τῶν παραπορευομένων, καὶ λεγόντων· εἰ Υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ, καὶ πιστεύομέν σοι· καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παθημάτων, ἅπερ δι' ἡμᾶς ὑπέμεινε· τὴν σταύρωσιν, τὸν θάνατον, τὴν ἐν μνημείῳ τριήμερον ταφὴν, τὴν εἰς τὸν ᾄδην κάθοδον· ἔπειτα τὰς τῶν παθημάτων ἐπιχαρπίας, οἷα καὶ τίνες· τούτεστι τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, τὴν τοῦ ᾄδου καὶ θανάτου σκύλευσιν τῶν συνελθουσῶν τῷ Κυρίῳ ψυχῶν, τὴν ἐν Οὐρανοῖς ἀνάληψιν, τὴν ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδραν, τὴν ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου τιμὴν καὶ δόξαν, τὴν πάντων τῶν Ἀγγέλων προσκύνησιν εἰς τὸν Πρωτότοκον τῶν νεκρῶν, διὰ τὴν τῶν παθημάτων αἰτίαν, κατὰ τὴν τοῦ Ἀποστόλου φωνὴν τὴν λέγουσαν· τοῦτο φρονεῖσθω ἐν ἡμῖν, ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὅς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκένωτε μορφὴν δούλου λαβὼν, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπου γενόμενος καὶ σῆματι εὐρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτόν, ὑπήκουος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ· πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ τὰ ἐξ ἧς. Ἰδοὺ αἱ τῶν προρρηθέντων αἰτίαι κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, εἰς ποίαν δόξαν καὶ ὕψος τὸν Κυριακὸν ἄνθρωπον ἀνήγαγον. Τοιγαροῦν ἐὰν πολῶ, καὶ διαθέσει ἀνεπιλήστως τὰς μνήμας ταύτας διασώζης

ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐ κυριεύσει σου τὸ τῆς πικρίας, καὶ ὀργῆς, καὶ θυμοῦ πάθος. τῶν γὰρ θεμελίων τοῦ πάθους τῆς ὑπερηφανίας διὰ τῆς ταπεινώσεως τοῦ Χριστοῦ, ἥς ἀναλογίζῃ, ὑπεξελλόντων, ὅλον τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἀνομίας τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ λύπης, εὐχερῶς καὶ αὐτομάτως καταλύεται. ποία γὰρ σκληρὰ καὶ λιθίνη καρδίᾳ, ἐὰν ἔχῃ ἐν νῷ διηνεκῶς, τὴν τοσαύτην τοῦ Μονογενοῦς* Θεότητα, δι' ἡμᾶς ταπεινωθεῖσαν, καὶ τὴν ἀπαριθμηθεῖσαν τῶν προρρηθέντων παθημάτων μνήμην, οὐ συντρίβεται; οὐ κατανύσσεται; οὐ ταπεινοῦται; οὐ γῆ καὶ σποδὸς καὶ πάτημα παρὰ πάντων ἀνθρώπων ἐκουσῶς κατὰ τὴν Γραφὴν γενήσεται; οὕτω δὲ ταπεινουμένης, καὶ συντριβομένης τῆς ψυχῆς, εἰς τὴν ταπείνωσιν τοῦ Χριστοῦ ἀποσκοπούσης, ποῖος θυμὸς ταύτης κατακρατῆται δυνήσεται; ποία ὀργή; ποία πικρία περιγενέσθαι; Ἄλλ' ὡς ἔοικεν, ἡ λήθη τῶν συμφερόντων τούτων, καὶ ζωοποιούντων ἡμᾶς λογισμῶν, καὶ ἡ ταύτης ἀδελφὴ ῥαθυμία, καὶ ἡ τούτων συνεργὸς καὶ ὁμότροπος ἄγνοια, τὰ βαρύτερα καὶ ἐσώτερα τῆς ψυχῆς πάθη, τὰ δυσεξεύρητα καὶ δυσκατόρθωτα, περιεργίᾳ δεινῇ τὴν ψυχὴν καλύπτοντα καὶ σκοτίζοντα, τὰ λοιπὰ τῆς κακίας πάθη ἐνεργεῖν καὶ ἐμφωλεύειν ἐν αὐτῇ παρασκευάζει, ὡς ἀφοδίαν καὶ ἀμέλειαν τῶν καλῶν ἐμποιοῦντα, εἰσοδὸν τε, καὶ ἐργασίαν ἐκαστῷ πάθει ἀδεῶς καὶ εὐκόλως παρέχοντα. κεκαλυμμένης γὰρ τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῆς παγκάκου λήθης, καὶ τῆς ὀλεθρίου ῥαθυμίας, καὶ τῆς πάντων τῶν κακῶν μητρὸς, καὶ τῆς ἀγνοίας, ὅφ' ἐκάστου τῶν ὁωμένων, ἢ νοουμένων, ἢ ἀκουομένων, εὐχερῶς προσδεσμεῖται ὁ ἄθλιος καὶ τυφλῶτων νοῦς. οἷον ἐὰν κάλλος ἴδῃ γυναικὸς, εὐθὺς ἐτρώθῃ τῇ σαρκικῇ ἐπιθυμίᾳ· καὶ οὕτω λοιπὸν διαδεξάμεναι αἱ μνήμαι τὸ ἐμπαθῶς καὶ ἡδέως θεωρηθέν, ἢ ἀκουσθέν, ἢ φηλαφηθέν, διὰ τῆς ἀνατυπώσεως τῶν ἐννοιῶν, καὶ κακῆς μελέτης ἐνδὸν τὰς εἰκόνας ἀναζωγραφοῦσι· καὶ οὕτως τὸν ἐμπαθῆ ἔτι, καὶ ἄθλιον μαινίσουσι νοῦν, διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν πορνικῶν πνευμάτων. τὸ λοιπὸν γὰρ καὶ ἡ σὰρξ ἐὰν ἡ πῖνον, ἡ νεάζουσα, ἡ ὑγροτέρα, ταῖς τοιαύταις μνήμαις ἐτοιμῶς διεγειρομένη τῷ πάθει, ἐνεργεῖ τὰ ἑαυτῆς, πρὸς ἐπιθυμίαν κινουμένη· ἡ ἐνίοτε καθ' ὕπνου, ἢ καθ' ὕπαρ ἀκαθαρσίαν ἐργαζομένη, εἰ καὶ ἐν τοῖς φαινομένοις γυναικί οὐκ ἐκοινώνησε·

* Μεγαλειότητα

σώφρων μὲν, καὶ παρθένος, καὶ ἄγνός παρὰ τοῖς πολλοῖς νομιζόμενος· ἢ καὶ Ἁγίου ἔχων ὑπολήψεις· παρὰ δὲ τῷ τὰ κρυπτὰ ἐποπτεύοντι, βέβηλος οὗτος, καὶ ἄσωτος, καὶ μοιχὸς κρίνεται· καὶ δικαίως ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ κατακρίνεται, ἐὰν μὴ θρηνῇ, καὶ πενήθῃ, καὶ νηστεύῃ καὶ ἀγρυπνίαις καὶ εὐχαῖς ἀδιαλείπτους τὴν σάρκα τήξας, καὶ τὸν νοῦν ταῖς ἀγlaίς μνείαις, καὶ μελέταις τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ θεραπεύσας, καὶ διορθωσάμενος, ἀξίαν μετάνοιαν τῷ Θεῷ προσενέγκῃ· οὗ ἐνώπιον τὰ κακὰ ἐνενόησεν, ἢ ἐποίησεν. ἀψευδὴς γὰρ ἡ ζῶσα φωνὴ ἢ εἰπούσα· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐμβλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο συμβάλλεται τοῖς νέοις μάλιστα, τὸ μὴδὲ ὅλως, εἰ δυνατόν, συντυγχάνειν γυναίκει, καὶ ἅγιαι εἶναι νομίζονται. εἶδὲ δυνατόν καὶ ἔξω τῶν ἀνθρώπων διάγειν, ἐλαφρότερον τὸν πόλεμον διατελεῖ, καὶ τρανώτερον αἰσθάνεται τὴν ἑαυτοῦ προκοπὴν· μάλιστα, ἐὰν ἀκριβῶς προσέχῃ ἑαυτῷ, καὶ ὀλιγοδείᾳ, καὶ ὀλιγοποσίᾳ ὕδατος, καὶ ἀγρυπνίᾳ πολλῇ ἐν προσευχῇ τὴν διαγωγὴν ἔχῃ, ἀγωνιζόμενος· καὶ πνευματικοῖς ἐμπείροις πατράσι συναναστρέφειν, καὶ συνεῖναι, καὶ ὁδηγεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν σπουδάζων. ἐπικίνδυνον γὰρ τὸ κατὰ μόνας, καὶ ἰδιόρρυθμον, καὶ ἀμάρτυρον, καὶ μετὰ ἀπείρων τοῦ πνευματικοῦ πολέμου συζῆν· ἄλλοις γὰρ τρόποις πολέμων οἱ τοιοῦτοι ἀλίσκονται· ὅτι πολλὰ εἰσι τῆς κακίας τὰ μηχανήματα, καὶ ἐνεδρὰ κεκρυμμένα· καὶ διάφοροι παγίδες πανταχόθεν τοῦ ἐχθροῦ καταπεπῆγασιν. διὰ τοῦτο, εἰ δυνατόν, συνεῖναι ἤγουν συνεχῶς ἐντυγχάνειν γνωστικοῖς ἀνδράσι σπουδαστέον καὶ ἀγωνιστέον· ὅπως καὶ μὴ αὐτὸς ἔχῃ λύχνον ἀληθοῦς γνώσεως, διὰ τὸ ἔτι ἀτελὲς τῆς * νοητῆς, ἡλικίας, καὶ νήπιον, τῷ ἔχοντι συνοδεύων, μὴ περιπατῇ ἐν σκότει, μὴ κινδυνεύῃ βρόχοις, καὶ παγίσιν· καὶ τοῖς νόητοῖς μὴ περιπίπτῃ θηρίοις, τοῖς ἐν σκότει νεμομένοις, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ χωρὶς νοητοῦ λύχνου τοῦ θεοῦ λόγου περιπατοῦντας ἀρπάζουσι, καὶ διαφθείρουσιν. Εἰ οὖν βούλει, τέκνον, οἰκτεῖον λύχνον φωτὸς νοητοῦ, καὶ γνώσεως πνευματικῆς ἐνδοθεν κτήσασθαι, ἵνα ἀπρόσκόπτως ἐν τῇ βαθυτάτῃ νυκτὶ τοῦ αἰῶνος τούτου περιπατεῖν δυνήσῃ, καὶ ἀπὸ Κυρίου τὰ διαβήματά σου κατευθυνθῇ, ὅπως τὴν ὁδὸν τοῦ Εὐαγγελίου θελήσας σφόδρα, κατὰ τὸ

προφητικὸν λόγιον, τοῦτέστι πίστει διαπύρρων τελεωτέρων εὐαγγελικῶν προσταγμάτων περιέχεσθαι, καὶ τῶν παθημάτων τοῦ Κυρίου δι' ἐπιθυμίας καὶ εὐχῆς κοινωνὸς γενέσθαι, ὑποδείκνυμί σοι μέθοδον θαυμαστήν, καὶ ἐπίνοιαν τρόπου πνευματικοῦ· οὐ σωματικοῦ κόπου ἢ ἀγῶνος δεομένην ἀλλὰ ψυχικοῦ πόνου, καὶ νοὸς ἐπιστάσις, καὶ προσεχοῦς διανοίας χρῆζουσιν, φόβῳ καὶ ἀγάπῃ Θεοῦ συνεργουμένην· δι' ἧς ἐπινόας, τὴν φάλαγγα τῶν ἐχθρῶν εὐχερῶς τροπώσασθαι δυνήσῃ κατὰ τὸν μακάριον Δαβὶδ, ἕνα γίγαντα τῶν ἀλλοφύλων ἀνελόντα διὰ πίστεως καὶ πεποιθήσεως τῆς εἰς Θεόν, καὶ οὕτω τὰς μυριάδας τῶν ἐχθρῶν εὐχερῶς μετὰ τοῦ ἰδίου λαοῦ τροπώσάμενον. ἡ δὲ ὑπόθεσις τοῦ ἡμετέρου λόγου, τρεῖς τοὺς δυνατοὺς, καὶ κραταιοὺς τῶν ἀλλοφύλων γίγαντας ὄρᾳ, εἰς οὓς ἐπεστήρικται πάντα ἡ τοῦ νοητοῦ Ὀλοφέρνηου ἀντικειμένη δύναμις· ὧν καθαιρεθέντων, καὶ νεκρωθέντων, εὐχερῶς λοιπὸν εἰς ἀναίρεσιν πάντα ἡ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀσθενήσῃ δύναμις. εἰσὶ δὲ οἱ νομιζόμενοι τοῦ πονηροῦ ἰσχυροὶ τρεῖς γίγαντες, οἱ ἤδη προειρημένοι· ἄγνοια ἢ τῶν κακῶν ἀπάντων μήτηρ· λήθη ἢ ταύτης ἀδελφή, καὶ συνεργός, καὶ συνέριθος· καὶ ἡ τὸ σκοτεινὸν τοῦ μελανοῦ νέφους ἐνδυμα, καὶ κάλυμμα τῆς ψυχῆς· ἐξυφαίνουσα ῥαθυμία, ἡ ἀμφοτέρως στηρίζουσα, καὶ κραταιοῦσα, καὶ σύστασιν ταύταις παρεχομένη, καὶ τῇ ἀμελεστάτῃ ψυχῇ, τὸ ἐμφυτον καὶ ἔμμονον κακὸν κατεργαζομένη. ὑπὸ ῥαθυμίας, λήθης τε, καὶ ἀγνοίας, τὰ τῶν λοιπῶν παθῶν ὑποστηρίγματα κραταιοῦνται, καὶ μεγαλύνονται. βοηθοὶ γὰρ ἀλλήλων οὔσαι καὶ χωρὶς ἀλλήλων συστήναι μὴ δυνάμεναι, ἰσχυραὶ τοῦ ἀντικειμένου δυνάμεις ἀποδείκνυνται, καὶ κραταιοὶ τοῦ πονηροῦ ἄρχοντες· δι' ὧν πάντα ἡ στρατιὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ὑπονοσθεῖται, καὶ ὑποστηρίζεται, καὶ τὰ διανοήματα ἐκτελεῖν ἰσχύει, ὧν ἄνευ συστήναι τὰ προειρημένα οὐ δύνανται. Εἰ οὖν βούλει κατὰ τῶν παθῶν τῶν προειρημένων τὸ νίκος ἄραι, καὶ τὴν φάλαγγα τῶν νοητῶν ἀλλοφύλων εὐχερῶς τροπώσασθαι, δι' εὐχῆς, καὶ συνεργίας Θεοῦ ἐν ἑαυτῷ γινόμενος, καὶ εἰς τὰ τῆς καρδίας βάθη * δύνων, ἀνίχνευτον τοὺς τρεῖς τούτους δυνατοὺς τοῦ διαβόλου γίγαντας, λήθην λέγω, καὶ ῥαθυμίαν, καὶ ἄγνοιαν τὸ ὑποστήριγμα τῶν νοητῶν ἀλλοφύλων·

* πνευματικῆς

* δύσας

δι' ὧν τὰ λοιπὰ τῆς κακίας πάθη ὑπονο-
στούμενα ἐνεργεῖ, καὶ ζῇ, καὶ ἐνισχύει ἐν
ταῖς τῶν φιληδόνων καρδίαις, καὶ ἀπαιδεύ-
των ψυχαῖς· καὶ διὰ πολλῆς προτεχείας,
καὶ νοὸς ἐπιστασίας, μετὰ τῆς ἀνωθεν ρο-
πῆς, εὐρὼν τὰ τοῖς λοιποῖς ἀγνοούμενα, καὶ
μήτε εἶναι νομιζόμενα, ὁλεθριώτερα δὲ τῶν
λοιπῶν ὄντα κακὰ, διὰ τῶν τῆς δικαιοσύ-
νης ὁπλῶν τῶν ἀπ' ἐναντίας ἐκείνων, μνή-
μης ἀγαθῆς λέγω τῆς πάντων τῶν καλῶν
αἰτίας, καὶ γνώσεως πεφωτισμένης, δι' ἧς
ἀναγρηγοροῦσα ἡ ψυχὴ, τὸ τῆς ἀγνοίας
σκότος ἐκδιώκει ἀφ' ἑαυτῆς, καὶ προθυμίας
ἀρίστης πρὸς σωτηρίαν εὐτρεπιζούσης, καὶ
ἐπειγούσης τὴν ψυχὴν. Ταῦτα τῆς ἀρετῆς
ἐνδυτάμενος τὰ ὅπλα, ἐν δυνάμει Πνεύμα-
τος Ἁγίου, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεή-
σεως, γενναίως καὶ ἀνδρείως καταγωνίσῃ
τῶν νοητῶν ἀλλοφύλων τοὺς προειρημένους
τρεῖς γίγαντας· διὰ μὲν τῆς ἀρίστης κατὰ
Θεὸν μνήμης, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά,
ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα εὐφημα, εἰτις
ἀρετῇ, καὶ εἰτις ἐπαινος, πάντοτε λογιζό-

μενος, τὴν παγκράτιστον λήθην ἀφ' ἑαυτοῦ
ἐκδιώκων· διὰ δὲ τῆς πεφωτισμένης, καὶ οὐ-
ρανίου γνώσεως, τὴν ὁλέθριον ἄγνοιαν τοῦ
σκοτούς ἐξαφανίζων· διὰ δὲ τῆς παναρέτου,
καὶ καλλίστης προθυμίας, τὴν ἄθεον καὶ
τὴν τὸ ἐμφυτον κακὸν ἐν τῇ ψυχῇ κατερ-
γαζομένην ῥαθυμίαν ἐξελαύνων. Ταύτας δὲ
τὰς ἀρετάς, οὐ φιλῆς ἐκ μόνης προαιρέσε-
ως, ἀλλ' ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, καὶ συνεργίας
Πνεύματος Ἁγίου, ἐν πολλῇ (*) προσεχείᾳ,
καὶ εὐχῇ κτητάμενος, οὕτω δυνήσῃ τῶν
προειρημένων ἰσχυρῶν ῥυσθῆναι τοῦ πονη-
ροῦ τριῶν γιγάντων. γνώσεως γὰρ ἀληθοῦς,
καὶ μνήμης λόγων Θεοῦ, καὶ ἀγαθῆς προ-
θυμίας συμφωνία, διὰ χάριτος ἐνεργοῦς, ἐν
ψυχῇ συστήναι βιαζομένη, καὶ ἐπιμελῶς
φυλασσομένη, λήθης, καὶ ἀγνοίας, καὶ ῥα-
θυμίας ἔχνος ἐξ αὐτῆς ἀφανίζει, καὶ εἰς τὸ
μὴ ὂν περιίστησι τῆς χάριτος λοιπὸν βα-
σιλευούσης ἐν αὐτῇ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
Κυρίῳ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

προ-
σχῆ.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΣΥΧΙΟΥ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

Ὁσιος Πατὴρ ἡμῶν Ἡσύχιος, ὁ
τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας
Πρεσβύτερος γεγονώς, ἤκματε μὲν
ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ νέου, ἀνθῶν τῷ
τῆς διδασκαλίας λόγῳ, ἐτελεύτη-
σε δὲ περὶ τὸ τετρακοσιοστὸν τρι-
ακοστὸν τρίτον ἔτος. Τῶν δὲ συγγραμμάτων
αὐτοῦ πολλῶν ὄντων, μόνος ὁ εἰς διακόπια
τρία κεφάλαια διαιρούμενος λόγος, ὧδε ἐ-
τάχθη· ὡς χρησιμώτατος, καὶ τοῖς ἀρχαρί-
οις περὶ νῆψιν, καὶ προσοχὴν νοός, καὶ φυ-
λακὴν καρδίας εἰπέρ τις ἄλλος λυσιτελέστα-
τος. Περὶ οὗ καὶ ὁ κριτικὸς Φώτιος τάδε φη-

σιν ἐπὶ λέξεως, Ἀναγνώσει ρηή. σελ. 267.

«Καὶ τὸ ἐπὶ πᾶσι δεύτερον καὶ εἰκοστὸν
(Κεφάλαιον δηλ.) Ἡσυχίου Πρεσβυτέρου
Ἱεροσολύμων περιέχει, ἐν οἷς καὶ ὁ σύμπας
τοῦ βιβλίου ἀπαρτίζεται λόγος, χρειωδέ-
στατος καθεστὼς εἰπέρ τι ἄλλο τοῖς ἐπὶ τῷ
κλήρῳ τῶν Οὐρανῶν τὸν βίον ἀσκουμένοις·
ἔχει δὲ κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὸ σαφές·
καὶ τ' ἄλλα τοιοῦτος, οἷος ἂν γένοιτο ἀν-
δράσιν ἀρμόζων, πρὸς μὲν τὸν κατὰ λό-
γους ἀγῶνα μὴδ' ἐπεστραμμένοις, πάντα δὲ
τὸν πόνον, καὶ τὴν σπουδὴν εἰς τὴν ἐπὶ τοῖς
ἔργοις ἀσκήσιν ἀναδεδεγμένοις.

Η Σ Υ Χ Ι Ο Υ

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ

ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΟΥΛΟΝ

ΛΟΓΟΣ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ, ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΟΣ, ΠΕΡΙ ΝΗΨΕΩΣ, ΚΑΙ ΑΡΕΤΗΣ,
ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ.

Ἀρχὴ φωτισμοῦ ψυχῆς, καὶ ἀληθοῦς ὑποθήκη. Τὰ λεγόμενα
Ἀντιρρητικά, καὶ Εὐκτικά.

α.

ἡψις ἐστὶ, μέθοδος πνευματικῆς, ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ λόγων, καὶ πονηρῶν ἔργων, πάνπαν τὸν ἄνθρωπον, σὺν Θεῷ, ἀπαλλάττουσα, χρονίζουσα, καὶ προθύμως δ-
δευομένη· γινώσιν τε ἀσφαλῆ Θεοῦ τοῦ ἀκαταλήπτου ὁδευομένη χα-
ρίζεται, καθ' ὅσον ἐφικτόν, καὶ μυστηρίων θείων, καὶ ἀποκρύφων λύσιν· ὑπάρχειτε πάσης ἐντολῆς Θεοῦ παλαιᾶς τε καὶ νέας Διαθήκης ποιητικῆς, καὶ παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος παρεκτικῆς. Αὕτη δὲ κυρίως ἐστὶν ἡ τῆς καρδίας καθαρότης· ἥτις διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν καλλονὴν αὐ-
τῆς, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, διὰ τὴν ἀμέλειαν ἡμῶν, σπανίζει σήμερον πάνυ ἐν Μοναχοῖς· ἦν ὁ Χριστὸς μακαρίζει λέγων· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁ-
φονται. Τοιαύτη οὖν οὕσα, πολλοῦ ἀγοράζεται. νῆψις ἐν ἀνθρώπῳ χρονίζουσα, ὁρθοῦ καὶ θεαρέστου βίου ὁδηγὸς γίνεται· τοῦτο καὶ ἐπίβασις θεωρίας, καὶ τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς δικαίως κινεῖν ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, τὰς αἰσθήσεις τε ἀσφαλῶς τηρεῖν· καὶ τὰς γενι-
κὰς τέσσαρας ἀρετὰς ἐν τῷ μετόχῳ αὐτῆς καθ' ἡμέραν αὖξει.

β.

Ὁ μέγας νομοθέτης Μωσῆς, μᾶλλον δὲ, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὑποδεικνύων τὸ ἁ-
μεμπτον, καὶ καθαρὸν, καὶ περιεκτικόν, καὶ ὑποποιὸν τῆς τοιαύτης ἀρετῆς· καὶ διδά-
σκων ἡμᾶς ὅπως ταύτης ὀρχεσθῶμεν, καὶ ἐκ-
τελεῖν δεῖ· πρόσχε σεαυτῷ, φησί· μὴ γέ-
νηται ῥῆμα κρυπτόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἁ-

νόμημα. ῥῆμα κρυπτόν τὴν μονολόγιστον ἐμφασιν ὀνομάζων πράγματός τινος πονηροῦ μισουμένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἦν δὴ καὶ προσ-
βολὴν λέγουσιν οἱ Πατέρες, προσαγομένην τῇ καρδίᾳ παρὰ τοῦ διαβόλου· ἢ ἐπακολου-
θοῦσιν οἱ ἡμῶν λογισμοί, εὐθὺς παραφανεί-
σῃ τῷ νῷ, ἐμπαθῶς τε αὐτῇ προσδιαλέ-
γονται.

Νῆψις ἐστίν, ὁδὸς πάσης ἀρετῆς, καὶ ἐν-
τολῆς Θεοῦ· ἥτις καὶ καρδιακὴ ἡσυχία λέ-
γεται· καὶ ἀφαντάστως τελειωθείσα, φυλα-
κὴ νοῦς ἡ αὐτή.

Οὐχ ὁρᾷ φῶς ἡλίου ὁ γεννηθεὶς τυφλός, οὕτως ὁ μὴ ὁδεύων ἐν νήψει, οὐχ ὁρᾷ πλου-
σίως τὰς μαρμαρυγὰς τῆς ἁνωθεν χάριτος· οὔτε ἐλευθερωθήσεται ἐκ πονηρῶν καὶ μι-
σητῶν τῷ Θεῷ ἔργων τε, καὶ λόγων, καὶ ἐννοιῶν· οἱ οὐκ ἐλευθερίῳ τρόπῳ ἐν τῇ ἐξό-
δῳ τοὺς ταρταρέους παρελεύσονται ἄρχοντας.

Προσοχὴ ἐστὶ, καρδιακὴ ἀδιάλειπτος· ἡ-
συχία ἀπὸ παντὸς λογισμοῦ· Χριστὸν Ἰη-
σοῦν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεὸν αἰεὶ, καὶ ἀεννάως, καὶ ἀδιαλείπτως, μόνον αὐτὸν ἁ-
ναπνεύουσα, καὶ ἐπικαλουμένη· καὶ ἀνδρείως πρὸς τοὺς ἐχθροὺς σὺν αὐτῷ παρατασσομέ-
νη· αὐτῷ τε ἐξομολογουμένη· τῷ ἐξουσίαν ἔχοντι μόνῳ, συγχωρεῖν ἁμαρτήματα· περι-
πτυσσεμένη συνεχῶς Χριστῷ δι' ἐπικλήσε-
ως, κρυπτῶς μόνῳ τῷ τὰς καρδίας ἐπιστα-
μένῳ, τοὺς ἀνθρώπους τε παντοίως λαθεῖν πει-
ρωμένη ἡ ψυχὴ, τὴν γλυκύτητα αὐτῆς, καὶ τὸν ἐνδον ἀγῶνα, μήποτε ὁ πονηρὸς λαθῶν

γ.

δ.

ε.

εὐδωσῇ κακίαν, καὶ ἀφανίσῃ καλλίστην ἐργασίαν.

ε'. Νῆψις ἐστίν, ἔμμενος λογισμοῦ πῆξις, καὶ στάσις αὐτοῦ ἐν πύλῃ καρδίας· ὅς τοὺς ἐρχομένους λογισμοὺς κλέπτας, ὁρᾷ καὶ ἀκούει τί μὲν λέγουσι, τί δὲ ποιοῦσιν οἱ φόνοι· καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἐγγλυφεῖσα καὶ στηλωθεῖσα μορφή παρὰ τῶν δαιμόνων, καὶ πειρωμένη δι' ἑαυτῆς φανταστικῶς ἀπατῆσαι τὸν νοῦν. ταῦτα γὰρ φιλοπονούμενα, τὴν πείραν τοῦ νοητοῦ πολέμου ἐπιστημόνως ἄγαν ἡμῖν, ἐὰν θέλωμεν, δεικνύουσι.

ζ'. Ἦν οἷδε γεννᾶν φόβος ὁ διττός, καὶ αἱ ὑπὸ Θεοῦ ἐγκαταλείψεις, καὶ αἱ παιδευτικαὶ τῶν πειρασμῶν συμβάσεις· συνέχειαν ἐπιστατικὴν προσοχῆς, ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τοῦ ἀνθρώπου, πειρωμένου τὴν πηγὴν φράζει τῶν κακῶν λογισμῶν, καὶ ἐργῶν δι' ἣν καὶ αἱ ἐγκαταλείψεις, καὶ οἱ ἀδόκητοι ἀπὸ Θεοῦ πειρασμοί, πρὸς τὴν ἡμῶν τοῦ βίου διόρθωσιν· καὶ μάλιστα τοῖς γευσάμενοις τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ καλοῦ τούτου, καὶ ἀμελοῦσιν· ἡ δὲ συνέχεια γεννᾷ ἔξιν· ἡ δέ, φυσικὴν τινα πυκνότητα νήψεως· ἡ δέ, θεωρίαν τέως τοῦ πολέμου, ἡρέμα κατὰ ποιότητα γεννᾷ· ἣν διαδέχεται ἐπίμονος Ἰησοῦ εὐχή, καὶ ἀφάνταστος νοὸς γλυκεῖα ἡρεμία, καὶ ἡ κατὰστασις ἐξ Ἰησοῦ συνεστῶσα.

η'. Ἰσταμένη καὶ ἐπικαλουμένη διάνοια Χριστὸν κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ καταφεύγουσα πρὸς αὐτόν, οἷον θῆρ τις κυκλωθεὶς ὑπὸ κυνῶν πολλῶν, καὶ ἀντιστησας ἑαυτὸν ἐν ὀχυρώματι, πόρρωθεν δὲ νοητῶς τοὺς νοητοὺς λόγους τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν προβλέπουσα· καὶ διὰ τὸ συνεχῶς ἐντυγχάνειν τῷ εἰρηνοποιῷ Ἰησοῦ κατ' αὐτῶν, ἄτρωτος ἐξ αὐτῶν διαμένουσα.

θ'. Ἴλι ἐπίστασαι, καὶ ἐδόθη σοι εἰς τὰς πρωίας παρεστάναι καὶ ἐποπτεύεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐποπτεύειν, οἶδας ὃ λέγω· εἰ δὲ οὐ, νῆφε, καὶ λάβῃς.

ι'. Συστήματα θαλασσῶν, ὕδωρ πολύ. σύστημα δὲ, καὶ κραταίωμα νήψεως καὶ νηραλιότητος, καὶ ψυχικῆς κατὰ βάθος ἡσυχίας, καὶ ἄβυσσος θεωριῶν ἐξαισιῶν τε καὶ ἀπρρρήτων, καὶ ἐπιγνωμονικῆς ταπεινώσεως, καὶ εὐθύτητος, καὶ ἀγάπης, νῆψις ἄκρα, καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, χωρὶς λογισμῶν, εὐχή· καὶ τοῦτο (*) στενῶς καὶ πυκνῶς, καὶ μὴ περιεκκαχεῖν.

ια'. Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε Κύριε, εἰσελεύσεται, φησὶν, εἰς τὴν Βασιλείαν τῶν

Οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου. θέλημα δὲ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὸ, οἱ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον, μισεῖτε πονηρά. οὐκοῦν σὺν τῇ εὐχῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ, μισήσωμεν καὶ πονηροὺς λογισμοὺς· καὶ ἰδοὺ πεποιήκαμεν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἀρετῆς πάσης ὑπογραμμόν, καὶ ὑπόδειγμα γένους ἀνθρώπων, καὶ ἀνάκλησιν τοῦ παλαιοῦ πτώματος, ὁ Δεσπότης ἡμῶν καὶ Θεὸς σαρκωθείς προέθηκεν ἡμῖν, ζωγραφήσας τὸν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ πανάρετον βίον· σὺν πᾶσι δὲ τοῖς καλοῖς αὐτοῦ, οἷς ἡμῖν ὑπέδειξε, μετὰ τὸ βάπτισμα ἀνελθὼν εἰς τὴν ἔρημον, μετὰ νηστείας ἄρχεται πάλιν νοητῆς, τοῦ διαβολοῦ ὡς ἀνθρώπῳ ψιλῷ αὐτῷ προσελθόντος· καὶ διὰ τοῦ τοιούτου τῆς νίκης τρόπου ἐδίδαξε καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀχρεῖους ὁ δεσπότης, πρὸς τὰ πνεύματα τῆς πονηρίας ὅπως χρῆ τὴν πάλιν ἐνεργεῖν, τουτέστιν ἐν ταπεινώσει, καὶ νηστείᾳ, καὶ εὐχῇ, καὶ νήψει· ὁ μὴ χρῆζων τῶν τοιούτων καθὼς Θεός, καὶ Θεὸς τῶν Θεῶν.

Τὸ δὲ πόσοι τρόποι εἰσὶ κατ' ἐμὲ τέως νήψεως, καθαρῶς ἀπὸ λογισμῶν ἐμπαθῶν τὸν νοῦν κατ' ὀλίγον δυνάμενοι, ἰδοὺ σημά- ναι σοι αὐτοὺς ἀκομφεύτῳ γλώσσει, καὶ ἀποικίλῳ οὐκ ὀκνήσω. σὺ γὰρ ἔκρινα ἐν τοῖς τοῦ πολέμου καιροῖς ἐν τῷδε τῷ λόγῳ κρύψαι τὴν ὠφέλειαν διὰ τῶν λέξεων, καὶ μάλιστα τοῖς ἀπλουστέροις. σὺ δὲ τέκνον Τιμόθεε, φησί, πρόσεχε οἷς ἀναγινώσκεις.

Εἰς οὖν τρόπος νήψεως, τὸ τὴν φαντασίαν πυκνὰ σκοπεῖν, ἡγουν τὴν προσβολήν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὸν σατανᾶν χωρὶς φαντασίας λογισμοὺς δημιουργεῖν, καὶ παραδεικνύειν τῷ νῷ πρὸς ἀπάτην ψευδῆ.

Ἄλλος δέ, τὸ ἔχειν καρδίαν βαθέως σιωπῶσαν διὰ παντός, καὶ ἡσυχάζουσαν ἀπὸ παντός λογισμοῦ, καὶ εὐχεσθαι.

Ἄλλος, τὸ παρακαλεῖν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς βοήθειαν συνεχῶς ἐν ταπεινώσει.

Ἄλλος δὲ τρόπος, τὸ μνήμην ἔχειν θανάτου ἀδιάλειπτον τῇ ψυχῇ.

Αὗται πᾶσαι αἱ ἐργασίαι, ἀγαπητέ, τὰς πονηρὰς ἐννοίας δίκην πυλωρῶν κωλύουσι· τὸ δὲ ὁρᾶν πρὸς οὐρανόν, καὶ γῆν μηδὲν ἡγεῖσθαι, ὅπερ ἐνεργές ἐστι σὺν τοῖς ἄλλοις, Θεοῦ διδόντος ῥῆμα, ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἐκτενέστερον ἐκθίσομαι.

Ἐὰν πρὸς ὀλίγον τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἐκκόψαντες, τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθῶ-

ἰσ. ἐκ-
τενῶς.

μεν θεωρήμασι· μὴ ἐν αὐτοῖς δὲ διατρίψωμεν, αὐτὸ τοῦτο ἔχοντες ἔργον, εὐχερῶς πάλιν ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη περιτρεπόμεθα· μηδὲν ἄλλο ἐκείθεν καρπώσαμενοι, ἢ σκότῳ παντελῇ τοῦ νοῦ, καὶ ἐπὶ τὰ ὕλικά ἐκτροπήν.

κ'. Δεῖ τὸν ἀγωνιζόμενον ἐνδον, κατὰ στιγμήν χρόνου ἔχειν τὰ τέσσαρα ταῦτα· ταπεινώσιν, προσοχήν τε ἄκραν, ἀντίρρῃσιν, καὶ προσευχήν· καὶ ταπεινώσιν μὲν, ὅτι πρὸς ὑπερηφάνους δαίμονας ἀντιθέτους ἐστὶν αὐτῷ ἢ πάλῃ· ἵνα τὴν τοῦ Χριστοῦ βοήθειαν ἐν χειρὶ καρδίας ἔχῃ διὰ τὸ, τὸν Κύριον ὑπερηφάνους μισεῖν. προσοχήν δέ, ἵνα αἶψά τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ποιῇ μηδένα λογισμὸν ἔχειν, καὶ ὅθῃ ἀγαθὸς φαίνεται. ἀντίρρῃσιν δέ, ἵνα ὁπηνίκα δέξῃς γινῶ τὸν ἐλθόντα, εὐθὺς μετ' ὁργῆς ἀντιλογηθῇ τῷ πανηγῶ. καὶ ἀποκριθίσομαί φησι τοῖς ὀνειδίζουσιν μοι κακά· οὐχὶ τῷ Θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχὴ μου; εὐχὴν δέ, ἵνα κραυγᾷ πρὸς Χριστὸν στεναγμῷ ἀλαλήτῳ εὐθὺς μετὰ τὴν ἀντίρρῃσιν· καὶ τότε αὐτὸς ὁ ἀγωνιζόμενος βλέπεται τὸν ἐχθρὸν λυόμενον, ἢ διωκόμενον τῷ προσκυνητῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ, ὡς χοῦν ὑπὸ ἀνέμου, ἢ ὡς καπνὸν ἐκλείποντα μετὰ τῆς φαντασίας αὐτοῦ.

καά. Ὁ μὴ ἔχων εὐχήν, καθαρὰν λογισμῶν, ὅπλον οὐκ ἔχει εἰς πόλεμον· εὐχὴν δὲ λέγω ἀενάως ἐνεργουμένην ἐν ἀδύτοις τῆς ψυχῆς, ἵνα τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει, ὁ κρυφίως πολεμῶν πολέμιος μαστιῇται, καὶ φλέγεται.

κβ'. Σὺ μὲν γὰρ ὀφείλεις ὀξεῖ καὶ συντόνῳ νοῦ βλέμματι βλέπειν, ὥστε νοεῖν τοὺς εἰσερχομένους· γνοὺς δέ, παρ' αὐτὰ δι' ἀντιρρήσεως θλᾶν τὴν τοῦ ὄφρου κεφαλὴν· καὶ ἅμα τούτῳ σὺν στεναγμῷ βόησον πρὸς Χριστόν· καὶ λήψῃ πείραν τότε θείας ἀοράτου ἀντιλήψεως· καὶ τότε ὁρᾷς τηλαυγῶς εὐθύτητα καρδίας.

κγ'. Ὡς περ ὁ κρατῶν ἐσόπτρον ἐν χειρὶ, μέσον δὲ πολλῶν ἰστάμενος, καὶ ἀτενίζων τῷ ἐσόπτρῳ, βλέπει μὲν τὸ ἴδιον πρόσωπον ὁποῖον, βλέπει δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυπτόντων ἐν τῷ ἐνὶ ἐκείνῳ ἐσόπτρῳ· οὕτως ὁ δι' ὅλου ἐγκύπτων εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, βλέπει μὲν τὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν ἐν αὐτῇ, βλέπει δὲ καὶ τὰ μέλανα πρόσωπα τῶν νοητῶν αἰθιόπων.

κδ'. Ἄλλ' οὐ δύναται ὁ νοῦς νικῆσαι φαντασίαν δαιμονίαν δι' ἑαυτοῦ μόνον· μήποτε τοῦτο θαρρείτω· πανοῦργοι γὰρ ὄντες, καὶ ἡττάσθαι ὑποκρίνονται, ἄλλοθεν διὰ κeno-

δοξίας ὑποσκελίζοντες· τῇ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει, στήναι καὶ δολιεύσασθαι σε, οὐδὲ καὶ πρὸς ὥραν ὑπομένουσιν.

Ὅρα μὴ εἰθιῆς κατὰ τὸν πάλαι Ἰσραὴλ, καὶ παραδοθήσῃ καὶ αὐτὸς τοῖς νοητοῖς ἐχθροῖς. ἐκεῖνος γὰρ παρὰ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, τῶν Αἰγυπτίων ἀπαλλαγείς, βοηθὸν εἰς ἑαυτὸν ἐπενέστηεν εἰδῶλον χωνευτόν.

Εἰδῶλον δὲ χωνευτὸν νοήσεις, τὸν ἀσθενῆ ἡμῶν νοῦν· ὅς γε ἕως μὲν Ἰησοῦν Χριστὸν παρακαλεῖ κατὰ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, εὐκόλως αὐτοὺς καταδιώκει· καὶ μετ' ἐπιστήμης ἐντέχνου τροποῦται τὰς ἀοράτους καὶ πολεμίους τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις. ἐπὶ αὐτὸς εἰς ἑαυτὸν ἀφρόνως θαρρήτη ὅλως, ὡς ὁ λεγόμενος δξύπτερος καταράσσεται. ἐπὶ τῷ Θεῷ, φησὶν, ἤλπισεν ἡ καρδία μου, καὶ ἐβοηθήτην, καὶ ἀνέθαλεν ἡ σὰρξ μου. καὶ τίς πάρεξ τοῦ Κυρίου ἀναστήσεται με, καὶ συμπαρατάξεται μοι ἐπὶ πονηρευομένοις ἀπείροις λογισμοῖς; ὁ δ' εἰς ἑαυτὸν θαρρῶν, καὶ μὴ εἰς Θεόν, πεσεῖται πτώμα ἐξαισιώτατον.

Καρδιακῆς ἡσυχίας, ὃ οὗτος, τύπος καὶ τάξις (εἰ βούλει ἀθλεῖν) τὸ μικρὸν ζωῦριον ὁ ἀράχνης ἔστω σοι αἰεὶ τὸ ὑπόδειγμα· εἰδὲ μὴ, οὐπω ὡς δεῖ ἡσύχαστας ἐν νῷ. κακεῖνος μὲν μυίας μικρὰς θηρεύει· σὺ δὲ, εἰ οὕτως, καὶ ὡς αὐτῇ ἐν ψυχῇ πονῶν ἡσυχάζεις, οὐ παύσῃ κτείνων αἰεὶ νήπια Βαβυλώνια· καθ' ὃν φόνον μακαρίζῃ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου διὰ Δαβὶδ.

Ὡς οὐ δυνατόν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἐν τῷ στερεώματι ὀφθῆναι μέσον ἀστέρων· καὶ ὡς οὐκ ἐνὶ ἄνθρωπον ἐν γῇ περιπατοῦντα μὴ τὸν ἀέρα τοῦτον ἀναπνέειν· οὕτως ἀδύνατον καθαρίσθαι τὴν ἡμῶν καρδίαν ἐξ ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ ἀποδιῶξαι νοητοὺς ἐχθροὺς ἐξ αὐτῆς, ἄνευ συχνῆς ἐπικλήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐὰν μετὰ ταπεινοῦ φρονήματος, καὶ μνήμης θανάτου, καὶ αὐτομεμφίας, καὶ ἀντιρρήσεως, καὶ ἐπικλήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰς διατριβὰς πάντοτε ποιῇς ἐν σῇ καρδίᾳ· καὶ τὴν στενὴν μὲν, ἀλλὰ χαροποιόν, καὶ τερπνὴν ὁδὸν τῆς διανοίας καθ' ἡμέραν μετὰ τούτων τῶν ὅπλων ὁδεύῃς νηφόντως, εἰς θεωρίας ἁγίας Ἀγίων ἐλεύσῃ· καὶ φωτισθῇς μυστήρια βαθέα παρὰ Χριστοῦ, παρ' ᾧ οἱ ὁθησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως οἱ ἀπόκρυφοι ἐν ᾧ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς Θεότητος σωματικῶς. αἰσθανθήσῃ γὰρ

κε.

κς'.

κζ'.

κη.

κθ'.

πρὸς Ἰησοῦ, ὅτι Πνεῦμα Ἅγιον ἐφήλατο τῇ ψυχῇ σου· παρ' οὗ νοῦς ἀνθρώπου διαδου-
χεῖται ὁρᾶν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ. οὐ-
δεὶς, φησί, λέγει Κύριον Ἰησοῦν, εἰμὴ ἐν
Πνεύματι Ἁγίῳ· δηλαδὴ βεβαιῶν μυστι-
κῶς τὸν ζητούμενον.

κῦνα θραστὺν* ἴσως τοῖς λύκοις τὰ πρόβατα
διαφθείραντα. ἴσα.

Οὕτως ἐχρῆν φεύγειν τὴν παρρησίαν, ὡς
ἰὼν ἀσπίδος· καὶ ἐκτρέπεσθαι τὰς πολλὰς
συντυχίας ὡς ἔφεις καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν·
δυνάμενα ταῦτα σφόδρα εἰς λήθην τάχιον
τοῦ ἔνδον πολέμου καταστῆσαι τελείαν· καὶ
καταγαγεῖν τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς
χαρᾶς τῆς ἀπὸ τῆς καθαρότητος τῆς καρ-
δίας. ἀντίκειται γὰρ ἡ ἐπάρατος λήθη τῇ
προσοχῇ, ὡς πυρὶ ὕδωρ· καὶ πολέμιος αὐτῇ
καθ' ὥραν κραταίως τυγχάνει. ἀπὸ γὰρ λή-
θης εἰς ἀμέλειαν καταντῶμεν, ἐκ δ' ἀμε-
λείας εἰς καταφρόνησιν καὶ ραθυμίαν, καὶ
ἀτόπους ἐπιθυμίας. καὶ οὕτω πάλιν ἐπιστρέ-
φομεν εἰς τὰ ὀπίσω, ὃν τρόπον κύων ἐπὶ τὸν
ἴδιον ἐμετόν. φύγωμεν τοίνυν τὴν παρρησίαν
ὡς ἰὼν θανάτου· τὸ δὲ κακὸν κτήμα τῆς
λήθης καὶ τὰ ἐξ αὐτῆς, ἰάται ἀκριβῆς λίαν
νοδὸς φυλακῆ, καὶ συνεχῆς ἐπικλήσις τοῦ
Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. χωρὶς γὰρ
αὐτοῦ, οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν.

Οὐκ ἐνδέχεται, οὔτε μὴν δυνατόν, ὅφει
συμφιλιᾶσθαι, καὶ εἰς κόλπον βαστάσαι, οὐδὲ
τὸ σῶμα παντοίως κολακεύειν, καὶ θερα-
πεύειν, καὶ ἀγαπᾶν, ἐκτὸς τῶν χρεωδῶν τε
καὶ ἀναγκαίων, καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ ἀρε-
τῆς οὐρανόθεν. πέφυκε γὰρ ὁ μὲν τριτρώσκειν
τὸν θάλποντα· τὸ δὲ μολύνειν ἐν ἡδονῇ τὸν
θεραπεύοντα. ἐν οἷς πταίει, μάστιξιν αἰκι-
ζέσθω πῦξ ἀφειδῶς, ὡς δοῦλος δραπετῆς
γλεύκους μεμεστωμένος, γνῶτω μαστιγίαν
τὸν Κύριον. μὴ καπηλοτριβεῖτω, μὴ ἀγνοεῖτω
τὴν κυρίαν καὶ ἀσφαρτον ἢ φθαρτὴν πηλός,
καὶ δούλη, καὶ νυκτερινή. ἕως ἐξόδου μὴ
θαρήσῃς σου τῇ σαρκί. τὸ θέλημα, φησί,
τῆς σαρκός, ἔχθρα εἰς Θεόν. τῷ γὰρ νόμῳ
τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. καὶ ἡ σὰρξ ἐ-,
πιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος. οἱ δὲ ἐν σαρκὶ
ζῶντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. ἡμεῖς δὲ
οὐκ ἐσμέν ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν πνεύματι.

Τῆς μὲν φρονήσεως ἔργον, τὸ αἰεὶ κινεῖν
τὸ θυμικὸν πρὸς συμπλοκὴν τῆς ἔνδον μά-
χης, καὶ πρὸς αὐτομεμφίαν· τῆς σοφίας δέ,
κινεῖν τὸ λογιστικὸν πρὸς νῆψιν ἀκριβῆ καὶ
ἐνδελεχῇ, καὶ θεωρίαν πνευματικὴν· τῆς δὲ
δικαιοσύνης, τὸ ἰθύνειν τὸ ἐπιθυμητικὸν
πρὸς τε ἀρετὴν, καὶ Θεόν· τῆς δὲ ἀνδρείας,
τὰς πέντε αἰσθησεις κυβερνᾶν καὶ διακατέ-
χειν, ἵνα μὴ ὁ ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπος μολύ-
νηται δι' αὐτῶν, ἤγουν ἡ καρδιά, καὶ ὁ
ἐκτός, ἤγουν τὸ σῶμα.

λ'. Πλὴν οὖν καὶ τοῦτο ἱστέον τοὺς φιλομα-
θεῖς· ὅτι περ οἱ φθονεροὶ δαίμονες ἐνίοτε πολ-
λάκις καὶ κρύπτουσι, καὶ συστέλλουσιν ἐξ
ἡμῶν τὸν νοητὸν πόλεμον· βασκαίνοντες ἡ-
μῖν οἱ δεινοὶ τῆς ἐκ τοῦ πολέμου ὠφελείας τε,
καὶ γνώσεως, καὶ πρὸς Θεὸν ἀναβάσεως·
καὶ ἵνα ἀμεριμνήσαντας ἡμᾶς ἐξαίφνης τὸν
νοῦν ἡμῶν ἀρπάσωσι, καὶ ἀπροσεχεῖς τινὰς
τῇ διανοίᾳ πάλιν ἀπεργάσωνται. σκοπὸς γὰρ
αὐτοῖς ἄλληκτος καὶ ἀγὼν φροντίζεται, μη-
δολως ἐὰν τὴν καρδίαν ἡμῶν προσεχῶς ἄ-
γειν, εἰδόσι τὸν συναγόμενον πλοῦτον τῇ
ψυχῇ. ἀλλ' ἡμεῖς τότε γε μετὰ τῆς μνή-
μης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐ-
πεκτεινόμεθα εἰς πνευματικὰς θεωρίας· καὶ
ὁ πόλεμος πάλιν εἰς τὸν νοῦν ἐπανέρχεται.
μόνον μετὰ βουλῆς, ἵνα οὕτως εἴπω, αὐτοῦ
τοῦ Κυρίου, καὶ μετὰ ταπεινώσεως πολλῆς
πάντα ποιῶμεν.

λα'. Δεῖ γὰρ ἐν καινοβίῳ διατρίβοντας, μεθ' ἐ-
κουσίῳ προαιρέσεως, καὶ προθύμῳ καρδίᾳ
πᾶν θέλημα ἡμῶν ἐγκόπτειν τῷ προεστώτι.
καὶ τοῦ Θεοῦ συγγινόμενον, εὐήνιοι καὶ αὐ-
τοί πως γινόμεθα καὶ ἀθελῆται. τέχνην δὲ
τοῦτο ἔχειν προσήκει, ἵνα μὴ τῷ χολῷ τα-
ρασσώμεθα, καὶ τὸ θυμικὸν ἡμῶν ἀλόγως
καὶ παρὰ φύσιν κινῶμεν· καὶ ἀπαρρησιάστοι
τὸ λοιπὸν εἰς τὸν ἀόρατον πόλεμον εὕρισκώ-
μεθα. Εἶωθε γὰρ τὸ θέλημα ἡμῶν μὴ κο-
πτόμενον παρ' ἡμῶν ἐκουσίως, ὀργίζεσθαι
πρὸς τοὺς ἀκουσίως αὐτὸ κόπτειν ἐπιχει-
ροῦντας· καὶ ἐκ τούτου οὖν ὁ θυμὸς κακῶς
ὕλακτῶν κινηθεὶς, ἀπολλυσι τὴν γνῶσιν τῆς
πάλης· ἣν μόλις μετὰ καμάτου πολλοῦ
κτήσασθαι ἤδυνήθη. φθαρτικὸς γὰρ ὁ θυμὸς
εἶναι πέφυκε. εἰ μὲν πρὸς λογισμοὺς κινή-
θῃ δαιμονιώδεις, φθείρει καὶ ἀπολλύει αὐ-
τούς· εἰ δ' αὖ πάλιν κατὰ ἀνθρώπων κυκᾷ,
φθείρει καὶ οὕτω τοὺς ἀγαθοὺς λογισμοὺς ἐν
ἡμῖν. Πλὴν ὁ θυμὸς, ὁρῶ, ὅτι φθαρτικὸς
τυγχάνει λογισμῶν παντοίων, εἴτε πονηρῶν,
εἴτε καὶ δεξιῶν εἰ τύχοι· ὅπλον γὰρ παρὰ
Θεοῦ, καὶ τόξον ἡμῖν παρασχεθεὶς, εἰμὴ ἐ-
πέχεται ἐν ἀμφοτέροις· εἰδὲ καὶ διαφόρως
ἐνεργεῖ, ὁλέσκων ἐστί. ἐγὼ γὰρ οἶδα καὶ

- λέ. Ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ· ἐπὶ νοῦν ὀρώντα τὸ κάλλος, ὡς δυνατόν, τῆς δόξης αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις· ἐν ψυχαῖς φεγγοειδέσιν, ἀτενιζούσαις εἰς τὰς πρωίας, τὸν ἐν δεξιᾷ τῇ Πατρικῇ ἐφεζόμενον, φεγγοβολοῦντα αὐταῖς, ὡς ἥλιος νεφέλαις καθαραῖς ἀκτινοβολῶν, ἐράσμιον ἀποδεικνύει.
- λς'. Ἀμαρτάνων εἰς, φησὶν ἡ θεία Γραφή, ἀπολέσει δικαιοσύνην μεγάλην, καὶ ἀμαρτάνων νοῦς, ἐξόλλυσι τὰ ἐν τῷ γεγραμμένῳ κεφαλαίῳ ποτὰ καὶ βρωτὰ ἀμβρόσια.
- λζ'. Οὐκ ἐσμὲν Σαμφῶν δυνατότεροι, οὐ Σολομώντος σοφώτεροι, οὐ Δαβὶδ τοῦ Θεοῦ γνωστικώτεροι· οὐ Πέτρου μᾶλλον τοῦ κορυφαίου Θεοῦ ἀγαπῶντες. μὴ τοίνυν ἑαυτοῖς θαρρήσωμεν, φησὶ γὰρ ἡ Γραφή· ὁ εἰς ἑαυτὸν θαρρῶν, πεσεῖται πτώμα ἐξαίσιον.
- λη'. Μάθωμεν ἀπὸ Χριστοῦ ταπεινοφροσύνην, καὶ ἐκ Δαβὶδ ταπεινώσιν, καὶ ἐκ Πέτρου δακρύειν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν· ἀλλὰ μὴ ἀπογινώσκειν, κατὰ Σαμφῶν, καὶ Ἰούδαν, καὶ Σολομῶντα τὸν λίαν σοφώτατον.
- λθ'. Ὁ γὰρ διάβολος ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατῶν, ζητεῖ τίνα καταπίῃ, σὺν ταῖς αὐταῖς αὐτοῦ δυνάμεσι· μήτε οὖν ἡ καρδιακὴ διόλου προσοχή, καὶ νῆψις, καὶ ἀντίρρησης, καὶ εὐχή πρὸς Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν Θεὸν ἡμῶν, ἀργεῖτω ποτέ. κρεῖττον γὰρ βοήθημα, παρέξ Ἰησοῦ, οὐχ εὐρήσεις ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ σου. αὐτὸς γὰρ μόνος ὁ Κύριος γινώσκει ὡς Θεὸς τὰς τῶν δαιμόνων πανουργίας, καὶ μεθοδίας, καὶ δόλους.
- μ'. Ἡ ψυχὴ τοίνυν θαρρεῖτω εἰς Χριστόν, καὶ παρακαλεῖτω αὐτόν, καὶ μηδολως δειλιάτω· οὐ γὰρ μόνῃ πολεμεῖ, ἀλλὰ μετὰ φοβεροῦ βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ, Κτίστου πάντων τῶν ὄντων, ἀσωμάτων τε, καὶ ἐνσωμάτων, ἡγουν ὁρατῶν, καὶ ἀοράτων.
- μά. Ὡς γὰρ ὁ ὑετὸς ὅσω πλεῖον ἐπὶ τῆς γῆς καταφέρεται, τοσοῦτον καὶ τὴν γῆν ἀπαλύνει· οὕτω καὶ τὴν γῆν τῆς καρδίας ἡμῶν χαροποιεῖ καὶ εὐφραίνει τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, παρ' ἡμῶν ἐπιβώμενον, καὶ πυκνότερον αὐτὸ ἐπικαλούμενον.
- μβ'. Καλὸν δὲ καὶ τοῦτο τοὺς ἀπείρους εἰδέναι, ὅτι ἐχθροὺς ἀσωμάτων καὶ ἀοράτους, καὶ κακοθελεῖς καὶ φρονίμους εἰς τὸ κακῶσαι, καὶ ἐντρεχεῖς καὶ κούφους, καὶ ἐμπεροπολέμους ἔτεσι τοῖς ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ καὶ μέχρι τοῖς δεῦρο οἱ παχεῖς ἡμεῖς, καὶ πρὸς γῆν βρύθοντες καὶ τῷ σώματι καὶ τῷ φρο-
- νήματι, ἔχομεν ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τρόπῳ δυνατόν αὐτοὺς νικῆσαι, ἀλλ' ἢ δι' ἀεννάου νοῦς νήφειας, καὶ ἐπικλήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ Ποιητοῦ ἡμῶν. καὶ τοῖς μὲν ἀπείροις, Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐχή, καὶ προτροπὴ τοῦ δοκιμάται, καὶ γινῶναι τὸ καλόν, ἔστω ταῦτα· τοῖς δὲ ἐμπείροις, ἡ πρᾶξις, καὶ ἡ δοκιμασία, καὶ ἡ ἀνάπαυσις τοῦ καλοῦ, ἁριστος τρόπος καὶ διδάσκαλος.
- Ὡς περ παιδίον μικρόν, ἡγουν, καὶ ἀπόνῃ νηρον, φαντασιοποιόν τινα βλέπον ἤδεται καὶ ἀκολουθεῖ τῷ φαντασιοποιῷ ἐξ ἀκακίας· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπλῇ τις οὕσα, καὶ ἀγαθῇ, οὕτως ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ Δεσπότη αὐτῆς κτισθεῖσα, ἤδεται ταῖς προσβολαῖς τοῦ διαδόλου ταῖς φανταστικαῖς· καὶ ἀπατωμένη προστρέχει, ὡς καλῶ, τῷ χείρονι, ὡς ἡ περιστέρα τῷ ἐπιβούλῳ τῶν ἑαυτῆς τέκνων· καὶ οὕτω μιγνύει τοὺς ἑαυτῆς λογισμοὺς τῇ φαντασίᾳ τῆς δαιμονιώδους προσβολῆς· εἰ τύχοι γυναικὸς εὐμόρφου πρόσωπον, ἢ ἄλλο τι παρὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ πάμπαν ἀπηγορευμένον· βούλεται ὡς περ μεθοδεῦσαι τοῦ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὸ ὁφθὲν αὐτῇ ὡραῖον· καὶ τότε εἰς συγκατάθεσιν ἐλθοῦσα, εἰς ἔργον λοιπὸν ἄγει διὰ τοῦ σώματος τὸ ὁφθὲν αὐτῇ ἀνόμημα κατὰ διάνοιαν, εἰς ἑαυτῆς κατὰκρισιν.
- Αὕτη ἡ τέχνη τοῦ πονηροῦ· καὶ μετὰ τούτων τῶν βελῶν φαρμακεύει πᾶσαν ψυχὴν. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀσφαλὲς πρὸ πείρας πολεμικῆς τοῦ νοῦ πολλῆς, εἰτέρχεσθαι ἑᾶν τοὺς λογισμοὺς ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, ἐν ἀρχῇ μάλιστα. ἐπεὶ δὲ ἀκμὴν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τέρπεται ταῖς δαιμονιώδεσι προσβολαῖς, καὶ ἤδεται, καὶ ἀκολουθεῖ αὐταῖς. ἀλλὰ χρὴ μόνον νοεῖν αὐτοὺς, καὶ εὐθύς κόπτειν ἐξ ἀναδόσεως, καὶ προσβολῆς· ὅταν δὲ χρονίσας ὁ νοῦς εἰς τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ἔργον, ἐξατκηθῇ, καὶ νοήσῃ, καὶ ἐν ἑξεί ἀδιακόπῃ γένηται τοῦ πολέμου, τοῦ ἀληθῶς τε νοεῖν τούτους· καὶ ὡς ὁ Προφῆτης φησὶ, τοῦ εὐχερῶς δύνασθαι αὐτὸν κρατεῖν τοὺς μικροὺς ἀλώπεκας· τότε μετ' ἐπιστήμης ἑᾶν δεῖ καὶ ἐλέγχειν.
- Ὡς ἀδύνατον ἐν ἐνὶ σωλῇνι πῦρ καὶ ὕδωρ ἅμα διέρχεσθαι, οὕτως ἀδύνατον ἐν καρδίᾳ ἁμαρτίαν εἰσελθεῖν, ἐὰν μὴ κρούτῃ πρότερον ἐν θύρᾳ καρδίας διὰ φαντασίας πονηρᾶς προσβολῆς.
- Ἔστι πρῶτον προσβολή· δεύτερον συνδυασμός, ἡγουν ἀναμιξὶ γινόμενοι οἱ ἡμῶν,

μγ'.

μδ'.

μέ.

μς'.

καὶ τῶν πονηρῶν δαιμόνων λογισμοί· τρίτον συγκατάθεσις, πῶς δεῖ γενέσθαι μεταξὺ τῶν ἀμφοτέρων λογισμῶν βουλευομένων κακῶς· τέταρτον δὲ ἐστὶν ἡ αἰσθητὴ πράξις, ἣγουν ἡ ἀμαρτία. ἐὰν οὖν προσέχη ὁ νοῦς νήφων, καὶ δι' ἀντιρρήσεως, καὶ ἐπικλήσεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ φυγαδεύῃ ἐξ ἀναδόσεως τὴν προσβολήν, τὰ ἐξῆς αὐτῶν ἀργὰ μένουσι· νοῦς γὰρ ἀτώματος ὁ πονηρός, οὐκ ἄλλως δύναται πλανῆσαι ψυχάς, εἰμὴ διὰ φαντασίας, καὶ λογισμῶν· καὶ περὶ μὲν τῆς προσβολῆς, ὁ Δαβὶδ φησί, εἰς τὰς πρῶτας ἀπέκτεινον, καὶ τὰ ἐξῆς. ὁ δὲ μέγας φησὶ Μωϋσῆς περὶ συγκαταθέσεως. καὶ οὐ συγκαταθήσῃ, φησὶν, αὐτοῖς.

μζ'. Νοῦς νοὶ ἀοράτως συμπλέκεται πρὸς μάχην, ὁ δαιμόνιος νοῦς τῷ ἡμετέρῳ. καὶ διὰ τοῦτο χρεῖα ἐκ βαθέων καταστιγμὴν βοᾷν πρὸς τὸν Χριστὸν, ἀπελάττει μὲν τὸν δαιμόνιον νοῦν, τὰ νικητήρια δὲ δοῦναι ἡμῖν ὡς φιλόανθρωπος.

μη'. Τύπος σοι ἡσυχίας καρδιακῆς, ὁ κατέχων κάτοπτρον, καὶ πρὸς αὐτὸ ἀτενίζων, ἔστω, καὶ τότε ὅφει τὰ ἐν σῇ καρδίᾳ νοητῶς ἐγγραφόμενα πονηράτε καὶ ἀγαθὰ.

μθ'. Τήρει τε αἰεὶ μηδένα λογισμὸν ἔχειν ἐν σῇ καρδίᾳ, μὴ ἄλογον. μὴ εὐλογον, ἐν οὗτω γινώσκῃς ῥαδίως τοὺς ἄλλοφύλους, ἣγουν τοὺς τῶν Αἰγυπτίων υἱοὺς πρωτοτόκους.

ν'. Ὡς ἀγαθὴ καὶ τερπνὴ, φωτεινὴ καὶ ἡδύστη, καὶ πάγκαλος, καὶ ἀγλαοφανής, καὶ ὠραία ἀρετὴ νῆψις, ὑπὸ σοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς εὐοδομένη, καὶ ἐγρηγορότος ἀνθρωπίνου νοῦς ἐν ταπεινώσει πολλῇ ὀδευομένη. ἐκτείνει γὰρ ἕως θαλάσσης καὶ ἀβύσσου θεωριῶν τὰ κλήματα αὐτῆς, καὶ ἕως ποταμῶν μυστηρίων τερπνῶν τε, καὶ θείων, τὰς παραφυάδας αὐτῆς· ποτίζει τε νοῦν ἐκ χρόνου πολλοῦ καυσωθέντα τῇ ἀσεβείᾳ ὑπὸ ἄλλης πονηρῶν λογισμῶν πνευμάτων, καὶ τοῦ τῆς σαρκὸς δυσμενοῦς φρονήματος, ὃ ἐστὶ θάνατος.

να'. Νῆψις ἔοικε τῇ τοῦ Ἰακῶβ κλίμακι, ἐφ' ἣ ὁ Θεὸς ἐπιμένει, καὶ οἱ Ἄγγελοι ἐπιβαίνουσι. ἀναιρεῖ γὰρ ἐξ ἡμῶν πᾶν κακόν. αὕτη γὰρ ἐκκόπτει πολυλογία, λοιδορίαν, καταλαλίαν, καὶ πάντων τῶν αἰσθητῶν κακῶν τὸν κατάλογον· οὐκ ἀναχομένη διὰ ταῦτα οὐδὲ πρὸς ὀλίγον τῆς ἰδίας στερεῖσθαι γλυκύτητος.

νβ'. Ταύτην προθύμως, ἀδελφοί μου, μετῴμεν. καὶ ἐν ταῖς θέαις αὐτῆς καθαρᾷ διανοίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ πετώμενοι, κινῶμεν

τὴν θεωρίαν τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν, καὶ τοῦ βίου τοῦ προτέρου· ἵνα ἐν τῇ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν μνήμῃ συντριβόμενοι, καὶ ταπεινούμενοι, ἀδιάσπαστον ἔξωμεν τὴν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν βοήθειαν εἰς τὸν ἀόρατον πόλεμον. στερηθέντες γὰρ τῆς τοῦ Ἰησοῦ βοηθείας, δι' ὑπερηφανίας, ἡ κενοδοξίας, ἡ φιλαυτίας, ὑπερήθημεν καθαρότητα καρδίας, δι' ἧς γνωρίζεται ἀνθρώπῳ Θεός· αἴτιον γὰρ, ὡς ἡ ὑπόσχεσις, τοῦ δευτέρου τὸ πρότερον.

Νοῦς μὴ ἀμελῶν τῆς ἑαυτοῦ κρυπτῆς ἐργασίας, σὺν τοῖς λοιποῖς καλοῖς οἷς ἐκ τῆς διενεκοῦς ἐργασίας τῆς φυλακῆς εὐρήσει κα' τὰς πέντε αἰσθήσεις τοῦ σώματος ἀργὰς τῶν ἔξω κακῶν. τῇ γὰρ οἰκείᾳ ἀρετῇ καὶ νήψει διόλου προσέχων, καὶ τοῖς νοήμασι τοῖς καλοῖς κατατρυφᾷ βέλων, οὐκ ἀνέχεται κλέπτεσθαι διὰ τῶν πέντε αἰσθήσεων, ἐνύλων καὶ ματαίων αὐτῷ λογισμῶν προτερχομένων· ἀλλὰ γνοὺς αὐτῶν τὸ ἀπατηλόν, καὶ ἐνδον ἑαυτοῦ τὰ πολλὰ συστέλλει αὐτάς.

Παράμενε τῇ διανοίᾳ, καὶ οὐ κοπιᾷσεις ἐν πειρασμοῖς· ἐκεῖθεν δὲ ἀναχωρῶν, ὑπόμενε τὰ ἐπερχόμενα.

Ὡς περ τοὺς κακοσίτους ἀψίνθιον ὠφελεῖ τὸ πικρόν, οὕτω τοὺς κακοτρόπους κακὰ πάσχειν συμφέρει.

Εἰ μὴ θέλεις κακοπαθεῖν, μὴδὲ κακοποιεῖν θέλε· διότι τοῦτο κάκεινῳ ἀπαραβάτως ἀκολουθεῖ· ὁ γὰρ σπείρει ἕκαστος, τοῦτο καὶ θερίσει. ἐκουσίως οὖν τὰ φαῦλα σπείροντες, καὶ ἀκουσίως θερίζοντες, τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ θαυμάζειν ὀφείλομεν.

Ἐκτυφλοῦται ὁ νοῦς διὰ τῶν τριῶν τούτων παθῶν, φιλαργυρίας λέγω, κενοδοξίας, καὶ ἡδονῆς.

Γνώσις καὶ πίστις, αἱ τῆς φύσεως ἡμῶν σύντροφοι, δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ δι' ἐκείνας ἡμβλύθησαν.

Θυμός, καὶ ὀργή, καὶ πόλεμοι, καὶ φόνοι, καὶ πᾶς ὁ τῶν λοιπῶν κακῶν κατάλογος, δι' ἐκείνας ἐν ἀνθρώποις σφόδρα ἐκραταιώθησαν.

Ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἀλήθειαν, οὐτ' ἀληθῶς πιστεύειν δύναται. ἡ γὰρ γνώσις κατὰ φύσιν προηγείται τῆς πίστεως. τὰ γὰρ τῆς Γραφῆς εἰρημένα, οὐχ ἵνα νοήσωμεν μόνον, ἀλλ' ὅπως αὐτὰ ποιήσωμεν εἰρηται.

Ἀρξώμεθα οὖν τοῦ ἔργου. οὕτω γὰρ ἀκολούθως προκόπτοντες, εὐρήσομεν ὅτι ἡ εἰς

νγ'.

νδ'.

νε'.

νε'.

νζ'.

νη'.

νθ'.

ξ'.

ξά'.

Θεὸν ἐλπίς, καὶ ἡ βεβαία πίστις, καὶ γνῶσις ἐσωτέρα, καὶ πειρασμῶν λύτρωσις, καὶ χαρισμάτων δωρήματα, καὶ ἐξομολόγησις καρδιακή, καὶ δάκρυον ἐκτενές, διὰ προσευχῆς τοῖς πιστοῖς παραγίνεται· οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπερχομένων θλιβερῶν ὑπομονή, καὶ εἰλικρινὴς τοῦ πλησίον ἄφρασις, καὶ νόμου πνευματικοῦ ἐπίγνωσις, καὶ δικαιοσύνης Θεοῦ εὕρεσις, καὶ Πνεύματος Ἁγίου ἐπιφοίτησις, καὶ θησαυρῶν πνευματικῶν δόσις, καὶ πάντα ὅσα ἐπηγγείλατο ὁ Θεὸς παρέχειν τοῖς πιστοῖς ἀνθρώποις καὶ ᾧδε, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. καὶ ἀπαξοπλῶς κατ' εἰκόνα Θεοῦ φανῆναι τὴν ψυχὴν ἀδύνατον, εἰμὴ διὰ χαρίσματος Θεοῦ, καὶ πίστεως ἀνθρώπου μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀμετewρίστου προσευχῆς τῇ διανοίᾳ παραμένοντος.

ξβ'. Μέγα ὄντως ἀγαθὸν ἐκ πείρας παρειλήφαμεν, τὸ συνεχῶς ἐπικαλεῖσθαι Κύριον Ἰησοῦν κατὰ τῶν νοητῶν πολεμίων, τὸν βουλούμενον τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν καθάραι. καὶ ὅρα, πῶς σύμφωνος ὁ λόγος, ὁ ἐκ πείρας παρ' ἐμοῦ ῥηθείς, ταῖς γραφικαῖς μαρτυρίαις. ἐτοιμάζου, φησὶν, Ἰσραὴλ τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. καὶ ὁ Ἀπόστολος· ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε. καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν φησὶν· οὐ δύνασθε ποιεῖν χωρὶς ἐμοῦ οὐδέν. ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. καὶ πάλιν· ἐάν μὴ μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα. Μέγα ἀγαθὸν εὐχή, καὶ ἀγαθῶν πάντων περιεκτικόν, ὡς καρδίαν καθαῖρον, ἐν ᾗ ὁ Θεὸς ὁπτάνεται τοῖς πιστοῖς.

ξγ'. Τὸ τῆς ταπεινώσεως χρῆμα, ἐπειδὴ ὑποποιὸν πέφυκεν εἶναι, καὶ Θεῷ ἀγαπώμενον, καὶ ἀναλωτικὸν σχεδὸν πάντων τῶν ἐν ἡμῖν κακῶν, καὶ μισουμένων Θεῷ, δυσπρόσιτον διὰ ταῦτα πέφυκεν εἶναι. καὶ ραδίως ἂν εὐρήσῃς ἐν ἀνθρώπῳ ἐνὶ πολλῶν ἀρετῶν ἐργασίας τινὰς μερικὰς, ζητήσας δὲ ἐν αὐτῷ ὁσμὴν ταπεινώσεως μόλις εὐρήσεις. διὰ τοῦτο χρεῖα πολλῆς * ταπεινώσεως, ὥστε κτήσασθαι τοῦτο τὸ κτῆμα. καὶ γὰρ ἀκάθαρτον καὶ τὸν διάβολον λέγει ἡ Γραφή. ἐπειδὴ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀγαθὸν τῆς ταπεινοφροσύνης χρῆμα ἀπόστατο, καὶ τὴν ὑπερηφανίαν ἡγάπησε. διὸ καὶ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐν πάσαις ταῖς Γραφαῖς προσαγορεύεται. ἐπεὶ ποῖαν ἀκαθαρσίαν σωματικὴν δύναται ἐργάσασθαι τὸ ἀσώματον πᾶντι,

καὶ ἄσυχρόν τε καὶ ἄστατον, ἵνα ἀκάθαρτον ἐκ τούτου λέγεται; εὐδὴλον, ὅτι διὰ τὴν ὑπερηφανίαν ἐκλήθη ἀκάθαρτος, καὶ ἐκ καθαροῦ καὶ φωτεινοῦ ἀγγέλου, βέβηλος ἀπεφάνθη. καὶ ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκαρδῖος. πρώτη γὰρ φησὶν ἁμαρτία, ἡ ὑπερηφανία. οὕτω γὰρ ὁ ὑπερήφανος Φαρισαῖος ἔλεγε· τὸν Θεόν σου, φησὶν, οὐκ οἶδα, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαστελῶ.

Εἰσὶ δὲ πολλὰ τῶν τοῦ νοῦ ἐνεργημάτων, τὰ δυνάμενα ἡμῖν τὸ ἀγαθὸν δῶρον τῆς ταπεινοφροσύνης περιποιεῖσθαι, εἴπερ μὴ ἀμελῶμεν τῆς σωτηρίας ἡμῶν· τούτεστι μνήμη ἁμαρτημάτων ἐν λόγοις, καὶ ἔργοις, καὶ διανοίᾳ, καὶ ἕτερα πλείστα εἰς ταπεινοφροσύνην συμβάλλοντα, τῇ θεωρίᾳ ἀναλεγόμενα. ἐμποιεῖ δὲ ταπεινῶσιν ἀληθῆ, καὶ τὸ, ἵνα τις τῶν πέλας τὰ κατορθώματα καθ' ἑκάστην ἐν νῷ περιστρέφῃ, καὶ ἕτερα φυσικὰ πλεονεκτήματα ἐν ἑαυτῷ μεγαλύνῃ, καὶ συνεξετάζῃ τοῖς ἑαυτοῦ τὰ ἐκείνων· καὶ οὕτω βλέπων ὁ νοῦς τὴν ἑαυτοῦ εὐτέλειαν, καὶ πόσον ἀπολείπεται τῆς τῶν ἀδελφῶν τελειότητος, γῆν καὶ σποδὸν ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν λογίζεται, καὶ οὐκ ἄνθρωπον· ἀλλὰ κύνα τινά, ὡς πάντων τῶν ἐπὶ γῆς λογικῶν ἀνθρώπων εἰς πάντα ὑστεροῦντα, καὶ ἀπολείπομενον.

Φησὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ στόμα, ὁ στύλος τῆς Ἐκκλησίας, ὁ μέγας Πατὴρ ἡμῶν Βασίλειος· μέγα ἀγαθὸν πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, μηδὲ τῇ ἐρχομένῃ ἡμέρᾳ τοῖς αὐτοῖς περιπίπτειν, τὸ μετὰ τὴν ἀποπλήρωσιν τῆς ἡμέρας ἀνακρίνειν ἐν τῷ συνειδῶτι ἡμῶν ἡμᾶς ἑαυτοὺς τὰ καθ' ἡμᾶς, τί μὲν πεπλημμελήκαμεν, τί δὲ ἐδικαιοπραγήσαμεν; τοῦτο καὶ ὁ Ἰωβ ἐποίει περὶ τε ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ· τὰ γὰρ καθ' ἑκάστην λογοθέσια τὸ καθ' ὥραν φωτίζουσι.

Καὶ ἕτερος δὲ πάλιν τῶν τὰ θεῖα σοφῶν ἔφη· ἀρχὴ καρποφορίας, ἄνθος· καὶ ἀρχὴ πρακτικῆς, ἐγκράτεια. οὐκοῦν ἐγκρατευσώμεθα· καὶ τοῦτο μέτρω καὶ σταθμῶ, ὡς οἱ Πατέρες διδάσκουσι· καὶ τὴν ἡμέραν ὅλην τῶν δώδεκα ὥρων, ἐν τηρήσει νοῦς παρεχώμεθα· οὕτω γὰρ ποιῶντες, τὴν καλίαν βίαν τινὶ σβέσαι, καὶ μειῶσαι· δυνήσόμεθα μετὰ Θεοῦ. ἐπεὶ καὶ βιαστή ἐστὶν ἡ ἐνάρετος πολιτεία, δι' ἧς δίδεται ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν.

Ὅδός ἐστι τὴν γνῶσιν, ἀπάθεια καὶ ταπεινώσις, ὧν χωρὶς, οὐδεὶς ὁφείλει τὸν Κύριον.

ξδ'.

ξε'.

ξε'.

ξζ'.

ξη.	Ὁ ἀδιαλείπτως περὶ τὰ ἔνδον τὰς διατριβάς ποιούμενος, σωφρονεῖ· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ, καὶ θεολογεῖ, καὶ προσεύχεται. καὶ τοῦτο ἐστίν, ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.	λαὶ τοῦ Δαβὶδ σκοπός, τὴν περιτομὴν τῆς καρδίας προεδήλου.	
ξθ.	Ὁ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν ὁδεύειν μὴ ἐπιστάμενος, τῶν ἐμπαθῶν νοσημάτων οὐ ποιεῖται φροντίδα· ἀλλ' ὅλην τὴν χολὴν περὶ τὴν σάρκα ἔχει, καὶ ἡ γαστριμαργεῖ, καὶ ἀκολασταίνει· ἡ λυπεῖται, καὶ ὀργίζεται, καὶ μνησικακεῖ. καὶ ἐντεῦθεν τὸν νοῦν σκοτίζει, ἡ ἀμέτρῳ ἀσκήσει κέχρηται, καὶ θολοὶ τὴν διάνοιαν.	Ὡς περ αἰσθητῶς τὰ βλάπτοντα ὁρῶντες, βλαπτόμεθα, οὕτω καὶ κατὰ νοῦν.	οζ'.
ο.	Ὁ μὲν τοῖς πράγμασιν ἀποταξάμενος, οἷον τῇ γυναικί, καὶ τοῖς χρήμασι, καὶ τοῖς ἐξῆς, τὸν ἐξω ἄνθρωπον ἐποίησε Μοναχόν, οὕτω δὲ καὶ τὸν ἔσω. ὁ δὲ τοῖς τούτου ἐμπαθέσι νοήμασιν ἀποταξάμενος, ὃ ἐστὶν ὁ νοῦς, οὗτος ἀληθινὸς Μοναχός. καὶ τὸν μὲν ἐξω ἄνθρωπον εὐκόλως τις ποιεῖ Μοναχόν, ἐὰν θελήσῃ· οὐκ ὀλίγος δὲ ἀγὼν τὸν ἔσω ἄνθρωπον ποιῆσαι Μοναχόν.	Ὡς περ ὁ τὴν τοῦ φυτοῦ τρώσας καρδίαν, ὅλον ἐξήρανε, οὕτω καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου νόει. αὐτὴν τὴν στιγμὴν προσέχειν δεῖ, ἐπειδὴ οὐκ ἀργοῦσιν οἱ κλέπται.	οή.
οα.	Τίς ἐστὶν ἄρα ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὁ παντάπασιν ἀπαλλαγείς ἐμπαθῶν νοσημάτων, καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ ἀύλου διαπαντός ἀξιώθεις προσευχῆς; ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ ἔνδον Μοναχοῦ.	Ὁ Κύριος πᾶσαν ἐντολὴν ὀφειλομένην δεῖξαι· θέλων, τὴν δὲ υἱοθεσίαν ἰδίῳ αἵματι τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένην, φησὶν· ἔταν ποιήσετε τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, εἶπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δούλοι ἐσμέν, καὶ ὃ ὀφειλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. διὰ τοῦτο οὐκ ἐστι μισθὸς ἔργων ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν, ἀλλὰ χάρις Δεσπότου πιστοῖς δούλοις ἡτοιμασμένη. οὐκ ἀπαιτεῖ δούλος ὡς μισθὸν τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' εὐχαριστεῖ ὡς ὀφειλέτης, καὶ κατὰ χάριν ἐκδέχεται.	οθ'.
οβ.	Πολλὰ πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐγκρύπται· τότε δὲ ἐλέγχονται, ὅταν τὰ αἷτια φαίνωνται.	Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς Γραφάς· καὶ τοῖς εὐ δούλευουσιν αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν χαρίζεται. φησὶ γάρ· εὐ δούλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἐγένου πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. οὕτω δὲ δούλος ἐστὶ πιστός ὁ φιλή τὴν γνώτει ἐπερειδόμενος, ἀλλ' ὁ δι' ὑπακοῆς τῷ ἐντειλαμένῳ Χριστῷ πιστεύων.	π'.
ογ.	Μὴ ὅλην τὴν χολὴν περὶ τὴν σάρκα ἔχει· ἀλλ' ὄριστον αὐτῇ κατὰ δύσιν ἀσκησιν, καὶ ὅλον τὸν νοῦν σου περὶ τὰ ἔνδον στρέψον. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν.	Ὁ τὸν δεσπότην τιμῶν, ποιεῖ τὰ κελευόμενα ὑπ' αὐτοῦ. σφαλεῖς δέ, ἡ παρακούσας, ὑπομένει ὡς ἰδία τὰ ἐπερχόμενα. φιλομαθὴς ὢν, γίνου καὶ φιλόπονος· ἡ γὰρ φιλή γνώσις φυσιῶν τὸν ἄνθρωπον.	πά.
οδ.	Ἐπὶ τῇ τῶν παθῶν ἀνενεργησίᾳ ἡ ὑπερηφανία συμβαίνει· ἡ τῶν αἰτιῶν ἀποκοπτομένων, ἡ τῶν δαιμόνων δολουργῶς ὑποχωρούντων.	Οἱ ἀπροσδοκῆτως ἡμῖν συμβαίνοντες πειρασμοί, οἰκονομικῶς ἡμᾶς φιλοπόνους διδάσκουσι γίνεσθαι.	πβ'.
οε.	Ταπεινώσις καὶ κακοπάθεια, πάσης ἁμαρτίας ἐλευθεροῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἡ μὲν τὰ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ τὰ τοῦ σώματος περικόπτουσα πάθη. διὰ τοῦτο λέγει ὁ Κύριος· μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ἑφοντα· αὐτὸν καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς, ὅταν δι' ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας ἑαυτοὺς καθάρωσι· καὶ τοσοῦτον πλέον, ὅσον τὴν καθαρὴν ἐπιτείνωσι.	Ἴδιον μὲν ἀστέρος, τὸ περὶ αὐτὸν φῶς· τοῦ δὲ θεοσεβοῦς, καὶ Θεὸν φοβουμένου ἱδίου, εὐτέλεια καὶ ταπεινώσις. ἐπεὶ μὴδ' ἄλλο τι γνωριστικὸν πέφυκεν εἶναι, καὶ δηλωτικὸν σημεῖον τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν, ὡς ταπεινὸν φρόνημα καὶ εὐτελὲς σχῆμα. καὶ τοῦτο πάντῃ βοῶσι τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια. ὁ δὲ μὴ οὕτω, ταυτέστι ταπεινῶς βιούς, τοῦ μέρους ἐκπίπτει τοῦ ἑαυτὸν ταπεινώσαντος μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου, τοῦ καὶ τῶν θείων Εὐαγγελίων πρακτικοῦ νομοθέτου.	πγ'.
ος.	Σκοπευτήριον τῶν περὶ ἀρετῆς λόγων πάσης, ἡ τοῦ νοῦ τήρησις ἐστίν, ὡς ὁ πά-	Οἱ διψῶντες, φησὶ, πορεύεσθε ἐφ' ὕδωρ. οἱ δὲ διψῶντες Θεόν, πορεύεσθε καθαρότητι διανοίας. πλήν τῷ ὑψηλῶς δι' αὐτῆς πετωμένῳ, χρὴ καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἑαυτοῦ εὐτελείας ὁρᾶν· οὐδεὶς γὰρ τοῦ ταπεινοῦ ὑ-	πδ'.

ψηλότερος. ὡς γὰρ φωτὸς μὴ παρόντος, ζοφώδης, καὶ σκοτεινὰ ἅπαντα, οὕτω καὶ μὴ παρούσης ταπεινοφροσύνης, πάντα ἡμῶν μάταια, καὶ ἔωλα τὰ κατὰ Θεὸν σπουδάσματα.

πέ. Τέλος δὲ λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε· τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ φύλαττε, καὶ νοητῶς, καὶ αἰσθητῶς. εἰ γὰρ νοητῶς βιάσῃ σαυτὸν αὐτὰς τηρεῖν, ὀλιγάκις τῶν αἰσθητῶν εἰς αὐτὰς κόπων δεήσῃ. φησὶ γὰρ ὁ Δαβὶδ, ἡβουλήθη τὸ θέλημά σου καὶ τὸν νόμον σου ποιῆσαι ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου.

πς'. Ἐὰν μὴ ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας, τουτέστιν ἐν μέσῃ καρδίᾳ, ὁ ἄνθρωπος τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, καὶ τὸν νόμον ποιήσῃ, οὔτε ἐξω βράδιως τοῦτο πράξαι δύναται. καὶ ἐρεῖ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ μὴ νήφων καὶ ἀδιάφορος, τὸ, ὁδοῦς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι· πάντως δι' ἑλλειψιν θείας ἐλλάμψεως· ἥς τινος ὁ μέτεχων οὐκ ἀπληροφόρητος, ἀλλὰ καὶ ἔμπεδος ἱκανὸς περὶ τὰ θεῖα γενήσεται.

πς'. Ὡς περ γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἄλλας ἡδύνει τὸν τε ἄρτον καὶ πᾶν ὄψον, καὶ ἄστηπτά τινα τῶν κρεῶν, καὶ διαρκῆ φυλάττει· οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ νοῦς φυλακῇ τῆς νοητῆς ἡδύτητος καὶ θαυμαστῆς ἐργασίας νόει. καὶ γὰρ ἡδύνει ἐνθέως καὶ τὸν ἐντὸς καὶ τὸν ἐκτὸς ἄνθρωπον, καὶ τὴν ὁζωδίαν τῶν πονηρῶν λογισμῶν ἐκδιώκει· καὶ διαρκεῖς ἐν τοῖς καλοῖς ἡμᾶς φυλάττει.

πή. Ἐκ προσβολῆς πολλοὶ λογισμοί, ἐκ δὲ τούτων ἡ πονηρὰ αἰσθητὴ πράξις. ὁ δὲ μετὰ τοῦ Ἰησοῦ τὸ πρῶτον εὐθὺς σβεννύων, τὰ ἐξῆς διέφυγε· καὶ γινώσιν θεῖαν γλυκεῖαν πλουτήσῃ δι' ἥς Θεὸν εὐρήσει· τὸν πανταχοῦ ὄντα. ἐν αὐτῷ δὲ τὸ κάτοπτρον τοῦ νοῦς ἀντερείσας, φωτίζεται διηνεκῶς καὶ ὁμοιότητά τοῦ καθαροῦ ὕλου, καὶ τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου. καὶ τότε ἀναπαύσεται ὁ νοῦς, εἰς τὸ ἔσχατον τῶν ὁρεκτῶν φθάσας, ἀπὸ πάσης ἄλλης ἐν αὐτῷ θεωρίας.

πθ'. Ἐπειδὴ πᾶς λογισμὸς διὰ φαντασίας αἰσθητῶν τινῶν εἰσέρχεται ἐν τῇ καρδίᾳ· τότε αὐγαίνει αὐτὸν τὸ μακάριον φῶς τῆς Θεότητος, ὅταν πάντῃ εὐκαιρήσῃ ἀπὸ πάντων, καὶ ἀσχημάτιστος ἐκ τούτων γένηται· εἴπερ ἡ λαμπρότης ἐκείνη κατὰ στέρησιν τῶν πάντων νοημάτων παραφαίνεται τῷ καθαρῷ νοῖ.

ψ'. Ὅσῳ τὴν διάνοιαν ἄκρως προσέχεις, κατὰ τοσοῦτον μετὰ πόθου τῷ Ἰησοῦ προσεύξῃ· καὶ ὅσον πάλιν τὴν διάνοιαν ἀμε-

λῶς ἐπισκέπτη, κατὰ τοσοῦτον καὶ τοῦ Ἰησοῦ μακρυνθήσῃ. καὶ ὡς περ τὸ πρότερον ἄκρως τὸν ἀέρα τῆς διανοίας φωτίζει, οὕτω καὶ τὸ ἐκνεῦσαι ἀπὸ τῆς νήψεως, καὶ τῆς γλυκείας ἐπικλήσεως τοῦ Ἰησοῦ, σκοτίζειν αὐτὸν ἐκ παντὸς πέφυκεν· ὡς εἶναι φύσει τὸ πρᾶγμα τοιοῦτον, ὡς εἴπομεν, καὶ ἄλλως οὐκ ἔστι. καὶ τοῦτο πείρα λήψῃ ἐργῶ δοκιμασίας· ἐπεὶ μὴ πέφυκεν ἀρετῇ, καὶ μάλιστα ἡ τοιαύτη φωτοτόκος τερπνὴ ἐργασία, εἰ μὴ τῇ πείρᾳ * διδάσκεται.

Τὸ μὲν μετὰ πόθου τινὸς μεστοῦ γλυκύτητος καὶ χαρᾶς ἐπικαλεῖσθαι συνεχῶς Ἰησοῦν, αἴτιον, τὸ χαρὰς ἐμπλεον καὶ γαλήνης εἶναι τὸν ἀέρα τῆς καρδίας, ἐκ τῆς ἄκρας προσοχῆς· τοῦ δὲ ἄκρως καθαίρεσθαι τὴν καρδίαν, αἴτιος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ Θεός, ὁ πάντων τῶν καλῶν αἴτιος καὶ ποιητής· ἐγώ, γὰρ φησι, Θεὸς ποιῶν εἰρήνην.

Εὐεργετουμένη ψυχὴ καὶ γλυκαινομένη ὑπὸ Ἰησοῦ, μετὰ ἀγαλλιάσεως τινὸς καὶ ἀγάπης διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τὸν εὐεργέτην ἀμείβεται· εὐχαριστοῦσα καὶ ἐπικαλουμένη μετὰ θυμηδίας τὸν εἰρηνοποιούντα αὐτήν· καὶ μέσον αὐτῆς νοητῶς ὁρῶσα αὐτὸν λύοντα τὰς φαντασίας τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Καὶ ἐπειδὴ, φησὶ Δαβὶδ, ὁ νοητὸς ὀφθαλμός μου ἐν νοητοῖς ἐχθροῖς μου· καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμὲ πονηρευομένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου· καὶ ἀνταπόδοσιν ἀμαρτωλῶν εἶδον παρὰ Θεοῦ ἐν ἐμοὶ γινόμενῃ, φαντασιῶν δὲ μὴ οὐσῶν τινῶν ἐν καρδίᾳ, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ὁ νοῦς ἴσταται· ἔτοιμος ὢν κινεῖσθαι εἰς πᾶσαν θεωρίαν τερπνὴν, πνευματικὴν, καὶ θεοφιλῆ.

Οὕτως οὖν, ὡς εἶπον, πεφύκασιν εἶναι ἀλλήλων συστατικά, ἥτε νῆφεις, καὶ Ἰησοῦ εὐχῇ· ἡ μὲν γὰρ ἄκρα προσοχή, τῆς συνεχοῦς εὐχῆς· ἡ δὲ εὐχὴ πάλιν, τῆς ἄκρας ἐν νῷ νήψεως καὶ προσοχῆς.

Χρηστὸς παιδαγωγὸς καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἡ ἀνεπίληστος μνήμη τοῦ θανάτου· καὶ τὸ, τὰ ἐν μέσῳ πάντα παραδραμόντας, αὐτὸν αἰετὶ προβλέπειν, αὐτὴν τὴν κλίνην, ἐνθα ψυχορραγοῦντες μέλλομεν κατακεῖσθαι, καὶ τὰ λοιπά.

Οὐκ ἔστιν, ἀδελφοί, ὕπνον ἄρασθαι τὸν βουλούμενον ἄτρωτον μένειν διὰ παντός· ἀλλ' ἀνάγκη δυοῖν θάτερον, ἢ πεσεῖν καὶ ἀπολέσθαι, γυμνωθέντα τῶν ἀρετῶν· ἢ διὰ παν-

* ἐν ἄλλ διδάσκει σθεναρῶς.

ηδ'.

ηγ'.

ηδ'.

ηε'.

ης'.

τὸς τῷ νοῖ καθωπλισμένον ἐστάναι· καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐχθρὸς αἰεὶ ἵσταται μετὰ τῆς αὐτοῦ παρατάξεως.

ηζ'.

* μεσο-
λαβεῖν.

Γίνεται τις κατάστασις θεία ἐν τῷ νῷ ἡμῶν, ἐκ τῆς συνεχοῦς μνήμης καὶ ἐπικλήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐὰν μὴ ἀμελῶμεν τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς κατὰ νοῦν δεήσεως, καὶ τῆς πυκνῆς νήψεως, καὶ τοῦ ἐπιστατικοῦ ἔργου· ἀλλὰ ὅπως ἔργον αἰεὶ αὐτό, καὶ ὡσαύτως ἐπιτελούμενον, ἔχωμεν τῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐπικλήσεως, μετὰ πυρώσεως καρδίας ἐκδοῶντες, ὥστε * μεταλαβεῖν τὸ ἅγιον ὄνομα Ἰησοῦ. συνέχεια γὰρ καὶ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ κακίας μήτηρ ἔξεως· ἡ δὲ, ὡς φύσις λοιπὸν κρατεῖ. καὶ ἐν καταστάσει τοιαύτῃ ὁ νοῦς γενόμενος, ζητεῖ τοὺς πολεμίους, ὡς περ κύων θηρευτικὸς λαγῶν ἐν λόχοις· ἀλλ' ὁ μὲν, ἵνα καταφάγῃ, ὁ δὲ, ἵνα καταφείρῃ.

ηθ'.

Ὅτε οὖν, καὶ ὁσάκις ἐπισυμβαίνει πληθύνεσθαι ἐν ἡμῖν τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσιν μέσον αὐτῶν ἐμβάλλωμεν· καὶ διαλυμένους αὐτοὺς εὐθέως τότε, ὥσει καπνὸν ἐν ἀέρι ὀψόμεθα, ὡς ἡ πείρα· ἐδίδαξε. καὶ τοῦ νοῦς μόνου καταληφθέντος, τότε πάλιν ἀρχώμεθα τῆς συνεχοῦς προσοχῆς, καὶ ἐπικλήσεως· καὶ ὁσάκις ὑπὸ * πειρασμοῦ τοῦτο πάθωμεν, οὕτω ποιῶμεν.

* ἐν ἄλλ
περι-
πα-
σμοῦ
ηθ'.

Ὡς γὰρ οὐ δυνατόν, γυμνὸν σῶματι εἰσελθεῖν εἰς πόλεμον, ἢ πλεῦσαι μέγα πέλαγος μετ' ἐνδυμάτων, ἢ ζῆν ἄνευ τοῦ ἀναπνεῖν· οὕτως ἀδύνατον χωρὶς ταπεινώσεως, καὶ συνεχοῦς πρὸς Χριστὸν ἱκεσίας, τὸν νοητὸν καὶ κρυπτὸν πόλεμον ἐκμαθεῖν· καὶ τεχνικῶς τοῦτον καταδιώκειν καὶ βάλλειν.

ρ'.

* ἐν ἄλλ
πονη-
ράν.

Ὁ μέγας πρακτικώτατος Δαβὶδ φησὶ πρὸς τὸν Κύριον· τὸ κράτος μου πρὸς σέ φυλάξω. ὥστε τὸ φυλαχθῆναι ἐν ἡμῖν τὸ κράτος τῆς καρδιακῆς ἡσυχίας καὶ νοεράς, ἐξ ἧς πᾶσαι γεννῶνται αἱ ἀρεταί, διὰ τοῦ βεηθεῖσθαι ἡμᾶς παρὰ τοῦ Κυρίου προσγίνεται, τοῦ καὶ τὰς ἐντολάς δόντος, καὶ ἀφ' ἡμῶν τὴν * μιανὴν λήθην ἐκδιώκοντος, συνεχῶς παρ' ἡμῶν ἐπιδωμένου, φθαρτικὴν οὕταν μάλιστα τῆς καρδιακῆς ἡσυχίας, ὡς ὕδωρ πυρός. διόπερ, Μοναχέ, μὴ ἐξ ἀμελείας ὑπνοῖς εἰς θάνατον· ἀλλ' Ἰησοῦ ὀνόματι μαστίτζε πολεμίους· καὶ ὡς σφόδρα τις λέλει-

χεν, Ἰησοῦ ὄνομα κολληθήτω τῇ πνοῇ σου, καὶ τότε γνώσῃ ἡσυχίας ὠφέλειαν.

Ὅταν τῶν θείων καὶ ἀχράντων μυστηρίων Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλείας ἡμῶν φοβερῶς καὶ φοικτῶς ἀξιοθῶμεν οἱ ἀνάξιοι, τότε μᾶλλον τὴν νήψιν, καὶ τὴν τήρησιν τοῦ νοῦς, καὶ ἀκριβείαν ἐπιδειξώμεθα, ἵνα καταναλώσῃ ἡμῶν τὰς ἀμαρτίας, καὶ τὰ μικρὰ καὶ μεγάλα ῥυπάσματα τὸ πῦρ τὸ θεϊκόν, ἡγῶν τὸ Σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. καὶ γὰρ εἰσερχόμενον ἐν ἡμῖν, τὰ πονηρὰ πνεύματα τῆς πονηρίας εὐθὺς ἐκ τῆς καρδίας ἀπελαύνει· καὶ τὰς ἀμαρτίας τὰς προγεγεννημένας ἡμῖν συγχωρεῖ· καὶ καταλιμπάνεται τότε ὁ νοῦς χωρὶς ὀχλήσεως πονηρῶν λογισμῶν. καὶ εἴπερ μετὰ ταῦτα ἀκριβῶς τὸν νοῦν ἡμῶν τηρήσωμεν, καὶ στῶμεν ἐν πύλῃ καρδίας ἡμῶν, ὅτε πάλιν αὐτῶν καταξιοθῶμεν, μᾶλλον ἔτι καὶ μᾶλλον λαμπρύνει τὸν νοῦν, καὶ ἀστερεοῖδ' αὐτὸν τὸ θεῖον Σῶμα ἀπεργάζεται.

ρβ'.

Λήθῃ σβεννύειν οἶδε νοὸς φυλακὴν, ὡς περ σβέννυσι πῦρ ὕδωρ. συνεχῆς δὲ Ἰησοῦ εὐχή, εἰς τέλος αὐτὴν ἐκδαπανᾷ ἐκ τῆς καρδίας μετὰ νήψεως συντόνου. χρήζει γὰρ ἡ εὐχή τῆς νήψεως, ὥσπερ λαμπάδιον φωτὸς λύχνου.

ρβ'.

Πονεῖν δεῖ ἐπὶ τῇ φυλακῇ πῶν τιμῶν· τίμια δὲ ὡς ἀληθῶς, τὰ φυλάσσοντα ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κακίας αἰσθητῆς τε, καὶ νοητῆς. ταῦτα δὲ εἰσὶ, φυλακὴ νοῦς σὺν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπικλήσει· βλέπειν τε αἰεὶ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας, καὶ ἡσυχάζειν ἀενάως τῇ διανοίᾳ, ἢ οὕτως εἴπω, καὶ ἐκ τῶν δοκούντων λογισμῶν δεξιῶν εἶναι· καὶ σπουδάζειν, κενὸν λογισμῶν εὐρίσκεισθαι· ἵνα μὴ λανθάνωσιν οἱ κλέπται· καὶ εἰ καὶ ποιοῦμεν τῇ καρδίᾳ παραμένοντες, ἀλλὰ ἐγγὺς ἡ παράκλησις.

ργ'.

Πέφυκε γὰρ ἡ καρδία ἀδιαλείπτως τηρουμένη, καὶ μὴ συγχωρουμένη τὰς μορφάς, καὶ τὰς εἰκόνας, καὶ τὰς φαντασίας δέχεσθαι τῶν σκοτεινῶν καὶ πονηρῶν πνευμάτων, λογισμοὺς φεγγοειδεῖς ἐξ ἑαυτῆς ἀποκυττᾷ. ὥσπερ γὰρ ὁ * κάρβων γεννᾷ φλόγα, οὕτω πολλῶ μᾶλλον ὁ ἐνοικῶν τῇ καρδίᾳ Θεὸς ἀπὸ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εἴπερ εὐρίσκει τὸν ἀέρα τῆς διανοίας ἡμῶν καθαρὸν ἀνέμων πονηρίας, καὶ ὑπὸ φυλακῆς νοῦς τηρούμενον, ἀνάπτει τὸ διανοητικὸν ἡμῶν πρὸς θεωρίαν, ὡς φλόξ κηρὸν.

ρδ'.

* ἀν-
θραξ.

ρέ.	Ἀεὶ γὰρ στρέφειν δεῖ ἐν χωρήματι καρδίας ἡμῶν τὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὄνομα, ὥς περ ἀστραπὴ στρέφεται ἐν ἀέρι τοῦ στερεώματος, ὕετοῦ μέλλοντος κατέρχεσθαι. καὶ γὰρ τοῦτο ἴσασιν ἀκριβῶς οἱ πείραν τοῦ νοῦ ἔχοντες, καὶ τοῦ ἔνδον πολέμου. ὥς καὶ ἐν τάξει οὕτω τὸν νοητὸν πόλεμον στρατηγῶμεν. πρῶτον προσοχή, εἶτα τὸν ἐχθρὸν λογισμὸν γνόντες παραβαλόντα, λόγοις κατάρας ἐν καρδίᾳ μετ' ὀργῆς αὐτὸν βάλωμεν· τρίτῃ τάξις, εὐθὺς κατεύχασθαι κατ' αὐτοῦ, συστρέφοντας τὴν καρδίαν τῇ ἐπικλήσει Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἵνα εὐθέως καταλυθῇ τὸ δαιμόνιον ἰνδαλμα, τοῦ μὴ ἐξακολουθῆσαι τῇ φαντασίᾳ τὸν νοῦν, ὥς νήπιον ὑπὸ φαντασιοποιοῦ τινος πλανώμενον.	ἀντιλήψει τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.	
ρς'.	Κοπιᾶσθωμεν ὥς ὁ Δαβὶδ, κράζοντες τό, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ· * βραγχιᾶσθαι ἡμῶν ὁ λάρυγξ· καὶ μὴ ἐκλείπωσιν οἱ νοητοὶ ἡμῶν ὀφθαλμοὶ ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν ἡμᾶς ἐπὶ Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν.	Εἰκὼν τῆς ἐξωτέρας καὶ αἰσθητῆς σωματικῆς ἀσκήσεως, ἡ παλαιὰ Διαθήκη· τὸ δὲ ἅγιον Εὐαγγέλιον, ὃ ἐστὶν ἡ καινὴ, εἰκὼν τῆς προσοχῆς, ἡγουν τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας. καὶ ὥς περ ἡ Παλαιὰ οὐκ ἐτελείου, οὔτε ἐπληροφῶρει τὸν ἔσω ἄνθρωπον εἰς θεοσέβειαν· οὐδένα γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὁ νόμος ἐτελείωσεν· μόνον δὲ τὰ παχέα ἁμαρτήματα διεκώλυε, τοῦ γὰρ κωλύσαι μὴ ἐκβάλλειν τὸν ὀφθαλμόν, καὶ δόντα τοῦ πλησίον, τὸ καὶ λογισμοὺς ἀπὸ καρδίας ἐκκόψαι, ὅπερ ἐστὶ τοῦ Εὐαγγελίου διάταγμα, καὶ τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις, μετίζον ἐστὶν εἰς καθαρότητα ψυχῆς. οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς σωματικῆς δικαιοσύνης καὶ ἀσκήσεως, νηστείας λέγω, καὶ ἐγκρατείας, χαμευνίας, στάσεως, ἀγρυπνίας, καὶ τῶν λοιπῶν, ἃ περὶ τὸ σῶμα πεφύκασι, καὶ τὸ παθητικὸν μέρος τοῦ σώματος ἡσυχάζειν ποιεῖ ἀπὸ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίας· ὥς περ εἶπον ἐπὶ τῆς Παλαιᾶς καλὰ τε ὄντα καὶ ταῦτα. παιδαγωγία γὰρ εἰς τοῦ ἔξω ἡμῶν ἀνθρώπου, καὶ φρουρὸς τῶν κατ' ἐνέργειαν παθῶν· οὐ μὴν δὲ καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν ἁμαρτημάτων φρουρητικά, ἡγουν κωλυτικά· οἷον ἀπαλλάξαι ἡμᾶς, σὺν Θεῷ, φθόνου, ὀργῆς, καὶ τῶν λοιπῶν.	ριβ'.
ρζ'.	Τῆς παραβολῆς αἰεὶ μεμνημένοι τοῦ χριστοῦ τῆς ἀδικίας, ἧς εἶπεν ὁ Κύριος πρὸς τὸ δεῖν ἡμᾶς πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν· καὶ τὸ κέρδος εὐρήσομεν, καὶ τὴν ἐκδίκησιν.		
ρη.	Ὡς περ ὁ τῷ Ἡλίῳ ἀτενίζων, ἀδύνατον μὴ πλουσίως τὰς ὀφείας καταυγάζεσθαι· οὕτως ὁ αἰεὶ ἐγκύπτων εἰς τὸν ἄερα τῆς καρδίας, οὐ δύναται μὴ φωτίζεσθαι.		
ρθ'.	Ὡς ἀδύνατον, τὴν παροῦσαν ζωὴν ζῆν ἄνευ τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν, οὕτως ἀδύνατον χωρὶς φυλακῆς νοῦς καὶ καθαρότητος καρδίας, ὃ ἐστὶ, καὶ λέγεται νῆψις, εἰς τι πνευματικὸν καὶ ἀρέσκον Θεῷ φθάσαι τὴν ψυχὴν, ἣ ἐλευθερωθῆναι τῆς κατὰ διάνοιαν ἁμαρτίας, εἰ καὶ βιάζεται τις ἑαυτὸν διὰ τὸν φόβον τῶν κολάσεων μὴ ἁμαρτάνειν.	Ἡ δὲ καθαρότης τῆς καρδίας, ἡγουν ἡ τοῦ νοῦ τήρησις καὶ φυλακὴ, ἧς τύπος ἡ καινὴ Διαθήκη, εἶπερ ὥς δεῖ παρ' ἡμῶν φυλάττεται, πάντα τὰ πάθη, καὶ πάντα τὰ κακὰ ἀπὸ τῆς καρδίας ἐκρίζουσα ἐκκόπτει· καὶ ἀντεισάγει χαράν, εὐελπιστίαν, κατάνυξιν, πένθος, δάκρυον, ἐπίγνωσιν * ἑαυτῶν τε, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἡμῶν, μνήμην θανάτου, ταπεινώσιν ἀληθῆ, ἀγάπην τε ἁπειρον πρὸς τε Θεόν, καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἔρωτα θεῖον ἐγκάρδιον.	ριγ'.
ρί.	Πλὴν καὶ οἱ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίας βία τινὶ ἀπεχόμενοι, μακάριοι παρὰ τε Θεῷ, καὶ ἀγγέλοις, καὶ ἀνθρώποις, ὅτι βιάσται τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν εὐρίσκονται.	Ὡς οὐκ ἐνὶ μὴ τέμνειν τοῦτον τὸν ἄερα ἐν· γῇ βαδίζοντα· οὕτως μὴ πολεμῆσθαι ἀεννάως ὑπὸ δαιμόνων καρδίαν ἀνθρώπου ἀδύνατον, ἢ καὶ ὑπ' αὐτῶν κρυπτῶς ἐνεργεῖσθαι, καὶ σωματικὴν ἀσκήσιν πολλὴν ἔχει.	ριδ'.
ριά.	Τοῦτο τὸ θαυμαστὸν τῆς ὀφειλείας τοῦ νοῦ τῆς ἐκ τῆς ἡσυχίας· ὅτι πάντα τὰ ἁμαρτήματα κατὰ νοῦν πρότερον κρούοντα ἐν λογισμοῖς μόνον, ὥστε εἰ παραδεχῶσι παρὰ τῆς διανοίας, γενέσθαι αἰσθητά, καὶ παχέα ἁμαρτήματα, πάντα ἐκκόπτει ἡ διανοητικὴ, καὶ νηπτικὴ ἀρετὴ, ἐν τῷ ἔσω ἡμῶν ἀνθρώπῳ μὴ ἔωσα αὐτὰ εἰσέρχεσθαι, καὶ ἀχθῆναι εἰς ἔργα πονηρά, τῇ ῥοπῇ καὶ	Εἶπερ ἐν Κυρίῳ θέλεις, μὴ δοκῇσι μόνον εἶναι Μοναχός, καὶ χρηστός, καὶ ἐπιεικής, καὶ Θεῷ πάντοτε ἡνωμένος· ἀλλὰ καὶ ἀληθῶς εἶναι βούλει τοιοῦτος, προσοχικὴν ἀρετὴν πάσῃ δυνάμει μέτελθε, ἣ ἐστὶ νοῦς φυλακὴ, νοῦ τήρησις, καὶ τελείωσις καρδιακὴ γλυκειᾶς ἡσυχίας, ἀφάνταστος μα-	ριε'.

ριγ'.

ἐν ἄλλῃ
ἡμῶν
αὐτῶν.

ριδ'.

ριε'.

καρία τῆς ψυχῆς κατάστασις· πρᾶγμα οὐκ ἐν πολλοῖς εὐρισκόμενον.

ρις'. Αὕτη γὰρ λέγεται νοητὴ φιλοσοφία· καὶ ὁδεύει ταύτην ἐν πολλῇ νήψει καὶ θερμῇ προθυμίᾳ σὺν εὐχῇ Ἰησοῦ, σὺν ταπεινώσει, καὶ πυκνότητι, καὶ σιωπῇ αἰσθητῶν χειλέων καὶ νοητῶν, σὺν ἐγκρατεῖα βρωμάτων καὶ πομάτων, καὶ παντὸς ἐφαμάрту πράγματος· ὁδεύει ταύτην ἐν ὁδῷ διανοίας ἐπιστημόνως ἐν φρονήσει· καὶ αὕτη σε διδάξει, σὺν Θεῷ, ἃ οὐκ ἠπίστασο, καὶ γνωρίει καὶ φωτίζει καὶ συνετίζει καὶ μαθητεύσει ἅπερ πρότερον λαβεῖν εἰς νοῦν ἀδυνάτως εἶχες, ἐν σκότει παθῶν περιπατῶν καὶ σκοτεινῶν ἔργων, καὶ ὑπὸ λήθης καὶ συγχίσεως ἀβύσσου καλυπτόμενος.

ριζ'. Ὡς περ αἱ κοιλάδες πληθύνουσι σίτον, οὕτως αὕτη πληθύνει ἐν σῇ καρδίᾳ ἀγαθὸν ἅπαν· μᾶλλον δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ταῦτα παρέξει σοι· οὐ χωρὶς οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδέν. καὶ πρῶτον μὲν κλίμακα αὐτὴν εὐρήσεις, ἔπειτα δὲ βίβλον ἀναγινωσκομένην. εἶτα προκόπτων, εὐρήσεις αὐτὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ ἐπουράνιον, καὶ τὸν Βασιλέα Χριστὸν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἰσραὴλ, ἐναργῶς νοητῶς ὄψει σὺν τῷ ὁμοουσίῳ αὐτοῦ Γεννήτορι, καὶ τῷ Ἀγίῳ Πνεύματι τῷ προσκυνητῷ.

ριή'. Διὰ φαντασίας ψευδοῦς αἰεὶ οἱ δαίμονες ἐνάγουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ ἀμαρτάνειν. καὶ γὰρ ἐν φαντασίᾳ φιλαργυρίας καὶ κέρδους τὸν ἄθλιον Ἰούδαν παρεσκεύασαν παραδοῦναι τὸν Κύριον καὶ Θεὸν τῶν ἀπάντων· διὰ δὲ ψεύδους οὐτιδανῆς ἀναπαύσεως σωματικῆς, καὶ τιμῆς, καὶ κέρδους, καὶ δόξης ἀγχόνη αὐτὸν περιέβαλον, καὶ τὸν αἰώνιον θάνατον αὐτῷ προεξένησαν· ἀπεναντίας οἱ δὲ δειλαιοὶ πάμπαν τῆς ἐαυτῶν φαντασίας, τῆς προσβολῆς λέγω, αὐτὸν ἀνταμειψάμενοι.

ριθ'. Ὅρα, πῶς διὰ φαντασίας, καὶ ψεύδους, καὶ κενῶν ὑποσχέσεων ἡμᾶς πτωματίζουσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν. καὶ αὐτὸς ὁ Σατανᾶς οὕτως ἐκ τῶν ὑψωμάτων ὡς ἀστραπὴ κατερράγη, ἰσοθεῖαν φαντασθεῖς. καὶ οὕτω πάλιν τὸν Ἀδὰμ ἐχώρισε τοῦ Θεοῦ, θεῖλόν ἀξίωμα φαντάσας αὐτόν. καὶ οὕτω πάντας τοὺς ἀμαρτάνοντας ἀπατᾷ ὁ ψεύστης καὶ δόλιος ἐλωθεν ἐχθρός.

ριξ'. καὶ Πικραίνόμεθα μὲν τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ λογισμῶν πονηρίας, ὅταν προσοχῆς * Ἰησοῦ εὐχῆς πρὸς πολὺ ὑπὸ λήθης ἀμελοῦντες ἀπαγώμεθα, γλυκαινόμεθα δὲ πάλιν ἐν αἰ-

σθήσει καὶ ἡδύτητί τινι ἀγαλλιάσεως μακαρίας, ὅταν τὰ προειρημένα κραταιῶς καὶ προθύμως ἐν τῷ ἐργαστήριῳ τῆς διανοίας ἐμμελῶς δι' ἔρωτος Θεοῦ ἐπιτελῶμεν. τότε γὰρ οὐ δι' ἄλλο τι τῇ καρδιακῇ ἡσυχίᾳ βαδίζειν προθυμούμεθα, ἀλλ' ἡ διὰ τὴν ἑαυτῆς ἐν τῇ ψυχῇ γλυκαίαν ἡδονὴν καὶ τέρψιν.

Ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, καὶ τέχνη τέχνων, ἡ τῶν κακούργων λογισμῶν ἐστὶ τέχνη. ἐστὶν οὖν ἄριστος τρόπος καὶ τέχνη αὐτῶν τὸ ἐν Κυρίῳ τὴν φαντασίαν βλέπειν τῆς προσβολῆς, καὶ φυλάττειν τὴν διάνοιαν ὥς περ τὸν αἰσθητὸν φυλάσσομεν ὀφθαλμόν, καὶ ὁξέως μετ' αὐτοῦ βλέπομεν, τὸν πληξαι τοῦτον ἐκ συμβάσεως ἐρχόμενον, καὶ ὁση δύναμις, πᾶν κάρφος κωλύομεν ἐξ αὐτοῦ.

Ὡς οὐ τέχεται χιὼν φλόγα, ἡ ὕδωρ πῦρ γεννήσει, ἡ ῥάμνος σύκα· οὕτως οὐκ ἐλευθερωθήσεται παντὲς ἀνθρώπου καρδία δαιμονικῶν λογισμῶν, καὶ λόγων, καὶ ἔργων, μὴ καθάρασα τὰ ἐνδόν, καὶ νῆψιν σὺν εὐχῇ Ἰησοῦ συνάψασα, καὶ ταπεινώσιν καὶ ψυχικὴν ἡσυχίαν κατορθοῦσα· καὶ ἐπειγομένη σὺν προθυμίᾳ πολλῇ καὶ ὁδεύουσα· ἀλλ' ἀνάγκη στερεῦσαι τὴν ἀπρόσεκτον ψυχὴν παντὸς ἀγαθοῦ καὶ τελείου νοήματος, ὡς ἡμίονον ἄκαρπον· ἡ οὐκ ἐστὶ σύνεσις πνευματικῆς φρονήσεως. ὄντως εἰρήνη ἐστὶ τῆς ψυχῆς, τὸ γλυκὺ πρᾶγμα καὶ ὄνομα Ἰησοῦ, καὶ κένωσις νοημάτων ἐμπαθῶν.

Ὅταν κακῶς συμφωνήσῃ ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος, τότε ἄμφω οἰκοδομοῦσι πόλιν κενοδοξίας, καὶ πύργον ὑπερηφανίας, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κατοικοῦντας ἀσεβεῖς λογισμούς. ὁ δὲ Κύριος, τῷ φόβῳ τῆς γεέννης τὴν ὁμοφωσίαν αὐτῶν συγχέει τε, καὶ διαιρεῖ, ἀλλότριά τε καὶ ἐναντία τῷ σώματι τὴν κυρίαν ψυχὴν λαλεῖν τε, καὶ φρονεῖν ἀναγκάζων· ἐξ οὗ * φόβος καὶ διαμερισμὸς συμβαίνει, διὰ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἐχθραν εἰς Θεὸν εἶναι, καὶ τῷ τοῦ Θεοῦ νόμῳ μὴ ὑποτάσσεσθαι.

Τὰ καθ' ἡμέραν ἡμῶν ἔργα, δεῖ σταθμίζειν καθ' ὥραν, καὶ προσέχειν, καὶ κοῦφα ὁση δύναμις ἐπάναγκες ποιεῖν τῇ ἐσπέρᾳ διὰ τῆς μετανόιας· εἶγε βουλόμεθα σὺν Χριστῷ τῆς κακίας περιγενέσθαι. καὶ σκοπεῖν δεῖ, εἰ κατὰ Θεὸν τελοῦμεν πάντα τὰ αἰσθητά, καὶ φαινόμενα ἡμῶν ἔργα, κατ' ἐνώπιον Θεοῦ, καὶ διὰ Θεὸν μόνον· ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἀλόγως κλεπτῶμεθα.

ρκα.

ρκε.

ρκγ.

ρκεδ.

ρκεδ.

ρκε.	Ἐὰν γὰρ τὸ καθ' ἑκάστην κερδαίνωμεν, σὺν Θεῷ, ἐκ τῆς νήψεως ἡμῶν, οὐκ ὀφείλομεν ἀδιαφόρως ἀναστρέφεσθαι, καὶ ζημιουῖσθαι διὰ πολλῶν συντυχιῶν ἐπισφαλῶν· ἀλλὰ μᾶλλον καταφρονεῖν δεῖ τῶν ματαίων, διὰ τὸ ἐράσμιον, καὶ γλυκὺ τῆς ἀρετῆς κέρδος, καὶ κάλλος.	ἐπιμελείας τύχοι· καὶ ἐὰν τὸ πρακτικὸν ἡμῶν τοῦ νοῦς ἐν θερμῇ σπουδῇ πάλιν στήσωμεν.	
ρκς'.	Δικαίως κατὰ φύσιν ὥς περ ἐκτίσθη ὑπὸ Θεοῦ, ὀφείλομεν κινεῖν τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς. καὶ τὸν μὲν θυμὸν κατὰ τοῦ ἐκτὸς ἡμῶν ἀνθρώπου, καὶ τοῦ ὀφρεως σατάν. ὀργίξεσθε φησὶ κατὰ τῆς ἀμαρτίας· τουτέστιν ὀργίξεσθε ἑαυτοῖς, καὶ τῷ διαβόλῳ, φησὶν, ὅπως μὴ εἰς Θεὸν ἀμαρτάνητε· τὸ ἐπιθυμητικὸν δὲ κινεῖν χρὴ πρὸς τε Θεόν, καὶ ἀρετὴν. τὸ δὲ λογιστικὸν τούτοις ἀμφοτέροις μετὰ σοφίας τε, καὶ ἐπιστήμης τάξωμεν· διατάττεσθαι, νουθετεῖν, τιμωρεῖσθαι, καὶ ἄρχειν ὡς βασιλεὺς ἄρχει δούλων· καὶ τότε κατὰ Θεὸν ταῦτα ὁ λόγος ὁ ἐν ἡμῖν διακυβερεῖ, εἰ καὶ πρὸς τὸν λόγον τὰ πάθη στασιάζει· καὶ ἡγεμονεύειν τὸν λόγον τούτοις ἐπιστατήσωμεν. φησὶ γὰρ ὁ τοῦ Κυρίου Ἀδελφός· εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνὴρ, δυνατὸς χαλιναγωγεῖσθαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐπειδὴ ἀληθῶς φάναι, πᾶσα ἀνομία, καὶ ἀμαρτία, διὰ τῶν τριῶν τούτων ἐπιτελεῖται· καὶ πᾶσα ἀρετὴ τε, καὶ δικαιοσύνη, διὰ τῶν τριῶν πάλιν αὐτῶν συνίσταται.	Οὐ προβήσεται μυλικὸς ὄνος τοῦ κύκλου, ἐν ᾧ συνεδέθη· οὔτε νοῦς προβήσεται ἐν ἀρετῇ τελειοποιῶ, μὴ τὰ ἐνδον αὐτοῦ διορθωσάμενος. τυφλῶνται γὰρ αἱ ἐν τοῖς ἐνδον ὕμμοις, ἀδυνατῶν ἔρᾶν ἀρετὴν, καὶ φωτομαρμαρυγοῦντα τὸν Ἰησοῦν.	ρλ'.
		Ἴππος μὲν θρασὺς τις καὶ γαῦρος, ἐξάλλεται τερπνῶς ἐπιβάτην δεξάμενος. νοῦς δὲ τερπόμενος τερφθήσεται ἐν φωτὶ Κυρίου· εἰσδύνων εἰς τὰς πρῶτας νοημάτων ἐλευθερούμενος. πορεύσεται δὲ ἐκ δυνάμεως φιλοσοφίας νοῦ πρακτικῆς, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνανεύων, εἰς δυνάμιν ἄρρητον, ἄρρητων τε καὶ ἀρετῶν θεωρητικὴν, καὶ βάθος ὑψηλῶν τοῦ ἀπείρου, καὶ θείων ἐννοιῶν ἐν καρδίᾳ δεξάμενος, ὀφθήσεται αὐτῷ ὡς ἐφικτὸν καρδίᾳ ὁ Θεὸς τῶν Θεῶν. ὁ δὲ νοῦς ἐκπλαγείς, κυδαίνει ἀγαπητικῶς Θεὸν τὸν βλεπόμενον καὶ βλέποντα, καὶ διὰ τοῦτο κἀκεῖνο, σώζοντα τὸν εἰς αὐτὸν οὕτως ἐνατενίζοντα.	ρλβ'.
		Βυθὸν ὑψηλὸν κατόψεται γνωστικῶς ἡσυχία καρδιακὴ κατορθουμένη· καὶ ἐξαίτια παρὰ Θεοῦ ἀκουτισθήσεται οὗς ἡσυχίας νοῦς.	ρλγ'.
ρκζ'.	Τηνικαῦτα ὁ νοῦς σκοτίζεται, καὶ ἄκαρπος μένει, ἡνίκα ἢ λόγους κοσμικοὺς λαλήσῃ, ἢ κατὰ διάνοιαν δεξάμενος προσομιλήσῃ αὐτοῖς, ἢ εἰς αἰσθητὰ τινα τὸ σῶμα σὺν τῷ νῷ ματαίως ἐνασχοληθῇ, ἢ ματαιότησιν ὁ Μοναχὸς ἑαυτὸν ἐκδῶ. εὐθέως γὰρ καὶ παραυτὰ ἀπόλλυσι τὴν θέρμην, καὶ τὴν κατάνυξιν, καὶ τὴν ἐν Θεῷ παρρησίαν τε καὶ γνῶσιν. ὅσον γὰρ προσέχομεν τῷ νῷ, φωτιζόμεθα, καὶ ὅσον οὐ προσέχομεν, σκοτιζόμεθα.	Οδοιπόρος μὲν μακρὰν, καὶ δύσβατον, καὶ ἀργαλέαν ὁδὸν στείλασθαι ἐναρξάμενος, πλάνην τε ὑφορώμενος ἐν τῷ ὑποστρέφειν, σημεῖα τινα, καὶ ὁδηγοὺς ἐν ὁδοπορίᾳ αὐτοῦ καταπήξεται· ῥαδίαν αὐτῷ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα ἐπάνοδον προξενούντα. λόγους δὲ ὁ νηφαλίως ὁδεύων στηλῶσεται ἀνὴρ, τοῦτο αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὑφορώμενος.	ρλδ'.
ρκη.	Ὁ γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὴν τοῦ νοῦ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν διώκων, καὶ ζητῶν, οὗτος ῥαδίως καταφρονήσει αἰσθητοῦ παντός, ἵνα μὴ μάτην κοπιᾷ· εἰδὲ παραλογίζεται τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, πικρῶς ὑπνώσει τῆς λήθης θάνατον· οὐ δὴ ἀπεύχεται μὴ ὑπνώσει ὁ Θεὸς Δαβὶδ. φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· εἰδοὶ καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἀμαρτία αὐτῷ ἐστίν.	Ἀλλὰ τῷ μὲν οδοιπόρῳ ἐπανακάμψαι, ὅθεν ἐξέβη, χαρὰς πρόξενον. νηφαλίῳ δὲ ἐπανακάμπτειν εἰς τὰ ὀπίσω, ὀλεθρὸς ψυχῆς λογικῆς, καὶ σημεῖον ἀποστασίας τῶν θεαρέστων ἔργων τε καὶ λόγων καὶ ἐννοιῶν· καὶ ἔξει ἐν καιρῷ ὕπνου ψυχῆς θανατηφόρου τοὺς λογισμοὺς ὡς κέντρα διεγείροντας αὐτὸν τῇ ὑπομνήσει τοῦ πολλοῦ καύρου, καὶ ῥαθυμίας τῆς ἐξ ἀμελείας αὐτῷ συμβάτης.	ρλέ.
ρκθ'.	Ἐρχεται δὲ ὁ νοῦς ἐξ ἀμελείας εἰς τὴν ἰδίαν πάλιν τάξιν καὶ νῆψιν, εἴπερ αὐθις	Ἐν θλίψεσι, καὶ ἐν ἀπογνώσεσι, καὶ ἀπελπισμοῖς περιπεσόντας ἡμᾶς, χρὴ ποιεῖν ἐν ἑαυτοῖς τὸ τοῦ Δαβὶδ, ἐκχέειν τὴν καρδίαν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὴν δέησιν καὶ τὴν θλίψιν ἡμῶν, ὡς ἐστι, Κυρίῳ ἀναγγέλλειν. ἐξομολογούμεθα γὰρ τῷ Θεῷ, ὡς δυναμένῳ σοφῶς τὰ καθ' ἡμᾶς διοικῆσαι· καὶ τὴν θλίψιν, εἰ ἐπὶ συμφέροντι, ποι-	

ἦται ῥαδίαν· καὶ ῥύτασθαι ἡμᾶς τῆς ὀλε-
θρίας καὶ φθαρτικῆς λύπης.

ρλς'. Θυμὸς γὰρ κατὰ ἀνθρώπων παρὰ φύσιν
κινούμενος, καὶ λύπη οὐ κατὰ Θεόν, καὶ
ἀκηδία, φθαρτικὰ ὁμοίως εἰσὶ τῶν ἀγαθῶν
τε καὶ γνωστικῶν λογισμῶν· ἃ ὁ Κύριος
τῇ ἐξομολογήσει σκορπίζων, χαρὰν ἐμποιεῖ.

ρλζ'. Λογισμοὺς δὲ ἐν καρδίᾳ, καὶ μὴ θελόν-
των ἡμῶν, παγέντας τε, καὶ ἰσταμένους,
ἐξαλείφειν πέφυκεν Ἰησοῦ εὐχὴ μετὰ νή-
ψεως, ἐκ βαθέων ἐννοίας καρδίας.

ρλη'. Κουφισμὸν δὲ καὶ χαρὰν, ἐν θλίψει πολ-
λῶν ἀλόγων λογισμῶν γενόμενοι, εὐρήσο-
μεν, ὅταν μεμφώμεθα ἑαυτοὺς ἐν ἀληθείᾳ
καὶ ἀπροσπαθῶς· ἢ τοῦ ἀναγγεῖλαι πάντα
καθάπερ ἀνθρώπῳ τῷ Κυρίῳ· καὶ πάντως
ἐκ τῶν δύο τούτων εὐρήσομεν ἀνάπαυσιν
ἐκ παντός.

ρλθ'. Εἰς εἰκόνα τοῦ νοῦ ὁ νομοθέτης Μωσῆς
λαμβάνεται παρὰ τῶν Πατέρων· ὃς Θεὸν
ὁρᾷ ἐν τῇ βάτῳ, καὶ τὸ πρόσωπον δοξάζε-
ται, καὶ Θεὸς Φαραὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν
Θεῶν καθίσταται· Αἴγυπτόν τε μαστίζει,
καὶ ἐξάγει τὸν Ἰσραὴλ, καὶ νομοθετεῖ ἅτι-
να τροπικῶς λαμβανόμενα κατὰ πνεῦμα,
τοῦ νοῦ εἰσὶ ἐνεργήματα καὶ προτερήματα.

ρμ'. Εἰκὼν δὲ τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώπου, Ἀαρὼν
ὁ ἀδελφὸς τοῦ νομοθέτου. ἐγκλήσεις οὖν
μετὰ θυμοῦ ὡς Μωσῆς πταίσαντι τῷ Ἀα-
ρῶν, καὶ ἡμεῖς εἰσφέροντες λέγωμεν· τί ἡ-
δίκησέ σε Ἰσραὴλ, ὅτι ἐσπευσας ἀποστη-
σαι αὐτοὺς ἀπὸ Κυρίου Θεοῦ ζώντος Παν-
τοκράτορος;

ρμά'. Παρέδειξε γὰρ ἡμῖν ὁ Κύριος σὺν πᾶσιν
ἄλλοις ἀγαθοῖς καὶ τοῦτο, ὅτε ἐμελλεν ἀ-
ναστήσειν τὸν Λάζαρον ἐκ τῶν νεκρῶν, τὸ
ἀναστέλλειν διὰ ἐμβριμήσεως τὸ θηλυδρῶ-
δες καὶ διαχυτικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ στύφον
ἥθος· ζηλοῦν δ' οἶδε, φημί δὴ, τὸ αὐτομεμ-
φές, ἐκ φιλαυτίας, ἐκ κενοδοξίας, καὶ ὑπε-
ρηφανίας τὴν ψυχὴν λυτροῦσθαι.

ἐν ἄλλ
στη-
λοῦν.

ρμβ'. Ὡς περ οὖν ἄτερ πλοίου μεγάλου θαλάτ-
τιον πέλαγος περάται οὐ δυνατόν, οὕτως ἀ-
δύνατον ἐκδιῶξαι προσβολὴν λογισμοῦ πο-
νηροῦ, χωρὶς ἐπικλήσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

ρμγ'. Ἀντίρρησις μὲν φημοῦν, ἐπικλήσις δὲ δι-
ώκειν ἐκ καρδίας εἴωθε τοὺς λογισμούς· ἢ
γὰρ προσβολὴ μορφωθείτα ἐν φαντασίᾳ αἰ-
σθητοῦ πράγματος ἐν τῇ ψυχῇ, οἷον τὸ τοῦ
λυπήσαντος ἡμᾶς πρόσωπον, ἢ κάλλους φαν-
τασία γυναικείου, ἢ χρυσαίου, ἢ ἀργυρίου,

ἐν καθ' ἐν τούτων εἴπερ γένηται ἐν τῇ διχ-
νοίᾳ ἡμῶν, εὐθέως ἐλέγχονται οἱ τῆς μνη-
σικακίας, καὶ πορνείας, καὶ φιλαργυρίας
φαντάσαντες τὴν καρδίαν λογισμοί. καὶ εἰ
μὲν πεπειραμένος ὁ νοῦς ἡμῶν, καὶ πεπαι-
δευμένος ὑπάρχει, ἐν ἔξει ὢν τῆς τοῦ νοῦ
τηρήσεως, καὶ τοῦ καθαρῶς καὶ ἐν αἰθρίᾳ
βλέπειν τὰς θελκτικὰς φαντασίας τε καὶ
ἀπάτας τῶν πονηρῶν, εὐκόλως εὐθὺς ἐξ ἀ-
ναδόσεως καὶ ἀντιρρήσεως, καὶ εὐχῆς Ἰη-
σοῦ Χριστοῦ, σθεννύει τὰ πεπυρωμένα βέ-
λη τοῦ διαβόλου· μὴ συγχωρῶν τῇ ἐμπαθεῖ
φαντασίᾳ συγκινῆται ἅμα αὐτῇ· καὶ τοὺς
ἡμῶν λογισμοὺς συμμορφωθῆναι τῷ ἰνδάλ-
ματι ἐμπαθῶς, ἢ προσλαλῆσαι φιλικῶς, ἢ
πολύνοϊαν, ἢ συγκατάθεσιν ποιῆσαι· ἐξ ὧν
ἐπακολουθοῦσιν ἀνάγκη τινί, ὡς ἡμέραις αἱ
νύκτες, τὰ πονηρὰ ἔργα.

Εἰ δὲ ἄπειρός ἐστιν ὁ νοῦς ἡμῶν ἐντρε-
χείας νήψεως, εὐθὺς μίγνυται τῷ φαντα-
σθέντι αὐτῷ ἐμπαθῶς, οἷον ἂν εἴη, καὶ δια-
λέγεται, πεύσεις λαμβάνων· ἀδίκους, καὶ
διδούς ἀποκρίσεις· καὶ τότε ἀναμίξ γίνονται
οἱ ἡμέτεροι λογισμοὶ τῇ δαιμονιώδει φαν-
τασίᾳ· αὐτῆς ἔτι μᾶλλον αὐξανομένης τε
καὶ πληθυνομένης, ἵνα ἐρασμία τε, καὶ ὡ-
ραία, καὶ ἀρέσκουσα καταφαίνηται τῷ προστι-
μένῳ νοῖ καὶ συλουμένῳ. καὶ ταῦτόν πά-
σχει τότε ὁ νοῦς, οἷον εἴπερ φανῇ κύων ἐν
πεδινῷ τόπῳ τινί, ἔνθα καὶ ἄρνες τινὲς τύ-
χωσιν, ὄντες ἄκακοι· καὶ τῷ ὀφθέντι αὐ-
τοῖς πολλάκις προστρέχουσιν, ὡς ἰδίᾳ μη-
τρὶ, μηδὲν ἐκ τῆς τοῦ κυνὸς πλησιάζσεως
κερδάναντες, ἢ μόνον τῆς ἐκείνου ἀκαθαρ-
σίας καὶ δυσωδίας ἀντιλαβέσθαι. τὸν αὐτὸν
δὴ τρόπον καὶ οἱ ἡμέτεροι λογισμοὶ προσ-
τρέχουσιν ἀπαιδεύτως πάσαις ταῖς δαιμονι-
καῖς ἐν νῷ φαντασίαις· καὶ ἀναμίξ, ὡς ἐ-
φην, γενόμενοι, ἐστὶν ἰδεῖν αὐτοὺς ἄμφω·
βουλομένους καταστρέφει τὴν Ἰλιούπολιν,
ὡς Ἀγαμέμνων τε, καὶ Μενέλαος. οὕτω
γὰρ καὶ οὗτοι βουλευόνται τί δεῖ γενέσθαι
τοῦ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν διὰ τοῦ σώματος τὸ
ῥαῖον αὐτοῖς καὶ ἡδὺ φανέν ἐξ ἀπάτης διὰ
τῆς δαιμονίας ἐισβολῆς. καὶ οὕτω δὴ λοι-
πὸν δημιουργοῦνται ἐνδόν τὰ τῆς ψυχῆς
πτώματα· ἀνάγκη ἔκτοτε καὶ ἐκτὸς αὐτὰ
ἐκφέρειν τὰ ἐνδόν τῆς καρδίας.

Εὐκόλον γάρ τι καὶ ἄκακον πρᾶγμα ὁ
νοῦς, ῥαδίως ἐπακολουθεῖν τοῖς φαντάσμα-
σι, καὶ πρὸς τὰς ἀνόμους φαντασίας δυσκά-
θεκτον, εἰμὴ ἔχει κωλύοντα αὐτὸν ἀεννάως,

ρμδ'.

ἐν
ἄλλ.
ἰθιμί-
τους.

βου-
λευο-
μένους

ρμέ.

καὶ χαλινουῶντα τὸν αὐτοκράτορα τῶν πα-
θῶν λογισμόν.

ρμς'. Θεωρία, καὶ γνώσις, ὁδηγοὶ ἀκριβοῦς
βίου, καὶ πρόξενοι πεφύκασι γίνεσθαι, διὰ τὸ
τὴν διάνοιαν ἐπαρθεῖσαν ταύταις, εἰς κατα-
φρόνησιν φθάσαι τῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν ἄλ-
λων αἰσθητῶν, καὶ ἡδέων τοῦ βίου, ὡς εὐ-
τελῶν.

ρμζ'. Βίος δὲ προσεκτικὸς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ
κατορθούμενος, πατὴρ γίνεται τῆς θεωρίας
καὶ γνώσεως πάλιν· γεννήτωρ δὲ ἀναβά-
σεων θεῶν, καὶ ἐννοιῶν σοφωτάτων, ἄρμο-
σθεὶς συζύγῳ τῇ ταπεινώσει, ὡς φησὶν Ἡ-
σαΐας ὁ θεὸς Προφήτης. ὅτι, οἱ ὑπομένον-
τες τὸν Κύριον, ἀλλάξουσιν ἰσχύν, περο-
βολήσουσι καὶ πετασθήσονται διὰ Κυρίου,
φησὶν.

ρμη'. Σκληρὸν καὶ χαλεπὸν τοῖς ἀνθρώποις κα-
ταφαίνεται τὸ ψυχικῶς ἡτυχάζειν ἀπὸ παν-
τὸς λογισμοῦ. καὶ ἔστιν ἄρα ὡς ἀληθῶς ἐρ-
γῶδές τε καὶ ἐπίπονον. οὐ γὰρ μόνοις ἐπα-
χθὲς τοῖς ἀμύητοις τοῦ πολέμου, τὸ ἀσώ-
ματον ἐν σωματικῷ οἴκῳ περικλείειν τε καὶ
περιορίζειν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πείραν εἰληφότες
τῆς ἔνδον ἀύλου μάχης· ὁ δὲ Κύριον Ἰη-
σοῦν διὰ συνεχοῦς εὐχῆς ἐνστερνισάμενος, οὐ
κοπιᾷσει κατακολουθῶν αὐτῷ κατὰ τὸν
Προφήτην· καὶ ἡμέραν ἀνθρώπου ὁ τοιοῦτος
οὐκ ἐπιθυμήσει, διὰ τὴν ὠραιότητα, καὶ τερ-
πνότητα, καὶ γλυκύτητα τοῦ Ἰησοῦ. καὶ
τοὺς κύκλῳ ἀσεβεῖς δαίμονας περιπατοῦν-
τας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ οὐ καταισχυνοῦν-
ται, λαλῶν αὐτοῖς ἐν πύλῃ καρδίας· καὶ
διὰ Ἰησοῦ κατὰ νώτων διώκων.

ρμθ'. Ἀναπτᾶσα ψυχὴ διὰ θανάτου ἐν ἀέρι,
ἐν πύλαις οὐρανίαις μεθ' ἐκυτῆς ὑπὲρ αὐ-
τῆς Χριστὸν ἔχουσα, οὔτε ἐκεῖ τοὺς ἐχθροὺς
αὐτῆς αἰσχυνοῦσεται, ἀλλὰ παρρησία, ὡς
νῦν, καὶ τότε λαλήσει ἐν πύλαις πρὸς αὐ-
τούς· μόνον ἕως ἐξόδου αὐτῆς μὴ ἐκκαλίστη
βοᾶν πρὸς Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ
Θεοῦ Υἱὸν ἡμέρας καὶ νυκτός· καὶ αὐτὸς
ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῆς ἐν τάχει, κατὰ
τὴν ἀψευδῆ αὐτοῦ καὶ θεῖαν ὑπόσχεσιν, ἣν
ἔφη περὶ τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας· ναὶ λέγω
ὑμῖν, ποιήσει· καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ παρούσῃ,
καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῆς ἐ-
ξοδόν.

ρν'. Τὴν νοσητὴν θάλατταν πλέων, θάρρει τῷ
Ἰησοῦ. ῥωνεῖ γὰρ ἔνδον ἐν σῇ καρδίᾳ μυ-
στικῶς τό, μὴ φοβοῦ πάλαις μου Ἰακώβ ὀλι-
γοστός Ἰσραήλ· μὴ φοβοῦ σκώληξ Ἰσ-

ραήλ, ἐγὼ ὑπεραπίζω σου. εἰ οὖν ὁ Θεὸς
ὑπὲρ ἡμῶν, τίς πονηρὸς καθ' ἡμῶν; ὅς γε
μεμακάρικε καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ νενο-
μοθέτηκεν, ὡς ταῖς καθάραις καρδίαις ὁ
γλυκύς Ἰησοῦς, καὶ καθαρὸς μόνος ἐπιβαί-
νειν θεϊκῶς, καὶ ἐνοικεῖν θέλων. διὸ μὴ ἀ-
ποστῶμεν, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, γυμνα-
ζόμενοι τὸν νοῦν πρὸς εὐτέβειαν. ἀληθῶς
γὰρ εὐτέβεια· εἰκότως ἐρρήθη, ἡ ῥιζοῦεν ἐκ-
τρίλλουσα τὰ τοῦ πονηροῦ σπέρματα. αὕτη
εὐτέβεια, αὕτη οἶμος τοῦ λόγου, τουτέστιν
ὁδὸς τοῦ λογικοῦ, ἣται ὁδὸς λογισμοῦ. καθ'
Ἑλληνικὴν δὲ Ἀτθίδα διάλεκτον, οἶμος
καὶ κέλευθος ἡ ὁδὸς λέγεται, ὅ ἐστι λογι-
σμός.

ρνα'. Ἐπὶ πλήθει κατατρυφήσει εἰρήνης κατὰ
Δαβὶδ, ὅς οὐ λαμβάνει πρόσωπον ἀνθρώπου,
κρίνων ἀδικίαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ἥτοι μορ-
φὰς μὴ λαμβάνων τῶν πονηρῶν πνευμά-
των· καὶ διὰ τῶν μορφῶν λογιζόμενος τὴν
ἀμαρτίαν· καὶ κακῶς κρίνων καὶ δικάζων
ἐν γῇ τῆς ἰδίας καρδίας, τῇ ἀμαρτίᾳ τὰ
δίκαια διδούς. ἀνθρώπους γὰρ καὶ τοὺς δαί-
μονας οἱ μεγάλοι καὶ γνωστικοὶ Πατέρες,
ἐν τισὶ συγγραφαῖς αὐτῶν ἐκάλεσαν, διὰ τὸ
λογιστικόν· ὅλον ἐστὶ καὶ τὸ Εὐαγγελικόν,
ἐνθα φησὶν ὁ Κύριος, ὅτι πονηρὸς ἄνθρωπος
τοῦτο ἐποίησε, καὶ τῷ σίτῳ τὰ ζιζάνια
κατέμιξεν. οὐκ ἔστιν ἀντίρρησις ταχὺ ἀπὸ
τῶν ποιούντων τὸ πονηρόν. τούτου δὴ χά-
ριν καὶ καταναλισκόμεθα ὑπὸ τῶν λογι-
σμῶν.

ρνε'. Νοῦ προσοχὴν ἀρξάμενοι πολιτεύεσθαι,
εἰ μὲν ἀρμόττωμεν νήψει ταπεινώσιν, καὶ
τῇ ἀντίρρῃσει εὐχὴν συγκολλῶμεν, τὴν ὁ-
δὸν τῆς * μετανοίας καλῶς ὁδεύσομεν, ὡς-
περ μετὰ λαμπάδος φωτὸς τοῦ προσκυνη-
τοῦ καὶ ἁγίου ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ,
τὸν οἶκον ἡμῶν τῆς καρδίας ἐκ πονηρίας
φιλοκαλοῦντες καὶ σαροῦντες, κοσμοῦντές τε
καὶ ἐκκαθαίροντες. εἰ δὲ μόνον ἐν νήψει ἡ-
μετέρᾳ, ἢ προσοχῇ θαρρήσμεν, ταχέως
παρὰ τῶν ἐχθρῶν ὠθούμενοι, ἀνατραπέντες
πεσούμεθα, καὶ καταβαλοῦσιν ἡμᾶς οἱ δο-
λομηταὶ καὶ δολιώτατοι· καὶ τοῖς ἀμφι-
βλήστοις αὐτῶν τοῖς πονηροῖς ἐνθυμίαις,
πλειόνως ἐμπλακητόμεθα, ἢ καὶ σφαγῆσώ-
μεθα εὐχερῶς ὑπ' αὐτῶν, τὸ κραταῖν δόρυ
οὐκ ἔχοντες Ἰησοῦ Χριστοῦ Ὀνομα. μόνον
γὰρ τὸ σεβάσμιον τοῦτο φάσανον πυκνῶς *
ἄγαν στρεφόμενον ἐν μονοτρόπῳ καρδίᾳ,
οἷδε συστρέφειν καὶ κατακόπτειν αὐτούς, κα-

* δια-
νοίας.

* ἐν ἁλλ.
ἀνα-
στρεφόμενον.

ταρλέγειν τε καὶ ἀποκρύπτειν, ὥσπερ καλὰ-
μην πύρ.

ρνγ'.
ἐν ἄλλ.
ἔργον.
* Ὅριον μὲν νήψεως ἀδιαλείπτου, ἥτοι
ψυχῆς ὀνησις καὶ κέρδος μέγα, τὸ ὁρᾶν εὐ-
θὺς σχηματιζομένας τὰς τῶν λογισμῶν ἐν
νῷ φαντασίας· ἀντιρρήσεως δέ, τὸ διελέγ-
χειν καὶ δηλοῦν τὸν πειρώμενον εἰσελθεῖν
λογισμὸν ἐν τῷ αἰερί τοῦ νοῦς ἡμῶν διὰ
φαντασίας αἰσθητοῦ τινὸς πράγματος· τὸ δὲ
σθεννύον καὶ διαλύον τῶν ἀντιπάλων εὐ-
θέως πᾶν νόημα, πάντα λόγον, πᾶν φάν-
τασμα, πᾶν εἶδωλον, πᾶσαν στήλην πονη-
ράν, ἐστὶν ἡ τοῦ Κυρίου ἐπίκλησις. καὶ ἡ-
μεῖς γὰρ αὐτοὶ ἐν νῷ βλέπομεν τὴν κατὰ
κράτος αὐτῶν ἥτταν τὴν διὰ Ἰησοῦ τοῦ
μεγάλου Θεοῦ ἡμῶν, καὶ τὴν ἡμῶν τῶν
ταπεινῶν, καὶ εὐτελῶν, καὶ ἀχρείων ἐκ-
δίχησιν.

ρνδ'.
* Ὅτι πάντες οἱ λογισμοὶ οὐδὲν ἕτερον εἰ-
σὶν, ἀλλ' ἡ φαντασίαι μόναι αἰσθητῶν καὶ
κοσμικῶν πραγμάτων, οἱ πολλοὶ ἀγνοοῦμεν.
εἴπερ δὲ χρονίσωμεν ἐν εὐχῇ νηφόντως, στε-
ρίσκει μὲν εὐχὴ τὴν διάνοιαν πάσης ὑλώ-
δους φαντασίας λογισμῶν πονηρῶν γνω-
ρῖζει δὲ αὐτῇ καὶ τοὺς λόγους τῶν πολε-
μίων, καὶ τὸ μέγα κέρδος εὐχῆς τε καὶ νή-
ψεως· πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοή-
σεις, καὶ ἀνταπόδοσιν ἀμαρτωλῶν νοητῶν,
νοητῶς καὶ αὐτὸς ὄψει, καὶ κατανοήσεις,
φησὶ Δαβὶδ ὁ θεὸς μελωδός.

ρνε'.
Μνημονεύσωμεν, εἰ δυνατόν, τοῦ θανάτου
ἀδιαλείπτως· δι' ἧς μνήμης φροντίζων ἀπό-
θεις, ματαιοτήτων τε πασῶν ἐν ἡμῖν γεν-
νᾶται, φυλακὴ τε νοῦς, καὶ διηνεκῆς δέησις·
ἀπροσπάθεια τοῦ σώματος, βδέλυξις ἀμαρ-
τίας· καὶ σχεδὸν εἰπεῖν εἰ δεῖ τάληθές, πᾶ-
σα ἀρετὴ νάουσα ἐκ ταύτης ἐκδύζεται. διὸ
ὡς τῇ ἰδίᾳ πνοῇ, εἰ δυνατόν, τῷ πράγματι
χρησώμεθα.

ρνς'.
κενω
θεῖσα.
Καρδιά * ξενωθείσα φαντασιῶν τελείως,
νοήματα τέτρεται μέσον αὐτῆς σκιρτῶντα,
θεῖά τε καὶ μυστηριώδη· ἐν τρόπον σκιρτῶ-
σιν ἰχθύες, καὶ ἐγκυβιστῶσι δελφίνες γαλη-
νιώτης θαλάσσης. καὶ ριπίζεται μὲν θάλατ-
τα ὑπὸ λεπτῆς αὔρας, ἄβυσσος δὲ καρδίας
ὑπὸ Πνεύματος Ἁγίου· ὅτι δὲ, φησὶν, ἐστὶ
υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ Πνεῦμα τοῦ
Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, κρίζον,
ἀββᾶ ὁ Πατήρ.

ρνζ'.
* Ἀπορήσει καὶ διχονοήσει πᾶς Μοναχός,
πνευματικοῦ ἔργου πρὸ νήψεως νοῦ λαβέ-
σθαι ἢ οὐκ εἰδώς τὸ ταύτης κάλλος· ἢ εἰ-

δὼς μὲν, δι' ἀμέλειαν δὲ μὴ δυνάμενος· τῆς
δὲ ἀπορίας ἀναμφιβόλως λυθήσεται, νοῦς
τήρησιν ἐπιβάς· ἢ ἐστὶ καὶ λέγεται διανοη-
τικὴ φιλοσοφία ἢ πρακτικὴ φιλοσοφία νοῦς·
ὡς τὴν ὁδὸν εὐρηκώς, ἢ εἶπεν· ἐγὼ εἰμι ἡ
ὁδός, καὶ ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωὴ.

Πάλιν ἀπορήσει ὁρῶν ἄβυσσον λογισμῶν,
καὶ πλῆθος νηπίων Βαβυλωνίων. ἀλλὰ καὶ
ταύτην λύει τὴν ἀπορίαν Χριστός, εἶγε τῇ
βάσει τῆς διανοίας διηνεκῶς ἐπ' αὐτὸν
ιστάμεθα. τὰ δὲ πάντα Βαβυλώνια νήπια,
ἐν τῇ πέτρᾳ ταύτῃ ἐδαφιοῦντες ἐναποκρούο-
μεν· πληροῦντες κατὰ τὸ λόγιον τὴν ἐπιθυ-
μίαν ἡμῶν ἐξ αὐτῶν. ὅς, γὰρ φησι, φυλάσ-
σει ἐντολήν, οὐ γινώσκεται ῥῆμα πονηρόν·
χωρὶς γὰρ ἐμοῦ, ἔφη, οὐ δύνασθε ποιεῖν
οὐδέν.

Οὗτος ἀληθινὸς τῷ ὄντι Μοναχός, ὁ νη-
ψιν κατορθῶν· καὶ οὗτος ἀληθινὸς νηφά-
λιος, ὁ ἐν καρδίᾳ ὢν Μοναχός.

Συμπαρεκτείνεται ἐν ἀνθρώποις ὁ βίος
ἐν ἐνιαυτοῖς, ἐν μηνσίν, ἐν ἐβδομάσιν, ἐν τε
ἡμέραις καὶ νυξί, καὶ ὥραις, καὶ στιγμαῖς
ἀνακυκλούμενος. τούτοις ἄρα ἐχρῆν καὶ ἡ-
μᾶς συμπαρεκτείνειν τὰς ἐναρέτους ἐργα-
σίας, φημί δὴ τὴν νηψίν τε, καὶ εὐχήν,
καὶ τὴν τῆς καρδίας ἡδύτητα, ἐπὶ ἐμμελεῖ
ἡσυχίᾳ μέχρις ἐξόδου ἡμῶν.

Ἐπελεύσεται ὥρα ἐφ' ἡμᾶς ἡ τοῦ θανά-
του, ἐλεύσεται· καὶ διαφυγεῖν οὐ δυνατόν.
καὶ εἴθε ὁ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ αἵρος ἄρ-
χων τότε ἐρχόμενος, εὐρήσοι τὰ ἡμῶν ἀνο-
μήματα ὀλίγα τε καὶ εὐτελῆ, ἵνα μὴ ἐλέγ-
ξη ἀληθεύων· καὶ τότε κλαύσομεν ἀνωφε-
λῇ. ἐκεῖνος γὰρ ὁ δοῦλος, ὁ γνοὺς τὸ θέ-
λημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ποιήσας· ὡς
δοῦλος, δαρήσεται πολλὰς, φησὶ.

Οὐαὶ τοῖς ἀπολωλεκόσι τὴν καρδίαν, φη-
σί· καὶ τί ποιήσουσιν, ὅταν ἐπισκέψηται
Κύριος; διὸ σπουδαστέον ἡμῖν, ἀδελφοί.

Τοῖς ἀπλοῖς καὶ ἀπαθεστέροις δὴθεν λο-
γισμοῖς, οἱ ἐμπαθεῖς παρέπονται, καθὼς εὐ-
ρομεν πολυχρονίῳ τε πείρᾳ, καὶ παρατηρή-
σει· καὶ οἱ πρῶτοι, εἰσόδος τῶν δευτέρων γί-
νονται, καὶ τῶν ἐμπαθῶν οἱ ἀπαθεῖς.

Τῷ ὄντι γὰρ διχῇ τέμνεσθαι δεῖ τὸν ἄν-
θρωπον τῇ προαιρέσει· καὶ ἐπινοῖα σοφω-
τάτῃ, σχίζεσθαι χρῆ, ὡς ἔφη· καὶ ἐχθρὸς
αὐτὸς ἑαυτοῦ εἶναι ἀκατάλλακτος προσήκει
ἀληθῶς. οἶαν οὖν τις διαθέσιν διόλου ἔχων
ἀνθρώπῳ τινὶ δεινῶς ἄγαν. καὶ πολλάκις
ἐκθλίψαντί τε, καὶ ἀδικήσαντι, οὕτως, ἢ

ρνη.

ρνηθ'.

ρζ'.

ρζα'.

ρζβ'.

ρζγ'.

ρζδ'.

καὶ πολὺ πλεόν· εἶγε βουλόμεθα κατορθοῦσθαι τὴν μεγάλην τε καὶ πρώτην ἐντολήν· φημί δὴ τὴν Χριστοῦ πολιτείαν, τὴν μακαρίαν ταπεινῶσιν, τὴν ἐνσαρκον Θεοῦ βιοτήν· ὅθεν φησὶν ὁ Ἀπόστολος· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου; τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται. δεικνὺς δὲ, ὅτι τὸ ὑποτάξει τὸ σῶμα πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ θέλημα, τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστίν, ἔφη· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ Κυρίου παιδεύομεθα.

ρξέ. Ἀρχὴ μὲν καρποφορίας, ἄνθος· ἀρχὴ δὲ τηρήσεως νοῦ, βρωμάτων ἐγκράτεια καὶ πομάτων, καὶ παντοίων λογισμῶν ἄρνησις, καὶ ἀποχή, καὶ ἡσυχία καρδίας.

ρξζ. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ δυναμουμένοις, καὶ νήψει ἀσφαλείας τρέχειν ἀρξαμένοις, ὡς λαμπὰς ἡμῖν καταφαίνεται ἐν νοῖ πρώτον, παρ' ἡμῶν οἷα κρατουμένη χειρὶ νοῦ, καὶ ὁδηγούσα ἡμᾶς εἰς τρίβους διανοίας· ἔπειτα ὡς σελήνη παμφαῆς ἐν στερεώματι καρδίας περιπολοῦσα· μετέπειτα δὲ φαίνεται ἡμῖν ὡς ἥλιος, ὁ Ἰησοῦς δικαιοσύνην ἡλιοβολῶν· δηλονότι δεικνὺς ἑαυτόν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὀλοφανῆ φῶτα τῶν θεωρημάτων.

ρξζ'. Ταῦτα γὰρ ἀποκαλύπτει μυστικῶς νῷ ἐπιμόνῳ τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ τῇ φασκούσῃ· καὶ περιτεμείθε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν. καὶ ὡς εἰρηται, ἐννοίας ἐξαισίους διδάσκει ἀνθρώπον νήψις ἢ σπουδαία. τὸ γὰρ Θεῖον ἀπροσωπώληπτον. ὅθεν φησὶν ὁ Κύριος· ἀκούετε μου, καὶ συνίετε· ὅς γὰρ ἂν ἔχη, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅς δὲ μὴ ἔχη, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν, πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν. πολλῷ οὖν μάλλον αὐτῷ αἱ ἀρεταὶ συνεργήσουσιν.

ρξή. Οὐ περιπατήσει πλοῖον πολλὰ μίλια ὕδατων χωρὶς· καὶ νοῦ τήρησις οὐδόλως προβήσεται χωρὶς νήψεως σὺν ταπεινώσει, καὶ εὐχῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ διόλου.

ρξθ. Οἴκου θεμέλιος λίθοι· ταύτης δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ θεμέλιοι, καὶ ὁροφος τὸ προσκυνητὸν ὄνομα καὶ ἅγιον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ εὐχερῶς μὲν ναυαγήσει κυβερνήτης ἄφρων ἐν καιρῷ κλύδωνος, τοὺς μὲν ναύτας ἐκδιώξας, τὰς δὲ κώπας καὶ τὰ ἱστία ἐν τῷ πελάγει ρίψας, αὐτὸς δὲ καθεύδων· εὐχερέστερον δὲ καταποντισθήσεται ψυχὴ ἐκ δαιμόνων, νήψεως ἀμελοῦσα, καὶ τοῦ προσ-

καλεῖσθαι ἐν ταῖς προσβολαῖς ἀρχομέναις Ἰησοῦ Χριστοῦ ὄνομα.

Ὁ οἶδαμεν, γράφοντες λέγομεν· καὶ ἔω-ράκαμεν τὴν ὁδὸν διαβαίνοντες, μαρτυροῦμεν τοῖς θέλουσιν, εἶγε λήψεσθαι τὰ εἰρημένα βουλευθήσεσθε· ὅτι αὐτὸς εἰρηκεν· ἐὰν μὴ τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐκδηληθήσεται ἐξω ὡς τὸ κλημα, καὶ συνάγουσιν αὐτό, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται, ὁ δὲ μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ὡς γὰρ λάμψαι ἥλιον φωτὸς ἄτερ οὐ δυνατόν, οὕτω καθαρθῆναι καρδίαν ῥύπου λογισμῶν ἀπωλείας ἀδύνατον, χωρὶς εὐχῆς Ἰησοῦ Ὀνόματος. εἰ δὲ ἀληθές, ὡς ὁρῶ, τοῦτο, ὡς τῇ ἰδίᾳ πνοῇ χρητῶμεθα. τὸ μὲν γὰρ, φῶς· οἱ δὲ, σκότος· καὶ ὁ μὲν, Θεὸς καὶ δεσπότης· οἱ δὲ, * δοῦλοι δαιμόνων.

Φωτοτόκος, καὶ ἀστραπητόκος, καὶ φωτοβολός, καὶ πυρφόρος, ἡ τοῦ νοῦ φυλακὴ προσφυῶς καὶ φερωνύμως καλεῖσθαι. ὑπερέχει γὰρ, τάληθ' φάναι, ἀπείρων σωματικῶν καὶ πολλῶν ἀρετῶν. τούτου οὖν ἕνεκα τοῖς τιμίσις ὀνόμασι καλεῖν χρὴ τὴν ἀρετὴν ταύτην, διὰ τὰ ἐξ αὐτῆς τικτόμενα ἀγλαοφανῆ φῶτα· ἧς οἱ ἐρασθέντες ἐξ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀχρείων, καὶ βεβήλων, καὶ ἀγνώστων, ἀσυνέτων, καὶ ἀδίκων, δίκαιοι, εὐχρηστοί, καθαροί, ἅγιοι, καὶ συνετοὶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενέσθαι δύνανται· καὶ οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ μυστικὰ θεωρεῖν, καὶ θεολογεῖν· καὶ θεωρητικοὶ γενόμενοι, τῷ ἀκραίφνεστάτῳ, καὶ ἀπείρῳ φωτὶ τούτῳ διανήχονται, θίγουσί τε αὐτοῦ ἀρρήτοις θίξεσι, καὶ σὺν αὐτῷ κατοικοῦσίν τε καὶ πολιτεύονται· ἐπεὶ περ ἐγεύσαντο, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος· ὡς πληροῦσθαι σαφῶς ἐν τοῖς τοιοῦτοις πρωταγγέλοις, τὸ τοῦ Θεοῦ Δαβὶδ· πλὴν δίκαιοι ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ κατοικήσουσιν εὐθεὶς σὺν τῷ προσώπῳ σου. ὅντως γὰρ δὴ ὄντως οὗτοι μόνοι ἀτρεκῶς ἐπικαλοῦνται, καὶ ἐξομολογοῦνται τῷ Θεῷ· ᾧ καὶ φιλοῦσιν ὀμιλεῖν διὰ παντὸς ἀγαπῶντες αὐτόν.

Οὐαὶ τῷ ἔσω ἀπὸ τῶν ἐξω. σφόδρα γὰρ λυπηθήσεται ὁ ἐνδον ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν ἐξω αἰσθήσεων· καὶ λυπηθεὶς οὗτος, μάστιγι χρησέται κατὰ τῶν ἐξω αἰσθήσεων. ὁ πράξας τὰ ἐν τῷ * γράμματι, ἤδη ἐπέγνω τὰ ἐν τῷ θεωρήματι.

Ἐὰν ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος κατὰ τοὺς Πατέρας νήψῃ, δυνατός ἐστι φυλάξει καὶ τὸν ἐξω. πλὴν ὅτι ἡμεῖς τε καὶ οἱ κακουργᾶται δαίμονες, κοινῶς ἀμφω διαπραττόμε-

ρδ.

ἐν ἄλλ
δοῦλοι,
καὶ δαι
μονες.
ροδ.

ροδ'.

ἐν ἄλλ
τῷ πρᾶ
γματι.

ροδ'

θα τὰς ἀμαρτίας· καὶ οἱ μὲν, ἐν λογισμοῖς μόνον, ἤτοι ἐν φαντασιώδεσι ζωγραφίαις διασχηματίζουσιν ἐν νῷ, ὡς βούλονται, τὴν ἀμαρτίαν· ἡμεῖς δέ, καὶ διὰ λογισμῶν ἐνδοθεν, καὶ δι' ἔργων ἐξωθεν. παχύτητος γὰρ σωμάτων ἀποροῦντες οἱ δαίμονες, διὰ λογισμῶν μόνον, καὶ διὰ δολιότητος, καὶ ἀπάτης καὶ ἑαυτοῖς προξενούσι, καὶ ἡμῖν τὴν κόλασιν. εἰ γὰρ παχύτητος σώματος μὴ ὑστερίσκοντο οἱ ἀλιτῆρις, οὐδ' ἂν καὶ δι' ἔργων ἀμαρτάνειν ἐπαύοντο, εἰς τὸ ἀσθεῖν τὴν προαίρεσιν ἐτοιμὴν αἰεὶ διασώζοντες.

ροδ'. Εὐχὴ δὲ μονολόγιστος· κτείνει τε, καὶ ἐκτεφροῖ τὰς αὐτῶν ἀπάτας. δι' ἡμῶν γὰρ προσκαλούμενος Ἰησοῦς ὁ Θεός, καὶ Θεοῦ Υἱός, συνεχῶς καὶ ἀόκνως, οὐδόλως παραχωρεῖ τούτοις, οὔτε τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσβολῆς, ἣν δὴ καὶ προσβολὴν καλοῦσιν, ὑποδεῖξαι τῷ νῷ ἐν κατόπτρῳ τῆς διανοίας, οὐ μορφήν, οὔτε μὴν λόγους τινὰς λαλῆσαι τῇ καρδίᾳ. δαιμονιώδης δὲ μορφή μὴ εἰσδύνουσα ἐν καρδίᾳ, καὶ λογισμῶν, ὡς ἔφημεν, κενὴ ἔσται· ὅτι τῇ ψυχῇ διὰ λογισμῶν ὁμιλεῖν τε, καὶ ἐκδιδάσκειν τὴν κακίαν ἔθος αὐτοῖς λεληθότως.

ροέ'. Ἐξ εὐχῆς οὖν συνεχοῦς καθαρεῖται ὁ ἄνθρωπος τῆς διανοίας ἐκ νεφῶν σκοτεινῶν, ἐξ ἀνέμων πνευμάτων πονηρίας. καθαρεύοντος δὲ τοῦ καρδιακοῦ ἀέρος, ἀνένδεκτον μὴ λάμπειν ἐν αὐτῇ τὸ θεῖον φῶς Ἰησοῦ· εἰμῆτοιγε ὑπὸ κενοδοξίας, καὶ τύφου, καὶ φανητισμοῦ φυσώμεθα, καὶ κουφιζώμεθα εἰς τὰ ἀκίχητα, καὶ ἀδοξήθητοι πρὸς Ἰησοῦ εὐρισκόμεθα· διὰ τὸ μισεῖν Χριστὸν τὰ τοιαῦτα, τὸν τῆς ταπεινώσεως ὑποδείκτην.

ροσ'. Ἐχώμεθα τοίνυν εὐχῆς, καὶ ταπεινώσεως, τῶν δύο τούτων· ἅτινα κατὰ δαιμόνων σὺν νήψει ὀπλίζονται, οἷον μάχαιρα φλογίνῃ. ἔξεστι γὰρ ἡμῖν οὕτωγε * βιοῦσι, καθ' ἡμέραν καὶ καθ' ὥραν καρδιακῶς, καὶ μυστικῶς γηθομένως ἑορτάζειν.

ροζ'. Οἱ ὀκτὼ γενικώτατοι τῆς κακίας λογισμοί, ἐν οἷς περιέχεται πᾶς λογισμός, καὶ ἐξ ὧν πάντες τὴν γένεσιν ἔχουσιν, ὡς ἐκ τῆς Ἡρας τε καὶ τοῦ Διὸς πᾶς δαίμων ἐναγῆς Θεὸς Δαναῶν, κατὰ τοὺς ἐκείνων μύθους, πάντες ἀνέρχονται ἐν πύλῃ καρδίας· καὶ τὸν νοῦν εὐρόντες ἀφύλακτον, εἰς καθ' εἰς εἰσέρχονται ἐν ἰδίῳ καιρῷ. ὁπότερος δ' ἂν τῶν ὀκτὼ διαλογισμῶν, ἀναβάς ἐν καρδίᾳ εἰσέλθῃ, ἐσμὸν λογισμῶν αἰσχυρῶν εἰσάγει· καὶ οὕτω τὸν νοῦν σκοτίσας, ἐκ-

καλεῖ τὸ σῶμα προτρεπόμενος εἰς ἐργασίαν αἰσχυρῶν πράξεων.

ροή'. Ὁ τοίνυν τὴν κεφαλὴν τῶν τοῦ ὄψεως, καὶ δι' ἀντιρρήσεως θυμοειδοῦς διακεθύμοις ῥήμασι χρώμενος πῦξ βαλὼν δέμας, ἀπεκρούσατο τὸν πόλεμον. θλῶν γὰρ τὴν κεφαλὴν, ἐξέφυγε πολλοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, καὶ ἔργα πονηρότατα. καὶ τότε διαμένει ἀκύμαντος ἡ διάνοια, τοῦ Θεοῦ ἀποδεχομένου τὴν αὐτῆς ἐγγήγορσιν εἰς τοὺς λογισμοὺς. καὶ ἀντιδωρουμένου αὐτῇ εἰδέναι, πῶς δεῖ περιγενέσθαι τῶν ἀντιπάλων· καὶ πῶς χρὴ καθαίρεσθαι κατὰ μικρὸν τὴν καρδίαν ἐκ λογισμῶν κοινούντων τὸν ἐντὸς ἄνθρωπον· ὡς φησὶν ὁ Κύριος Ἰησοῦς· ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, πορνεῖται, μοιχεύεται, κάκεινα εἰσὶ τὰ κοινούντα τὸν ἄνθρωπον.

ροθ'. Οὕτως ἄρα δύναται ψυχὴ ἐν Κυρίῳ στήναι τῇ ἑαυτῆς εὐμορφίᾳ καὶ ὠραιότητι καὶ εὐθύτητι, ὡς ἐξ ἀρχῆς πρὸς Θεοῦ ἐκτίσθη, λίαν καλὴ τε, καὶ εὐθεῖα· καθὼς φησὶν ὁ μέγας τοῦ Θεοῦ θεράπων Ἀντώνιος· τῆς ψυχῆς τὸ νοερὸν κατὰ φύσιν ἐχούσης, ἀρετῇ συνίσταται. καὶ πάλιν εἶπε· τὸ γὰρ εὐθεῖον εἶναι τὴν ψυχὴν, τοῦτο ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν νοερὸν αὐτῇ ὡς ἐκτίσθη. καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις φησὶ· καθαρεύσωμεν τὴν διάνοιαν· ἐγὼ γὰρ πιστεύω, ὅτι καθαρεύσασα πανταχόθεν, καὶ κατὰ φύσιν ἐστῶσα, δύναται διορατικῇ γινομένη, πλεῖον καὶ μακρότερον βλέπειν τῶν δαιμόνων, ἔχουσα τὸν ἀποκαλύπτοντα Κύριον αὐτῇ· τάδε φησὶν ὁ κλεινὸς Ἀντώνιος, ὡς φησὶν ὁ μέγας Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ Ἀντωνίου βίῳ.

ροπ'. Πᾶς λογισμὸς φαντασίαν ἐν νῷ αἰσθητοῦ πράγματος ποιεῖ. νοῦς γὰρ ὢν ὁ Ἀσσύριος, οὐκ ἄλλως ἀπατᾶν ἐξισχύει, εἰμὴ χρήσεται τοῖς παρ' ἡμῶν αἰσθητοῖς καὶ συνήθεσι.

ροπα'. Ὡς οὐ δυνατόν ἄρα ὄρνεα διώκειν ἡμᾶς ἐν τῷ ἀέρι πετρωτά, ὄντας ἡμᾶς ἀνθρώπους, ἢ ἀνίπτασθαι ὡς περ κάκεινα, τοῦτο τῆς ἡμῶν φύσεως οὐκ ἐχούσης· οὕτως οὐ δυνατόν λογισμῶν ἀσωμάτων περιγενέσθαι δαιμονιωδῶν, χωρὶς εὐχῆς νηπτικῆς, καὶ συχνῆς· ἢ ἀτενῶς ἄγαν πρὸς Θεὸν ὄμμα νοῦ νήχεσθαι. εἰδὲ οὖν, γῆν * θηρᾶς.

ροπβ'. Ὡς ἀληθῶς ἄρα, εἰ περιβαλεῖν αἰσχυρὴν τοῖς λογισμοῖς θέλεις, καὶ ἡσυχάζειν εὐμενῶς, καὶ νήφειν τῇ καρδίᾳ μετ' εὐκολίας, Ἰησοῦ εὐχὴ κολληθήτω σῇ πνοῇ, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις γινόμενον ὅψῃ τοῦτο.

ρπγ'. Ὡς γὰρ ἐν ἀέρι γράμματα οὐ δυνατόν γραφῆναι. δεῖ γὰρ αὐτὰ εἰς τι σῶμα ζυεσθαι, ὅπως ἂν διαρκῆ σώζωνται. οὕτως ἐ τῇ κοπηρᾷ νήψει ἡμῶν τὴν εὐχὴν Ἰησοῦ Χριστοῦ κολλησώμεν· ἵνα ἡ τῆς νηφαλιότητος πάγκαλος ἀρετὴ διαρκῆς σὺν αὐτῷ διαμένῃ· καὶ δι' αὐτοῦ ἡμῖν εἰς τὸν αἰῶνα διατηρῆται ἀναφαίρετος.

ρπδ'. Κύλισον ἐπὶ Κύριον τὰ ἔργα σου, καὶ εὐρήσεις χάριν, φησὶν· ἵνα μὴ καὶ περὶ ἡμῶν λέγεται παρὰ τοῦ Προφήτου· ἐγγὺς εἰ σὺ Κύριε τοῦ στόματος αὐτῶν, πόρρω δὲ ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν. οὐδεὶς πάρεξ Ἰησοῦ ἕτερος σὴν καρδίαν σταθερῶς ἐκ παλῶν εἰρηνεύσει, εἰμὴ αὐτὸς Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τὰ πόρρω διεστῶτα συνάψας.

ρπέ'. Ὅμοιως ἀμφοτέρω τὴν ψυχὴν σκοτοῦσι, καὶ αἱ κατὰ διάνοιαν τῶν λογισμῶν ὁμιλῶνται, καὶ αἱ ἐξωθεν συντυχίαι, καὶ ἀργολογίαι, χρηὴ δὲ ἐκτρεπομένους τὴν τοῦ νοῦ βλάβην, ἀμφοτέρους ἀργολογεῖν ἀγαπῶντας, λυπεῖν, καὶ λογισμούς, καὶ ἀνθρώπους, δι' αἰτίαν εὐλογωτάτην κατὰ Θεόν· ἵνα μὴ σκοτιζόμενος ὁ νοῦς, χαυνώσῃ τὴν νῆψιν. ἐκ γὰρ λήθης σκοτούμενοι, τὸν νοῦν ἀπόλλυμεν.

ρπε'. Ὁ γὰρ πάση σπουδῇ τηρῶν τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, ἔχει διδάσκαλον τὸν ταύτης νομοθέτην Χριστόν, μυστικῶς αὐτῷ λαλοῦντα τὸ θέλημα αὐτοῦ. ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ Κύριος ὁ Θεός, φησὶν ὁ Δαβὶδ, τοῦτο ἐμφαίνων. τὴν δὲ τοῦ νοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἐπίσκεψιν, περὶ τοῦ νοητοῦ πολέμου δηλῶν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀντιληπτικὴν ὑπεράσπισιν, ἔλεγε· καὶ ἐρεῖ ἄνθρωπος, ἄρα ἔσται καρπὸς τῷ δικαίῳ; εἶτα ἐκ τῆς συζητήσεως σκέμμα ἄμφω ἐγκριθέν ἐμφαίνων, λέγει· ἄρα ἔστιν ὁ Θεὸς κρίνων αὐτούς, τοὺς πονηροὺς δαίμονας, ἐν τῇ γῇ τῆς καρδίας ἡμῶν· καὶ ἀλλαχοῦ φησί· προσελεύσεται ἄνθρωπος, καὶ καρδίᾳ βαθεῖα, καὶ ὑψωθήσεται ὁ Θεός· καὶ τότε αἱ πληγαὶ αὐτῶν, ὡς βέλη νηπίων, ἡμῖν λογισθῇσονται.

ρπζ'. Ἐν σοφίᾳ πεπαιδευμένοι τὴν καρδίαν αἱ διάγωμεν, κατὰ τὸν Ἱεροφάλην, αὐτὴν τὴν τοῦ Θεοῦ Πατρὸς δύναμιν, καὶ Θεοῦ σοφίαν, Χριστὸν Ἰησοῦν διηνεκῶς ἀναπνέοντες· εἰ δὲ ἐκ περιστάσεως τινὸς χαυνωθέντες, τῆς νοητῆς κατόλιγωρήσωμεν πράξεως, τῇ ἐξῆς πρῶτᾳ πάλιν τὴν ὁσφὺν τοῦ νοὸς καλῶς περισφίγξωμεν· καὶ κραταιώσ

τοῦ ἔργου πάλιν ἀφώμεθα· εἰδότες ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀπολογία, τὸ καλὸν ἐγνωκόσιν, ἂν μὴ αὐτὸ πράξωμεν.

Ὡς περ τὰ νοσοποῖα βρώματα, ἐμβληθέντα προσφάτως ἐν σώματι, ἐνοχλεῖ· ὁ δὲ φαγὼν, εὐθὺς τῆς βλάβης αἰσθανόμενος, θάπτον διὰ τινος ἐμέσας φαρμάκου ταῦτα, ἀπήμαντος διέμεινεν· οὕτω καὶ ὁ νοῦς, ὅταν πονηροὺς δεξάμενος λογισμοὺς καταπῇ, αἰσθηταὶ δὲ τῆς πικρίας αὐτῶν, εὐχὴ Ἰησοῦ ἐκ βαθέων καρδίας ἐπιβωμμένη, εὐκόλως τούτους ἐξεμεῖται, καὶ τέλεον ἀποβάλλεται, ὡς σὺν Θεῷ ἡ μάθησις, καὶ ἡ πείρα τῇ μαθήσει νενοσηκέναι περὶ τοῦ προκειμένου τοῖς νήφουσι παρέδωκεν.

Εἰς πνοὴν σὴν καὶ ῥίνας, ἔνωσον νῆψιν, καὶ Ἰησοῦ ὄνομα· ἡ μελέτην θανάτου ἀλάθητον, καὶ ταπεινώσιν. ὠφελεῖν γὰρ λίαν οἶδασιν τὰ ἀμφοτέρω.

Εἶπεν ὁ Κύριος· μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

Εἶπεν ὁ Κύριος· ὅς τις ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, ὑψωθήσεται· ὁ δὲ ὑψῶν ἑαυτόν, ταπεινωθήσεται. ἀπ' ἐμοῦ, φησί, μάθετε. ὁρᾷς ὅτι μάθησις ἔστιν ἡ ταπεινώσις; ἡ γὰρ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἔστιν. αὕτη δὲ ἔστιν ἡ ταπεινώσις. ὁ μὴ ταπεινὸς οὖν τῆς ζωῆς ἀπωλίσθησε, καὶ ἐν τῷ ἐναντίῳ δηλονότι εὐρεθήσεται.

Εἰ γὰρ πᾶσα ἀρετὴ διὰ ψυχῆς καὶ σώματος κτίζεται· κτίσμα δὲ Θεοῦ καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα, δι' ὧν ἡ ἀρετὴ, ὡς ἔφην, συνίσταται· πῶς οὐκ ἐσχάτως μαινόμεθα, ἐπ' ἄλλοτρίοις κόσμοις κομπάζοντες ψυχῆς τε καὶ σώματος, καὶ κενοδοξοῦντες, καὶ ὑπερηφανία ὡς ἐπὶ καλαμίνῃ ῥάβδῳ στηριζόμενοι· καὶ τὸν ἀπείρῳ μεγέθει Θεὸν ἡμῶν ὑπερέχοντα, κατὰ κορυφῆς ἡμῶν διεγείροντες, τὸ φρικτότατον, διὰ τὴν ἄγαν ἡμῶν ἀνομίαν τε καὶ ἄνοιαν; Κύριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται· καὶ ἀντὶ τοῦ μιμνεσθαι τὸν Κύριον ἐν ταπεινώσει, τῷ τοῦ Κυρίου δυσμενεῖ φιλιούμεθα ὑπερηφάνῳ δαίμονι, ἐκ κενοδόξου, καὶ ὑπερηφάνου φρονήματος. τούτου γὰρ ἕνεκεν, ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· τί γὰρ ἔχεις ὁ οὐκ ἔλαβες; μὴ σὺ σαυτὸν ἐκτίσας; εἰ δὲ σῶμα καὶ ψυχὴν, ἐξ ὧν, καὶ ἐν οἷς, καὶ δι' ὧν πᾶσα ἀρετὴ συνίσταται, πρὸς Θεοῦ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβὼν; Κύριος γὰρ ὁ τάδε σοὶ δωρούμενος.

ρπη.

ρπθ'.

ρψ'.

ρψα.

ρψβ'.

ρηγ'. "Ολως δὲ οὐκ ἄλλο τί ἐστὶ καθαρισμὸς καρδίας, δι' οὗ καὶ ταπεινώσις καὶ ἀγαθὸν ἅπαν ἐν ἡμῖν εὐρίσκεται καταβαίνον ἄνω-
θεν, εἰμὴ τὸ μηδὲν παραχωρεῖν τοὺς λο-
γισμοὺς προκύπτοντας εἰσελθεῖν ἐν τῇ ψυχῇ.

ρηδ'. Νοὺς γὰρ φυλακὴ συν Θεῷ, καὶ διὰ μό-
νον Θεὸν ἐν ψυχῇ ἐγγρονίσασα, φρόνησιν
παρέχει τῷ ἡγεμονικῷ ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν
ἀγωνίσμασιν. οὐκ ὀλίγην δὲ ἱκανότητα τῷ
μετόχῳ αὐτῆς χορηγεῖ ἐν τῷ οἰκονομεῖν τὰ
ἔργα καὶ τοὺς λόγους ἐν κρίσει εὐαποδέκτῳ,
κατὰ Κύριον.

ρηε'. Τὰ τοῦ ἱερέως δηλαδὴ ἐν τῷ παλαιῷ,
προτυπώματα καρδίας καθαρὰς ὑπῆρχον,
ἵνα καὶ ἡμεῖς πρόσχωμεν τῷ τῆς καρδίας
πετάλλῳ, μήπως ἐξ ἁμαρτίας μεμελάνωται,
ἵνα δάκρυσι καὶ μετανόῃ καὶ προσευχῇ
ἀποσμηχώμεν. εὐκόλον γάρ τι πρᾶγμα ὁ
νοῦς, καὶ πρὸς τὰς ἀνόμους ἐνθυμήσεις δυσ-
κάθεκτον· ὁμοίως κακαῖς τε καὶ ἀγαθαῖς
φάντασίαις λογιστικαῖς ἐξακολουθοῦν εὐ-
κόλως.

ρης'. Μακάριος ὢντως, ἐς οὕτω κεκολληται
Ἰησοῦ εὐχῇ ἐν διανοίᾳ, καὶ φωνεῖ αὐτὸν
ἀδιαλείπτως ἐν καρδίᾳ, ὥς περ ἦνται ὁ
ἄῤῥ τοῖς ἡμῶν σώμασιν, ἢ ὥς φλόξ κηρῷ.
καὶ διερχόμενος μὲν ἥλιος ὑπὲρ γῆν, ποιή-
σει ἡμέραν· τὸ δὲ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἅγιον
ὄνομα καὶ σεβάσιμον ἐν διανοίᾳ λάμπον
τῇ συνεχείᾳ, γεννήσει ἀναριθμήτους ἡλιοει-
δεῖς ἐννοίας.

ρηζ'. Καὶ διασκεδασθέντων μὲν νεφελῶν, ὁ
ἄῤῥ καθαρὸς δεικνύται· φαντασίαι δὲ παθῶν
ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ διασκεδασθεῖται, φεγγοειδῇ καὶ ἀστε-
ροειδῇ νοήματα γεννᾷ ἐν καρδίᾳ ἐκ παν-
τὸς πεφύκασι, τοῦ ἀέρος αὐτῆς διὰ Ἰησοῦ
φωτισθέντος. φησὶ γάρ ὁ Ἐκκλησιαστής·
οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, συνήσουσιν ἀλή-
θειαν, καὶ οἱ πιστοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν
αὐτῷ.

ρηή'. Εἰπέ τις τῶν Ἀγίων· μνηστικῶν μνη-
σικᾶται δαίμονας, καὶ ἐχθραίνων ἐχθραίνει
τῷ σώματι διὰ παντός. δόλιος φίλος ἢ σάρξ,
καὶ θεραπευομένη μερίζονως πολεμεῖ. καὶ
αὐθις ἐχθραν κτῆσαι πρὸς σῶμα, καὶ μά-
χην πρὸς κοιλίαν.

ρηθ'. Ἐν μὲν τοῖς ὀπισθεν λόγοις τοῖς ἐν τῇ
πρώτῃ καὶ δευτέρᾳ ἑκατοντάδι, τοὺς τῆς
ἱεράς νοῦ ἡσυχίας πόνους συνετάξαμεν, οὐχὶ
γεώργιον τῆς ἡμῶν διανοίας μόνον, ἀλλ'
ἅπερ καὶ οἱ τῶν θεοσόφων Πατέρων λόγοι

θεοὶ διδάσκουσιν ἡμᾶς περὶ νοῦ καθαρότη-
τος. νῦν δὲ μικρὰ εἰπόντες, ὅσον δεῖξαι τὸ
κέρδος τῆς τοῦ νοῦ φυλακῆς, τοῦ λέγειν
παυσόμεθα.

Δεῦρο δὴ λοιπὸν ἀκολουθεῖ μοι πρὸς τὴν
συνάφειαν τῆς μακαρίας τοῦ νοῦ τηρήσεως,
ὅστις ἂν εἴης ἐπιποθῶν ἐν πνεύματι, ἡμέ-
ρας ἰδεῖν ἀγαθὰς, καὶ ἐν Κυρίῳ διδάξω σε
ὁρωμένην ἐργασίαν, καὶ πολιτείαν νοερῶν
Δυνάμεων. οὐ γὰρ κορεσθήσονται Ἄγγελοι
ὑμνοῦντες τὸν Ποιητὴν, οὔτε ὁ νοῦς καθα-
ρῶς αὐτοῖς ἀμιλλώμενος. καὶ ὥς περ οἱ ἄν-
θρωποι οὐ φροντίζουσι περὶ τροφῆς· οὕτως οὐδὲ
οἱ ἐνυλοὶ ἄνθρωποι αὐτῆς φροντίζουσιν, εἴγε ἐν
οὐρανῷ ἡσυχίας νοῦ εἰσελεύσονται.

Ὡς περ οὖν αἱ ἄνω Δυνάμεις, οὐ φρον-
τίζουσι χρημάτων, ἢ κτημάτων· οὕτως οὔτε
οἱ τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν ἐκκαθάραντες, καὶ
ἐν ἑξεί τῆς ἀρετῆς γενόμενοι, οὐ μεριμνή-
σουσι περὶ κακώσεως τῶν πονηρῶν πνευμά-
των. καὶ ὥς ἐκεῖνοι φανερός τῆς εἰς Θεὸν
προκοπῆς ὁ πλοῦτος, οὕτω καὶ τοῖς τοιού-
τοις ὁ εἰς Θεὸν φανερός ἔρως, καὶ ἡ ἀγάπη·
ἢ εἰς τὸ Θεῖον ἀτένισίς τε, καὶ ἡ ἀνάδασις.
ἔτι δὲ ἐρωτικῶς τε καὶ ἀπλήστως τῇ ἀνα-
βάσει ἐπεκτεινόμενοι ἐκ γεύσεως θεοῦ καὶ
ἐκστασίου πέθου, οὐ σταθήσονται, μέχρι τὰ
Σεραφίμ φθάσωσιν· οὐδὲ κοπάσουσι τῆς τοῦ
νοῦ Νήψεως, καὶ ἐρωτικῆς ὑψώσεως, μέ-
χρις ἂν Ἄγγελοι γένωνται, ἐν Χριστῷ
Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Οὐκ ἐστὶν ἰδὸς ὑπὲρ ἰδὸν ἀσπίδος, καὶ βασι-
λίσκου· καὶ οὐκ ἐστὶ κακία ὑπὲρ κακίαν φι-
λαυτίας. τέκνα δὲ φιλαυτίας ἔχεις πετώ-
μενα, ἃ εἰσι ταῦτα· ἐπαινοὶ ἐν καρδίᾳ, αὐ-
ταρέσκεια, γαστριμαργία, πορνεία, κενδο-
ξία, φθόνος, καὶ ἡ κορωνὶς πάντων ὑπερη-
φανία· ἥτις κατασπᾶν ἐπίσταται οὐκ ἀνθρώ-
πους μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἀγγέλους ἐξ Οὐρα-
νῶν, καὶ ζόφον ἀντὶ φωτὸς περιβάλλειν.

Ταῦτά σοι Θεόδουλε, ὁ ἡσυχίας φερώνυ-
μος, εἰ καὶ τῆς πράξεως διέψευσαι. ἀλλ'
ἴσως * οὐχ ὅλον, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκεν, ὁ
ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι
αἰνούμενός τε καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ πάσης
λογικῆς φύσεως, Ἀγγέλων τε καὶ ἀνθρώπων,
καὶ πάσης κτίσεως, ἣν ἡ ἄρρητος Τριάς δε-
δημιούργηκεν, ὁ εἰς Θεός· οὐ καὶ ἡμεῖς τῆς
λαμπρᾶς Βασιλείας εὐχαῖς τῆς ὑπεράγνου
Θεοτόκου τύχοιμεν, καὶ τῶν Ὁσίων Πατέ-
ρων ἡμῶν ᾧ Θεῷ ἀκίχῃ, δόξα αἰώνιος.
Ἀμήν.

σ'.

σά.

σβ'.

σγ'.

* ἐν
ἀλλ.
οὐχ ἡ-
μῶν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

Εἰλω τῷ θεοπεσίῳ Πατρὶς μὲν ἡ Κωνσταντινούπολις, Καθηγητῆς δὲ ὁ θεῖος Χρυσόστομος· χρόνος δὲ, καθ' ὃν ἤκμασεν, ὁ τετρακοσιοστὸς τεσσαρακοστὸς δευτέρως. Εὐγενεὶα δὲ οὗτος, καὶ πλούτῳ περιρρεόμενος, καὶ Ἐπαρχος ἐχρημάτισε τῆς πατρίδος· εἶτα πᾶσι χαίρειν εἰπὼν, καὶ τὸ Σίναιον καταλαβὼν Ὅρος, τὸν ἀσκητικὸν ἡρετίσατο βίον. Πολὺς δ' ὢν τὴν σοφίαν τὴν τε καθ' ἡμᾶς, καὶ τὴν θύραθεν, διάφορα συγγράμματα καταλέλοιπε, πνευματικῆς σοφίας, καὶ ἀφράστου χάριτος γέμοντα. Ἐξ ὧν ἡμεῖς μελίττης τρόπον, ἀπανθισάμενοι τὸν τε περὶ Προσευχῆς λόγον τρισί, καὶ πεντήκοντα, καὶ ἑκατὸν

κεφαλαίους διειλημμένον, καὶ τὸν τὴν ἐπιγραφὴν, Ἀσκητικός, ἔχοντα· τούτοις καθάπερ τισὶ μελισσοῖς κηρίοις, τοὺς ἐντυχάζοντες δεξιούμεθα. μέλιτος γὰρ ὡς ἀληθῶς, καὶ ἀμβροσίας νέκταρος ἀποστάζουσι, καὶ πολὺχουν ἐπαγγέλλονται τὸν τῆς ὠφελείας καρπὸν. Μémνηται δὲ τούτου καὶ ὁ σοφώτατος Φώτιος Ἀναγνώσει σά. σελίδι 266. οὕτωςι λέγων· «Καὶ Νεῖλου Μοναχοῦ λόγος ἀνεγνώθη τρισί, καὶ πεντήκοντα, καὶ ἑκατὸν κεφαλαίους διαιρούμενος· τὸν τῆς προσευχῆς δὲ ἐν τούτοις ὁ θεῖος ἀνὴρ ἀναπτύσσει τύπον· πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα αὐτοῦ ἀξιόλογα... τὴν τε κατὰ τὰ ἔργα τελειότητα, καὶ τὴν ἐν λόγοις μαρτυρόμενα δύναμιν.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΝΕΙΛΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ ΕΚΑΤΟΝ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ
ΤΡΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Υρέττοντά με τῷ φλογμῷ τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, συνήθως ἀνεκτῆσω τῇ τῶν θεοφιλῶν σου γραμμάτων ἐπαφῇ, τὸν κάμνοντά μου νοῦν ἐν τοῖς αἰσχίστοις, παραμυθησάμενος· καὶ τὸν μέγαν μιμησάμενος καθηγητὴν, καὶ διδάσκαλον μακαρίως. καὶ οὐ θαυμαστὸν. σοὶ γὰρ ἄει μερίς γέγονε τὰ ἐπίσημα, ὡς καὶ τῷ εὐλογημένῳ Ἰακώβ· κα-

λῶς γὰρ δουλεύσας, τῆς Ραχὴλ χάριν, καὶ λαβὼν τὴν Λείαν, ζητεῖς καὶ τὴν ποθυμένην, ὡς καὶ ταύτης δήπου πληρώσας τὰ ἔβδωμα. ἐγὼ δὲ οὐκ ἂν ἀρνηθεῖην, ὡς ὀλην τὴν νύκτα κοπιάσας, πεπίακα οὐδέν. πλὴν ἐπὶ τῷ σῷ λόγῳ χαλάσας τὰ δίκτυα, ἡγρευτα ἰχθύων πλῆθος, οὐκ οἶμαι μὲν, ὅτι μεγάλων, ἑκατὸν δὲ ὅμως καὶ πεντήκοντα τριῶν· καὶ τούτους ἐξαποστειλάς ἐν τῇ σπυρίδι τῆς ἀγάπης, διὰ τῶν ἰσαριθμῶν κεφα-

ἱ. ἔν.

λαίων, τὴν πρόσταξιν πεποιηκώς. θαυμάζω δέ σε καὶ λίαν ζηλῶ τῆς ἀρίστης προθέσεως τῶν περὶ προσευχῆς ἐρῶντα κεφαλαίων. οὐ γὰρ ἀπλῶς τούτων ἐρᾷς τῶν ὑπὸ χειρῶν, καὶ ἐν χάριτι διὰ μέλανος τὸ εἶναι ἐχόντων, ἀλλὰ τῶν ἐν νῷ ἰδρυμένων, δι' ἀγάπης καὶ ἀμνησικαχίας. ἀλλ' ἐπεὶ πάντα δισσά, * ὧν κατέναντι τοῦ ἐνὸς κατὰ τὸν σοφὸν Ἰησοῦν, δέχου πρὸς τῷ γράμματι, καὶ τῷ πνεύματι σύνες, ὡς παντὸς τοῦ γράμματος, νοῦς προηγείται. οὐκ ὄντος γὰρ τούτου, οὐδὲ γράμμα ἔσται. οὐκοῦν καὶ προσευχῆς, διττὸς ὁ τρόπος. ὁ μὲν, τίς πρακτικός, ὁ δὲ, θεωρητικός. οὕτως καὶ ἀριθμοῦ, τὸ μὲν πρόχειρον ἔστι ποσότης· τὸ δὲ σημαίνον, ποιότης. εἰς ἑκατὸν γὰρ καὶ πεντήκοντα καὶ τρία, τὸν περὶ προσευχῆς λόγον διειληφότες, εὐαγγελικὸν ὁψώνιον σοι πεπόμφαμεν, ἐν εὐρῆς συμβολικοῦ ἀριθμοῦ τερπνότητα, καὶ σχῆμα τρίγωνον, καὶ ἐξάγωνον. ὁμοῦ μὲν εὐσεβῆ γνώσιν Τριάδος· ὁμοῦ δέ, καὶ τῆςδε τῆς διακοσμήσεως τὴν περιγραφὴν, ὑπεμφαίνον. ἀλλὰ καὶ ὁ ἑκατὸν ἀριθμὸς καθ' ἑαυτὸν, τετράγωνός ἐστιν. ὁ δὲ πεντήκοντα τρίς, τρίγωνος, καὶ σφαιρικός. ὁ γὰρ εἰκοσιοκτὼ μὲν, τρίγωνος· σφαιρικός δέ, ὁ εἰκοστὸς πέμπτος. πεντάκις γὰρ πέντε, εἰκοσιπέντε. οὐκοῦν, ἔχεις τὸ τετράγωνον σχῆμα· οὐ μόνον διὰ τῆς τετρακτύος τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ αἰῶνος τὴν ἐνσοφον γνώσιν, τῷ ἱεκοσιπέντε ἀριθμῷ ἐοικυῖαν, διὰ τὸ σφαιρικὸν τῶν χρόνων. ἑβδομάς γὰρ ἐπὶ ἑβδομάδα, καὶ μὴν ἐπὶ μῆνα κινεῖται, καὶ ἐξ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐνιαυτὸν ὁ χρόνος κυλινδεῖται, καὶ καιρὸς ἐπὶ καιρὸν, ὡς ἐπὶ κινήσεως ἡλίου, καὶ σελήνης, ἥραρος, καὶ θέρους, καὶ τῶν ἐξῆς ἐρῶμεν. τὸ δὲ τρίγωνον, σημαίνει ἂν σοι τῆς ἀγίας Τριάδος γνώσιν. ἄλλως· εἰ δὲ διὰ τῆς πληθύος, τὸν ἀριθμὸν κομίζειν τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν, τρίγωνον ὄντα νόει, πρακτικὴν, φυσικὴν, καὶ θεολογικὴν· ἢ πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· χρυσίον, ἄργυρον, λίθους τιμίους. ἀλλ' ὁ μὲν ἀριθμὸς, τοιοῦτος. τὸ δὲ τῶν κεφαλαίων ταπεινόν, οὐ παρυβρίσεις, ὡς εἰδὼς καὶ χορτάζεσθαι, καὶ ὑπερεῖσθαι· ναὶ μὴν καὶ ὡς μεμνημένος τοῦ τὰ δύο τῆς χήρας λεπτὰ μὴ ἀποβεβληκός, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πλοῦτον πολλῶν ἐτέρων ἀποδεξαμένου. οὐκοῦν εὐνοίας καὶ ἀγάπης καρπὸν εἰδὼς φυλάσσειν σοὶς γνησίοις ἀδελφοῖς, προσεύχου ὑπὲρ τοῦ ἀρρωστοῦντος ὅπως ὑγιάνῃ, καὶ ἄρας τοῦ

λοιποῦ τὸν κράββατον, περιπατήσῃ, χάριτι Χριστοῦ. Ἀμήν.

Εἴ τις βούλοιτο τὸ εὐῶδες θυμίαμα σκευάσται, τὴν διαφανῆ λίθον, καὶ τὴν κασσίαν, καὶ τὸν ὄνυχά, καὶ τὴν στακτὴν, ἐξίστου συνθήσει κατὰ τὸν νόμον. ταῦτα δὲ ἐστὶν ἡ τετράς τῶν ἀρετῶν. ἐὰν γὰρ πληρέσταται καὶ ἴται τυγχάνουσιν, οὐ προδοθήσεται ὁ νοῦς.

Καθαριεῖται ψυχὴ διὰ τῆς τῶν ἐντολῶν πληρότητος, ἄκλονον τὴν τάξιν τοῦ νοῦ παρασκευάζει, δεκτικὸν αὐτὸν ποιῶσα τῆς ζητούμενης καταστάσεως.

Ἡ προσευχή, ὁμιλία ἐστὶ νοῦ πρὸς Θεόν. ποίας οὖν δεῖται καταστάσεως ὁ νοῦς, ἵνα ἰσχύτῃ ἀμεταστρόφως ἐκταθῆναι πρὸς τὸν οἰκεῖον δεσπότην, καὶ συνομιλεῖν αὐτῷ μηδενὸς μεσιτεύοντος;

Εἰ τῇ ἐπὶ γῆς βάτῳ φλεγόμενη προσεγίσει πειράσας Μωϋσῆς, κωλύεται, ἄχρις οὐ λύσει τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν· πῶς αὐτός, τὸν ὑπὲρ πᾶσαν αἴσθησιν καὶ ἔννοιαν ἰδεῖν βουλόμενος, καὶ συνόμιλος αὐτῷ γενέσθαι, οὐ λύσεις ἐκ σοῦ πᾶν νόημα ἐμπαθές;

Πρότερον περὶ λήψεως δακρύων προσεύχου· ἵνα διὰ τοῦ πένθους μαλαγῆς τὴν ἐνυπάρχουσαν τῇ ψυχῇ σου ἀγριότητα, καὶ ἐξαγορεύσας κατὰ σοῦ τὰς ἀνομίας σου τῷ Κυρίῳ, τῆς παρ' αὐτοῦ ἀφέσεως τεύξῃ.

Κέχρησο τοῖς δάκρυσι, πρὸς παντὸς αἰτήματος κατόρθωσιν. λίαν γὰρ χαίρει σου ὁ Δεσπότης, ἐν δάκρυσι προσευχομένου.

Ἐὰν πηγὰς δακρύων ἐκχέῃς ἐν τῇ προσευχῇ σου, μηδαμῶς ἐπαίρου ἐν ἑαυτῷ, ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ὦν. βοήθειαν γὰρ προσεληφεν ἡ προσευχή σου, ἵνα δυνηθῇς προθύμως ἐξαγορευσαί σου τὰς ἀμαρτίας, καὶ ἐξευμενίσασθαι τὸν δεσπότην διὰ τῶν δακρύων. μὴ οὖν εἰς πάθος τρέψῃς τὸ τῶν παθῶν ἀλέξημα, ἵνα μὴ πλέον παροργίσῃς τὸν δεδοκῶτα τὴν χάριν.

Πολλοὶ δακρύοντες ὑπὲρ ἀμαρτιῶν, ἐπιλαθόμενοι τοῦ τῶν δακρύων σκοποῦ, μανέντες ἐξετράπησαν.

Στήθι ἐμπόνως, καὶ προσεύχου εὐτόνως, καὶ ἀποστρέφου τὰς τῶν φροντίδων καὶ διαλογισμῶν ἐπιτεύξεις. παράττουσι γὰρ καὶ θορυβοῦσί σε, ἵνα τοῦ τόνου ἐκλύσωσιν.

Ὅταν ἴδωσί σε οἱ δαίμονες προθυμούμενον ἀληθῶς προσεύξασθαι, τότε ὑποτίθενται νοήματα τινῶν πραγμάτων δῆθεν ἀναγ-

ἀ.

β'.

γ'.

δ'.

ε'.

ς'.

ζ'.

η'.

θ'.

ι.

καίων, καὶ μετὰ βραχὺ ἐπαίρουσι τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην, κινδύνους τὸν νοῦν πρὸς ζητησὶν αὐτῶν, καὶ ὥς μὴ εὐρίσκων σφόδρα ἀθυμεῖ καὶ λυπεῖται. ἡνίκα δὲ στῇ εἰς προσευχήν, ὑπομιμνήσκουσιν αὐτῷ τῶν ζητηθέντων καὶ μνημονευθέντων, ἵνα κινηθεῖς ὁ νοῦς πρὸς τὴν αὐτῶν γνῶσιν, ἀπολέσῃ τὴν ἐγκαρπὸν προσευχήν.

ια. Ἀγωνίζου στήσαι τὸν νοῦν σου κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, κωφόν, καὶ ἄλαλον, καὶ δυνήσῃ προσεύξασθαι.

ιβ. Ἡνίκα ἂν ἀπαντήσῃ σοι πειρασμός, ἢ ἀντιλογία διερεθίζῃ, πρὸς τὸν ἐξ ἐναντίας ἅμα κινήσαι θυμὸν ἢ τινὰ ἄσημον ῥῆξαι φωνήν, μνήσθητι τῆς προσευχῆς, καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν κρίματος, καὶ εὐθύς ἢ ἐν σοὶ ἀτακτος κίνησις ἡρεμήσει.

ιγ. Ὅσα ἂν ποιήσῃς πρὸς ἄμυναν ἀδελφοῦ ἡδικοῦτος σε, ἅπαντα εἰς σκάνδαλόν σοι γενήσονται ἐν καιρῷ προσευχῆς.

ιδ. Προσευχή ἐστὶ, πρᾶότητος, καὶ ἀοργησίας βλάβη.

ιε. Προσευχή ἐστὶ, χαρᾶς, καὶ εὐχαριστίας, πρόβλημα.

ισ. Προσευχή ἐστὶ, λύπης, καὶ ἀθυμίας ἀλέχημα.

ιζ. Ἀπελθὼν πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὲς πτωχοῖς, καὶ λαβὼν τὸν σταυρόν, ἀπάρνηται ἑαυτόν, ἵνα δυνηθῇς ἀπερισπᾶστως προσεύξασθαι.

ιη. Εἰ βούλει ἐπαινετῶς προσεύχεσθαι, ἀρνησάμενος σεαυτὸν καθ' ὥραν, καὶ πάμπολλα δεινὰ πάσχων, ὑπὲρ προσευχῆς φιλοσόφει.

ιθ. Ὅπερ ἂν χαλεπὸν ὑπομένων φιλοσοφῆσης, τούτου τὸν καρπὸν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς εὐρήσεις.

κ. Ἐπιθυμῶν προσεύξασθαι ὥς δεῖ, μὴ λυπήσῃς ψυχὴν· εἰ δὲ μήγε, εἰς μάτην τρέχεις.

κβ. Ἄρες σου τὸ δῶρον, φησὶν, ἐμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπελθὼν πρότερον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν, προσεύξῃ ἀταράχως. ἡ γὰρ μνησικακία ἀμαυροῖ τὸ ἡγεμονικὸν τοῦ προσευχομένου, καὶ σκοτίζει τούτου τὰς προσευχάς.

κγ. Οἱ λύπας, καὶ μνησικακίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύοντες, ὅμοιοί εἰσι τοῖς ὕδωρ ἀντλοῦσι, καὶ εἰς πῖθον τετρημένον βάλλουσιν.

κδ. Ἐὰν ὑπομονητικὸς ᾖς, αἰεὶ μετὰ χαρᾶς προσεύξῃ.

κε. Προσευχομένου σου δεόντως, τοιαυτὰ σοὶ ἀπαντῆσεται πράγματα, ἵνα δόξης δίκαιον

εἶναι πάντως, θυμῷ χρήσασθαι. οὐκ ἔστι δὲ δίκαιος θυμὸς κατὰ τοῦ πέλας τὸ σύνολον. ἐὰν γὰρ ζητήσῃς, εὐρήσῃς, ὅτι δυνατόν, καὶ δίχα θυμοῦ, καλῶς διατεθῆναι τὸ πρᾶγμα. πάσῃ οὖν μηχανῇ χρῆσαι, εἰς τὸ μὴ ῥῆξαι θυμόν.

Ὅρα, μὴ δοκῶν ἕτερον ἰᾶσθαι, αὐτὸς ἀνίατος ἔσῃ, καὶ ὧς ἐγκοπὴν τῇ προσευχῇ σου.

Φειδόμενος θυμοῦ, φειδῶ εὐρήσεις, καὶ φρόνιμον σεαυτὸν ἀναδείξεις, καὶ ἐν τοῖς προσευχομένοις ἔσῃ.

Κατὰ θυμοῦ ἐπιζόμενος, ἐπιθυμίας οὐκ ἀνέξῃ ποσέ. αὕτη γὰρ ὕλας δίδωσι τῷ θυμῷ, καὶ οὗτος ταράττει τὸν νοερόν ὀφθαλμόν, λυμαινόμενος τὴν κατάστασιν τῆς προσευχῆς.

Μὴ ἐν μόνοις τοῖς ἐκτὸς σχήμασι προσεύχου, ἀλλὰ πρότρεπε τὸν νοῦν σου εἰς συναίσθησιν πνευματικῆς προσευχῆς μετὰ πολλοῦ φόβου.

Ποτὲ μὲν, ἀθρόως ἐπιστὰς εἰς προσευχήν, εὖ προσεύξῃ· ποτὲ δέ, καὶ λίαν πονήσας, οὐκ ἐπιτεύξῃ τοῦ σκοποῦ· ἵνα ἐπὶ μᾶλλον ζητήσῃς, καὶ λαβὼν, ἔξεις ἄσυλον τὸ κατόρθωμα.

Ἐπιστάντος Ἀγγέλου, ἀθρόως ἅπαντες ἀφίστανται οἱ ἐνοχλοῦντες ἡμῖν, καὶ εὐρίσκεται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ ἀνέσει, ὑγειῶς προσευχόμενος. ποτὲ δὲ τοῦ συνήθους πολέμου ἡμῖν ἐπικειμένου, πυκτεύει ὁ νοῦς, καὶ οὐ συγχωρεῖται ἀνανεῦσαι. προπεποιώται γὰρ τοῖς ποικίλοις πάθεσιν. ὅμως ἐπὶ πλέον ζητῶν, εὐρήσει· καὶ κρούσονται, ἀνοιγήσεται αὐτῷ.

Μὴ προσεύχου τὰ σὰ θελήματα γενέσθαι. οὐδὲ γὰρ πάντως συμφωνοῦσι τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ μᾶλλον καθὼς ἐδιδάχθης προσεύχου λέγων· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοί. καὶ ἐπὶ παντὶ πράγματι, οὕτως αὐτὸν αἰτεῖ, ἵνα τὸ αὐτοῦ γένηται θελημα. θέλει γὰρ τὸ ἀγαθόν, καὶ συμφέρον τῇ ψυχῇ σου, σὺ δὲ οὐ πάντως τοῦτο ζητεῖς.

Πολλάκις προσευξάμενος, ἡττησάμενος γενέσθαι μοι, ὃ ἐδοξα καλὸν εἶναι, καὶ ἐπέμενον τῷ αἰτήματι ἀλόγως βιάζόμενος τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ· καὶ μὴ ἀποδιδούς αὐτῷ, ἵνα ὃ οἶδε συμφέρον, αὐτὸ μᾶλλον οἰκονομήσῃ. καὶ μέντοι λαβὼν, ἡχθέσθην ὕστερον λίαν, διότι μὴ μᾶλλον τὸ θελημα τοῦ Θεοῦ ἡττησάμενος γενέσθαι. οὐ γὰρ τοιοῦτόν μοι ἀπήντησε τὸ πρᾶγμα, ὅλον ἐνόμιζον.

κε.

κς.

κζ.

κή.

κθ.

λ.

λα.

λβ.

λγ'. Τί αγαθόν, ἀλλ' ἡ Θεός; οὐκοῦν αὐτῷ ἀποδῶμεν πάντα τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ εὖ ἡμῖν ἔσται. ὁ γὰρ ἀγαθός, πάντως καὶ ἀγαθῶν ἐστὶ πάροχος δωρεῶν.

λδ'. Μὴ ὀδυνῶ μὴ κομιζόμενος εὐθέως παρὰ Θεοῦ τὸ αἶτημα ἢ αἰτεῖς. βούλεται γὰρ σε ἐπιπλέον εὐεργετησάμενος προσκαρτεροῦντα αὐτῷ ἐν τῇ προσευχῇ. τί γὰρ ἀνώτερον τοῦ τῷ Θεῷ προσομιλεῖν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν συνουσίᾳ περισπᾶσθαι;

λέ'. Ἀπερίσπαστος προσευχὴ ἐστίν, ἄκρα νόησις νοός.

λς'. Προσευχὴ ἐστίν, ἀνάστασις νοῦ πρὸς Θεόν.

λζ'. Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, ἀπόταξαι τοῖς σύμπτῃσιν, ἵνα τὸ πᾶν κληρονομήσῃς.

λη'. Προσεύχου πρότερον, περὶ τοῦ καθαρθῆναι τῶν παθῶν· καὶ δεύτερον, περὶ τοῦ ρυθθῆναι ἀπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ τῆς λήθης· καὶ τρίτον, ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ, καὶ ἐγκαταλείψεως.

λθ'. Μόνην ζῆτει ἐν τῇ προσευχῇ σου, τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν Βασιλείαν, τουτέστι, τὴν ἀρετὴν, καὶ τὴν γνῶσιν· καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προστεθήσεται σοι.

μ'. Δίκαιον μὴ μόνον περὶ οἰκείας καθάρσεως προσεύχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ ὁμοφύλου, ἵνα Ἀγγελικὸν μιμήσῃ τρόπον.

μά'. Ὅρα, εἰ ἀληθῶς Θεῷ παρέστηκας ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἢ ἐπαίνῳ ἀνθρωπίνῳ ἡττᾷ, καὶ τοῦτον θηρᾶν ἐπέιγῃ· ὥσπερ ἐπικαλύμματι κεχρημένος τῇ παρατάσει τῆς προσευχῆς.

μβ'. Εἰ μετὰ ἀδελφῶν, εἴτε καταμόνας προσεύχῃ, ἀγώνισαι, μὴ ἔθει, ἀλλ' αἰσθῇσαι προσεύχεσθαι.

μγ'. Αἰσθησις ἐστὶ προσευχῆς, σύννοια μετ' εὐλαβείας, καὶ κατανύξεως, καὶ ὀδύνης ψυχῆς ἐν ἐξαγορεύσει πταισμάτων, μετὰ στεναγμῶν ἀφανῶν.

μδ'. Ἐὰν περικλέπτηται ὁ νοῦς σου ἀκμὴν ἐν καιρῷ προσευχῆς, οὐδέπω ἔγνω ὅτι Μοναχὸς προσεύχεται, ἀλλ' ἔτι κοσμικός ἐστι, τὴν ἐξωθεν σκηνὴν καλλωπίζων.

μέ'. Προσευχόμενος, τὴν μνήμην σου δυνάμει ρυλάττε, ἵνα μὴ τὰ οἰκεία παραθῇσεται σοι, ἀλλὰ πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς παραστάσεως σεαυτὸν κίνει. λίαν γὰρ πέφυκεν ὁ νοῦς συλασθαι ὑπὸ τῆς μνήμης, ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς.

μς'. Ἡ παλαιῶν πραγμάτων φαντασίας ἅγει σοι ἡ μνήμη προσευχομένῳ, ἢ νέας φροντίδας, ἢ τὸ πρόσωπον τοῦ λελυπηκότος.

λίαν βασκαίνει ὁ δαίμων ἀνθρώπῳ προσευχομένῳ, καὶ πάσῃ χρεῖται μηχανῇ λυμῆνασθαι τὸν τούτου σκοπόν. οὐ παύεται οὖν τὰ νοήματα κινῶν τῶν πραγμάτων διὰ τῆς μνήμης, καὶ ὅλα τὰ πάθη ἀναμοχλεύων διὰ τῆς σαρκός, ἵνα ἐμποδίσαι δυνηθῇ τῷ ἀρίστῳ αὐτοῦ δρόμῳ, καὶ τῇ πρὸς Θεὸν ἐκδημίᾳ.

Ὅταν πολλὰ ποιήσας ὁ πονηρότατος δαίμων, μὴ δυνηθῇ ἐμποδίσαι τῇ τοῦ δικαίου προσευχῇ, μικρὸν ὑποχαλᾷ, καὶ μετέπειτα ἀμύνεται αὐτὸν προσευξάμενον. ἡ γὰρ εἰς ὀργὴν τοῦτον ἐξάψας, ἀφανίζει τὴν ἐκ τῆς προσευχῆς συγκροτούμενην ἀρίστην κατάστασιν αὐτῷ, ἢ πρὸς ἡδονὴν ἄλογον ἐρεθίσας, ἐνυβρίζει τὸν νοῦν.

Προσευξάμενος ὡς δεῖ, προσδόκα ἢ μὴ δεῖ, καὶ στήθι ἀνδρείως φυλάττων τὸν καρπὸν σου. εἰς τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐτάγης, ἐργάζεσθαι, καὶ φυλάττειν. μὴ οὖν ἐργασάμενος, ἐάσης ἀφύλακτον τὸ ποιηθέν, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὠφέλησας προσευχόμενος.

Πᾶς ὁ συγκροτούμενος πόλεμος μετὰ τῶν ἡμῶν τε, καὶ τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, εὐ περὶ ἐτέρου γίνεται, ἢ περὶ πνευματικῆς προσευχῆς. λίαν γὰρ πολέμιος αὐτοῖς ἐστὶ καὶ ἐπαχθεστάτη, ἡμῖν δὲ σωτήριος καὶ προσηνεστάτη.

Τί βούλεται τοῖς δαίμοσιν ἐνεργεῖν ἐν ἡμῖν; γαστριμαργίαν, πορνείαν, φιλαργυρίαν, ὀργὴν τε, καὶ μνησικακίαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάθη· ἵνα παχυνθεῖς ἐξ αὐτῶν ὁ νοῦς, μὴ δυνηθῇ ὡς δεῖ προσεύξασθαι. τὰ γὰρ τοῦ ἀλόγου μέρους πάθη ἄρξαντα, οὐκ ἔξ αὐτὸν λογικῶς κινεῖσθαι.

Τὰς ἀρετὰς μετερχόμεθα, διὰ τοὺς λόγους τῶν γεγονότων, καὶ τούτους διὰ τὸν οὐσιώσαντα λόγον· οὗτος δὲ ἐν τῇ καταστάσει τῆς προσευχῆς ἀναφαίνεσθαι εἴθωκεν.

Κατάστασις ἐστὶ προσευχῆς, ἕξις ἀπαθείας, ἔρωτι ἀκροτάτῳ εἰς ὕψος νοητὸν ἀρπάζουσα τὸν φιλόσοφον νοῦν.

Οὐ μόνον θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας δεῖ ἄρχειν τὸν ἀληθῶς προσεύξασθαι βουλομένον, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς νοήματος ἐμπαθοῦς γενέσθαι.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, τούτῳ ὡς πατρὶ αἰεὶ συνομιλεῖ, ἀποστρεφόμενος πᾶν νόημα ἐμπαθές.

Οὐχ ὁ ἀπαθείας τετυχηκώς, ἤδη καὶ προσεύχεται ἀληθῶς. δύναται γὰρ ἐν τοῖς φιλοῖς νοήμασιν εἶναι, καὶ ἐν ταῖς ἱστορίαις

μζ'.

μῃ.

μθ'.

ν'.

να'.

νβ'.

νγ'.

νδ'.

νε'.

	αὐτῶν περισπᾶσθαι, καὶ μακρὰν ἀπέχειν ἀπὸ Θεοῦ.	γιζόμενος, ἢ μνησικακῶν, ἐκτὸς ἐστὶ μέμψεως. ὅμοιος γὰρ ἐστὶ τῷ ὀξυοπεῖν θέλοντι, καὶ τοὺς οἰκείους ὀφθαλμοὺς ἐκταράσσοντι.	
νζ'.	Οὐχ ὅτε μὴ χρονίζει ὁ νοῦς ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν πραγμάτων, ἤδη καὶ προσευχῆς κατείληφε τόπον. δύναται γὰρ ἐν τῇ θεωρίᾳ αἰεὶ εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ ἐν τοῖς λόγοις αὐτῶν ἀδολεσχεῖν· ἅπερ εἰ καὶ φιλὰ ῥήματα ἐστίν, ἀλλ' ὥς πραγμάτων ὄντα θεωρήματα, τυποῦσι καὶ σχηματίζουν τὸν νοῦν, καὶ μακρὰν ἀπάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.	Εἰ προσεύξασθαι ποθεῖς, μηδὲν τῶν ἐναντιουμένων τῇ προσευχῇ πράττε· ἵνα ὁ Θεὸς ἐγγίσας, συμπορεύσῃ σοι.	ξς'.
νη'.	Ἐὰν μὴ ὑπὲρ τὴν θεωρίαν τῆς σωματικῆς φύσεως ὁ νοῦς γένηται, οὐπω τέλειον τὸν τοῦ Θεοῦ τόπον ἐθεάσατο. δύναται γὰρ ἐν τῇ τῶν νοητῶν εἶναι γνώσει, καὶ ποικίλεσθαι πρὸς αὐτά.	Μὴ σχηματίζης τὸ θεῖον ἐν σεαυτῷ προσευχόμενος, μηδὲ πρὸς μορφὴν τινὰ συχωρήσης τυπωθῆναι σου τὸν νοῦν, ἀλλ' αὐλῶς τῷ αὐλῷ πρόσθι, καὶ συνήσεις.	ξζ'.
νο'.	Εἰ προσεύξασθαι βούλει, Θεοῦ χρεῖα τοῦ διδόντος εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ. οὐκοῦν ἐπικαλοῦ αὐτόν, λέγων· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ Βασιλεία σου. τούτεστι, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ ὁ Μονογενὴς σου Υἱός. οὕτω γὰρ ἐδίδαξε λέγων· ἐν πνεύματι, καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖσθαι τὸν Πατέρα.	Φυλάττου τὰς παγίδας τῶν ἐναντιῶν. γίνεταί γάρ, ἐν τῷ προσεύχεσθαι σε καθαρῶς καὶ ἀταράχως, ἀθρόως ἐπιστῆναί σοι μορφὴν τινὰ ξένην καὶ ἀλλόφυλον, πρὸς τὸ εἰς οἷσιν σε ἀπαγαγεῖν, τοπάζοντα τὸ θεῖον ἐκεῖ· ἵνα τὸ ἀθρόως ἐκκαλυφθῇ σοι ποσόν, τὸ θεῖον εἶναι πείσῃ· ἀποσον δὲ τὸ θεῖον καὶ ἀσχημάτιστον.	ξη'.
ξ'.	Ὁ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσευχόμενος, οὐκ ἔτι ἐκ τῶν κτισμάτων τὸν δημιουργὸν γεραίρει, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ αὐτὸν ἀνυμνεῖ.	Ὅταν μὴ δυνηθῇ τὴν μνήμην κινῆσαι ἐν τῇ προσευχῇ ὁ φθονερὸς δαίμων, τότε τὴν κράσιν τοῦ σώματος ἐκδιάζεται, εἰς τὸ ποιῆσαι ξένην τινὰ φαντασίαν τῷ νῷ, καὶ μορφῶσαι αὐτόν. ὁ δὲ ἔθος ἔχων ἐν νοήμασι συνεῖναι, ῥαδίως κάμπτεται· καὶ ὁ πρὸς αὐλὸν γινώσκων, καὶ ἀνείδεον ἐπειγόμενος, ἀπατάται καπνὸν ἀντὶ φωτὸς κατέχων.	ξθ'.
ξα'.	Εἰ θεολόγος εἶ, προσεύξῃ ἀληθῶς. καὶ εἰ ἀληθῶς προσεύχῃ, θεολόγος εἶ.	Στήθι ἐπὶ τῆς φυλακῆς σου, φυλάττων τὸν νοῦν σου ἀπὸ νοημάτων, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τὴν αἴτησιν πληρῶσαι, καὶ στήναι ἐπὶ τῇ οἰκείᾳ ἡμερίᾳ· ἵνα ὁ συμπάσχων τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ σοὶ ἐπιφοιτήτῃ· καὶ τότε λήψῃ δῶρον προσευχῆς εὐκλεέστατον.	ο'.
ξβ'.	Ὅταν ὁ νοῦς σου τῷ πολλῷ πρὸς τὸν Θεὸν πόθῳ, κατὰ μικρὸν οἶον ὑπαναχωρεῖ τῆς σαρκός, καὶ πάντα τὰ ἐξ αἰσθήσεως, ἢ μνήμης, ἢ κράσεως νοήματα ἀποστρέφεται, εὐλαβείας ὁμοῦ, καὶ χαρᾶς ἐμπλεως γενόμενος, τότε νόμιζε ἡγγελικῆναι ὅροις προσευχῆς.	Οὐ δυνήσῃ προσεύξασθαι καθαρῶς, πράγματι συμπλεκόμενος ὕλικοις, καὶ φροντίσι συνεχέσι δονούμενος. προσευχὴ γὰρ ἐστίν, ἀπόθεσις νοημάτων.	οα'.
ξγ'.	Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τῇ ἡμετέρᾳ συμπάσχον ἀσθενείᾳ, καὶ ἀκαθάρτοις οὖσιν ἡμῖν ἐπιφοιτᾷ· καὶ εἰ εὖροι τὸν νοῦν μόνον φιλήθως αὐτῷ προσευχόμενον, ἐπιβαίνει αὐτῷ· καὶ ἅπασαν τὴν κυκλοῦσαν αὐτῷ τῶν λογισμῶν, ἢ νοημάτων φάλαγγα ἐξαφανίζει· προτρεπόμενον αὐτὸν εἰς ἔρωτα πνευματικῆς προσευχῆς.	Οὐ δύναται δεδεδεμένος δραμεῖν. οὐδὲ νοῦς πάθει δουλεύων, προσευχῆς πνευματικῆς τόπον ἰδεῖν. ἔλκεται γὰρ καὶ περιφέρεται ἐκ τοῦ ἐμπαθοῦς νοήματος, καὶ οὐχ ἔξει στάσιν ἀκλόνητον.	οβ'.
ξδ'.	Οἱ μὲν λοιποὶ, διὰ τῆς ἀλλοιωσεως τοῦ σώματος, ἐμποιοῦσι τῷ νῷ λογισμούς, ἢ νοήματα, ἢ θεωρήματα· ὁ δέγε Κύριος τούναντίον ὁρᾷ, αὐτῷ τῷ νῷ ἐπιβαίνων, ἐντίθησιν αὐτῷ γινώσκιν ὧν βούλεται· καὶ διὰ τοῦ νοῦ, τὴν ἀκρασίαν τοῦ σώματος κατευνάζει.	Ἐπὰν καθαρῶς λοιπὸν καὶ ἀπαθῶς ὁ νοῦς προσεύχεται, τηνικαῦτα οὐκ ἔτι ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπέρχονται αὐτῷ οἱ δαίμονες, ἀλλ' ἐκ τῶν δεξιῶν. ὑποτίθενται γὰρ αὐτῷ δόξαν Θεοῦ, καὶ σχηματισμὸν τινὰ, τῶν τῇ αἰσθήσει φίλων, ὥς δοκεῖν τέλειον τετεῦχθαι αὐτὸν τοῦ περὶ προσευχῆς σκοποῦ. τοῦτο δὲ ἔφρασε γνωστικὸς ἀνὴρ, ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας πάθους γίνεσθαι· καὶ ὑπὸ τοῦ δαίμονος τοῦ ἀπτομένου τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφα-	ογ'.
ξε'.	Οὐδεὶς ἔρων ἀληθοῦς προσευχῆς, καὶ ὁρ-		

<p>οδ'.</p> <p>οέ.</p> <p>ος'.</p> <p>οζ'.</p> <p>οή'.</p> <p>οθ'.</p> <p>π'.</p> <p>πά.</p>	<p>λον τόπου.</p> <p>Οἶμαι τὸν δαίμονα ἐφαπτόμενον τοῦ εἰρη- μένου τόπου, τὸ περὶ τὸν νοῦν φῶς τρέπειν καθὼς βούλεται. καὶ οὕτω κινεῖσθαι τὸ τῆς κενοδοξίας πάθος εἰς λογισμόν, μορφοῦντα τὸν νοῦν κουφογνώμωνως πρὸς τοπασμὸν θείας, καὶ οὐσιώδους γνώσεως μὴ ὀχλού- μενος δὲ ὁ τοιοῦτος ὑπὸ σαρκικῶν, καὶ ἀκα- θάρτων παθῶν, ἀλλὰ καθαρῶς δῆθεν παρε- στῶς, δοκεῖ μηκέτι ἐνέργειάν τινα ἐναντίαν γίνεσθαι ἐν αὐτῷ· ὅθεν ὑποπτεύει θεῖαν εἶναι ἐπιφάνειαν, τὴν γινομένην αὐτῷ ὑπὸ τοῦ δαίμονος· δεινότητι λίαν χρωμένου, καὶ διὰ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ συνευγμένον φῶς ἀλ- λοιοῦντος, καὶ μορφοῦντος αὐτὸν καθὼς προ- έφημεν.</p> <p>Ὁ τοῦ Θεοῦ Ἀγγελος ἐπιστάς, λόγῳ μόνῳ ἅπασαν τὴν ἀντικειμένην ἐνέργειαν παύει ἐξ ἡμῶν, καὶ κινεῖ τὸ φῶς τοῦ νοῦ ἀπλανῶς ἐνεργεῖν.</p> <p>Τὸ λέγειν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει, κομιζε- σθαι τὸν Ἀγγελὸν θυμίαμα, ἵνα δῶ εἰς τὰς προσευχὰς τῶν Ἀγίων, οἶμαι τὴν χάριν εἶναι ταύτην, τὴν διὰ τοῦ Ἀγγέλου ἐνερ- γουμένην. γινώσκον γὰρ ἐμποιεῖ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς, ὥστε ἐστάναι λοιπὸν ἐκτὸς παν- τὸς κλόνου, ἀκηδίας τε, καὶ ὀλιγορίας τὸν νοῦν.</p> <p>Αἱ φιάλαι τῶν θυμιαμάτων, αἱ προσευ- χαὶ εἶναι λέγονται τῶν Ἀγίων, ὅς οἱ εἰκο- σιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐπέφεροντο. φιάλην δὲ ὑποληπτέον, τὴν πρὸς Θεὸν φιλίαν, ἥτοι τὴν τελείαν καὶ πνευματικὴν ἀγάπην, ἐν ᾗ ἡ προσευχὴ ἐργεῖται ἐν πνεύματι καὶ ἀ- ληθείᾳ.</p> <p>Ὅταν δόξης μὴ δεῖσθαι δακρύων ἐν τῇ προσευχῇ σου δι' ἁμαρτίας, σκόπει πόσον ἀφέστηκας τοῦ Θεοῦ, ὀφείλων εἶναι διαπαν- τὸς ἐν αὐτῷ, καὶ θερμότερον δακρύσεις.</p> <p>Ναὶ μὴν ἐπιγινώσκων τὰ μέτρα σου, ἡ- δέως πενήθησης, ταλανίζων σεαυτόν, κατὰ τὸν Ἡσαϊάν· πῶς ἀκάθαρτος ὢν, καὶ ἐν μέ- σῳ λαοῦ τοιοῦτου ὑπάρχων, τουτέστιν ἐ- ναντίων, τολμᾷς τῷ Κυρίῳ σαβαὼθ παρε- στάναι.</p> <p>Ἐὰν ἀληθῶς προσεύχῃ, πολλὴν πληρο- φορίαν εὐρήσεις· καὶ Ἀγγελοι συνελεύσον- ταί σοι ὡς καὶ τῷ Δανιήλ, καὶ τοὺς λό- γους τῶν γινομένων φωτιοῦσί σε.</p> <p>Γίνωσκε, ὅτιπερ οἱ ἅγιοι Ἀγγελοι προ- τρέπονται ἡμᾶς εἰς προσευχήν, καὶ συμπα- ρίστανται ἡμῖν χαίροντες ἅμα, καὶ προσευ-</p>	<p>χόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν. ἐὰν οὖν ἀμελήσωμεν, καὶ δεξώμεθα λογισμοὺς ἐναντίους, λίαν πα- ροξύνομεν αὐτούς· ὅτιπερ αὐτοὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀγωνίζονται τοσοῦτον· ἡμεῖς δὲ, οὐδὲ ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλόμεθα ἱκετεῦσαι τὸν Θεόν, ἀλλὰ καταφρονοῦντες τῆς ἑαυτῶν λειτουργίας, καὶ τὸν τούτων δεσπότην καὶ Θεὸν κατα- λιμπάνοντες, δαίμοσιν ἀκαθάρτοις ἐντυγχά- νομεν.</p> <p>Προσεύχου ἐπιεικῶς καὶ ἀταράχως, καὶ ψάλλε συνετῶς καὶ εὐρύθμως, καὶ ἔση ὡς νεοσσὸς ἀετοῦ ἐν ὕψει αἰρόμενος.</p> <p>Ἡ μὲν ψαλμωδία, τὰ πάθη κατευνάζει, καὶ τὴν ἀκρασίαν τοῦ σώματος ἡρεμεῖν ἀπεργάζεται· ἡ δὲ προσευχή, ἐνεργεῖν πα- ρασκευάζει τὸν νοῦν τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν.</p> <p>Προσευχὴ ἐστὶ, πρέπουσα ἐνέργεια τῇ ἀξίᾳ τοῦ νοῦ· ἥτοι κρείττων, καὶ εἰλικρινὴς χρῆσις αὐτοῦ.</p> <p>Ἡ μὲν ψαλμωδία, τῆς ποικίλης σοφίας ἐστίν· ἡ δὲ προσευχή, προσοίμιον ἐστὶ τῆς αὐλοῦ, καὶ ποικίλης γνώσεως.</p> <p>Ἡ γινώσις καλλίστη ὑπάρχει. συνεργὸς γάρ ἐστι τῆς προσευχῆς· τὴν νοερὰν δύνα- μιν τοῦ νοῦ διυπνίζουσα πρὸς θεωρίαν τῆς θείας γνώσεως.</p> <p>Εἰ οὐδέπω ἔλαβες χάρισμα προσευχῆς, ἢ ψαλμωδίας, ἐφέδρευσον, καὶ λήψῃ.</p> <p>Ἐλεγε δὲ αὐτοῖς καὶ παραβολὴν πρὸς τὸ δεῖν αὐτοὺς πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν. οὐκοῦν, μὴ ἐκκάκει τέως, μηδὲ ἀθύμει, ὡς μὴ λαβὼν. λήψῃ γὰρ ὑπερὸν. καὶ ἐπήγαγε τῇ παραβολῇ· τὸ γάρ, εἰ καὶ Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέ- πομαι, ἀλλάγε διὰ τὸ κόπους μοι παρέχειν τὴν γυναῖκα, ποιήσω τὴν κρίσιν αὐτῆς. οὐ- τως οὖν καὶ ὁ Θεὸς ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν βρώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέ- ρας, ἐν τάχει. εὐθύμει τοιγαροῦν προσκαρ- τερῶν ἐμπόνως τῇ ἀγίᾳ προσευχῇ.</p> <p>Μὴ θέλε, ὡς σοὶ δοκεῖ, ἀλλ' ὡς Θεῷ ἀρέσκει, γενέσθαι τὰ κατὰ σέ· καὶ ἔση ἀ- τάραχος καὶ εὐχάριστος ἐν προσευχῇ σου.</p> <p>Κἂν μετὰ Θεοῦ δοκῇ εἶναι, φυλάττου τὸν τῆς πορνείας δαίμονα. λίαν γάρ ἐστιν ἀπατεῶν, καὶ φθονερώτατος, καὶ βούλεται δξύτερος εἶναι τῆς κινήσεως, καὶ νήψεως τοῦ νοός σου, ὡς καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἀποσπᾶν αὐτόν, παρεστῶτα αὐτῷ μετ' εὐλαβείας, καὶ φόβου.</p> <p>Ἐὰν προσευχῆς ἐπιμελῇ, ἐτοιμάζου πρὸς ἐπαγωγὰς δαιμόνων, καὶ καρτερῶς τὰς μά-</p>	<p>πβ'.</p> <p>πγ'.</p> <p>πδ'.</p> <p>πέ.</p> <p>πς'.</p> <p>πζ'.</p> <p>πή.</p> <p>πθ'.</p> <p>ψ'.</p> <p>ψά.</p>
--	---	---	---

	στιγας ὑπόμεινε. ὡς γὰρ θῆρες ἄγριοι ἐπελεύσονται σοι, καὶ πᾶν σου κακώσουσι τὸ σῶμα.	τες, εἰ ἄρα προσέχεις αὐτοῖς, ἢ τέλεον αὐτῶν κατεφρόνησας.	
ηβ'.	Παρασκευάζου ὡς ἔμπειρος ἀγωνιστής, κἄν ἀθρόως ἰδῇς φαντασίαν, μὴ κλονεῖσθαι· κἄν ῥομφαίαν κατὰ σοῦ ἐσπασμένην, ἢ λαμπάδα κατατρέχουσάν σου τὴν ὄψιν, μὴ ταράττεσθαι· κἄν μορφὴν τινα ἀηδῇ, καὶ αἱματώδη, μηδὲ ὁλως καταπίπτειν τὴν ψυχὴν. ἀλλὰ στῆθι ὁμολογῶν τὴν καλὴν ὁμολογίαν, καὶ ῥᾶον ἐπόψῃ ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου.	Εἰ Θεῷ παντοκράτορι, καὶ δημιουργῷ, καὶ προνοητῇ τοῦ παντὸς παρίστασαι ἐν τῇ προσευχῇ, τί οὕτως ἀλόγως αὐτῷ παρέστηκας, ὡς παρελθεῖν τὸν ἀνυπέρβλητον αὐτοῦ φόβον, καὶ κώνωπας, καὶ κινθάρους δεδίττεσθαι ; ἢ οὐκ ἤκουσας τοῦ λέγοντος ; Κύριον τὸν Θεόν σου φοβήσῃ. καὶ πάλιν· ὃν φρίττει καὶ τρέμει πάντα ἀπὸ πρόσωπου δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ τὰ ἐξῆς.	ρ'.
ηγ'.	Ὁ τὰ λυπηρὰ ὑποφέρων, καὶ τῶν περιχαρῶν τεύξεται. καὶ ὁ ἐν τοῖς ἀηδέσι καρτερῶν, τῶν ἡδέων οὐκ ἀμοιρήσει.	Ὡς περ ὁ ἄρτος τροφὴ ἐστὶ τῷ σώματι, καὶ ἡ ἀρετὴ τῇ ψυχῇ, οὕτως καὶ τοῦ νοῦ ἡ πνευματικὴ προσευχή, τροφὴ ὑπάρχει.	ρά.
ηδ'.	Ὅρα, μὴ σε ἀπατήσωσι διὰ τινος ὀπτασίας οἱ πονηροὶ δαίμονες, ἀλλὰ γίνου σύννους, τρεπόμενος εἰς εὐχήν, καὶ παρακάλει τὸν Θεόν· ἵνα εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ ἐστὶ τὸ νόημα, αὐτὸς σε φωτίσῃ. εἰδὲ μήγε, τὸ τάχος τὸν πλάνον ἀπελάσῃ ἀπὸ σοῦ. καὶ θάρσει ὡς οὐ στήσονται οἱ κύνες, σοῦ ἐμπύρως τῇ πρὸς Θεὸν ἐντεύξει κεχρημένου. εὐθέως γὰρ ἀοράτως, καὶ ἀφανῶς, Θεοῦ δυνάμει, μαστιζόμενοι, μακρὰν ἐλαθήσονται.	Μὴ φαρισαϊκῶς, ἀλλὰ τελωνικῶς προσεύχου ἐν τῷ ἱερῷ τόπῳ τῆς προσευχῆς, ἵνα καὶ σὺ δικαιοθῇς ὑπὸ Κυρίου.	ρβ'.
ηε.	Δίκαιόν ἐστι, μηδὲ τὸν δόλον σε τοῦτον ἀγνοεῖν· ὅτι ἐν καιρῷ μερίζουσιν ἑαυτοὺς οἱ δαίμονες, καὶ εἰ δόξης βοήθειαν ἐπιζητεῖν, εἰσίσαισι οἱ λοιποὶ ἐν σχήμασιν ἀγγελικοῖς, τοὺς πρῶτους ἀπελαύνοντες· πρὸς τὸ σὲ ἐξαπατᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν τῇ γνώμῃ, ὡς δῆθεν ὄντων ἀγγέλων.	Ἀγωνίζου μὴ κατεύξασθαι τινος ἐν τῇ προσευχῇ σου, ἵνα μὴ ἂ οἰκοδομεῖς, καταλύσης· βδελυκτὴν ποιῶν τὴν προσευχὴν σου.	ργ'.
ης'.	Ταπεινοφροσύνης πολλῆς ἐπιμέλῃσαι, καὶ ἀνδρείας, καὶ οὐ μὴ σου δαιμόνων ἐπήρεια καθάψῃται τῆς ψυχῆς· καὶ μᾶστιξ οὐκ ἐγχιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί σου, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε. καὶ ἀφανῶς ἄπασαν τὴν ἀντικείμενην ἐνέργειαν ἀποδιώξουσιν ἀπὸ σοῦ.	Ὁ χρεωφειλέτης τῶν μυρίων ταλάντων παιδευέτω σε· ὡς εἰ μὴ ἀφήσεις τῷ ὀφειλέτῃ, οὐδὲ αὐτὸς τεύξῃ τῆς ἀφέσεως. παρέδωκε γὰρ αὐτόν, φησί, τοῖς βασανισταῖς.	ρδ'.
θ'	Ψόφους μὲν, καὶ κτύπους, καὶ φωνάς, καὶ αἰκισμοὺς ἐκ δαιμόνων ἀκούσεται, ὁ καθαρὰς ἐπιμελούμενος προσευχῆς· ἀλλ' οὐ συμπεσεῖται, οὐδὲ προδῶται τὸν λογισμὸν, λέγων πρὸς τὸν Θεόν· οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ· καὶ τὰ ὅμοια.	Παραπέμπου τὰς ἀνάγκας τοῦ σώματος, ἐν τῇ παραστάσει τῆς προσευχῆς· ἵνα μὴ νυττόμενος ὑπὸ ψύλλης, ἢ φθειρός, ἢ κώνωπος, ἢ μυίας, ζημιωθῇς τὸ μέγιστον κέρδος τῆς προσευχῆς σου.	ρέ.
θβ'.	Ἐν καιρῷ τῶν τοιούτων πειρασμῶν, βραχεῖα καὶ ἐπιτεταμένη προσευχὴ κέχρητο.	Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινὲς τῶν ἁγίων προσευχομένων, τοσοῦτον ἀνθίστατο ὁ πονηρὸς, ὡς ἅμα τῷ ἐκτεῖναι τὰς χεῖρας, ἐκείνον ὡς λέοντα μετασχηματισθῆναι, καὶ ἀνεγείρειν εἰς ὄρθον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, καὶ τοὺς οἰκείους ὄνυχας ἐκατέρωθεν ταῖς δυοῖς ψόαις ἐμπείρειν τοῦ ἀγωνιστοῦ· καὶ μὴ ἀφίστασθαι, πρὶν τὰς χεῖρας κατάξῃ· τὸν δέ, μηδέποτε ὑποχαλᾶσαι ταύτας, ἄχρις οὗ τὰς συνήθεις εὐχὰς ἐκπληρώσῃ.	ρς'.
θγ'.	Ἐὰν ἀπειλήσῃ σοι οἱ δαίμονες ἀθρόως ἐκ τοῦ ἀέρος προφαίνεσθαι, καὶ ἐκπλήττειν σε καὶ διαρπάξαι τὸν νοῦν σου, μὴ πτοηθῇς αὐτούς· μηδὲ ὁλως φροντίσης τῆς τούτων ἀπειλῆς. ἐκφοβοῦσι γὰρ σε πειράζον-	Τοιοῦτον ἐγνώμεν καὶ τὸν ἐν λάκκῳ ἡσυχάσαντα, Ἰωάννην τὸν μικρόν· μᾶλλον δὲ ὑπερμεγέθη Μοναχόν· ὃς ἀκίνητος ἔμεινεν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ συνουσίας, τοῦ δαίμονος ἐν εἰδὲι δράκοντος περιελιγθέντος αὐτῷ, καὶ μασσωμένου αὐτοῦ τὰς σάρκας, καὶ τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐπερευγομένου.	ρζ'.
θδ'.		Ἀνέγνως πάντως καὶ τοὺς βίους τῶν ταβεννησιωτῶν Μοναχῶν, καλὰ φησί, ὅτι λαλοῦντος τοῦ ἀββᾶ Θεοδώρου λόγον τοῖς ἀδελφοῖς, ἦλθον δύο ἐχιδναὶ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὁ δέ, ἀταράχως ποιήσας αὐτοὺς ὥσει καμάραν, ὑπέλαβεν αὐτὰς ἐνδοθεν ἕως	ρη'.

	ἐπαύσατο λαλῶν τὸν λόγον· καὶ τότε αὐτὰς ὑπέδεικνυε τοῖς ἀδελφοῖς, ἐξηγούμενος τὸ πρᾶγμα.	θρώπους ὡς Θεόν, μετὰ Θεὸν λογιζόμενος.	
ρθ'.	Περὶ ἐτέρου πάλιν ἀνέγνωμεν πνευματικοῦ ἀδελφοῦ, ὅτι προσευχομένου αὐτοῦ, ἔχιθνα ἐλθοῦσα, καθήψατο τοῦ ποδὸς αὐτοῦ. ὁ δὲ, οὐ πρότερον καθήκε τὰς χεῖρας, ἄχρις οὐ τὴν συνήθη ἐξετέλεσεν εὐχήν· καὶ οὐδὲν ἐβλάβη ὁ ἀγαπήσας τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἑαυτόν.	Μακάριός ἐστι Μοναχός, ὁ τὴν πάντων σωτηρίαν καὶ προκοπὴν, ὡς οἰκείαν μετὰ πάσης χαρᾶς ὁρῶν.	ρκβ'.
ρί.	Ἀμετεώριστον ὄμμα ἔχε ἐν τῇ προσευχῇ σου, καὶ ἀρνησάμενός σου τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν, κατὰ νοῦν ζῆθι.	Μακάριός ἐστι Μοναχός, ὁ πάντων περιψήμα ἑαυτὸν λογιζόμενος.	ρκγ'.
ριά.	Ἐτέρῳ τινὶ εὐτόνως εὐχομένῳ ἁγίῳ, ἐν ἐρήμῳ ἡσυχάζοντι, δαίμονες ἐπιστάντες ἐπὶ δύω ἐβδομάδας ἐσφαίριζον καὶ ἐτίνασσαν εἰς τὸν ἀέρα, δεχόμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ψαλίῳ· καὶ οὐδὲ ὅλως ἵσχυταν καταγαγεῖν τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐμπύρου προσευχῆς.	Μοναχός ἐστιν, ὁ πάντων χωρισθείς, καὶ πᾶσι συνηρμοσμένος.	ρκδ'.
ριβ'.	Ἄλλῳ πάλιν φιλοθέῳ, καὶ προσευχῆς ἐννοίαν ποιουμένῳ, ἐν ἐρήμῳ βαδίζοντι, ἄγγελοι ἐπέστησαν δύω, καὶ ἐμέσαζαν αὐτὸν συνοδοιποροῦντες αὐτῷ· ὁ δὲ οὐδὲ ὅλως τούτοις προσεῖχεν, ἵνα μὴ τὸ κρεῖττον ζημιωθῇ· ἐμνημόνευσε γάρ τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ φάσκοντος· οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἄρχαί, οὔτε δυνάμεις, δυνήσονται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ.	Μοναχός ἐστιν, ὁ ἕνα ἑαυτὸν μετὰ πάντων ἡγούμενος, διὰ τὸ ἐν ἐκάστῳ ἑαυτὸν ἀπαραλείπτως δοκεῖν ὁρᾶν.	ρκε'.
ριγ'.	Ἰσαγγελος γίνεται Μοναχός διὰ τῆς προσευχῆς, ἐπιποθῶν ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς τοῦ ἐν οὐρανοῖς.	Οὗτος προσευχὴν ἐπιτελεῖ, ὁ ἄει τὴν πρωτόνοιαν ἑαυτοῦ πᾶσαν καρποφορῶν τῷ Θεῷ.	ρκς'.
ριδ'.	Μὴ ζῆτει παντελῶς μορφήν, ἢ σχῆμα δέχσθαι, ἐν τῷ τῆς προσευχῆς καιρῷ.	Πᾶν ψεῦδος, καὶ πάντα ὄρκον περιίταστο ὡς Μοναχός, προσεύξασθαι ποθῶν· εἰ δὲ μήγε, εἰς μάτην σχηματίζῃ τὸ ἀνοίκειον.	ρκζ'.
ριέ.	Μὴ πόθει ἁγγέλους ἰδεῖν, ἢ δυνάμεις, ἢ Χριστὸν αἰσθητῶς, ἵνα μὴ τέλεον φρενῆρης γένῃ· λύκον ἀντὶ ποιμένος δεχόμενος, καὶ προσκυνῶν τοῖς ἐχθροῖς δαίμοσιν.	Εἰ πνεύματι προσεύχεσθαι βούλει, μὴδὲν ἀνιμῆσθαι ἀπὸ σαρκός, καὶ οὐχ ἕξεις νέφος ἀντισκοτοῦν σοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς.	ρκη'.
ρις'.	Ἀρχὴ πλάνης νοῦ, κενοδοξία· ἐξ ἧς κινούμενος ὁ νοῦς, ἐν σχήμασι, καὶ μορφαῖς πειρᾶται περιγράφειν τὸ θεῖον.	Ἐμπίστευστον τῷ Θεῷ τὴν χρείαν τοῦ σώματος, καὶ δηλὸς ἔσθι, καὶ τὴν τοῦ πνεύματος πιστεύων αὐτῷ.	ρκθ'.
ριζ.	Εγὼ τὸ ἐμὸν λέξω, ὁ καὶ νεωτέροις εἰρηκα· μακάριος ὁ νοῦς, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τελείαν ἀμορφίαν ἐκτήσατο.	Ἐὰν ἐπιτεύξῃ τῶν ἐπαγγελιῶν, βασιλεύσεις. οὐκοῦν πρὸς ταύτας ἀποβλέπων, ἡδέως οἶσεις τὴν παροῦσαν πενίαν.	ρλ'.
ριή.	Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὃς ἀπερισπάστως εὐχόμενος, πλείονα πόθον ἄει πρὸς Θεὸν προσλαμβάνεται.	Μὴ παραιτοῦ πενίαν καὶ θλίψιν, τὰς ὕλας τῆς ἀεχροῦς προσευχῆς.	ρλά.
ριθ'.	Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, αὐλος, καὶ ἀκτῆμων γίνεται.	Ὁμηρευτόσάν σοι αἱ σωματικαὶ ἀρεταί, πρὸς τὰς ψυχικάς· καὶ αἱ ψυχικαί, πρὸς τὰς πνευματικάς· καὶ αὗται, πρὸς τὴν αὐλὸν καὶ οὐσιώδη γνῶσιν.	ρλβ'.
ρξ'.	Μακάριός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, τελείαν ἀναισθησίαν κτησάμενος.	Σκόπει κατευχόμενος λογισμοῦ, εἰ ῥαδίως λωφῆσειεν, ὅθεν τοῦτο γέγονεν· μὴ ἐγκρυμμα πάθης, καὶ πλανηθεὶς ἀποδῶς σεαυτόν.	ρλγ'.
ρξά.	Μακάριός ἐστι Μοναχός, ὁ πάντας ἀν-	Ἔστιν ὅτε οἱ δαίμονες ὑποβάλλουσί σοι λογισμούς, καὶ πάλιν ἐρεθίζουσί σε δῆθεν προσεύξασθαι κατ' αὐτῶν, ἢ ἀντιλέξει αὐτοῖς, καὶ ἐκουσίως ὑποχωροῦσιν· ἵνα ἀπατηθῇς, οἰηθεὶς περὶ σεαυτοῦ ὅτι ἡρῶ νικᾶν τοὺς λογισμούς, καὶ φοβεῖν τοὺς δαίμονας.	ρλδ'.
		Εἰ προσεύχῃ κατὰ πάθους, ἢ δαίμονος παρενοχλοῦντός σοι, μέμνησο τοῦ λέγοντος· καταδιώξω τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ καταλήψομαι αὐτούς· καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι, ἕως ἄν ἐκλίπωσιν· ἐκθλίψω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι· πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου, καὶ τὰ ἐξῆς· ταῦτα δὲ εὐκαίρως λέξεις, ταπεινοφροσύνη ἑαυτὸν ὀπλίζων κατὰ τῶν ἀντιπάλων,	ρλέ.
		Μὴ νόμιζε κεκτῆσθαι ἀρετὴν, μὴ πρότερον ἕως αἵματος ὑπὲρ αὐτῆς παραταξάμενος. δεῖ γὰρ μέχρι θανάτου ἀνθίστασθαι πρὸς	ρλς'.

	τὴν ἁμαρτίαν ἀγωνιστικῶς, καὶ ἀνεγκλή- τως, κατὰ τὸν θεὸν Ἀπόστολον.	ἐξουσίαν ἔχειν διὰ τοὺς ἐφeskώτας ἀγγέ- λους· αἰδῶ καὶ ταπεινοφροσύνην προσήκου- σαν περιβαλλομένην.	
ρλζ'.	Ἐὰν ὠφελήσης τινά, βλαθήσῃ ὑφ' ἑτέρου· ἵνα ἀδικούμενος, ἢ πῆγῃ, ἢ δράσῃς τι ἄτοπον· καὶ σκορπίσης κακῶς, ἢ καλῶς συνήγαγες. σκοπὸς γὰρ τοῦτο τῶν πονηρῶν δαιμόνων. διὸ προσεκτέον νουνεχῶς.	Ὡς περ ὀφθαλμίωντα οὐκ ὀνήσει, ἢ ἐν σταθιρᾷ μεσημβρίᾳ καὶ σφοδρῶτάτῃ φρυκτω- ρίᾳ ἀκατακάλυπτος, καὶ ἐπιτεταμένη τοῦ ἡλίου θέα· οὕτως οὐδὲ τὸν ἐμπαθεῖ καὶ ἀ- κάθαρτον νοῦν, ἢ τῆς ἐν πνεύματι, καὶ ἀ- ληθεῖα φοβεῖας καὶ ὑπερφυοὺς προσευχῆς ἀνατύπωσης παντελῶς ὀνήσειεν· ἀλλὰ καὶ τοῦναντίον, πρὸς ἀγανάκτησιν καθ' ἑαυτοῦ ἐγείρει τὸ θεῖον.	ρμς'.
ρλη'.	Ὅρμάς δαιμόνων ἐπαχθείσας ἐκδέχου· φροντίζων πῶς ἀποστήναι τῆς δουλείας αὐτῶν.	Εἰ τὸν μετὰ δώρου προσελθόντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, οὐκ ἐδέξατο ὁ ἀνενδεὴς καὶ ἀ- δέκαστος, ἕως τοῦ διαλλαγῆναι τῷ πλη- σίον λυπούμενῳ πρὸς αὐτόν, σκόπει πότῃς φυλακῆς, καὶ διακρίσεως χρεῖα, ἵνα εὐπρόσ- δεκτον δῶμεν, τῷ Θεῷ θυμίαμα τῷ νοητῷ θυσιαστήριῳ.	ρμζ'.
ρλθ'.	Νύκτωρ μὲν ταραττεῖν δι' ἑαυτῶν ἐξαι- τοῦνται τὸν πνευματικὸν διδάσκαλον, οἱ πονηροὶ δαίμονες· καὶ μεθ' ἡμέραν δι' ἀν- θρώπων, περιστάσεσι, καὶ συκοφαντίαις, καὶ κινδύνοις τοῦτον περιβάλλοντες.	Μὴ ἔσο λογοχαρὴς, μηδὲ δοξοχαρὴς· εἰ δὲ μήγε, οὐκ ἔτι ἐν τῷ νώτῳ σου, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ σου τεκταίνουσιν οἱ ἁμαρτω- λοί· καὶ ἔση ἐπίχαρμα αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἐξελκόμενος, καὶ δε- λεαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐν λογισμοῖς ἄλλο- κότοις.	ρμδ'.
ρμ'.	Μὴ παραιτοῦ τοὺς κναφεῖς. εἰ γὰρ καὶ τύπτοντες πατοῦσι, καὶ τείνοντες ξέουσιν, ἀλλάγε διὰ τούτων λαμπρὰ ἡ ἐσθῆς σου γίνεται.	Μὴ ἐσο λογοχαρὴς, μηδὲ δοξοχαρὴς· εἰ δὲ μήγε, οὐκ ἔτι ἐν τῷ νώτῳ σου, ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ σου τεκταίνουσιν οἱ ἁμαρτω- λοί· καὶ ἔση ἐπίχαρμα αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς προσευχῆς, ἐξελκόμενος, καὶ δε- λεαζόμενος ὑπ' αὐτῶν ἐν λογισμοῖς ἄλλο- κότοις.	ρμθ'.
ρμά'.	Ἐφρόσον οὐκ ἀπετάξω τοῖς πάθεσιν, ἀλλὰ ὁ νοῦς σου ἐναντιοῦται τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ ἀληθείᾳ, οὐχ εὐρήσεις εὐῶδες θυμίαμα ἐν τῷ κόλπῳ σου.	Προσευχῆς ἐπαινος, οὐχ ἀπλῶς ἡ ποσό- της, ἀλλ' ἡ ποιότης. καὶ τοῦτο δηλοῦσιν οἱ ἀναβάντες εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τὸ, ὑμεῖς προσευχόμενοι, μὴ βαττολογεῖτε· καὶ τὰ ἐ- ξῆς.	ρμς'.
ρμβ'.	Προσεύεσθαι ποθεῖς; μεταστὰς τῶν ἐν- θένδε, τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχει δια- παντός, οὐ λόγῳ ἀπλῶς ψιλῶ, ἀλλὰ πράξει ἀγγελικῇ, καὶ γνώσει θειοτέρᾳ.	Ἐφ' ὅσον τῇ ἀναλογίᾳ προσέχεις τοῦ σώματος, καὶ ὁ νοῦς σου τὰ τῆς σκηνῆς περιέπει τερπνὰ, οὐδέπω τὸν τῆς προσευχῆς ἑώρακας τόπον· ἀλλ' ἔτι μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἡ μακαρία ταύτης ὁδὸς τυγχάνει.	ρμδ'.
ρμγ'.	Εἰ μόνον δυσπράττων μνημονεύεις τοῦ κριτοῦ, ὡς φοβερός καὶ ἀδέκαστος ὑπάρχει, οὐδέπω μεμάθηκας δουλεύειν τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθαι αὐτῷ ἐν τρόμῳ. Ἰσθι γὰρ ὅτι καὶ ταῖς πνευματικαῖς ἀνέσει καὶ εὐωχίαις, μᾶλλον μετ' εὐλαβείας καὶ αἰ- δοῦς λατρεύειν αὐτῷ δεῖ.	Ὅταν παριστάμενος εἰς προσευχὴν, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην χαρὰν γενήσῃ, τότε ἀληθῶς εὕρηκας προσευχὴν.	ρνε'.
ρμδ'.	Ἐπιγνώμων ἀνὴρ, ὁ μὴ πρὸ τῆς τε- λείας μετανόας, ἀνατχόμενος τῆς ἐλλύπου μνείας τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ τῆς ἐν πυρὶ αἰωνίῳ δικαίας τούτων εἰσπράξεως.		
ρμέ'.	Ὁ ἐν ἁμαρτίαις ἐνεχόμενος, καὶ παρορ- γισμοῖς, καὶ τολμῶν ἀναιδῶς ἐκτείνεσθαι πρὸς γινώσιν θειοτέρων πραγμάτων, ἢ καὶ ἀύλου κατεπεμβαίνων προσευχῆς, οὗτος δε- χέσθω τὸ ἀποστολικὸν ἐπιτίμιον· ὡς οὐκ ἔ- στιν ἀκίνδυνον αὐτῷ, τό, γυμνῇ, καὶ ἀκα- τακαλύπτῳ κεφαλῇ προσεύχεσθαι· ὀφείλει γὰρ, φησὶν, ἡ τοιαύτη ψυχὴ κατὰ κεφαλῆς		

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΝΕΙΛΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ, ΠΑΝΥ ΑΝΑΓΚΑΙΟΣ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΤΑΤΟΣ

Φιλοσοφῆν ἐπεχείρησαν μὲν καὶ Ἑλλήνων πολλοί, καὶ Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγοι· μόνοι δὲ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν ἐζήλωσαν, οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταί. ἐπεὶ καὶ μόνοι τὴν σοφίαν αὐτοὶ ἔσχον διδάσκαλον, ἔργῳ δεικνύουσιν, τὴν πρέπουσαν τῷ τοιούτῳ ἐπιτηδεύματι ἀγωγῇ· οἱ μὲν γὰρ πρότεροι καθάπερ ἐν σκηνῇ δῶμα ὑποκρινόμενοι, ἀλλοτρίῳ ἑαυτοὺς κατεκόσμησαν προσωπεῖον ὄνομα κεκτὸν ὑποδύντες, Φιλοσοφίας ἀληθοῦς ἐστερημένοι. ἐν τῷ τρέβωνι, καὶ τῇ ὑπὴνι, καὶ τῇ βακτηρίᾳ, τὸ Φιλόσοφον ἐπιδεικνύμενοι· περιέποντες δὲ τὸ σῶμα, καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ὡς δεσποίναις ὑπηρετούμενοι· γαστρός ὄντες δοῦλοι, καὶ τὰς ὑπὸ γαστέρα ἡδονάς, ὡς φύσεως ἔργον ἀποδεχόμενοι· ὀργῆς ὑπήκοοι, καὶ πρὸς δόξαν ἐπτοημένοι· ταῖς δὲ λαμπραῖς τραπέζαις δίχην κυνιδίων, λίχνως ἐφαλλόμενοι· οὐκ εἰδότες, ὅτι πρὸ πάντων ἐλευθέριον εἶναι δεῖ τὸν Φιλόσοφον· καὶ μᾶλλον φεύγειν, τὸ δοῦλον εἶναι παθῶν, ἢ ἀργυρώνητον, καὶ οἰκότητα. τὸ γὰρ ἀνθρώπων εἶναι δοῦλον, οὐδὲν ἴσως ἔβλαψε τὸν ὀρθῶς βεβιωκότα· τὸ δὲ πάθειν ὡς δεσπότης χρώμενον ὑπηρετεῖν ταῖς ἡδοναῖς, αἰσχύνῃν ἔνεγκε, καὶ ἡλωτα πολύν. εἰσὶ μὲν οὖν παρ' αὐτοῖς, καθόλου τῆς πράξεως ἡμεληκότες, λογικὴν φιλοσοφίαν ὡς δοκοῦσιν ἐπανηρημένοι· μετεωρολόσχαι τινὲς ὄντες, καὶ τῶν ἀναποδείκτων ἐξηγηταί· Οὐρανοῦ μέγεθος, καὶ Ἡλίου μέτρα, καὶ ἀστέρων ἐνεργείας εἰδέναι ἐπαγγελλόμενοι, ἔστι δὲ ὅτε καὶ θεολογεῖν ἐπιχειροῦντες· ὅπου καὶ ἡ ἀλήθεια ἀνέφικτος, καὶ ὁ στοχασμὸς ἐπικίνδυνος· ζῶντες δὲ, τῶν ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένων χοίρων, ἀτιμώτερον· * Εἰσὶ δὲ καὶ τινες ἐγένοντο πρακτικοί, τούτων ἐγένοντο χεῖρους, δόξαις, καὶ ἐπαίνοις πεπρακότες τοὺς πόρους. οὐδενὸς γὰρ ἑτέρου χάριν, ἢ ἐ-

πιδείξεως καὶ φιλοδοξίας ἐπετήδευον οἱ δειλαιοὶ τὰ πολλά· καὶ τὸν εὐτελῆ καὶ εὐώνον, τῆς τοιαύτης ἀντικαταλλαττόμενοι τάλαιπωρίας. τὸ γὰρ σιωπῆσαι διαπαντός, καὶ χόρτῳ τρέφεσθαι, καὶ ῥαχίους τριχίνοις σκέπειν τὸ σῶμα, καὶ ἐν πύθῳ κατακλείσαντας ἑαυτοὺς διαβιδῶναι, μηδεμίαν ἀμοιβὴν μετὰ θάνατον προσδοκῶντας, πάσης ἀνοίας ἐστὶν ἐπέκεινα· τῷ βίῳ τούτῳ συγκαταλύειν τῆς ἀρετῆς τὰ ἐπαθλα καὶ ἀγῶνα ἑαυτῷ τίθεσθαι στεφάνων καιρὸν οὐκ ἔχοντα· καὶ πάλιν διηνεκῇ, βραβείων ἐστερημένην· καὶ σκάμματα, ἔχοντα ἰδρώτων πλέον οὐδέν.

Ἰουδαίων δὲ ὅσοι τοῦτον ἐτίμησαν τὸν βίον· εἰσὶ δὲ τοῦ Ἰωναδὰβ ἀπόγονοι· πάντας τοὺς ὡσαύτως βιοῦν θέλοντας προτεμένους, εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγουσι πολιτείαν· ἐν σκηναῖς κατοικοῦσι διαπαντός· οἴνου τε, καὶ πάντων τῶν πρὸς τὸ ἀβροδίατον ἀπεχόμενοι· καὶ δίαίταν ἔχοντες εὐτελῆ· καὶ τὴν χρεῖαν συμμετρημένην τοῦ σώματος. σφόδρα μὲν οὖν ἐπιμελοῦνται τῆς ἡθικῆς ἕξεως, θεωρίᾳ δὲ τὰ πολλὰ περιμένουσιν· ἐνθεν γὰρ καὶ Ἑσάιοι καλοῦνται, τοῦτο δηλοῦντος τοῦ ὀνόματος· καὶ ἀπλῶς, ἐστὶν αὐτοῖς κατορθούμενος ὁ τῆς φιλοσοφίας σκοπός, οὐδαμοῦ τῶν πραγμάτων διαμαχομένων τῷ ἐπαγγέλματι. ἀλλὰ τί τῶν ἀγῶνων ὄφελος αὐτοῖς, καὶ τῆς ἐπιπόνου ἀσκήσεως, τὸν ἀγωνοθέτην ἀνηρηκόσι Χριστόν; καὶ τούτοις γὰρ ὁμοίως ὁ τῶν πόνων ὀχρεται μισθός, ἀρνησαμένοις τὸν τῶν ἐπάθλων διανομέα, καὶ τῆς ἀληθοῦς ζωῆς· καὶ διὰ τοῦτο τῆς φιλοσοφίας ἀποσφαλεῖσι. Φιλοσοφία γὰρ ἐστὶν, ἡθῶν κατὰστασις μετὰ δόξης τῆς περὶ τοῦ * ὄντως γνώσεως ἀληθοῦς. ταύτης δὲ ἀπεσφάλισαν ἄμφω, Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες, τὴν ἀπ' οὐρανοῦ παραγενομένην Σοφίαν παραιτησάμενοι· καὶ χω-

ρις Χριστοῦ, φιλοσοφεῖν ἐπιχειρήσαντες, τοῦ μόνου παραδείξαντος ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν ἀληθῆ φιλοσοφίαν. Οὗτος γὰρ πρῶτος ἔτεμε τῷ βίῳ τὴν ταύτης ὁδόν, πολιτείαν ἐνδείξιμενος καθαρὰν καὶ ἀνωτέραν αἰετῶν φέρων τὴν ψυχὴν τῶν τοῦ σώματος παθῶν ἔσχατον δέ, καὶ ταύτης καταφρονήσας, ὅτε ἡ παρ' αὐτοῦ οἰκονομουμένη σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἀπῆτει τὸν θάνατον. διδάσκων διὰ τούτων, ὅτι δεῖ τὸν φιλοσοφεῖν ὁρθῶς προαιρούμενον, ἀρνήσασθαι μὲν πάντα τὰ ἡδέα τοῦ βίου, πόνων δὲ καὶ παθῶν εὖ μάλα ἐπικρατεῖν, καταφρονούντα τοῦ σώματος· ἔχειν δὲ μηδὲ τὴν ψυχὴν τιμίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην προθύμως προέσθαι, ὅταν δι' ἀρετῆς ἐπίδειξιν, ταύτην ἀποθέσθαι δέοι. καὶ ταύτην παραλαβόντες ἐμιμήσαντο τὴν διαγωγὴν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, ἅμα τῷ κληθῆναι ἀποταξάμενοι μὲν τῷ βίῳ, ὑπεριδόντες δὲ πατριδα, γένος, ὑπαρξίν· πρὸς τὸν σκληρὸν καὶ ἐπίπονον εὐθὺς μετετάξαντο βίον, διὰ πάντων χωρήσαντες τῶν δυσχερῶν θλιβόμενοι, κκουχούμενοι, ἐλαυνόμενοι, γυμνητεύοντες, αὐτῶν τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς, ὕστερον δὲ καὶ θανάτου κατετόλμησαν, καλῶς διὰ πάντων τὸν Διδάσκαλον μιμησάμενοι, καὶ βίῳ καταλιπόντες πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα. Ἀλλ' ἐπειδὴ γράφειν ἀπὸ ταύτης τῆς εἰκόνης Χριστιανοὶ τὸν ἑαυτῶν βίον ὀφείλουντες, ἢ οὐκ ἔβουλήθησαν, ἢ ἡτόνησαν πρὸς τὴν μίμησιν· ὀλίγοι δὲ τινες ἡδυνήθησαν τὰς κοσμικὰς ὑπερκύβει ταραχάς, καὶ φυγεῖν τὴν ἐν ταῖς πόλεσι ζάλην· καὶ οὕτω τῶν θυρόδων ἔξω γενομένοι, τὸν μοναδικὸν ἀσπάσασθαι βίον, ἐκμαγεῖον τῆς Ἀποστολικῆς ἐποιήσαντο ἀρετῆς· τοῦ μὲν κεκτῆσθαι, τὴν ἀκτημοσύνην προκρίναντες, διὰ τὸ ἀπερίσπαστον τροφῆς δὲ κεκαρυκευμένης, τὴν ἐσχεδιασμένην προτιμήσαντες, διὰ τὰς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεις, τῇ παρατυχούσῃ τροφῇ τὴν χρεῖαν ἐκπληρῶσαι τοῦ σώματος ἐνδυμάτων μαλακῶν καὶ τῆς χρεῖας ἔξω, ὡς ἀνθρωπίνης χλιδῆς ἐπίνοιαν ἀλογήσαντες, λιτῇ καὶ ἀπεριέργῳ ἐχρήσαντο στολῇ, διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ σώματος· ἀφιλόσοφον εἶναι λογισάμενοι, τὴν περὶ τῶν οὐρανίων φροντίδα, περὶ τὰ χαμαὶ κείμενα καὶ τοῖς θηρίοις ἐξ αὐτοσχεδίου παραγινόμενα, ἀσχολεῖν· οὐκ ἤδεισαν τὸν κόσμον, ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων γενομένοι παθῶν· οὐκ ἦν παρ' αὐτοῖς πλεονεκτῶν, ἢ πλεονεκτούμενος· δικάζων, ἢ δι-

καζόμενος· εἶχε γὰρ ἕκαστος κριτὴν ἀδέκαστον, τὴν ἰδίαν συνειδήσιν· οὐκ ἄλλος μὲν ἐπλούτει, ἄλλος δὲ ἐπένετο· οὐδὲ ἕτερος μὲν ἐτήκετο λιμῷ, ἕτερος δὲ διερρήγνυτο κόρῳ· ἀνεπλήρου γὰρ τῶν λειπομένων τὴν ἐνδοειαν, ἢ τῶν περιττευόντων φιλοτιμία· καὶ ἦν ἰσότης καὶ ἰσονομία, διὰ τὴν τῶν ὑπερεχόντων πρὸς τοὺς ταπεινότερους ἐκουσίαν σύγκρασιν, ἐκβεβλημένης τῆς ἀνωμαλίας· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε ἦν ἰσότης· ἐποίει γὰρ καὶ τότε τὴν ἀνωμαλίαν, ἢ τῶν πλέον ταπεινοῦσθαι σπουδαζόντων προθυμία· ὡς ποιεῖ νῦν, ἢ τῶν πλέον δοξάζεσθαι φιλονεικούντων μανία. Ἐκβέβλητο φθόνος· ἐξώριστο βασκανία· πεφυγάδευτο κενοδοξία· ἀνήρητο ὑπερηφάνια· καταλέλυτο πάντα τὰ τῆς στάσεως αἷτια· πρὸς γὰρ τὰ ἀδρότερα τῶν παθῶν, νεκροὶ τινες ἦσαν καὶ ἀναίσθητοι· οὐδ' ἔναρ φαντασίας τῶν τοιούτων λαμβάνοντες, διὰ τὸ καλῶς ἀπ' ἀρχῆς ἀπεστράφηαι τὴν τούτων ὑπόμνησιν· ἐκ τῆς καθ' ἡμέραν ἀσκήσεως, καὶ ἐπιμονῆς, εἰς τοιαύτην ἔξιν ἀναβεδηκότες· καὶ ἀπλῶς, λύχνοι ἦσαν ἐν σκότει φαινόντες· καὶ ἀστέρες ἀπλανεῖς, τὴν ἀφεγγῇ τοῦ βίου νύκτα καταυγάζοντες· καὶ λιμένων πρόβολοι, τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἀχείμαστοι· πᾶσιν εὐκόλον ἀποδεικνύντες, τὸ διαφεύγειν ἀβλαβῶς τὰς τῶν παθῶν προσβολάς. Ἀλλ' ἡ ἀκριβὴς ἐκείνη πολιτεία, καὶ ἡ ἐν οὐρανοῖς διαγωγὴ, καθάπερ εἰκὼν ὑπὸ τῆς τῶν κατὰ καιροὺς μεταγραφόντων ἀμελείας, κατὰ μικρὸν ἐλάττουμένη, εἰς ἔσχατον ἀνομοιότητος ἤλασε, καὶ πάντῃ τοῦ ἀρχετύπου ἀπελίπετο. πάλιν γὰρ οἱ σταυρωθέντες τῷ κόσμῳ, καὶ ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, καὶ ἀρνησάμενοι τὸ εἶναι ἄνθρωποι καὶ πρὸς τὴν τῶν Ἀσωμάτων φύσιν τῷ τῆς ἀπαθείας ὁμοτρόπῳ ἀναστῆναι ἀγωνιζόμενοι, ὑπενοστήσαμεν ὀπίσω· πραγματείαις βιωτικαῖς, καὶ πορίσμοις ἐπονειδίστοις, ἐπιθολοῦντες τὴν τῶν καλῶς βεβιωκότων ἀκρίβειαν· καὶ τοὺς εὐκλείζεσθαι δυναμένους διὰ τὴν σοφῶν ἀρετὴν, βλασφημεῖσθαι ποιῶντες τῇ ἰδίᾳ ἀπροσεξία· καὶ τὴν μὲν ἐχέτλην τοῦ ἀρότρου κατέχομεν, σχῆμα σώζοντες σεμνόν· εὐθετοὶ δὲ μὴ γινόμενοι τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν, διὰ τὸ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι ὀφειλόντων, μετὰ πολλῆς ἀντεχόμενοι τῆς σπουδῆς. οὐκέτι γὰρ τὸ εὖωνον καὶ αὐτοσχέδιον τῆς ζωῆς, παρ' ἡμῖν σπουδάζεται· οὐδὲ τὸ ἡσύχιον χρήσιμον, πρὸς τὸ ἀπαλλαγῆναι

τῶν παλαιῶν νενόμισται μολυσμάτων· ὁ-
χλος δὲ πραγμάτων, πρὸς τὸν ἀληθῆ σκο-
πὸν ἀνόνητον ἔχων φροντίδα, τετίμηται· καὶ
ἡ περὶ τὴν ὕλην φιλοτιμία, τὰς σωτηρίους
ἐνίκησε παραινέσεις. τοῦ γὰρ Κυρίου πάντῃ
τῆς περὶ τὰ γῆϊνα φροντίδος ἀφιστῶντος,
καὶ μόνην ζητεῖν τὴν Βασιλείαν τῶν Οὐ-
ρανῶν κελεύσαντος, ὥσπερ τὴν ἐναντίαν
ὁδὸν ἐσπουδακότες ὁδεύειν, ἡλογήσαμεν τῶν
δεσποτικῶν ἐντολῶν. καὶ τῆς κηδεμονίας
ἐκείνης ἀποστάντες, ἐν ταῖς χερσὶν ἐθέμεθα
τὰς ἐλπίδας. ἐκείνου γὰρ λέγοντος, ἐμβλέ-
ψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ
σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν
εἰς τὰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐ-
ράνιος τρέφει αὐτά. καὶ πάλιν, καταμά-
θετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει, οὐ
κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· ἀλλὰ γὰρ καὶ πῆραν καὶ
βαλάντιον καὶ βακτηρίαν ἐπικομίσασθαι· κω-
λύσαντος, καὶ μόνῃ στοίχειν τῇ ἀψευδε-
στάτῃ κελεύσαντος ἐπαγγελίᾳ· ἣν τοῖς Ἀ-
ποστόλοις ἐπ' εὐεργεσίᾳ τῶν λοιπῶν ἀν-
θρώπων ἀποστελλομένοις ἐπηγγελάτο, εἰ-
πὼν· ἄξιός ἐστις ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ
εἶναι· βεβαιότεραν εἰς πρόνοιαν τῶν καθη-
κόντων εἰδὼς ἐκείνην, τῆς ἡμετέρας ἐντρε-
χείας. Ἡμεῖς δὲ, γῆν ὅσῃν ἂν δυνώμεθα
κτήσασθαι, οὐ παραιτούμεθα· προβάτων τε
ἀγέλας, καὶ βόας ἀροτήρας, σχήματί τε καὶ
μεγέθει ζηλωτοὺς, καὶ ὄνους εὐτραφεῖς συν-
ωνούμεθα· ἵνα τὰ μὲν, παρέχῃ τὴν ἐρέαν
πρὸς χρεῖαν ἀφθόνως· οἱ δὲ βόες, ταῖς ἐκ
γεωργίας ὑπηρετοῦντες παρασκευαῖς, ἡμῖν
μὲν τροφήν, χιλὸν δὲ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς λοι-
ποῖς ζῴοις παράσχουσιν· ἀχθοφοροῦντα δὲ
τὰ ὑποζύγια, τὰ ἐλλείποντα τῇ χώρᾳ ἐκ
τῆς ἀλλοδαπῆς, ἀγωγίμοις ἀναπληροῦν-
τα, τὴν ἀναγκαίαν τροφήν προσεπαρ-
τύωσι, τὸν ἀπολαυστικὸν ἡμῖν συναυξά-
νοντα βίον. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ τῶν τε-
χνῶν αἰρούμεθα τὰς εὐπορωτέρας, καὶ μηδ'
ὅλως παρεχούσας καιρὸν μνήμης Θεοῦ, ἁ-
πασαν εἰς ἑαυτοὺς ἐλκούσας τὴν σχολήν·
κατεγνωκότες, ὡς ἔοικε, τῆς τοῦ κηδεμόνος
ἀσθενείας, ἣ ἑαυτῶν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ ὁμο-
λογίᾳ· κἄν γὰρ μὴ λόγῳ τοῦθ' ὁμολογῶ-
μεν, ἐλεγχόμεθα διὰ τῶν πραγμάτων· χαί-
ροντες τῇ τῶν βιωτικῶν διαγωγῇ, ὅταν τὰ
αὐτὰ ἐπιτηδεύωμεν ἐκείνοις· καὶ πλέον τά-
χα ταῖς σωματικαῖς ἐγκατατριβόμεθα φι-
λοπονίαις· ὡς λοιπὸν τοὺς πολλούς, πορι-
σμὸν ἡγεῖσθαι τὴν εὐσέβειαν· καὶ δι' οὐδὲν

ἕτερον ἐπιτηδεύεσθαι τὸν πάλαι ἀπράγμονα
καὶ μακάριον βίον, ἢ ὅπως διὰ τῆς ἐπιπλά-
στου θεοσεβείας, τὰς μὲν ἐπιπόνους λειτουρ-
γίας φύγωμεν· ἄδειαν δὲ ἀπολαύσεως πο-
ριστάμενοι, ἀκωλύτως ἐπὶ τὰ δοκοῦντα τὰς
ὁρμάς ἐκτείνωμεν· μετὰ πολλῆς ἀναισχυν-
τίας καταλαζονευόμενοι τῶν ἀφελεστέρων,
ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν ὑπερεχόντων, ὥσπερ
ὑπόθεσιν τυραννίδος, ἀλλ' οὐχὶ ταπεινώσε-
ως καὶ ἐπεικειας, νομίσαντες εἶναι τὸν ἐ-
νάρητον βίον· καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν
σέβειν ἡμᾶς ὀφειλόντων, ὡς * οἰκεῖος ὄχλος,
ὀρώμεθα· καὶ ὑπὸ τῶν συγκλύδων καὶ μι-
γάδων ἀνθρώπων, οὐχ ἥκιστα ἀγοραῖς ἐμ-
φυρόμεθα· οὐδὲν παρὰ τοὺς λοιπούς, ὡς ἐ-
χρήν, ἐξαίρετον ἔχοντες· οὐκ ἐκ πολιτείας,
ἀλλ' ἐκ σχήματος γνωρίζεσθαι βουλόμενοι.
καὶ τοὺς ἐπ' ἀρετῇ παραιτούμενοι πόνους,
τῆς ἐπὶ τούτοις δοξῆς μανικῶς ὀρεγόμεθα,
σκηνὴν τὴν ποτὲ ἀλήθειαν ἐπιδεικνύμενοι.
καὶ σήμερον τίς ἀναλαβὼν τὸ σεμνὸν τοῦ-
το σχῆμα, καὶ οὐδέπω τὰς κηλίδας ἀπονι-
ψάμενος τῆς ψυχῆς, οὐδὲ τοὺς ἐγκεχαραγ-
μένους τύπους τῶν παλαιῶν ἀμαρτημάτων
τῆς διανοίας ἀπαλείψας τῆς ἑαυτοῦ, ἀλλ'
ἔτι τάχα ταῖς τούτων φαντασίαις ἐνασελ-
γαίνων· καὶ τὸ ἥθος οὐδέπω πρὸς τὸ ἀρέ-
σκον τῷ ἐπαγγέλματι παιδαγωγήσας, οὐτ'
εἰδὼς τί ποτέ ἐστίν ὁ τῆς κατὰ Θεὸν φι-
λοσοφίας σκοπός, ἥδη φαρισαϊκὴν ὁρῶν ἀ-
νεπλάσματο, μέγα φρονῶν τῷ σχήματι· καὶ
περιέρχεται σκεύη περιφέρων, ὧν τὴν τέ-
χνην οὐ μεμάθηκε· καὶ ἐπιστήμην ἐπαγ-
γέλλεται τῷ φαινόμενῳ σχήματι, ἥς οὐδὲ
ἄκροις ἐγεύσατο τοῖς χείλεσι· σκόπελος, ἀν-
τί λιμένος· καὶ ἀντὶ ναοῦ, τάφος κεκονια-
μένος· καὶ ἀντὶ προβάτου, λύκος, ἐπ' ὀλέ-
θρῳ τῶν δελεασθέντων, τῷ φαινόμενῳ εὐ-
ρισκόμενος. ὅταν γὰρ οἱ τοιοῦτοι τῶν μο-
ναστηρίων δραπετεύσαντες, διὰ τὸ μὴ φέρειν
τοῦ βίου τὴν ἀκρίβειαν, ἐπικωμάζουσι ταῖς
πόλεσι, τότε λοιπὸν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν γα-
στέρα ἀνάγκης τραχηλιζόμενοι, ἐπὶ ἀπάτῃ
τῶν πολλῶν, τὴν τῆς εὐσεβείας μόρφω-
σιν, ὡς δέλεαρ περιφέρουσι· πάντα δρᾶν
ὑπομένοντες, ὅσα ἡ χρεῖα βιάζεται τοῦ σώ-
ματος· οὐδὲν γὰρ ἀνάγκης φυσικῆς βια-
στικώτερον, τοῖς ἀπόροις πόρον εὐμήχανον
ἐπινοοῦσης· μάλιστα ὅταν καὶ ἀργία προσῇ·
μεμελητικῶς, πῶς καὶ πανουργότερον ἢ
σκέψις προχωρεῖ· θεραπεύουσι τοίνυν οὗτοι
τὰς τῶν πλουσίων θύρας, τῶν παρασίτων

* οἰ-
καῖος

οὐκ ἔλαττον· ἐν δὲ ταῖς ἀγοραῖς, ἀνδραπόδων δίκην αὐτοῖς παρατρέχουσι, τοὺς πλησιάζοντας ἀποσοβοῦντες. διωθόμενοι δὲ τοὺς ἅπαντας, εὐχερῇ τὴν πάροδον αὐτοῖς παρέχειν σπουδάζουσι καὶ ταῦτα ποιοῦσι, τραπέζης ἕνεκεν, ἐπὶ τοῖς λίχνοις ἐδέσμασιν ἡδονὴν κολάζειν οὐ μεμαθηκότες· οὐδὲ παρὰ τοῦ Μωϋσέως, τῆς χρείας ἀνορυκτικὸν πάσσαλον ἐπὶ τῆς ζώνης φορεῖν θελήσαντες· ἔγνωσαν γὰρ ἂν τοῦτο κεκτημένοι, ὅτι πάσης ἡδονῆς βρωμάτων ὄρος, λιμὸς γίνεται καὶ τὰ τυχόντα δὲ, τὴν ἔνδειαν ἐκπληροῦντα τοῦ σώματος, τὰς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας ἐπικαλύπτει ἀσχημοσύνας· διὰ τοῦτο, τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ βλασφημεῖται· ὁ δὲ περιπόθητος βίος, ἐγένετο βδέλυκτος· καὶ ἡ τῶν ἀληθῶς κατὰ ἀρετὴν βιούντων κτήσις, ἀπάτη νενόμισται· καὶ βαροῦνται μὲν αἱ πόλεις, τῶν εἰκὴ περιερχομένων· ἐνοχλοῦνται δὲ, οἱ ἐν ταῖς οἰκίαις· καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἔψιν ἔχουσιν ἀηδῶς, προσαίτων ὀρώντες αὐτοὺς ἀναιδέστερον παραμένοντας ταῖς θύραις. Πολλοὶ δὲ καὶ δεχθέντες εἰς οἰκίας, καὶ εὐλάβειαν ἐπ' ὀλίγον ὑποκρινάμενοι, καὶ τὴν ἐπὶ κακουργίᾳ δοξάν τῷ τῆς ὑποκρίσεως προσωπεῖω περιστείλαντες, ὑστερον ἀποσυλήσαντες αὐτοὺς ἀπῆλθον, ὥστε κατὰ παντὸς σκεδασθῆναι τοῦ βίου τὴν δυσφημίαν παρασκευάσαντες. οὗτοι γοῦν ὡς λυμεῶνες, ἀπελαύνονται τῶν πόλεων, οἱ ποτὲ σοφροῖσται· καὶ ὡς ἐναγεῖς διώκονται, τῶν τῇ λέπρᾳ, κατεχομένων οὐκ ἔλαττον· καὶ λησταῖς ἅντις καὶ τοιχορύχοις μᾶλλον ἔλοιτο πιστεῦσαι, ἢ τοῖς τὸν μοναδικὸν βίον μετερχομένοις· ῥᾶδιον εἰς παραφυλακὴν τὴν προφανῇ κακουργίαν, τῆς ἐπ' ἐνέδρᾳ μεμνηχανευμένης ἀξιοπιστίας. λογιζόμενοι· καὶ τούτους μὲν, οὔτε ἀρξαμένους θεοσεβείας, οὔτε εἰδότας τὸ ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κέρδος, ἐξ ἀνάγκης ἴσως τινὲς γνωσθέντας ἐπὶ τὸν μονήρη βίον ἀκρίτως· καὶ ἐμπορίας ὑπόθεσιν, εἰς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ἡγουμένους τὸ πρᾶγμα· ὃ ἂν οἶμαι σεμνότερον μετέλθοιεν, μὴ ταῖς ἀπάντων θύρας προσίενται, ἀλλ' ἀδρότερον λημμάτων δυσώπημα προβάλλοιεν τὸ σχῆμα, καὶ βουλομένους * δασμὸν τῷ σώματι τὸν ἀναγκαῖον εἰσφέρειν· ἄδηλον, εἰ ἡ τῶν * χλιδόντων τὰς ἀμέτρους ἐπιθυμίας ἐκαινοτόμησε * θρύψις καὶ ἀνίατα νοσοῦντας θεραπεῦσαι χαλεπόν. Πῶς γὰρ ἅντις καὶ ἐρμηνεύσειεν ὑγείας τὸ χρήσιμον, τοῖς ἐν ὑγείᾳ μηδέποτε

γενομένοις, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν σπαργάνων * φθινάδι συντετραμμένοις νότῳ καὶ ἀτύχημα τῆς φύσεως διὰ τὸ ἔθος νομίζουσι, μηδὲν ἀπάδειν τῆς κατὰ φύσιν ἐξεως λογιζόμενοι· περισσὸς γὰρ πρὸς διόρθωσιν πᾶς λόγος, ὅταν ἡ τῶν ἀκούοντων πρὸς τὸ χεῖρον ἀποκλίνασα σπουδὴ, τοῖς κατὰ συμβουλήν λόγους ἀπεναντίως διάκειται· καὶ μάλιστα ὅταν κέρδους ἐλπίς τρέφῃ τὴν ἐπιθυμίαν, ἀποφράττει τὴν συμβουλήν τὴν ἀκοὴν πάντῃ τὸ πάθος, ὡς μηδεμίαν τὰς ἐπὶ σωφρονισμῷ παραινέσεις εὐρίσκειν παρείδουσιν, πρὸς τὸν περὶ τὸ κέρδος ἡμερον καὶ αἰσχρὸν ἢ, τετραμμένης τῆς διανοίας. Ἡμεῖς δὲ, ὡς ἀγαπητοί, οἱ πόθῳ τῆς ἀρετῆς νομίζομεν ἀποταξάμενοι τῷ βίῳ, καὶ ἀρνησάμενοι τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, καὶ ἀκολουθεῖν ἐπαγγελιάμενοι τῷ Χριστῷ, τί πάλιν ἐμπλεκόμεθα τοῖς τοῦ βίου περισπατμοῖς; καὶ κακῶς οἰκοδομοῦμεν, ἃ καλῶς καθεῖλαμεν πρότερον; τί, τῆς τῶν μὴ δεόντως μετερχομένων τὸ πρᾶγμα κακοβουλίας παραπολαύομεν, τὰς τῶν ἀσθενεστέρων· ὀρέξεις προσάναφλέγοντες, διὰ τὴν περὶ τὰ μάταια σπουδὴν; καὶ γεγόναμεν τοῖς ἀκεραιότεροις, πλεονεξίας ὁδὸς· θεραπεύειν γὰρ, οὐκ ἐρεθίζειν τοὺς εὐολισθητούς, παρὰ τοῦ Κυρίου προστετάγμεθα· καὶ πρὸ τοῦ ἡμῖν ἀρέσκοντος, τὸ τούτοις ὠφέλιμον τιθέναι· ὡς ἂν μὴ ταῖς ἀκρίτοις ἑαυτῶν ἀκολουθοῦντες ὁρμαῖς πολλοὺς τῶν ἀπλουστέρων περισκόψαι ποιήσομεν· ὑπόθεσις αὐτοῖς, τῆς περὶ τὰ γήϊνα φιλοτιμίας γινόμενοι· τί περὶ πολλοῦ ποιούμεθα τὴν ὕλην, ἥς καταφρονεῖν ἐδιδάχθημεν. χρημάτων καὶ κτημάτων ἀντεχόμενοι· καὶ εἰς πολλὰς καὶ ἀνωφελεῖς φροντίδας, τὸν νοῦν μερίζοντες; ὧν ἡ σπουδὴ, ἡμᾶς μὲν ἀρίστησι τῆς ἀναγκαιοτέρας προτεδρείας, καὶ ἀμελεῖν τῶν τῆς ψυχῆς παρασκευάζει καλῶν· εἰς μέγα δὲ βάραθρον ἄγει, τοὺς πρὸς τὰ τοῦ βίου κεχρηνότες πράγματα· λαμπρὰν καὶ τὴν ἀνωτάτω νομίζοντας εὐκληρίαν, τὴν ἐκ τοῦ πλούτου ἀπόλαυσιν· ὀρώντας τοὺς φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένους, καὶ ἐπάνω ἡδονῶν αὐχρῶντας εἶναι, πλεονῶν ἑαυτῶν περὶ ταῦτα ἐσπουδακότας· οὐδὲν δὲ οὕτως εἰς κόλασιν φέρει ἀπαραίτητον, ὡς τὸ πολλοὺς ζηλωτὰς τῶν ἰδίων ποιεῖσθαι κακῶν· γίνεται γὰρ ἡ τῶν μιμησάμενων ἀπώλεια, προσθήκη τιμωρίας τῷ διδάξαντι· καὶ τῶν μὴ παραιτησάμενων, ὡς αἰσχρὰν τὴν μίμησιν, κατάγνωσις οὐ μικρά·

* φθίσις
ὄνομα
νόσου
ἐξ αἵ-
ματος
γινο-
μένης

* φρο-
λογίαν.
τρυ-
φῶντων
* χυ-
ωσις.

ὅτι διδάσκαλοι κακῶν γεγέννηται· ὧν τὴν μάθησιν ἐπονείδιστον κρίναντες ἔφυγον, οἱ σῶφρονι χρησάμενοι. λογισμῷ διδὲ μηδεὶς ἀπεχθανέσθω πρὸς τὰ λεγόμενα· ἢ διορθώσασθε τὰ πλημμελῶς διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἀδιαφορίαν, ἐπ' αἰσχύνῃ τοῦ ὀνόματος γινόμενα, ἢ καὶ τὸ ὄνομα παρατήσασθε. Εἰ γὰρ φιλοσοφεῖν πρόκειται, περιττὰ τὰ κτήματα· τῆς φιλοσοφίας καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἁλλοτρίωσιν ἐπαγγελλομένης, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα· εἰ δὲ τὸ κτήσασθαι τισὶν ἐστὶ περισπούδαστον, καὶ τῶν ἡδέων ἀπολαβεῖν τοῦ βίου, τί σεμνύνουσι λόγῳ τὴν φιλοσοφίαν, ἔργῳ τὴν ἁλλοτρίωσιν πρὸς αὐτὴν ἐπανηρημένοι, καὶ πράξεις ἁλλοτρίας τοῦ ἐπαγγέλματος διαπραττόμενοι, σεμναῖς ἐπαμφίσκοντες κλήσεσιν· εἴτ' οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦμεθα παρὰ τῶν ὑποδεεστέρων, οὓς κοσμικοὺς ὀνομάζομεν, ἐπὶ τοῖς παρεσπονδημένοις θεσμοῖς τοῦ σωτῆρος ἐξοιδοῦντες, τὰς ἡθετημένας αὐτοῦ ἐντολάς παρὰ τῶν μανθάνειν ὀφειλόντων διδασκόμενοι· ὅταν γὰρ μαχομένοις ἡμῖν λέγωσι· δοῦλον Χριστοῦ οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἡπιον εἶναι πρὸς πάντας· καὶ πάλιν φιλονεικοῦσι περὶ χρημάτων, ἢ κτημάτων, εἰ σοὺ λάβῃ φησί, τίς τὸν χιτῶνα; ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, τί ἕτερον ποιοῦσιν, ἢ ἐπισκώπτοντες ἡμᾶς κωμωδοῦσι, καὶ χλευάζουσι τῆς πρὸς τὸ ἐπάγγελμα τῶν ἔργων ἐναντιότητος· ἢ γὰρ, οὐκ ἀνάγκη μάχεσθαι τῶν κτημάτων ἀντιποιοιμένους, καὶ πάντα πράττειν ὅσα ἢ τούτων ἀναγκάζει κηδεμονία· ἔλυσέ τις τῆς ἀμπέλου τὸν τέρμονα, καὶ τῇ ἰδίᾳ προσεκλήρωσε χώρα· ἄλλος ἐπαφῆκε τὸ κτήνος· ἕτερος τὸ ὕδωρ ἐπιρρέον τῷ κήπῳ, ὑπέσπασεν· οὐκοῦν λυσσῆσαι δεῖ, καὶ τῶν μαινομένων χεῖρους γενέσθαι, τούτοις πᾶσιν ἐπιμερῶντα τὴν ἀμυναν· καὶ δικαστηρίοις προσηλωσθαι, τὸν τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων προσασχολεῖσθαι ὀφείλοντα νοῦν, καὶ εἰς πανουργίαν πραγματικὴν μεταβάλλειν τὴν δύναμιν τὴν θεωρητικὴν, ἐν ἡμῖν τῶν μηδὲν χρησιμεύοντων εὐοδῶται ἢ εὐπορία· τί τῶν ἁλλοτρίων ὡς οἰκείων ἀντιποιοῦμεθα, βαρέας ἑαυτοῖς τὰς πέδας τῆς ὕλης κατασκευάζοντες· καὶ τοῦ ταλανίζοντος τοὺς τοιούτους οὐκ ἀκούοντες; οὐαί γάρ, φησὶν ὁ προφήτης, ὁ συνάγων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στίβαρως· εἰ γὰρ κοῦφοι εἰσὶν οἱ διώκοντες, κατὰ τὸν λέγοντα· κοῦφοι ἐγένοντο οἱ διώ-

κοντες ὑμᾶς, ὑπὲρ αἰετοὺς οὐρανοῦ· ἡμεῖς δὲ βαρύνομεν ἑαυτοὺς κοσμικοῖς πράγμασι· δηλονότι ἀργότερον κινούμενοι πρὸς δρόμον, εὐχερῶς παρὰ τῶν ἐχθρῶν καταληφθῆσόμεθα· οὓς φεύγειν ἡμᾶς ὁ Παῦλος ἐδίδαξε λέγων· φεύγετε τὴν πλεονεξίαν· ὁπότε καὶ οἱ εὐστατεῖς ἐν τῷ τρέχειν ἐπὶ τὸ βραβεῖον, εἰ μὴ συντόνῳ ῥώμῃ φέρωνται, πολὺ τῆς καταλήψεως καταλιμπάνονται, τῶν διωκόντων ἐχθρῶν, ἴσως ταχύτερας ἐχόντων τὰς βάσεις. Μέγα τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἐπειγομένοις ἐμπόδιον, ἢ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων προσπάθεια· καὶ ψυχῇ καὶ σώματι, πολλάκις δλεθρον προξενούσα. τί γὰρ τὸν Ναβουθὲ τὸν Ἰσραηλίτην ἀπώλεσεν· οὐκ ἀμπελῶν ἐπίφθορος, αἰτίος αὐτῷ θανάτου γεγέννηται, πρὸς φθόνον κινήσας κατ' αὐτοῦ τὸν γείτονα Ἀχαάβ; τί δὲ, τὰς δύο ἡμισυ φυλάς ἐξω τῆς γῆς ἐπαγγελίας μείναι παρεσκεύασεν, οὐχὶ πλῆθος κτηνῶν; τί δὲ καὶ τὸν Λῶτ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ διεχώρισεν, οὐ τὸ τῶν βοσκημάτων πλῆθος, συνεχεῖς τοῖς ποιμέσι κινήσαν ἐριδας; τέλεον, ἀπέρρηξαν ἀπ' ἀλλήλων αὐτούς. Εἰ οὖν καὶ πρὸς φθόνον τοὺς βασκανοὺς κατὰ τῶν ἐχόντων ἐρεθίζει τὰ κτήματα, καὶ τῶν σπουδαιοτέρων ἀποκλείει τοὺς κεκτημένους, καὶ συγγένειαν διατέμνει, καὶ φίλους ἔχειν ἐχθραν καθίστησι· καὶ πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν οὐδὲν κοινόν, καὶ πρὸς τὴν ἐν σώματι οὐδὲν μέγα χρησιμεύει· τί τῆς θεραπείας τοῦ Θεοῦ ἀφιστάμενοι, ὅλοι γινόμεθα τῆς ματαιότητος; μὴ γὰρ ἡμεῖς ἐσμέν, οἱ τὰ τῆς ζωῆς ἀνύοντες τῆς ἑαυτῶν; Θεὸς ἐστὶν ὁ ταύτην οἰκονομῶν. καὶ ἡ μὲν ἀνθρωπίνῃ σπουδῇ μὴ τυχοῦσα τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ἐξ ἀνάγκης ἀστοχεῖ τοῦ τέλους· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία, καὶ δίχα τῆς ἀνθρωπίνης συμπράξεως, τέλεια παρέχει ἀγαθὰ. Τί ὤνησεν ἐκείνους ἡ ἰδία σπουδή, πρὸς οὓς ἔλεγεν ὁ Θεός· ἐσπίρατε πολλὰ, καὶ εἰσηγάκατε ὀλίγα, καὶ ἐξέφύτῃσα αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; τί δὲ τοῖς κατ' ἀρετὴν βιώσασιν ἔλειψε τῶν ἀναγκαίων, μὴδ' ὅλως φροντίσασιν περὶ τούτων; οὐκ ἐν ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη ὁ Ἰσραὴλ ἐτρέφετο, μὴδὲν τῶν ἐκ γεωργίας ἀπολαύοντες; καὶ οὐκ ἐπεδεήθησαν βρώματος· ἀλλὰ θάλασσα μὲν, ἐκαινούργει τροφὴν παράδοξον, ὀρυγομήτραν ἐρευγομένην· οὐρανὸς δὲ, Μάννα καταφέρων, ὑετὸν ἀήθη καὶ ξένον. Πέτρα δὲ νοτίδος ἄμοιρος. ῥαγεῖσα παρεῖχεν ἄφθονον τὸ νάμα· ἱμάτια δὲ καὶ ὑποδήματα,

ὕπνῳ πάντα τὸν χρόνον μὴ παλαιούμενα. ποῖα δὲ γεωργία, ἐν τῷ χειμάρρῳ ὁ Ἥλιος ἐτρέφετο; οὐ κόρακες αὐτῷ παρεκόμεζον τὴν τροφήν; οὐκ ἐν Σάρεφθα ἐλθόντι, χήρα, καὶ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεής, ἄρτον παρέσχε, τοῦ στόματος τῶν ἰδίων τέκνων ἀφαρπάσασα; ἵνα δειχθῇ, ὅτι καὶ φύσεως προτιμότερα ἡ ἀρετή. καὶ ταῦτα, παράδοξα μὲν ὁμῶς, καὶ τοῦ εἰκότως ἐχόμενα· δυνατόν γάρ καὶ τὸν μὴ ἐσθιόντα ζῆν, ὅταν βούληται ὁ Θεός. πῶς γάρ ὁ Ἥλιος τεσσαράκοντα ἡμερῶν ὁδὸν ἤνυσεν, ἐν ἰσχυρῇ βρώσει μιᾶς; πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς, ὁδοήκοντα ἡμέρας ἐπὶ τοῦ ὄρους προσφιλοσοφῶν τῷ Θεῷ, ἀνθρωπίνης τροφῆς ἐμεινεν ἄγευστος; μετὰ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας κατελθὼν, καὶ διὰ τὴν μοσχοποιία· θυμωθεὶς, εὐθέως συντρίψας τὰς πλάκας, ἐπὶ τὸ ὄρος ἀνέδραμε, καὶ τοσαύτας ἄλλας ἐνδιατρίψας ἐν τῷ ὄρει, οὕτω τὰς δευτέρας πλάκας λαβὼν, κατήλθε πρὸς τὸν λαόν. Ποῖος δὲ λογισμὸς ἀνθρώπινος τὸ εὐλογον τοῦ θαύματος τούτου παραστῆσαι δύναται; πῶς ἡ βρώδης τοῦ σώματος φύσις, τοσοῦτον κινουμένη διήρκεσεν, οὐδ' ἐνὸς ἀντιπληροῦντος τὸ καθ' ἡμέραν διαπνεόμενον τῆς δυνάμεως; λύει δὲ τοῦτο τὸ ἄπορον ὁ θεὸς λόγος, ὅταν λέγῃ· οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνον ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. Τί τοίνυν τὸ πολίτευμα τὸ οὐράνιον εἰς γῆν κατασπῶμεν, ταῖς ὕλικαῖς ἐμβαθύνοντες τάλαιπωραῖς; καὶ κοπρίας περιβάλλομεν ἑαυτοῖς, οἱ ποτὲ τιθηνούμενοι ἐπὶ κόκκῳ; ὡς περὶ τινῶν ὁ Ἱερემίας θρηνῶν ἔλεγεν· ὅταν γάρ ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ διαπύρων ἀναπαυώμεθα νοημάτων, ἐπὶ κόκκῳ τιθηνούμεθα· ὅταν δὲ τὴν τοιαύτην ἀφέντες καταστασιν, τοῖς γηίνοις ἐμφυρώμεθα πράγμασι, κοπρίας περιβαλλόμεθα. Τί τὴν ἐλπίδα ἀφιστῶντες ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τὴν σάρκα τοῦ βραχίονος στηρίζομεν, τὴν τοῦ δεσπότου πρόνοιαν ταῖς ἑαυτῶν ἐπιγράφοντες χερσίν· ἦν περ εἰς μεγίστην ἀμαρτίαν ἑαυτῷ λογισθῆναι ὁ Ἰωδ ἐπηράσατο· τὸν ἐπιθέντα τὴν χεῖρα τῷ στόματι καταφιλῆσαι, τοῦτο ποιοῦντες νῦν οὐ δεδοίκαμεν· ἔθος γάρ τοις πολλοῖς, τὰς χεῖρας καταφιλεῖν. ἐξ ἐκείνων ἔχειν τὴν εὐπορίαν λέγοντες· οὗς αἰνιττόμενος διὰ συμβόλου * ὀνόματος φησὶν· ἐς πορεύεται ἐπὶ χειρῶν, ἀκάθαρτος· καὶ ἐς πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων διαπαντός, ἀκάθαρτος· ἐπὶ χειρῶν δὲ πορεύεται, ὁ ταῖς χερ-

σὶν ἐπεριδόμενος, καὶ πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν ἔχων τὴν ἐλπίδα· ἐπὶ τεσσάρων δὲ πορεύεται, ὁ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι προσπειθώς, καὶ τῇ τούτων ἀσχολίᾳ διαπαντός ὑποσύρων τὸ ἡγεμονικόν· πολυπληθεῖ δὲ ποσὶν, ὁ ἀπρίξ τῶν σωματικῶν περιερχόμενος· διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς παροιμιστὴς, οὐδὲ δύο πόδας ἔχειν βούλεται τὸν τέλειον, ἀλλ' ἓνα, καὶ τοῦτον σπανίως ἐπὶ τὰ σωματικὰ κινούμενον πράγματα· σπάνιον λέγων εἰσαγαγε σὸν πόδα πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον, μὴ ποτε πλησθεὶς σου, μισήσῃ σε. Εἰ γάρ ὁ σπανιάκις τῷ Χριστῷ περὶ τῆς χρείας ἐνοχλῶν τοῦ σώματος, οὗτος γάρ ὁ σκοπὸς τῶν φίλων τῶν τοιούτων ἐστίν, ὡς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς φησιν ὁ Σωτὴρ· ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ. ἐὰν συνεχέστερον τοῦτο ποιῇ, μισητὸς γίνεται· τί ἄρα πείσεται, καὶ πῶς οὐ βδελυκτὸς ἐσται, ὁ διαπαντὸς ταῦταις ἐνασχολούμενος ταῖς χρεαῖς, καὶ μηδέποτε πρὸς τὴν ὀρθίον ἐγειρόμενος ζωὴν· διὰ τὸ μὴ ἔχειν σκέλη ἐπάνω τῶν ποδῶν, ὥστε πηδᾶν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς γῆς· ὡς γὰρ τὰ σκέλη διὰ τῆς συνεύσεως, ὅλον μὲν δέχεται πρότερον ἐφ' ἑαυτῶν τὸν ὄγκον τοῦ σώματος· μικρὸν δὲ προσεγγίσαντα τῇ γῇ, ἄθρόον ἐνάλλεσθαι παρασκευάζει πρὸς τὸ μετέωρον· οὕτως ὁ διακριτικὸς τῶν τῆς φύσεως πραγμάτων λογισμὸς, μετὰ τὸ προσταπεινωθῆναι τῇ χρείᾳ τοῦ σώματος, ὁξέως πάλιν τῆς ἄνω κοῦφον ἀναπέμπει τὸ φρόνημα, μὴδὲν τῶν χοικῶν σὺν αὐτῷ ἀνακουφίζων λογισμῶν· τὸ γὰρ ἔχειν ὀρθὰ τὰ σκέλη, πρόσεστι μὲν καὶ τοῖς μὴ ἄγαν ἀπολαυστικαῖς καὶ κάτω κειμένοις διαπαντός, πρόσεστι δὲ καὶ ταῖς ἀγίαις δυνάμεσι, διὰ τὸ μὴδ' ὅλως προσδέεσθαι τῶν σωματικῶν, μὴδὲ τῆς πρὸς ταῦτα χρήζειν ἐπινεύσεως· τοῦτο γὰρ προσημαίνων ὁ μέγας Ἰεζεκιήλ, ἔλεγεν, ὅτι ἦν τὰ σκέλη αὐτῶν ὀρθά, καὶ πτερωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν· ὅπερ δηλοῖ τὸ ἀκλινὲς τῆς γνώμης, καὶ τὸ πρὸς τὰ νοητὰ τῆς φύσεως ἐκείνης δξυκίνητον. ἀνθρώποις δὲ ἱκανόν, σκέλη σχεῖν κλινόμενα· καὶ ποτὲ μὲν, πρὸς τὰς σωματικὰς ἀνάγκας· ποτὲ δὲ, πρὸς τὰς τῆς ψυχῆς ἀνωφερεῖς χρησιμεύειν διατριβάς· διὰ μὲν τὴν πρὸς τὰς ἄνω δυνάμεις τῆς ψυχῆς συγγένειαν, τὰ πολλὰ συμμετεωροπολεῖν ἐκείναις, διὰ δὲ τὸ σῶμα, τοσοῦτον ἀποσχολεῖν τῇ γῇ τὴν φροντίδα, ὅσον ἡ χρεία βιάζεται· ἐφέρπειν δὲ διαπαντὸς ταῖς ἀπολαυστικαῖς

* ἐν
ἀλλ.
ὁ νόμος

παρασκευαίς, ἀκάθαρτον ὄντως, καὶ οὐχ ἄρ-
μόζον ἀνθρώπῳ λογικῆς πεπειραμένῳ γνῶ-
σεως. Παρατετηρημένως γὰρ καὶ τὸν ἐπὶ
τεσσάρων πορευόμενον, οὐχ ἀπλῶς εἶπεν
ἀκάθαρτον, ἀλλ' εἰ διαπαντὸς ἐπὶ τεσσά-
ρων πορεύοιτο· ἔδωκε γὰρ τοῖς ἐν σώματι
καιρόν, καταβαίνειν πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ
σώματος. καὶ γὰρ ὁ Ἰωνάθαν τῷ Ναὰς
πολεμῶν τῷ Ἀμμανίτῃ, ἐπὶ τεσσάρων πε-
ριπατήσας ἐνίκησεν, ἐπειδὴ τῇ ἀνάγκῃ τῆς
φύσεως ὑπῆρέτησε μόνον. ἔδει γὰρ τὸν πρὸς
τὸν ἐπὶ τῷ στήθει συρόμενον ὄφιν πολε-
μοῦντα· τοῦτο γὰρ Ναὰς ἐρμηνεύεται. σχη-
ματίσασθαι πρὸς ὀλίγον τὴν πρὸς αὐτὸν
ὁμοιότητα, διὰ τοῦ πορευθῆναι ἐπὶ τεσσά-
ρων καὶ οὕτω διαναστάντα ἐπὶ τὴν οἰκείαν
ἐξιν, χειρώσασθαι τοῦτον μετὰ πολλῆς εὐ-
κολίας· τί δέ; καὶ ἡ κατὰ τὸν Ἰεσοθὲ
ἱστορία ἡμᾶς οὐ παιδεύει, μὴ πεφροντισμέ-
ως ἀντέχεσθαι τῶν σωματικῶν, μηδὲ τῇ
αἰσθήσει τὴν ἑαυτῶν ἐγχειρίζειν φυλακὴν;
οὗτος γὰρ βασιλεὺς ὢν, καὶ ἐν τῷ ταμιεῖῳ
ἀναπαυόμενος τῷ ἑαυτοῦ, γυναικὶ θυρωρεῖν
ἐπέτρεψεν· ἐλθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν Ῥιχάδ,
καὶ εὐρόντες αὐτὴν * πυρούς καθαίρουσαν
καὶ νυστάζουσαν, διαλαθόντες εἰσῆλθον καὶ
ἀνείλυνον τὸν Ἰεσοθέ, καὶ αὐτὸν εὐρόντες
καθεύδοντα· πάντα γὰρ ὑπνοὶ καὶ νοῦς, καὶ
ψυχὴ, καὶ αἰσθήσεις, τῶν σωματικῶν κρα-
τούντων. τὸ γὰρ θυρωρὸν καθαίρειν πυρούς,
δείκνυσιν τὸ ἐπιμελῶς προσησχολεῖσθαι τὴν
διάνοιαν τοῖς σωματικοῖς· καὶ οὐ παρέργως,
ἀλλὰ μετὰ τινος σπουδῆς, τὴν τούτων ἐπι-
τηδεύουσιν καθαρότητα. ὅτι γὰρ οὐκ ἐν
ἱστορίας εἶδει τοῦτο διδάσκει ἡ γραφή, δη-
λον ἐκεῖθεν· πῶς γὰρ βασιλεὺς γυναῖκα θυ-
ρωρὸν εἶχεν, ὀφείλων παρὰ πλήθους δορυ-
φορεῖσθαι στρατιωτῶν, καὶ πᾶσαν περὶ αὐ-
τὸν ἔχειν τὴν τοῦ ἀξιώματος σκηνήν; ἢ
πῶς οὕτως ἐνδεής, ὥς δι' αὐτῆς καθαίρειν
τοὺς πυρούς; ἀλλὰ πολλάκις τῇ ἱστορίᾳ
μίγνυται τὸ παράλογον, διὰ τὴν τῶν ση-
μαινομένων ἀλήθειαν. ὁ γὰρ ἐκάστου νοῦς,
καθὰπερ βασιλεὺς, ἔσωπου διατρίβει, θυρω-
ρὸν τῶν αἰσθήσεων ἔχων τὴν διάνοιαν· ἥτις
ἔταν τοῖς σωματικοῖς ἑαυτὴν ἐγχειρίσῃ·
σωματικὸν δὲ, τὸ καθαίρειν πυρούς· εὐχερῶς
διαλαθόντες οἱ ἐπίβουλοι, θανάτουσι τὸν
νοῦν. διὰ τοῦτο ὁ μέγας Ἀβραάμ, οὐ πι-
στεύει γυναικὶ τὴν θύραν φυλάττειν· οἶδε
γὰρ τὸ εὐεξαπάτητον τῆς αἰσθήσεως· ὅπως
τῇ ὄψει τῶν αἰσθητῶν ἐπιτεμπομένη διχάζῃ

τὸν νοῦν, καὶ πείθῃ συμεταλαβεῖν αὐτῇ
τῶν τερπνῶν, καὶ ἐπικίνδυνος ἡ μετάληψις
εἴη σαφῶς· ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖνος παρακαθέ-
ζεται, τοῖς μὲν θεοῖς νοήμασιν ἀναπεπετα-
σμένην παρέχων τὴν εἴσοδον, ταῖς δὲ κο-
σμικαῖς φροντίσιν ἀποκλείων τὴν θύραν. τί
γὰρ ἡμῖν ἐκ τῆς περὶ ταῦτα ματαιοπονίας,
εἰς τὴν ζωὴν περιγίνεται; οὐ πᾶς μόχθος,
κατὰ τὸν ἐκκλησιαστήν, εἰς στόμα αὐτοῦ;
διατροφή δὲ, καὶ σκεπάσματα, κατὰ τὸν ἀπό-
στολον, ἱκανὰ πρὸς τὴν σύστασιν τῆς δυσ-
τήνου σαρκός. τί οὖν ἀπέραντα ποιοῦμεν
καὶ μοχθοῦμεν εἰς ἄνεμον, ὥς φησιν ὁ Σο-
λομών· ἐκ τῆς περὶ τὰ γῆινα σπουδῆς, ἐμ-
ποδίζοντες τῇ ψυχῇ πρὸς τὴν τῶν θεῶν
ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν· καὶ τὴν σάρκα περιέ-
ποντες καὶ θάλποντες πλέον, ἢ καλῶς ἔχει;
ἐχθρὸν ἐκ γειτόνων αὐτὴν καὶ πολεμίων
τρέφομεν, ὥς μὴ μόνον ἀμφήριστον αὐτῆς
γενέσθαι τὴν μάχην, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ τοῦ
περιόντος, ἐρρωμενέστερον ἀγωνιζομένην κατὰ
τῆς ψυχῆς, τιμῶν καὶ στεφάνων ἐφίεσθαι.
τί γὰρ ἐστὶν ἡ χρεῖα τοῦ σώματος, ὅτι
ταύτην προφασίζόμενοι, εἰς ἀνήνυτον ἀμη-
χανίαν τὴν ἐπιθυμίαν ἐκτείνουμεν; ἄρτος
ἐστὶ πάντως, καὶ ὕδωρ· εἴτα, οὐχὶ αἱ μὲν
πηγαὶ ἀφθονον παρέχουσι τὸ νάμα; ὁ δὲ
ἄρτος, εὐπόριστος τοῖς χεῖρας ἔχουσι; καὶ
ἐκ τοιούτων ἔργων δυνάμεθα περιγενέσθαι,
ἐξ ὧν καὶ ἡ χρεῖα πληροῦται τοῦ σώματος,
καὶ ὀλίγον ἢ οὐδ' ὅλως περισπώμενον. Ἀλλ'
ἐνδύμα πολλὴν παρέχει φροντίδα; οὐδὲ
τοῦτο. ἐὰν μὴ πρὸς τὴν ἐκ τῆς συνηθείας
βλακεῖαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν χρεῖαν βλέπωμεν
μόνην· Ποίας γὰρ ἀραχνοῦφεις ἐσθῆτας,
ποῖαν δὲ βύσσον, ἢ πορφύραν ἢ σηρικοῦν, ὁ
πρῶτος ἐφόρησεν ἄνθρωπος; οὐκ ἐκ δερμάτων
αὐτῷ τὸ ἐνδύμα ὁ δημιουργός, καὶ χόρτα
τρέφεσθαι παρήγγειλε; τούτους τιθεὶς τοὺς
ὅρους τῇ χρεῖᾳ τοῦ σώματος, οὕτω διατα-
ξάμενος, καὶ πόρρωθεν ἀναστέλλων τὴν νῦν
πολιτευομένην αἰσχύρῃ τοῦ ἀνθρώπου.
Οὐ λέγω δὲ, ὅτι καὶ νῦν θρέψει πάντως εὐ-
σεβοῦντας ἡμᾶς, ὁ τὰ πετεινὰ τρέφων τοῦ
οὐρανοῦ· καὶ ἐνδύσει, ὁ τοῖς κρίνοις τοῦ
ἀγροῦ τοσαύτην περιθεὶς δόξαν. ἐπεὶ, μη-
δέπω πείθειν δυνατόν, τοὺς πολὺ ταύτης
ἀφεστῶτας τῆς πίστεως. Τίς γὰρ οὐ μεθ'
ἰκεσίας παρέξω τὰ ἐπιτήδεια, τῷ κατ' ἀρε-
τὴν βιοῦντι; Εἰ γὰρ ἄνθρωποι βάρβαροι καὶ
πολέμου νόμῳ λαβόντες τὰ Ἱεροσόλυμα· οἱ
Βαβυλώνιοι, τὴν ἀρετὴν ἠδέσθησαν τοῦ Ἰε-

* ἐν
ἀλλ.
πυρ-
ρούς.

ρεμίου, καὶ πᾶσαν θεραπείαν παρέσχον σωματικὴν ἀφθόνως, οὐ τὰ πρὸς τροφήν μόνον δεδωκότες, ἀλλὰ καὶ σκεύη, οἷς ἔθος διακονεῖσθαι τοὺς ἐστιωμένους· πῶς οὐκ αἰδεσθήσονται βίον ἐνάρετον οἱ ὁμόφυλοι, καὶ τὸν λογισμὸν ἐκ παιδείας βαρβαρικῆς μᾶλλον κεκαθαρμένοι πρὸς τὴν τῶν καλῶν κατανόησιν, καὶ ἀρετῆς ζηλωταί; εἰ γὰρ καὶ μὴ δεδύνηνται ταύτης ἀσκηταὶ γενέσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως, ἀλλ' οὖν γε τιμῶσιν ἀρετὴν, καὶ τοὺς ἀθλητάς αὐτῆς θαυμάζουσι. Τίς ἐπεισε τὴν Σουμανίτιν οἰκοδομῆσαι τῷ Ἐλισσαίῳ καταγώγιον, καὶ θεῖναι τράπεζαν ἐκεῖ, καὶ δίφρον καὶ λυχνίαν; οὐχ ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός; Τί δὲ τὴν χήραν ἐκείνην ἐδυσώπησε, λιμοῦ πᾶσαν κατανεμομένου τὴν χώραν, τῆς ἰδίας χρείας προκρίναι τὴν τοῦ προφήτου θεραπείαν; πάντως γάρ, εἰ μὴ τὴν φιλοσοφίαν κατεπέπληκτο τοῦ Ἡλιοῦ, οὐκ ἂν τὴν μικρὰν τῆς ζωῆς παραμυθίαν ἑαυτῆς καὶ τῶν τέκνων ἀφελομένη, παρεχώρησεν ἐκεῖνῳ· ὃν μετ' ὀλίγον ἐφαντάζετο θάνατον, πρὸ καιροῦ τοῦτον ἐλομένη, διὰ τὴν εἰς τὸν ξένον φιλοτιμίαν. ἐποίησε δὲ τοιοῦτους αὐτοὺς τὸ γενναῖον, καὶ τὸ πρὸς τοὺς πόνους ἀνένδοτον, καὶ τὸ καταφρονητικῶς ἔχειν πρὸς τὰ τοῦ βίου πράγματα· εὐτέλειαν γὰρ ἐπιτηδεύσαντες, καὶ ἐπὶ τὸ ἀνευδὲς ἔλθειν ἐκ τῆς ὀλιγοδείας προκόψαντες, πλησίον τῶν ἀσωμάτων ἔστησαν δυνάμεων· ὅθεν, καίτοι ἀφανεῖς ὄντες κατὰ τὸ σωματικόν, καὶ ἄσημοι, τῶν πάντα φερόντων, καὶ ἀγόντων, ἐγένοντο δυνατώτεροι· μετὰ τοσαύτης παρρησίας τοῖς τὰ διαδήματα περιχειμένοις διαλεγόμενοι, μεθ' ὅσης οὐδὲ ἐκείνοι τοῖς ὑποχείρισις. Ποίοις γὰρ ὅπλοις θαρρῶν, ποίᾳ δὲ δυνάμει, πρὸς τὸν Ἀχαάβ ἔλεγεν ὁ Ἡλιός, οὐ διαστρέφω ἐγὼ τὸν Ἰσραήλ, ἀλλ' ἡ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου; Πῶς δὲ ὁ Μωϋσῆς ἀντικαθίστατο τῷ φαραὼ πρὸς ἄμιλλαν, οὐδὲν ἔχων πλὴν τῆς ἀρετῆς, θάρρους ἐφόδιον; πῶς δὲ Ἐλισσαίῃ συνηγμένης ἐπὶ πολέμου τῆς στρατιᾶς, καὶ τῶν δύο βασιλέων Ἰσραὴλ, καὶ Ἰούδα, ἔλεγε τῷ Ἰωράμ, ζῇ κύριος τῶν δυνάμεων, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ· ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον Ἰωσαφάτ ἐγὼ λαμβάνω, εἰ ἐπέβλεψα ἐπὶ σέ καὶ εἶδον σε· οὔτε τὴν στρατιὰν κεινημένην φοβηθεῖς, οὔτε τὸν θυμὸν δεισας τοῦ βασιλέως, ᾧ παρὰ καιρὸν τοῦ πολέμου εἰκὸς χρήσασθαι, καὶ ἀλόγῳ ὁρμῇ, τοῦ λο-

γισμοῦ δι' ἀγωνίαν συγκεχυμένου. τί γὰρ δύναται τοιοῦτον βασιλεὺς, εἶον ἀρετῇ; ποῖα πορφυρὶς ἔρρηξε ποταμόν, ὡς ἡ μηλωτὴ τοῦ Ἡλιοῦ; ποῖον δὲ διάδημα νοσήματα ἔλυσε, ὡς τὰ τῶν Ἀποστόλων σουδάρια; Ἠλεγχε ποτε Προφήτης βασιλέα παρανομήσαντα μόνος, μετὰ πάσης ὄντα τῆς στρατιᾶς· καὶ ἐπειδὴ τὸν θυμὸν ὁ ἔλεγχος ἤρέθισεν, ἐκτείνας ὁ βασιλεὺς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν προφήτην, οὔτε ἐκείνου ἐπελάβετο, καὶ τὴν χεῖρα πρὸς ἑαυτὸν συναγαγεῖν ξηρανθεῖσαν οὐκ ἔδυνήθη· καὶ ἦν ἀγὼν ἀρετῆς, καὶ δυναστείας βασιλικῆς· καὶ ἡ νίκη τῆς ἀρετῆς ἐγένετο· οὐκ ἐμάχετο ὁ προφήτης, καὶ ἡ ἀρετὴ ἐτροποῦτο τὸν πολέμιον· ἤργει ὁ ἀγωνιστής, καὶ ἡ πίστις εἰργάζεται. οἱ σύμμαχοι τοῦ βασιλέως, βραβεύονται τοῦ ἀγῶνος ἐγένοντο· καὶ ἡ χεὶρ εἰστήκει, μαρτυροῦσα τῇ ἀρετῇ τὴν νίκην. Ταῦτα δὲ ἔπραττον, ἐπειδὴ ψυχῇ μόνῃ ζῆν ἔκριναν, τὸ σῶμα, καὶ τὰς τοῦ σώματος ἀνάγκας ἀποστρεφόμενοι· καὶ πάντων αὐτοὺς ὑψηλοτέρους ἐποίει, τὸ μηδεὶς χρεῖαν ἔχειν· μᾶλλον γὰρ καταλιπεῖν ἤρουντο τὸ σῶμα, καὶ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς ἀπαλλαγῆναι, ἢ καταπροδοῦναι τῆς ἀρετῆς τὸ ἀξίωμα, καὶ χρεῖας ἔνεκεν σωματικῆς κολακεῦσαι τινὰ τῶν εὐπόρων. Ἡμεῖς δὲ ὅταν ἐν χρεῖᾳ καταστῶμεν τινός, ἀφέντες τὸ γενναίως ἀγωνίζεσθαι θλιβεροῖς, καθάπερ κυνίδια μεθ' ἱλαρωτέρας κινήτεως τῆς κέρκου, σαίνουσι τοὺς ὀστέον ἱσως γυμνὸν ἢ ψίχας προσακοντίζοντας· οὕτως τοῖς πλουσίοις προστρέχομεν, εὐεργέτας αὐτοὺς καὶ τῶν χριστιανῶν κηδεμόνας λέγοντες· καὶ πᾶσαν αὐτοῖς ἀπλῶς μαρτυροῦντες ἀρετὴν, καὶ ἐν ἐσχάτῃ κακίᾳ τυγχάνωσιν, ὑπὲρ τοῦ ἀνῆσθαι τὸ σπουδαζόμενον· οὐ περιεργαζόμενοι τὴν τῶν ἀγίων διαγωγὴν, ὧν δῆθεν ζηλοῦν τὴν ἀρετὴν προεθέμεθα. ἤλθε πρὸς τὸν Ἐλισσαῖον, Νεεμάν ὁ τῆς Συρίας Στρατηλάτης, πολλὰ κομίσας δῶρα μεθ' ἑαυτοῦ. Τί οὖν ὁ προφήτης· ἄρα ὑπήντησεν; ἄρα προσέδραμεν; οὐχὶ δι' ἐνὸς μειρακίου, τὴν χρεῖαν ἐπ' ἡ παρῆν, ἐδήλωσεν; οὐδὲ εἰς ὄψιν αὐτὸν δεξάμενος, ἵνα μὴ τῶν κομισθέντων ἕνεκα τὴν θεραπείαν προσαγοχέναι νομισθῇ. Ταῦτα δὲ εἴρηται· οὐχ ἵνα μάθωμεν ἀλαζονεῖαν, ἀλλ' ἵνα μὴ χρεῖας ἕνεκεν κολακεύωμεν τοὺς ἐκεῖνα περιέποντας, ὧν ἡμεῖς καταφρονεῖν ἐπαγγελλόμεθα. Τί οὖν ἀφέντες τὸν σκοπὸν φιλοσοφίας, γε-

ωργίας, καὶ ἐμπορίας ἐπιτηδεύμεν ; τί μέγα τῷ Θεῷ εἰ τὴν ἑαυτῶν φροντίδα συνεισφέρομεν, ἵνα δὲ καὶ δοθῇ κοινὴν εἶναι τὴν τῆς γεωργίας ἐπιμέλειαν ; ἡ ἀνθρωπίνη σπουδὴ τὴν γῆν ἀνχτέμνει, καὶ σπέρματα καταβάλλει· ὁ δὲ Θεὸς ὑετοῖς ἐπαλλήλοις ἄρδει τὰ σπέρματα ἀπαλαῖς ταῖς λαγότι τῆς γῆς τὰς ῥίζας ἐνδιατείνεσθαι παρασκευάζων· ἡλιον ἀνχτέλλει διαθερμαίνοντα τὴν γῆν, καὶ τῇ θερμῇ προτκαλούμενον ἄνω τὰ φυτὰ· αὐρὰς ἀνέμων ἐπιπέμπει, τῇ ἡλικίᾳ τῶν τριφομένων γεννημάτων συμμέτρους· μαλακαῖς μὲν πνοαῖς ἐπιρριπίζων ἐν ἀρχῇ χλοηφοροῦσαν τὴν πεδιάδα, ὡς ἂν μὴ θερμοῖς λεαινόμενα πνεύμασι περιφλέγοιτο τὰ σπαρέντα· σταθερωτέραις δὲ ἐμβολαῖς πνευμάτων, ταῖς θήκαις τὸ γαλακτώδες ἐμπεπαλίων τοῦ κόκκου, ἀλοητῷ φλογμὸν παρέχων ἐπιτήδειον, λιχμητῷ προσφόρους ἀνέμους· καὶ ἐντι τούτων ἐπιλίπη, μάταιος ἡλέγχθη ὁ ἀνθρώπινος πόνος· καὶ ἤργησεν ἡ ἡμετέρα σπουδὴ, μὴ σφραγισθεῖσα ταῖς τοῦ Θεοῦ δωρεαῖς· πολλάκις δὲ καὶ τούτων πρὸς τὴν τελείωσιν ἐνέλιπεν οὐδέν, ὑετὸς δὲ λαῦρος παρὰ καιρὸν γενόμενος καὶ πολὺς, ἡ τριβόμενον ἔτι τὸν στάχυν, ἡ καθαρὸν σωρευθέντα τὸν σίτον, κατέσυρεν· ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀποθήκῃ, σκώληξ διέφθειρεν· ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος, ὡς εἰπεῖν, ἐτοίμην ἀποσυλήσας τὴν τράπεζαν. Ποῦ τοίνυν ἡμῖν, καὶ εἰς τί χρήσιμος ἡ ἡμετέρα σπουδὴ, Θεοῦ τοὺς οὐρακας τῶν πραγμάτων κρατοῦντος, καὶ πάντα φέροντος καὶ ἄγοντος, ὡς ἂν βούληται ; Ἄλλ' ἐν ταῖς ἀσθενείαις παραμυθίας χρῆζειν ἐροῦμεν τὸ σῶμα· καὶ πόσω βελτίων ; τεθνάναι, ἢ πράξει τι τῶν τῷ ἐπαγγέλματι μὴ προπόντων ; πάντως δὲ εἴαν ἔτι ζῆν ἡμᾶς βούλεται ὁ Θεός, ἡ Ἰσχὺν ἐντίθησι τῷ σώματι ἰσόρροπον, ὡς, καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀρρωστίας πόνον φέρειν· ἡ τοὺς ἐπὶ τῇ γενναιότητι δέξασθαι Στεφάνους· ἡ πόρον ἐπινοήσῃ πρὸς παραμυθίαν τοῦ κάμνοντος· καὶ οὐκ ἐπιλείψῃ πρὸς παραμυθίαν ἐπίνοια, τῇ πηγῇ τῆς σοφίας. Καλὸν οὖν, ἀγαπητοί, καὶ σφόδρα καλόν, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀναβῆναι μακαριότητα, καὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἐπιδράξασθαι πολιτείας· ἔσται γὰρ πᾶσιν εὐκόλος, ὡς νομίζω, θελήσασιν· καὶ δὲ προσεῖη τίς πόνος, οὐκ ἄκαρπος ἔσται· ἱκανὴν ἔχων παραμυθίαν, τήντε τῶν πρωδευκώτων εὐκλειαν, καὶ τῶν ἐφεπομένων τὴν διόρθωσιν· οὐ μικρὸν δὲ ἔσται κέρδος

τοῖς ἀρξαμένοις τῆς τοιαύτης διαγωγῆς, καὶ τοῖς μετέπειτα καταλιποῦσι πολιτείας ἀρίστης εἰκόνα, ἡ τῶν ἀπολειφθέντων ἀνάληψις. Φύγωμεν τὰς ἐν πόλεσι καὶ κώμαις διαγωγὰς, ἵνα οἱ ἐν πόλεσι καὶ κώμαις τρέχωσι πρὸς ἡμᾶς ἐρημίας μεταδιώξωμεν, ἵνα ἐπισπασώμεθα τοὺς νῦν ἡμᾶς φεύγοντας, εἰ φίλον ὅλως τοῦτό τι· καὶ γὰρ περὶ τινῶν ἐν ἐπαίνῳ γέγραπται, ὅτι κατέλιπον τὰς πόλεις, καὶ ὤκησαν ἐν πέτραις καὶ ἐγένοντο ὡς περιστεραί πελετητικά· καὶ ὁ Βαπτιστὴς δὲ Ἰωάννης ἐν ἐρήμῳ διέτριβε, καὶ πᾶσαι πρὸς αὐτὸν αὐτανδροὶ παρῆσαν αἱ πόλεις· καὶ πρὸς τὴν θεωρίαν τῆς δερματίνης ζώνης ἡπείγοντο, οἱ τὰ σῆρικὰ περιβεβλημένοι ἱμάτια· καὶ τὴν ὑπαιθρον ἡρῶντο ταλαιπωρίαν, οἱ τὰς χρυσοφόρους ἔχοντες οἰκίας· καὶ τὰς ἐπὶ λιθοκολλήτων κλινῶν ἀναπαύσεις, ἡ ἐπὶ τῆς ψάμμου παρευδοκίμει κατάκλισις· καὶ πάντα ἦν αὐτοῖς ἀνεκτά, καίτοι παρὰ τὸ ἔθος γινόμενα· ὑπέτεμνε γὰρ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλγυνοῖς αἰσθησιν, ὁ πόθος τῆς θεωρίας τοῦ ἀνδρός· καὶ τὸν ἐπὶ τῇ σκληραγωγίᾳ πόνον, ἔκλεπτε τὸ θαῦμα τῆς ἀρετῆς. Τοσοῦτόν ἐστιν ἀρετὴ πλούτου τιμιωτέρα, καὶ βίος ἡσύχιος χρημάτων πολλῶν περιφανέστερος. πόσοι κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦσαν πλούσιοι, καὶ μέγα φρονούντες ἐπὶ δόξῃ, καὶ σεσίγηνται· καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ἀδόξου, μέχρι τοῦ νῦν ἄδεται· καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἐρημοπολίτου, πᾶσιν ἐστὶ περισπούδαστος· ἀίδιον γὰρ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰόδιμον, καὶ τὴν φήμην ἐξαποστέλλει Ἄγγελον τῶν οικειῶν καλῶν. Παραιτησώμεθα κτηνοτροφίαν, ἵνα ποιμαντικὴν ἔξιν ἀναλάβωμεν· καταλίπωμεν ἐμπορίαν ἐπονείδιστον, ἵνα τὸν πολῦτιμον κτησώμεθα μαργαρίτην· φύγωμεν γεωργίαν γῆς, ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελλούσης, ἵνα ἐργάται καὶ φύλακες τοῦ παραδείσου γενώμεθα· πάντα ῥίψωμεν καὶ τὸν ἡσύχιον ἐλώμεθα βίον, ἵνα ἐντρέψωμεν τοὺς νῦν ἡμῖν ὄνειδος τὸ κεκτῆσθαι προσφέροντας· οὐδὲν γὰρ οὕτως δυσωπεῖ τοὺς ἐπεμβαίνοντας, ὡς ἡ ἐπὶ τοῖς ὄνειδιζομένοις μετ' ἐπιεικείας διόρθωσις· γίνεται γὰρ ἡ τῶν ὄνειδιζομένων μεταβολή, τοῖς ὄνειδιζουσι διατροφή. Αἰσχρὸν δὲ καὶ τοῦτο νομίζω, καὶ ἔστιν αἰσχρὸν ἀληθῶς, ἐφ' ᾧ καὶ παρὰ πάντων εἰκότως γελώμεθα· ἄρτι γὰρ τις προσελθὼν τῷ μονήρει βίῳ, καὶ τὰ ἦθη μόνον μαθὼν τῆς ἀσκήσεως, ὅπως τε προσεύχονται καὶ πότε, καὶ ποῖα τίς ἐστὶν

ἡ τῆς διαίτης διαγωγή· διδάσκαλος εὐθέως ὧν οὐ μεμάθηκε γίνεται· καὶ προέρχεται ὁρμαθὸν μαθητῶν ἐπισυρόμενος, αὐτὸς ἔτι δεόμενος διδασκαλίας, καὶ τοσοῦτον πλέον καὶ εὐκόλον τὸ πρᾶγμα ἐνόμισεν· οὐκ εἰδώς, ὅτι πάντων ἐστὶ χαλεπώτατον, ψυχῶν ἐπιμέλεια· δεομένων πρότερον μὲν καθάρσεως τῶν παλαιῶν μολυσμῶν, ἔπειτα πολλῆς προσοχῆς. εἰς τὸ δέξασθαι τύπους τῶν μαθημάτων τῆς ἀρετῆς· ὁ δὲ μηδὲν πλέον τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως φαντασθεῖς, πῶς διορθώσεται τὰ ἔθνη τῶν ὑποτεταγμένων; Πῶς δὲ μεταρρυθμίσει τοὺς τῇ πονηρᾷ συνηθείᾳ κεκρατημένους; Πῶς δὲ τοῖς πολεμουμένοις ὑπὸ παθῶν βοηθήσει, μηδ' ὅλως τὸν κατὰ διάνοιαν εἰδὼς πόλεμον; ἢ πῶς τὰ ἐν πολέμῳ συμβαίνοντα τραύματα θεραπεύσει, αὐτὸς ἔτι τραυματίας κατακείμενος, καὶ καταδέσμων δεόμενος; ἢ πᾶσα μὲν τέχνη χρόνου δεῖται καὶ διδασκαλίας πολλῆς πρὸς κατόρθωσιν, μόνη δὲ ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν ἀμαθητεύτως ἐπιτηδεύεται; καὶ γεωργίας μὲν οὐ καταθαρρήσειεν ἄπειρος, οὐδὲ ἀμύητος ἱατρικῆς, ἐγχειρίζεται ἔργοις ἱατρικοῖς· ἐλεγχθήσεται γὰρ ὁ μὲν, πρὸς τὸ μηδὲν ὀνῆσαι τοὺς κάμνοντας, ἔτι καὶ βαρυτέραν κατασκευάσαι τὴν νόσον· ὁ δὲ, χέρσον, καὶ ῥυπαρὰν τὴν ἀρῶσαν γῆν καταστήσας· μόνης δὲ τῆς θεοσεβείας, ὡς πάντων εὐκολωτέρας, κατατολμῶσιν ἀπαιδότριβοι· καὶ τὸ δυσκατόρθωτον πρᾶγμα, εὐχερὲς εἶναι νενόμισται τοῖς πολλοῖς· καὶ ὁ μηδέπω Παῦλος κατεilhφέναι λέγει, τοῦτο ἀκριβῶς ἐγνωσέναι διαβεβαιοῦνται, οἱ μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδότες, ὅτι ἀγνοοῦσι. Διὰ τοῦτο εὐκαταφρόνητος ὁ βίος ἐγένετο, καὶ οἱ μετεργόμενοι αὐτὸν παρὰ πάντων χλευάζονται· τίς γὰρ μὴ γελάσεται τὸν χθὲς ἐν καπηλείῳ ὑδροφοροῦντα, σήμερον ὄρων ὡς διδάσκαλον ἀρετῆς, παρὰ μαθητῶν δορυφορούμενον; ἢ τὸν πρῶην τῶν πολιτικῶν ἀναχωρήσαντα κακοπραγιῶν, σήμερον μετὰ πλήθους μαθητῶν, διὰ πάσης σοβοῦντα τῆς ἀγορᾶς; εἰδὲ ἦσαν πεπεισμένοι σαφῶς, ὅτι πολὺς ἐστὶν ὁ πόνος, ἄγειν τινὰς εἰς θεοσέβειαν, καὶ τὸν ἀκολουθοῦντα τῷ πράγματι κίνδυνον ἤδεισαν ἀκριβῶς, πάντως ἂν ὡς ὑπερβαίνον αὐτοὺς παρητήσαντο τὸ πρᾶγμα· ἔως δὲ ὅτε τοῦτο ἀγνοοῦσι, καὶ δόξαν ἡγοῦνται τὸ προεστάναι τινῶν, εὐκαίρως κυβιστῶσι κατὰ τοῦ βαράθρου· καὶ τὸ ἐνάλλεσθαι καιομένη τῇ καμίνῳ, κοῦφον νομίζουσι·

γέλωτα μὲν κινοῦντες τοῖς ἐπισταμένοις τὸν χθὲς αὐτῶν βίον, Θεῷ δὲ ἀγανάκτησιν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προπετείᾳ. Εἰ γὰρ τὸν Ἥλει οὐδὲν παρητήσατο τῆς ὁργῆς τοῦ Θεοῦ, οὐ γῆρας σεμνόν. οὐ παλαιὰ παρρησία· οὐχ ἱερατικὴ τιμή, ἀμελήσαντα τῆς τῶν τέκνων διορθώσεως. πῶς, ἐξελεῖται νῦν τῆς τοιαύτης ἀγανάκτησεως, τοὺς οὔτε ἐκ παλαιῶν ἔργων ἀξιοπιστίαν ἔχοντας παρὰ Θεῷ, οὔτε εἰδότες οὔτε τὸν τοῦ ἀμαρτήματος τρόπον, ἢ τὴν τῆς διορθώσεως μέθοδον· ἀλλ' ἀπείρως δι' ἔρωτα δόξης, ἐγχειροῦντας ἐπικινδύνῳ πράγματι, διὰ τοῦτο τῷ μὲν δοκεῖν, Φαρισαίους Διδασκάλους, ὁ Κύριος ἔλεγεν· οὐαὶ ὑμῖν Γραμματεῖς, καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν, τοῦ ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης διπλότερον ὑμῶν· τῷ δὲ ἀληθεῖ, διὰ τῆς ἐκείνων ἐπιπλήξεως. νοουθετῶν τοὺς ὕστερον τοῖς αὐτοῖς ἀλίσκεσθαι μέλλοντας παραπτώμασιν· ἵνα τῷ οὐαὶ προσέχοντες, εἰρῶσιν ἑαυτοὺς τῆς ἀκαίρου ἐπιθυμίας τῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις δόξης, φοβρώτερον κρίνοντας τὸν ταλανισμόν· δυσωπεῖτω δὲ καὶ ὁ Ἰωὼ αὐτοὺς, ἢ ὁμοίως κηδεσθαι τῶν ὑποτεταγμένων, ἢ παραιτεῖσθαι τὴν τοιαύτην προστασίαν, μὴ εἰδότες τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ποιεῖν, μηδὲ τὴν αὐτὴν ὑπὲρ τῶν προνοουμένων εἰσφέρειν βουλομένους σπουδῇ· εἰ γὰρ ἐκεῖνος, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ διάνοιαν ῥύπων τοὺς υἱοὺς καθαρῶς εἶναι θέλων, Ουσίας καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὑπὲρ αὐτῶν προσέφερε, μήποτε λέγων οἱ υἱοί μου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν κακὰ ἐνεένησαν πρὸς τὸν Θεόν· πῶς οὗτοι καὶ φανερῶν ἀμαρτημάτων ἀγνοοῦντες τὴν διάκρισιν, διὰ τὸν ἔτι καὶ πρὸς τὰ πάθη μάχης κονιορτὸν ἐπισκοτεῖν αὐτοῖς τῷ λογιστικῷ, ἐπιτηδῶσιν εἰς ἐτέρων προστασίαν, καὶ θεραπείας ἄλλων ἀναδέχονται, οὕτω τὰ ἑαυτῶν πάθη θεραπεύσαντες. οὐδὲ ἐκ τῆς ἑαυτῶν νίκης, ἐτέρους ἐπὶ τὸ νικᾶν ὁμοίως ὁδηγεῖν δυνάμενοι; δεῖ γὰρ πρότερον μαχήσασθαι τοῖς πάθεσι, καὶ μετὰ πολλῆς νήψεως τὰ ἐν τῷ πολέμῳ τῇ μνήμῃ παραδοῦναι· καὶ οὕτως ἐκ τῶν καθ' ἑαυτοὺς, ἐτέροις ὑποτίθεσθαι τὰ τῆς μάχης· καὶ τὴν νίκην αὐτοῖς εὐχερεστέραν ποιῆσαι, διὰ τὸ προλέγειν τὰς ἐν τῷ πολέμῳ μεθόδους· Εἰσὶ γὰρ τινες κεκρατηκότες τῶν παθῶν, διὰ πολλὴν ἱσχύος σκληραγωγίαν· καὶ τὸν τρόπον ἀγνοοῦντες τῆς

νίκης, διὰ τὸ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ παρηκολούθησεν αὐτῆς συμβολαῖς, μὴδὲ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἐπιβουλαῖς παραστήσῃ τὸν νοῦν. Τοῦτο συμβολικῶς ἐποίει καὶ ὁ Ἰησοῦς, ἐν νυκτὶ τὸν Ἰορδάνην διαβαινούσῃ τῇ στρατιᾷ, προστάξας ἐκ τοῦ ποταμοῦ λίθους ἀνιμῆσαι καὶ ἔξω τοῦ ποταμοῦ στηλῶσαντας κονιάσαι καὶ ἐπιγράψαι, ὅπως παρήλθον τὸν Ἰορδάνην· σημαίνων ὅτι δεῖ τὰ βύθια τῆς ἐμπαθοῦς διαγωγῆς νοήματα εἰς φανερόν ἄγειν, καὶ σαφῶς στηλιτεύειν, καὶ μὴ φοβερὴν ἑτέροις τῆς γνώσεως· ἵνα μὴ μόνον ὁ παρελθὼν γινώσκῃ τὸν τρόπον τῆς διαβάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸ αὐτὸ ποιεῖν προαιρούμενοι, εὐχερῇ τὴν διάβασιν ἐκ τῆς μαθήσεως ποιήσονται· καὶ ἡ ἐτέρων πείρα, γένηται καὶ ἐτέρων διδασκαλία. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὔτε ὁρῶσιν ἐκεῖνοι, οὔτε δὲ ἐτέρων λεγόντων ἀκούουσιν· εἰς μόνην δὲ αὐτῶν ὄρωντες πληροφορίαν, καθάπερ ἀργυρωνήταις, δουλικὰς ἐπιτάττουσιν ὑπηρεσίας τοῖς ἀδελφοῖς· ἐν τούτῳ τὸ πᾶν τῆς δόξης τιθέμενοι, ἐν τῷ προεστάναι πλειόνων· καὶ ἔστιν αὐτοῖς ἁμιλλα μὴ ἥττονας τῶν λοιπῶν ἀδελφοτήτων ἐν ταῖς προδόσις ἐπισύρεσθαι, δίκην ἀνδραπόδων· καπήλων μᾶλλον, ἢ διδασκάλων κατὰστασιν ἐπιδεικνυμένους· ὅταν γὰρ λόγῳ μὲν εὐχερὲς εἶναι τὸ ἐπιτάσσειν ἡγῶνται, κἂν βαρέα ᾖ τὰ ἐπιτασσόμενα, ἔργῳ δὲ διδάσκειν οὐδὲν ἀνέχωνται, πρόδηλον πᾶσι τὸν ἑαυτῶν ποιῶσι σκοπόν, ὅτι οὐκ ὠφελῆσαι τοὺς προτερχομένους, ἀλλ' ἰδίαν ἡδονὴν ἀνύσαι σπουδάζοντες, τὴν ἡγεμονίαν ὑποδύονται ταύτην. μαθέτωσαν δὲ οὗτοι, εἰ βούλονται, παρὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ, καὶ τοῦ Γεδεών, ὅτι οὐ λόγος, ἀλλ' ἔργον τοὺς ἀρχομένους ἐνάγει πρὸς τὴν μίμησιν· τοῦ μὲν ποιήσαντος φορτίον ξύλον, καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι βαστάζοντος καὶ λέγοντος, ἐν τῷ τρόπῳ εἰδετέ με ποιῶντα, ποιήσατε καὶ ἡμεῖς. τοῦτο δὲ τὸ ἔργον εἰσηγουμένου κοινόν, καὶ ἑαυτὸν προτάσσοντος τῆς ἐργασίας, καὶ λέγοντος, ἀπ' ἐμοῦ ὤψεσθε καὶ οὕτω ποιήσατέ· καὶ ὁ Ἀποστόλος λέγων, ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὐταί· καὶ αὐτὸς ὁ Κύριος ποιών, καὶ τότε διδάσκων· τίνα οὐ πείθουσιν, ἀξιοπιστοτέραν τὴν ἐν τοῖς ἔργοις διδασκαλίαν, τῆς διὰ λόγων ἡγεῖσθαι; Οἱ δὲ, πρὸς μὲν τὰς τοιαύτας εἰκόνας, καμμύουσιν· ἀλαζωνικῶς δὲ, τὰ πρακτέα προτάσσουν· ὅταν δὲ εἰδέναι

τί τούτων δόξωσιν ἐξ ἀκοῆς, κατὰ τοὺς ἐπὶ ἀπειρίᾳ διαβαλλομένους παρὰ τοῦ Προφήτου ποιμένας, μάχαιραν ἐπὶ τοῦ βραχίονος φοροῦσι· διὸ καὶ ἐπὶ τὸν βραχίονα, ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς αὐτῶν ἐκτυφλοῦται· ἀμελουμένη γὰρ δι' ἀπόνειαν ἡ δεξιὰ πράξις, συγκατασθέννυσιν ἑαυτῇ καὶ τὴν λαμπηδόνα τῆς θεωρίας· τοῦτο δὲ εἰ ὡμῶς καὶ ἀπανθρώπως ποιμαίνοντες πάσχουσιν, ὅταν πρόχειρον τὴν τιμωρητικὴν ἔχωσι δύναμιν· εὐθέως γὰρ τὰ μὲν θεωρητικὰ νοήματα ἐκ δεξιῶν, σθέννυνται· πάλιν δὲ αἱ πράξεις, στερηθεῖσαι τῆς θεωρίας, μαραινόνται· οὔτε πράξει τι, οὔτε ἰδεῖν δυναμένων, τῶν μὴ τῷ μηρῷ, ἀλλὰ τῷ βραχίονι συζευξάντων τὴν μάχαιραν· ἐπὶ μὲν τοῦ μηροῦ φοροῦσι τὴν μάχαιραν, εἰ κατὰ τῶν ἰδίων παθῶν κεχρημένοι τῷ τομικῷ λόγῳ· ἐπὶ τοῦ βραχίονος δὲ, οἱ τὴν τιμωρίαν πρόχειρον ἔχοντες ἐπὶ τῶν ἁλλοτρίων ἁμαρτημάτων. Οὕτω γὰρ καὶ Ναὰς ὁ Ἀμμανίτης, ὃς ἐρμηνεύεται ὄφις, ἀπειλῶν τῷ διορατικῷ Ἰσραὴλ, ἐξορύξαι πάντα δεξιὸν αὐτοῦ ὀφθαλμόν, ἵνα μὴδὲν νόημα δεξιὸν ἐνυπάρχον, ἐπὶ δεξιᾷν πράξιν ὁδηγήσῃ τὸν κεκτημένον· εἰδὼς αἴτιον τοῦτο μεγάλης προκοπῆς, τοῖς ἀπὸ τῆς θεωρίας ἐπὶ τὴν πρακτικὴν ἐρχομένοις· γίνεται γὰρ τοῖς τοιοῦτοις ἀνυπαίτιον τὸ πραχθέν, προθεωρηθὲν τοῖς τῆς γνώσεως ὀφθαλμοῖς. Ὅτι δὲ εὐχερῶς ἀνθρώπων καὶ μηδεμίαν οἰκοθεν ἔχόντων ὠφέλειαν ἐστὶ τὸ τὴν ἐτέρων ἀναδέχεσθαι προστασίαν, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς πείρας· οὐ γὰρ ἔλοιτό τις ἡσυχίας γευσάμενος καὶ θεωρίας, ποσῶς σχολάζειν ἀρξάμενος, ταῖς περὶ τῶν σωματικῶν φροντίσιν ἐνδύσῃ τὸν νοῦν· ἀποστήσας αὐτὸν τῆς γνώσεως, καὶ μετάρσιον ὄντα πολλὰ φερόμενον, ἐπὶ τὰ γήινα κατατύρεσθαι πράγματα· εὐδελότερον δὲ καὶ ἐκ τῆς πολυθυλλήτου παραβολῆς ἐκείνης, ἣν ὁ Ἰωνάθαν τοῖς Σικιμίταις προεβάλετο, λέγων· πορευόμενα ἐπορεύθησαν τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ τοῦ χρίσαι ἐφ' ἑαυτὰ βασιλέα· καὶ εἶπον τῇ ἀμπέλῳ βασιλευσὸν ἐφ' ἡμᾶς· καὶ εἶπεν ἡ ἀμπελος· ἀφήτω τὸν καρπὸν μου τὸν ἀγαθόν, ὃν ἐδόξασεν ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ πορευθῶ τοῦ ἀρχεῖν ξύλων· ὁμοίως δὲ, καὶ τῆς συκῆς διὰ τὴν ἰδίαν γλυκύτητα· καὶ τῆς ἐλαίας, διὰ τὴν οἰκίαν ποιότητα, παραιτησαμένων ῥάμνος, ξύλον ἄκαρπον καὶ ἀκανθῶδες, τὴν τούτων ἀρχὴν κατεδέξατο, οὔτε

οικείαν ἔχουσάν ποιότητα, οὔτε τῶν ὑπο-
 τεταγμένων ξύλων· οὐ γὰρ παραδείσου
 ξύλα, ἀλλὰ δρυμοῦ, τὰ δεόμενα τῆς ἐπι-
 στασίας, εἶπεν ἡ παραβολή. Ὡς γὰρ ἡ
 ἄμπελος, καὶ ἡ συκῆ, καὶ ἡ ἐλαία παρητή-
 σαντο τὸ ἄρχειν τῶν ξύλων τοῦ δρυμοῦ,
 μᾶλλον τῷ ἑαυτῶν εὐφραϊνόμεναι καρπῷ,
 ἢ τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι, οὕτως οἱ ἐν
 ἑαυτοῖς τινὰ ἐμβλέποντες καρπὸν ἀρετῆς,
 καὶ τῆς ἐκ τούτου ὠφελείας αἰσθανόμενοι·
 καὶ πολλοὶ πρὸς τὴν τοιαύτην ἀρχὴν βιά-
 ζονται, ἀνανεύουσι· τῆς παρὰ τῶν πολλῶν
 τιμῆς, τὴν ἑαυτῶν ὠφελείαν προκρίνοντας.
 Ὅπερ δὲ ἐπηράσατο τοῖς ἐν τῇ παραβολῇ
 ξύλοις, τοῦτο καὶ τοῖς ὁμοίως ἐκείνοις πραγ-
 ματευομένοις ἀνθρώποις συμβαίνει· ἢ γὰρ
 ἐξέλθοι, φησί, πῦρ ἐκ τῆς θάμνου, καὶ κα-
 ταφάγοι τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ· ἢ ἐκ τῶν
 ξύλων ἐξέλθοι, καὶ καταφάγοι τὴν θάμνον·
 τῶν γὰρ συνθηκῶν ἀνωφελῶν γινομένων,
 ἀνάγκη κίνδυνον ἀκολουθεῖν τοῖς τε ὑποτάσ-
 σουσιν ἑαυτοὺς διδασκάλῳ ἀπειρῳ, αὐτοῖς
 τε τοῖς τὴν ἀρχὴν ἀναδεχομένοις, ἐπὶ τῇ
 τῶν μαθητευομένων ἀπροσεξίᾳ. καὶ γὰρ ἡ
 τοῦ διδασκάλου ἀπειρία, ἀπόλλυσι τοὺς μα-
 θητευομένους. καὶ ἡ τῶν μαθητῶν ἀμέλεια,
 κίνδυνον φέρει τῷ διδασκάλῳ, καὶ μάλιστα
 ὅταν παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀνεπιστημόσύνην ῥα-
 θυμῶσιν ἐκείνοι· οὔτε γὰρ τὸν διδάσκαλον
 λανθάνειν τί ὀφείλει τῶν εἰς διόρθωσιν τῶν
 ὑποτέταγμένων ἡκόντων, οὔτε οἱ μαθητευό-
 μενοι παρορᾶν τι τῶν τοῦ διδασκάλου πα-
 ραγγελμάτων ὀφείλουσι· καὶ γὰρ καὶ τού-
 των τὸ παρασκευᾶσαι, κακείνου τὸ παριδεῖν
 πλημμελοῦντας, βαρὺ καὶ ἐπικίνδυνον. μὴδὲ
 νομιζέτωσαν ἀνέσεως καὶ ἀπολαύσεως εἶναι
 πρόφασιν, τὸ πρᾶγμα· πάντων γὰρ ἐστὶν
 ἐπιπονώτερον, τὸ ἄρχειν ψυχῶν. οἱ μὲν γὰρ
 ἀλόγων ἄρχοντες καὶ κτηνῶν, πρὸς οὐδὲν
 ἀντιτασσομένας ἔχουσι τὰς ἀγέλας, καὶ διὰ
 τοῦτο αὐτοῖς τὰ τῆς ἀρχῆς εὐοδοῦνται πολ-
 λάκις· τοῖς δὲ ἀνθρώπων ἐπιστατοῦσιν, ἡ
 ποικιλία τῶν ἡθῶν, καὶ τὸ ἐκ τοῦ λογι-
 σμοῦ πανοῦργον, δυσχερεστέραν ποιεῖ τὴν
 ἐπιστάσαν· καὶ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῦτο ἐρχομέ-
 νους, ἀλείφασθαι, ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπίπονον·
 ἵνα καὶ τὰ πάντων ἐλαττώματα, μετὰ πολ-
 λῆς φέρωσιν ἀνεξικακίας, καὶ τὰ λανθάνοντα
 διὰ τὴν ἀγνωσίαν, διδάσκωσιν αὐτοὺς μα-
 κροθύμως. διὰ τοῦτο γὰρ, τὸν μὲν νικτῆρα
 βόες ἐν τῷ ναῷ βαστάζουσιν· ἡ δὲ λυχνία,
 δλη στερεά, καὶ τορευτὴ κατεσκευάσθη·

δηλούσης μὲν τῆς λυχνίας, ὅτι ὁ φωτίζειν
 ἑτέρους προθέμενος, ὀφείλει δι' ὅλων στε-
 ρεοῦσθαι τῶν μερῶν, καὶ μὴδὲν κοῦφον ἔχειν
 ἢ ὑπόκενον· καὶ πάντα περιτετορευθῆναι τὰ
 περισσά, ὅσα μὴ χρησιμεύειν εἰς παράδειγμα
 πολιτείας ἀνεπιλήπτου τοῖς ὁρώσιν ἐμελλεῖ·
 τῶν δὲ ὑπὸ τὸν νικτῆρα βῶν, μὴδὲν πα-
 ραιτεῖσθαι τῶν ἐπερχομένων, τὸν ὑπελθόντα
 τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλὰ καὶ τὰ βάρη καὶ
 τὸ ρύπον φέρει τῶν ἐλαττόνων, ἕως ὅτε
 ἀκίνδυνόν ἐστι τὸ φέρειν· πάντως γάρ, εἰ
 μέλλοι καθαράς ἐργάζεσθαι τὰς πράξεις
 τῶν προσιόντων, ἀνάγκη καὶ αὐτὸν τινὸς
 παραπολαῦσαι ρύπου· ἐπεὶ καὶ ὁ νικτῆρ
 καθαίρων τὰς τῶν νικτομένων χεῖρας, αὐ-
 τὸς δέχεται τὸν ἐκείνων ρύπον· τὸν γὰρ
 περὶ παθῶν διαλεγόμενον, καὶ ἑτέρους
 τῶν τοιούτων ἀποσμήχοντα κηλίδων, οὐκ
 ἐστὶν ἀμόλυντον παρελθεῖν· αὕτη γὰρ ἡ
 μνήμη, ρυποῦν τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος
 πέφυκε· καὶ δὲ γλαφυρωτέrais βαφαῖς
 τῶν αἰσχρῶν μὴ σφραγίστητε τοὺς τύπους,
 ἀλλ' ὅμως τὴν ἐπιπολὴν μιαίνει τοῦ
 νοῦ, ταῖς τοῦ λόγου διεξόδοις, χρώμασιν
 οὐ καθαροῖς ἐπιβολοῦσα. δεῖ δὲ καὶ ἐπιστή-
 μονα τὸν ἡγούμενον οὕτως εἶναι, ὡς μὴδὲν
 ἀγνοεῖν τῶν τοῦ ἐχθροῦ ἐνθυμημάτων· ἵνα
 τὰ λανθάνοντα τοῖς ἐγκεχειρισμένοις αὐτῷ
 τῶν παλαισμάτων ἀπογυμνῶν. ὑποδεικνύ-
 ναι, καὶ τὰς ἐπιβουλάς προλέγων τοῦ ἀν-
 τιπάλου, ἀπονητὶ τὴν νίκην αὐτοῖς βρα-
 βεύσῃ, καὶ στεφανίτας ἐξαγάγῃ τοῦ ἀγῶ-
 νος αὐτοῦ· σπάνιος δὲ ὁ τοιοῦτος, καὶ οὐ
 ῥαδίως εὕρισκόμενος. ὁ μὲν γὰρ μέγας Παῦ-
 λος, τοῦτο ἑαυτῷ μαρτυρεῖ λέγων· οὐ γὰρ
 αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν· ὁ δὲ θαυμά-
 σιος Ἰωβ, ἀπορῶν περὶ τοῦ τοιοῦτου, φησί·
 τίς ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ ;
 εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ, τίς ἂν εἰσέλ-
 θοι ; πύλας δὲ προσώπου αὐτοῦ τίς ἀνοίξει ;
 ὁ δὲ λέγει, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐκ ἐστὶ· φησί·
 τὸ φαινόμενον πρόσωπον ἐπ' αὐτοῦ, πολ-
 λοῖς γὰρ ἐνδύμασι καλύπτει τὴν πονηρίαν·
 δελεάζων μὲν τῷ φαινομένῳ ἀπατηλῶς,
 ἐνεδρευτικῶς δὲ τῷ κεκρυμμένῳ τεκταίνων
 τὸν ὀλεθρον· καὶ ἵνα μὴ καὶ ἑαυτὸν συνα-
 ριθμήσῃ τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ κατ' αὐτόν, λέγει
 τὰ τεκμήρια αὐτοῦ σαφῶς· εἰδὼς πᾶσαν τὴν
 περὶ αὐτὸν τερατουργίαν· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐ-
 τοῦ, λέγων, εἶδος Ἑωσφόρου· τὰ δὲ ἔγκατα
 αὐτοῦ, ἀσπίδες· καὶ ταῦτά φησιν ἐλέγχων
 τὴν ἐκείνου κακουργίαν. ὡς διὰ μὲν τοῦ

ἐπιμορφάζεσθαι τὸ τοῦ Ἑωσφόρου εἶδος, ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτὸν τοὺς ὀρώντας μηχανώμενου· διὰ δὲ τῶν ἐντὸς ἀσπίδων, θάνατον τοῖς προσεγγίζουσι πραγματευομένου. Καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπικίνδυνον τοῦ πράγματος ἐλέγχουσα, λέγει· σχίζων ξύλα, κινδυνεύει ἐν αὐτοῖς, ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ σιδήριον· ὁ γὰρ διαιρῶν τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, καὶ τὰ νομιζόμενα ἠνῶσθαι χωρίζων τῆς συμφύτας· καὶ ξένα πάντῃ ἀλλήλων δεικνύναι βουλόμενος, τὰ ὄντως ἀγαθὰ, τῶν νομιζομένων τοιούτων, ἐὰν μὴ πάντοθεν ἡσφαλισμένον ἔχῃ τὸν λόγον, κινδυνεύει ἐν τοῖς ἀκούουσι· τοῦ ἐκπεσόντος τῆς ἀσφαλείας λόγου, σκανδάλου ἀφορμὴν τοῖς ἀκούουσι παρέχοντας· οὕτω τις τῶν τῷ Ἐλισσαίῳ φοιτησάντων κόπτων ξύλον ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, καὶ τοῦ Σιδήρου εἰς τὸν ποταμὸν ἐκπεσόντος, τὸν κίνδυνον ὑφορώμενος, πρὸς τὸν διδάσκαλον ἐβόα λέγων· οἶμοι Κύριε, καὶ αὐτῷ κεχρημένον. Τοῦτο δὲ πᾶσχουσιν, οἱ ἐκ παρακουσμάτων διδάσκειν ἐπιχειροῦντες, καὶ πρὸς τὸ τέλος ἐλθεῖν ἀδυνατοῦντες, διὰ τὸ μὴ ἀπὸ οἰκείας ἕξεως λέγειν· ὅταν δὲ ἐν τῷ μεταξύ ἐναντίον τί τῷ προκειμένῳ φωραθῶσι λέγοντες, τότε τὴν ἄγνοιαν ὁμολογοῦσιν, ἐπὶ τῷ κεχρημένῳ λόγῳ κινδυνεύοντες· διὸ καὶ ὁ μέγας Ἐλισσαῖος, ξύλον εἰς τὸν βυθὸν ἐμβαλὼν, ἐπιπολάσαι πεποίηκε τὸ ἀπορηθὲν παρὰ τοῦ μαθητοῦ, καὶ ἐν βυθῷ κεκαλύφθαι νομισθὲν νόημα σαφηνίσας, καὶ ὑπ' ὄψιν ἀγαγὼν τῶν ἀκουόντων. Ἰδοὺ ὁ Ἰορδάνης τὸν τῆς μετανοίας σημαίνει λόγον· ἐκεῖ γὰρ ἐτελεῖτο παρὰ τοῦ Ἰωάννου τὸ Βάπτισμα τῆς μετανοίας· ὁ δὲ περὶ μετανοίας οὐκ ἡκριβωμένως εἰρηκώς, ἀλλὰ διὰ τοῦ γυμνῶσαι τὴν κεκρυμμένην χρησότητα, εἰς καταφρόνησιν ἐλθεῖν παρασκευάσαι τοὺς ἀκροατάς, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ κατέλαβε τὸ σιδήριον· εὐδὴ καὶ τὸ φανὲν ξύλον ἀναφέρει ἐκ τοῦ βυθοῦ τὸ σιδήριον, καὶ ἐπιπολάζειν ποιεῖ. Πρὸ μὲν γὰρ τοῦ Σταυροῦ, ἐκέκρυπτο ὁ περὶ μετανοίας λόγος· διὸ καὶ ὁ περὶ αὐτοῦ βουλευθεὶς εἶπεν· τι, ἡλέγχθη προχείρως τολμήσας· μετὰ δὲ τὸν Σταυρὸν, φανερός πᾶσι γέγονε, τῷ οἰκείῳ καιρῷ διὰ τοῦ ξύλου ἀναδειχθεὶς. Ταῦτα δὲ φημι οὐκ ἀποτρέπων ἡγεῖσθαι τινῶν, οὐδὲ κωλύων ὁδηγεῖν τινὰς τῶν νέων ἐπὶ τὴν θεοσεβειαν· ἀλλὰ παρακαλῶν, πρῶτον ἀναλαβεῖν ἕξιν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν, ἀναλογοῦσαν τῷ μεγέθει τοῦ πράγματος, καὶ μὴ προ-

χείρως ἐπιδιδόναι ἑαυτοὺς τῷ σκοπῷ. τὰ μὲν ἡδέα λογιζομένους, καὶ τὴν ἐκ τῶν Μαθητῶν θεραπείαν, καὶ τὴν παρὰ τῶν ἕξωθεν εὐφημίαν· τὸν δὲ ἀκολουθοῦντα κίνδυνον παραλογιζομένους· καὶ μὴ πρὸ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως, τὰ πολεμικὰ ὄργανα σκεύη ποιεῖν γεωργικά. Μετὰ γὰρ τὸ πάντα ὑποτάξαι τὰ πάθη, καὶ μηδαμῶθεν ἔτι πολέμους ὀχλεῖν, μηδὲ εἰς ἀνάγκην χρήσεως ἀμυντηρίων ὀργάνων ἔλκεσθαι, καλὸν τὸ γεωργεῖν ἐτέρους· ἕως δὲ ὅτε τυραννεῖ τὰ πάθη, καὶ συνέστηκεν ὁ τῆς σαρκὸς πόλεμος πρὸς τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, οὐδεὶς ἀνέχειν τὰς χεῖρας τῶν ὀπλων, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς ἀδιαλείπτως ἔχειν· ἵνα μὴ καιρὸν ἐπιθέσεως, οἱ ἐπίβουλοι τὴν ἡμετέραν ἀνεσιν λαβόντες, ἀναιμοτὶ χειρώσωνται ἡμᾶς. Ὡς γὰρ τοῖς καλῶς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀγωνιζομένοις, καὶ διὰ πολλὴν ταπεινοφροσύνην οὐδέπω νενικηκέναι νομίζουσι, φησὶ προτρεπτικῶς ὁ λόγος, συγκόψατε τὰς μαχαίρας ὑμῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζηβίνας ὑμῶν εἰς δρέπανα· παραινῶν αὐτοῖς μὴ τοῖς ἡττημένοις ἐχθροῖς μάτην λοιπὸν προσασχολεῖν ἑαυτούς, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ τῶν πολλῶν ἀπὸ τῆς πολεμικῆς ἕξεως μετασκευάσαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἐπὶ τὸ γεωργεῖν ἐκείνους, ὅσοι ἔτι ἐν τοῖς τῆς κακίας ὕλομανοῦσιν ἔργοις· οὕτω τοῖς πρὸ τῆς τοιαύτης καταστάσεως, εἴτε δι' ἀπειρίαν, ἢ δι' ἀπόνοιαν ἐγχειρήσασιν ὑπὲρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, συμβουλευεῖ τὸ ἐναντίον, λέγων· συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας· τί γὰρ καὶ ὠφελος γεωργίας, πολέμου τὴν γῆν κατέχοντος, καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν γεωργηθέντων τοῖς πολεμίοις μᾶλλον, ἢ τοῖς πονέσασιν τὴν ἀφθονίαν παρέχοντος; διὰ τοῦτο τάχα καὶ τοῖς ἔτι κατὰ τὴν ἔρημον πρὸς διάφορα μαχομένοις ἔθνη Ἰσραηλῖταις, οὐκ ἐπιτρέπει τὴν τῆς γεωργίας ἐπιμέλειαν, ἵνα μὴ ταῖς πολεμικαῖς ἐμποδίσῃ γυμνασίαις· μετὰ δὲ τὴν τῶν πολεμίων ἐκχευρίαν, ταύτῃ χρῆσασθαι συμβουλευεῖ λέγων· ὅταν εισέλθῃτε εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, οὐ φυτεύσετε· προσυπακούεται γὰρ τοῦτο παρ' ἐκείνῳ, καὶ εἰκότως· πρὸ γὰρ τῆς τελειότητος, τὰ φυτεύμενα οὐ γίνεται βέβαια, περιφερομένων ἔτι ἐν ἀστάτῳ ἦθι τῶν φυτεύειν ὀφειλόντων· τάξις γὰρ καὶ ἀκολουθία, εἴπερ ἐν ἄλλῳ τινί, καὶ ἐν τοῖς τῆς θεοσεβείας ἐστί, καὶ δεῖ ἀπὸ τῶν ἀρ-

χῶν προσάγεσθαι. οἱ γὰρ παριδόντες τὰ τῆς εἰσαγωγῆς, καὶ τοῖς λιχνοτέροις δελεασθέντες, καὶ κατ' ἀνάγκην στοιχεῖν τῇ τῆς τάξεως ἀκολουθίᾳ πείθονται καθάπερ Ἰακώβ τῷ κάλλει τῆς Ραχήλ ἐλκυσθεῖς, ὑπερεῖδε τὸ ἀσθενὲς τῶν τῆς Λείας ὀφθαλμῶν, οὐ μὴν ἐφυγε τὸν ἐπὶ τῇ κτήσει τῆς τοιαύτης ἀρετῆς πόνον· ἀνεπλήρωσε γὰρ καὶ ταύτης τὰ ἔβδομα· δεῖ οὖν τὸν ἐννόμως στοιχεῖν τῇ πολιτείᾳ θέλοντα, μὴ ἀπὸ τοῦ τέλους ἐπὶ τὰς ἀρχὰς καταγέσθαι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς προκόπτειν ἐπὶ τὴν τελειότητα· οὕτω γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπιτεύξεταί τοῦ σπουδαζομένου, καὶ τοὺς γνωρίμους ἀμέμπτως ὁδηγήσει πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' οἱ πολλοὶ μὴδὲνα πόνον συνεισενέγκαντες, μὴδὲ μικρὸν, ἢ μέγα κατορθώσαντες ἔργον θεοσεβείας, ὡς ἔτυχεν ἐπιτρέχουσι τῷ ὀνόματι, μὴ κίνδυνον τοῦτο ἡγούμενοι καὶ οὐ μόνον οὐ παραιτοῦνται προτρεπομένων αὐτοὺς τινῶν ἐπὶ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ περιερχόμενοι τοὺς στενωποὺς, ἅπαντας ἔλκουσι τοὺς παρατυγχάνοντας, πᾶσαν ἐπαγγελλόμενοι θεραπείαν, καθάπερ πρὸς μισθούτους, συνθήκας περὶ τροφῆς, καὶ ἐνδυμάτων τιθέμενοι· ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως ἐρῶντας τοῦ πράγματος, καὶ βουλομένους μετὰ πλήθους ἐν ταῖς προσδοκίαις φαίνεσθαι, καὶ χειραγωγοὺς ἐπαναπαύεσθαι, καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν σώζειν τῶν καθηγουμένων, ὡς δράματος ὑπόκρισιν ὑπελθόντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλειφθῆναι παρὰ τῶν ταύτην αὐτοῖς ἐκτελούντων τὴν ὑπουργίαν, χαρίζεσθαι τὰ πολλὰ ταῖς ἡδοναῖς αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, φέρεσθαι ἀκωλύτως κατὰ βαράθρων, καθάπερ ἡνιόχους ἀφέντας τὰς ἡνίας, καὶ αὐτεξούσιον αὐτοῖς τὸν δρόμον· ἐπιτρέψαντας· ὡς ἐκ τούτου κατὰ κρημνῶν φέρεσθαι, καὶ βαράθρων, καὶ παντὶ προσπιταίνειν τῷ ἐν ποσὶ, μὴδενὸς ὄντος τοῦ ἀνακόπτοντος, καὶ ταῖς ἀτάκταις ὁρμαῖς ἐμποδίζοντος. Ἀλλ' ἀκουέτωσαν οἱ τοιοῦτοι τοῦ μακαρίου Ἰεζεκιήλ, ταλανίζοντος τοὺς ταῖς ἐτέρων ἡδοναῖς ὕλας ἐκπορίζοντας· καὶ διὰ τὸ συμπεριφέρεισθαι τοῖς ἐκάστου θελήμασιν, ἑαυτοῖς τὸ οὐαὶ θησαυρίζοντας· φησὶ γάρ· οὐαὶ θυραππούσαις προσκεφάλαια ὑπὸ πάντα ἀγκῶνα χειρὸς, καὶ ποιούσαις ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας, τοῦ ἀπολέσαι ψυχὰς ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν, καὶ ἕνεκεν κλάσματος ἄρτου· οὕτως δὲ καὶ οὗτοι, τὰς χρεῖας τοῦ σώματος ἐξ ἐράνων συλλέγοντες,

καὶ ταῖς συνερραμέναις ὡς ἐκ βραχῶν παρασκευαῖς ἐπαναπαύοντες· τοὺς γυμνῇ τῇ κεφαλῇ προσεύχεσθαι, ἢ προφητεύειν ὀφείλοντας, διὰ τῶν ἐπιβολαίων αἰσχύνουσι· τὴν ἀνδρείαν κατάστασιν ταῖς τῶν σκεπασμάτων ἐπιβολαῖς ἐκθηλύνοντες, καὶ ψυχὰς ἀπολλύντες, αἱ οὐκ ἔδει ἀποθάνειν. καὶ μάλιστα μὲν ἔδει, πειθομένους τῷ ὄντως διδασκάλῳ Χριστῷ, παραιτήσασθαι ὅση δύναμις τὴν ἐτέρων κηδεμονίαν· φησὶ γάρ πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς· ἡμεῖς μὴ κληθῆτε Ῥαββί. εἰ δὲ Πέτρω καὶ Ἰωάννῃ, καὶ παντὶ τῷ χορῷ τῶν Ἀποστόλων, παρήνει μακρὰν ἐστάναι τοῦ τοιούτου ἔργου, καὶ μικροὺς ἑαυτοὺς ἡγήσθαι τῆς τοιαύτης ἀξίας· τίς ἐσται λοιπὸν ὁ ὑπὲρ ἐκείνους ἑαυτὸν φανταζόμενος, καὶ ἐγκρίνων ἀξιώματι, οὐπερ ἐκωλύθησαν ἐκεῖνοι; ἢ τάχα λέγων μὴ κληθῆτε Ῥαββί, οὐ τὸ εἶναι, ἀλλὰ τὸ καλεῖσθαι κωλύει. Εἰ δέ τις ἀπροαιρέτως ἐκ τοῦ ἑνα καὶ δεύτερον καταδέξασθαι ἐκδιασθεῖη, καὶ πλείονων ἡγεῖσθαι· πρῶτον μὲν, ἑαυτὸν ἀκριβῶς δοκιμαζέτω, εἰ οἷός τε ἐστίν, ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ διδάσκειν τὰ πρακτέα, εἰκόνα πάσης ἀρετῆς τὸν ἑαυτοῦ βίον προτιθεῖς τοῖς μαθηταῖς· ὡς μὴ τοὺς μεταγράφοντας ἐκεῖθεν, ἀμορφία τοῦ σφάλματος ἀμβλύναι τὸ κάλλος τῆς ἀρετῆς. Ἐπειτα γινωσκέτω, ὅτι οὐκ ἔλαττον ὑπὲρ τῶν ἀρχομένων, ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγωνιᾶν ὀφείλει· ὡς γὰρ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, οὕτως καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ὑφέξει λόγον, ἅπαξ καταδεξάμενος τὴν σωτηρίαν αὐτῶν· καὶ γὰρ τοῖς Ἁγίοις σπουδὴ γέγονε, μὴ ἐλατομένους τῆς ἑαυτῶν ἀρετῆς καταλιπεῖν τοὺς μαθητάς. ἀλλ' ἐκ τῆς πρώτης καταστάσεως, μεταρρυθμισαὶ εἰς βελτίονα κατάστασιν· οὕτως ὁ μὲν Ἀπόστολος Παῦλος τὸν Ὀνήσιμον, ἐκ δραπέτου, μάρτυρα πεποίηκεν· ὁ δὲ Ἡλίας, ἐξ ἀροτῆρος, προφήτην τὸν Ἐλισσαῖον κατέστησεν· ὁ δὲ Μωϋσῆς, τὸν Ἰησοῦν πάντων νεώτερον, ἐπὶ τὸ βέλτιον κατεκόσμησεν· ὁ δὲ Ἡλεὶ, τὸν Σαμουὴλ καὶ μέζονα ἑαυτοῦ ἀπέδειξεν· εἰ δὲ καὶ ἡ τούτων σπουδὴ συνήργησεν αὐτοῖς πρὸς τὴν κτίσιν τῆς ἀρετῆς, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῆς προκοπῆς αἴτιον αὐτοῖς γεγένηται, τὸ τυχεῖν διδασκάλων, δυνηθέντων τὸν τυφόμενον σπινθῆρα τῆς προθυμίας, ἐπὶ τὸ μείζον τῆς τροτροφῆς ἀναρριπίσαι, καὶ ἐκλάμψαι ποιῆσαι διὰ τοῦτο καὶ στόμα Θεοῦ γεγόνασιν, οἱ τὰ αὐτοῦ βουλήματα τοῖς ἀνθρώποις διακονήσαντες, ἤκουσαν γὰρ τούτου λέγοντος·

ἐὰν ἐξάγῃς τίμιον ἐξ ἀναξίου, ὡς στόμα μου ἔση. Τὴν δὲ τοῦ διδασκάλου ἔξιν, καὶ τῷ Ἰεζεκιήλ ὁ Θεὸς ὑποτίθεται διδάσκων, οἷους ἐξ οἶων δεῖ τοὺς μαθητὰς κατασκευάζειν· υἱέ, γάρ φησιν, ἀνθρώπου, λάβε σεαυτῷ πλίνθον, καὶ θήσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου· καὶ διαγράψεις ἐπ' αὐτῇ, πόλιν Ἱερουσαλήμ· σημαίνων ὅτι δὴ ἐκ πηλοῦ Ναὸν ἅγιον ὁ Διδάσκαλος, τὸν μαθητὴν ἐργάζεται. καλὸν δὲ καὶ τὸ, θήσεις αὐτὴν πρὸ προσώπου σου· οὕτω γάρ ταχεῖα ἢ βελτίως ἐστὶ τῷ μαθητῇ, ἐὰν ἐν ὄψει τοῦ διδασκάλου ἢ διαπαντός. αἱ γὰρ συνεχεῖς τῶν καλῶν παραδειγμάτων ἐνέργειαι, παραπλησίας εἰκόνας ἐγγράπτουσι, ταῖς μὴ πάνυ σκληραῖς καὶ ἀποκρότοις ψυχαῖς διὰ τοῦτο Πιεζή, καὶ Ἰούδας ὑπέπεσαν. ὁ μὲν, τῇ κλοπῇ· ὁ δὲ, τῇ προδοσίᾳ· ἐπειδὴ ὑπεξήγαγον ἑαυτοὺς, τῶν τοῦ διδασκάλου ὀφθαλμῶν· ὡς εἰ ἔμειναν παρὰ τοῖς σωφρονισταῖς, οὐκ ἂν ἐπλημμέλησαν. ὅτι δὲ κίνδυνος ἀκολουθεῖ τῷ διδασκάλῳ ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν μαθητῶν, διὰ τῶν ἐξῆς ἐδήλωσεν εἰπὼν· καὶ θήσεις τήγανον σιδηροῦν ἀνὰ μέσον σου, καὶ ἀνὰ μέσον τῆς πλίνθου· καὶ ἐστὶ τείχος ἀνὰ μέσον τοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον αὐτῆς. ὁ γὰρ θέλων μὴ κοινωνεῖν τῷ βαθυμουντι τῆς κολάσεως, μετὰ τὸ ποιῆσαι αὐτῷ ἐκ πηλοῦ πόλιν, τὰς τοῖς παλινδρομοῦσιν ἀπὸ τοιαύτης καταστάσεως ἀπειλημένους τιμωρίας, ἐπιλέγειν ὀφείλει· ἵνα τείχος γενόμεναι, ἐργῶσι τὸν ἀναίτιον ἀπὸ τοῦ αἰτίου· τοῦτο προστάσων ὁ Θεὸς τῷ Ἰεζεκιήλ, φησί· υἱέ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ· καὶ ἐὰν ἴδῃς τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ μὴ διαμαρτύρη αὐτοῖς, λάβῃ δέ τινα ἐξ αὐτῶν, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὡς ἐκ χειρὸς σου ἐκζητήσω. Τοιοῦτον τείχος ἐτίθει καὶ Μωϋσῆς ἑαυτῷ, λέγων τοῖς Ἰσραηλῖταις· πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐκζητήσης ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς, μετὰ τὸ ἐξολοθρεῦσθαι αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ· γίνεται γὰρ τοῖς ἀμελέστερον τῇ διανοίᾳ προσέχουσι τῇ ἑαυτῶν, μετὰ τὴν τῶν παθῶν ἐκκοπήν, ὥσπερ βλαστοὶ τινες παρακύπτειν ἀρχονται αἱ εἰκόνας τῶν παλαιῶν φαντασιῶν· αἷς εἰ τις δὴ χώραν συνεχῶς ἐμπίπτειν τῷ ἡγεμονικῷ, καὶ μὴ κωλύῃ τὴν εἰσόδον αὐτοῖς, αὐθις εἰσσεύεται τὰ πάθη, ἐναγώνιον ἑαυτῷ μετὰ τὴν νίκην πάλιν ποιῶν τὴν διαγωγὴν. Ἔστι καὶ γὰρ τῶν παθῶν ἐξημερωθέντων, καὶ χόρτον ἰσα βουσίην ἐσθλὴν δεδιδαγμένων, ἀμελεία

τοῦ τιθαπτεύοντος πάλιν ἐξαγριωθῆναι, καὶ τὴν τῶν θηρίων ἀναλαβεῖν ὡμότητα· ὡς ἂν οὖν μὴ τοῦτο γένηται, φησί· μὴ ἐκζητήσης ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς, μετὰ τὸ ἐξολοθρεῦθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ σοῦ· ἵνα μὴ ἐν τῷ ἐκζητεῖν, ἔξιν λαβοῦσα ἡ ψυχὴ ἐνῆδεσθαι ταῖς τοιαύταις φαντασίαις, ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν παλινδρομήσῃ κακίαν. ταῦτα εἰδὼς ὁ μακάριος Ἰακώβ γινόμενα, ὅτι θεωρούμενα καὶ συνεχῶς μελετώμενα τὰ τοιαῦτα, μάλλον βλάπτει τὴν διάνοιαν· τρανοτάτας, καὶ ἀριδῆλους ἐνσφραγίζοντα, τὰς τῶν αἰσχυρῶν φαντασιῶν εἰκόνας, ἐν Σικίμοις κρύπτει τοὺς Θεοὺς τοὺς ἄλλοτρίους· ὁ γὰρ περὶ τὰ πάθη πόνος κρύπτει καὶ ἀπόλλυσι ταῦτα, οὐ πρὸς βραχύν τινα χρόνον, ἀλλ' ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας· τουτέστι τὸν ἅπαντα χρόνον· ἐπειδὴ τῷ παντὶ αἰῶνι συμπαρεκτείνεται τὸ σήμερον· τὸν ἐνεστώτα πάντοτε σημαίνων καιρόν. Σίκιμα δὲ, ὡμίαις ἐρμηνεύεται· ὅπερ δηλοῖ τὸν περὶ τὰ πάθη πόνον· διὸ καὶ τῷ Ἰωσήφ δίδωσι Σίκιμα, ἐξαίρετον τῷ πρὸς τὰ πάθη μαχομένῳ τὸν ἐν αὐτοῖς πόνον. καὶ γὰρ αὐτοῖς ὁ Ἰακώβ, ἐν μαχαίρᾳ καὶ τόξῳ λαβεῖν λέγων τὰ Σίκιμα, δείκνυσιν, ὅτι μάχη καὶ πόνῳ κεκράτηκε τῶν παθῶν, κατακρύψας αὐτὰ ἐν τῇ Σικίμων γῇ· δοκεῖ δέ πως ἐναντίον φαίνεσθαι, τὸ κρύπτειν ἐν Σικίμοις τοὺς Θεοὺς, καὶ τὸ τιθέναι εἰδωλον ἐν ἀποκρύφῳ. τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐπαινετόν, τὸ, ἐν Σικίμοις κατακρύπτειν· τὸ δὲ ψεκτόν, τὸ, τιθέναι εἰδωλον ἐν ἀποκρύφῳ· οὕτω γοῦν καὶ μετὰ κατάρας ἔθηκε τοῦτο εἰπὼν, ἐπικατάρατος ὁ τιθεὶς εἰδωλον ἐν ἀποκρύφῳ. οὐ ταῦτόν γάρ ἐστιν ἐν γῇ πρὸς τὸ παντελῶς κατακρύψαι, καὶ τὸ θείναι ἐν ἀποκρύφῳ· τὸ μὲν γὰρ ἐν γῇ κατακρυφθέν, καὶ μηκέτι τῇ αἰσθήσει φαινόμενον, τῷ χρόνῳ, καὶ τῆς μνήμης ἀπολείφεται· τὸ δὲ ἐν ἀποκρύφῳ τεθέν, τοὺς μὲν ἐξωθεν ἰσως λανθάνει, παρ' αὐτοῦ δὲ τοῦ τεθείκτος ὀρώμενον συνεχῶς, τὴν μνήμην ἀνακαίνιζει ἀγαλματοφορούμενον λαθραῖως. πᾶς γὰρ λογισμὸς αἰσχυρὸς, μωροῦμενος ἐν τῇ διανοίᾳ, γλυπτὸν ἐστὶν ἀπόκρυφον· οὕτω γοῦν αἰσχύνῃ ἐστίν, εἰς μέσον προτιθέναι τὰς τοιαύτας ἐννοίας· ἐπισφαλές οὖν καὶ τὸ ἐν ἀποκρύφῳ θείναι γλυπτόν, ἐπισφαλέστερον δὲ, καὶ τὸ ἐπακολουθεῖν καὶ ἐκζητεῖν τὰς ἤδη ἐξαφανισθείσας μορφάς, εὐχερῶς τῆς διανοίας πάλιν βεπούσης ἐπὶ τὸ ἐκβληθὲν πάθος, καὶ τὴν τῶν ἡδονῶν πλάστιγγα ἐπι-

βριθούσης ἕως ἐδάφους. τοιαύτη γὰρ ἡ ἔξις τῆς ἀρετῆς, ὀξυρρεπὴς τις ἐστὶν ἄγαν, εἰ ἀμελεῖτο, ἐπὶ τάναντία ταλαντεύουσα. τοῦτο γὰρ διὰ συμβόλου ἡμῖν σημαίνειν εἰκεν ἡ γραφή· ὅταν φησὶν, ἡ γῆ εἰς τὴν πορεύεσθε, μετακινουμένη ἐστίν, ἐν μετακινήσει λαῶν τῶν ἐθνῶν· ἅμα γὰρ εἰ κινήσει πρὸς τάναντία ὁ τὴν ἔξιν ἔχων τῆς ἀρετῆς, συμμετεκινήθη καὶ αὕτη· γῆ γὰρ μετακινουμένη ἐστὶ· διὸ χρὴ τὴν ἀρχὴν μὴ διδόναι πάροδον ἐπὶ τὴν διάνοιαν, ταῖς τῶν βλάπτειν πεφυκότων λογισμῶν φαντασίαις· μηδὲ συγχωρεῖν αὐτῇ καταβαίνειν εἰς Αἴγυπτον, ἐκεῖθεν γὰρ εἰς Ἀσσυρίους κατὰγεται. Ἐὰν γὰρ εἰς τὸν σκοτασμὸν τῶν ἀκαθάρτων λογισμῶν κατέλθῃ ἡ διάνοια, τοῦτο γὰρ Αἴγυπτος ἐρμηνεύεται, βία λοιπόν, καὶ μὴ θέλουσα ὑπὸ τῶν παθῶν ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἔλκεται· διὰ τοῦτο συμβολικῶς καὶ ὁ νομοθέτης ἀποκλείων τῇ ἡδονῇ τὴν παρείσδυσιν, τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄψεως τηρεῖν ἐκέλευσεν, ἐπειδὴ κἀκεῖνος τὴν πτέρναν τηρεῖ· ἐκείνῳ μὲν γὰρ σκοπός, ἡ ἐνέργεια πρόκειται· ἥς εἰ μὴ ἐπιλάβηται, ἐγκεράσαι τῷ ὀήγματι τὸν ἰὸν οὐκ εὐχερῶς δύναται· ἡμῖν δὲ σπουδὴ, αὐτὴν συνθλάσαι τὴν προσβολὴν τῆς ἡδονῆς· ταύτης γὰρ συντριβείσης, ἀσθενὴς ἡ ἐνέργεια. τάχα δὲ καὶ ὁ Σαμφών, οὐκ ἂν ἐνέπρησε τὰ τῶν ἀλλοφύλων θέρη, εἰ μὴ τὰς κεφαλὰς ἀντιστρέψας τῶν ἀλωπέκων συνέδησε τὰς οὐράς· ὁ γὰρ δυνηθεὶς τῶν πανούργων λογισμῶν, ἐκ προοιμίων, στοχάσασθαι τὴν ἐνεδραν, καὶ τὰς ἀρχὰς παριδῶν, σεμνὰς γὰρ τῷ δοκεῖν αὐτὰς ποιεῖσθαι μηχανῶνται, τοῦ ἐπιλαβέσθαι τοῦ τέλους. καὶ ἐκ τῆς τῶν περάτων συγκρίσεως πρὸς ἀλλήλα ἐλέγξει τὸ ἄτοπον τῶν λογισμῶν, κέρκῳ συνδήσας κέρκον, λαμπάδα θεὸς ἀνὰ μέσον αὐτῶν τὸν ἔλεγχον· καὶ ἵνα σαφέστερον γένηται τὸ λεγόμενον, ἐπὶ δύο λογισμῶν γυμνάσω τὸ εἰρημένον· ἔσται γὰρ τοῦτο καὶ τῶν λοιπῶν πίστις ἀληθῆς. Πολλάκις ἀπὸ κενοδοξίας ἔρχεται ὁ τῆς πορνείας λογισμός, καὶ σεμνὰ μὲν δείκνυσι τὰ προπύλαια, τῶν εἰς τὸν ἄδην φερουσῶν ὁδῶν· κρύπτει δὲ τοὺς ὀλεθρίους τόπους, δι' ὧν εἰς τὰ ταμειῖα τοῦ θανάτου κατὰγει τοὺς ἐπομένους ἀλογίστως αὐτῷ· ὑποτίθεται, γὰρ ἔσθ' ὅτε μὲν ἱερωσύνην, ἔσθ' ὅτε δὲ βίον Μοναχοῦ τέλειον πολ-
 λούς δὲ τοὺς ἐπ' ὠφελείᾳ παραγινομένους ποιεῖ πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν εὐδοκίμησιν ἐκ

τε λόγου καὶ πράξεως αὐτὸν φαντάζεσθαι παρασκευάζει· καὶ ὅταν ἱκανῶς αὐτὸν αὐταῖς περιβουκολήσας ταῖς ἐννοαῖς, ἀπαγάγῃ πολὺ τῆς φυσικῆς νήψεως, τότε συντυχίαν σεμνῆς δῆθεν γυναικὸς ὑπογράφας, ἐπὶ τὴν τοῦ μισοῦ πράγματος φέρει συγκατάθεσιν, τὴν τῆς συνειδήσεως παρρησίαν εἰς ἐσχάτην καταφέρων αἰσχύνῃ. ὁ τοίνυν τὰς κέρκους συνδῆσαι βουλόμενος, λαμβανέτω τῶν λογισμῶν τὰ τέλη. τῆς μὲν κενοδοξίας τὸ ἐπιτίμιον, καὶ τῆς πορνείας τὸ ἀτιμον· καὶ ὅταν ἐναντιουμένης ἀλλήλαις ἰδῇ σαφῶς, τότε νομιζέτω τὸ τοῦ Σαμφῶν πεποιημέναι. Πάλιν ὁ τῆς γαστριμαργίας λογισμός, τέλος ἔχει τὸν τῆς πορνείας· ὁ δὲ τῆς πορνείας, τέλος ἔχει τὸν τῆς λύπης εὐθέως γὰρ ἀθυμία καὶ λύπη ἔπεται τῷ ἡττηθέντι τοῖς τειούτοις λογισμοῖς, μετὰ τὴν ἀνάνηψιν· λογιζέσθω γοῦν ὁ ἀγωνιζόμενος, μὴ τὴν ἀπολαυσιν τῶν βρωμάτων, μηδὲ τὸ λείον τῆς ἡδονῆς, ἀλλ' ἐκατέρων τὰ τέλη· καὶ ὅταν εὖρῃ λύπην ἀκολουθοῦσαν ἀμφοτέροις, ἴστω κέρκῳ κέρκον συνδεδεκώς, καὶ τῷ ἐλέγχῳ τὰ τῶν ἀλλοφύλων ἀφανίσας θέρη. Εἰ τοίνυν τοσαύτης ἐπιστήμης καὶ ἐμπειρίας δεῖται ὁ πρὸς τὰ πάθη πόλεμος, γινωσκέτωσιν οἱ τὴν ἐτέρων ἀναδεχόμενοι προστασίαν, πόσης αὐτοῖς χρεῖα τῆς γνώσεως, ἵνα καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους ἐμφρόνως ὁδηγῶσιν ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως, καὶ πάντα σαφῶς τὰ τῆς πάλης διδάξωσιν· ὥς μὴ χειρονομοῦντας μόνον ἐν ἀέρι τὰ τῆς νίκης σχηματίζειν, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν ἀντίπαλον μάχῃ, καιρίως ἐπιφέρειν τὰς πληγὰς· ἵνα μὴ διακηνῆς ριπτῶσιν ἐν ἀέρι τὰς χεῖρας, ἀλλ' αὐτὸν θλίβωσι τὸν ἀντίπαλον· τοῦ γὰρ γυμνικοῦ ἀγῶνος, οὗτος ὁ ἀγὼν δυσχερέστερος· ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἀθλητῶν σώματα κλίνεται, ραδίως ἀνορθοῦσθαι δυνάμενα· ἐνταῦθα δὲ, ψυχὰι καταπίπτουσιν, ἃς ἅπαξ ἀνατραπείσας, μόλις ἐστὶν ἀναγεῖραι. Εἰ δέ τις ἐτι τὸν ἐμπαθεῖ βίον διαπυκτεύων καὶ πεφυρμένος ἐν αἵμασι, Ναὸν Θεοῦ ἐκ λογικῶν ἐπιχειροῖ ψυχῶν οἰκοδομεῖν, πάντως ἀκούσεται ὁ τοιοῦτος· ὅτι οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι Ναόν, ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων εἰ σύ· εἰρηνικῆς γὰρ ἐστὶ καταστάσεως οἰκοδομεῖν Ναὸν τῷ Θεῷ. Καὶ Μωϋσῆς δὲ λαβὼν τὴν σκηνὴν, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος, δηλοῖ ὅτι πορρωτάτῳ τοῦ πολεμικοῦ θορύβου, δεῖν εἶναι τὸν διδάσκαλον· καὶ μακρὰν τοῦ πεφυρ-

μένου ἀπωκίσθαι στρατοπέδου, πρὸς εἰρηνικὸν καὶ ἀπόλεμον μεταστάντα βίον. ἀλλ' ὅταν εὐρεθῶσι τοιοῦτοι διδάσκαλοι, χρήζουσι μαθητῶν οὕτως ἀρνηταμένων ἑαυτούς, καὶ τὰ ἑαυτῶν θελήματα, ὡς μηδὲν ἀψύχου σώματος αὐτοὺς διαφέρειν, ἢ ὕλης ὑποβεβλημένης τεχνίτη. ἔν' ὥσπερ ψυχὴ ἐν σώματι ἐνεργῇ ὅπερ βούλεται, μηδὲν τοῦ σώματος ἀντιπράττοντος· ἢ ὡς τεχνίτης ἐν ὕλῃ τὴν οἰκίαν ἐπιδείκνυται τέχνην, οὐδὲν παρὰ τῆς ὕλης ἐμποδιζόμενος πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν ἰδίον· οὕτως ὁ διδάσκαλος τοῖς μαθηταῖς τὴν τῆς ἀρετῆς πίστιν ἐργάσθαι, ἔχων πειθηνίους καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλέγοντας· τὸ γὰρ περιεργάζεσθαι τὰς τοῦ διδασκάλου οἰκονομίας, καὶ δοκιμάζειν ἐθέλειν τὰ παρ' αὐτοῦ προσταττόμενα, ἐμποδίζειν ἐστὶ τῇ ἰδίᾳ προκοπῇ· οὐ γὰρ πάντως ὅπερ εὐλογον, καὶ πιθανὸν φαίνεται τῷ ἀπείρῳ, τοῦτο καὶ ἀληθῶς εὐλογόν ἐστιν· ἄλλως γὰρ ὁ τεχνίτης, καὶ ἄλλως ὁ ἀτεχνῆς κρίνει τὰ τῆς τέχνης· κανόνι γάρ, ὁ μὲν, τῇ ἐπιστήμῃ· ὁ δὲ, τῷ εἰκότι κέχρηται· τὸ δὲ εἰκὸς ὀλιγάκις μὲν στοχάζεται διὰ τῆς ἀληθείας τὰ πολλὰ δὲ μᾶλλον ἀποτυγχάνει τῆς ὁρθότητος, πρὸς τὴν ἀπάτην ἔχον τὴν συγγένειαν. Τί γὰρ κατὰ τὸ φαινόμενον ὀλιγώτερον δοκεῖ, τοῦ τὸν κυβερνήτην πλαγίας φερομένης τῆς Νηὸς κατὰ τὸν πρὸς ὀρθιον τὸν ὑπὸ τῶν ναυτικῶν καλούμενον πλοῦν, ἐπὶ τὸν βαπτιζόμενον τοῖχον προστάττειν καθῆσθαι, ἀφέντας τὸν ὑπερανέστωτα, καὶ τοῦ ἀνέμου ἐπ' ἐκείνῳ μᾶλλον ὠθοῦντος καὶ ἀνατρέποντος ἐφ' ὃν βαρεῖν ἐκέλευεν; καὶ μὴν τὸ εἰκὸς ἦν τὸν ἐπανιστάμενον τοῖχον βαρεῖν συμβουλεύειν, οὐχὶ δὲ τρέχειν ἐπὶ τὸν κινδυνεύοντα· ἀλλ' ὅμως τῷ κυβερνήτῃ πείθονται μᾶλλον οἱ ἐμπλέοντες, ἢ ταῖς ἑαυτῶν ἐπινοίαις· πείθει γὰρ αὐτοὺς ἡ ἀνάγκη, δουλεύειν τῇ τέχνῃ τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἐγκεχειρισμένου, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τῶν ὁρωμένων μὴ ἔχῃ τὸ γινόμενον. Οὐκοῦν καὶ οἱ ἐπιτρέψαντες ἑτέροις τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν, ἀφέντες τὰ εἰκότα, τῇ τέχνῃ τοῦ εἰδότος παραχωρεῖτωσαν, τῶν ἰδίων λογισμῶν ἀξιοπιστοτέραν τὴν ἐκείνων κρίνοντας ἐπιστήμην. Καὶ πρῶτον μὲν ἀποτασσόμενοι, μηδὲν ἕξω καταλιμπανέτωσαν, τὸ τοῦ Ἀνανίου βαρύτατον δεδοικότες ὑπόδειγμα. Ὃς ἀνθρώπους νομίσας λαθεῖν τῷ νοσφίτασθαι, θεσθεν ἐπὶ τῇ κλοπῇ καταδίκην ἐδέξατο· ἀλλ' ὡς ἑαυτοὺς, οὕτω καὶ τὰ

ἑαυτῶν πάντα ἐπιδιδότωσαν· εὖ εἰδότες, ὅτι τὸ ἀπολειφθὲν, συνεχῶς πρὸς ἑαυτὸ τὴν διάνοιαν ἔλκον, ἐπὶ πολὺ μὲν περισπάσει τῶν χρειττόνων· ὕστερον δὲ, καὶ τέλειον ἀπορρήξει τῆς ἀδελφότητος· διὰ τοῦτο γὰρ τοὺς βίους τῶν ἀρχαίων ἔγραψε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἔν' ἕκαστον τῶν ἡντινα οὖν ἐπιτηδεύοντων ἀγωγὴν, ἐξ οἰκείων ὑποδειγμάτων προσαγάγῃ τῇ ἀληθείᾳ. Πῶς οὖν ὁ Ἐλισσαῖος συντασσόμενος τῷ διδασκάλῳ ἀπατάξατο τῷ κόσμῳ; ἡρωτρία φησὶν ἐν βουσί· καὶ δώδεκα ζεύγη βοῶν ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ἔσφαξε τὰς βοῦς, καὶ ἔφησεν αὐτάς ἐν τοῖς σκεύεσι τῶν βοῶν· τοῦτο δὲ, τὸ θερμόν τῆς προθυμίας αἰνίσσεται. οὐ γὰρ εἶπε, πωλήσω τὰ σκεύη τῶν βοῶν, καθηκόντως οἰκονομήσω· οὐδ' ὅτι πραθέντα ταῦτα, πλείονα χρεῖαν ἀνοίσειν ἐμελλεν, ἐλογίσατο. Ὅλος δὲ τῆς ἐπιθυμίας γενόμενος, τῆς ἐλκούσης αὐτὸν πρὸς τὴν τοῦ διδασκάλου συνουσίαν, κατεφρόνησε τῶν ὁρωμένων· καὶ μᾶλλον, ὡς περισπώντων ἀπὸ τῆς ὁρθῆς προαιρέσεως, ἀπαλλαγῆναι τούτων ἐσπούδασεν· εἰδὼς τὴν ἀναβολὴν, καὶ μεταμελείας αἰτίαν πολυλάκις. Πῶς οὖν ὁ Κύριος τῷ πλουσίῳ τὴν τελειότητα τοῦ κατὰ Θεὸν ὑποτιθέμενος βίου πωλῆσαι τὰ ὑπάρχοντα καὶ διδόναι πτωχοῖς προσέτασε, μηδὲν ἑαυτῷ καταλιπεῖν, εἰμὴ τὸ καταλιμπανόμενον ἥδαι ὁμοίως τῷ παντὶ περισπασμῷ γενόμενον αἷτιον, Νομίζω δὲ καὶ τὸν Μωσῆα τοῖς ἀφαγνίζειν ἑαυτοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ βουλομένους εὐχῇ διὰ τοῦ προστάσσειν ἅπαν ἑυρεῖσθαι τὸ σῶμα, τὴν παντελῆ τῶν ὑπαρχόντων ἐπιτάσσειν ἀπόθεσιν. δεῦτερον δὲ, συγγενείας καὶ οἰκιοτήτος οὕτως ἐπιλανθανέσθωσαν, ὡς μηδ' ὅλως ταῖς τούτων μνήμαϊς ἐνοχλεῖσθαι ποτε. Εἰ γὰρ τὰς βοῦς τὰς ἐν τῇ ἀμάξῃ ὑποζευχθείσας τῆς Κιβωτοῦ, ἐπιλαθέσθαι τῆς φύσεως ἡ Κιβωτὸς ἐποίησε· καὶ τῶν Μόσχων αὐταῖς ἀποκλεισθέντων οἰκοί, καὶ οὐδενὸς ὄντος τοῦ βιαζομένου, ἀμέμπτως ἤνυσαν τὴν ὁδόν, οὐκ ἐκκλίναςαι δεξιὰ ἢ ἀριστερά· οὐδὲ μυκηθμῷ τὴν ἐπὶ τῇ διαζεύξει τῶν ἐχγόνων ὁδὴν ἐμφήνασαι· ἀλλὰ καὶ τῷ βάρει τῆς Κιβωτοῦ θλιβόμεναι, καὶ τῇ τῆς φύσεως τυραννίδι τραχηλιζόμεναι, ὥσπερ ἐπὶ κανόνος βαδίζουσαι τῆς εὐθείας παρετράπησαν. ἡττηθεῖσαι τῷ τῆς ἐπικειμένης Κιβωτοῦ σεβάσματι. Εἰ γοῦν αἱ βοῦς ἐκεῖναι οὕτω διετέθησαν, διατὶ μὴ καὶ τοῖς τὴν νοητὴν Κιβωτὸν αἰρεῖν μέλλουσι τὰ αὐτὸ

πρακτέον; ἔδει μὲν οὖν καὶ πλεον εἶναι μὴ παρὰ τῆς ἀλόγου φύσεως ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἔργοις ἢ λογικῇ παρευδοκιμουμένη ἐλέγχεται, τῷ μὴ πράττειν ἐκεῖνα λογισμῷ, ἅπερ ἀνάγκη πράττει τὰ ἄλογα. Ἰσως δὲ καὶ Ἰωσήφ διὰ τοῦτο πλανᾶται κατὰ τὴν ἔρημον, ἐπειδὴ ἐν τοῖς τῆς συγγενείας ὀνόμασιν ἐξήτει τὸν τῆς τελειότητος ὅρον· διόπερ ὁ πρὸς ἀλήθειαν ἄνθρωπος πυθνανόμενος παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν τῆς πλάνης, καὶ μαθὼν, ὅτι ἡ τῶν οἰκείων ἐστὶ προσπάθεια· οὐ γὰρ ἂν βόσκειν αὐτούς, ἀλλὰ ποιμαίνειν εἶπεν, εἰ μὴ πεπλανημένην εἶχεν περὶ τῆς τέχνης τὴν κρίσιν· φησὶ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἀπήρακσιν ἐντεῦθεν· ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων, πορευθῶμεν εἰς Δωθαεῖμ· Δωθαεῖμ δὲ ἐρμηνεύεται, ἐκλείψις ἱκανή· διδάσκων τὸν ἐν τοῖς περὶ τὸ σῶμα φίλοις. ἔτι πλανώμενον· ὅτι οὐκ ἐστὶν ἄλλως ἐπιτυχεῖν τῆς τελειότητος, μὴ ἱκανῶς ἐκλιπόντα τὴν περὶ τὰ οἰκεῖα τῆς σαρκὸς προσπάθειαν· κἂν γὰρ ἀπολίπη τί τὴν Χαρράν, ὅπερ σημαίνει τὰς αἰσθήσεις, τρώγλαι γὰρ ἐρμηνεύονται· καὶ ἐκ τῆς κοιλάδος Χεδρῶν ἐξέλθῃ, τῶν ταπεινῶν ἔργων· καὶ ἐκ τῆς ἐρήμου, καθ' ἣν ἡ πλάνη γίνεται τῷ ζητοῦντι τὴν τελείωσιν· εἰς δὲ τὴν ἱκανὴν ἐκλείψιν ἢ μετοικίστηται, οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ τῆς ματαίας ταλαιπωρίας, διὰ τὸ περὶ τὴν συγγενεῖαν φίλτρον ἀποσφαλλομένῳ τῆς τελειότητος· οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ ὁ Κύριος ἐπιτιμῶν τῇ Θεοτόκῳ Μαρίᾳ ἐν τοῖς συγγενέτιν ἀναζητούσῃ αὐτόν· καὶ τὸν φιλοῦντα πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ αὐτόν, ἀνάξιον ἑαυτοῦ κρίνων· ἀραρότως ἐκλείψιν τῶν συγγενικῶν ὑποτίθεται δεσμῶν. μετὰ δὲ τὴν τούτων κατόρθωσιν, συμβουλευτέον αὐτοῖς, εἰ τινες εἰεν ἐπὶ νεωστὶ τῶν θορύβων ἀπηλλαγμένοι, ἡσυχίαν ἄγειν· καὶ μὴ ταῖς συνεχέσι προδόσι, τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐγγινόμενα τραύματα, τῇ διανοίᾳ ἀναξαινεῖν μηδὲ τοῖς παλαιοῖς τῶν ἁμαρτημάτων εἰδώλοις, ἐπεισφέρειν ἑτέρας μορφάς ἄλλ' ἐκκλίνειν μὲν τὴν τῶν νεαρῶν προσβολήν, ἔχειν δὲ πᾶσαν σπουδὴν πρὸς τὸ ἐξαλείψαι τὰς παλαιὰς φαντασίας· ἐπίπονος μὲν γὰρ τοῖς νεωστὶ ἀποτασσομένοις ἡ ἡσυχία· τότε γὰρ καιρὸν λαβοῦσα ἡ μνήμη, πᾶσαν ἀνακινεῖ τὴν ἐγκειμένην ἀκαθαρσίαν· οὐ σχολάζουσα πρότερον τοῦτο ποιεῖν, διὰ τὸ πληθὺς τῶν περισσευόντων πραγμάτων· ἔχει γὰρ μετὰ τοῦ πόνου καὶ τὸ ὠφέλιμον, ἀπαλ-

λάττουσα τὸν νοῦν τῷ χρόνῳ τῆς ὀχλήσεως τῶν μιαρῶν λογισμῶν. Εἰ γὰρ αὐτοὺς ἐκνίψασθαι πρόκειται τὴν ψυχὴν, καὶ καθαρεῦσαι πάντων τῶν μολυνόντων· ἀναχωρεῖν πάντῃ τῶν πραγμάτων ὀφείλουσι, δι' ὧν ὁ ῥύπος αὐξάνεται· καὶ πολλὴν τῷ λογιστικῷ παρέχειν γαλήνην, καὶ μακρὰν τῶν ἐρεθίζόντων γίνεσθαι, καὶ τὰς τῶν οἰκαιοτέρων φεύγειν συνδιαιτήσεις, μόνωσιν ἀσπαζόμενους, τὴν τῆς φιλοσοφίας μητέρα. Ἔστι δὲ εὐχερὲς πάλιν τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν δικτύοις, ὧν ἀπηλλάχθαι ἐνόμισαν, ὅταν ἀδεῶς τοῖς πεφυρμένοις ὄχλοις συνδιαιτᾶσθαι σπουδάζωσιν· ἀλυσιτελὲς γὰρ τῷ μετωκισμένῳ πρὸς ἀρετὴν, τὸ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν πράγμασιν, ὧν καταγνοὺς ἀπέδρα· ὅλκον γὰρ ἡ συνήθεια ὡς δέος εἶναι· μὴ τὴν ἐκ πολλῆς σπουδῆς ἐγγινομένην ἡσυχίαν, τῶν αἰσχυρῶν ἐπιτηδευμάτων πάλιν ἀνακαινίσωσι, καὶ μνήμας τῶν ἐπιλεησμένων κακῶν ἐργάσωνται. Ἔοικε γὰρ ὁ νοῦς τῶν ἐναγχοῦς τῆς κακίας ἀναχωρησάντων, σώματι ἐκ μακρᾶς ἀρρωστίας ἀναλαμβάνειν ἀρξαμένῳ· ὃ καὶ τυχοῦσα πρόφασις τὴν νόσον ἀναλήψεσθαι, αἰτία γίνεται, μήπω πρὸς ἰσχὺν παγέντι κραταιάν. πλαδῶσι γὰρ καὶ τούτου οἱ νεοροὶ τόνοι καὶ κραδαίνονται· ὡς δέος εἶναι, μὴ παλινδρομῆσαι τὸ πάθος, πεφυκὸς ἐκ τῆς ἐν τοῖς ὄχλοις ἀναχύσεως διερεθίζεσθαι· διὰ τοῦτο μένειν ἐντὸς τῶν κλισιάδων τοὺς μηδὲν παθεῖν ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ βουλομένους, ὁ Μωϋσῆς ἐκέλευσε λέγων· οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου ὑμῶν, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρευτὴς ἄψῃται ὑμῶν· καὶ ὁ Ἰερემίας δὲ, τοῦτο προστάσσειν ἔοικεν, ὅταν λέγῃ· μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίετε, ὅτι ῥομφαία τῶν ἐχθρῶν, παροικεῖ κυκλόθεν. Γενναίων γὰρ ἀγωνιστῶν τὸ ὁμῶς χωρεῖν τοῖς πολεμίοις· εἰ δέ τις εἴῃ τῶν οὐδ' ὅλως μάχεσθαι δυναμένων, ἀνεπηρέως οἶκοι μενέτω ἀσφάλειαν ἀκίνδυνον ἐκ τῆς ἡσυχίας ἑαυτοῦ ποριζόμενος. Τοιοῦτος ἦν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, περὶ οὗ γέγραπται· ὁ δὲ θεράπων Ἰησοῦς νέος ὢν, οὐκ ἐξεπορεύετο ἐξω τῆς σκηνῆς· ἦδει γὰρ τοὺς ἐπὶ τὸ πεδίον ἐκπορευομένους, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν τοῦ σώματος καὶ τῇ σαρκὶ φίλων, διὰ τὴν πρόωρον ἁμιλλαν ἀναιρουμένους, ἐκ τῆς κατὰ τὸν Ἀβελ παιδεύμενος ἱστορίας· οὐχ ἥμισυ δὲ, καὶ ἐκ τῶν κατὰ τὴν Δίαν ἐστὶν ἀκριβῶς τοῦτο μαθεῖν, ὅτι κορικῆς ὄντως καὶ γυναικῶ-

δους ἐστὶ διανοίας, τὸ τοῖς ὑπὲρ τὴν αἰκίαν ἔξιν ἐγχειρεῖν, καὶ τοῖς περὶ ἑαυτῶν ὡς ἱκανῶν ὑπολήψεως ἀπατάσθαι. Εἰ μὴ γὰρ αὐτῇ προχείρως ἐπαπεδύσατο τῇ τῶν ἐργῶν πραγμάτων θεωρίᾳ, ὡς δυνατὴ δῆθεν, καὶ μὴδ' ὅλως ἐκ τῆς τούτων θελγθῆναι τέρψεως; ἐνόμισεν, οὐκ ἂν ἁώρως τὸ κριτικὸν διεφθάρη τῆς ψυχῆς δελεασθὲν ὑπὸ τῆς τῶν αἰσθητῶν φαντασίας; οὕτω νομῖμι, καὶ ἀνδρείῳ ἐμιλήσατα λόγῳ. Τοῦτο τὸ πάθος ἐμπολιτευόμενον εἰδῶς ὁ Θεὸς τοῖς ἀνθρώποις, τὸ τῆς οἰήσεως λέγω· καὶ βουλόμενος πρόρριζον αὐτὸ, τῆς ἔξεως ἀνασπᾶσαι τῆς ἡμετέρας, φησὶ πρὸς τὸν Μωϋσῆν· εὐλαβεῖς ποίησον τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ· ὡς τό γε προχείρως τοῖς ὑπὲρ δύναμιν ἄθλοις ἐπαποδύεσθαι, ἀλλότριον εὐλαβείας ἦθος οὐκ οὖν, οὐ καταμικτέον ἑαυτοὺς πρὸ τῆς ἔξεως πολιτικοῖς θορύβοις· ἀλλὰ πορρωτάτῳ φευκτέον, μακρὰν τῶν περιηχούντων ψόρων ἰστώντας τὴν διάνοιαν. οὔτε γὰρ μέγα ὄφελος τῶν πραγμάτων ἀναχωρήσαντας, ταῖς περὶ αὐτῶν φήμαις περικτυπεῖσθαι· καὶ τὴν πόλιν ἐκλιπόντας τῶν ἐνεργειῶν, τῇ πύλῃ, καθάπερ Λῶτ, παρακαθέζεσθαι, τῆς ἐκεῖθεν ἀναπιμπλαμένους ταραχῆς· ἔξω δὲ κατὰ τὸν μέγαν Μωϋσῆν ἀναχωρητέον. ἵνα μὴ μόνον τὰ ἔργα, ἀλλὰ καὶ αἱ φωναὶ παύσωνται τούτων, ὡς φησιν· ὅταν ἐξέλθω τὴν πόλιν, καὶ ἐκπετάσω τὰς χεῖράς μου, αἱ φωναὶ παύσονται. Τότε γὰρ ἡ ἀληθινὴ γαλήνη, ὅταν μὴ μόνον αἱ ἐνέργειαι, ἀλλὰ καὶ αἱ αὐτῶν μνήμαι σχολάζουσιν, καιρὸν παρέχῃ τῇ ψυχῇ δυνήσθαι τοὺς ἐσφραγισμένους τύπους ἰδεῖν, καὶ πρὸς ἕκαστον ἀγωνίσασθαι καὶ ἐκκόψαι τῆς διανοίας. Ἐπεισερχομένων δὲ καὶ ἐτέρων μορφῶν, οὔτε τοὺς προγενομένους τύπους ἀπαλεῖψαι δυνατόν, τοῦ λογιστικοῦ τοῖς ἐπιγενομένοις προσασχολουμένου· καὶ τὸν πόνον αὐτοῖς τὸν πρὸς τὸ ἐκκόψαι τὰ πάθη, ἀνάγκη γίνεσθαι χαλεπώτερον· ἰσχύον κτηταμένων ἐκ τῆς κατ' ὀλίγον αὐξήσεως· καὶ δίκην ποταμοῦ ἀδιαστάτῳ φορᾷ, ταῖς ἐπιρρεούταις φαντασίαις, τὸ διορατικὸν ἐπικλυζόντων τῆς ψυχῆς. Ὡς γὰρ οἱ ποταμοὶ ρεῖθρον ξηρὸν ἰδεῖν θέλοντες, ἴσως τινῶν ἱστορίας ἀξίων ἐναποκειμένων, οὐδὲν ὠφελοῦσιν ἐξαντλοῦντες τὸ κατ' ἐκείνῳ τὸν τόπον ὕδωρ, ἐν ᾧ τὸ ζητούμενον ἀποκεῖσθαι νομίζουσι, τοῦ κενουμένου τὴν χώραν εὐθὺς ἀναπληροῦντος τοῦ ἐπιρρέοντος. ὅταν δὲ τὴν ἀνωθεν

φορὰν ἀναστελῶσιν, ἀκαμάτως αὐτοῖς τὸ ἔδαφος ἀναφαίνεται· τοῦ καταλειφθέντος ὕδατος αὐτομάτως ὑποχωροῦντος, καὶ ξηρὰν αὐτοῖς παραχωροῦντος τὴν γῆν, πρὸς τὴν τῶν ποθευμένων ἱστορίαν· οὕτω καὶ τὸ κενωθῆναι καὶ τὰς ποιητικὰς τῶν παθῶν μορφάς, εὐκόλον γίνεται, μηκέτι τῶν αἰσθητῶν τὰ ἐξωθεν ἐπιχορηγοῦσιν· τούτων δὲ ἐπιπεμπουσὶν δίκην ρεύματος τὰ αἰσθητὰ οὐ μόνον δυσχερές, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον πάντῃ, καθρεῦσαι τὸν νοῦν τῆς τοιαύτης πλημύρας. κἄν γὰρ μὴ ὀχλῶσι τὰ πάθη διὰ τὰς συνεχεῖς συντυχίας, καιρὸν κινήσεως οὐχ εὐρίσκοντα, ἀλλὰ γοῦν λεληθότως ὑποστρεφόμενα, πλέον ἀδρύνεται, τὴν ἐκ τοῦ χρόνου ἰσχύον προσλαμβάνοντα· καὶ ὥσπερ ἡ συνεχῶς πατουμένη γῆ, κἄν ἔχη ἀκάνθας, οὐκ ἀναδίδωσι μὲν αὐτάς· κωλύει γὰρ τὴν φύσιν ἡ τριβὴ τῶν ποδῶν· βαθείας δὲ ἐν τοῖς ταύτης κόλποις τὰς ῥίζας ἐνδιατείνουσα, εὐερνεῖς καὶ πάνυ τεθηλυίας, ὅταν καιροῦ τοῦ συγχωροῦντος, τὴν ἀνατολὴν λάβῃται, βλαστάνει· οὕτω τὰ πάθη ταῖς συνεχέσει συντυχίαις προκύπτειν εἰς φανερόν κωλυόμενα, ἀλκιμώτερα γίνεται· καὶ ἡτυχίας εὐπορήσαντα, μετὰ πολλῆς τῆς βώμης ἐπιτίθενται, βαρὺν καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ἐν ἀρχῇ τῆς πρὸς αὐτὰ μάχῃς ἀνταμειλήσασιν, ποιοῦντα τὸν πόλεμον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης ἐξολοθρεῦσαι σπέρμα ἐκ Βαβυλῶνος κελεύει, ὡς ἐτι ἐν ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἀποθήκαις εἰσὶν αἱ μορφαί, ἐξαφανίσαι συμβουλευῶν αὐτάς· ἵνα μὴ τῇ τῆς διανοίας ἐμπεσοῦσαι γῇ, βλαστήσωσι· καὶ τοῖς λαύροις, καὶ ἀνωφελέσιν ὑετοῖς τῆς ἐπαλλήλου μελέτης ποτισθεῖται, πολύχουν τὸν τῆς κακίας ἐνέγκῃσι καρπόν. Ἄλλος δὲ προφήτης καὶ μακαρίζει τοὺς μὴ τὴν ἀκμὴν τῶν παθῶν ἐνδεχομένους, ἀλλ' αὐτῇ προσπεφυκότα τῇ θηλῇ, διαφθείροντας· μακάριος, λέγων, ὃς κρατήσῃ τὰ νήπιά σου, καὶ ἔδαφιέ πρὸς τὴν πέτρην. Τάχα δὲ καὶ ὁ μέγας Ἰωβ τὰ καθ' ἑαυτὸν φιλοσοφῶν, τοιοῦτόν τι αἰνίσσεται· ἐν ὕδατι μὲν θάλλειν Πάπυρον καὶ Βούτμον, λέγων· στερηθεῖσαν δὲ ποταμοῦ πᾶσαν βοτάνην ξηραίνεισθαι· καὶ τὸ, Μυρμηκολέων ὦλετο, παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βορὰν, τοιοῦτόν τι σημαίνειν εἰσικε· τὸ γὰρ ἐνεδρευτικὸν τοῦ πάθους δεῖξαι θελήσας ὁ μέγας Ἰωβ, συνεξέυρεν αὐτοῦ τὴν προσηγορίαν, ἐκ τοῦ θρασυτάτου Λέοντος, καὶ ἐκ τοῦ πάντων εὐτελεστάτου Μύρμηκος

συνθείς τὸ ὄνομα. αἱ μὲν γὰρ προσβολαὶ τῶν παθῶν ἀπὸ τῶν εὐτελῶν ἄρχονται φαντασιῶν, Μύρμηκος δίκην, λανθανόντως προσέρπουσαι· τὰ δὲ τελευταῖα, ἐπὶ μέγαν ἐξαιρετον ὄγκον, ὡς οὐκ ἔλαττον Λέοντος ἐπιδρομῆς τῷ παρατυχόντι παρέχειν τὸν κίνδυνον διὰ τὴν τὸν ἀγωνιστήν, τότε παλαίειν πρὸς τὰ πάθη, ὅταν ὡς Μύρμηξ προσέρχωνται, δέλεαρ τὴν εὐτέλειαν προβαλλόμενα. Ἐὰν γὰρ ἐπὶ τὴν τοῦ Λέοντος φθάσωσιν ἰσχύον προελθεῖν, δυσκαταγώνιστα γίνεται, ἢ βορὰν αὐτοῖς μὴ παρέχειν· βορὰ δὲ αὐτῶν, ὡς ἤδη πολλάκις εἴρηται, αἱ διὰ τῶν αἰσθήσεων εἰσερχόμεναι τῶν αἰσθητῶν εἰκόνες· αὗται γὰρ τρέφουσι τὰ πάθη, ἕκαστον εἰδῶλον ἐκ διαδοχῆς ὀπλιζουσαι κατὰ τῆς ψυχῆς. διὰ τοῦτο καὶ τῷ ναῶ τὰς δικτυωτάς ὁ νομοθέτης κατεσκεύατε, σημαίνων, ὅτι δεῖ τοὺς εἰς νᾶον καθαρὰν τὴν αὐτῶν διάνοιαν φυλάττειν βουλομένους· καθάπερ ἐκεῖ δικτύῳ ταῖς θυρίσι πρὸς τὸ μηδὲν εἰσέρπειν τῶν ἀκαθάρτων κατεσκευάσθη, οὕτω καὶ ταῖς αἰσθήσεσι κωλύματα λογισμῶν ἐνδιαπλέκειν τὰ δυσχερῆ τῆς μελλούσης κρίσεως, ταῖς εἰσερχομέναις ἀκαθάρταις μορφαῖς, ἀποτεριχίζοντα τὴν εἰσόδον. Καὶ τάχα διὰ τοῦτο ὁ Χοζίας ἡρώστησεν, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ ἔπαισε· τὸ γὰρ τοὺς τῆς ἀνταποδόσεως λόγους ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν παραλογίσασθαι κατενεχθέντα ἐπὶ τὰς ἡδονάς, ἀπὸ τοῦ δικτυωτοῦ πεσεῖν ἐστὶ. Τί δὲ ταύτης τῆς ἀρρωστίας χαλεπώτερον; σῶματος γὰρ ἐστὶν ἀρρωστία, τὸ παρὰ φύσιν ἔχειν τῆς τῶν στοιχείων ἰσονομίας, ἐκ τῆς ἐνδὸς ἐπικρατείας εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐπιτραπείσης· ψυχῆς δὲ, τὸ ἐκκλίνειν τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ, τοῖς νοσοποιοῖς, ἡττηθείσης πάθει. Τοιαῦτα δίκτυα τῇ ὁράσει τοῦ ἀκούειν δυναμένου διέπλεκεν ὁ Σολομών, λέγων· ὀφθαλμοὶ σου ὅταν ἰδῶσιν ἀλλοτρίαν, τὸ στόμα σου τότε λαλήσει σχολιά· σχολιά λέγων, τὰ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἀπαντᾶν μέλλοντα, ἐν καιρῷ τῆς ἀνταποδόσεως. Ταῦτα γὰρ λογισθέντα μετὰ τῆς προσηκούσης καταστάσεως, ἀπείργει πᾶσαν ἐπικίνδυνον τῶν ὀφθαλμῶν θεωρίαν· εἴτε δὲ καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ λογισμοῦ ὁποῖαν εἶναι δεῖ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον· κατάκεισαι γάρ, φησιν, ὥσπερ ἐν καρδίᾳ θαλάσσης, καὶ ὡς κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι. Ἐὰν γὰρ ὀνηθῇ τις ἐν τῷ καιρῷ πρὸς τὴν ἐρεθίζουσαν ὄψιν

μαχήσασθαι, οὕτως ἐναγώνιον ἑαυτὸν ποιήσει ταῖς ἡπειλημέναις τιμωρίαις, ὡς ὁ ἐν θαλάσῃ χειμαζόμενος· ἀπόνως γὰρ περιέσεται τῶν παλαιόντων, μὴ αἰσθανόμενος τῶν προσφερομένων πληγῶν· ὡς εἰπεῖν, τύπτουσί με, καὶ οὐκ ἐπόνεσα· καὶ ἐνέπριζόν μοι, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐτυπτον, φησί, καὶ ἐμπαίζουσιν ἐνόμιζον, ἐγὼ δὲ οὔτε τῶν πληγῶν ἡσθανόμην, βέλη γὰρ νηπίων ἦσαν· οὐδὲ πρὸς τὰς ἀπάτας αὐτῶν ἐπεστράφη, ὡς μηδὲ ὅτι πάρεισι, προσποιούμενος. Οὕτω καὶ ὁ Δαβὶδ καταφρονῶν τῶν τοιούτων ἀντιπάλων, ἔλεγεν· ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἐγίνωσκον· οὐδὲ ὅτε προσῆλθον, φησὶν, οὐδὲ ὅτε ὑπέχώρουν, αἰσθησὶν ἐλάμβανον. ὁ δὲ μηδὲ αὐτὸ τοῦτο εἰδὼς, ὅτι ταῖς αἰσθήσεσι πρὸς τὰ αἰσθητὰ κοινωνία μὲν ἐστὶ πολλή, ἀπάτη δὲ ἐκ τῆς κοινωνίας εὐχερῶς γίνεται· καὶ μὴ τὴν ἐκ τούτων βλάβην ὑφορώμενος, ἀλλ' ἀφυλάκτως αὐτῶν ἐμπορούμενος, πῶς ἐν καιρῷ τῆς ἀπάτης γινώσεται τὴν ἐπιβουλήν, μὴ προπαιδευθεὶς τὴν τούτων διάκρισιν; Ὅτι γὰρ ταῖς αἰσθήσεσι μάχη γίνεται πρὸς τὰ αἰσθητὰ, καὶ φόρους ἐπιτάσσουσι ταῖς ἡττημέναις αἰσθήσεσι τὰ αἰσθητὰ, δῆλον ἐκ τοῦ πρὸς Σοδομίτας τῶν Ἀσσυρίων πολέμου· ἱστορικῶς γὰρ ἡ γραφή, τῶν τεσσάρων βασιλέων τοῦ Ἀσσυρίων ἔθνους εἰσάγει πρὸς τοὺς πέντε βασιλεῖς τοὺς περὶ Σόδομα, πρῶτον μὲν συμφωνίαν, καὶ σπονδὰς, καὶ θυσίας εἰρηνικὰς ἐπὶ τὴν θάλασσαν τὴν ἀλικήν· εἴτα δουλείαν τῶν πέντε, ἐπὶ δώδεκα ἔτη· εἴτα, τῷ τριτκαίδεκάτῳ, ἀποστασίαν· ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαίδεκάτῳ, πόλεμον ἐπιθεμένων τῷ τεσσάρων τοῖς πέντε, καὶ αἰχμαλώτων λαβόντων αὐτούς. καὶ ἡ μὲν ἱστορία, ὥδε τὸ τέλος ἔχει· ἡμεῖς δὲ ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης παιδεύομεθα τὸ καθ' ἑαυτούς, καὶ τὸν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ διδασκόμεθα πόλεμον· ἕκαστος γὰρ ἡμῶν, ἀπὸ γεννήσεως ἄχρι τῶν δώδεκα ἑτῶν, οὕτω τὴν διάκρισιν κεκαθαρμένος, ὑποτίθησιν ἀνεξετάστως τὰς αἰσθήσεις τοῖς αἰσθητοῖς, καθάπερ δεσπόταις ὑπουργούσας πρὸς τὰ κελεύόμενα· δρασιν μὲν γὰρ, ὁρατοῖς· ἀκοῇ δὲ, φωναῖς· γεῦσιν δὲ, χυμοῖς· ἀτμοῖς δὲ, τὴν ὁσφρησιν· ἀφὴν δὲ, ταῖς αὐτὴν κινεῖν πεφυκόσιν αἰσθητοῖς· οὐδεμίαν τῶν ἀντιλήψεων διακρίναι κώλυσιν δυνάμενος εὐρεῖν διὰ τὴν νηπιότητα· ὅταν δὲ ὁ λογισμὸς ὑπαδρύνεσθαι μέλλῃ, καὶ τῆς

βλάβης ἄρξεται αἰσθάνεσθαι, ἀποστασίαν εὐθὺς ἐννοεῖ, καὶ φυγὴν τῆς τοιαύτης δουλείας. κἂν μὲν ἰσχυρὸς γενόμενος τῷ λογισμῷ ταύτην βεβαιώσῃ τὴν γνώμην, ἐλευθερὸς εἰσάπαν διαμένει, πικροὺς ἀποδράσας δεσπότης. εἰδὲ ἀσθενεστέραν τοῦ ἐγχειρήματος ἔχει τὴν κρίσιν, πάλιν αἰχμαλώτους τὰς αἰσθήσεις προδίδωσιν, ἡττημένους τῇ τῶν αἰσθητῶν δυνάσει· καὶ τὴν δουλείαν λοιπὸν τυραννικὴν ὑπομενούσας χωρὶς τινος χρηστῆς ἐλπίδος. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ οἱ ἐν ἱστορίᾳ πέντε βασιλεῖς ἡττηθέντες παρὰ τῶν τεσσάρων, συναλαμβάνονται εἰς φρέατα ἀσφάλτου ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν, ὅτι οἱ τοῖς αἰσθητοῖς ἡττημένοι, ὥσπερ βράθυροι, ἢ φρέασι, ἐκαστὴ αἰσθήσει τῷ κατ' αὐτὴν ἐγκαταστρέφουσιν αἰσθητῷ. μὴδὲν πλεον τῶν ἐρωμένων ἐννοοῦντες λοιπόν, διὰ τὸ τοῖς γήνιοις ἐνδῆσαι τὴν ἐπιθυμίαν· καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων ἡγαπηκέναι μᾶλλον, ἢ τῶν νοητῶν. οὕτως καὶ ὁ ἡγαπηκὸς τὸν κύριον ἑαυτοῦ δούλος, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ παιδιὰ, τὴν ἀληθῆ παραιτούμενος ἐλευθερίαν διὰ τὴν πρὸς τὰ σωματικὰ συγγένειαν, δούλος αἰώνιος γίνεται μετατρυπηθεὶς τὸ οὖς ὀπητῶ ἵνα μὴ τῇ φυσικῇ τῆς ἀκοῆς ἀκούων ὀπῇ, δέξηται ποτε λόγον ἐλευθερίας· ἀλλὰ δούλος μένη διηνεκῶς, ἡγαπηκῶς τὰ παρόντα· διὰ τοῦτο καὶ τὴν χεῖρα τῆς ἐπιλαβομένης τῶν διδύμων γυναικός, ἐν τῷ μάχεσθαι τοὺς δύο ἄνδρας, ἀποκόπτειν ὁ νόμος ἐκέλευσεν· ὅτι μάχης οὕτης τῶν λογισμῶν, περὶ τῆς αἰρέσεως τῶν κοσμικῶν, καὶ τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν, ἀφείσα τὴν αἵρεσιν τῶν οὐρανίων τῶν γενέσως, καὶ φθορᾶς ἐπεδράξατο· διὰ γὰρ τῶν γεννητικῶν, τὰ γενέσεως ἐδήλωσεν πράγματα. οὐδὲν οὖν ὄφελος τὸ ἀποτάξασθαι τοῖς πράγμασι, μὴ ἐπιμένοντας τῇ κρίσει, ἀλλ' ὑποσυρομένους· πάλιν καὶ ὑπενδιδόντας τῷ λογισμῷ· καὶ διὰ τοῦ συνεχῶς ἐπὶ τὰ καταλειφθέντα στρέφεται, τὴν πρὸς ἐκεῖνα κηρύσσοντας προσπάθειαν, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Λῶτ' ἐπιστραφεῖσα γάρ, ἔστηκεν ἕως τοῦ νῦν, ὑπόδειγμα τοῖς ἀπειθέσι, μεταβληθεῖσα εἰς στήλην ἄλός· τοιοῦτον γὰρ ἡ συνήθεια, ἥς σύμβολον αὕτη, τοὺς ἀναχωρεῖν ἀμεταστρεπτί βουλομένους πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφουσα. Τί δὲ καὶ ὁ κελεύων νόμος τὸν εἰσερχόμενον εἰς τὸν ναόν, μετὰ τὸ τελεῖσαι τὰ τῆς εὐχῆς, μὴ ἐπ' ἐκείνην ἀνακάμπτειν τὴν πύλην δι' ἧς εἰσελήλυθεν· ἀλλὰ

διὰ τῆς ἀντικρυς ἐκπορεύεσθαι, ἀνεπίστροφον τὴν κατ' εὐθὺ πορείαν ποιοῦμενον· ἢ, τὸ μὴ χρῆναι τὸ σύντονον τῆς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εὐθύτητος, ἀντιστρόφοις ἐκκλίνειν ἐνδοιασμοῖς· αἱ γὰρ συνεχεῖς πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξεληλύθαμεν νεύσεις, παντελῶς ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐπὶ τὰ ὀπίσω ἔλκουσι· καὶ τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω χαυνώσασαι ὁρμὴν, ὁλὴν ἀντισπῶσι, καὶ νοστήσαι ἐπὶ τὰ ἀρχαῖα παρασκευάζουσι κακὰ· δεινὸν γὰρ ἡ συνήθεια κατασχεῖν πρὸς ἑαυτὴν, καὶ μὴ συγχωρῆσαι πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην ἐξὶν διαναστῆναι τῆς ἀρετῆς. ἐξὶς μὲν γὰρ ἀπὸ συνηθείας, ἀπὸ δὲ ἐξέως φύσις ἐγγίνεται· φύσιν δὲ μετακινήσαι, καὶ μεταβαλεῖν, χαλεπὸν· κἂν γὰρ κλιθεὶς μικρὸν βία, ταχέως πρὸς ἑαυτὴν ἀνατρέχει· σαλευομένη μὲν τῶν οἰκείων ὁρῶν, οὐ μέντοι εἰς τὸ παντελὲς μεταβαίνουσα, εἰ μὴ πάλιν πολὺς πόνος αὐτὴν διὰ τῆς αὐτῆς πανλινδρομήσαι παρασκευάσῃ, ὡς ἐπὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ἐξὶν ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐπανελθεῖν· ὅρα γὰρ τὴν ἐθισμοῖς ἀκολουθοῦσαν ψυχὴν, πῶς εἰδῶλοις ἐπικαθέζεται, προσηλώσασα ἑαυτὴν ταῖς ἀμόρφοις ὕλαις· καὶ πρὸς τὸν ἐπὶ τὰ ὕψηλότερα χειραγωγεῖν ἐθέλοντα λόγον οὐ προσεζήμενη, ἀρνεῖται τὴν σινανάδασιν, λέγουσα· οὐ δύναμαι ἀναστῆναι ἐνώπιόν σου, ὅτι τὰ κατ' ἐθισμόν τῶν γυναικείων μου ἐστίν· ἡ γὰρ τοῖς τοῦ βίου πράγμασις ἐπαναπαυομένη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ψυχὴ, εἰδῶλοις ἐπικαθέζεται, τοῖς ἐξ αὐτῶν μὲν ἀμόρφοις, τέχνῃ δὲ ἀνθρωπίνῃ τὴν μορφήν δεχομένοις· ἢ γὰρ, οὐκ ἄμορφον πρᾶγμα πλοῦτος, καὶ δόξα καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ βίου πράγματα, οὐδὲν ἔχοντα τρανόν, οὐδὲ διηρθρωμένον· ὁμοιότητι δὲ εὐπαραγῶγῃ ψευδόμενον τὴν ἀλήθειαν, τῷ καθ' ἐκαστὴν ἄλλας ἐξ ἄλλων δέχεσθαι μεταβολάς· μορφήν δὲ περιτίθεμεν αὐτοῖς ἡμεῖς, ὅταν τοῖς πρὸς μὴδὲν τῶν λυσιτελῶν χρησιμεύουσι χρητῶν φαντασίας περιπλάττωμεν διὰ τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν. ὅταν γὰρ τὴν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος χρεῖαν ταῖς ἐπινοαῖς εἰς ἀμήχανον πλατύνωμεν πολυτέλειαν, τὴν μὲν τροφήν μυρίοις ἐπαρτύοντες ἡδύσματι καὶ παρартύοντες, τὰ δὲ ἐνδύματα πρὸς χλιδὴν καὶ θρύψιν φιλοτίμως ποικιλλόντες· εἴτα ἐγκαλούμενοι περὶ τῆς ματαιότητος ταύτης ὡς εἰχὴ καὶ μάτην τὴν δι' ὀλίγων πληροῦσθαι δυναμένην χρεῖαν, ἄβροῖς ἀνα-

λώμασι κομπόστολοῦντες, ἀπολογίας ὡς περὶ καθηκόντων τεκταίνομεν· τί ἕτερον ἢ ταῖς ἀμόρφοις ὕλαις μορφήν περιτιθέναι φιλονεικοῦμεν; καλῶς δὲ καὶ τὸ, ἐπικαθεζομένην τούτοις εἵπομεν τὴν τοιαύτην ψυχὴν· ἡ γὰρ περὶ τῶν εἰρημένων τοιαύτας παρ' ἑαυτῇ τὰς κρίσεις βεβαιώσασα, προσήλωται τοῖς τῇ δε πράγμασιν, ἔθει λοιπὸν καὶ οὐκ ἀληθείᾳ δουλεύουσα· καὶ τοῖς ἐθισμοῖς, ὡς περ ἐμμήνῳ ἀκαθαρσίᾳ, τὴν τούτων μολύνουσα φύσιν. τὸ δὲ καθέζεσθαι, ἀργίαν τῶν καλῶν, καὶ φιληδονίαν, ἡ γραφὴ ἐνταῦθα λέγει· ἀργίαν μὲν, ὅταν λέγῃ καθημένους ἐν σκότει, καὶ σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ· τὸ σκότος γὰρ καὶ αἱ πέδαι, κωλύματα ἐργασίας εἰσὶ· φιληδονίαν δέ, ὅταν εἴπῃ περὶ τῶν στραφέντων τῇ καρδίᾳ εἰς Αἴγυπτον, καὶ πρὸς ἀλλήλους λεγόντων· ἐμνήσθημεν, ὅταν ἐκαθίσταμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἡσθίομεν κρέα εἰς πλητμονήν· ὄντως γὰρ ἐπὶ λεβήτων καθέζονται οἱ φιλήδονοι, ὕγρᾳ καὶ ἀπαύστῳ θερμῇ τὰς ὀρέξεις ἀνακαίόμενοι· φιληδονίας δέ, ἡ γαστριμαργία μήτηρ. αὕτη γὰρ τίκει φιληδονίαν, τάχα δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἄλλων παθῶν ἀπὸ γὰρ ταύτης, ὡς ῥίξης, ἀνατρέχουσιν εὐερνή τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ κατὰ μικρὸν τῇ τεκούσῃ προσαναδενδρούμενα, οὐρανομήκει· στελεχοῦσι κακίας· φιλοχρηματία γὰρ, καὶ θυμός, καὶ λύπη, γαστριμαργίας εἰσὶν ἐκγονα καὶ βλαστοί, χρεῖα γὰρ πρῶτον χρημάτων τῷ γαστριμάργῳ, πρὸς τὸ τὴν ἐπιθυμίαν αἶε μένουσαν πληροῦν, εἰ καὶ αὕτη οὐδέποτε πληροῦται· πρὸς δὲ τοὺς ἐμποδίζοντας τὴν τούτων κτήσει, ἀνάγκη κινεῖσθαι τὸ θυμικόν· λύπη δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐπεται τῷ μὴ εἰς ἔργον δι' ἀσθένειαν προελθόντι θυμῷ· καὶ γὰρ ὁ ἐπὶ τῷ στήθει, καὶ τῇ κοιλίᾳ πορευόμενος, ὅταν μὲν ἔχῃ τὰς ποιητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας, ἐπὶ γαστέρα πορεύεται· ὅταν δὲ τούτων ἀπορῇ, ἐπὶ τὸ στήθος, ὅπου ὁ θυμός· αἱ γὰρ φιλήδονοι στερούμενοι τῶν ἡδονῶν, ὀργίζονται, καὶ πικραίνονται. ὅθεν ὁ μέγας Μωϋσῆς, λογεῖον ἐπιτίθησι τῷ στήθει τοῦ ἱερέως· διὰ συμβόλων παραδελῶν, ὅτι δεῖ κεκρυμμένως τὰς ὁρμὰς τοῦ θυμικοῦ πάθους ἡνιοχεῖν τῷ λογισμῷ· τὸ γὰρ λογεῖον, κρῖστος λογεῖόν ἐστι· καὶ οὗτος μὲν λόγῳ κρατεῖ τοῦ πάθους, ἀτελής γάρ ἐστιν· ὁ δὲ τέλειος Μωϋσῆς, ὅλον ἀφαιρεῖ τὸ θυμικόν· οὐ γὰρ λογεῖον φέρει, ἀλλ' αὐτὸ τὸ

στηθύνιον ἀφαιρεῖ· λαβὼν γὰρ φησι Μωϋσῆς τὸ στηθύνιον, ἀφείλεν αὐτὸ ἐπίθεμα ἐναντι Κυρίου. ἕτεροι δὲ εἰσιν, οἱ μὴτε ὅλον ἐκτεμνόντες τὸν θυμόν, μὴτε λόγῳ κρατοῦντες τοῦ πάθους, ἀλλὰ πόνῳ περιγενόμενοι· οὗτοι δὲ εἰσιν, οἱ τὸ στηθύνιον σὺν τῷ βραχίονι ἀφαιροῦντες· βραχίων γὰρ, πόνου καὶ ἐργασίας σημεῖον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύεσθαι, τὴν ἡδονήν, ἀληθέστατόν ἐστι, σχεδὸν γὰρ αἰτία τῶν ἡδονῶν ἐστὶν αὕτη· πληρωθείσης γὰρ γαστρὸς, ὀρέξεις καὶ τῶν ἄλλων ἡδονῶν γίνονται σύντονοι· ἐνδεῶς δὲ ἐχούσης, ἡρεμαῖαι καὶ σταθερώτεραι· καὶ ἐνταῦθα δὲ ἐστὶ διαφορὰ προκόπτοντος, καὶ τελείου. Μωϋσῆς μὲν γὰρ τελείως τὴν τῶν βρωμάτων ἡδονὴν ἀπορριπτόμενος, τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ἐπλυνεν ὕδατι· κοιλίαν μὲν, τὴν ἡδονήν· πόδας δέ, τὰς ἐπιβάσεις, καὶ προκοπὰς αἰνιττόμενος· ὁ δὲ προκόπτων, τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ πλύνει, οὐ τὴν κοιλίαν ὅλην· καὶ τὸ, ἐπλυνε δέ· καὶ τὸ, πλυνοῦσι· πολλὴν ἔχει διαφορὰν· τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐκούσιον· τὸ δέ, ἐκ προστάξεως περιγενόμενον· δεῖ γὰρ, τὸν μὲν τέλειον, αὐτοκελεύτῳ προθυμίᾳ πρὸς τὰς κατ' ἀρετὴν κινεῖσθαι πράξεις· τὸν δὲ προκόπτοντα, παραινέσει τοῦ ἡγουμένου πειθόμενον· σφόδρα δὲ παρατετηρημένως· τὸ μὲν στηθύνιον ὅλον ἀφαιρεῖ, τὴν δὲ κοιλίαν οὐκ ἀφαιρεῖ, πλύνει δέ· ὁ γὰρ σοφός, ὅλον μὲν τὸν θυμόν ἰσχύει παρκετῆσθαι, καὶ ἀποκόψαι· τὴν δὲ κοιλίαν, ἐκτεμεῖν ἀδυνατεῖ· τοῖς γὰρ ἀναγκαίοις σιτίοις ἡ φύσις βιάζεται χρῆσθαι καὶ τὸν ἐγκρατέστατον· τῆς δὲ μὴ στοιχούσης τῷ ὀρθῷ καὶ μονίμῳ λόγῳ ψυχῆς, ἀλλὰ μοιχικαῖς φθαρείσης ἡδοναῖς, διὰ τοῦτο πῖμπραται ἡ κοιλία· ἐπειδὴ καὶ αἱ τοῦ σώματος ὑπερπλήθωσι δεξαμεναί, μένει διψαλέα ἡ ἐπιθυμία· ἀκολουθεῖ δὲ, τῷ πρησθῆναι τὴν κοιλίαν, τὸ διαπεσεῖν τὸν μηρόν· ἀτονεῖ γὰρ ἡ διάνοια πρὸς τὴν τῶν καλῶν γένεσιν, φλεγμαινούσης γαστρὸς ἐκ τῆς τῶν βρωμάτων πολυτελείας, καὶ τοὺς πνευματικοὺς παρχλύεται πόνους· τούτους γὰρ διὰ τοῦ μηροῦ, ὁ νομικὸς ἠνίκατο λόγος· οὐκοῦν ὁ μὲν φιλήδονος ἐπὶ κοιλίαν πορεύεται, ὅλος ἐπὶ τὰς ἀπολαυστικὰς κατάρρεπων ἡδονὰς· ὁ δὲ ἀρχόμενος τοῦ κατ' ἀρετὴν βίου, τὸ στέαρ τῆς κοιλίας περιαιρεῖ, τὰς παινούσας τὸ σῶμα παραιτούμενος τροφάς· ὁ δὲ προκόπτων, τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ πλύνει· ὁ δὲ τέλειος, ὅλην ἐκπλύνει

τὴν κοιλίαν, τὰ περιττὰ τῆς ἀναγκαίας
χρείας παντελῶς ἀπορριπτόμενος. πάνυ δὲ
προσφυῶς τῷ ἐπὶ τῷ στήθει καὶ τῇ κοιλίᾳ
πρόσκειται, τὸ, πορεύσῃ ἡ γὰρ ἡδονή, οὐ
τῶν ἱσταμένων καὶ ἱρεμούντων· ἀλλὰ τῶν
κινουμένων καὶ ταραχῆς γεμόντων ἐστὶ
μᾶλλον δὲ πρὸ τούτων γαστριμαργία συγ-
γενέστερον, ἢ τῶν ἀφροδισίων κινήσις· παρὸ
καὶ ἡ φύσις τὴν οἰκειότητα τούτων δεῖξαι
βουλομένη τῶν παθῶν, ὑπογάστρια τὰ συ-
νουσιαστικὰ τέθεικεν ὄργανα, ἐκ τῆς ἐγ-
γύτητος τὴν ἀγχιστίαν σημαίνουσα. εἴαν
τε γὰρ ἀσθενῇ τοῦτο τὸ πάθος, ἐκ τῆς τοῦ
ὑπερκειμένου ἐνδείας ἀσθενεῖ· εἴαν τε σφριγᾷ
καὶ διακεκίνηται, ἐκείθεν ἐπιχορηγούμενον
ἔχει τὴν δύναμιν· οὐ μόνον δὲ τούτων,
γαστριμαργία τιθηνός ἐστι καὶ τροφός, ἀλλὰ
καὶ πάντων τῶν καλῶν καθαιρετική πέ-
φυκε· κρατούσης γὰρ ταύτης καὶ τὴν ἀρχὴν
ἀνημμένης, πίπτειν καὶ καθαιρεῖσθαι τὰ
καλὰ πέφυκεν· ἐγκράτεια, σωφροσύνη, ἀν-
δρία, καρτερία, καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι ἀρεταί.
τοῦτο γὰρ αἰνιγματωδῶς ὁ Ἱερειμίας ἐδή-
λωσεν, εἰπὼν· ὅτι καθεῖλε κύκλῳ τὸ τεῖχος
Ἱερουσαλὴμ ὁ ἀρχιμάγειρος τῶν Βαβυλω-
νίων· τὸ τῆς γαστριμαργίας πάθος, ἀρχιμά-
γειρον προσεῖπὼν. ὥς γὰρ ὁ ἀρχιμάγειρος
πᾶσαν ἔχει σπουδὴν γαστέρα θεραπεῦσαι,
καὶ τέχνας ἐπινοεῖ, μυρίας ἡδονὰς δημιουρ-
γῶν· οὕτως ἡ γαστριμαργία πᾶσαν κινεῖ
μηχανήν, ὑπηρετοῦσα τῇ κατὰ τὸν λαιμὸν
ἡδονῇ· καθαιρεῖ δὲ καὶ ἐδαφίζει τὴν ὀχυρό-
τητα τῶν ἀρετῶν, ἢ τῶν βρωμάτων ποι-
κιλία. τὰ γὰρ ἡδύσματα καὶ παραρτύματα,
τῆς ἡδὴ καλῶς ἐστηριγμένης ἀρετῆς, μηχανή-
ματα καὶ ἐλεπόλεις γίνονται, τὸ πάγιον
αὐτῆς καὶ βέβαιον εἰς γῆν κατασεύοντα καὶ
καταβάλλοντα. ὥς δὲ ἡ πολυτέλεια καθαι-
ρετική ἐστὶ τῶν ἀρετῶν, οὕτω πάλιν καὶ ἡ
εὐτέλεια τὰ τῆς κακίας ὀχυρώματα κατα-
λύειν πέφυκεν. ὥσπερ γὰρ τὸ τεῖχος Ἱερου-
σαλὴμ, τῆς εἰρηνικῆς ψυχῆς, ὁ τῶν Βαβυ-
λωνίων καθεῖλεν ἀρχιμάγειρος, τὰς ἡδονὰς
τῆς σαρκὸς τῇ ὀφάρτυκῇ προταναρρήξας
τέχνη· οὕτω καὶ μαγίς ἄρτου κριθίνου τῶν
Ἰσραηλιτῶν κυλιομένη, τὰς σκηνὰς κατέ-
βαλε τῶν Μαδιανιτῶν. ἡ γὰρ εὐτελής διαί-
τα κυλιομένη καὶ προκέπτουσα ἐπὶ πολὺ,
καταλύει τὰ τῆς πορνείας παθήματα· Μα-
διανίται γὰρ, τῶν τῆς πορνείας παθῶν φέ-
ρουσι σύμβολον· οὗτοί γάρ εἰσιν οἱ τὰς
πορνείας ἐπαγαγόντες τῷ Ἰσραὴλ· καὶ πολὺ

πλῆθος ἀπατήσαντες τῶν νέων. Πάνυ δὲ
προσφυῶς, σκηνὰς μὲν ἔχειν ἢ γραφὴ τοὺς
Μαδιανίτας, τεῖχος δὲ τὴν Ἱερουσαλὴμ· πάν-
τα γὰρ τὰ περιέχοντα τὴν ἀρετὴν, ἐρηρει-
σμένα καὶ βέβαια· τὰ δὲ τὴν κακίαν συνέ-
χοντα, σχῆμά ἐστι καὶ σκηνή, φαντασίας
οὐδὲν διαφέροντα. διὰ τοῦτο τὰς πόλεις ἔ-
φευγον οἱ ἅγιοι, καὶ τὰς συντυχίας ἐξετρέ-
ποντο τῶν πολλῶν· μᾶλλον δὲ λοιμικῆς νό-
σου, φθοροποιὸν εἰδότες τὴν τῶν διεφθαρμέ-
νων ἀνθρώπων συνδιαίτησιν· διὰ τοῦτο μη-
δὲν λαμβάνοντες, μηλοδότους τὰς κτήσεις
ἤφρισαν, τὸν ἐκ τούτων περισπασμὸν πα-
ραιτούμενοι. διὰ τοῦτο ὁ μὲν Ἥλιος κατα-
λιπὼν τὴν Ἰουδαίαν, ὥκει τὸ Καρμήλιον
ὄρος, ἐρημόν τε καὶ θηρίων πεπληρωμένον·
καὶ πλὴν τῶν δένδρων, εἰς παραμύθιον τρο-
φῆς ἔχον οὐδὲν ἤρκειτο οὐν τοῖς ἀκροδρύ-
οις τούτων, τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως πλη-
ροφρῶν. ὁ δὲ Ἐλισσαῖος, ὁμοίως τὴν αὐ-
τὴν εἶχε διαγωγὴν, μετὰ τῶν ἄλλων κα-
λῶν καὶ τὸ ταῖς ἐρήμοις ἐμφιλοχωρεῖν,
παρὰ τοῦ διδασκάλου διαδεξάμενος. καὶ Ἰ-
ωάννης δὲ τὴν ἐρημον οἰκῶν τοῦ Ἰορδάνου,
ἀκρίδας ἔσθιε, καὶ μέλι ἄγριον· δεικνὺς τοῖς
πολλοῖς τὸ ἀταλαίπωρον τῆς χρείας τοῦ
σώματος, καὶ ὀνειδίζων αὐτοῖς τὴν πεφρον-
τισμένην ἀπόλαυσιν. τάχα δὲ καὶ καθολι-
κῶς τοιοῦτον ὁ Μωϋσῆς τίθησι νόμον, τὸ
περὶ τοῦ Μάννα τοῖς Ἰσραηλίταις παραγ-
γέλλων, τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν συνά-
γειν· ἐφήμερον κεχυμένως κελεύων εἶναι
τὸν ἀνθρώπινον βίον, καὶ οὐκ ἐμπαράσκει-
ον· πρέπειν ἡγούμενος τοῦτο λογικῇ φύσει,
τὸ ἀρκεσθέντας τοῖς παρατυχοῦσι, τῶν λοι-
πῶν ταμίαν ὁμολογῆσαι τὸν Θεόν· ἢ πρό-
νοιαν τῶν ἐμπροσθεν ποιουμένων, τῷ δο-
κεῖν, ἀπιστεῖν ταῖς τοῦ Θεοῦ χάρισιν, ὥς
μὴ πάντοτε ὀμβριούσαις τοῖς ἀνθρώποις τὰς
ἀενάους δωρεάς· καὶ συλλήδῃν εἰπεῖν,
διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἅγιοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος
ὁ κόσμος, κατέλιπον τὴν οἰκουμένην, ἐπὶ
ἐρημίαις πλανώμενοι, καὶ ὄρεσι, καὶ σπη-
λαίοις, καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς· καὶ περιήλ-
θον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑ-
στερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. τὰς
μὲν χειροσθέντες τῶν ἀνθρώπων ἀποδιδράσκον-
τες κακίας, καὶ τῶν κατὰ τὰς πόλεις πλημ-
μυρούντων ἄλλοκότων πραγμάτων· ὥς ἂν
μὴ τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς, καθάπερ ὑπὸ χει-
μάρρου βίας, εἰς τὴν τῶν πολλῶν παρενε-
χθῶσιν ἀδιάφορον ἀνάχουσιν· χαίροντες δὲ

τῇ μετὰ τῶν θηρίων διαγωγῇ, καὶ τὴν ἐκ τούτων βλάβην ἐλάττωσα τῆς ἐκ τῶν ἀνθρώπων κρίνοντας μᾶλλον ἀνθρώπους μὲν, ὡς ἐπιβούλους φεύγοντες, θαρροῦντες δὲ τοῖς θηρίοις, ὡς φίλοις· οὔτε γὰρ διδάσκει κακίαν ἐκεῖνα, καὶ τὴν ἀρετὴν τέθειπε καὶ τιμᾷ. οὕτω γοῦν τοῦ Δανιὴλ ἀπώλεσαν ὡς ἐδόκουν οἱ ἄνθρωποι, περισώσαν δὲ οἱ λέοντες· τὸν ἐκ βασκανίας ἀδίκως κατακριθέντα, αὐτοὶ φυλάξαντες· καὶ δικαιοσύνην ἐν τοῖς ἀνθρώποις παραδραβευθεῖσαν, αὐτοὶ τὴν ὁρτὴν περὶ τοῦ ἀδίκως κατακριθέντος κρίσιν ἀνακηρύξαντες. καὶ γέγονεν ἡ ἀρετὴ τοῦ ἀνδρός, τοῖς μὲν ἀνθρώποις, φθόνου καὶ ἐριδος ὑπόθεσις· τοῖς δὲ θηρίοις, αἰδοῦς καὶ τιμῆς ἀφορμή. ὅσοις οὖν ὁ τῆς βελτιώσεως ἔρως ἐνέσπαρται, ζηλώσωμεν τὰς τῶν ἀγίων ἀρετάς, καὶ τῆς δουλείας τῶν τοῦ σώματος ἐπιταγμάτων ἀποστάντες, ἐλευθερίαν μεταδιώξωμεν· καὶ τὸν ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ ἐν ἐρήμῳ ἀφεθέντα ἄγριον ὄνον, καὶ μέμψιν φορολόγου οὐκ ἀκούοντα, καὶ καταγελῶντα πολυοχλίας πόλεως, εἰ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀχθοφορεῖν παρεσκευάσαμεν αὐτόν, πάθει καὶ κακίαις ὑποζεύξαντες, ἀλλὰ νῦν γοῦν λύσωμεν τῶν δεσμῶν, καὶ ἀντιλέγωσιν οἱ μὴ φύσει Κύριοι, ἀλλ' ἐκ συνθηλαίας τὴν δεσποτείαν ἐπικτησάμενοι· πάντως ἀκούοντες, μὴ γλώττῃ μόνῃ καὶ φιλῇ φωνῇ, ἀλλὰ διαθέσει λεγόντων ἡμῶν, ὅτι ὁ Κύριος αὐτοῦ χρεῖαν ἔχει, εὐθέως ἀποστελοῦσιν αὐτόν· ἵνα κατακοσμηθεῖς τοῖς Ἀποστολικοῖς ἱματίοις, ὄχημα τοῦ λόγου γένηται· ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπολυθεὶς νομῆν, ὀπίσω παντὸς χλωροῦ ζητεῖν· ὅπερ ἐστὶ, τοῖς τεθηλόσι τῆς θείας Γραφῆς ἐπομένον ῥητοῖς, ὁδηγεῖσθαι εἰς ἀνεπίληπτον βίον, καὶ τροφὴν ὁμοῦ καὶ τέρψιν καρπούμενον πολλήν. ἅμα δὲ καὶ ζητητέον, πῶς ὀπίσω παντὸς χλωροῦ ζητεῖ, ὁ ἐν ἐρήμῳ ἀφεθείς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἄγιος ὄνος, τὴν δίαιταν ἔχων ἔρημον, καὶ τὸ σκῆνωμα ἔχων ἀλμυρίδα, τῆς ἀλμυρίδος καὶ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὴ πάνυ πρὸς πᾶς γένεσιν οὔσης ἐπιτηδεῖ· εἰ μὴ ἄρα τις εἴπῃ τὸν ἔρημον παθῶν, ἱκανὸν εἶναι ζητεῖν τὴν ἐν τοῖς θεοῖς λόγοις θεωρίαν, μετὰ τὸ ἐξαναλωθῆναι τὴν τῶν παθῶν ὑγρασίαν. καταλίπωμεν τὰ βιωτικά πράγματα, καὶ πρὸς τὰ τῆς ψυχῆς ἀνανεύσωμεν ἀγαθὰ. ἕως πότε τοῖς συνδικοῖς ἀθύρμασι παραμένομεν, ἀνδρεῖον οὐδέποτε ἀναλαμβάνοντες φρόνημα;

ἕως πότε τῶν κοιμῶν νηπίων ἀσθενέστερον εἰσπράττομεν, οὐδὲ παρ' ἐκείνων εἰς προκοπὴν τῶν μεϊζόνων χειραγωγούμενοι; ἐκεῖνοι τὰς ἡλικίας ἀμείβοντες, καὶ τὰς πρὸς παίγνια καταστάσεις ἀμείβουσι, καὶ τὴν πρὸς τὰς ὕλας εὐχερῶς ἀφιάσι προσπάθειαν· κάρυα γὰρ τυχὸν αὐτοῖς, καὶ ἀστράγαλοι, καὶ σφαῖραι, τῆς παιδιᾶς ἐστὶν ὕλη· καὶ τούτοις προσπεπόνθασι, μέχρις ἂν τὸ ἀτελὲς τῆς φρονήσεως ἔχωσι, καὶ τίμια νομίζουσι ταῦτα· ἐὰν δὲ προκόψας τις γένηται· ἀνὴρ, ἔρριψεν ἐκεῖνα, καὶ τῶν πραγμάτων μετὰ πολλῆς ἀντέχεται σπουδῆς. ἡμεῖς δὲ ἐναπεμείναμεν τῇ νηπιότητι, τὰ παιδιᾶς καὶ χλεῦθς ἄξια τεθραυμακότες· καὶ τῆς τῶν κρειττόνων ἄψασθαι φροντίδος, καὶ ἀναλαβεῖν λογισμὸν ἀνδράσι πρέποντά καταλιπόντες, ἐν ταῖς γηνναῖς καρθατίζομεν τέρψει, γέλωτα παρέχοντες τοῖς ἀκολουθίᾳ φύσεως τὰ πράγματα κρίνουσιν. ὡς γὰρ αἰσχρὸν ἄνδρα τέλειον ἰδεῖν ἐν τέφρᾳ καθεζόμενον, καὶ ἐν τῇ κόνῃ τέρψεις παιδῶν διαγράφοντα, οὕτως αἰσχρὸν, καὶ πολλῶ αἰσχρότερον τοὺς τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰώνων ἀγαθῶν πραγματευομένους, ἐν τῇ τῶν γηννῶν τέφρᾳ κυλινδουμένους ὁρᾶν, τῇ τῶν ἐπιτηδευομένων ἀνοικειότητι, αἰσχύνοντας τοῦ ἐπαγγέλματος τὴν τελειότητα. τούτου δὲ ἡμῖν αἴτιον, ὡς ἔοικε, τὸ μηδὲν τῶν ὀρωμένων ἐννοῆσαι μεῖζον· μηδὲ ἐκ παραθέσεως τῆς τῶν παρόντων εὐτελείας, τὴν ὑπεροχὴν γνωρίσαι τῶν ἐκεῖ ἀγαθῶν, πρὶν αὐγασθέντας ὑπὸ τῆς τῶν ἐνθάδε δοκούντων τιμῶν λαμπρότητος κατασχεθῆναι, καὶ τούτοις προσδῆσαι τὴν ἐπιθυμίαν. αἶψα γὰρ τῇ ἀπουσίᾳ τῶν κρειττόνων, τιμᾶται τὰ χείρονα τῶν ἐκείνων κληροῦντα τάξιν· ὡς εἶγε ἡμεῖς ἔχοντες ὑψηλοτέραν περὶ τῶν μελλόντων ἐννοιαν, οὐκ ἂν τούτοις προσκεχηγνότες διετελοῦμεν. ἀρξώμεθα τοιγαροῦν ἀναχωρεῖν τῶν παρόντων. καταφρονήσωμεν κτημάτων, καὶ χρημάτων· καὶ πάντων τῶν βαπτίζόντων τὸν λογισμὸν, καὶ ὑποβρύχιον καταφερόντων αὐτόν· ἀπορρίψωμεν τὸν φόρον, καὶ μικρὸν ἀνανεύσει τὸ πλοῖον· ἐκβάλλωμεν χεῖμαζόμενοι καὶ τῶν σκευῶν τὰ πολλά, ἵνα ὁ κυβερνήτης νοῦς μετὰ τῶν ἐμπλεόντων διασωθῇ· δυνηθῇ λογισμῶν. εἰ γὰρ οἱ ἐν θαλάσῃ πλέοντες, χεῖμαζόμενοι καταφρονῶσι τῆς ἐμπορίας· καὶ τὸν φόρον αὐτόχειρες εἰς τὴν θάλασσαν ῥίπτουσι, δευτέραν τῆς ζωῆς τὴν ὑπαρξίν κρίνον-

τες· καὶ ἵνα μὴ ὑπέραντλον τὸ πλοῖον κιν-
δυνεύῃ τῷ βάρει τοῦ φορτίου καταδυμέ-
νον, κουφίζουσι τοῦτο, τὰ τίμια τῶν κειμη-
λίων ἔως κατὰ τοῦ βυθοῦ ἀκοντίζοντες.
διὰ τὴν μὴ καὶ ἡμεῖς, διὰ τὴν κρείττονα ζω-
ήν, καταφρονοῦμεν τῶν καθελόντων εἰς
βυθὸν τὴν ψυχὴν· διὰ τὴν μὴ δύναται φόβος
Θεοῦ, ὅτον δύναται θαλάσσης φόβος; ἐκεῖ-
νοι τῆς προσκαίρου ζωῆς ἐπιθυμοῦντες, τὴν
τῶν ἀγωγίμων ζημίαν οὐ μέγα κρίνουσιν.
ἡμεῖς δὲ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀντιποιεῖσθαι
λέγοντες, οὐδὲ τοῦ τυχόντος καταφρονοῦ-
μεν· ἀλλ' αἰρούμεθα μᾶλλον τῷ φέρτῳ συ-
ναπολέσθαι, ἢ σωθῆναι, ἐκείνων ἀποστε-
ρούμενοι. ἀποδυσώμεθα, παρακαλῶ, πάντα·
γυμνὸς γὰρ ἔστηκεν ὁ ἀντίπαλος· μὴ γὰρ
οἱ ἀθλοῦντες ἐνδεδυμένοι ἀθλοῦσι; γυμνοὺς
αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον ὁ ἀθλητικὸς εἰσάγει
νόμος· καὶ θάλλπος, ἢ καὶ κρυμός, οὕτως
εἰσέρχονται τὰς ἐσθῆτας ἔξω καταλιμπά-
νοντες· εἰδὲ τις αὐτῶν παραιτήσεται τὴν
γύμνωσιν, καὶ τὸν ἀγῶνα παρητήσας· ἡ-
μεῖς δὲ ἀθλεῖν ἐπαγγελλόμενοι, καὶ πρὸς
ἀντιπάλους πολὺ τῶν αἰσθητῶν ἐντρεχε-
στέρους ἀγωνιζόμενοι, οὐ μόνον οὐκ ἀπε-
δυσάμεθα, ἀλλὰ καὶ μυρία κατὰ τῶν ὤμων
φορτία φέροντες· ἐπιχειροῦμεν ἀθλεῖν, πολ-
λὰς τοῖς ἀντιπάλοις καθ' ἑαυτῶν παρέχον-
τες τὰς λαβὰς. πῶς γὰρ πυκτεύσει πρὸς τὰ
πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ὁ κτημάτων ἀν-
τιποιούμενος πάντοθεν εὐχερῶς κονδυλίζο-
μενος; πῶς δὲ τῷ τῆς φιλαργυρίας παλαί-
σει πνεύματι, ὁ περιεχασμένος τοῖς χρή-
μασι; πῶς δὲ δραπεύεται πρὸς τοὺς πάσης
μερίμνης γυμνὸς δαίμονας ὁ μυρία φρον-
τίσιν ἐνδεδυμένος; τῆς θείας λεγούσης Γρα-
φῆς, ὁ γυμνὸς διώξεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ·
ὁ γυμνός, οὐχ ὁ κεντόνας πολυράφους τῆς
τῶν βιωτικῶν πραγμάτων φροντίδος ἐνδεδυ-
μένος· ὁ γυμνός, οὐχ ὁ κτημάτων καὶ χρη-
μάτων πολυύλοις πρὸς τὸν δρόμον ἐμποδι-
ζόμενος λογισμοῖς· δυσάλωτος γάρ, ἢ καὶ
ἀνάλωτος, τοῖς ἐπιβουλευουσιν ἐστὶν ὁ γυ-
μνός. ὡς εἶγε ἦν ὁ μέγας Ἰωσήφ γυμνός,
οὐκ ἂν εὗρεν ὧν ἐπελάβετο ἡ Αἴγυπτος, ὡς
φησὶν τὸ θεῖον λόγιον· ὅτι ἐπελάβετο τῶν
ἱματίων αὐτοῦ λέγουσα, κοιμήθητι μετ'
ἐμοῦ. ἱμάτια δὲ ἐστὶ, τὰ πράγματα τὰ σω-
ματικά, ἀφ' ὧν ἔλκει κρατοῦσα ἡ ἡδονή·
καὶ τὸν ἀντιποιοῦμενον τούτων, ἀνάγκη πε-
ρισύρεσθαι μαχόμενον τοῖς ἀφαιροῦσιν. οὗ-
τος οὖν ὁ τῆς σωφροσύνης ἀθλητής, ὡς

εἶδε καὶ ἐκ τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώ-
ματος ἐλκόμενον ἑαυτὸν βίᾳ πρὸς τὴν τῆς
ἡδονῆς κοινωνίαν καὶ ἔνωσιν· μαθὼν ὅτι
γυμνὸν ἔδει συνδαιτιᾶσθαι τῇ κατέχειν καὶ
βιάζεσθαι δυναμένη δεσποίνῃ, καταλιπὼν τὰ
ἱμάτια ἔφυγε· καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καθάπερ ἐν
παραδείσῳ, τῇ ἀρετῇ, γυμνὸς ἐμπεριπατῶν,
κατὰ μίμησιν τοῦ πρωτοπλάστου· ὃς τις
ἐξαίρετον γέρας παρὰ Θεοῦ τὴν γύμνωσιν
λαβὼν ἔσχεν, ἕως διὰ τῆς παρακοῆς εἰς
χρείαν ἐνδυμάτων κατέστη· μέχρις ἂν ἡγω-
νίζετο πρὸς τοὺς λύειν τὴν ἐντολὴν τοῦ
Θεοῦ συμβουλευοντας ἀντιπάλους, γυμνός,
ὡς ἀθλητῆς ἐπὶ τοῦ σκάμματος, ἔστηκεν
ἡττηθεὶς δὲ καὶ ἐναγώνιος γενόμενος, εἰκό-
τως ἐνεδύσατο, τὴν γύμνωσιν μετὰ τῆς ἀ-
θλητικῆς ἔξω ἀποθέμενος. διὰ τοῦτο ὁ
παροιμιαστὴς πρὸς τὸν ἀλείπτῃ λόγον φη-
σὶν. ἀφελὸς τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γάρ.
ἕως μὲν γὰρ ἦν ἔξω τοῦ σταδίου, καλῶς
τοῖς τῶν οὐκ ἀθλούντων ἐνδύμασιν ἐκέχρη-
το, τὴν ἀγωνιστικὴν ἀνδρείαν τοῖς τῶν αἰ-
σθητῶν ἐνδύμασιν ἐπικρύπτων· ἐπειδὴ δὲ εἰς
τὸν ἀγῶνα παρῆλθεν, ἀφελὸς τὸ ἱμάτιον
αὐτοῦ, γυμνὸν γὰρ ἀγωνίζεσθαι δεῖ· μᾶλλον
δὲ οὐ γυμνὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡλειμμένον·
τὸ μὲν γὰρ γεγυμνωσθαι, ἀνέπαφον ποιεῖ τῷ
ἀντιπάλῳ τὸν ἀγωνιστήν· τὸ δὲ ἔλαιον, εἰ
καὶ ληφθεὶς ποτέ, διολισθαίνειν ἐκ τῆς λα-
βῆς παρασκευάζει· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀντί-
παλοι, γῆν προσπάσσειν φιλονεικοῦσι τοῖς
ἀντιπάλοις· ἵνα τῇ κόνει τὴν τοῦ ἐλαίου
τραχύναντες λειότητα, εὐλήπτους αὐτοὺς
πρὸς τὰς λαβὰς ἀπεργάσωνται. ὅπερ δὲ
ἐστὶν ἐκεῖ ἡ κόνις, τοῦτο ἐν τῷ ἡμετέρῳ
ἀγῶνι, τὰ γήινα πράγματα· καὶ ὅπερ ἐστὶν
ἐκεῖ τὸ ἔλαιον, τοῦτο ἐνταῦθα τὸ ἀμερίμνον.
καὶ ὥσπερ ἐκεῖ ὁ ἡλειμμένος, εὐχερῶς λύει
τὰ λεγόμενα παρ' αὐτοῖς ἄμματα· εἰ δὲ
δέξεται κόνιν, δυσκόλως ἐκφύγοι τὴν χεῖρα
τοῦ προσπαλαίοντος· οὕτως ἐνταῦθα, ὁ μη-
δὲν μερίμνων, δύσληπτός ἐστι τῷ διαβόλῳ·
φροντίζων δὲ, καὶ ταῖς μερίμναις, καθάπερ
κόνει τινί, τραχύνων τὸ λεῖον τῆς ἀμερι-
μνίας τοῦ νοῦ, δυσχερῶς * ἐξελεῖται ἐκ τῆς
ἐκείνου χειρὸς τελείας ψυχῆς ἐστὶ, τὸ ἀμέ-
ριμνον· ἀτελοὺς δὲ, τὸ ταῖς φροντίσι κατα-
τρίβεσθαι. Περὶ μὲν γὰρ τῆς τελείας ψυ-
χῆς εἴρηται, ὅτι κρῖνόν ἐστιν ἀνὰ μέσον
τῶν ἀκανθῶν. τοῦτο δὲ, τὴν μετὰ τῶν πο-
λυφροντίδων ἀμερίμνως διάγουσαν δηλοῖ.
τὸ γὰρ κρῖνον, καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, τὴν

* ἴσ. ἐξε-
λεῖται

ἀμέριμνον σημαίνει ψυχὴν· οὐ κοπιᾷ γάρ, φησιν, οὐδὲ νήθει, καὶ μείζονα τοῦ Σολομῶντος περιβέβληται δόξαν. περὶ δὲ τῶν φροντίδα πολλὴν ἐχόντων εἰς τὰ σωματικά, πᾶς ὁ βίος ἀσεβοῦς, ἐν φροντίδι· καὶ γὰρ ὄντως ἐστὶν ἀσεβής, τῷ παντὶ τῷ βίῳ συμπαρεκτείνειν τὴν τῶν σωματικῶν φροντίδα, καὶ μηδεμίαν περὶ τῶν μελλόντων ἐπιδεικνυσθαι σπουδὴν· καὶ τῷ μὲν σώματι, καὶ τοι μὴ πολλῆς δεομένῳ σχολῆς, πάντα προσαναλίσκειν τὸν χρόνον· τῇ δὲ ψυχῇ τοσοῦτον ἐχούσῃ προκοπῆς μῆκος, ὥς μὴ φθάνειν πάντα τὸν βίον πρὸς τὴν αὐτῆς τελείωσιν, μὴδὲ τὸν τυχόντα καιρὸν ἀπονέμειν· εἰ δὲ καὶ τινα δόξομεν ἀπονέμειν, ἐκλελυμένος καὶ ῥαθύμως αὐτῇ τοῦτο παρέχομεν, ὑπὸ τῆς τῶν ὀρωμένων περιφανείας δελεαζόμενοι· καὶ ταῦτ' ὅντας πᾶσχοντες, τοῖς ὑπὸ τῶν εἰδεχθεστάτων ἐταιριδῶν ἀγκιστρευόμενοις, αἱ γνησίῳ κάλλους ἀπορία, νόθον ἐπ' ἐνέδρῳ τῶν θεωμένων δημιουργοῦσι, ταῖς ἐπινοαῖς τῶν ἐπιτριμμάτων τὴν δυσμορφίαν ἐπιδιορθούμεναι. ἅπαξ γὰρ τῇ ματαιότητι τῶν παρόντων ἡττηθέντες, τὸ αἶσχος τῆς ὕλης ἰδεῖν ἀδυνατοῦμεν, ὑπὸ τῆς προσπαθείας φενακίζόμενοι. καὶ τούτου χάριν, ἐπὶ μὲν τῆς ἀναγκαίας οὐχ ἰστάμεθα χρείας· κόρον δὲ, ὕβριστήν τοῦ βίου προστησάμενοι, παντοίαις κτήσεσιν ἐπαναπαυόμεθα· οὐχ ὀρῶντες ὅτι μέτρον κτήσεως ἐστίν, ἡ χρεία τοῦ σώματος· τὸ δὲ ταύτην ὑπερβαῖνον, ἄκοσμία λοιπόν, καὶ οὐκέτι χρεία ἐστίν. ὥς γὰρ ὁ συμμετρημένος τῷ σώματι χιτῶν, καὶ χρεία, καὶ κόσμος ἐστίν· ὁ δὲ πάντοθεν περιρρέων, καὶ τοῖς πρὸς συμπλεκόμενος, καὶ ἐπισυρόμενος τῇ γῇ, μετὰ τοῦ ἀπρεποῦς, καὶ ἐμπόδιον εἰς πᾶσαν ἐργασίαν γίνεται· οὕτως ἡ ὑπερβαίνουσα τὴν τοῦ σώματος χρείαν κτήσις, καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐστὶν ἐμπόδιον, καὶ πολλὴν ἔχει κατάγνωσιν, παρὰ τοῖς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἐρευνᾶν δυναμένοις. οὔτε οὖν τοῖς ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἡπατημένοις προσεκτέον, οὔτε τοῖς διὰ τὸ μὴ προσεχηκέναι τοῖς νοητοῖς, προσπεπονθόσι τοῖς γήνις ἀκολουθητέον ἀκρίτως· ταῦτ' ὅντας γάρ ἐστι, χρωμάτων κριταῖς χρῆσθαι τυφλοῖς, ἢ κωφοῖς τῶν κατὰ μουσικὴν φθόγγων, ἐστερημένοις τῶν πρὸς τὰ δικαζόμενα κριτηρίων· καὶ τούτοις πιστεύειν, ὥς κατὰ λόγον ἐλομένοις, τὴν τῶν παρόντων ἀπόλαυσιν· τυφλοὶ γὰρ εἰσι, τὸ ἀναγκαιότατον κριτήριον τὸν λογισμὸν

πεπρωμένοι, ᾧ κρίνεσθαι τὰ σπουδαῖα καὶ τὰ ἀδιάφορα πέφυκεν. εἰς τούτων ἦν Ἀχαρὺς Χαρμῇ· ὁμολογῶν τῷ Ἰησοῦ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ βίου, κεκρυφέναι ὑπὸ τὴν γῆν τὰ κεκλεμμένα· καὶ ὑπὸ κάτω τούτων, τὸ ἀργύριον κατορυσχέναι. ὁ γὰρ τὰ ποικίλα τῆς ὕλης, καὶ λαμπρὰ ἀνώτερα κρίνας, τὸν δὲ λόγον ὑπὸ κάτω τούτων κατορύξας, εἰκότως ἀπατᾶται ἀλόγου δίκην, εἰκὼν καὶ ἐνδοῦς τῇ φαντασίᾳ τοῦ ἀρέσαντος· διὰ τὸ καταβιβᾶσθαι τῶν ἀρχοντικῶν θρόνων τὸν λογισμὸν, καὶ ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων μάλλον καταδίκων τετάχθαι τάξει· εἰ γὰρ ἦν οὗτος ἐπὶ τῆς ἰδίας ἰδρυμένος τάξεως, καὶ τὴν κρίσιν πεπιστευμένος τῶν φαινομένων, δικαίαν καὶ ὀρθὴν ἂν ἐξήνεγκε τὴν ψῆφον, κολάσας τὴν τοῖς ἀπάτηλοις ἐπιδραμοῦσαν ὀρμὴν. καλὸν οὖν τοῖς ὁροῖς τῆς χρείας ἐμμένειν, καὶ φιλονικεῖν πάσῃ δυνάμει τούτους μὴ ὑπερβαίνειν· ἐὰν γὰρ ὀλίγον παρενεχθῇ τις ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐπὶ τὰ ἡδέα τοῦ βίου, οὐδεὶς λοιπὸν λόγος ἴσταισι τὴν ἐπὶ τὰ πρόσω φορὰν· τοῦ γὰρ ὑπὲρ τὴν χρείαν, ὅρος οὐδεὶς· ἀλλ' ἡ ἀνότης σπουδῇ καὶ ἀτέλεστος ματαιοπονία, τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα πόθον αὔξει διαπαντός, καθάπερ φλόγα τῇ τῆς ὕλης προσθήκῃ τρέφουσα τὴν ἐπιθυμίαν. ὅταν γὰρ οἱ ἅπαξ τοὺς ὁρους παρελθόντες τῆς φυσικῆς ἀνάγκης, ἐπὶ τὴν ἐνυλον ἄρξωνται προκόπτειν ζωὴν, τῷ μὲν ἄρτῳ προστιθέναι τὸ ἡδὺ προσόψημα θέλουσι· τῷ δὲ ὕδατι, τὸν τέως χρειώδη οἶνον καὶ ἀπὸ τούτου τὸν πολυτελέστερον. ἐνδύματι δὲ τοῖς χρειώδεσι στοιχεῖν οὐκ ἀνέχονται, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μὲν τῶν ἐρίων τὰ λαμπρὰ συνωνοῦνται, αὐτὸ τὸ ἄνθος τῆς ἐρέας ἐκλεγόμενοι· εἰτα, μεταβαίνουσιν ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ μικτὰ ἐκ λίνου, καὶ ἐρέας ἔχοντα τὴν κατασκευὴν· εἰτα, στροικὰ περιεργάζονται· καὶ ταῦτα, λιτὰ μὲν πρῶτον, αὐτῆς δὲ πεποικιλμένα, πολέμοις, καὶ θηροῖς, καὶ ἱστορίαις παντοδαπαῖς· σκευὴ τε ἀργυρᾷ καὶ χρυσόπαστα κατασκευάζουσιν, οὐ μόνον ταῖς ἐστιάσεσι λειτουργοῦντα, ἀλλὰ καὶ ζώοις καὶ κλινιδίοις περιτῶς περικείμενα. καὶ τί δεῖ τὴν ἀκαιρον αὐτῶν ἐπὶ πλεῖον προθεῖναι φιλοτιμίαν, ὅποτε καὶ μέχρι τῶν ἀτιμοτάτων χρείων ταύτην ἐπεκτείνουσιν· οὐδὲ τὰ τῶν ἀποπατημάτων σκευὴ καταξιοῦντες ἐξ ἐτέρας ὕλης δημιουργεῖν, εἰ μὴ καὶ ταύτῃ τῇ αἰσχροῦ ὑπηρεσίᾳ διακονῇσι ὁ ἀργυρος· τοιοῦτον γὰρ ἡ

ἡδονή· ἕως τῶν ἐσχάτων ἑαυτὴν παρεκτείνουσα, καὶ τὰ ἄτιμα τῶν ἔργων τῇ τῆς ὕλης τιμῶσα πολυτελείᾳ· τοῦτο δὲ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἔχειν λοιπὸν. ἡ γὰρ κατὰ φύσιν διαγωγή ἡμῖν τε, καὶ τοῖς ζώοις, ἡ αὐτὴ ὥριστα παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ἰδοὺ γὰρ δέδωκα ὑμῖν, φησὶν ὁ Θεός, τῷ ἀνθρώπῳ πάντα τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, ὑμῖν τε καὶ τοῖς θηρίοις· ἔσται εἰς βρώσιν κοινήν οὖν λαβόντες μετὰ τῶν ἀλόγων τὴν διαίταν, καὶ ταύτην ταῖς ἐπινοαῖς ἐπὶ τὸ ἀσώτερον ἐπιτρέψαντες, πῶς οὐκ ἀλογώτεροι κριθείημεν εὐλόγως ἐκείνων; εἴγε τὰ μὲν θηρία μένει ἐπὶ τῶν ὄρων τῆς φύσεως, οὐδὲν παρακινήσαντα τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ τεταγμένων· ἡμεῖς δὲ οἱ λογισμῶ· τιμηθέντες, πάντη τῆς ἀρχαίας ἐκδεδιητήμεθα νομοθεσίας. ποταῖα γὰρ παρὰ τοῖς ἀλόγοις ὀφθαλμοῖς; ποταῖα σιτοποιῶν, καὶ μαγεύων τέχναι, τῇ ἀθλίᾳ γαστρὶ δημιουργοῦσιν ἡδονάς; οὐχὶ δὲ τὴν ἀρχαίαν εὐτέλειαν ἀγαπῶσι, ποηφαγοῦντά τε, καὶ τοῖς παρατυχοῦσιν ἀρκούμενα, καὶ ναματίῳ κεχρημένα ποτῷ, καὶ τούτῳ τυχὸν σπανίως; διὸ καὶ τὰς ὑπογαστρίους ἡδονὰς μεμείωνται, οὐδεμιᾷ πιμελώδει τροφῇ τὰς ὀρέξεις προσπαναφλέγοντα· οὐδὲ τὴν ἄρρενος καὶ θήλεως εἰδότα διαφορὰν· εἰς γὰρ αὐτοῖς καιρὸς τοῦ ἔτους, ταύτην παρέχει τὴν αἴσθησιν, ἡνίκα ὁ τῆς φύσεως νόμος πρὸς τὴν τοῦ ὁμοίου σπορὰν τὴν σύνοδον αὐτοῖς, ἐπὶ τῇ διαμονῇ τοῦ γένους ἐξεῦρε· τὸν δὲ ἄλλον χρόνον οὕτως ἀλλοτριοῦνται, ὥς λήθην λαμβάνειν παντελῶς τῆς τοιαύτης ὀρέξεως· ἀνθρώποις δὲ, ἐκ τῆς περὶ τὰ βρώματα πολυτελείας, ἡ τῶν ἀφροδισίων ἀκόρεστος ἐπιθυμία παραβλαστάνουσα, μανιώδεις ἐγκατέσπειρεν ὀρέξεις, οὐδένα καιρὸν ἡρεμεῖν συγχωροῦσα τὸ πάθος. ἐπεὶ οὖν πολλὴ ἐν τοῖς κτήμασι βλάβη παρακολουθεῖ, καὶ πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὡς νοσοποιὸς αἰτία παρέχει τὰς ἀφορμὰς, ταύτην ἀνέλωμεν τὴν αἰτίαν, εἴπερ τῆς κατὰ ψυχὴν προνοοῦμεν εὐεξίας· ἀκτημοσύνη, τὸ τῆς φιλοχρηματίας ἰσώμεθα πάθος· φύγωμεν τοὺς τῶν ἀνωφελῶν ἀνθρώπων θιάσους, μόνωσιν ἀσπαζόμενοι· ἐπιδλαβὴς γὰρ καὶ τῆς εἰρηνικῆς καταστάσεως φθοροποιόν, ἡ μετὰ τῶν οἰκαιοτέρων συνδιαίτησις· ὥς γὰρ οἱ ἐν ἁέρι λοιμικῶ γινόμενοι, πάντως νοσοῦσιν· οὕτως οἱ ἐν ἀνθρώποις ἀδιαφόροις ἐνδαιτωμένοι, μεταλαμβάνουσι τῆς ἐκείνων

κακίας· τί γὰρ ἐτι κοινὸν ἔχουσι πρὸς τὸν κόσμον, οἱ ἀποταξάμενοι τῷ κόσμῳ; οὐδεὶς γὰρ στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ· ἡ γὰρ περὶ τὴν πραγματείαν ἀσχολία, τὰς πολεμικὰς κωλύει γυμνασίας· ἀγύμναστοι δὲ πρὸς ἐμπειροπολέμους μαχόμενοι, πῶς ὑποστησόμεθα· μᾶλλον δὲ εἰ δεῖ τάληθες εἰπεῖν, οὕτω νωθρῶς καὶ ἐκλύτως μαχόμεθα, ὥς μηδὲ κειμένῳ τῷ πολέμῳ δύνασθαι ἀντισχεῖν, καὶ τοὺς ἐστῶτας ὑπὸ τοῦ πεπτωκότος ἐπιβουλεύεσθαι. ὅπερ γὰρ πάσχουσιν οἱ ἐν τοῖς πολέμοις διὰ φιλοχρηματίαν, οἱ τοὺς νεκροὺς σκυλεύοντες, μετὰ τὴν νίκην πολλάκις ἀναιρούμενοι ὑπὸ τῶν κειμένων, καὶ κέρδους αἰσχροῦ χάριν μετὰ τὰ τρόπαια ἀπολλύμενοι· ἐλεεινῶς πάσχομεν, κειμένῳ τῷ ἐχθρῷ καὶ ἀποπνέοντι πλησιάζοντες· ὥς γὰρ ἐκείνοι τῷ πόνῳ τῶν χρημάτων ἐρευνῶντες τοὺς νεκροὺς, πολλάκις ἡμιθανεῖ τινὶ προσελθόντες, καὶ παραλύοντες, λάθρα δεξάμενοι· καιρίαν πληγὴν κατέπεσον, τὴν ἐπὶ νίκῃ εὐκλειαν ἀλογίστως αἰσχύναντες· οὕτως ἡμεῖς, ὅταν διὰ σωφροσύνης καὶ ἐκρατείας καταβάλωμεν τὸν βάρβαρον, ἡ δόξωμεν καταβεβληκέναι, τότε τῶν περὶ αὐτὸν ἐρασθέντες ἐνδυμάτων· ὅπερ ἐστὶ τὰ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τίμια, πλοῦτοι, δυναστεῖαι, εὐεξίαι, δόξαι· προσεγγίζομεν αὐτῷ λαβεῖν τι τῶν αὐτοῦ γλιχόμενοι, καὶ οὕτως ἀποθνήσκομεν, ἑαυτοὺς τῇ σφαγῇ προσάγοντες· οὕτως ἀπώλοντο αἱ πέντε παρθένοι· διὰ μὲν τῆς ἀγνείας ἀνελοῦσαι τὸν πολέμιον· διὰ δὲ ἀσπλαγχνίαν, ἣν φιλοχρηματία γεννᾷ· ἑαυτὰς ἐπὶ τὸ ξίφος ὠθήσασαι· τοῦ διὰ τὸ κεῖσθαι, ἀνελεῖν τὰς ἐφεστῶσας, ἀδυνατοῦντος· μηδὲν οὖν τῶν ἐκείνου θελήσωμεν, ἵνα μὴ ἅμα τοῖς ἐκείνου καὶ τὴν ψυχὴν προσπολέσωμεν· καλεῖ γὰρ καὶ νῦν ἐπ' αὐτά, καὶ προτρέπεται πάντας, ἔάν εὖρῃ μάλιστα πειθομένους· εἰ γὰρ αὐτὸν τὸν Κύριον ἐκάλει λέγων· ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἔάν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι· καὶ ἀπατᾷ ἐπεχειρεῖ, διὰ τῶν ἐν βίῳ δοκούντων λαμπρῶν, τὸν τούτων οὐκ ἐπιδέεμενον· πῶς τοὺς εὐαλότους ἀνθρώπους, οὐκ οἰήσεται ἀπατήσῃν, ἐπιρρεπῶς ἔχοντας πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ἀπόλαυσιν; γυμνάσωμεν τὸν νοῦν πρὸς εὐσέβειαν, εἴγε ἡ σωματικὴ κατάρθωται γυμνασία· ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία, πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέ-

λιμος, παιδικούς έοικυτα μαθήμασιν· ή δέ ευσέβεια, πρὸς πάντα ωφέλιμος έστι, τήν έν τή ψυχή κατασκευάζουσα ευεξίαν, τοίς έφιεμένοις τής κατά τών αντίπαλων παθών νίκης. ώς γάρ τοίς επί τά παιδικά γυμναζόμενοις άθληταίς, σώμα άσκειν εύπρεπές· και τά μέλη κινεΐν συνεχώς· άνδρίας τε και άθλητικής Ισχύος άγωνιστικώς έπιμελεΐσθαι, και επί τούς Ιερούς άλείφεισθαι άγώνας· ούτω τοίς άρχομένοις τής θεοσεβείας, έπιμελές τās ένεργείας κωλύειν· άγαπητόν γάρ, εί κρατήσκειν τών παθών, έξοιστρούμενοι υπό τών συντρόφων ήδονών· και επί τής συνηθείας, άπροαιρέτως σχεδόν έλαυνόμενοι κακά· τοίς δέ έν έξει γεγενημένοις τής πρακτικής άρετής, και τών κατά διάνοιαν λοιπόν φροντίζουσι, πāsα σπουδή, φυλάττειν τόν λογισμόν, ώς μή κινήθέντα άτάκτως, επί τι κατενεχθῆναι τών άτελών. και άπλως, τοίς μέν έστι σπουδή, σωματικάς παιδαγωγῆσαι κινήσεις· τοίς δέ, τās όρμάς πεδησαι του λογισμού· πρὸς μόνην τήν έμπιλόσοφον εύρύθμως κινεΐσθαι διαγωγήν· μηδεμιās κοσμικής φαντασίας περισπώσης από τών θειοτέρων νοημάτων τόν λογισμόν. δει γάρ τεταῖσθαι τήν του θεοσεβοῦντος έπιθυμίαν όλην πρὸς τόν ποθούμενον, ώστε μηδ' όλως εύρίσκειν καιρόν τούς άνθρωπίνους λογισμούς, ένεργεΐν τά οικεία πάθη. εί γάρ έκαστον πάθος, όταν έν τῷ κεκρατημένῳ κινήθῃ, κατέχει τόν λογισμόν πεπεδημένον· διατί μή και ό τής άρετής ζήλος, σχολάζουσαν από τών λοιπών καθίξει τήν έννοιαν; Ποίαν γάρ αΐσθησιν τών έξωθεν ό θυμούμενος λαμβάνει, πρὸς τὸ του λελυπηκότος είδωλον κατά διάνοιαν μαχώμενος; ποίαν δέ ό χρημάτων έφιέμενος, όταν συναρπασθείς υπό τής φαντασίας, ταις ποριστικαίς ύλαις ένατενίζει; ό δέ άκόλαστος, πολλάκις και συνεδρεύων τισί, κατέδουσε τά αΐσθητήρια· και τήν ποθουμένην όψιν λαθών, εκείνη προσομιλεΐ, τών παρόντων έπιλαθόμενος· και στήλη καθίξεται· άφωνος· είδώς μέν τών έν όφθαλμοίς γινομένων, ή λαμβανομένων, ούδέν· νενευκώς δέ επί τά ένδον, όλος έστι τής φαντασίας. τήν τοιαύτην ψυχήν, τάχα άποκατημένην όνομάζει ό νόμος, όταν μακράν τών αΐσθήσεων καθημένη συστειλλη τήν οικείαν ένεργείαν· μηδενός όλως τών έξωθεν αντιλαμβανομένη, διὰ τήν κατέχουσαν αύτήν αΐσχροάν φαντασίαν· εί δέ ταυτα ού-

τω κρατεί του λογισμού διὰ τήν προσπάθειαν, και άργεΐν τās αΐσθήσεις παρασκευάζει, πόσω μάλλον ό τής φιλοσοφίας έρωσ, άποτάξασθαι, και τοίς αΐσθητοίς, και ταις αΐσθήσεσι ποιήσει τόν νοῦν, μετάρτιον άρπάζων αύτόν, τή τών νοητών θεωρία προσαυχολών; ώς γάρ τεμνόμενον, ή καιόμενον, ούκ άν εισέλθαι λογισμός έξω του κατέχοντος πάθους, διὰ τήν κρατούσαν όδύνην· ούτως ούδε τόν ότιοῦν έμπαθώς λογίζόμενον, παρενθυμεΐσθαι δυνατόν άλλο τι, του κατέχοντος πάθους τήν διάνοιαν, όλον τή οικεία ποιότητα τόν λογισμόν ποιήσαντος· όδύνη γάρ ού παραδέχεται πόνον· ούδε λύπη χαράν· ούδε κατήφεια εύφροσύνην· ούδ' αύ πάλιν πόνος δυναστεύων, προστίεται ήδονήν, ούδε κρατούσα λύπη, χαράν έχει παρευγμένην· ούδε κατήφεια έγκέκραται εύφροσύνη· αλλά έπιπλόκος έχει πρὸς άλλα· ληλα τά εναντία πάθη, και ούκ άν εις τὸ αύτὸ συνέλθαι ποτέ· ούδε μή ρέφοι πρὸς φιλικήν κοινωνίαν, διὰ τήν εκ φύσεως άσπονδον έχθραν, και άλλοτρίωσιν. μή τοίνυν τὸ τής άρετής καθαρόν. ταις τών κοσμικών πραγμάτων έννοιαις έπιβολούσθω. μηδε τὸ τής θεωρίας· είλικρινές, σωματικαίς έπιταρασσέσθω φροντίσιν· Ινα ή τής αληθοῦς φιλοσοφίας είκών, τὸ οικεΐον άπολάμπουσα κάλλος, μηκέτι ψέγηται παρά τών θρασυστόμων· μηδε χλεύης ύπόθεσις, διὰ τής τών γραφόντων άπειρίας γένηται, άλλ' έπαινῆται· καν μή παρά ανθρώπων, άλλ' οῦν γε παρά τών ανω δυνάμεων· ή παρ' αύτου του δεσπότου Χριστου, παρ' ου και οι άγιοι έζητουν τόν έπαινον· ως ό μέγας Δαβίδ, ό πατήσας τήν ανθρωπίνην δόξαν, και παρά Θεου τήν ευφημίαν αιτών. παρά σου ό έπαινός μου· λέγων· και έν τῷ Κυρίῳ επαινεθήσεται ή ψυχή μου· ανθρωποι μέν γάρ· πολλάκις, και βασκανία διαβάλλουσι τά καλά· τὸ δέ ανω θέατρον, άδεκάστως κρίνει τά πράγματα, και τή αληθεία τών γινομένων τήν ψήφον βραβεύει. τουτο οῦν, δ και ανάγκη τέρψαι τή τών έργων τερπνότητι, τερπέσθω τὸ θέατρον· παρά δέ τών ούδε άμοιβάς άποδοῦναι· τών ευ βεβιωμένων, ουτε υπέρ τών άλλως έχόντων τιμωρήσασθαι· δυναμένων ανθρωπων, ου πολὺς ό λόγος· εαν ή φρόνῳ, ή προσπάθειά, τά τής άρετής έργα κακίας όνόμασι συτχιάζοντες, τόν τῷ Θεῷ, και Αγγέλοις· έγνωσμένον βίον, πεπλανημέ-

ναις διαβάλλωσι βλασφημίαις· ἔφηται γάρ πάντως κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνταποδόσεως τοῖς εὖ βεβιωκόσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑπολήψεως, ἀλλ' ἀπ' αὐτῆς τῶν βεβιωμένων τῆς ἀληθείας, ἡ ἀμοιβὴ τῶν αἰώνιων ἀγαθῶν. ὧν γένοιτο πάντα ἡμᾶς

ἐπιτυχεῖν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ δόξα, ἅμα τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι· νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

ΔΙΑΔΟΧΟΥ

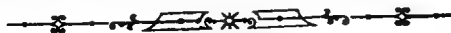
ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ

Ἐν Ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Διάδοχος, ὁ τῆς Φωτικῆς τῆς ἐν τῇ παλαιᾷ Ἠπείρῳ τοῦ Ἰλλυρικοῦ χρηματίσας Ἐπίσκοπος, ὅτι μὲν ἦν παλαιός, καὶ πρὸ τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος, τοῦτο ἂν ἔχει τις συμπεράναι ἐκ τῶν τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, ἐν οἷς τῶν τοῦ Διαδόχου μέμνηται κεφαλαίων· ὅτι δὲ ἦν καὶ σοφὸς ἀνὴρ, πράξει καὶ θεωρίᾳ διαλάμπων, ἐκ τοῦ σώζομένου αὐτοῦ τούτου λόγου, παντὶ τῷ βουλομένῳ καταμαθεῖν, ἔξεστιν· ἐν διὰ μακρᾶς πείρας φιλοσοφίας καὶ θείας ἀναβάσεως ἐν τῇ καρδίᾳ διαθέμενος, ἄριστα συνεγράφατο. ἐν ἑκατὸν δὲ κεφαλαίοις διελὼν, καὶ αὐτά, ὡς εἰπεῖν, τὰ βαθύτατα ὄργια τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς μετ' ἀκριβείας ἀπάσης ἀνακαλύψας· ναὶ μὲν, καὶ γραφικοῖς ρήμασι, καὶ γνώσεως ἀκριβοῦς θεωρίαις καταπυκνώσας, οἷόν τινα ἀρχέτυπον τῆς ἱερᾶς Νήψεως διδασκαλίαν ἐκ πασῶν συγχειμένην τῶν ἀρετῶν τοῖς μετ' αὐτόν, μικροῦ δεῖν, ἅπασιν νηπτικοῖς καὶ θεοφόροις πατράσι κατέλιπε. διὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς ἂν εὖροις ἐξ αὐτῶν πυκνὰ πρὸς τὰ

κεφάλαια ταῦτα, ὡς εἰς ἀπηκριβωμένους ἀποβλέποντας πίνακας, καὶ τὰς ἀφορμὰς ἐκ τούτων, καὶ μαρτυρίας αὐταῖς λέξεσιν εἰς τὰ αὐτοῖς φιλοπονηθέντα παράγοντας νηπτικά. μέμνηται δὲ τούτων καὶ Φώτιος οὕτως λέγων. Ἀναγνώσει σά. σελίδι 269. «Τούτοις οὖν (τοῖς δέκα ὁροῖς δηλαδὴ) τὰ ἑκατὸν κεφάλαια ὑποτέτακται, καὶ ἔστιν οὗτος ὁ λόγος εἰς τὸ ἄριστον τοῖς ἀσκουμένοις συγχείμενος, καὶ τοῖς ἐν αὐταῖς ἐγγεγυμνασμένοις ταῖς τελειοποιεῖς πράξεσιν, οὐκ ἀσφές τε ἐμπαραχόμενος.... Ἦτε ἐπὶ παρουσίᾳ Ἀνδρονικοῦ τοῦ Παλαιολόγου συστάσα Σύνοδος· ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, ὁ Θεσσαλονίκης Συμεών, ὁ Σιναΐτης Γρηγόριος· Κάλλιστος ὁ Ἀγιώτατος, καὶ ἄλλοι συχνοί, τὸ ἀνεπίληπτον αὐτοῖς μαρτυροῦντες».

Τὸ δὲ ἑκατοστὸν κεφάλαιον, ὃ φησι Φώτιος, εἰ καὶ δοκεῖ ἐπιλήψιμον εἶναι, ἀλλ' οὖν ὁ θεὸς Μάξιμος πραγμάτων ἀπαλλάττει, πρὸς τὸν ὁρθὸν τῆς εὐσεβείας σκοπὸν τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀναπτύσσων· ὡς ἐν τῷ τέλει τούτων ὁράται.

Ο Ρ Ο Ι

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ

ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ

α.	Ρος τῆς πίστεως, ἔννοια περὶ Θεοῦ ἀπαθῆς.	Ὅρος τῆς ταπεινοφροσύνης, λήθη τῶν κατορθουμένων προσεχῆς.	ς'.
β'.	Ὅρος τῆς ἐλπίδος, ἐκδημία τοῦ νοῦ πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.	Ὅρος τῆς ἀοργησίας, ἐπιθυμία πολλὴ τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι.	ζ'.
γ'.	Ὅρος τῆς ὑπομονῆς, τὸν ἀόρατον ὡς ὁρατὸν ὁρῶντα τοῖς τῆς διανοίας ὀφθαλμοῖς, ἀδιαλείπτως ἐγκαρτερεῖν.	Ὅρος τῆς ἀγνείας, αἰσθησις αἰεὶ κεκολλημένη τῷ Θεῷ.	ή'.
δ'.	Ὅρος τῆς ἀφιλαργυρίας, οὕτω θέλει τὸ μὴ ἔχειν, ὡς θέλει τίς τὸ ἔχειν.	Ὅρος τῆς ἀγάπης, αὐξησης φιλίας πρὸς τοὺς ὑβρίζοντας.	θ'.
ε'.	Ὅρος τῆς ἐπιγνώσεως, ἀγνοεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ ἐκστῆναι * Θεοῦ.	Ὅρος τῆς τελείας ἀλλοιώσεως ἐν τρυφῇ Θεοῦ, χαρὰν ἡγεῖσθαι τὸ στυγνὸν τοῦ θανάτου.	ι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΜΑΚΑΡΙΟΥ

ΔΙΑΔΟΧΟΥ

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΗΠΕΙΡΟΥ ΤΟΥ ΙΑΛΥΡΙΚΟΥ.

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ, ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΣ ΕΙΣ Ρ'. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΓΝΩΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ.

α.	Π	Ασης πνευματικῆς, ἀδελφοί, ἡγεῖσθω θεωρίας, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη· πλέον δὲ ἡ ἀγάπη. αἱ μὲν γάρ, καταφρονεῖν τῶν ὁρωμένων ἐκδιδάσκουσι καλῶν· ἡ δὲ ἀγάπη αὐτὴν συνάπτει τὴν ψυχὴν ταῖς ἀρεταῖς τοῦ Θεοῦ, αἰσθήσει νοεῖν τὸν ἀόρατον ἐξιχνεύουσα.	καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἐπιμελείας τῶν τρόπων, ἀγαθός, διὰ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ. εἰς ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐναλλατιόμενος, ὅταν ἡ ψυχὴ διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ καλοῦ, τοσοῦτον γένηται ἐν Θεῷ, ὅσον ἡ ταύτης δύναμις ἐνεργουμένη θέλει· γίνεσθε γάρ φησιν, ἀγαθοί, καὶ οἰκτίρμονες, ὡς ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
β'.		Φύσει ἀγαθὸς μόνος ὁ Θεός. γίνεται δὲ	

γ'. Τὸ κακόν, οὔτε ἐν φύσει ἐστίν, οὔτε μὴν φύσει τίς ἐστι κακός· κακὸν γάρ τι ὁ Θεὸς οὐκ ἐποίησεν. ὅτε δὲ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς καρδίας εἰς εἶδος τις φέρει τὸ οὐκ ὂν ἐν οὐσίᾳ, τότε ἄρχεται εἶναι, ὅπερ ἂν ὁ τοῦτο ποιῶν ἐθέλοι· δεῖ οὖν αἰετὶ τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, ἀμελεῖν τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ. δυνατωτέρα γάρ ἐστιν ἡ φύσις τοῦ καλοῦ, τῆς ἕξεως τοῦ κακοῦ· ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἐστὶ, τὸ δέ, οὐκ ἐστὶ· εἰ μὴ μόνον ἐν τῷ πράττεσθαι.

δ'. Πάντες ἄνθρωποι κατ' εἰκόνα ἐσμέν τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν, ἐκείνων μόνων ἐστὶ, τῶν διὰ πολλῆς ἀγάπης τὴν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν δουλωσάντων τῷ Θεῷ. ὅτε γὰρ οὐκ ἐσμέν ἑαυτῶν, τότε ὅμοιοι ἐσμέν τῷ ἡμᾶς ἑαυτῷ δι' ἀγάπης καταλλάξαντι. οὐπὲρ τις οὐκ ἐπιτεύξεται, εἰμὴ μὴ ποιεῖσθαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· περὶ τὴν τοῦ βίου δόξαν εὐκόλου πείσῃ.

ε'. Αὐτεξουσιότης ἐστὶ, ψυχῆς λογικῆς θέλησις, ἐτοιμῶς κινουμένη εἰς ὅπερ ἂν καὶ θέλοι, ἣν τινα περὶ μόνον τὸ καλόν, ἐτοιμῶς ἔχειν πείσωμεν· ἢ αἰετὰς ἀγαθαῖς μνήμαις, τὴν μνήμην ἀναλίσκωμεν τοῦ κακοῦ.

ἐν ἄλλαις

ς'. Φῶς ἐστὶ γνώσεως ἀληθινῆς, τὸ διακρίνειν ἀπατάστως τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ. τότε γὰρ ἡ τῆς δικαιοσύνης ὁδὸς τὸν νοῦν ἀπάγουσα πρὸς τὸν τῆς δικαιοσύνης Θεόν, εἰς ἄπειρον αὐτὸν φωτισμὸν παρεισάγει γνώσεως· ὥς μετὰ παρρησίας λοιπὸν τὴν ἀγάπην ζητοῦντα. δεῖ τοίνυν ἀοργήτῳ θυμῷ ἀρπάζειν τὸ δίκαιον ἐκ τῶν αὐτὸ ἐνυβρίζειν τολμῶντων. ὁ γὰρ τῆς εὐσεβείας ζῆλος, οὐ μισῶν, ἀλλ' ἐλέγχων τὴν νίκην ἐνδείκνυται.

ἡλιον

ζ'. Ὁ πνευματικὸς λόγος, τὴν νοερὰν αἰσθησιν πληροφορεῖ· ἐνεργεῖα γὰρ ἀγάπης ἐκ τοῦ Θεοῦ φέρεται. διό περ καὶ ἀβασάνιστος ἡμῶν διαμένει ὁ νοῦς ἐν τοῖς τῆς θεολογίας κινήμασι. οὐ γὰρ πάσχει τότε πενίαν, τὴν μέριμναν φέρουσαν. ἐπειδὴ τοσοῦτον ταῖς θεωρίαις πλατύνεται, ὅσον τῆς ἀγάπης ἡ ἐνεργεῖα θέλει. καλὸν οὖν αἰετὶ πίστει περιμένειν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης τὸν φωτισμὸν τοῦ λέγειν· οὐδὲν γὰρ πτωχότερον διανοίας, ἐκτὸς Θεοῦ, φιλοσοφούσης τὰ τοῦ Θεοῦ.

ἡ. Οὔτε ἀφώτιστον ὄντα δεῖ ἐπιβάλλειν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασιν· οὔτε μὴν πλουσίως καταλαμπόμενον ὑπὸ τῆς χρηστότη-

τος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, ἐπὶ τὸ λέγειν ἔρχεσθαι. ὅπου μὲν γὰρ πενία, φέρει τὴν ἀγνοίαν· ὅπου δὲ πλοῦτος, οὐ συγχωρεῖ τὸ λέγειν· μεθύουσα γὰρ τότε ἡ ψυχὴ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, σιγῶσιν φωνὴ θέλει κατατρυφᾶν τῆς δόξης τοῦ Κυρίου. τὴν οὖν μεσότητά δεῖ ἐπιτηροῦντα τῆς ἐνεργείας, εἰς λόγους ἔρχεσθαι θεηγόρους. τοῦτο μὲν γὰρ τὸ μέτρον, εἶδος τι λόγων ἐνδόξων τῇ ψυχῇ χαρίζεται. ἡ δὲ τῆς ἐλλάμψεως πολυτέλεια τὴν πίστιν τρέφει τοῦ λέγοντος ἐν πίστει, ἵνα πρῶτος ὁ διδάσκων τοῦ καρποῦ γεύσῃται δι' ἀγάπης τῆς γνώσεως. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

Τοῦ μὲν ἐνὸς Ἁγίου Πνεύματος ἐστὶ χάρισμα ἥτε σοφία καὶ ἡ γνώσις, ὡς καὶ πάντα· τὰ θεῖα χαρίσματα. ἰδίαν δὲ ὡς περ ἕκαστον αὐτῶν τὴν ἐνεργεῖαν ἔχει. διό περ ἄλλῃ μὲν δίδοσθαι σοφίαν. ἄλλῃ δὲ γνώσιν· κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα· ὁ Ἀπόστολος μαρτυρεῖ. ἡ μὲν γὰρ γνώσις, πείρα συνάπτει τὸν ἄνθρωπον τῷ Θεῷ, εἰς λόγους τῶν πραγμάτων τὴν ψυχὴν μὴ κινουσα. διὸ καὶ τινες τῶν τὸν μονήρην βίον φιλοσοφούντων, φωτίζονται μὲν ὑπ' αὐτῆς ἐν αἰσθήσει, εἰς δὲ λόγους Θεοῦ οὐκ ἔρχονται· ἡ δὲ σοφία, εἴπερ μετ' αὐτῆς ἐν φόβῳ δοθείη τινί, (σπάνιον δὲ τοῦτο,) αὐτὰς τὰς ἐνεργείας φανεροῖ τῆς γνώσεως ἐν ἀγάπῃ. ἐπεὶ ἡ μὲν τῇ ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ τῷ λόγῳ φωτίζειν εἴωθε. ἀλλὰ τὴν μὲν γνώσιν εὐχὴ φέρει, καὶ πολλὴ ἡσυχία ἐν ἀμεριμνίᾳ παντελεῖ. τὴν δὲ σοφίαν ἀκενόδοξος μελέτη τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος· καὶ πρῶτον ἡ χάρις τοῦ διδόντος Θεοῦ.

Ὅτε τὸ θυμῶδες τῆς ψυχῆς κινεῖται κατὰ τῶν παθῶν, εἰδέναι δεῖ, σιωπῆς εἶναι καιρόν· ὥρα γὰρ ἐστὶ πάλιν. ὅτε δὲ τὴν ἀκαταστασίαν ἐκείνην ἴδοι τις ἢ δι' εὐχῆς ἢ δι' ἐλεημοσύνης εἰς γαλήνην ἐλθοῦσαν, κινεῖσθω τῷ ἔρωτι τῶν λόγων, δεσμῷ ταπεινοφροσύνης τὰ τοῦ νοῦ διασφαλιζόμενος πτερά. ἂν γὰρ μή τις ἑαυτὸν τῇ ἐξουδενώσει ταπεινώσῃ λίαν, οὐ δύναται περὶ μεγαλοσύνης διαλέγεσθαι Θεοῦ.

Ὁ πνευματικὸς λόγος ἀκενόδοξον αἰετὶ τὴν ψυχὴν διατηρεῖ. αἰσθήσει γὰρ φωτὸς ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη εὐεργετῶν, τῆς ἐξ ἀνθρώπων αὐτὴν τιμῆς, οὐ χρεῖαν ἔχειν ποιεῖ. διό περ καὶ ἀφάνταστον αἰετὶ φυλάττει τὴν διανοίαν ὡς ἀλλοιῶν αὐτὴν ὅλην εἰς ἀγάπην

θ'.

ι.

ια.

Θεοῦ. ὁ δὲ τῆς τοῦ κόσμου σοφίας λόγος εἰς φιλοδοξίαν ἀεὶ προσκαλεῖται τὸν ἄνθρωπον. ἐπειδὴ γὰρ πείρα αἰσθήσεως εὐεργετεῖν οὐ δύναται, ἐπαίνων φίλιαν τοῖς αὐτοῦ ἰδίαις χαρίζεται ὡς πλάσμα ὦν κενοδόξων ἀνθρώπων. τὴν τοιαύτην οὖν τοῦ Θεοῦ λόγου διάθεσιν ἀπλανῶς ἐπιγνωσόμεθα, εἴπερ ἐν ἀμερίμνῳ σιωπῇ τὰς τοῦ μὴ λέγειν ὥρας ἀναλίσκωμεν, ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

ιβ'.

Ὁ ἑαυτὸν φιλῶν, τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν οὐ δύναται· ὁ δὲ ἑαυτὸν μὴ φιλῶν ἔνεκεν τοῦ ὑπερβάλλοντος πλούτου τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, οὗτος τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ. διόπερ ὁ τοιοῦτος, οὐ τὴν ἑαυτοῦ ζητεῖ δόξαν ποτέ, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ. ὁ γὰρ ἑαυτὸν φιλῶν, τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐπιζητεῖ. ὁ δὲ τὸν Θεὸν φιλῶν, τὴν τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν δόξαν ἀγαπᾷ. ψυχῆς γὰρ αἰσθητικῆς καὶ θεοφιλοῦς ἰδίον, τὴν μὲν δόξαν ἀεὶ ζητεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ, ἐν πάσαις αἷς ποιεῖ ἐντολαῖς. ἐπὶ δὲ τῇ ἑαυτῆς ταπεινώσει τέρπεσθαι. ὅτι τῷ Θεῷ μὲν δόξα διὰ μεγαλωσύνης πρέπει· ἀνθρώπῳ δὲ ταπεινώσεως. ἵνα δι' αὐτῆς οἰκωθώμεν τῷ Θεῷ. ὅπερ ἔαν ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν ἅγιον Βαπτιστὴν Ἰωάννην, χαίροντες τῇ δόξῃ τοῦ Κυρίου, ἀπαύστως λέγειν ἀρξώμεθα. ἐκεῖνον δεῖ ὑποδοῦσθαι, ἡμᾶς δὲ ἐλαττοῦσθαι.

ιγ'.
ἐν ἄλλ
ἔτι πεν
θοῦντα

Οἶδα ἐγώ τινα τοσοῦτον τὸν Θεὸν ἀγαπῶντα καὶ * ἐπιποθοῦντα, ὅτι οὐκ ἀγαπᾷ ὡς θέλει, ὥστε ἀπαύστως αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐν τοιαύτῃ εἶναι τινὶ θερμῇ ἐπιθυμίᾳ, ὥστε τὸν μὲν Θεὸν ἐν αὐτῷ δοξάζεσθαι, αὐτὸν δὲ, ὡς μήτε ὄντα εἶναι. οὗτος δὲ οὔτε οἶδεν ὅπερ ἐστίν, οὔτε ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐπαίνοις τῶν λόγων ἤδεται. τῇ γὰρ πολλῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως, τὴν ἑαυτοῦ οὐκ ἐννοεῖ ἀξίαν. ἀλλὰ λειτουργεῖ μὲν τῷ Θεῷ, ὡς νόμος ἱερεῦσι, πολλῇ δέ τι τῇ τῆς θεοφιλείας διαθέσει, κλέπτει ἑαυτοῦ τὴν μνήμην τῆς ἀξίας· ἐν τῷ βάθει που τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τὸ ἐκ ταύτης ἐναποκρύπτων καύχημα, ἐν πνεύματι ταπεινώσεως· ἵνα παῖς τις ἀχρεῖος παρ' ἑαυτῷ διαπαντὸς τῇ διανοίᾳ φαίνεται. ὡς ἀλλότριος ὦν πάντως τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας, τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς ταπεινώσεως. ὅπερ δεῖ καὶ ἡμᾶς ποιῶντας πᾶσαν τιμὴν ἀποφεύγειν, καὶ δόξαν διὰ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ πλούτου τῆς ἀγάπης, τοῦ οὕτως ἡμᾶς ἀγαπῶντος Κυρίου.

ιδ'.

Ὁ ἐν αἰσθήσει καρδίας ἀγαπῶν τὸν Θεόν, ἐκεῖνος ἐγνωσται ὑπ' αὐτοῦ. ὅσον γάρ τις

ἐν αἰσθήσει ψυχῆς παραδέχεται τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον γίνεται ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. διὸ λοιπὸν τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐν ἔρωτι τινὶ σφοδρῷ ὁ τοιοῦτος ὀρεγόμενος οὐ παύσεται, ἄχρις ἂν καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ὁστέων ἰσχύος ἐκδαπανηθείσης αἰσθηται. οὐκ ἔτι εἰδὼς ἑαυτόν, ἀλλ' ὅλος ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἡλλοιωμένος τοῦ Θεοῦ. ὁ τοιοῦτος δὲ καὶ πάρεστιν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ἔτι γὰρ ἐνδημῶν τῷ ἑαυτοῦ σώματι, ἐκδημεῖ διὰ τῆς ἀγάπης τῇ κινήσει τῆς ψυχῆς ἀπαύστως πρὸς τὸν Θεόν. ἀνενδότης γὰρ λοιπὸν διὰ τοῦ πυρὸς τῆς ἀγάπης τὴν καρδίαν καίμενος, ἀνάγκη τινὶ πόθου κεκόλληται τῷ Θεῷ. ὡς ἐκστάς ἅπαξ τῆς ἑαυτοῦ φιλείας τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ· εἴτε γὰρ ἐξέστημεν, φησί, Θεῷ, εἴτε σωφρονούμεν, ὑμῖν.

Ὅταν ἀρξηταί τις αἰσθάνεσθαι πλουσίως τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τότε ἀρχεται ἐν αἰσθήσει πνεύματος, καὶ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν· αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, περὶ ἧς πᾶσαι αἱ ἅγιαι γραφαὶ διαλέγονται· ἡ γὰρ κατὰ σάρκα φιλία εὐχερῶς ἄγαν διαλύεται, βραχείας τινὸς εὐρεθείσης αἰτίας· αἰσθήσει γὰρ οὐδέδεται πνεύματος· τῷ τοῦτο οὖν κἂν συμβῇ τινα παροξυσμὸν γενέσθαι ἐπὶ τῆς ἐνεργουμένης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ψυχῆς, οὐ λύεται παρ' αὐτῇ ὁ δεσμὸς τῆς ἀγάπης· τῇ γὰρ θερμῇ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυροῦσα ἑαυτήν, εὐθέως εἰς τὸ ἀγαθὸν ἐπανακαλεῖται θάττον, καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς τὴν τοῦ πλησίον προσδέχεται ἀγάπην κἂν μεγάλως ὑπ' αὐτοῦ ἡ καθύβριστα ἡ ἐξημίωται· ἐν γὰρ τῇ γλυκύτητι τοῦ Θεοῦ τὸ πικρὸν πάντως ἀναλίσκει τῆς ἐριδος.

Οὐδεὶς δύναται μὴ πρότερον φοβηθεὶς τὸν Θεὸν ἐν αἰσθήσει καρδίας, ἀγαπήσαι αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ· διὰ γὰρ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου ἀγνιζομένη, καὶ ἀπαλυνομένη ὡς περ ἡ ψυχὴ, εἰς ἀγάπην ἐνεργουμένην ἔρχεται· οὐκ ἂν δέ τις εἰς φόβον ἔλθῃ Θεοῦ τῷ εἰρημένῳ τρόπῳ, εἰμὴ παστῶν τῶν βιωτικῶν ἐξω γένηται φροντίδων· ὅτε γὰρ ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ, καὶ ἀμεριμνίᾳ γένηται ὁ νοῦς, τότε αὐτῷ ὀχλεῖ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαρῶν αὐτὸν ἐν αἰσθήσει πολλῇ ἀπὸ πάσης τῆς γεώδους παχύτητος· ἐν οὕτως αὐτὸν εἰς πολλὴν ἀγάπην ἀγάγῃ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ· ὥστε ὁ μὲν φόβος τῶν ἐτι καθαριζομένων ἐστὶ δικαίων μετὰ μεσότητος ἀγάπης· ἡ δὲ τελεία ἀγάπη τῶν ἤδη καθαρισθέντων ἐν

ιε'.

ισ'.

οἷς οὐκ ἔστι φόβος· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη, φησὶν, ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ἀμφοτέρωθεν δὲ δικαίων ἐστὶ μόνων, οἵτινες ἐνεργεῖα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὰς ἀρετὰς κατεργάζονται· καὶ διὰ τοῦτο πῇ μὲν λέγει ἡ γραφή, φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ· πῇ δὲ, ἀγαπήσατε τὸν Κύριον πάντες οἱ ὅσοι αὐτοῦ· ἵνα μάθωμεν σαφῶς, ὅτι τῶν μὲν ἔτι καθαριζομένων δικαίων ἐστὶν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, μετὰ μεσότητος, ὡς εἴρηται, ἀγάπης· τῶν δὲ καθαρισθέντων ἡ τελεία ἀγάπη. ἐν οἷς οὐκ ἔστιν ἔτι ἐννοια φόβου τινός, ἀλλ' ἐκκαυσίς ἄπαυστος καὶ κόλλησις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεόν, διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τὸν λέγοντα, ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου.

Ἰζ'. Ὡς περ τὰ συμβαίνοντα τῷ σώματι τραύματα, ὅταν μὲν κεχερωσκότα ἢ καὶ ἀνεπιμέλητα, τοῦ προσαγομένου αὐτοῖς φαρμάκου ὑπὸ τῶν ἰατρῶν οὐκ αἰσθάνεται· καθαρισθέντα δέ, τῆς ἐνεργείας αἰσθάνεται τοῦ φαρμάκου, εἰς ἱασιν τελείαν ἐντεῦθεν ἐρχόμενα· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἕως μὲν ἀνεπιμέλητος τυγχάνη, καὶ ὑπὸ τῆς λέπρας τῆς φιληδονίας ὅλη κεκαλυμμένη, αἰσθάνεσθαι τοῦ φόβου οὐ δύναται τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπαύστως αὐτῇ τις τὸ φοβερὸν καὶ δυνατόν κριτήριον καταγγέλλη τοῦ Θεοῦ· ἐπειδὴν δὲ ἄρξηται διὰ τῆς πολλῆς προσοχῆς καθαίρεσθαι, τότε ὡς φαρμάκου τινός ὄντος ζωῆς, τοῦ θείου φόβου αἰσθάνεται· καίοντος αὐτὴν ὥς περ, τῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἐλέγχων, ἐν πυρὶ ἀπαθείας· ὅθεν κατὰ μέρος λοιπὸν καθαριζομένη, εἰς τὸ τέλειον τοῦ καθαρισμοῦ φθάνει· τοσοῦτον τῇ ἀγάπῃ προστιθεῖσα, ὅσον ἐλαττοῦται τοῦ φόβου· ἐν οὕτως εἰς τὴν τελείαν ἀγάπην καταφθάσκει, ἐν ᾗ φόβος, ὡς εἴρηται, οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπάθεια πάντα διὰ δόξης ἐνεργουμένη Θεοῦ· ἔστω οὖν ἡμῖν εἰς καύχημα καυχημάτων ἄπαυστον, πρῶτον μὲν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ· λοιπὸν δὲ ἡ ἀγάπη τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου τῆς ἐν Χριστῷ τελειότητος.

Ἰη'. Ψυχὴ μὴ τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγεῖσα φροντιδῶν, οὔτε τὸν Θεὸν ἀγαπήσει γνησίως, οὔτε τὸν διάβολον βδελύσσεται ἀξίως· κάλυμμα γὰρ ἅπαξ ἔχει φορτικόν, τὴν μέριμναν τοῦ βίου· ὅθεν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιγινώσκει ὁ νοῦς ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐ δύναται δικαστήριον, ἵνα παρ' ἑαυτῷ δοκιμάσῃ ἀπλα-

νῶς τὰς ψήφους τῆς κρίσεως· διὰ πάντα οὖν ἡ ἀναχώρησις χρήσιμος.

Ἰθ'. Ψυχῆς καθαρᾶς ἴδιον, λόγος μὲν ἄφθονος· ζῆλος δὲ ἄκακος· καὶ ἔρως ἄπαυστος τοῦ Κυρίου τῆς δόξης· τότε δὲ καὶ τὰς οικείας ὁ νοῦς ἀκριβῶς διαρρυθμίζει πλάστιγγας, ὡς ἐν καθαρωτάτῳ κριτηρίῳ τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐμπαρῶν.

Κ. Πίστις ἄεργος, καὶ ἔργον ἄπιστον τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποδοκιμασθήσονται· δεῖ γὰρ τὸν πιστὸν πίστιν ἐπιδεικνύμενον, τὰ πράγματα τῷ Κυρίῳ προσφέρειν· οὐδὲ γὰρ τῷ πατρὶ ἡμῶν Ἀβραάμ εἰς δικαιοσύνην λελόγιστο ἡ πίστις, εἰ μὴ τὸν καρπὸν αὐτῆς τὸν παῖδα προσήγαγε.

Κα'. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, καὶ τιστεύει γνησίως, καὶ τὰ ἔργα τῆς πίστεως ἐπιτελεῖ ὁσίως· ὁ δὲ πιστεύων μόνον καὶ μὴ ὢν ἐν τῇ ἀγάπῃ, οὐδὲ αὐτὴν τὴν πίστιν, ἣν δοκεῖ ἔχειν, ἔχει· ἐλαφρότητι γὰρ τινι πιστεύει νοός, ὡς ὑπὸ τοῦ βάρους τῆς δόξης τῆς ἀγάπης μὴ ἐνεργούμενος· πίστις οὖν δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη, τὸ μέγα κεφάλαιον τῶν ἀρετῶν.

Κβ'. Ὁ τῆς πίστεως βυθὸς ἐρευνώμενος μὲν κυμαίνεται, ἀπλὴ δὲ διαθέσει θεωρούμενος γαληνῶς· λήθης γὰρ κακῶν ὕδωρ ἐν τῷ βάθος τῆς πίστεως, οὐ φέρει παρὰ περιέργων ἐννοιῶν θεωρεῖσθαι· ἀπλότῃτι οὖν διανοίας τοῖς αὐτοῖς ἐμπλέομεν ὕδασι, ἵνα εἰς τὸν λιμένα τοῦ θελήματος οὕτω καταρθῶμεν τοῦ Θεοῦ.

Κγ'. Οὐδεὶς δύναται ἀγαπᾶν, ἢ πιστεύειν γνησίως, εἰ μὴ αὐτὸν ἑαυτοῦ ἔχη κατήγορον· ὅταν γὰρ ἡ συνειδήσις ἡμῶν ἑαυτὴν τοῖς ἐλέγχοις ταραττή, οὐκ ἔτι τῆς ὁσμῆς ὁ νοῦς τῶν ὑπερκοσμιῶν ἀγαθῶν παραχωρεῖται αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' εὐθέως εἰς ἀμβολίαν μερίζεται· θερμὴ μὲν κινήσει διὰ τὴν προλαβοῦσαν πείραν τῆς πίστεως ὀρεγόμενος, μηκέτι δὲ αὐτῆς ἐν αἰσθήσει καρδίας ἐπιλαβέσθαι διὰ τῆς ἀγάπης δυνάμενος, διὰ τοὺς πυκνοὺς, ὡς ἔφην, νυγμοὺς τῆς ἐλεγχούσης συνειδήσεως· πλὴν καθάρισαντες ἑαυτοὺς θερμότερα προσοχῇ, μετὰ πλείονος πείρας, ἐν Θεῷ, τοῦ ποθομένου τευξόμεθα.

Κδ'. Ὡς περ πρὸς τὰ φαινόμενα ἡμᾶς καλὰ, βιαίως πως αἱ τοῦ σώματος προτρέπονται αἰσθήσεις, οὕτω πρὸς τὰ ἀόρατα ἡμᾶς ἀγαθὰ ἡ τοῦ νοῦ εἰώθε, ὅτε τῆς θείας γεύσεται χειραγωγεῖν αἰσθήσεις· ἕκαστον γὰρ τῆς οικείας συγγενείας πάντως ὀρέγεται· ἡ μὲν γὰρ ψυχὴ ὡς ἀσώματος τῶν οὐρανίων

καλῶν, τὸ δὲ σῶμα ὡς χοῦς τῆς ἐπιγείου τρυφῆς· τῆς αὐτοῦ οὖν εἰς πείραν ἔλευσό-
μεθα ἀπλανῶς αἰσθήσεως, εἴπερ τὴν ὕλην τοῖς πόνοις λεπτύνωμεν.

κξ'. Μίαν μὲν εἶναι αἰσθησιν φυσικὴν, αὐτὴ ἢ τῆς ἀγίας ἡμᾶς γνώσεως ἐκδιδάσκει ἐνέργεια· εἰς δὲ δύο δὲ λοιπὸν διὰ τὴν παρακοὴν τοῦ Ἀδάμ διαιρουμένην ἐνεργείας, μίαν μὲν ἀπλὴν τὴν ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῇ ἐγγινομένην. ἦντινα οὐδεὶς δύναται εἰδέναι, εἰμὴ μόνοι οἱ τῶν τοῦ βίου καλῶν, διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἀπαλλασ-
τόμενοι ἡδέως, καὶ πᾶσαν τὴν τῶν σωμα-
τικῶν αἰσθήσεων διὰ τῆς ἐγκρατείας κατα-
μαραίνοντες ὀρεξίν· ἐπὶ γὰρ τούτων μόνον εὐρώστως ὁ νοῦς διὰ τὴν ἀμεριμνίαν κινου-
μενος, τῆς θείας ἀρρήτως αἰσθάνεσθαι χρη-
στότητος δύναται· ὅθεν καὶ τῷ σώματι τότε κατὰ τὸ μέτρον τῆς αὐτοῦ προκοπῆς τῆς οἰκίας μεταδίδωσι χαρᾶς, ἀπείρω τινὶ λό-
γῳ τῇ ἀγάπῃ τῆς ἐξομολογήσεως ἀγαλλιῶ-
μενος· ἐπ' αὐτῷ γὰρ φησι ἡλπισεν ἡ καρ-
διά μου, καὶ ἐβοηθήθην, καὶ ἀνέθαλεν ἡ
σὰρξ μου, καὶ ἐκ θελήματός μου ἐξομολογή-
σομαι αὐτῷ· ἡ γὰρ τότε ὄντως ἐγγινομένη
χαρὰ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι, ὑπόμνησις
ἐστὶν ἀπλανῆς τῆς ἀφθάρτου βιοτῆς.

κς'. Ἀκύμαντον αἰεὶ δεῖ διαφυλάττειν τοὺς ἀγωνιζομένους τὴν διάνοιαν· ἵνα τοὺς εἰς αὐτὴν διαθέοντας λογισμοὺς ὁ νοῦς διακρί-
νων, τοὺς μὲν καλοὺς καὶ θεοπέμπτους ἐν τοῖς ταμείοις ἐναποτίθῃται τῆς μνήμης· τοὺς δὲ σκαιοὺς καὶ δαιμονιώδεις, ἐξωπου τῶν ἀποθηκῶν ἀπορρίπτῃ τῆς φύσεως· καὶ γὰρ ἡ θάλασσα γαληνιώσα μὲν ἄχρις αὐτοῦ αὐτῆς τοῦ βυθίου κινήματος, ὑπὸ τῶν τοὺς ἰχθύας ἀγρευόντων καθοράται· ὡς μηδὲν αὐτοὺς σχεδὸν λανθάνειν τότε, τῶν τὰς ἐκείσε διαπορευομένων ζώων τρίβους· ὅτε δὲ ὑπὸ τῶν πνευμάτων ταραττεται, κρύπτει τῇ τῆς ταραχῆς στυγνότητι, ἅπερ ἐν τῷ γέλῳ τῆς γαλήνης ὁρᾶσθαι φιλοτιμεῖται· ὅθεν ἀργὴν οὖσαν τότε τὴν τέχνην ὁρῶμεν τοῖς τοὺς ἀλειτουργοὺς μηχανωμένοις δόλους· ὅπερ καὶ τὸν νοῦν πάντως συμβαίνει πάσχειν τὸν θεωρητικόν, ὅταν μάλιστα ἐξ ὀργῆς ἀδίκου, ὁ βυθὸς τῆς ψυχῆς ταραττεται.

κζ'. Ὀλίγων ἐστὶ λίαν, τὸ πάντα τὰ οἰκεία ἀκριβῶς ἐπιγινώσκειν πταίσματα, καὶ ὧν οὐδέποτε ὁ νοῦς τῆς μνήμης ἐξαρπάζε-
ται τοῦ Θεοῦ. ὃν γὰρ τρόπον οἱ ὀφθαλ-
μοὶ ἡμῶν οἱ σωματικοί, ὅταν μὲν ὑ-

γιαίνωσι, πάντα ὁρᾶν ἄχρι καὶ τῶν διπταμένων κωνόπων, ἢ ἐμπίδων τὸν ἀέρα δύνανται· ὅταν δὲ ὑπὸ θολώσεως, ἢ ὑπὸ χυμῶν τινῶν σκεπάζωνται, εἰμὲν τι μέγα εἴη τῶν ἀπαντῶντων αὐτοῖς, τοῦτο ἀμυδρῶς ὁρῶσι· τῶν δὲ μικρῶν οὐκ αἰσθάνονται τῇ αἰσθήσει τῆς βλέψεως· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ἐὰν μὲν τὴν ἐκ τῆς φιλοκοσμίας αὐτῇ συμ-
βαίνουσιν πῆρῳσιν τῇ προσοχῇ λεπτύνῃ, καὶ τὰ ἄγαν αὐτῆς βραχέα πταίσματα, ὡς μεγάλα λίαν ἡγουμένη, δάκρυον ἐπὶ δα-
κρύῳ ἐν πολλῇ εὐχαριστίᾳ ἀδιαλείπτως φέρει· δίκαιοι γὰρ φησιν, ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου· ἐὰν δὲ τῇ τοῦ κόσμου ἐμμελ-
νῇ διαθέσει, εἰ μὲν τι φονικόν, ἢ πολλῆς ἄξιον διαπράξοιτο τιμωρίας, τοῦτο ἡρέμα αἰσθάνεται· τῶν δὲ ἄλλων πταισμάτων οὐ-
δὲν ἐπισημῆνασθαι δύναται, ἀλλὰ καὶ ὡς κατορθώματα αὐτὰ πολλάκις ἡγεῖται· διὸ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θερμῶς λογοποιουμένη ἡ ἀθλία οὐκ αἰσχύνεται.

Νοῦν καθαρῆσαι, μόνον ἐστὶ τοῦ Ἁγίου κη'. Πνεύματος. ἐὰν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὁ δυνατὸς καὶ σκυλεύσῃ καὶ δῆσῃ τὸν ἄρπαγα, οὐ-
δαμῶς τὸ λάφυρον ἐλευθερωθήσεται· δεῖ οὖν διὰ πάντων, καὶ πλέον δὲ τῇ εἰρήνῃ τῆς ψυχῆς, ἀναπαύειν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἵνα τὸν λύχνον τῆς γνώσεως ἔχωμεν παρ' ἑαυτοῖς φαίνοντα διαπαντός. ἐξαστράπτον-
τος γὰρ αὐτοῦ ἀπαύστως ἐν τοῖς ταμείοις τῆς ψυχῆς, οὐ μόνον κατάδηλοι ἐν τῷ νοῖ αἱ μικραὶ ἐκείναι καὶ σκοτειναὶ τῶν δαιμόνων γίνονται προσβολαί, ἀλλὰ καὶ ἐξασθενεῖσι λίαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου ἐκείνου καὶ ἐνδόξου ἐλεγχόμεναι φωτός, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Ἀπό-
στολος λέγει, τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε· ἀντὶ τοῦ μὴ κακοεργοῦντες, ἢ κακὰ λογιζόμενοι λυπεῖτε τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀγα-
θότητα, ἵνα μὴ τῆς ὑπερμάχου ἐκείνης στε-
ρηθῇτε λαμπάδος· οὐ γὰρ τὸ αἶδιον, καὶ ζωοποιὸν σβέννυται, ἀλλ' ἡ ἐκείνου λύπη, τουτέστιν ἡ ἀποστροφή, στυγνόν, καὶ ἀφεγγὴ τὸν νοῦν καταλιμπάνει τῆς γνώσεως.

Μίαν μὲν ὡς ἔφην αἰσθησιν εἶναι φυσι- κθ'. κὴν τῆς ψυχῆς ἐπιστάμεθα· αἱ γὰρ πέντε, ἀπαξ ταῖς τοῦ σώματος ἡμῶν διαφέρουσι χρεῖαις, τὸ Πανάγιον ἡμᾶς καὶ φιλάνθρω-
πον Πνεῦμα ἐκδιδάσκει τοῦ Θεοῦ· συνδαι-
ρεῖται δὲ αὕτη, διὰ τὸν ἐκ τῆς παρακοῆς προσγινόμενον ὀλισθόν τῷ νῷ ταῖς αὐταῖς τῆς ψυχῆς κινήσεσι· διόπερ τὸ μὲν αὐτῆς, τῷ ἐμπαθεῖ συναπάγεται μέρει· ὅθεν τῶν

τοῦ βίου καλῶν ἡδέως αἰσθανόμεθα. τὸ δὲ τῷ λογικῷ αὐτῆς καὶ νοερῷ πολλάκις συν-
ῆδεται κινήματι· καθὼς πρὸς τὰ οὐράνια τρέ-
χειν ὁ νοῦς ἡμῶν κάλλη, ὅτε σωφρονούμεν
ὀρέγεται. ἐὰν οὖν εἰς ἕξιν ἔλθωμεν τοῦ κα-
ταφρονεῖν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ καλῶν, δυνη-
σόμεθα καὶ τὴν γεώδη τῆς ψυχῆς ὀρεξίν τῇ
λογικῇ αὐτῆς συνάψαι διαθέσει, τῆς κοι-
νωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τοῦτο οἰκονο-
μοῦσης εἰς ἡμᾶς· ἐὰν γὰρ μὴ ἡ ἑαυτοῦ
θεότης ἐνεργητικῶς τὰ τῆς καρδίας ἡμῶν
ταμεῖα καταυγάσῃ, οὐκ ἂν δυνηθῶμεν ἐν
ἀδικιᾷ τῇ αἰσθῆσει, τουτέστιν ἐν ὁλο-
κλήρῳ διαθέσει γεύσασθαι τοῦ ἀγαθοῦ.

λ'.

Αἰσθησίς ἐστι νοός, γεῦσις ἀκριβῆς τῶν
διακρινομένων· ὃν γὰρ τρόπον τῇ γευστικῇ
ἡμῶν αἰσθῆσει τοῦ σώματος, τὰ καλὰ ἐκ
τῶν φαύλων ἀπλανῶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς
ὕγιαιας διακρίνοντας, τῶν χρηστῶν ὀρεγόμε-
θα· οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἡμῶν, ὅταν εὐρώστως
καὶ ἐν πολλῇ ἀμεριμνίᾳ κινεῖσθαι ἄρξῃται,
δύναται τῆς θείας παρακλήσεως πλουσίως
αἰσθάνεσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς ἐναντίας μηδέπο-
τε συναρπάζεσθαι· ὡς γὰρ τὸ σῶμα τῶν
γεωδῶν γεύμενον ἡδυσμάτων, ἔχει τὴν
πεῖραν τῆς αἰσθήσεως ἀπταιστον, οὕτω καὶ
ὁ νοῦς ὅτε ἐπάνω τοῦ τῆς σαρκὸς καυχᾶ-
ται φρονήματος, δύναται γεύεσθαι τῆς
παρακλήσεως ἀπλανῶς τοῦ Ἁγίου Πνεύ-
ματος· γεύσασθε γὰρ φησι, καὶ ἴδετε ὅτι
χρηστὸς ὁ Κύριος· καὶ ἔχει τὴν μνήμην
τῆς γεύσεως διὰ τῆς ἐνεργείας τῆς ἀγά-
πης ἀληστον, ἐν τῷ δοκιμάζειν ἀπταιστῶς
τὰ διαφέροντα κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον·
καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ἡμῶν
ἔτι μᾶλλον, καὶ μᾶλλον περισσεύῃ, ἐν ἐπι-
γνώσει καὶ πάτῃ αἰσθῆσει, εἰς τὸ δοκιμά-
ζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα.

λα.

Ὅταν ὁ νοῦς ἡμῶν ἄρξῃται τῆς τοῦ
Παναγίου Πνεύματος αἰσθάνεσθαι χάριτος,
τότε καὶ ὁ σατανᾶς ἐν ἡδυσμάνει τινι αἰσθῆ-
σει ἐν ταῖς νυκτεριναῖς ἡτυγίαις, ὅτε τίς,
ὥσπερ ὕπνου τινος λεπτοτάτου, ἔρχεται
ῥοπή, τὴν ψυχὴν παρακαλεῖ. ἐὰν οὖν ἐν
θερμῇ λίαν μνήμῃ εὐρεθῇ κρατῶν ὁ νοῦς
τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καὶ
ὥσπερ ὅπλῳ κέχρηται κατὰ τῆς ἀπάτης
τῷ παναγίῳ καὶ ἐνδόξῳ ὀνόματι ἐκείνῳ,
ἀναχωρεῖ μὲν ὁ πλάνος τοῦ δόλου· εἰς πό-
λεμον δὲ λοιπὸν ἐνυπόστατον ἐξάπτεται
τῆς ψυχῆς. ὅθεν ὁ νοῦς ἐπιγινώσκων τὴν

ἀπάτην ἀκριβῶς τοῦ πονηροῦ, πλέον εἰς τὴν
πεῖραν προκόπτει τῆς διακρίσεως.

Ἡ ἀγαθὴ παράκλησις ἡ ἐργηγορότης
τοῦ σώματος, ἡ καὶ εἰς ὕπνου τινος μέλ-
λοντος ἔρχεσθαι ἐμφατίν, ὅτε τις ἐν θερμῇ
μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, τῇ αὐτοῦ ὡς περ κεκοι-
λῇται ἀγάπῃ, ἡ δὲ τῆς πλάνης, εἰς λεπτόν
τινα αἶψα, ὡς εἶπον, ἐλθόντος τοῦ ἀγωνι-
στοῦ, μετὰ μέσης μνήμης τοῦ Θεοῦ. ἡ μὲν
γὰρ ὡς ἐκ Θεοῦ οὕσα, φανερώς τὰς ψυχὰς
τῶν τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῶν ἐν ἐκχύσει
πολλῇ τῆς ψυχῆς, παρακαλεῖν πρὸς ἀγά-
πην θέλει· ἡ δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἀνέμῳ τινὶ πλά-
νης ῥίπτει τὴν ψυχὴν εἰωθε, κλέπτειν διὰ
τοῦ ὕπνου τοῦ σώματος τὴν πεῖραν τῆς
αἰσθήσεως τοῦ ὑγιαίνοντος νοῦ περὶ τὴν
μνήμην τοῦ Θεοῦ ἐπιχειρεῖ. ἐὰν οὖν εὐρεθῇ
ὁ νοῦς, ὡς εἶπον, μεμνημένος προσεχῶς τοῦ
Κυρίου Ἰησοῦ, σκορπίζει μὲν τὴν αὖραν
ἐκείνην τὴν ἡδυσμάνει τοῦ ἐχθροῦ, χαίρων
δὲ εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ κινεῖται πόλεμον, ὡς
ὅπλον ἔχων λοιπὸν δεξιὸν μετὰ τὴν χάριν
τὸ ἐκ τῆς πείρας καύχημα.

λβ'.

Ἐὰν ἀναμφιβόλῳ, καὶ ἀφαντάστῳ κι-
νήσει ἡ ψυχὴ πρὸς τὴν ἀγάπην ἐξάπτηται
τοῦ Θεοῦ, ἔλκουσα ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα εἰς
τὸ βάθος τῆς ἀγάπης ἐκείνης τῆς ἀρρήτου,
ἡ ἐργηγορότης, ἡ ᾧ εἰρηκα τρόπῳ, ἡ εἰς
ὕπνον ἐρχομένου τοῦ ὑπὸ τῆς ἀγίας χάρι-
τος ἐνεργουμένου, μηδὲν ἄλλο τότε ἐννο-
οῦσα ὅλως, ἢ τοῦτο μόνον, εἰς ὅπερ κινεῖ-
ται· εἰδέναι δὲ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶ-
ναι τὴν ἐνέργειαν. ἡδυνωμένη γὰρ ὅλη ὑπ'
ἐκείνης τῆς ἀφράστου γλυκύτητος, οὐδὲν
ἕτερον δύναται τότε ἐννοεῖν, ἐπειδὴ ἀνεν-
δότῳ τινὶ ἐνυφραίνεται χαρᾷ. ἐὰν δὲ ἀμφι-
βολίαν ὅλως, ἢ ῥυπαράν τινα ἐννοίαν ὁ νοῦς
ἐν τῷ ἐνεργεῖσθαι συλλάβῃ, εἰ καὶ τῷ ἀ-
γίῳ κέχρηται ὀνόματι πρὸς ἀμυναν τοῦ κα-
κοῦ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον πρὸς ἀγάπην μόνον
τοῦ Θεοῦ· δεῖ νοεῖν, ὅτι ὡς ἐκ τοῦ ἀπατεῶ-
νος ἐστὶν ἐκείνη ἡ παράκλησις, χαρᾶς ἐμ-
φάσει· ἡ δὲ χαρὰ ἐκείνη ἀποιός ἐστι, καὶ
ἀδιάθετος ὅλη, μοιχεύεσθαι θέλοντος τοῦ
ἐχθροῦ τὴν ψυχὴν, ὅταν ἴδῃ τὸν νοῦν τῇ
πεῖρᾳ τῆς ἑαυτοῦ αἰσθήσεως ἀκριβῶς καυ-
χώμενον. τότε γὰρ παρακλήσεσι τίσιν, ὡς
ἔφην, χρηστοφανέσι προσκαλεῖται τὴν ψυ-
χὴν, ἵνα διαφορουμένης αὐτῆς ὑπὸ τῆς
χαύνης ἐκείνης, καὶ καθύργρου ἡδύτητος
ἀγνώριστος αὐτῇ γένοιτο ἡ μίξις τοῦ δο-
λίου. ἐκ τούτου οὖν γνωστέμεθα τὸ πνεῦμα

λγ'.

τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης· ἀδύνατον μὲν τοι ἢ τῆς θείας χρηστότητος ἐν αἰσθήσει γεύσασθαι τινα, ἢ τῆς τῶν δαιμόνων πικρίας αἰσθητῶς πειρασθῆναι, εἰ μὴ τις ἑαυτὸν πληροφορήσῃ, τὴν μὲν χάριν εἰς τὸ βάθος τοῦ νοῦ κατεσκηνωκέ- ναι, τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα περὶ τὰ μέλη τῆς καρδίας ἐνδιατρίβειν· ὅπερ οὐδέποτε θέ- λουσι παρὰ ἀνθρώποις πιστευθῆναι οἱ δαί- μονες. ἵνα μὴ ὁ νοῦς τοῦτο αὐτὸ εἰδῶς ἀ- κριβῶς, τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτῶν ὀπλίζεται.

λδ'. Ἄλλη ἐστὶν ἡ ἀγάπη τῆς ψυχῆς ἡ φυ- σική, καὶ ἄλλη ἡ ἐκ τοῦ Ἁγίου Πνεύμα- τος αὐτῇ προσγινομένη. ἡ μὲν γὰρ καὶ ἐκ τῆς ἡμετέρας, ὅτε θέλομεν, συμμέτρως κι- νεῖται θελήσεως. διόπερ καὶ εὐχερῶς ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων, ἡνίκα μὴ βία κρατῶμεν τῆς ἑαυτῶν προαιρέσεως, διαρ- πάζεται. ἡ δὲ τοσοῦτον ἐκκαίει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὥστε πάντα τὰ τῆς ψυχῆς μέρη τῇ τοῦ Θεοῦ πόθῳ ἀλαλήτῳ ἐγκολῶσθαι χρηστότητι, ἐν ἀ- πείρῳ τινὶ ἀπλότῃ διαθέσεως. ἐγκύμων γὰρ ὡς περ ὁ νοῦς τότε ὑπὸ τῆς πνευματι- κῆς ἐνεργείας γινόμενος, πηγὴν τινα ἀγάπης καὶ χαρᾶς ἀναβλύζει.

λε'. Ὡς περ ἡ θάλασσα τῷ ἐπιχειομένῳ αὐτῇ ἐλαίῳ, ὅταν ταραττήται, φύσιν ἔχει τοῦ εἶχειν ὑπὸ τῆς αὐτοῦ πίότητος νικωμένης τῆς ζάλης, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὅταν ὑπὸ τῆς χρηστότητος πιαίνεται τοῦ Ἁγί- ου Πνεύματος, ἡδέως γαληνιά. χαίρουσα γὰρ ἡττάται κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον, πλὴν τῷ Θεῷ ὑποτάγῃ ἡ ψυχὴ μου. τῇ ἐπισκιαζούσῃ αὐτῇ ἐκείνη ἀπαθεία, καὶ ἀρ- ρήτῳ χρηστότητι. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὅπῃ- σοι τότε παροξυσμοὶ ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐ- πιτηδεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀόργητός τε διαμένει, καὶ πάσης ἐμπλεὲς χαρᾶς. εἰς ὅπερ τις οὐκ ἔρχεται οὐδὲ μένει, εἰμὴ τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπαύ- στως καθιδύνη. τοῖς γὰρ ἀγωνιζομένοις εἶδος τι φέρει ἀγνισμοῦ ὁ φόβος τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. ὁ γὰρ φόβος, φησί, τοῦ Κυρίου ἀ- γνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος.

λς'. Μηδεὶς ἀκούων αἰσθῆσιν νοός, ὁρατῶς αὐτῷ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ὁρῆσθαι ἐλπίζέ- τω. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ φαμέν, ἤτοι κα- θαρεύειν τὴν ψυχὴν, ἐν ἀρρήτῳ τινὶ γεύσει τῆς θείας παρὰ κλήσεως. οὐ φαίνεσθαι δὲ αὐτῇ τί τῶν ἀοράτων. ἐπειδὴ νῦν διὰ πύ-

στεως καὶ οὐ διὰ εἰδους, ὡς ὁ μακάριος Παῦλος λέγει, περιπατοῦμεν. ἐὰν οὖν ὁρῇ- τινὲ τῶν ἀγωνιζομένων, ἡ φῶς, ἡ σχῆμά τι πυροειδές, ἡ φωνή, μηδαμῶς καταδεξάσθω τὸ τοιοῦτον δράμα. ἀπάτη γάρ ἐστι φανε- Ͼ τοῦ ἐχθροῦ, ὅπερ πολλοὶ παθόντες, ὡς ἐξ ἀγνοίας, ἐξετράπησαν τῆς ὁδοῦ τῆς ἀληθεί- ας. ἡμεῖς δὲ ἴσμεν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐνδημεῖ- μεν ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ σώματι, ἐκδημεῖ- μεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὁρατῶς ἢ αὐ- τόν, ἢ τι τῶν ἐπουρανίων αὐτοῦ θαυμάτων, ὁρᾶν οὐ δύναμεθα.

λζ'. Οἱ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἐμφαινόμενοι τῇ ψυχῇ ὄνειροι, ὑγιαίνουσιν ψυχῆς πως εἰ- σὶν ἀπλανεῖς κατήγοροι. διόπερ οὔτε ἀπὸ ἐτέρου σχήματος εἰς ἕτερόν τι σχῆμα μετα- βάλλονται, οὔτε μὴν πτοοῦσι τὴν αἰσθησιν, οὔτε γελῶσιν, ἢ στυγνάζουσιν ἀθρόως. ἀλ- λά μετὰ πάσης ἐπιεικείας τῇ ψυχῇ προσ- εγγίζουσι, πνευματικῆς αὐτὴν καταγεμίζον- τες θυμηδίας. ὅθεν καὶ μετὰ τὸ διυπνισθῆναι τὸ σῶμα, πολλῷ τῷ πόθῳ ζητεῖ ἡ ψυχὴ τὴν χαρὰν τοῦ ὁνείρου. αἱ δὲ τῶν δαιμόνων φαντασίαι, διὰ πάντων ἐναντίως ἔχουσιν. οὔτε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ μένουσι σχήματι, οὔτε μορφήν ἀτάραχον ἐπὶ πολὺ ἐπιδείκνυν- ται. ὁ γὰρ ἐκ προαιρέσεως μὲν οὐκ ἔχου- σιν, ἐκ δὲ τῆς οἰκείας κιχρῶνται μόνον πλά- νης, ἀρκεῖν αὐτοῖς ἐπιπλεῖστον οὐ δύναται. ἀλλὰ καὶ μεγάλα μὲν λέγουσι· καὶ ἀπει- λοῦσι δὲ πλεῖστα, εἰς στρατιωτῶν εἶδος ἑαυ- τοὺς πολλακίς σχηματίζοντες. ποτὲ δὲ καὶ προσβάλλουσι μετὰ κραυγῆς τῇ ψυχῇ, ὅθεν ἐπιγινώσκων αὐτοὺς ὁ νοῦς· ὅτε καθαρεύει, πεφαντασμένως διυπνίζει τὸ σῶμα. ἐστὶ δ' ὅτε καὶ χαίρει, ὡς τὸν δόλον αὐτῶν ἐπι- γινῶναι δυνηθεῖς. διόπερ ἐν αὐτῷ τῷ ὁνείρῳ πλειστάκις ἐλέγχων αὐτοὺς, εἰς ὁργὴν αὐ- τοὺς μεγάλην κινεῖ. πλὴν ἐστὶν ὅτε καὶ τὰ χρηστὰ ἐνύπνια, χαρὰν μὲν οὐ φέρουσι τῇ ψυχῇ, λύπην δὲ αὐτῇ ἡδεῖαν ἐμποιοῦσι καὶ ἀνάλητον δάκρυον. τοῦτο δὲ γίνεται ἐπὶ τῶν εἰς πολλὴν ταπεινοφροσύνην προκο- φάντων.

λη'. Εἰρήκαμεν ἡμεῖς ὡς παρὰ τῶν ἐν πείρᾳ γεγονότων ἠκούσαμεν καλῶντε, καὶ φαύ- λων ὁνείρων διάκρισιν. ἀρκείτω δὲ ἡμῖν πρὸς ἀρετὴν μεγάλην, τὸ μηδεμιᾶ ὅλως πείθε- σθαι φαντασίᾳ· οἱ γὰρ ὄνειροι ὡς ἐπιτοπλεῖ- στον, οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν, ἀλλ' ἐκδῶλα λο- γισμῶν. ἡ πάλιν, ὡς ἔφην, δαιμόνων ἐμ- παίγματα. ὁπότε καὶ ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀ-

γαθότητος καταπεμφθῇ ἡμῖν δράμα πάπο-
τε, καὶ μὴ αὐτὸ καταδεξώμεθα, οὐκ ἂν ἡ-
μῖν ὁ πολυπόθητος Κύριος Ἰησοῦς ὀργισθῇ
διὰ τοῦτο. οἶδε γὰρ ὅτι διὰ τοὺς δόλους τῶν
δαιμόνων ἐπὶ τοῦτο ἐρχόμεθα. ἡ μὲν γὰρ
προειρημένη διάκρισις ἀκριβής ἐστι. συμ-
βαίνει δὲ ἐκ συναρπαγῆς τινος ἀνεπαισθήτως
ῥυπωθεῖσαν τὴν ψυχὴν, οὐπερ ἐκτὸς οὐδεὶς,
ὡς οἶμαι, εὐρίσκεται, ἀπολέσαι τὸ ἴχνος τῆς
ἀκριβοῦς διαγνώσεως, καὶ πιστεῦσαι ὡς κα-
λοῖς τοῖς μὴ καλοῖς.

λθ'. Ἦτω πρὸς ὑπόδειγμα ἡμῖν τοῦ πράγμα-
τος, δοῦλος ὑπὸ δεσπότης νύκτωρ καὶ μετὰ
πολλὴν ἀποδημίαν, πρὸ τῶν περιβόλων τῆς
οἰκίας καλούμενος, καὶ ἀκριβῶς μὴ γνωρί-
ζων, ὥτινι τὴν ἀνοιξίν τῶν θυρῶν διόλου ὁ
οἰκέτης ἤρνησατο. ἐδεδίει γὰρ μὴ ἡ ὁμοί-
της αὐτὸν τῆς φωνῆς συναρπάσασα, προδό-
την παρασκευάσῃ γενέσθαι, ὧν περ παρ' αὐ-
τοῦ πεπίστευτο πραγμάτων. ὥτινι οὐ μόνον
οὐκ ὠργίσθη, ἡμέρας γινομένης, ὁ Κύ-
ριος αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἐπαίνων ἡ-
ξίωσεν, ὅτι καὶ τὴν τοῦ δεσπότης φωνὴν
πλάνην εἶναι ἐνόμισε, μῆτι θέλων τῶν αὐ-
τοῦ ἀπολέσαι πραγμάτων.

μ'. Ὅτι μὲν ὁ νοῦς ὅταν ἄρξῃται πυκνῶς
ὑπὸ τοῦ Θεοῦ φωτὸς ἐνεργεῖσθαι διαφανῆς
τις ὁλος γίνεται, ὥστε τὸ ἑαυτοῦ φῶς αὐ-
τὸν πλουσίως ὁρᾶν, οὐδεὶ ἀμφιβάλλειν. τοῦ-
το γὰρ ὁλος γίνεται, ὅταν ἡ δύναμις τῆς
ψυχῆς κατακυριεύτῃ τῶν παθῶν. ὅτι δὲ πᾶν
τὸ ἐν σχήματι αὐτῷ φαινόμενον, εἴτε ὡς
φῶς, εἴτε ὡς πῦρ, ἐκ τῆς τοῦ ἐχθροῦ κα-
κοτεχνίας γίνεται, ὁ θεσπέσιος ἡμᾶς Παῦ-
λος διδάσκει σαφῶς, εἰς ἄγγελον φωτὸς λέ-
γων αὐτὸν μετασχηματίζεσθαι. οὐδεὶ οὖν
ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι τινά, τὸν ἀσκητικὸν
μετιέναι βίον, ἵνα μὴ ὁ σατανᾶς ἐτοιμὴν
εὕρη τὴν ψυχὴν ἐντεῦθεν εἰς συναρπαγὴν.
ἀλλ' ἵνα φθάσωμεν μόνον ἐν πάσῃ αἰσθή-
σει καὶ πληροφορίᾳ τῆς καρδίας ἀγαπῇται
τὸν Θεόν. ὅπερ ἐστὶν ἐν ὅλῃ ψυχῇ, καὶ ἐν
ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ. ὁ γὰρ
εἰς τοῦτο ὑπὸ τῆς χάριτος ἐνεργούμενος τοῦ
Θεοῦ, ἀποδημεῖ τοῦ κόσμου, καὶ ἐν τῷ κό-
σμῳ παρῇ,

μα'. Ἡ ὑπακοή, πρῶτον μὲν ἐν πάσαις ταῖς
εἰσαγωγαῖς ἀρεταῖς, ὑπάρχειν ἐγνωσται κα-
λόν, ἀθετεῖ γὰρ τέος τὴν οἴησιν. τίκει δὲ
ἡμῖν τὴν ταπεινοφροσύνην. ὅθεν εἰσόδος καὶ
θύρα γίνεται, τοῖς αὐτῆς ἀντεχομένοις ἡδέ-
ως, τῆς εἰς Χριστὸν ἀγάπης. ταύτην ἀθετή-

σας Ἀδάμ εἰς τὸν βύθιον ἀπωλίσθησε Τάρ-
ταρον ταύτης ἐρασθεὶς ὁ Κύριος τῷ τῆς
οἰκονομίας λόγῳ, ἄχρι σταυροῦ καὶ θανάτου
ὑπήκουσε τῷ ἑαυτοῦ Πατρί· καὶ ταῦτα ἐν
οὐδενὶ ὧν ἤττων τῆς αὐτοῦ μεγαλωσύνης,
ἵνα τὸ τῆς ἀνθρωπείας παρακοῆς ἐγκλημα
διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐκλύσεως ὑπακοῆς, εἰς τὴν
μακαρίαν καὶ διαιωνίζουσαν τοὺς ἐν ὑπα-
κοῇ ζήσαντας ἐπαναγάγῃ ζωὴν. πρῶτον
οὖν τούτου ἐπιμελεῖσθαι δεῖ τοὺς πρὸς τὴν
οἴησιν τοῦ διαβόλου ἀναδεχομένους τὴν πά-
λην. δείξει γὰρ ἡμῖν αὕτη προτοῦσα, πάσας
ἀπλανῶς τὰς τρίβους τῶν ἀρετῶν.

Ἡ ἐγκράτεια κοινόν ἐστι πασῶν τῶν
ἀρετῶν ἐπώνυμον. δεῖ οὖν τὸν ἀγωνιζόμε-
νον πάντα ἐγκρατεῦσθαι. ὡς περ γὰρ ἀν-
θρώπου οἶον δῆποτε τῶν λεπτοτάτων ἀφαι-
ρεθὲν μελῶν, τὸ πᾶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ
βραχὺ ἢ τὸ λειπόμενον, τοῦ σχήματος
ἄμορφον ἀπεργάζεται· οὕτω καὶ μιᾶς πα-
ραμελῶν ἀρετῆς, ὅλην ὡς οὐκ οἶδε τὴν τῆς
ἐγκρατείας ἀφανίζει εὐπρέπειαν· χρή οὖν μὴ
μόνον τὰς σωματικὰς φιλοπονεῖν ἀρετάς,
ἀλλὰ καὶ τὰς τὸν ἑνδὸν ἡμῶν ἀνθρώπον κα-
θαιρεῖν δυναμένας. ποῖον γὰρ ὄφελος ἐσται,
τῷ τὸ σῶμα παρθένον τηρήσαντι, εἰ τὴν
ψυχὴν ὑπὸ τῆς παρακοῆς μοιχεύεται
δαίμονος; ἢ πῶς στεφανώθησεται ὁ γα-
στριμαργίας μὲν, καὶ πάσης σωματικῆς ἐπι-
θυμίας φεισάμενος, οἰήσεως δὲ καὶ φιλοδο-
ξίας μὴ ἐπιμελησάμενος; μήτε βραχείας
ἀνεχόμενος θλίψεως, τῆς, τὸ φῶς τῆς δι-
καιοσύνης, μελλούσης ἀντισταθμίζειν πλά-
στιγος, τοῖς τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης ἐν
Πνεύματι διαπραξαμένοις ταπεινώσεως;

Πάσας μὲν τὰς ἀλόγους ἐπιθυμίας οὕτω
δεῖ μισεῖν τοὺς ἀγωνιζομένους, ὥστε εἰς
ἕξιν τὸ πρὸς αὐτάς μῖσος κτήσασθαι. τὴν
δὲ ἐπὶ τῶν βρωμάτων ἐγκράτειαν οὕτως
ἐχρῆν διατηρεῖν, ἵνα μὴ εἰς βδέλυξιν τινος
αὐτῶν ἔλθῃ τίς ποτε. τοῦτο γὰρ καὶ ἐπικα-
τάρατον ἐστὶ, καὶ δαιμονιώδες ὅλον. οὐ γὰρ
ὡς φαύλων αὐτῶν μὴ γένοιτο· ἀπεχόμεθα.
ἀλλ' ἵνα τῶν πολλῶν τροφῶν ἑαυτοὺς ἀφι-
στῶντες, τὰ φλεγμαίνοντα μέλη τῆς σαρ-
κὸς συμμέτρως κολάζωμεν. λοιπὸν δὲ, ἵνα
καὶ τὸ ἡμῶν περίσσευμα εἰς οἰκονομίαν ἀρ-
κοῦσαν τοῖς πτωχεύουσι γένηται. ὅπερ ἐστὶν
ἀγάπης εἰλικρινοῦς γνώρισμα.

Τὸ ἀπὸ πάντων τῶν παρατιθεμένων, ἢ
χιρνωμένων ἐσθίειν, καὶ πίνειν εὐχαριστοῦν-
τας τῷ Θεῷ, οὐδαμῶς τῷ κανόνι τῆς γνῶ-

σεως μάχεται· πάντα γὰρ καλὰ λίαν. τὸ δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἡδέων ἡδέως ἀπέχεσθαι, καὶ διακριτικώτερον ὑπάρχει καὶ γνωστικώτερον. οὐκ ἂν δὲ τῶν παρόντων ἡδέων ἡδέως καταφρονήσωμεν, εἰμὴ τῆς τοῦ Θεοῦ γλυκύτητος ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ γευσώμεθα.

Ὁν τρόπον ὑπὸ πλήθους βρωμάτων βαρυνόμενον τὸ σῶμα, δειλὸν τινα καὶ δυσκίνητον τὸν νοῦν ἀπεργάζεται, οὕτω καὶ ἑξατονοῦν ὑπὸ πολλῆς ἐγκρατείας, στυγνόν τε, καὶ ἀφιλόλογον τὸ θεωρητικὸν τῆς ψυχῆς ὑποτελεῖ μέρος. δεῖ οὖν πρὸς τὰς τοῦ σώματος κινήσεις, καὶ τὰς τροφὰς εὐτρεπίζεσθαι· ἵνα ὅτε μὲν ὑγιαίνει, κολάζεται πρεπόντως· ὅτε δὲ ἀσθενεῖ, πιαίνοιτο μετρίως. οὐ γὰρ ἀτονεῖν δεῖ τῷ σῶματι τὸν ἀγωνιζόμενον, ἀλλ' ὅσον ἀρκεῖν πρὸς τὸν ἀγῶνα δύνασθαι, ἵνα καὶ τοῖς πόνοις τοῦ σώματος, καὶ ἡ ψυχὴ πρεπόντως καθαίροιτο.

Ὅταν ἡ κενοδοξία μεγάλως φλεγμαίνῃ καθ' ἡμῶν, τὴν ἀδελφῶν τινων ἐπιδημίαν, ἢ οἷον δῆποτε ξένον εἰς πρόφασιν τῆς οἰκείας κακίας εὐρίσκουσα, καλὸν τότε τὸ σύμμετρον ἐπιτρέπειν σχολὴν τῇ συνήθει διαίτη· καὶ γὰρ τὸν δαίμονα ἄπρακτον, καὶ μᾶλλον πενθοῦντα τὴν ἐπιχείρησιν ἀποπεμψόμεθα. καὶ τὸν θεσμὸν τῆς ἀγάπης ἐγκρίτως πληρώσωμεν, καὶ τὸ μυστήριον τῆς ἐγκρατείας ἀνεπίδεικτον διὰ τῆς συγκαταβάσεως φυλάξομεν.

Ἡ νηστεία ἔχει μὲν καθ' ἑαυτὴν καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν Θεόν· ἐργαλεῖον γὰρ ἐστίν, ὥς περ εἰς σωφροσύνην ῥυθμιζόν τοὺς θέλοντας. οὐδεὶς οὖν ἐπ' αὐτῇ μέγα φρονεῖν τοὺς τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστάς, ἐκδέχεσθαι δὲ μόνον ἐν πίστει Θεοῦ τὸ πέρας ἡμῶν τοῦ σκοποῦ. οὔτε γὰρ οἱ τῶν οἴων δῆποτε τεχνῶν ἐπιστήμονες τὸ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀποτέλεσμα ἐκ τῶν ἐργαλείων καυχῶνται ποτε. ἀλλὰ περιμένει τούτων ἕκαστος τὸ εἶδος τοῦ ἐγχειρήματος, ἵνα ἐξ ἐκείνου τὸ ἀκριβὲς τῆς τέχνης ἐνδείξηται.

Ὁν τρόπον ἡ γῆ συμμέτρως ἀρδευομένη, καθαρὸν τὸ καταβαλλόμενον εἰς αὐτὴν σπέρμα μετὰ πλείστης προσθήκης ἀνήσιν, ὑπὸ πολλῶν δὲ μεθυσκομένη ἔμβρων, ἀκάνθας καὶ τριβόλους φέρει μόνον· οὕτω καὶ ἡ γῆ τῆς καρδίας ἐὰν μὲν συμμέτρῳ οἴῳ χρώμεθα, καθαρὰ τὰ φυσικὰ αὐτῆς ἀναδίδωσι σπέρματα· καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου δὲ Πνεύματος εἰς αὐτὴν ἐπισπειρόμενα, εὐθάλῃ λίαν

ἀναφέρει, καὶ πολύκαρπα. ἐὰν δὲ διάβροχος ὑπὸ τῆς πολυποσίας γίνεται, ἀκάνθας ὄντως φέρει τοὺς ἅπαντας αὐτῆς λογισμούς, καὶ τριβόλους.

Ὅταν ὁ νοῦς ἡμῶν τῷ τῆς πολυποσίας ἐννήχηται κύματι, οὐ μόνον τοῖς ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τῷ ὕπνῳ σχηματιζομένοις ἐμπαθῶς εἰδῶλοις ἐνορᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ ὄψεις τινὰς ἀναπλάττων εὐπρεπεῖς, ταῖς ἑαυτοῦ φαντασίαις ὡς ἐρρωμέναις τισὶ κέχρηται διαπύρως· θερμαινομένων γὰρ τῶν συνουσιαστικῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς τοῦ οἴνου ζέσεως, ἀνάγκη πᾶσα παριστᾶν ἑαυτῷ τὸν νοῦν, σκιὰν τοῦ πάθους ἐνήδονον. ἐχρῆν οὖν τῇ συμμετρίᾳ ἡμᾶς κεχρημένους, τὴν ἐκ τοῦ πλεονάζοντος διαφυγεῖν βλάβην· ὅτε γὰρ οὐκ ἔχει τὴν ὑποσύρουσαν αὐτὸν ὁ νοῦς ἡδονὴν πρὸς τὴν ζωγραφίαν τῆς ἀμαρτίας ἀφάνταστος ὅλος διαμένει, καὶ τὸ κρεῖττον ἀθήλυτος.

Πάντα τὰ κατασκευαστὰ πόματα, ἃ δὴ προπόματα καλοῦσιν οἱ ταύτης τεχνῖται τῆς ἐπινοίας, ὡς ἔοικε διὰ τὸ ὀδηγεῖν εἰς γαστέρα τὸ πλῆθος τῶν βρωμάτων, οὐδεὶς μεταδιώκειν τοὺς θέλοντας τὰ οἰδαίνοντα κολάζειν μέρη τοῦ σώματος· οὐ γὰρ μόνον αὐτῶν ἡ ποιότης ἐπιβλαβὴς τοῖς ἀγωνιζομένοις σώμασι γίνεται, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ παράλογος αὐτῶν σύγκρασις, πλήττει λίαν τὴν * θεόφορον συνείδησιν· τί γὰρ ἄρα τὸ λείπον τῇ τοῦ οἴνου φύσει, ἵνα διαφόρων ἡδυσμάτων ἐπιμιξία, ἡ τούτου στερότης θηλύνοιτο;

Ὁ Κύριος ἡμῶν, καὶ ταύτης τῆς ἱερᾶς πολιτείας Διδάσκαλος, Ἰησοῦς Χριστός, ὁξος ἐν τῷ πάθει παρὰ τῶν ὑπουργούντων τοῖς διαβολικοῖς ἐπιτάγμασι πεπότισται, ἵνα ὑπογραμμὸν ἡμῖν, (ἐμοὶ δοκεῖ) ἐναργῆ καταλίπη τῆς τῶν ἱερῶν ἀγώνων διαθέσεως· οὐδεὶς γὰρ σῆσι τοῖς ἡδύνουσι κεχρησθαι βρώμασιν ἢ πόμασι τοὺς ἀγωνιζομένους κατὰ τῆς ἀμαρτίας· ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ πικροῦ τῆς μάχης μετὰ καρτερίας ἀνέχεσθαι· προστεθείτω δὲ καὶ ὕσσωπον τῷ σπόγγῳ * τῆς ὕβρεως, ὅπως ἂν τελείως ἐμφέροιτο τῷ ὑποδείγματι τὸ σχῆμα τῆς ἡμῶν καθάρσεως· τὸ μὲν γὰρ ὀριμύ, τῶν ἀγώνων ἴδιον· τὸ δὲ καθαρτικόν, πάντως τῆς τελειώσεως.

Τῷ λουτρῷ παραβάλλειν, οὐκ ἂν τις ἀμαρτωλὸν ἢ παράλογον ἀποφῇνοιτο· τὸ δὲ δι' ἐγκράτειαν καὶ τούτου ἀπέχεσθαι, καὶ ἀνδρεῖον λέγω, καὶ σωφρονέστατον· οὔτε γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκθηλύνει ἢ ἐνήδονος

μθ'.

ν.

ἐν ἄλλ
θεοφό-
ρον

νά.

ἐν ἄλλ
βρώσε-
ως

νβ'.

ἐκείνη ὑγρασία, οὔτε μὴν εἰς ὑπόμνησιν τῆς γυμνότητος τοῦ Ἀδάμ τῆς ἀδόξου ἐρχόμεθα· ἵνα καὶ τῶν ἐκείνου φύλλων εἰς τὸ σκεπάζειν τὴν δευτέραν τῆς αἰσχύνης φροντίζωμεν πρόφασιν· οἷ γε μάλιστα ἀπὸ τῆς τοῦ βίου πρὸ βραχείας ἐκπηδήσαντες ἐξωλείας, ἀγνεία τοῦ ἑαυτῶν σώματος τῷ κάλλει τῆς σωφροσύνης ἐνωθῆναι ὀφειλομεν.

γγ'. Ἰατρὸν μετακαλεῖσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῶν νόσων, οὐδὲν τὸ καλὸν· ἐπειδὴ γὰρ ἐμελεν ὑπὸ τῆς ἀνθρωπείου πείρας ποτὲ συλλέγεσθαι ἢ τέχνη, διὰ τοῦτο καὶ προὔπηρχε τὰ φάρμακα· πλὴν οὐκ ἔχρην εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλπίδα ἔχειν τῆς ἰάσεως, ἀλλ' εἰς τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν σωτῆρα καὶ ἱατρὸν, Ἰησοῦν Χριστόν· ταῦτα δὲ λέγω τοῖς ἐν Κοινοβίοις ἢ ἐν Πόλεσι, τῆς ἐγκρατείας τὸν σκοπὸν κατορθοῦσι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἐκ τῶν συμβαινουσῶν αὐτοῖς περιστάσεων, ἄπαυστον ἔχειν διὰ τῆς ἀγάπης τὴν ἐνέργειαν τῆς πίστεως. ἄλλως τε, καὶ διὰ τὸ μὴ εἰς κενοδοξίαν αὐτοὺς καὶ πειρασμὸν ἐμπίπτειν τοῦ διαβόλου, ἐξ ὧν τινες αὐτῶν, ἱατρῶν μὴ χρήζειν ἐπὶ πολλῶν ἐπαγγέλλονται. εἰδὲ τις τὸν ἀναχωρητικὸν βίον ἐρημικωτέροις μεταξὺ δύο μόνον ἢ τριῶν ὁμοτρόπων ἀδελφῶν κατορθοῖ τόποις, μόνῳ τῷ Κυρίῳ, ἑαυτὸν τῷ ἰωμένῳ ἡμῶν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν, ἐν πίστει προσαγέτω, καὶ ὅποιοις ἂν περιπίπτῃ πάθει. ἔχει γὰρ τῶν νόσων ἱκανὴν μετὰ Κύριον τὴν ἐρημίαν παρήγορον. ὅθεν οὔτε τῆς ἐνεργείας ὁ τοιοῦτος πένεται ποτε τῆς πίστεως. ἐπειδὴ μάλιστα οὔτε που ἐνδείχασθαι τὴν ἐκ τῆς ὑπομονῆς εὐρίσκει ἀρετὴν· καλῶ τῷ τῆς ἐρημίας κεχρημένος παραπετάσματος· διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Κύριος κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.

νδ'. Ὅταν πρὸς τὰς συμβαινούσας ἡμῖν σωματικὰς ἀνωμαλίας λίαν ἀπεχθανώμεθα, εἰδέναι δεῖ ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐτι δεδούλωται ταῖς ἐπιθυμίαις τοῦ σώματος· διὸ καὶ τὰς ὑλώδεις ποθοῦσα εὐπραγίας, οὔτε ἀναχωρῆσαι τῶν καλῶν τοῦ βίου βούλεται, ἀλλὰ καὶ ἀσχολίαν μεγάλην ἡγεῖται, τὸ μὴ δύνασθαι διὰ τὰς νόστους κεχρηθῆναι τοῖς τοῦ βίου ὠραίοις· ἐάν δὲ εὐχαρίστως τὰς ἐκ τῆς νόσου προσδέχεται ἀνίας, οὐ μακρὰν οὔσα τῶν τῆς ἀπαθείας ὁρῶν γνωρίζεται· ὅθεν καὶ τὸν θάνατον ὡς πρόφασιν ὄντα μᾶλλον ζωῆς ἀληθινης, τότε μετὰ χαρᾶς ἀπεκδέχεται.

νε'. Οὐ καὶ ἐπιθυμήσῃ ἡ ψυχὴ χωρισθῆναι

τοῦ σώματος, εἰμὴ ἄποιος αὐτῇ ἡ πρὸς τὸν ἀέρα τοῦτον διάθεσις γένηται. πᾶσαι γὰρ αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος τῇ πίστει ἀντίκεινται· ἐπειδὴ αἱ μὲν, τῶν παρόντων μόνον γίνονται· ἡ δὲ, τὴν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπαγγέλεται πολυτέλειαν. πρᾶσθαι οὖν τὸν ἀγωνιζόμενον, μὴ περὶ δένδρων τινῶν εὐκλόνων, ἢ συσκίων, ἢ πηγῶν καλλιρρόων, ἢ λειμῶνων ποικίλων καὶ εὐανθῶν, ἢ οἰκῶν εὐπρεπῶν, ἢ καὶ συγγενικῶν διατριβῶν ἐνθυμεῖσθαι πώποτε· μήτε δὲ τῶν πανηγυρικῶν, εἰ τύχοι, μεμνησθαι φιλοτιμιῶν· ἀλλὰ κεχρηθῆναι μὲν τοῖς ἀναγκαίοις εὐχαρίστως, ὁδὸν δὲ τινα ξένην ἡγεῖσθαι τὸν βίον, πάσης σαρκικῆς διαθέσεως ἔρημον. οὕτω γὰρ ἂν μόνον στενώσαντες ἡμῶν τὴν διάνοιαν, εἰς τὸ ἱχνος αὐτὴν ὅλην τῆς αἰωνίου ἐπιτρέψωμεν ὁδοῦ.

νς'. Ὅτι ἡ βλέψις, καὶ ἡ γεῦσις καὶ αἱ λοιπαὶ αἰσθήσεις διαφοροῦσι τὴν μνήμην τῆς καρδίας ὅταν αὐταῖς ὑπὲρ τὸ μέτρον κεχρημέθα, πρώτη Εὐα ἡμῖν ὁμιλεῖ τὸ τοιοῦτον. ἕως μὲν γὰρ ὅτε οὐκ ἐπέιδεν ἐκείνη εἰς τὸ δένδρον, τῆς παραγγελίας ἡδέως, ἐμέμνητο τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς προστάγματος· διὸ καὶ ταῖς πτέρυξιν ἐτι τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ ἐσχέπετο ἔρωτος· ἐντεῦθεν τὴν αὐτῆς ἀγνοοῦσα γυμνότητά· ἐπειδὴ δὲ εἶδε τὸ ξύλον ἡδέως, καὶ μετὰ πολλῆς αὐτοῦ τῆς ἐπιθυμίας ἔψατο, καὶ λοιπὸν τοῦ ἐξ αὐτοῦ καρποῦ μετὰ ἐνεργοῦς τινος ἐγεύσατο ἡδονῆς, εὐθὺς μὲν διηδύνθη πρὸς σωματικὴν συμπλοκήν, ὡς γυμνὴ τῷ πάθει συνατθεῖσα, ὅλην δὲ αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τὴν τῶν παρόντων ἀπόλαυσιν δέδωκε, μίξασα διὰ τὸ τοῦ καρποῦ ἡδυφανὲς τῷ ἑαυτῆς, καὶ τῷ τοῦ Ἀδάμ πταίσματι. ὅθεν δυσχερῶς λοιπὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς μεμνησθαι τοῦ Θεοῦ δύναται, ἢ τῶν αὐτοῦ ἐντολῶν· ἡμεῖς οὖν εἰς τὸ βάθος αἰετῆς καρδίας ἡμῶν μὴ ἀφορῶντες μετὰ μνήμης ἀπαύστου τοῦ Θεοῦ, ὡς πηροὶ τὰς ὀφείας, τῷ φιλαπατεῶνι τούτῳ ἐνδιόγωμεν βίῳ· φιλοσοφίας γὰρ ὄντως πνευματικῆς ἰδίον, ἄπτερον αἰετῶν τὸν ἔρωτα διαφυλάττειν τῶν ὀψεων. τοῦτο δὲ καὶ ὁ πολυπειρότατος Ἰωβ διδάσκει ἡμᾶς λέγων, εἰδὲ καὶ τῷ ὀφθαλμῷ μου ἐπηκολούθησεν ἡ καρδία μου· ὄντως ἀκροτάτης ἐγκρατείας ὑπάρχει ἡ ὑπόθεσις γνώρισμα.

νζ'. Ὁ ἐνδὴμῶν αἰετῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, ἐκδημεῖ πάντων τῶν τοῦ βίου ὠραίων. πνεύ-

ματι γὰρ περιπατῶν τὰς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίας εἰδέναι οὐ δύναται· ἐπειδὴ λοιπὸν ἐν τῷ φρουρίῳ τῶν ἀρετῶν τοὺς περιπάτους ὁ τοιοῦτος ποιεῖται, αὐτὰς ὡς περ τὰς ἀρετὰς πυλωροὺς ἔχων, τοῦ τῆς ἀγνείας πολίσματος. διὸ καὶ ἀπρακτοὶ λοιπὸν αἱ τῶν δαιμόνων τότε ἐπ' αὐτῷ γίνονται μηχαναί. καὶ ἄχρι τῶν θυρίδων τῆς φύσεως τὰ τοῦ πανοδήμου ἔρωτος καταφθάσῃ πως βέλῃ.

νη΄.

Ὅταν μὴκέτι τῶν τῆς γῆς ὠραίων ἀρξῇται ἡμῶν ἐπιθυμεῖν ἡ ψυχὴ, τότε ἀκηδιστῆς τις ὡς τὰ πολλὰ νοὺς αὐτῇ ὑπεισέρχεται, μήτε τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου συγχωρῶν ἡδέως ὑπηρετεῖν, μήτε μὴν τρανήν ἐπιθυμίαν τῶν μελλόντων αὐτῇ καταλιμπάνων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ὑπερβαλλόντως ἐξαχρειῶν ζώῃν, ὡς οὐκ ἔχουσιν ἔργον ἀρετῆς ἄξιον. καὶ αὐτὴν δὲ τὴν γνώσιν ἐξουθενῶν, ὡς καὶ ἄλλοις ἤδη πολλοῖς παρασχεθεῖσαν, ἡ μὴδέντι τέλειον ἐπαγγελλομένην ἡμῖν. τοῦτο δὲ τὸ χλιαρὸν καὶ νωθροποιὸν ἐκφευξόμεθα πάθος, εἴγε εἰς στενοὺς ἄγαν ὅρους ἐπιστήσομεν ἡμῶν τὴν διάνοιαν, πρὸς μόνην τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἀφορῶντες· οὕτω γὰρ ἂν μόνον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁ νοὺς ἐπαναδραμῶν θέρμην, τῆς διαφορήσεως ἐκείνης ἀναχωρῆσαι τῆς ἀλόγου δυνήσεται.

νο΄.

Ἀπαιτεῖ ἡμᾶς πάντως ὁ νοὺς, ὅταν αὐτοῦ πάσας τὰς διεξόδους τῇ μνήμῃ ἀποφράξωμεν τοῦ Θεοῦ, ἔργον ὀφείλον αὐτοῦ πληροφορεῖν τὴν ἐντρέχειαν. δεῖν οὖν αὐτῷ διδόναι, τὸ Κύριε Ἰησοῦ μόνον, εἰς ὁλόκληρον πραγματείαν τοῦ σκοποῦ. οὐδεὶς γάρ φησιν λέγει Κύριον Ἰησοῦν, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. ἀλλ' οὕτω στενωὺς τὸ ῥητὸν διαπαντὸς ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ταμείοις θεωρεῖται, ἵνα μὴ εἰς φαντασίας ἐκτρέπεται. ὅσοι γὰρ τοῦτο τὸ ἅγιον καὶ ἐνδοξον ὄνομα ἐν τῷ βάθει μελετῶσιν ἀπαύστως τῆς καρδίας, οὗτοι καὶ τὸ φῶς αὐτῶν τοῦ νοῦ δύνανται ὄραν ποτε. στενὴ γὰρ * μερίμνη ὑπὸ τῆς διανοίας κρατούμενον, πάντα τὸν ἐπιπολάζοντα ῥύπον τῇ ψυχῇ, ἐν αἰσθήσει ἱκανῇ καταφλέγει. καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν φησὶ πῦρ καταναλίσκον τὴν μοχθηρίαν. θένει εἰς ἀγάπην λοιπὸν πολλὴν τὴν ψυχὴν τῆς αὐτοῦ δόξης προσκαλεῖται ὁ Κύριος. ἐγχρονίζον γὰρ τὸ ἐνδοξον ἐκεῖνο, καὶ πολυπόθητον ὄνομα διὰ τῆς μνήμης τοῦ νοῦ τῇ θερμῇ τῆς καρδίας, ἔξιν ἡμῖν πάντως ἐμποιεῖ τοῦ ἀγαπᾶν τὴν αὐτοῦ ἀγαθότητα,

ἐν ἄλλ
τῇ
μνήμῃ

μηδενὸς ἐντος λοιπὸν τοῦ ἐμποδίζοντος. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ μαργαρίτης ὁ πολύτιμος, ὅντινα πωλήσας τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ἅπασάν τις κτήσασθαι δύναται, καὶ ἔχει ἀνεκκλήτητον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ εὐρέσει χαράν.

Ἄλλη ἐστὶν ἡ εἰσαγωγὸς χαρὰ, καὶ ἄλλη ἡ τελειοποιός. ἡ μὲν γάρ, φαντασίας οὐχ ὑπάρχει ἄμοιρος, ἡ δὲ, ταπεινοφροσύνην ἔχει τὴν δύναμιν. μέσον δὲ τούτων ἐστὶ λύπη θεοφιλῆς, καὶ * ἀνάκλητον δάκρυον. ἐν γὰρ πληθεί ἐντως σοφίας, πλήθος γνώσεως, καὶ ὁ προστιθεὶς γνώσιν, προστίθῃσιν ἄλγημα. διὰ τοῦτο οὖν πρῶτον δεῖ τῇ εἰσαγωγῇ χαρὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας προσκληθῆναι τὴν ψυχὴν, ἐλεγχθῆναι δ' αὐτὴν καὶ δοκιμασθῆναι ὑπὸ τῆς ἀληθείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, περίτε ὧν ἐπραξε κακῶν, ἡ καὶ ἔτι πράττει μετεωρισμῶν. ἐν ἐλεγμοῖς γὰρ φησιν ὑπὲρ ἀνομίας ἐπαίδευσας ἄνθρωπον, καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἵνα τῆς θείας αὐτὴν ἐλέγξεως δοκιμασάσης, ὡς περ ἐνχωνευτηρίῳ, αὐτῷ τὴν ἐνέργειαν λάβῃ τῆς ἀφαντάστου χαρᾶς, ἐν θερμῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ.

Ξ΄.

ἐν ἄλλ
ἐνερ-
γόν

Ξα΄.

Ὅταν ὑπὸ ὀργῆς ἡ ψυχὴ ταραττήται, ἡ ὑπὸ κραυγῆς θολῶται, ἡ ὑπὸ χαλεπῆς δυσθυμίας ὀχλῇται, οὐ δύναται ὁ νοὺς ἐγκρατῆς, (καὶ ὅπως ἑαυτὸν βιάζοιτο) γενέσθαι τῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης. ἐσκοτισμένος γὰρ ὁλος ὑπὸ τῆς δεινότητος τῶν παθῶν ὧν, ἀλλότριος τῆς οἰκείας πάντως γίνεται αἰσθήσεως. διόπερ οὐκ ἔχει ποῦ ἡ ἐπιθυμία τὴν ἑαυτῆς ἐκπυῶσαι σφραγίδα, ἵνα φέρῃ ἄληστον ὁ νοὺς τὸ εἶδος τῆς μελέτης, σκληρᾶς τῆς μνήμης τῆς διανοίας, ἐκ τῆς τῶν παθῶν γινομένης ὁμότητος. εἰδὲ τούτων ἐκτὸς εἶναι, καὶ βραχὺ ὑπὸ τῆς λήθης ὑποκλαπῇ τὸ ποθούμενον, εὐθέως πάλιν ὁ νοὺς τῇ οἰκείᾳ ἐντρέχειᾳ χρησάμενος, θερμῶς ἐπιλαμβάνεται τοῦ πολυποθήτου ἐκείνου, καὶ σωτηρίου θηράματος· ἔχει γὰρ αὐτὴν τὴν χάριν τότε, καὶ συμμελετῶσαν τῇ ψυχῇ, καὶ συγκράζουσιν τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, καθὼς ἂν μήτηρ διδάσκη, καὶ πάλιν συμμελετᾷ τῷ ἑαυτῆς τέκνῳ τὸ, Πάτερ ὄνομα. ἄχρις οὖν εἰς ἕξιν ἀγάγῃ, τοῦ ἀντ' ἄλλης οἰας δηποτοῦν βρεφοπρεποῦς ὁμιλίας, τρανῶς τὸν Πατέρα, καὶ ὑπνοῖ, καλεῖν. διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα, καθ'

ὃ δεῖ. οὐκ οἶδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ Πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ἐπειδὴ γὰρ ἡμεῖς νηπιάζομεν πρὸς τὸ τῆς ἀρετῆς τέλειον, τῆς αὐτοῦ πάντως χρῆζομεν βοηθείας· ἵνα ὑπὸ τῆς αὐτοῦ ἀνεκλαλήτου γλυκύτητος, τῶν λογισμῶν ἡμῶν ἀπάντων συνεχομένων τε καὶ καθηδυνομένων, ἐξ ὅλης διαθέσεως πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν κινηθῶμεν μνήμην τε, καὶ ἀγάπην. διό περ ἐν αὐτῷ, ὡς αὐτὸς πάλιν ὁ θεοπέσιος Παῦλος λέγει, κράζομεν, ὅτε ὑπ' αὐτοῦ Θεὸν πατέρα ρυθμιζόμεθα καλεῖν ἀκαταπαύστως, ἀδδᾶ ὁ πατήρ.

ξβ'. Ὁ θυμὸς πλεόν τῶν ἄλλων παθῶν ταραττεῖν εἴωθε, καὶ συγχεῖν τὴν ψυχὴν, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ μέγιστα αὐτὴν ὠφελεῖ. ἡνίκα γὰρ κατὰ τῶν ἀσεβούντων, ἢ ὅπως δῆποτε ἀσελγαινόντων ἀταράχως, αὐτῷ ἵνα ἡ σωθῶσιν, ἡ καταισχυθῶσι, κεχρημέθα προσθήκην αὐτῇ προξενούμεν πραότητος. τῷ γὰρ σκοπῷ πάντως τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγαθότητος συντρέχομεν τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ θηλυδρώδες αὐτῆς, βαρέως ὀργισθέντες κατὰ τῆς ἀμαρτίας, ἀπαρρενοῦμεν πολλάκις· ὅτι δὲ καὶ αὐτῷ τῷ τῆς φθορᾶς πνεύματι ἐμβριμώμενοι, ὅταν ἐν πολλῇ ὤμεν ἀθυμία ἐπάνω τῆς τοῦ θανάτου φρονούμεν καυχήσεως, οὐ δεῖ ἀμφιβάλλειν. ὅπερ ἵνα διδάξῃ ἡμᾶς ὁ Κύριος, δις ἐν τῷ πνεύματι τῷ ᾧ ἐμβριμησάμενος καὶ ταραξας ἑαυτόν, καίτοιγε ἀταράχῳ βουλήσει πάντα ὅσα θέλει ποιῶν, οὕτω τὴν Λαζάρου ψυχὴν ἀπέδωκε τῷ σώματι· ὥστε μοι δοκεῖν εἰς ὅπλον μᾶλλον δικαιοσύνης τῇ φύσει ἡμῶν τὸν σώφρονα θυμὸν παρὰ τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς παρασχεθῆναι Θεοῦ. ὡς περ εἰ κατὰ τοῦ ὅφους ἐχρήσατο ἡ Εὐα, οὐκ ἂν ὑπ' ἐκείνης τῆς ἐμπαθοῦς ἐνηργεῖτο ἡδονῆς· ὥς τε μοι φαίνεσθαι, ὅτι ὁ διὰ ζήλον τῆς εὐσεβείας τῷ θυμῷ σωφρόνως κεχρημένος, δοκιμώτερος πάντως παρὰ τῇ τῶν ἀνταποδόσεων εὐρεθήσεται πλάστιγγι, τοῦ οὐδόλως διὰ δυσκινήσιαν νοῦ, εἰς θυμὸν κινουμένου. ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀγύμναστος τὸν τῶν ἀνθρωπίνων φρενῶν ἡνίοχον ἔχων φαίνεται. ὁ δὲ δὴ ἐπὶ τῶν ἵππων τῆς ἀρετῆς ἐναγώνιος γίνεσθαι, καὶ φέρεται ἐν μέσῳ τῶν δαιμονικῶν παρατάξεων, τὸ τῆς ἐγκρατείας ἀεὶ καταγυμνάζων ἐν φόβῳ Θεοῦ τέθριππον. ὅπερ ἄρμα Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἀναλήφει τοῦ θείου Ἡλιοῦ παρὰ τῇ γραφῇ εἰρημένον, εὐρίσκομεν· ἐπειδὴ πρῶτοις Ἰουδαίοις περὶ τῶν τεσσά-

ρων ἀρετῶν διαφόρως φαίνεται ὁμιλήσας ὁ Θεός· διόπερ ὅλως καὶ ἐπὶ ἄρματος πυρὸς ἀνελήφθη ὁ τοσοῦτος καὶ τηλικούτος τῆς σοφίας τρόφιμος, ὡς ἵπποις ταῖς οἰκείαις, ἐμοὶ δοκεῖ, ὁ σώφρων χρησάμενος ἀρεταῖς, ἐν τῷ ἀρπάξαντι αὐτὸν ἐν αὐρᾷ πυρὸς πνεύματι.

ξγ'. Ὁ γνώσεως μετασχὼν ἀγίας, καὶ γλυκύτητος Θεοῦ γευσάμενος, οὔτε δικάζειν ὀφείλει ποτέ, οὔτε δίκην ὅλως κινεῖν πρὸς τινος. καὶ αὐτὰ ἅπερ ἡμφιάσται ἀφέλῃται τις. ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου δικαιοσύνη, ἡττῆται πάντως τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ. μᾶλλον δὲ οὐδὲν ἔστι πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ ποῖα διαφορὰ μεταξὺ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ αἰῶνος τούτου ἀνθρώπων, εἰμὴ τὸ τούτων δίκαιον ἀτελὲς ὂν πρὸς τὴν ἐκείνων δικαιοσύνην φαίνεται. ὥστε τὸ μὲν, λέγεσθαι ἀνθρώπινον δίκαιον, τὸ δὲ, θείαν δικαιοσύνην. οὕτως οὖν ὁ μὲν Κύριος ἡμῶν, οὔτε λοιδορούμενος ἀντελοιδόρει, οὔτε πάσχων ἡπείλει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἐσθῆτος σιωπῶν ὑπέμεινε, καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας ὠδυνᾶτο. καὶ τὸ μείζον ὑπὲρ τῶν κακουργούντων τὸν πατέρα ἡξίου. οἱ δὲ τοῦ κόσμου ἄνθρωποι, οὐκ ἂν τοῦ δικάζεσθαι παύσωνται, εἰμὴ μετὰ προσθήκης ἐνίοτε τὰ τῶν ἐναγῶν ἀπολάβωσι πράγματα, ὅπταν μάλιστα πρὸ τοῦ χρέους τοὺς τόκους κομίζωνται, ὥστε αὐτῶν γίνεσθαι τὸ δίκαιον, ἀρχὴν πολλάκις ἀδικίας μεγάλης.

ξδ'. Οὐ δεῖ, φασίν, ἡκουσα τινῶν εὐλαβῶν λεγόντων, παραχωρεῖν τοῖς τυχοῦσι διαρπάζειν, ἅπερ πρὸς τὴν ἑαυτῶν διοίκησιν, ἢ πρὸς πενήτων ἀνάπαυσιν ἔχομεν· ἵνα μὴ ἀμαρτίας πρόξενoi τοῖς ἀδικοῦσιν ἡμᾶς δι' ὧν ἀνεξικακοῦμεν γινώμεθα, καὶ μάλιστα εἰ παρὰ χριστιανῶν τοῦτο πάσχομεν· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἕτερον ἐστίν, εἰ θέλειν τὰ ἑαυτοῦ ὑπὲρ ἑαυτὸν μετὰ ἀλόγου προφάσεως· εἰ γὰρ καταλιπὼν τὸ εὐχεσθαι, καὶ προσέχειν τῇ ἑμαυτοῦ καρδίᾳ, δίκας ἀγορεύειν πρὸς τοὺς θέλοντάς με ἐπηρεάζειν κατὰ μικρὸν ἄρξομαι, καὶ δικαστηρίων παρεδρεύειν προαυλίοις, δῆλον ὅτι τὰ ἐκδικούμενα, κρείττονα τῆς ἑμαυτοῦ ἡγοῦμαι σωτηρίας, ἵνα μὴ εἰπω, καὶ αὐτοῦ τοῦ σωτηρίου ἐντάλματος· πῶς γὰρ ὅλως τῷ εὐαγγελικῷ ἀκολουθήσω προσταγμάτι, τῷ κελεύοντί μοι, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵροντος τὰ πᾶ μὴ ἀπαίτει; εἰ μὴ μετὰ χαρᾶς ὑπομείνω κατὰ τὸ Ἀποστολικόν

λόγιον τὴν τῶν προσόντων μοι διαρπαγὴν πραγμάτων· ὁπότε οὔτε δικασάμενός τις καὶ ἀπολαβὼν ὅσαπερ ἐδιάσθη, τῆς ἀμαρτίας τὸν πλεονέκτην ἐλευθεροῖ· ἐπειδὴ τὰ φθαρτὰ δικαστήρια τὸ ἄφθαρτον τοῦ Θεοῦ κριτήριον ὀρίζειν οὐ δύνανται· τούτους γὰρ πάντως τοὺς νόμους, ὁ αἴτιος πληροφορεῖ, παρ' οἷς καὶ ὑπὲρ τῆς αἰτίας ἀπολογεῖσθαι αὐτὸν συμβαίνει· ὥστε καλὸν τὸ, τὴν τῶν θελόντων ἡμᾶς ἀδικεῖν, φέρειν βίαν, καὶ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν, ἵνα διὰ μετανοίας, οὐ μὴν διὰ τῆς ἀνταποδόσεως, ὧν ἀφ' ἡμῶν ἔρπασαν, ἀπολυθῶσι τοῦ τῆς πλεονεξίας ἐγκλήματος· τοῦτο γὰρ θέλει ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ἵνα αὐτὸν τὸν πλεονέκτην, οὐχὶ τὸ πλεονεκτῆν, ἀπολάβωμεν ποτὲ τῆς ἀμαρτίας, διὰ τῆς μετανοίας, ἐλεύθερον.

Ξε'. Λίαν ἀρμόδιον καὶ διὰ πάντων ἐπωφελές, τὸ ἐπιγινόντας ἡμᾶς τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας, εὐθέως ἅπαντα τὰ προσόντα ἡμῖν διαπωλεῖν, καὶ τὰ ἀπὸ τούτων χρήματα διοικεῖν, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, καὶ μὴ προφάσει τοῦ θέλαιν ἐντολὰς ποιεῖν διαπαντός, παρακούειν τοῦ σωτηρίου κελεύσματος· ἔσται γὰρ ἡμῖν ἐκ τούτου, πρῶτον μὲν, ἡ καλὴ ἀμεριμνία, καὶ ἡ ἐντεῦθεν λοιπὸν ἀνεπιβούλυτος πενία, ἥτις πάσης ἀδικίας καὶ πάσης δίκης ἐπάνω φρονεῖ, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἡμᾶς μηκέτι, τὴν τὸ πῦρ τῶν πλεονεκτῶν ἀνάπτουσιν ὕλην· περιθάλλει δὲ ἡμᾶς πλέον τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἡ ταπεινοφροσύνη, καὶ εἰς τοὺς οἰκείους ὡς γυμνοὺς ὑπάρχοντας ἀναπαύσει κόλπους· οἷον μήτηρ τὸ ἑαυτῆς παιδίον εἰς τὰς οἰκείας προσλαμβανομένη καταθάλλει ἀγκάλας, ὅταν διὰ τὴν νηπιώδη ἀπλότητα τὴν ἑαυτοῦ ἐκδυσάμενον πόρρωπου ἀπορρίψῃ ἐσθῆτα· τῇ γυμνότητι μᾶλλον διὰ πολλὴν ἀκακίαν, ἢ τῇ ποικιλίᾳ τῆς ἐσθῆτος τερπόμενον· φυλάσσω γάρ φησι, τὰ νήπια ὁ Κύριος, ἐταπεινώθην, καὶ ἔσωσέ με.

Ξς'. Καθὼ ἔχομεν, πάντως ὁ Κύριος ἡμᾶς ἀπαιτήσῃ τὸν λόγον τῆς ἐλεημοσύνης, οὐ καθὼ οὐκ ἔχομεν· ἐὰν οὖν ὅπερ εἶχον δοῦναι εἰς πολλοὺς χρόνους, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ δαπανήσω διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, χρηστῶ διαπύρῳ κελεύσματι, περὶ τίνος ἔτι ὁ μὴδὲν ἔχων ἐγκληθῆσομαι; ἀλλ' ἐρεῖ τις· πόθεν οὖν ἐλεηθῆσονται τοῦ λοιποῦ, οἱ ἐκ τῶν ἡμετέρων μετρίως ἐθισθέντες κατ' ὀλίγον διοικεῖσθαι πένητες; μανθανέτω δὲ ὁ τοιοῦτος μὴ προφάσει τῆς ἰδίας φιλοχρηματίας ὀνειδίζειν

τῷ Θεῷ· οὐχ ὑστερήσει γὰρ ὁ Θεὸς τὸ οἰκεῖον οἶκο· ὁμῶν ὡς ἀπ' ἀρχῆς κτίσμα· οὔτε γὰρ πρὶν οὗτος, ἢ ἐκεῖνος πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην ἐξηγείροντο ἑστεροῦντο τροφῆς, ἢ σκεπασμάτων οἱ πτωχοί. καλὸν οὖν τὸ, παρ' αὐτὴν τὴν ἐπίγνωσιν, μετὰ χρηστῆς διακονίας, ἀπορρίψαι τὸ ἐκ τοῦ πλοῦτου ἀλόγιστον φρόνημά τε, καὶ καύχημα, τὰς οἰκείας ἐπιθυμίας μισήσαντα, ὅπερ ἐστὶ μισῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· ἵνα μηκέτι χαίροντες ἐπὶ τῇ τῶν χρημάτων διασπορᾷ, ἐξουδενώσωμεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν σφόδρα, ὡς μὴδὲν τῶν καλῶν ἐξεργαζόμενοι· ἕως μὲν γάρπου χρημάτων εὐποροῦμεν, χαίρομεν μεγάλως, (εἴπερ ἐστὶν εἰς ἡμᾶς ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἐνέργεια) ἐπὶ τῷ τούτων διασκορπισμῷ, ὡς ἱλαρῶς ὑπηρετούμενοι τῷ θείῳ κελεύσματι· ἐπειδὴ δὲ πάντα ἐξαντλήσωμεν, λύπη ἡμῖν ἀπειρος, καὶ ταπεινώσις ἐπεισέρχεται, ὡς μὴδὲν δικαιοσύνης ἄξιον διαπραττομένοις· ὅθεν λοιπὸν ἐφ' ἑαυτὴν ἐπιστρέφει ἡ ψυχὴ ἐν πολλῇ ταπεινώσει· ἔν' ὅπερ οὐκ ἔχει κτᾶσθαι καθ' ἡμέραν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης, τοῦτο ἐκ τῆς ἐπιπόνου εὐχῆς, καὶ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης ἑαυτῇ περιποιῆται· πτωχὸς γὰρ φησι, καὶ πένης αἰνέσουσι τὸ ὄνομά σου, Κύριε· οὔτε δὲ τὸ τῆς θεολογίας χάρισμα ἐτοιμάζεται τινι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, εἰ μὴ τις ἐτοιμάσῃ ἑαυτόν, ὥστε πάντα τὰ προσόντα αὐτῷ ἀποκτήσασθαι ἐνεκεν τῆς δόξης τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Θεοῦ· ἵνα ἐν θεωρίᾳ πενία τὸν πλοῦτον εὐαγγελίζηται τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ· ὁ γὰρ εἰρηκῶς, ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ ὁ Θεός, καὶ ἐπαγαγὼν· Κύριος δώσει ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, τοῦτο σαφῶς σημαίνει.

Ξζ'. Πάντα μὲν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καλὰ λίαν, καὶ πάσης ἀγαθότητος παρεκτικά. οὐδὲν δὲ οὕτως ἡμῶν ἀναφλέγει, καὶ κινεῖ τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἀγάπην τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος, ὡς ἡ θεολογία· γέννημα γὰρ οὕτα αὕτη πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος, πρῶτα πάντως καὶ δῶρα χαρίζεται τῇ ψυχῇ. πρῶτον μὲν γὰρ παρασκευάζει ἡμᾶς πάσης τῆς τοῦ βίου χαίροντας καταφρονεῖν φιλίας, ὡς ἔχοντας ἀντὶ σθερῶν ἐπιθυμιῶν ἀνεκλάλητον πλοῦτον τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. ἔπειτα δὲ τῷ πυρὶ τὸν νοῦν ἡμῶν περιουγάζει τῆς ἀλλοιωτικῆς, ὅθεν αὐτὸν καὶ κοινωνικὸν τῶν λειτουργικῶν πνευμάτων ποιεῖ. γνησίως οὖν οἱ εἰς ταύτην

προετοιμασθέντες τὴν ἀρετὴν πορευθώμεν ἀγαπητοί· τὴν εὐπρεπῆ, τὴν πανθέωρον, τὴν πάσης ἀμεριμνίας πρόξενον, τὴν ἐν αὐγῇ φωτὸς ἀρρήτου τὸν νοῦν τρέφουσιν τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ, τὴν τῷ Θεῷ λόγῳ, ἵνα μὴ πολλὰ λέγω, τὴν λογικὴν ψυχὴν διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν πρὸς κοινωνίαν ἀρμοσαμένην ἀχώριστον· ἵνα καὶ παρὰ ἀνθρώποις ὦ τοῦ θαύματος· τοὺς (1) θειῶδεις φθόγγους ἢ νυμφαγωγὸς ἐναρμόσασα ἡ θεία, τρανῶς ᾄδει τὰς δυναστείας τοῦ Κυρίου.

Ξή. Ὁ νοῦς ἡμῶν τὰ πολλὰ, περὶ μὲν τὴν προσευχὴν δυσανασχέτως ἔχει, διὰ τὸ στενὸν ἄγαν καὶ περιεσταλμένον τῆς εὐκτικῆς ἀρετῆς· εἰς δὲ τὴν θεολογίαν χαίρων ἑαυτὸν ἐπιδίδωσι, διὰ τὸ πλατύ, καὶ ἀπολελυμένον τῶν θείων θεωρημάτων. ἵνα οὖν μὴ ὀδὸν αὐτῷ δώμεν τοῦ πολλὰ λέγειν, ἢ καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτὸν πτεροῦσθαι, παραχωρῶμεν τῇ χαρᾷ, καὶ τῇ προσευχῇ τὰ πλεῖστα, καὶ τῇ ψαλμωδίᾳ, καὶ τῇ τῶν γραφῶν ἀναγνώσει σχολάζωμεν· μήτε τῶν φιλολόγων ἀνδρῶν παρορῶντες τὰ θεωρήματα, ὧν ἡ πίστις διὰ τῶν λόγων γνωρίζεται· οὔτε γὰρ ἴδια, αὐτὸ τοῦτο ποιῶντες, παρασκευάζομεν ῥήματα ἐπιμιγῆναι τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς κενοδοξίας αὐτὸν ὑποσυρῆναι διαφορηθέντα διὰ τῆς πολλῆς χαρᾶς καὶ τῆς πολυλογίας παραχωρήσομεν, ἀλλὰ καὶ πάσης φαντασίας αὐτὸν ἐκτὸς ἐν τῷ καιρῷ τῆς θεωρίας φυλάξομεν, καὶ δακρυώδεις αὐτῷ σχεδὸν τὰς πάσας ἐκ τούτου ἐννοίας περιποιήσομεν· ἀναπαυόμενος γὰρ ἐν τοῖς καιροῖς τῆς ἡσυχίας, καὶ καθηδυνόμενος ὑπὸ τοῦ τῆς εὐχῆς μάλιστα γλυκάσματος, οὐ μόνον τῶν προειρημένων αἰτιῶν ἐκτὸς γίνεται, ἀλλὰ καὶ πλέον ἀνανεοῦται εἰς τὸ δξέως, καὶ δίχα πόνου τοῖς θείοις ἐπιβάλλειν θεωρήμασι, μετὰ τοῦ, καὶ εἰς τὴν θεωρίαν αὐτὸν τῆς διακρίσεως ἐν πολλῇ προκόπτειν ταπεινῶσει· πλήν δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐστὶν εὐχὴ παντὸς πλάτους ἐπάνω· αὕτη δὲ ἐκείνων μόνον ὑπάρχει, τῶν ἐν πάσῃ αἰσθῆται καὶ πληροφορία ἐμπεπλησμένων τῆς ἁγίας χάριτος.

Ξθ. Ἡ χάρις τὴν ἀρχὴν ἐν αἰσθῆται πολλῇ τὴν ψυχὴν τῷ οἰκείῳ εἰσθε περιαιυγάζειν φωτί. προϊόντων δὲ τῶν ἀγώνων, ἀγνώστως τὰ πολλὰ ἐνεργεῖ τῇ θεολόγῳ ψυχῇ τὰ ἐαυτῆς μυστήρια. ἵνα τότε μὲν ἡμᾶς χαί-

ροντας εἰς τὸ ἱχνος ἐπιβάλλῃ τῶν θείων θεωρημάτων, ὡς ἐξ ἀγνοίας εἰς γνῶσιν καλουμένους. ἐν δὲ τῷ μέσῳ τῶν ἀγώνων, ἀκενόδοξον ἡμῶν τὴν γνῶσιν διαφυλάττη. δεῖ οὖν λυπεῖσθαι μὲν ἡμᾶς συμμέτρως ὡς ἐγκαταλειφθέντας, ἵνα πλέον ταπεινωθώμεν, καὶ ὑποταγώμεν τῇ δόξῃ τοῦ Κυρίου, χαίρειν δὲ εὐκαίρως τῇ ἀγαθῇ ἐλπίδι πτερομένους· ὡς γὰρ ἡ πολλὴ λύπη εἰς ἀπελπισμὸν καὶ ἀπιστίαν τὴν ψυχὴν περιίστησι, οὕτω καὶ ἡ πολλὴ χαρὰ εἰς ὀησιν αὐτὴν προσκαλεῖται, ἐπὶ τῶν ἐτι δὲ νηπιζόντων λέγω· φωτισμοῦ μὲν γὰρ καὶ ἐγκαταλείψεως τὸ μέσον, πείρα· λύπης δὲ καὶ χαρᾶς τὸ μέσον, ἐλπίς. ὑπομένων γὰρ φησὶν ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι, καὶ πάλιν κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὐφραναν τὴν ψυχὴν μου.

Ὡς περ αἱ τῶν λουτρῶν συνεχῶς ἀνοιγόμεναι θύραι, τὴν ἐνδον θέρμην θάττον ὠθοῦνται πρὸς τὰ ἔξω, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅταν πολλὰ θέλῃ διαλέγεσθαι, καὶ πάντα καλῶ λέγῃ, τὴν ἑαυτῆς μνήμην διὰ τῆς φωνητικῆς πύλης διαφορεῖ. ὅθεν λοιπὸν ὁ νοῦς στερίσκεται μὲν τῶν * Κυρίων ἐννοιῶν, αὐτὴν δὲ τὴν τῶν * λόγων συμπληγάδα ὀχληδὸν πῶς τοῖς τυχοῦσι διαλέγεται. ἐπειδὴ οὔτε τὸ Ἀγίον, λοιπὸν, ἔχει Πνεῦμα, εἰς ἀφάνταστον αὐτὴν συντηροῦν διάνοιαν. φεύγει γὰρ αἶ τὸ ἀγαθὸν τὴν πολυλογίαν, ὡς ταραχῆς ὄν ἀπάσης καὶ φαντασίας ξένον. καλὴ οὖν ἡ εὐκαιρος σιωπὴ. οὐδὲν ἕτερον οὔσα, ἢ μῆτηρ ἐννοιῶν σοφωτάτων.

Πολλὰ μὲν οὖν τῇ Θεολόγῳ ψυχῇ τὴν ἀρχὴν διανοχλεῖν, αὐτὸς ἡμᾶς ὁ λόγος τῆς γνώσεως, διδάσκει πάθη. πλεῖον δὲ πάντων ὁ θυμὸς, καὶ τὸ μῖσος. τοῦτο δὲ πάσχει, οὐ τοσοῦτον διὰ τοὺς ἐνεργούντας ταῦτα δαίμονας, ὅσον διὰ τὴν οἰκείαν προκοπὴν. ἕως μὲν γὰρ ἡ ψυχὴ τῷ τοῦ κόσμου φρονήματι συναπάγεται, καὶ ὅπως οὖν ἴδῃ τὸ δίκαιον παρὰ τινων καταπατούμενον, ἀκίνητος καὶ ἀτάραχος μένει. τῶν γὰρ ἰδίων ἐπιθυμιῶν φροντίζουσα, εἰς τὸ δίκαιον οὐκ ἀφορᾷ τοῦ Θεοῦ. ὅτε δὲ τῶν ἑαυτῆς ἐπάνω ἀρξῆται γενέσθαι * παθῶν, διάτε τὴν τῶν παρόντων καταφρόνησιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἐν ἑαυτῷ τὸ δίκαιον, οὔτε ἐν ἐτέρῳ ἀθετούμενον ἰδεῖν φέρει, ἀλλὰ χολᾷ κατὰ

ό.

ἐν ἄλλ
τῶν
καιρί-
ων.
ἐν ἄλλ
λογι-
σμών.

οά.

ἐν ἄλλ
ἐπιθυ-
μιῶν

(1) Ἐν ἄλλ. τοὺς θεωδοὺς φθόγγους ἢ νυμφαγωγὸς ἐναρμόση ἡ θεία, τρανῶς ᾄδοντας τὰς δυναστείας τοῦ Θεοῦ.

τῶν κακούργων καὶ ταραττέται, ἕως οὗτου τοὺς ὕβριστάς ἰδῇ τῆς δικαιοσύνης εὐσεβεῖ λογισμῷ, τῷ ταύτης ἀπολογουμένους ἀξιωματι. διὰ τοῦτο οὖν τοὺς μὲν ἀδίκους μισεῖ, τοὺς δὲ δικαίους ὑπεραγαπᾷ. ἀσυνάρπακτον γὰρ πάντως τὸ ὄμμα τῆς ψυχῆς γίνεται, ὅταν τὸ ἑαυτῆς παραπέτασμα, τὸ σῶμα λέγω, εἰς λεπτότητα πολλὴν διὰ τῆς ἐγκρατείας ἐξυφάνῃ. πλὴν κρεῖττον ἐστὶ πολὺ τοῦ μισεῖν τοὺς ἀδίκους, τὸ κλαίειν τὴν ἑαυτῶν ἀναισθησίαν. εἰ γὰρ κἀκεῖνοι μίσους ὑπάρχουσιν ἄξιοι, ἀλλὰ τὴν * φιλόθεον ψυχὴν, ὁ λόγος οὐ θέλει, ὑπὸ μίσους διοχλεῖσθαι. ἐπειδὴ μίσους ἐμπαρόντος τῇ ψυχῇ, οὐκ ἐνεργεῖ ἡ γνῶσις.

Ὁ θεολόγος νοῦς ὑπ' αὐτῶν τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ καθυδυνόμενος τὴν ψυχὴν καὶ διαπυρούμενος, τοῖς τῆς ἀπαθείας * προβάλλει μέτροις ἐν εὐκαιροῖς πλάτεσι. τὰ λόγια γὰρ φησι Κυρίου λόγια ἀγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον δοκίμιον τῇ γῇ. ὁ δὲ γνωστικὸς ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἐνέργειαν πείρας βεβαιούμενος, ἐπάνω τῶν παθῶν γίνεται. γεύεται δὲ καὶ ὁ θεολόγος, εἴπερ ταπεινότερον ἑαυτὸν διάθοιτο, τῆς πείρας τῆς γνωστικῆς, καὶ ὁ γνωστικὸς εἴπερ ἄπταιστον τὸ διακριτικὸν τῆς ψυχῆς ἔχῃ μέρος, τῆς θεωρητικῆς πρὸς ὀλίγον ἀρετῆς. τὰ γὰρ δύο οὐ συμβαίνειν ἑκάστω ἐξ ὁλοκλήρου παραγίνεσθαι χαρίσματα. ἵνα τῶν ἀμφοτέρων θαυμάζοντων εἰς ὃ ἕκαστος ἑκάστου περιτεύει, ἡ ταπεινοφροσύνη ἐν αὐτοῖς μετὰ ζήλου δικαιοσύνης πλεονάζῃ. διὰ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει· ὧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ Πνεύματος δίδεται λόγος σοφίας, ἀλλῶ δὲ λόγος γνῶσεως κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα.

Ὅταν δὲ ἐν εὐθηνίᾳ ἡ ἡ ψυχὴ τῶν φυσικῶν αὐτῆς καρπῶν, μεγαλοφωνότερον καὶ τὴν ψαλμοδίαν ποιεῖται, καὶ φωνὴ μᾶλλον θέλει προσεύχεσθαι, ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐνεργεῖται, μετὰ πάσης ἀνέσεως, καὶ ἡδύτητος ψάλλει καὶ εὐχεταὶ ἐν μόνῃ τῇ καρδίᾳ, ἔπεται δὲ ἐκείνῃ μὲν τῇ διαθέσει, χαρὰ πεφαντασμένη. ταύτῃ δὲ πνευματικὸν δάκρυον, καὶ μετὰ ταῦτα θυμηδία τις φιλήσυχος. θερμὴ γὰρ ἡ μνήμη διὰ τὴν τῆς φωνῆς μένουσα συμμετρίαν, δακρυώδεις τινάς, καὶ ἱπίους ἐννοίας τὴν καρδίαν πάντως παρασκευάζει φέρειν. ὅθεν ὄντως ἐστὶν ἰδεῖν τὰ σπέρματα τῆς εὐχῆς μετὰ δακρύων ἐν τῇ γῇ τῆς καρδίας, διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς τοῦ θερισμοῦ ἐνσπειρό-

μενα χαρᾶς· πλὴν, ὅτε ὑπὸ πολλῆς δυσθυμίας βαρούμεθα, δεῖ ὀλίγον μείζονι τῇ φωνῇ ποιεῖσθαι ἡμᾶς τὴν ψαλμοδίαν, τῇ τῆς ἐλπίδος χαρᾷ, τοὺς φθόγγους τῆς ψυχῆς ἀνακρούοντας, ἄχρις οὐ τὸ νέφος ἐκεῖνο τὸ βαρὺ, ὑπὸ τῶν ἀνέμων τοῦ μέλους διάλυθῃ.

Ἦνίκα ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐπιγνώσει ἡ ψυχὴ γένηται, φέρει καὶ ἐξ ἑαυτῆς θερμὴν τινὰ καὶ θεοφιλὴ αἰδῶ. μὴ συγχεσμένη γὰρ ὑπὸ τῶν μεριμνῶν τοῦ βίου, ἐρωτᾷ τινα ἀποτίκτει ἐν τῇ εἰρήνῃ συμμετρώς τὸν Θεὸν ζητοῦσα τῆς εἰρήνης. ἀλλὰ ταύτης μὲν ταχέως διαφορεῖται τῆς ἐνθυμήσεως, ἢ ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων προδιδομένης τῆς μνήμης, ἢ καὶ ἀναλίσκουσης τῆς φύσεως θάττον τὸ οἰκεῖον, διὰ πενίαν, καλὸν ὅθεν οἱ τῶν ἐλλήνων σοφοί, οὐπερ διὰ τῆς ἐγκρατείας ἐπιτυγχάνειν ἐνόμεζον, τοῦτο οὐκ εἶχον ὡς ἔδει. διὰ τὸ μὴ ἐνεργεῖσθαι τὸν νοῦν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀενάου καὶ πάντα ἀληθινῆς σοφίας, ἡ δὲ ἐκ τοῦ παναγίου Πνεύματος φερομένη θερμὴ τῇ καρδίᾳ, πρῶτον μὲν εἰρηνικὴ ἐστὶν ὅλη, καὶ ἀνένδοτος. καὶ ὅλα τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, εἰς τὸν τοῦ Θεοῦ προσκαλουμένη πόθον, καὶ οὔτε ἐξω τῆς καρδίας ῥιπιζομένη, δι' ἑαυτῆς δὲ μᾶλλον ὅλον τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀγάπην τινα ἄπειρον κατευφραίνουσα, καὶ χαράν. δεῖ μέντοι ἐπιγνόντας ἐκείνην, εἰς ταύτην καταφθάσαι· ὑγιαίνουσιν μὲν γὰρ πως τῇ ἐγκρατεῖᾳ τῆς φύσεως, ὑπάρχει γνῶρισμα ἡ φυσικὴ ἀγάπη, ἀχθῆναι δὲ τὸν νοῦν εἰς ἀπάθειαν, ὡς ἡ Πνευματικὴ ἀγάπη, οὐ δύναται.

Ὡς περ ὁ ἀήρ οὗτος ὁ περὶ ἡμᾶς, ἐμπνέοντος μὲν τοῦ Βορρᾶ τῇ κτίσει, καθαρὸς διαμένει διὰ τὴν τοῦ ἀνέμου λεπτήν τινα καὶ αἰθριοποιὸν φύσιν, τοῦ δὲ Νότου πνέοντος ὅλος ὡς περ δασύνεται, τῆς τοῦ ἀνέμου τούτου ἀχλυσιοποιῶ φύσεως, λόγῳ τινὸς συγγενείας ἐκ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν τὰς νεφέλας κατὰ πάσης ἐπιφέροντος τῆς οἰκουμένης· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ, ὅτε μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος ἐπιπνοίας ἐνεργεῖται, ἐκτὸς τῆς δαιμονικῆς ὅλης ἀχλὺς εὐρίσκεται. ὅτε δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος σφοδρῶς τῆς πλάνης ἐμπνέεται, ὑπὸ τῶν νεφελῶν ὅλη τῆς ἀμαρτίας σκεπάζεται. ἐχθρῶν οὖν ἡμᾶς αἰετὶ τὴν πρόθεσιν ἐκ πάσης τῆς ἰσχύος πρὸς τὴν καθαρτικὴν καὶ ζωοποιὸν αὔραν ἐπιστρέφειν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τουτέστι πρὸς ὃ εἶδεν ἀπὸ Βορ-

ἐν ἄλλῃ
θεοφι-
λῇ.

οδ'.
* ἴσ.
προσ-
βάλλει.

ογ.

οδ'.

ῥᾱ πνεῦμα ἐρχόμενον ἐν φωτὶ γνώσεως ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ· ἵνα αἶθριον ἡμῶν αἶ τῆς ψυχῆς τὸ θεωρητικὸν μάλιστα διαμένῃ μέρος, πρὸς τὸ ἀπλανῶς ἡμᾶς τοῖς θεοῖς ἐπιβάλλειν θεωρήμασιν, ἐν ἀέρι φωτός, τὰ τοῦ φωτὸς ὁρῶντας. τοῦτο γάρ ἐστι φῶς ἀληθινῆς γνώσεως.

οσ', Τινὲς ὑπενόησαν τὴν χάριν ἅμα καὶ τὴν ἁμαρτίαν, τουτέστι τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης, ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἐγκρύπτεσθαι εἰς τὸν νοῦν. ὅθεν φασί, τὸ μὲν ἐν πρόσωπον εἰς τὰ καλὰ παρακαλεῖ τὸν νοῦν, τὸ δὲ ἕτερον εὐθύς πρὸς τὰ ἐναντία. ἐγὼ δὲ ἐκ τῶν θείων γραφῶν καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τοῦ νοῦ τῆς αἰσθήσεως κατέληφα, ὅτι· πρὸ μὲν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, ἔξωθεν ἡ χάρις πρὸς τὰ καλὰ προτρέπεται τὴν ψυχὴν, ὁ δὲ σατανᾶς ἐν τοῖς αὐτῆς ἐμφωλεύει βάθυσιν, ὅλας τὰς τοῦ νοῦ ἀποφράττειν δεξιὰς πειρώμενος διεξόδους. ἀπὸ δὲ αὐτῆς τῆς ὥρας ἐν ἣ περ ἀναγεννώμεθα, ἔξωθεν μὲν ὁ δαίμων γίνεταί, ἔσωθεν δὲ ἡ χάρις. ὅθεν εὕρισκομεν, ὅτι ὡς πάλαι ἐκυρίευν ἡ πλάνη τῆς ψυχῆς, οὕτω μετὰ τὸ βάπτισμα, αὐτῆς κυριεύει ἡ ἀλήθεια. ἐνεργεῖ μέντοι καὶ ὁ σατανᾶς μετὰ τοῦτο τῇ ψυχῇ καθάπερ τὸ πρὶν, καὶ χεῖρω δὲ τὰ πολλὰ. οὐχ ὡς συμπάρων δὲ τῇ χάριτι· μὴ γένοιτο· ἀλλὰ καπνίζων ὥσπερ τὸν νοῦν διὰ τῆς ὑγρότητος τοῦ σώματος τὴν ἡδύτητα τῶν ἀλόγων ἡδονῶν. παραχωρήσει δὲ τοῦ Θεοῦ τοῦτο γίνεται, ἵνα διὰ τῆς ζάλης, καὶ τοῦ πυρός, καὶ τῆς δοκιμασίας διερχόμενος ὁ ἄνθρωπος, οὕτως ἐν ἀπολαύσει (εἰθέλει) γένηται τοῦ ἀγαθοῦ. διήλθομεν γάρ, φησι, διὰ πυρός καὶ ὕδατος καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναψυχὴν.

οζ', Ἡ χάρις, ὡς ἔφην, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥοπῆς ἐν ἣ βαπτίζομεθα, ἐν αὐτῷ τῷ βάθει τοῦ νοῦ ἐγκρύπτεται. αὐτῇ τῇ αἰσθήσει αὐτοῦ, κρύπτουσα τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν. ἐπειδὴν δὲ ἄρξηται τις ἐκ πάσης προθέσεως ἑρᾶν τοῦ Θεοῦ, τότε ἀρρήτω τινὶ λόγῳ διὰ τῆς τοῦ νοῦ αἰσθήσεως προσομιλεῖ τῇ ψυχῇ, μέρος τι τῶν ἑαυτῆς ἀγαθῶν. ὅθεν εἰς ἐπιθυμίαν λοιπὸν ὁ τοῦτο ὅλως θέλων ἀσφαλῶς κρατεῖν τὸ εὖρημα ἔρχεται, τοῦ πάντα τὰ παρόντα μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἀποκτήσασθαι ἀγαθὰ, ἵνα τὸν ἀγρὸν ὄντως κτήσεται ἐν ᾧ περ εὔρε τὸν θησαυρὸν κεκρυμμένον τῆς ζωῆς. ὅταν γάρ πάντα τις ἀποκτήσῃ τὸν βιωτικὸν πλοῦτον, τότε εὐ-

ρίσκει τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἡ χάρις κατακέκρυπται τοῦ Θεοῦ. κατὰ γὰρ τὴν προκοπὴν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ θεῖον δῶρον τὴν ἑαυτοῦ ἐν τῷ νοῖ ἐμφανίζει χρηστότητα. πλέον μέντοι τότε ὑπὸ τῶν δαιμόνων τὴν ψυχὴν ὀχλεῖσθαι παραχωρεῖ ὁ Κύριος· ἵνα καὶ τὴν διάκρισιν αὐτὴν δεόντως ἐκδιδάσκη, καλοῦ τε καὶ κακοῦ, καὶ ταπεινοτέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται, διὰ τὸ, πολλὴν αὐτῇ δεκαβαίρεται αἰσχύνην ἐκ τῆς τῶν δαιμονικῶν λογισμῶν ἐγγίνεσθαι αἰσχύροτης.

Κατ' εἰκόνα ἐσμέν τοῦ Θεοῦ, τῷ νοερῷ οη'. τῆς ψυχῆς κινήματι· τὸ γὰρ σῶμα, ὡς περ εἰκος αὐτῆς ἐστίν· ἐπειδὴ οὖν ἐκ τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ, οὐ μόνον αἱ γραμμαὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ψυχῆς ἐρρυπώθησαν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἡμῶν τῇ φθορᾷ ὑπέπεσε· διὰ τοῦτο ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ λόγος ἐσαρκώθη ὕδωρ ἡμῖν σωτηρίου διὰ τοῦ οἰκείου βαπτίσματος ὡς Θεὸς εἰς ἀναγέννησιν χαρισάμενος. ἀναγεννώμεθα· γὰρ διὰ τοῦ ὕδατος, ἐν τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Ἁγίου καὶ ζωοποιοῦ Πνεύματος· ὅθεν εὐθέως καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα, εἴπερ ἐξ ὁλοκλήρου διαθέτως προσερχώμεθα τῷ Θεῷ, καθαρίζομεθα· τοῦ μὲν Ἁγίου Πνεύματος εἰς ἡμᾶς κατασκηνοῦντος, τῆς δ' ἁμαρτίας ὑπ' αὐτοῦ φυγαδευομένης· οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐνός ὄντος, καὶ ἀπλοῦ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ψυχῆς, δύο πρόσωπα ὡς ἐνόμισάν τινες, εἰς αὐτὴν ἐμπαρεῖναι· τῆς γὰρ θείας χάριτος προσαρμοζούσης ἑαυτὴν διὰ τοῦ Ἁγίου βαπτίσματος ἐν στοργῇ τινὶ ἀπείρῳ ταῖς γραμμαῖς τοῦ κατ' εἰκόνα ἐπὶ ἀρραβῶνι τῆς ὁμοιώσεως, ποῦ δύναται χωρηθῆναι τὸ τοῦ πονηροῦ πρόσωπον; μηδεμιᾶς μάλιστα οὔσης κοινωνίας τοῦ φωτὸς πρὸς τὸ σκότος; ἐκβάλλεσθαι οὖν πιστεύομεν ἐκ τῶν ταμείων τοῦ νοῦ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς ἀφθαρσίας, ἡμεῖς οἱ τῶν ἱερῶν ἀγώνων δρομεῖς, τὸν πολύμορφον ὄφιν· καὶ μὴ θαυμάζωμεν, τίνος ἐνεκεν μετὰ τὸ βάπτισμα πάλιν φαῦλα μετὰ τῶν καλῶν λογίζομεθα; τὸ γὰρ λουτρὸν τῆς ἀγιότητος, τὸν μὲν ἐκ τῆς ἁμαρτίας περιαιρεῖ ἡμῶν ῥύπον, τὸ δὲ διπλοῦν τῆς θελήσεως ἡμῶν οὐκ ἀλλάσσει νῦν, οὔτε μὴν τοὺς δαίμονας τοῦ πολεμεῖν ἡμῖν, ἢ ἀπάτης προσλαλεῖν ῥήματα, κωλύει. ἵνα ἅπερ οὐκ ἐφυλαξάμεθα φυσικοὶ ὑπάρχοντες, τὰ ὅπλα τῆς δικαιοσύνης λαβόντες, ἐν τῇ δυνάμει τηρήσωμεν τοῦ Θεοῦ.

Ὁ σατανᾶς, ὡς εἶπον, διὰ μὲν τοῦ Α- οθ'.

γίου βαπτίσματος ἐκβάλλεται ἀπὸ τῆς ψυχῆς· συγχωρεῖται δὲ αὐτῷ, ἕνεκεν τῶν προειρημένων αἰτιῶν, ἐνεργεῖν αὐτῷ διὰ τοῦ σώματος· ἡ μὲν γὰρ χάρις τοῦ Θεοῦ, αὐτὸ τὸ βάθος τῆς ψυχῆς τουτέστιν εἰς τὸν νοῦν κατασκηνοῖ· πᾶσα γάρ, φησιν, ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, οὐ φαινομένη τοῖς δαίμοσι· διόπερ ἐξ αὐτοῦ τοῦ βάθους τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθανόμεθα τοῦ Θεοῦ, ὡς περ ἀναβλύζοντος, πόθου, ὅτε θερμῶς τοῦ Θεοῦ μεμνήμεθα· τὰ δὲ πονηρὰ πνεύματα ταῖς αἰσθήσεσι λοιπὸν τοῦ σώματος ἐνάλλεται, καὶ ἐμφωλεύει· διὰ τῆς εὐχερείας τῆς σαρκὸς ἐνεργοῦντα, ἐπὶ τῶν ἐτι νηπιαζόντων τῇ ψυχῇ. οὕτως οὖν ὁ μὲν νοῦς ἡμῶν ἄει, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, συνήδεται τῷ νόμῳ τοῦ Πνεύματος· τὰ δὲ αἰσθητήρια τῆς σαρκὸς τῷ λείψ. τῶν ἡδονῶν συναπάγεσθαι θέλει· ὅθεν ἡ μὲν χάρις διὰ τῆς τοῦ νοδὸς αἰσθήσεως, τὸ σῶμα εἰς ἀγαλλίασιν ἄρρητον ἐπὶ τῶν προκοπτόντων τῇ γνώσει κατευφραίνει· οἱ δὲ δαίμονες διὰ τῶν αἰσθήσεων τοῦ σώματος, ὅτε ἡμᾶς εὖρωσι μάλιστα ἀμελῶς καὶ ὀλιγώρως τὸν δρόμον τῆς εὐσεβείας τρέχοντας, τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτίζουσι, βιαίως αὐτὴν εἰς ἃ μὴ θέλει, παρακαλοῦντες οἱ φόνιοι.

π.

Οἱ λέγοντες ὁμοῦ τὰ δύο πρόσωπα τῆς χάριτος, καὶ τῆς ἁμαρτίας ταῖς τῶν πιστῶν ἐμπαρεῖναι καρδίαις, ἐκ τοῦ εἰρηκεῖναι τὸν Εὐαγγελιστὴν, τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβε, συνίστασθαι θέλουσι τὴν ἑαυτῶν ὑπόνοιαν, λέγοντες μηδαμῶς τὴν Θεῖαν λαμπρότητα ὑπὸ τῆς τοῦ πονηροῦ συνδιατριβῆς μολύνεσθαι· καὶ ὅπως οὖν πλησιάζῃ, φησὶν, ἐν τῇ ψυχῇ τὸ φῶς τὸ θεῖον τῇ σκοτίᾳ τοῦ δαίμονος· ὑπὸ δὲ αὐτοῦ τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ ἔξω τῶν ἁγίων γραφῶν φρονούντες ἐλέγχονται· ἐπειδὴ γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τῇ ἑαυτοῦ σαρκὶ ἐπιφανῆναι κατηξίωσε κτίσει, ἀμέτρῳ φιλανθρωπίᾳ τὸ φῶς αὐτοῦ παρ' ἡμῖν ἀνάψας τῆς ἁγίας γνώσεως, τὸ δὲ φρόνημα τοῦ κόσμου τὴν βουλὴν οὐ κατέλαβε τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν οὐκ ἔγνω, ἐπειδὴ τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς ἔχθρα εἰς Θεόν· τούτου χάριν τοιούτῳ ὁ θεολόγος ἐχρήσατο ῥήματι· ἀμέλει ὀλίγα εἰρηκῶς μέσα ὁ θεσπέσιος ἐπάγει· ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ἀντὶ τοῦ ὁδηγεῖ καὶ ζωοποιεῖ, ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ

ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω· εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον· ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. λέγει δὲ καὶ ὁ σοφώτατος Παῦλος ἐρμηνεύων τὸ οὐ κατέλαβον· οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ καὶ ἤδη τετελείωμαι. διώκω δὲ, εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὥστε οὐ τὸν σατανᾶν λέγει ὁ Εὐαγγελιστὴς μὴ κατελήφθαι τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν· ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ἀλλότριον αὐτοῦ ἐστὶ· ἐπειδὴ οὐδὲ ἐν αὐτῷ φαίνει, ἀλλὰ τοὺς ἀκούοντας μὲν ἀνθρώπους τὰς δυναστείας, καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ, μὴ θέλοντας δὲ προσεγγίσει διὰ τὴν ἐσκοτισμένην αὐτῶν καρδίαν τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως αὐτοῦ, διὰ τοῦ λόγου ἀξίους ἀτιμάζει.

Δύω ὡς περ γένη ὁ λόγος ἡμᾶς διδάσκει τῆς γνώσεως τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶν ὡς περ λεπτότερα, τὰ δὲ ὑλωδέστερα· τὰ οὖν λεπτότερα, τῇ ψυχῇ πολεμεῖ· τὰ δὲ ἄλλα, τὴν σάρκα διὰ λιπαρῶν τινων παρακλήσεων αἰχμαλωτίζειν εἴωθε· διόπερ ἐναντίως ἔχουσιν ἄει πρὸς ἑαυτούς, οἱ τε τῇ ψυχῇ προσπαλαίοντες δαίμονες, καὶ οἱ τῷ σώματι· καὶ εἰς τὸ βλάπτειν τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἴσῃν ἔχουσι προθεσιν· ὅτε οὖν ἡ χάρις οὐ κατοικεῖ εἰς τὸν ἀνθρώπον, εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας, δίκην ὅπως ὄψεων ἐμφωλεύουσι, μὴ συγχωροῦντες ὅλως διαβλέψαι τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ καλοῦ. ὅτε δὲ εἰς τὸν νοῦν ἡ χάρις ἐγκέκρυπται, ὥσάν νεφέλαι τινὲς ἱερῶδες λοιπὸν διὰ τῶν τῆς καρδίας μερῶν διατρέχουσιν εἰς τὰ πάθη τῆς ἁμαρτίας· ἢ εἰς μετεωρισμοὺς ποικίλους σχηματίζόμενοι· ἵνα τῇ μνήμῃ μετεωρίζοντες τὸν νοῦν, τῆς πρὸς τὴν χάριν αὐτὸν ὁμιλίας ἀποσπῶσιν. ὅτε τοίνυν ὑπὸ τῶν τῇ ψυχῇ διενόχλούντων δαιμόνων εἰς τὰ ψυχικά ἐκπυρούμεθα πάθη, καὶ μάλιστα εἰς τὴν οἰήσιν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων τῶν κακῶν. τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος ἡμῶν λογιζόμενοι, τὸν ἔγκον μάλιστα τῆς φιλοδοξίας καταισχύνομεν. τὸ αὐτὸ δὲ δεῖ ποιεῖν, καὶ ὅταν οἱ τῷ σώματι προσπαλαίοντες δαίμονες εἰς αἰσχροὺς ἐπιθυμίας τὴν καρδίαν ἡμῶν ἀναζέειν παρασκευάζωσι· αὕτη γὰρ μόνη ἡ ἐνθύμησις πάσας τὰς διαφορὰς τῶν πονηρῶν πνευμάτων καταργεῖν δύναται ἐν

πα'.

τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ. εἰ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς ἐνθυμήσεως πάλιν ἐξουδένωσιν ἡμῖν ἀπειρον τῆς ἀνθρωπείας φύσεως οἱ ψυχικοὶ ὑποβάλλουσι δαίμονες ὡς οὐδενὸς οὐσης αὐτῆς ἀξίας διὰ λόγου τὴν σάρκα. (τοῦτο γὰρ φιλοῦσι ποιεῖν ὅταν αὐτοὺς τις βασανίσαι θέλῃ τῇ τοιαύτῃ ἐννοίᾳ) τὴν τῆς ἐπουρανίου λοιπὸν βασιλείας τιμὴν τε καὶ δόξαν ἐνθυμούμεθα, μήτε τὸ πικρὸν καὶ γνωφῶδες παρρῶντες τῆς κρίσεως· ἵνα τῷ μὲν, τὴν ἀθυμίαν ἡμῶν παραμυθώμεθα, τῷ δὲ, τὸ εὐκολον τῆς καρδίας ἡμῶν ἐπιστύφωμεν.

πβ'.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις διδάσκει, ὅτι ὅταν ὑποστρέψας εὕρῃ σεσαρωμένον καὶ σχολάζοντα τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, ταυτέστι τὴν ἄκαρπον καρδίαν, ὁ σατανᾶς, τότε παραλαμβάνει ἕτερα ἐπτά πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτήν καὶ ἐμφωλεύει χεῖρονα τῶν πρώτων τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἔσχατα ποιῶν. ὅθεν δεῖ νοεῖν, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐστὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν ἡμῖν, οὐ δύναται εἰσελθὼν ὁ σατανᾶς ἐν τῷ βάθει τῆς ψυχῆς καταμεῖναι. ἀλλὰ καὶ ὁ θεσπέσιος Παῦλος φανερώς ταύτης ἡμᾶς διδάσκει τὸν νοῦν τῆς θεωρίας. ἐκ μὲν γὰρ τῆς ἀγωνιστικῆς γνώσεως θεωρήσας τὸ σχῆμα τῆς ὑποθέσεως, οὕτω λέγει. συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον. βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου. ἐκ δὲ τῆς τελειότητος, οὐδὲν ἄρα νῦν, φησί, κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ὁ γὰρ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. λέγει δὲ καὶ ἀλλαχοῦ, ἵνα πάλιν διδάξῃ ἡμᾶς, ὅτι ἐκ τοῦ σώματος πολεμεῖ ὁ σατανᾶς τὴν ψυχὴν τὴν μετέχουσαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ· καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδυσάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσησθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεφυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθαι, καὶ τὴν μάχιαν τοῦ Πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ. ἄλλο δὲ ἐστὶν αἰχμαλωτισμός, καὶ ἄλλο πάλῃ. ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐστὶ βιαίας τινὸς ἀπαγωγῆς σημαντικόν. τὸ

δὲ ἰσοσθενὸς τινὸς ἀγῶνος δηλωτικόν. διόπερ ὅλως καὶ βέλεσι πεφυρωμένοις ταῖς χριστοφόροις ψυχαῖς ἐπέρχεσθαι, λέγει ὁ Ἀπόστολος, τὸν διάβολον. ὁ γὰρ μὴ ὢν ἐγκρατὴς τοῦ ἑαυτοῦ ἀνταγωνιστοῦ, βέλεσι πάντως κατ' αὐτοῦ κέχρηται· ἵνα τὸν ἐκ μήκους αὐτῷ μαχόμενον τῷ πτερῷ δυνήθῃ θηρεῦσαι τῶν βελῶν. οὕτως οὖν καὶ ὁ σατανᾶς ἐπειδὴ οὐκ δύναται διὰ τὴν παρουσίαν τῆς χάριτος ἐμφωλεῦσαι ὡς τὸ πρὶν τῷ τῶν ἀγωνιζομένων νοί, τῇ ὑγρότητι λοιπὸν ἐφίπταται ὡς ἐμφωλεύει τῷ σώματι, ἵνα διὰ τῆς αὐτοῦ εὐχερείας τὴν ψυχὴν δελεάζῃ. διόπερ δεῖ ἐκτῆκεν αὐτὸ συμμέτρως· ἵνα μὴ διὰ τῆς αὐτοῦ ὑγρότητος, ὀλισθαίνῃ ὁ νοῦς εἰς τὸ λειὸν τῶν ἡδονῶν. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ τοῦ Ἀποστολικοῦ ῥητοῦ προσήκει πείθεσθαι, ὅτι ὁ μὲν νοῦς τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὸ τοῦ θείου φωτός ἐνεργεῖται. διόπερ καὶ τῷ θεῷ νόμῳ δουλεύει, καὶ συνήδεται· ἡ δὲ σὰρξ τὰ πονηρὰ ἡδέως διὰ τὴν αὐτῆς εὐχέριαν προσίεται πνεύματα. διόπερ καὶ τῇ αὐτῶν ποτε ἐξέλῃται δουλεύειν πονηρίᾳ. ὅθεν μάλιστα φαίνεται μὴ εἶναι κοινόν τι κατοικητήριον τὸν νοῦν Θεοῦ τε, καὶ διαβόλου. ἐπεὶ, πῶς τῷ μὲν νοί μου δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας, εἰμὶ ὁ μὲν νοῦς μου ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ πρὸς μάχην ἵστατο τῶν δαιμόνων, τῇ χρηστότητι τῆς χάριτος ἡδέως δουλούμενος. τὸ δὲ σῶμα ἥδιον τὴν ὁσμὴν προσίετο τῶν ἀλόγων ἡδονῶν, διὰ τὸ ἐν αὐτῷ, ὡς ἔφην, παραχωρεῖσθαι ἐμφωλεῦειν ἐπὶ τῶν ἀγωνιζομένων τὰ πονηρὰ πνεύματα. οἶδα γὰρ φησι, ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, ταυτέστιν ἐν τῇ σαρκὶ μου τὸ ἀγαθόν. ὥστε ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ μέσον τῶν ἀγώνων ἀνθισταμένων τῇ ἁμαρτίᾳ, οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦτο ὁ Ἀπόστολος λέγει. τῷ μὲν νοί μάχονται οἱ δαίμονες, τὴν δὲ σάρκα λιπαραῖς ὑπεκλύειν πρὸς τὸ λειὸν τῶν ἡδονῶν ἐπιχειροῦσι παρακλήσει. παραχωροῦνται γὰρ ἅπαξ κατὰ δίκαιον κρίμα ἐνδιατρίβειν περὶ τὰ βάθη τοῦ σώματος, καὶ ἐπὶ τῶν συντόνως ἀγωνιζομένων κατὰ τῆς ἁμαρτίας. διὰ τὸ, ὑπὸ δοκιμὴν εἶναι φεῖ τὸ αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου φρονήματος. εἰδὲ τις δυνήθῃ ζῶν ἐτι διὰ τῶν πόνων ἀποθανεῖν, ὅλως λοιπὸν γίνεταί οἶκος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. πρὶν γὰρ ἀποθάνῃ ὁ τοιοῦτος ἤδη ἀνέστη. ὅπερ ἦν αὐτὸς ὁ μακάριος Παῦλος, καὶ ὅσοι τελείως ἡγωνίσαντο, ἡ ἀγωνίζονται κατὰ τῆς ἁμαρτίας.

Φέρει μὲν ἡ καρδία καὶ ἐξ ἑαυτῆς λογισμοὺς καλοὺς τε καὶ οὐ καλοὺς, οὐ φύσει δὲ καρποφοροῦσα τὰς μὴ καλὰς ἐννοίας· ἀλλ' ὥσπερ εἰς ἕξιν ἔχουσα διὰ τὴν πρῶτην ἀπαξ ἀπάτην τὴν μνήμην τοῦ μὴ καλοῦ, τοὺς δὲ πλείστους καὶ πονηροὺς ἐκ τῆς τῶν δαιμόνων συλλαμβάνει πικρίας. πάντων δὲ ἡμεῖς, ὡς ἐκ τῆς καρδίας προ-όντων, αἰσθανόμεθα. καὶ διὰ τοῦτό τινες ὑπενόησαν εἰς τὸν νοῦν εἶναι σὺν τῇ χάριτι καὶ τὴν ἀμαρτίαν· διό περ λέγουσι καὶ τὸν Κύριον εἰρηκέναι, τὰ δὲ ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται, κακείνα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, μοιχεύει, καὶ τὰ ἐξῆς. οὐκ ἴσασι δὲ, ὅτι ὁ νοῦς ἡμῶν λεπτοτάτης τινὸς αἰσθήσεως ἔχων ἐνέργειαν, αὐτῶν τῶν ὑπὸ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ὑποβαλλομένων αὐτῷ λογισμῶν, οἰκισθῆναι, ὥσπερ διὰ τῆς σαρκὸς τὴν ἐνέργειαν τῆς εὐχερείας τοῦ σώματος, πλεον εἰς τοῦτο φερούσης διὰ τῆς συγκράσεως τὴν ψυχὴν, ὡς οὐκ οἶδαμεν. ἐπειδὴ ἀμέτρως φιλεῖ αἶψή ἢ σάρξ, τὸ ὑπὸ τῆς ἀπάτης κολακεύεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τῆς καρδίας καὶ οἱ ἐκ τῶν δαιμόνων ἐνσπειρόμενοι τῇ ψυχῇ λογισμοί, ἐξερχόμενοι φαίνονται. ἰδιοποιούμεθα δὲ αὐτούς, ὅταν αὐτοῖς συνήδεσθαι θέλομεν. ὅπερ ὁ Κύριος μεμφόμενος, ὡς αὐτὸ τὸ θεῖον· δηλοῖ λόγιον, τῷ προειρημένῳ ῥητῷ ἐχρήσατο. ὁ γὰρ συνηδόμενος τοῖς ἐκ τῆς πονηρίας τοῦ σατανᾶ αὐτῷ ὑποβαλλομένοις λογισμοῖς, καὶ τὴν μνήμην αὐτῶν, ὥσπερ ἐγγράφων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, οὐκ ἄδηλον, ὅτι ἐκ τῆς ἑαυτοῦ λοιπὸν καρποφορεῖ ἐννοίας.

πγ'.

Λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος, μὴ δύνασθαι ἐκβληθῆναι τὸν ἰσχυρὸν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐὰν μὴ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ δῇσας αὐτόν, καὶ σκυλεύσας ἐκβάλῃ. πῶς οὖν δύναται ὁ μετὰ τσαύτης αἰσχύνης ἐκβαλλόμενος πάλιν εἰσιέναι, καὶ τῷ ἀληθινῷ συνδιατρίβειν οἰκοδεσπότῃ, ἐν τῷ ἑαυτοῦ, ὡς ἐὰν καὶ θέλῃ ἀναπαυομένῳ, οἰκῶ. οὔτε γὰρ βασιλεὺς τὸν ἀντιστάντα αὐτῷ ποτε καταγωνισάμενος τύραννον, συμπαρεῖναι αὐτῷ τοῦτον ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς ἐνθυμηθήσεται. ἀποσφάζει δὲ μάλλον εὐθέως, ἢ δῇσας πρὸς μακρὰν τιμωρίαν, καὶ θάνατον οἰκτιστὸν παραδῶσει τοῖς ἰδίῳις στρατεύμασιν.

πδ'.

Εἰ τις διὰ τὸ καλὰ ἡμᾶς ὁμοῦ καὶ

φαῦλα λογίζεσθαι, τὸ τε Ἅγιον Πνεῦμα καὶ τὸν διάβολον, ὁμοῦ ἐνοικεῖν ἐν τῷ νοῦ ὑπολαμβάνει, μανθανέτω, ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ τὸ μηδέπω ἡμᾶς γεγεῖσθαι καὶ ἐωρα-κέναι, ὅτι Χρηστὸς ὁ Κύριος· πρῶτον μὲν γάρ, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἔφην, κρύπτει τὴν ἑαυτῆς παρουσίαν ἐπὶ τῶν βαπτιζομένων ἢ χάρις, ἐκδεχομένη τὴν τῆς ψυχῆς πρόθεσιν. ἐπειδ' ἂν δὲ ὅλως ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Κύριον, τότε ἀρρήτω τινὶ αἰσθήσει τὴν παρουσίαν αὐτῆς ἐμφαίνει τῇ καρδίᾳ. καὶ πάλιν ἐκδέχεται τὴν τῆς ψυχῆς κίνησιν· παραχωροῦσα μέντοι τὰ δαιμονικά βέλη ἄχρι τῆς βαθείας αὐτῆς καταφθάνειν αἰσθήσεως, ἵνα θερμότερα προθέσει, καὶ ταπεινῇ διαθέσει ἐκζητήσῃ τὸν Θεόν. ἐὰν οὖν λοιπὸν ἄρξῃται προβαίνων ὁ ἄνθρωπος τῇ τηρήσει τῶν ἐντολῶν, καὶ ἀπαύστως ἐπι-καλῇται τὸν Κύριον Ἰησοῦν, τότε καὶ ἐπὶ τὰ ἐξώτερα αἰσθητήρια τῆς καρδίας τὸ πῦρ τῆς ἀγίας ἐπινέμεται χάριτος, τὰ ζιζάνια τῆς ἀνθρωπίνης γῆς πληροφορητικῶς καταφλέγουσα. ὁθεν καὶ αἱ δαιμονικαὶ βουλαὶ πόρρῳ που ἐκείνων καταφθάνουσι τὸν τόπον, ἵν' ἔρμα λοιπὸν νύττουσα, τὸ ἐμπαθὲς τῆς ψυχῆς. ὅτε δὲ πάσας τὰς ἀρετὰς ὁ τοῦ ἀγῶνος ἄνθρωπος ἐγκομβώσοιτο, καὶ μάλιστα τὴν τελείαν ἀκτημοσύνην, τότε τὴν πᾶσαν αὐτοῦ βαθυτέρα τινὶ αἰσθήσει περι-αυγάζει φύσιν, εἰς ἀγάπην αὐτὸν λοιπὸν πολλὴν περιθάλλουσα τοῦ Θεοῦ. διόπερ ἐξωτέρῳ τῆς τοῦ σώματος αἰσθήσεως, τότε τὰ δαιμονικά ἀποσβέννυται τόξα. ἡ γὰρ αὔρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὸς ἀνέμους εἰρήνης κινουσα τὴν καρδίαν, τὰ τοῦ πυρφόρου δαίμονος εἰς ἀέρα ἔτι φερόμενα κατασβέννυσι βέλη. πλὴν καὶ τὸν εἰς τοῦτο μέτρον φθάσαντα, παραχωρεῖ ποτὲ τῇ κακίᾳ τῶν δαιμόνων ὁ Θεός, ἀφώτιστον αὐτοῦ τότε. τὸν νοῦν καταλιμπάνων, ἵνα τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν, εἰς τὸ παντελὲς μὴ ἦ δεδεμένον τῷ δεσμῷ τῆς χάριτος. οὐ μόνον διὰ τὸ, ἐξ ἀγῶνων ἡττηθῆναι τὴν ἀμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ὀφείλειν ἔτι προκόπτειν εἰς τὴν πνευματικὴν πείραν τὸν ἄνθρωπον. τὸ γὰρ τοῦ παιδευομένου νομιζόμενον τέλειον, ἀτελὲς ἔτι πρὸς τὸν πλοῦτον τοῦ παιδεύοντος Θεοῦ ἐν ἀγάπῃ ὑπάρχει φιλοτιμίας καὶ ὅλην τὴν Ἰακώβ δειχθεῖσαν κλίμακα ἀνελθεῖν τις δυνήθῃ τῇ προκοπῇ τῶν πόνων.

Ὁ Κύριος αὐτὸς λέγει τὸν σατανᾶν ἐκ

πε'.

τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκέναι, ἵνα μὴ ἀπορᾷ εἰς τὰ τῶν ἁγίων Ἀγγέλων ὁ δυσειδὴς ἐν-
δαιτήματα· πῶς οὖν ὁ τῆς τῶν καλῶν
δούλων κοινωνίας μὴ καταξιούμενος, κοι-
νὸν δύναται ἔχειν μετὰ Θεοῦ οἰκητήριον
τὸν ἀνθρώπινον νοῦν· ἀλλ' εἰ καὶ ἐροῦσιν,
ὅτι κατὰ παραχώρησιν τοῦτο γίνεται, πλέον
οὐδὲν λέξουσι· ἡ μὲν γὰρ παιδευτικὴ πα-
ραχώρησις, οὐδαμῶς τὴν ψυχὴν τοῦ θεοῦ
φωτὸς ἀποστερεῖ, κρύπτει δὲ μόνον, ὡς
ἤδη εἶπον, τὰ πολλὰ τὸν νοῦν τὴν ἑαυτῆς
παρουσίαν ἢ χάρις, ἵνα προωθοῖτο ὡς περ
τὴν ψυχὴν τῇ πικρίᾳ τῶν δαιμόνων· διὰ
τὸ μετὰ παντὸς φόβου, καὶ πολλῆς ταπει-
νώσεως ἐκζητεῖν αὐτὴν τὴν ἐκ Θεοῦ βοή-
θειαν, τὴν τοῦ ἔχθρου αὐτῆς ἐπιγινώσκουσαν
κατ' ὀλίγον κακίαν· ἐν τρόπον ἂν μὴτηρ
ἀτακτοῦν τὸ οἰκεῖον περὶ τοὺς θεσμούς τῆς
γαλουχίας βρέφος, βραχὺ τῶν ἑαυτῆς ἐξω-
θοίῃ ἄγκालῶν, ἵνα καταπληττόμενον ὑπό-
τινων περισπτώτων αὐτῇ σαπροιδῶν ἀν-
θρώπων, ἢ θηρίων οἷων δῆποτε, μετὰ φό-
βου πολλοῦ καὶ δακρύων εἰς τοὺς μητρώους
ἀνθυποστρέφῃ κόλπους· ἡ δὲ κατὰ ἀποτρο-
φὴν γινομένη παραχώρησις, ὡσανεὶ δέσμιον
παραδίδωσι τὴν μὴ θέλουσαν ἔχειν ψυχὴν
τὸν Θεόν, τοῖς δαίμοσι· ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν
ὑποστολῆς τέκνα, μὴ γένοιτο. ἀλλὰ βρέφη
γνήσια τῆς τοῦ Θεοῦ εἶναι χάριτος πιστεύο-
μεν μικραῖς παραχωρήσεσι, καὶ πυκναῖς πα-
ρακλήσεσιν ὑπ' αὐτῆς γαλουχούμενα· ἵνα
διὰ τῆς αὐτῆς χρησιμότητος φθάσωμεν ἐλ-
θεῖν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας
τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

πς'· Ἡ παιδευτικὴ παραχώρησις φέρει μὲν
λύπην πολλήν, καὶ ταπεινώσιν, καὶ ἀπελ-
πισμὸν δὲ σύμμετρον τῇ ψυχῇ· ἵνα τὸ φι-
λόδοξον αὐτῆς καὶ εὐπτότητον μέρος πρε-
πόντως εἰς ταπεινώσιν ἐρχεται. εὐθέως δὲ
φόβον Θεοῦ, καὶ δάκρυον ἐξομολογήσεως
ἐπάγει τῇ καρδίᾳ, καὶ τῆς καλλίστης σιω-
πῆς πολλὴν ἐπιθυμίαν· ἡ δὲ κατὰ ἀποτρο-
φὴν Θεοῦ γινομένη, ἀπελπισμοῦ ὁμοῦ, καὶ
ἀπιστίας, καὶ τύφου, καὶ ὀργῆς τὴν ψυ-
χὴν πληρωθῆναι παραχωρεῖ· δεῖ οὖν ἡμᾶς
εἰδότας τὴν πείραν τῶν ἀμφοτέρων παρα-
χωρήσεων, κατὰ τὸν ἐκάστης τρόπον προ-
σιέναι τῷ Θεῷ· ἐκεῖ μὲν γὰρ εὐχαριστίαν
μετὰ τῆς ἀπολογίας προσάγειν αὐτῷ ὀφεί-
λομεν· ὡς τὸ τῆς γνώμης ἡμῶν ἀκόλα-
στον τῇ χολῇ τῆς παρακλήσεως κολάζοντι,
ἵνα ἀρετῆς ἡμᾶς καὶ κακίας ὡς Πατὴρ

ἀγαθὸς διδάσκη τὴν διαφορὰν· ἐνταῦθα δὲ
ἐξαγόρευσιν τῶν ἁμαρτημάτων ἁπαυστον,
καὶ δάκρυον ἀνελλιπές, καὶ ἀναχώρησιν
πλείονα· ὅπως ἂν οὕτω δυνηθῶμεν τῇ
προσθήκῃ τῶν πόνων δυσωπῆσαι τὸν Θεόν
ἐπιβλέψαι ὡς τὸ πρὶν εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν·
πλὴν δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὅταν κατ' οὐσιώδη
συμβολὴν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σατανᾷ ἡ μάχη
γίνεται ἐπὶ τῆς παιδευτικῆς λέγω παραχω-
ρήσεως, ὑποστέλλει μὲν ἡ χάρις ἑαυτήν,
ὡς καὶ ἤδη εἶπον, ἀγνώστῳ δὲ τῇ ψυχῇ
συνεργεῖ βοηθείᾳ, ἵνα τὴν νίκην τῆς ψυχῆς
εἶναι μόνον ἐπιδεικνύῃ, τοῖς ἐχθροῖς αὐτῆς.

πς'· Ὡς περ ὅταν τις τῇ χειμερινῇ ὥρᾳ ἐν
ὑπαίθριῳ που ἐστηκὼς τόπῳ, ἀφορῶν δὲ
πρὸς ἀνατολὰς ὁλος ἐν ἀρχῇ τῆς ἡμέρας
τὰ μὲν ἐμπρόσθια αὐτοῦ μέρη πάντα ὑπο-
θερμαίνεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, τὰ δὲ ὀπίσθια
αὐτοῦ πάντα ἄμοιρα ἢ τῆς θερμῆς, διὰ τὸ
μὴ εἶναι κατὰ κεφαλῆς αὐτοῦ τὸν ἥλιον·
οὕτω καὶ οἱ εἰς ἀρχὴν ὄντες πνευματικῆς
ἐνεργείας, περιθάλλονται μὲν μερικῶς ποτε
ὑπὸ τῆς ἁγίας χάριτος τὴν καρδίαν, διόπερ
καὶ πνευματικὰ τότε ὁ νοῦς αὐτῶν καρπο-
φορεῖν ἄρχεται φρονήματα· φανερά δὲ αὐ-
τῆς μέρη, μένουσι κατὰ σάρκα φρονούντα,
διὰ τὸ μηδέπω ἅπαντα τὰ μέλη τῆς καρ-
δίας ἐν βαθείᾳ αἰσθῆσαι ὑπὸ τοῦ Ἁγίου
φωτὸς καταυγάζεσθαι. τῆς χάριτος ὅπερ
τινες μὴ νοήσαντες, δύνω ὑποστάσεις ἐνό-
μισαν ἑαυταῖς, ὡς περ ἀντικαθεστηκυῖαις
ἐν τῷ νοῖ τῶν ἀγωνιζομένων εἶναι· οὕτως
οὖν ἐν τῇ αὐτῇ ῥοπῇ καὶ καλὰ, καὶ οὐ
καλὰ, συμβαίνει τὴν ψυχὴν ἐννοεῖν· ἐν
τρόπον ὁ τοῦ ὑποδείγματος ἄνθρωπος ἐν τῇ
αὐτῇ θίξει, καὶ ῥιγᾷ, καὶ θάλπεται· ἀφ' οὗ
γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὸ διπλοῦν τῆς γνώ-
σεως ἀπωλίσθησε, ἀνάγκην ἔχει ἔκτοτε, καὶ
μὴ θέλη, κατὰ τὴν αὐτὴν ῥοπὴν καὶ καλὰ
καὶ φαῦλα φέρειν διανοήματα, μάλιστα
ἐπὶ τῶν εἰς λεπτότητα διακρίσεως ἐρχομέ-
νων· ὡς γὰρ σπεύδει ἅει τὸ καλὸν ἐννοεῖν,
εὐθύς καὶ τοῦ κακοῦ μέμνηται· ἐπειδὴ εἰς
διπλὴν τινα ἐννοιαν ἐσχίσται ἀπὸ τῆς Ἀδὰμ
παρακοῆς ἢ τοῦ ἀνθρώπου μνήμῃ· ἐάν οὖν
ἀρξώμεθα θερμῷ ζήλῳ τὰς ἐντολὰς τοῦ
Θεοῦ διαπράττεσθαι, ἅπαντα ἡμῶν τὰ
αἰσθητήρια ἐν βαθείᾳ τινι αἰσθῆσαι φωτί-
ζουσα ἡ χάρις, τὰ μὲν ἡμέτερα ὡς περ
καταφλέγει ἐνθιμήματα, ἡδύνουσα δὲ ἡ-
μῶν τὴν καρδίαν ἐν εἰρήνῃ τινὶ φιλίας
ἀνευδότης, πνευματικὰ τινα, καὶ οὐκ ἐτι

κατὰ σάρκα λογίζεσθαι ἡμᾶς παρασκευάζει· τοῦτο δὲ τοῖς ἐγγίζουσι τῇ τελειότητι συνεχῶς ἄγαν συμβαίνει· οἵτινες ἀπαυστον ἔχουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν μνήμην τοῦ Κυρίου.

πη'. Δύω ἡμῖν καλὰ ἡ χάρις ἡ ἀγία διὰ τοῦ βαπτίσματος περιποιεῖται τῆς ἀναγεννήσεως, ὧντινων τὸ ἐν ἀπέριω τοῦ ἐνὸς ὑπερβάλλει· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν, εὐθέως χαρίζεται· ἀνακαίνιζαι γὰρ ἡμᾶς ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι, καὶ πάσας τὰς γραμμάς τῆς ψυχῆς, τοῦτέστι τὸ κατ' εἰκόνα λαμπρύνει, πᾶσαν τὴν ρυτίδα τῆς ἀμαρτίας ὑμῶν ἀπονίπτουσα· τὸ δὲ ἕτερον ἐκδέχεται ἵνα σὺν ἡμῖν ἐργάσῃται, ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν· ὅτε γούν ἄρξεται ὁ νοῦς ἐν πολλῇ αἰσθήσει γεύεσθαι τῆς χρηστότητος τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τότε ὀφείλομεν εἰδέναι, ὅτι ἄρχεται ἡ χάρις, ὡς περ ἐπιζωγράφειν εἰς τὸ κατ' εἰκόνα τὸ καθ' ὁμοίωσιν· ἐν γὰρ τρόπον οἱ ζωγράφοι, πρῶτον μὲν ἐνὶ χρώματι διαγράφουσι τὸ σχῆμα τοῦ ἀνθρώπου, χροιά δὲ τὴν χροιάν κατ' ὀλίγον ἐπανθίζοντες, οὕτω τοῦ ὁμοιογραφουμένου ἄχρι καὶ τῶν τριχῶν, ἀποσώζουσι τὸ εἶδος· οὕτω καὶ ἡ ἀγία χάρις τοῦ Θεοῦ, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸ ὅπερ ἦν, ὅτε ἐγένετο ἄνθρωπος ρυθμίζει τὸ κατ' εἰκόνα· ὅτε δὲ ἡμᾶς ἰδῇ ἐκ πάσης προθέσεως ἐπιθυμοῦντας τοῦ κάλλους τῆς ὁμοιώσεως, καὶ ἐστῶτας γυμνοὺς καὶ ἀπτοήτους εἰς τὸ ταύτης ἐργαστήριον, τότε ἀρετὴ τὴν ἀρετὴν ἐπανθίζουσα, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος ἀναφέρουσα, τὸν χαρακτῆρα τῆς ὁμοιώσεως αὐτῇ περιποιεῖ· ὥστε σὺν ἡ μὲν αἰσθησις δηλοῖ ἡμᾶς μορφοῦσθαι τὸ καθ' ὁμοίωσιν, τὸ δὲ τέλειον τῆς ὁμοιώσεως, ἐκ τοῦ φωτισμοῦ γνωσόμεθα· πάσας μὲν γὰρ τὰς ἀρετὰς διὰ τῆς αἰσθήσεως ὁ νοῦς, κατὰ μέτρον τι καὶ ρυθμὸν ἄρρητον προκόπτων, ἀπολαμβάνει· τὴν δὲ πνευματικὴν οὐ δύναται τις ἀγάπην κτήσασθαι, εἰ μὴ ἐν πάσῃ πληροφορίᾳ φωτισθῇ παρὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἐὰν γὰρ μὴ τελείως τὸ καθ' ὁμοίωσιν διὰ τοῦ θείου φωτὸς ἀπολάβῃ ὁ νοῦς, πάσας μὲν τὰς ἄλλας ἀρετὰς σχεδὸν ἔχειν δύναται, τῆς δὲ τελείας ἀγάπης ἔτι ἄμειρος μένει· ὅταν γὰρ ὁμοιωθῇ τῇ τοῦ Θεοῦ ἀρετῇ, (ὡς χωρεῖ δὲ ἄνθρωπος λέγω ὁμοιωθῆναι Θεῷ) τότε καὶ τῆς θείας ἀγάπης φέρει τὴν ὁμοίωσιν· ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ὁμοιογραφουμένων τὸ ἀνθηρότερον τῶν χρωμάτων

χρῶμα προστεθὲν τῇ εἰκόνι, ἄχρι καὶ τοῦ μειδιάσαι ἀποσώζει τὴν τοῦ ὁμοιογραφουμένου ὁμοιότητα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν εἰς θείαν ὁμοίωσιν παρὰ τῆς θείας χάριτος διαζωγραφουμένων, ὁ φωτισμὸς τῆς ἀγάπης προστιθεῖς, εἰς τὴν τοῦ καθ' ὁμοίωσιν ὁλοκλήρως εὐπρέπειαν δηλοῖ εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα· οὔτε γὰρ ἀπάθειαν ἄλλη δύναται ἀρετὴ περιποιήσασθαι τῇ ψυχῇ, εἰ μὴ ἡ ἀγάπη μόνῃ· πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη· ὥστε σὺν ἀνακαινοῦται μὲν ἡμέρα καὶ ἡμέρα ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος ἐν τῇ γεύσει τῆς ἀγάπης, πληροῦται δὲ ἐν τῇ ταύτης τελειότητι.

Πεύει μὲν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα ἐν ἀρχῇ τῆς προκοπῆς, εἴπερ θερμῶς ἐρασθῶμεν τῆς ἀρετῆς τοῦ Θεοῦ, τὴν ψυχὴν ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ τῆς γλυκύτητος τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἔχῃ εἰδέναι ὁ νοῦς ἐν ἀκριβεῖ ἐπιγνώσει τὸ τέλειον ἐπαθλον τῶν φιλοθέων πόνων· κρύπτει δὲ λοιπὸν ἐπὶ πολὺ τὴν τοῦ ζωοποιοῦ τούτου δώρου πολυτέλειαν, ἵνα καὶ πᾶσας τὰς ἄλλας ἀρετὰς κατεργαζώμεθα, μηδὲν ὁλως ἑαυτοὺς ὑπονοῶμεν εἶναι, διὰ τὸ μηδέπω ὥσπερ εἰς ἕξιν ἔχειν τὴν ἀγίαν ἀγάπην· οὕτως σὺν τότε ὁ τοῦ μίσους δαίμων ταῖς τῶν ἀγωνιζομένων διοχλεῖ ψυχαῖς, ὥστε καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς πρὸς μῖσος διαβάλλειν, καὶ ἄχρι σχεδὸν τοῦ φιλήματος φέρειν τὴν φθοροποιὸν τοῦ μίσους ἐνέργειαν, ὅθεν πλέον ἀλγύνεται ἡ ψυχὴ, φέρουσα μὲν τὴν μνήμην τῆς πνευματικῆς ἀγάπης, μὴ δυναμένη δὲ αὐτὴν ἐν αἰσθήσει κτήσασθαι, διὰ τὴν τῶν τελειοτάτων πόνων ὑστέρησιν· χρεῖα σὺν αὐτὴν τέως ἐκ βίας κατεργάζεσθαι, ἵνα εἰς τὴν γεῦσιν αὐτῆς ἐν πάσῃ αἰσθήσει καταφθάσωμεν, καὶ πληροφορίᾳ· τὸ γὰρ τέλειον αὐτῆς οὐδεὶς ἐν τῇ σαρκὶ ὦν ταύτη δύνασθαι κτήσασθαι, εἰμὴ μόνον οἱ ἄχρι μαρτυρίου, καὶ τελείας ἀνθομολογήσεως ἐλθόντες ἅγιοι· ἐπεὶ δὲ ὁ τούτῳ τυχὼν, ἀλλάσσειται ὁλος, καὶ οὔτε τροφῆς εὐχερῶς ὀρέγεται· τῷ γὰρ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης τρεφομένῳ ποία ἔσται ἐπιθυμία τῶν ἐν κόσμῳ καλῶν; διὰ τοῦτο ὁ σοφώτατος Παῦλος, τὸ μέγα δοχεῖον τῆς γνώσεως, τὴν μέλλουσαν τρυφὴν τῶν δικαίων, ἡμᾶς ἐκ τῆς αὐτοῦ πληροφορίας εὐαγγελιζόμενος, οὕτω λέγει· οὐκ ἔστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βρώσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη, καὶ

χαρὰ ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ· ἅτινα ἐστὶν ὁ καρπὸς τῆς τελείας ἀγάπης. ὥστε οὖν γεύεσθαι μὲν αὐτῆς ἐνταῦθα συνεχῶς οἱ εἰς τελειότητα προκόπτοντες δύνανται. τελείως δὲ αὐτὴν οὐδεὶς δύναται κτήσασθαι, εἰμὴ ὅταν καταποθῇ τελείως τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

ἡα'. Διηγήσατέ μοι τις τῶν ἀπλήστων τινὶ γνώμῃ ἀγαπῶντων τὸν Θεόν, ὅτι ἐπιθυμῶσαιτί μοι γνωστῶς γινῶναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, παρέσχε τοῦτο ἐν αἰσθήσει πολλῇ καὶ πληροφορίᾳ ὁ ἀγαθός. καὶ τοσοῦτον φησὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἡσθόμεν, ὥστε ἐπείγεσθαι μὲν τότε τὴν ψυχὴν μετὰ ἀνεκλαλήτου τινος χαρᾶς καὶ ἀγάπης, ἐκβῆναι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἀπελθεῖν πρὸς τὸν Κύριον, ἀγνοεῖν δὲ ὥσπερ, τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς τὸν τρόπον. ὁ δὲ ταύτης τῆς ἀγάπης ἐν πείρᾳ γενόμενος, κἄν μυρία παρά τινος ὑβρισθῇ, ἢ ζημιωθῇ, συμβαίνει γὰρ αὐτὸν ἔχειν ἔτι τὸν τοιοῦτον τινὰ μέλλοντα διαπονεῖσθαι, οὐκ ὀργίζεται κατ' αὐτοῦ. ἀλλὰ μένει ὥσανεὶ τῇ τοῦ ὑβρίσαντος αὐτόν, ἢ καὶ ζημιώσαντος ψυχῇ κεκολλημένος. κατ' ἐκείνων δὲ μόνον ἀνάπτεται οἵτινες ἢ κατὰ πενήτων ἐρχονται, ἢ κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει ἡ γραφή, λαλοῦσιν ἀδικίαν, ἢ ἄλλως πως βιοῦσι πονηρῶς. ὁ γὰρ ὑπὲρ ἑαυτὸν λοιπὸν πολὺ φιλῶν τὸν Θεόν, μᾶλλον δὲ ὁ μηκέτι ἑαυτὸν φιλῶν, ἀλλὰ τὸν Θεὸν μόνον, οὐκ ἔτι τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν ἐκδικεῖ, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ τιμῆσαντος αὐτόν ἐν τιμῇ αἰωνίῳ, θέλει τιμᾶσθαι δικαιοσύνην. τοῦτο δὲ οὐκ ἔτι ὡς ἐκ θελήσεώς τινος ὀλίγης ἔχει. ἀλλ' ὡς περ εἰς ἕξιν λοιπὸν τὴν τοιαύτην ἔχει διαθέσειν, διὰ πολλήν πείραν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης. πρὸς δὲ τοῦτοις δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὁ εἰς τοσαύτην ἀγάπην ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐπάνω καὶ πίστως γίνεται ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐνεργείας τῆς τοιαύτης. ὡς ἐν αἰσθήσει λοιπὸν τῆς καρδίας κρατῶν διὰ τῆς πολλῆς ἀγάπης τὸν πιστεῖ τιμώμενον. ὅπερ ἡμῖν σαφῶς κατασημαίνει ὁ Ἅγιος Παῦλος λέγων, νυνὶ δὲ μένει τὰ τρία ταῦτα, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, μεῖζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη, ὁ γὰρ ἐν πλούτῳ ἀγάπης ὡς ἔφην κρατῶν τὸν Θεόν, μεῖζων ἐστὶ πολὺ τότε τῆς ἑαυτοῦ πίστεως ὡς ὅλος ὢν ἐν πόθῳ.

h6'. Ἡ μεσότης τῆς ἐνεργείας τῆς ἀγίας γνώσεως, οὐ μικρῶς ἡμᾶς λυπεῖσθαι παρασκευ-

άζει, ὅταν ἐκ παροξυσμοῦ τινος ὑβρίσαντες τινὰ, ἐχθρόν αὐτὸν ἑαυτοῖς κατασκευάσωμεν. διόπερ οὐδέποτε ἐνδίδωσι νύττουσα τὴν συνείδησιν ἡμῶν, ἕως ὅτε διὰ πολλῆς ἀπολογίας εἰς τὴν παλαιὰν ἐπαναγάγωμεν τὸν ὑβρισθέντα διαθέσειν. ἡ δὲ ἀκροτάτη αὐτῆς διάνοιξις, καὶ ὅταν ἀδίκως τις τῶν τοῦ κόσμου ἀνθρώπων καθ' ἡμῶν ὀργισθῇ, ἀδολεσχεῖν ἡμᾶς καὶ φροντίζειν ἄγαν ποιεῖ· ἐπειδὴ ὅλως πρόσκομμα τινὶ τῶν ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου ἀπάντων γινόμεθα, ὅθεν καὶ ἀργὸς τότε ὁ νοῦς περὶ τὴν θεολογίαν γίνεται. ἀγάπη γὰρ ὢν ὅλως ὁ λόγος τῆς γνώσεως, οὐ συγχωρεῖ τὴν διανοίαν πλατυθῆναι πρὸς σύλληψιν θεωρημάτων θείων, εἰμὴ πρῶτον ἀπολάβωμεν ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ τὸν εἰκὴ ὀργιζόμενον ἡμῖν. εἰδὲ ἐκεῖνος οὐ θέλει τοῦτο γενέσθαι, ἢ πάλιν ἀπέστη τῶν ἡμετέρων διατριβῶν, τὸν χαρακτῆρα ἡμᾶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ λοιπὸν προσήκει τῇ ἑαυτῶν ἐν ἀσυστάτῳ τινὶ τῆς ψυχῆς * χύματι προστιθέντας διαθέσει, οὕτως ἐν τῷ βᾶθει τῆς καρδίας τῆς ἀγάπης ἀποπληροῦν τὸν νόμον. δεῖ γάρ φησι καὶ τὰ τῶν χολώντων ἀκαίρως πρόσωπα, ἀχόλῳ τῇ ἐννοίᾳ ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐνορᾶν διανοίᾳ· τοὺς θέλοντας ἔχειν γνώσιν Θεοῦ. τοῦτο δὲ γινόμενον, οὐ μόνον περὶ τὴν θεολογίαν ὁ νοῦς ἡμῶν ἀπταίστως κινηθήσεται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ μετὰ πολλῆς ἀναθήσεται παρρησίας, ὡς ἐκ δευτέρας βαθμίδος εἰς πρώτην ἀνεμποδίστως ἐπείγόμενος.

Ἡ τῆς ἀρετῆς ὁδός, τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἔρᾳ τῆς εὐσεβείας, τραχεῖα καὶ κατὰ στυγνὸς φαίνεται. οὐ διὰ τὸ ἐκείνην τοιαύτην εἶναι, ἀλλὰ διὰ τὸ τὴν ἀνθρωπεῖαν φύσιν εὐθὺς ἐκ γαστρὸς τῷ πλάτει συναναστρέφεσθαι τῶν ἡδονῶν. τοῖς δὲ τὸ μέσον αὐτῆς παρελθεῖν δυνηθεῖσι, προσηνὴς ὅλη καὶ ἀνετος δείκνυται. τῷ γὰρ καλῷ ἔθει τὸ φαῦλον ὑποταγὴν διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀγαθοῦ, τῇ τῶν ἀλογίστων ἡδονῶν συναπόλλυται μνήμη. ὅθεν λοιπὸν ἡδέως ἡ ψυχὴ τὰς τρίβους ἀπάσας διαπορεύεται τῶν ἀρετῶν. διὰ τοῦτο ὁ Κύριος εἰσάγων μὲν ἡμᾶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, λέγει, ὅτι στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι δι' αὐτῆς εἰσπορεύονται. πρὸς δὲ τοὺς θέλοντας πολλῇ τῇ προθέσει προσιέναι τῇ τῶν ἀγίων αὐτοῦ ἐντολῶν τηρήσει, φησὶν ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ

* σχήματι.

ἡγ'.

τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστι. δεῖ οὖν παρὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀγωνίας, βιαίῳ τινὶ θελήματι τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ κατεργάζεσθαι ἐντολάς. ἵνα θεωρήσας ἡμῶν ὁ ἀγαθὸς Κύριος τὸν σκοπὸν καὶ τὸν κόπον, ἔτοιμον ἡμῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἡδέως ἄγαν τοῖς αὐτοῦ ὑπηρετοῦσιν ἐνδόξοις θελήμασι, καταπέμψῃ. παρὰ γὰρ Κυρίου τότε ἐτοιμάζεται θέλησις ὥστε ἐν πολλῇ τινὶ ἡμᾶς χαρὰ ἐργάζεσθαι ἀπαύστως τὸ ἀγαθόν. τότε γὰρ ὄντως αἰσθησόμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν, καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

υδ'.

Ὁν τρόπον μὴ θερμανθεὶς ἢ μαλαχθεὶς ὁ κηρὸς ἐπὶ πολὺ, οὐ δύναται τὴν ἐπιτιθεμένην αὐτῷ σφραγίδα δεῖξασθαι, οὕτως οὐδὲ ἄνθρωπος, ἐὰν μὴ διὰ πόνων, καὶ ἀσθενειῶν δοκιμασθῇ, οὐ δύναται χωρῆσαι τῆς τοῦ Θεοῦ ἀρετῆς τὴν σφραγίδα. διὰ τοῦτο ὁ μὲν Κύριος λέγει τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· ἀρκεῖσαι ἡ χάρις μου, ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. αὐτὸς δὲ ὁ Ἀπόστολος καυχᾶται λέγων· ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχῶμαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις γέγραπται· ἐν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ἐν παραδέχεται. καὶ ὁ μὲν Ἀπόστολος ἀσθενείας λέγει τὰς ἐπαναστάσεις τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ, αἵτινες συνεχῶς αὐτῷ τε, καὶ πᾶσι τοῖς τότε ἀγίοις συνέβαινον. ἵνα μὴ ὑπεραίρωνται· ὥς αὐτὸς λέγει τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων. ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέμενον διὰ τῆς ταπεινώσεως τῷ σχήματι τῆς τελειότητος, διὰ τῶν πυκνῶν ἐξουδενώσεων, τὸ θεῖον δῶρον ὁσίως φυλάττοντες. ἡμεῖς δὲ νῦν ἀσθενείας τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς λέγωμεν, καὶ τὰς σωματικὰς ἀνωμαλίας. τότε μὲν γὰρ ἐπειδὴ αἰκίαις θανατηφόροις, καὶ διαφόροις ἐτέραις θλίψεσι τὰ σώματα τῶν κατὰ τῆς ἀμαρτίας ἀγωνιζομένων ἁγίων παρεδίδοντο, ἐπάνω ἦσαν πολὺ τῶν τῇ ἀνθρωπείᾳ φύσει ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἐπεισελλόντων παθῶν· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἡ εἰρήνη πληθύνεται διὰ τὸν Κύριον τῶν ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο δεῖ συνεχέσι μὲν ἀνωμαλίαις τὸ σῶμα, λογισμοῖς δὲ πονηροῖς τὰς ψυχὰς τῶν ἀγωνιστῶν τῆς εὐσεβείας δοκιμάζεσθαι. μάλιστα παρ' οἷς ἡ γνώσις ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ ἐνεργεῖ. ἵνα καὶ πάσης κενοδοξίας καὶ μετεωρισμοῦ ἐκτὸς ὑπάρχωσι, καὶ χωρῆσαι δυνηθῶσι, ὥς

ἔφην, ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν διὰ πολλῆς ταπεινώσεως τοῦ θεοῦ κάλλους τὴν σφραγίδα, κατὰ τὸν λέγοντα ἅγιον· ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου Κύριε. δεῖ οὖν εὐχαριστοῦντες ὑπομένειν τὴν βουλήν τοῦ Κυρίου. τότε γὰρ ἡμῖν εἰς λόγον δευτέρου μαρτύριου, τό τε συνεχὲς τῶν νόσων, καὶ ἡ πρὸς τοὺς δαιμονιώδεις λογισμοὺς μάχη, λογισθήσεται. ὁ γὰρ λέγων τότε τοῖς ἀγίοις μάρτυσι διὰ τῶν ἀνόμων ἐκείνων ἀρχόντων ἀρνήσασθαι τὸν Χριστόν, ποθῆσαι δὲ τὰς βιωτικὰς δόξας, καὶ νῦν π' αὐτὰ ἐφέστηκε δι' ἑαυτοῦ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ ἀδιαλείπτως λέγων. ὁ τότε ἀλγύνων τὰ τῶν δικαίων σώματα, καὶ ὑβρίζων ἐσχάτως τοὺς τιμίους διδασκάλους διὰ τῶν ὑπηρετούντων τοῖς διαβολικοῖς ἐκείνοις φρονήμασι, αὐτὸς καὶ νῦν τοῖς τῆς εὐσεβείας ὁμολογηταῖς ἐπάγει τὰ διάφορα παθήματα, μετὰ ὕβρεων πολλῶν καὶ ἐξουδενώσεων. ὅτε μάλιστα πολλῇ δυνάμει τοῖς καταπονομένοις πένησι διὰ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου βοηθοῦσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐχρῆν μετὰ ἀσφαλείας καὶ ὑπομονῆς τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν κατεργάζεσθαι ἡμᾶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ὑπομένων γὰρ, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέχε μοι.

Δυσπόριστον πρᾶγμα ἡ ταπεινοφροσύνη. ὅσω γὰρ μέγα ἐστὶ, τοσούτω μετὰ πολλῶν ἀγώνων κατορθοῦται· παραγίνεται δὲ τοῖς μετόχοις τῆς ἀγίας γνώσεως κατὰ δύο τρόπους· ὅτε μὲν γὰρ ἐν μεσότητι ἐστὶ τῆς πνευματικῆς πείρας ὁ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστῆς, δι' ἀσθένειαν σώματος ἢ διὰ τοὺς ἀκαίρως ἐχθραίνοντας τοῖς τοῦ δικαίου φροντίζουσιν, ἢ διὰ τοὺς λογισμοὺς τοὺς πονηροὺς, ταπεινότερόν πως ἔχει τὸ φρόνημα· ὅτε δὲ ἐν αἰσθήσει πολλῇ καὶ πληροφορίᾳ ὁ νοῦς ὑπὸ τῆς ἀγίας καταυγασθῇ χάριτος, τότε ὥπερ φυσικὴν ἔχει τὴν ταπεινοφροσύνην ἡ ψυχὴ· καταπαινομένη γὰρ ὑπὸ τῆς θείας χρηστότητος οὐ δύναται οὐκ εἶναι εἰς τὸν ὄγκον τῆς φιλοδοξίας ἐπαίρεσθαι, καὶ ἀπαύστως τὰς ἐντολὰς κατεργάζοιτο τοῦ Θεοῦ· ταπεινότεραν δὲ μᾶλλον ἑαυτὴν τῶν πάντων διὰ τὴν τῆς θείας ἐπεικειας ἡγεῖται κοινωνίαν· ἔχει δὲ ἐκείνη μὲν ἡ ταπεινοφροσύνη, λύπην ταπολλά καὶ ἀθυμίαν· αὕτη δὲ χαρὰν μετὰ αἰδοῦς πανσόφου· διόπερ ἡ μὲν, τοῖς ἐν μέσῳ, ὥς ἔφην, τῶν ἀγώνων οὕσι παραγίνεται· ἡ δὲ, τοῖς ἐγγίζουσι τῇ τελειότητι

he'.

καταπέμπεται· διὰ τοῦτο ἐκείνη μὲν ὑπὸ τῶν βιωτικῶν πολλάκις εὐπραγίων ὀνειδίζεται· αὕτη δὲ, καὶ ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου τις αὐτῇ προσάγοι, οὔτε πτοεῖται οὔτε ὅλως τῶν δεινῶν βελῶν τῆς ἀμαρτίας αἰσθάνεται· πνευματικὴ γὰρ ὅλη ὑπάρχουσα, ἀγνοεῖ πάντως τὰς σωματικὰς δόξας· ἐχρῆν δὲ δι' ἐκείνης παντὶ τρόπῳ παρελθόντα τὸν ἀγωνιστὴν, ἐπὶ ταύτην ἔλθειν· εἰ μὴ γὰρ δι' ἐκείνης τῇ ἐπιφορᾷ τῶν παιδευτικῶν παθῶν, δοκιμαστικῶς τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν προμαλάξει ἢ χάρις, οὐκ ἂν τὴν ταύτης ἡμῖν δωρήσεται πολυτέλειαν.

45' Οἱ τῶν τοῦ παρόντος βίου ἡδονῶν ὄντες φλοῖ, ἐκ τῶν λογισμῶν ἐπὶ τὰ πταίσματα ἔρχονται· ἀδιακρίτῳ γὰρ γνώμῃ φερόμενοι, πάσας αὐτῶν σχεδὸν τὰς ἐμπαθεῖς ἐννοίας εἰς τε λόγους ἀνόμους, καὶ ἔργα ἀνόσια ἐπιθυμοῦσι φέρειν· οἱ δὲ τὸν ἀσκητικὸν ἐπιχειροῦντες κατορθοῦν βίον, ἐκ τῶν πταισμάτων εἰς τοὺς πονηροτέρους λογισμούς, ἢ εἰς πονηρά τινα καὶ ἐπιδλαβὴ ἔρχονται ῥήματα· ἐὰν γὰρ οἱ δαίμονες τοὺς τοιοῦτους ἢ λοιδορίας ἀνεχομένους ἡδέως, ἢ ἀργά τινα καὶ ἀκαιραδίμωλοντας, ἢ γελῶντας ὡς οὐδεὶς, ἢ θυμουμένους ἀμέτρως, ἢ τῆς κενῆς καὶ ματαίας ἐπιθυμοῦντας δόξης ἰδῶσι, τότε ὁμοθυμαδὸν κατ' αὐτῶν ἐξοπλίζονται· τὴν γὰρ φιλοδοξίαν μάλιστα εἰς πρόφασιν τῆς ἑαυτῶν κακίας λαμβάνοντες, δι' ἐκείνης ὡς περ διὰ θυρίδος τινὸς σκοτεινῆς εἰσπηδῶντες τὰς ψυχὰς διαρπαύουσιν· ἐχρῆν οὖν τοὺς θέλοντας συνδιαिताῖσθαι τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν, μήτε δόξης ἐφίεσθαι, μήτε πολλοῖς συντυγχάνειν, μηδὲ προδόσις συνεχέσι κεκρῆσθαι, ἢ λοιδορεῖν τινάς, καὶ οἱ λοιδορούμενοι ὑπάρχωσιν ἄξιοι· μήτε δὲ πολλὰ ὁμιλεῖν, καὶ πάντα καλὰ λέγειν· δύναιντο· ἢ γὰρ πολυλογία ἀμέτρως διαφοροῦσα τὸν νοῦν, οὐ μόνον περὶ τὴν πνευματικὴν αὐτὸν ἐργασίαν ἀργὸν ἀπεργάζεται, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ἀκηδείας αὐτὸν παραδίδωσι δαίμονι· ὃς τις αὐτὸν ὑπεκλύων ἀμέτρως, τῷ τῆς λύπης, λοιπὸν δὲ, καὶ τῷ τῆς ὀργῆς παραδίδωσι δαίμονι· δεῖ οὖν αἰετὶ τῇ τῶν ἀγίων ἐντολῶν τηρήσει ἀπατχολεῖσθαι τὸν νοῦν, καὶ τῇ βαθεῖα μνήμῃ τοῦ Κυρίου τῆς δόξης· ὁ γὰρ φυλάσσων, φησὶν, ἐντολήν, οὐ γινώσεται ῥημα πονηρόν, τούτεστι εἰς φαύλους λογισμούς, ἢ λόγους οὐκ ἐκτραπήσεται.

46' Ὄταν μετὰ ζεύσεως τινὸς ἀλγηδόνης ἡ καρδία δέχεται τὰ τοξεύματα τῶν δαιμό-

νων, ὡς αὐτὰ οἰεσθαι φέρειν τὰ βέλη τὸν πολεμοῦμενον, μισεῖ μετὰ πόνου ἡ ψυχὴ τὰ πάθη, ὡς ἐν ἀρχῇ οὔσα τοῦ καθαίρεσθαι· ἐὰν γὰρ μὴ ἀλγήσῃ μεγάλως ἐπὶ τῇ ἀναιδέα τῆς ἀμαρτίας, οὐκ ἂν δυνήθει πλουσίως χαρῆναι ἐπὶ τῇ τῆς δικαιοσύνης χρηστότητι· ὁ τοίνυν θέλων τὴν ἑαυτοῦ καθαρίσαι καρδίαν, τῇ μνήμῃ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ διαπαντὸς διαपुरοῦτω αὐτήν, τοῦτο μόνον μελέτην, καὶ ἔργον ἄπαυστον ἔχων· οὐ γὰρ ποτὲ μὲν εὐχεσθαι δεῖ, ποτὲ δὲ μὴ, τοὺς τὴν ἑαυτῶν σαπρίαν ἀποβαλεῖν θέλοντας, ἀλλ' αἰετὶ τῇ προσευχῇ σχολάζειν ἐν τῇ τηρήσει τοῦ νοῦ, καὶ ἐξω πού αὐλίζονται τῶν εὐκτηρίων δόμων· ὃν γὰρ τρόπον ὁ θέλων καθαρίζεται χρυσίον· ἐὰν πρὸς βραχὺ τὸ πῦρ εἴσῃ σχολάζει ἐκ τοῦ χωνευτηρίου, σκληρίαν πάλιν τῇ καθαιρομένῃ ὕλῃ ἐμποιεῖ· οὕτω καὶ ὁ ποτὲ μὲν μεμνημένος τοῦ Θεοῦ, ποτὲ δὲ μὴ, ὅπερ δοκεῖ κτᾶσθαι διὰ τῆς εὐχῆς, τοῦτο ἀπόλλυσι διὰ τῆς σχολῆς· ἀνδρὸς δὲ ἐστὶ φιλαρέτου ἰδίον, τὸ αἰετὶ τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, τὸ τῆς καρδίας καταναλίσκειν γεῶδες, ἐν' οὕτω κατ' ὀλίγον τοῦ κακοῦ ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἀγνῆτης μνήμης δαπανωμένου, τελείως εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῆς ἡ ψυχὴ μετὰ πλείονος δόξης, ἐπανέλθῃ λαμπρότητα.

Ἀπάθειά ἐστι, οὐ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι ὑπὸ τῶν δαιμόνων· ἐπεὶ ἄρα ὀφειλομεν ἐξεληλυθέναι, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ πολεμουμένους ὑπ' αὐτῶν ἀπολεμήτους μένειν, καὶ γὰρ οἱ σιδηροφόροι πολεμισταὶ τοξεύονται μὲν παρὰ τῶν ἀντιπάλων, καὶ τοῦ ἤχου τῆς τοξείας ἀκούουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ βλέπουσι τὰ πεμπόμενα βέλη, οὐ πλήττονται δὲ διὰ τὴν τῶν πολεμικῶν ἐνδυνάμειων στερρότητα· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν σιδηρῷ φραττόμενοι ἐν τῷ πολεμεῖσθαι τὸ ἀπολέμητον ἔχουσι· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ φωτὸς τοῦ ἁγίου πανοπλίᾳ, καὶ σωτηρίῳ περικεφαλαίᾳ διὰ πάντων τῶν καλῶν ἔργων καθωπλισμένοι, τὰς σκοτεινὰς τῶν δαιμόνων διακόψωμεν φάλαγγας· οὐ γὰρ τὸ μηκέτι πράξαι τὰ κακὰ μόνον καθαρότητα φέρει, ἀλλὰ τὸ ἐπιμελεῖσθαι τῶν καλῶν, κατὰ κράτος ἀθετῆσαι τὰ κακὰ.

Ὄταν σχεδὸν ἅπαντα τὰ πάθη νικήσῃ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, δύο δαίμονες αὐτῷ ἀπομένουσι προσπαλαίοντες· ὧν ὁ μὲν τῇ ψυχῇ παρενοχλεῖ ἀπὸ πολλῆς θεοφιλίας εἰς ζῆλον αὐτὸν ἄκαιρον φέρων, ὥστε μὴ θέλειν ἄλλον

τινὰ κατ' αὐτὴν ἀρέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δὲ τῷ σώματι εἰς ἐπιθυμίαν συνουσίας αὐτῷ ἐμπύρῃ τινι κινῶν ἐνεργεῖα. τοῦτο δὲ συμβαίνει τῷ σώματι, πρῶτον μὲν διὰ τὸ τῆς φύσεως εἶναι ταύτην τὴν ἡδονὴν ἰδίαν, ὡς διὰ τὴν παιδογονίαν, καὶ διὰ τοῦτο δὲ εὐχερῶς ἡττωμένην, λοιπὸν δὲ καὶ διὰ παραχώρησιν τοῦ Θεοῦ. ὅταν γὰρ ἴδῃ τινὰ τῶν ἀγωνιστῶν μεγάλως ἀκμάζοντα τῷ πλήθει τῶν ἀρετῶν ὁ Κύριος, παραχωρεῖ αὐτόν ποτε ὑπὸ τοῦ τοιούτου καταρρυποῦσθαι δαίμονος, ἵνα πάντων τῶν τοῦ βίου ἀνθρώπων εὐτελέστερον ἑαυτὸν ὑπολαμβάνῃ. ἀμέλει, ἥ ἐπεται ἡ ὀχλησις τοῦ πάθους τοῖς κατορθώμασιν, ἥ καὶ προσλαμβάνει ταῦτα ποτὲ, ἵνα ἡ τῇ προλήψει, ἡ τῇ ἐπιφορᾷ τοῦ πάθους ἀχρεῖαν ποιεῖ τὴν ψυχὴν φαίνεσθαι, καὶ ἐποῖα ἡ μέγала αὐτῆς τὰ κατορθώματα. ἀλλὰ τῷ μὲν, ἐν ταπεινοφροσύνῃ πολλῇ, καὶ ἀγάπῃ μαχησόμεθα, τῷ δὲ, ἐν ἐγκρατεῖα, καὶ ἐν ἀοργησίᾳ καὶ ἐννοίᾳ βαθεῖα τοῦ θανάτου, ἵνα ἀπαύστως ἐντεθῇ αἰσθόμενοι τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐπάνω καὶ τούτων γενώμεθα ἐν Κυρίῳ τῶν παθῶν.

ρ'.

Ἄλλοι τῆς ἀγίας γνώσεως γινόμεθα μέτοχοι, καὶ τῶν ἀκουσίων μετεωρισμῶν πάντως ὑφ' ἑξομὸν λόγον· ἐπισημηνάμην γάρ, φησιν ὁ θεὸς Ἰωβ, καὶ εἴτι ἄκων παρέβην, καὶ δικαίως. ἐὰν γὰρ μὴ σχολάσῃ τις τοῦ φεῖ μεμνησθαι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀγίων αὐτοῦ μὴ παραμελήσῃ ἐντολῶν, οὐκ ἂν ἀκουσίῳ, ἢ ἐκουσίῳ ὑποπέσῃ πταίσματι. δεῖ οὖν εὐθέως καὶ περὶ τῶν ἀκουσίων πταισμάτων, ἐξομολόγησιν σύντονον προσφέρειν τῷ δεσπότῃ, τούτεστι περιττὴν ἐργασίαν τοῦ συνήθους κανόνος. οὐ γὰρ ἐστὶν ἀνθρωπῶπον ὄντα μὴ πταίνειν ἀνθρώπινα, ἄχρις οὐ πληροφορηθῇ ἡ συνειδήσις ἡμῶν ἐν δακρύῳ ἀγάπης περὶ τῆς τούτων ἀφέσεως. Ἐὰν γάρ φησι ὁμολογῶμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, καὶ καθάρσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. προσέχειν οὖν. δεῖ ἀδιαλείπτως τῇ αἰσθήσει τῆς ἐξομολογήσεως, μήπως ἡ συνειδήσις ἡμῶν ἑαυτὴν ψεύδεται, ὑπονοήσασα ἀρκετῶς ἐξομολογήσασθαι τῷ Θεῷ. ὅτι πολὺ κρεῖττον ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως, καὶ μὴ δὲν ἑαυτῷ τις ἐν πάσῃ σύνοιδε πληροφορίᾳ, καθὼς ὁ σοφώτατος ἡμᾶς Παῦλος διδάσκει λέγων· ἀλλ' οὐδὲ ἑμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἑμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ

ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με Κύριός ἐστιν. ἐὰν γὰρ μὴ προπόντως καὶ περὶ αὐτῶν ἐξομολογησώμεθα, δειλίαν τινὰ ἄδηλον ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου ἡμῶν εὐρήσομεν ἐν ἑαυτοῖς. ἐχρῆν δὲ καὶ ἡμᾶς εὐχεσθαι τοὺς ἀγαπῶντας τὸν Κύριον ἐκτὸς παντὸς φόβου τότε εὐρίσκεισθαι. ὁ μὲν γὰρ ἐν φόβῳ εὐρίσκόμενος τότε, ἐλευθερίῳ τρώπῳ τοὺς ταρταρέους οὐ παρελεύσεται ἀρχοντας. συνήγορον γὰρ ἔχουσιν, ὡς περ ἐκεῖνοι τὴν τῆς ψυχῆς δειλίαν τῆς ἑαυτῶν κακίας. ἡ δὲ ἀγαλλιωμένη ψυχὴ ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναλύσεως, ἐπάνω πασῶν τῶν σκοτεινῶν παρατάξεων σὺν τοῖς ἀγγέλοις τῆς εἰρήνης φέρεται· ἐπτέρωται γὰρ ὡς περ, ἐν τῇ πνευματικῇ ἀγάπῃ, ὡς τὸ πλήρωμα ἀνελλιπῶς ἔχουσα τοῦ νόμου, τὴν ἀγάπην. διόπερ καὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, μετὰ πάντων τῶν Ἁγίων, οἱ μετὰ τοιαύτης παρρησίας ἐξιόντες τοῦ βίου ἀρπαγῆσονται. οἱ δὲ καὶ ἐν βραχεὶ δειλιῶντες ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου, ἐν τῇ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καταλειφθήσονται πληθύϊ, ὡς ὑπὸ κρίσιν ὄντες. ἵνα διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμασθέντες τῆς κρίσεως, τοὺς κεχρεωστημένους αὐτοῖς κατὰ τὰς αὐτῶν πράξεις ἀπολάβωσι κλήρους παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἡμῶν Θεοῦ, καὶ Βασιλέως Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης, καὶ αὐτοῦ ἐστὶν ἐφ' ἡμᾶς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, ὁ πλοῦτος τῆς χρηστότητος τῆς βασιλείας αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τοὺς σύμπαντας αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Ἑρμηνεῖα εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ παρόντος ἑκατοστοῦ Κεφαλαίου τὸ λέγον· «Ἔνα διὰ τοῦ πυρὸς δοκιμασθέντες τῆς κρίσεως, ὅπερ ἠρωτήθη παρὰ τινῶν, ἐρμηνεῖα τοῦ Ἀγγέλου Μαξίμου.

Οἱ τὸ τέλειον τῆς ἀγάπης κεκτημένοι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὸ πτερόν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρετῶν μετεωρίσαντες, κατὰ τὴν Ἀπόστολον ἐν νεφέλαις ἀρπάζονται καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχονται. οἱ δέγε μὴ πάντῃ τὸ τέλειον κτησάμενοι, ἀλλ' ἀμαρτήματα καὶ κατορθώματα κεκτημένοι· οὗτοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς κρίσεως ἔρχονται. κακεῖ διὰ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ φαύλων πράξεων ἀντεξετάσεως οἰονεῖ πυρούμενοι, εἴπερ ἡ τῶν ἀγαθῶν πλάστιγξ ἐπιβαρῆση, καθαίρονται τῆς κολάσεως.

Ἀπόκρ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΑ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΓΡΑΨΑΝΤΑΣ ΑΥΤΩ,
ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Ρ'.

Ω ἐν Ἀγίοις Πατρὶ ἡμῶν Ἰω-
άννη τῷ Καρπαθίῳ, τίς μὲν ἐγέ-
νετο ὁ καθ' ἐν ἡμασε χρόνος,
καὶ ποῦ τὰ τῆς ἀσκήσεως διή-
νυσε σκάμματα, καὶ τὰ κατ' αὐ-
τὸν ἄλλα, ἀδελὰ. ταῦτα δὲ
μόνα περὶ αὐτοῦ μαρτυρεῖ ὁ Φῶτιος (ἀνα-
γνώσει σ. 4. σελίδι 266.) «Κρατεῖ δ' οὖν,
(ὁ Διάδοχος δηλονότι) πολλῶ καὶ Ἰωάννου

τοῦ Καρπαθίου. δς ἐπιγραφὴν αὐτοῦ τῷ
πονήματι δίδωσι. πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἰν-
δίας προτρέψαντας Μοναχοὺς παρακλητι-
κός. ἑκατὸν δὲ καὶ οὗτος Κεφαλαίοις πε-
ραισι αὐτό. Ἐν οἷς ὡς ταπολλὰ πατρικῶς
τοὺς ἀναγινώσκοντας ὑπαλείφει, καρτερεῖν
ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ὑπομονὴν πρὸς τοὺς
ἐπερχομένους πειρασμοὺς ἐπιδείκνυσθαι.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΑ ΜΟΝΑΧΟΥΣ ΓΡΑΨΑΝΤΑΣ ΑΥΤΩ,
ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Ρ'.

Οἷς ἐπὶ γῆς βασιλευσιν ἐαρινὰ
ἄνθη προσφέροντές τινες τῶν προσ-
αιτούντων, οὐ μόνον οὐκ ἀπέβλη-
τοι γεγόνασι πολλάκις, ἀλλὰ γὰρ
καὶ τινες ἀντελάβοντο δωρεάς.
κἀγὼ τοίνυν παρ' ὑμῶν ἐπιταχθεὶς,
μίαν ἑκατοντάδα νόθεν δανεισάμε-
νος, καὶ προσφέρων λογίων καλῶν
ἡμῖν τοῖς τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ἔχουσιν,
εὐπρόσδεκτός τε γένομι, καὶ τὴν τῶν εὐ-
χῶν δωρεὰν παρ' ὑμῶν ἀντιλάβοιμι.

Ὅσῳ διηνεκῆς ὁ τῶν ὅλων βασιλεὺς·
οὐκ ἀρχήν, οὐ πέρας τῆς βασιλείας ἔχων
τῆς οἰκείας· τοσούτῳ τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ τε
καὶ ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν πονεῖν προαιρουμένοις
ἐπικερδεστέραν εἶναι συμβέβηκε τὴν σπου-
δὴν· αἱ μὲν γὰρ τοῦ παρόντος βίου τιμαί,
κἄν ἄγαν ὥσι λαμπραί, τῷ παρόντι βίῳ
συγκαταλύονται πάντως, αἱ δὲ παρὰ Θεοῦ
νεμόμεναι τοῖς ἀξίοις, ἅτε σὺν ἀφθαρσίᾳ
διδόμεναι, εἰς τὸ παντελὲς διαμένουσι.

Ὁ μακάριος Δαβὶδ ὕμνον διὰ πάσης ἐρ-

α'.

β'.

γαζόμενος τῆς κτίσεως τῷ Θεῷ, ἐμνημόνευσε μὲν ἀγγέλων τε, καὶ αἰσμάτων δυνάμεων ἀπασῶν, κατελήλυθε δὲ ἄχρις τῆς γῆς. ὡς μὴδὲ θηρίων, μὴ κτηνῶν, μὴ πετεινῶν, μὴ ἐρπετῶν ἀπέχεσθαι· ἐπειδὴ τῷ πεποιηκότι προσκυνεῖν καὶ τὸν ἐκ τούτου ὕμνον ἡγεῖτο. ὡς βουλόμενος πᾶν τὸ γεγρονὸς ὑπ' αὐτοῦ, τὴν ὁμοίαν τελεῖν εἰσφοράν. καὶ πῶς ἄρα μοναχὸς ὁ συμβαταζόμενος τῷ ἐκ Σουφεῖρ χρυσίῳ, ναρχᾶν ποτέ, ἢ ὀκνεῖν ἀνάσχειτο πρὸς ὕμνωδιαν;

γ'.

Ὡς περ τὴν βάτον πῦρ περιεῖχεν, οὐκ ἔφλεγε δὲ αὐτὴν, οὕτω καὶ τῶν λαβόντων τὸ χάρισμα τῆς ἀπαθείας, καὶ θερμότατον περιφέρωσι σῶμα, οὐδὲν τὴν σάρκα, ἢ τὸν νοῦν ἐνοχλεῖ, ἢ λυμαίνεται ἢ θερμότης τοῦ σώματος. φωνὴ γὰρ Κυρίου διέκοψε τὴν φλόγα τῆς φύσεως. διότι τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος, τὰ κατὰ φύσιν ἡνωμένα διέστησεν.

δ'.

Ἡ σελήνη αὐξομένη, καὶ πάλιν μειομένη, ἐμφανίζει ἀνθρώπου κατὰστασιν, νῦν μὲν καλὰ πράττοντος, νῦν δὲ ἀμαρτάνοντος· εἴτα διὰ τῆς μετανοίας παλινδρομοῦντος εἰς ζωὴν ἐνάρετον· οὐκ οὖν οὐκ ἀπώλετο ὁ νοῦς τοῦ ἐπταικότος, καθάτινες παρ' ὑμῖν νομίζουσιν· ὡς περ τῆς Σελήνης τὸ σῶμα οὐκ ἐμειώθη, ἀλλὰ τὸ φῶς· ἀνακτᾶται οὖν ὁ ἄνθρωπος πάλιν τὴν οἰκίαν λαμπρότητα διὰ μετανοίας, καθά περ ἡ σελήνη μετὰ τὸ φθιῆναι οἰκοθεν τὸ φῶς ἀμφιένονται· ὁ γὰρ πιστεύων εἰς Χριστόν, καὶ ἀποθάνῃ ζήσεται· καὶ γνώσεται, φησί, ὅτι ἐγὼ Κύριος λελάληκα, καὶ ποιήσω.

ε'.

Ἰσ. τῶν
αἰ-
σχρῶν
λογι-
σμῶν

Ἐὰν ἐπαναστάντος σοι κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ σμήνους τῶν * ἐχθρῶν σχηματισμῶν ὑπενδοὺς ἡττηθῇς, γίνωσκε σεαυτὸν κεχωρίσθαι πρὸς καιρὸν τῆς θείας χάριτος· ὅθεν καὶ παρεδόθης εἰς χεῖρας τῆς πτώσεώς σου, κατὰ δίκαιον κρίμα· διόπερ ἀγωνίζου μὴδὲ ποτε διὰ τῆς ἀμελείας ἀπολειφθῆναι τῆς χάριτος, μὴδὲ πρὸς στιγμὴν χρόνου· ἐὰν δὲ δυνηθῇς κρεῖττον ὀλίθου γενόμενος, ὑπερβῆναι τὸ τεῖχος τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, καὶ τὰς ἐπαλλήλους ῥυπαρὰς προσβολὰς τῆς τῶν ἐχθρῶν πολυνοίας, μὴ ἀγνοήσης τὸ δῶρον τὸ ἄνωθεν δοθέν σοι· φησί γὰρ ὁ Ἀπόστολος· οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί, τὸ τοιοῦτον εἰργάσατο τρόπαιον· καὶ ἀπὸ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ μιαρῶν ἐνθυμημάτων ὕψωτέ με· καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου δηλαδὴ τοῦ διαβόλου,

καὶ τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου ἐρρύσατό με· ὅθεν τῷ πτέρῳ τοῦ Πνεύματος κουφισθεὶς, καὶ ἀνεθείς τοῦ σώματος, ἰσχύσα πετασθῆναι ἐπάνω τῶν θηρευόντων δαιμόνων, τῶν ἱερούστων τὸν ἀνθρώπινον νοῦν διὰ τῆς ἡδυπαθείας, ἧς κατηναγκασμένως, καὶ βίαιως παρακαλοῦντες προφέρουσιν· ὁ τοίνυν ἐξαγαγὼν με ἐκ γῆς Αἰγύπτου, τουτέστι τῆς τοῦ κόσμου ψυχαπωλείας, οὗτος κρυφαῖα χεὶρ ὑπὲρ ἐμοῦ πολεμῶν ἐπάταξε τὸν Ἀμαλήκ, καὶ παρέσχε μοι ἐλπίζειν, ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀνοσιῶν παθῶν ἔθνη ἐξολοθρεύσει· Κύριος ἀπὸ προσώπου ἡμῶν· οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν δώσει σοφίαν, καὶ δύναμιν· τινὲς γάρ, σοφίαν μὲν ἔλαβον, οὐ μέντοι καὶ δύναμιν Πνεύματος, εἰς τὸ νικῆσαι ἐχθρούς· οὗτος ὑψώσει κεφαλὴν σου ἐπ' ἐχθρούς σου, καὶ δώσει σοι πτέρυγας, ὥστε περιστερᾶς, καὶ πετασθεὶς καταπαύσῃ πρὸς Θεόν· θήσει Κύριος τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς σου, στερρόν, καὶ ἐντρεχῇ, καὶ εὐτονον δεικνύων σε κατὰ τοῦ ἀντιπάλου· καὶ συμποδίζων ὑποκάτω σου πάντας τοὺς ἀνθεστηκότας σου· ἀνάθες τοιγαροῦν τῷ Κυρίῳ τὴν χάριν τῆς ἀγνείας, ὅτι οὐ συνέκλεισέ σε εἰς χεῖρας τῶν θελημάτων τῆς σαρκός σου, καὶ τοῦ αἵματος καὶ τῶν παραχολουμένων τούτοις φθοροποιῶν καὶ ἀκαθάρτων πνευμάτων, ἀλλὰ κατησφαλίσάτο σε τῇ ἐαυτοῦ δεξιᾷ· οἰκοδόμησον αὐτῷ θυσιαστήριον, ὡς περ καὶ Μωϋσῆς μετὰ τὸ τρέψασθαι τὸν Ἀμαλήκ. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαι, καὶ αἰνέσω σε Κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ, μεγαλύνων τὰς δυναστείας σου· ὅτι ἐλυτρώσω ἐκ φθορᾶς τὴν ζωὴν μου, καὶ ἐξήρπαιάς με ἐκ τῶν βρόχων, καὶ σαγηνευμάτων, τῆς εὐπερισταίου, καὶ πολυμόρφου καὶ τριβαχῆς κακίας.

Ἀναζωπυροῦσιν ἡμῖν τὰ μιὰρὰ πάθη καὶ ἀνακαινίζουσι, καὶ ἀνυψοῦσι, καὶ πολυπλασιάζουσιν, οἱ πονηροὶ δαίμονες· αἱ δὲ ἐπισκέψεις τοῦ θείου λόγου καὶ μάλιστα αἱ διὰ τῆς τῶν δακρύων χύσεως γινόμεναι, νεκροποιοῦσι τὰ πάθη, καὶ χρόνια τυγχάνη, καὶ λύουσι· καὶ κατὰ μικρὸν εἰς ἀνυπαρξίαν περιττώσι τὰ ὀλέθρια τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ σώματος, ἀμαρτητικὰ ἐνεργήματα· μόνον ἡμεῖς μὴ ἀκηδιάσωμεν τοῦ, δι' εὐχῆς, καὶ ἐλπίδος ἀνενδότου καὶ ἀναιδούς, προσεδρεύειν τῷ Κυρίῳ.

Διατί ἐκ τοῦ στόματος τῶν τῇ κακίᾳ νηπιαζόντων πιστῶν, ὁ Χριστὸς καταρτίζει

ς'.

ζ'.

αἶνον· ἢ πάντως, ἵνα διὰ τῆς ὑμνωδίας καταλύσῃ ἐχθρόν, καὶ ἐκδικητὴν τυραννοῦντα μεγάλως· ἐχθρόν μὲν τῶν ἀρετῶν, ἐκδικητὴν δὲ κακίας· διάβολον. οὐκ οὖν καὶ ἡμεῖς τὸν δεσπότην ἀπλότῃ καρδίας αἰνοῦντες, συντριβομέν τε, καὶ καταλύομεν τὰ τοῦ ἐχθροῦ μηχανήματα· τῷ γὰρ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς πολέμους, καὶ τοὺς ὑπεναντίους τοὺς πολεμοῦντας ἡμᾶς.

η'. Εἰ τις ὑπάρχει κατὰ τὸ εἶδος ἐκτρωμα, τὸ ἥμισυ λέγεται νῦν τῶν σαρκικῶν κατεσθίειν, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ, τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι· τῆς γὰρ ἑαυτοῦ ὁδοῦ τοὺς καρπούς ἕκαστος γινώσκειται.

θ'. Τὴν καλλίστην νηστείαν, καὶ μὴ δολοῦσθαι τοῖς πάθεσιν αἰρεῖσθαι χρεωστεῖ ὁ Μοναχός, καὶ μεγάλην ἡσυχίαν γεωργεῖν διαπαντός.

ι'. Οἱ μισοῦντες τὰς ψυχὰς ἡμῶν δαίμονες, ὑποτίθενται τισιν ὥστε ψυχράν τινα εὐφημίαν ἡμῖν χάρισσασθαι, εἴτα πρὸς ταύτην ἡμᾶς διαχυθῆναι προτρέπονται· ἐὰν τοίνυν χαυνωθέντες τῇ οἴῃ, δώμεν τόπον καὶ τῇ κενοδοξίᾳ, οὐ κάμνουσι λοιπὸν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν αἰχμαλωτῖσαι ἡμᾶς.

ια'. Ἀποδέχου μᾶλλον τὸν σκώποντά σε, ἢ περ τὸν ἐπαινοῦντα· ὅστις οὐδὲν διαφέρειν καταρωμένου γέγραπται.

ιβ'. Ὅταν περὶ τὴν νηστεύσιμον σπουδάτας ἀρετὴν, διὰ τὴν ἀσθένειαν ἀποτυγχάνῃς αὐτῆς, καὶ συντρίψας τὴν καρδίαν, ἐπ' εὐχαριστίαν τραπῇς τοῦ πάντων προνοητοῦ, καὶ κριτοῦ. ἐὰν μέντοι τεταπεινωμένον διαπαντός δεικνύῃς ἑαυτὸν τῷ Κυρίῳ, καὶ μηδὲν ποτε ἀνθρώπου κατεπαρῆς.

ιγ'. Ἐπιστάμενος ὁ ἐχθρὸς τὴν εὐχὴν ὑπάρχουσαν ἡμῶν μὲν ὑπέρμαχον, αὐτοῦ δὲ ἐπίβουλον, καὶ ἀποσπᾶσαι ταύτης ἡμᾶς σπουδάζων, εἰς ἐπιθυμίαν ἡμᾶς ἐμβάλλει τῶν ἐλληνικῶν λόγων, ἀφ' ὧν καὶ ἀπέστημεν, καὶ περὶ τούτου σχολάζειν παρακαλεῖ· ὥτινι μὴ πεισθῶμεν· ἵνα μὴ τοὺς τοῦ οἰκείου γεωργίου ἄξονας πλανηθέντες, ἀντὶ σύκων, καὶ σταφυλῶν, ἀκάνθας, καὶ τριβόλους τρυγῇσωμεν· ἢ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ Θεῷ λελογίσταί.

ιδ'. Χαράν, φησί, μεγάλην εὐαγγελίζομαι ἡμῖν, ἥτις ἐστὶ παντὶ τῷ λαῷ, οὐ μέρει τοῦ λαοῦ· καὶ πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσάν σοι καὶ ψαλλάτωσάν σοι, οὐ γὰρ δεῖ μέρος τῆς γῆς. τὸ δὲ ψάλλειν, οὐκ ἐστὶ

ποτνωμένων, ἀλλὰ διευθυμουμένων. εἰ τοίνυν ταῦτα οὕτως ἔχει, μηδαμῶς ἀπελπίσωμεν, ἀλλ' εὐθυμοὶ τὸν παρόντα διοδεύσωμεν βίον, τῆς ἀπ' αὐτοῦ ἐκείνης χαρᾶς, καὶ εὐθυμίας λαμβάνοντες ἔννοιαν· πλήν τῷ θεῷ φόβῳ τὴν εὐφροσύνην κεράσωμεν· ὥς περ φησὶν ἀγαλλιᾶσθαι τῷ Κυρίῳ ἐν τρόμῳ. καὶ γὰρ αἱ περὶ Μαρίαν μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης ἐξέδραμον τοῦ τάφου· τάχα καὶ ἡμεῖς ποτὲ σὺν δέει καὶ χαρᾷ, τοῦ νοητοῦ ἐξορμήσομεν τάφου· θαυμάζω γάρ, εἰ χωρὶς φόβου, διότι οὐδεὶς ἀναμάρτητος, κἂν Μωϋσῆς, κἂν Πέτρος ὁ Ἀπόστολος εἴη· ἀλλ' ὅμως ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ θεία ἀγάπη νικήσασα, ἔξω βάλλει τὸν φόβον ἐν καιρῷ τῆς ἐξόδου.

Ἵτι εἰ ἐμπαθὲς πιστεύτας ὀλοκαρδίως, καὶ τεταπεινωμένως λαμβάνει χάρισμα ἀπαθείας, ἔχεις μαρτυροῦσαν τὴν γραφὴν· σήμερον γάρ, φησιν, μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ Παραδείσῳ· καὶ ἡ πίστις σου σέσωκέν σε· πορεύου εἰς εἰρήνην τῆς μακαριωτάτης ἀπαθείας καὶ ὅσα τοιουτότροπα· καὶ ἐν τῷ σπύρῳ περκάσει ἡ σταφυλή· καὶ κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

Ἵπόταν ἐπαχθῶς πρὸς τὰ πάθη διακείμενοι, σφοδρότερον τοῖς αἰσχροῖς ἐνθυμήμασιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ὀχλούμεθα, τότε μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ Κυρίου στηριζόμεθα πίστιν, καὶ βεβαιωτέραν τὴν πρὸς τὰ ἐπηγελημένα αἰώνια ἀγαθὰ καθιστῶμεν ἐλπίδα· ὧν ἀποστερηθῆναι ἡμᾶς οἱ ἐχθροί, καὶ ἀπαλλοτριωθῆναι διὰ τῆς βασκανίας σπουδάζουσιν· εἰ μὴ γὰρ λίαν μέγιστα ἦν ἐκεῖνα τὰ ἀγαθὰ, οὐκ ἂν φθόνῳ τοσούτῳ καθ' ἡμῶν οἱ δαίμονες ἐκκαυθέντες, τοῖς ῥυπαροῖς λογισμοῖς πυκνὰ κατετόξευον, κἂν τούτῳ τὴν ἑαυτῶν μανίαν πληροφορεῖν δοκοῦντες, καὶ πρὸς ἀπόγνωσιν ἡμᾶς συνελαύνειν νομίζοντες, διὰ τῆς ἀφορήτου, καὶ πολλῆς ὀχλήσεως.

Γινώσιν ἀληθεστάτην τινὲς ὑπάρχειν, τὴν πρᾶξιν ὀρίζονται· σπουδάσατε τοίνυν μᾶλλον τοῖς ἔργοις, καὶ πίστιν, καὶ γινώσιν ἐνδεικνυσθαι· ὁ γὰρ δὴ ἐπὶ τῇ γνώσει μόνῃ τετυφωμένος, ἀκούσεται, ὅτι Θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῷ καιρῷ τῶν ἑορτῶν, καὶ τῶν ἁγίων συναξέων, καὶ μάλιστα· ὅταν μέλλῃ τις τῇ μυστικῇ τραπέζῃ προσιέναι, τότε τοῖς αἰσχροῖς φαντάσμασι, καὶ τῇ ῥοῇ τῆς γονῆς τὸν ἀσκητὴν οἱ δαί-

ιε'.

ις'.

ιζ'.

ιη'.

μονες μολύνειν σπουδάζουσιν· ἀλλ' οὐδὲ ἐν τούτῳ θραύσασιν ἢ ἐκλύσωσι τὸν πάντα καρτερικῶς καὶ γενναίως φέρειν συνειθισμένον· μὴ δὲ καυχάσθωσαν καθ' ἡμῶν οἱ κυρτοί, ὡς ὀρθοί.

ιβ'. Τὸ ἦθος, καὶ τὴν προθυμίαν οἱ ἐχθροὶ ἀμύνονται, τοῖς ποικίλοις, καὶ ἀφάτοις πειρασμοῖς τὴν ψυχὴν κολαφίζοντες· ἐκ γὰρ τῶν θλίψεων σοι τῶν πολλῶν, καὶ ἀμυθήτων, ὁ στέφανος πλέκεται· καὶ ἐν ταῖς ἀσθενείαις δὲ, τελειοῦται ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ· καὶ ταῖς σκυθρωποτέραις καταστάσεσιν, ἐπανθεῖν εἰωθεν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις· ἐξανέτειλε γὰρ φῶς ἐν σκότει τοῖς εὐθέσιν· ἐάν γε τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους, βεβαίαν κατὰσχωμεν.

κ'. Οὐδὲν οὕτως ἐξαφανίζειν τὴν ἀρετὴν πέφυκεν, ὡς ἡ εὐτραπελία, καὶ τὸ παίζειν, καὶ ἡ ἀργολογία. καὶ πάλιν οὐδὲν οὕτως τὴν πεπαλαιωμένην ἀνακαινίζει ψυχὴν, καὶ πλησιάζειν τῷ Θεῷ παρασκευάζει, ὡς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ καλὴ προσοχή, καὶ τὸ μελετᾶν ἀπαύστως τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ προσευχῇ ἑαυτὸν καθοπλίζειν, καὶ τῆς ἀγρυπνίας τὸ κέρδος ἱγνηλατεῖν.

κα'. Ἐπιτηδεϊότατον ἅμα, καὶ συμφέρον τῇ ψυχῇ, τὸ στιβαρῶς βαστάζειν πᾶσαν θλίψιν, εἴτε παρὰ ἀνθρώπων, εἴτε παρὰ δαιμόνων ἐπαγομένην. καὶ εἰδέναι ἀκριβῶς ὅτι περ χρεῶσται ὑπάρχοντες τῆς καταπονήσεως, καὶ μηδένα ἕτερον, εἰ μὴ μόνον ἑαυτὸν διηνεκῶς μέμψεσθαι. ὁ γὰρ ἄλλον ἐπὶ τοῖς ἰδίοις θλιβεροῖς μεμψόμενος, ἐξώλισθεν τῆς δικαίας τοῦ προσήκοντος κρίσεως.

κβ'. Ἔστιν ὅτε τῆς δεξιᾶς ἄνθρωπος ἀποκινεῖται ἔδρας, καὶ σπουδαῖος τυγχάνῃ, πλεονασάντων τῶν πειρασμῶν, ἐξισταμένος τῆς ἑαυτοῦ τάξεως, διὰ τὸ πᾶσαν αὐτοῦ, καθὼς φησιν ἡ γραφή, καταπεπόσθαι σοφίαν τε, καὶ τέχνην· ὅπως μὴ πεποιθότες ᾖμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, καὶ ἵνα μὴ καυχῆσθῃται Ἰσραὴλ, λέγων, ἡ χεὶρ μου σέσωκέ με. ἀλλ' ἐλπίζε ἀποκατασταθῆναι εἰς τὴν προτέραν ὥραίαν κατάστασιν, ἀποπεσόντος ἀπὸ σοῦ. θεὸς κελεύσει, καὶ ἀποδιωχθέντος τοῦ πονηροῦ, ὅστις πάντα μὲν ἐμπαθῶς καὶ βλέπειν, καὶ ἀκούειν παροτρύνει, καὶ πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καπασπεύδει, παχύνας δὲ τὸν νοῦν καθάπερ νέφει πυκνῶ, ποιεῖ καὶ τὸ σαρκίον αἰσθάνεσθαι ἀφάτου βαρύτητός τε, καὶ δγκου. καὶ τὸν ἐμφυτον λογισμόν, ἀπλοῦν τινα καθεστῶτα, καὶ ἀπλαστόν· κατὰ τὴν

ὁμοίωσιν τῶν ἀρτιγενῶν βρεφῶν· ποικίλον ἀποδείκνυσι, καὶ λίαν πολὺπειρον παντοίας ἀμαρτίας· φαρμάξας καὶ παρατρέψας τοῦτον διὰ τῆς * ἀμαρροπίας.

Μεγά τι χρῆμα ὁ ἄνθρωπος, αὐξάνων ἔσω, καὶ μεγαλυνόμενος ταῖς ἀρεταῖς. ἀλλ' ὅμως οὗτος ὁ μέγας, φοβεῖται τὴν ἀμαρτίαν, ὡς τὸν μὺν ὁ ἐλέφας, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένηται.

Οὐ μόνον πλησίον τῆς τοῦ κόσμου συντελείας, ὁ διάβολος λόγους λαλήσει πρὸς τὸν ὑψίστον, ὡς φησιν ὁ Δανιήλ, ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν, ἔστιν ὅτε βαρείας, διὰ τῶν λογισμῶν ἡμῶν, εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἐκπέμπει βλασφημίας· καὶ κατ' αὐτοῦ δὲ δυσφημῶν τοῦ ὑψίστου, καὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἁγίων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων. ἀλλ' ἡμεῖς βεβηκότες ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς γνώσεως, οὐκ ἂν καταπτῆξαιμεν ἐπὶ τούτοις, οὐδὲ μὴ θαυμάσαιμεν τὴν τοῦ ἀλάστορος τόλμην. πιστεῖ δὲ, καὶ εὐχῇ θερμότερα χρώμενοι, τῆς τε ἄνωθεν ἐπικουρίας τυχόντες, ἀμυνόμεθα τὸν ἐχθρόν.

Μαχόμενος, καὶ ὀνειδίζων μετὰ θράσους ἐπέρχεται ὁ ἐχθρὸς τῇ ψυχῇ ἐξελεύσῃ τοῦ σώματος. κατήγορος γινόμενος πικρὸς τε, καὶ φοβερός ἐπὶ τοῖς ἐπταισμένοις. ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν τότε τὴν θεοφιλῇ καὶ πιστοτάτην ψυχὴν, καὶ πολλὰς τὸ πρὶν ἐτρώθη ἀμαρτίαις, οὐ καταπληττομένην τὰς ἐκείνου ὁρμὰς τε, καὶ ἀπειλάς, ἀλλὰ μᾶλλον νευρούμενην ἐν Κυρίῳ, καὶ πτερουμένην χαρᾷ, θαρσοποιουμένην τε ταῖς ὁδηγούσαις ἀγίαις δυνάμεσιν καὶ περιτειχιζομένην τῷ φωτὶ τῆς πίστεως καὶ ἀντικράζουσαν μετὰ πολλῆς παρρησίας τῷ πονηρῷ διαβόλῳ, τίσοι καὶ ἡμῖν· ἀλλότρίε τοῦ Θεοῦ· τίσοι, καὶ ἡμῖν· δραπετα τῶν οὐρανῶν· καὶ δούλε πονηρέ· οὐκ ἔχεις σὺ τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, Χριστὸς γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἡμῶν τε, καὶ πάντων τὴν ἐξουσίαν ἔχει· αὐτῷ ἡμάρτομεν, αὐτῷ καὶ ἀπολογησόμεθα, ἐνέχυρον ἔχοντες τῆς εἰς ἡμᾶς εὐσπλαγχνίας καὶ σωτηρίας, τὸν τούτου τίμιον σταυρόν. σὺ δὲ φεύγε μακρὰν ἀφ' ἡμῶν δολέθριε. μηδὲν σοι, καὶ τοῖς δούλοις τοῦ Χριστοῦ. ταῦτα λεγούσης τῆς ψυχῆς μετὰ θάρρους, νῶτα λοιπὸν δίδωσιν ὁ διάβολος, βοαῖς ὀδυρόμενος, μὴ δυνήθεις ἀντιστῆναι τῷ Χριστοῦ ὀνόματι. ὑπεράνω δὲ τυγχάνουσα ἡ ψυχὴ, καθέπτται τοῦ ἐχθροῦ κολαφίζουσα αὐτόν, ὥσπερ ὁ λεγόμενος Ὁ-

* ἴσ.
ἀμφο-
ροπίας
κγ'.

κδ'.

κε'.

ξυπτέρυξ τὸν Κόρακα. καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν θείων ἀγγέλων διακομίζεται ἀγαλλιωμένη εἰς τοὺς τόπους τοὺς ὠρισμένους αὐτῇ, κατὰ τὴν κατάστασιν αὐτῆς.

κς'. Ὅτι καὶ μικρῷ τινὶ πειρασμῷ κατὰ συγχώρησιν ἐμποδίζεται ποτὲ προκοπῆαι ὁ σπουδαῖος, πειθέτωσε ἡ Ἐχενήϊς, τὸ βραχύτατον ἰχθύδιον, μυρισφόρον ὀλκάδα τῇ προσψάσει καὶ μόνῃ *καταριοῦσα καὶ προβῆναι τὸ ἐμποδισθέν· καὶ μέμνηται πάντως τοῦ λέγοντος· ὅτι ἐγὼ ὁ τηλικούτος Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δις τεθέληκα ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐνέκοφεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦτο θορυβηθῆς· ἀνταγωνίζου δὲ μᾶλλον διὰ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τεύξῃ τῆς χάριτος.

κζ'. Ὅ ταις ἀρεταῖς ἄγαν εὐθηνούμενος, ἐὰν διὰ ῥαθυμίαν ἀπονεύσῃ τοῦ πρέποντος ἀνέρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ υἱοὶ τῶν κακῶν ἀνατολῶν ἀπὸ Ἀμαλήκ, καὶ μάλιστα Μαδιάμ, ἡ φιλόπορος δύναμις· σὺν ταῖς καμῆλοις αὐτῶν, δηλαδή ταῖς ἐμπαθέσι μνήμαις, αἷς οὐκ ἔστιν ἀριθμός, καὶ διαφθείρουσι πάντα τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς, τουτέστι τῆς ἀρίστης πράξεώς τε, καὶ ἔξω. καὶ τότε λοιπὸν πτωχεύει ὁ Ἰσραήλ, καὶ πάνυ ὀλιγοψυχεῖ, καὶ ἀναγκάζεται βοῆσαι πρὸς Κύριον. καὶ οὕτως ἀποστέλλεται οὐρανθεν λογισμὸς ἀγαθός, τὸν Γεδεὼν μιμούμενος, διὰ πολλῆς πίστεως καὶ ταπεινοφροσύνης. ἡ γὰρ χιλιάς μου, φησί, ταπεινοτέρα ἐν Μανασσῇ, ὥστε ἀντιπαρατάξασθαι τοῖς τοσούτοις πλήθεσιν, ἐν τοῖς τριακοσίοις ἀσθενέσιν ἀνθρώποις, καὶ τρέπαια παραδόξως στῆσαι, κατὰ τῶν ἐναντίων, τῇ συμμαχίᾳ τῆς χάριτος.

κη'. Οὐκ ἂν δυνηθῆς ἐπὶ Ἀσπίδα καὶ Βασίλισκον ἐπιβῆναι, καὶ τὰ ἐξῆς, εἰμὴ διὰ πολλῆς ἱκεσίας τὸν Θεὸν δυσωπήτας λάβῃς ὑπὲρμάχους ἀγγέλους ἀνακουφίζοντάς σε ταῖς οἰκείαις χερσί, καὶ ἄνωσε ποιοῦντας τῆς ἰλυώδους γνῶμης.

κθ'. Ὅταν τις πυκτεύων ἰσχυρῶς ἡττηθῇ, μὴδαμῶς δυσθυμείτω, μὴδὲ ἀποκαμνέτω, ἀλλὰ τοῖς τοῦ Ἡσαίου ῥήμασιν ἀνορθωθείς, εὐθυμείτω, τοιαῦτα κατεπάρχων ἰσχυρότερος ἡττᾶσθε, ὡς πονηροὶ δαίμονες, ἐὰν γὰρ καὶ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε. καὶ ἦν ἂν βουλὴν βουλευσῆσθε, διασκεδάσει Κύριος, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός ἐστιν. ὁ Θεὸς ὁ τοὺς κατερραγμένους ἐξανιστῶν,

καὶ παρασκευάζων τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κόπτεσθαι, ἡνίκα ἂν μετανοῶμεν.

Ἀμύχανον χωρὶς λύπης παρελθεῖν τὸν ἐμπαιδεύομενον τοῖς πειρασμοῖς. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα πολλῆς χαρᾶς πληροῦνται οἱ τοιοῦτοι, καὶ δακρύων γλυκέων, καὶ νοσημάτων θείων, ὅσοι ἐגעώργησαν τὸν πόνον καὶ τὴν θλίψιν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Εἰ θέλων ὁ Ἰσαάκ, καὶ τρέχων ποτὲ ὁ Ἡσαῦ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς εὐλογίας, ἀποτετυχήκασιν· ἐλεοῦντος τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐλογοῦντος, καὶ τῷ πνεύματι χρίοντος οὐχ ὃν περ ἡμεῖς πάντως τεθελήκαμεν, ἀλλ' ὃν περ ὁ Θεός, πρὶν πλάσαι, προώρισεν εἰς τὸ διακονῆσαι· μὴδαμῶς θορυβηθῶμεν, μήτε μὴν φρονήσωμεν, ὅταν θεωρήσωμεν ἀδελφούς τινας οἰκτρούς, καὶ ἐλαχίστους ἐπὶ ἀρετὴν προκόψαντας· ἤκουσας καὶ τοῦ Κυρίου λέγοντος· ὁδὸς τούτῳ τόπον, ὥστε κατακλιθῆναι ἀνώτερον· θαυμάζω δὲ μᾶλλον ἐπὶ τούτοις τὸν δικαστήν, σοφῶς καὶ ἀπορρήτως κεκριτότα· ἐκείνον μὲν τὸν ἐλάχιστον καὶ ὕστερον, πρωτεύειν καὶ καθηγεῖσθαι· ἡμᾶς δὲ ἐσχατίζειν τοὺς τῇ ἀσκήσει, καὶ τῷ χρόνῳ ἐκείνου πρωτεύοντας· ἐκάστῳ γὰρ ἀνθρώπῳ καθὼς μεμέρικεν ὁ Κύριος, οὕτω καὶ στοιχήσομεν· εἴπερ Πνεύματι ζῶμεν καὶ Πνεύματι στοιχώμεν, κατὰ τὸ γεγραμμένον.

Μὴδέποτε ἀποδέχου τὸν ἐν ὑποταγῇ σου, παράσχου μοι· λέγοντά σοι· ἐξουσίαν χρόνον πρὸς ἀρετήν, τόδε, ἢ τόδε τὸ πρᾶγμα δοκιμάσαι, καὶ οὕτω κατορθῶσαι· ὁ γὰρ δὴ οὕτω λέγων, δῆλον ὅτι τὸ ἴδιον ἀποτελεῖ θέλημα καὶ τῆς βελτίστης ὑποταγῆς τὰς συνθήκας ἀθετεῖ.

Τὰ μὲν τῆς σαρκός, καὶ τῆς ψυχῆς παθήματα, καθὼς ὄψει, τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ θείῳ νεύματι ἐξαφανισθήσεται· καίτοι ἐπαυξηθέντα· τὸ δὲ τοῦ Χριστοῦ ἔλεος οὐδαμῶς φθαρῆσεται· τὸ γὰρ Κυρίου ἔλεος, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν.

Θησαυροὶ βασιλικοὶ πλησθήσονται χρυσίου, καὶ οἱ νόες τῶν ἀληθῶς Μοναχῶν πληρωθήσονται γνώσεως.

Ἔστιν ὅτε διδάσκαλος εἰς ἀτιμίαν ἐκδίδεται, ὑπὲρ τῶν πνευματικῶς ὠφεληθέντων τοὺς πειρασμοὺς ὑφιστάμενος· ἡμεῖς γάρ, φησὶν, ἀτιμοὶ, καὶ ἀτιμαζόμενοι τῷ σκόλοπι, καὶ ἀσθενοῦντες· ὑμεῖς δὲ ἐνδοξοὶ καὶ ἰσχυροὶ ἐν Χριστῷ καθιεστήκατε.

λ'.

λα'.

λβ'.

λγ'.

λδ'.

λε'.

λς'. Πηγή και υπόθεσις τῆς διὰ σαρκὸς φθορᾶς, ὁ ἐμπαθὴς λογισμὸς· ἐν διὰ μετανοίας ἐξορίζει τῆς ψυχῆς, ὁ νήψας μετὰ τὸ πταίσμα· καλῶς γὰρ ἐπενθήσατε μάλλον, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο πράξει προτρέψας πονηρὸς, καὶ ἀνόσιος λογισμὸς· οὐκ οὖν τὸ πένθος ἀντίκειται τῷ Πνεύματι τῆς φθορᾶς.

λζ'. Τίς ἀναγγελεῖ τῷ ἐκπεπνευσμένῳ ἐν τῇ ἀδόξῃ, καὶ τῇ ἀδυναμίᾳ τῶν ἀρετῶν ὅτι ὀφεται τὸν Ἰησοῦν; οὐ μόνον κατὰ τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἤδη μετὰ δυνάμεως, καὶ δόξης μεγάλης ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν διὰ τῆς ἀπαθείας; ὥστε εἰπεῖν κατὰ τὴν Σάρραν, ψυχὴν τὴν ἐν τῇ στείρῳ· σὺ γηράσασαν, καὶ παρὰ προσδοκίαν τετοκεῖαν υἱὸν δικαιοσύνης, ὅτι γέλωτά μοι ἐποίησεν ὁ Θεός, τουτέστι μεγίστην χαρὰν δεδωρηται, τῷ πλείστοις ἔτεσι καταλελυπημένῳ τῇ πολυπαθείᾳ· ἡ ὡς περ ἄλλος ἐρμηνεὺς ἐξέδωκε, τρυφερίαν μοι ἐποίησεν ὁ Θεός, τουτέστιν ἀνεκαινίσθη ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης μου. παλαιωθεῖσα γὰρ τὸ πρὶν ἐν ἀμαρτίαις; καὶ πάθεις ἀτιμίας, νῦν ἀναγεγέννημαι, καὶ ἀνθῶ καὶ ἀπαλύνομαι ὁ πρῶτον τετραχυμένος τῇ ὕλῃ· καὶ λείως βλέπω νῦν λοιπόν, τὰ ἐν κόσμῳ πράγματα· ἀπειληφὼς τὸ κατὰ φύσιν ἀπλοῦν, καὶ ἀποικίλον, ὑγιασθέντος τοῦ νοῦ· τῇ τοῦ Θεοῦ πολυευσπλαγχνίᾳ· καὶ γέγονεν ἡ σὰρξ μου, ὡς περ τοῦ Σύρου Νεεμάν, καθάπερ ἡ τῶν νηπίων, διὰ τὸ λελοῦσθαι με τῷ ἰορδάνῃ τῆς γνώσεως· καὶ εἰμὶ μονότροπος, τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἀπηλλαγμένος τῆς τοῦ ὄψεως γνώμης· καὶ τοῦ στίφους ὧν περ παρὰ τὴν φύσιν ἐκτησάμην τὸ πρότερον, πολυτεῖρων τε καὶ πολυῦλων λογισμῶν τῆς κακίας.

λη'. Ὑποθού πρὸς σὲ λέγειν τὸν Κύριον ὅτι καιρῷ τινὶ ἀφειλέμην σου τόδε, καὶ τόδε χάρισμα, ἐφ' οἷς ἐδόκεις τὸν νοῦν σου πληροφορεῖν, καὶ διαναπαύεσθαι· δέδωκα δέ σοι ἀντ' αὐτῶν ἕτερον ἀντίσταθμον χάρισμα τόδε, καὶ τόδε· σὺ δέ, τὰ μὲν ἀφαιρεθέντα ἐννοῶν, τὰ δὲ δοθέντα ὑπὲρ ἐκείνων μὴ συνορῶν, στυγνάζεις, καὶ ἀλγεῖς, καὶ τῇ λύπῃ τιτρώσκη, ἀλλ' εὐφαίνεις με λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ· λυπῶ γὰρ ἐγὼ πρὸς τὸ συμφέρον, σῶσαι μάλλον, οὐκ ἀπολέσαι πραγματευόμενος τὸν λελογισμένον μοι * υἱόν.

* ἴσ.
εἰς υἱόν

λθ'. Ἐπιτάξαι σεαυτῷ μὴ φαγεῖν νόμισον ἰχθύον, καὶ ἐπιθεῶρει μετὰ ταῦτα ὅτι πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἰχθύος ἀνενδότης ὁ ἐχ-

θρὸς κατελαύνεισε· καὶ σὺ πάλιν ὁμοίως, πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἀβουλήτου σοι ἐμμανῶς κατεπείγη, ὅπως ἂν μανθάνῃς τὰ τοῦ Ἀδάμ τυπικῶς συμβεβηκότα· ἀκούσας γὰρ ἐκεῖνος μὴ φάγῃς ἐκ τούτου μόνου τοῦ πράγματος, εἰς τοῦτο μάλιστα μετὰ πολλῆς ἐπιθυμίας καὶ μόνον τὸ ἀπηγορευμένον δεδράμηκεν.

* Ἄλλον γὰρ διὰ τῆς γνώσεως ὁ Θεὸς σώζει· καὶ ἄλλον διὰ τῆς ἀκεραιότητος, καὶ ἀκακίας· εἰδέναι γὰρ ὀφείλεις, ὅτι οὐ μὴ ἀποποιήσεται ὁ Θεὸς τὸν ἄκακον.

* Ὅσοι τῇ εὐχῇ σφοδρότερον κέχρηται, οὗτοι ὑπὸ τῶν φοβερῶν, καὶ ἀγρίων πειρασμῶν ἐκποροῦνται.

Ἐλπερ τὴν ἀπάθειαν προεἶλου ἀμφιάσασθαι, μὴ ἀμερίμνως διάκεισο,, ἀλλ' ὅση δύναμις σπούδασαι ταύτης ἐπιτυχεῖν· στενάζομεν γάρ, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες· ἵνα καταποθῇ, οὐ μόνον σωματικῶς μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ ἐντεῦθεν ἤδη νοητῶς κατὰ τὸν ἀρραβῶνα, τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς· κατεπόθη γὰρ ὁ θάνατος εἰς νίκος· καὶ καταποθήσονται πάντες αἰγύπτιοι οἱ ἐκθλίβοντες ἡμᾶς, καταδιώκοντες ὀπίσω ἡμῶν, ἐν τοῖς κύμασι τῆς ἐξ οὐρανοῦ ἡμῖν καταπεμφθείσης δυνάμεως.

* Ἐὰν ἐπιλάβῃ τοῦ εἰπόντος, ὅτι δέδοικα, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γενομαι. καὶ ὁ δοκῶν ἐστάναι, βλέπέτω μὴ πῆση, καὶ σὺ ὁ πνευματικὸς σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. καὶ ἐὰν ἀληθμονήσης τῆς τοῦ Σολομώντος, μετὰ τῶν αὐτῆς χάριν, ἐκτροπῆς καὶ ἀνομίας. καὶ ἐὰν λήθῃ παραδῶς τὴν τοῦ μεγάλου Πέτρου ἀπροσδόκητον ἄρνησιν, θάρσητον τῇ γνώσει σου, καὶ μεγαλαύχει ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ τῷ χρόνῳ τῆς πολλῆς σου ἀσκήσεως ἐναμβύνου, καὶ δώτης τόπον τῇ ὑπερηφανίᾳ. ἀλλὰ μηδαμῶς ὑπτιωθῇς, ὦ ἀδελφε, φοβοῦ δὲ μάλλον, μέχρις ὅτε ἐμπνέεις, κἂν εἰς τὸν ἀριθμὸν ἐφθασας τῶν Μωσέως ἐτῶν, καὶ εὐχου λέγων· κύριε μὴ ἀπορρίψῃς με εἰς καιρὸν γήρως μου, ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ἰσχύν μου, μὴ ἐγκαταλείψῃς με· ὁ Θεὸς ὁ Σωτὴρ μου. ἐν σοὶ ἡ ὑμνησίς μου διαπαντός.

Φησί σοι ὁ Κύριος, ὡς τῷ Ματθαίῳ ἀκολούθει μοι. σὺ οὖν τὸν σὸν πολυπόθητον τῇ προθυμίᾳ καταδιώκων δεσπότην, ἐὰν κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου προσκόψῃς πρὸς λίθον ἐμπαθῇ τὸν πόδα σου, καὶ πῆσης πρὸς

μ'.

μα'.

μδ'.

μγ'.

μδ'.

ἀμαρτίαν ἀδοκῆτως, ἥ καὶ πολλάκις, ἰλυωδῶν εὐρίσκομένων τόπων, ὡς οὐκ ἤθελες ὠλισθήσας καὶ ἐπτωματούσθης, ὁσάκις ἂν συμβῇ πεσεῖν τε, καὶ βρασνῆσαι τὸ σῶμα, τοσαυτάκις ἀναστὰς τῇ αὐτῇ προθυμίᾳ καταδίωκε τὸν σαυτοῦ Κύριον, ἕως ἂν φθάσῃς αὐτόν. οὕτως ἐν τῷ Ἀγίῳ ἐνθυμήματι ὤφθην σοι, τοῦ ἰδεῖν τὴν σώζουσάν με δύναμιν καὶ δόξαν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου Κύριε, ἀρῶ τὰς χεῖράς μου, καὶ ὑπολήψομαι. καὶ νομίζομαι στέατος καὶ πίσυρος πιμπλάσθαι, καὶ χαρήσεται τὰ χεῖλη μου ψάλλοντά σοι. μέγα γάρ μοι ὅτι ἐπωνομάσθην Χριστιανός, ὡς περ λέγει μοι Κύριος διὰ τοῦ Ἰσαΐου. ὅτι μέγα σοι ἐστὶν τὸ κληθῆναι σοι παῖδά μου.

με'. Πῇ μὲν, φησὶν, ὅτι δώσει ἀγαθὰ ὁ πατήρ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. πῇ δὲ, ὅτι δώσει Πνεῦμα Ἅγιον τοῖς δεομένοις. δι' ὧν ῥημάτων νοοῦμεν, μὴ μόνον πλημμελημάτων ἄφεσιν, ἀλλὰ καὶ οὐρανίων χαριτημάτων χορηγίας τυγχάνειν τοὺς τοῦ Θεοῦ ἰκέτας ἰσχυροποιουμένους τοιαύτῃ διανοίᾳ. ὅτι οὐχὶ δικάίοις, ἀλλὰ ἀμαρτωλοῖς τοιαῦτα ἀγαθὰ ὑπισχνεῖται ὁ Κύριος. εἰ γὰρ ὑμεῖς, φησί, πονηροὶ ὑπάρχοντες, εἶδατε δώματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος δώσει τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν πνεῦμα Ἅγιον; αἰτήσον τοιγαροῦν ἀνενδότως, καὶ ἀδιστακτῶ τῇ γνώμῃ, κἂν εὐτελὴς ὑπάρχῃς κατὰ τὴν ἐνάρετον πολιτείαν, καὶ πάνυ ἀδύναμος, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν, καὶ λήψῃ τὰ μεγάλα.

μς'. Πῶς ἂν πεισθῇ ὁ ἄπιστος, ἢ ὁ ὀλιγόπιστος, ὅτι μύρμηξ πετοῦται, καὶ σκώληξ τις πάλιν πετεινὸν γίνεται, καὶ ὅτι ἄλλα πλεῖστα παραδόξως γίνεται ἐν τῇ κτίσει, ἵνα κἂν οὕτως ἀποθέμενος τῆς ἀπιστίας τὴν νόσον, καὶ τῆς ἀνελπιστίας, περοφυήσῃ λοιπόν, καὶ ἀναθάλῃ ὡς δένδρον τὴν πανεύφημον γνῶσιν. ἐγὼ γὰρ εἰμί, φησιν, ὁ τὸ ξύλον τὸ ξηρὸν ἀναθάλλων, καὶ ζωοποιῶν τὰ ξηρανθέντα ὀστᾶ.

μζ'. Μηδαμῶς ἔνεκεν τῆς χρείας τοῦ σώματος, ταῖς μερίμναις θελήσωμεν τήκεσθαι. ὅλη δὲ τῇ ψυχῇ πιστεύσωμεν τῷ Θεῷ, ὡς περ τίς ποτε ἔλεγεν ἀνὴρ ἀγαθός. ἐμπιστεύσατε τῷ Κυρίῳ, καὶ ἐμπιστευθήσεσθε. καὶ ὡς γράφει ὁ μακάριος Πέτρος ὁ Ἀπόστολος, σωφρονήσατε, καὶ νήψατε ἐν προσευχαῖς, καὶ πάσαν ὑμῶν τὴν μέριμναν πρὸς Θεὸν ἐπιρρίψαντες, ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

εἰδὲ ἔτι διστάζεις, καὶ ἀπιστεῖς, ὅτι ὁλως μέλλει αὐτῷ περὶ σοῦ πρὸς τὸ διαθρέψαισε, βλέψον εἰς τὴν ἀράχνην, καὶ σύνοιδε πόσον ἄνθρωπος ἀράχνης διαφέρει. ἀράχνης φημί, ἥ οὐδὲν ἀσθενέστερον, οὐδὲ ἀδυναμώτερον. αὕτη γὰρ μήτε κτήματα ἔχουσα, μήτε διαποντίους ἀποδημίας ποιουμένη, μήτε δικαζομένη, μήτε ὀργιζομένη, μήτε ἀποθήκας κεκτημένη, ἐν παντελεῖ πρᾶότητι καὶ σωφροσύνῃ, καὶ τῇ ἄκρᾳ ἡσυχίᾳ τὸν ἑαυτῆς ὑπεξάγουσα βίον, μήτε ὁλως τὰ τῶν πέλας περιεργασαμένη, μόνα δὲ τὰ ἴδια πράσσουσα, τῷ ἔργῳ τῷ οἰκείῳ ἡρεμείᾳ τινί, καὶ ἀταράχῃ κέχρηται καταστάσει, μονονουχὶ φωνῇ ἀφιείσα τοῖς φιλοτίμοις τῆς ἀργίας. ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὁ ἀργεῖν βουλόμενος, μηδὲ ἐσθίειν βουλέσθω. τοσοῦτον δὲ σιωπᾷ, ὥστε Πυθαγόραν ὑπερβαλλόντως νικῆσαι, ὅνπερ Ἕλληνες ὑπὲρ πάντας τοὺς φιλοσόφους θαυμάζουσιν, διὰ τὸ τὴν ἐγκράτειαν τῆς γλώσσης ἐξασκῆσαι. Πυθαγόρας μὲν οὖν κἂν μὴ πρὸς πάντας ἐλάλει, ἀλλάγε τοῖς προσφιλεστάτοις αὐτῷ ἀνθρώποις διελέγετο λαθραίως διὰ χρόνου. καὶ βουσί δὲ πολλάκις, καὶ ἀετοῖς ἐφθέγγατο φιλοτίμως, ληρήματά τινα καὶ παραφρονήματα. οἶνου δὲ παντελῶς ἀπεχόμενος, τῷ ὕδατι ἐκέχρητο. αὕτη δὲ τῇ ὑπερεχούσῃ, καὶ ἄκρᾳ ἀφωνίᾳ, ὑπερέβη τὴν Πυθαγόρου τῆς γλώττης ἐγκράτειαν. διέπτυσσε δὲ σὺν τῇ οἰνοποσίᾳ, καὶ τὴν ὕδροποσίαν. ἐν τοιαύτῃ τοιγαροῦν καταστάσει ἡσύχῳ διατριβούσῃ τῇ ἀδρανεῖ, καὶ ταπεινῇ ἀράχνη, καὶ μηδαμοῦ ἔξω ἀνεχομένη περιπατεῖν, μηδὲ περιπλανᾶσθαι τῇ δὲ κᾀκεῖσε φανταστικῶς, μηδὲ πονεῖν, καὶ μοχλεῖν ἀπέραντα, ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν Κύριος, (οὐδὲν γὰρ τῆς ἀράχνης ἐστὶ ταπεινώτερον) καὶ μέχρις αὐτῆς ἐκτείνων τὴν πρόνοιαν, πέμπει ταύτῃ τὸ καθημέραν βρωμάτιον πλησίον τοῦ σκηνιδίου αὐτῆς παρασκευάζων ἐμπίπτειν εἰς τὰ δίκτυα ταύτης τὰ πρὸς τὴν χρείαν ζωῆα.

Ἄλλ' ἴσως ἐρεῖ τις τῶν τῇ λαιμαργίᾳ καταδεδουλωμένων, ὅτι ἐγὼ πάνυ πολλὰ ἐσθίω, καὶ ἐπειδὴ πολυδάπανός εἰμι, ἀνάγκη μοι ταῖς μυρίαις τοῦ βίου πραγματείας ἐμπλέκεσθαι. ἀλλὰ καὶ οὗτος σκοπεῖτω τὰ κήτη τὰ μεγάλα, τὰ ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ βοσκόμενα πελάγει, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀφθόως τρεφόμενα, καὶ μηδέποτε λιμοῦ πείραν

μη'.

λαβόντα. τοσοῦτον γὰρ ἕκαστος αὐτῶν θῆρ καταπίνει τὸ ὄψον, ὅσον μὴδὲ τις πόλις πολυάνθρωπος τὸ καθημέραν δαπανῆσαι δύναται. πάντα γάρ, φησι, πρὸς σέ προσδοκῶσι δοῦναι τὴν τροφήν αὐτῶν εἰς εὐκαιρον· οὐκ οὖν καὶ τὸν πολλὰ τρώγοντα, καὶ τὸν βραχυδαίτον, ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ τρέφων. ταῦτα ἀκούσας καὶ αὐτὸς ὁ τὴν πλατεῖαν, καὶ εὐρύχωρον κεκτημένος κοιλίαν, τῷ Θεῷ, καὶ τῇ πίστει λοιπὸν ὅλον σεαυτὸν ἀνάθε· παντοῖον ἀποτιναζάμενος τοῦ κόσμου περισπασμόν, καὶ νῦν πολυφρόντιδα, καὶ μηκέτι γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός.

μθ'.

Ἐὰν θέλωμεν τῷντι εὐαρεστῆσαι Θεῷ, καὶ τὴν μακαριωτάτην φιλιωθῆναι φιλίαν, γυμνὸν τὸν νῦν ἡμῶν τῷ Θεῷ παραστήσωμεν. μὴδὲν ἐπισυρόμενον τοῦ παρόντος αἰῶνος, μὴ τέχνην, μὴ νόημα, μὴ σόφισμα, μὴ δικαιολογίαν κἄν πᾶσαν πεπαιδευμένοι ὦμεν τὴν τοῦ κόσμου σοφίαν. ἀποστρέφεται γὰρ τὸ Θεῖον τοὺς μετὰ οἰηματικῷ τοῦ τρόπου προσερχομένους αὐτῷ καὶ τῇ κενοδοξίᾳ σιτιζομένους, καὶ πεφυσιωμένους. καλῶς γάρ τινες τῶν ἐρμηνευτῶν, σιτιστήριον καὶ φύσαν, τὸ μάταιον ἐκδεδώκασιν οἶημα.

ν'.

Πῶς ἂν δυνηθῇμεν καταπαλαῖσαι τὴν προκεκρατηθεῖαν ἁμαρτίαν; βίας χρεῖα. ἀνὴρ γάρ, φησιν, ἐν πόνοις πονεῖ, καὶ ἐκδιάζεται αὐτοῦ τὴν ἀπώλειαν, φιλονεικῶν πάντοτε ἀνωθεὶ πρὸς τὴν ἀγιωσύνην τῶν οικειῶν λογισμῶν. τῇ δὲ βίᾳ τὴν βίαν λύειν, οὐκ ἀκείρηται τοῖς νόμοις. εἰμὲν οὖν εἰσφέρομεν βίαν τινος σπουδασματος, εἰ καὶ ἀσθενεστάτην, περιμένομεν δὲ λοιπὸν ἐπελευσόμενῃ ἡμῖν ἐξ ὕψους δύναμιν, καθήμενοι ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, τουτέστιν ἐν τῇ ἀλήκτῳ εὐχῇ, καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, πότε ᾗξει πρὸς ἡμᾶς βίαν κραταιάν, οὐδὲν γὰρ δὴ ἀσθενεστάτην κατὰ τὴν ἡμετέραν βίαν ἐργαζομένην. ἀλλὰ βίαν τινὰ φρασθῆναι μὴ δυναμένην διὰ σαρκικῶν χειλέων. νικῶσαν πολλῷ τῷ κράτει, καὶ καταγωνιζομένην, τό τε κακίστον ἦθος, καὶ τὴν τῶν δαιμόνων κακότητα. νικῶσαν δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ῥοπὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, νικῶσαν δὲ καὶ τὰς ἀπρεπεῖς τοῦ σώματος κινήσεις. ἐγένετο γάρ, φησιν, ἦχος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας. ἵνα ἐκδιᾶσθαι τὴν κακίαν, τὴν αἰεὶ πρὸς τὸ χεῖρον βιαζομένην ἡμᾶς.

να'.

Ἐνεδρεύει ὁ ἐχθρὸς ὡς λέων ἐν τῇ μάν-

δρᾷ αὐτοῦ, καὶ κρύπτει ἡμῖν παγίδας καὶ θήρατρα, λογισμῶν ἀκαθάρτων, καὶ ἀτεβῶν· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐὰν μὴ ὑπνώττωμεν, δυνησόμεθα μείζονάς τε καὶ χαλεπωτέρας αὐτῷ ἰστάνειν παγίδας, καὶ θήρατρα, καὶ λόχους. εὐχὴ γὰρ καὶ ψαλμός, ἀγρυπνίατε, καὶ ταπεινοφροσύνη, καὶ ἡ πρὸς τοὺς πλησίον διακονία, καὶ ὁ ἔλεος, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τῶν θείων λογίων ἀκρόασις, λόχος τῷ ἐχθρῷ, καὶ παγίς, καὶ βόθρος, καὶ μάστιγες, καὶ ἀγχόνῃ καὶ θήρατρα γίνεται.

Ἐπὶ πολὺ πάνυ τῆς ἡλικίας προκόψας ὁ θεσπέσιος Δαβὶδ, εὐχαριστῶν τῷ ἐκλεξαμένῳ αὐτὸν Θεῷ, φησὶ περὶ τὰ τελευταῖα τῆς εὐλογίας. ὅτι νῦν εὗρεν ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ εὐξασθαι τὴν προσευχὴν ταύτην. τοῦτο δὲ εἴρηται, ἵνα ἡμεῖς μάθωμεν, ὅτι πολλοῦ ἀγῶνος, καὶ χρόνου χρεῖα ἐν ταῖς προσευχαῖς· ὅπως μόλις εὕρωμεν τὴν ἀπαρενόχλητον τῆς διανοίας κατάστασιν, ἕτερόν τινα ἐγκάρδιον οὐρανὸν ἔνθα οἰκεῖ ὁ Χριστὸς, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος, ἡ οὐκ ἐπιγινώσχετε ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς οἰκεῖ ἐν ὑμῖν.

νδ'.

Εἰ Χριστὸς ἡμῖν γέγονε δικαιοσύνη, καὶ σοφία καὶ τὰ ἐξῆς, εὐδὴλον, ὅτι καὶ ἀνάπαυσις. δεῦτε γάρ, φησι, πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἄγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. καλῶς τοίνυν εἴρηται, ὅτι περ τὸ Σάββατον, τουτέστιν ἡ ἀνάπαυσις, διὰ τὸν ἄνθρωπον γέγονεν. ἐν αὐτῷ γὰρ μόνῳ τῷ Χριστῷ, ἀναπαύσεως τεύχεται τὸ ἀνθρώπινον γένος.

νγ'.

Ὡςπερ ἐστὶ ποτήριον πτώσεως καὶ κένδου θυμοῦ, οὕτως ἐστὶ καὶ ἀσθενείας ποτήριον, ὅπερ λαβὼν ἀφ' ἡμῶν ὁ Κύριος, τῷ προσήκοντι καιρῷ, δίδωσιν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ἵνα λοιπὸν μηκέτι ἡμεῖς, ἀλλ' οἱ δαίμονες ἀσθενῶσι καὶ πίπτωσι.

νδ'.

Ὡςπερ ἐπὶ τῶν ἐξωθεν πραγμάτων εἰσὶ κολλυθισταί, ὑφανταί, ἱεσταί, πολεμισταί, κατασκευασταί. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδον διανοῦ, ὅτι εἰσὶ καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς, κυβευταί, φαρμακευταί, πειραταί, θηρευταί, κοινωταί, φονευταί, καὶ τὰ ἐξῆς. οὐς τινὰς χρὴ συντόμως προαποκλείειν δι' εὐσεβοῦς ἀντιλογίας καὶ προσευχῆς, καὶ μάλιστα τοὺς κοινωτάς, ἵνα μὴ κοινώσωσι τὸν ἅγιον τόπον, καὶ βεβηλώσωσι τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ.

νε'.

Οὐ μόνον γλώσση ληστεύεται Κύριος

νε'.

πρὸς τὸ σῶσαι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ληστού
βοῶντος ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ καὶ λο-
γισμῷ. ἔλεγε γάρ, φησιν, ἐν ἑαυτῇ ἡ αἰ-
μόρρους· κἂν ἄψωμαι τὰ κράσπεδα τῶν
ἱματίων αὐτοῦ, τωθήσομαι. καὶ ὁ παῖς τοῦ
Ἀβραάμ περὶ Ρεδέκκας λαλῶν τῷ Θεῷ
κατὰ διάνοιαν.

νζ'. Σχεδὸν αὕτη ἡ ἁμαρτία πρὸς Θεὸν ἐ-
λαύνει τὸν μεταμελούμενον, αἰσθησιν λαμ-
βάνοντα τῆς δυσωδίας, καὶ τοῦ βάρους,
καὶ τῆς μανίας αὐτῆς· τὸν δὲ μὴ βουλόμε-
νον εἰς μετάνοιαν ῥέψαι, οὐκ ἐλαύνει πρὸς
Θεόν. παρ' ἑαυτῇ δὲ μᾶλλον κρατοῦσα,
δεσμοῖς ἀλύτοις καταδεσμεῖ, συντονωτέ-
ρους καὶ ὀριμωτέρους λοιπὸν τοὺς πόθους
τῆς ἀπωλείας ἐργαζομένη.

νη'. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀπὸ τῶν φαρμάκων
τῆς Ἰεζάβελ, ὧν μάλιστα εἰσὶν οἱ λογισ-
μοὶ τοῦ τύφου, καὶ ματαίας δόξης. δυνήσῃ
δὲ τούτων περιγενέσθαι, τῇ χάριτι τοῦ
Θεοῦ, ἐξουθενῶν τὴν ψυχὴν καὶ εὐτελί-
ζων αὐτήν, καὶ ῥίπτων σεαυτὴν ἐνώπιον
Κυρίου, καὶ ἐπικαλούμενος αὐτὸν εἰς τὸ βο-
ηθῆσαι σοι, καὶ γινώσκων ὅτι οὐράνιά ἐστι
τὰ χαρίσματα, διὸ λέγει· οὐδεὶς δύναται
λαμβάνειν οὐδέν, εἰ μὴ ἡ δεδομένον αὐτῷ
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

νθ'. Φησὶν ὁ νόμος. ἐὰν δὲ ὧσι μεμαρτυρη-
μένοι αὐτῷ καὶ μὴ ἀφανίσῃ αὐτόν, ἀπο-
τίσει. ἔστιν ὅτε ἐν συμποσίῳ προπηδᾷ ὁ
κενόδοξος λογισμὸς, λαλῆσαι βουλόμενος
παρὰ τὸν καιρὸν. διαμαρτύρονται δέσσοι οἱ
ἀγγελικοὶ λογισμοί, ἀφανίζαι τὸν φιλοφλύ-
αρον καὶ ἄκαιρον λογισμόν. ἐὰν τοίνυν μὴ
ἀφανίσῃς αὐτόν τῇ ἀγαθῇ σιωπῇ, ἀλλὰ
παραχωρήσῃς αὐτῷ προελθεῖν εἰς τὸ ἔξω,
ὑποχαυνωθείς τῷ τύφῳ, τότε λοιπὸν ἀπο-
τίσει τὸ ἔφλημα. ἡ ἁμαρτία μεγάλη ὑπὸ
τῆς δίκης παραδοθεὶς, ἡ βαρεῖαις τισὶν ὀδύ-
ναις σωματικαῖς, ἡ στιβαραῖς ἀδελφῶν
προσक्रούσειν, ἢ τῇ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰ-
ῶνα τιμωρίᾳ. καὶ γὰρ ὑπὲρ ἀργοῦ, καὶ κε-
νοδόξου λόγου, λόγον ἀποτίσωμεν διὰ τὴν
τῆς γλώσσης ἀπαιδευσίαν. διὸ δεῖ τὴν γλῶτ-
ταν ἡμῶν νηφόντως φυλάττειν.

ξ'. Ὅσοι ἐν ἡδοναῖς τε πειράζονται, καὶ θυ-
μοῖς, καὶ φιλοδοξίᾳ, καὶ τοῖς ἐξῆς, οὗτοι λέ-
γονται τῷ μὲν ἡλίῳ ἡμέρας συγκαίεσθαι,
νύκτωρ δὲ τῇ σελήνῃ. εὐξαί τοίνυν τῇ θεῇ
σκεπασθῆναι δροσοβόλῳ νεφέλῃ, ὅπως ἂν
τὸν φλογμὸν τῶν ἐχθρῶν διαφύγῃς.

ξα'. Μηδαμῶς πρὸς σὲ παρρησίαν δῶς τοῖς

τῆς οἰνοφλυγίας ὑπασπισταῖς, καὶ δούλοις
τῆς ἀτάκτου τραπέζης. μὴδὲ τοῖς μετὰ
ἀναισχυντίας λαλεῖν σοι βουλομένοις, κἂν
πολιοὶ τὸ πρόσωπον ὑπάρχοιεν, κἂν πολὺν
χρόνον ἔχοιεν ἐν τῷ μονήρει βίῳ, ἵνα μὴ,
κατὰ τὴν γραφὴν, σαπρία καλύψῃ σε, καὶ
τοῖς ἀκαθάρτοις, καὶ τὴν καρδίαν ἀπεριτμή-
τοις συναπαχθῇς.

Πρῶτον ἐγχειρίζεται Πέτρος τὰς κλεῖς,
εἰτα συγχωρεῖται πεσεῖν πρὸς τὴν ἄρνησιν,
ὥστε σωφρονισθῆναι τῇ πτώσει τὸ φρόνη-
μα. καὶ σὺ τοίνυν ἂν τῆς γνώσεως τὴν
κλεῖδα δεξάμενος, ποικίλοις λογισμοῖς περι-
πίπτῃς, μὴ ξενίζου. δόξαζε δὲ τὸν μόνον
σοφὸν ἡμῶν Κύριον, τὸν ταῖς περιπτώσεσι
χαλινούντα τὴν οἴησιν τὴν ἐπαναβαίνουσαν
τῇ θειοτέρᾳ γνώσει. οἱ γὰρ πειρασμοὶ χα-
λινὸς ὑπάρχουσι, χαλινοῦν δυνάμενοι τὸ ἀν-
θρώπινον φύσημα, τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ.

Εἰ τὰ καλὰ πολλάκις ἐξ ἡμῶν ἀφαιρεῖ-
ται ὁ Κύριος, ὥς περ τὸν πλοῦτον τοῦ Ἰώδ.
Κύριος γὰρ ἔδωκε, Κύριος ἔλαβε, πάντως
που καὶ τὰ κακὰ ἅπερ ἡμῖν ἐπήγαγεν ὁ
αἰώνιος ἐκ χειρὸς ἡμῶν λήψεται. ἀγαθὰ
γάρ, φησι, καὶ κακὰ παρὰ Κυρίου. καὶ ὁ
ἐπαγαγὼν ἡμῖν τὰ κακὰ, αὐτὸς ἐπάξει ἡμῖν
τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην μετὰ δόξης αἰῶ-
νίου. ὥς περ γὰρ ἐγρηγόρουν, φησί, Κύριος·
εἰς τὸ καταστρέφειν καὶ κακοποιεῖν ὑμᾶς,
καὶ ἀνοικοδομήσω, καὶ οὐ μὴ καθαιρήσω,
καὶ φυτεύσω, καὶ οὐ μὴ ἐκτίλω. σιγάτω
τοίνυν ἡ δημῶδης λέγουσα παροιμία· ἐφ' ᾧ
κακῶς, οὐκ ἔστι καλῶς· ὁ γὰρ ἐπὶ τὸ χει-
ρὸν ἀλλοιῶσας τὰ πράγματα Κύριος, δύνα-
ται πάντως ταῦτα πάλιν ἐπὶ τὸ λαμπρότε-
ρον ἀπροσδοκῆτως μεταβάλλειν.

Ὁ τοῖς δαίμοσιν εἶτε δι' ἐγκρατείας, εἶτε
δι' εὐχῆς, διὰ πάσης ἀρετῆς σφοδρότερον
καὶ φιλονεικότερον ἐπεμβαίνων, βαθυτέρας
παρ' αὐτῶν τὰς πληγὰς ἀντιλήψεται. μέ-
χρις οὐ καὶ εἰς ἀπευδοκίαν καταστήναι,
ἀπόκριμα τοῦ νοητοῦ θανάτου κατοπτεύων
ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. ὥς παρεῖναι λέγειν αὐ-
τόν· τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ
θανάτου τούτου; καταναγκάζομαι γὰρ ἀβου-
λήτως ὑποκύπτειν τοῖς νόμοις τοῦ ἀντι-
πάλου.

Οὐχ ἀπλῶς προεγράφη ὅτι τινὲς πρὸς
ἑαυτοὺς ἔλεγον, ἀνάστητε, καὶ ἔξομεν πρὸς
λαὸν πεποιθότα ἐπ' ἐλπίδι, καὶ ἡσυχάζοντα.
καὶ πάλιν· δεῦτε ἀναβάντες συλλαλήσωμεν
αὐτοῖς γλώσση νοερᾷ δολίᾳ, καὶ ἀποστρέ-

ξβ'.

ξγ'.

ξδ'.

ξε'.

ψωμεν αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ἀληθείας. οἱ γὰρ δεινοὶ δαίμονες εἰώθασι παρὰ πᾶσαν τὴν ζωὴν κατὰ τῶν τὸν ἡσυχίον προελομένων βίον, ἀκονᾶν τὰ ξίφη τῶν πειρασμῶν. καὶ μανικώτερον μᾶλλον τοῖς εὐλαβεστέροις τε, καὶ θεοσεβεστέροις ἐπιστρατεύειν εἰς τὴν κατ' αὐτὸ τὸ ἔργον ἀμαρτίαν ὠθοῦντες τούτους, πολέμοις ἀφορήτοις. τάχα καὶ οὕτω δυνηθῶσι τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, καὶ τῆς εὐχῆς, καὶ εὐελπιστίας ἀποστῆσαι τοὺς πεπολεμημένους. ἀλλ' ἡμεῖς, ὡς φησι Δαβὶδ, οὐ μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ, ἕως οὐ οἰκτερήσεις ἡμᾶς, καὶ μακρυνθῶσιν ἀφ' ἡμῶν οἱ καταπίνοντες ἡμᾶς. οὐ μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ μέχρις ἂν προστάξης ἀφ' ἡμῶν ἀπελθεῖν τοὺς πειράζοντας ἡμᾶς, καὶ ζωοποιηθῶμεν δι' ὑπομονῆς, καὶ στερεῶς ἀπαθείας. διότι πειρατῆριόν ἐστιν ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου. καὶ χρόνον ταχτὸν πολλάκις ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἀλλοτρίων πίπτειν ἐτοιμάζεται παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου. μεγαλοφυοὺς δὲ ψυχῆς καὶ γενναίας ἰδίων, τὸ μὴ ἀπογινώσκειν ἐν συμφοραῖς.

Ξς'.

Εἰ τοσοῦτον ἰσχύει δαίμων, ὥστε καὶ μὴ θέλοντος τοῦ ἀνθρώπου, μετασκευάζειν τοῦτον καὶ μεταφέρειν πρὸς τὴν οἰκείαν φορὰν, τῆς κατὰ φύσιν ἐκστάντα ἀγαθῆς καταστάσεως, πόσον ἰσχύει Ἄγγελος τῷ ὀρισμένῳ καιρῷ τὸ κέλευσμα τοῦ Θεοῦ δεξιόμενος, πᾶσαν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταγαγεῖν τὴν τοῦ ἀνθρώπου διάθεσιν; καὶ ὁ πάμφυχος βορρᾶς τοσοῦτον ἐξίσχυσεν, ὥστε πρὸς τὴν τῶν λίθων σκληρότητα μεταποιῆσαι τὴν τοῦ ὕδατος ἀπαλωτάτην φύσιν, τί ἂν ποιῇ ὁ θερμότατος νότος; εἰ ὁ ἄηρ λίαν κατεψυγμένος, τὰ πάντα αὐτῷ ὑπεῖξαι καὶ κατασκευάζει. τίς γὰρ ὑποστήσεται κατὰ πρόσωπον ψυχούς; πῶς οὐκ ἂν πρὸς ἑαυτὴν ἢ θέρμῃ τὰ πάντα μεταβάλῃ; τί γὰρ ὑποστήσεται κατὰ πρόσωπον θέρμης; πιστεύσωμεν οὖν τὸν ψυχρόν τε, καὶ μέλανα ἄνθρακα τῆς διανοίας ἡμῶν ὀψέποτε, ἢ θάτον, θερμόν τε, καὶ φωτεινὸν ἔσεσθαι τῇ προσβολῇ τοῦ θειοτάτου πυρός.

Ξζ'.

Ἔστι τις καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος κατάστασις, μαρτύριον καὶ σημεῖον τῷ ἡμετέρῳ ἐν τῷ κρυπτῷ Ἰωσήφ τιθεμένη ἀπαθείας ἐν ἑσμεν. καθ' ἣν ὁ νοῦς ἐξεληθὼν ἐξ αἰγύπτου, ἀφίσταται μὲν τῶν ἐμπαθῶν ἄρσεων, καὶ τῆς ἐν τῷ κοφίνῳ αἰσχροτάτης δουλείας, γλῶσσαν δὲ ἣν οὐκ ἔγνω ἀκούει οὐκ ἔτι γλῶσσαν δαιμόνων ῥυπαράν, καὶ φαρτικὴν

τῆς ὀρθῆς διανοίας, ἀλλὰ γλῶσσαν ἁγίαν φωτοφόρων Ἀγγέλων, μετατυπούντων τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ σώματος ἐπὶ τὸ ἀσώματον· γλῶσσαν φωτιστικὴν τῆς δεχομένης ψυχῆς.

Ἦκουσα τινῶν ἀδελφῶν ἀρρωστούντων τὸ σῶμα ἀνενδότης, καὶ μὴ δυναμένων κεχρησθαι τῇ νηστείᾳ, εἰρηκότων πρὸς με· πῶς δυνάμεθα χωρὶς νηστείας ἀπαλλαγῆναι τοῦ διαδόλου καὶ τῶν παθῶν, πρὸς οὓς λεκτέον· ὅτι οὐ μόνον διὰ τῆς ἀποχῆς τῶν ἐδωδύμων, ἀλλὰ καὶ διὰ κραυγῆς καρδίας ἐκτρίβει καὶ ἐξοστρακίσαι δυνήσεσθε, τὰ τε φαῦλα καὶ τοὺς τῶν φαύλων ὑποβολεῖς· ἐκέκραξαν γάρ, φησί, πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτούς· καὶ πάλιν γέγραπται· ἐκ κοιλίας ἄδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου· καὶ ἀναβήτην ἐκ φορᾶς ἡ ζωὴ μου. διόπερ μέχρις οὗτο παρελθῇ ἡ ἀνομία, τουτέστιν ἡ ἐνόχλησις τῆς ἀμαρτίας, κεκραξομαι φησι πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὑψιστον, ὅπως μεγίστην εὐεργεσίαν δωρούμενος, αὐτὴν τε τὴν προσβολὴν τῆς ἀμαρτίας ἐξαφανίσῃ τῇ ἑαυτοῦ ἐξουσίᾳ, καὶ τὰ τῆς ἐμπαθοῦς διανοίας εἰδῶλα ἐξαλείψῃ, καὶ ἀνειδώλους δεῖξῃ τὰς παρ' ἡμῶν κατειδώλους ἀσθενείας· εἰ τοίνυν μὴ εἰληφας χάρισμα ἐγκρατείας, γίνωσκε ὅτι δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος θέλει σοι ὁ Κύριος εἰσακουσθῆναι δεόμενον· ἐγνωκὼς οὖν τὸ δεσποτικὸν κρίμα, μὴ ἀθύμει ἐπὶ τῇ τῆς ἀσκήσεως ἀδυναμίᾳ· μᾶλλον δὲ δὸς ἐργασίαν ἀπηλάχθαι τοῦ ἐχθροῦ, δι' εὐχῆς, καὶ ὑπομονῆς εὐχαρίστου· ἐὰν οὖν διώκωσιν ὑμᾶς οἱ λογισμοὶ τῆς ἀσθενείας, καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἀπὸ τῆς πόλεως τῆς νηστευτρίας, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην· τουτέστιν εἰς τὴν εὐχήν, καὶ εἰς τὴν εὐχαριστίαν.

Φησὶν, ὁ Φαραὼ ἱκετεύων, περιελέτω ὁ Θεὸς ἀπ' ἐμοῦ τὸν θάνατον τοῦτον, καὶ εἰσηκούσθη· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δαίμονες παρκαλέσαντες τὸν Κύριον ἵνα μὴ τῇ ἀβύσσῳ παραπεμφθῶσιν, ἔτυχον τοῦ αἰτήματος· πόσω μᾶλλον εἰσακουσθήσεται Χριστιανὸς ἄνθρωπος, δεόμενος ἐλευθερίας τυχεῖν τοῦ νοητοῦ θανάτου;

Ὁ χρόνον τινὰ ὑπὸ τῆς θείας φωτιζόμενος καὶ ἀναπαυόμενος χάριτος, μετὰ δὲ τὴν ταύτης ὑποστολήν, ῥεμβασμοῖς περιπίπτων, καὶ γογγύζων διὰ τοῦτο, καὶ μὴ ἀνδριζόμενος, διὰ τῆς ἱκεσίας πάλιν ἐπαρκαλέσασθαι τὴν σωτήριον ἐκείνην πληροφορίαν, ἀλλ' ἀποδυσπετῶν, ὁμοίός ἐστι

ξη'.

ἴσ.
τὰς
παρ' ἡ-
μῖν κα-
τειδώ-
λους
Ἀθῆ-
νας

ξθ'.

οι'.

πτωχῷ λαβόντι ἐλεημοσύνην ἀπὸ τοῦ πα-
λατίου, καὶ δυσανασχετοῦντι, διότι οὐκ
εἰσῆλθεν ἔσω συναριστῆσαι τῷ βασιλεῖ.

οα'. Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες με καὶ πιστεύ-
σαντες, ὡς μακάριοι οἱ καθ' ὑποστολὴν
τῆς χάριτος μὴ εὐρίσκοντες παράκλησιν ἐν
ἑαυτοῖς· μᾶλλον δὲ παράτασιν βλέποντες
τῶν θλιβερῶν, καὶ σκότος βαθύ, καὶ μὴ
ἀπογινώσκοντες· ἀλλὰ πιστεῖ ῥωννύμενοι,
ἐν τῷ νομίζειν ὁρᾶν τὸν ἀόρατον καὶ καρ-
τερεῖν γενναίως.

οβ'. Ἡ κατὰ χάριν Θεοῦ καιρῷ ἰδίῳ μετὰ
πολλοὺς ἀγῶνας, καὶ λύπην, καὶ δάκρυα
διδομένη οὐρανὸν τοῖς ταύτην ζητοῦσι τα-
πεινοφροσύνη, ἰσχυροτέρα καθ' ὑπερβολὴν καὶ
μειζων ὑπάρχει τῆς ταπεινώσεως τῆς ἐπι-
γινομένης τοῖς ἀποπειπωκόσι τῆς ἀρετῆς· ἥς
οἱ καταξιωθέντες τέλειοι ἀληθῶς ἄνδρες,
καὶ ἀνεπηρέαστοι.

ογ'. Ὅτε ἀφῆκεν ὁ διάβολος τὸν Κύριον,
τότε ἦλθον οἱ Ἄγγελοι καὶ διηκόνουν αὐ-
τῷ· ἰστέον τοῖνυν, ὅτι ὡς περ οὐ γέγραπται
ἐν τῷ πειραῖσθαι αὐτὸν ὅτι παῖσαν οἱ
Ἄγγελοι, οὕτω καὶ ἡμῶν πειραζομένων,
καιρῷ τινί, ὑποχωροῦσιν οὐ μακράν οἱ Ἄγ-
γελοι τοῦ Θεοῦ· εἴτα μετὰ τὴν ἀναχώρησιν
τῶν πειραζόντων, ἔρχονται πρὸς ἡμᾶς, δια-
κονοῦντες θεῖα νοήματα, στηρίγματα, φω-
τισμόν, κατάνυξιν, παρηγορίαν, ὑπομονήν,
γλυκασμόν, καὶ ὅσα σώζει καὶ ἐνισχύει, καὶ
ἀνακτᾶται ψυχὴν κοπιάσασαν· εἰρήται γὰρ
τῷ Ναθαναήλ· ὅτι ὄψει τοὺς Ἄγγέλους ἀ-
ναβαίνοντας, καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν
οἶκόν τοῦ ἀνθρώπου· τούτέστιν, ἐπὶ τὸ γένος
τῶν ἀνθρώπων, ἢ τῶν Ἀγγέλων διακονία
καὶ βοήθεια, πλουσίως ἐκχυθήσεται.

οδ'. Μέμνησο τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου, οὗ ἐκ
δεξιῶν ἐστάθη ὁ διάβολος ἀντικεῖσθαι αὐτῷ
παντὶ δεξιῷ νοήματι, καὶ λόγῳ, καὶ πράγ-
ματι, ὅπως ἂν μὴ θαμβηθῇ ἐπὶ τοῖς συμ-
βαίνουσιν.

οε'. Ἐπίστασθαι προσήκει τὸν Μοναχόν, τί
μὲν ὑπάρχει ἀσθένεια· κατὰ τὸ ἐλέησόν
με ὅτι ἀσθενής εἰμι· τί δὲ ἀποστασία ἀπὸ
τοῦ Θεοῦ, ὅπερ νόσημά ἐστι τῷ διαβόλῳ,
καὶ τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ.

ος'. Ὅν τρόπον τὸν σίδηρον ἀψηλάφητον ποιεῖ
τοῦ πυρὸς ἢ συνάφεια, οὕτως αἱ πυκναὶ προ-
σευχαὶ ἔρρωμένεστερον παρασκευάζουσι τὸν
νοῦν εἰς τὸν πόλεμόν τοῦ ἐχθροῦ· διὸ πάσῃ
δυνάμει, ἔκνον ἡμῖν ἐμποιεῖν σπουδάζουσιν
εἰς τὴν τῆς προσευχῆς προσεδίαν, εἰδότες

ταύτην, ἑαυτῶν μὲν ἐπίβουλον, τοῦ δὲ νοῦ
ὑπέρμαχον.

Ἀπεδέξατο Δαβὶδ τὴν προθυμίαν τῶν
ἀπὸ τῆς Σικελᾶκ συνεξεληλυθότων αὐτῷ
ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, εἰ καὶ ἀτονήσαντες
ἀπέμειναν εἰς τὸν χειμᾶρρον Βοσόρ. ἀνα-
στρέψας γὰρ πρὸς αὐτοὺς μετὰ νίκης τῆς
κατὰ τῶν βαρβάρων, καὶ ἀκούσας τῶν λε-
γόντων μὴ δεῖν δοθῆναι μερίδα ἐκ τῶν
λαφύρων, τοῖς ἀπὸ ἐκλύσεως καθεσθῆσιν
εἰς τὸν χειμᾶρρον, καὶ αἰσχυνομένων,
καὶ μηδὲν λαλησάντων, ὑπεραπολογεῖται
αὐτῶν ὁ χρηστότατος Δαβὶδ λέγων· ὅτι ἐπὶ
τῶν σκευῶν ἐκαθέσθησαν τηροῦντες· διόπερ
καὶ τὴν ἴσιν αὐτοῖς ἀπένειμεν μερίδα *
τῆς δοθείσης τοῖς ἀνδρείοις καὶ εὐψύχοις
πολεμισταῖς. σκόπησον τοῖνυν εἴπερ καὶ ἐπὶ
ἀδελφοῦ τινός, τὴν μὲν ἀρχὴν θέρμην ἐπι-
δειξαμένου, ὕστερον δὲ πρὸς μικρὸν ὀκλά-
σαντες, σκευὴ τῆς σωτηρίας νοηθεῖεν, ἡ
πίστις, καὶ ἡ μεταμέλεια, ἡ ταπεινώσις,
καὶ ὁ κλαυθμός· ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ ἐλπίς,
καὶ ἡ μακροθυμία, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐφ' ὧν τις
ἀδρανῆς τὸν τρόπον παρακαθεσθῆις καὶ
προσκαρτερήσας τῇ εἰς Χριστὸν προσδοκίᾳ,
ὡς εἰκὸς τυγχάνει τινὸς αἰωνίου δωρεᾶς.

Λευίται μὲν, καὶ Ἱερεῖς κέκληνται, οἱ
ὄλου δι' ὄλου ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ ἀναθέμενοι,
καὶ πράξει, καὶ θεωρίᾳ· κτήνη δὲ Λευιτῶν
λέγονται, οἱ μὴ ἰσχύοντες μὲν κατ' ἴχνος
βαίνειν τῶν παθῶν, γλιχόμενοι δὲ τῆς ἀρε-
τῆς καὶ περὶ ταύτην κατὰ τὸ ἐγχωροῦν
προθυμούμενοι, καὶ ταύτης ἐπιθυμοῦντες
διηνεκῶς καὶ ἀποτυγχάνωσι πολλάκις, διὰ
τὸ ὑπὸ τῆς κακίας ἐκνευρισθῆναι· εἰκὸς δὲ
καιρῷ τῷ προσήκοντι καὶ τούτους τὸ χά-
ρισμα δεῖξασθαι τῆς ἀπαθείας, μόνῃ φιλαν-
θρωπίᾳ Θεοῦ· τὴν γὰρ ἐπιθυμιάντων πενήτων
εἰτήκουσε Κύριος.

Τοὺς αἰκισμούς, οὓς ἐπιφέρει ἡμῖν ὁ
ἐχθρὸς εἴτε φανερῶς, εἴτε ἀοράτως, πολλὰ-
κις νοοῦμεν, καὶ βλέπομεν· τὰς δὲ βασά-
νους, καὶ ἀλγηδόνας, ἃς παρ' ἡμῶν ὑφί-
σταται· κατορθούντων ἡμῶν ἐστὶ ὅτε τὰς
ἀρετάς, ἡ μεταμελομένων ἐπὶ πλημμελή-
μασιν, ἡ μακροθυμούντων καὶ καρτερούντων
ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἡ εὐχομένων καὶ
τὰ λοιπὰ ἐπιτηδεύοντων, ἐφ' οἷς αὐτὸς δια-
πρίεται, καὶ τιμωρεῖται, καὶ θρηνεῖ, καὶ
κόπτεται, ταῦτα πάντα ἡμεῖς κατ' οἰκονο-
μίαν οὐ βλέπομεν, ἵνα μὴ χαυνωθῶμεν.

οζ'.

· ἴσ
ἴσην τῇ
δοθείσῃ

οη'.

οθ'.

- δικαιον γάρ, φησί παρὰ τῷ Θεῷ, ἀνταποδοῦναι τοῖς θλιβουσιν ἡμᾶς θλίψιν.
- π'. Εἰ τὸ γηρᾶσαν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐν πέτρᾳ στέλεχος, ἀπὸ ὁσμῆς ὕδατος ἀναθάλλει, ὡς περ τὸ νεόφυτον, εἰκὸς καὶ ἡμᾶς ἐξεγειρομένους τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀναβλαστῆσαι ἀφθαρσίαν, ἣν κατὰ φύσιν εἰληφάμεν. καὶ ποιῆσαι θερισμόν, καθὼς τὸ νεόφυτον, καὶ εἰς τὸν παλαιὸν κατεπέσαμεν ἄνθρωπον.
- πά. Πρὸς τὴν ἀπευδοκῆσασαν ἑαυτῆς δι' ὑπερβολὴν πειρασμῶν καὶ ἁμαρτιῶν σμῆνος ψυχὴν, καὶ λέγουσαν, ἀπώλωλεν ἡ ἐλπίς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν, εἰρηται παρὰ τοῦ μὴ ἀπογινώσκοντος τὴν σωτηρίαν ἡμῶν Θεοῦ τὸ, ζήσεσθε, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος. πρὸς δὲ τὴν διαπορεῦσαν ψυχὴν, πῶς ἄρα δυνήσεται διὰ μεγάλων ἀρετῶν τεκεῖν Χριστόν, λέλεκται· Πνεῦμα, Ἁγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ· ὅπου δὲ Πνεύματος Ἁγίου παρουσία, μὴ ζητήσης λοιπὸν φύσεως καὶ συνηθείας ἀκολουθίαν καὶ νόμον· παντοδύναμον γὰρ τὸ προσκυνητόν, καὶ Ἁγιον Πνεῦμα, καὶ τὰ μὴ ὑφ' ἐστῶτα ὑφίστησί σοι, ὅπως ἂν ἐκπλαγῆς. ἀλλὰ καὶ νικητὴν νυνὶ δείκνυσι τὸν νοῦν, τὴν πρώην νικώμενον· ὁ γὰρ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐφ' ἡμᾶς δι' εὐσπλαγχίαν παράκλητος, ἐπάνω πάντων ἐστίν· ἐπάνω σε γὰρ πάντων ἰστησι τῶν φυσικῶν κινήματων, καὶ δαιμονικῶν παθῶν.
- πβ'. Ἀγωνίζου τὴν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ σου φωταυγείαν, διαφυλάττειν ἀλύμαντον· ἐὰν ἄρξη κατ' ἐμπάθειαν βλέπειν, ἐγνώφωσέ σε Κύριος καὶ ἐξαπέστειλε χαλινὸν τοῦ προσώπου σου, καὶ τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν σου οὐκ ἔστι μετὰ σοῦ· ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτα οὕτως ἔχοι, μὴ ἀποκάμης, μὴ δὲ ἐκλυθῆς, πρεσβευόμενος σὺν τῷ Ἁγίῳ Δαβίδ, ἐξαποστείλον τὸ φῶς σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου· ἐμοὶ τῷ σκυθρωπάζοντι, σωτήριον τοῦ προσώπου μου καὶ ὁ θεὸς μου· ἐξαποστελεῖς γὰρ τὸ πνεῦμά σου καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀναικινεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς.
- πγ'. Μακάριος, ὅστις ἀπλήστως φάγεται καὶ πίεται εὐχάς, καὶ ψαλμοὺς ἐνταῦθα νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ ἐπιρρώσει ἑαυτὸν τῇ ἐνδόξῳ τῆς γραφῆς ἀναγνώσει· ἡ γὰρ τοιαύτη μετάληψις, ἀναδῶσει τῇ ψυχῇ ἀμείωτον εὐφροσύνην ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι.
- πδ'. Πάσῃ δυνάμει ἀσφαλιζοῦ μὴ πίπτειν. τὸ γὰρ πίπτειν οὐ πρέπει τῷ ἰσχυρῷ ἀθλη-
- τῇ. ἐὰν δὲ συμβῇ πεσεῖν, εὐθὺς ἀναπήδησον καὶ στήθι πάλιν εἰς τὸν καλὸν ἀγῶνα καὶ νικησάμενος τούτο συμβῇ καθ' ὑποστολήν τῆς χάριτος, νικησάμενος καὶ ἑαυτὸν ἔστω· τούτεστι τὸ τῆς ἐγέρσεως καὶ ἕως τῆς τελευτῆς σου. γέγραπται γάρ· ὅτι ἐὰν ἐπτάκις πέσῃ δίκαιος, τούτεστι διαπαντός τοῦ βίου, ἐπτάκις ἀναστήσεται· ἕως ὅτε κρατεῖς τὸ ὄπλον τοῦ ἁγίου σχήματος, μετὰ δακρύων καὶ ἰκεσίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τοὺς στήκοντας λογίζῃ, καὶ πολλάκις πέπτωκας· ἕως ὅτε παραμένεις μοναχοῖς, ὡς ἀνδρείος στρατιώτης κατὰ τῶν ἐμπροσθίων δέχῃ τὰς πληγὰς· δι' ὧν καὶ εὐφημηθήσῃ μᾶλλον, ὅτι οὐδὲ πληττόμενος ἡνέχου ἐνδοῦναι ἢ ἀποστῆναι. ἐὰν δὲ ἀποστῇς τῶν Μοναχῶν, κατὰ νότον πλήττη λοιπὸν ὡς φυγὰς, καὶ δειλός, καὶ λειποτακτικῆς, καὶ ἀπαρρησίαςτος.
- Χαλεπώτερον τοῦ ἁμαρτάνειν ἐστὶ τὸ ἀπελπίζειν· Ἰούδας γὰρ ὁ προδότης μικροψυχος ἦν καὶ ἀπειροπόλεμος, καὶ διὰ τοῦτο ἀπογινῶντι αὐτῷ, ἐπιδραμὼν ὁ ἐχθρός, ἀγρόνην περιῆψεν· Πέτρος δὲ ἡ πέτρα ἡ στερεὰ, φοβερὸν πτόμα κατενεχθείς, ὡς ἐμπειροπόλεμος οὐκ ἐξελύθη οὐδὲ ἀπέγνω δυσθυμίας· ἀλλὰ ἀναπηδήσας προσήγαγεν πικρότατα δάκρυα ἀπὸ καρδίας θλιβομένης, καὶ τεταπεινωμένης· καὶ παραυτίκα ὁ πολέμιος ἡμῶν θεασάμενος ταῦτα, ὡς περ φλοξὶ σφοδρόταταις τὰς ὄψεις φλεγόμενος, ἀπεπήδησεν φεύγων μακράν, καὶ δεινῶς ὀλοῦζων.
- Πρὸς ταῦτα τὰ τρία μάλιστα ὁ μονάζων, πόλεμον ἔχειν ὀφείλει ἀκήρυκτον· πρὸς τὴν κοιλιομανίαν, καὶ πρὸς τὴν ἀκερδῆ δόξαν καὶ πρὸς τὴν φιλοχρηματίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρία.
- Βασιλεὺς τις Ἰσραηλῆτης, τῶν τρωγλοδυτῶν τὸ ἔθνος, καὶ τοὺς ἄλλους βαρβάρους, ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς κατηγωνίστατο, ἐν τοῖς λόγοις καὶ τοῖς ὀργάνοις Δαβίδ. ἔχεις καὶ σὺ βαρβάρους τρωγλοδυτάς, τοὺς εἰς τὰς αἰσθητείας σου, καὶ τὰ μέλη ἐνδύνοντας δαίμονας, καὶ τὴν σάρκα κολάζοντας διὰ τῆς πυρώσεως. καὶ παρασκευάζοντάς σε ἐμπαθῶς βλέπειν τε, καὶ ἀκούειν, καὶ ὁσφραίνεσθαι, καὶ λαλεῖν ἀπρεπῆ ῥήματα, καὶ ὀφθαλμοὺς μεστοὺς ἔχειν μοιχίας, καὶ συγχεῖσθαι ἔσθην, καὶ ἔξωθεν κατὰ τὴν Βαβυλωνίαν· φρόντισον οὖν καὶ αὐτὸς πιστεῖ μεγάλῃ, καὶ ψαλ-

μοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, τοὺς ἐνεργοῦντας τὰ κακὰ τρογλυδύτας ἄρδην ἐξολοθρεῦσαι.

πη'. Ὡς περ ἄνθρωπον δι' ἀνθρώπου σώζεσθαι βούλεται ὁ Κύριος, οὕτως καὶ ἄνθρωπον δι' ἀνθρώπου ἀπωλέσθαι σπεύδει ὁ σατανᾶς· διόπερ οὐ χρή κολλᾶσθαι ἀνδρὶ καταφρονητῇ, καὶ κακεντρεχεῖ, καὶ μὴ φυλάσσοντι γλῶσσαν, ἵνα μὴ σὺν αὐτῷ εἰς κόλασιν ἀπέλθῃς. μόλις γάρ τις τῷ δικαίῳ ἐγγίζων σωτηρίας τυγχάνει. ἐὰν δέ τις τῷ πονηρευομένῳ συγχαναστροφῇ μὴ παρατηρούμενος, καθάπερ λοιπὸν, καὶ λέπραν ἑτοιμον εὕρησαι ναυάγιον. καὶ τίς λοιπὸν ἐλεήσει τὸν ἱλαρῶς προσεγγίζοντα τῷ δράκοντι; φεῦγε τοίνυν τοὺς ἀπαιδεύτους γλώσση, καὶ τοὺς μαχοσυμβόλους, καὶ τοὺς ταραττομένους τοῖς ἐντός, καὶ τοῖς ἐκτός μέλεσι.

πθ'. Τίς σοφός, καὶ συνετός, καὶ φίλος Θεοῦ κληθῆναι βουλόμενος, ἵνα τὴν ψυχὴν τὴν ἑαυτοῦ σπουδᾷ παραστήσῃ τῷ Κυρίῳ τοιαύτην, οἷαν αὐτὴν ἔλαβεν παρ' αὐτοῦ, καθαρὰν, καὶ ἄτρωτον, καὶ ὅλην ἀμώμητον, καὶ διὰ τοῦτο στεφανωθῇ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ παρὰ τῶν Ἀγγέλων μακαρισθῇ.

ψ'. Ἐν ῥῆμα ἀγαθόν, τὸν ποτὲ μιᾶρὸν ἐκείνον ληστὴν, καθαρὸν, καὶ ἅγιον εἰργάσατο, καὶ εἰς τὸν Παράδεισον εἰσήνεγκεν. καὶ ἐν ῥῆμα ἀπρεπές, ἀπετείχισε τῷ Μωϋσῇ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. μὴ οὖν μικρὰν νόσον τὴν γλωσσαλγίαν νομίσωμεν. οἱ γὰρ φιλολοῖδοροι καὶ φλύαροι, ἀποκλείουσιν ἑαυτοῖς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. διότι ἀνὴρ γλωσσώδης κἄν ἐνταῦθα κατευθυνθῇ. ἀλλ' ἐκεῖ οὐ μὴ κατευθυνθῇ, μᾶλλον δὲ σκελισθῇ καὶ κακὰ θηρεύσῃ αὐτὸν εἰς διαφθοράν. καλῶς οὖν ἔλεγε, σοφός τις ἀνὴρ, ὅτι κρεῖσσόν ἐστιν πεσεῖν ἀπὸ ὕψους εἰς ἔδαφος, ἢ ἀπὸ γλώσσης. πιστευτέον τοιγαροῦν Ἰακώβῳ τῷ Ἀποστόλῳ γράφοντι· ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχύς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, καὶ βράδυσ εἰς τὸ λαλῆσαι.

ιη'. Ὅπως ἂν μὴ μετεωριζόμεθα ἀπατώμενοι ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων περὶ τὴν ματαιότητα, καλὸν προσέχειν τῷ λέγοντι. βάδιζε λαός μου, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖον τῆς καρδίας σου τὸ ἀποκεκρυμμένον παντὶ αἰσθητῷ νοήματι, τὸ ἀνεῖδωλον ἐκείνον ἐνδιαιτήμα, τὸ καταλαμπόμενον τῇ τε ἀπαθείᾳ, καὶ τῷ ἐπισκιασμῷ τῆς ἁγίας χάριτος. ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου πᾶσι τοῖς ὀρωμένοις, ἀποκρύβηθι μικρὸν ὅσον, ὅσον, μικρὰ γάρ ἐστι πᾶσα ἡ

ἀνθρωπίνη ζωὴ, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει· ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὁργὴ Κυρίου. ὥς περ ἄλλος ἔλεγεν, ἕως οὐ παρέλθῃ ἡ ἀνομία. ὁργὴ γὰρ Κυρίου, καὶ ἀνσμία, τάχα οὖν οἱ δαίμονες, καὶ τὰ πάθη καὶ τὰ ἁμαρτήματα· καθὰ φησὶ πρὸς τὸν Θεὸν ὁ Ἡσαΐας. Ἰδοὺ σὺ ὠργίσθης, καὶ ἡμεῖς ἡμάρτομεν. διαφεύγει δὲ τὴν ὁργὴν ταύτην ἄνθρωπος, διηνεκῶς προσέχων τῇ καρδίᾳ ἐν προσευχῇ, καὶ ἐντὸς γενέσθαι τῶν ἀδύτων φιλονεικῶν. ἔλκυσον γάρ, φησι, σοφίαν ὑπὲρ τὰ ἐσώτατα. διότι πᾶσα ἡ δοξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν. κοπιῶ δὲ, ἕως οὐ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ. καὶ εἰς ὅρος κληρονομίας, φησὶν, εἰς ἑτοιμον κατοικητήριον, ὃ κατειργάσω Κύριε ἁγίασμα, ὃ ἠτοίμασαν αἱ χεῖρές σου.

Ὁ βουλόμενος ἀληθῶς ἀποτάξασθαι, τὸν μακάριον μιμείσθω προφήτην Ἐλισσαῖον, μὴδὲν ἑαυτῷ ἀποληψάμενον πρᾶγμα, πολλῶν καὶ πυριφλεγεῖ τῷ πρὸς Θεὸν ἔρωτι. πάντα οὖν τὰ προσόντα αὐτῷ διανειμάτω τοῖς δεομένοις, καὶ οὕτω βαστάσας τὸν σταυρὸν Κυρίου, τῇ προθέσει ἐπειγέσθω πρὸς ἐκούσιον θάνατον, πρόξενον γενόμενον τῆς αἰωνίου * βασιλείας.

Ὅταν φθάσῃ νοῆσαι, ὅτι ὁ ἄμορρατος ἰσχύει ἐν σοὶ ὡς ὄρυς, δεθήτηι τοῦ Κυρίου ἐκτενῶς, ἵνα ξηράνῃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ ὑπεράνωθεν, τουτέστι τὴν πρακτικὴν ἁμαρτίαν. καὶ τὰς ῥίζας αὐτοῦ ὑποκάτωθεν, τουτέστι τοὺς ἀκαθάρτους λογισμούς. καὶ ἵνα ἐξάρῃ Κύριος τὸν ἄμορρατον ἀπὸ προσώπου σου.

Οὐ χρή ξενίζεσθαι, ἡνίκα ἂν βλέπητε καταγελῶντας τῆς ἡσυχίας ἡμῶν, τοὺς μὴ δυναμένους ἡσυχάζειν, μᾶλλον δὲ καταφάλλετε αὐτῶν, μὴ μέντοι μνησικαχοῦντες. καὶ τὴν πρὸς Θεὸν ὑποταγὴν ὑμῶν σφοδρότεραν ἀντιστήσατε αὐτοῖς, βοῶντες ἐν τῷ ὕμνῳ. πλὴν τῷ Θεῷ ὑποτάγηθι ἡ ψυχὴ μου· ἀντὶ γὰρ τοῦ ἀγαπᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με, ἐγὼ δὲ προστυγχόμην, ὑπὲρ τῆς ἑμαυτοῦ τε, καὶ τῆς ἐκείνων ἰάσεως.

Μὴ πνεύσαντος ἐν τῇ θαλάσῃ ἀνέμου σκληροῦ, οὐκ ἂν φανείη κύμα. καὶ μὴ ἐπιδημήσαντος ἡμῖν δαίμονος, οὐ χειμασθῇ πάθεισιν ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ σῶμα.

Ἐὰν θερμαίνῃ αἶψα τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ θεῷ χάριτι, φησὶ πρὸς σὲ ἡ θεῖα γραφὴ ὡς πρὸς ἐνδεομένον τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, σοῦ δὲ ἡ στολὴ θερμὴ. οἱ γὰρ ἐχθροί σου κα-

ψβ'

ἡ ζωῆς
ψγ'

ψδ'

ψε'

ψς'

υζ'. θάπερ διπλοῖδα αἰσχύνῃν, περιβέβληται καὶ τὴν ταρταρότητα.

Μνήμην λαμβάνων τῶν παραπτωμάτων σου, μὴ ἔκνει τύπτειντὸ στήθος. ὅπως ταῖς τοιαύταις πληγαῖς λατομήσης τὴν πωρωθεῖσαν καρδίαν, καὶ εὖρης τὸ μέταλλον τοῦ τελωνικοῦ χρυσίου, καὶ χάριση πάνυ ἐπὶ πλούτῳ κρυφίῳ.

υη'. Πῦρ τῶν πρὸς τὰ κρείττονα λιτῶν τῆς ἀγίας μελέτης τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, καυθήτω διὰ παντός ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ψυχῆς σου.

υθ'. Ἐάν ἄει σπουδάζῃς ὑποδεέσθαι τοὺς πόδας ἐν τῇ ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης, οἰκοδομήσεις πάντως καὶ τὸν σεαυ-

τοῦ οἶκον καὶ τὸν τοῦ πλησίον του. ἐάν δὲ βαθυμήσης, ἐμπυθῇση ἀοράτως, καὶ κατὰ τὸν νόμον κληρονομήσεις τὸ ὄνομα τοῦ ὑπο-
λυταμένου τὸ ὑπόδημα.

Εἰ κατὰ τὸν Ἰωάννην, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, ὁ ἀγαπῶν, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ μισῶν τὸν πλησίον, ἐν τῇ τῆς ἀγάπης διαζεύξει, δηλῶν ὅτι τὸ μῖ-
σος ὑφίστησιν. ὁ μισῶν ἄρα τὸν ὁμογενῆ, ἐν τῇ ἀπὸ Θεοῦ ὑπάρχει διασπάσει· εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγά-
πῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν.

ρ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΑΡΠΑΘΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ, ΚΑΙ ΠΑΝΥ ΠΑΡΗΓΟΡΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΠΟ ΤΗΣ
ΙΝΔΙΑΣ ΠΡΟΤΡΕΨΑΝΤΑΣ ΜΟΝΑΧΟΥΣ, ΤΩΝ Ρ'. ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ
ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΝ ΣΥΝΔΙΟΠΗΛΩΝ

ΜΗ θελήσης ποτὲ ὑπὲρ Μοναχόν, κοσμι-
κὸν μακαρίσαι, ἔχοντα γυναῖκα, καὶ
παῖδας, καὶ ἰλαρευόμενον, διὰ τὸ εὖ ποιεῖν
πολλούς, καὶ ἀφθόνως τὴν ἐλεημοσύνην
ἐργάζεσθαι, καὶ μὴδὲ ὅλως ὑπὸ τῶν δαιμό-
νων πειράζεσθαι, νομίζων σεαυτὸν ἐκείνου
ὑπάρχειν ἐλάττωνα πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ εὐα-
ρέστησιν· μὴδὲ ταλάνιζε σεαυτὸν, ὥσπερ
ἀπολλύμενον. οὐ λέγω γάρ ὅτι ἀμέμπτως
βιοῖς, προσκαρτερῶν Μοναχοῖς. ἀλλ' εἰ καὶ
πάνυ ἀμαρτωλὸς τυγχάνεις, ἡ θλίψις τῆς
ψυχῆς σου καὶ ἡ κακοπάθεια, τιμιωτέρα
ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ, τῆς τοῦ βιωτικοῦ ὑπερ-
βαλλούσης ἀρετῆς. ἡ λύπη σου ἡ πολλή,
καὶ ἡ ἀθυμία, καὶ οἱ στεναγμοί, καὶ ἡ
ἀδημονία, καὶ τὰ δάκρυα, καὶ ὁ τοῦ συν-
ειδότης βασανισμός, καὶ ἡ ἀπορία τοῦ λο-

γισμοῦ, καὶ τὸ κατακρίνεσθαι τῇ διανοίᾳ,
καὶ ὁ κοπετός, καὶ ὁ θρήνος τοῦ νοός, καὶ
ὀλολυγμός τῆς καρδίας, καὶ ὁ συντριμμός,
καὶ ἡ ταλαιπωρία, καὶ ἡ στυγνότης, καὶ ἡ
ἐξουδένωσις· ταῦτα πάντα καὶ τὰ τοιαῦτα,
ἅπερ πολλάκις συμβαίνει τοῖς εἰς τὴν σιδη-
ρὰν κάμινον τῶν πειρασμῶν βαλλομένοις,
τιμιωτέρα ἐστὶ, καὶ εὐπροσδεκτότερα καθ' ὑπερ-
βολὴν τῆς εὐαρεστήσεως τοῦ κοσμικοῦ. πρό-
σεχε οὖν μὴ ὑποπέσης τῇ μέμψει τῆς λε-
γούτης θείας Γραφῆς ἐκ προσώπου σου. ὅτι
τί ὠφελήθημεν ἰκέται πορευθέντες ἐνώπιον
Κυρίου, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ διατρίβοντες
ἄει; δῆλον ὅτι πᾶς δοῦλος ἐγγὺς ὑπάρχων
οἰκοδεσπότου, ἐσθ' ὅτε καὶ μάστιγας λαμβά-
νει, καὶ κονδήλους, καὶ μέμψεις, καὶ ὀνει-
δισμούς. οἱ δὲ ἐξω ὄντες, τέως μακρὰν εἰσὶ

τῶν πληγῶν ὡς ἀλλότριοι, ἢ ἀμελούμενοι. τί οὖν ὠφελήθημεν, φησίν, ἡμεῖς μὲν θλιβε-
ροῖς περιπίπτοντες ψυχῇ τε, καὶ σώματι οἱ
πάντοτε εὐχόμενοι τε καὶ ψάλλοντες; οἱ δὲ
μήτε εὐχόμενοι, μήτε ἀγρυπνοῦντες, χαί-
ρουσι, καὶ εὐφραίνονται, καὶ κατευοδοῦνται,
καὶ εὐθύμως διεξάγουσι τὸν βίον; καὶ ὡς
λέγει ὁ Προφήτης, ἰδοὺ ἀνοικοδομοῦνται οἱ-
κοὶ ἀλλότριοι, καὶ ἡμεῖς μακαρίζομεν ἄλλο-
τρίους; καὶ ἐπάγει λέγων. ταῦτα κατελά-
λησαν οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, οἱ τὴν γνῶσιν
ἔχοντες. ἀλλ' ὅμως χρή εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν
ξένον πάσχουσιν θλιβόμενοι, καὶ διαφορῶς
λυπούμενοι, τὰ τοῦ δεσπότη αὐτῶν ὑπομέ-
νοντες διὰ πολλῶν πειρασμῶν. ἤκουσαν γάρ
αὐτοῦ λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις. ἀμήν
λέγω ὑμῖν, ἔτι κλαύσετε, καὶ θρηνήσετε
ἡμεῖς οἱ πλησίον μου, ὁ δὲ κόσμος χαρήσε-
ται. ἀλλ' ἔτι μικρόν, καὶ ἐπισχέψομαι ὑμᾶς
διὰ τοῦ παρακλήτου, καὶ ἐκδιώξω τὴν ἀθυ-
μίαν ὑμῶν, καὶ ἀνακτήσομαι ὑμᾶς λογι-
σμοῖς οὐρανοῦ ζωῆς καὶ ἀναπαύσεως, καὶ
δάκρυσι γλυκεροῖς, ὧν ὀλίγας ἡμέρας ἔστε-
ρήθητε πειραζόμενοι· καὶ ἐπιδώσω ὑμῖν τὸν
μαστὸν τῆς χάριτός μου, καθὰ μήτηρ τῷ
βρέφει τῷ κλαυθυριζομένῳ, καὶ ἐνισχύσω
ὑμᾶς τῇ ἄνωθεν δυνάμει τοὺς ἐξασθενήσαν-
τας ἐν τῷ πολεμῆσθαι· καὶ καταγλυκανῶ
ὑμᾶς τοὺς πικρανθέντας, ὡς λέγει Ἱερεμίας
ἐν τοῖς Θρήνοις περὶ τῆς ἐν κρυπτῷ σου Ἱε-
ρουσαλὴμ, ἀλλ' ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσε-
ται ἡ καρδιά ὑμῶν διὰ τῆς κρυπτῆς ἐπι-
σχέψεως, καὶ ἡ θλίψις ὑμῶν εἰς χαρὰν με-
ταβληθήσεται. καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς
δυνήσεται ἄραι. μὴ οὖν μυωπάζωμεν. μὴ
δὲ ἀβλεπτήσωμεν, μακαρίζοντες ὑπὲρ ἡμᾶς
κοσμικοὺς· ἀλλ' ἐπιστάμενοι τὴν διαφορὰν
τῶν γνησίων υἱῶν, καὶ τῶν νοθῶν, μᾶλλον
ἀσπασώμεθα τὴν νομιζομένην τῶν Μονα-
χῶν ἀθλιότητά τε, καὶ σφοδρὰν καταπόνη-
σιν. ἥς τὸ τέλος εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐκβαίνει,
καὶ εἰς τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης τοῦ Κυρίου
στέφανον. ἀσπασώμεθα οὖν τὴν τῶν δοκούν-
των ἀμαρτωλῶν ἀσκητῶν, ἵνα μὴ λέγω
δικαίων, ταλαιπωρίαν· καὶ τὸ παραρριπτεῖ-
σθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τῷ
τάγματι τῶν δουλευόντων ἀδιαλείπτως τῷ
Χριστῷ· καὶ μὴ οἰκεῖν ἐν σκηνώμασιν ἀμαρ-
τωλῶν, ἢ συναναστρέφειν τοῖς κοσμητοῖς,
κἄν τὰς μεγάλας ποιῶσι δικαιοσύνας. λέ-
γει γὰρ πρὸς σέ, ὦ Μοναχέ, ὁ πατήρ σου
ὁ Οὐράνιος, ὁ ὑπεραγαπῶν σε, καὶ θλίβων,

καὶ καταπονῶν σε ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς,
εὖ ἴσθι Μοναχέ ταλαίπωρε, ὅτι καθὼς διὰ
τοῦ Προφήτου ἐλάλησα, ἔσομαί σοι παι-
δευτής, καὶ ἀπαντήσομαί σοι κατὰ τὴν ὁδὸν
Αἰγύπτου, τοῖς θλιβεροῖς σε διαγυμνάζων.
καὶ τὰς ὁδοὺς σου τὰς ψεκτὰς φράξω ἐν
σκώλοφί τῆς ἑμαυτοῦ προνοίας. νύττων σύμ-
φοραῖς ἀδοκήτοις, καὶ ἐμποδίζων, ἵνα μὴ
ἄπερ βούλει τῇ ἀνοήτῳ καρδίᾳ, ταῦτα πάν-
τως καὶ εἰς ἔργον ἐκφέρῃς. καὶ φράξω τὴν
θάλασσαν τῶν παθῶν σου, ταῖς πύλαις τῶν
ἑμαυτοῦ οἰκτιρμῶν. καὶ ἔσομαί σοι ὡς περ *
θῆρ, κατεσθίων σε λογισμοῖς μέμψεως, καὶ
καταγνώσεως, καὶ μεταμελείας ἐν τῇ συν-
αισθήσει τῶν ἡγνοημένων σοι. ταῦτα δὲ
πάντα τὰ θλιβερά, μεγίστη χάρις Θεοῦ. οὐ
μόνον δὲ πάνθῃ. ἀλλὰ καὶ κέτρον σοι ἔσο-
μαι τοῖς τῆς κατανύξεως λογισμοῖς τιτρώ-
σχόν σε, καὶ πόνοις καρδιακοῖς, καὶ οὐ μὴ
διαλίπη ὁδὸν ἐκ τοῦ οἴκου σου, δηλονότι
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος καλῶς καὶ
ὠφελίμως ξενομένων τοῖς τοῦ Θεοῦ γλυκέ-
σιν ὄντως, καὶ μελιστακτοῖς κολαστηρίοις.
τὸ δὲ τέλος τῶν κολάσεων, καὶ τῶν πόνων,
καὶ τῆς ἐκταράξεως, καὶ τῆς ἐντροπῆς, καὶ
τῶν φόβων, καὶ τῶν ἀπελπισμῶν τῶν ἐπι-
συμβαίνειν εἰσθότων, τοῖς ἀσχεῖν προθεμέ-
νοις, τούτων πάντων τῶν σκυθρωπῶν τὸ
τέλος, χαρὰ ἐστὶν ἐπουράνιος, καὶ τρυφή
ἀνερμήνευτος, καὶ δόξα ἀνεκλάλητος, καὶ
ἀγαλλίασις ἀκατάπαυστος. διὰ γὰρ τοῦτο
ἐθλιψά σε, φησίν, ἵνα ψωμίσωσι τὸ μάννα
τῆς γνώσεως, καὶ ἐλιμαγχρόνησά σε, ἵνα εὖ
ποιήσωσε ἐπ' ἐσχάτων, καὶ εἰς τὴν ἄνω
βασίλειαν εἰσάξω σε. τότε γὰρ σκιρτήσετε οἱ
ταπεινοὶ Μοναχοί, καθάπερ μοσχάρια ἀπο-
λυθέντα τῶν δεσμῶν, παθῶν τε σαρκός, καὶ
πειρασμῶν τῶν ἐχθρῶν. καὶ τότε καταπα-
τήσετε τοὺς ἀνόμους δαίμονας, τοὺς νῦν
καταπατοῦντας. καὶ ἔσονται σποδὸς ὑπο-
κάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἐὰν γὰρ θεοσεβῆς
καὶ ταπεινόφρων ὑπάρχῃς, μὴ ὑπεραιρόμε-
νος τῷ ματαίῳ ὄγκῳ, μήτε προπετευόμενος
ἀλλὰ κατανενυγμένος τῇ καρδίᾳ, καὶ λογι-
ζόμενος ἑαυτὸν ἀχρεῖον δοῦλον εἶναι, καὶ
συντετριμμένος τῷ πνεύματι. ἐὰν τοιοῦτος
ταπεινόφρων ὑπάρχῃς, διαφορωτέρα ἐστὶν ἡ
σὴ, ὦ Μοναχέ, πλημμέλεια, τῆς δικαιο-
σύνης τῶν κοσμικῶν. καὶ ἀναγκαιότερα τὰ
σά ῥύπη, τῆς τῶν βιωτικῶν μεγάλῃς κα-
θάρσεως. τί γὰρ ἐστὶν δι' ὃ θλίβῃ; πάντως
μῶμος ὑπάρχει ἐπισυμβάς. ἀλλὰ βλέπε τινὰ

* ἐν ἄλλῳ
πατήρ
ἢ πάν-
θῃ.

ἄνθρωπον πιστωθέντα τὰς χεῖρας, δι' ὧν
 σου ἐλαίου καθαρισθέντα. πολλῶ οὖν μάλ-
 λον σὺ δύνασαι καθαρισθῆναι τῷ ἐλέει τοῦ
 Θεοῦ. ὡς περ γάρ σοι οὐκ ἔστι δύσκολον
 πλύναι σου τὸ ἱμάτιον, οὕτως πολὺ μᾶλλον
 οὐκ ἔστι δυσχερὲς τῷ Κυρίῳ πλύναι σε ἀπὸ
 παντὸς μώμου, καὶ καθ' ἑκάστην ὡς εἰκὸς
 ἐγγίνηται ἐξ ἀνάγκης πειρασμός. ἐν γὰρ τῷ
 λέγειν σε ἡμαρτον τῷ Κυρίῳ, ἀπόκρισις δι-
 δοται ἀφένωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι. ἐγὼ εἰμὶ
 ὁ ἐξαλείφων, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ. καθ' ὅσον
 γὰρ ἀπέχουσιν ἀνατολαὶ ἀπὸ δυσμῶν, ἐμά-
 κρυνα ἀπὸ σοῦ τὰς ἁμαρτίας σου· καὶ κα-
 θὼς οἰκτεῖρει πατὴρ υἱούς, ἐγὼ κατοικτεῖ-
 ρωσέ. μόνον σὺ μὴ ἀποστῆς μὴ δὲ ἀποπη-
 δήσης τοῦ ἐκλεξαμένου σε εἰς τὸ ψάλλειν,
 καὶ εὐχεσθαι. ἀλλὰ κολληθήτη αὐτῷ ἐν πά-
 σῃ τῇ ζωῇ σου, εἴτε διὰ παρρησίας καθα-
 ρᾶς, εἴτε δι' ἀναισχυντίας θεοσεβοῦς, καὶ
 στεργᾶς αὐτῷ ἐξομολογήσεως. καὶ αὐτὸς σε
 καθαρῖζει τῷ ἰδίῳ νεύματι. ἃ γὰρ ὁ Θεὸς
 τῇ ἑαυτοῦ βουλήσει καθαρῖζει, οὐδὲ αὐτὸς
 Πέτρος ὁ μέγας Ἀπόστολος κοινῶσαι δυ-
 νήσεται, ἢ * καταδικάσασθαι. εἰρηται γὰρ
 πρὸς αὐτόν. ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοι-
 νου. οὐ γὰρ ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ τῇ οἰκείᾳ φι-
 λανθρωπίᾳ δικαιοῦσας ἡμᾶς, τίς ἐσται ὁ κα-
 τακρίνων ἡμᾶς; ἐπικαλουμένων γὰρ ἡμῶν
 τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
 στοῦ, εὐμαρῶς καθαρῖζεται ἡ συνειδήσις
 ἡμῶν. καὶ οὐδὲν διακρίνει ἀναμέσον ἡμῶν
 τε, καὶ προφητῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων.
 οὐ γὰρ ἔθετο ἡμᾶς ὁ Θεὸς εἰς ὀργήν, ἀλλ'
 εἰς περιποίησιν διὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν.
 ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν ἐν ἀρεταῖς, εἴτε κα-
 θεύδομεν κατὰ τινα περίστασιν, ὡς εἰκός,
 ἐν τισιν ἐλαττώμασιν ἅμα σὺν Χριστῷ ζή-
 σωμεν. πρὸς αὐτὸν ἀναδλέποντες μετὰ με-
 γάλων στεναγμῶν καὶ ἀποδυρόμενοι ἀκα-
 ταπαύστως, καὶ αὐτὸν ἀναπνέοντες. ἐνδυ-
 σάμεθα οὖν τὸν τῆς πίστεως θώρακα, καὶ
 σχῶμεν περικεφαλαίαν ἐλπίδα σωτηρίας,
 ἵνα μὴ εὕρῃ παρείσδουσιν τὰ βέλη τῆς ἀπο-
 γνώσεως, καὶ τῆς ἀνελπιδίας. ἀλλ' αὐτὸς
 λέγεις ὅτι ὀργίζομαι ὅταν βλέπω μὴδὲν πει-
 ραζομένους τοὺς κοσμικοὺς, καὶ δεινῶς δια-
 πρίομαι. ἀλλ' ἴσθι ἀγαπητέ, ὅτι οὐ χρεῖαν
 ἔχει ὁ σατανᾶς πειράζειν τοὺς αὐτοπειρά-
 σους, καὶ αἶε εἰς τὰ χαμαὶ συρομένους διὰ
 τῶν βιωτικῶν πραγμάτων. γίνωσκε δὲ καὶ
 τοῦτο, ὅτι τοῖς πειράζομένοις τὰ βραβεῖα

* ἐν ἄλλ
κατα-
κρίναι.

ἀπόκεινται, καὶ οἱ στέφανοι. οὐ γὰρ τοῖς
 μὴ μεριμνῶσι περὶ Θεοῦ; οὐδὲ τοῖς ὑπτιῶς
 κειμένοις καὶ ῥέγγουσι κοσμικοῖς. ἀλλ' ἐγώ,
 φησι, πολλὰ πάνυ πειράζομαι. καὶ αἱ ψοαὶ
 μου πιμπλῶνται ἐνπαιγμάτων, καθὼς λέγει
 ὁ προφήτης. καὶ ταλαιπωρία, καὶ κατάκαμ-
 ψις, καὶ οὐκ ἔστι ταῖς σαρκὶν ἰασις, καὶ ἐπι-
 μέλεια τοῖς ὁστέοις. καὶ μὴν ἐγγύθεν ὁ μέ-
 γας τῶν καμνόντων ἱατρὸς πάρεστιν, ὁ
 βαστάσας τὰς ἀσθενείας ἡμῶν, καὶ τῷ μώ-
 λωπι αὐτοῦ ἱατάμενος ἡμᾶς καὶ ἰώμενος.
 πάρεστι καὶ νῦν ἐπιτιθεὶς τὰ σωτήρια φάρ-
 μακα. ἐγὼ γάρ, φησιν, ἐπάταξα δι' ἐγκα-
 ταλείψεως, ἐγὼ καὶ ἰάσομαι. μὴ οὖν φοβη-
 θῆς; ὅταν γὰρ ἡ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ μου στᾷξῃ,
 πάλιν ἰάσομαι. ὡς γὰρ οὐκ ἐπιλήσεται γυνὴ
 τοῦ ἐλεῆσαι τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς,
 οὕτως οὐδὲ ἐγὼ ἐπιλήσομαι σου λέγει Κύ-
 ριος. εἰ γὰρ τοῦ πετεινοῦ τὰ σπλάγχνα
 κέχυται ἐπὶ τοὺς νεοσσούς αὐτοῦ, καὶ καθ'
 ὥραν ἐπισκέπτεται αὐτούς, καὶ προσφωνεῖ
 αὐτοῖς καὶ τροφήν τῷ στόματι αὐτῶν ἐπι-
 δίδωσι. πολλῶ μᾶλλον οἱ οἰκτιρμοὶ μου
 χέονται ἐπὶ τὰ κτίσματά μου. πολὺ δὲ
 πλέον τὰ ἐμὰ σπλάγχνα ἐπὶ σὲ κέχυνται,
 καὶ ἐπισκέπτομαι σε λεληθότως. καὶ προ-
 σομιλῶσοι κατὰ νοῦν. καὶ τροφήν τῇ δια-
 νοίᾳ ἐνέημι κεχηρυγῶν ὡς μικρᾶ χειλίδον.
 τροφήν γὰρ σοι χορηγῶ τοῦ φόβου τοῦ κρείτ-
 τονος, καὶ τροφήν πόθου ἐπουρανίου, καὶ
 τροφήν στεναγμῶν παρηγορίας, καὶ τροφήν
 κατανύξεως, καὶ τροφήν μελωδίας, καὶ
 τροφήν γνώσεως βαθυτέρας, καὶ τροφήν
 θείων τινῶν μυστηρίων. ἐὰν δὲ ψεύδωμαι
 ταῦτα λαλῶν σοι ὁ σὸς δεσπότης καὶ πα-
 τήρ, ἐλεγξόν μοι, καὶ ἀνέχομαι. ταῦτα
 μὲν ὁ Κύριος ἡμῶν αἶε διαλέγεται τοῖς δια-
 νοήμασιν. ἐγὼ δὲ ἐπίσταμαι ὅτι ὑπερέβην
 τὸ μέτρον, πολλὰ γράψας· ἀλλ' ὑμεῖς
 προετρέψαθέ με τοῦτο ποιῆσαι. ἐπλατύ-
 ναμεν δὲ τὸν λόγον διὰ στηριγμὸν τῶν κιν-
 δυνευόντων ἀπὸ ὀλιγορίας πεσεῖν. διότι
 εὐρέθησαν καθὼς ἐγράψατέ μοι, παρ' ὑμῖν
 τοῖς ἐν τῇ Ἰνδίᾳ, τινὲς τῶν ἀδελφῶν παρὰ
 τὴν προσδοκίαν, λίαν καταβεβαρημένοι τοῖς
 πειρασμοῖς, καὶ ἀπολεγόμενοι καὶ τὸν βίον,
 καὶ τὴν διαγωγὴν τῶν Μοναχῶν. λέγοντες
 ὑπάρχειν αὐτὴν καταπεπνιγμένην, καὶ μυ-
 ριοκίνδυνον. καὶ ὅτι φανερῶς τοὺς μὲν
 κοσμικοὺς ἐμακάρισαν, ἐμέλειψαντο δὲ τὴν
 ἡμέραν, ἐν ᾗ τὸ σχῆμα εἰλήφασι. διὰ τοῦ-
 το καὶ γὰρ ἡναγκάσθη μακρότερον ποιῆσαι

ἐν ἄλλ
πλει-
στων.

τὸν παρόντα λόγον, καὶ διὰ * λείων ῥημά-
των, ὥστε δύνασθαι καὶ τὸν ἰδιώτην καὶ
ἀγράμματον τὰ λεγόμενα νοῆσαι. διὰ τοῦ-
το πολλὰ γέγραφα, ἵνα τοῦ λοιποῦ μηκέτι
κοσμικόν, ἀλλ' ἑαυτοὺς μόνους μακαρίζωσιν
οἱ Μοναχοί, οἵτινες χωρὶς πάσης ἀντιλο-
γίας κρείττονες ὑπάρχουσι τῶν τὰ διαδή-
ματα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορούντων βασιλέων,
καὶ λαμπρότεροι, καὶ ἐπιδοξότεροι, ὥς τῷ
Θεῷ ἅει προσεδρεύοντες. ἐγὼ δὲ ταῦτα
γράφας, ἱκετεύω τὴν ὑμετέραν ἀγάπην,

μνήμην μου ἐν ταῖς εὐχαῖς διηνεκῶς ποι-
εῖσθαι, ὥστε καταξιωθῆναι με τὸν ἐλεεινὸν
τῆς τοῦ Κυρίου χάριτος, ἐν τῷ βελτίστῳ
καὶ ἀγαθῷ τέλει, περιγραφῆναι τὴν πα-
ροῦσαν ζωὴν. ὁ δὲ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν,
καὶ Θεὸς πάσης παρακλήσεως, χορηγήσοι
ὑμῖν παράκλησιν αἰώνιαν, καὶ ἐλπίδα ἀγα-
θὴν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, ᾧ
ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ

ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΔΕΣΣΗΣ

Εὐδωρος ὁ ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν,
ἦν μὲν ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἑρ-
κλείου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ
Παυωνάτου, περίπου τὸ ἐξακο-
σιοστὸν ἐξηκοστὸν ἔτος, πρότερον
δὲ τὸν ἀσκητικὸν βίον ἀγωνισά-
μενος κατὰ τὴν τοῦ Ἀγίου Σάββα μονήν·
ὕστερον ψήφῳ θεῖα ἐπὶ τὸν τῆς πόλεως Ἐ-
δέσσης Ἐπισκοπικὸν θρόνον ἀνάγεται, καὶ
πολλῶν θαυμάτων αἰτουργὸς γεγονώς ζῶν
ἔτι, καὶ μετὰ θάνατον, καὶ ταῖς θεαῖς αὐ-
τοῦ διδασκαλαῖς πολλοὺς μάρτυρας, καὶ
σωζομένους ἀναδείξας κατὰ τὴν δεκάτην
ἐνάτην Ἰουλίου πρὸς τὰς αἰωνίους μετέστη
μονάς, ὥς ἐν τῇ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ
Καλοκαιρινῇ ὁ βίος αὐτοῦ συνεγράφη. Συγ-
γράμματα δὲ εἰ τινα μὲν καὶ ἄλλα κατα-

λέλοιπε, σαφὲς περὶ τούτων λέγειν οὐκ ἔ-
χομεν. τὰ δὲ παρόντα ἑκατὸν κεφάλαια,
αὐτῷ φιλοπονηθέντα τῷ καταλόγῳ τῶν
λοιπῶν νηπτικῶν ἐνεκρίθησαν· πολὺχουν
γὰρ ταῦτα τὸν τῆς Ἱερᾶς Νήψεως, καὶ
πνευματικῆς ὠφελείας καρπὸν προβάλλον-
ται τοῖς μετ' ἀκριβείας ἀναγινώσκουσι, καὶ
οἱ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐφιέμενοι. δεῦτε
καὶ δαφιλέστατα δρέψασθε.

Ἐν δὲ τῷ τέλει τῶν παρόντων τουτωνὶ
κεφαλαίων καὶ τὸ τοῦ Θεοδώρου ἐπιφερό-
μενον ἔνσημα τουτὶ θεωρητικὸν προστετέθη·
ὁ δὲ τῆς αὐτῆς τοῖς κεφαλαίοις νηπτικῆς
ιδέας καθορῶντες ἐχόμενον, καὶ τῷ αὐτῷ
χαρακτῆρι τοῦ λόγου ἐπόμενον, ὥς ἀπό-
τινων εἰκότων καὶ σημείων, γνήσιον εἶναι
γόνον τοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου συνεπεράναμεν.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΣΚΗΤΟΥ,

ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΔΕΣΣΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΠΑΝΥ ΨΥΧΩΦΕΛΗ Ρ'.

α'.

Πειδὴπερ, Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ χάριτι ἀποταξάμενοι τῷ σατανᾷ, καὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, τῷ Χριστῷ συνεταξάμεθα ἔντε τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας, καὶ νῦν αὖθις διὰ τοῦ μοναχικοῦ ἐπαγγέλματος, τηρήσωμεν αὐτοῦ τὰς ἐντολάς.

τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ἀπαιτεῖ, οὐ μόνον τὸ διπλοῦν ἐπάγγελμα, ἀλλὰ καὶ ἡ φυσικὴ ὀφειλὴ, καθ' ἣν κτισθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρῶτως καλοὶ λίαν, τοῦτο εἶναι ὀφείλομεν. κἂν γὰρ ἡ ἀμαρτία ὑπεισελθοῦσα ἐξ ἀπροσεξίας ἡμετέρας τὸ παρὰ φύσιν παρεισῆγαγεν, ἀλλὰ πάλιν ἀνεκλήθημεν διὰ πλήθους ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἀνεκαινίσθημεν τῷ πάθει τοῦ ἀπαθοῦς. τιμῆς τε ἡγοράσθημεν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ, λυτρωθέντες τῆς ἀρχαίας παραβάσεως πατροπαραδότου. λοιπὸν εἰ γενώμεθα δίκαιοι, οὐδὲν μέγα· ἀλλὰ μᾶλλον τὸ ἐκπεσεῖν δικαιοσύνης, ἐλεεινόν, καὶ καταγνώσεως ἄξιον.

β'.

Ὡς περ ἔργον ἀγαθόν, χωρὶς ὁρθῆς πίστεως γινόμενον, νεκρόν ἐστι πάμπαν, καὶ ἀνενέργητον· οὕτω δὲ καὶ πίστις μόνη, χωρὶς ἔργων δικαιοσύνης, οὐρύεται ἡμᾶς τοῦ αἰωνίου πυρός· ὁ γὰρ ἀγαπῶν με, φησὶν ὁ Κύριος, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει. εἰ οὖν ἀγαπῶμεν τὸν Κύριον, καὶ πιστεύωμεν εἰς αὐτόν, ἀντιποιώμεθα τῆς τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἐργασίας, ἵνα τευξώμεθα ζωῆς αἰωνίου. εἰ δὲ παροπτέα ἡμῖν ἡ τῶν προσταγμάτων αὐτοῦ τήρησις, οἷς ἡ κτίσις ἅπασα πειθαρχεῖ, πῶς πιστοὺς ἑαυτοὺς καλέσωμεν; τιμημένοι ὑπὲρ πᾶσαν τὴν κτίσιν, μόνοι δὲ ἐκ πάντων ἀπειθεῖς τοῖς τοῦ πεποιηκό-

τος προστάγμασι, καὶ ἀχάριστοι περὶ τὸν εὐεργέτην δεικνύμενοι;

Τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ τηροῦντες, οὐδὲν ἐκείνῳ παρέχομεν, ἀνενδεεῖ τε ὄντι, καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν δοτῆρι. ἀλλ' ἑαυτοὺς εὐεργετοῦμεν τὴν αἰώνιον ἑαυτοῖς προξενοῦντες ζωὴν, καὶ ἀπόλαυσιν τῶν ἀνεκκλήτων ἀγαθῶν.

Πᾶς ὁ ἐναντιούμενος ἡμῖν πρὸς κατόρθωσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, κἂν πατὴρ εἴη, κἂν μήτηρ, κἂν ὅς τις οὖν, βδελυκτὸς ἡμῖν ἔστω, καὶ μισητός· ἵνα μὴ ἀκούσωμεν, ὅτι ὁ φιλῶν πατέρα, ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἀπάντων, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

Καὶ δὴ πάσῃ δυνάμει σφίξωμεν ἑαυτοὺς πρὸς ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, ἵνα μὴ σειραῖς δυσλύτοις ἐπιθυμιῶν πονηρῶν, καὶ ἡδονῶν ψυχοφθόρων συσφιγχῶμεν· καὶ λεχθήσεται καὶ περὶ ἡμῶν ἡ τῆς ἀκάρπου συκῆς ἀπόφασις· ἐκκοψον αὐτήν, λέγουσα, ἵνα μὴ καὶ τὸν τόπον καταργῇ· πᾶς γάρ, φησὶν, ὁ μὴ ποιῶν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Ὁ ἐπιθυμίαις, καὶ ἡδοναῖς ἠττώμενος, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστρεφόμενος, ταχέως τοῖς τῆς ἀμαρτίας ἐμπεσεῖται δικτύοις· ἡ δὲ ἀμαρτία ἅπαξ πραχθεῖσα, πῦρ ἐστὶ κατὰ καλᾶμης, λίθος κατὰ πρानοῦς, χαράδρα τὰς διεξόδους εὐρύνουσα· ταῦτα δὲ τὰ ἀδόξενα, καὶ παντὶ τρόπῳ τοῦ κεκτημένου αὐτὴν κατεργάζεται τὴν ἀπώλειαν.

Ἡ ψυχὴ ἐφόσον μὲν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐστίν, ἐξηγριωμένη καὶ ἐξηκανθωμένη ταῖς ἡδοναῖς, οἰκητήριον ἐστὶ τῶν ἀλλοκοτῶν θηρίων, κατὰ τὸ εἰρημένον· ὅτι ἐκεῖ ἀναπαύσσονται ὀνοκένταυροι, ἐκεῖ ἐνόστεισεν

γ'.

δ'.

ε'.

ς'.

ζ'.

ἐχίνος, καὶ συναντήσουσι δαιμόνια ὄνοκεν-
ταύροις· ἅτινα εἰσὶ τὰ ποικίλα πάθη τῆς
ἀτιμίας· ἐπὶ δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἑαυτὴν
ἀνακαλέσεται, (δύναται γὰρ ἡνίκα θελήσῃ
ἕως τῷ σαρκίῳ συνέζευκται), καὶ ἡμερώσῃ
ἑαυτὴν δι' ἐπιμελοῦς φιλεργίας, καὶ τῷ τοῦ
θεοῦ νόμῳ πολιτεύσεται, τὰ μὲν πρῶην
ἐμφωλεύοντα θηρία ὀραπετεύουσιν· οἱ δὲ
τῆς ζωῆς ἡμῶν φύλακες Ἄγγελοι παραγί-
νονται, ἡμέραν εὐφροσύνης ποιούμενοι τὴν
αὐτῆς ἐπιστροφὴν· καὶ ἡ τοῦ Παναγίου
Πνεύματος χάρις ἐπιδημεῖ ἐν αὐτῇ, δι-
δάσκουσα γνώσιν ὅπως ἂν διαφυλαχθῇ ἐν
τῷ ἀγαθῷ, καὶ ἐπὶ μείζονα προέλθῃ.

η'. Ὅπλον οἱ πατέρες πνευματικὸν τὴν
προσευχὴν ὀρίζονται, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνευ
τούτου εἰς πόλεμον ἐξίεναι, ἵνα μὴ δορυά-
λωτοι ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν ἀπαχθῶμεν χώρα·
προσευχὴν δὲ καθαρὰν οὐκ ἔστι κτήσεσθαι
μὴ προσκαρτερήσαντα τῷ θεῷ ἐν εὐθείᾳ
καρδίᾳ· αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ διδούς εὐχὴν τῷ
εὐχομένῳ, καὶ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν.

θ'. Τὸ μὲν παρενοχλεῖν τὰ πάθη τὴν ψυχὴν,
καὶ προσβάλλειν εἰς μάχην, τῶν οὐκ ἐφ'
ἡμῖν ἐστί· τὸ δὲ χρονίζειν ἐν ἡμῖν τὰς αὐ-
τῶν ἐννοίας, καὶ τὰ πάθη κινεῖν, τῶν ἐφ'
ἡμῖν ὑπάρχει· τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἀναμάρ-
τητόν ἐστι, καθὼς καὶ οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ
δεύτερον, εἰμὲν ἀνδρείως ἀντιμαχησάμενοι
νικήσομεν, στεφάνων· εἰ δὲ χαυνώσει καὶ
δειλιάῃ ἡττηθῶμεν, τιμωριῶν πρόξενος.

ι'. Τρία μὲν εἰσὶ τὰ γενικώτατα πάθη, δι'
ῶν γεννῶνται πάντα· φιληδονία, φιλαργυ-
ρία, καὶ φιλοδοξία· οἷς ἐπακολουθεῖσιν ἑτε-
ρα πέντε πονηρίας Πνεύματα· καὶ λοιπὸν
ἐξ ἐκείνων πολὺς γεννᾶται ἔσμυς παθῶν,
καὶ εἶδη ποικιλομόρφου κακίας· ὁ οὖν τοὺς
τρεῖς ἀρχηγούς καὶ ἡγεμόνας νικήσας, συγ-
καθεῖλε καὶ τοὺς πέντε, εἴτα καὶ πάντα
ὑπέταξε τὰ πάθη.

ια'. Ὅσα περ ἐμπαθῶς διεπράξαμεν, τούτων
καὶ αἱ μνημαὶ τὴν ψυχὴν ἐμπαθῶς τυ-
ραννοῦσιν· ὅταν δὲ τὰ ἐμπαθῆ ἐνθυμή-
ματα πάντῃ τῆς καρδίας ἐξαλειφθῇ,
ὥς μηδὲ προσβάλλειν αὐτῇ, τότε ση-
μεῖον φαίνεται τῆς συγχωρήσεως τῶν
προτέρων ἀμαρτημάτων· ἕως γὰρ ἐμπαθῶς
ἡ ψυχὴ κινεῖται, καὶ ἡ τῆς ἀμαρτίας ἐπι-
κράτεια ἐν αὐτῇ γνωρίζεται.

ιβ'. Τὰ μὲν σωματικά, καὶ ἐνυλα πάθη, διὰ
τῶν τοῦ σώματος κακοπαθειῶν ἐλαττοῦσθαι·
καὶ ἀπομαραίνεσθαι πέφυκε· τὰ δὲ ψυχικά,

καὶ ἀφανῆ, διὰ τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ
πραότητος, καὶ ἀγάπης ἀφανίζονται.

Ἐπιθυμίαν μὲν ἐμπαθῆ, μαραίνει ἐγκρά-
τεια σὺν ταπεινοφροσύνῃ· θυμὸν δὲ φλεγ-
μαίνοντα, πραύνει ἀγάπη· λογισμὸν δὲ ρεμ-
βόμενον, συνάγει προσευχῇ ἐπιτεταμένη μετὰ
μνήμης θεοῦ· καὶ οὕτω τὸ τριμερὲς τῆς
ψυχῆς καθαρίζεται· τοῦτο γὰρ διορθούμενος
ὁ θεὸς Ἀπόστολος, ἔλεγεν· εἰρήνην διώκετε
μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὐ χωρὶς,
οὐδεὶς ὀφείλει τὸν Κύριον.

Τινὲς μὲν ἠπόρησαν εἰπόντες, πότερον,
ἡ ἐννοία τὰ πάθη κινεῖ, ἢ τὰ πάθη τὴν
ἐννοιαν· ὡς τινῶν μὲν τοῦτο λεγόντων, τι-
νῶν δὲ ἐκείνο· ἐγὼ δὲ φημὶ ἐκ τῶν παθῶν
τὰς ἐννοίας κινεῖσθαι· εἰ γὰρ οὐκ ἦν ἐν τῇ
ψυχῇ τὰ πάθη, οὐκ ἂν αἱ τούτων ἐννοιαί
ὥχλησαν αὐτήν.

Ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀεὶ πολεμοῦσιν ἡμᾶς δαί-
μοσιν, ὡς τὰ μὲν δυνατὰ καὶ ἐπιτήδεια
ἡμῖν τῶν ἀρετῶν κωλύειν, τῶν δὲ ἀδυνά-
των καὶ ἀκαίρων πόρον ἡμῖν ἰσχυρὸν ἐμβάλλ-
λιν· τοῖς μὲν ἐν ὑποταγῇ προκόπτουσι, τὰ
τῶν ἡσυχαστῶν ἔργα πράττειν καταναγκα-
ζουσι· ἡσυχασταὶς δὲ πάλιν καὶ ἀναχωρη-
ταῖς, τοῦ κοινοδιακοῦ κανόνος ἐπιθυμίαν ἐμ-
βάλλουσι· ταύτῃ δὲ τῇ μεθόδῳ καὶ ἐφ'
ἐκάστη ἀρετῇ χρῶνται· ἀλλ' ἡμεῖς τὰ νοή-
ματα αὐτῶν μὴ ἀγνοήσωμεν, πάντα καλὰ
εἰδότες καιρῷ αὐτῶν, καὶ μέτρῳ· ἐμπαλιν
δὲ βλαβερά τάτε ἄμετρα, καὶ ἄκαιρα πάντα.

Τοῖς μὲν τῷ κόσμῳ ἀναστρεφόμενοις, καὶ
πλησιάζουσι ταῖς ὕλαις τῶν παθῶν, διὰ
τοῦ κατὰ τὴν πρᾶξιν πολέμου οἱ δαίμονες
πολεμοῦσι, καὶ παλαίουσι· τοῖς δὲ ἐν ἐρή-
μοις διὰ τὴν τῶν πραγμάτων σπάνιν, τοῖς
λογισμοῖς ἐνοχλοῦσι· πάνυ δὲ χαλεπώτερος
ὁ δεύτερος τοῦ προτέρου καθέστηκε πόλε-
μος· ὁ μὲν γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων, χρόνου
δεῖται, καὶ τοποῦ, καὶ ἐπιτηδειότητος· ὁ δὲ
τοῦ νοὸς εὐκίνητός πως, καὶ δυσκάθεκτος·
ταύτης δὲ τῆς ἀσωμάτου πάλης ἀντίπαλος
ἡμῖν ἡ καθαρὰ προσευχὴ δέδοται, διὸ καὶ
ἀδιαλείπτως αὐτῇ νενομοθέτῃται· ἐρρωμέ-
νον οὖν τὸν νοῦν πρὸς τὸν ἀγῶνα παρα-
σκευάζει, ὡς δυναμένη καὶ δίχα τοῦ σώμα-
τος ἐπιτελεῖσθαι.

Τὴν τελείαν τῶν παθῶν νέκρωσιν ὁ θεὸς
δηλῶν Ἀπόστολος, οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ, φησί,
τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι
καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. ὅταν γὰρ τὰ πάθη νε-
κρώσωμεν, καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἐξαφανίσω-

ιγ'.

ιδ'.

ιε'.

ισ'.

ιζ'.

μεν, καὶ τὸ τῆς σαρκὸς φρόνημα ὑποτάζω-
μεν τῷ Πνεύματι, τότε λαμβάνομεν τὸν
σταυρόν, καὶ ἀκολουθοῦμεν τῷ Χριστῷ·
οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ ἀναχώρησις πέφυκε, ἀλλ’
ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν, καὶ φανέρωσις τῆς
ἐν Χριστῷ κρυπτομένης ζωῆς.

ιη' Οἱ ἀπὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου ταλαιπωρούμενοι, καὶ πρὸς τὸν καθ' ὥραν αὐτοῦ πόλεμον ἀπαγορεύοντες, μὴ τὴν σάρκα, ἀλλ' ἑαυτοὺς καταμεμφέσθωσαν· εἰ γὰρ μὴ αὐτοὶ δεδώκασιν αὐτῇ τὴν ἰσχύν, πρόνοιαν αὐτῆς εἰς ἐπιθυμίαν ποιούμενοι, οὐκ ἂν τοσοῦτον ὑπ' αὐτῆς τεταλαιπωρήκεσαν· ἢ οὐχ ὁρῶσι τοὺς σταυρώσαντας ἑαυτοὺς σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ τὴν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῇ θνητῇ αὐτῶν σαρκὶ περιφέροντας, ὅπως αὐτὴν συνεργὸν μᾶλλον πρὸς τὰ καλὰ, καὶ οὐκ ἀντίπαλον κέκτηνται, ἀλλ' εἰκουσαν, καὶ ἀγομένην τῷ τοῦ Θεοῦ νόμῳ· καὶ αὐτοὶ τοίνυν οὕτω ποιεῖτωσαν, καὶ τῆς δόμοις ἀπολαύσουσιν ἀναπαύσεως.

ιβ'. Πᾶσα συγκατάθεσις λογισμοῦ πρὸς τινὰ ἀπηγορευμένην ἐπιθυμίαν, ἤγουν νεύσις ἐνῆ-
δονος, ἁμαρτία ἐστὶ Μοναχῷ· πρότερον μὲν
γὰρ ὁ λογισμὸς ἄρχεται διὰ τοῦ παθητικοῦ
μέρους τὸν νοῦν σκοτίζειν, εἴτα νεύει ἡ ψυ-
χὴ πρὸς τὴν ἡδονήν, μὴ ἀντέχουσα τῆς
πάλης. καὶ λοιπὸν συγκατάθεσις λέγεται,
ἥτις, ὡς εἴρηται, ἁμαρτία ἐστὶ. χρονίζουσα
δὲ, κινεῖ τὸ λεγόμενον πάθος· ἔπειτα κατὰ
μικρὸν ἔρχεται καὶ εἰς τὴν κατ' ἐνέργειαν
πραξίν τῆς ἁμαρτίας· διὰ τοῦτο μακαρίζει
ὁ προφήτης τοὺς τὰ Βαβυλώνεια νήπια προ-
σαράσσοντας τῇ πέτρᾳ· δῆλη δὲ ἐστὶν ἡ
ὑπόθεσις τοῖς συναποῖς καὶ ἐγέφροσιν.

κ'. Ἀγάπης μὲν καὶ εἰρήνης οἱ Ἄγγελοι
θεράποντες ὄντες, χαίρουσιν ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ
μετανοίᾳ, καὶ προκοπῇ τῇ πρὸς ἀρετὴν· ἐν-
τεῦθεν σπουδάζουσι πνευματικῶν ἡμᾶς ἐμ-
πιπλᾶν θεωριῶν, καὶ συνεργοῦσι πρὸς πᾶν
ἀγαθόν. Ἐμπαλιν οἱ δὲ δαίμονες ὀργῆς καὶ
κακίας ὄντες δημιουργοί, χαίρουσι μειουμένης
τῆς ἀρετῆς, καὶ ἔργον τίθενται εἰς αἰσχρὰς
φαντασίας τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐκκλίνειν·

κα'. Πίστις ἐστὶν εὐδιάθετον ἀγαθόν· αὕτη
γεννᾷ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ
φόβος τοῦ Θεοῦ διδάσκει τὴν τῶν ἐντολῶν
τῆρησιν, ἣτις λέγεται πρακτική· ἐκ δὲ τῆς
πρακτικῆς, βλαστάνει ἡ τιμία ἀπάθεια. ἀ-
παθείας δὲ ἔγκονον, ἀγάπη, πλήρωμα οὐ-

σα πασῶν τῶν ἐντοπῶν, καὶ πάσας συσφίγ-
γουσα καὶ διακρατοῦσα,

“Ὡςπερ ἡ τοῦ σώματος αἰθήσις, ὑγίαι- x6’
 νουσα, αἰσθάνεται τίς ἡ κατέχουσα αὐτὸ
 ἄρρωστία, ὃ δὲ μὴ νοῶν, ἀναισθησίαν νο-
 σεῖ· οὕτω δὴ καὶ ὁ νοῦς, ἐφ’ ὅσον τὴν οἰ-
 κείαν ἐνέργειαν σωζομένην κέκτηται, ἐπιγι-
 νώσκει τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, καὶ οἶδε πό-
 θεν αὐτῷ τὰ πάθη τυραννικώτερον ἐπεισέρ-
 χονται, καὶ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τὴν ἰσχυ-
 ρὰν συνίστησι μάχην· χαλεπὸν δέ, εἰ ἀναι-
 σθητῶν ἀναλίσκει τὰς ἡμέρας, τῷ νυκτο-
 μαχοῦντι ἑοικώς, καὶ μὴ θεωρῶν τοὺς λο-
 γισμοὺς τῶν πολέμων.

Ὅτε τὸ λογιστικὸν ἡμῶν ἀνενδότης ἐπι-
βάλλει τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ ἐπι-
θυμητικὸν πρὸς ταύτην μόνην τέταται, καὶ
τὸν αὐτῆς δοτῆρα Χριστόν, τὸ δὲ θυμικὸν
κατὰ τῶν δαιμόνων ὀπλιζεται, τότε κατὰ
φύσιν αἱ δυνάμεις ἡμῶν ἐνεργοῦσιν.

Τριμερής ἐστὶ πᾶσα λογικὴ ψυχὴ κατὰ
τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· τὴν μὲν οὖν ἐν τῷ
λογιστικῷ συνισταμένην· ἀρετὴν, φρόνησιν
ἐκάλεσε, καὶ σύνεσιν, καὶ σοφίαν· τὴν δὲ
ἐν τῷ θυμικῷ, ἀνδρίαν, καὶ ὑπομονήν· τὴν
δὲ ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, ἀγάπην, καὶ σωφρο-
σύνην, καὶ ἐγκράτειαν· ἡ δὲ δικαιοσύνη ἐν
πᾶσι τούτοις ἐγκατέσπαρται, ἀρμοδίως ἐν-
εργεῖν παρασκευάζουσα, καὶ διὰ μὲν τῆς
φρονήσεως, ταῖς ἀντικειμέναις πολεμοῦσα
δυνάμεσι, καὶ ὑπερμαχοῦσα τῶν ἀρετῶν·
διὰ δὲ τῆς σωφροσύνης, ἀπαθῶς βλέπουσα
τὰ πράγματα· διὰ δὲ τῆς ἀγάπης, πάντας
ἀνθρώπους ὡς ἑαυτὸν φιλεῖν πείθουσα· διὰ
δὲ τῆς ἐγκρατείας, πᾶσαν ἡδονὴν περι-
κόπτουσα· διὰ δὲ τῆς ἀνδρίας καὶ ὑπομο-
νῆς, πρὸς τοὺς ἀοράτους ὀπλίζεται πολέ-
μους· αὕτη ἡ ἀρμονία τοῦ εὐήχου τῆς ψυ-
χῆς ὄργανου.

καὶ ὁ σωφροσύνης ἐπιμελούμενος, καὶ τὴν μακαρίαν ποθῶν ἀγνεῖαν, ἣν οὐκ ἂν τις ἀμάρτη καλέσας ἀπάθειαν, ὑποπιαζέτω καὶ δουλαγωγείτω τὴν σάρκα, σὺν ταπεινόφρονι λογισμῷ, τὴν θεῖαν ἐπικαλούμενος χάριν. καὶ τεύξεται τοῦ ποθομένου· ὁ δὲ ἐκτρέφων τὸ σῶμα ἐν ἀκρασίαις βρωμάτων, Πνεύματι πορνείας ὀδυνηθήσεται· ἐν τρόπον γὰρ ὕδωρ πολὺ σβέννυσι φλόγα, οὕτω πύρῳσιν σαρκός, καὶ φαντασίας αἰσχροῦ ἀφανίζει πείνα, ἥ ἐγκράτεια σὺν ταπεινώσει ψυχῆς.

Τὸ τῆς μνησικακίας πάθος πάντα σου κας'.

τῆς ψυχῆς ἀπέστω, φιλόχριστε· μηδὲ
λως δώσης τόπον τῇ ἐχθρᾷ· ὡς πῦρ γὰρ
κεκρυμμένον ἐν λινκαλάμῳ, οὕτω μνησι-
κακία ἐμφωλεύουσα ἐν καρδίᾳ· μᾶλλον δὲ
προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λελυπηκότος σε θερμῶς,
καὶ εὐεργέτει αὐτόν, εἴτι ἂν ἡ χεὶρ σου εὐ-
πορή, ὅπως ῥύσῃ ψυχὴν σου ἐκ θανάτου,
καὶ μὴ ἀπαρρησιάστος ἔσῃ ἐν καιρῷ προσ-
ευχῆς σου.

κζ'. Ἐν ψυχαῖς ταπεινῶν, ἀναπαύσεται Κύ-
ριος· ἐν καρδίᾳ δὲ ὑπερηφάνων, τὰ πάθη
τῆς ἀτιμίας· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπισχύει ταῦ-
τα καθ' ἡμῶν, ὡς μεγαλόφρονες λογισμοί·
καὶ οὐδὲν οὕτως ἐκριζοῖ τὰς πονηρὰς βοτά-
νας τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ μακαρία ταπείνωσις·
διὸ καὶ παθοκτόνος εἰκότως κέκληται.

κη'. Ἐνθυμήσεων πονηρῶν ἡ ψυχὴ σου κα-
θαρευέτω, καὶ ἀρίσταις ἐννοίαις φωταγωγεῖ-
σθω, ἔχων ἐπὶ νοῦν αἶε τὸ εἰρημένον, ὅτι
φιληδόνος καρδίᾳ, εἰρκτὴ καὶ ἄλυσις ἐν και-
ρῷ ἐξόδου· ἡ δὲ φιλόπνοος, θύρα ἡνεωγμέ-
νη. τῶντι γὰρ ψυχὰς καθαρὰς ἐξερχομένας
τοῦ σώματος, Ἄγγελοι ὁδηγοῦσι, πρὸς τὴν
μακαρίαν χειραγωγοῦντες ζωὴν· τὰς δὲ ῥε-
ρυπωμένας, καὶ ἀμετανοήτους, δαίμονες,
οἰμοι, παραλΐφονται.

κθ'. Ὡραία μὲν κεφαλὴ κεκοσμημένη διαδή-
ματι πολυτίμῳ, λίθοις ἰνδικοῖς καὶ μαργά-
ροις ἀποστιλβουσιν. ὠραιότερα δὲ ἀσυγκρί-
τως ψυχὴ πλουτοῦσα γινώσιν Θεοῦ, καὶ φα-
νωτάταις θεωρίαις πεφωτισμένη, ἐνοικον ἔ-
χουσα τὸ Πανάγιον Πνεῦμα· καὶ τις διη-
γήσεται ἀξίως τὸ κάλλος ἐκείνης τῆς μα-
καρίας ψυχῆς;

λ'. Θυμὸν καὶ ὀργὴν αὐλλίεσθαι μὴ ἐάσης
ἐν σοί· ἀνὴρ γὰρ, φησί, θυμώδης οὐκ εὐ-
σχήμων· ἐν καρδίᾳ δὲ πράξεων, ἀναπαύσε-
ται σοφία· εἶδε τὸ τῆς ὀργῆς πάθος κυριεύ-
σει τῆς ψυχῆς σου, κρείσσους σου εὐρεθή-
σονται οἱ ἐν κόσμῳ ἀναστρεφόμενοι, καὶ
αἰσχυνθήσῃ, ἀδόκιμος μονάδος γενόμενος.

λα'. Ἐν παντὶ πειρασμῷ, καὶ παντὶ πολέμῳ,
τὴν προσευχὴν κέκτησο ἀήττητον ὅπλον,
καὶ νικήσεις τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. καθα-
ρὰ δὲ αὕτη ἔστω, καθὼς ὁ σοφὸς ἡμῖν δι-
δάσκαλος ὑποτίθησι· βούλομαι γὰρ φησι,
προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ,
ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς, καὶ
διαλογισμῶν· ὁ μὲντοι τοιαύτης ἀμελῶν εὐ-
χῆς, ἐκδοτος ἔσται πειρασμοῖς καὶ πάθεσιν.

λβ'. Οἶνος μὲν εὐφραίνειν καρδίαν ἀνθρώπου
γέγραπται· σὺ δὲ ὁ πενθεῖν καὶ κλαίειν ἐ-

παγγειλάμενος, τὴν τοιαύτην ἐκκλινον εὐ-
φροσύνην, καὶ εὐφρανθήσῃ χαρίσματι πνευ-
ματικοῖς· εὐφραίνόμενος δὲ οἶνῳ, αἰσχροῖς
συμβιωτεύσεις λογισμοῖς, καὶ πολλαῖς πε-
ριπαρήσῃ λύπαις.

Τὰς ἐορτὰς μὴ οἰνοποσίαις ἐκτελεῖν ἐν-
νοῦ, ἀλλ' ἀνακαινίσαι νοός, καὶ ψυχῆς κα-
θαρότητι. γαστριζόμενος δὲ, καὶ οἰνοποτῶν,
παροργήσεις μᾶλλον τὸν προεξάρχοντα τῆς
πανηγύρεως.

Ἄγρυπνεῖν ἐν ψαλμωδίαις, καὶ προσευ-
χαῖς, καὶ ἀναγνώτεσι, πάντοτε μὲν, ἐν ἐορ-
ταῖς δὲ μάλιστα προστετάγμεθα. ἄγρυπνος
γὰρ Μοναχός, λεπτύνει διάνοιαν αὐτοῦ πρὸς
θεωρίας ψυχωφελείς. ὕπνος δὲ πολὺς, νοῦν
παχύνει· ἀλλ' ὥρα μὴ δῶς σεαυτὸν ἐν
ἀγρυπνίᾳ διηγήματι κενοῖς, ἢ λογισμοῖς πο-
νηροῖς. κρεῖσσον γὰρ καθεύδειν, ἢ περὶ λό-
γους τε καὶ λογισμοὺς ἀγρυπνεῖν ματαίους.

Ὅφιν ὁ τρέφων ἐν κόλπῳ, καὶ λογισμὸν
πονηρὸν ἐν καρδίᾳ, θανατωθήσεται. ὁ μὲν,
τὸ σῶμα πληγείς κέντρῳ ἰοδόλῳ, ὁ δὲ, τῇ
ψυχῇ ἀποθέμενος ἰὸν θανατηφόρον. ἀλλὰ
γεννήματα ἐχιδνῶν ταχέως ἀποκτείνωμεν,
καὶ λογισμοὺς πονηροὺς ἐν καρδίᾳ μὴ ὠδι-
νώμεν, ἵνα μὴ πικρῶς ὀδυνηθῶμεν.

Ψυχὴ καθαρὰ, σκευὸς ἐκλογῆς, εἰκότως
ἂν κληθεῖη, κῆπος τε κεκλεισμένος, καὶ
πηγὴ ἐσφραγισμένη, καὶ θρόνος αἰσθήσεως.
ἡ δὲ μολυσμοῖς ἀκαθάρτοις μολυνομένη,
βορβοροῦ δυσωδίας πεπληρωταί.

Καλλωπισμῷ ἱματίων, καὶ πλησμονῇ
γαστροῦ, καὶ ἐντεύξει βλαβεραῖς, τοὺς πο-
νηροὺς γεννᾶσθαι λογισμοὺς ἐν τῇ ψυχῇ,
τῶν ἐμπεσείρων καὶ πρακτικῶν γερόντων
ἀκήχοα.

Ἐπιθυμία χρημάτων ἐν ψυχαῖς ἀσκητῶν
μὴ αὐλιζέσθω. πολυκτημῶν γὰρ Μοναχός.
ναὺς ἐστὶν ὕπαντλος, κύμασι φροντῖδων χει-
μαζομένη, καὶ λύπης βυθῷ καταδυομένη.
πολλῶν παθῶν τὸ τῆς φιλαργυρίας κακὸν
γεννήτωρ τυγχάνει, ῥίζα πάντων τῶν κακῶν
προσηκόντως κληθέν.

Ἀκτημοσύνη, καὶ σιωπὴ, θησαυρός ἐστι
κεκρυμμένος ἐν ἀγρῷ τῆς μοναδικῆς πολι-
τείας. ἀπελθὼν σὺν πώλῃσόν σου τὰ ὑπάρ-
χοντα, καὶ ὁδὸς πτωχοῖς, καὶ τουτονὶ κτή-
σαι τὸν ἀγρόν, καὶ τὸν θησαυρὸν ἀνορύξας,
ἄψυλον σεαυτῷ περιφύλαξον, ἵνα πλουτήσῃς
πλοῦτον μὴ κενούμενον.

Πατρὶ συνοικήσας πνευματικῷ, καὶ ὠφε-
λείας αἰσθανθεὶς παρ' αὐτοῦ, μηδεὶς σε χω-

λγ'.

λδ'.

λε'.

λς'.

λζ'.

λη'.

λθ'.

μ'.

ρίζετω τῆς ἀγάπης αὐτοῦ καὶ συναυλίας. μὴ κρίνης αὐτὸν ἐν τινι, μὴ κακολογήσης ἐλεγχόμενος, ἢ τυπτόμενος, μὴ δῶς ἀκοὴν σου τινὶ καταλαλοῦντι, μὴ συνδύασης τῷ λοιδοροῦντι τοῦτον, ἵνα μὴ ὀργισθῇ Κύριος ἐπὶ σοί, καὶ ἐξαλείψει σε ἐκ βίβλου ζώντων.

μα'. Τὸ τῆς ὑποταγῆς ἄθλον διὰ τῆς ἀποταγῆς τελειοῦται, καθὼς μεμαθήκαμεν. ὁ δὲ ταύτην μετερχόμενος, τοῖς τρισὶ περιφραχθήτω ὅπλοις. πίστει φημί, καὶ ἐλπίδι, καὶ ἀγάπῃ τῇ πανσέπτῳ, καὶ θεῖα, ἵνα δι' αὐτῶν τεπειχισμένος, τὸν καλὸν ἀγωνιάται ἀγῶνα, καὶ τοὺς τῆς δικαιοσύνης λάβῃ στεφάνους.

μβ'. Μὴ τῶν ἔργων τοῦ πατρὸς σου ἔσο δικαστής, ἀλλὰ τῶν ἐντολῶν ἐκπληρωτής. ἔθος γὰρ τοῖς δαίμοσιν τοῦ αὐτοῦ δεικνύειν σοι ἐλλείψεις, ἵνα σοι τὰ ὧτα κωφεύσωσι πρὸς τὰς ῥήσεις. καὶ ἡ τῆς παλαιστρας, ὡς ἀναλκῇ σε καὶ δειλόν, ἀποστήσωσι στρατιώτην, ἢ μόνοις ἀπιστίας ἐκλύσωσι λογισμοῖς καὶ χαῦνον ἀπεργάσσονται πρὸς πᾶσαν ἀρετῆς ιδέαν.

μγ'. Ὁ πατρικῶν παρακούων ἐντολῶν τῶν ἐξαιρέτων ἐπαγγελίας συνθηκῶν παραβάτης εὐρίσκεται. ὁ δὲ τὴν ὑπακοὴν ἐγκολπωσάμενος, τὸ ἴδιον θέλημα μαχαίρᾳ ταπεινοφροσύνης ἀποσφάζας, οὗτος ἐξεπλήρωσε, τό γε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἅπερ ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων Χριστῷ ἐπηγγελίετο.

μδ'. Ἐπισημηνάμενοι διέγνωμεν, καὶ τρανῶς μεμαθήκαμεν, ὅτι τοὺς ἐν ὑποταγῇ πατέρων ἀσκούοντας, πάνυ ζηλοῦσιν οἱ ἐχθροὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν δαίμονες, τρίζοντες κατ' αὐτῶν τοὺς ὁδόντας αὐτῶν, καὶ παντοίας ἐπινοοῦμενοι μηχανάς. τί μὲν οὐ ποιοῦντες, τί δὲ οὐχ ὑποβάλλοντες; ὥστε χωρίσαι αὐτοὺς τῶν πατρικῶν ἀγκαλῶν. προφάσεις δεικνύουσιν ὡς δῆθεν εὐλόγους, παροξυσμοὺς μεθοδεύουσι, μῖσος πρὸς τὸν πατέρα ἐγείρουσι, τὰς αὐτοῦ νοθεσίας, ὡς ἐπιπλήξεις δεικνύουσι, τοὺς δὲ ἐλέγχους ὡς βέλη ἤκονημένα πηγνύουσι. καὶ τί, φησιν, ἐλεύθερος ὢν δοῦλος γέγονας, καὶ δοῦλος ἀνηλεοῦς δεσπότης; ἕως πότε δὲ τῷ ζυγῷ τῆς δουλείας ἐκτριβήσῃ, καὶ ἐλεύθερον φῶς οὐ θεάσῃ; ἔπειτα ξενοδοχίας καὶ ἀρρώστων ἐπισκέψεις, καὶ πενήτων ἐπιμελείας ἐπιβάλλουσιν. εἶτα καὶ τῆς ἄκρας ἡσυχίας καὶ μονώσεως τὸ ἄθλον ὑπερεπαινοῦσι, καὶ πᾶν εἶδος πονηρῶν ζιζανίων ἐνσπείρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ στρατιώτου τῆς εὐσεβείας, ἵνα μόνον

τῆς πνευματικῆς αὐτῶν μάνδρας ἐκβάλ-
λωσι, καὶ τοῦ ἀκυμάντου λιμένος αὐτὸν ἐκλύσαντες, πρὸς τὴν μαινομένην ψυχοφθόρῳ κλύδωνι θάλασσαν ἀπορρίψωσιν. ἔπειτα ὡς αἰχμάλωτον εἰς τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν λαβόντες, κατὰ τὰ πονηρὰ αὐτῶν θελήματα χρήσονται.

με'. Σοὶ δὲ τῷ ἐν ὑποταγῇ ὄντι πατρός, ὁ τῶν ἐχθρῶν καὶ πολεμίων δόλος μὴ λανθανέτω. μηδὲ τῆς ἐπαγγελίας σου καὶ πρὸς Θεὸν ὑποσχέσεως ἐπιλανθάνου, μὴ ὕβρεσιν ἠττηθῇς, μὴ τοὺς ἐλέγχους, καὶ χλευασμοὺς, ἢ μυκτηρισμοὺς δειλιάσῃς, μὴ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν πονηρῶν λογισμῶν εἴξῃς, μὴ αὐστηρότητα πατρικὴν ἐκφύγῃς, μὴ αὐταρεσκείας καὶ αὐθαδείας θρασυτήτι, ταπεινώσεως χρηστὸν ἀτιμάσῃς ζυγόν. ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν ἐν καρδίᾳ θέμενος λόγιον, ὅτι ὁ ὑπομείνας εἰς τέλος οὗτος σωθήσεται, μεθ' ὑπομονῆς τρέχε τὸν προκείμενόν σοι ἀγῶνα, ἀφορῶν εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγόν, καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν.

με'. Χρυσόχοος μὲν χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ βαλὼν, καθαρώτερον ἀπεργάζεται. καὶ νήλυσ μοναχός, ὑποταγῆς ἄθλιος ἑαυτὸν ἐκδούς, καὶ πᾶσι τοῖς λυπηροῖς τοῦ κατὰ Θεὸν βίου πυρούμενος, μετὰ κόπου δὲ, καὶ ὑπομονῆς πολλῆς τὴν ὑπακοὴν ἐκμανθάνων, τὰ ἦθη ἀναχωνευθεὶς τὴν ταπείνωσιν ἐκμανθάνει, καὶ φαιδρὸς ἀποκαθίσταται, καὶ ἄξιος γίνεται τῶν οὐρανίων θησαυρῶν, τῆς ἀνωλέθρου διαγωγῆς, καὶ μακαρίας λήξεως, ἐνθα ἀπέδρα ὁδύνη καὶ στεναγμός, εὐφροσύνη δὲ, καὶ διηνεκὴς θυμηδία πεφύτευται.

μζ'. Πίστις ὀρθὴ καὶ ἐνδιάθετος, γεννᾷ τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον. ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ φόβος, τήρησιν ἐντολῶν ἡμᾶς ἐκδιδάσκει. οὐ γάρ, φησί, φόβος, ἐντολῶν τήρησις. ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν τηρήσεως, συνίσταται ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, ἀρχὴ οὗσα τῆς θεωρητικῆς. τούτων δὲ καρπὸς ἐστὶν ἡ ἀπάθεια. δι' ἀπαθείας δὲ ἐγγίνεται ἡμῖν ἡ ἀγάπη. περὶ δὲ τῆς ἀγάπης, φησὶν ὁ ἡγαπημένος μαθητής, ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ Θεῷ μένει, καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ.

μη'. Ὡς ὠραία ὄντως καὶ καλὴ ἡ τῶν Μοναχῶν πολιτεία. ὡς ὠραία ὄντως καὶ καλή, εἴπερ κατὰ τοὺς ὅρους καὶ νόμους, οὓς οἱ ἀρχηγοὶ ταύτης καὶ ἡγεμόνες ἐκ τοῦ Ἀγίου διδασχθέντες Πνεύματος ἔθεντο, γίνεται. τὸν γὰρ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτην αὐ-

λον δεῖ ὑπάρχειν, καὶ ἀμέριμον πάσης ἐν-
νοίας καὶ πράξεως κοσμικῆς, ὡς φησιν ὁ
Ἀπόστολος. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέ-
κεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ
στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

μθ'. Χρὴ τοίνυν τὸν Μοναχὸν αὐλον εἶναι,
ἀπαθῆ, πάσης ἐπιθυμίας πονηρᾶς ἐκτός, μὴ
τρυφητὴν, μὴ πάροινον, μὴ νοθρόν, μὴ βρά-
θυμον, μὴ φιλάργυρον, μὴ φιλήδονον, μὴ
φιλόδοξον, εἰμὴ γὰρ τις τούτων ἑαυτὸν
ὑπεξάρῃ, οὐκ ἂν ὀνηθῇ τὴν ἀγγελικὴν
ταύτην πολιτείαν κατορθῶσαι. τοῖς δέγε
ἀρμοδίως κατορθοῦσιν, ἔστιν ὁ ταύτης ζυ-
γὸς χρηστός, καὶ τὸ φορτίον ἐλαφρόν τῆς
θείας ἐλπίδος ἐπικουφίζούσης πάντα. ἡδὺς
ὁ τοιοῦτος βίος, ἡ πράξις τερπνὴ, ἡ μερίς
ἀγαθῇ, ἣτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται τῆς ταύτης
κεκτημένης ψυχῆς.

ν'. Ὁ τῶν βιωτικῶν ἀποταξάμενος μεριμνῶν
καὶ τὸν ἀσκητικὸν ἐνδυσάμενος ἀγῶνα, μὴ
ἐπιθυμήσῃς πλοῦτον ἔχειν πρὸς διάδοσιν τῶν
πενήτων. ἔστι γὰρ καὶ αὕτη ἀπάτη τοῦ
πονηροῦ πρὸς κενοδοξίαν προσερχομένη, ἵνα
εἰς πολυπραγμοσύνην ἐμβάλλῃ τὸν νοῦν.
κἂν γὰρ ἄρτον μόνον ἔχῃ, κἂν ὕδωρ, δύνασαι
ἐν τούτοις παιῆσαι τῆς φιλοξενίας τὸν μι-
σθόν. κἂν μὴδὲ ταῦτα ἔχῃς, μόνη δὲ προ-
θέσῃ ἀγαθῇ ὑποδέξῃ τὸν ξένον, καὶ λόγον
παρακλήσεως αὐτῷ δῶς, ὡσαύτως δύνασαι
τὸν τῆς φιλοξενίας μισθὸν πορίσασθαι. ἔχεις
τὴν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ὑπὸ τοῦ Κυρίου μαρ-
τυρουμένην χήραν, διὰ δύο μόνων λεπτῶν
τὴν τῶν πλουσίων ὑπερβεβηκυῖαν προαίρεσιν
τε καὶ δύναμιν.

να'. Ταῦτα τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ καθεζομένοις εἰρη-
ται. οἱ δέ γε ἐν ὑποταγῇ πατρὸς ὄντες, ἐν
μόνον ἐχέτωσαν ἐπὶ νοῦν, τὸ ἐν μηδενὶ
τῆς πατρικῆς ἐκπίπτειν ἐντολῆς. τοῦτο γὰρ
κατορθοῦντες, τὸ πᾶν εἰσὶ κατορθωκότες. ὡς
περ τὸ ἐμπαλιν, εἰ τῆς τοιαύτης ἐκπέσωσιν
ἀκριβείας, καὶ πολιτείας, ἀδόκιμοι κατὰ πᾶ-
σαν ιδέαν ἀρετῆς, καὶ πολιτείαν πνευματι-
κὴν ἔσονται.

νβ'. Ἐχε καὶ ταύτην μου τὴν συμβουλὴν φι-
λόχριστε, ξενιτείαν ἀγάπα, ἀπαλλαττόμε-
νος τῶν κατὰ τὴν ἰδίαν χώραν περιστάσε-
ων. γονικαῖς μερίμναις, ἢ συγγενικαῖς φι-
λίας μὴ συναπαχθῇς. τὰς ἐν πόλει διατρι-
βάς φεῦγε, καὶ ἐν ἐρημίᾳ καρτέρησον, λέ-
γων μετὰ τοῦ προφήτου, ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυ-
γαδεύων, καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ

νγ'. Τοὺς ἰδιάζοντας, καὶ ἀπωκισμένους τοῦ

κόσμου δίδωκε τόπους, κἂν σπάνις ἔσται καὶ
στενοχωρία τῶν ἀναγκαίων χρειῶν ἐκείσε,
μὴ δειλιάσης. ἐὰν κυκλώσωσί σε οἱ ἐχθροί,
καθάπερ μέλισσαι ἢ κακοὶ κηφῆνες, παντο-
δαπούς σοι προσβάλλοντες πολέμους, καὶ
παντοίοις σε διαταράσσοντες λογισμοῖς, μὴ
πτοηθῇς, μὴ κλίνῃς αὐτοῖς εὐήκοον οὖς, μὴ
δὲ ἀποσύγῃς τὸ τῆς ἀθλήσεως στάδιον. μα-
κροθύμως δὲ μᾶλλον καρτέρησον, κατεπα-
δων ἑαυτῷ καὶ λέγων. ὑπομένων ὑπέμεινα
τὸν Κύριον, καὶ προσέχεμοι, καὶ εἰσήκουσε
τῆς δεήσεώς μου. καὶ τότε ὀφεί Θεοῦ τὰ με-
γαλεῖα, τὴν ἀντίληψιν, τὴν κηδεμονίαν, τὴν
ἄλλην ἀπάσαν ἐπὶ σωτηρίᾳ πρόνοιαν.

Φίλους ἔχειν σε δεῖ, φιλόχριστε, τοὺς ὡ-
φελίμους, καὶ συμβαλλομένους σου τῇ πο-
λιτείᾳ· ἄνδρες γάρ, φησὶν, εἰρηνικοί, ἔστω-
σαν οἱ φίλοι σου, ἀδελφοὶ πνευματικοί, Πα-
τέρες ἅγιοι, περὶ ὧν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔφη·
μήτηρ μου, καὶ ἀδελφοὶ μου οὗτοί εἰσιν, οἱ
ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν
οὐρανοῖς.

Μὴ ἔσο ἐπιθυμητῆς βρωμάτων ἐνηλλαγ-
μένων καὶ πολυτελῶν, καὶ σπαταλῶν θανα-
τηφόρων. ἡ σπαταλῶσα γάρ, φησι, ζῶσα
τέθνηκε. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν εὐπορίστων, εἰ
δυνατόν, παραιτοῦ τὸν κόρον. γέγραπται
γάρ, μὴ ἀπατάσθῃ χορτασίᾳ κοιλίας.

Ἡ ἔξω τοῦ κελλίου σου συνεχῆς διατρι-
βὴ ἔστω σοι παραιτητέα, εἴπερ ἡσυχάζειν
ἡρετήσω. ἔστι γὰρ ἐπιζήμιος πάνυ, ἀφαι-
ρεῖται τὴν χάριν, σκοτοῖ τὸ φρόνημα, μα-
ραίνει τὸν πόθον· διὰ τοῦτο εἴρηται, ῥεμ-
βασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεῦει νοῦν ἄκακον.
τοιγαροῦν κόπτε τῶν πολλῶν τὰς σχέσεις,
μήσου ὁ νοῦς περιστατικὸς γέννηται, καὶ κα-
ταρράξῃ τὸν τῆς ἡσυχίας τρόπον.

Καθεζόμενος ἐν τῷ κελλίῳ σου, μὴ ἄλο-
γον ποιήσῃς σου τὸ ἔργον, καὶ ἀργίας πε-
πληρωμένον. ὁ ἀσκόπως γάρ, φησὶν, ὁδοι-
πορῶν, ματαιοπονήσει. ἀλλὰ κτῆσαι ἐργα-
σίαν ἀγαθὴν, συνάγαγε τὸν νοῦν, πρὸ ὀφθαλ-
μῶν ἔχε ἅει τὴν τελευταίαν τοῦ θανάτου
ᾠραν, μνήσθητι τῆς τοῦ κόσμου ματαιότη-
τος ὡς ἀπατηλὴ ἔστιν, ὡς ἀσθενής, ὡς οὐ-
δαμνὴ, ἐννόει τοῦ φρικτοῦ λογοθεσίου τὴν
συμφορὰν, ὅπως μέλλουσιν οἱ πικροὶ φορο-
λόγοι κατ' εἶδος παριστᾶν τὰς πράξεις ἡ-
μῶν, τοὺς λόγους, τὰς ἐνθυμήσεις, ἃς αὐ-
τοὶ μὲν ὑπέβαλλον, ἡμᾶς δὲ ὑποδεχομένους
εἶχον. μνημόνευε καὶ τῶν ἐν τῷ ᾄδῃ κολά-
σεων· καὶ πῶς ἄρα εἰσὶν ἐκείσε κατακλει-

νδ'.

νε'.

νς'.

νζ'.

σθεῖσαι αἱ ψυχαί, μνημόνευε καὶ τῆς με-
γάλης καὶ φοβερᾶς ἡμέρας ἐκείνης, τῆς κοι-
νῆς φημί ἀναστάσεως, καὶ παραστάσεως
πρὸς τὸν Θεόν, τῆς τελευταίας ἀποφάσεως
τοῦ ἀπαραλογίστου κριτοῦ· λογίζου τὴν κα-
ταληφόμενην τοὺς ἁμαρτωλοὺς τιμωρίαν,
τὸ ὄνειδος, τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως,
τὸ ἐξωσθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπορριφθῆναι
εἰς τὸ αἰώνιον πῦρ, εἰς τὸν ἀτελεύτητον
σκώληκα, εἰς τὸ σκότος τὸ ἀφεγγές, ὅ-
που ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὁδόν-
των, τάτε ἄλλα κολαστήρια πάντα ἀνι-
στορῶν, μὴ διαλίπης καὶ σταλαγμοὺς δα-
κρύων καταβρέχειν σου τὰς παρειάς, τὴν
ἐσθῆτα, τὸν τόπον ἐνθα καθέζη. Ἰταῦταις
γὰρ ταῖς ἐννοίαις, πολλοὺς ἑώρακα δακρύων
καταβρέχειν σου τὰς παρειάς, τὴν ἐσθῆτα,
τὸν τόπον ἐνθα καθέζη. Ἰταῦταις γὰρ ταῖς
ἐννοίαις, πολλοὺς ἑώρακα δακρύων πλῆθος
πολὺ κτησαμένους, καὶ πάσας τὰς τῆς ψυ-
χῆς δυνάμεις θαυμαστῶς ἐκκαθάραντας.

νη΄.

Ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα
ἀγαθὰ ἐννοοῦ, τὴν ἐκ δεξιῶν τοῦ Χριστοῦ
παράστασιν, τὴν εὐλογημένην φωνὴν τοῦ
δεσπότη, τὴν κληρονομίαν τῆς οὐρανίου
βασιλείας, τῆς ὑπὲρ νοῦν δωρεᾶς, τὸ φῶς
ἐκεῖνο τὸ γλυκύτατον, τὴν χαρὰν, τὴν τέ-
λος οὐκ ἔχουσαν, τὴν λύπη μὴ διακοπτο-
μένην, τὰς μονὰς ἐκείνας τὰς οὐρανίους,
τὴν μετὰ Ἀγγέλων διαγωγὴν, τὰ ἄλλα
πάντα τὰ ἐπηγγελμένα τοῖς φοβουμένοις
τὸν Κύριον.

νθ΄.

Οὗτοι οἱ λογισμοὶ συνδιατιτάσθωσάν σοι,
συγκαθευδέτωσαν, καὶ συνανιστάτωσαν· ὅ-
ρα μὴ ἐπιλάβῃ τούτων ποτέ, ἀλλ' ὅπου
περ ἂν ᾖς, τῆς τούτων μνήμης μὴ ἐξάγῃς
σου τὸν νοῦν, ἵνα καὶ οἱ πονηροὶ φύγωσι
λογισμοί, καὶ παρακλήσεως θείας πεπλη-
ρωμένος ἔσῃ. ἢ δὲ μὴ ταύταις ταῖς ἐν-
νοίαις τετειχισμένη ψυχὴ, ἡσυχίαν κατορ-
θῶσαι οὐ δύναται. πηγὴ γὰρ ὕδωρ μὴ ἔ-
χουσα, μάτην ἐπιφέρεται τὸ ὄνομα.

ξ΄.

Καὶ αὕτη δὲ ἡ πολιτεία τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ
κατορθοῦσθαι νενομοθέτηται. νηστεία, ὁση
δύναμις, ἀγρυπνία τε, καὶ χαμευνία, καὶ
ἄλλη πᾶσα κακοπάθεια, διὰ τὴν μέλλουσαν
ἀνάπαυσιν. οὐ γὰρ ἀξιά, φησι, τὰ παθήμα-
τα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δό-
ξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἐξαιρέτως δὲ
προσευχὴ καθαρὰ, σχεδὸν εἰπεῖν ἄπαυστος,
καὶ ἀδιάλειπτος. αὕτη τεῖχος ἐστὶν ἀσφα-
λές, αὕτη λιμὴν εὐδίας, ἀρετῶν φυλακτὴ-

ριον, παθῶν ἀναίρεσις, ψυχῆς εὐτονία, νοδὸς
καθαρετήριον, κεκμηκότων ἀνάπαυσις, πεν-
θούντων παράκλησις. προσευχὴ Θεοῦ ὁμιλία,
τῶν ἀοράτων θεωρία, τῶν ἐπιθυμούντων
πληροφορία, τῶν Ἀγγέλων διαγωγή, τῶν
καλῶν προτροπή, τῶν ἐλπιζομένων ὑπόστα-
σις. ταύτης τῆς βασιλίδος τῶν ἀρετῶν ἐπι-
λαβοῦ, ἀσκητὰ, πάσῃ δυνάμει. προσεύχου
ἡμέρας τε, καὶ νυκτός, ἐν ἀθυμίᾳ, ἐν εὐθυ-
μίᾳ. προσεύχου δὲ ἐμφόβως καὶ ἐντρόμως,
νηφαλαίῳ τε, καὶ ἐγρηγορότι νοί, ἵνα δεκτὴ
Κυρίῳ γένηται ἡ προσευχή σου· ὀφθαλμοὶ
γάρ, φησι, Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα
αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Εἰρηταί τινι τῶν ἀρχαίων εὐστόχως, καὶ
μάλα ἐπιτετευγμένως, ὅτι τῶν ἀντικειμέ-
νων ἡμῖν, φησί, δαιμόνων πρῶτοι κατὰ τὸν
πολεμον εἰσὶν οἱ τὰς τῆς γαστριμαργίας
ὀρέξεις πεπιστευμένοι, καὶ οἱ τὴν φιλαργυ-
ρίαν ἡμῖν ὑποβάλλοντες, καὶ οἱ πρὸς κενο-
δοξίαν ἡμᾶς ἐκκαλούμενοι. οἱ δὲ ἄλλοι πάν-
τες κατόπιν τούτων βυθίζοντες, τοὺς ὑπὸ
τούτων τιτρωσκομένους διαδέχονται.

ξα΄.

Καὶ ὁντως ἐπιστημηνάμενοι ἔγνωμεν, ὅτι
οὐκ ἔστιν ἄνθρωπον περιπεσεῖν ἁμαρτίᾳ, ἢ
πάθει τινί, μὴ πρότερον ὑπὸ τίνος τῶν τρι-
ῶν τούτων κατατρωθέντα. διὸ καὶ τοὺς
τρεῖς τούτους λογισμοὺς ὁ διάβολος τότε τῷ
Σωτῆρι προσήγαγεν. ὦν ὁ Κύριος ἡμῶν
κρείττων φανείς, εἰς τὰ ὀπίσω χωρεῖν τῷ
διαβόλῳ προσέττατεν, διδοὺς ἡμῖν τὴν κατ'
αὐτοῦ νίκην, ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος
δεσπότης, ὁ κατὰ πάντα ὁμοιοπαθὲς ἡμῖν
περιθέμενος σῶμα χωρὶς ἁμαρτίας, καὶ δεί-
ξας ἡμῖν τὴν τῆς ἀναμαρτησίας τρίβον ἀ-
πλανῆ, ἐν ᾗ πορευόμενοι ἀναμορφούμεν ἐ-
αυτοῖς τὸν νέον ἄνθρωπον, τὸν ἀνακαινού-
μενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν.

ξβ΄.

Τέλειον μῖσος μισεῖν τοὺς δαίμονας, ὡς
ἄτε τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐχθρούς, ὁ Δαβι-
τικὸς διδάσκει λόγος, καὶ ἔστι τοῦτο πᾶν
πρὸς ἀρετῆς ἐργασίαν ἐπιτήδειον. τίς οὖν
ἐστὶν ὁ τέλειον μῖσος μισῶν τοὺς ἐχθρούς;
ὁ μηκέτι κατ' ἐνέργειαν, ἢ κατὰ διάνοιαν
ἁμαρτάνων. ἐν ὅσῳ δὲ τὰ σκευὴ τῆς αὐ-
τῶν φιλίας, ἔγουν τὰ αἷτια τῶν παθῶν ἐν
ἡμῖν ὦσι, πῶς τὸ πρὸς αὐτοὺς μῖσος ἐν
ἡμῖν κατορθωθήσεται; φιλήδονος γὰρ καρ-
διά τοῦτο ἐκτρέφειν παρ' ἑαυτῇ οὐκ ἰσχύει.

ξγ΄.

Ἐνδύμα γαμικόν ἐστὶν, ἀπάθεια ψυχῆς
λογικῆς, τῶν κοσμικῶν κεχωρισμένης ἡδο-
νῶν. καὶ πάσας ἀρνησαμένης τὰς ἀτόπους

ξδ΄.

ἐπιθυμίας, ἐννοίαις δὲ φιλοθείαις, καὶ μελέτῃ καθαρωτάτῃ θεωριῶν ἀσχολουμένης. ἐκ δὲ τῶν τῆς ἀτιμίας παθῶν. καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀδολεσχιῶν, τὸν χιτῶνα τῆς σωφροσύνης ταύτης ἐκδύεται, ῥάκεσι δὲ διεργωγόντι, καὶ καταρρευτωμένοις ἵχρεῖται. καθὼς καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις δηλοῦται, ὅτι ὁ δεσμούμενος ἐκεῖνος χεῖρας καὶ πόδας, καὶ εἰς τὸ ἐξώτερον σκότος βαλλόμενος, ἐκ τοιούτων λογισμῶν, καὶ πράξεων εἶχε καθυφασμένον τὸ ἔνδυμα, ὃν περ οὐκ ἄξιον τῶν θείων καὶ ἀφάρτων γάμων ὁ λόγος ἀπεφάνητο εἶναι.

Ξε'. Ἀπὸ τῆς φιλαυτίας τῆς πάντας μισούσης, σοφός τις εἰκότως ἐφθέγξατο. πρῶτος γάρ ἐστι πάντων τῶν λογισμῶν ὁ δεινὸς οὗτος τῆς φιλαυτίας πόλεμος, καθάπερ τις τύραννος ὢν, μεθ' ὧν καὶ οἱ τρεῖς, καὶ οἱ πέντε τὸν νοῦν ὑμῶν ἀρπάζουσι.

Ξς'. Θαυμάζω, εἰ βρώματα κορεννύμενος, δυνήσεται τις ἀπάθειαν κτήσασθαι. ἀπάθειαν δὲ λέγω, οὐ τὴν ἀποχὴν τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας. αὕτη γὰρ ἐγκράτεια λέγεται. ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς διανοίας τὰς ἐμπαθεῖς ἐννοίας προρρίζους ἐκτίλλουσιν. ἤτις καὶ καθαρότης καρδίας ὠνόμασται.

Ξζ'. Ρᾶον ἀκάθαρτον καθάραι ψυχὴν, ἢ καθαρθεῖσαν, καὶ πάλιν τραυματισθεῖσαν, εἰς υἰεῖαν αὐθις ἀνακαλέσασθαι. τοῖς γὰρ ἄρτι τῆς τοῦ κόσμου συγχύσεως ἀποταξάμενοις, ὁποίοις ἂν τύχωσι περιπεπτωκότες πλημελήμασιν, εὐκοπώτερον ἐστὶ τῆς ἀπαθείας ἐπιλαβέσθαι. τοῖς δὲ γευσταμένοις καλῶν Θεοῦ ῥημάτων, καὶ βαδίσασιν ὁδὸν σωτηρίας, εἴτα παλινδρομήσασιν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν. δυσκατόρθωτός πως ἡ ἀπάθεια γίνεται. τοῦτο μὲν διὰ τὴν κακὴν ἔξιν, καὶ πονηρὰν συνήθειαν. τοῦτο δὲ τοῦ δαίμονος τῆς λύπης αἰεταῖς κόραις τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπεδοῦντος, καὶ τὸ τῆς ἀμαρτίας προσφέροντος εἰδῶλον. σπουδαία μὲν τοι καὶ φιλόπονος ψυχὴ, καὶ τὸ δυσκατόρθωτον τοῦτο ῥαδίως κατώρθωσε, συνεργεῖα τῆς θείας χάριτος, μακροθύμως φιλανθρωπευομένης εἰς ἡμᾶς, καὶ πρὸς μετάνοιαν προσκαλουμένης, καὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας σπλάγχνοις ἀρρήτοις οἰκτιρμῶν προσδεχομένης, καθὼς ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις διὰ τῆς τοῦ ἁσώτου παιδὸς παραβολῆς ἐδιδάχθημεν.

Ξη'. Οὐδεὶς ἡμῶν ἐκ τῆς οἰκείας ἰσχύος δύναται περιγενέσθαι τῶν μεθόδων καὶ τεχνῶν τοῦ πονηροῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀηττήτου δυνά-

μεως τοῦ Χριστοῦ. μάτην οὖν πεπλάνηται οἱ φυσιοῦμενοι διὰ τῶν παρ' αὐτοῖς τελουμένων ἀσκήσεων, καὶ τοῦ αὐτεξουσίου, καταργεῖν τὴν ἀμαρτίαν φημιζοντες, τὴν διὰ μόνης τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος καταργουμένην. ὥς ἅτε νεκρωθεῖσαν διὰ τοῦ ἐν τῷ σταυρῷ μυστηρίου. διὰ τοῦτο καὶ ὁ τῆς Ἐκκλησίας φωστὴρ Ἰωάννης ὁ Χρισόστομος λέγει, ὅτι οὐκ ἄρκει προθυμία ἀνθρώπου, ἂν μὴ καὶ τῆς ἀνωθεν ἀπολαύσῃ ῥοπῆς. καὶ ὅτι πάλιν οὐδὲν κερδανούμεν ἀπὸ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς προθυμίας οὐκ οὔσης καὶ ταῦτα ἀμφοτέρωθεν δείκνυσι Ἰούδας, καὶ Πέτρος. ὁ μὲν γὰρ πολλῆς ἀπολαύσας βοηθείας οὐδὲν ὠφελήθη, ἐπεὶ μὴ ἠθέλησε, μηδὲ τὰ παρ' ἑαυτοῦ συνεισῆνεγκεν. ὁ δὲ Πέτρος, καὶ περ προθυμηθεὶς, ἐπειδὴ μηδεμίας ἀπήλαυσε βοηθείας, κατέπεσε· καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν δύο τούτων ἡ ἀρετὴ ὑφαίνεται. διὸ παρακαλῶ, φητί, μήτε τὸ πᾶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ῥίψαντας καθεύδειν, μήτε σπουδάζοντας, νομίζειν οἰκείας πόνοις τὸ πᾶν κατορθοῦν.

Οὔτε γὰρ ὑπέρτιους εἶναι ἡμᾶς βούλεται ὁ Θεός· διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν αὐτὸς κατεργάζεται. οὔτε ἀλαζόνας βούλεται εἶναι· διὰ τοῦτο οὐ τὸ πᾶν ἡμῖν ἔδωκεν. ἀλλ' ἑκατέρου τὸ βλαβερὸν ἀνελών, τὸ χρήσιμον ἡμῖν εἶσατε. καλῶς δὲ καὶ ὁ ψαλμωδὸς διδάσκει, ἐὰν μὴ Κύριος, λέγων, οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἀγρυπνεῖ ὁ φυλάσσων καὶ κοπιῶν. ἀμήχανον γὰρ ἐπιβῆναι ἐπὶ ἀσπίδα, καὶ βασιλίσκον, καὶ καταπατῆσαι λέοντα, καὶ δράκοντα. εἰμὴ πρότερον, καθόσον δυνατόν ἀνθρώπῳ, ἐκκαθάρας ἑαυτόν, δυναμωθῇ παρὰ τοῦ εἰπόντος τοῖς Ἀποστόλοις, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων, καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δυνάμιν τοῦ ἐχθροῦ. διὸ δὴ καὶ προσετάχθημεν ἐν τῇ προσευχῇ δέεσθαι τοῦ δεσπότου, μὴ εἰσενεγκεῖν ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥύσασθαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ἐὰν γὰρ μὴ διὰ τῆς δυνάμεως, καὶ βοηθείας τοῦ Χριστοῦ ῥυθώμεν τῶν πεπυρωμένων βελῶν τοῦ πονηροῦ καὶ καταξιωθώμεν τῆς ἀπαθείας τυχεῖν, μάτην κοπιῶμεν, ἐξ οἰκείας δυνάμεως, ἢ σπουδῆς δοκοῦντές τι κατορθῶσαι. ὁ τείνου βουλόμενος ἀναστῆναι πρὸς τὰς μεθοδίας τοῦ διαδόλου, καὶ ταύτας ἀπράκτους ἀπεργάσαι, καὶ τῆς θείας δόξης μέτοχος γενέσθαι, ὀφείλει δάκρυσι, καὶ στεναγμοῖς, καὶ ἀκορῆστω πόθῳ καὶ ζεούσῃ ψυχῇ νύκτωρ καὶ

Ξθ'.

μεθ' ἡμέραν ζητεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ θεῖαν ἀντίληψιν· ταύτης δὲ ὁ θέλων μετασχεῖν, καθαρὰν ἀπεργάζεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ πάσης ἡδυπαθείας τοῦ Κόσμου, καὶ τῶν ἐναντίων παθῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. περὶ τῶν τοιούτων γὰρ ψυχῶν, φησὶν ὁ Θεός, ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω. καὶ ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς ἔλεγεν· ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

τοὺς τῆς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας βρόχους ἐκφύγωμεν.

Μηδεὶς ἐξ οἰκείας ἰσχύος τοὺς πόνους ὑποφέρειν, καὶ ἀρετὴν κατορθοῦν νομίζετω· αἷτιος γὰρ ἀπάντων τῶν καλῶν ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐστίν, ὡς περ οὖν τῶν κακῶν ὁ τῶν ψυχῶν ἡμῶν ἀπατηλὸς δαίμων· δι' ἃπερ οὖν διαπράττει καλὰ, τῷ αἰτίῳ τὴν εὐχαριστίαν πρόσφερε· ἃ δὲ ὀχλεῖσσι κακὰ, τῷ ἀρχηγέτῃ τούτων πρόσριπτε.

Ὁ τὴν πρακτικὴν τῇ γνώσει συζεύξας, γεωργὸς ἐστὶν ἐπαινετός, ἐκ δύο διειδεδότων πηγῶν, τὸ τῆς ψυχῆς χωρίον ἀρδεύων. ἢ μὲν γὰρ γνωστικὴ, πτεροὶ τὴν νεαράν οὐσίαν, τῇ τῶν κρείττωνων θεωρίᾳ· ἢ δὲ πρακτικὴ, νεκροὶ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν. τούτων δὲ νεκρωθέντων, τὰ τῶν ἀρετῶν ἄνθη ὠραίως ἐκβλαστάνει, καρποφοροῦντα τὸν τοῦ Πνεύματος καρπὸν, ἀγάπην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν, χρηστότητα, ἀγαθοσύνην, πίστιν, πραότητα ἐγκράτειαν· καὶ τότε λοιπὸν ὁ σώφρων οὗτος γεωργὸς σταυρώσας τὴν σάρκα σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, ἐρεῖ μετὰ τοῦ θεοφόρου κήρυκος· ζῶ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός· ὁ ζῶ, τῇ πίστει ζῶ, τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

Καὶ τοῦτο δέσε φιλόχριστε, μὴ λανθάνετω, ὅτι πάθος ἐν τόπον ἐν σοὶ εὐρόν, καὶ ἐν ἔξει ριζωθέν, εἰς τὸν αὐτὸν σηκὸν καὶ ἄλλα συνεισφέρει· κἂν γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκεινται τὰ πάθη, καὶ οἱ τούτων δημιουργοὶ δαίμονες, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ἀπώλειαν πάντες συμφώνως ζητοῦσιν.

Ὁ τῆς σαρκὸς τὸ ἄνθος τῇ ἀσκήσει μαραινῶν, καὶ πᾶν θέλημα αὐτῆς ἐκκόπτων, οὗτος βαστάζει τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ αὐτοῦ.

Οἱ τῆς ἀσκήσεως πόνοι τελευτῶσιν εἰς τὴν τῆς ἀπαθείας ἀνάπαυσιν· οἱ δὲ τῆς τρυφῆς τρόποι καταντῶσιν εἰς τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη.

Μὴ πολυετεῖς κύκλους τοῦ μονήρους βίου σου ἀνάσχη ψηφίζεῖν· μηδὲ ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐρήμου, καὶ τῇ σκληρότητι τῶν ἀγῶνων καυχῆσαι ζωγρηθῆς, ἀλλὰ τὸ δεσποτικὸν λόγιον ἐπὶ νοῦν ἔχε, τὸ, δοῦλος ἀχρεῖος εἶναι, καὶ μήπω τὴν ἐντολὴν πεπληρωκέναι· τρώντι γάρ, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ παρόντι βίῳ ἐσμέν, οὕτω τῆς ἐξορίας ἀνακεκλήμεθα,

ο'. Συνετὸν ἄγαν καὶ εὐληπτον λόγον πρὸς τοὺς λογισμοὺς εἰρηκέτις τῶν ἀρχαίων· δι-
καζε λέγων τοὺς λογισμοὺς ἐν τῷ βήματι τῆς καρδίας, ἥτοι ἡμέτεροι εἰσὶν, ἢ τῶν ὑπεναντίων· καὶ τοὺς μὲν οἰκείους ἡμῖν καὶ ἀγαθοὺς ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ τῆς ψυχῆς ταμείῳ ὑποτίθεσο, ἐν ἀσύλῳ θησαυρῷ τούτους φυλάττων· τοὺς δὲ ἐναντίους, μάλιστα λογικῆς διανοίας τιμωρήσας, ἐξόριζε, μὴ τόπον, μὴ κατοίκησιν ἐν τῇ περιχώρῳ τῆς ψυχῆς σου τούτοις διδοὺς, ἢ μᾶλλον οἰκειότερον εἰπεῖν, τελείως ἀπόσφαττε μαχαίρᾳ προσευχῆς, καὶ θειοτέρας μελέτης· ἵνα τῶν ληστῶν ἀναιρουμένων ὁ ἀρχιληστής φοβηθῇ· καὶ γὰρ ὁ ὢν, φησὶν, ἀκριβὴς τῶν λογισμῶν ἐξεταστής, ἐστι καὶ ἀληθὴς τῶν ἐντολῶν ἐραστής.

οα'. Ὁ τὰ πολεμοῦντα καὶ παρενοχλοῦντα πυκτεῦον ἐκκόψαι, πλείονας ὀπλίτας, συμμάχους ἐπιστρατηγείτω τῇ μάχῃ· φημί δὴ ταπεινῶσιν τε ψυχῆς, καὶ κόπον σώματος, καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν τῆς ἀσκήσεως ταλαιπωρίαν, καὶ τὴν ἐκ τεθλιμμένης καρδίας μετὰ πλήθους δακρύων προσευχὴν, καθὼς ψάλλει ὁ Δαβὶδ, ἴδε τὴν ταπεινῶσίν μου, καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου, καὶ τῶν δακρύων μου μὴ παρασιωπήσης· καὶ πάλιν ἐγεννήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων

οβ'. Ὁ μὲν ἀντίδικος τῆς ζωῆς ἡμῶν διάβολος διὰ πολλῶν λογισμῶν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν κατασμικρύνει, καὶ πολλάκις λήθη ταύτας καλύπτει, ἵνα ὑπενδόντες τοῖς πόνοις, μὴ λογιζώμεθα τῶν πταισμάτων τοὺς θρήνους· ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοί, μὴ ἀμνημονῶμεν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, κἂν ἀδικῶμεν τῇ μετανοίᾳ ταῦτα συγκεχωρησθαι, ἀλλὰ μνημονεύωμεν αἰετῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν πενθεῖν μὴ παυώμεθα. ἵνα τὴν ταπεινῶσιν σύνοικον ἀγαθὴν κτησάμενοι,

ογ'.

οδ'.

οε'.

ος'.

οζ'.

οη'.

ἀλλ' ἀκμὴν ἐπὶ τὸν ποταμὸν Βαβυλῶνος
καθεζόμεθα, ἀκμὴν περὶ τὴν Αἰγύπτιον
πλινθουργίαν ταλαιπωρούμεν, μήπω τὴν γῆν
τῆς ἐπαγγελίας θεασάμενοι. ἐπειδὴ οὖπω
ἐξεδυσάμεθα τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν
φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπά-
της· οὖπω ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπου-
ρανίου. ἔτι γὰρ τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ φο-
ροῦμεν· οὐκ ἔχομεν τοίνυν ὁδὸν καυχήσεως,
ἀλλὰ δακρύειν, ὀφείλομεν, δεόμενοι τοῦ δυ-
ναμένου σώζειν ἡμᾶς τῆς μοχθηρᾶς δουλείας
τοῦ πικροτάτου Φαραώ, καὶ ἐξελεῖσθαι τῆς
δεινῆς τυραννίδος, καὶ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν
ἀγαθὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τοῦ καταπαῦσαι
εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐρεθῆναι
ἐν δεξιᾷ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ ὑψίστου. τού-
των δὲ τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν ἀγαθῶν ἐπιτυχεῖν
ἡμᾶς οὐκ ἐξ ἔργων ἐστὶν ἡμετέρων, ὧν δο-
κοῦμεν ἐν δικαιοσύνῃ ποιεῖν, ἀλλὰ τῷ
ἀμετρήτῳ ἔλεει τοῦ Θεοῦ. τοιγαροῦν μὴ
παυσώμεθα καταφέροντες δάκρυα ἡμέρας καὶ
νυκτός, κατὰ τὸν λέγοντα· ἐκοπίασα ἐν τῷ
στεναγμῷ μου. λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα
τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρω-
μὴν μου βρέξω· οἱ γὰρ σπεύροντες ἐν δά-
κρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι.

Μακρὰν ἀπὸ σοῦ τὸ πολύρρημον ἀποδίω-
κε Πνεῦμα, ἐν αὐτῷ γὰρ κεῖνται πάνδεινα
πάθη· ἔνθεν τὸ ψεῦδος, ἐκεῖθεν ἡ παρρησία,
ἄλλοθεν ἡ εὐτραπελία, ἡ αἰσχροτής, ἡ μω-
ρολογία ἐτέρωθεν, καὶ συνελόντι φάναι
τὸ εἰρημένον, ὅτι ἐκ τῆς πολυλογίας οὐκ
ἐκφεύξεται ἁμαρτία· ἀνὴρ δὲ σιωπηλός, θρό-
νος αἰθήσεως· ἀλλὰ καὶ λόγον ἡμᾶς διδόναι
περὶ παντὸς ἀργοῦ ῥήματος, ὁ Κύριος ἔφη·
ὥστε πᾶν ἀναγκαῖα καὶ ὠφέλιμος ἐστὶν ἡ
σιωπή.

Τοὺς λοιδοροῦντας καὶ ὑβρίζοντας ἡμᾶς,
ἢ ἄλλως πως ἐπειρεάζοντας, μὴ ἀντιλιδό-
ρεῖν, ἢ ἀντεπειρεάζειν, εὐφημεῖν δὲ μᾶλλον,
καὶ εὐλογεῖν, προστετάγμεθα. καλὸσον γὰρ
τοῖς ἀνθρώποις εἰρηνεύομεν, μαχόμεθα τοῖς
δαίμοσι· μνησικαχοῦντες δὲ τοῖς ἀδελφοῖς
καὶ μαχόμενοι, εἰρηνεύομεν μετὰ τῶν δαι-
μόνων· οὕς τέλειον μῖσος μισεῖν, καὶ ἀδιάλ-
λακτον ἔχειν τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ἐδι-
δάχθημεν.

Φεῦγε πτερνῆσαι τὸν πλησίον γλώσση δο-
λία, ἵνα μὴ πτερνισθῇς ὑπὸ τοῦ ὀλετήρος·
ἤκουσα γὰρ τοῦ προφήτου βοῶντος, ἄνδρα
αἱμάτων, καὶ ὄδιον βδελύσσεται Κύριος·
καὶ ἐξολοθρεύσει Κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ

δόλια, γλώσσαν μεγαλορρήμονα. ὥσαύτως
δὲ φεῦγε τὸ ὀνειδίσαι πταῖσμα τοῦ ἀδελφοῦ
σου, ἵνα μὴ τῆς χρηστότητος, καὶ ἀγάπης
ἐκπέσῃ· ὁ γὰρ χρηστότητα, καὶ ἀγάπην
εἰς τὸν ἀδελφὸν μὴ ἔχων, οὐκ ἔγνω τὸν Θε-
όν· ὅτι ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ, καθὼς Ἰωάννης
βοᾷ ὁ τῆς βροντῆς υἱός, καὶ Χριστοῦ μα-
θητῆς ἡγαπημένος· εἰ γὰρ Χριστός, φησι,
καὶ σωτὴρ τῶν ἀπάντων ὑπὲρ ἡμῶν τὴν
ψυχὴν αὐτοῦ τέθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν
ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι.

Εἰκότως κέκληται ἡ ἀγάπη τῶν ἀρετῶν
μητρόπολις, κεφάλαιόν τε νόμου καὶ προφη-
τῶν· ἅπαντα τοίνυν πόνον ἐπιδειξώμεθα ἕως
τῆς ὁσίας ἀγάπης ἐπιτευξώμεθα· καὶ δι' αὐ-
τῆς καὶ τῶν παθῶν τυραννίδα ἐκτειναξώ-
μεθα, καὶ εἰς οὐρανούς ὑψωθώμεν, πτεροῖς
ἀρετῶν κουφίζόμενοι, καὶ Θεὸν ὀψώμεθα, ὡς
δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει.

Εἰ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν, ὁ τὴν ἀγάπην
ἔχων, τὸν Θεὸν ἔχει ἐν ἑαυτῷ ταύτης δὲ
ἀπουσίας, ὄφελος ἡμῖν ἐστὶ τὸ παράπαν οὐ-
δέν, οὐδὲ λέγειν δυνάμεθα ὅτι ἀγαπῶμεν
τὸν Θεόν· ἐὰν γὰρ τις, φησὶν, εἴπῃ ὅτι ἀ-
γαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μι-
σεῖ, ψεύστης ἐστὶ. καὶ πάλιν λέγει· Θεὸν
οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε, ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλή-
λους ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐ-
τοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν· ἐντεῦθεν
δηλον, ὅτι ἡ ἀγάπη, πρᾶγμα ἐστὶ τῶν ἀ-
γαθῶν ἀπάντων περιεκτικώτατον καὶ ἀκρό-
τατον, τῶν διὰ τῆς ἁγίας γραφῆς εἰρημέ-
νων. καὶ οὐκ ἐστὶν ἀρετῆς εἶδος, δι' ἧς ἄν-
θρωπος οἰκείουται Θεῷ καὶ συνάπτεται, ὃ
μὴ τῆς ἀγάπης ἐξήρτηται, καὶ ὑπ' αὐτῆς
περιελήπται, ἀρρήτῳ λόγῳ συνεχόμενον,
καὶ φρουρούμενον.

Τοὺς παραβάλλοντας ἡμῖν ἀδελφοὺς ἀπο-
δεχόμενοι, μὴ ὀχλησιν τοῦτο, καὶ ἐκκοπὴν
τῆς ἡσυχίας λογιζόμεθα, ἵνα μὴ τοῦ θεσμοῦ
τῆς ἀγάπης ἐκπέσωμεν· μήτε δὲ ὡς χάριν
αὐτοῖς παρέχοντες δεξιωσώμεθα, ἀλλ' ὡς
ἡμεῖς μᾶλλον δεχόμενοι χάριν, καὶ ὑπό-
ἔχρει ὄντες τοῦ πράγματος, μεθ' ἰκεσίας καὶ
ἱλαρότητος ξενίζωμεν, καθὼς ἡμῖν ὑπέδει-
ξεν Ἀβραάμ ὁ Πατριάρχης· διὰ τοῦτο καὶ
ὁ θεολόγος αὐτῆς διδάσκει, τεκνία, λέγων,
μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, με δὲ γλώσση, ἀλλ'
ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ, καὶ ἐν τούτῳ γινώσκο-
μεν, ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐστέ.

Ὁ πατριάρχης τὴν φιλοξενίαν ἐργασίαν
κεκτημένος, πρὸ τῆς σκηνῆς ἐκαθέζετο, τοὺς

πβ'

πγ'.

πδ'.

πε'.

παριόντας προσκαλούμενος, καὶ πᾶσιν ἐξή-
πλου τὴν τράπεζαν ἀσεβέσι τε, καὶ βαρβάρους,
μὴ διακρινόμενος· διὸ δὴ καὶ τῆς θαυμα-
στῆς ἐκείνης ἐσπιατορίας κατηξιώθη, ξενίσας
Ἀγγέλους, καὶ τὸν τῶν ὄλων δεσπότην.
καὶ ἡμεῖς τοίνυν τῆς φιλοξενίας μετὰ πολ-
λῆς τῆς σπουδῆς καὶ τῆς προθυμίας ἐπιμε-
λώμεθα, ἵνα μὴ μόνον Ἀγγέλους, ἀλλὰ
καὶ τὸν Θεὸν ὑποδεξώμεθα. ἐφ' ὅσον γάρ,
φησὶν ὁ Κύριος, ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν
ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. πάντας μὲν οὖν
εὐεργετεῖν καλόν, μάλιστα δὲ τοὺς μὴ δυ-
ναμένους ἀμείβεσθαι.

πς'. Οὕτινος ἡ καρδία μὴ καταγινώσκει αὐ-
τοῦ, ἐπὶ ἐντολῆς Θεοῦ ἀθετῇ, ἢ ἀμελείᾳ,
ἢ ἐναντίας ἐννοίας ὑποδοχῇ, οὗτος ἂν εἴη ὁ
καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ ἄξιός τοῦ ἀκοῦσαι
μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
τὸν Θεὸν ὁφονται.

πζ'. Λόγῳ παιδαγωγεῖν τὰς αἰσθήσεις κατορ-
θῶσαι σπουδάσωμεν, καὶ μάλιστα γὰρ ὀφθαλ-
μοὺς, καὶ ὠτα, καὶ γλῶσσας, μὴ ἐμπαθῶς,
ἀλλ' εἰς κέρδος ἡμέτερον ὄραν τε, καὶ ἀ-
κοῦειν, καὶ λαλεῖν ἐπιτρέποντες· οὐδὲν γάρ
τούτων τῶν ὀργάνων πρὸς ἁμαρτίαν ἐστὶν
εὐολιστότερον, μὴ τῷ λόγῳ παιδαγωγουμέ-
νων. καὶ οὐδὲν πάλιν πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν
ἐτοιμότερον, τοῦ ἡνιοχούντος αὐτὰ τοῦ λό-
γου, καὶ ῥυθμιζόντος, καὶ ἐφ' ᾧ δεῖ, καὶ
βούλεται ἄγοντος. τούτων γὰρ ἀτακτούν-
των, καὶ ἔσφρησις ἐκθηλύνεται, καὶ ἀφῇ
προπετώσ ἐκτείνεται, καὶ ἀναριθμητῶν πα-
θῶν ἐσμὸς ἐπιείσχεταί. εὐτάκτως δὲ τῷ
λόγῳ τασσομένων αὐτῶν, πολλή τις εἰ-
ρήνη καὶ γαλήνη σταθερὰ πανταχόθεν δια-
δείκνυται.

πη'. Καθάπερ μῦρον πολύτιμον, καὶ εἰς ἄγ-
γος ἀποκλείεται, τὸν ἀέρα τῆς οικίας
ἀποχρίσαν εὐωδίας, οὐ τοὺς πλησίον ἐστῶ-
τας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς περίεξ ἐμπί-
πλῃσι τῆς ἡδονῆς· οὕτω καὶ ἡ τῆς ἐνα-
ρέτου καὶ θεοφιλοῦς ψυχῆς εὐωδία, διὰ πα-
σῶν τῶν αἰσθήσεων ἀναδιδόμενη τοῦ σώ-
ματος, ἐνδείκνυσι τοῖς ἑρῶσι τὴν ἔνδον ἀπο-
κειμένην ἀρετὴν. τίς γὰρ ὄρων γλῶτταν
μὲν μηδὲν ἀπηγῆς καὶ ἀνάρμοστον φθεγ-
γομένην, ἀλλὰ πᾶν εἰπε καλὸν καὶ ὠφέ-
λιμον τοῖς ἀκούουσιν, ὀφθαλμοὺς δὲ συνε-
σταλμένους, ἀκοὴν δὲ τῶν οὐ προσηκόν-
των μελῶντε, καὶ ῥημάτων μηδὲν δεχομέ-
νην, πόδας δὲ κοσμίως βαδίζοντας, καὶ
πρόσωπον μὴ διακεχυμένον· γέλῳτι, πρὸς

δάκρυα δὲ μᾶλλον, καὶ πένθος παρεσκευ-
ασμένον, οὐ γινώσκεται πολλὴν ἔνδον ἀπο-
κεῖσθαι τῶν ἀρετῶν εὐωδίας; διὸ καὶ ὁ
σωτὴρ λέγει, οὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν
ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσι τὰ
καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα
ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

πθ'. Ἦν περ ἐν Εὐαγγελίοις ὁ Χριστὸς καὶ
Θεὸς ἡμῶν στενὴν ἐκάλεσεν ὁδόν, ταύτην
πάλιν καὶ ζυγὸν χρηστὸν, καὶ φορτίον ἐλα-
φρὸν εἶπε. πῶς οὖν τὰ ἀμφοτέρω συναριθμη-
θείη, ἐναντία δοκοῦντα εἶναι; ἀλλ' ἡ πάν-
τως τῇ μὲν φύσει, σκληρὰ ἐστὶ, καὶ ἀνάν-
τις ἡ ταύτης ὁδός, τῇ δὲ τῶν κατορθούν-
των προαιρέσει, καὶ ταῖς ἐλπίσι ταῖς χρη-
σταῖς, ποθεινὴ ἐστὶ, καὶ ἐπέραστος, καὶ ἡ-
δονὴν μᾶλλον, οὐ θλίψιν ταῖς φιλαρέτοις
προξενούσα ψυχαῖς· διὸ τῆς εὐρυχώρου καὶ
πλατείας τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην, μετὰ
πλείονος ἄντις ἴδοι προθυμίας ὀδεύοντας τοὺς
ἐλομένους αὐτήν· ἄκουσον γοῦν τοῦ μακαρίου
Λουκᾶ λέγοντος, ὅτι μαριχθέντες οἱ Ἀπό-
στολοι, ἀνεχώρουν ἀπὸ προσώπου τοῦ συνε-
δρίου χαίροντες, καίτοι οὐ τοιαύτη τῶν μαρί-
γων ἡ φύσις οὐ γὰρ ἡδονὴν καὶ χαρὰν, ἀλλ'
ὀδύνην καὶ πόνον ἐργάζεσθαι εἴωθεν. εἶδὲ
μάστιγες ἡδονὴν ἔτεκον διὰ Χριστόν, τί
θαυμαστόν, εἰ καὶ ἡ λοιπὴ κακοπάθεια, καὶ
ὁ ὑπωπιασμὸς τοῦ σώματος τὸ αὐτὸ ἐργά-
ζεσθαι διὰ τὸν αὐτόν.

ι'. Τυραννούμενοι, καὶ αἰχμαλωτιζόμενοι ὑπὸ
τῶν παθῶν, διαποροῦμεν πολλάκις καθ'
ἑαυτοὺς, διατί ταῦτα πάσχομεν; χρή τοι-
γαροῦν γινώσκειν, ὡς ἐκ τοῦ ἀπασχολεῖ-
σθαι ἡμᾶς ἀπὸ τῆς εἰς Θεὸν θεωρίας, αἱ
τοιαῦται γίνονται ἡμῖν αἰχμαλωσίαι. εἰδέγε
προσηλώσει τις τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπερισπά-
στως τῷ δεσπότη καὶ Θεῷ ἡμῶν, πιστὸς
ἐστὶν αὐτὸς ὁ σωτὴρ τῶν ἀπάντων, ῥύσα-
σθαι τὴν τοιαύτην ψυχὴν ἀπὸ πάσης ἐμ-
παθοῦς αἰχμαλωσίας, καθὰ φησὶν ὁ προφή-
της. προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου
διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ
σαλευθῶ. τί δὲ γλυκύτερον, ἢ ἀσφαλέστε-
ρον τοῦ ἔχειν αἰετὸν τὸν Κύριον ἐκδεξιῶν σκέ-
πτοντα, καὶ φρουροῦντα, καὶ μὴ ἐὼντα σα-
λευθῆναι. τὸ δὲ τυχεῖν τούτου, τῶν ἐφ'
ἡμῖν ἐστὶ.

ια'. Καλῶς εἶπον οἱ πατέρες, καὶ ἀναντιρ-
ρήτως, ὅτι, φησὶν, οὐχ εὐρίσκει ἄνθρωπος
ἀνάπαυσιν ἄλλως, εἰμὴ τοιαύτην ἐν διαθέ-
τως κτήσεται ἔννοιαν, αὐτὸν μόνον καὶ τὸν

πθ'.

ι'.

ια'.

Θεὸν εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ, πρὸς μηδ' ὅτι οὖν ὅλως τὸν νοῦν βρεβόμενος, ἀλλ' ἐκείνῳ ποθῶν, ἐκείνῳ μόνῳ κεκολλημένος, ὁ τοιοῦτος εὐρήσει τὴν ὄντως ἀνάπαυσιν καὶ ἐλευθερίαν, τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος· ἐκολλήθη γάρ, φησιν, ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου ἐμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου.

υβ'. Ἡ φιλαυτία, καὶ ἡ φιληδονία, καὶ ἡ φιλοδοξία, ἐκδιώκουσιν ἐκ τῆς ψυχῆς τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην. ἡ φιλαυτία ἀνεικάστων κακῶν γεννήτρια τυγχάνει, τῆς δὲ μνήμης τοῦ Θεοῦ ἐκλείπουστος, ὁ τῶν παθῶν τάραχος ἐν ἡμῖν χώραν λαμβάνει.

υγ'. Ὁ τὴν φιλαυτίαν τῆς ἑαυτοῦ καρδίας προθέλουμενον ἀνασπάσας, εὐχερῶς καὶ τῶν λοιπῶν πάντων κυριεύει παθῶν, τοῦ Κυρίου συνεργοῦντος. ἐξ αὐτῆς γὰρ ἦτε ὀργή, καὶ λύπη, καὶ μνησικακία, καὶ φιληδονία, καὶ παρρησία γεννᾶσθαι πεφύκασιν. ὁ γὰρ ταύτης ἡττώμενος, ὑπόσπονδος καὶ τῶν λοιπῶν παθῶν ὑπάρχει. φιλαυτίαν δὲ λέγομεν, τὴν πρὸς τὸ σῶμα ἐμπαθῆ διάθεσιν καὶ φιλίαν, καὶ τὴν τῶν σαρκικῶν θελημάτων ἐκπλήρωσιν.

υδ'. Ὅπερ τις ἀγαπᾷ, τούτῳ ἀδιαστᾷτως συνεῖναι πάντως καὶ ἀδιαλείπτως ἐφίεται, καὶ πάντα τὰ κωλύοντα αὐτὸν τῆς τοῦ φίλου προσρήσεως καὶ συναυλίας ἀποστρέφεται. ὁ γὰρ οὖν ὅτι καὶ ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, ἐπιποθεῖ διαπαντὸς ἐντυγχάνειν αὐτῷ· καὶ ὁμιλεῖν. τοῦτο δὲ προσγίνεται ἡμῖν διὰ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς. ταύτης οὖν ἐπιμελητέον, ὅση δύναμις. αὕτη γὰρ οἰκειοῦν ἡμᾶς τῷ δεσπότη πέρυκε. τοιοῦτος ἦν ὁ λέγων. ὁ Θεὸς ὁ Θεός μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ ψυχὴ μου. ὀρθρίζει γὰρ πρὸς τὸν Θεόν, ὁ μακρύνας τὸν νοῦν ἀπὸ πάσης κακίας, καὶ ἀπερισπάστως τῷ Θεῷ ἔρωτι τετρωμένος.

υε'. Ἐξ ἐγκρατείας καὶ ταπεινώσεως, τὴν ἀπάθειαν. ἐκ δὲ πίστεως, τὴν γνῶσιν γεννᾶσθαι μεμαθήκαμεν. ἐκ τούτων, δὲ εἰς διάκρισιν, καὶ ἀγάπην ἡ ψυχὴ προκόπτει. τὴν δὲ θεῖαν ἐγκολπωταμένη ἀγάπην, πτέρυξι καθαρᾶς προσευχῆς πρὸς τὸ ταύτης ὕψος ἀλήκτως ἀνείσιν, ἕως καταντήσῃ εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς φησιν ὁ Ἀπόστολος, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ.

υς'. Διὰ μὲν τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς δουλοῦται ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ θυμὸς χαλινοῦται. διὰ δὲ τῆς γνώσεως καὶ θεωρίας, ὁ νοῦς πτεροῦται,

καὶ ἀνυψοῦται τῶν ἐνύλων, πρὸς τὸν Θεὸν ἐκδημεῖ, τῆς ἀληθοῦς ἐπιτυχῶν μακαριότητος.

Οὗτος ἡμῖν ὁ πρῶτος ἀγὼν ὑπάρχει, μειῶσαι τὰ πάθη, καὶ κατὰ κράτος νικῆσαι. δεύτερος δὲ ἄθλος τὸ κτήσασθαι τὰς ἀρετάς, καὶ μὴ κενὴν, μηδὲ ἄπρακτον τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἔῃσαι. τρίτος δὲ δίαυλος τῆς πνευματικῆς πορείας, τὸ νηφαλιῶς φυλάττειν τοὺς καρποὺς τῶν ἀρετῶν ἡμῶν, καὶ πόνων. οὐκ ἐργάζεσθαι γὰρ μόνον ἐμπόνως, ἀλλὰ καὶ φυλάττειν ἀγρύπνως προστετάγμεθα.

Ἔστωσαν αἱ ὁσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, φησὶν ὁ Κύριος. ζῶνῃ μὲν οὖν τῆς ὁσφύος ἀγαθῇ, δι' ἧς εὐσταλεῖς καὶ κοῦφοι δυνάμεθα γενέσθαι, ἡ ἐγκράτεια ἐστὶ, σὺν ταπεινώσει καρδίας. ἐγκράτειαν δὲ φημί, τὴν ἀποχὴν πάντων τῶν παθῶν. τοῦ δὲ πνευματικοῦ λύχνου φωταγωγός, ἡ καθαρὰ ἐστὶ προσευχή, καὶ ἡ τελεία ἀγάπη. οἱ τοίνυν οὕτως ἑαυτοὺς εὐτρεπίσαντες, ὄντως ὅμοιοι εἰσιν ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν, οἱ, ἐλθόντος καὶ κρούσαντος αὐτοῦ, εὐθὺς ἀνοίξουσιν, καὶ εἰσελθόν, σὺν τῷ πατρὶ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι μονὴν παρ' αὐτοῖς ποιήσει, καὶ μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὐρήσει ποιοῦντας οὕτως.

Δεῖ τὸν Μοναχόν, ὡς μὲν υἱόν, ἐξ ὅλης καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας ἀγαπᾶν τὸν Θεόν· ὡς δὲ δοῦλον, εὐλαβεῖσθαι, καὶ ὑπακούειν αὐτῷ, καὶ μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὰς ἐντολάς αὐτοῦ κατεργάζεσθαι· τῷ πνεύματι ζεεῖν, ἐνδεδυμένον εἶναι τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς τυχεῖν τὴν ἀπολαυσιν, καὶ πάντα τὰ διατεταγμένα ἀνυστερήτως ποιεῖν, νήφειντε, καὶ τηρεῖν τὴν καρδίαν ἀπὸ λογισμῶν πονηρῶν, καὶ ἐννοίαις ἀγαθαῖς τὴν θεῖαν ἀπαύστως μελέτην ἐκτελεῖν, ἑαυτὸν τε ἀνακρίνειν καθ' ἐκάστην περὶ τῶν λογισμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ πράξεων, τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦν. ἐπὶ δὲ τοῖς κατορθώμασι μὴ ἐπαίρεσθαι, ἀλλὰ δοῦλον ἑαυτὸν ἀχρεῖὸν λέγειν, καὶ πάνυ ὑστερούμενον εἰς τὴν τῶν ὀφειλομένων ἐκπλήρωσιν· εὐχαριστεῖν δὲ τῷ Ἁγίῳ Θεῷ, καὶ αὐτῷ τὴν χάριν τῶν κατορθωμάτων ἐπιγράφεσθαι, μηδὲν τὸ σύνολον κατὰ κενοδοξίαν ἢ ἀνθρωπαρέσκειαν ποιεῖν, ἀλλ' ἐν κρυπτῷ πάντα πράττειν, καὶ μόνον τὸν παρὰ Θεοῦ ἐπαινον ζητεῖν. πρὸ πάντων δὲ καὶ ἐπὶ πάντιν, ὀρθοδόξῳ πίστει περιπε-

υβ'.

υγ'.

υδ'.

φράχθαι τῇ ψυχῇ κατὰ τὰ θεῖα δόγματα τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῶν θεοκλήρυκων Ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων. τοῖς γὰρ οὕτω πολιτευομένοις ἀνταπόδοσις πολλή, ζωὴ ἀτελεύτητος, μονὴ ἀκατάλυτος παρὰ τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ ὁμοουσίῳ καὶ τρισυποστάτῳ Θεότητι.

ρ'. Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε, εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλαττε· ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος· ἐγὼ σοι φησὶ κεφαλαιώδη καὶ ἐπιτιμώτερον σωτηρίας ὁδὸν δείκνυμι, τὸν Θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε· φόβον οὐ τὸν εἰσαγωγικὸν διὰ τὰς κολάσεις ἀλλὰ τὸν τέλειον, καὶ τελειοποιόν, ὃν διὰ τὴν στοργὴν τοῦ προστάξαντος ἔχειν ὀφείλομεν· εἰ μὲν γὰρ διὰ τὸ δέος τῆς κολάσεως μὴ ποιῶμεν τὰς ἁμαρτίας, εὐδηλον, ὥς εἰμὴ προὔκειτο τὰ τῆς τιμωρίας, ἐποιήσαμεν ἂν, φιλαμαρτήμονα ἔχοντες τὴν προαίρεσιν· εἰδὲ μὴ διὰ τὴν ἀπειλὴν τῆς κολάσεως, ἀλλὰ αὐτὰ μισήσαντες τὰ φαῦλα, τούτων ἀποσχόμεθα, φιλῶν τῇ πρὸς τὸν δεσπότην ἐργαζόμεθα τὰς ἀρετάς, φοβοῦ-

μενοι μὴ παραρρυῶμεν· ἐν γὰρ τῷ φοβεῖσθαι, μήτι τῶν ἐντεταλμένων παρίδωμεν, οὗτος ὁ φόβος ἄγνους τυγχάνει, δι' αὐτὸ τὸ καλὸν γινόμενος· καὶ ἀγνίζει τὰς ἡμετέρας ψυχάς, ἰσοδύναμος ὢν τῇ τελείᾳ ἀγάπῃ· ὁ δὲ τοῦτον ἔχων τὸν φόβον, καὶ τὰς ἐντολὰς φιλάσπων, οὗτος ἐστὶν ὁ πᾶς ἄνθρωπος, ἀντὶ τοῦ ὁ τέλειος καὶ ἀνελλιπής· ταῦτα οὖν ἐγνωκότες, τὸν Θεὸν φοβηθῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρήσωμεν ἵνα τέλειοι ὦμεν καὶ ἀπηρτισμένοι ταῖς ἀρεταῖς· ἔχοντες δὲ φρόνημα καταβεβλημένον, καὶ συντετριμμένην καρδίαν, καὶ ἀδιαλείπτως τὴν παρὰ τοῦ θείου, καὶ μεγάλου Ἀρτενίου εἰρημένην εὐχὴν προσάδοντες τῷ Κυρίῳ· ὁ Θεὸς μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με, οὐδὲν ἐποίησα ἐνώπιόν σου ἀγαθόν, ἀλλὰ δός μοι διὰ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου βαλεῖν ἀρχήν. τὸ γὰρ ὅλον ἡμῶν τῆς σωτηρίας ἐν τοῖς οἰκτιρμοῖς κεῖται καὶ τῇ φιланθρωπία τοῦ Θεοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡ προσκύνησις τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Υἱῷ, καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ο Υ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΝ

Πόσω μείζων ἐστὶν ὁ ἀγὼν, ῥῆξαι μὲν τὸν στερεὸν τοῦτον δεσμόν, ἐλευθερωθῆναι δὲ τῆς λατρείας τῆς ὕλης, καὶ τὴν τῶν καλῶν ἔξιν κτήσασθαι· ὄντως γενναίας δεῖ, καὶ ἀνδρικής τῆς ψυχῆς, πρὸ τῆς ὕλης φυγὴν. ἐστὶ δὲ τὸ σπουδαζόμενον, οὐχὶ τῶν παθῶν κάθαρσις μόνον· οὐ γὰρ ἀρετὴ τοῦ τόγε καθ' αὐτὸ κυρίως, ἀλλὰ παρασκευὴ ἀρετῆς. δεῖ δὲ, πρὸς τῇ καθάρσει τῶν μοχθηρῶν ἔξεων, καὶ τῆς κτήσεως τῶν ἀρετῶν. κάθαρσις δὲ ψυχῆς ἐστί, τοῦ μὲν

λογιστικοῦ, ἢ τῶν κάτω χαρακτήρων καὶ πλανωμένων, κατὰ τὴν θεολόγον φωνήν, τῶν βιωτικῶν λέγω φροντίδων τε, καὶ θορύβων, καὶ τῶν φαύλων κλίσεων, ἔχουν ἀτόπων προλήψεων ἀπαλλαγῇ, καὶ τελείᾳ ἀπάλειψις· τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ, τὸ μηδὲν πρὸς τὴν ὕλην ἑρμᾶν, μηδὲ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀφορᾶν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ γενέσθαι πειθίγιον. τοῦ δὲ θυμοειδοῦς ἀκολούθως, τὸ πρὸς μηδὲν ἐκταράττεσθαι τῶν συμπιπτόντων. μετὰ δὲ τὴν κάθαρσιν ταύτην, καὶ

τὴν τῶν αἰσχύιστων δυνάμεων νέκρωσιν, ἢ ῥύθμισιν, δεῖ καὶ τῆς ἀναβάσεως, καὶ θεώσεως· δέον γὰρ ἐκκλίνοντα ἀπὸ κακοῦ, πρᾶξαι τὸ ἀγαθόν· πρὸς δὲ, καὶ τὸ ἀπαρνήσασθαι μὲν ἑαυτὸν πρῶτον, καθ' οὗτω τὸν σταυρὸν ἀράμενον, ἀκολουθεῖν τῷ δεσπότῃ, πρὸς τὴν τῆς θεώσεως ἀκροτάτην κατάστασιν. τίς δὲ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ θέωσις; τοῦ μὲν νοῦ, ἡ τελεωτάτη ἐπιστήμη τῶν ὄντων, καὶ τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει. τῆς δὲ βουλήσεως, ἡ πρὸς τὸ πρῶτον καλόν, παντελὴς τε, καὶ συνεχὴς τάσις καὶ κίνησις. τοῦ δὲ θυμοειδοῦς, ἡ ἐνεργεστάτη καὶ πρακτικωτάτη πρὸς τὸ ποθοῦμενον κίνησις, ἀνέκλυτός τε καὶ ἀνένδοτος. μὴδενὶ τῶν συμπιπτόντων ἀνιαρῶν ἀνακοπτομένη τοῦ πρόσω· ἀλλὰ μανικῶς τε, καὶ ἀμεταστρόφως ὁδεύουσα. τοσοῦτω δὲ δεῖ σφοδρότεραν εἶναι τὴν πρὸς τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς κίνησιν, τῆς πρὸς τὰ φαῦλα, ὅσω τὰ νοητὰ κάλλη, τῶν αἰσθητῶν ὑπερφέρει. τοσαύτην δὲ πρὸς τὴν σάρκα ποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἐπιστροφὴν ὅση πρὸς κηδεμονίαν καὶ πορισμὸν ἀρκεῖ τῶν ἀναγκαίων πρὸς σύστασιν, ὡς μὴ βιαίως φθαρῆναι τὸ ζῶον. ταῦτα δὲ κατορθώσασθαι μὲν ῥᾶστον, πρᾶξαι δὲ ἐργωδέστερον· οὐ γὰρ ἀμογητὶ τὰς δυσμοχλεύτους ἔξεις ἐκείνας ἐκρίζουν ἐστὶ τῆς ψυχῆς· οὔτε μὴν ἡ τῆς ἐπιστήμης κτήσις, ἀνυδρωτὶ περιγίνεται· καὶ μέντοι καὶ τὸ πρὸς τὴν μακαρίαν φύσιν ἀτενὲς ὁρᾶν τε καὶ τείνεσθαι, διὰ πολλῶν προσγίνεται μόχθων, καὶ χρόνῳ μακρῷ, μέχρις ἂν εἰς ἕξιν τὸ βουλευτικὸν ἔλθοι μετὰ τοῦ ἐπομένου τῆς τοιαύτης ὁρμῆς· καὶ πολλῆς τῆς ἐνστάσεως δεῖ τῷ νῷ πρὸς τὴν αἰσθησιν, ἔλκουσαν πρὸς τὰ κάτω, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ σῶμα πάλῃ, καὶ μάχῃ· ἥτις μέχρι θανάτου ἀδιάλειπτός ἐστιν, καὶ ἡλαττώσθαι δοκεῖ τῇ μαράνσει τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τῇ δουλώσει τῆς αἰσθήσεως, ὑπὸ τὴν ὑπερβάλουσιν ἐπιστήμην τοῦ νοῦ. Πλὴν ἐκεῖνο σημειωτέον· ὅτι ψυχὴ ἀφώτιστος, ἐπειδὴ μὴ πέφυκεν ὑπὸ Θεοῦ βοηθεῖσθαι, οὔτε καθαρῆναι δύναται γνησίως, οὔτε πρὸς τὸ θεῖον φῶς ἀναδιδασθῆναι καθάπερ εἴρηται· τὰ γὰρ εἰρημένα περὶ τῶν πιστῶν ἡγητέον λελέχθαι· εἰς δὲ πλείω τούτων σαφήνειαν, διαληπτέον βραχέα περὶ γνώσεως διαφορᾶς. τῶν γὰρ ἐνταῦθα γνώσεων, ἡ μὲν κατὰ φύσιν ἐστίν, ἡ δὲ ὑπὲρ φύσιν. ἔσται δὲ δι-

λον ἐκ τοῦ προτέρου τὸ δεύτερον. κατὰ φύσιν τοίνυν λέγομεν γνῶσιν, ὅσην δύναται λαβεῖν ἡ ψυχὴ, δι' ἐρεύνης τε καὶ ζητήσεως, τοῖς φυσικοῖς χρωμένη μορίοις τε καὶ δυνάμεσι· περὶ τε τῆς κτίσεως, καὶ τοῦ αἰτίου τῆς κτίσεως· δηλονότι ὅσον ἐφικτὸν τῇ προσδεδεμένη τῇ ὕλῃ ψυχῇ· καὶ γὰρ εἴρηται ἐν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ φαντασίας καὶ νοῦ, ἀμβλύνεσθαι τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοῦ, ἐκ τῆς πρὸς τὸ σῶμα συναφείας, καὶ ἀνακράσεως. κἀντεῦθεν μὴ δύνασθαι τῶν νοερῶν εἰδῶν ἐν ἐπαφῇ γενέσθαι· ἀλλὰ δεῖσθαι πρὸς τὸ νοεῖν τῆς φαντασίας, εἰδωλικῆς οὔσης φύσεως, καὶ τῆς ὕλικῆς διαστάσεως καὶ παχυμερίας. δεῖ τοίνυν συμμέτρων εἰδῶν τῷ ἐν τῇ σαρκὶ νῷ, ἵνα τούτων δυνηθεῖν ἀντιλαβέσθαι. ὁ τοίνυν οὕτως ἔχων νοῦς, ὅσην ἂν λάβῃ γνῶσιν κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον τὴν φυσικὴν· φυσικὴν τὴν τοιαύτην γνῶσιν καλοῦμεν. ὑπερφυῆς δὲ ἐστὶ γνῶσις, ἡ ἐγγινωμένη τῷ νῷ ὑπὲρ τὴν ἑαυτοῦ μέθοδον τε καὶ δύναμιν· ἥτοι ὀπηνίκα τὰ νοούμενα τὴν ἀναλογίαν ὑπερβαίνει, τοῦ μετὰ σαρκὸς νοῦ· ὡς εἶναι τὴν γνῶσιν προσήκουσαν τῷ χωρὶς σώματος νῷ· αὕτη δὲ ὑπὸ μόνου γίνεται τοῦ Θεοῦ· ὀπηνίκα μάλ᾽ ἀκαθαρμένον εὖρη τὸν τοιοῦτον νοῦν ἀπὸ πάσης ὕλικῆς προσπαθείας, καὶ τῷ θεῷ ἔρωτι κάτοχον· οὐχ ἡ γνῶσις δὲ μόνον οὕτω διαιρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετὴ. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν, ὅση τὴν φύσιν οὐχ ὑπερβαίνει, ἡ καὶ φυσικὴ λέγοι τ' ἂν εἰκότως· ἄλλη δὲ ἡ ὑπὸ μόνου ἐνεργουμένη τοῦ πρώτου καλοῦ, ὑπὲρ τὴν φυσικὴν οὔσα δύναμιν, καὶ κατάστασιν, ἣν ὑπερφυᾶ προσαγορευτέον προσφόρως· οὕτως οὖν τούτων διηρημένων, τὴν μὲν φυσικὴν καὶ γνῶσιν, καὶ ἀρετὴν, ἔχει ἂν καὶ ἀφώτιστος ἴσως, τὴν ὑπερφυᾶ δὲ οὐδαμῶς· πῶς γὰρ ἄμοιρος ὢν τοῦ ἐνεργοῦντος αἰτίου; ὁ δὲ πεφωτισμένος, ἀμφοτέρας ἔχειν δύναται· μᾶλλον δὲ, τὴν μὲν ὑπερφυᾶ ἀρετὴν, οὐδ' ἂν ὅλως κτήσαιο, μὴ πρότερον τὴν κατὰ φύσιν κτησάμενος· τῆς δὲ ὑπερφυοῦς γνώσεως ἐν μεθέξει γενέσθαι, χωρὶς τῆς κατὰ φύσιν, τὸ κωλύον οὐδέν· πλὴν ἐκεῖνο χρεὼν εἰδέναι, ὅτι ὥσπερ αἰσθησιν, καὶ φαντασίαν ἔχει μὲν καὶ τὰ ἄλογα, ἔχει δὲ καὶ ὁ ἀνθρώπος ταύτας τὰς δυνάμεις, πολλῷ κρείτους καὶ ὑψηλοτέρας. οὕτω δὲ καὶ τῶν φυσικῶν ἀρετῶν τε, καὶ γνώσεων, καὶ ἄμφω λέγονται ἔχειν, ἀλλὰ μακρῷ κρείττονως

ὁ πεφωτισμένος, καὶ ὑψηλότερον ἔχει τοῦ ἀφωτίστου αὐτός. ἔτι γεμὴν, τῆς φυσικῆς εἰρημένης γνώσεως, ὅση περὶ ἀρετᾶς, καὶ τὰς ἐναντίας ἔξεις καταγίνεται. δισση καὶ αὕτη δοκεῖ· ἡ μὲν ψιλή ἐστίν, ὅτε μὴ πεπειράται ὁ φιλοσοφῶν τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἥτις ἐστίν ὅτε διστάζει. ἡ δὲ ἐμπρακτός ἐστι, καὶ οἷον εἰπεῖν ἐμψυχός· ὅτε διὰ τῆς πείρας τῶν τοιούτων διαθέσεων ἡ γνώσις βεβαιούται. ἥτις τρανὴ ἐστὶ, καὶ πιεστή· μηδόλως δισταγμὸν καὶ ἀμφιδοξίαν ἐπιδέχουμένη τὸ σύνολον. Τούτων οὕτως ἐχόντων, τέσσαρά τινα εἶναι δοκεῖ ἀντιπίπτοντα τῷ νῷ, πρὸς ἀρετῆς κτήσιν· ἐν μὲν, ἡ τῶν ἐναντιῶν ἔξεων πρόληψις, ἥπερ εἴρηται, πείθειν ἐπιχειροῦσα διὰ μακροῦ τοῦ ἔθους, πρὸς τὰ γεηρά καταφέρεισθαι. ἕτερον δέ, ἡ τῆς αἰσθήσεως ἐνέργεια, τοῖς αἰσθητοῖς κάλλεσιν ἐμφαινόμενη καὶ συνεφελκόμενη τὸν νοῦν ἐαυτῇ. τρίτον δέ, ἡ τῆς νοερᾶς ἐνεργείας ἀμβλύτης, ἣν διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα συμπλοκὴν πέπονθε. οὐ γὰρ ὥσπερ δρασὶς πρὸς ὁρατόν, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, αἰσθησις πρὸς αἰσθητόν, οὕτω νοῦς πρὸς νοητόν· νοῦν δὲ λέγω τὸν τῆς ψυχῆς ἐν σαρκὶ οὔσης ἔτι. ἐπεὶ οἱ γε αὐλοὶ Νόες, ἐνεργέστερον προσβάλλουσι τοῖς νοητοῖς, ἢ ὄψις τοῖς ὁρατοῖς· ἀλλὰ καθάπερ ὄψις λημῶσα, τῶν ὁρᾶσθαι πεφυκότων, οὐ τρανά, οὐδὲ σαφῇ, συγκεχυμένα δὲ μᾶλλον καὶ ἀσαφῇ ἐκμάττεται εἰδῶλα. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς ἀντιλαμβάνεται τῶν νοητῶν, μὴ δυνάμενος δὲ τὰ νοητὰ κάλλη ἐναργῶς κατοπτρεύειν, ἅμα μὲν οὐδὲν ποθεῖν δύναται· κατὰ γὰρ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, καὶ τὸ μέτρον τῆς ἐφέσεως, ἅμα δὲ πρὸς τὰ αἰσθητὰ κατασύρεσθαι κάλλη· τρανώτερον τούτῳ προσπίπτοντα. ἐμφονεῖσθαι γὰρ ἀναγκαῖον ἐνός γε τοῦ καλοῦ φαινομένου· εἴτ' οὖν ὄντως, εἴτε καὶ μὴ. ἔτι δὲ περὶ ταῦτα, ἡ τῶν ἀκαθάρτων καὶ μισανθρώπων πνευμάτων ἐπήρεια. παγίδας, οὐκ ἐστὶ εἰπεῖν, ὅσας, καὶ οἷας ἀπανταχοῦ τῆς ὁδοῦ, φεῖ· ταῖς ψυχαῖς προσπηγνῦσα πολυειδῶς τε καὶ πολυτρόπως, διὰ τῶν αἰσθήσεων, διὰ λόγου, διὰ νοῦ, διὰ πάντων· ὡς εἰπεῖν τῶν ὄντων. ὧν εἰμὴ ὁ τὸ πλανώμενον πρόβατον ἐπ' ὤμων ἀναλαβὼν, ὑψηλοτέρως ἀπειρῶ κηδεμονίᾳ τοὺς πρὸς αὐτὸν ὀρῶντας ἐργάζετο, οὐκ ἂν διέφυγεν οὐδαμῶς οὐδεμία ψυχὴ· πρὸς γοῦν τὰ ταῦτα πάντα διαφυγεῖν, τριῶν ἡμῖν τούτων δεῖ. ὧν πρῶτον καὶ μέγιστον, τὸ πρὸς τὸν Θεὸν ὁλοφύχως

ὁρᾶν· καὶ παρ' αὐτοῦ χεῖρα βοηθείας αἰτεῖν. πᾶσαν ἐπ' αὐτῷ τὴν ἐλπίδα ἀνατιθέντας, ὡς ἀκριβῶς πεπεισμένους. ὡς εἰμὴ ἐκεῖνος συνάρτιτο, πᾶσα ἀνάγκη ἀνθέλκουσιν ἐνεχθῆναι. δεύτερον δέ, ὁ καὶ τοῦ προτέρου πρόξενον οἶμαι, ἡ συνεχὴς τοῦ νοῦ δι' ἐπιστήμης τροφή. Ἐπιστήμην δὲ λέγω, τῶν τε ὄντων ἀπάντων αἰσθητῶν, καὶ νοητῶν. εἴτε καθ' αὐτὰ ἐστὶ, καὶ ὅπως ἔχουσι πρὸς τὴν πρώτην ἀρχήν, ὡς ἐκεῖθεν τε καὶ πρὸς τὴν δε, καὶ τὴν τοῦ αἰτίου τῶν ὄντων, ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν ὡς ἐφικτὸν θεωρίαν. καθαρτικώτατον γὰρ τὸ τὰς φύσεις τῶν ὄντων περιεργάζεσθαι, τῆς ἐμπαθοῦς πρὸς αὐτὰ διαθέσεως, καὶ τῆς περὶ ταῦτα ἀπάτης ἀπαλλακτικόν, καὶ τὴν πρὸς τὴν πάντων ἀρχὴν ἀναγωγικώτατον. ἀπὸ τῶν καλῶν, καὶ θαυμαστῶν, καὶ μεγάλων, τὸ κάλλιστον, καὶ θαυμαστότατον καὶ μέγιστον, μᾶλλον δὲ τὸ ὑπὲρ τὸ κάλλος, καὶ τὴν θαυμασιότητα, καὶ τὸ μέγεθος διδοῦν ἐνοπτρίζεσθαι. περὶ ταῦτα δὲ στρεφομένης τῆς διανοίας ἀεὶ, οἷον τε ἐστὶ μὴ ποθῆσαι τὸ ὄντος ἀγαθόν· εἰ γὰρ πρὸς ἀλλότριον φέρεται, πολλῷ μᾶλλον πρὸς τὸ οἰκεῖον. τούτων δὲ ἐρασθεῖσα ψυχὴ, τίμιν ἀνάχοιτο προσεδρεύειν τῶν κάτω· καὶ τῶν ἀφέλκειν πεφυκότων τοῦ ἐραστοῦ· ἀλλὰ μὴ καὶ πρὸς τὴν ἐν σαρκὶ δυσχεράνη ζωὴν, ὡς ἐμποδιστικὴν τῶν καλῶν. εἰ γὰρ καὶ ἀμαυρῶς ἐποπτεύειν εἴρηται νοῦς ἐν ὕλῃ τὴν νοητὴν καλλονὴν, ἀλλὰ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα τὰ νοητὰ ἀγαθὰ, ὡς καὶ βραχείαν τινα ἀπορορὴν, καὶ ἀμυδρὰν ἐμφασιν τοῦ πελαγίζοντος κάλλους ἐκείνου, δύνασθαι πείθει τὸν νοῦν, πάντων ὑπερίπτασθαι τῶν μὴ νοητῶν, καὶ πρὸς ἐκεῖνα φέρεσθαι μόνον. μηδόλως δ' ἀνέχεσθαι τῆς τρυφῆς ἐκείνης ἀποχωρεῖν, οὐδ' ἂν εἴτι καὶ συμπεσεῖν γένοιτο τῶν ἀναιρῶν. τρίτον δὲ προσεῖναι δεῖ, τὴν τοῦ συζύγου σώματος νέκρωσιν. ἄλλως γὰρ ἀδύνατον τὰς ἐμφάσεις ἐκείνας δέχεσθαι σαφεῖς καὶ τρανάς. νεκροῦται δὲ σὰρξ διὰ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ χαμευνίας, καὶ τραχείας περιβολῆς ἀναγκαίας, καὶ πόνων, καὶ μόχλων. οὕτω νεκροῦται σὰρξ. μᾶλλον δὲ συσταυροῦται Χριστῷ. λεπτύνεται τε, καὶ καθαίρεται, καὶ κούφη καὶ εὐσταλὴς γινομένη, τοῖς τοῦ νοῦ κινήμασιν ἔπεται ῥαδίως, οὐκ ἀντιτείνουσα, καὶ συνυψοῦται τῷ ὑψηλῷ. ὡς ταύτης γε χωρὶς, ἅπαντα σπουδῇ ματαία ἐλέγχεται. αὕτη ἡ

σεβασμία τριάς, ἐπειδὴν πρὸς ἑαυτὴν συμφωνήσῃ, τὸν χορὸν τῶν μακαρίων ἀρετῶν, ἐγγενῶς τῇ ψυχῇ. ἀδύνατον γὰρ ἐν τοῖς τῇ τριτῇ ταύτῃ κεκοσμημένοις, ἢ ἔχνος κακίας εὐρεῖν, ἢ τῶν ἀρετῶν ἀπείναι τινά· ἀλλ' ἴσως ἐνοχλεῖ τῷ λόγῳ ἡ τῶν χρημάτων ῥίσις, καὶ ἡ τῆς δοξῆς διάπτυσις, ὡς ἄχρις ἂν προτρεῖται τοῦτοις ψυχὴν, πολλοῖς περιπεῖρεται πάθεισιν. ἐγὼ δέ, ὅτι μὲν ἀδύνατον ἀναπτῆναι ψυχὴν τὴν προσηλωμένην πλούτῳ, καὶ δοξῇ, καὶ πάνυ δισχυρίζομαι. οὐ μὴν δὲ φημί δύνατον εἶναι τοῦτοις προσεδρεύειν ψυχὴν, τοῖς εἰρημένους τρισὶν ἐναθλήτασιν ἐφ' ἱκανὸν ὡς εἰς ἕξιν τούτων ἔλθεῖν. εἰ γὰρ μηδὲν εἶδετα τῶντι καλόν, ἢ τὸ ὑπὲρ πάντα, τῶν δ' ἄλλων. τὸ ὁμοίωτον τῷ πρώτῳ κάλλιον εἶναι πεπεισμένη, καὶ τοῦτο μέχρι τῶν ἐσχάτων, πῶς ἂν ἄργυρον, ἢ χρυσὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν κάτω συρομένων ἀγαπήσεις; καὶ ἀποδέξεται; ταῦτα δέ μοι καὶ περὶ τῆς δοξῆς εἰρήσθω. ἀλλ' οὐδὲ τὸ καθεκτικώτατον χρῆμα, τὰς φροντίδας λέγω, ἀντιπίπτει τῷ λόγῳ. περὶ τίνος γὰρ φροντιεῖ; ὁ πρὸς μηδὲν τῶν ἐνθάδε παθαινόμενος, καὶ στρεφόμενος; τὸ γὰρ φροντίζων νέφος, ἀπὸ τῆς οἶον ἀναθυμιάσεως τῶν γενικωτάτων παθῶν. φιληδονίας λέγω, φιλαργυρίας, καὶ φιλοδοξίας συνίσταται· ὡς ὅγε τούτων ἐλεύθερος, καὶ φροντίδος ἀλλότριος. ἀλλ' οὐδ' ἡ φρόνησις ἕτερον εἶναι τῆς σοφίας πεπιστευμένη· καὶ τὸ κράτιστον οὐσα τῶν πρὸς τὰ ἄνω φερόντων, τοῖς εἰρημένοις ἐλλείπει. Ἰὴ μὲν γὰρ τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, συμπεριέχεται καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τούναντίου ἀκριβεστάτη διάκρισις. ὧν προὔργου φρόνησις δεῖται. τρόπους δὲ χρήσεως καὶ πάλης, ἡ πείρα καὶ ἡ πρὸς τὸ σῶμα πάλῃ διδάξει. ὁ δὲ τοῦ φόβου λόγος, οὐκ ἐκλείπει τῷ λόγῳ. ὅσῳ γὰρ μεῖζων ὁ ἔρω, καὶ ὁ φόβος συναύξεται· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ. ὅση ἐλπίς πρὸς τὸ τυχεῖν, ὁ μᾶλλον οἶδε δάκνειν τοὺς τετρωμένους, ἢ μυρίων κολάσεων ἀπειλαί. τὸ γὰρ αὐτοῦ τυχεῖν μακαριώτατον, τοσοῦτος ὁ φόβος ἀποτυχεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἀθλιώτατον. ἵνα δὲ καθ' ὁδὸν ἡμῖν ὁ λόγος καὶ ἄλλως προῆ, ληπτέον ἀπὸ τοῦ τέλους. οὕτω γὰρ δοκεῖ πᾶν τὸ γενόμενον ἀπὸ τοῦ οἰκείου τέλους, τὴν τε τῶν μερῶν διάκρισιν, καὶ τὴν τούτων τάξιν λαμβάνειν τὸ τοίνυν τέλος τῆς ζωῆς ἡμῶν, μακαριότης ἐστίν, ὅτ' αὐτὸν ἐστὶν εἰπεῖν, καὶ

βασιλείαν οὐρανῶν, ἢ Θεοῦ. τοῦτο δὲ οὐκ ἔστι τὸ ὄραν μόνον τὴν βασιλικωτάτην εἰπεῖν τριάδα, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο, καὶ τὴν θείαν δέχεσθαι ἐπιρροήν, καὶ οἶονεῖ, πάσχειν τὴν θέωσιν. καὶ τὸ ἐν ἡμῖν ἐνδεώς τε καὶ ἀτελές, τῇ ἀναπληροῦσθαί τε, καὶ τελειοῦσθαί ἐπιρροῇ. καὶ τοῦτό ἐστι τῶν νοερῶν ἡ τροφή, ἡ τοῦ ἐνδεοῦς ἀναπλήρωσις διὰ τῆς θείας ἐκείνης ἐπιρροῆς. καὶ ἔστι κύκλος τίς αἰδῖος, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχόμενος, καὶ εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγων. ὅσον γὰρ νοεῖ, καὶ ἐφίεται. καὶ ὅσον ἐφίεται, ἀπολαύει. ὅσον δ' ἀπολαύει, πρὸς τὸ νοεῖν πάλιν ῥώννυται, καὶ αὐθις ἄρχεται τῆς ἀκινήτου κινήσεως. εἴτ' οὖν τῆς ἀκινήτου ἀκινήσιας. τὸ μὲν οὖν τέλος, ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν. τοιοῦτον. ὅπως δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ τέλος ἰτέον, σκεπτέον. ταῖς λογικαῖς ψυχαῖς, νοεραῖς οὐσαῖς οὐσίαις, καὶ μικροῦ τῶν Ἀγγέλων ἀποδεουσάις νοῶν, ὁ ἐνταῦθα βίος, ἀθλον ἐστί, καὶ ἀγὼν δεδομένος, ὁ ἐν σαρκὶ βίος. ἐπαθλον δὲ ἡ ῥηθείσα κατάστασις. δῶρον ὁμοῦ ἀγαθότητος θείας, καὶ δικαιοσύνης ἐπάξιον. τὸ μὲν, ὅτι ἐξ ἰδίων ἰδρώτων δοκεῖ τούτων τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν. τὸ δ' ὅτι πάντα πόνον ἢ ἀπειρόδωρος δύναιμις ὑπερβαίνει. ἄλλως θ' ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δύνασθαι τε τὸ ἀγαθόν, καὶ πρᾶξαι, αὐτοῦ ἐστὶ δῶρημα. τίς οὖν ὁ ἐνταῦθα ἀγὼν; ψυχὴ λογικὴ, ζώῳδὲ συνεζευκται σώματι, γῆθεν τὴν ὑπαρξιν ἔχοντι, καὶ πρὸς τὰ κάτω βρίθοντι. οὕτω δὲ πρὸς αὐτὴ ἀνακέκραιται, ὡς ἐν ἐκ τῶν δύο γίνεσθαι τούτων ψυχῆς καὶ σώματος τῶν ἐναντιωτάτων. οὐκ ἐπακολουθούσης τροπῆς, ἢ συγχύσεως τῶν μερῶν ἅπαγε, ἀλλ' ἐκ δύο τῶν κατὰ φύσιν φερόντων, μίαν ὑπόστασιν γίνεσθαι ἐν δυσὶ τελείαις ταῖς φύσεσιν. οὕτω γοῦν διφυές τι γενόμενον τὸ μικτὸν τοῦτο ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ἐκατέρας φύσεως παρὰ μέρος τὰ οἰκεῖα πέφυκεν ἐνεργεῖν. καὶ τῷ μὲν σώματι προσφυές, τὸ τῶν ὁμοίων ἐφίεσθαι. ὁ ἔρω, γὰρ οὗτος φυσικὸς τοῖς οὔσι πρὸς τὰ ὅμοια, ὡς δῆθεν βοηθουμένου τοῦ εἶναι, ὑπὸ τῆς τῶν ὁμοίων συνουσίας, καὶ τὸ ἀπολαύειν αὐτῶν διὰ τῆς αἰσθησεως. ἐτιτε βαρεῖ ὄντι φίλον ἢ ἄνεσις. τῇ μὲν δὴ ζώῳδὲ φύσει, προσφυῇ καὶ ἐράσμια ταῦτα. τῇ δὲ λογικῇ ψυχῇ καθὼ νοερᾷ οὐσίᾳ, φυσικότε καὶ ὀρεκτά, ταῦτα δὴ τὰ νοητά. καὶ τούτων ἀπολαύειν, κατὰ τὸν οἰκεῖον τρόπον. πρὸ πάντων δὲ καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ὁ πρὸς Θεὸν ἔρω, αὐτῇ φυσικῶς ἐνεργεῖται. καὶ βούλεται μὲν

ἀπολαύειν αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων νοη-
τῶν, οὐ δύναται δὲ ἀνεμποδίστως τοῦτο
ποιεῖν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος ἄνθρωπος ἀνεμπο-
δίστως, ὥσπερ διὰ τῆς αἰσθήσεως τῶν αἰ-
σθητῶν, οὕτω δὴ τῶν νοητῶν διὰ τοῦ νοῦ,
ἀντιλαμβάνεσθαι τε, καὶ ἀπολαύειν ἡδύνατο,
χρεῶν δὲ ἦν ἐκείνῳ, τὸ μὴ τοῖς χείροσιν,
ἀλλὰ τοῖς κρείττους ἐνασχολεῖσθαι. ἀμφο-
τέρα γὰρ δυνάμενος ἐπ' αὐτῷ ἦν, εἴτε
τοῖς νοητοῖς συνεῖναι διὰ τοῦ νοῦ. εἴτε τοῖς
αἰσθητοῖς διὰ τῆς αἰσθήσεως. λέγω δέ, οὐχ
ὅτι οὐκ ἔχρην τὸν Ἀδὰμ αἰσθῆσαι κεχρησθαι.
οὐ γὰρ μάτην αὐτῷ περιέκειτο τὸ σῶμα.
ἀλλ' ὅτι τῶν αἰσθητῶν ἐντροφᾶν, οὐκ ἔ-
χρην. ἀλλὰ τῆς καλλονῆς ἀντιλαμβανό-
μενον τῶν κτισμάτων, πρὸς τὸ αἷτιον ἀνα-
τρέχειν ἔδει. καὶ τούτου κἀντεῦθεν κατα-
τροφᾶν μετὰ θαύματος. διπλᾶς ἔχοντα τὰς
ἀφορμὰς τοῦ θαυμάζειν τὸν κτίσαντα. οὐ-
μὴν δέ, τοῖς αἰσθητοῖς προσπαγῆναι, καὶ
ταῦτα θαυμάζειν, οὐ τὸν ποιήσαντα, τοῦ
νοητοῦ κάλλους ἀφέμενον. ὁ μὲν οὖν Ἀδὰμ
οὕτως. ἐπεὶ δὲ κακῶς ἐκεῖνος τῇ αἰσθῆσει
χρησάμενος, τὸ αἰσθητὸν ἐθαύμαζε κάλλος,
ὠραίου δόξαντος αὐτῷ τοῦ καρποῦ πρὸς ὀ-
ρασιν, καὶ καλοῦ εἰς βρώσιν, οὐ γευσάμενος,
ἀφῆκε τὴν ἀπόλαυσιν τῶν νοητῶν. ἐντεῦ-
θεν ὁ δίκαιος κριτῆς, ὧν αὐτὸς κατεφρόνη-
σε, τῆς θεωρίας φημι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ὄν-
των, ἀνάξιον ἑαυτὸν κρίνας, ἀφείλετο αὐ-
τόν. θέμενος σκότος ἀποκρυφῆν, αὐτοῦ, καὶ
τῶν ἁλῶν οὐσιῶν. οὐκ ἔδει γὰρ τοῖς βεβή-
λοις ἀνείσθαι τὰ ἅγια. ὧν δ' ἡράσθη, τού-
των συνεχώρησε τὴν ἀπόλαυσιν. αἰσθῆσαι
ζῆν ἑάσας, καὶ μικροῖς νοῶς ἔχουσιν. ἐντεῦ-
θεν ἡμῖν ὁ πρὸς τὰ τῇ δε ἀγών, βαρύτερος
γέγονεν, οὐ γὰρ ἐπ' ἐξουσίας ἀπολαύειν τῶν
νοητῶν, ὥσπερ τῶν αἰσθητῶν τῇ αἰσθῆσει,
καθάπερ εἴρηται. εἰ καὶ διὰ τοῦ βαπτίσμα-
τος ὅτι μάλιστα βοηθοῦμεθα, καθαιρόμενοι,
καὶ ὑψούμενοι. πλὴν ὡς ἐφικτὸν ἡμῖν, τού-
τοις ἐνασχολεῖσθαι χρή, οὐ τοῖς αἰσθητοῖς.
κάκεινα θαυμάζειν καὶ βούλεσθαι. τῶν δ'
αἰσθητῶν μηδὲν καθ' αὐτὸ θαυμάσαι, μὴ δ'
ἀπολαῦσαι θελῆσαι. τῶν γὰρ οὐδένᾳ πρὸς
τὰ νοητὰ λόγον ἔχειν δοκεῖ. ὅσῳ δὲ τῆς
οὐσίας ἡ οὐσία, τοσούτῳ καὶ τοῦ κάλλους
τὸ κάλλος θαυμασιώτερον. τοῦ καλλίωνος
δέ τὸ αἰσχίον, καὶ τοῦ τιμιωτέρου τὸ ἀτι-
μώτερον ποθῆσαι, ποῖαν οὐχ ὑπερβάλλει
παραπληξίαν; καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν αἰ-
σθητῶν τε, καὶ νοητῶν κτισμάτων ἀμφοῖν.

τί δ' ἂν εἴποις περὶ τοῦ ὑπὲρ ταῦτα, ὅταν
καὶ τούτου τὴν ἄμορφον ὕλην καὶ ἀκαλλῇ
προτιθέαμεν; οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ ἀγών, τὸ
προσέχειν ἑαυτοῖς μετ' ἀκριβείας, ἵνα τῶντε
νοητῶν ἄει ἀπολαύωμεν. πρὸς αὐτὰ καὶ
νοῦν, καὶ ἔρεξιν ἀνατείναντες, μηδέποτε
ὑπὸ τούτων κλαπῶμεν τῶν αἰσθητῶν,
ὑποσπασθέντες πρὸς αὐτὸ διὰ τῆς αἰσθή-
σεως, ὡς θαυμάσαι αὐτὸ καθ' αὐτό. ἀλλ'
εἴτι χρή καὶ αἰσθῆσαι χρήσασθαι, διὰ τοῦτο
χρηστέον, ἵνα ἐκ τῶν κτισμάτων τὸν κτί-
στην καταλαμβάνωμεν. ἐν αὐτοῖς ὁρῶντες
ἐκείνον, ὡς ἐν ὕδασι ἥλιον. ἐπειδὴ εἰκόνες
εἰσὶν ἐν τοῖς οὐσι τοῦ πρώτου πάντων αἰ-
τίου. κατὰ τὸ αὐτοῖς χρηστέον. τὸ μὲν οὖν
κατόρθωμα τοῦτό ἐστιν. ὅπως δὲ τοῦτο
κατορθωτέον, σκεπτέον· εἴρηται γάρ, ὅτι
τὸ σῶμα ἀπολαύειν ἐφίεται τῶν οἰκείων διὰ
τῆς αἰσθήσεως. ὅπερ ἐναντίον ἐστὶν τῇ
προθέσει τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσῳ μᾶλλον ἔρρω-
ται, μᾶλλον ἐφίεται. πρὸς τοῦτο τοίνυν
πεφρόντιστο τῇ ψυχῇ, τὸ πάσαις αἰσθήσεσι
χαλινὸν ἐπιτιθεῖναι, ἵνα μὴ τῶν αἰσθητῶν
ἀπολαύσωμεν ὡς εἴρηται. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον
ἔρρωμένον τὸ σῶμα, μᾶλλον ὀρμᾷ, μᾶλλον
δὲ ὀρμῶν δυσκάθεκτον γίνεται, ἐσπούδασται
τῇ ψυχῇ ἡ αὐτοῦ νέκρωσις διὰ νηστείας,
ἀγρυπνίας, στάσεως, χαμεινείας, ἀλουσίας,
καὶ πάσης ἄλλης κακοπαθείας. ἵνα κατα-
μαράνασα τὴν δύναμιν αὐτοῦ, εὐήνιον ἔχη
καὶ εὐπειθές, πρὸς τὰς ἑαυτῆς πράξεις τὰς
νοεράς. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ προκείμενον εἰς
κατόρθωσιν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα, εὐξασθαι μὲν
ῥᾶστον, ποιῆσαι δὲ δυσχερές, καὶ πολλαπλά-
σιά ἐστι τῶν κατορθωμάτων τὰ σφάλματα,
κἂν πάνυ προσέχη τις, πυκνὰ τῆς αἰσθή-
σεως ὑποκλεπτούσης. Τρίτον ἐπινενόηται
φάρμακον, ἡ προσευχή, καὶ τὸ δάκρυον. ἡ
μὲν γὰρ προσευχή, εὐχαριστίαν ἔχει τῶν
δεδομένων ἀγαθῶν, καὶ αἰτησιν τῆς τε τῶν
σφαλμάτων ἀφέσεως, καὶ δυναμοποιῶ πρὸς
τὸ μέλλον δυνάμεως. ὡς ἄνευ γε τῆς θείας
βοήτης, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται, οὐδὲν
ἂν κατορθώσοι ψυχῇ. ἔτιτε ἔνωσιν πρὸς τὸν
ποθούμενον, καὶ ἀπόλαυσιν, καὶ τῆς βουλη-
τικῆς δυνάμεως πρὸς ἐκείνον νεῦσιν ὀλικήν.
ὁ τοῦ κατορθώματος μέρος ἦν τὸ κράτιστον.
τὸ πείσαι τὴν βούλησιν ταῦτα βούλεσθαι,
ὡς οἶόν τε σφόδρα. τὸ δὲ δάκρυον, πολλὴν
ἔχει τὴν δύναμιν. ὑπὲρ τε γὰρ τῶν ἐσφαλ-
μένων, ἰλεοῦται τὸν δεσπότην, καὶ τὰς
προσγενομένας ἡμῖν ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς ἡδο-

νῆς κηλίδας καθαίρει, καὶ πρὸς τὰ ἄνω πτεροὶ τὴν ἑρεξίν· ταῦτα μὲν οὕτως. τὸ μὲν οὖν κατόρθωμα, ἡ τῶν νοητῶν θεωρία καὶ πόθησις παντελής. διὰ δὲ τούτου ἡ τῆς σαρκὸς δουλαγωγίαις, ἧς μέρη, καὶ νηστεία, καὶ σωφροσύνη, καὶ ἕτερα. πάντα δι' ἕτερον ἐπιτηδεύμενα. διὰ δὲ ταῦτα, καὶ μετὰ τούτων ἡ προσευχή. ἑκάτερον δὲ τούτων εἰς πλείω μέρη διειληπταί. ὥσπερ γὰρ αὐτὰ δι' ἄλλα, οὕτω δι' αὐτὰ ἕτερα. μηδεὶς δὲ οἰέσθω τὴν φιλοδοξίαν, καὶ τὴν φιλαργυρίαν σώματι προσήκειν, ἡ γὰρ φιληδονία, τῷ σώματι μόνῳ, ἥτις φάρμακον εὗρεν ἀρμόδιον, τὴν τοῦ σώματος κάκωσιν. τὰ δὲ ῥηθέντα δύο, ἀγνοίας ἐστὶ γεννήματα. ἀπειρία γὰρ τῶν ὄντως καλῶν ἢ ψυχῇ, καὶ ἀνεπιστημοσύνη τῶν νοητῶν, τὰ νόθα εἰσέπειήσαστο. τῷ μὲν πλούτῳ δοκοῦσα παραμυθεῖσθαι τὸ ἐνδεές. ἅμα δὲ καὶ διὰ φιληδονίαν ὁ πλοῦτος σπουδάζεται, καὶ διὰ φιλοδοξίαν, καὶ καθ' αὐτὸ ὡς ἄλλο τι καλόν. περὶ οὗ φαμέν, ὅτι ἀγνοία τῶν ὄντως καλῶν γίνεται τοῦτο. ἡ δὲ φιλοδοξία, οὐ δι' ἐνδεϊαν μὲν σωματικὴν, παραμυθεῖται γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ σώματος. ἀπειρία δὲ καὶ ἀγνοία τοῦ πρώτου καλοῦ, καὶ τῆς ἀληθινῆς δόξης, καὶ ταύτης αἰτίον, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, πάντων ῥίζα τῶν κακῶν ἡ ἄγνοια πέφυκεν. οὐκ ἐστὶ γὰρ ὡς δεῖ τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν κατειληφόντα. θέν τε προῆλθεν ἕκαστον, καὶ πῇ καταστρέφει, εἴτα τοῦ οἰκείου τέλους ἀλογήσαντα, πρὸς τὰ γήϊνα καταφέρεσθαι. οὐκ ὀρέγεται γὰρ ψυχὴ τοῦ φαινομένου καλοῦ. εἰ δὲ ὑπὸ τῆς ἕξεως τυραννέται. μάλιστα μὲν καὶ τῆς ἕξεως κρατῆσαι δύναται. πλήν, ἀλλ' ὅτε οὕτω ἡ ἕξις

ἦν, δι' ἄγνοιαν ἠπατάτο, ὥστε τῶν μάλιστα πρώτον σπουδᾶσαι δεῖ, καὶ περὶ τῶν ὄντων ὀρθῶς δοξάσαι, εἰθ' ἐπομένως πτερῶσαι μὲν τὴν βούλησιν, πρὸς τὸ πρῶτον καλόν. καταφρονῆται δὲ τῶν παρόντων ἀπάντων, καταγόντα πολλὴν τούτων τὴν ματαιότητα. τί γὰρ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἡμῖν τέλος συμβάλλεται; καὶ ἵνα ἐν βραχεὶ συνελῶ τό πᾶν. ἐν μόνον ἐστὶν ἔργον τῆς λογικῆς ἐν σώματι ψυχῆς, τὸ τοῦ οἰκείου τέλους ἐπιείσθαι. ἐπεὶ δὲ τῆς βουλήσεως ἡ ἐνέργεια, νοήσεως ἄτερ, ἀκίνητός ἐστι, διὰ τοῦτο τὸ νοερώς ἐνεργεῖν προσλαμβάνομεν. εἴτ' οὖν διὰ τὸ βούλεσθαι τὸ νοεῖν, εἴτε καὶ δι' αὐτό, καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι. ὁ καὶ μᾶλλον δοκεῖ. καὶ γὰρ ἡ μακαριότης, ἧς οὐ πρόξενος μόνον, ἀλλὰ καὶ τύπος ἡ ἐνταῦθα τοῦ σπουδαίου ζωῇ, ἀμφοτέρας ἔχει τὰς ἐνεργείας, τὴν τε νόησιν, καὶ ἡδονήν. εἴτ' οὖν ἄμφω αἱ ἐνέργειαι, εἴτε θατέρω κυριωτάτη, φιλοσοφείωσαν μὲν οἱ βουλούμενοι. πρὸς δὲ τὸ παρόν, ἄμφω τιθέμεν τὰς ἐνεργείας. ὦν τὴν μὲν θεωρίαν τὴν δὲ πράξιν καλοῦμεν. ἀδύνατον δὲ θατέρω χωρὶς τῆς ἄλλης εὐρίσκεσθαι, ἐπὶ τῶν ἀκροτάτων τούτων ἐνεργειῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὑποδεεστέρων, καὶ μετ' ἐκείνας, ἐνδέχεται. ὅσα δὲ τούτων ἐμποδιστικά τῶν ἐνεργειῶν, ἡ καὶ πρὸς τὰ ἐναντία ὀρώσι, κκίας κκλοῦμεν. ὅτι δὲ βοηθητικά, ἡ καὶ τῶν ἐμποδιστικῶν ἀπαλλοτρίωτικά, ἀρετάς. ἐνεργείας δὲ τὰς μὲν ἀπὸ τῶν ἀρετῶν, κατορθώματα. τὰς δὲ τῶν ἐναντίων, διαπτώματα καὶ ἀμαρτήματα. πάσης δὲ ἐνεργείας εἰδοποιόν, εἴτε πρὸς τὸ χεῖρον, εἴτε πρὸς τὸ βέλτιον, ὁ σκοπὸς ὁ ἀκρότατος ὢν ἐνέργειαν ἵσμεν σύνθετον, ἐκ νοήσεως, καὶ βουλήσεως.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΞΙΜΟΥ

ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

Ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, ἦν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγνάτου, κατὰ τὸ ἐξῆχιστόν ἐβδόμηκοστὸν ἔτος ἀπὸ Χριστοῦ, ὁ τῆς τῶν Μονοθελητῶν κακοδόξου αἵρέσεως πρώτιστος καθαιρέτης· βασιλείαις δὲ πρότερον ἐνδιαπρέφας αὐλαῖς, καὶ τῷ τοῦ Πρωτασκηρίτου ἀξιωματι τετιμημένος, ὕστερον τὰς κοσμικὰς ἀρχὰς καταλιπὼν, πρὸς τοὺς ἀσκητικοὺς ἀγῶνας ἐπαποδύεται· τῇ πηγῇ δὲ τῆς σοφίας προσπελάσας τὸ στόμα, καὶ ταῖς ζωηρῦτοις ἀρδείαις τῶν θείων Γραφῶν διαπαντὸς ποτιζόμενος, ποταμοὺς ὡς ἀληθῶς ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ θείων δογμάτων, καὶ συγγραμμάτων δέξελυσε, πάντα πελαγίζοντας τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα, ὧν καὶ ἡμεῖς τὸ γλυκὺ καὶ νεκρέγερτον ὕδωρ, διὰ τῶν παρόντων τουτωνὶ κεφαλαίων, εἰς τὴν δε τὴν βίβλον μετοχετεύσαντες, παροήκαμεν τοῖς τῷ καλῷ δίψει τῆς σοφίας συνεχομένοις, ἵνα πίνοντες ἐξ αὐτοῦ δαψιλῶς, εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ διψήσωσιν. ἐν τούτοις καὶ γὰρ ἡ τῆς ἱερᾶς, καὶ θεοποιου ἀγάπης γνῶσις, καὶ ἐργασία φιλοσοφεῖται· ἡ τῆς ὑψηλῆς Θεολογίας ἀπταιστος δόξα

κρατύνεται· τὸ περὶ τῆς οἰκονομίας τοῦ λόγου μυστήριον εὐσεβῶς ἀναπτύσσεται· ἡ τῶν θεοειδῶν ἀρετῶν πρακτικὴ θεωρία ἐπιστημόνως τρανολογεῖται· καὶ ἡ τῶν ἀντικειμένων αὐταῖς κακιῶν, καὶ παθῶν βδελυκτὴ στηλιτεύεται συμμορία, καὶ συνελόντα φάναι· ἐν αὐτοῖς ἡ τῶν ἡθῶν διακοσμησις διαλάμπει, καὶ πολλῶν καὶ διαφορῶν ψυχωφελῶν ὑποθέσεων ἀποταμιεύονται ὑποθῆκαι, δι' ὧν ἂν τις ῥαδίως, κακίας πάσης ἀπαλλαγεί, καὶ τῶν ἀρετῶν ἐν ἑξει γενόμενος, οὐρανοπολίτης γενέσθαι ἰσχύσει, καὶ τῆς θείας δόξης ἐπιτειχεῖν. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ Πατρὸς εἰς τὸ, Πάτερ ἡμῶν ἐξηγητικὴ ἀνάπτυξις, ὡς πολλῶν τῶν ἄλλων ὑπερέχουσα, καὶ πολλὴν τὴν ὠφέλειαν τοῖς ἀναγινώσκουσι προμνηστεύουσα, προστετέθη τοῖς κεφαλαίοις. Τούτου δὲ τοῦ θείου Πατρὸς καὶ ὁ σοφὸς μνημονεύει Φώτιος, ἀναγνώσει ρηά. σελ. 251. ἔστι δὲ τὴν φράσιν σχοινοτενὴς τε ταῖς περιόδοις, καὶ χαίρων ὑπερβατοῖς, ἐνακμάζωντε ταῖς περιβολαῖς, καὶ κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος.... Πλὴν εἴ τιτι φίλον, ἀναγωγαῖς, καὶ θεωραῖς τὸν νοῦν ἀνελίσσειν, οὐκ ἂν προικιλωτέραις, οὐδ' ἐσπουδασμέναις μάλλον, ἢ ταύταις περιτύχοι.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΜΑΕΙΜΟΥ

ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Π Ε Ρ Ι Α Γ Α Π Η Σ

ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ

Δού πρὸς τῷ περὶ ἀσκητικοῦ βί-
ου λόγῳ, καὶ τὸν περὶ ἀγάπης
πέπομφα λόγον τῇ σῇ ὁσιότητι
Πάτερ Ἐλπίδιε· ἐν ἰσαριθμοῖς κε-
φαλαίων τῶν τεσσάρων Ἁγίων
Εὐαγγελίων ἑκατοντάσιν οὐδὲν μὲν
ἴσως ἄξιον τῆς σῆς προσδοκίας, τῆς
δὲ γε ἡμετέρας δυνάμεως οὐκ ἔ-
λαττον. πλὴν γινωσκέτω ἡ σὴ ἀγιοσύνη,
ὅτι οὐδὲ ταῦτα, τῆς ἐμῆς εἰσὶ γεώργια δια-
νοίας· ἀλλὰ τοὺς τῶν Ἁγίων Πατέρων δι-
ελθὼν λόγους, κακείθεν τὸν εἰς τὴν ὑπόθε-
σιν συντείνοντα νοῦν ἀναλεξάμενος, καὶ ἐν
ὀλίγοις πολλὰ κεφαλαιωδέστερον συναγα-
γών, ἵνα εὐσύννοπτα γένωνται διὰ τὸ εὐμνη-
μόνευτον, ἀπέστειλα τῇ σῇ ὁσιότητι· παρα-
καλῶν εὐγνωμόνως ἀναγινώσκειν, καὶ μόνην
θηρεύειν τὴν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν, τὸ δὲ ἀ-
καλλῆς τῶν λέξεων παραβλέπειν. καὶ εὐ-
χεσθαι ὑπὲρ τῆς ἐμῆς μετριότητος, καὶ
πάσης πνευματικῆς ὠφελείας ἐρήμου. Πα-
ρακαλῶ δὲ καὶ τοῦτο, μὴ εἰς ὀχλήσιν ἡγεῖ-

σθαι τὰ εἰρημένα. Ἐπιταγὴν γὰρ πεπλή-
ρωκα· λέγω δὲ τοῦτο· ἐπειδὴ οἱ λόγοις ἐν-
οχλοῦντες, πολλοὶ ἐσμέν σήμερον· οἱ δὲ ἔρ-
γοις παιδεύοντες, ἢ καὶ παιδευόμενοι, πάνυ
εἰσὶν ὀλίγοι, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμπόνως ἐκάστῳ
προστέχειν τῶν κεφαλαίων. οὐ πάντα γὰρ
πᾶσιν· ὡς οἶμαι· εἰσὶν εὐληπτα, ἀλλὰ καὶ
πολλῆς τὰ πολλὰ τοῖς πολλοῖς δεόμενα
τῆς συνεξετάσεως, εἰ καὶ δοκεῖ ἀπλούστε-
ρον εἰρῆσθαι. ἴσως γὰρ ἄντι φανείη χρήσι-
μον τῇ ψυχῇ ἐξ αὐτῶν ἀνακαλυπτόμενον,
ἀναφανήσεται δὲ πάντως, Θεοῦ χάριτι, τῷ
ἀπεριέργοις ἐννοίαις, καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ,
καὶ ἀγάπης ἀναγινώσκοντι. τῷ δὲ μὴ ὠφε-
λείας χάριν πνευματικῆς ἐντυγχάνοντι, ἢ
τούτῳ τῷ πονήματι, ἢ καὶ ἄλλῳ τῷ οἰψ-
δήποτε, ἀλλὰ τοῦ λέξεις θηρεύειν, πρὸς τὸ
κακίξειν τὸν συγγραψάμενον, ἵνα ἑαυτὸν ἐ-
κείνου δῆθεν, ὡς αἰηματίας, σοφώτερον πα-
ραττήτῃ, οὐδὲν ὠφέλιμον οὐδαμῶθεν οὐδέπο-
τε ἀναφανήσεται.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

α'.

Γάπη μὲν ἐστὶ, διάθεσις ψυχῆς ἀγαθῇ, καθ' ἣν οὐδὲν τῶν ὄντων, τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ. ἀδύνατον δὲ εἰς ἕξιν ταύτης ἐλθεῖν τῆς ἀγάπης, τὸν πρὸς τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

β.

Ἀγάπην μὲν, τίκτει ἀπάθεια, ἀπάθειαν δέ, ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, τὴν δὲ ἐλπίδα, ὑπομονὴ καὶ μακροθυμία· ταύτας δέ, ἡ περιεκτικὴ ἐγκράτεια, ἐγκράτειαν δέ, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος, τὸν δὲ φόβον ἡ εἰς Θεὸν πίστις.

γ'.

Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ, φοβεῖται τὴν κόλασιν. ὁ δὲ φοβούμενος τὴν κόλασιν, ἐγκρατεύεται ἀπὸ τῶν παθῶν. ὁ δὲ ἐγκρατεύμενος ἀπὸ τῶν παθῶν, ὑπομένει τὰ θλιβερά. ὁ δὲ ὑπομένων τὰ θλιβερά, ἔξει τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα. ἡ δὲ εἰς Θεὸν ἐλπίς, χωρίζει πάσης γήινης προσπάθειας τὸν νοῦν· ταύτης δὲ ὁ νοῦς χωρισθεὶς, ἔξει τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.

δ'.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τὴν γνώσιν αὐτοῦ, καὶ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ πόθου, ταύτη προσκαρτερεῖ.

ε'.

Εἰ πάντα τὰ ὄντα διὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τὸν Θεὸν γέγονε, κρείττων δὲ ὁ Θεὸς τῶν δι' αὐτοῦ γεγονότων, ὁ καταλιμπάνων τὸν Θεόν, καὶ τοῖς χείροσιν ἐνασχολούμενος, δεικνύσιν ἑαυτὸν προτιμῶντα τοῦ Θεοῦ τὰ δι' αὐτοῦ γεγονότα.

ς'.

Ὁ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ τὸν νοῦν ἔχων προσηλωμένον, πάντων τῶν ὁρωμένων, καὶ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὡς ἄλλοτρίου, καταφρονεῖ.

ζ'.

Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, καὶ κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτὸν Θεός, ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὸν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον, οὐδὲν τῶν εἰδωλολατρούντων διενήνοχεν.

η'.

Ὁ τὸν νοῦν τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης καὶ προσεδρίας ἀποχωρίσας, καὶ τινι τῶν αἰ-

σθητῶν προσεδεμένον ἔχων, οὗτός ἐστιν ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα, καὶ τοῦ κτίσαντος Θεοῦ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα.

Εἰ ἡ ζωὴ τοῦ νοῦ, ὁ φωτισμός ἐστὶ τῆς γνώσεως, τοῦτον δὲ ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη τίκτει, καλῶς οὐδὲν τῆς θείας ἀγάπης εἴρηται μείζον.

Ὅταν τῷ ἔρωτι τῆς ἀγάπης πρὸς Θεὸν ὁ νοῦς ἐκδημῇ, τότε οὔτε τινος τῶν ὄντων παντάπασιν ἐπαισθάνεται. ὑπὸ γὰρ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτὸς καταλαμπόμενος, ἀναίσθητε πρὸς πάντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, καθάπερ ὀφθαλμὸς πρὸς τοὺς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

Πᾶσαι μὲν αἱ ἀρεταὶ συνεργοῦσι τῷ νῷ πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα, πλεον δὲ πάντων ἡ καθαρὰ προσευχὴ· διὰ ταύτης γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν πτερούμενος, ἔξω γίνεται πάντων τῶν ὄντων.

Ὅταν διὰ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἀρπαγῇ, καὶ ἔξω γενόμενος τῶν ὄντων, τῆς θείας ἐπαισθάνηται ἀπειρίας, τότε κατὰ τὸν θεῖον Ἡσαΐαν ὑπὸ ἐκπλήξεως εἰς συναίσθησιν ἐλθὼν τῆς ἑαυτοῦ ταπεινώσεως, μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ προφήτου ῥήματα, ὡς τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαί, ὅτι ἄνθρωπος ὢν, καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχοντος ἐγὼ κατοικῶ, καὶ τὸν βασιλέα Κύριον Σαββαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, οὐ δύναται μὴ καὶ πάντα ἄνθρωπον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι, εἰ καὶ πρὸς τὰ πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων διδὼ καὶ τὴν διόρθωσιν, ἀμετρήτῳ καὶ ἀνεκλαλήτῳ χαίρει χαρᾷ.

Ἀκάθαρτός ἐστι ψυχὴ, λογισμῶν, καὶ ἐπιθυμίας, καὶ μίσους πεπληρωμένη.

Ὁ ἴχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ διὰ οἰονδήποτε πταίσμα πρὸς τὸν οἰονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάντων τῆς εἰς Θεὸν ἀγάπης. διότι ἡ εἰς

θ'.

ι.

ια'.

ιβ'.

ιγ'.

ιδ'.

ιε'.

- Θεὸν ἀγάπη, τοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχεται.
- 15'. Ὁ ἀγαπῶν με, φησὶν ὁ Κύριος, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμὴ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ὁ οὖν μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, τὴν ἐντολὴν οὐ τηρεῖ· ὁ δὲ τὴν ἐντολὴν μὴ τηρῶν, οὐδὲ τὸν Κύριον ἀγαπῆσαι δύναται.
- 16'. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς πάντα ἄνθρωπον ἐξίστου ἀγαπῆται δύναται.
- 17'. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ μὴδενὶ πράγματι φθαρτῶ ἢ προσκαίρῳ προσκείμενος.
- 18'. Μακάριος ὁ νοῦς, ὁ πάντα τὰ ὄντα περὰς, καὶ τῆς θείας ὡραιότητος ἀδιαλείπτως κατατρυφῶν.
- 19'. Ὁ πρόνοιαν τῆς σαρκὸς εἰς ἐπιθυμίαν ποιούμενος, καὶ μνησικακίαν διὰ πρόσκαιρα πρὸς τὸν πλησίον ἔχων, ὁ τοιοῦτος λατρεύει τῇ κτίσει, παρὰ τὸν κτίσαντα.
- 20'. Ὁ ἀνὴρδονον καὶ ἄνοσον τὸ σῶμα διατηρῶν, σύνδουλον αὐτὸ ἔχει πρὸς τὴν τῶν κρειττόνων ὑπηρεσίαν.
- 21'. Ὁ φεύγων πάσας τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, πάσης ὕλης κοσμικῆς ἑαυτὸν ἀνώτερον καθίστησιν.
- 22'. Ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, καὶ τὸν πλησίον πάντως ἀγαπᾷ· ὁ δὲ τοιοῦτος χρήματα τηρεῖν οὐ δύναται, ἀλλ' οἰκονομεῖ θεοπρεπῶς, ἐκάστω τῶν δεομένων παρέχων.
- 23'. Ὁ κατὰ μίμησιν Θεοῦ τὴν ἐλεημοσύνην ποιούμενος, οὐκ οἶδε διαφορὰν πονηροῦ καὶ ἀγαθοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου, ἐν τοῖς τοῦ σώματος ἀναγκαίοις, ἀλλὰ πᾶσαν ἐξ Ἰσου κατὰ τὴν χρεῖαν διαέμει, εἰ καὶ προτιμᾷ διὰ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τοῦ φαύλου τὸν ἐνάρετον.
- 24'. Ὡς περ ὁ Θεὸς φύσει ὦν ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, πάντας μὲν ἐξ Ἰσου ἀγαπᾷ ὡς ἔργα αὐτοῦ, ἀλλὰ τὸν μὲν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καὶ τὴν γνῶσιν οἰκειούμενον, τὸν δὲ φαῦλον δι' ἀγαθότητα ἐλεεῖ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ παιδεύων ἐπιστέφει· οὕτω καὶ ὁ τῇ γνώμῃ ἀγαθὸς καὶ ἀπαθής, πάντας ἀνθρώπους ἐξ Ἰσου ἀγαπᾷ, τὸν μὲν ἐνάρετον, διὰ τε τὴν φύσιν, καὶ τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν, τὸν δὲ φαῦλον, διὰ τε τὴν φύσιν, καὶ τὴν συμπάθειαν ἐλεῶν ὡς ἄφρονα, καὶ ἐν σκότει διαπορευόμενον.
- 25'. Οὐ μόνον διὰ μεταδόσεως χρημάτων ἢ διαθέσεως τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον διὰ μεταδόσεως λόγου, καὶ σωματικῆς διακονίας.
- 26'. Ὁ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων γνη-
- σίως ἀποταξάμενος, καὶ τῷ πλησίον διὰ τῆς ἀγάπης ἀνυποκρίτως δουλεύων, παντὸς πάθους ταχέως ἐλευθεροῦται, καὶ τῆς θείας ἀγάπης, καὶ γνώσεως μέτοχος καθίσταται.
- 27'. Ὁ τὴν θείαν ἀγάπην ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος, οὐ κοπιᾷ κατακολουθῶν ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἱερεμίαν· ἀλλὰ πάντα πόνον, ὀνειδισμόν τε, καὶ ὕβριν φέρει γενναίως, μὴδενὶ τὸ σύνολον κακὸν λογιζόμενος.
- 28'. Ὅταν ὕβρισθῇ παρὰ τινος, ἢ ἐν τινὶ ἐξουδενωθῇ, τότε πρόσεχε ἀπὸ τῶν λογισμῶν τῆς ὀργῆς, μὴ σε τῆς ἀγάπης διὰ τῆς λύπης χωρίσαντες, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ μίσους καταστήσωσιν.
- 29'. Ὅταν ἐφ' ὕβρει ἢ ἀτιμίᾳ πονήσῃς, γίνωσκε σεαυτὸν μεγάλως ὠφεληθέντα, τῆς κενοδοξίας διὰ τὴν ἀτιμίαν ἀπὸ σοῦ ἐκβληθείσης.
- 30'. Ὡς περ μνήμη πυρὸς οὐ θερμαίνει τὸ σῶμα, οὕτω πίστις ἀνευ ἀγάπης οὐκ ἐνεργεῖ εἰς τὴν ψυχὴν τὸν τῆς γνώσεως φωτισμόν.
- 31'. Ὡς περ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸν ὕγια ὀφθαλμόν εἰς ἑαυτὸ ἐφέλκεται· οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τὸν καθαρὸν νοῦν φυσικῶς διὰ τῆς ἀγάπης πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπάται.
- 32'. Νοῦς ἐστὶ καθαρὸς, ὁ ἀγνοίας χωρισθείς, καὶ ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς καταλαμπόμενος.
- 33'. Ψυχὴ ἐστὶ καθαρὰ, ἡ παθῶν ἐλευθερωθεῖσα, καὶ ὑπὸ τῆς θείας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφραينوμένη.
- 34'. Πάθος ἐστὶ ψεκτόν, κίνησις ψυχῆς παρὰ φύσιν.
- 35'. Ἀπάθειά ἐστὶν, εἰρηνικὴ κατάστασις ψυχῆς, καθ' ἣν δυσκίνητος γίνεται ψυχὴ πρὸς κακίαν.
- 36'. Ὁ τοὺς καρποὺς τῆς ἀγάπης διὰ σπουδῆς κτησάμενος, οὐ μετατίθεται ταύτης, καὶ μὴ μὴ μὴ πᾶσιν κακὰ. καὶ πειθέτω σε Στέφανος ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής, καὶ οἱ κατ' αὐτόν, καὶ αὐτὸς ὑπὲρ τῶν φονευόντων εὐχόμενος, καὶ συγγνώμην παρὰ Θεοῦ ὡς ἀγνοοῦσιν αἰτούμενος.
- 37'. Εἰ τῆς ἀγάπης ἐστὶ τὸ μακροθυμεῖν, καὶ χρηστεύεσθαι, ὁ θυμομαχῶν καὶ πονηρευόμενος, ἀλλότριος δηλονότι τῆς ἀγάπης καθίσταται. ὁ δὲ τῆς ἀγάπης ἀλλότριος, τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀλλότριος, εἴπερ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ.
- 38'. Μὴ εἴπητε, φησὶν ὁ θεὸς Ἱερεμίας, ὅτι ναὸς Κυρίου ἐστὶ· καὶ σὺ μὴ εἴπῃς, ὅτι ἡ

φιλή πίστις ἡ εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δύναται με σῶσαι. ἀμήχανον γὰρ τοῦτο, ἐὰν μὴ καὶ τὴν ἀγάπην εἰς αὐτὸν διὰ τῶν ἔργων κτήσῃ. τὸ γὰρ φιλῶς πιστεύειν, καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι καὶ φρίσσουν.

μ'. Ἔργον ἀγάπης ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πλησίον ἐκ διαθέσεως εὐεργεσία, καὶ μακροθυμία, καὶ ὑπομονή, καὶ τὸ μετὰ ὀρθοῦ λόγου χρῆσασθαι τοῖς πράγμασιν.

μα'. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεὸν οὐ λυπεῖ, οὐδὲ λυπεῖται πρὸς τινα διὰ πρόσκαιρα. μίαν δὲ λύπην καὶ λυπεῖ, καὶ λυπεῖται σωτήριον, ἣν ὁ μακάριος Παῦλος καὶ ἐλυπήθη, καὶ ἐλύπησε τοὺς Κορινθίους.

μβ'. Ὁ ἀγαπῶν τὸν Θεόν, Ἀγγελικὸν βίον ἐπὶ γῆς ζῇ, νηστεύων καὶ ἀγρυπνῶν, ψάλλων, καὶ προσευχόμενος, καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου ἀεὶ καλὰ λογιζόμενος.

μγ'. Εἰ οὗτινός τινος ἐπιθυμεῖ, τούτου καὶ τυχεῖν ἀγωνίζεται. πάντων δὲ τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐπιθυμητῶν ἀγαθότερον τὸ θεῖον, καὶ ἐπιθυμητότερον ἀσυγκρίτως. πόσῃν ἄρα σπουδῇ ὀφειλομέν ἐνδείξασθαι, ἵνα τοῦ φύσει ἀγαθοῦ καὶ ἐπιθυμητοῦ τύχωμεν ;

μδ'. Μὴ μολύνῃς τὴν σάρκα σου ἐν αἰσχροῖς πράξεσι, καὶ μὴ μιάνῃς τὴν ψυχὴν πονηροῖς λογισμοῖς· καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ τὴν ἀγάπην φέρουσα.

με'. Αἰκίζε τὴν σάρκα σου ἀσιτία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ σχολασον· ἀόκνως ψαλμωδία, καὶ προσευχή· καὶ ὁ ἀγιασμός τῆς σωφροσύνης ἐπὶ σὲ ἐπελεύσεται τὴν ἀγάπην φέρων.

μς'. Ὁ τῆς θείας καταξιωθεὶς γνώσεως, καὶ τὸν ταύτης φωτισμὸν διὰ τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὐ ῥηπισθήσεται ποτε ὑπὸ τοῦ τῆς κενοδοξίας Πνεύματος. ὁ δὲ ταύτης μήπω καταξιωθεὶς, εὐχερῶς ὑπ' αὐτῆς φέρεται. ἐὰν οὖν ὁ τοιοῦτος ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πραττομένοις πρὸς τὸν Θεὸν ἀποβλέψῃ, ὡς δι' αὐτὸν πάντα ποιῶν, ῥαδίως· σὺν Θεῷ, ἐκφεύζεται αὐτήν.

μζ'. Ὁ μήπω τυχὼν τῆς θείας γνώσεως τῆς δι' ἀγάπης ἐνεργουμένης, μέγα φρονεῖ ἐπὶ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ Θεὸν πραττομένοις, ὁ δὲ ταύτης τυχεῖν καταξιωθεὶς, μετὰ διαθέσεως λέγει τὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ ῥήματα, ἅπερ ἡνίκα τῆς θείας κατηξιώθη ἐπιφανείας, εἶπεν, ἐγὼ εἰμι γῆ, καὶ σποδός.

μη'. Ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, συνόμιλον ἀεὶ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ διὰ τῶν ταύ-

της ἐνθυμημάτων, εἰς τὴν θείαν ἀγάπην καὶ εὐχαριστιαν ἔρχεται. μνημονεύει γὰρ τῆς κατὰ τὸν κόσμον προτέρας διαγωγῆς, καὶ τῶν ποικίλων παραπτωμάτων, καὶ τῶν ἐκ νεότητος συμβάντων αὐτῷ πειρασμῶν, καὶ πῶς πάντων ἐκείνων ἐρρύσατο αὐτὸν ὁ Κύριος, καὶ μετέστησεν ἀπὸ τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς εἰς τὸν κατὰ Θεὸν βίον, καὶ σὺν τῷ φόβῳ προσλαμβάνεται καὶ τὴν ἀγάπην, εὐχαριστῶν ἀεὶ μετὰ ταπεινοφροσύνης πολλῆς τῷ εὐεργέτῃ, καὶ κυβερνήτῃ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Μὴ ῥυπώσῃς τὸν νοῦν σου, λογισμῶν ἀνεχόμενος ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ, ἵνα μὴ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς ἐκπεσῶν, τῷ τῆς ἀκηδίας πνεύματι περιπέσῃς.

Τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρὸς Θεὸν παρησίας ἐκπίπτει, ὀπηνίκα πονηροῖς, ἢ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλος γένηται.

Ὁ μὲν ἄφρων ὑπὸ τῶν παθῶν ἀγόμενος, ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ κινούμενος ἐκταράσσεται, φεύγειν ἀλογίστως τοὺς ἀδελφούς ἐπείγεται. ὅτε δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ἐκθερμαίνεται, μεταμελόμενος αὐθις, προστρέχων ἀπαντᾷ. ὁ δὲ φρόνιμος, ἐπ' ἀμφοτέρων τούναντίον ποιεῖ· ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ θυμοῦ, τὰς αἰτίας τῆς ταραχῆς ἐκκόψας, τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφούς λύπης ἑαυτὸν ἀπαλλάττει· ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἀλόγου ὁρμῆς καὶ συντυχίας ἐγκρατεύεται.

Ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, μὴ καταλίπῃς τὸ Μοναστήριόν σου· ἀλλὰ φέρε γενναίως τὰ κύματα τῶν λογισμῶν, καὶ μάλιστα τῶν τῆς λύπης καὶ ἀκηδίας. οὕτω γὰρ οἰκονομικῶς διὰ τῶν θλίψεων δοκιμασθεῖς, ἐξεῖς βεβαίαν τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα, ἐὰν δὲ καταλιμπάνῃς, ἀδόκιμος καὶ ἀνανδρος καὶ ἄστατος εὐρεθήσῃ.

Ἐὰν θέλῃς τῆς κατὰ Θεὸν ἀγάπης μὴ ἐκπεσεῖν, μήτε τὸν ἀδελφὸν ἀφῆς κοιμηθῆναι λυπούμενον κατὰ σοῦ μήτε σὺ κοιμηθῆς λυπούμενος κατ' αὐτοῦ, διαλλάγῃ τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ ἐλθὼν πρόσφερε Χριστῷ, καθαρῷ τῷ συνειδότη, δι' ἐκτενοῦς τῆς εὐχῆς, τὸ δῶρον τῆς ἀγάπης.

Εἰ ὁ πάντα τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος ἔχων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχων, οὐδὲν ὠφελεῖται, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πόσῃν ὀφειλομέν ἐνδείξασθαι σπουδῇ, ἵνα ταύτην κτησώμεθα ;

Εἰ ἡ ἀγάπη, τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται, ὁ φθονῶν τῷ ἀδελφῷ, καὶ λυπού-

μβ'.

ν'.

να'.

νδ'.

νγ'.

νδ'.

νε'.

μενος ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῃσει αὐτοῦ, καὶ σκώμασι χραίνων τὴν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἢ ἐν τινι κακοηθείᾳ ἐπιβουλευών αὐτῷ, πῶς οὐκ ἀλλότριον αὐτὸν τῆς ἀγάπης καθίστησι, καὶ ἔνοχον τῆς αἰωνίου Κρίσεως ;

νς'. Εἰ πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη, ὁ μνησι-κακῶν τῷ ἀδελφῷ, καὶ δόλους κατ' αὐτοῦ σκευάζων, καὶ κατευχόμενος αὐτοῦ, ἐπι-χαίρων τῷ πτώματι αὐτοῦ, πῶς οὐ παρά-νομός ἐστι, καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἄξιος ;

νζ'. Εἰ ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων ἀδελφόν, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νό-μον, ὁ δὲ νόμος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν, ἡ ἀγά-πη· πῶς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὁ κα-τάλαλος οὐκ ἐκπίπτει, καὶ αἷτιος ἑαυτῷ γί-νεται κολάσεως αἰωνίου ;

νη'. Μὴ δῶς τὴν ἀκοήν σου τῇ γλώσσει τοῦ καταλάλου, μηδὲ τὴν γλῶσσάν σου τῇ ἀκοῇ τοῦ φιλοσόφου, ἡδέως λαλῶν, ἢ ἀκούων κατὰ τοῦ πέλας, ἵνα μὴ ἐκπέσης τῆς θείας ἀγάπης, καὶ ἀλλότριος εὐρεθῇς τῆς αἰ-ωνίου ζωῆς.

νθ'. Μὴ καταδέχου κατὰ πατρός σου λοιδο-ρίας, μηδὲ προθυμοποιήσης τὸν ἀτιμάζοντα αὐτόν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ Κύριος ἐπὶ τοῖς ἔρ-γοις σου, καὶ ἐξολοθρεύσῃ σε ἐκ γῆς ζώντων.

ξ'. Ἐπιστόμιζε τὸν καταλαλοῦντα ἐν ἀκοαῖς σου, ἵνα μὴ διπλὴν ἁμαρτίαν σὺν αὐτῷ ἁμαρτάνῃς, καὶ σαυτὸν ὀλεθρίῳ πάθει ἐθί-ζων, κἀκείνον κατὰ τοῦ πλησίον φλυαρεῖν οὐκ ἀνακόπτων.

ξα'. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν (φησὶν ὁ Κύριος) ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς. διὰ τί ταῦτα προσέ-ταξεν ; ἵνα σε μίσους, καὶ λύπης, καὶ ὀρ-γῆς, καὶ μνησικακίας ἐλευθερώσῃ, καὶ τοῦ μεγίστου κτήματος τῆς τελείας ἀγάπης καταξιώσῃ, ἣν ἀμήχανον ἔχειν τὸν μὴ πάν-τας ἀνθρώπους ἐξ Ἰσου ἀγαπῶντα κατὰ μί-μησιν Θεοῦ, τοῦ πάντας ἀνθρώπους ἐξ Ἰσου ἀγαπῶντος, καὶ θέλοντος σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν.

ξβ'. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ, ἀλλ' ὅς τις σε ῥάπισει ἐπὶ τὴν δε-ξιὰν σιαγόνα, στρέφον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ τῷ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἐν, ὑπάγε μετ' αὐτοῦ δύο. διὰ τί ; ἵνα καὶ σὲ ἀόργητον, καὶ ἀτάραχον διαφυλάξῃ καὶ ἄλυπον, κἀ-κείνον διὰ τῆς σῆς ἀνεξικακίας παιδεύσῃ

καὶ ἀμφοτέρους ὡς Πατὴρ ἀγαθὸς ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς ἀγάπης ἀγάγῃ.

Πρὸς ἅπερ πράγματα ποτὲ πεπόνθαμεν, τούτων καὶ τὰς φαντασίας ἐμπαθεῖς περι-φέρομεν. ὁ οὖν τὰς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντα-σίας, καὶ τῶν πραγμάτων, ὧν αἱ φαντα-σίαι, πάντως καταφρονεῖ· ἐπειδὴ τοῦ πρὸς τὰ πράγματα πολέμου ὁ πρὸς τὰ μνήμας τοσοῦτόν ἐστι χαλεπώτερος, ὅσον τοῦ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν, τὸ κατὰ διάνοιαν ἐστὶν εὐκοπώτερον.

Τῶν παθῶν, τὰ μὲν ἐστὶ σωματικά, τὰ δὲ ψυχικά· καὶ τὰ μὲν σωματικά, ἐκ τοῦ σώματος ἔχει τὰς ἀφορμὰς· τὰ δὲ ψυχικά, ἐκ τῶν ἐξωθεν πραγμάτων· ἀμφοτέρα δὲ περικόπτει ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, ἡ μὲν τὰ ψυχικά, ἡ δὲ τὰ σωματικά.

Τὰ μὲν τῶν παθῶν, τοῦ θυμικοῦ, τὰ δὲ, τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς τυγ-χάνει· ἀμφοτέρα δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων κι-νεῖται· τότε δὲ κινεῖται, ὅτε ἀγάπης ἡ ψυ-χὴ καὶ ἐγκρατείας ἐκτὸς εὐρίσκεται.

Δυσκαταγώνιστα μᾶλλον τὰ τοῦ θυμι-κοῦ μέρους τῆς ψυχῆς πάθη, παρὰ τὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τυγχάνει· διὸ καὶ μετ-ζον τὸ φάρμακον κατ' αὐτοῦ ἡ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐδόθη.

Πάντα τὰ ἄλλα πάθη, ἢ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μό-νον ἐφάπτεται, ἢ καὶ τοῦ λογιστικοῦ, ὡς ἡ λήθη καὶ ἄγνοια. ἡ δὲ ἀκηδία, πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδὸν ὁμοθυμαδὸν κινεῖ τὰ πάθη· διὸ καὶ πάντων τῶν ἄλλων παθῶν ἐστὶ βα-ρύτατον· καλῶς οὖν ὁ Κύριος τὸ κατ' αὐ-τῆς φάρμακον δεδωκώς, ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑ-μῶν (λέγει) κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Μὴ πληξῆς ποτέ τινα τῶν ἀδελφῶν, πα-ραλόγως μάλιστα, μήποτε μὴ φέρων τὴν θλίψιν ὑποχωρήσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφεύγῃ ποτὲ τὸν ἐλεγχον τοῦ συνειδότος, αἶε σοι λύπην ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς προξενοῦντα, καὶ τῆς θείας παρρησίας τὸν νοῦν ἀπε-λαύνοντα.

Μὴ ἀνάσχη τῶν σκάνδαλά σοι φερουσῶν ὑπονοιῶν, ἢ καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τινων. οἱ γὰρ παραδεχόμενοι σκάνδαλα ἐν οἰκῷ ἡποτε τῶν κατὰ προαίρεσιν, ἢ παρὰ προ-αίρεσιν συμβαινόντων, οὐκ ἴσασι τὴν ὁδὸν τῆς εἰρήνης, τὴν φέρουσιν διὰ τῆς ἀγάπης εἰς τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ τοὺς ταύτης ἐραστάς.

ξγ'.

ξδ'.

ξε'.

ξς'.

ξζ'.

ξη'.

ξθ'.

6. Οὕτω ἔχει τελείαν τὴν ἀγάπην, ὁ ἐπιταί: γνώμαις τῶν ἀνθρώπων συνδιατιθέμενος· ὁλον, τὸν μὲν ἀγαπῶν, τὸν δὲ μισῶν. ἢ καὶ αὐτόν, ποτὲ μὲν ἀγαπῶν, ποτὲ δὲ μισῶν, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.
- οά'. Ἡ τελεία ἀγάπη, οὗ συνδιασχίζει τὴν μίαν τῶν αὐτῶν ἀνθρώπων φύσιν, ταῖς διαφόροις αὐτῶν γνώμαις, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἀει ἀποβλεπομένη, πάντας ἀνθρώπους ἐξ Ἰσου ἀγαπᾷ. τοὺς μὲν σπουδαίους, ὡς φίλους, τοὺς δὲ φαύλους, ὡς ἐχθροὺς ἀγαπᾷ, εὐεργετοῦσα, καὶ μακροθυμοῦσα, ὑπομένουσα τὰ παρ' αὐτῶν ἐπαγόμενα, τὸ κακὸν τὸ σύνολον μὴ λογιζομένη, ἀλλὰ καὶ πάσχουσα ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ καιρὸς καλέσειεν. ἵνα καὶ αὐτοὺς ποιήσῃ φίλους, εἰ οἴοντε· εἰδὲ μὴ, τῆς γε ἰδίας διαθέσεως οὐκ ἐκπίπτει, τοὺς τῆς ἀγάπης καρποὺς ἀεὶ ἐξ Ἰσου πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἐνδεικνυμένη· διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, Ἰησοῦς Χριστός, τὴν αὐτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ἐνδειξάμενος, ὑπὲρ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἐπαθεν, καὶ πᾶσιν ἐξ Ἰσου τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως ἐχαρίσατο· εἰ καὶ ἕκαστος ἑαυτόν, εἴτε δόξης, εἴτε κολάσεως, καθίστησιν ἄξιον.
- οβ'. Ὁ μὴ καταφρονῶν δόξης καὶ ἀτιμίας, πλοῦτος καὶ πενίας, ἡδονῆς τε καὶ λύπης, τελείαν ἀγάπην οὕτω ἐκτήσατο· ἡ γὰρ τελεία ἀγάπη οὐ μόνον τούτων καταφρονεῖ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς τε, καὶ θανάτου.
- ογ'. Ἄκουε τῶν καταξιωθέντων τῆς τελείας ἀγάπης, ποῖα λέγουσι· τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλίψις; ἢ στενοχωρία; ἢ διωγμός; ἢ γυμνότης; ἢ κίνδυνος; ἢ μάχαιρα; καθὼς γέγραπται· ὅτι ἐνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωὴ, οὔτε Ἄγγελοι, οὔτε Ἀρχαί, οὔτε Δυνάμεις, οὔτε ἐνεστώτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἐτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.
- οδ'. Περὶ δὲ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης, ἄκουε πάλιν οἷα λέγουσιν· ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι καὶ τῆς συνειδήσεώς μου, ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ· ὅτι λύπη μοὶ ἐστὶ πολλή, καὶ ἀδιάλειπτος δόδυνή τῇ καρδίᾳ μου. ἡγχομένη γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν κατὰ σάρκα, οἱ τινὲς εἰσιν Ἰσραηλίται, καὶ τὰ ἐξῆς. ὡσαύτως καὶ Μωϋσῆς, καὶ οἱ λοιποὶ ἄγιοι.
- οε'. Ὁ μὴ καταφρονῶν δόξης, καὶ ἡδονῆς, καὶ τῆς τούτων αὐξητικῆς, καὶ δι' αὐτὰς συνισταμένης φιλαργυρίας, τὰς τοῦ θυμοῦ προφάσεις ἐκκόπτειν οὐ δύναται· ὁ δὲ ταύτας μὴ κόπτων, τῆς τελείας ἀγάπης τυχεὶν οὐ δύναται.
- ος'. Ταπεινώσις καὶ κακοπάθεια, πάσης ἀμαρτίας ἐλευθεροῦσι τὸν ἄνθρωπον· ἡ μὲν τὰ τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ τὰ τοῦ σώματος περικόπτουσα πάθη. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ, ἐν οἷς εὐχεται πρὸς τὸν Θεὸν λέγων· ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου.
- οζ'. Διὰ μὲν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος, ἀπαθεῖς τοὺς ἐργαζομένους αὐτὰς ἀποτελεῖ. διὰ δὲ τῶν θείων δογμάτων, τὸν φωτισμὸν τῆς γνώσεως αὐτοῖς χαρίζεται.
- οη'. Πάντα τὰ δόγματα ἢ περὶ Θεοῦ, ἢ περὶ ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν, ἢ περὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καὶ κρίσεως.
- οθ'. Ἡ μὲν ἐλεημοσύνη, τὸ θυμικὸν μέρος τῆς ψυχῆς θεραπεύει· ἡ δὲ νηστεία, τὴν μὲν ἐπιθυμίαν μαραίνει, τῇ δὲ προσευχῇ τὸν τὸν νοῦν καθαίρει, καὶ πρὸς τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν παρασκευάζει. πρὸς γὰρ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καὶ τὰς ἐντολάς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐχαρίσατο.
- π'. Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, φησὶν, ὅτι πρῶτός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ἐξῆς. ἡ μὲν πρῶτης ἀτάραχον τὸν θυμὸν διαφυλάττει, ἡ δὲ ταπεινώσις τύφου καὶ κενοδοξίας τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ.
- πα'. Διττός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀπειλῶν τῆς κολάσεως ἡμῖν ἐντικτόμενος, δι' ὃν ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς, καὶ ἡ ἀπάθεια, ἐξῆς ἡ ἀγάπη κατὰ τάξιν ἡμῖν ἐγγίνεται. ὁ δέ, αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ συνέζευκται, εὐλάβειαν τῇ ψυχῇ ἀει ἐμποιῶν ἵνα μὴ διὰ τὴν τῆς ἀγάπης παρρησίαν, εἰς καταφρόνησιν Θεοῦ ἐλθῇ.
- πβ'. Τὸν μὲν μὲν πρῶτον φόβον ἔξω βάλλει ἡ τελεία ἀγάπη τῆς ψυχῆς τῆς κεκτημένης αὐτήν, μηκέτι τὴν κόλασιν φοβουμένης· τὸν δὲ δεύτερον, ἑαυτῇ ἔχει ἀεὶ (ὡς εἰρηται) συνεζευγμένον. τῷ μὲν πρῶτῳ φόβῳ, ἀρμόζει, τό· τῷ φόβῳ Κυρίου, ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ, καὶ ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου.

τῷ δὲ δευτέρῳ, τό οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

πγ'. Νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακὴν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, καὶ τὰ ἐξῆς. γῆν μὲν ὠνόμασεν, τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. πορνείαν δὲ εἶπε, τὴν κατ'ἐνέργειαν ἁμαρτίαν. ἀκαθαρσίαν δὲ, τὴν συγκατάθεσιν ἐκάλεσε. πάθος δὲ, τὸν ἐμπαθῆ λογισμόν ὠνόμασεν. ἐπιθυμίαν δὲ κακὴν, τὴν φιλήν τοῦ λογισμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας παραδοχήν. πλεονεξίαν δὲ, τὴν γεννητικὴν τε, καὶ αὐξητικὴν τοῦ πάθους ὠνόμασεν ὕλην. ταῦτα οὖν πάντα ὡς μέλη ὄντα τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός, ἐκέλευσεν ὁ θεὸς Ἀπόστολος νεκρῶσαι.

πδ'. Πρῶτον μὲν ἡ μνήμη φιλὸν τὸν λογισμόν ἐπὶ τὸν νοῦν ἀναφέρει, καὶ τούτου ἐγχορνίζοντος, κινεῖται τὸ πάθος· τούτου δὲ μὴ ἀναιρουμένου, κάμπτει τὸν νοῦν εἰς συγκατάθεσιν. ταύτης δὲ γινομένης, ἔρχεται λοιπὸν εἰς τὴν κατ'ἐνέργειαν ἁμαρτίαν. ὁ οὖν πάνσοφος Ἀπόστολος πρὸς τοὺς ἀπὸ ἐθνῶν γράφων, τὸ ἀποτέλεσμα πρῶτον κελεύει ἀναιρεῖν τῆς ἁμαρτίας· εἶτα κατὰ τάξιν ἀναποδίζοντας, εἰς τὴν αἰτίαν καταλήγειν. ἡ δὲ αἰτία ἐστίν, ἡ γεννητικὴ, (ὡς προεῖρηται) καὶ αὐξητικὴ τοῦ πάθους, πλεονεξία. οἶμαι δὲ ἐνταῦθα, τὴν γαστριμαργίαν σημαίνειν, ὡς μητέρα, καὶ τροφὸν τῆς πορνείας ὑπάρχουσιν. ἡ γὰρ πλεονεξία οὐ μόνον ἐπὶ χρημάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ βρωμάτων κακῇ ὥσπερ καὶ ἡ ἐγκράτεια οὐ μόνον ἐπὶ βρωμάτων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρημάτων.

πέ'. Ὡσπερ στρουθίον τὸν πόδα δεδεμένον ἀρχόμενον πέτεσθαι, ἐπὶ τὴν γῆν κατασπᾶται σχοινίῳ ἐλκόμενον· οὕτω καὶ ὁ νοῦς μήπω ἀπάθειαν κηττάμενος, καὶ ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῶν οὐρανίων πετόμενος, ὑπὸ τῶν παθῶν καθελκόμενος, ἐπὶ τὴν γῆν κατασπᾶται.

πς'. Ὅτε ὁ νοῦς τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερωθῇ, τότε καὶ ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων ἀμεταστρεπτί ὀδεύει, ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῆς Ἀγίας Τριάδος τὴν πορείαν ποιούμενος.

πζ'. Καθαρὸς ὑπάρχων ὁ νοῦς τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἀναλαμβάνων, εἰς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν δι' αὐτῶν κινεῖται, ἀκάθαρτος δὲ ἐκ βραθυμίας γεγονώς, τὰ μὲν τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοήματα φιλά φαντάζεται, τὰ δὲ ἀνθρώπινα δεχόμενος εἰς

αἰσχροῦς, ἢ πονηροῦς λογισμοὺς μετατρέπεται.

Ἔστιν αἰεὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς μὴδὲν τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων διανοηλῆσθαι τῷ νῷ, τότε γίνωσκε σαυτὸν μὴ ἔξω εἶναι τῶν ὄντων τῆς ἀπαθείας.

Ἔστιν ἡ ψυχὴ ἀρχηται τῆς ἰδίας ὑγείας ἐπαισθάνεσθαι, τότε καὶ τὰς ἐν τοῖς ὕπνοις φαντασίας, φιλάς καὶ ἀταράχους ἀρχεται βλέπειν.

Ὡσπερ τὸν αἰσθητὸν ὀφθαλμὸν ἡ καλὸν τῶν ὁρατῶν, οὕτω καὶ τὸν καθαρὸν νοῦν, ἡ γνῶσις τῶν ἀοράτων πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται. ἀόρατα δὲ λέγω, τὰ ἀτώματα.

Μέγα μὲν τὸ πρὸς τὰ πράγματα μὴ πάσχειν, μείζον δὲ πολλῷ, τὸ πρὸς τὰς φαντασίας αὐτῶν ἀπαθῆ διαμεῖναι. διότι ὁ διὰ τῶν λογισμῶν πρὸς ἡμᾶς τῶν δαιμόνων πόλεμος, τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων πολέμου ἐστὶ χαλεπώτερος.

Ὁ τὰς ἀρετὰς κατορθώσας, καὶ τῇ γνώσει πλουτήσας, ὡς φυσικῶς λοιπὸν τὰ πράγματα διορῶν, πάντα κατὰ τὸν ὁρὸν λόγον καὶ πράττει καὶ διαλέγεται, τὸ σύνολον μὴ παρατρεπόμενος. ἐκ γὰρ τοῦ ἀλόγως τοῖς πράγμασι χρήσασθαι, ἡ ἐνάρετος, ἡ φαῦλοι γινόμεθα.

Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας, τὸ φιλά τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων αἰεὶ ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν καρδίαν, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

Διὰ μὲν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τὰ πάθη ὁ νοῦς ἀποδύεται· διὰ δὲ τῆς τῶν ὁρατῶν πνευματικῆς θεωρίας, τὰ ἐμπαθῆ τῶν πραγμάτων νοήματα· διὰ δὲ τῆς τῶν ἀοράτων γνώσεως, τὴν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν· ταύτην δὲ, διὰ τῆς γνώσεως τῆς Ἀγίας Τριάδος.

Ὡσπερ ὁ ἥλιος ἀνατέλλων, καὶ τὸν κόσμον φωτίζων, δείκνυσί τε ἑαυτόν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα, οὕτω καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος τῷ καθαρῷ νῷ ἀνατέλλων, καὶ ἑαυτὸν δείκνυσι, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων, καὶ γενησομένων τοὺς λόγους.

Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τὸν Θεὸν γινώσκουμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς μεγαλουργίας αὐτοῦ, καὶ προνοίας τῶν ὄντων. διὰ τούτων γὰρ, ὡς δι' ἐσόπτρων, τὴν ἀπειρον ἀγαθότητα, καὶ σοφίαν, καὶ δύναμιν κατανοοῦμεν.

Ὁ καθαρὸς νοῦς, ἡ ἐν τοῖς φιλοῖς νοήμα-

πη'.

πθ'.

ψ'.

ψα'.

ψβ'.

ψγ'.

ψδ'.

ψε'.

ψς'.

ψζ'.

σι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὐρίσκεται, ἢ ἐν τῇ τῶν ὁρατῶν φυσικῇ θεωρίᾳ, ἢ ἐν τῇ τῶν ἀοράτων, ἢ ἐν τῷ φωτὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Ἡ' Ἐν τῇ τῶν ὁρατῶν θεωρίᾳ γενόμενος ὁ νοῦς, ἢ τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ἐρευνᾷ, ἢ τοὺς δι' αὐτῶν σημαινομένους, ἢ αὐτὴν τὴν αἰτίαν ζητεῖ.

Ἡθ' Ἐν δὲ τῇ τῶν ἀοράτων διατρίβῳ θεωρίᾳ, τοὺς τε φυσικοὺς αὐτῶν λόγους ζητεῖ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, καὶ τὰ τοῦτου ἀκολουθα, καὶ τις ἡ περὶ αὐτὰ πρόνοια, καὶ κρίσις.

ρ' Ἐν δὲ Θεῷ γινόμενος, τοὺς περὶ οὐσίας

αὐτοῦ πρῶτον λόγους, ζητεῖ μὲν ὑπὸ τοῦ πόθου φλεγόμενος, οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν δὲ τὴν παραμυθίαν εὐρίσκει. (ἀμήχανον γὰρ τοῦτο καὶ ἀνένδεκτον πάση γεννητῇ φύσει ἐξ Ἰσου.) ἐκ δὲ τῶν περὶ αὐτὸν παραμυθεῖται. λέγω δὲ, τῶν περὶ ἀιδιότητος, ἀπειρίας τε, καὶ ἀκριστίας, ἀγαθότητός τε, καὶ σοφίας, καὶ δυνάμεως, δημιουργικῆς τε, καὶ προνοητικῆς, καὶ κριτικῆς τῶν ὄντων. καὶ τοῦτο πάντῃ καταληπτὸν αὐτοῦ μόνον, ἢ ἀπειρία, καὶ αὐτὸ τὸ μηδὲν γινώσκειν· ὥς περ οἱ Θεολόγοι ἄνδρες εἰρήκασι, Γρηγόριός τε καὶ Διονύσιος.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

α' Ὁ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, οὗτος καὶ ἀπερισπάστως πάντως προσεύχεται. καὶ ὁ ἀπερισπάστως πάντως προσευχόμενος, οὗτος καὶ γνησίως τὸν Θεὸν ἀγαπᾷ. οὐκ εὐχεται δὲ ἀπερισπάστως, ὁ τινι τῶν ἐπιγείων ἔχων τὸν νοῦν προσηλωμένον.

β' Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῶ, πάντως πάθος ἔχει πρὸς αὐτό· οἷον ἐπιθυμίας, ἢ λύπης, ἢ ὀργῆς, ἢ μνησικακίας. καὶ εἰμὴ τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐκείνου ἐλευθεροῦσθαι οὐ δύναται.

γ' Τὰ μὲν πάθη κρατοῦντα τοῦ νοῦ, συνδεσμοῦσιν αὐτὸν τοῖς πράγμασι τοῖς ὕλικοις, καὶ τοῦ Θεοῦ χωρίσαντα, αὐτοῖς ἐνασχολεῖσθαι ποιοῦσιν. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη κρατήσασα, λύει αὐτὸν τῶν δεσμῶν, παραφρονεῖν πείθουσα οὐ μόνον τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἡμῶν τῆς προσκαιροῦ ζωῆς.

δ' Ἔργον τῶν ἐντολῶν, φιλά πατεῖν τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα· ἀναγνώσεως δὲ καὶ θεωρίας, αὐλὸν καὶ ἀνείδεον τὸν νοῦν ἀπεργάζεσθαι. ἐκ δὲ τοῦτου συμβαίνει, τὸ ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ε' Οὐκ ἀρκεῖ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς τὸ τελείως τὸν νοῦν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, ὥστε δυνηθῆναι αὐτὸν ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι, εἰμὴ καὶ διάφοροι αὐτὸν διαδέχονται

πνευματικαὶ θεωρίαι. ἡ μὲν γὰρ, ἀκρασίας καὶ μίσους μόνον τὸν νοῦν ἐλευθεροῖ, αἱ δὲ, καὶ λήθης καὶ ἀγνοίας αὐτὸν ἀπαλλάττουσι· καὶ οὕτω δυνήσεται ὥς δεῖ προσεῦξασθαι.

Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσὶν ἀκρόταται καταστάσεις· ἡ μὲν τοῖς πρακτικοῖς, ἡ δὲ τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα. καὶ ἡ μὲν ἐκ φόβου Θεοῦ, καὶ ἐλπίδος ἀγαθῆς, τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται, ἡ δὲ ἀπὸ θείου ἔρωτος καὶ ἀκροτάτης καθάρσεως. γνωρίσματα δὲ, τοῦ μὲν πρώτου μέτρου, τὸ ἐν τῷ συναγαγεῖν τὸν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων, καὶ ὥς αὐτῷ αὐτοῦ παρισταμένου τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ καὶ πάρεστι ποιεῖσθαι τὰς προσευχὰς ἀπερισπάστως, καὶ ἀνενοχλήτως. τοῦ δὲ δευτέρου, τὸ ἐν αὐτῇ τῇ ὁρμῇ τῆς προσευχῆς ἀρπαγῆναι τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ θείου καὶ ἀπείρου φωτός, καὶ μήτε ἑαυτοῦ, μήτε τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων τὸ σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἰμὴ μόλις τοῦ διὰ τῆς ἀγάπης ἐν αὐτῷ τὴν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος· τότε δὲ καὶ περὶ τοὺς περὶ Θεοῦ λόγους κινούμενος, καθαρὰς καὶ τρανὰς τὰς περὶ αὐτοῦ λαμβάνει ἐμφάσεις.

Ὁ τις ἀγαπᾷ, τοῦτου καὶ ἀντέχεται πάντως, καὶ πάντων τῶν πρὸς τοῦτο ἐμποδίζοντων αὐτῷ καταφρονεῖ, ἵνα αὐτοῦ μὴ στερηθῇ. καὶ ὁ τὸν Θεὸν ἀγαπῶν, ἐπιμελεῖται καθαρᾶς προσευχῆς· καὶ πᾶν πάθος πρὸς

ς'.

ζ'.

- 7'. τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῷ ἀποβάλλει ἐξ ἑαυτοῦ. Ὁ τὴν μητέρα τῶν παθῶν ἀποβαλὼν, φιλαυτίαν, καὶ τὰ λοιπὰ εὐχερῶς, σὺν Θεῷ, ἀποτίθεται, οἷον ὀργήν, λύπην, μνησικαλίαν καὶ τὰ ἑξῆς. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου κρατούμενος. ὑπὸ τοῦ δευτέρου, κἄν μὴ θέλῃ, τιτρώσκεται· φιλαυτία δὲ ἐστὶ, τὸ πρὸς τὸ σῶμα πάθος.
- 8'. Διὰ τὰς πέντε ταύτας αἰτίας, οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, εἴτε ἐπαινετῶς, εἴτε ψεκτῶς· οἷον, ἢ διὰ τὸν Θεόν, ὡς ὁ ἐνάρετος πάντας, καὶ ὡς ὁ τὸν ἐνάρετον κἄν μήπω ἐνάρετος· ἢ διὰ φύσιν, ὡς οἱ γονεῖς τὰ τέκνα, καὶ ἔμπαλιν· ἢ διὰ κενοδοξίαν, ὡς ὁ δοξαζόμενος τὸν δοξάζοντα· ἢ διὰ φιλαργυρίαν, ὡς ὁ τὸν πλούσιον διὰ ληψίν· ἢ διὰ φιληδονίαν, ὡς ὁ τὴν γαστέρα θεραπευόμενος καὶ τὰ ὑπὸ γαστέρα. καὶ ἡ μὲν πρώτη, ἐπαινετή· ἡ δευτέρα, μέση· αἱ δὲ λοιπαί, ἔμπαθεῖς.
- 9'. Ἐάν τινὰς μὲν μισῆς, τινὰς δὲ οὐδὲ ἀγαπᾷς, οὐδὲ μισεῖς, ἐτέρους δὲ ἀγαπᾷς, ἀλλὰ συμμέτρως, ἄλλους δὲ σφόδρα ἀγαπᾷς, ἐκ ταύτης τῆς ἀνισότητος, γινώθι ὅτι μακρὰν εἶ τῆς τελείας ἀγάπης ἥτις ὑποτίθεται πάντα ἄνθρωπον ἐξίσου ἀγαπῆσαι.
- 10'. Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν, τουτέστι, πολέμησον ἐχθρούς, ἵνα μειώσῃς τὰ πάθη, ἔπειτα δὲ νῆφε, ἵνα μὴ αὐξήσωσι. καὶ πάλιν πολέμησον, ἵνα κτήσῃς τὰς ἀρετάς. καὶ μετέπειτα νῆφε, ἵνα αὐτὰς διαφυλάξῃς. καὶ τοῦτο ἂν εἴῃ, τὸ ἐργάζεσθαι, καὶ φυλάσσειν.
- 11'. Οἱ κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειράζοντες ἡμᾶς, ἢ τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐκθερμαίνουσιν, ἢ τὸ θυμικὸν ἐκταράσουσιν, ἢ τὸ λογιστικὸν ἐπισκοτίζουσιν, ἢ τὸ σῶμα ὀδύναις περιβάλλουσιν, ἢ τὰ σωματικὰ διαρπάζουσιν.
- 12'. Ἡ δὲ ἑαυτῶν ἡμᾶς οἱ δαίμονες ἐκπειράζουσιν, ἢ τοὺς μὴ φοβουμένους τὸν Κύριον καθ' ἡμῶν ἐφοπλίζουσι. καὶ δι' ἑαυτῶν μὲν, ὅταν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἰδιάσωμεν, ὥσπερ τὸν Κύριον ἐν τῇ ἐρήμῳ. διὰ τῶν ἀνθρώπων δέ, ὅταν μετὰ τῶν ἀνθρώπων συνδιατρέψωμεν, ὥσπερ καὶ τὸν Κύριον διὰ τῶν Φαρισαίων. ἀλλ' ἡμεῖς εἰς τὸν τύπον ἡμῶν ἀποβλεπόμενοι, ἀμφοτέρωθεν αὐτοὺς ἀποκρουσώμεθα.
- 13'. Ὅταν ἀρχῇται ὁ νοῦς εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ προκόπτειν, τότε καὶ ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας ἀρχεται ἐκπειράζειν αὐτόν, καὶ τοιοῦτους αὐτῷ λογισμοὺς ὑποβάλλει, οἷους ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς, μόνος δὲ ὁ τοῦτου τεχνίτης διάβολος ἐφευρίσκει. τοῦτο δὲ ποιεῖ, φθονῶν τῷ θεοφιλεῖ, ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθῶν ὡς τοιαῦτα διανοηθεῖς, μήκετι τολμήτῃ διὰ τῆς συνήθους προσευχῆς πρὸς αὐτὸν ἀναπτῆναι. οὐδὲν δὲ ἐντεῦθεν ὠφελεῖται ὁ ἀλάστορ πρὸς τὸν ἴδιον σκοπόν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον βεβαιωτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται. πολεμούμενοι γὰρ καὶ ἀντιπολεμοῦντες, δοκιμώτεροι, καὶ γνησιώτεροι εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ εὐρισκόμεθα. ἡ δὲ ῥομφαία αὐτοῦ, εἰσέλθοι εἰς καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὰ τόξα αὐτοῦ συντριβεῖν.
- 14'. Ὁ νοῦς ἐπιβάλλων τοῖς ὁρατοῖς, κατὰ φύσιν νοεῖ τὰ πράγματα διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως. καὶ οὔτε ὁ νοῦς κακόν, οὔτε τὸ κατὰ φύσιν νοεῖν, οὔτε δὲ τὰ πράγματα, οὔτε ἡ αἰσθησις. Θεοῦ γὰρ εἰσι ταῦτα ἔργα. Τί οὖν ἐστὶ τὸ κακόν; ὁ δὲ ἴδιον ὅτι τὸ πάθος τοῦ κατὰ φύσιν νοήματος, ὅπερ δύναται μὴ εἶναι ἐν τῇ τῶν νοημάτων χρήσει, ἐὰν ὁ νοῦς γρηγορή.
- 15'. Πάθος ἐστὶ, κίνησις ψυχῆς παρὰ φύσιν, ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον, ἢ ἐπὶ μῖσος ἄκριτον, ἢ τινός, ἢ διὰ τι τῶν αἰσθητῶν, οἷον ἐπὶ μὲν φιλίαν, ἢ βρωμάτων ἀλόγων, ἢ γυναικός, ἢ χρημάτων, ἢ δόξης παρερχομένης, ἢ τινος ἄλλου τῶν αἰσθητῶν, ἢ διὰ ταῦτα. ἐπὶ μῖσος δὲ, οἷον ἢ τινος τῶν προειρημένων (ὡς εἴρηται) ἄκριτον, ἢ πρὸς τινα διὰ ταῦτα.
- 16'. Ἡ πάλιν κακία ἐστίν, ἡ ἐσφαλμένη κρίσις τῶν νοημάτων, ἢ ἐπακολουθεῖ ἢ παρὰ χρῆσιν τῶν πραγμάτων, οἷον ὡς ἐπὶ τῆς γυναικός, ἢ ὁρθῇ κρίσει τῆς συνουσίας, ὁ σκοπὸς ἐστὶ τῆς παιδοποιίας. ὁ οὖν εἰς τὴν ἡδονὴν ἀποβλεψάμενος, ἐσφαλὴ περὶ τὴν κρίσιν, τὸ μὴ καλόν, καλὸν ἡγησάμενος· ὁ γοῦν τοιοῦτος παραχρῆται γυναικὶ συνουσιαζόμενος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων πραγμάτων, καὶ νοημάτων ὁμοίως.
- 17'. Ὅτε τὸν νοῦν σου οἱ δαίμονες τῆς σωφροσύνης ἐκβαλόντες, τοῖς τῆς πορνείας λογισμοῖς περικυκλώσωσι, τότε μετὰ δακρύων λέγε πρὸς τὸν δεσπότην· ἐκβαλόντες με νυνί, περιεκύκλωσάν με· τὸ ἀγαλλίσματά μου λύτρωσαί με· ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με, καὶ σώσῃ.
- 18'. Βαρὺς ὁ τῆς πορνείας δαίμων, καὶ σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατὰ τοῦ πάθους ἀγωνιζομένοις, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς

- διαίτης, καὶ ἐν ταῖς συντυχίαις τῶν γυναικῶν. λεληθότως γὰρ τῇ λειότητι τῆς ἡδονῆς ὑποκλέπτων τὸν νοῦν, μετέπειτα ἐπεμβαίνει διὰ τῆς μνήμης ἡσυχάζοντι, τό τε σῶμα ἐμπυρρίζων, καὶ ποικίλας μορφὰς τῷ νῷ παριστῶν. διὸ καὶ πρὸς τὴν συγκατάθεσιν τῆς ἀμαρτίας αὐτὸν ἐγκαλεῖται, ὡς ἐὰν θέλῃς μὴ ἐγχρονίζεῖν ἐν σοὶ, νηστεῖαν ἀναλαβοῦ, καὶ κόπον, καὶ ἀγρυπνίαν, καὶ τὴν καλὴν ἡσυχίαν μετὰ ἐκτενοῦς προσευχῆς.
- κ'. Οἱ τὴν ψυχὴν ἡμῶν φεῖ ζητοῦντες, διὰ τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ζητοῦσιν, ἵνα αὐτὴν εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν, ἢ τὴν κατ' ἐνέργειαν ἐμβάλλωσιν. ὅταν οὖν εὕρωσι τὸν νοῦν μὴ παραδεχόμενον, τότε αἰσχυνῇσονται καὶ ἐντραπήσονται. ὅταν δὲ τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ ἐνασχολούμενον, τότε ἀποστραφήσονται, καὶ κατασχυνῇσονται σφόδρα διὰ τάχους.
- κα'. Διακόνου λόγον ἐπέχει, ὁ πρὸς τοὺς ἱερούς ἀγῶνας ἀλείφων τὸν νοῦν, καὶ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς ἀπελαύνων ἀπ' αὐτοῦ. πρεσβυτέρου δὲ, ὁ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων φωτίζων, καὶ τὴν ψευδῶνυμον γνῶσιν ἐξαφανίζων. ἐπισκόπου δὲ, ὁ τῷ ἀγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως, καὶ προσκυνήσεως τῆς Ἀγίας Τριάδος.
- κβ'. Ἀσθενοῦσι μὲν οἱ δαίμονες, ὅταν διὰ τῶν ἐντολῶν μειῶνται τὰ πάθη τὰ ἐν ἡμῖν. ἀπόλλυνται δὲ, ὅταν εἰς τέλος διὰ τῆς ἀπαθείας ἐξαφανίζωνται, μηκέτι εὐρίσκοντες, τὰ δι' ὧν ἐν ψυχῇ εὐρίσκοντο καὶ ἐπολέμουν αὐτήν. καὶ τοῦτο ἂν εἴῃ, τὸ, ἀσθενήσουσι, καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου.
- κγ'. Οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων διὰ φόβον ἀνθρωπίνον τῶν παθῶν ἀπέχονται. οἱ δὲ, διὰ κενοδοξίαν. ἄλλοι δὲ, δι' ἐγκράτειαν. ἕτεροι δὲ, διὰ θείων κριμάτων, παθῶν ἐλευθεροῦνται.
- κδ'. Πάντες οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, τὰ τέσσαρα ταῦτα περιέχουσι· τὰς ἐντολάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀπειλάς, τὰς ἐπαγγελίας, καὶ πᾶσαν σκληραγωγίαν διὰ ταῦτα ὑπομένομεν· οἶον, νηστείας, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, κόπους, καὶ μόχθους ἐν διακονίαις, ὕβρεις, ἀτιμίας, στρεβλώσεις, θανάτους, καὶ τὰ ὅμοια. διὰ γὰρ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου, φησὶν, ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.
- κε'. Μισθὸς τῆς ἐγκρατείας, ἡ ἀπάθεια. τῆς δὲ πίστεως, ἡ γνῶσις. καὶ ἡ μὲν ἀπάθεια, τίχτει τὴν διάκρισιν· ἡ δὲ γνῶσις, τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.
- Πρακτικὴν μὲν ὁ νοῦς κατορθῶν, εἰς φρόνησιν προκόπτει· θεωρητικὴν δέ, εἰς γνῶσιν. τῆς μὲν γὰρ ἐστίν, εἰς διάκρισιν ἀρετῆς καὶ κακίας φέρειν τὸν ἀγωνιζόμενον· τῆς δέ, εἰς τοὺς περὶ ἀσωμάτων, καὶ σωμάτων λόγους ἄγειν τὸν μέτοχον. τῆς δὲ θεολογικῆς χάριτος τηνικαῦτα καταξιοῦται, ὁπηνίκα τὰ προειρημένα πάντα διὰ τῶν τῆς ἀγάπης πτερῶν διαπεράτας, καὶ ἐν θεωρίᾳ γενόμενος, τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον διὰ τοῦ Πνεύματος, ὡς ἀνθρωπίνῳ νῷ δυνατόν, διασκοπήσῃ.
- κς'. Θεολογεῖν μέλλων, μὴ τοὺς κατ' αὐτόν, ζητήσῃ λόγους, οὐ μὴ γὰρ εὖρῃ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλου τινὸς τῶν μετὰ Θεόν· ἀλλὰ τοὺς περὶ αὐτόν, ὡς οἶόν τε διακόπτει· οἶον, τοὺς περὶ αἰδιότητος, ἀπειρίας τε, καὶ ἀριστίας, ἀγαθότητός τε, καὶ σοφίας, καὶ δυνάμεως δημιουργικῆς τε, καὶ προνοητικῆς, καὶ κριτικῆς τῶν ὄντων. οὗτος γὰρ ἐν ἀνθρώποις μέγας θεολόγος, ὁ τούτων τοὺς λόγους καὶν ποσῶς ἐξευρίσκων.
- κζ'. Δυνατὸς ἀνὴρ, ὁ τῇ πράξει τὴν γνῶσιν συζεύξας. τῇ μὲν γάρ, τὴν ἐπιθυμίαν μαθαίνει, καὶ τὸν θυμὸν ἡμεροῖ· τῇ δὲ, τὸν νοῦν πτεροῖ, καὶ πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ.
- κη'. Ὅταν λέγῃ ὁ Κύριος, ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν, τὸ ταυτὸν τῆς οὐσίας σημαίνει. ὅταν δὲ πάλιν λέγῃ, ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί, τὸ ἀχώριστον δηλοῖ τῶν ὑποστάσεων. οἱ οὖν τριθεῖται χωρίζοντες τοῦ πατρὸς τὸν υἱόν, εἰς ἀμφίκριμνον ἐπιπίπτουσιν. ἡ γὰρ συναῖδιον λέγοντες τῷ πατρὶ τὸν υἱόν, χωρίζοντες δὲ αὐτόν ἐξ αὐτοῦ, ἀναγκάζονται λέγειν μὴ ἐξ αὐτοῦ γεγενῆσθαι, καὶ ἐμπεσεῖν εἰς τὸ τρεῖς λέγειν Θεοὺς, καὶ τρεῖς ἀρχάς. ἡ ἐξ αὐτοῦ γεγενῆσθαι λέγοντες, χωρίζοντες δὲ, ἀναγκάζονται λέγειν μὴ συναῖδιον εἶναι τῷ πατρὶ, καὶ ποιῆσαι ὑπὸ χρόνον τὸν τῶν χρόνων δεσπότην. χρὴ γὰρ καὶ τὸν ἕνα Θεὸν τηρεῖν, καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, κατὰ τὸν μέγαν Γρηγόριον, καὶ ἐκάστην μετὰ τῆς ἰδιότητος. καὶ γὰρ διαιρεῖται μὲν, ἀλλ' ἀδιαιρέτως κατὰ τὸν αὐτόν, καὶ συνάπτεται μὲν, διηρημένως δέ. καὶ διὰ τοῦτο, παράδοξος καὶ ἡ διαίρεσις, καὶ ἡ ἔνωσις. ἐπεὶ τί ἔχει τὸ παράδοξον, εἰ ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ ἥνωται καὶ χωρίζεται, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τῷ πατρὶ, καὶ οὐδὲν πλεον.
- λ'. Ὁ τέλειος ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς ἄκρον ἀπαθείας οὐκ ἐλθὼν, ἐπίσταται διαφορὰν

ιδίου και ἀλλοτρίου, ἢ ἰδίας και ἀλλοτρίας, ἢ πιστοῦ και ἀπίστου, ἢ δούλου και ἐλευ-
 θέρου, ἢ ἔλως ἄρσενος και θηλείας. ἀλλ' ἀνώτερος τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος γενό-
 μενος, και εἰς τὴν μίαν φύσιν τῶν ἀνθρώ-
 πων ἀποβλεπόμενος, πάντας ἐξίσου θεωρεῖ,
 και πρὸς πάντας ἰσως διάκειται. οὐκ ἔστι
 γὰρ ἐν αὐτῷ Ἑλλήν και Ἰουδαῖος, οὐδὲ
 ἄρσεν και θῆλυ, οὐδὲ δούλος και ἐλεύθε-
 ρος, ἀλλὰ τὰ πάντα, και ἐν πᾶσι Χριστός.

λα'. Ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῇ ψυχῇ παθῶν,
 λαμβάνουσιν οἱ δαίμονες τὰς ἀφορμὰς τοῦ
 κινεῖν ἐν ἡμῖν τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς·
 εἴτα διὰ τούτων πολεμοῦντες τὸν νοῦν,
 ἐκδιάζονται αὐτὸν εἰς συγκατάθεσιν ἐλθεῖν
 τῆς ἀμαρτίας· ἡττηθέντος δὲ αὐτοῦ, ἄγουσιν
 εἰς τὴν κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίαν, και ταύ-
 της ἀποτελεσθεῖσης, φέρουσιν αὐτὸν λοιπὸν
 αἰχμάλωτον εἰς τὴν πράξιν· μετὰ δὲ ταύ-
 της λοιπὸν οἱ τὴν ψυχὴν διὰ τῶν λογισμῶν
 ἐρημώσαντες, σὺν αὐτοῖς ὑποχωροῦσιν, μέ-
 νει δὲ μόνον ἐν τῷ νῷ τὸ εἶδωλον τῆς ἀ-
 μαρτίας, περὶ οὗ φησιν ὁ Κύριος, ὅταν ἰδῇ-
 τε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὼς ἐν
 τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοεῖτω, ὅτι
 τόπος ἅγιος και ναὸς Θεοῦ, ὁ νοῦς ὑπάρ-
 χει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ οἱ δαίμονες διὰ
 τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τὴν ψυχὴν ἐρη-
 μώσαντες, τὸ εἶδωλον ἀνατιθέασιν τῆς ἀμαρ-
 τίας· ὅτι δὲ και ἱστορικῶς ἤδη ταῦτα γέ-
 γονεν, οὐδεὶς τῶν τὰ Ἰωσήπεια ἀνεγνω-
 κότων, ὡς οἶμαι, ἀμφιβάλλει. πλὴν τινὲς
 φασι και ἐπὶ τοῦ ἀντιχρίστου ταῦτα γενή-
 σεσθαι.

λαβ'. Τρία εἰσι τὰ κινεῖντα ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλὰ,
 τὰ φυσικὰ σπέρματα, αἱ ἅγαι δυνάμεις,
 και ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις. και τὰ μὲν φυ-
 σικὰ σπέρματα, ὡς ὅταν ὁ θέλωμεν ἵνα
 ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, και ἡμεῖς ὁμοίως
 ποιῶμεν αὐτοῖς, ἢ ὡς ὅταν ἰδωμεν τινὰ ἐν
 στενώσει ἢ ἐν ἀνάγκῃ, και φυσικῶς ἐλεῶ-
 μεν. αἱ δὲ ἅγαι δυνάμεις, οἷον, ὅταν κι-
 νούμενοι ἐπὶ καλῷ τράγματι, εὐρωμεν συν-
 εργίαν ἀγαθὴν, και κατευοδῶμεθα. ἡ δὲ
 ἀγαθὴ προαίρεσις, ὡς ὅταν διακρίνοντες τὸ
 καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, αἰρώμεθα τὸ ἀγαθόν.

λαγ'. Τρία δὲ πάλιν εἰσι τὰ κινεῖντα ἡμᾶς
 ἐπὶ τὰ κακά, τὰ πάθη, οἱ δαίμονες, και ἡ
 κακὴ προαίρεσις. και τὰ μὲν πάθη, ὡς ὅταν
 ἐπιθυμῶμεν πράγματος παρὰ λόγον, οἷον,
 ἢ βρώματος παρὰ τὸν καιρόν, ἢ παρὰ τὴν
 χρεῖαν, ἢ γυναικὸς παρὰ τὸν σκοπὸν τῆς

παιδοποιίας, και τῆς μὴ νομίμου. και πάλιν
 ὅταν ὀργιζώμεθα, ἢ λυσώμεθα παρὰ τὸ
 εἰκός, οἷον κατὰ τοῦ ἀτιμάσαντος, ἢ ζη-
 μιώσαντος. οἱ δὲ δαίμονες, οἷον, ἐν τῇ ἀμε-
 λείᾳ ἡμῶν καιροσκοποῦντες ἐπιτίθενται ἡμῖν,
 ἄφνω μετὰ πολλῆς σφοδρότητος κινεῖντες
 τὰ προειρημένα πάθη και τὰ ὅμοια. ἡ δὲ
 κακὴ προαίρεσις, οἷον, ὅτε ἐν γνώσει τοῦ
 καλοῦ, τὸ κακὸν ἀνθαιρώμεθα.

Μισθοὶ τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς εἰσὶν, ἡ
 ἀπάθεια, και ἡ γνώσις. αὗται γὰρ πρόξενοι
 γίνονται βασιλείας Οὐρανῶν, ὡς τὰ πάθη
 και ἡ ἀγνωσία κολάσεως αἰωνίου. ὁ οὖν
 τούτους διὰ δόξαν ἀνθρώπων ζητῶν, και
 μὴ δι' αὐτὸ τὸ καλόν, ἀκούει παρὰ τῆς Γρα-
 φῆς αἰτεῖτε, και οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς
 αἰτεῖσθε.

Εἰσὶ πολλά τινα φύσει καλὰ ὑπὸ τῶν
 ἀνθρώπων γινόμενα, ἀλλ' οὐ καλὰ πάλιν
 διὰ τινα αἰτίαν, οἷον, νηστεία και ἀγρυ-
 πνία, προσευχὴ και ψαλμῳδία, ἐλεημο-
 σύνη και ξενοδοχία, φύσει καλὰ ἔργα εἰ-
 σὶν, ἀλλ' ὅταν διὰ κενοδοξίαν γίνωνται,
 οὐκ ἔστι καλὰ.

Πάντων τῶν πραττομένων ὑφ' ἡμῶν, τὸν
 σκοπὸν ζητεῖ ὁ Θεός, εἴτε δι' αὐτὸν πράτ-
 τωμεν, εἴτε δι' ἄλλην αἰτίαν.

Ὅταν ἀκούσης τῆς Γραφῆς λεγούσης, ὅτι
 σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,
 οὐ τὰ παρὰ τὸν σκοπὸν τὸν ὀρθὸν πραττό-
 μενα, εἰ και δοκεῖ καλὰ εἶναι, ὁ Θεὸς καλὰ
 ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ κατὰ τὸν ὀρθὸν δη-
 λονότι. οὐ γὰρ εἰς τὰ γινόμενα, ἀλλ' εἰς
 τὸν σκοπὸν τῶν γινομένων ἢ τοῦ Θεοῦ χρί-
 σις ἐφορᾷ.

Ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων, διπλὴν ἔχει
 τὴν πονηρίαν, ἡ γὰρ ἑαυτῷ ἀναπειθεὶ τὸν
 Μοναχὸν ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα, και
 οὐχὶ τῷ Θεῷ, τῷ και χορηγῷ τῶν καλῶν,
 και βοηθῷ πρὸς κατορθώσιν. ἡ τούτῳ μὴ
 πειθόμενον, τοὺς ἐτι ἀτελεστέρους τῶν Μο-
 ναχῶν ἀδελφῶν ὑποβάλλει ἐξουθενεῖν. ἀγνοεῖ
 δὲ και οὗτος ὁ ἐνεργούμενος, ὅτι τὴν τοῦ
 Θεοῦ βοήθειαν ἀναπειθεὶ αὐτὸν ἀπαρνεῖσθαι.
 εἰ γὰρ ἐκείνους ὡς μὴ δυνηθέντας κατορ-
 θῶσαι ἐξουθενεῖ, ἑαυτὸν δηλονότι ὡς ἐξ ἰδίας
 δυνάμεως κατορθώσαντα εἰσάγει, ὥστε ἔστιν
 ἀμήχανον, τοῦ Κυρίου εἰπόντος, χωρὶς ἐμοῦ
 οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν· ἐπειδὴ ἡ ἡμετέρα
 ἀσθένεια κινουμένη ἐπὶ τὰ καλὰ, ἀνευ τοῦ
 χορηγοῦ τῶν καλῶν εἰς τέλος ἄγειν οὐ δύ-
 νανται.

- λθ'. Ὁ ἐγνωκὼς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, οὗτος εἴληφε πείραν τῆς θείας δυνάμεως. καὶ τοιοῦτος δι' αὐτῆς τὰ μὲν κατορθώσας, τὰ δὲ σπεύδων κατορθῶσαι, οὐκ ἐξορθενεὶ ποτὲ οὐδένα ἀνθρώπων. οἶδε γὰρ ὅτι ὥσπερ αὐτῷ ἐδοθήθη, καὶ πολλῶν παθῶν καὶ χαλεπῶν, ἡλευθέρωσεν, οὕτω δυνατός ἐστι καὶ πᾶσι βοηθῆσαι ὅτε θέλει, καὶ μάλιστα τοῖς δι' αὐτὸν ἀγωνιζομένοις, εἰ καὶ κρίμασί τισι ὑφ' ἐν πάντας τῶν παθῶν οὐκ ἀπαλλάττει, ἀλλ' ἰδοὺς ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος ἰατρός, ἕκαστον τῶν σπευδόντων ἰάται.
- μ'. Ἐπὶ τῇ τῶν παθῶν ἀνεργησίᾳ, ἡ ὑπερηφανία ἐπισυμβαίνει, ἡ τῶν αἰτιῶν ἀποκοπτομένων, ἡ τῶν δαιμόνων δολουργῶς ὑποχωρούντων.
- μα'. Πᾶσα σχεδὸν ἁμαρτία, διὰ ἡδονὴν γίνεται, καὶ ἡ ταύτης ἀναίρεσις, διὰ κακοπαθείας καὶ λύπης, ἡ ἐκουσίῳ διὰ μετανόας, ἡ οἰκονομικῆς περιφορᾶς διὰ τῆς προνοίας ἐπαγομένης· εἰ γὰρ ἑαυτοὺς ἐκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δὲ ὑπὸ Κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.
- μβ'. Ὅταν σοι ἔλθῃ ἐξ ἀπροσδοκῆτου πειρασμός, μὴ τὸν δι' οὐ αἰτιῶ, ἀλλὰ τὸ διὰ τί ζήτηι, καὶ εὕρισκεις διόρθωσιν. ἐπεὶ, εἴτε δι' ἐκείνου, εἴτε δι' ἄλλου, πιεῖν εἶχες τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων τὸ ἀψίνθιον.
- μγ'. Ὡς ὢν κακότροπος, τοῦ κακοπαθεῖν μὴ ἀπαναίνου, ἵνα δι' αὐτοῦ ταπεινωθεῖς, τὴν ὑπερηφανίαν ἐμέσης.
- μδ'. Οἱ μὲν τῶν πειρασμῶν, ἡδονάς, οἱ δέ, λύπας· οἱ δέ, ὀδύνας σωματικὰς τοῖς ἀνθρώποις προσάγουσι. κατὰ γὰρ τὴν ἐγκειμένην τῇ ψυχῇ αἰτίαν τῶν παθῶν, καὶ τὸ φάρμακον ὁ ἱατρὸς τῶν ψυχῶν διὰ τῶν αὐτοῦ κριμάτων ἐπιτίθῃσιν.
- με'. Αἱ ἐπιφοραὶ τῶν πειρασμῶν, τοῖς μὲν, πρὸς ἤδη γεγονότων ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν· τοῖς δέ, πρὸς νῦν ἐνεργουμένων. ἄλλοις πρὸς μελλόντων ἐνεργεῖσθαι ἀνακόπῃν ἐπάγονται, δίχα τῶν πρὸς δοκιμὴν ἐπισυμβαίνοντων, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰωβ.
- μς'. Ὁ μὲν ἐχέφρων, τῶν θεῶν κριμάτων τὴν ἱατρούαν ἀναλογιζόμενος, εὐχαρίστως φέρει τὰς διὰ τούτων ἐπισυμβαίνουσας αὐτῷ συμφοράς, μηδένα ἄλλον τούτων αἴτιον, ἢ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας λογιζόμενος. ὁ δὲ ἀφρων, τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγνοῶν σοφωτάτην πρόνοιαν, ἁμαρτάνων καὶ παιδευόμενος, ἢ τὸν Θεόν, ἢ τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἑαυτοῦ κακῶν αἰτίους λογίζεται.
- Εἰσὶ τινὰ ἰστώντα τὰ πάθη τῆς κινήσεως, καὶ μὴ ἐῶντα προβῆναι εἰς αὕξησιν· καὶ εἰσὶν ἕτερα, ἐλαττοῦντα, καὶ εἰς μείωσιν ἄγοντα, οἷον, νηστεία, καὶ κόπος, καὶ ἀγρυπνία, οὐκ ἐῶσιν αὕξειν τὴν ἐπιθυμίαν· ἀναχώρησις δέ, καὶ θεωρία, καὶ προσευχή, καὶ ἔρως εἰς Θεόν, ἐλαττοῦσιν αὐτήν, καὶ εἰς ἀφανισμόν ἄγουσι. καὶ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ δὲ ὁμοίως· οἷον, μακροθυμία, καὶ ἀμνησικαχία, καὶ πραότης, ἰστώνσι, καὶ οὐκ ἐῶσιν αὐτὸν αὕξειν, ἀγάπη δὲ καὶ ἐλεημοσύνη καὶ χρηστότης καὶ φιλάνθρωπία, εἰς μείωσιν ἄγουσιν.
- Οὗτινος ὁ νοῦς διὰ παντός ἐστι πρὸς τὸν Θεόν, τούτου καὶ ἡ ἐπιθυμία εἰς τὸν θεὸν ὑπερῆξησεν ἔρωτα, καὶ ὁ θυμὸς ὁλοστός εἰς τὴν θεῖαν μετετρέπη ἀγάπην. τῇ γὰρ χρόνῳ τῆς θείας· ἐλλάμψεως μετουσίᾳ, ὅλος φωτοειδὴς γεγονώς, καὶ τὸ παθητικὸν αὐτοῦ μέρος πρὸς ἑαυτὸν συσφίγξας, εἰς ἔρωτα θεῖον, ὡς εἴρηται, ἀκατάληπτον, καὶ ἀγάπην ἀκατάπαυστον ἔστρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγεῖων ἐπὶ τὸ θεῖον μεταγαγών.
- Οὐ πάντως ὁ μὴ φθονῶν, μηδὲ ὀργιζόμενος, μηδὲ μνησικακῶν τῷ λυπήσαντι, ἤδη καὶ ἀγάπην ἔχει πρὸς αὐτόν. δύναται γὰρ καὶ μῆπω ἀγαπῶν, κακὸν ἀντὶ κακοῦ μὴ ἀποδοῦναι διὰ τὴν ἐντολήν, οὐ πάντως δὲ δύναται καὶ καλὸν ἀνταποδοῦναι κακοῦ ἀδιάστως. τὸ γὰρ ἐκ διαθέσεως καλῶς ποιεῖν τοῖς μισοῦσι, μόνῃς ἐστὶ τῆς πνευματικῆς τελείας ἀγάπης.
- Οὐχ ὁ μὴ ἀγαπῶν τινά, ἤδη πάντως καὶ μισεῖ αὐτόν· οὐδὲ πάλιν ὁ μὴ μισῶν, ἤδη πάντως καὶ ἀγαπᾷ· ἀλλὰ δύναται ὡς μέσος εἶναι πρὸς αὐτόν, τουτέστι, μῆτε ἀγαπᾶν, μῆτε μισεῖν· τὴν γὰρ ἀγαπητικὴν διάθεσιν, μόνοι οἱ ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ ταύτης τῆς ἑκατοντάδος εἰρημένοι πέντε τρόποι, ἐμποιεῖν πεφύκασιν· ὅτε ἐπαινετός, καὶ ὁ μέσος, καὶ οἱ ψεκτοί.
- Ὅταν ἴδῃς τὸν νοῦν σου τοῖς ὕλικοις ἡδέως ἐνασχολούμενον, καὶ τοῖς τούτων νοήμασιν ἐμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε σεαυτὸν ταῦτα μᾶλλον, ἢ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντα· ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς σου (φησὶν ὁ Κύριος), ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ἐσται.
- Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος, καὶ αὐτῷ ἐχρονίζων διὰ προσευχῆς καὶ ἀγάπης, σοφὸς γίνεται, καὶ ἀγαθός, καὶ δυνατός, καὶ φιλάνθρωπος, καὶ ἐλεήμων, καὶ μακρόθυ-

μος, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, πάντα σχεδὸν τὰ θεῖα ἰδιώματα ἐν ἑαυτῷ περιφέρει· τούτου δὲ ἀναχωρῶν, ἡ κτηνώδης γίνεται, φιλήδονος γεγονώς, ἡ θηριώδης, διὰ ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος.

νγ'. Κόσμον λέγει ἡ γραφή, τὰ ὕλικά πράγματα· καὶ κοσμικοὶ εἰσιν, οἱ τούτοις τὸν νοῦν ἐνασχολοῦντες, πρὸς οὓς καὶ λέγει ἐντρεπτικώτερον, μὴ ἀγαπάτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστὶ, καὶ τὰ ἐξῆς.

νδ'. Μοναχός ἐστιν, ὁ τῶν ὕλικῶν πραγμάτων τὸν νοῦν ἀποχωρήσας, καὶ δι' ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης, καὶ ψαλμωδίας, καὶ προσευχῆς, προσκαρτερῶν τῷ Θεῷ.

νε'. Κτηνοτρόφος μὲν ἐστὶ νοητός, ὁ πρακτικός. κτηνῶν γὰρ λόγον ἐπέχουσι τὰ ἡθικά κατορθώματα. διὸ καὶ ἔλεγεν ὁ Ἰακώβ, ἄνδρες κτηνοτρόφοι εἰσὶν οἱ παῖδές σου· ποιμὴν δὲ προβάτων, ὁ γνωστικός. προβάτων γὰρ λόγον ἐπέχουσιν οἱ λογισμοὶ ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν θεωρημάτων ὑπὸ τοῦ νοῦ ποιμνιζόμενοι. διὰ τοῦτο καὶ βδέλυγμα τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων οἷος ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν.

νε'. Ὁ μὲν φαῦλος νοῦς, κινουμένου τοῦ σώματος διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐπὶ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας καὶ ἡδονάς, ἐξακολουθεῖ, καὶ συγκατατίθεται ταῖς τούτου φαντασίαις καὶ ὁρμαῖς. ὁ δὲ ἐνάρετος, ἐγκρατεύεται, καὶ κατέχει ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν ἐμπαθῶν φαντασιῶν, καὶ ὁρμῶν, καὶ μᾶλλον φιλοσοφεῖ βελτίους ποιῆσαι τὰς τοιαύτας αὐτοῦ κινήσεις.

νζ'. Τῶν ἀρετῶν, αἱ μὲν εἰσι σωματικαί, αἱ δὲ ψυχικαί· καὶ σωματικαὶ μὲν εἰσιν, οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία, διακονία, ἐργόχειρον πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαι, ἢ πρὸς μετάδοσιν, καὶ τὰ ἐξῆς· ψυχικαὶ δὲ εἰσιν, οἷον ἀγάπη, μακροθυμία, πραότης, ἐγκρατεία, προσευχή, καὶ τὰ ἐξῆς. ἐὰν οὖν ἐκ τινος ἀνάγκης, ἢ περιστάσεως σωματικῆς, οἷον ἀρρωστίας, ἢ τινος τῶν τοιούτων, συμβῇ ἡμῖν μὴ ἐκτελέσαι δυνήθηναι τὰς προειρημένους σωματικὰς ἀρετάς, συγγνώμην ἔχομεν παρὰ Κυρίου τοῦ καὶ τὰς αἰτίας εἰδότος· τὰς δὲ ψυχικὰς μὴ ἐκτελοῦντες, οὐδὲ μίαν ἔχομεν ἀπολογίαν, οὐ γὰρ εἰσιν ὑπὸ ἀνάγκην.

νη'. Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη, πάσης ἡδονῆς πα-

ρερχομένης, καὶ παντὸς πόνου, καὶ λύπης πείθει καταφρονεῖν τὸν μέτσχον αὐτῆς. καὶ πειθέτωσάν σε οἱ ἅγιοι πάντες, τοσαῦτα πεπονηότες διὰ Χριστόν.

Πρόσεχε σεαυτῷ ἀπὸ τῆς μητρὸς τῶν κακῶν φιλαυτίας, ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦ σώματος ἄλογος φιλία. ἐκ ταύτης γὰρ εὐλογοφανῶς τίχτονται οἱ πρῶτοι καὶ ἐμπαθεῖς καὶ γενικώτατοι τρεῖς ἐμμανεῖς λογισμοί, ὁ τῆς γαστριμαργίας λέγω, καὶ φιλαργυρίας, καὶ κενοδοξίας, τὰς ἀφορμὰς ἐκ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ σώματος δῆθεν λαμβάνοντες χρείας· ἐξ αὐτῶν δὲ γεννᾶται ἅπας ὁ τῶν κακῶν κατάλογος. δεῖ οὖν, ὥς εἴρηται, προσέχειν ἀναγκαίως, καὶ ταύτην πολεμεῖν μετὰ πολλῆς νήψεως. ταύτης γὰρ ἀναιρουμένης, συναναιροῦνται πάντες οἱ ἐξ αὐτῆς.

Τὸ τῆς φιλαυτίας πάθος, τῷ μὲν Μοναχῷ ἐλεεῖν ὑποτίθεται τὸ σῶμα, καὶ συνελθεῖν παρὰ τὸ προσῆκον εἰς τὰ βρώματα, οἰκονομίας δῆθεν χάριν, καὶ κυβερνήσεως, ἵνα καταμικρὸν παρασυρόμενος εἰς τὸν βόθρον τῆς φιληδονίας ἐμπέσῃ, τῷ δὲ κοσμητικῷ ἐντεῦθεν ἤδη πρόνοιαν αὐτῷ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν ὑποβάλλει.

Τὴν τῆς προσευχῆς ἀκροτάτην κατάστασιν, ταύτην εἶναι λέγουσιν, τὸ ἐξω σὰρκός καὶ κόσμου γενέσθαι τὸν νοῦν, καὶ ἄλλον πάντη, καὶ ἀνείδεον ἐν τῷ προσεύχεσθαι. ὁ οὖν ταύτην ἀλώβητον διατηρῶν τὴν κατάστασιν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

Ὡς περ τὸ σῶμα ἀποθνήσκον πάντως χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τὴν ἀκροτάτην ἐκείνην τῆς προσευχῆς κατάστασιν μελετῶσα, καὶ ἀποθνήσκουσα, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων. ἐὰν γὰρ μὴ τὸν τοιοῦτον ἀποθάνῃ θάνατον μετὰ Θεοῦ εὐρεθῇ, καὶ ζῆσαι οὐ δύναται.

Μηδεὶς σε ἀπατήσῃ, Μοναχέ, ὅτι ἐνι σε σωθῇ ἡδονή, καὶ κενοδοξία δουλεύοντα.

Ὡς περ τὸ σῶμα διὰ τῶν πραγμάτων ἀμαρτάνει, καὶ ἔχει πρὸς παιδαγωγίαν τὰς σωματικὰς ἀρετάς ἵνα σωφρονῇ· οὕτω καὶ ὁ νοῦς διὰ τῶν ἐμπαθῶν νόημάτων ἀμαρτάνει, καὶ ἔχει ὡσαύτως πρὸς παιδαγωγίαν τὰς ψυχικὰς ἀρετάς, ἵνα καθαρῶς καὶ ἀπαθῶς ὁρῶν τὰ πράγματα, σωφρονῇ.

Ὡς περ τὰς ἡμέρας διαδέχονται αἱ νύκτες, καὶ τὰ θέρη οἱ χειμῶνες, οὕτω κενοδοξίαν καὶ ἡδονὴν, λύπαι καὶ ὀδύνη, εἴτε

ξς'. ἐν τῷ παρόντι, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Οὐκ ἔστιν ἀμαρτήσαντα ἐκφυγεῖν τὴν μέλλουσαν κρίσιν, ἄνευ ἑκουσίων ἐνταῦθα πόνων, ἢ ἀκουσίων ἐπιφορῶν.

ξζ'. Διὰ πέντε αἰτίας φησὶ παραχωρεῖσθαι ἡμᾶς ὑπὸ Θεοῦ πολεμείσθαι ὑπὸ δαιμόνων. καὶ πρώτην μὲν εἶναι φασίν, ἵνα πολεμούμενοι, καὶ ἀντιπολεμοῦντες, εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς κακίας ἔλθωμεν. δευτέρον δέ, ἵνα πολέμῳ καὶ πόνῳ τὴν ἀρετὴν κτώμενοι, βεβαίαν αὐτὴν καὶ ἀμετάπτωτον ἔχωμεν. τρίτην δέ, ἵνα προκόπτοντες εἰς τὴν ἀρετὴν, μὴ ὑψηλοφρονῶμεν, ἀλλὰ μάθωμεν ταπεινοφρονεῖν. τετάρτην δέ, ἵνα πειρασθέντες τῆς κακίας, τέλειον μῖσος αὐτὴν μισήσωμεν. πέμπτην δὲ ἐπὶ πάσαις, ἵνα ἀπαθεῖς γενόμενοι, μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκείας ἀσθενείας, μήτε τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως.

ξη'. Ὡς περ τοῦ πεινῶντος ὁ νοῦς ἄρτον φαντάζεται, καὶ τοῦ διψῶντος ὕδωρ, οὕτω καὶ τοῦ γαστριμάργου ποικιλίας ἐδεσμάτων, καὶ τοῦ φιληδόνου, μορφᾶς γυναικῶν· καὶ ὁ τοῦ κενοδόξου, τὰς ἐξ ἀνθρώπων τιμὰς, καὶ τοῦ φιλαργύρου, τὰ κέρδη· καὶ τοῦ μνησιχάκου, τὴν ἄμυναν τοῦ λυπήσαντος· καὶ τοῦ φθονεροῦ, τὴν κάκωσιν τοῦ φθονουμένου· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁμοίως. ἐκ γὰρ τῶν παθῶν ὀχλούμενος ὁ νοῦς, λαμβάνει τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, καὶ ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.

ξθ'. Ὅταν ἡ ἐπιθυμία αὖξῃ τὰς ποιητικὰς τῶν ἡδονῶν ὕλας, ἐν τοῖς ὕπνοις ὁ νοῦς φαντάζεται. ὅταν δὲ ὁ θυμὸς, τὰ φέβων ποιητικὰ βλέπει πράγματα· αὖξουσιν μέντοι τὰ πάθη, οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, συνεργὸν τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν λαμβάνοντες, καὶ ταῦτα ἐρεθίζοντες· ἐλαττοῦσι δὲ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ἡμᾶς κινούντες ἐργασίαν.

ο. Τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς πυκνότερον ἐρεθιζόμενον, ἕξιν φιληδονίας δυσκίνητον τῇ ψυχῇ ἐντίθησιν. ὁ δὲ θυμὸς συνεχῶς ταρασσόμενος, δειλὸν καὶ ἀνάνδρον αὐτὸν ἀπεργάζεται· ἰῶνται δέ, τὸ μὲν, ἄσκησις ἐπιτεταμένη, νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ προσευχῆς· τὸν δὲ, χρηστότης, καὶ φιλανθρωπία, καὶ ἀγάπη, καὶ ἔλεος.

οα'. Ἡ διὰ τῶν πραγμάτων οἱ δαίμονες πολεμοῦσιν, ἢ διὰ τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμπαθῶν νοημάτων. καὶ διὰ μὲν τῶν πραγμάτων, τοὺς ἐν τοῖς πράγμασιν ὄντας, διὰ

δὲ τῶν νοημάτων, τοὺς τῶν πραγμάτων κεχωρισμένους.

Ὅσον ἔστιν εὐκοπώτερον τὸ κατὰ διανοίαν ἀμαρτάνειν τοῦ κατ' ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος ὁ διὰ τῶν νοημάτων πόλεμος, τοῦ διὰ τῶν πραγμάτων.

Τὰ μὲν πράγματα ἔξωθεν εἰσι τοῦ νοῦ, τὰ δὲ τούτων νοήματα, ἔσωθεν συνίστανται. ἐν αὐτῷ οὖν ἔστι, τὸ εὖ τούτοις χρῆσθαι, ἢ κακῶς. τῇ γὰρ ἐσφαλμένη τῶν νοημάτων χρήσει, ἢ παράχρησις τῶν πραγμάτων ἀκολουθεῖ.

Διὰ τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, διὰ τῆς αἰσθήσεως, διὰ τῆς κράσεως, διὰ τῆς μνήμης· καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως, ὅταν προσβάλλοντα αὐτῇ τὰ πράγματα, πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κεκτῆμεθα, κινῇ αὐτὸν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς. διὰ δὲ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης, ἢ ἐνεργείας δαιμόνων, ἢ νοσήματος τινος, ἀλλοιουμένη ἡ τοῦ σώματος κράσις, κινῇ αὐτὸν πάλιν πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἢ κατὰ τῆς πορνείας· διὰ δὲ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων πρὸς ἅπερ πεπόνθαμεν, τὰ νοήματα ἢ μνήμη ἀναφέρῃ, καὶ κινῇ ὁμοίως πρὸς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

Τῶν εἰς χρῆσιν παρὰ Θεοῦ δοθέντων ἡμῖν πραγμάτων, τὰ μὲν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ ἐν τῷ σώματι, τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα εὐρίσκεται· οἷον, ἐν μὲν τῇ ψυχῇ, αἱ δυνάμεις αὐτῆς· ἐν δὲ τῷ σώματι, τὰ αἰσθητήρια, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη· περὶ δὲ τὸ σῶμα, βρώματα, κτήματα, χρήματα, καὶ τὰ ἐξῆς. τὸ οὖν εὖ τούτοις χρῆσθαι, ἢ κακῶς, ἢ τοῖς περὶ ταῦτα συμβεβηκόσιν, ἢ ἐναρέτους, ἢ φαύλους ἡμᾶς ἀποφαίνει.

Τῶν ἐν τοῖς πράγμασι συμβεβηκότων, τὰ μὲν εἰσι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι, τὰ δὲ περὶ τὸ σῶμα πραγμάτων. καὶ τῶν μὲν ἐν τῇ ψυχῇ οἷον γνῶσις καὶ ἄγνοια, λήθη καὶ μνήμη, ἀγάπη καὶ μῖσος, λύπη καὶ χαρά, καὶ τὰ ἐξῆς. τῶν δὲ ἐν τῷ σώματι, οἷον ἡδονὴ καὶ πόνος, αἰσθησις καὶ πῆρσις, ὑγεία καὶ νόσος, ζωὴ, καὶ θάνατος, καὶ τὰ τοιαῦτα. τῶν δὲ περὶ τὸ σῶμα, οἷον τεχνία καὶ ἀτεχνία, πλοῦτος καὶ πενία, δόξα καὶ ἀδοξία, καὶ τὰ ἐξῆς. τούτων δὲ τὰ μὲν καλὰ, τὰ δὲ κακὰ τοῖς ἀνθρώποις νομίζεται· οὐδὲν αὐτῶν κακὸν ὃν τῷ ἰδίῳ λόγῳ, παρὰ δὲ τὴν

οβ'.

ογ'.

οδ'.

οε'.

ος'.

χρήσιν, εἴτε κακὰ κυρίως, εἴτε ἀγαθὰ εὐρίσκεται.

οζ'. Καλὴ ἡ γνῶσις τῇ φύσει, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ὑγεία, ἀλλὰ τάναντία τοὺς πολλοὺς ἤπερ ταῦτα ὤνησεν. τοῖς γὰρ φαύλοις, οὐκ εἰς καλὸν ἡ γνῶσις συμβαίνει, εἰ καὶ τῇ φύσει (ὡς εἰρηται) ἐστὶ καλὴ. ὁμοίως δὲ οὐδὲ ἡ ὑγεία, οὐδὲ ὁ πλοῦτος, οὐδὲ ἡ χαρὰ, οὐ γὰρ συμφερόντως τούτοις κέχρηται. ἄρα οὖν τάναντία τούτοις συμφέρει; οὐκοῦν οὐδὲ ἐκεῖνα κακὰ τῷ ἰδίῳ λόγῳ τυγχάνει, εἰ καὶ δοκεῖ κακὰ εἶναι.

οη'. Μὴ παραχρῶ τοῖς νοήμασιν, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῖς πράγμασι παραχρήσῃ· ἐὰν γὰρ μή τις πρῶτον κατὰ διάνοιαν * ἀμαρτάνῃ, οὐκ ἂν ἀμάρτη ποτὲ κατ' ἐνέργειαν.

οθ'. Εἰκὼν τοῦ χοῦκου, αἱ γενικαὶ κακίαι ὑπάρχουσιν, οἷον ἀφροσύνη, δειλία, ἀκολασία, ἀδικία. εἰκὼν δὲ τοῦ ἐπουρανίου, αἱ γενικαὶ ἀρεταί, οἷον φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη. ἀλλὰ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦκου, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

π'. Εἰ θέλεις εὐρεῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν, ἐν τῇ ὁδῷ αὐτὴν ζῆτει, κἀκεῖ αὐτὴν εὐρίσκεις, τῇ εἰπούσῃ, ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός, καὶ ἡ θύρα, καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή. πλὴν σφόδρα ἐμπόνως ζῆτει, διότι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτὴν, καὶ μήπως τῶν ὀλίγων ἀπολειφθεὶς μετὰ τῶν πολλῶν εὐρεθῇ.

πα'. Διὰ τὰ πέντε ταῦτα ἡ ψυχὴ ἀπὸ ἀμαρτιῶν ἀνακόπτεται, ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κρίσεως, ἢ διὰ τὴν μέλλουσαν μισθαποδοσίαν, ἢ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἢ τελευταῖον διὰ τὴν συνειδήσαν τύπτουσιν.

πβ'. Τινὲς φασιν, ὅτι οὐκ ἂν ᾖ τὸ κακὸν ἐν τοῖς οὖσιν, εἰμὶ τι δ' ἂν ἑτέρα τις ᾖ δύναμις ἢ ἀνθέλκουσα ἡμᾶς ἐπ' αὐτό. αὕτη δὲ ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἡ τῶν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ ἐνεργειῶν ἀμέλεια. διόπερ οἱ τούτων τὴν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι, τὰ μὲν καλὰ, αἶ ποιοῦσι, τὰ δὲ κακὰ, οὐδέποτε. εἰ οὖν θέλεις καὶ σὺ, ἄψωσαι τὴν ἀμέλειαν, καὶ συναπελαύνεις τὴν κακίαν, ἥτις ἐστὶν ἡ ἐσφαλμένη χρήσις τῶν νοημάτων, ἢ ἐπακολουθεῖ ἢ παράχρησις τῶν πραγμάτων.

πγ'. Κατὰ φύσιν ἐστὶ τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ μέρους, τό τε ὑποταγῆναι τῷ θεῷ λόγῳ, καὶ τὸ ἄρχειν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλόγου μέρους. αὕτη

οὖν ἡ τάξις ἐν πᾶσι φυλαχθήτω, καὶ οὔτε τὸ κακὸν ἔσται ἐν τοῖς οὖσιν, οὔτε τὸ ἐπ' αὐτὸ ἀνθέλχον εὐρεθήσεται.

Οἱ μὲν τῶν λογισμῶν, ἄπλοοι εἰσὶν. οἱ δὲ, σύνθετοι. καὶ ἄπλοοι μὲν εἰσιν, οἱ ἀπαθεῖς, σύνθετοι δὲ, οἱ ἐμπαθεῖς, ὡς ἐκ πάθους καὶ νοήματος συγκείμενοι. τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλὰ τῶν ἀπλῶν ἐστὶν ἰδεῖν ἐπόμενα τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἀρξῶνται κινεῖσθαι πρὸς τὸ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνειν· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ, ἀνέβῃ ἐπὶ τὴν μνήμην τινός, λογισμὸς περὶ χρυσοῦ ἐμπαθῆς, καὶ ὥρμητε τῇ διανοίᾳ ἐπὶ τὸ κλέπτειν, καὶ ἀπετέλεσε κατὰ νοῦν τὴν ἀμαρτίαν. συνέειποντο δὲ τῇ μνήμῃ τοῦ χρυσοῦ, καὶ ἡ μνήμη τοῦ βαλλαντίου, καὶ σκεδρίου κουβουκλείου, καὶ τῶν ἐξῆς. καὶ ἡ μὲν μνήμη τοῦ χρυσοῦ, ἦν σύνθετος, (εἶχε γὰρ τὸ πάθος) ἡ δὲ τοῦ βαλλαντίου καὶ τοῦ σκεδρίου, καὶ τῶν ἐξῆς, ἀπλῆ. οὐ γὰρ εἶχε πρὸς αὐτὰ πάθος ὁ νοῦς. καὶ ἐπὶ παντός δὲ λογισμοῦ, ὁμοίως ἔχει, ἐπὶ τε κενοδοξίας, καὶ ἐπὶ γυναικός, καὶ τῶν λοιπῶν. οὐ γὰρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ λογισμοί, καὶ ἐμπαθεῖς εἰσὶν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος. ἐκ τούτων οὖν δυνάμεθα γῶναι, ποῖα τὰ ἐμπαθῆ νοήματα, καὶ ποῖα τὰ ἄλλα.

Τινὲς μὲν φασιν ὅτι τῶν μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι οἱ δαίμονες κατὰ τοὺς ὕπνους, κινοῦσι τὸ πάθος τῆς παρνείας. εἴτα τὸ πάθος κινούμενον, ἀναφέρει τὴν μορφήν τῆς γυναικὸς διὰ τῆς μνήμης ἐπὶ τὸν νοῦν. τινὲς δὲ, ὅτι τῷ μὲν νῷ ἐν σχήματι γυναικός, παραφαίνονται, τῶν δὲ μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι, τὴν ὄρεξιν κινοῦσι, καὶ οὕτω γίνονται αἱ φαντασίαι. ἕτεροι δὲ πάλιν, ὅτι τὸ πάθος τὸ ἐπικρατοῦν ἐν τῷ πλησιάζοντι δαίμονι, κινεῖ τὸ πάθος· καὶ οὕτως ἀνάπτεται πρὸς λογισμοὺς ἢ ψυχὴν, ἀναφέρουσα τὰς μορφὰς διὰ τῆς μνήμης. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ἐμπαθῶν φαντασιῶν, ὁμοίως· οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ οὕτως συμβαίνειν φασί· πλὴν ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων τρόπων, ἰσχύουσι πάθος τὸ οἰονόηποτε κινῆσαι οἱ δαίμονες, παρούσης τῇ ψυχῇ ἀγάπης, καὶ ἐγκρατείας, οὔτε ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, οὔτε κατὰ τοὺς ὕπνους.

Τὰ μὲν, τῶν τοῦ γόμου ἐντολῶν, καὶ σωματικῶς καὶ πνευματικῶς ἀνάγκη φυλάττειν. τὰ δὲ, πνευματικῶς μόνον· οἷον τὸ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, καὶ τὰ ὅμοια, καὶ σωματικῶς, καὶ πνευματι-

πδ'.

πε'.

πς'.

κῶς χρή φυλάττειν· καὶ πνευματικῶς δὲ τρισσῶς. τὸ δὲ περιτέμνεσθαι, καὶ φυλάττειν τὸ σάββατον, καὶ σφάζει τὸν ἄμνον, καὶ ἐδεσθαι ἄζυμα ἐπὶ πικρῶν, καὶ τὰ ὅμοια, πνευματικῶς μόνον.

πζ'. Τρεῖς εἰσὶν ἠθικαὶ καταστάσεις γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς. καὶ πρώτη μὲν, τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν κατ' ἐνέργειαν. δευτέρα δὲ, τὸ μὴ ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμοὺς, τρίτη δὲ, τὸ τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν, καὶ τῶν λυπησάντων ἀπαθῶς θεωρεῖν κατὰ διάνοιαν.

πη'. Ἀκτῆμων ἐστίν, ὁ ἀποταξάμενος πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καὶ μηδὲν τὸ σύνολον ἐπὶ γῆς κεκτημένος, πλήν τοῦ σώματος· καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ δὲ σχέσιν διαρρήξας, τῷ Θεῷ καὶ τοῖς εὐσεβέσι τὴν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

πθ'. Τῶν κτωμένων, οἱ μὲν ἀπαθῶς κτῶνται· διὸ καὶ στεροῦμενοι αὐτῶν, οὐ λυποῦνται, ὥς οἱ τὴν ἀρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς μετὰ χαρᾶς προσδεξάμενοι. οἱ δὲ ἐμπαθῶς κτῶνται, διότι καὶ μέλλοντες στερεῖσθαι, περιλυποὶ γίνονται· ὥς ὁ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ πλούσιος, ἀπῆλθε λυπούμενος, εἰ δὲ καὶ στεροῦνται, μέχρι θανάτου λυποῦνται. τοῦ οὖν ἀπαθοῦς καὶ τοῦ ἐμπαθοῦς τὴν διάθεσιν, ἡ στέρησις ἐλέγχει.

υ'. Τοὺς μὲν ἄκρως προσευχομένους, πολέμουσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τὰ νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ψιλὰ μὴ ἀναλαμβάνωσι. τοὺς δὲ γνωστικούς, ἵνα ἐγχρονίζωσιν αὐτοῖς οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. τοὺς δὲ περὶ τὴν πρᾶξιν ἀγωνιζομένους, ἵνα πείσωσιν αὐτοὺς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν. παντὶ δὲ τρόπῳ πρὸς πάντας ἀγωνίζονται, ἵνα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ δειλαῖοι τοὺς ἀνθρώπους χωρίσωσιν.

υα'. Οἱ κατὰ τὸν βίον τοῦτον ὑπὸ τῆς θείας προνοίας εἰς εὐσέβειαν ἐγγυμαζόμενοι, διὰ τῶν τριῶν τούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται· οἷον, ἡ διὰ τῆς τῶν ἡδέων δόσεως, ὡς ἐπὶ υἱείας, καὶ κάλλους, καὶ εὐτεχνίας, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης, καὶ τῶν ὁμοίων· ἡ διὰ τῆς τῶν λυπηρῶν ἐπιφορᾶς, οἷον στερήσεως τέκνων, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης· ἡ διὰ τῶν δούνας ἐμποιοούντων τῷ σώματι, οἷον νοσημάτων, καὶ βασάνων, καὶ τῶν ἐξῆς. καὶ πρὸς μὲν τοὺς πρώτους λέγει ὁ Κύριος, εἰ τις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής. πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους καὶ τρίτους, ἐν

τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν

Τὰ τέσσαρα ταῦτά φασιν ἀλλοιοῦν τὴν κράσιν τοῦ σώματος, καὶ διδόναι τῷ νῷ λογισμοὺς, εἴτε ἐμπαθεῖς δι' αὐτῆς, εἴτε ἀπαθεῖς· οἷον, τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς δαίμονας τοὺς ἀέρας, τὴν δίαιταν. καὶ τοὺς μὲν Ἀγγέλους λόγῳ φασιν ἀλλοιοῦν, τοὺς δὲ δαίμονας δι' ἐπαφῆς, τοὺς δὲ ἀέρας ταῖς μεταβολαῖς, τὴν δὲ δίαιταν ταῖς τῶν βρωμάτων ποιότησι, καὶ πλεονασμῷ καὶ ἐλαττώσει· πάρεξ τῶν διὰ μνήμης, καὶ ἀκοῆς, καὶ ὁράσεως συμβαινουσῶν αὐτῇ ἀλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν, χαροποιῶν. καὶ ἐκ τούτων μὲν πάσχουσα ἡ ψυχὴ, ἄλλοιοι τὴν κράσιν τοῦ σώματος ἐκ δὲ τῶν προειρημένων ἡ κράσις ἀλλοιουμένη, παρέχει τῷ νῷ λογισμοὺς..

Θάνατος μὲν ἐστὶ κυρίως ὁ τοῦ Θεοῦ χωρισμός, κέντρον δὲ θανάτου ἡ ἁμαρτία. ὁ δεξάμενος ὁ Ἀδὰμ ὁμοῦ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, καὶ τοῦ παραδείσου, καὶ τοῦ Θεοῦ ἐξόριστος γίνεται, ὃ ἐπηκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος. ζωὴ δὲ κυρίως ἐστὶν ὁ εἰπὼν, ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή. οὗτος ἐν τῷ θανάτῳ γινόμενος, τὸν νεκρωθέντα πάλιν εἰς τὴν ζωὴν ἐπανήγαγεν.

Ὁ λόγους συγγραφόμενος, ἡ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἡ πρὸς ὠφέλειαν, ἡ καὶ ἄμφω· ἡ πρὸς βλάβην τινῶν, ἡ πρὸς ἐπίδειξιν, ἡ ἐξ ἀνάγκης.

Τόπος ἐστὶ χλόης, ἡ πρακτικὴ ἀρετή· ὕδωρ δὲ ἀναπαύσεως, ἡ γνώσις τῶν γεγονότων.

Σκιά θανάτου ἐστίν, ἡ ἀνθρωπίνη ζωή. εἰ τις οὖν ἐστὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ ἐστίν, οὗτος δύναται εἰπεῖν ἐν ἀργῶς τό, ἐὰν καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιάς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ.

Νοῦς μὲν καθαρὸς, ὁρθὰ βλέπει τὰ πράγματα. λόγος δὲ γεγυμνασμένος, ὑπ' ὅσιν ἄγει τὰ ὁραθέντα. ἀκοή δὲ λαμπρά, ὑποδέχεται αὐτά. ὁ δὲ τῶν τριῶν ἐστερημένος, τὸν εἰρηκότα κακίζει.

Μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐστίν, ὁ τὴν Ἀγίαν γινώσκων Τριάδα, καὶ τὴν δημιουργίαν αὐτῆς καὶ τὴν πρόνοιαν, καὶ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἀπαθὲς κεκτημένος.

Τὴν ράβδον σημαίνειν φασί, τὴν κρίσιν τὴν τοῦ Θεοῦ, τὴν δὲ βακτηρίαν, τὴν πρόνοιαν. τοῦ οὖν τῆς τούτων γνώσεως μετε-

υβ'.

υγ'.

υδ'.

υε'.

υς'.

υζ'.

υη'.

υθ'.

ρ'. ληφότος, ἐστὶ τὸ λέγειν, ἡ ῥάβδος σου, καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐταὶ με παρεκάλεσαν. τῶν ὀντων καταλάμπηται θεωρία, τότε δύνανται καὶ ἐν θεῷ γενέσθαι, καὶ ὡς δεῖ προσεύχεσθαι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

- α'. **Η** Μὲν εὐλογος τῶν νοημάτων καὶ τῶν πραγμάτων χρήσις, σωφροσύνης, καὶ γνώσεως ἐστὶ ποιητικὴ. ἡ δὲ ἄλογος, ἀκολασίας, καὶ μίσους, καὶ ἀγνοίας.
- β'. Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, καὶ τὰ ἐξῆς. ἡ τράπεζα ἐνταῦθα σημαίνει τὴν πρακτικὴν ἀρετὴν. αὕτη γὰρ ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων ἡμᾶς παρὰ Χριστοῦ ἡτοίμασθη. τὸ δὲ ἔλαιον τὸ λιπαίνει τὸν νοῦν, τὴν θεωρίαν τῶν γεγονότων. τὸ δὲ ποτήριον τοῦ Θεοῦ, τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ. τὸ δὲ ἔλεος αὐτοῦ, τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ Θεόν οὗτος γὰρ διὰ τῆς ἐνανθρωπίσεως αὐτοῦ καταδιώκει πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως οὗ πάντας καταλάβῃ τοὺς σωθητομένους, ὥσπερ τὸν Παῦλον. ὁ δὲ οἶκος, τὴν βασιλείαν, ἐν ἣ ἀποκαθίστανται πάντες οἱ Ἅγιοι· ἡ δὲ μακρότης τῶν ἡμερῶν, τὴν αἰώνιον ζωὴν.
- γ'. Κατὰ παράχρησιν αἱ κακίαι τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἡμῖν ἐπισυμβαίνουν· οἷον, τῆς τε ἐπιθυμητικῆς, καὶ τῆς λογιστικῆς. καὶ τῆς μὲν λογιστικῆς δυνάμεως παράχρησις ἐστίν, ἀγνωσία καὶ ἀφροσύνη. τῆς δὲ θυμοειδοῦς καὶ ἐπιθυμητικῆς, μῖσος, καὶ ἀκολασία. χρήσις δὲ τούτων, γνῶσις καὶ φρόνησις, ἀγάπη τε καὶ σωφροσύνη. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν τῶν ὑπὸ Θεοῦ κτισθέντων καὶ γεγονότων, ἐστὶ κακόν.
- δ'. Οὐ τὰ βρώματα κακά, ἀλλ' ἡ γαστριμαργία. οὐδὲ ἡ παιδοποιία, ἀλλ' ἡ πορνεία, οὐδὲ τὰ χρήματα, ἀλλ' ἡ φιλαργυρία, οὐδὲ ἡ δόξα, ἀλλ' ἡ κενοδοξία. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν ἐν τοῖς οὐσι κακόν, εἰμὴ ἡ παράχρησις ἧτις συμβαίνει ἐκ τῆς τοῦ νοῦ ἀμελείας περὶ τὴν φυσικὴν γεωργίαν.
- ε'. Τὸ ἐν δαίμοσι κακόν, ταῦτα εἶναι φησὶν ὁ Μακάριος Διονύσιος, θυμὸν ἄλογον, ἄνουν ἐπιθυμίαν, φαντασίαν προπετή. ἄλογία δὲ καὶ ἄνοια, καὶ προπέτεια ἐπὶ τῶν λογικῶν, στερήσεις εἰς λόγου καὶ νοῦ, καὶ περισκέψεως. αἱ δὲ στερήσεις, τῶν ἐξεῶν εἰς δευτέραι. ἄρα οὖν ἦν ὅτε ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς λόγος, καὶ νοῦς, καὶ περισκεψίς εὐλαβής. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ οἱ δαίμονες φύσει κακοί, ἀλλ' ἐκ παραχρήσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων κακοὶ γεγόνασι.
- ς'. Τὰ μὲν τῶν παθῶν, ἀκολασίας· τὰ δέ, μίσους· τὰ δέ, καὶ ἀκολασίας καὶ μίσους εἰς ποιητικά.
- ζ'. Πολυλογία καὶ ἡδυπαγία, ἀκολασίας εἰσὶν αἰτία. φιλαργυρία δὲ καὶ κενοδοξία, μίσους πρὸς τὸν πλησίον. ἡ δὲ τούτων μήτηρ φιλαυτία, τῶν ἀμφοτέρων ἐστὶν αἰτία.
- η'. Φιλαυτία ἐστίν, ἡ πρὸς τὸ σῶμα ἐμπαθής, καὶ ἄλογος φιλία, ἣ ἀντίκειται, ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια. ὁ ἔχων τὴν φιλαυτίαν, δῆλον ὅτι ἔχει πάντα τὰ πάθη.
- θ'. Οὐδεὶς (φησὶν ὁ Ἀπόστολος) τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ὑπωπιάζει δηλονότι καὶ δουλαγωγεῖ, μηδὲν πλέον παρέχων, πλὴν διατροφῆς καὶ σκεπασμάτων, καὶ τούτων μόνων, τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. οὕτως οὖν ἀπαθῶς τις ἀγαπᾷ αὐτήν, καὶ ὡς ὑπηρετὴν τῶν θείων ἐκτρέφει, καὶ θάλπει αὐτήν, τοῖς τὴν ἐνδειαν αὐτῆς ἀποπληροῦσι μόνοις.
- ι'. Ὅντις ἀγαπᾷ, τοῦτον πάντως καὶ σπεύδει θεραπεύειν. εἰ οὖν τὸν Θεόν τις ἀγαπᾷ, πάντως καὶ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ σπεύδει ποιεῖν. εἰ δὲ τὴν σάρκα, τὰ ταύτην τέρποντα.
- ια'. Τῷ μὲν Θεῷ ἀρέσκει, ἀγάπη καὶ σωφροσύνη, καὶ θεωρία, καὶ προσευχή. τῇ δὲ σαρκί, γαστριμαργία, καὶ ἀκολασία, καὶ τὰ τούτων αὐξητικά. διὰ τοῦτο οἱ σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. οἱ δὲ Χρι-

- στοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς πα-
θήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.
- ιβ'. Ὁ νοῦς ἐὰν μὲν νεύσῃ πρὸς Θεόν, ἔχει
δοῦλον τὸ σῶμα, καὶ πλεόν οὐδὲν αὐτῷ
παρέχει τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. ἐὰν
δὲ νεύσῃ πρὸς τὴν σάρκα, δουλοῦται τοῖς
πάθεσι, πρόνοιαν αὐτῆς αἰεὶ εἰς ἐπιθυμίας
ποιούμενος.
- ιγ'. Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγενέσθαι,
ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν, καὶ εὐχερῶς αὐτοὺς
ἐκ τοῦ νοῦ ἀπὸ τούτων ἐξελαύνεις· οἷον,
ἐπὶ μὲν τῆς πορνείας, νήστευε, καὶ ἀγρύ-
πνει, κοπιάσον, ἰδίασον· ἐπὶ δὲ τῆς ὀργῆς
καὶ τῆς λύπης καταφρόνει δόξης, καὶ ἀτι-
μίας, καὶ τῶν ὕλικῶν πραγμάτων· ἐπὶ δὲ
τῆς μνησικαχίας, προσεύχου ὑπὲρ τοῦ λυ-
πήσαντος· καὶ ἀπαλλάττη.
- ιδ'. Μὴ τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀσθενεστέροις
ἐαυτὸν παραμέτρει· ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ τῆς
ἀγάπης μᾶλλον παράτεινον. τοῖς μὲν γὰρ
παραμετρῶν, εἰς βόθρον τῆς οἰήσεως ἐμπί-
πτεις· τῇ δὲ παρατείνων, εἰς τὸ ὕψος τῆς
ταπεινοφροσύνης προκόπτεις.
- ιε'. Εἰ ὅλως τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης
τὴν ἐντολὴν φυλάττεεις, οὐδενὸς τῆς πρὸς
αὐτὸν λύπης τὴν πικρίαν ἐνδείξῃ. ἡ δὲ ὁλον,
ὅτι ταύτης τὰ πρόσκαιρα προτιμῶν, καὶ
αὐτῶν ἀντιποιούμενος, τὸν ἀδελφὸν πο-
λεμεῖς.
- ισ'. Οὐ διὰ τὴν χρεῖαν τοσοῦτον τὸ χρυσίον
ζηλωτὸν τοῖς ἀνθρώποις γέγονεν, ὅσον διὰ
τὸ τοὺς πολλοὺς τὰς ἡδονὰς θεραπεύειν.
- ιζ'. Τρία εἰσὶ τὰ αἰτία τῆς τῶν χρημά-
των ἀγάπης· φιληδονία, κενοδοξία, καὶ
ἀπιστία· χαλεπωτέρα δὲ τῶν δύο, ἡ ἀπι-
στία καθέστηκεν.
- ιη'. Ὁ μὲν φιληδονος ἀγαπᾷ ἀργύριον, ἵνα
δι' αὐτοῦ τρυφήσῃ. ὁ δὲ κενοδόξος, ἵνα δι'
αὐτοῦ δοξασθῇ· ὁ δὲ ἄπιστος, ἵνα κρύψῃ
καὶ φυλάξῃ, λιμὸν φοβούμενος, ἢ γῆρας, ἢ
νόσον, ἢ ξενιτείαν. καὶ ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον
ἐλπίζει, ἢ ἐπὶ τῷ Θεῷ, τῷ πάσης κτίσεως
δημιουργῷ, καὶ προνοητῇ ἕως τῶν ἐσχάτων
καὶ μικροτάτων ζώων.
- ιθ'. Τέσσαρές εἰσιν οἱ περιποιούμενοι χρήμα-
τα. οἱ προειρημένοι τρεῖς, καὶ ὁ οἰκονομικός.
μόνος δὲ οὗτος δηλονότι ὀρθῶς περιποιεῖται,
ἵνα ἐκάστῳ τὴν χρεῖαν παρέχων μὴ διαλεί-
πῃ ποτέ.
- κ'. Πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἢ τὸ ἐπι-
θυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐρεθίζουσιν, ἢ τὸ θυ-
μικὸν ἐκταράσσουσιν, ἢ τὸ λογιστικόν. καὶ
- ἐκ τούτου συμβαίνει τὸν νοῦν ὀφθαλμιᾶσαι
πρὸς τὴν πνευματικὴν θεωρίαν, καὶ τὴν τῆς
προσευχῆς ἐκδημίαν. καὶ τούτου χάριν ὀφεί-
λει ὁ Μοναχός, καὶ μάλιστα ὁ ἡσυχάζων,
ἀκριβῶς τοῖς λογισμοῖς προσέχειν, καὶ τὰς
τούτου αἰτίας καὶ γινῶναι, καὶ ἐκκόπτειν.
γινώσκει δὲ οὕτως· οἷον, ἐρεθίζουσι τὸ ἐπι-
θυμητικὸν τῆς ψυχῆς αἱ ἐμπαθεῖς μνημαι
τῶν γυναικῶν· τούτων δὲ αἰτία, ἡ τῶν
βρωμάτων, καὶ πομάτων ἀκρασία., καὶ ἡ
αὐτῶν τῶν γυναικῶν πυκνὴ καὶ ἄλογος
συντυχία. περικόπτει δὲ ταύτας πείνα, καὶ
δίψα, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἀναχώρησις. τὸν
δὲ θυμὸν πάλιν ἐκταράσσουσιν αἱ ἐμπαθεῖς
μνημαι τῶν λυπησάντων· αἰτία δὲ τούτου,
φιληδονία, καὶ κενοδοξία, καὶ φιλοῦλία, διὰ
γὰρ ταῦτα ὁ ἐμπαθὴς λυπεῖται, ἢ ὡς στε-
ρηθεὶς, ἢ ὡς μὴ ἐπιτυχών· περικόπτει δὲ
ταύτας, ἡ τούτων αὐτῶν καταφρόνησις,
καὶ ἐξουδένωσις διὰ τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην.
- Γινώσκει ὁ Θεὸς ἐαυτὸν, γινώσκει καὶ τὰ κα'.
ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα. γινώσκουσι δὲ καὶ αἱ
ἅγαι δυνάμεις τὸν Θεόν, γινώσκουσι δὲ καὶ
τὰ ὑπὸ Θεοῦ γεγονότα ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ Θεὸς
γινώσκει ἐαυτὸν, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγο-
νότα, οὕτω καὶ αἱ ἅγαι δυνάμεις τὸν Θεόν,
καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα.
- Ὁ μὲν Θεὸς ἐαυτὸν γινώσκει, ἐκ τῆς μα- κβ'.
καρίας οὐσίας αὐτοῦ. τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ γε-
γονότα, ἐκ τῆς σοφίας αὐτοῦ, δι' ἧς, καὶ
ἐν ἧ τὰ πάντα ἐποίησεν. αἱ δὲ ἅγαι δυνά-
μεις, τὸν μὲν Θεὸν μετοχῇ γινώσκουσιν,
ὑπὲρ μετοχῆν ὄντα· τὰ δὲ ὑπ' αὐτοῦ γε-
γονότα, ἀναλήφει τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρημάτων.
- Ἐξω μὲν τοῦ νοῦ εἰσὶ τὰ γεγονότα· ἐν- κγ'.
δον δὲ, τὴν αὐτῶν θεωρίαν ἀναλαμβάνει.
οὐχ οὕτως δὲ ἐπὶ Θεοῦ τοῦ αἰδίου, καὶ
ἀπείρου, καὶ ἀορίστου, καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ
εἶναι, καὶ τὸ αἰεὶ εἶναι τοῖς οὐσι χαρη-
σαμένου.
- Θεοῦ μετέχει τοῦ Ἁγίου ἡ λογιστικὴ καὶ κδ'.
νοερὰ οὐσία, αὐτῷ τε τῷ εἶναι, καὶ τῇ πρὸς
τὸ εἶναι ἐπιτηδειότητι, ἀγαθότητός τε
φημὶ καὶ σοφίας, καὶ τῇ πρὸς τὸ αἰεὶ εἶναι
χάριτι· ταύτη οὖν τὸν Θεὸν γινώσκει· τὰ δὲ
ὑπ' αὐτοῦ γεγονότα, τῇ ἀναλήφει (ὡς προεί-
ρηται) τῆς ἐν τοῖς γεγονόσι θεωρουμένης
τεχνικῆς σοφίας, ἣτις ἐστὶ φιλή, καὶ ἀνυ-
πόστατος ἐν τῷ νῷ συνισταμένη.
- Τέσσαρα τῶν θείων ιδιωμάτων, συνεκτικὰ κε'.
καὶ φρουρητικά, καὶ διασωστικά τῶν ὄν-
των δι' ἅκραν ἀγαθότητα ἐκονοποίησεν ὁ

Θεός, παραγαγὼν εἰς τὸ εἶναι τὴν λογικὴν καὶ νοερὰν οὐσίαν τὸ ὄν, τὸ αἰεὶ ὄν, τὴν ἀγαθότητα, καὶ σοφίαν. τούτων τὰ μὲν δύο, τῇ οὐσίᾳ παρέσχε· τὰ δὲ δύο, τῇ γνωμικῇ ἐπιτηδειότητι, τὴν ἀγαθότητα, καὶ τὴν σοφίαν· ἵνα ἅπερ ἐστὶν αὐτὸν κατ' οὐσίαν, γένηται ἢ κτίσις κατὰ μετουσίαν· διὰ ταύτην καὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ λέγεται γεγενῆσθαι. καὶ κατ' εἰκόνα μὲν, ὡς ὄν ὄντος, καὶ ὡς αἰεὶ ὄν, αἰεὶ ὄντος, εἰ καὶ μὴ ἀνάρχως, ἀλλ' ἀτελευτήτως. καθ' ὁμοίωσιν δὲ, ὡς ἀγαθὸς ἀγαθοῦ. καὶ ὡς σοφός, σοφοῦ· τοῦ κατὰ φύσιν, ὁ κατὰ χάριν. κατ' εἰκόνα μὲν, πᾶσα φύσις λογικὴ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ καθ' ὁμοίωσιν δὲ, μόνοι οἱ ἀγαθοὶ καὶ σοφοί.

κς'. Πᾶσα ἡ λογικὴ καὶ νοερὰ οὐσία, διήρηται εἰς δύο· τούτέστιν εἰς τὴν Ἀγγελικὴν, καὶ ἀνθρωπίνην φύσιν. καὶ πᾶσα ἡ Ἀγγελικὴ φύσις, διήρηται πάλιν εἰς δύο καθολικὰς γνώμας τε, καὶ ἀγέλας· ἀγίας τε, καὶ ἐναγείς· τούτέστιν, εἰς ἀγίας δυνάμεις, καὶ ἀκαθάρτους δαίμονας. καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη διήρηται εἰς γνώμας μόνον καθολικὰς δύο, εὐσεβεῖς λέγω, καὶ ἀσεβεῖς.

κζ'. Ὁ μὲν Θεὸς ὡς αὐτοῦπαρξίς ὢν καὶ αὐταγαθότης, καὶ αὐτοσοφία, μᾶλλον δὲ ἀληθέστατον εἰπεῖν, καὶ ὑπὲρ ταῦτα πάντα, οὐδὲν ἔχει τὸ σύνολον ἐναντίον. τὰ δὲ κτίσματα, ὡς πάντα μὲν, μεθέξει καὶ χάριτι τὴν ὑπαρξίν. * τὰ δὲ λογικὰ καὶ νοερά, καὶ τὴν ἀγαθότητα, καὶ σοφίαν ἐπιτηδειότητα. ἔχει ἐναντίον, τῇ μὲν ὑπάρξει τὸ μὴ ὑπάρχειν. τῇ δὲ τῆς ἀγαθότητος καὶ σοφίας ἐπιτηδειότητι, κακίαν, καὶ ἀγνωσίαν. καὶ τὸ μὲν ὑπάρχειν αἰεὶ, ἢ μὴ ὑπάρχειν ταῦτα, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πεποιηκότος ἐστὶ· τὸ δὲ μετέχειν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ, καὶ τῆς σοφίας, ἢ μὴ μετέχειν, ἐν τῇ βουλήσει τῶν λογικῶν ὑπάρχει.

κη'. Οἱ μὲν Ἕλληνες ἐξ αἰδίου λέγοντες συν-
 * ἴσως (λείπει) τὸ, ἔχοντα
 πάρχειν τῷ Θεῷ τὴν τῶν ὄντων οὐσίαν, τὰς δὲ περὶ αὐτὴν ποιότητας μόνον ἐξ αὐτοῦ ἐσχηκέναι. * τῇ μὲν οὐσίᾳ, οὐδὲν λέγουσιν ἐναντίον· ἐν δὲ ταῖς ποιότησι μόναις τὴν ἐναντίωσιν εἶναι. ἡμεῖς δὲ μόνην λέγομεν τὴν θείαν οὐσίαν, μὴ ἔχειν τι ἐναντίον, ὡς αἰδιόν τε οὖσαν καὶ ἀπειρον, καὶ αἰδιότητος ταῖς ἄλλαις χαριστικῇ. τῇ δὲ τῶν ὄντων οὐσίᾳ, εἶναι μὲν τὸ μὴ ὄν ἐναντίον. καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίως ὄντος, ὑπάρχειν τὸ αἰεὶ εἶναι αὐτὴν ἢ μὴ εἶναι. ἀμε-

ταμέλητα δὲ εἶναι τὰ χαρίσματα αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ ἐστὶν αἰεὶ, καὶ ἐσται, τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει διακρατούμενα, εἰ καὶ ἔχει τὸ ὄν ἐναντίον ὡς εἴρηται, ὡς ἐκ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθεῖσα,, καὶ ἐν τῇ βουλῇ αὐτοῦ ἔχουσα τὸ εἶναι αὐτὴν, ἢ μὴ εἶναι.

Ωπερ τὸ κακὸν στέρησις ἐστὶν ἀγαθοῦ, καὶ ἡ ἀγνωσία στέρησις ἐστὶν γνώσεως· οὕτω καὶ τὸ μὴ ὄν, στέρησις ἐστὶ τοῦ ὄντος, οὐ τοῦ κυρίως δὲ ὄντος, οὐκ ἔχει γὰρ ἐναντίον, ἀλλὰ τοῦ κατὰ μέθεξιν ὄντος. καὶ αἱ μὲν τῶν προτέρων στέρησεις, τῇ γνώμῃ τῶν γεγονότων ἐπονται· ἡ δὲ τοῦ δευτέρου, ἐν τῇ βουλήσει τοῦ πεποιηκότος ὑπάρχει, τοῦ αἰεὶ δι' ἀγαθότητα βούλομένου εἶναι τὰ ὄντα, καὶ αἰεὶ ὑπ' αὐτοῦ εὐεργε-
 τεῖσθαι.

Πάντα τὰ γεγονότα, τὰ μὲν εἰσι λογικὰ καὶ νοερά, καὶ τῶν ἐναντίων δεκτικά, ὅλον ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ γνώσεως καὶ ἀγνωσίας· τὰ δὲ, σώματα διάφορα, ἐκ τῶν ἐναντίων συνεστῶτα, τούτέστι, γῆς, ἀέρος, πυρός, ὕδατος. καὶ τὰ μὲν εἰσὶν ἀσώματα πάντα καὶ αἶλα, εἰ καὶ τινα τούτων συνέ-
 ζευκται σώμασι· τὰ δὲ ἐξ ὕλης καὶ εἶδους μόνον ἔχει τὴν σύστασιν.

Πάντα τὰ σώματα, κατὰ φύσιν ἐστὶν ἀκίνητα· κινεῖται δὲ ὑπὸ τῆς ψυχῆς, τὰ μὲν λογικῆς, τὰ δὲ ἀλόγου, τὰ δὲ ἀναισθητοῦ.

Τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, ἡ μὲν ἐστὶ θρεπτική, ἡ δὲ φανταστική καὶ ὀρμητική, ἡ δὲ λογιστική καὶ νοητική. καὶ τῆς μὲν πρώτης μόνης μετέχουσι τὰ φυτά· τῆς δὲ δευτέρας πρὸς ταύτη τὰ ἄλογα ζῶα· τῆς δὲ τρίτης πρὸς ταῖς δυσὶν, οἱ ἄνθρωποι· καὶ αἱ μὲν δύο δυνάμεις, φθαρταί, ἡ δὲ τρίτη, ἀφθαρτος καὶ ἀθάνατος ἀποδείκνυται.

Ἀλλήλαις μεταδιδούσαι φωτισμοῦ αἱ ἀγίαι δυνάμεις, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἡ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς μεταδιδόασιν, ἡ τῆς ἐν αὐταῖς γνώσεως. καὶ ἀρετῆς μὲν ὅλον τῆς θεομιμήτου ἀγαθότητος· καθ' ἣν καὶ ἐαυτάς, καὶ ἀλλήλας, καὶ τὰς ὑποβεβηκυίας εὐεργετοῦσι, θεοειδεῖς ἐργαζόμεναι· γνώσεως δέ, ἡ περὶ Θεοῦ τι ὑψηλότερον· σὺ γάρ ρησιν ὕψιστος εἰς τὸν αἰῶνα Κύριε. ἡ περὶ ἀσωμάτων βαθύτερον, ἢ περὶ σωμάτων ἀκριδέστερον, ἢ περὶ προνοίας τρανότερον, ἢ περὶ κρίσεως σαφέστερον.

Νοός ἐστὶν ἀκαθαρσία, πρῶτον μὲν, τὸ γνῶσιν ἔχειν ψευδῇ. δεύτερον δέ, τὸ ἀγνοεῖν

κθ'.

λ'.

λα'.

λδ'.

λη'.

λδ'.

	τι τῶν καθόλου, ὡς πρὸς ἀνθρώπινον νοῦν λέγω. Ἀγγέλου γάρ ἐστι τὸ μὴδὲν τῶν ἐπὶ μέρους ἀγνοεῖν. τρίτον δέ, τὸ ἐμπαθεῖς ἔχειν λογισμούς. τέταρτον δέ, τὸ συγκατατίθεσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ.	Αἱ μὲν ἀρεταί, τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσιν· αἱ δὲ πνευματικαὶ θεωραὶ, τῶν φιλῶν νοημάτων· ἡ δὲ καθαρὰ προσευχή, αὐτῷ αὐτὸν παρίστησι τῷ Θεῷ.	μδ'.
λε'.	Ψυχῆς ἐστὶν ἀκαθαρσία, τὸ μὴ ἐνεργεῖν κατὰ φύσιν. ἐκ τούτου γὰρ τίκτονται τῷ νῷ οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. τότε γὰρ κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ, ὅταν αἱ παθητικαὶ αὐτῆς δυνάμεις, ὁ θυμὸς λέγω καὶ ἡ ἐπιθυμία ἐν τῇ τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς νοημάτων προσβολῇ, ἀπαθεῖς διαμείνωσι.	Αἱ μὲν ἀρεταί, διὰ τὴν γνῶσιν τῶν γεγονότων· ἡ δὲ γνῶσις, διὰ τὸν γινώσκοντα· ὁ δὲ γινώσκων, διὰ τὸν ἀγνώστως γινωσκόμενον, καὶ ὑπὲρ γνῶσιν γινώσκοντα.	με'.
λς'.	Σώματός ἐστιν ἀκαθαρσία, ἡ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία.	Οὐχ ὡς προσδεόμενός τινος ὁ ὑπερπλήρης Θεός, παρήγαγεν εἰς τὸ εἶναι τὰ γεγονότα· ἀλλ' ἵνα αὐτὰ μὲν αὐτοῦ ἀναλόγως μετέχοντα ἀπολάβῃ, αὐτὸς δὲ εὐφρανθῇ ἐπὶ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, ὁρῶν αὐτὰ εὐφραίνόμενα, καὶ τῶν ἀκορέστων ἀεὶ κορενόμενα.	μς'.
λζ'.	Ἀγαπᾷ ἡσυχίαν, ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τοῦ κόσμου· καὶ ἀγαπᾷ πάντας ἀνθρώπους, ὁ μὴδὲν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον, καὶ γνῶσιν ἔχει Θεοῦ καὶ τῶν θείων, ὁ μὴ σκανδαλιζόμενος εἰς τινα, εἴτε διὰ παραπτώματα. εἴτε διὰ λογισμούς ἐξ ὑπονοίας.	Πολλοὺς ἔχει ὁ κόσμος πτωχοὺς τῷ πνεύματι, ἀλλὰ παρὰ τὸ προσήκον· καὶ πολλοὺς πενθοῦντας, ἀλλὰ διὰ ζημίαν χρημάτων, ἢ ἀποβολὰς τέκνων· καὶ πολλοὺς πρᾶξεις, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀκάθαρτα πάθη· καὶ πολλοὺς πεινῶντας καὶ διψῶντας, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀρπάζειν τὰ ἀλλότρια, καὶ κερδαίνειν ἐξ ἀδικίας· καὶ πολλοὺς ἐλεήμονας, ἀλλὰ πρὸς τὸ σῶμα, καὶ τὰ τοῦ σώματος· καὶ καθαροὺς τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ διὰ κενοδοξίαν· καὶ εἰρηνοποιοὺς, ἀλλὰ τὴν ψυχὴν τῇ σαρκὶ ὑποτάσσοντας· καὶ πολλοὺς δὲ διωγμένους, ἀλλὰ ὡς ἀπάκτους· καὶ πολλοὺς θνείδιζομένους, ἀλλ' ἐπ' αἰσχροῖς ἁμαρτήμασιν· ἀλλ' ἐκεῖνοι μόνον μακάριοι, οἱ διὰ Χριστὸν ταῦτα καὶ ποιοῦντες, καὶ πάσχοντες· διὰ τί; ὅτι αὐτῶν ἐσιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁφονται, καὶ τὰ ἐξῆς. ὥστε οὐχ ὅτι ποιοῦσι ταῦτα καὶ πάσχουσιν, εἰσὶ μακάριοι, καὶ γὰρ οἱ προειρημένοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν, ἀλλ' ὅτι διὰ Χριστὸν ταῦτα καὶ ποιοῦσι, καὶ πάσχουσιν.	μζ'.
λη'.	Μέγα μὲν τὸ μὴ πάσχειν πρὸς τὰ πράγματα· μείζον δὲ τούτου πολλῷ, τὸ πρὸς τὰ τούτων νοήματα ἀπαθῆ διαμεῖναι.		
λθ'.	Ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, ἀπαθῆ τὸν νοῦν διατηροῦσι, πρὸς τε τὰ πράγματα, καὶ πρὸς τὰ τούτων νοήματα.		
μ'.	Οὐ πρὸς τὰ πράγματα ὁ νοῦς πολεμεῖ τοῦ θεοφιλοῦς, οὐδὲ πρὸς τὰ τούτων νοήματα· ἀλλὰ πρὸς τὰ πάθη τὰ τοῖς νοήμασι συνεζευγμένα· οἷον, οὐ πρὸς τὴν γυναικα πολεμεῖ, οὐδὲ πρὸς τὸν λυπήσαντα, οὐδὲ πρὸς τὰς τούτων φαντασίας· ἀλλὰ πρὸς τὰ πάθη τὰ ταῖς φαντασίαις συνεζευγμένα.		
μα'.	Ἄσπας ὁ πόλεμος τοῦ Μοναχοῦ πρὸς τοὺς δαίμονας, ἵνα τὰ πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ. ἄλλως γὰρ ἀπαθῶς τὰ πράγματα βλέπειν οὐ δύναται.		
μβ'.	Ἄλλο ἐστὶ πρᾶγμα, καὶ ἄλλο νόημα, καὶ ἄλλο πάθος. καὶ πρᾶγμα μὲν ἐστὶν οἷον ἀνὴρ, γυνή, χρυσός, καὶ τὰ ἐξῆς· νόημα δέ, οἷον μνήμη ψιλῆ τινος τῶν προειρημένων· πάθος δέ, οἷον φιλία ἄλογος, ἢ μῖστος ἄκριτον τινὸς τῶν προειρημένων. πρὸς οὖν τὸ πάθος ἐστὶ τοῦ Μοναχοῦ ἡ μάχη.		
μγ'.	Νόημά ἐστιν ἐμπαθές, λογισμὸς σύνθετος, ἀπὸ πάθους καὶ νοήματος. χωρίσωμεν τὸ πάθος ἀπὸ τοῦ νοήματος, καὶ ἀπομένει ὁ λογισμὸς φιλός. χωρίσωμεν δὲ δι' ἀγάπης πνευματικῆς, καὶ ἐγκρατείας, ἐὰν θέλωμεν.	Ἐν πᾶσι τοῖς ὑφ' ἡμῶν πραττομένοις, ὁ σκοπὸς ζητεῖται παρὰ Θεῷ (ὡς πολλάκις εἴρηται)· εἴτε δι' αὐτόν, εἴτε δι' ἄλλο τι πράττομεν· ὅταν εὖν τί θέλωμεν πράξαι ἀγαθόν, μὴ τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀλλὰ τὸν Θεὸν σχῶμεν σκοπόν, ἵνα εἰς αὐτὸν ἀεὶ ἀποδεδεμένοι, δι' αὐτὸν πάντα πράξωμεν, ἵνα μὴ καὶ τὸν κόπον ὑπομένωμεν, καὶ τὸν μισθὸν ἀπολέσωμεν.	μη'.
		Καὶ τὰ φιλά τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νοήματα, καὶ τὰ πάντων τῶν γεγονότων θεωρήματα, ἀπόβαλε τοῦ νοός ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς· ἵνα μὴ τὰ ἡ-	μθ'.

τονα φανταζόμενος, τοῦ πάντων τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κρείττονος ἐκπέσης.

ν'. Ἐὰν τὸν Θεὸν γνησίως ἀγαπήσωμεν, δι' αὐτῆς τῆς ἀγάπης τὰ πάθη ἀποβάλλομεν· ἡ δὲ εἰς αὐτὸν ἀγάπη ἐστίν, τὸ προτιμᾶν αὐτὸν τοῦ κόσμου, καὶ τὴν ψυχὴν τῆς σαρκός. ἐν τῷ τῶν κοσμικῶν μὲν καταφρονεῖν πραγμάτων, αὐτῷ δὲ σχολάζειν διὰ παντός, διὰ τε ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης, καὶ προσευχῆς, καὶ ψαλμωδίας, καὶ τῶν ἑξῆς.

να'. Ἐὰν σχολάζοντες τῷ Θεῷ χρόνῳ πολλῷ τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, οὐκ ἔτι πρὸς τὰς τῶν λογισμῶν προσβολὰς ἐξοκειλομεν· ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστερον τὰς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες καὶ ἐκκόπτοντες, διορατικότεροι γενόμεθα· ὥστε πληρωθῆναι εἰς ἡμᾶς τὸ, καὶ ἐπειδὴν ὁ ὀφθαλμὸς μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμὲ πονηρευόμενοις, ἀκούσεται τὸ οὖς μου.

νβ'. Ὅταν βλέπῃς τὸν νοῦν σου εὐσεβῶς καὶ δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμά σου καθαρὸν καὶ ἀναμάρτητον διαμένειν. ὅταν δὲ τὸν νοῦν σου βλέπῃς κατὰ διάνοιαν ἀμαρτίαις σχολάζοντα καὶ μὴ ἀνακόπτης, γίνωσκε καὶ τὸ σῶμά σου μὴ πολυχρονίζειν τούτοις αὐτοῖς περιπεσεῖν.

γγ'. Ὡς περ τὸ σῶμα ἔχει κόσμον τὰ πράγματα, οὕτω καὶ ὁ νοῦς ἔχει κόσμον τὰ νοήματα. καὶ ὥς περ τὸ σῶμα πορνεύεται μετὰ τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καὶ ὁ νοῦς πορνεύει μετὰ τοῦ νοήματος τῆς γυναικός, διὰ τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος. τὴν γὰρ μορφήν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μιγνυμένην μετὰ τῆς μορφῆς τῆς γυναικός κατὰ διάνοιαν. ὡσαύτως καὶ τὴν μορφήν τοῦ λυπήσαντος ἀμύνεται κατὰ διάνοιαν, διὰ τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀμαρτημάτων ὁμοίως. ἅπερ γὰρ πράττει τὸ σῶμα κατ' ἐνέργειαν εἰς τὸν κόσμον τῶν πραγμάτων, ταῦτα πράττει καὶ ὁ νοῦς εἰς τὸν κόσμον τῶν νοημάτων.

νδ'. Οὐκ ἔστι φριξαι, καὶ ἐκπλαγῆναι, καὶ ἐκστῆναι τῇ διανοίᾳ, ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ πατὴρ κρίνει οὐδέν· πᾶσαν δὲ τὴν κρίσιν δέδωκε τῷ υἱῷ· ὁ δὲ κράζει, μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, ἵνα μὴ καταδικασθῆτε· ὁ δὲ Ἀπόστολος ὁμοίως, μὴ πρὸ καιροῦ τί κρίνετε, ἕως ἄν

ἔλθῃ ὁ Κύριος· καὶ ἐν ᾧ κρίματα κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀφέντες τὸ κλαίειν τὰς ἑαυτῶν ἀμαρτίας, ἦραν τὴν κρίσιν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ· καὶ αὐτοὶ ὡς ἀναμάρτητοι, κρίνουν καὶ καταδικάζουσιν ἀλλήλους· καὶ ὁ μὲν οὐρανὸς ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ, ἡ δὲ γῆ ἐφρίξεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ αἰσχύνονται ἀναισθητοῦντες.

Ὁ τὰς τῶν ἄλλων ἀμαρτίας περιεργαζόμενος, ἡ καὶ ἐξ ὑπονοίας τὸν ἀδελφὸν κρίνων, οὕτω ἔβαλεν ἀρχὴν μετανοίας· οὐδὲ ἐρευνᾶν τοῦ γινῶναι τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας ἐν ἀληθείᾳ βαρυτέρας οὐσας μολύβδου πολυταλάντου· οὐδὲ ἔγνω πόθεν γίνεται ἄνθρωπος βαρυκάρδιος ἀγαπῶν ματαιότητα, καὶ ζητῶν ψεῦδος. διὰ τοῦτο ὡς ἄφρων, καὶ ἐν σκότει διαπορευόμενος, ἀφείς τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας, τὰς τῶν ἄλλων φαντάζεται, ἢ οὐσας, ἢ νομιζόμενας ἐξ ὑπονοίας.

Ἡ φιλαυτία (ὡς πολλάκις εἴρηται) πάντων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν αἰτία καθίσταται. ἐκ γὰρ ταύτης γεννῶνται οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῆς φιλαργυρίας, καὶ τῆς κενοδοξίας· ἐκ δὲ τῆς γαστριμαργίας, γεννᾶται ὁ τῆς πορνείας· ἐκ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανίας· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες, ἐκάστῳ τῶν τριῶν ἀκολουθοῦσιν· ὁ τε τῆς ὀργῆς, καὶ ὁ τῆς λύπης, καὶ ὁ τῆς μνησικακίας, καὶ φθόνου, καὶ καταλαλιάς, καὶ οἱ λοιποί. ταῦτα οὖν τὰ πάθη συνδεδεσμένοι τὸν νοῦν τοῖς ὕλικοις πράγμασι· καὶ καθέλκουσιν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν· λίθου δίκην βαρυτάτου αὐτῷ ἐπιχειμένα, φύσει ὄντα αὐτὸν πυρὸς κουφότερον καὶ ὀξύτερον.

Ἀρχὴ μὲν πάντων τῶν παθῶν, ἡ φιλαυτία· τέλος δὲ, ἡ ὑπερηφανία. φιλαυτία δὲ ἐστίν, ἡ πρὸς τὸ σῶμα ἄλογος φιλία· ὁ ταύτην ἐκκόψας, συνέκοψε πάντα τὰ πάθη τὰ ἐξ αὐτῆς.

Ὡς περ οἱ γονεῖς τῶν σωμάτων, προσπάσχουσι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεννωμένοις· οὕτω καὶ ὁ νοῦς φυσικῶς τοῖς ἑαυτοῦ πρόσκειται λόγοις· καὶ ὥς περ τοῖς ἐκεῖνων ἐμπαθεστέροις, καὶ πάντων κατὰ πάντα ὥσιν οἱ παῖδες καταγελαστότατοι, πάντων φαίνονται ἐπιεικέστατοι καὶ εὐμορφότατοι· οὕτω καὶ τῷ ἄφρονι νῷ οἱ αὐτοῦ λόγοι, καὶ πάντων ὥσι μοχθηρότεροι, πάντων φαίνονται φρονιμώτεροι· τῷ δὲ σοφῷ, οὐχ οὕτως οἱ ἑαυτοῦ λόγοι· ἀλλ' ὅταν δόξῃ πληροφορεῖσθαι, ὅτι ἀληθεῖς εἰσὶ καὶ καλοὶ, τότε μάλιστα οὐ πι-

νε'.

νε'.

νε'.

νη'.

στεύει τῇ. ἑαυτοῦ κρίσει· ἀλλ' ἄλλους σοφούς τῶν ἑαυτοῦ λόγων καὶ λογισμῶν κριτάς καθίστησι, μὴ εἰς κενὸν τρέχῃ, ἢ ἔδραμε, καὶ δι' αὐτῶν τὴν βεβαίωσιν λαμβάνει.

νθ'. Ὅταν τινὰ νικήσῃς τῶν ἀτιμωτέρων παθῶν, ὅσον ἢ γαστριμαργίαν, ἢ πορνείαν, ἢ ὀργήν, ἢ πλεονεξίαν, εὐθὺς ἐφίπταται ἐπὶ σὲ ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμός· ἐὰν δὲ τοῦτον νικήσῃς, ὁ τῆς ὑπερηφανίας διαδέχεται.

ξ'. Πάντα τὰ ἄτιμα πάθη κρατοῦντα τῆς ψυχῆς, τὸν τῆς κενοδοξίας ἐξ αὐτῆς ἀπελαύνουσι λογισμόν· καὶ πάντων τῶν προειρημένων ἡττωμένων, ἐπ' αὐτὴν αὐτὸν ἀναλύουσιν.

ξα'. Ἡ κενοδοξία ποτὲ μὲν ἀναιρουμένη, ποτὲ δὲ μένουσα, τίκτει τὴν ὑπερηφανίαν· καὶ ἀναιρουμένη μὲν οἴησιν ἐμποιεῖ μένουσα δὲ, ἀλαζονίαν. κενοδοξίαν ἀναιρεῖ, ἢ κρυπτὴ ἐργασία· ὑπερηφανίαν δὲ, τὸ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν τὰ κατορθώματα.

ξβ'. Ὁ γνώσεως Θεοῦ καταξιωθείς, καὶ τῆς ἐκ ταύτης ἡδονῆς ἀπολαύσας γνησίως, οὗτος καταφρονεῖ τῶν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τικτομένων πασῶν ἡδονῶν.

ξγ'. Ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἐπιγείων, ἢ βρωμάτων ἐπιθυμεῖ, ἢ τῶν τὰ ὑπογάστρια θεραπευόντων, ἢ δόξης ἀνθρωπίνης, ἢ χρημάτων, ἢ τινὸς ἄλλου τῶν τούτοις ἐπομένων. καὶ εἰ μῆτι τούτων κρείττον εὔροι ὁ νοῦς, ἐφ' ᾧ τὴν ἐπιθυμίαν μετενέγκοι, οὐκ ἂν τούτων καταφρονεῖν εἰς τέλος πεισθείη. κρείττων δὲ τούτων ἀσυγκρίτως ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις καὶ τῶν θείων ἐστίν.

ξδ'. Οἱ τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦντες, ἢ φόβῳ καταφρονοῦσιν, ἢ ἐλπίδι, ἢ γνώσει, ἢ καὶ τῇ εἰς Θεὸν ἀγάπῃ.

ξε'. Ἡ ἄνευ πάθους τῶν θείων γνώσις οὐ πείθει τὸν νοῦν εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν προσύλων, ἀλλ' εἰκε λογισμῷ ψιλῷ πράγματος αἰσθητοῦ. διὸ πολλοὺς ἐστὶν εὑρεῖν τῶν ἀνθρώπων γνῶσιν ἔχοντας πολλήν, καὶ ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσι δίκην χοίρων ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένους. πρὸς ὀλίγον γὰρ ἐξ ἐπιμελείας καθαρθέντες, καὶ τῆς γνώσεως ἐπιτυχόντες, ὕστερον ἀμελήσαντες, ὡμοιώθησαν τῷ Σαούλ, ὃς βασιλείας καταξιωθείς, καὶ ἀναξίως πολιτευσάμενος, μετ' ὀργῆς φοβερὰς ἐξ αὐτῆς ἀπεβλήθη.

ξς'. Ὅσπερ φίλος τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λογισμός, οὐκ ἀναγκάζει τὸν νοῦν καταφρονεῖν τῶν θείων· οὕτως οὐδὲ ψιλὴ γνώσις τῶν θείων, πείθει εἰς τέλος καταφρονεῖν

τῶν ἀνθρωπίνων. διότι ἐν σκιάς νῦν ὑπάρχει, καὶ εἰκασμοῖς ἢ ἀλήθεια, καὶ διὰ τοῦτο δεῖται τοῦ μακαρίου πάθους τῆς ἀγίας ἀγάπης, τῆς συνδεσμώσεως τὸν νοῦν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι, καὶ πειθούσης προτιμᾶν τῶν ὑλικῶν τὰ αὔλα, καὶ τῶν αἰσθητῶν τὰ νοητά, καὶ θεῖα.

Οὐ πάντως ὁ τὰ πάθη ἐκκόψας καὶ ψιλοὺς τοὺς λογισμοὺς ἐργασάμενος, ἤδη αὐτὰ καὶ ἐπὶ τὰ θεῖα ἐστρεφεν· ἀλλὰ δύναται, μῆτε πρὸς τὰ ἀνθρώπινα πάσχειν, μῆτε πρὸς τὰ θεῖα· ὅπερ ἐπισυμβαίνει ἐπὶ τῶν πρακτικῶν μόνον, καὶ μῆπω γνώσεως καταξιωθέντων. οἱ φόβῳ κολάσεως, ἢ ἐλπίδι βασιλείας τῶν παθῶν ἀπέχονται.

Διὰ πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἰδους· καὶ ἐν ἐσόπτροις τὴν ἀρετὴν ἔχομεν, καὶ αἰνίσμασι· καὶ διὰ τοῦτο, πολλῆς δεομεθα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολίας, ἵνα τῇ χρονίᾳ τούτων μελέτῃ καὶ ἐνδελεχεῖα ἐξὶν δυσάποσπαστον τῶν θεωρημάτων ποιήσωμεν.

Ἐὰν πρὸς ὀλίγον τῶν παθῶν τὰς αἰτίας ἐκκόψαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθώμεν θεωρήμασι, μὴ ἐν αὐτοῖς δὲ ἀεὶ διατρίψωμεν αὐτὸ τοῦτο ἔχοντες ἔργον, εὐχερῶς πάλιν ἐπὶ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη περιτρεπόμεθα, μὴδὲν ἄλλο ἐκείθεν καρπώσασμενοι, ἢ ψιλήν γνῶσιν μετὰ οἰήσεως· ἥς τὸ τέλος, ἢ τε αὐτῆς κατὰ μικρὸν τῆς γνώσεως σκότωσης, καὶ ἡ παντελής τοῦ νοῦ ἐπὶ τὰ ὑλικά ἐκτροπή.

Πάθος ἀγάπης ψεκτόν, τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ. πάθος ἀγάπης ἐπαινετόν, τοῖς θείοις αὐτὸν συνδεσμεῖ. εἰώθε γὰρ ὁ νοῦς ἐν οἷς χρονίζει πράγμασιν, ἐν αὐτοῖς καὶ πλατύνεσθαι· ἐν οἷς δὲ πλατύνεται, ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὴν ἀγάπην τρέψαι· εἴτε ἐν τοῖς θείοις, καὶ οἰκείοις, καὶ νοητοῖς, εἴτε ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς πράγμασι τε καὶ πάθεσιν.

Ὁ Θεὸς ἐκτίσε τὸν ἀόρατον κόσμον, καὶ τὸν ὁρώμενον, καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα δηλονότι αὐτὸς ἐποίησε. καὶ εἰ ὁ ὁρώμενος κόσμος τοιοῦτός ἐστι καλός, ποῖος ἄρά ἐστιν ὁ ἀόρατος; εἰ δὲ κρείττων τούτου ἐκεῖνος, πόσον ὑπὲρ τοὺς δύο, ὁ κτίσας τούτους Θεός; εἰ οὖν κρείττων πάντων τῶν γεγονότων ὁ πάντων δημιουργὸς τῶν καλῶν, τίτι λόγῳ ὁ νοῦς ἀφείς τὸ πάντων κρείττον, τοῖς πάντων χειρότερον ἐνασχολεῖται; λέγω δὲ τοῖς τῆς σαρκὸς πάθεσιν; ἢ δήλον, ὅτι τούτοις μὲν ἐκ γενετῆς συναναστραφεῖς, καὶ συνεθίσας, τοῦ

ξζ'.

ξη'.

ξθ'.

ο'.

οα'.

δὲ πάντων κρείττενος καὶ ὑπὲρ τὰ πάντα, οὕτω τελείαν εἴληψε πείραν. ἐὰν οὖν χρονία ἀσκήσει τῆς τῶν ἡδονῶν ἐγκρατείας, καὶ τῆς τῶν θεῶν μελέτης, κατὰ μικρὸν αὐτὸν τῆς τοιαύτης σχέσεως ἀπορρήξωμεν, πλάτνυται τε ἐν τοῖς θεαῖς κατ' ὀλίγον προκόπτων, καὶ τὸ οἰκεῖον γνωρίζει ἀξίωμα· καὶ τέλος, ὅλον τὸν πόθον ἐπὶ τὸ θεῖον μεταφέρει.

οδ'. Απαθῶς λέγων ἁμαρτήματα ἀδελφοῦ, κατὰ δύο αἰτίας λέγει, ἢ ἵνα αὐτὸν διορθώσῃται, ἢ ἵνα ἄλλον ὠφελήσῃ. εἰ δὲ ἐκτὸς τούτων λέγει, εἴτε αὐτῷ, εἴτε ἄλλῳ, δνειδίζων, ἢ διασύρων αὐτὸν λέγει. καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃ τὴν θεῖαν ἐγκατάλειψιν· ἀλλ' ἢ τῷ αὐτῷ, ἢ ἄλλῳ πταίσματι πάντως περιπεσεῖται, καὶ ὑπὸ ἐτέρων ἐλεγχθεὶς καὶ δνειδισθεὶς, καταισχυνοῖται.

ογ'. Οὐχ εἰς λόγος τῶν τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτανόντων ἐστίν, ἀλλὰ διάφοροι· ὅλον, ἄλλο ἐστὶ, τὸ ἀπὸ ἕξεως ἁμαρτάνειν, καὶ ἄλλο τὸ κατὰ συναρπαγὴν· ὅς οὔτε πρὸ τῆς ἁμαρτίας εἶχε τὴν ἐνθύμησιν, οὔτε μετὰ τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἐπὶ τῷ γεγονότι ὀδυνᾶται. ὁ δὲ ἀπὸ ἕξεως, ἐκ ἐκ τοῦ ἐναντίου· καὶ πρῶτον γὰρ κατὰ διάνοιαν οὐκ ἐπαύετο ἁμαρτάνων, καὶ μετὰ τὸ πράξει, τῆς αὐτῆς ἐστὶ διαθέσεως.

οδ'. Ὁ διὰ κενοδοξίαν τὰς ἀρετὰς μετερχόμενος, δῆλον ὅτι καὶ τὴν γνῶσιν διὰ κενοδοξίαν μετέρχεται· ὁ δὲ τοιοῦτος οὐδὲ πρὸς οἰκοδομὴν δηλονότι πράττει τι ἢ διαλέγεται, ἀλλ' ἐν πᾶσι τὴν παρὰ τῶν βλεπόντων, ἢ ἀκουόντων δόξαν θηρώμενος. ἐλέγχεται δὲ τὸ πάθος, ὅταν τινὲς τῶν προειρημένων, τοῖς ἔργοις ἢ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ψόγον ἐπιφέρωσι· καὶ ἐπὶ τούτῳ σφόδρα λυπεῖται, οὐ διὰ τὸ μὴ ἐκείνους οἰκοδομεῖσθαι, οὐδὲ γὰρ τοῦτο εἶχε σκοπόν, ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτὸν ἐξαυδενωθῆναι.

οε'. Τὸ τῆς φιλαργυρίας πάθος, ἐντεῦθεν ἐλέγχεται, ἐν τῷ χαίροντα λαμβάνειν, καὶ λυπούμενον μεταδιδόναι· οὐ δύναται ὁ τοιοῦτος οἰκονομικὸς εἶναι.

ος'. Διὰ ταῦτά τις πάσχων ὑπομένει, ἢ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐλπίδα τῆς μισθαποδοσίας, ἢ διὰ τὸν φόβον τῆς κολάσεως, ἢ διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἢ διὰ τὴν φύσιν, ἢ διὰ τὴν ἡδονήν, ἢ διὰ κέρδος, ἢ διὰ κενοδοξίαν, ἢ διὰ ἀνάγκην.

οζ'. Ἄλλο ἐστὶ λογισμῶν ἀπαλλαγῆναι, καὶ

ἄλλο παθῶν ἐλευθερωθῆναι· καὶ πολλάκις τις λογισμῶν ἀπαλλάττεται, μὴ παρόντων τῶν πραγμάτων ἐκείνων, πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κέκτῃται. κρύπτεται δὲ τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ἀναφαινόντων ἐλέγχεται. χρὴ οὖν τηρεῖν τὸν νοῦν ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καὶ γινῶναι πρὸς ποῖον ἔχει τὸ πάθος.

Φίλος ἐκεῖνός ἐστι γνήσιος, ὁ τὰς ἐκ περιστάσεως θλίψεις, καὶ ἀνάγκας, καὶ συμφοράς, ἐν καιρῷ πειρατμοῦ συνυποφέρων τῷ πλησίον ὡς ἰδίας, ἀθอรύθως καὶ ἀταράχως.

Μὴ ἀτιμάσῃς τὴν συνειδήσιν, ἀριστὰ σοι αἰεὶ συμβουλευούσαν. γνῶμην γὰρ θεῖαν, καὶ Ἀγγελικὴν σοι ὑποτίθεται, καὶ τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας μολυσμάτων ἐλευθεροί, καὶ παρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ σοι χαρίζεται.

Εἰ θέλεις γενέσθαι ἐπιγνώμων καὶ μέτριος. καὶ τῷ πάθει τῆς οἰήσεως μὴ δουλεύειν, αἰεὶ ζῇτε ἐν τοῖς οὐσι τί ἐστὶ κρυπτόμενον τὴν σὺν γνῶσιν, καὶ εὐρίσκων πάμπολλα καὶ διάφορα πράγματα λανθάνοντά σε, θαυμάσεις τε ἐπὶ τῇ σῇ ἀγνώσῃ, καὶ συστελεῖς τὸ φρόνημα· καὶ σεαυτὸν ἐπιγνούς, συνήσεις πολλά, καὶ μεγάλα, καὶ θαυμαστά· πράγματα· ἐπεὶ τὸ νομίζειν εἰδέναι, οὐκ ἔα προκόπτειν εἰς τὸ εἰδέναι.

Οὗτος ἀκριβῶς θέλει σωθῆναι, ὁ τοῖς ἱατρικοῖς φαρμάκοις μὴ ἀνθιστάμενος· αὐτὸν δὲ εἰσιν ὀδύναι καὶ λύπαι διὰ ποικίλων ἐπιφορῶν ἐπαγόμεναι· ὁ δὲ ἀνθιστάμενος, οὐκ οἶδε τί ἐνταῦθα πραγματεύεται, οὐδὲ τί ἐντεῦθεν ὠνησάμενος ἀπελεύσεται.

Κενοδοξία καὶ φιλαργυρία, ἀλλήλων εἰσὶ γεννητικά. οἱ μὲν γὰρ κενοδοξοῦντες, πλουτοῦσιν· οἱ δὲ πλουτοῦντες κενοδοξοῦσιν, ἀλλ' ὡς κοσμικοί. ἐπεὶ ὁ Μοναχὸς ἀκτῆμων ὢν, μᾶλλον κενοδοξεῖ· ἀργύριον δὲ ἔχων κρύπτει αὐτὸ, αἰσχυρόμενος, ὡς ἀνοίκειον πρᾶγμα τοῦ σχήματος ἔχων.

Τῆς τοῦ Μοναχοῦ κενοδοξίας ἴδιον, τὸ ἐπ' ἀρετῇ κενοδοξεῖν, καὶ τοῖς ταύτῃ ἀκαλουθοῦσι· τῆς δὲ ὑπερηφανίας αὐτοῦ ἴδιον, τὸ ἐπὶ κατορθώμασιν ἐπαίρεσθαι, καὶ ἐξαυθενεῖν τοὺς ἄλλους, καὶ τὸ ἐαυτῷ ταῦτα, καὶ μὴ τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν. τῆς δὲ τοῦ κοσμικοῦ κενοδοξίας, καὶ ὑπερηφανίας ἴδιον, τὸ ἐπὶ κάλλει, καὶ πλούτῳ, καὶ δυναστείᾳ, καὶ φρονήσει, κενοδοξεῖν καὶ ἐπαίρεσθαι.

Τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πτώμα-

οη'.

οθ'.

π'.

πα'.

πβ'.

πγ'.

πδ'.

	τά εἰσι τῶν Μοναχῶν· καὶ τὰ τῶν Μοναχῶν κατορθώματα, πτώματά εἰσι τῶν κοσμικῶν· οἶον, τὰ τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πλοῦτός ἐστι, καὶ δόξα, καὶ δυναστεία, καὶ τρυφή, καὶ εὐτεκνία, καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθὼν ὁ Μοναχός, ἀπόλλυται· τὰ δὲ τοῦ Μοναχοῦ κατορθώματα, ἀκτημοσύνη, ἀδοξία, ἀδυναμία, ἐγκράτεια, κακοπάθεια, καὶ τὰ τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθὼν ὁ φιλόκοσμος παρὰ πρόθεσιν, πτώμα ἡγείται μέγα, καὶ κινδυνεύει πολλάκις καὶ ἀγχόνη χρήσασθαι· τινὲς δὲ καὶ ἐχρήσαντο.	δὲ λυπεῖ, ποίου μέρους καταφρονήσης; ἀναγκαῖον οὖν τὴν τῶν πολλῶν γενέσθαι ὠφέλειαν, κάκεινου δὲ κατὰ δύναμιν μὴ ἀμελεῖν, μηδὲ τῇ τοῦ πάθους πονηρίᾳ συναπαχθῆναι, ὥς οὐχὶ τὸ πάθος, ἀλλὰ τὸν πάσχοντα ἀμύνεσθαι· ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὑπερέχοντα σεαυτοῦ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ πράγματι, προτιμᾶν αὐτόν· τὸν δὲ σὸν φθόνον δύνασαι στήσαι, ἐὰν ἐν οἷς χαίρει ὁ ὑπὸ σοῦ φθονούμενος, συγχαίρης· καὶ ἐν οἷς λυπείται, καὶ σὺ λυπῇ, πληρῶν τὸ τοῦ Ἀποστόλου· τὸ χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαῖειν μετὰ κλαιόντων.	
πε΄.	Τὰ βρώματα, διὰ δύο αἰτίας ἐκτίσθησαν, τροφῆς ἕνεκα, καὶ θεραπείας· οἱ οὖν πάρεξ τούτων μεταλαμβάνοντες, ὥς παραχρῶμενοι τοῖς εἰς χρήσιν παρὰ Θεοῦ δοθεῖσιν, ὥς τρυφῆται κατακρίνονται· καὶ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πραγμάτων, ἡ παράχρησίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία.	Ἡ νοῦς ἡμῶν μέσος ἐστὶ δύο τινῶν, ἐκάστου τὰ ἴδια ἐνεργοῦντος, τοῦ μὲν τὴν ἀρετὴν, τοῦ δὲ τὴν κακίαν, τουτέστι Ἀγγέλου, καὶ δαίμονος. ἐξουσίαν δὲ ἔχει ὁ νοῦς καὶ δύναμιν, ὃ θέλει, εἴτε ἐπεσθαι, εἴτε ἀντιστῆναι.	υα΄.
πς΄.	Ταπεινοφροσύνη ἐστὶ, προσευχὴ συνεχῆς μετὰ δακρύων, καὶ πόνων· αὕτη γὰρ αἶε τὸν Θεὸν εἰς βοήθειαν ἐπικαλουμένη, εἰς τὴν ἰδίαν δύναμιν καὶ σοφίαν ἀφρόνως θαρρεῖν οὐκ ἔα, οὐδὲ ἄλλων κατεπαίρεσθαι· ἅτινά εἰσι χαλεπὰ νοσήματα τοῦ τῆς ὑπερηφανίας πάθους.	Αἱ μὲν ἅγιοι δυνάμεις, προτρέπονται ἡμᾶς ἐπὶ τὰ καλὰ· τὰ δὲ φυσικὰ σπέρματα, καὶ ἡ ἀγαθὴ προαίρεσις, βοηθοῦσιν ἡμῖν. τὰς δὲ τῶν δαιμόνων προποβολάς, τὰ πάθη καὶ ἡ πονηρὰ προαίρεσις, συνιστῶσι.	υβ΄.
πζ΄.	Ἄλλο ἐστὶ μάχεσθαι, τῷ ψιλῷ λογισμῷ, ἵνα μὴ κινήσῃ τὸ πάθος. καὶ ἄλλο ἐστὶ, τῷ ἐμπαθεῖ μάχεσθαι, ἵνα μὴ γένηται συγκατάθεσις· οἱ ἀμφοτέρω δὲ τρόποι οὐκ ἐῷσι χρονίσαι τοὺς λογισμούς.	Τὸν καθαρὸν νοῦν, ποτὲ μὲν αὐτὸς ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπιβαίνων διδάσκει· ποτὲ δὲ αἱ ἅγιοι δυνάμεις τὰ καλὰ ὑποτίθενται· ποτὲ δὲ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θεωρουμένη.	υγ΄.
πη΄.	Ἡ λύπη τῇ μνησικακίᾳ συνέζευκται· ὅταν ὁ νοῦς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ μετὰ λύπης ἐνοπτρίζεται, δῆλον ὅτι μνησικακίαν ἔχει πρὸς αὐτόν. ὁδοὶ μνησικακῶν εἰς θάνατον, διότι πᾶς μνησικακὸς παράνομος.	Χρὴ τὸν καταξιωθέντα γνώσεως νοῦν, τὰ τε νοήματα τηρεῖν ἀπαθῆ τῶν πραγμάτων· καὶ τὰ θεωρήματα ἀσφαλῆ· καὶ τὴν τῆς προσευχῆς κατάστασιν, ἀθλόωτον. οὐ δύναται δὲ ταῦτα τηρεῖν ἅει ἐκ τῶν τῆς σαρκὸς ἀναδόσεων διὰ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς καπνιζόμενος.	υδ΄.
πθ΄.	Ἐὰν μὲν σὺ μνησικακῆς τινί, προσεύχου ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἰστᾶς τὸ πάθος τῆς κινήσεως· χωρίζον τὴν λύπην διὰ τῆς προσευχῆς, ἐκ τῆς μνήμης τοῦ κακοῦ οὐπερ σοὶ ἐποίησεν· ἀγαπητικὸς δὲ γενόμενος, καὶ φιλόανθρωπος, παντελῶς ἐκ τῆς ψυχῆς τὸ πάθος ἐξαφανίσῃς. ἐὰν δὲ ἄλλος σοὶ μνησικακῇ χαριστικὸς γενοῦ πρὸς αὐτόν, καὶ ταπεινός, καὶ καλῶς συναυλίζου, καὶ ἀπαλάττεις αὐτόν τοῦ πάθους.	Οὐ δι' ὅσα λυπούμεθα, διὰ ταῦτα καὶ ὀργιζόμεθα· πλεονάζει γὰρ τὰ τὴν λύπην ἐμποιοῦντα, παρὰ τὰ τὴν ὀργήν· οἶον, ἐκλάσθη τόδε, ἀπώλετο τόδε· ἀπέθανεν ὁ δεῖνα. διὰ γὰρ τὰ τοιαῦτα λυπούμεθα μόνον· διὰ δὲ τὰ λοιπά, καὶ λυπούμεθα καὶ ὀργιζόμεθα, ἀφιλοσόφως διακείμενοι.	υε΄.
υ΄.	Τοῦ φθονοῦντος τὴν λύπην, κόπῳ γήσεις· συμφορὰν γὰρ ἡγείται, τὸ ἐν σοὶ φθονούμενον· καὶ οὐ δυνατόν ἄλλως γῆσαι, εἰ μῆτι κρύψεις αὐτό. εἰ δὲ πολλοὺς μὲν ὠφελεῖ, ἐκεῖνον	Δεχόμενος ὁ νοῦς τὰ τῶν πραγμάτων νοήματα, πρὸς ἕκαστον νόημα, μετασχηματίζεσθαι ἐφύκε· θεωρῶν δὲ ταῦτα πνευματικῶς, πρὸς ἕκαστον θεώρημα ποικίλως μεταμορφοῦται· ἐν δὲ Θεῷ γενόμενος ἀμορφος πάντη, καὶ ἀσχημάτιστος γίνεται· τὸν γὰρ μονοειδῆ θεωρῶν μονοειδῆς γίνεται, καὶ ὁλος φωτοειδῆς.	υς΄.
		Ψυχὴ ἐστὶ τελεία, ἧς ἡ παθητικὴ δύ-	υζ΄.

ναμὶς νένευκεν ὀλοτελῶς· πρὸς τὸν Θεόν.

ψή'. Νοῦς ἐστὶ τέλειος, ὁ διὰ πίστεως ἀλη-
θοῦς, τὸν ὑπεράγνωστον ὑπεραγνώστως ὑπε-
ρεγνωνκώς, καὶ τῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων
τὰ καθόλου θεασάμενος· καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς
προνοίας καὶ κρίσεως τὴν περιληπτικὴν γνῶ-
σιν παρὰ Θεοῦ εἰληφώς, ὡς ἀνθρώποις δέ
φημι.

Τριχῶς τέμνεται ὁ χρόνος. καὶ ἡ μὲν πί-
στις, τοῖς τρισὶ συμπαρατίθεται τμήμα-
σιν· ἡ δὲ ἐλπίς τῷ ἐνί, ἡ δὲ ἀγάπη τοῖς
δυσί. καὶ ἡ μὲν πίστις καὶ ἐλπίς μέχρι τι-
νός· ἡ δὲ ἀγάπη εἰς ἀπείρους αἰῶνας τῷ
ὑπεραπείρῳ ὑπερηνωμένη, καὶ αἰεὶ ὑπεραύ-
ξουσα διαμένει καὶ διὰ τοῦτο μείζων πάν-
των ἡ ἀγάπη.

ηθ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

α'. Πρῶτον μὲν θαυμάζει ὁ νοῦς τὴν
θεῖαν ἐννοούμενος κατὰ πάντα ἀπει-
ρίαν, καὶ τὸ ἀνέκδοτον ἐκεῖνο καὶ πολυπό-
θητον πέλαγος· δεύτερον δὲ εκπλήττεται,
πῶς ἐκ τοῦ μηδενὸς τὴν τῶν ὄντων εἰς τὸ
εἶναι παρήγαγεν ὑπαρξιν. ἀλλ' ὥσπερ τῆς
μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, οὕτως
οὐδὲ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ ἐστὶν εὗρεσις.

β'. Πῶς γὰρ οὐ θαυμάζει τὸ ἄπλετον ἐκεῖνο
θεωρῶν καὶ ὑπὲρ εκπλήξιν τῆς ἀγαθότητος
πέλαγος; ἢ πῶς οὐκ ἐξίσταται ἐννοούμενος
πῶς καὶ πόθεν ἦτε λογικὴ καὶ νοερὰ γέγο-
νεν οὐσία· καὶ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν
τὰ σώματα; μηδεμιᾶς ὕλης τῆς τούτων
προϋπαρξάσης γενέσεως; ποία τε ἡ δύναμις
ἐκεῖνη ἢ εἰς ἐνέργειαν κινήθησα, ταῦτα εἰς
τὸ εἶναι παρήγαγεν; ἀλλὰ τοῦτο Ἑλλήνων
παῖδες οὐ παραδέχονται, ἀγνοοῦντες τὴν
παντοδύναμον ἀγαθότητα, καὶ τὴν δραστή-
ριον αὐτῆς, καὶ ὑπὲρ νοῦν σοφίαν, καὶ γνῶσιν.

γ'. Ἐξ αἰδίου δημιουργὸς ὑπάρχων ὁ Θεός,
ὅτε βούλεται δημιουργεῖ, λόγῳ ὁμοουσίῳ
καὶ Πνεύματι, δι' ἄπειρον ἀγαθότητα. καὶ
μὴ εἰπῆς τίνι λόγῳ νῦν ἐδημιούργησεν αἰεὶ
ἀγαθὸς ὑπάρχων; ἐπεὶ καὶ γὰρ σοὶ λέγω, ὅτι
ἡ τῆς ἀπείρου οὐσίας ἀνεξιχνίαστος σοφία,
τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐχ ὑποπίπτει γνῶσει.

δ'. Τὴν ἐξ αἰδίου ἐν ἑαυτῷ ὁ δημιουργὸς τῶν
ὄντων προϋπάρχουσαν γνῶσιν, ὅτ' ἐβουλήθη,
οὐσίωσεν καὶ προσέβαλετο. ἄτοπον γὰρ ἔστιν
ἐπὶ Θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου διστάσαι, εἰ
δύναται τι οὐσιῶσαι, ὅτε βούλεται.

ε'. Δι' ἣν μὲν αἰτίαν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν,
ζήτηι. ἐστὶ γὰρ γνῶσις· τὸ δὲ πῶς, καὶ διὰ

τί προσφάτως, μὴ ζήτηι· οὐκ ἔστι γὰρ τῷ
σῷ ὑποπίπτουσα νῶ. διότι τῶν θεῶν, τὰ
μὲν ληπτὰ, τὰ δὲ ἀληπτα τοῖς ἀνθρώ-
ποις. θεωρία γὰρ ἀχαλίνωτος, τάχα ἂν
καὶ κατὰ χρημῶν ὥσειεν, ὡς ἔφη τις τῶν
ἀγίων.

Τινὲς φασὶ συνυπάρχειν ἐξ αἰδίου τῷ Θεῷ
τὰ δημιουργήματα, ὅπερ ἀμήχανον. πῶς γὰρ
τῷ πάντῃ ἀπείρῳ, τὰ κατὰ πάντα πεπερα-
σμένα, συνυπάρχειν δύναται ἐξ αἰδίου; ἢ
πῶς κυρίως δημιουργήματα, εἰ συναΐδια τῷ
δημιουργῷ; ἀλλ' οὗτος ὁ λόγος, τῶν Ἑλ-
λῶν ἐστίν, οἵτινες οὐσίας μὲν οὐδαμῶς,
ποιότητων δὲ μόνον δημιουργὸν τὸν Θεὸν
εἰσάγουσιν. ἡμεῖς δὲ τὸν παντοδύναμον ἐγνω-
κότες Θεόν, οὐ ποιότητων, ἀλλ' οὐσιῶν πε-
ποιωμένων δημιουργὸν αὐτὸν εἶναι φασιν·
εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἐξ αἰδίου συνύπαρκτα τῷ
Θεῷ τὰ δημιουργήματα.

Κατὰ τι μὲν γνωστὸν τὸ θεῖον καὶ τὰ
θεῖα, κατὰ τι δὲ ἄγνωστον· καὶ γνωστὸν
μὲν, τοῖς περὶ αὐτὸ θεωρήμασιν· ἄγνωστον
δὲ, τοῖς κατ' αὐτό.

Μὴ ἐξεις, καὶ ἐπιτηδειότητος ζητήσης
ἐπὶ τῆς ἀπλῆς καὶ ἀπείρου οὐσίας τῆς Ἀ-
γίας Τριάδος, ἵνα μὴ σύνθετον αὐτὴν ποιή-
σης, ὥσπερ τὰ κτίσματα· ὅπερ ἄτοπον καὶ
ἀθέμιτον ἐπὶ Θεοῦ ἐννοῆσαι.

Μόνῃ ἀπλῇ, καὶ μονοειδῇ, καὶ ἄποιος,
καὶ εἰρηναῖος, καὶ ἀστασίαστος, ἢ ἄπειρος
οὐσία, καὶ παντοδύναμος, καὶ δημιουργικὴ
τῶν ὄλων. πᾶσα δὲ ἡ κτίσις, σύνθετος,
ὑπάρχει ἐξ οὐσίας καὶ συμβεβηκός, καὶ

ς'.

ζ'.

η'.

θ'.

ἐπιδεῖς αἰεὶ τῆς θείας προνοίας, ὡς τροπῆς οὐκ ἐλευθέρᾳ.

ι'. Πᾶσα ἡ νοερά οὐσία, καὶ αἰσθητική, ἔλαβε δυνάμεις παρὰ Θεοῦ εἰς τὸ εἶναι παρὰχθεῖσα, ἀντιληπτικὰς τῶν ὄντων. ἡ μὲν νοερά, τὰς νοήσεις· ἡ δὲ αἰσθητική, τὰς αἰσθήσεις.

ια'. Ὁ μὲν Θεός, μετέχεται μόνον· ἡ δὲ κτίσις, καὶ μετέχει, καὶ μεταδίδωσι· καὶ μετέχει μὲν τοῦ εἶναι· μεταδίδωσι δὲ, τοῦ εἶναι μόνον· ἀλλ' ἑτέρως μὲν ἡ σωματική, ἑτέρως δὲ ἡ ἀσώματος οὐσία.

ιβ'. Ἡ μὲν ἀσώματος οὐσία καὶ λέγουσα, καὶ πράττουσα, καὶ θεωρουμένη, τοῦ εἶναι μεταδίδωσιν· ἡ δὲ σωματική, θεωρουμένη μόνον.

ιγ'. Τὸ μὲν αἰεὶ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι τὴν νοεράν καὶ λογικὴν οὐσίαν, ἐν τῇ βουλήσει ἐστὶ τοῦ τὰ πάντα καλὰ δημιουργήσαντος· τὸ δὲ ἀγαθὰ ταῦτα εἶναι κατὰ προαίρεσιν, ἢ φαῦλα, ἐν τῷ θελήματι τῶν γεγονότων ὑπάρχει.

ιδ'. Οὐ περὶ τὴν οὐσίαν τῶν γεγονότων τὸ κακὸν θεωρεῖται· ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσφαλμένην καὶ ἀλόγιστον κίνησιν.

ι'. Εὐλόγως κινεῖται ἡ ψυχὴ, ὅταν τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς τῇ ἐγκρατεῖα πεποιῶται· τὸ δὲ θυμικόν, τῆς ἀγάπης ἀντέχεται, τὸ μῖσος ἀποστρεφόμενον· τὸ δὲ λογιστικόν, πρὸς τὸν Θεὸν διάγει, διὰ προσευχῆς καὶ θεωρίας πνευματικῆς.

ισ'. Οὐπω ἔχει τελείαν ἀγάπην, οὐδὲ τῆς θείας προνοίας καταβάθος τὴν γινῶσιν, ὁ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ μὴ μακροθυμῶν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς, ἀλλ' ἀποκόπτων ἐαυτὸν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἀγάπης.

ιζ'. Σκοπὸς τῆς θείας προνοίας, τὸ τοὺς ὑπὸ τῆς κακίας ποικίλως διεσχισμένους, διὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ πνευματικῆς ἀγάπης, ἐνοποιεῖν· εἴπερ διὰ τοῦτο πέπονθεν ὁ σωτὴρ, ἵνα τὰ τέκνα τοῦ Θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα, συναγάγῃ εἰς ἓν. ὁ οὖν μὴ στέγων τὰ ὀχληρά, μηδὲ φέρων τὰ λυπηρά, μηδὲ ὑπομένων τὰ ἐπίπονα, ἐκτὸς τῆς θείας ἀγάπης, καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς προνοίας περιπατεῖ.

ιη'. Εἰ ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, καὶ χρηστεύεται, ὁ ὀλιγοψυχῶν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς, καὶ διὰ τοῦτο πονηρεύμενος ἐπὶ τοῖς λυπήσασιν, καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγά-

πης ἐαυτὸν ἀποκόπτων, πῶς τοῦ σκοποῦ τῆς θείας προνοίας οὐκ ἐκπίπτει;

Πρόσεχε σεαυτῷ μήποτε ἡ χωρίζουσα ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ κακία, οὐκ ἐν τῷ ἀδελφῷ, ἀλλ' ἐν σοὶ εὐρίσκηται, καὶ σπεῦσον αὐτῷ διαλλαγῆναι, ἵνα μὴ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἐκπέσῃς.

Μὴ καταφρονήσῃς τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ὅτι δι' αὐτῆς υἱὸς Θεοῦ ἐστὶ ἡν παρὰβαίνων, υἱὸς γεέννης εὐρεθήσῃ.

Τὰ χωρίζοντα τῆς τῶν φίλων ἀγάπης, εἰσι ταῦτα· τὸ φθονεῖν ἢ φθονεῖσθαι, τὸ ζημιοῦν ἢ ζημιοῦσθαι, τὸ ἀτιμάζειν ἢ ἀτιμάζεσθαι, καὶ οἱ ἐξ ὑπονοίας λογισμοί· μή ποτε οὖν ἔδρασάς τι τοιοῦτον, ἢ πέπονθας, καὶ διὰ τοῦτο τῆς τοῦ φίλου ἀγάπης χωρίζῃ;

Συνέβη σοι πειρασμὸς ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἡ λύπη εἰς μῖσός σε ἤγαγε; μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ μίσους, ἀλλὰ νίκα ἐν τῇ ἀγάπῃ τὸ μῖσος, νικήσεις δὲ τρόπῳ τοιούτῳ, προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ γνησίως πρὸς τὸν Θεόν, τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ δεχόμενος· ἢ καὶ αὐτὸς διὰ ταύτης αὐτὸν θεραπεύων, καὶ σεαυτὸν αἷτιον τοῦ πειρασμοῦ λογιζόμενος, καὶ μακροθυμῶν, μέχρις οὗ παρέλθῃ τὸ νέφος.

Μακροθυμὸς ἐστίν, ὁ τὸ τέλος ἐκδεχόμενος τοῦ πειρασμοῦ, καὶ τὸ καύχημα τῆς καρτερίας λαμβάνων.

Ἀνὴρ μακροθυμὸς, πολὺς ἐν φρονήσει· ὅτι πάντα τὰ συμβαίνοντα ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφέρει, καὶ κεῖνο περιμένων, ἀνέχεται τῶν λυπηρῶν· τὸ δὲ τέλος ἐστὶ, ζωὴ αἰώνιος κατὰ τὸν Ἀπόστολον· αὕτη δὲ ἐστίν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν, καὶ ἐν ἀπέστεilas Ἰησοῦν Χριστόν.

Μὴ εὐκολὸς ἔσο ἐπὶ ἀποβολῇ πνευματικῆς ἀγάπης, διότι ἄλλη σωτηρίας ὁδὸς οὐχ ὑπολέλειπται τοῖς ἀνθρώποις.

Μὴ τὸν χθὲς πνευματικὸν ἀδελφὸν καὶ ἐνάρετον, διὰ τὸ ἐν σοὶ σήμερον ἐξ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ ἐγγινόμενον μῖσος, κρίνει φαῦλον καὶ πονηρόν· ἀλλὰ διὰ τῆς μακροθυμότης ἀγάπης τὰ χθελινὰ καλὰ λογιζόμενος, τὸ σήμερον μῖσος τῆς ψυχῆς ἀπόβαλε.

Μὴ ἐν ἐπῆνεις χθὲς ὡς καλόν, καὶ ἐνεκωμίαζες ὡς ἐνάρετον, σήμερον ὡς φαῦλον καὶ πονηρόν κακολογήσῃς, διὰ τὴν σὴν ἐξ ἀγάπης εἰς μῖσος μεταβολήν, τὸν τοῦ ἀδελφοῦ ψόγον ἀπολογίαν τοῦ ἐν σοὶ πονηροῦ μίσους ποιούμενος· ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐγκωμίοις ἐπίμεινον, καὶ ἔτι ὑπὸ τῆς λύπης κε-

ιβ'.

κ'.

κα'.

κβ'.

κγ'.

κδ'.

κε'.

κς'.

κζ'.

	κράτησαι, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν σωτήριον ἀγάπην εὐχερῶς ἐπανέρχῃ.	λογισμῶν τῆς μνησικαχίας ἀνεχόμενος, εἰς τὸ ὀλεθρίον μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ ὑποστρέψῃς.	
κη'.	Μὴ τὸν συνήθη τοῦ ἀδελφοῦ ἔπαινον, διὰ τὴν ἔτι ἐν σοὶ πρὸς αὐτὸν ὑπάρχουσαν κεχυμμένην λύπην, ἐν τῇ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν συντυχίᾳ νοθεύσης, συμπαραμίσγῳ τοῖς λόγοις λεληθότως τὸν ψόγον· ἀλλὰ καθαρῷ τῷ ἐπαίνῳ ἐν τῇ συντυχίᾳ χρῆσαι, καὶ γνησίως ὑπὲρ αὐτοῦ ὡς σαυτοῦ προσεύχου, καὶ τοῦ ὀλεθρίου μίσους τάχιστα ἀπαλλάττῃ.	Οὐ δύναται ψυχὴ λογικὴ πρὸς ἄνθρωπον μῖσος τρέφουσα, πρὸς τὸν Θεὸν εἰρηνεύσαι, τὸν τῶν ἐντολῶν δοτῆρα. ἔὰν γὰρ φησι μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν· εἰ δὲ ἐκεῖνος εἰρηνεύειν οὐ θέλει, ἀλλὰ σύγε σεαυτὸν ἀπὸ μίσους φύλαξον, προσευχόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ γνησίως, καὶ μὴ κακολογῶν αὐτὸν πρὸς τινα.	λε'.
κθ'.	Μὴ εἴπῃς, οὐ μισῶ τὸν ἀδελφόν, τὴν μνημὴν αὐτοῦ ἀποστρεφόμενος· ἀλλὰ ἄκουσον Μωυσέως λέγοντος, μὴ μισήσῃς τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου· ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν ἀδελφόν σου, καὶ οὐ λήψῃ δι' αὐτὸν ἁμαρτίαν.	Ἡ τῶν Ἀγίων Ἀγγέλων ἄκρα εἰρήνη, ταῖς δυσὶ ταύταις κεκράτῃται διαθέσει, τῇ τε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ· ὁμοίως δὲ, καὶ πάντων τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων· παγκάλως οὖν εἰρήνεται, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς, ὁ νόμος ὅλος, καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.	λς'.
λ'.	Ἐὰν ἀδελφὸς τυχὸν πειραζόμενος ἐπιμείνῃ κακολογῶν σε, ἀλλὰ σύ γε μὴ ἐξενεχθῇς τῆς ἀγαπητικῆς καταστάσεως, τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐνοχλοῦντος κατὰ διάνοιαν· οὐκ ἐξενεχθήσῃ δὲ ταύτης, ἔὰν λοιδορούμενος εὐλογήσῃς, ἔὰν δυσφημούμενος, εὐνοήσῃς· αὕτη ἐστὶν ἡ ὁδὸς τῆς κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίας· καὶ ὁ μὴ ταύτην ὀδεύων, οὐ συναυλίζεται αὐτῷ.	Μὴ ἔσο αὐτάρεσκος, καὶ οὐκ ἔση μισᾶδελφος· καὶ μὴ ἔσο φίλαυτος, καὶ ἔση φιλόθεος.	λζ'.
λα'.	Μὴ ὡς εὐνοοῦντας λογίζου, τοὺς λόγους σοι φέροντας, λύπην ἐν σοὶ καὶ μῖσος πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐργαζομένους, κἂν ἀληθεύειν δοκῶσιν· ἀλλ' ὡς θανατοῦντας ὄφεις, τοὺς τοιοῦτους ἀποστρέφου· ἵνα κακέινους τοῦ κακολογεῖν ἀνακόψῃς, καὶ τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, πονηρίας ἀπαλλάξῃς.	Πνευματικοῖς ἀδελφοῖς συζῆσαι προειρημένος, τοῖς σοῖς θελήμασιν ἀπὸ θυρῶν ἀπόταξαι· οὐ μὴ γὰρ ἐτέρῳ τρόπῳ εἰρηνεύσαι δυνήσῃ, οὔτε πρὸς τὸν Θεόν, οὔτε πρὸς τοὺς συζῶντας.	λη'.
לב'.	Μὴ λόγοις δι' αἰνιγμάτων τὸν ἀδελφὸν κεντήσῃς, ἵνα μὴ τὰ ὅμοια παρ' αὐτοῦ ἀντιδεχόμενος, τὴν τῆς ἀγάπης διάθεσιν ἐξ ἀμφοτέρων ἀπελάσῃς· ἀλλὰ μετὰ παρρησίας ἀγαπητικῆς, ὑπάγε ἐλεγξον αὐτόν, ἵνα τὰς αἰτίας τῆς λύπης λύσας, ταραχῆς καὶ λύπης ἀμφοτέρους ἀπαλλάξῃς.	Ὁ τελείαν ἀγάπην κτήσασθαι· δυνηθεῖς, καὶ ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ πρὸς ταύτην ρυθμίσας, οὗτος λέγει, Κύριον Ἰησοῦν ἐν Πνεύματι Ἀγίῳ.	λθ'.
λγ'.	Ἐρεῦνῃσον τὴν συνείδησιν μετὰ πάσης ἀκριβείας, μήποτε τῇ σῇ αἰτίᾳ ὁ ἀδελφὸς οὐ διηλλάγῃ· καὶ μὴ παραλογίζου ταύτην, τὰ κρυπτὰ σου γινώσκουσιν, καὶ κατηγοροῦσάν σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου, καὶ ἐν καιρῷ δὲ προσευχῆς πρόσκομμά σοι γενομένην.	Ἡ μὲν εἰς Θεὸν ἀγάπη, εἰς τὴν θεῖαν ὁμιλίαν ἀεὶ φιλεῖ περῶσαι τὸν νοῦν· ἡ δὲ εἰς τὸν πλησίον, ἀεὶ καλὰ λογίζεσθαι περὶ αὐτοῦ παρασκευάζει.	μ'.
λδ'.	Μὴ μνημόνευε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς λύπης ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ λεχθέντων, κἂν τε κατὰ πρόσωπον τὰ λυπηρὰ ἐρρέθῃ, κἂν τε πρὸς ἄλλον περὶ σοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσας· ἵνα μὴ τῶν	Τοῦ ἔτι δόξαν ἀγαπῶντος κενήν, ἢ τινι τῶν ὕλικῶν πραγμάτων προσκειμένου ἐστί, τὸ πρὸς ἀνθρώπους λυπεῖσθαι διὰ πρόσκαιρα, ἢ μνησικακεῖν αὐτοῖς, ἢ μῖσος ἔχειν πρὸς αὐτούς, ἢ λογισμοὺς δουλεύειν αἰσχροῖς· τῆς δὲ φιλοθέου ψυχῆς, πάντη ταῦτα ἀλλότρια.	μα'.
		Ὅταν μὴδὲν εἴπῃς, μὴδὲ πράξῃς αἰσχρὸν κατὰ διάνοιαν, καὶ ὅταν τῷ ζημιώσαντι ἢ κακολογήσαντι μὴ μνησικαχῇς, καὶ ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἄῤῥον, καὶ ἀνείδεον ἀεὶ ἔχῃς τὸν νοῦν, τότε γνῶθι, ὅτι ἔφθασας εἰς τὸ μέτρον τῆς ἀπαθείας, καὶ τῆς τελείας ἀγάπης.	μβ'.
		Οὐ μικρὸς ἀγὼν κενοδοξίας ἀπαλλαγῇ· ἀπαλλάττεται δέ τις διὰ κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας καὶ συχνοτέρας προσευ-	μγ'.

	χῆς· σημείον δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς, τὸ μηκέτι μνησικακεῖν τῷ κακολογήσαντι, ἢ κακολογοῦντι.	ἐστὶ ὁ νοῦς· καὶ τὸν μὲν ἔξω ἄνθρωπον, εὐκόλως τις ποιεῖ Μοναχόν, μόνον ἐὰν θελήσῃ· οὐκ ὀλίγος δὲ ἀγὼν, τὸν ἔσω ἄνθρωπον ποιῆσαι Μοναχόν.	
μδ'.	Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, ἀπόνεμε ἐκάστω τῶν ἐν σοὶ μερῶν τὰ κατ' ἀξίαν· ψυχῇ λέγω καὶ σώματι· καὶ τῷ μὲν λογιστικῷ τῆς ψυχῆς, ἀναγνώσματα, καὶ θεωρήματα πνευματικά, καὶ προσευχήν· τῷ δὲ θυμικῷ, ἀγάπην πνευματικὴν, τὴν τῷ μίσει ἀντικειμένην· τῷ δὲ ἐπιθυμητικῷ, σωφροσύνην, καὶ ἐγκράτειαν· τῷ δὲ σαρκίῳ, διατροφάς, καὶ σκεπάσματα, τὰ μόνον ἀναγκαιότερα.	Τίς ἄρα ἐστὶν ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὁ πάντᾳ ἀπάσαιν ἀπαλλαγείς ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ τῆς καθαρᾶς διὰ πάντος καὶ αὐλοῦ κατὰ ξιωθεὶς προσευχῆς, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον τοῦ ἔνδον Μοναχοῦ ;	να'.
με'.	Κατὰ φύσιν ὁ νοῦς ἐνεργεῖ, ὅταν τὰ πάθη ἔχῃ ὑποτεταγμένα, καὶ τοὺς λόγους τῶν ὄντων θεωρῇ, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν διάγῃ.	Πολλὰ πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται, τότε δὲ ἐλέγχονται, ὅταν τὰ πράγματα ἀναφαίνωνται.	νβ'.
μς'.	Ὅσπερ ὕγιεια καὶ νόσος πρὸς τὸ σῶμα θεωρεῖται τοῦ ζώου, καὶ φῶς καὶ σκότος πρὸς τὸν ὀφθαλμόν· οὕτως ἀρετὴ καὶ κακία πρὸς τὴν ψυχὴν, καὶ γνῶσις καὶ ἀγνοσία πρὸς τὸν νοῦν.	Δύναται τις μὴ ὀχλεῖσθαι ὑπὸ παθῶν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἀπουσίᾳ, μερικῆς τυχῶν ἀπαθείας· ἐὰν δὲ ἀναφανῶσι τὰ πράγματα, εὐθὺς τὰ πάθη τὸν νοῦν περισπῶσι.	νγ'.
μζ'.	Ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ὁ Χριστιανὸς φιλοσοφεῖ· ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι, καὶ ἐν τῇ πίστει· καὶ αἱ μὲν ἐντολαί, τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσι· τὰ δὲ δόγματα, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων αὐτὸν εἰσάγουσιν· ἡ δὲ πίστις, εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Ἀγίας Τριάδος.	Μὴ νόμιζε τελείαν ἔχειν ἀπάθειαν, τοῦ πράγματος μὴ παρόντος· ὅταν δὲ φανῇ, καὶ μένης ἀκίνητος, πρὸς τε τὸ πρᾶγμα, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα μνήμην αὐτοῦ, τότε γινώθῃ σεαυτόν, τῶν ὄρων αὐτῆς ἐπιβεβηκέναι, πλὴν μηδὲ οὕτω καταφρονήσῃ· διότι ἀρετὴ μὲν χρονίζουσα, νεκροὶ τὰ πάθη· ἀμελουμένη δὲ, πάλιν ἐγείρει αὐτά.	νδ'.
μη'.	Οἱ μὲν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀποκρούονται μόνον τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς, οἱ δὲ καὶ τὰ πάθη περικόπτουσι· καὶ ἀποκρούεται μὲν τις, ὅλον ἢ ψαλμωδίᾳ, ἢ προσευχῇ, ἢ μετewρισμῷ, ἢ ἄλλῳ τινὶ τοπικῷ περισπασμῷ· ἐκκόπτει δὲ τὰ πάθη, τῶν πραγμάτων ἐκείνων καταφρονῶν, πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κέκνηται.	Ὁ ἀγαπῶν τὸν Χριστόν, πάντως καὶ μιμεῖται αὐτὸν κατὰ δύναμιν· ὅλον ὁ Χριστὸς τοὺς ἀνθρώπους εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύσατο· καὶ ἀχαριστούμενος καὶ βλασφημούμενος, ἐμακροθύμει· καὶ τυπτόμενος ὑπ' αὐτῶν καὶ φονευόμενος, ὑπέμεινε, μηδενὶ τὸ σύνολον τὸ κακὸν λογιζόμενος. ταῦτα δὲ τὰ τρία, τὰ ἔργα εἰσὶ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης ὧν χωρὶς, ὁ λέγων ἀγαπᾷ τὸν Χριστόν, ἢ τῆς Βασιλείας αὐτοῦ τυχεῖν, ἑαυτὸν ἀπατᾷ· οὐ γὰρ ὁ λέγων μοι (φησὶ) Κύριε, Κύριε, οὗτος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου· καὶ πάλιν, ὁ ἀγαπῶν με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσει, καὶ τὰ ἐξῆς.	νε'.
μθ'.	Πρὸς ἅπερ τὰ πάθη κεκτήμεθα πράγματα, εἰσὶ ταῦτα· ὅλον, γυνή, χρήματα, δῶρα, καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ τῆς μὲν γυναικός, τότε δύναται τις καταφρονεῖν, ὅτε καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ τὸ σῶμα ὡς δεῖ δι' ἐγκρατείας μαραίνει· τῶν δὲ χρημάτων, ὅτε πείθει τὸν λογισμόν ἐν παντί, τῇ αὐταρκειᾷ στοιχεῖσθαι· τῆς δὲ δόξης, ὅτε τὴν κρυπτὴν ἀγαπήσῃ τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν, καὶ Θεῷ φαινομένην μόνῳ· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· ὁ δὲ τούτων καταφρονῶν, οὐδὲ εἰς μῖσος τινὸς ἔρχεται ποτε.	Ἄπας ὁ σκοπὸς τῶν ἐντολῶν τοῦ σωτήρος, ἵνα ἀκρασίας καὶ μίσους τὸν νοῦν ἐλευθερώσῃ· καὶ εἰς τὴν αὐτοῦ ἀγάπην καὶ τοῦ πλησίον ἀγάγῃ, ἐξ ὧν τίχτεται τὸ φέγγος τῆς κατ' ἐνέργειαν ἀγίας γνώσεως.	νς'.
ν'.	Ὁ μὲν τοῖς πράγμασιν ἀποταξάμενος, ὅλον τῇ γυναικί, καὶ τοῖς χρήμασι, καὶ τοῖς ἐξῆς, τὸν ἔξω ἄνθρωπον ἐποίησε Μοναχόν, οὕτω δὲ καὶ τὸν ἔσω· ὁ δὲ τοῖς τούτων ἐμπαθείαι νοήμασι, τὸν ἔσω ἄνθρωπον, ὃς	Μερικῆς γνώσεως παρὰ τοῦ Θεοῦ κατὰ ξιωθεὶς, μὴ ἀμέλει ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας. αὗται γὰρ τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκκαθαίρουσαι, τὴν ἐπὶ τὴν γνῶσιν ὁδὸν ἀεὶ σοὶ εὐτρεπίζουσιν.	νζ'.
		Ὁδὸς ἐπὶ τὴν γνῶσιν ἐστίν, ἀπάθεια καὶ ταπεινώσις· ὧν χωρὶς, οὐδεὶς ὀφείλει τὸν Κύριον.	νη'.

νθ'.	Ἐπειδὴ ἡ γνῶσις φυσιοῦ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, σύζευξεν τῇ γνώσει τὴν ἀγάπην, καὶ ἔστι ἄτυφος καὶ πνευματικὸς οἰκοδόμος, καὶ σεαυτὸν οἰκοδομῶν, καὶ πάντας τοὺς ἐγγιζοντάς σοι.	Οὐδὲν τῶν ἐκ Θεοῦ εἰς χρῆσιν ἡμῶν δοθέντων, ἀναιρεῖ ἡ γραφή· ἀλλὰ τὴν ἀμετρίαν κολάζει, καὶ τὴν ἀλογιστίαν διορθοῦται· οἶον, οὐ κωλύει ἐσθίειν· οὐδὲ παιδοποιεῖν· οὐδὲ χρήματα ἔχειν καὶ ὀρθῶς διοικεῖν· ἀλλὰ κωλύει γαστριμαργεῖν, πορνεύειν, καὶ τὰ ἐξῆς· ἀλλ' οὐδὲ τὸ νοεῖν ταῦτα κωλύει, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ γεγόνασιν· ἀλλὰ τὸ ἐμπαθῶς νοεῖν.	ξς'.
ξ'.	Ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπη, ἐπειδὴ οὐδὲ φθονεῖ, οὐδὲ πρὸς τοὺς φθονοῦντας πικραίνεται, οὐδὲ τὸ φθονούμενον δημοσιεύει ἐπιδεικτικῶς, οὐδὲ λογίζεται σκοπὸν ἤδη κατειληφέναι· καὶ ὧν οὐκ οἶδεν ὁμολογεῖ ἀνευθριάστως τὴν ἄγνοιαν. οὕτως οὖν τὸν νοῦν ἄτυπον ἀπεργάζεται, καὶ προκόπτειν εἰς τὴν γνῶσιν αἰεὶ παρασκευάζει.	Τὰ μὲν τῶν ὑφ' ἡμῶν κατὰ Θεὸν πρατομένων, κατ' ἐντολὴν πράττεται· τὰ δὲ, οὐ κατ' ἐντολὴν, ἀλλ' ὥς ἂν τις εἰποι, καθ' ἐκούσιον προσφοράν· οἶον, κατ' ἐντολὴν μὲν, τὸ ἀγαπᾶν τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς ἐχθρούς, τὸ μὴ μοιχεύειν, καὶ φονεύειν, καὶ τὰ λοιπά, ἅτινα καὶ παραβαίνοντες κατακρινόμεθα. οὐ κατ' ἐντολὴν δὲ, τὸ παρθενεύειν· ἡ ἀγαμία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ ἀναχώρησις, καὶ τὰ ἐξῆς. ἵνα ἐάν τις τινος τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, κατορθῶσαι ἐξ ἀσθενείας μὴ δυνηθῶμεν, διὰ τῶν δώρων τὸν ἀγαθὸν ἡμῶν ἐξιλεωσώμεθα Δεσπότην.	ξζ'.
ξα'.	Πέφυκέ πως παρέπεσθαι τῇ γνώσει ἡ οἵσις, καὶ ὁ φθόνος, ἐν προαιμίῳ μάλιστα· καὶ ἡ μὲν οἵσις, ἐνδοθεν μόνον· ὁ δὲ φθόνος, καὶ ἐνδοθεν καὶ ἐξωθεν· καὶ ἐνδοθεν μὲν, πρὸς τοὺς ἔχοντας γνῶσιν· ἐξωθεν δέ, ἀπὸ τῶν ἐχόντων ἄγνοιαν· ἡ οὖν ἀγάπη, τὰ τρία ἀνατρέπει· τὴν μὲν οἵσιν, ἐπειδὴ οὐ φυσιοῦται· τὸν δὲ ἐνδον φθόνον, ἐπεὶ οὐ ζηλοῖ· τὸν δὲ ἐξωθεν ἐπειδὴ μακροθυμεῖ, καὶ χρηστεύεται· ἀνάγκη οὖν τὸν ἔχοντα γνῶσιν, προσλαβέσθαι καὶ τὴν ἀγάπην, ἵνα ἄτρωτον τὸν νοῦν ἐν παντὶ διαφυλάττη.	Ἡ τὴν ἀγαμίαν τιμῶν, ἡ παρθενίαν, ἀναγκαίως ὀφείλει ἔχειν τὴν ὁσφύν περιζωσμένην, καὶ τὸν λύχνον καίομενον· τὴν μὲν ὁσφύν, δι' ἐγκρατείας· τὸν δὲ λύχνον διὰ προσευχῆς, καὶ θεωρίας, καὶ ἀγάπης πνευματικῆς.	ξη'.
ξβ'.	Ὁ τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καταξιωθεὶς, καὶ λύπην, ἢ μνησικακίαν, ἢ μῆτος πρὸς ἄνθρωπον ἔχων, ὁμοίός ἐστι τῷ ἀκάνθαις καὶ τριβόλοις τοὺς ὀφθαλμοὺς κατακεντοῦντι· διὸ ἀναγκαίως δέεται ἡ γνῶσις τῆς ἀγάπης.	Τινὲς τῶν ἀδελφῶν, ἐκτὸς ἑαυτοῦ εἶναι νομίζουσι τῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων· οὐ γὰρ ἴσασιν διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, ὅτι ὁ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἀνέθευτον ἔχων, πάντα τὰ θεῖα χαρίσματα συλλήβδην ἔχει ἐν ἑαυτῷ. ἐπειδὴ γὰρ τῆς εἰς αὐτὸν κατ' ἐνέργειαν ἀγάπης, διὰ τὴν ἀργίαν μακρὰν ἐσμέν τῆς δεικνυούσης ἡμῖν τοὺς ἐν ἡμῖν θείους θησαυρούς, εἰκότως ἐκτὸς ἑαυτοῦ τῶν θεῶν νομίσασμεν χαρισμάτων.	ξθ'.
ξγ'.	Μὴ ὅλην τὴν χολὴν σου περὶ τὴν σάρκα ἔχε, ἀλλὰ ὀρισον αὐτῇ τὴν κατὰ δύναμιν ἄσκησιν, καὶ ὅλον τὸν νοῦν σου περὶ τὰ ἐνδον τρέψον. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία, πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια, πρὸς πάντα ἐστὶν ὠφέλιμος, καὶ τὰ ἐξῆς.	Εἰ ὁ Χριστὸς ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διὰ τῆς πίστεως, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, πάντες δὲ οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἐν αὐτῷ εἰσιν ἀπόκρυφοι· πάντες ἄρα οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν εἰσιν ἀπόκρυφοι· φανεροῦνται δὲ τῇ καρδίᾳ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐκάστου διὰ τῶν ἐντολῶν καθάρσεως.	ο'.
ξδ'.	Ὁ ἀδιαλείπτως περὶ τὰ ἐνδον τὰς διατριβάς ποιούμενος, σωφρονεῖ, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ταπεινοφρονεῖ. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ θεωρεῖ, καὶ θεολογεῖ, καὶ προσεύχεται· καὶ τοῦτό ἐστιν, ὃ λέγει ὁ Ἀπόστολος, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ τὰ ἐξῆς.	Οὗτός ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένος τῆς καρδίας σου, ἐν οὐπῶ εὗρες διὰ τὴν ἀργίαν· εἰ γὰρ εὗρες, ἄρα ἂν	οα'.
ξε'.	Ὁ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν ὁδεύειν μὴ ἐπιστάμενος, τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων οὐ ποιεῖται φροντίδα· ἀλλ' ὅλην τὴν χολὴν περὶ τὴν σάρκα ἔχει· καὶ ἡ γαστριμαργεῖ καὶ ἀκολασταίνει, λυπεῖται καὶ ὀργίζεται, καὶ μνησικακεῖ, καὶ ἐντεῦθεν τὸν νοῦν σκοτίζει ἢ ἀμέτρως τῇ ἀσκήσει κέχρηται, καὶ ὁλοῖ τὴν διάνοιαν.		

	πέπρακας πάντα, καὶ ἐκτῆσω τὸν ἀγρὸν τοῦτον· νῦν δὲ τὸν ἀγρὸν ἀφείς, τὰ περὶ τὸν ἀγρὸν περιέπεις, ἐν οἷς οὐδὲν ἄλλο εὕρισκεται, πλὴν ἀκανθῶν καὶ τριβόλων.	ἥτις ἐστὶν ὁ ἀρραβὼν τοῦ Ἀγίου Πνεύματος· τί μείζον ταύτης τῆς χάριτος; ἢ τί κρείττον ταύτης τῆς σοφίας, καὶ τῆς γνώσεως; ἢ τί τούτων τῶν ἐπαγγελιῶν ὑψηλότερον, εἰ δέ ἐσμεν ἀργοὶ καὶ ἀμελεῖς, καὶ μὴ καθαίρομεν ἑαυτοὺς τῶν μολυνόντων ἡμᾶς, καὶ τὸν νοῦν ἡμῶν ἐκτυφλούντων παθῶν, ὥστε δύνασθαι καὶ τρανώτερον ἡλίου τοὺς περὶ τούτων λόγους ὄραν, ἑαυτοὺς αἰτιασώμεθα, καὶ μὴ τὴν τῆς χάριτος ἐνοίκησιν ἀρνησώμεθα.	
οβ'.	Διὰ τοῦτο λέγει ὁ σωτὴρ, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁφονται· τότε δὲ ὁφονται αὐτόν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ θησαυρούς, ὅτε διὰ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας ἑαυτοὺς καθαίρουσι· καὶ τοσούτῳ πλεόν, ὅσῳ τὴν κάθαρσιν ἐπιτείνουνσι.	Ὁ ἐπαγγειλάμενός σοι Θεὸς τὰ αἰώνια ἀγαθὰ, καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ δεδωκώς, ἐνετεριλατό σοι ἐπιμελεῖσθαι σε τοῦ βίου, ἵνα ὁ ἔσω ἄνθρωπος τῶν παθῶν ἐλευθερωθεῖς, ἄρξηται ἀπεντεῦθεν τῆς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀπολαύσεως.	οη'.
ογ'.	Διὰ τοῦτο πάλιν λέγει· πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα ὑμῖν καθαρὰ ἔσται· ὡς μηκέτι τοῖς περὶ τὸ σῶμα σχολαζόντων πράγμασιν, ἀλλὰ τὸν νοῦν καθαίρειν σπενδόντων, ἀπὸ μίσους καὶ ἀκρασίας, ἐν καρδίᾳ ὀνομάζει ὁ Κύριος· ταῦτα γὰρ τὸν νοῦν ῥυποῦντα οὐκ ἔωσι βλέπειν τὸν ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα Χριστὸν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Ἀγίου Βαπτίσματος.	Τῶν θείων καὶ ὑψηλῶν καταξιωθείς θεωρημάτων, σφοδρὰ ἐπιμελοῦ ἀγάπης, καὶ ἐγκρατείας· ἵνα τὸ παθητικὸν ἀτάραχον διαφυλάττων, ἀνέκλειπτον ἔξεις τὸ τῆς ψυχῆς σου φέγγος.	οθ'.
οδ'.	Ὅδους ἡ γραφὴ τὰς ἀρετὰς ὀνομάζει· μείζων δὲ πασῶν ἀρετῶν, ἡ ἀγάπη καθέστηκε. διὰ τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι, ὡς καταφρονεῖν πείθουσιν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, καὶ μηδὲν τῶν προσκαίρων προτιμᾶν τῶν αἰώνιων.	Τὸ θυμικὸν τῆς ψυχῆς, ἀγάπῃ χαλίνωσον· καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς, ἐγκρατεῖα καταμάρανον· καὶ τὸ λογιστικὸν αὐτῆς, προσευχῇ πτέρωσον, καὶ τὸ φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦται ποτέ.	π'.
οε'.	Ἡ εἰς Θεὸν ἀγάπη, ἀνθίσταται τῇ ἐπιθυμίᾳ· πείθει γὰρ τὸν νοῦν ἐγκρατεῦεσθαι ἀπὸ τῶν ἡδονῶν· ἡ δὲ εἰς τὸν πλησίον, ἀνθίσταται τῷ θυμῷ· ποιεῖ γὰρ καταφρονεῖν δόξης καὶ χρημάτων· καὶ ταῦτά εἰσι τὰ δύο δηνάρια, ἅπερ ὁ σωτὴρ δέδωκε τῷ πανδοχεῖ, ἵνα σου ἐπιμελείαν ποιήσῃται· ἀλλὰ μὴ φανῇς ἀγνώμων, τοῖς λησταῖς συνδυάζων, μήποτε πάλιν πληγῆς, καὶ οὐκέτι ἡμιθανῆς, ἀλλὰ νεκρὸς εὑρεθῇς.	Τὰ τὴν ἀγάπην λύοντα εἰσὶ ταῦτα· οἶον, ἀτιμία, ζημία, συκοφαντία, ἢ εἰς πίστιν, ἢ εἰς βίον, δαρμοί, πληγαί, καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ ταῦτα, ἢ αὐτῷ συμβαίνοντα, ἢ τινι τῶν συγγενῶν, ἢ φίλων. ὁ οὖν διὰ τούτων λύων τὴν ἀγάπην, οὕτω ἔγνω τίς ὁ σκοπὸς τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν.	πά'.
ος'.	Κάθαρον τὸν νοῦν σου ἀπὸ ὀργῆς, καὶ μνησικακίας, καὶ τῶν αἰσχυρῶν λόγισμῶν· καὶ τότε δυνήσῃ γινῶναι τὴν τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησιν.	Σπούδασον ὅσον δύνασαι πάντα ἀνθρωπον ἀγαπήσαι· εἰ δὲ τοῦτο οὕτω δύνασαι, καὶ μὴδένα μισήσῃς· οὐ δύνασαι δὲ οὐδέ τοῦτο ποιῆσαι, εἰμὴ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καταφρονήσῃς.	πβ'.
οζ'.	Τίς σε ἐφώτισεν εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ προσκυνητῆς Τριάδος; ἢ τίς σοι ἐγνώρισε τὴν ἐνσαρκὸν οἰκονομίαν τοῦ ἑνὸς τῆς Ἀγίας Τριάδος; τίς δέ σε ἐδίδαξε, τοὺς περὶ ἀσωμάτων λόγους; ἢ τοὺς περὶ γενέσεως καὶ συντελείας τοῦ ὁρωμένου κόσμου; ἢ περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ αἰωνίου ζωῆς; ἢ περὶ τῆς δόξης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ τῆς φοβερᾶς κρίσεως; οὐχὶ ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐνοικοῦσα ἐν σοὶ;	Ὅδεῖνα ἐβλασφήμησε; μὴ μισήσῃς ἐκεῖνον, ἀλλὰ τὴν βλασφημίαν, καὶ τὸν βλασφημῆσαντα παρασκευάσαντα δαίμονα· εἰδὲ τὸν βλασφημῆσαντα μισεῖς, ἀνθρωπον ἐμισήσας, καὶ τὴν ἐντολὴν παρέβῃς· καὶ ὅπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ ἐποίησε, ποιεῖς σύ τῷ ἔργῳ· εἰδὲ τὴν ἐντολὴν φυλάττεις, τὰ τῆς ἀγάπης ἐπίδειξαι· καὶ εἴτε δύνασαι βοήθησον, ἵνα τοῦ κακοῦ αὐτὸν ἀπαλλάξῃς.	πγ'.
		Οὐ θέλει σε ὁ Χριστὸς μέτος ἔχειν πρὸς ἀνθρωπον, ἢ λύπην, ἢ ὀργήν, ἢ μνησικακίαν τοσύνολον, καθ' οἷονδῃποτε πρᾶγμα	πδ'.

	πρόσκαιρον· καὶ τοῦτο παντὶ βοῶσι τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια.	
πε'.	Πολλοὶ ἔσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δὲ οἱ ποιοῦντες· ἀλλ' οὖν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς ὥφειλε νοθεύειν διὰ τὴν ἰδίαν ἀμέλειαν, ἀλλ' ὁμολογεῖν μὲν τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μὴ ἀποκρύπτειν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ, ἀλήθειαν· ἵνα μὴ ὑπόδικοι γενώμεθα μετὰ τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, καὶ τῆς τοῦ λόγου Θεοῦ παρεξηγήσεως.	
πς'.	Ἀγάπη καὶ ἐγκράτεια, παθῶν τὴν ψυχὴν ἐλευθεροῦσιν· ἀνάγνωσις, καὶ θεωρία, ἀγνοίας τὸν νοῦν ἀπαλλάττουσιν. ἡ δὲ τῆς προσευχῆς κατάστασις, αὐτῷ παρίστησιν αὐτὸν τῷ Θεῷ.	
πζ'.	Ὅταν ἰδῶσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου καταφρονούντας, ἵνα μὴ δι' αὐτὰ τοὺς ἀνθρώπους μισήσωμεν, καὶ τῆς ἀγάπης ἐκπέσωμεν· τότε συκοφαντίας καθ' ἡμῶν ἐγείρουσιν, ἵνα τὴν λύπην μὴ φέροντες, τοὺς συκοφαντήσαντας μισήσωμεν.	
πη'.	Οὐκ ἔστι πόνος ψυχῆς βαρύτερος συκοφαντίας, κἄν τε εἰς πίστιν, κἄν τε εἰς βίον τις συκοφαντεῖται· καὶ οὐδεὶς ταύτης καταφρονεῖν δύναται, εἰμὶ μόνος ὁ εἰς Θεὸν ἀποβλεπόμενος· ὡς ἡ Σωσάνα, τὸ μόνον δυνάμενον καὶ ἐξ ἀναγκῶν ῥύτασθαι, ὥσπερ κἄκεινεν· καὶ τοὺς ἀνθρώπους πληροφορησάι ὡς περὶ ἐκείνης· καὶ τὴν ψυχὴν τῇ ἐλπίδι παραμυθῆσασθαι.	
πθ'.	Ὅσον σὺ εὐχῇ ἐκ τῆς ψυχῆς ὑπὲρ τοῦ συκοφαντήσαντος, τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς πληροφορεῖ τοὺς σκανδαλισθέντας.	
ψ'.	Φύτει ἀγαθός, μόνος ὁ Θεός· καὶ γνώμη ἀγαθός, μόνος ὁ θεομίμητος· σκοπὸς γὰρ αὐτῷ ἐστὶ, τῷ φύσει ἀγαθῷ, τοὺς πονηροὺς συνάψαι, ἵνα γένωνται ἀγαθοί· διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτῶν λοιδορούμενος, εὐλογεῖ, διωκόμενος, ἀνέχεται· βλασφημούμενος, παρακαλεῖ· φονευόμενος, ὑπερεύχεται· πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγάπης μὴ ἐκπέσῃ· ἥτις ἐστὶν αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.	
ψα'.	Αἱ μὲν ἐντολαὶ τοῦ Κυρίου, διδάσκουσιν ἡμᾶς τοῖς μέσοις εὐλόγως χρήσασθαι πράγμασιν· ἡ δὲ εὐλογος τῶν μέσων χρήσις, τὴν τῆς ψυχῆς καθαίρει κατάστασιν· ἡ δὲ καθαρὰ κατάστασις, τίκτει τὴν ἀπάθειαν· ἐξ ἧς τίκτεται ἡ τελεία ἀγάπη.	
ψβ'.	Οὐπω ἔχει τὴν ἀπάθειαν, ὁ διὰ σύμβασιν πειρασμοῦ, τὸ ἐλάττωμα τοῦ φίλου παραβλέπειν μὴ δυνάμενος· ἢ ὅν τυχόν, ἢ εἶναι	δοκοῦν· τὰ γὰρ ἐγκείμενα τῇ ψυχῇ πάθη ἐκταρασσόμενα, ἐκτυφλοῖ τὴν διάνοιαν, καὶ οὐκ ἔῃ διαβλέψαι εἰς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγάς· οὐδὲ διακρίναι τὸ κρεῖττον ἀπὸ τοῦ χείρονος. οὐκ ἄρα οὖν οὐδέ τὴν τελείαν ἀγάπην ὁ τοιοῦτος ἐκτῆσατο, τὴν ἐξω βάλλουσαν τὸν φόβον τῆς κρίσεως.
	Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα· ἐπειδὴ τὰς τοῦ φίλου συμφοράς, ἰδίας λογίζεται· καὶ συνυποφέρει αὐτῷ μέχρι θανάτου κακοπαθῶν.	ηγ'.
	Πολλοὶ μὲν οἱ φίλοι, ἀλλ' ἐν καιρῷ εὐημερίας. ἐν δὲ καιρῷ πειρασμῶν, μόλις ἂν εὐρήσῃς ἕνα.	ηδ'.
	Πάντα ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀγαπητέον· ἐπὶ τῷ Θεῷ δὲ μόνῳ τὴν ἐλπίδα θετέον· καὶ ἐξ ὅλης ἰσχύος αὐτὸν θεραπευτέον. ἐφ' ὅσον γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς συντηρεῖ, οἱ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι· καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες πρὸς ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν· ἐπ' αὐτῆς ἡμᾶς ἐγκαταλίπη, οἱ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται, καὶ οἱ ἐχθροὶ πάντες καθ' ἡμῶν ἰσχύουσι.	ηε'.
	Τέσσαρές εἰσι γενικαὶ ἐγκαταλείψεως τρόποι· ἡ οἰκονομική, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου· ἵνα διὰ τῆς δοκούσης ἐγκαταλείψεως, οἱ ἐγκαταλειμμένοι σωθῶσιν. ἡ δὲ πρὸς δοκιμὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰώβ, καὶ Ἰωσήφ· ἵνα ὁ μὲν ἀνδρείας, ὁ δὲ σωφροσύνης στῆλαι ἀναφανῶσιν· ἡ δὲ, πρὸς παιδευσιν πατρικὴν, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν, τὴν ὑπερβολὴν φυλάξῃ τῆς χάριτος· ἡ δὲ κατὰ ἀποστροφὴν, ὡς ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι, πρὸς μετάνοιαν κατακαμφθῶσιν. σωτήριοι δὲ πάντες οἱ τρόποι ὑπάρχουσι, καὶ τῆς θείας ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ἀνάμεστοι.	ης'.
	Μόνοι οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἐντολῶν φύλακες, καὶ γνήσιοι τῶν θείων κριμάτων μύσται, τοὺς κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πειραζομένους οὐ καταλιμπάνουσι φίλους· οἱ δὲ τῶν ἐντολῶν καταφρονῆται, καὶ τῶν θείων κριμάτων ἀμύητοι, ὅταν μὲν ὁ φίλος εὐημερῇ, συναπολαύουσιν αὐτῷ· ἐπ' αὐτὸν δὲ πειραζόμενος κακοπαθῇ, καταλιμπάνουσιν αὐτόν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ μετὰ τῶν ἐναντίων ἴστανται.	ηθ'.
	Οἱ μὲν τοῦ Χριστοῦ φίλοι, πάντας ἀγαπῶσι γνησίως· οὐχ ὑπὸ πάντων δὲ ἀγαπῶνται· οἱ δὲ τοῦ κόσμου φίλοι, οὐδὲ ὑπὸ πάντων ἀγαπῶνται. καὶ οἱ μὲν τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τέλους τὴν συνέχειαν τῆς ἀγάδιατρουσιν· οἱ δὲ τοῦ κόσμου, μέχρις οὐ	ηη'.

ἡθ' ἀλλήλοις διὰ τοῦ κόσμου προσκρούσωσιν.
 Φίλος πιστός, σκέπη κραταία· ἐπειδὴ καὶ
 εὐημεροῦντι τῷ φίλῳ σύμβουλος ἐστὶ ἀγα-
 θός, καὶ συνεργός σύμψυχος· καὶ κακοπα-
 θοῦντι ἀντιλήπτωρ γνησιώτατος, καὶ ὑπέρ-
 μαχος συμπαθέστατος.

ἡρ'. Πολλοὶ μὲν πολλὰ περὶ ἀγάπης εἰρήκα-
 σιν, ἐν μόνοις δὲ τοῖς τοῦ Χριστοῦ μαθη-
 ταῖς ταύτην ζητήσας, εὐρήσεις. ἐπειδὴ μό-

νοι αὐτοὶ εἶχον τὴν ἀληθινὴν ἀγάπην τῆς
 ἀγάπης διδάσκαλον· περὶ ἧς ἔλεγον· ἔάν
 ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα
 καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν· ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω,
 οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ὁ οὖν κτητάμενος τὴν
 ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐκτήσατο· ἐπειδὴ
 ὁ Θεός, ἀγάπη ἐστίν· αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ
 κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας· Ἀμήν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
 ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
Μ Α Ξ Ι Μ Ο Υ
 ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ

ΠΕΡΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΣΑΡΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ,
 ΠΡΟΣ ΘΑΛΑΣΣΙΟΝ. ΚΕΦΑΛ. Σ'.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

α'.

Ὁ Θεός, ἀναρχος, ἀκατάληπτος,
 ὅλην ἔχων τοῦ εἶναι τὴν δύναμιν
 διόλου· τὴν πότε καὶ πῶς εἶναι
 παντάπασιν ἀπωθούμενος ἔννοιαν·
 ὡς πᾶσιν ἄβατος καὶ μηδενὶ τῶν
 ὄντων ἐκ φυσικῆς ἐμφράσεως διε-
 γνωσμένος.

β'.

Ὁ Θεός, οὐκ ἔστι δι' ἑαυτὸν ὡς
 ἡμᾶς εἰδέναι δυνατόν· οὔτε ἀρχή,
 οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος, οὔτε τι τὸ σύνο-
 λον ἕτερον τῶν τῆς μετ' αὐτῶν φυσικῶς ἐν-
 θεωρουμένων· ἀόριστος γάρ ἐστι, καὶ ἀκίνη-
 τος, καὶ ἀπειρος, ὡς πάσης οὐσίας, καὶ ду-
 νάμεως, καὶ ἐνεργείας ὑπερέκεινα ἀπείρως ὢν.

γ'.

Πᾶσα οὐσία τὸν ἑαυτῆς ὅρον ἑαυτῇ συν-
 εισάγουσα, ἀρχὴ πέφυκεν εἶναι τῆς ἐπιθεω-
 ρουμένης αὐτῆς κατὰ δύναμιν κινήσεως·
 πᾶσα δὲ φυσικὴ πρὸς ἐνέργειαν κίνησις, τῆς

μὲν οὐσίας μετεπινοουμένη· προεπινοουμένη
 δὲ τῆς ἐνεργείας, μεσότης ἐστίν, ὡς ἀμφοῖν
 κατὰ τὸ μέσον φυσικῶς διειλημμένη· καὶ
 πᾶσα ἐνέργεια τῷ κατ' αὐτὴν λόγῳ φυσι-
 κῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστὶ τῆς πρὸ αὐ-
 τῆς κατ' ἐπίνοιαν οὐσιώδους κινήσεως.

Οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς οὐσία, κατὰ τὴν ἀπλῶς,
 ἢ πῶς λεγομένην οὐσίαν, ἵνα καὶ ἀρχή·
 οὔτε δυνάμεις κατὰ τὴν ἀπλῶς, ἢ πῶς λε-
 γομένην ἐνέργειαν, ἵνα καὶ τέλος ἢ τῆς κατὰ
 δύναμιν προεπινοουμένης οὐσιώδους κινή-
 σεως· ἀλλ' οὐσιοποιὸς καὶ ὑπερούσιος ὄν-
 τότης καὶ δυναμοποιὸς καὶ ὑπὲρ δύναμιν
 ἰδρυσις· καὶ πάσης ἐνεργείας δραστικὴ, καὶ
 ἀτελεύτητος ἕξις· καὶ συντόμως εἰπεῖν,
 πάσης οὐσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ ἐνερ-
 γείας, ἀρχῆς τε, καὶ μεσότητος, καὶ τέλους
 ποιητικῆ.

δ'.

ε'. Ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ μεσότης καὶ τὸ τέλος, τῶν χρόνων διαιρετῶν εἰσὶ γνωρίσματα· εἴποι δ' ἂν τις ἀληθεύων, καὶ τῶν ἐν αἰῶνι συνωρισμένων. ὁ μὲν γὰρ χρόνος, μετρομένην ἔχων τὴν κίνησιν ἀριθμῶ περιγράφεται· ὁ αἰὼν δὲ συνεπινοούμενην ἔχων τῇ ὑπάρξει τὴν ποτὲ κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβὼν· εἰδὲ χρόνος καὶ αἰὼν οὐκ ἀναρχα, πολλῶ μᾶλλον τὰ ἐν τούτοις περιεχόμενα.

ς'. Εἰς καὶ μόνος κατὰ φύσιν αἰὶ Κυρίως ἐστὶν ὁ Θεός, ὅλον τὸ Κυρίως εἶναι κατὰ πάντα τρόπον ἑαυτῷ περικλείων, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ Κυρίως ὑπέρτερος· εἰδὲ τοῦτο, οὐδαμῶς οὐδὲν οὐδαμοῦ τῶν εἶναι λεγομένων τὸ σύνολον ἔχει τὸ Κυρίως εἶναι· οὐκοῦν οὐδὲν αὐτῷ τὸ παράπαν ἐξ αἰῶνι θεωρεῖται κατ' οὐσίαν διάφορον· οὐκ αἰὼν, οὐ χρόνος, οὔτε τι τῶν τούτοις ἐνδαιτωμένων· οὐ γὰρ συμβαλίνουσιν, ἀλλήλοις πώποτε, τὸ Κυρίως εἶναι, καὶ οὐ Κυρίως.

ζ'. Ἀρχὴ πᾶσα, καὶ μεσότης, καὶ τέλος, εἰς ἅπαν τὴν σχετικὴν διόλου κατηγορίαν οὐκ ἤρνηται· Θεὸς δὲ καθόλου πάσης σχέσεως ὑπάρχων ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερος, οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος· εἰκότως ἐστίν· οὐδὲ τι τὸ σύνολον ἕτερον, τῶν οἷς ἐνθεωρεῖσθαι κατὰ τὴν σχέσιν ἡ τοῦ πρὸς τι δύναται κατηγορία.

η'. Πάντα τὰ ὄντα, νοούμενα λέγεται· τῶν ἐπ' αὐτὰ γνώσεων ἐναποδείκτους ἔχοντα τὰς ἀρχάς· ὁ δὲ Θεός, οὐ νοούμενος ὀνομάζεται· ἀλλ' ἐκ τῶν νοουμένων μόνον εἶναι πιστεύεται· διόπερ οὐδὲν τῶν νοουμένων αὐτῷ καθοτιοῦν παραβάλλεται.

θ'. Αἱ τῶν ὄντων γνώσεις, συνηρημένους φυσικῶς ἔχουσι πρὸς ἀποδείξιν τοὺς οἰκείους λόγους, οἷς περιγραφὴν φυσικῶς ὑπομένουσιν. ὁ δὲ Θεός διὰ τῶν ἐν τοῖς οὐσι λόγων εἶναι μόνον πιστεύεται· πάσης ἀποδείξεως βασιμώτερον, τοῖς εὐσεβέσι τὴν ὅτι Κυρίως ἐστὶν ὁμολογίαν καὶ πίστιν διδούς· πίστις γάρ ἐστι, γνώσις ἀληθῆς ἀναποδείκτους ἔχουσα τὰς ἀρχάς, ὡς τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

ι'. Ἀρχὴ τῶν ὄντων, καὶ μεσότης καὶ τέλος ἐστὶν ὁ Θεός, ὡς ἐνεργῶν ἀλλ' οὐ πάσχων· ὥπερ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οἷς παρ' ἡμῶν ὀνομάζεται. ἀρχὴ γάρ ἐστιν, ὡς δημιουργός· καὶ μεσότης, ὡς προνοητής· καὶ τέλος, ὡς περιγραφή· ἐξ αὐτοῦ γάρ,

φησί, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα

Οὐκ ἔστι ψυχὴ λογικὴ κατ' οὐσίαν, ψυχῆς λογικῆς τιμιωτέρα· πᾶσαν γὰρ ψυχὴν κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ δημιουργῶν, ὡς ἀγαθός ὁ Θεός, αὐτοκίνητον εἰς τὸ εἶναι παράγει· ἐκάστη δὲ κατὰ πρόθεσιν, ἢ τὴν τιμὴν ἐπιλέγεται, ἢ τὴν ἀτιμίαν ἐκοῦσα διὰ τῶν ἔργων προσάγεται.

Ὁ Θεὸς ἡλῖός ἐστι δικαιοσύνης, ὡς γέγραπται· πᾶσιν ἀπλῶς τὰς ἀκτῖνας ἐπιλάμπων τῆς ἀγαθότητος· ἡ δὲ ψυχὴ, ἢ κηρὸς ὡς φιλόθεος, ἢ πηλὸς ὡς φιλόουλος κατὰ τὴν γνώμην γίνεσθαι πέφυκεν· ὥπερ οὖν ὁ πηλὸς κατὰ φύσιν ἡλίῳ ξηραίνεται· ὁ δὲ κηρὸς φυσικῶς ἀπαλύνεται· οὕτω καὶ πᾶσα ψυχὴ φιλόουλος καὶ φιλόκοσμος ἀπὸ Θεοῦ νοουθετούμενη, καὶ ὡς πηλὸς κατὰ τὴν γνώμην ἀντιτυπούσα, σκληρύνεται· καὶ ἑαυτὴν ὠθεῖ κατὰ τὸν Φαραῶ πρὸς ἀπώλειαν. πᾶσα δὲ φιλόθεος ὡς κηρὸς ἀπαλύνεται, καὶ τοὺς τῶν θείων τύπους καὶ χαρακτῆρας εἰσδεχομένη, γίνεται Θεοῦ κατοικητήριον ἐν πνεύματι.

Ὁ τὸν νοῦν ταῖς θείαις καταστρέψας νοήσῃσιν, καὶ τὸν λόγον ἐθίσας θεοῖς ὕμνοις ἀπαύστως γεραίρειν τὸν κτίσαντα, καὶ ταῖς ἀκηράτοις φαντασίαις καθαγιασας τὴν αἴσθησιν· οὗτος τῷ φυσικῷ κατ' εἰκόνα καλῶ, προσέθηκε τὸ καθ' ὁμοίωσιν γνωμικὸν ἀγαθόν.

Φυλάττει τίς τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν ἀκηλίδωτον, εἰ τὴν μὲν διάνοιαν περὶ μόνου Θεοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν διανοεῖσθαι βιάσαιο· τὸν δὲ λόγον, ὀρθὸν ἐρμηνέα, καὶ ἐξηγητὴν τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν καταστήσει· καὶ τὴν αἴσθητιν εὐσεβῶς τὸν ὁρατὸν κόσμον, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ πάντα φαντάζεσθαι διδάξει, τὴν τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων μεγαλειότητα τῇ ψυχῇ διαγγέλλουσιν.

Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν τυραννούντων δαιμόνων ἐλευθερώσας ἡμᾶς Θεός, φιλόανθρωπον θεοσεβείας ζυγὸν ἐδωρήσατο τὴν ταπεινοφροσύνην· δι' ἧς πᾶσα μὲν διαβολικὴ δαμάζεται δύναμις· πᾶν δὲ τοῖς ἐλομένοισι αὐτὴν ἀγαθὸν δημιουργεῖται, καὶ ἀραδιούργητον διαφυλάττεται.

Ὁ πιστεύων, φοβεῖται· ὁ δὲ φοβούμενος, ταπεινοῦται· ὁ δὲ ταπεινούμενος, πραύνεται, τὴν τῶν παρὰ φύσιν τοῦ θυμοῦ, καὶ τῆς ἐπιθυμίας κινήματων ἀνεέργητον ἔξιν λαβὼν· ὁ δὲ πρᾶξς τηρεῖ τὰς ἐντολάς· ὁ δὲ

ια'

ιβ'

ιγ'

ιδ'

ιε'

ισ'

τηρῶν τὰς ἐντολάς, καθαίρεται· ὁ δὲ καθαρθείς, ἐλλάμπεται, ὁ δὲ ἐλλαμπθείς, ἐν τῷ ταμείῳ τῶν Μυστηρίων ἀξιοῦται τῷ νυμφίῳ λόγῳ συγκοιτασθῆναι.

ιζ'. Ὡς περ γεωργός, ὑπὲρ τοῦ τί τῶν ἀγρίων μεταφυτεῦσαι δένδρων, ἐπιτήδειον σκοπῶν χωρίον, ἀνελπίστῳ θησαυρῷ περιπίπτει· οὕτω καὶ πᾶς ἀσκητῆς ταπεινόφρων, καὶ ἄπλαστος, καὶ λεῖος κατὰ ψυχὴν τῆς ὑλικῆς δασύτητος, κατὰ τὸν μακαριώτατον Ἰακώβ, ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἐρωτώμενος τῆς ἐπιστήμης τὸν τρόπον, τί τοῦτο ὁ ταχὺ εὐ-
ρες τέκνον; ἀποκρίνεται λέγων, ὃ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεὸς ἐναντίον μου. ὅταν γὰρ ἡμῖν ὁ Θεὸς παραδῷ τῆς ἰδίας σοφίας τὰ σοφὰ θεωρήματα, καμᾶτου χωρὶς, οὐ προσδοκή-
σας, θησαυρὸν ἐξαίφνης πνευματικὸν εὐρη-
κέναι νοήσωμεν· γεωργός γὰρ πνευματικὸς ἐστὶν ὁ δόκιμος ἀσκητῆς, τὴν πρὸς αἴσθη-
σιν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, ὡς ἄγριον δένδρον πρὸς τὴν τῶν νοητῶν χώραν μεταφυτεύων· καὶ θησαυρὸν εὐρίσκων, τὴν κατὰ χάριν τῆς ἐν τοῖς οὐσι σοφίας φανέρωσιν.

ιη'. Ἄφνω προσπεσοῦσα γνώσις θείων θεωρη-
μάτων τῷ ἀσκητῇ, μὴ προσδοκήσαντι διὰ τὴν ταπείνωσιν, κατακλᾷ τὸν λογισμὸν τοῦ πρὸς ἐπίδειξιν μετὰ καμᾶτου καὶ πόνου ταύ-
την ζητοῦντος καὶ μὴ εὐρίσκοντος· καὶ γεννᾷ τῷ ἄφρονι φθόνον εἰκὴ πρὸς τὸν ἀδελφόν, καὶ φόνου μελέτην, καὶ ἑαυτῷ λύπην, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν ἐκ τῶν ἐπαίνων φυσίωσιν.

ιθ'. Οἱ ζητοῦντες μετὰ πόνου γινώσκουσιν καὶ ἀπο-
τυγχάνοντες, ἢ δι' ἀπιστίαν ἀποτυγχάνου-
σιν, ἢ τυχὸν διὰ τὸ, ἀφυῶς μέλλειν αὐτοὺς ἀντιφιλονεικούντας, ἐπαίρεσθαι κατὰ τῶν γινωσκόντων, ὡς ὁ λαὸς πάλαι κατὰ Μωϋ-
σέως· πρὸς οὓς ὁ νόμος ἐρεῖ δεόντως, ὅτι παραβιασάμενοι τινές, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἄμορραῖος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκεῖνῳ, καὶ ἐτίτρωσκεν αὐτούς. ἀνάγκη γὰρ τοὺς ἐπιδειξέως ἕνεκεν ἐπιμορφαζόμε-
νους τὴν ἀρετὴν, μὴ μόνον σφάλλεσθαι δο-
λοῦντας τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ συν-
ειδότος τιτρώσκεισθαι.

κ'. Ὁ πρὸς ἐπίδειξιν ἐφίεμενος γνώσεως, καὶ ἀποτυγχάνων· μήτε φθονεῖτω τῷ πέ-
λας, μήτε λυπεῖσθω· ἀλλ' ἐν τινι τῶν ὁμό-
ρων ποιεῖτω τὴν παρασκευὴν, ὡς προστέ-
τακται· κατὰ τὴν πρᾶξιν, ἐν τῷ σώματι πρότερον φιλοπονῶν τῇ ψυχῇ τὴν ἐτοιμα-
σίαν τῆς γνώσεως.

κα'. Οἱ ὀρθῶς μετ' εὐσεβείας τοῖς οὖσι προσ-

βάλλοντες, καὶ μηδὲνα φιλενδειξίας τρόπον ἐπινοοῦντες, εὐρήσουσι προῦπαντώσας αὐ-
τοῖς τὰς τῶν ὄντων παμφαεῖς θεωρίας, ἀκριβεστάτην αὐτοῖς ἐμποιοῦσας ἑαυτῶν τὴν κατάληψιν· πρὸς οὓς ὁ νόμος φησὶν· εἰσελ-
θόντες κληρονομήσατε πόλεις μεγάλας καὶ καλὰς, καὶ οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἃς οὐκ οἰκοδομήσατε· καὶ λάκκους λελα-
τομημένους, οὓς οὐκ ἐλατομήσατε· καὶ ἀμ-
πελῶνας, καὶ ἐλαιῶνας, οὓς οὐκ ἐφυτεύσα-
τε. ὁ γὰρ μὴ ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλὰ τῷ Θεῷ, πάντων γίνεται πλήρης τῶν χαρισμάτων· τῶν τέως διὰ τὴν ἐπικειμένην τῶν παθῶν ὀχλήσιν μὴ φαινομένων.

Ὡς περ διχῶς ἡ αἴσθησις λέγεται, ἡ μὲν καθ' ἑξίν· ἥτις καὶ κοιμωμένων ἡμῶν ἐστὶ, μηδενὸς ἀντιλαμβανομένη τῶν ὑποκειμένων, ἥς οὐδὲν ὄφελος, μὴ πρὸς ἐνέργειαν τεινο-
μένης· ἡ δὲ κατ' ἐνέργειαν, δι' ἥς ἀντι-
λαμβανόμεθα τῶν αἰσθητῶν· οὕτω καὶ ἡ γνώσις διττὴ, ἡ μὲν ἐπιστημονικὴ, καθ' ἑξίν μόνην τοὺς λόγους ἀναλεγομένη τῶν ὄντων· ἥς οὐδὲν ὄφελος μὴ πρὸς τὴν τῶν ἐντολῶν ἐνέργειαν ἐκτεινομένης· ἡ δὲ, κατ' ἐνέργειαν πρακτικὴ, αὐτὴν ἀληθῆ διὰ τῆς πείρας τῶν ὄντων νομίζουσα τὴν κατάληψιν.

Ὁ ὑποκριτής, ἕως μὲν δοκεῖ λανθάνειν, ἡρεμεῖ τὴν ἐκ τοῦ δοκεῖν δίκαιος εἶναι δό-
ξαν θηρώμενος· ἐπειδὴν δὲ φωραθῇ, θανα-
τηφόρους προῖσχεται λόγους, ταῖς κατ' ἄλ-
λων λαιδορίαις δοκῶν τὴν οἰκείαν συγκα-
λύπτειν ἀσχημοσύνην· ἐν ἐχθίδνι γεννήματι παρεικάσας ὁ λόγος, ὡς παλιμβυλὸν, ἀξίους τῆς μετανόας προσέταξεν αὐτῷ ποιεῖσθαι καρπούς. τουτέστι πρὸς τοὺς φαινομένους τρόπους, μεταποιῆσαι τὴν κρυπτομένην τῆς καρδίας διάθεσιν.

Φασὶ τινες θηρίον εἶναι, πᾶν ὁμῇ τῷ νόμῳ τῶν ἐν ἀέρι τε καὶ γῇ καὶ θαλάττῃ ζώων κέχριται καθαρὸν, κἄν ἡμέρον εἶναι τῷ ἥθει δοκῇ· οἷς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ οἰκείου πάθους ὁ λόγος προσαγορεύει.

Ὁ ἐπὶ βλάβῃ τῶν πέλας μορφαζόμενος φιλίαν, λύκος ἐστὶ κωδίῳ ἐπικρύπτων τὴν ἑαυτοῦ κακουργίαν· ὃς ἐπειδὴν εὖρῃ ψιλὸν ἦθος, ἢ ῥῆμα κατὰ Χριστὸν ἀπλοῖκῶς ἢ γινόμενον, ἢ λεγόμενον, ἤρπασε καὶ διέ-
φθειρε· μυρίους καταχέων μώμους, ὧν τοῖς λόγοις, ἢ τοῖς ἥθεσιν ἐπιτίθεται, ὥς περ κα-
τάσκοπος τῆς ἐν Χριστῷ τῶν ἀδελφῶν ἐλευ-
θερίας.

Ὁ ὑποκρινόμενος σιωπὴν κακουργίας, χά-

κβ'.

κγ'.

κδ'.

κε'.

κς'.

ριν, τῷ πλησίον τεκταίνεται δόλον· οὐ απο-
τυγχάνων ἄπεισι, τῷ ἰδίῳ πάθει προσθέμε-
νος ὀδύνην. ὁ δὲ σιωπῶν ὠφελείας χάριν,
ἠΐξῃ φιλίαν, καὶ ἀπελεύσεται χαίρων ὡς
λαβὼν φωτισμὸν σκότους λυτῆριον.

κζ'. Ὁ ἐν Συνεδρίῳ λόγων ἀκρόασις προπε-
τῶς ἀνακόπτων, οὐκ ἔλαθε φιλοδοξίαν νο-
σῶν· ὑφ' ἧς ἀλίσκόμενος, μυρίους προβάλλ-
εται δρόμους καὶ περιδρόμους προτάσεων,
τὸν εἰρμὸν τῶν λεγομένων διαστῆσαι βου-
λόμενος.

κη'. Ὁ σοφὸς διδάσκων καὶ διδασκόμενος, μόνα
βούλεται τὰ ὠφελοῦντα διδάσκεσθαι, καὶ
διδάσκειν· ὁ δὲ δοκῇ σοφός, καὶ ἐρωτῶν
καὶ ἐρωτῶμενος, τὰ περιεργότερα μόνον προ-
βάλλεται.

κθ'. Ὡν μετέχει τις κατὰ Θεοῦ χάριν ἀγα-
θῶν, καὶ ἄλλοις ἀφθόνως μεταδοῦναι χρεώ-
στης ἐστί· δωρεὰν γάρ, φησιν, ἐλάβετε, δω-
ρεὰν δότε. ὁ γὰρ κρύπτων τὴν δωρεάν, ὡς
σκληρὸν διαβάλλει τὸν Κύριον, φειδοῖ τῆς
σαρκὸς τὴν ἀρετὴν ἐξομνύμενος· ὁ δὲ
πιπράσκων ἐχθροῖς τὴν ἀλήθειαν, ὕστερον
ἄλους ὡς φιλόδοξος, μὴ φέρων τὴν αἰσχύ-
νην ἀπάγχεται.

λ'. Τοὺς ἐτι δειλιῶντας τὸν πρὸς τὰ πάθη
πολεμὸν, καὶ φοβουμένους τὴν τῶν ἀορά-
των ἐχθρῶν ἐπιδρομήν, σιωπᾶν δεῖ· τουτέ-
στι, τὸν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀντιρρητικὸν μὴ μετα-
χειρίζεσθαι τρόπον· ἀλλὰ παραχωρεῖν τῷ
Θεῷ δι' εὐχῆς, τὴν ὑπὲρ ἑαυτῶν μέριμναν
πρὸς οὓς ἐν Ἐξόδῳ λέγεται, Κύριος πολε-
μήσει περὶ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήτεσθε· τοὺς
δὲ ἤδη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν διωκόντων,
τοὺς τῶν ἀρετῶν ἐπιζητοῦντας τρόπους πρὸς
εὐγνώμονα μάθησιν, δεόν ἔχειν μόνον ἡνε-
ωγμένον τῆς διανοίας τὸ οὖς. πρὸς οὓς
φησιν, ἀκουε Ἰσραὴλ· τῷ δὲ σφόδρα διὰ
τὴν κάθαρσιν, τῆς θείας ἐφιεμένῳ γνώ-
σεως, ἀρμόδιον ἢ εὐλαβῆς παρρησία· πρὸς
ὃν εἰρήσεται, τί βῶς πρὸς με; οὐκοῦν ὅτῳ
μὲν σιωπῇ διὰ φόβον προστέτακται, πρόσφο-
ρος ἢ πρὸς Θεὸν καταφυγή· ὅτῳ δὲ ἀκούειν
παρακελεύεται, ἀρμόδιος ἢ πρὸς ὑπακοὴν
τῶν ἐντολῶν· ἐτοιμότης· τῷ δὲ γνωστικῷ,
τὸ δι' ἰκεσίαν ἀπαύστως βῶν, ἐπιτήδειον,
ὑπὲρ τε τῆς τῶν κακῶν ἀποτροπῆς, καὶ
εὐχαριστίας τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας.

λα'. Οὐδέποτε ψυχὴ δύναται πρὸς γνῶσιν ἐκ-
τανθῆναι Θεοῦ, εἰμὴ αὐτὸς ὁ Θεὸς συγκα-
ταβάσει χρησάμενος ἀφηται αὐτῆς, καὶ
ἀναγάγῃ πρὸς ἑαυτόν. οὐ γὰρ ἂν τοσοῦτον

ἰσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὥς
ἀντιλαβέσθαι τινὸς θείας ἐλλάμψεως, εἰ μὴ
αὐτὸς ὁ Θεὸς ἀνέσπασεν αὐτόν, ὡς δυνατὸν
ἦν ἀνθρώπινον ἀνασπασθῆναι, καὶ ταῖς
θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν.

Ὁ τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου μιμούμε-
νος, οὐ παραιτεῖται διὰ τοὺς φαρισαίους ὁδὸν
ποιεῖν ἐν σαββάτῳ διὰ τῶν σπορίμων, καὶ
στάχους τίλλειν· ἀλλὰ μετὰ τὴν πρακτι-
κὴν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ γενόμενος, τοὺς λόγους
ἀναλέγεται τῶν γεγονότων, εὐσεβῶς τὴν
θεῖαν τῶν ὄντων ἐπιστήμην τρεφόμενος.

Ὁ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον μόνον πιστός, τὸ
ὅρος τῆς κακίας αὐτοῦ διὰ πράξεως μετα-
τίθῃσιν· ἀπωθούμενος ἑαυτοῦ τῇ ἀσάτῳ
περιφορᾷ τῶν ὑπὸ αἰσθησιν, τὴν ἐπ' αὐτοῖς
προτέραν διάθεσιν. ὁ δὲ μαθητὴς εἶναι ду-
νάμενος, ἐκ τοῦ λόγου δεχόμενος χερσὶ τῶν
γνωστικῶν ἄρτων τὰ κλάσματα, διατρέφει
χιλιάδας· πράξει δεικνὺς πληθυνομένην τοῦ
λόγου τὴν δύναμιν, ὁ δὲ καὶ Ἀπόστολος
ἰσχύσας εἶναι, πᾶσαν ἰατρεύει νόσον καὶ
μαλακίαν, ἐκβάλλων δαιμόνια· τουτέστι
τὴν τῶν παθῶν φυγαδεύων ἐνέργειαν· νο-
σοῦντας ἰώμενος, πρὸς ἕξιν εὐσεβείας τοὺς
στερηθέντας αὐτῆς δι' ἐλπίδος ἐπανάγων·
καὶ τοὺς δι' ἔκνον μαλακισθέντας, ἐπιστῶ-
ν τῷ λόγῳ τῆς κρίσεως· πατεῖν γὰρ ἐπά-
νω ὄψεων καὶ σκορπίων κελευσθεῖς, ἀρχὴν
καὶ τέλος τῆς ἀμαρτίας ἐξαφανίζει.

Ὁ Ἀπόστολος καὶ μαθητὴς, πάντως
ἐστί καὶ πιστός· ὁ δὲ μαθητὴς, οὐ πάντως
μὲν καὶ Ἀπόστολος· πάντως δὲ πιστός· ὁ
δὲ μόνον πιστός, οὔτε μαθητὴς οὔτε Ἀπό-
στολος ἐστί· πλὴν δύναται διὰ βίαι καὶ
θεωρίας, καὶ ὁ τρίτος εἰς τὴν τοῦ δευτέρου,
καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὴν τοῦ πρώτου μετα-
νεχθῆναι τάξιν καὶ ἀξίαν.

Ὅσα μὲν ἐν χρόνῳ κατὰ χρόνον δη-
μιουργεῖται, τελειωθέντα ἰσταται, λήγοντα
τῆς κατὰ φύσιν αὐξήσεως. ὅσα δὲ κατ' ἀ-
ρετὴν ἐπιστήμῃ Θεοῦ κατεργάζεται, τελειω-
θέντα πάλιν κινεῖται πρὸς αὐξήσιν. τὰ γὰρ
τέλη αὐτῶν, ἐτέρων ἀρχαὶ καθεστήκασιν.
ὁ γὰρ καταπαύσας ἐν ἑαυτῷ διὰ τῶν ἀρε-
τῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν τὴν τῶν φθειρομένων
ὑπόστασιν, ἐτέρων ἀπήρξατο θειοτέρων δια-
τυπώσεων. παύεται γὰρ οὐδέποτε τῶν κα-
λῶν ὁ Θεός, ὧν οὐδὲ ἀρχὴν ἔχειν, ὡς γὰρ
φωτὸς ἴδιον τὸ φωτίζειν, οὕτως ἴδιον Θεοῦ
τὸ εὐποιεῖν· διὸ τῷ μὲν νόμῳ τὴν κατὰ
χρᾶτον τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, σύστασιν

λβ'.

λγ'.

λδ'.

λε'.

ἀφηγουμένῳ, τιμᾶται δι' ἀργίας τὸ σάββατον· τῷ Εὐαγγελίῳ δὲ τὴν τῶν νοητῶν εἰσηγουμένῳ κατάστασιν, δι' εὐποιίας καλῶν ἔργων τοῦτο φαιδρύνεται· καὶ ἀνακτῶσιν οἱ μήπω γνόντες, ὅτι διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ σάββατον γέγονεν, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ σάββατον ὁ ἄνθρωπος· καὶ ὅτι Κύριος ἐστὶ καὶ τοῦ σαββάτου ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

λς'. Ἔστι τῷ νόμῳ καὶ τοῖς προφήταις, καὶ σάββατον, καὶ σάββατα, καὶ σάββατα σαββάτων· ὥσπερ καὶ περιτομή, καὶ περιτομῆς περιτομή· καὶ θέρος, καὶ θέρους θέρος, κατὰ τὸ εἰρημένον ὅταν θερίσῃτε τὸν θερισμὸν ὑμῶν. ἔστιν οὖν τὸ μὲν πρῶτον, πρακτικῆς, καὶ φυσικῆς, καὶ θεολογικῆς φιλοσοφίας ἀποπεράτωσις· τὸ δεύτερον δὲ, γενέσεως, καὶ τῶν κατὰ γένεσιν λόγων, εἰσφορά καὶ ἀπόλαυσις· καὶ τοῦτο τρισῶς ἐφ' ἑκάστῳ δηλονότι τῶν εἰρημένων γινόμενον, ἵνα γνῶ τοὺς λόγους ὁ γνωστικός, καθ' οὓς ὁ μὲν Μωϋσῆς ἐξω τῆς ἀγίας γῆς σαββατίζει τελευτῶν· ὁ δὲ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς περιτέμνει περάσας τὸν Ἰορδάνην. οἱ δὲ τὴν ἀγαθὴν γῆν κληρονομοῦντες, τὴν εἰσφορὰν τοῦ καθ' ὑπέρθεσιν διπλοῦ θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσιν.

λζ'. Σάββατόν ἐστιν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς· κατὰ τὴν πρακτικὴν παντελῶς ἀποβαλλομένης τῆς ἁμαρτίας τὰ στίγματα.

λη'. Σάββατά ἐστιν, ἐλευθερία ψυχῆς λογικῆς· καὶ αὐτὴν τὴν κατὰ φύσιν πρὸς αἴσθησιν, διὰ τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας ἀποθεμένης ἐνέργειαν.

λθ'. Σάββατα σαββάτων ἐστίν, ἡρεμία πνευματικῆς ψυχῆς λογικῆς· καὶ ἀπ' αὐτῶν πάντων τῶν ἐν τοῖς οὗτοι θειοτέρων λόγων τὸν νοῦν συστειλᾶσης· καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ κατ' ἐρωτικὴν ἑκστασιν ὀλικῶς ἐνδυσάσης, καὶ παντελῶς ἀκίνητον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς μυστικῆς θεολογίας ποιησάσης.

μ'. Περιτομή ἐστίν, ἡ περὶ γένεσιν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς ἀπόθεσις διαθέσεως.

μα'. Περιτομή περιτομῆς ἐστίν, ἡ καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ ψυχὴν περὶ τὴν γένεσιν φυσικῶν κινήματων παντελῶς ἀποβολὴ καὶ περιαιρέσις.

μβ'. Θέρος ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς, ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν καὶ φύσιν τῶν ὄντων πνευματικωτέρων λόγων μετ' ἐπιστήμης συλλογὴ καὶ ἐκλήνωσις.

μγ'. Θέρους θέρος ἐστίν, ἡ πᾶσιν ἄδατος μετὰ

τὴν τῶν νοητῶν μυστικὴν θεωρίαν περὶ νοῦν ἀγνώστως συνισταμένη τοῦ Θεοῦ κατανόησις· ἣν προσφέρει δεόντως ὁ ἐκ τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων κτισμάτων ἀξίως γεραίρων τὸν κτίσαντα.

Ἔστι καὶ ἄλλο πνευματικώτερον θέρος, αὐτοῦ λεγομένου εἶναι τοῦ Θεοῦ· καὶ ἄλλη μυστικωτέρα περιτομή· καὶ ἄλλο κρυφιώτερον σάββατον, ἐν ᾧ ἀπὸ τῶν ἰδίων ἔργων σαββατίζει ὁ Θεὸς ἀναπαύει, κατὰ τὸ, ὁ μὲν θερισμός, πολὺς, οἱ δὲ ἐργάται, ὀλίγοι· καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύματι· καὶ, εὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἐβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεὸς ποιῆσαι.

Θεοῦ θέρος ἐστίν, ἡ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσιν γινομένη τῶν ἀξίων καθ' ὅλου μονή τε, καὶ ἰδρυσις.

Ἐν πνεύματι περιτομὴ καρδίας ἐστίν, ἡ γινομένη τῶν κατ' αἴσθησιν καὶ νοῦν περὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητὰ φυσικῶν ἐνεργειῶν παντελῆς περιαιρέσις· διὰ τῆς ἀμέσως τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὀλικῶς μεταμορφώσεως πρὸς τὸ θειότερον, παρουσίας τοῦ Πνεύματος.

Θεοῦ σαββατισμός ἐστίν, ἡ εἰς αὐτὸν δι' ὅλου τῶν πεποιημένων κατάντησις· καθ' ἣν καταπαύει τῆς ἐπ' αὐτοῖς φυσικῆς ἐνεργείας, τὴν αὐτοῦ θειοτάτην ἀπορρήτως ἐνεργουμένοις ἐνέργειαν. παύεται γὰρ ὁ Θεὸς τῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων τυχόν φυσικῆς ἐνεργείας, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ὄντων κινεῖσθαι πέφυκεν, ὅποτε ἕκαστον τῆς θείας ἀναλόγως ἐπιλαβόμενον ἐνεργείας, τὴν κατὰ φύσιν οἰκείαν περὶ αὐτὸν ὀρίσει τὸν Θεὸν ἐνέργειαν.

Ζητητέον τοῖς σπουδαίοις, τίνα καθήκει νοεῖν εἶναι τὰ ἔργα ὧν ἤρξατο τῆς γενέσεως ὁ Θεός· καὶ τίνα πάλιν ὧν οὐκ ἤρξατο. εἰ γὰρ πάντων κατέπαυσε τῶν ἔργων ὧν ἤρξατο ποιῆσαι, δῆλον, ἐκείνων οὐ κατέπαυσεν, ὧν οὐκ ἤρξατο ποιῆσαι· μήποτε οὖν, ἔργα μὲν Θεοῦ χρονικῶς ἡργημένα τοῦ εἶναι ἐστὶ, πάντα τὰ ὄντα μετέχοντα· εἰς αἱ διαφοροὶ τῶν ὄντων οὐσίαι. τὸ γὰρ μὴ ὄν, ἔχουσιν αὐτῶν τοῦ εἶναι πρεσβύτερον. ἦν γὰρ ποτε, ὅτε τὰ ὄντα μετέχοντα οὐκ ἦν· Θεοῦ δὲ ἔργα τυχόν οὐκ ἡργημένα τοῦ εἶναι χρονικῶς, τὰ ὄντα μεθεκτά, ὧν κατὰ χάριν μετέχουσι τὰ ὄντα μετέχοντα· εἰς αἱ ἀγαθότης, καὶ πᾶν εἴ τι ἀγαθότητος, ἐμπεριέχεται λόγῳ· καὶ ἀπλῶς

μδ'.

με'.

μς'.

μζ'.

μη'.

πᾶσα ζωή, καὶ ἀθανασία, καὶ ἀπλότης, καὶ ἀτρεψία, καὶ ἀπειρία, καὶ ὅσα περὶ αὐτὸν οὐσιωδῶς θεωρεῖται· ἅτινα καὶ ἔργα Θεοῦ εἰσὶ, καὶ οὐκ ἡργμένα χρονικῶς. οὐ γὰρ ποτε πρεσβύτερον ἀρετῆς τὸ οὐκ ἦν· οὐδέ τινος ἄλλου τῶν εἰρημένων· καὶ τὰ μετέχοντα αὐτῶν· καθ' αὐτά, ἦρκεται τοῦ εἶναι χρονικῶς. ἀναρχος γὰρ πᾶσα ἀρετή, μὴ ἔχουσα τὸν χρόνον ἑαυτῆς πρεσβύτερον· οἷα τὸν Θεὸν ἔχουσα τοῦ εἶναι μονώτατον αἰδίως γεννήτορα.

μθ'. Πάντων τῶν ὄντων καὶ μετεχόντων, καὶ μεθεκτῶν, ἀπειράκις ἀπείρως * ὑπεξήρηται. πᾶν γὰρ εἶτι τὸν τοῦ εἶναι λόγον ἔχει κατηγορούμενον, ἔργον Θεοῦ τυγχάνει· καὶ τὸ μὲν κατὰ γένεσιν ἦρκεται τοῦ εἶναι χρονικῶς, τὸ δὲ κατὰ χάριν τοῖς γεγονόσιν ἐμπέφυκεν, οἷα τις δύναμις ἐμφυτος, τὸν ἐν πᾶσιν ὄντα Θεὸν διαπρυσίως κηρύττουσα.

ν'. Τὰ ἀθάνατα πάντα, καὶ αὐτὴ ἡ ἀθανασία· καὶ τὰ ζῶντα πάντα, καὶ αὐτὴ ἡ ζωή· καὶ τὰ ἅγια πάντα καὶ αὐτὴ ἡ ἀγιότης· καὶ τὰ ἐνάρετα πάντα, καὶ αὐτὴ ἡ ἀρετή· καὶ τὰ ἀγαθὰ πάντα, καὶ αὐτὴ ἡ ὀντότης, Θεοῦ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν ἀλλὰ, τὰ μὲν, τοῦ εἶναι χρονικῶς ἡργμένα· ἦν γὰρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν ἀρετή, καὶ ἀγαθότης, καὶ ἀγιότης, καὶ ἀθανασία. καὶ τὰ μὲν ἡργμένα χρονικῶς, τῇ μετοχῇ τῶν οὐκ ἡργμένων χρονικῶς εἰσὶ καὶ λέγονται τοῦθ' ὅπερ καὶ εἰσι, καὶ λέγονται. πάσης γὰρ ζωῆς καὶ ἀθανασίας, ἀγιότητός τε, καὶ ἀρετῆς δημιουργός ἐστιν ὁ Θεός· ὑπὲρ οὐσίαν γὰρ πάντων τῶν τε νοουμένων καὶ λεγομένων ἐξήρηται.

να'. Ἡ ἕκτη κατὰ τὴν γραφὴν ἡμέρα, τὴν τῶν ὑπὸ φύσιν ὄντων εἰσηγείται συμπληρώσιν· ἡ δὲ ἐβδόμη, τῆς χρονικῆς ιδιότητος περιγράφει τὴν κίνησιν· ἡ δὲ ὀγδόη, τῆς ὑπὲρ φύσιν καὶ χρόνον ὑποδηλοῖ καταστάσεως τὸν τρόπον.

νβ'. Ὁ τὴν ἕκτην μόνον κατὰ τὸν νόμον ἄγων ἡμέραν, τὴν κατ' ἐνέργειαν ἐκθλίβουσαν τὴν ψυχὴν τῶν παθῶν φεύγων δυναστείαν, διὰ τῆς θαλάσσης ἀφόδως ἐπὶ τὴν ἔρημον διαβαίνει· τὴν τῶν παθῶν ἀργίαν μόνην σαββατίζων· ὁ δὲ τὸν Ἰορδάνην διαβάς, καὶ αὐτὴν ἀπολιπὼν τὴν τῶν παθῶν μόνον ἀργοῦσαν κατάστασιν, ἦλθεν εἰς τὴν τῶν ἀρετῶν κληρονομίαν.

νγ'. Ὁ τὴν ἕκτην Εὐαγγελικῶς ἄγων ἡμέραν, ἀποκτείνας πρότερον τὰ τῆς ἀμαρτίας πρῶτα κινήματα, τὴν πάσης κακίας ἐρη-

μον διὰ τῶν ἀρετῶν καταλαμβάνει τῆς ἀπαθείας κατάστασιν· σαββατίζων κατὰ νοῦν καὶ αὐτῆς ψιλῆς τῆς τῶν παθῶν φαντασίας· ὁ δὲ τὸν Ἰορδάνην διαπεράσας, εἰς τὴν τῆς γνώσεως μετατίθεται χώραν, καθ' ἣν νοῦς ὁ καθὼς μυστικῶς ὑπὸ τῆς εἰρήνης οἰκοδομούμενος, Θεοῦ κατοικητήριον γίνεται ἐν πνεύματι.

νδ'. Ὁ τὴν ἕκτην θεϊκῶς μετὰ τῶν προσφύρων ἔργων, καὶ ἐννοιῶν ἑαυτῷ συμπληρώσας ἡμέραν, καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς τὰ ἑαυτοῦ συντελέσας ἔργα, διέβη τῇ κατανόησει πᾶσαν τὴν τῶν ὑπὸ φύσιν καὶ χρόνον ὑπόστασιν, καὶ εἰς τὴν τῶν αἰώνων καὶ τῶν αἰωνίων μετετάξατο μυστικὴν θεωρίαν· σαββατίζων ἀγνώστως κατὰ νοῦν, τὴν ὀλικὴν τῶν ὄντων ἀπόλειπν τε, καὶ ὑπέρβασιν. ὁ δὲ καὶ τῆς ὀγδόης ἀξιωθείς ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνέστη· τῶν μετὰ Θεοῦ· λέγων πάντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, καὶ λόγων καὶ νοημάτων· καὶ ἔζησε τὴν τοῦ Θεοῦ μακαρίαν ζωὴν, τοῦ μόνου κατ' ἀλήθειαν κυρίως ζωῆς καὶ λεγομένου καὶ ὀσιος· οἷα καὶ αὐτὸς γενόμενος τῇ θεώσει Θεός.

νε'. Ἐκτη ἡμέρα ἐστίν, ἡ τῶν πρακτικῶν περὶ τὴν ἀρετὴν τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν, παντελῆς ἀποπλήρωσις. ἐβδόμη δὲ ἐστίν, ἡ τῶν θεωρητικῶν περὶ τὴν ἄρρητον γνῶσιν πασῶν τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν ἀποπεράτωσις καὶ ἀπόπαυσις. ὀγδόη δὲ, ἡ πρὸς θέωσιν τῶν ἀξίων μετὰταξις τε καὶ μετὰβασις. καὶ μήποτε ταύτην τὴν ἐβδόμην καὶ τὴν ὀγδόην τυχὸν μυστικώτερον ὑποφαίνων ὁ Κύριος, προσηγόρευσε ἡμέραν συντελείας καὶ ὥραν, ὡς πάντων περιγράφουσα τὰ μυστήρια καὶ τοὺς λόγους· ἃς οὐδὲν οὐδαμῶς τοπαράπαν τῶν ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων δυνάμεων γνῶναι πρὸ πείρας τοῦ παθεῖν δυνήσεται, πλὴν αὐτῆς τῆς ταῦτα ποιούσης μακαρίας θεότητος.

νς'. Ἡ ἕκτη ἡμέρα, τὸν τοῦ εἶναι λόγον τῶν ὄντων ὑποδηλοῖ· ἡ δὲ ἐβδόμη, τὸν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων τρόπον ὑποσημαίνει· ἡ δὲ ὀγδόη, τὸ τοῦ αἰεὶ εἶναι τῶν ὄντων ἀρρητον μυστήριον ὑπαγορεύει.

νζ'. Πρακτικῆς ἐνεργείας σύμβολον ὑπάρχουσαν τὴν ἕκτην ἡμέραν γινώσκοντες, πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς τὴν ὀφειλὴν ἀποπληρώσωμεν· ὅπως καὶ ἐφ' ἡμῶν ῥηθείη, τό, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν.

νη'. Ἀποπληροῖ τὴν ὀφειλὴν τῆς ἐπαινουμέ-

νης τῷ Θεῷ καλῆς ἐργασίας, ὁ διὰ σώματος τῇ ψυχῇ φιλοπονῶν τὴν εὐκωστον ποικιλίαν τῶν ἀρετῶν.

νθ'. Ὁ τὴν παρασκευὴν τῶν ἔργων τῆς διακαιοσύνης πληρώσας, διέβη πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς γνωστικῆς θεωρίας· καθ' ἣν τοὺς λόγους τῶν ὄντων περιλαβὼν θεοπρεπῶς τῆς κατὰ νοῦν περὶ αὐτὴν κινήσεως ἀναπαύεται.

ξ'. Ὁ τῆς δι' ἡμᾶς ἐβδοματικῆς τοῦ Θεοῦ μετεσχηκῶς ἀναπαύσεως, καὶ τῆς αὐτοῦ δι' ἡμᾶς μεθέξει κατὰ τὴν θέωσιν ὀγδοατικῆς ἐνεργείας, εἴτ' οὖν μυστικῆς ἀναπαύσεως· ἀφ' ἧς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ τάφῳ κείμενα τὰ ὀθόνια, καὶ τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σουδάριον· ἅπερ θεωροῦντες εἰ τις Πέτρος καὶ Ἰωάννης, πιστεύουσιν ἐγηγέρθαι τὸν Κύριον.

ξα'. Μνημεῖόν ἐστιν ἴσως δεσποτικόν, ἢ ὁ κόσμος οὗτος, ἢ ἡ ἐκάστου τῶν πιστῶν καρδιά· τὰ δὲ ὀθόνια, οἱ τῶν αἰσθητῶν μετὰ τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων ὑπάρχουσι λόγοι. τὸ δὲ σουδάριον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστὶ μετὰ τῆς ἐνδεχομένης θεολογίας ἀπλὴ καὶ ἀποικίλος γνῶσις, δι' ὧν ἐγνωρίζετο πρότερον ὁ λόγος, ἀχώρητον ἡμῖν ἔχων παντάπασιν δίχα τούτων τὴν ὑπὲρ ταῦτα κατάληψιν.

ξβ'. Οἱ θάπτοντες ἐντίμως τὸν Κύριον, καὶ ἐνδόξως ἀναστάντα θεάσσονται· πᾶσιν ὄντα τοῖς μὴ τοιοῦτοις ἀθέατον. οὐκέτι γὰρ τοῖς ἐπιβουλευούσιν ἐστὶν ἀλωτός, οὐκ ἔχων τῶν ἐκτὸς τὰ προκαλύμματα, δι' ὧν ἐδόκει θέλων ἀλίσκεσθαι παρὰ τῶν βουλομένων, καὶ πάσχειν ὑπὲρ τῆς πάντων σωτηρίας ἡνείχετο.

ξγ'. Ὁ θάπτων ἐντίμως τὸν Κύριον, πᾶσιν ἐστὶ τοῖς φιλοθέοις αἰδέσιμος. θριάμβου γὰρ αὐτόν, καὶ ὀνειδούς καθηκόντως ἐρρύσατο, βλασφημίας ὑπόθεσιν οὐκ ἀφείς τοῖς ἀπίστοις, τὴν ἐν τῷ ξύλῳ αὐτοῦ προσήλωσιν. οἱ δὲ σφραγίδας ἐπιτεθέντες τῷ τάφῳ, καὶ στρατιώτας προσκαθιστῶντες, μισητοὶ τῆς ἐγχειρήσεως· οἱ καὶ ἀναστάντα τὸν λόγον, ὡς κλαπέντα διαβάλουσιν ἀργυρίῳ, ὥστε τὸν νόθον μαθητὴν εἰς προδοσίαν. λέγω δὲ τὸν ἐπιδεικτικὸν τρόπον τῆς ἀρετῆς. οὕτω καὶ τοὺς στρατιώτας πρὸς συκοφαντίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ὠνούμενοι· γινώσκει τῶν λεγομένων τὴν ἔμφασιν ὁ γνωστικός· οὐκ ἄγνοῶν πῶς τε, καὶ ποσαχῶς σταυροῦται ὁ Κύριος, καὶ θάπτεται, καὶ ἀνίσταται, ὥστε νεκροὺς μὲν ποιῶν τοὺς ὑπὸ δαιμόνων τῇ καρδίᾳ παρακαθημένους ἐμπαθεῖς

λογισμούς· τοὺς διαμεριζομένους ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὥστε ἱμάτια, τοὺς τρόπους τῆς ἠθικῆς εὐπρεπείας· καὶ ὑπερβαίνων ὥστε σφραγίδας τοὺς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ τύπους, τῶν κατὰ πρόληψιν ἀμαρτημάτων.

Πᾶς φιλάργυρος δι' εὐλαθείας τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, ἐπειδὴν εὗρη τὴν ποθομένην ὕλην πορίσασθαι, τὸν τρόπον ἐξώμνυται, καθ' ὃν μαθητῆς εἶναι τοῦ λόγου τὸ πρὶν ἐνομιζέτο.

Ὅταν ἴδῃς τινὰς ὑπερηφάνους μὴ φέροντας ἐπαινέσθαι τοὺς κρείττονας, ἀκήρυκτόν τε μηχανωμένους ποιεῖν τὴν λαλουμένην ἀλήθειαν, μυρίοις αὐτὴν ἀπείργοντας πειρασμοῖς, καὶ ἀθεμίτοις διαβολαῖς· νόει μοι πάλιν ὑπὸ τούτων σταυροῦσθαι τὸν Κύριον, καὶ θάπτεσθαι· καὶ στρατιώταις καὶ σφραγίσιν φυλάττεσθαι· οὓς ἑαυτοῖς περιτρέπων ὁ λόγος, ἀνίσταται· πλέον τῷ πολεμείσθαι, διαφαινόμενος· ὡς πρὸς ἀπάθειαν διὰ τῶν παθημάτων στομούμενος· πάντων γὰρ ἐστὶν ἰσχυρότερος, ὡς ἀλήθεια καὶ ὦν καὶ καλούμενος.

Τὸ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ λόγου μυστήριον, πάντων ἔχει τῶν τε κατὰ τὴν γραφὴν αἰνιγμάτων καὶ τύπων τὴν δύναμιν· καὶ τῶν φαινομένων κτισμάτων τὴν ἐπιστήμην. καὶ ὁ μὲν γνοὺς σταυροῦ καὶ ταφῆς τὸ μυστήριον, ἐγνω τῶν προειρημένων τοὺς λόγους. ὁ δὲ τῆς ἀναστάσεως μυηθεὶς τὴν ἀπόρρητον δύναμιν, ἐγνω τὸν ἐφ' ᾧ τὰ πάντα προηγουμένως ὁ Θεὸς ὑπεστήσατο σκοπόν.

Τὰ φαινόμενα πάντα, δεῖται σταυροῦ· τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατ' αἰσθησιν ἐνεργουμένων ἐπεχούσης τὴν σχέσιν ἔξεως. τὰ δὲ νοούμενα πάντα, χρήζει ταφῆς· τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἐνεργουμένων ὀλικῆς ἀκινήσεως. τῇ γὰρ σχέσει συναναιρουμένης τῆς περὶ πάντα φυσικῆς ἐνεργείας τε καὶ κινήσεως, ὁ λόγος μόνος ἐφ' ἑαυτὸν ὑπάρχων, ὥστε ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένος ἀναφαίνεται, πάντα κατὰ περιγραφὴν ἔχων τὰ ἐξ αὐτοῦ, μηδενὸς φυσικῆς σχέσει τὴν πρὸς αὐτὸν οἰκειότητα τοσύνολον ἔχοντος. κατὰ χάριν γὰρ. ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τῶν σωζομένων σωτηρία.

Τῶν πρὸς τι, καὶ οἱ αἰῶνές εἰσι, καὶ οἱ χρόνοι, καὶ οἱ τόποι, ὧν ἄνευ, οὐδὲν τῶν συνεπινοουμένων τούτοις ἐστίν· ὁ δὲ Θεός, οὐ τῶν πρὸς τι ἐστίν· οὐ γὰρ ἔχει τί καθόλου συνεπινοούμενον. εἴπερ οὖν, ἄρα κλη-

ξδ'.

ξε'.

ξε'.

ξζ'.

ξη'.

ρονομία τῶν ἀξίων αὐτός ἐστιν ὁ Θεός, ὑπὲρ πάντας αἰῶνας, καὶ χρόνους, καὶ τόπους ὁ ταύτης ἀξιούμενος τῆς χάριτος ἐσται, τόπον ἔχων αὐτὸν τὸν Θεὸν κατὰ τὸ γεγραμμένον, γενεῶ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς τόπον ὀχυρὸν τοῦ σῶσθαι με.

ξθ'. Τὸ τέλος οὐδὲν τὸ παράπαν ἐμπερὲς ἔχει τῇ μεσότητι· ἐπεὶ οὐδὲ τέλος. μεσότης δὲ ἐστίν, πάντα τὰ μετὰ τὴν ἀρχὴν κατόπιν ὄντα τοῦ τέλους. εἰ τοίνυν πάντες οἱ αἰῶνες, καὶ οἱ χρόνοι, καὶ οἱ τόποι μετὰ τῶν συνεπινοουμένων αὐτοῖς ἀπάντων, μετὰ τὸν Θεὸν εἰσιν, ἀρχὴν ἀναρχον ὄντα· καὶ ὡς πολὺ κατόπιν ὑπάρχουσι, μεσότητος οὐδὲν διαφέρουσι. τέλος δὲ τῶν σωζομένων ἐστίν ὁ Θεός, οὐδὲν ἐσται μεσότητος κατὰ τὸ ἀκρότατον τέλος γενομένοις τοῖς σωζομένοις συνθεωρούμενον.

ο'. Ὁ πᾶς κόσμος ἰδίῳ περιοριζόμενος λόγῳ, καὶ τόπος λέγεται, καὶ αἰὼν, τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων· τρόπους θεωρημάτων ἔχων κατὰ φύσιν τοὺς αὐτῷ προσφεύς, μερικὴν κατανόησιν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι τῆς ἐπὶ πάντα σοφίας τοῦ Θεοῦ δυναμένους· οἷς ἕως χρῶνται πρὸς κατανόησιν, οὐ δύνανται δίχα μεσότητος εἶναι, καὶ μερικῆς καταλήψεως. ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐκ μέρους, τοῦ τελείου φανέντος, καταργεῖται, καὶ τὰ ἔσοπτρα πάντα καὶ τὰ αἰνίγματα παρέρχονται, τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον παραγινομένης ἀληθείας, ὑπὲρ πάντας ἐσται κόσμους, καὶ αἰῶνας, καὶ τόπους, οἷς τέως ὡς νήπιος ἐπαιδαγωγεῖτο, τελειωθείς κατὰ Θεὸν ὁ σωζόμενος.

οα'. Ὁ Πιλάτος, τοῦ κατὰ φύσιν νόμου τύπος ἐστί· τοῦ δὲ γραπτοῦ νόμου, τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. ὁ τοίνυν κατὰ πίστιν ὑπὲρ τοὺς δύο μὴ γεγόμενος νόμος, οὐ δύναται δέξασθαι τὴν ὑπὲρ φύσιν καὶ * λόγον ἀληθείαν· ἀλλὰ σταυροὶ πάντως τὸν λόγον· ἢ ὡς Ἰουδαῖος σκάνδαλον, ἢ ὡς Ἕλληνα μωρὸν ἡγούμενος τὸ Εὐαγγέλιον.

οβ'. Ὅταν ἰδῇς Ἡρώδην καὶ Πιλάτον ἀλλήλοις φιλιζόντας ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦ Ἰησοῦ, τότε νόει τὴν εἰς τὸ αὐτὸ συνδρομήν· τοῦ τε τῆς πορνείας, καὶ τῆς κενοδοξίας δαίμονος, ἐπὶ τῷ θανατῶσαι τὸν λόγον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως ἀλλήλοις συμφωνούντων. ὁ μὲν γὰρ κενόδοξος δαίμων, πνευματικὴν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, παρπέμπει τῷ δαίμονι τῆς πορνείας· ὁ δὲ τῆς πορνείας καθ' ὑπόκρισιν * καθαρότητος

προσποιούμενος, ἀναπέμπει τῷ δαίμονι τῆς κενοδοξίας· διὸ λαμπρὰν περιτιθεὶς ἐσθήτα, φησὶν, ὁ Ἡρώδης ἀνέπεμψε Πιλάτῳ τὸν Ἰησοῦν.

ογ'. Καλὸν μὴ συγχωρεῖν σαρκὶ καὶ πάθει προσανέχειν τὸν νοῦν. οὐ γὰρ συλλέγουσι, φησὶν, ἐξ ἀκανθῶν, σῦκα· τουτέστιν, ἐκ παθῶν ἀρετὴν· οὔτε ἐκ βάρτου σταφυλήν. τουτέστιν, ἐκ τῆς σαρκὸς τὴν εὐφραίνουσαν γνῶσιν.

οδ'. Διὰ τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν δοκιμαζόμενος ὁ ἀσκητής, καὶ διὰ τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας καθαιρόμενος, καὶ διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τελειούμενος, ἀξιούται τῆς θείας παρακλήσεως. Κύριος γὰρ, φησὶν, ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἔχει· τουτέστιν, ἐκ τῶν πειρασμῶν· καὶ ἐπεφάνη ἡμῖν ἐκ Σηείρ· τουτέστιν, ἐκ τῶν σωματικῶν πόνων· καὶ κατέσπευσεν ἐξ ὄρους Φαρράν σὺν μυριάσι Καδδῆς· τουτέστιν, ἐξ ὄρους τῆς πίστεως, σὺν μυριάσιν ἁγίων γνώτεων.

οε'. Ὁ Ἡρώδης, φρονήματος λόγον ἐπέχει σαρκὸς· ὁ δὲ Πιλάτος, αἰσθήσεως· ὁ δὲ Καίσαρ, τῶν αἰσθητῶν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι τῶν ψυχικῶν λογισμῶν. ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀγνοίας ἡ ψυχὴ τοῖς αἰσθητοῖς προστεθῇ, προδίδωσι τῇ αἰσθήσει τὸν λόγον εἰς θάνατον, καθ' ἑαυτῆς κυρούσα δι' ὁμολογίας τὴν τῶν φαρτῶν βασιλείαν. φασὶ γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ Καίσαρα.

ος'. Ὁ Ἡρώδης, ἐνεργείας τόπον ἐπέχει παθῶν· ὁ δὲ Πιλάτος, τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἡπατημένης ἔξεως· ὁ δὲ Καίσαρ τοῦ σκοτεινοῦ κοσμοκράτορος· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι, ψυχῆς ὀπηνίκα· γοῦν ὑποκλιθεῖσα ψυχὴ τοῖς πάθει, τὴν ἀρετὴν παραδῶ τῇ ἔξει τῆς κακίας ὑποχείριον, τὴν μὲν τοῦ Θεοῦ προδήλως ἀρνεῖται βασιλείαν· πρὸς δὲ τὴν τοῦ διαβόλου μετέρχεται φθοροποιὸν τυραννίδα.

οζ'. Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρὸς εὐφροσύνην πνευματικὴν ἡ ὑποταγὴ τῶν παθῶν, εἰ μὴ τὰς ἀρετὰς κτήσεται τῇ πληρώσει τῶν ἐντολῶν. μὴ χαίρετε γὰρ, φησὶν, ὅτι τὰ δαίμονια ὑμῖν ὑποτάσσεται· τουτέστι, τὰ ἐνεργήματα τῶν παθῶν· ἀλλ' ὅτι τὰ δνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν οὐρανῷ· τῇ δι' ἀρετῶν τῆς υἰοθεσίας χάριτι, πρὸς τὸν τόπον τῆς ἀπαθείας μεταγραφέντα.

οη'. Ἀναγκαῖος τῷ γνωστικῷ πάντως ἐστίν, ὁ διὰ πράξεως πλοῦτος τῶν ἀρετῶν. ὁ ἔχων γὰρ, φησὶ, βαλάντιον· τουτέστι γνῶσιν πνευ-

* ἴσως νόμον.

* ἴσ. κα-
θαρό-
τητα.

ματικὴν· ἀράτω ὁμοίως καὶ πῆραν· τουτέστι, τὴν δαψιλῶς τὴν ψυχὴν διατρέφουσιν τῶν ἀρετῶν ἀφθονίαν. ὁ δὲ μὴ ἔχων βαλάντιον δηλονότι καὶ πῆραν· τουτέστι, γινώσιν καὶ ἀρετὴν, πωλησάτω τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν· ἐκδότω, φησί, προθύμως τὴν ἑαυτοῦ σάρκα τοῖς πόνοις τῶν ἀρετῶν, καὶ μεταχειρισάσθω σοφῶς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τὸν πρὸς τὰ πάθη, καὶ τοὺς δαίμονας πόλεμον· ἡγουν τὴν ἐν ῥήματι Θεοῦ διακρίνουσαν ἕξιν τὸ χεῖρον τοῦ κρείττονος.

οθ'. Τριακοντούτης ὢν ὁ Κύριος ἀναφαίνεται· τοὺς διορατικοὺς τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, τὰ περὶ ἑαυτοῦ κρυφίως μυστήρια διδάσκων. ὁ γὰρ τριάκοντα ἀριθμὸς μυστικῶς μετανοοῦμενος, χρόνου τε καὶ φύσεως, καὶ τῶν ὑπὲρ τὴν ὁρατὴν φύσιν νοητῶν δημιουργόν, καὶ προνοητὴν εἰσάγει τὸν Κύριον. χρόνου μὲν, διὰ τοῦ ἐπτά· ἐβδοματικὸς γὰρ ὁ χρόνος· φύσεως δὲ, διὰ τοῦ πέντε· πενταδική γὰρ ἡ φύσις, διὰ τὴν αἰσθησιν πενταχῶς διαιρουμένην· νοητῶν, δὲ, διὰ τοῦ ὀκτώ· ὑπὲρ γὰρ τὴν μετρούμενην τοῦ χρόνου περίοδον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστὶ γένεσις· προνοητὴν δὲ, διὰ τοῦ δέκα· διὰ τε τὴν τῶν ἐντολῶν ἀγίαν δεκάδα, τὴν πρὸς τὸ εὖ τοὺς ἀνθρώπους ἐνάγουσαν, καὶ διὰ τὸ τούτου τοῦ γράμματος μυστικῶς ἀπῆρχθαι τῆς προσηγορίας τὸν Κύριον, ἡνίκα γέγονεν ἀνθρώπος. συνάψας οὖν τὸν πέντε, καὶ τὸν ἐπτά, καὶ τὸν ὀκτώ, καὶ τὸν δέκα, τὸν τριάκοντα πληροῖς ἀριθμόν. ὁ τοίνυν ὡς ἀρχηγῷ τῷ Κυρίῳ καλῶς ἐπεσθαι γινώσκων, οὐκ ἀγνοήσει τὸν λόγον, καθ' ὃν καὶ αὐτὸς τριακοντούτης ἀναφανήσεται, κηρύττειν δυνάμενος τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. ὅταν γὰρ ἀμέμπτως, ὥσπερ τινὰ φύσιν ὁρατὴν, τὸν κατὰ πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν δημιουργήσῃ κόσμον, τὴν ἐπ' αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὥσπερ τινὰ χρόνον, διὰ τῶν ἐναντίων συμβαίνουσιν μὴ ἀλλοιῶστας περίοδον, καὶ διὰ θεωρίας ἀπταιστως δρέψεται γινώσιν, καὶ τὴν αὐτὴν καὶ ἄλλοις ἕξιν προνοητικῶς ἐνθεῖναι δεδύνηται· τότε καὶ αὐτός, ὡς δ' ἂν ἔχοι σωματικῆς ἡλικίας, τριακοντούτης ἐστὶ τῷ πνεύματι, συνεμφαινῶν τῶν οἰκείων ἀγαθῶν τὴν ἐν ἅλλοις ἐνέργειαν.

π'. Ὁ τὰς ἡδοναῖς παρειμένος τοῦ σώματος, οὔτε πρὸς ἀρετὴν ἐστὶν ἐνεργός, οὔτε πρὸς γινώσιν εὐκίνητος· ὅθεν οὐδὲ ἀνθρώπον ἔχει, τουτέστιν ἔμφρονα λογισμόν, ἵνα ὅταν τα-

ραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλλῃ αὐτὸν εἰς τὴν κολυμβήθραν· τουτέστιν εἰς τὴν δεκτικὴν τῆς γνώσεως ἀρετὴν, τὴν ἰατρούουσιν πᾶσαν νόσον· εἰ μήπου διὰ ραθυμίας ὁ νοστῶν ἀναβαλλόμενος, ὑπ' ἄλλου προληφθῇ τοῦ κωλύοντος αὐτῷ παραγενέσθαι τὴν ἴασιν. διὸ καὶ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη νόσῳ συγκατακλίνεται. ὁ γὰρ μὴ πρὸς δόξαν Θεοῦ τὴν ὁρατὴν θεώμενος κτίσιν καὶ πρὸς τὴν νοητὴν φύσιν εὐσεβῶς ἀναβιβάζων τὴν ἐννοίαν εἰκότως νοστῶν διαμένει τῶν εἰρημένων ἐτῶν τὸν ἀριθμόν. ὁ γὰρ τριάκοντα φυσικῶς λαμβανόμενος ἀριθμὸς, τὴν αἰσθητὴν σημαίνει φύσιν· ὥσπερ καὶ πρακτικῶς σκοπούμενος, τὴν πραγματικὴν ἀρετὴν. ὁ δὲ ὀκτὼ μυστικῶς κατανοούμενος, τὴν νοητὴν τῶν ἀσωμάτων παραδηλοῖ φύσιν· ὥσπερ καὶ γνωστικῶς θεωρούμενος τὴν πάνσοφον θεολογίαν· αἷς ὁ μὴ κινούμενος πρὸς Θεόν, πάρετος μένει, μέχρις ἂν ἐλθὼν ὁ λόγος διδάξῃ αὐτὸν τὸν σύντομον τῆς ἰάσεως τρόπον φάσκων, ἐγείραι· ἄρον τὸν κράσβατόν σου, καὶ περιπάτει· διαναστῆναι τὸν νοῦν τῆς κατεχούσης φιληδονίας, καὶ ἄραι τὸ σῶμα τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον δηλαδὴ τὸν οὐρανὸν ἐγκελευόμενος. καλὸν γὰρ ὑπὸ τοῦ κρείττονος τοῖς ὤμοις τῆς πράξεως τὸ χεῖρον αἰρεσθαι πρὸς ἀρετὴν, ἢ τὸ κρεῖττον διὰ θρύψεως πρὸς φιληδονίαν ὑπὸ τοῦ χείρονος πρέσθαι.

πα'. Ἔως τὴν ἡμῶν τε, καὶ πάντων τῶν μετὰ Θεοῦ οὐσίαν κατὰ διάνοιαν καθαρῶς οὐκ ἐκδεβήκαμεν, τὴν ἕξιν οὕτω τῆς κατ' ἀρετὴν ἀτρεψίας ἐλάβομεν· ὁπνίκα δὲ τοῦτο δι' ἀγάπης ἡμῖν κατορθωθῇ τὸ ἀξίωμα, τότε γνωσόμεθα τῆς θείας ἐπαγγελίας τὴν δύναμιν. ἐκεῖ γὰρ εἶναι χρὴ πιστεύειν καθήδρουσιν ἀμετάθετον τοὺς ἀξίους, ἐνθα προλαβὼν ὁ νοῦς δι' ἀγάπης τὴν σφετέραν ἐνεργίῳσε δύναμιν. ὁ γὰρ μὴ ἐκβάς ἑαυτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἐπωσοῦν νοεῖσθαι δυναμένων, καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ νόησιν σιγὴν καταστάς, οὐ δύναται τροπῆς εἶναι πάμπαν ἐλεύθερος.

πβ'. Πᾶσα νόησις, πλῆθος, ἢ τοῦλάχιστον, δυάδος πάντως ἐμφασιν ἔχει. μέση γὰρ τινῶν ἐστὶν ἀκροτήτων σχέσις, ἀλλήλοις συνάπτουσα τὸ τε νοῦν καὶ τὸ νοούμενον· οὐδ' ἕτερον δὲ διόλου τὴν ἀπλότητα πέφυκε σώζειν. τὸ τε γὰρ νοῦν, ὑποκείμενόν τί ἐστι, πάντως συνεπινοουμένην αὐτῷ τὴν τοῦ νοεῖν ἔχον δύναμιν. καὶ τὸ νοούμενον ὑποκείμενόν

τι πάντως ἐστίν, ἡ ἐν ὑποκειμένῳ συνεπι-
νοουμένην αὐτῷ τὴν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν
ἔχον, ἡ προὑποκειμένην τὴν οὐ ἐστὶ δύνα-
μις, οὐσίαν. οὐ γάρ τι τῶν ὄντων τὸ σύν-
ολον αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἀπλῆ τις οὐσία, ἡ νόη-
σις ἐστίν, ἵνα καὶ μονὰς ἀδιαίρετος. τὸν δὲ
Θεὸν εἴτε οὐσίαν εἰπόμεν, οὐκ ἔχει φυσι-
κῶς συνεπινοουμένην αὐτῷ τὴν τοῦ νοεῖ-
σθαι δύναμιν, ἵνα μὴ σύνθετος· εἴτε νόησιν,
οὐκ ἔχει φυσικῶς δεκτικὴν τῆς νοήσεως
ὑποκειμένην οὐσίαν, ἀλλ' αὐτὸ κατ' οὐ-
σίαν νόησις ἐστὶν ὁ Θεός· καὶ ὅλος νόησις,
καὶ μόνον καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν νόησιν οὐσία,
καὶ ὅλος οὐσία καὶ μόνον. καὶ ὑπὲρ οὐσίαν
ὅλος· διότι καὶ μονὰς ἀδιαίρετος, καὶ ἀμε-
ρής, ἀπλῆ. ὁ τοίνυν καθοτιοῦν νόησιν ἔχων
οὕτω τῆς δυάδος ἐξηλθεν· ὁ δὲ ταύτην πάμ-
παν ἀπολιπών, γέγονε ποτῶς ἐν τῇ μονάδι,
τὴν τοῦ νοεῖν ὑπεροχικῶς ἀποθέμενος δύναμιν.

πγ'. Ἐν μὲν τοῖς πολλοῖς, ἑτερότης, καὶ ἀνο-
μοιότης ἐστὶ, καὶ διαφορά· ἐν δὲ τῷ Θεῷ,
κυρίως ἐνὶ καὶ μόνῳ τυγχάνοντι, ταυτότης.
καὶ ἀπλότης μόνον ἐστὶ, καὶ ὁμοιότης· οὐκ
ἀσφαλὲς οὖν πρὶν ἔξω γενέσθαι τῶν πολ-
λῶν, ἐπιβάλλειν ταῖς περὶ Θεοῦ θεωρίαις.
καὶ δηλοῖ τοῦτο Μωϋσῆς ἔξω τῆς παρεμ-
βολῆς πηγνύμενος τὴν σκηνὴν τῆς διανοίας,
καὶ τότε προσομιλῶν τῷ Θεῷ. τὸ γὰρ μετὰ
λόγου τοῦ κατὰ προφορὰν πειρᾶσθαι φάται
τὸ ἄρρητον, ἐπικίνδυνον, διότι καὶ δυάς,
καὶ πλεον ἐστὶν ὁ κατὰ προφορὰν λόγος.
τὸ δὲ ἄνευ φωνῆς μόνῃ τῇ ψυχῇ τὸ ὄν θεω-
ρεῖν, ἰσχυρότατον· ὅτι κατὰ τὴν ἀδιαίρετον
ἵσταται μονάδα, καὶ οὐκ ἐν τοῖς πολλοῖς. ὁ
γὰρ Ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς τὰ Ἅγια
τῶν Ἀγίων ἔσω τοῦ καταπετάσματος εἰ-
σιέναι μόλις προστεταγμένος, διδάσκει μό-
νον δεῖν ἐκεῖνον τὸν τὴν αὐλὸν καὶ τὰ Ἅγια
διαβάντα, καὶ εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων ἔσω
γενόμενον, τουτέστι τὸν ἅπασαν τῶν αἰ-
σθητῶν τε, καὶ νοητῶν παρελθόντα φύσιν,
καὶ πάσης τῆς κατὰ τὴν γένεσιν ιδιότητος
γενόμενον καθαρὸν, ἀνείμονα, καὶ γυμνὸν
τῇ διανοίᾳ προσβάλλειν ταῖς περὶ Θεοῦ
φαντάσταις.

πδ'. Μωϋσῆς ὁ μέγας ἔξω τῆς παρεμβολῆς
πηξάμενος ἑαυτοῦ τὴν σκηνὴν, τουτέστι
τὴν γνώμην, καὶ τὴν διάνοιαν ἰδρυσάμενος
ἔξω τῶν ὁραμένων, προσκυνεῖν τὸν Θεὸν
ἄρχεται, καὶ εἰς τὸν γνόφον εἰσελθὼν τὸν
αἰεδῆ, καὶ αὐλὸν τῆς γνώσεως τόπον ἐκεῖ
τελειούμενος τὰς ἱερωτάτας τελετάς.

Ὁ γνόφος ἐστίν, ἡ αἰεδῆς, καὶ αὐλός,
καὶ ἀσώματος κατάστασις· ἡ τὴν παρα-
δειγματικὴν τῶν ὄντων ἔχουσα γνώσις· ἐν
ἡ ὁ γενόμενος ἐντός, καθάπερ τις ἄλλος
Μωϋσῆς· φύσει θνητῷ κατανοεῖ τὰ ἀθά-
νατα· δι' ἧς τῶν θείων ἀρετῶν ἐν ἑαυτῷ
ζωγραφήσας τὸ κάλλος, ὥσπερ γραφὴν εὐ-
μιμήτως ἔχουσαν τοῦ ἀρχετύπου κάλλους
τὸ ἀπεικόνισμα, κάτεισιν ἑαυτὸν προβαλλό-
μενος τοῖς βουλομέναις μιμεῖσθαι τὴν ἀρε-
τήν. καὶ ἐν τούτῳ δεικνὺς ἧς μετελήφει
χάριτος τὸ φιλήθρῳπόν τε, καὶ ἄφθονον.

Οἱ ἀσπίλως τὴν κατὰ Θεὸν μετερχόμενοι
φιλοσοφίαν, μέγιστον ἐκ τῆς κατὰ ταύτην
ἐπιστήμης κέρδος εὐρίσκουσι, τὸ μηκέτι
τὴν γνώμην τοῖς πράγμασι συμεταβάλλε-
σθαι, ἀλλὰ μετ' εὐσταθεῖς βεβαιότητος
πᾶσιν ἐγχειρεῖν προθύμως, τοῖς ἀρμόζουσι
τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς.

Τὴν κατὰ σάρκα πρώτην ἐν Χριστῷ διὰ
Πνεύματος βαπτισθέντες ἀφθαρσίαν, τὴν
ἐσχάτην κατ' αὐτὸν ἐν Πνεύματι δι' ἐπι-
δόσεως ἔργων ἀγαθῶν δηλονότι, καὶ τοῦ
κατὰ πρόθεσιν θανάτου τὴν προτέραν φυ-
λάξαντες ἀκηλίδωτον ἐκδεχόμεθα· καθ' ἣν
τῶν ἐχόντων οὐδεὶς ἀποβολὴν δέδοικε τῶν
κτηθέντων ἀγαθῶν.

Τοῖς ἐπὶ γῆς τῆς θείας ἀρετῆς ἀπ' οὐ-
ρανοῦ δι' ἔλεος πρὸς ἡμᾶς τὴν χάριν κατα-
πέμψαι βουληθεὶς ὁ Θεός, συμβολικῶς τὴν
ἱερὰν σκηνὴν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πάντα κατε-
σκεύασε σοφίας οὕσαν ἀπεικόνισμα, καὶ τύ-
πον, καὶ μίμημα.

Ἡ χάρις τῆς νέας διαθήκης μυστικῶς
τῷ τῆς παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διὸ
φησὶν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευμα-
τικός ἐστίν· ὁ οὖν νόμος τῷ μὲν γράμματι
παλαιοῦται, καὶ γηράσκει καταργούμενος·
τῷ δὲ πνεύματι νεάζει διὰ παντὸς ἐνεργού-
μενος. ἡ γὰρ χάρις παντελῶς ἀπαλαίωτος.

Ὁ μὲν νόμος σκιά· ἔχει τοῦ Εὐαγγε-
λίου· τὸ δὲ Εὐαγγέλιον, εἰκὼν ἐστὶ, τῶν
μελλόντων ἀγαθῶν. ὁ μὲν γὰρ κωλύει τὰς
τῶν κακῶν ἐνεργείας· ὁ δὲ, τὰς πράξεις τῶν
ἀγαθῶν παρατίθεται.

Τὴν Ἁγίαν ὅλην Γραφὴν, σαρκὶ διαιρεῖ-
σθαι λέγομεν, καὶ πνεύματι· καθάπερ τινα
πνευματικὸν ἄνθρωπον οὖσαν· ὁ γὰρ τὸ ῥη-
τὸν τῆς γραφῆς εἰπὼν εἶναι σάρκα· τὸν δὲ
ταύτης νοῦν Πνεῦμα ἔχουν ψυχὴν, τῆς
ἀληθείας οὐχ ἀμαρτήσεται. σοφὸς δὲ προ-

πε'.

ἴσως
λείπει
τὸ, σώ-
ματι.

πς'.

πζ'.

πη'.

πθ'.

υ'.

υα'.

- δῆλως, ὁ τὸ μὲν φθειρόμενον ἀφείας, ὅλος τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.
- υβ'. Ὁ μὲν νόμος σὰρξ ἐστὶ τοῦ κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφὴν πνευματικοῦ ἀνθρώπου· αἰσθησις δὲ οἱ Προφῆται· τὸ δὲ Εὐαγγέλιον ψυχὴ νοερά· διὰ σαρκὸς τοῦ νόμου, καὶ δι' αἰσθήσεως τῶν Προφητῶν ἐνεργοῦσα· καὶ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ταῖς ἐνεργείαις ἐκφαίνεται.
- υγ'. Σκιὰν μὲν εἶχεν ὁ νόμος· εἰκόνα δὲ οἱ Προφῆται, τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ θείων καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν. αὐτὸ δὲ τὸ Εὐαγγέλιον αὐτὴν παρεῦσαν ἡμῖν διὰ τῶν πραγμάτων ἔδειξε τὴν ἀλήθειαν· τὴν τῷ νόμῳ προσκισθεῖσαν· καὶ τοῖς Προφήταις προεικονισθεῖσαν.
- υδ'. Ὁ τὸν νόμον διὰ βίου καὶ πολιτείας ἐπιτελῶν, μόνων τῶν τῆς κακίας ἀργεῖ συμπερασμάτων, καταθύων τῷ Θεῷ τῶν ἀλόγων παθῶν τὴν ἐνέργειαν· καὶ τούτῳ πρὸς σωτηρίαν ἀρκεῖται τῷ τρόπῳ, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πνευματικὴν νηπιότητα.
- υε'. Ὁ τῷ προφητικῷ λόγῳ παιδαγωγούμενος πρὸς τῇ ἀποβολῇ τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τὰς κατὰ ψυχὴν συνισταμένας αὐτῷ ἐκτίθεται συγκαταθέσεις· ἵνα μὴ τῷ χεῖρονι, φημί δὲ τῇ σαρκὶ δοκῶν κακίας ἀπέχεσθαι, τῷ κρείττονι, λέγω δὲ τῇ ψυχῇ, λάθῃ ταύτην δαψιλῶς ἐνεργούμενος.
- υς'. Ὁ τὴν Εὐαγγελικὴν ζωὴν γνησίως ἀσπαζόμενος, καὶ ἀρχὴν καὶ τέλος ἑαυτοῦ τῆς κακίας ἐξέτεμε· καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐργῶ καὶ λόγῳ μετέρχεται· θύων θυσίαν αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως· πάσης τῆς κατ' ἐνέργειαν τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως· καὶ τῆς κατὰ νοῦν πρὸς αὐτὰ μάχης ὑπάρχων ἐλεύθερος, καὶ μόνον ἔχων τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τὴν ψυχὴν διαστρέφουσιν, ἀκόρεστον ἡδονήν.
- υζ'. Τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν θείων γραφῶν ἐπιμεληταῖς, δύο ἔχων ἀναφαίνεται μορφή· ὁ κατὰ τὸν Κύριον λόγος· τὴν μὲν κοινήν, καὶ δημῶδεστέραν, καὶ ὀλίγοις θεατὴν, καθ' ἣν λέγεται τό, εἶδομεν αὐτὸν καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος, οὐδὲ κάλλος. τὴν δέ, κρυφωτέραν καὶ ὀλίγοις ἐφικτὴν· τοῖς ἡδὴ κατὰ Πέτρον καὶ Ἰωάννην τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους γεγονόσιν· ἐφ' ὧν ὁ Κύριος μετεμορφώθη πρὸς δόξαν νικῶσαν τὴν αἰσθησιν· καθ' ἣν ἐστὶν ὥρατος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. τούτων δὲ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μὲν προτέρα τοῖς εἰσαγομένοις
- ἀρμόδιος· ἡ δευτέρα δὲ τοῖς κατὰ τὴν γνῶσιν ὡς ἐφικτὸν τελειωθείσι ἀναλόγως. καὶ ἡ μὲν, τῆς πρώτης παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐστὶν εἰκὼν· ἐφ' ἧς τὸ ῥῆτὸν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον διὰ παθημάτων καθαιρούσης τοὺς πρακτικούς· ἡ δέ, τῆς δευτέρας καὶ ἐνδόξου παρουσίας ἐστὶ προδιατύπωσις, ἐφ' ἧς τὸ πνεῦμα νοεῖται τῆς διὰ σοφίας τοὺς γνωστικούς μεταμορφούσης πρὸς θέωσιν· ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου μεταμορφώσεως, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι.
- Ἡ μὲν ἀκατάσειστος ὑπὲρ ἀρετῆς ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, ἐνεργουμένην ἐφ' ἑαυτὸν ἔχει τὴν πρώτην τοῦ λόγου παρουσίαν, πάσης αὐτὸν κηλίδος καθαίρουσαν. ὁ δὲ τὸν νοῦν πρὸς τὴν τῶν Ἀγγέλων διὰ θεωρίας μεταβιβάσας κατὰ ττασιν, τῆς δευτέρας ἔχει παρουσίας τὴν δύναμιν, ἐνεργοῦσαν αὐτῷ τὸ ἀπαθὲς καὶ ἀνάλωτον.
- Αἰσθησις μὲν ἐπεται τῷ πρακτικῷ, διὰ πόνων κατορθοῦντι τὰς ἀρετάς. ἀναισθησία δὲ τῷ γνωστικῷ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ κόσμου συστελλαντι πρὸς Θεόν. ὁ μὲν γὰρ λῦσαι τῆς ψυχῆς τὸν κατὰ φύσιν τῆς σχέσεως πρὸς τὴν σάρκα δεσμὸν διὰ τῆς πρακτικῆς ἀγωνιζόμενος, ἔχει τὴν γνώμην τοῖς πόνοις συνεχῶς ὑποκλαίουσιν. ὁ δὲ ταύτης τῆς σχέσεως ἀναπαύσας διὰ τῆς θεωρίας τοὺς ἥλους, οὐδὲν τὸ σύνολόν ἐστι καθεκτός· καθαρὸς ἡδὴ τοῦ πάσχειν τε καὶ κρατεῖσθαι πεφυκός· παρὰ τῶν ἐλεῖν βουλομένων γενόμενος.
- Τὸ Μάννα τὸ δοθὲν τῷ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἐρημον, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐστὶ πρὸς πᾶσαν ἡδονὴν πνευματικὴν ἀρχὴν τοῖς ἐσθίουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς πᾶσαν γεῦσιν κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς τῶν ἐσθιόντων ἐπιθυμίας μετακρινώμενος· πάσης γὰρ ἔχει πνευματικῆς βρώσεως ποιότητα. διὸ τοῖς μὲν ἄνωθεν ἐκ σποράς ἀφθάρτου διὰ πνεύματος γεννηθεῖσι, λογικὸν ἄδολον γίνεται γάλα· τοῖς δὲ ἀσθενούσι, λάχανον τὴν παθοῦσαν τῆς ψυχῆς παράμυθούμενος δύναμιν· τοῖς δὲ διὰ τὴν ἐξὶν τὰ αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς γεγυμνασμένα ἔχουσι πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ, στερεὰν αὐτοῖς δίδωσι τροφήν. ἔχει δὲ καὶ ἄλλας ἀπείρους δυνάμεις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐνταῦθα μὴ χωρουμένας· ἀναλύσας δέ τις, καὶ ἄξιός γενόμενος ἐπὶ πολλῶν, ἢ ἐπὶ πάντων κατασταθῆναι, λήφεται καχεΐνας ὅλας, ἢ τινάς, τοῦ λόγου τὰς δυ-

νάμεις, διὰ τὸ ἐν ἐλαχίστῳ αὐτὸν ἐνταῦθα γεγονέναι. πᾶσα γὰρ τῶν ἐνταῦθα διδομέ-

νων θείων χαρισμάτων ἀκρότης, συγκρίσει τῶν μελλόντων, ἐλάχιστόν τι καὶ μέτριόν ἐστι.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

α'.

Εἰς ὁ Θεός, ὅτι μία θεότης· ἀναρχος, ἀπλή, καὶ ὑπερούσιος, καὶ ἀμερής, καὶ ἀδιαίρετος· ἡ αὐτὴ μονάς, καὶ τριάς· ὅλη μονάς ἡ αὐτή, καὶ ὅλη τριάς ἡ αὐτή· μονάς ὅλη κατὰ τὴν οὐσίαν ἡ αὐτή, καὶ τριάς ὅλη κατὰ τὰς ὑποστάσεις ἡ αὐτή. Πατὴρ γάρ, καὶ Υἱός, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἡ θεότης· καὶ ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης· ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πατρὶ ἡ αὐτή, καὶ ὅλος ἐν ὅλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή. καὶ ὅλος ἐν ὅλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός· καὶ ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ ἡ αὐτή· καὶ ὅλον ἐν ὅλῳ τῇ αὐτῇ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὅλη Πατὴρ· καὶ ἐν ὅλῳ τῷ Πατρὶ· καὶ ὅλος ἐν ὅλῳ ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλη ὅλος ὁ Πατὴρ· καὶ ἐν ὅλῳ ὅλος ὁ Υἱός τῇ αὐτῇ· καὶ ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καὶ ὅλος ὅλη καὶ ἐν ὅλῳ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός. καὶ ὅλη Πνεῦμα Ἅγιον ἡ αὐτή· καὶ ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ Ἁγίῳ· καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ὅλον ὅλη· καὶ ὅλον ἐν ὅλῳ τῇ αὐτῇ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐ γὰρ ἐκ μέρους ἡ θεότης· ἐν τῷ Πατρὶ, ἢ ἐκ μέρους Θεός ὁ Πατὴρ· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Υἱῷ ἡ θεότης, ἢ ἐκ μέρους Θεός ὁ Υἱός· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης, ἢ ἐκ μέρους Θεός τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον. οὔτε γὰρ μεριστὴ ἡ θεότης, οὔτε ἀτελής Θεός ὁ Πατὴρ, ἢ ὁ Υἱός, ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἀλλ' ὅλη ἐστὶν ἡ αὐτὴ τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Πατρὶ, καὶ ὅλη τελείως ἐν τελείῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή, καὶ ὅλη τελείως ἡ αὐτὴ ἐν τελείῳ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι. ὅλος γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Πνεύματι τελείως ἐστὶν ὁ Πατὴρ· καὶ ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Πνεύματι τελείως ἐστὶν ὁ Υἱός· καὶ ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ τελείως ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· διὸ καὶ εἰς Θεός ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ Υἱός, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ οὐσία, καὶ δύναμις, καὶ ἐνέργεια πατρός, καὶ Υἱοῦ, καὶ Ἀγίου Πνεύματος, οὐκ ὄντος οὐδενὸς τοῦ ἐτέρου χωρὶς, ἢ νοουμένου.

Πᾶσα νόησις, τῶν νοούντων καὶ νοουμένων ἐστίν. ὁ δὲ Θεός οὔτε τῶν νοούντων ἐστίν, οὔτε τῶν νοουμένων. ὑπὲρ ταῦτα γάρ· ἐπεὶ περιγράφεται τῆς τοῦ νοουμένου σχέσεως, ὡς νοῶν προσδεόμενος· ἢ τῷ νοοῦντι φυσικῶς ὑποπίπτων διὰ τὴν σχέσιν νοούμενος. λείπεται γοῦν μήτε νοεῖν, μήτε νοεῖσθαι τὸν Θεὸν ὑπολαμβάνειν, ἀλλ' ὑπὲρ τὸ νοεῖν εἶναι καὶ νοεῖσθαι. τῶν γὰρ μετ' αὐτὸν φυσικῶς ἐστὶ τὸ νοεῖν καὶ τὸ νοεῖσθαι.

Πᾶσα νόησις ὥσπερ ἐν οὐσίᾳ πάντως ἔχει τὴν θέσιν ὡς ποιότης, οὕτω καὶ περὶ οὐσίαν πεποιωμένην ἔχει τὴν κίνησιν. οὐ γὰρ ἄφετόν τε καθόλου καὶ ἀπλοῦν καθ' ἑαυτὸ ὑφ' ὅσῳ δυνατόν ἐστὶν αὐτὴν ὑποδέξασθαι, ὅτι μὴ ἄφετός ἐστι καὶ ἀπλή. ὁ δὲ Θεός κατ' ἅμφω πάμπαν ὑπάρχων ἀπλοῦς καὶ οὐσία τοῦ ἐνυποκειμένου χωρὶς· καὶ νόησις ἔχουσα τι καθάπαξ ὑποκείμενον, οὐκ ἐστὶ τῶν νοουμένων· ὡς ὑπὲρ οὐσίαν ὑπάρχων δηλονότι, καὶ νόησιν.

Ὡς περ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ' εὐθεΐαν ἐκτεταμένων γραμμῶν, ἀδιαίρετος θεωρεῖται παντελῶς ἡ θέσις, οὕτως ὁ ἀξιώθεις ἐν τῷ Θεῷ γενέσθαι, πάντας εἰσεται τοὺς ἐν αὐτῷ τῶν γεγανότων προῦφεστώτας λόγους καθ' ἀπλήν τινα, καὶ ἀδιαίρετον γνῶσιν.

Μορφουμένη τοῖς νοουμένοις ἡ νόησις, πολλαὶ νοήσεις ἢ μία καθίσταται νόησις· κατ' εἶδος ἕκαστον ἐκμορφουμένη τῶν νοουμένων. ὁπηγίκα δὲ τῶν μορφούντων αὐτὴν αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν τὸ πλῆθος περᾶσασα γένηται πάμπαν ἀνείδεος· τηλικαῦτα προσφυῶς αὐτὴν ὁ ὑπὲρ νόησιν οἰκιοῦται λόγος· καταπαύων αὐτὴν τῶν ἀλλοιοῦν

β'.

γ'.

δ'.

ε'.

αὐτὴν ταῖς τῶν νοημάτων μορφαῖς πεφυ-
κότων· ὅπερ ὁ παθὼν, καὶ αὐτὸς κατέπαυ-
σεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν
ιδίῳν ὁ Θεός.

ς'. Ὁ τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις ἐνταῦθα τε-
λειότητα φθάσας, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ ἀγά-
πην, χαρὰν, εἰρήνην, μακροθυμίαν πρὸς δὲ
τὸ μέλλον, ἀφθαρσίαν καὶ ἀιδιότητα, καὶ
τὰ τούτοις ὅμοια. καὶ μήποτε τὰ μὲν πρῶτα,
προσῆκει τῷ τὴν πρακτικὴν τελειώσαντι·
τὰ δευτέρω δὲ τῷ διὰ γνώσεως ἀληθοῦς ἐκ-
στάντι τῶν πεπονημένων.

ζ'. Ὡς περ ἴδιον παρακοῆς ἔργον ἐστὶν ἡ
ἁμαρτία, οὕτως ἴδιον ὑπακοῆς ἔργον ἐστὶν
ἡ ἀρετή. καὶ ὥσπερ τῇ μὲν παρακοῇ πα-
ρακολουθεῖ παράβασις ἐντολῶν, καὶ τοῦ ἐν-
τειλαμένου διαίρεσις· οὕτως τῆς ὑπακοῆς
ἐφέπεται συντήρησις ἐντολῶν καὶ ἡ πρὸς
τὸν ἐντειλάμενον ἔνωσις. ὁ γοῦν συντηρή-
σας δι' ὑπακοῆς ἐντολήν, καὶ δικαιοσύνην
εἰργάσατο καὶ τῆς κατ' ἀγάπην ἑαυτὸν πρὸς
τὸν ἐντειλάμενον οὐ διεῖλεν ἐνώσεως.

η'. Ὁ ἐκ τῆς κατὰ τὴν παράβασιν διαιρέ-
σεως συναγόμενος, πρῶτον χωρίζεται τῶν
παθῶν, ἔπειτα τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν· εἴτα
φύσεως καὶ τῶν περὶ φύσιν λόγων· εἴτα νοη-
μάτων, καὶ τῶν περὶ αὐτὰ γνώσεων. καὶ
τελευταῖον, τῶν περὶ προνοίας λόγων διαδύς
τὸ ποικίλον, εἰς αὐτὸν ἀγνώστως καταντᾷ
τὸν περὶ μονάδος λόγον· καθ' ὃν μόνην θεω-
ρήσας ἑαυτοῦ τὴν ἀτρεψίαν ὁ νοῦς, χαίρει
τὴν ἀνεκλάλητον χαρὰν, ὡς τὴν εἰρήνην
εἰληφώς τοῦ Θεοῦ τὴν ὑπερέχουσαν πάντα
νοῦν, καὶ φρουροῦσαν διηγεκῶς ἅπτωτον τὸν
αὐτῆς ἀξιούμενον.

θ'. Ὁ τῆς γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν
παρασκευάζει τοὺς εἰσαγομένους· ὁ δὲ πό-
θος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως, τοῖς προ-
κόπτουσι τὴν ἐπ' ἐνεργείᾳ τῶν ἀρετῶν χα-
ρίζεται προθυμίαν. τὸ δὲ τῆς ἀγάπης μυ-
στήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων,
τὸν νοῦν πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν τυφλὸν
ἀπεργαζόμενον. μόνους γὰρ τοὺς τυφλοὺς
πρὸς πάντα τὰ μετὰ Θεὸν γεγεννημένους, ὁ
Κύριος σοφίζει δεικνύς τὰ θεϊότερα.

ι'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κόκκῳ συνάπεως
εἰκῶς, πρὸ τῆς γεωργίας εἶναι δοκεῖ πάνυ
μικρὸς· ἐπειδὴν δὲ γεωργηθῇ δεόντως, το-
σοῦτον διαδείκνυται μέγας, ὥστε τοὺς τῶν
αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν κτισμάτων με-
γαλοφυνεῖς λόγους, πτηνῶν δίκην αὐτῷ ἐπα-
ναπαύεσθαι. πάντων γὰρ οἱ λόγοι καθεστή-

κασιν αὐτῷ χωρητοί· αὐτὸς δὲ τῶν ὄντων
ἐστίν, οὐδενὶ χωρητός. διὰ τὸν ἔχοντα πί-
στιν ὡς κόκκον συνάπεως δύνασθαι μετα-
θεῖναι· λόγῳ τὸ ἔρος δὲ ὁ Κύριος ἐφη· του-
τέστι τὸ καθ' ἡμῶν τοῦ διαδόλου κράτος
ἀποδιώκειν καὶ μετατιθέναι τῆς βάσεως.

Κόκκος τοῦ συνάπεως ἐστὶν ὁ Κύριος,
κατὰ πίστιν ἐν πνεύματι σπειρόμενος ἐν ταῖς
καρδίαις τῶν δεχομένων· ὃν ἐπιμελῶς διὰ
τῶν ἀρετῶν γεωργήσας, τὸ μὲν ὅρος τοῦ
χοῦκου φρονήματος μετατίθῃ· τὴν δυσκί-
νητον ἔξιν ἑαυτοῦ τῆς κακίας κατ' ἐξουσίαν
ἀπωθούμενος· τοὺς δὲ λόγους ἐν ἑαυτῷ τῶν
ἐντολῶν, καὶ τοὺς τρόπους, ἧ καὶ τὰς θεϊ-
ας δυνάμεις, ὥσπερ πετεινὰ οὐρανοῦ ἐπα-
ναπαύει.

Τῷ Κυρίῳ καθάπερ τινι θεμελίῳ πί-
στεως, τὸ ὕψος ἐποικοδομοῦντες τῶν ἀ-
γαθῶν, χρυσίον· ἀργύριον· λίθους τιμίους
ἐπιθώμεθα· τουτέστι θεολογίαν καθαρὰν καὶ
ἀκίβδηλον, καὶ βίον διαφανῆ καὶ λαμπρόν·
καὶ θεῖους λογισμοὺς, καὶ μαργαρώδη νοή-
ματα· ἀλλὰ μὴ ξύλα· μήτε χόρτον· μήτε
καλάμην· τουτέστι μήτε εἰδωλολατρείαν,
ἥγουν τὴν περὶ τὰ αἰσθητὰ πτόησιν· μήτε
βίον ἀλόγιστον· μήτε λογισμοὺς ἐμπαθεῖς,
καὶ τῆς κατὰ σοφίας συνέσεως ὥσπερ ἄστα-
χῶν ἐστερημένους.

Ὁ γνώσεως ἐφιέμενος, ἀμετακινήτους
τὰς βάσεις τῆς ψυχῆς ἐρεϊσάτω παρὰ τῷ
Κυρίῳ, καθάφησιν ὁ Θεὸς τῷ Μωϋσῇ· σὺ
δὲ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ. ἰστέον δὲ ὅτι,
καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱσταμένοις παρὰ τῷ Κυ-
ρίῳ, ἔστι διαφορὰ· εἴπερ ἐκεῖνο μὴ παρέρ-
γως ἀναγινώσκεται τοῖς φιλομαθέσι, τὸ·
Καὶ εἰσι τινὲς τῶν ὧδε ἐστῶτων, οἳ τινες
οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι
τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθείαν ἐν ду-
νάμει· οὐ γὰρ πᾶσιν αἰεὶ μετὰ δόξης ὁ Κύ-
ριος ἐπιφαίνεται τοῖς παρ' αὐτῷ ἱσταμένοις·
ἀλλὰ τοῖς μὲν εἰσαγομένοις, ἐν δούλου μορ-
φῇ παραγίνεται· τοῖς δὲ δυναμένοις ἀκο-
λουθῆσαι αὐτῷ ἐπὶ τὸ ὕψηλόν ἀναβαίνοντι
τῆς αὐτοῦ μεταμορφώσεως ὅρος, ἐν μορφῇ
Θεοῦ ἐπιφαίνεται· ἐν ᾗ ὑπῆρχε προτοῦ τὸν
κόσμον εἶναι. δυνατόν οὖν ἐστὶ μὴ κατὰ
τὸ αὐτὸ τὸν αὐτὸν πᾶσι τοῖς παρ' αὐτῷ
τυγχάνουσιν ἐπιφαίνεσθαι Κύριον· ἀλλὰ
τοῖς μὲν οὕτως, τοῖς δὲ ἐτέρως· κατὰ τὸ
μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως.

Ὅταν περιφανῆς καὶ λαμπρὸς ἐν ἡμῖν ὁ
τοῦ Θεοῦ γενήσεται λόγος, καὶ τὸ πρόσω-

ια'.

ιβ'.

ιγ'.

ιδ'.

πον αὐτοῦ λάμψη καθάπερ ἥλιος, τότε καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ φαίνεται λευκά· τουτέστι τὰ ῥήματα τῆς ἁγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς, τρανά, καὶ σαφῆ, καὶ μηδὲν ἔχοντα κεκαλυμμένον· ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς, καὶ Ἡλίας μετ' αὐτοῦ παραγίνονται· τουτέστιν οἱ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι.

ιέ'. Ὡς περ ἔρχεται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὡς γέγραπται, μετὰ τῶν Ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς, οὕτως καθ' ἑκάστην ἀρετῆς προκοπὴν μεταμορφοῦται τοῖς ἀξίοις ὁ Θεοῦ λόγος, ἐρχόμενος μετὰ τῶν Ἀγγέλων αὐτοῦ, ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς. οἱ γὰρ ἐν νόμῳ καὶ Προφήταις πνευματικώτεροι λόγοι, οὗς Μωϋσῆς, καὶ Ἡλίας δι' ἑαυτῶν προτυποῦσι μετὰ τοῦ Κυρίου φαινόμενοι κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀναλογίαν σώζουσι τῆς ἐν αὐτοῖς δόξης, τὴν τέως χωρητὴν τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτοντες δύναμιν.

ις'. Ὁ τὸν περὶ μονάδας ποσῶς μυηθεὶς λόγον, πάντως καὶ τοὺς περὶ προνοίας καὶ κρίσεως ἐπέγνω λόγους συνόντας αὐτῷ· διὸ καὶ τρεῖς γενέσθαι σκηνάς παρ' ἑαυτῷ κατὰ τὸν ἅγιον Πέτρον τοῖς ὁραθεῖσι, καλὸν εἶναι ψηφίζεσθαι· τουτέστι τὰς τρεῖς ἔξεις τῆς σωτηρίας, τὴν τῆς ἀρετῆς λέγω, καὶ τὴν τῆς γνώσεως, καὶ τὴν τῆς θεολογίας. ἡ μὲν γὰρ δεῖται τῆς κατὰ πρᾶξιν ἀνδρείας, καὶ σωφροσύνης· ἥ δὲ μακάριος τύπος ὑπῆρχεν Ἡλίας· ἡ δὲ τῆς κατὰ φυσικὴν θεωρίαν δικαιοσύνης, ἣν ὁ μέγας ἐμήνυε δι' ἑαυτοῦ Μωϋσῆς· ἡ δὲ τῆς κατὰ τὴν φρόνησιν ἀκραιφνοῦς τελειότητος, ἣν ὁ Κύριος ἐδήλου. σκηναὶ δὲ προσηγορεύθησαν, διὰ τὸ ἄλλας εἶναι τούτων κρείττους καὶ περιφανεστέρας τὰς τοὺς ἀξίους κατὰ τὸ μέλλον διαδεξομένας λήξεις.

ιζ'. Ὁ μὲν πρακτικὸς ἐν σαρκὶ λέγεται παροικεῖν· ὡς τῆς ψυχῆς τὴν πρὸς τὴν σάρκα σχέσιν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐκτέμνων, καὶ τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιελόμενος τὴν ἀπάτην. ὁ δὲ γνωστικὸς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ λέγεται παροικεῖν, ὡς ἐν ἐσόπτροις * ἐστὶ, καὶ ἐν αἰνίγμασι θεωρῶν τὴν ἀλήθειαν· οὕτω γὰρ αὐτῷ τὰ τῶν ἀγαθῶν ἀνυπόστατα εἶδη, καθὼς εἰσιν ἐθεάθησαν, διὰ τῆς πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀπολαύσεως. ἐν εἰκόνι γὰρ τῶν ἀγαθῶν ὡς πρὸς τὸ μέλλον πᾶς ἅγιος διαπορεύεται βῶν, πάροικός

εἰμι, καὶ παρεπίδημος καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου.

Τὸν εὐχόμενον, οὐ δεῖ στήναί ποτε τῆς ἐπὶ Θεὸν ἀγούσης ὑψηλῆς ἀναβάσεως. ὡς γὰρ ἀναβάσεις χρὴ ποιεῖσθαι κατὰ τὴν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπῇ, καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν τῶν πνευματικῶν τῆς θεωρίας γνώσεων ἐπανάβασιν· καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ῥητοῦ τῆς ἁγίας γραφῆς ἐπὶ τὸ πνεῦμα μεταβάσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ περὶ εὐχῶν τόπῳ γινόμενους χρὴ ποιεῖν· ἐπαίρειν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων· καὶ τὸ φρόνημα τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὰ θεϊότερα, ἵνα δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθεῖν τῷ διεληλυθότι τοὺς οὐρανούς· Ἰησοῦ τῷ υἱῷ τοῦ Θεοῦ πανταχοῦ ὄντι, καὶ πάντα διερχομένῳ δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τὰ μετ' αὐτόν, καὶ γενώμεθα πρὸς αὐτόν· ἐάν γε νοῶμεν αὐτὸν οὐ κατὰ τὴν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλὰ κατὰ τὴν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀοριστίας.

Καλὸν αἰεὶ σχολάζειν καὶ ζητεῖν τὸν Θεὸν ὡς προσετάγημεν. κἄν γὰρ κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ζητοῦντες ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθεῖν τοῦ βάθους τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθα, ἀλλ' ἴσως κἄν ἐπ' ὀλίγον τοῦ βάθους αὐτοῦ φθάνοντες, θεωροῦμεν ἁγίων ἁγιώτερα, καὶ πνευματικῶν πνευματικώτερα. καὶ δηλοῖ τυπικῶς ὁ Ἀρχιερεὺς, ἀπὸ τῶν ἁγίων τῶν τῆς αὐλῆς ἁγιωτέρων, ἐπὶ τὰ ἅγια * τῶν ἁγίων τῶν τῶν ἁγιωτέρων εἰσιῶν.

Πᾶς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὔτε πολὺλογος, οὔτε πολυλογία ἐστίν· ἀλλὰ εἰς συνεστῶς ἐκ διαφόρων θεωρημάτων ὧν ἕκαστον μέρος ἐστὶ τοῦ λόγου. ὥστε ὁ λέγων ὑπὲρ ἀληθείας, κἄν οὕτως εἰπεῖν δυνηθῇ ὡς μηδὲν εἰς τὸ ζητούμενον παραλιπεῖν, ἕνα λόγον εἴρηκε τοῦ Θεοῦ.

Ἐν μὲν τῷ Χριστῷ Θεῷ ὄντι καὶ λόγῳ τοῦ πατρὸς, ὅλον κατ' οὐσίαν οἰκεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἐν ἡμῖν δὲ κατὰ χάριν οἰκεῖ τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἥνικα πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀθροίσωμεν ἀρετὴν καὶ σοφίαν, καὶ μηδενὶ τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώπῳ λειπομένην, τῆς πρὸς τὸ ἀρχέτυπον ἀληθοῦς ἐκμιμήσεως. οὐ γὰρ ἀπεικὸς κατὰ τὸν θέσει λόγον καὶ ἐν ἡμῖν οἰκῆσαι τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, τὸ ἐκ διαφόρων συνεστηκὸς πνευματικῶν θεωρημάτων.

ιη'.

ιθ'.

* ἴσως τῶν ἁγιωτέρων ἁγίων. χ'.

κα'.

* ἴσως ἔτι.

κβ'. Ὡςπερ ὁ παρ' ἡμῖν λόγος ἐκ τοῦ νοῦ κατὰ φύσιν προερχόμενος, Ἄγγελος τῶν κρυπτομένων τοῦ νοῦ κινήματων ἐστίν· οὕτως ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος κατ' οὐσίαν ἐγνωκώς τὸν πατέρα καθάπερ λόγος τὸν γεννήσαντα νοῦν, οὐδενὸς τῶν γεννητῶν προσβαλεῖν αὐτῷ χωρὶς αὐτοῦ δυναμένου, ἀποκαλύπτει ἐν ἔγνω πατέρα ὡς κατὰ φύσιν λόγος· καθὼς καὶ μεγάλης βουλῆς Ἄγγελος λέγεται.

κγ'. Μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός ἐστι, τὸ σεσιγημένον καὶ ἄγνωστον τῆς οἰκονομίας μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διὰ τῆς σαρκώσεως ὁ μονογενὴς υἱὸς ἀπεκάλυψεν, Ἄγγελος γενόμενος τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς προαιωνίου βουλῆς. γίνεται δὲ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ βουλῆς Ἄγγελος, ὁ γνοὺς τοῦ μυστηρίου τὸν λόγον· καὶ τοσοῦτον ἔργῳ τε καὶ λόγῳ διὰ πάντων ἀκαταλήπτως ὑψούμενος, μέχρις ἂν φθάσῃ τὸν πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον κατελθόντα.

κδ'. Εἰ δι' ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος οἰκονομικῶς κατήλθεν εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς· καὶ ἀνῆλθεν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ὁ πάντῃ κατὰ φύσιν ἀκίνητος· ἐν ἑαυτῷ κατ' οἰκονομίαν ὡς ἀνθρώπῳ προενεργῶν τὰ ἐσόμενα, σκοπεῖτω χαίρων μυστικῶς ὁ τὴν φιλίαν στέργων τῆς γνώσεως, ὁποῖόν ἐστι τὸ κατ' ἐπαγγελίαν τέλος τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον.

κε'. Εἰ διὰ τοῦτο γέγονεν υἱὸς ἀνθρώπου καὶ ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός Θεὸς λόγος· ἵνα ποιήσῃ Θεός, καὶ Θεοῦ υἱοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ἐκεῖ γενήσεσθαι πιστεύσωμεν, ἔνθα νῦν αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός, ὡς κεφαλὴ τοῦ ὅλου σώματος, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν γενόμενος πρόδρομος πρὸς τὸν πατέρα τὸ καθ' ἡμᾶς. ἐν γὰρ συναγωγῇ Θεῶν τῶν σωζομένων ἐστὶ Θεός· μέσος ἱστάμενος καὶ διανέμων τὰς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος· τοπικὴν οὐκ ἔχων ἀπὸ τῶν ἀξίων διάσασιν.

κς'. Ὁ τὰς ἐμπαθεῖς τῆς σαρκὸς ὁρᾷεις ἐτι πληρῶν, ὡς εἰδωλολάτρης καὶ εἰδωλοποιὸς τὴν γῆν οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων· ἐπὶ δὲ μικρὸν τὰ πράγματα διακρίνας, αἰσθησὶν λάβῃ τῶν καθηκόντων τῆς φύσεως τρόπων, τὴν γῆν τῶν Χαλδαίων ἀφείλ, ἔρχεται εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας, τὴν μεταίχμιον ἀρετῆς καὶ κακίας λέγω κατὰστασιν τὴν μήπω τῆς κατ' αἰσθησὶν πλάνης καθαραν γενόμενῃ, τοῦτο γὰρ ἡ Χαρρὰν. εἰδὲ καὶ τὴν δι' αἰσθήσεως γινομένην σύμμετρον

τοῦ καλοῦ σύνεσιν ὑπερκύψει, πρὸς τὴν γῆν ἐπιέξεται τὴν ἀγαθὴν· τουτέστιν εἰς τὴν πάσης κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐλευθέραν κατὰστασιν· ἣν ὁ ἀψευδὴς Θεὸς δείκνυσιν καὶ ἐπαγγέλλεται δώσειν ὥςπερ ἐπαθλον ἀρετῆς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

Εἰ ἐσταυρώθη δι' ἡμᾶς ἐξ ἀσθενείας ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ἡγέρθη ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, δηλονότι πνευματικῶς δι' ἡμᾶς αἰεὶ τοῦτο ποιεῖ καὶ πάσχει ὡς πάντα γινόμενος, ἵνα σώσῃ τοὺς πάντας· οὐκοῦν καλῶς ὁ θεὸς Ἀπόστολος ἐν τοῖς Κορινθίοις ἀσθενούσιν, οὐδὲν ἔκρινεν εἰδέναι, εἰμὴ Χριστὸν Ἰησοῦν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον· Ἐφεσίοις δὲ γράφει τελείοις οὖσι, τὸ, συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ· κατὰ τὴν ἀναλογουσαν ἐκάστῳ δύναμιν τὸν Θεοῦ λόγον γίνεσθαι φάσκων. σταυροῦται τοίνυν τοῖς πρὸς εὐσέβειαν πρακτικῶς εἰσαγομένοις τὰς ἐμπαθεῖς αὐτῶν τῷ θείῳ φόβῳ προσηλῶν ἐνεργείας. ἀνίσταται δὲ καὶ ἀνεισιν εἰς οὐρανοὺς, τοῖς ὅλον τὸν παλαιὸν ἀπεκδυσαμένοις ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ ὅλον τὸν νέον ἐνδυσάμενοις, τὸν διὰ Πνεύματος κατ' εἰκόνα Θεοῦ κτιζόμενον, καὶ πρὸς τὸν πατέρα τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος γενομένοις, ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς, καὶ ἐξουσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου· εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. πάντα γὰρ τὰ μετὰ Θεὸν καὶ πράγματα, καὶ ὀνόματα, καὶ ἀξιώματα, ὑπὸ τὸν ἐν τῷ Θεῷ διὰ τῆς χάριτος γενησόμενον ἐσται.

Ὡςπερ πρὸς τῆς ἐμφανούς, καὶ κατὰ σάρκα παρουσίας νοητῶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος τοῖς Πατριάρχαις καὶ Προφήταις ἐνεδήμει προτυπῶν τὰ μυστήρια τῆς αὐτοῦ παρουσίας· οὕτω καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἐνδημίαν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἐτι νηπίοις παραγίνεται διατρέφων πνευματικῶς, καὶ ἄγων πρὸς ἡλικίαν τῆς κατὰ Θεὸν τελειότητος, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τελείοις, προδιαγράφων αὐτοῖς κρυφίως τῆς μελλούσης αὐτοῦ παρουσίας ὡς ἐν εἰκόνι τοὺς χαρακτῆρας.

Ὡςπερ οἱ τοῦ νόμου καὶ τῶν Προφητῶν λόγοι, πρόδρομοι τυγχάνοντες τῆς κατὰ σάρκα τοῦ λόγου παρουσίας, τὰς ψυχὰς εἰς Χριστὸν ἐπαιδαγωγούν, οὕτω καὶ αὐτός ὁ δεδοξασμένος τοῦ Θεοῦ λόγος σαρκωθείς, πρόδρομος τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ παρου-

κζ'.

κη'.

κθ'.

σίας γεγένηται· παιδαγωγῶν τὰς ψυχὰς διὰ τῶν οἰκείων λόγων πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἐμφανούς αὐτοῦ θεϊκῆς παρουσίας· ἣν αἰεὶ μὲν ποιεῖται μεταβάλλων ἀπὸ τῆς σαρκὸς πρὸς τὸ πνεῦμα, διὰ τῆς ἀρετῆς τοὺς ἀξίους· ποιήσει δὲ καὶ ἐπὶ τέλει τοῦ αἰῶνος, ἐμφανῶς ἀποκαλύπτων τὰ τέως πᾶσιν ἀπόρρητα.

λ'. Ὅσον ἐγὼ εἰμι ἀτελής, καὶ ἀνυπότακτος, μὴ ὑπακούων τῷ Θεῷ διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, μήτε γινόμενος κατὰ τὴν γνῶσιν τέλειος ταῖς φρεσίν, ἀτελής καὶ ἀνυπότακτος τὸ κατ' ἐμέ· καὶ ὁ Χριστὸς νομίζεται δι' ἐμέ. μειῶ γὰρ αὐτὸν καὶ κολοῶ μὴ συν-αυξάνων αὐτῷ κατὰ πνεῦμα. ὡς σῶμα Χριστοῦ τυγχάνων, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

λα'. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καὶ δύνει ὁ ἥλιος φησὶν ἡ γραφή. οὐκοῦν καὶ ὁ λόγος· ποτὲ μὲν νομίζεται ἄνω, ποτὲ δὲ κάτω· κατὰ τὴν ἀξίαν δηλονότι καὶ τὸν λόγον, ἢ τὸν τρόπον τῶν μετερχομένων τὴν ἀρετὴν, καὶ περὶ τὴν θεῖαν γνῶσιν κινουμένων. μακάριος δὲ ὁ κρατῶν ἄδυτον ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὸν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ὅλον τὸ μέτρον τῆς κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν ἡμέρας, κακίας ἐσπέρᾳ καὶ ἀγνωσίας μὴ περιγραφόμενον· ἵνα δυνηθῇ νομίμως τροπώσασθαι τοὺς ἐπανισταμένους αὐτῷ πονηροὺς δαίμονας.

λβ'. Ὑψούμενος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος διὰ πράξεως καὶ θεωρίας, πάντας ἔλκει πρὸς ἑαυτόν· τοὺς τε περὶ σάρκα, καὶ ψυχὴν, καὶ φύσιν τῶν ὄντων ἡμετέρους λογισμούς τε καὶ λόγους· καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος καὶ τὰς αἰσθήσεις, κατ' ἀρετὴν ἀγιάζων καὶ γνῶσιν ὑπὸ τὸν ἑαυτοῦ ζυγὸν ποιούμενος. ὁ τοίνυν θεατὴς τῶν θείων, ἀναβαινέτω κατὰ σπουδὴν ἀκολουθῶν τῷ λόγῳ, μέχρις οὐ φθάσῃ τὸν τόπον οὗ ἐστίν. ἐκεῖ γὰρ ἔλκει καθὼς φησὶν ὁ Ἐκκλησιαστής· καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἔλκει· δηλονότι τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ ὡς μεγάλῳ Ἀρχιερεὶ καὶ εἰσάγοντι εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων ἔνθα τὸ καθ' ἡμῶν αὐτός, ὑπὲρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσῆλθεν.

* ὥτως καθ' ἡμῶν.

λγ'. Ὁ τὴν κατ' εὐσέβειαν μετιῶν φιλοσοφίαν, καὶ πρὸς τὰς ἀοράτους παρατασσόμενος δυνάμεις, εὐχέσθω τὴν τε φυσικὴν διάκρισιν αὐτῷ παραμεῖναι, φῶς ἔχουσαν σύμμετρον, καὶ τὴν φωτιστικὴν τοῦ πνεύματος χάριν. ἡ μὲν γὰρ παιδαγωγεῖ τὴν σάρκα πρὸς ἀρετὴν διὰ πράξεως, ἡ δὲ φωταγωγεῖ τὸν νοῦν τὴν τῆς σοφίας προκρίνει πάντων συμβίω-

σιν· καθ' ἣν τῶν τε τῆς κακίας ὀχυρωμάτων, καὶ παντὸς ὑψώματος ἐπαιρομένου κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ποιεῖται τὴν καθαίρεσιν. καὶ δηλοῖ δι' εὐχῆς αἰτῶν, ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, στήναι τὸν ἥλιον κατὰ Γαβαῶ· τουτέστιν ἄδυτον αὐτῷ τὸ φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ ὅρος τῆς κατὰ νοῦν θεωρίας φυλαχθῆναι· καὶ τὴν σελήνην κατὰ Φάραγγα· τουτέστι τὴν φυσικὴν διάκρισιν ἐπὶ τῆς σαρκικῆς ἀσθενείας κειμένην, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀναλλοίωτον.

Ἡ Γαβαῶ ἐστίν, ὁ ὑψηλὸς νοῦς. ἡ δὲ Φάραγξ ἐστίν, ἡ τῷ θανάτῳ ταπεινωθεῖσα σάραξ. ὁ μὲν ἥλιός ἐστίν, ὁ φωτίζων τὸν νοῦν λόγος, καὶ χορηγῶν αὐτῷ θεωρημάτων δύναμιν, καὶ πάσης αὐτὸν ἀγνοίας ἀπαλλάσων· ἡ δὲ σελήνη, ὁ κατὰ φύσιν νόμος ἐστίν, ὁ πείθων τὴν σάρκα νομίμως ὑποταγῆναι τῷ πνεύματι, πρὸς τὸ δέξασθαι τῶν ἐντολῶν τὸν ζυγόν. φύσεως σύμβολον ἡ σελήνη διὰ τὸ τρεπτὸν ἀλλ' ἐν τοῖς ἀγίοις ἄτρεπτος διαμένει, διὰ τὴν ἀναλλοίωτον ἔξιν τῆς ἀρετῆς.

Οὐκ ἔξω τῶν ζητούντων χρὴ ζητεῖσθαι τὸν Κύριον, ἀλλ' ἐν ἑαυτοῖς διὰ τῆς ἐν ἔργοις πίστεως αὐτὸν χρὴ ζητεῖν τοὺς ζητούντας. ἐγγύς σου γάρ, φησι, τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐντῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως, ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καὶ ῥήματος τοῦ ζητούμενου.

Μήτε τὸ ὕψος τῆς θεϊκῆς ἀπειρίας ἐνοήσαντες, ἀπελπίσωμεν τὴν τοῦ Θεοῦ φιlanθρωπίαν ὡς οὐ φθάνουσιν διὰ τὸ ὕψος μέχρις ἡμῶν· μήτε τὸ ἄπειρον βάθος τῆς ἡμῶν διὰ τὴν ἀμαρτίαν πτώσεως ἐνθυμηθέντες, ἀνάστασιν γίνεσθαι τῆς ἐν ἡμῖν νεκρωθείσης ἀρετῆς ἀπιστήσωμεν. ἀμφοτέρω γὰρ δυνατὰ τῷ Θεῷ· καὶ τὸ κατελθεῖν καὶ φωτίσαι τὸν νοῦν ἡμῶν διὰ γνώσεως· καὶ τὸ ἀναστῆσαι πάλιν τὴν ἀρετὴν ἐν ἡμῖν, καὶ ἑαυτῷ συνυψῶσαι διὰ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης. μὴ εἴπῃς γάρ, φησιν, ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναθήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι Χριστὸν καταγαγεῖν· ἢ τίς καταθήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. τυχὸν δὲ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, ἄβυσσός ἐστι πάντα τὰ μετὰ Θεὸν ἐν οἷς ὅλος ὅλος κατὰ πρόνοιαν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται λόγος, ὡς ζῶν νεκροῖς ἐπιφοιτῶσα τοῖς οὐσι. νεκρὰ γὰρ πάντα τὰ ζῶντα μεθέξει ζωῆς. οὐρανὸν δέ,

λδ'.

λε'.

λς'.

τὴν φυσικὴν τοῦ Θεοῦ νόει κρυφίότητα, καθ' ἣν πᾶσιν ἐστὶν ἀκατάληπτος. εἰ δέ τις ἐκ λάβοι πάλιν οὐρανὸν μὲν εἶναι τὸν τῆς θεολογίας λόγον. ἄβυσσον δὲ τὸ τῆς οἰκονομίας μυστήριον, οὐκ ἀπεικόντως ἔρει κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον. ἀμφοτέρω γὰρ δυσεπίβατα τοῖς ἀποδεικτικῶς ζητεῖν ἐπιχειροῦσι· μᾶλλον δὲ παντελῶς ἄβυσσος δέχεται πίστει εἰρευνώμενα.

λζ'. Ἐν μὲν τῷ πρακτικῷ τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις παχυνόμενος ὁ λόγος, γίνεται σὰρξ· ἐν δὲ τῷ θεωρητικῷ τοῖς πνευματικῶς νοήμασι λεπυνόμενος, γίνεται ὅπερ ἦν ἐν ἀρχῇ Θεὸς λόγος πρὸς τὸν Πατέρα.

λη'. Ποιεῖ σάρκα τὸν λόγον, ὁ παραδείγμασι, καὶ ῥήμασι παχυτέροις διὰ τὴν ἀνάλογον τῶν ἀκουόντων δύναμιν, ἡθικὴν τοῦ λόγου τὴν διδασκαλίαν ποιοῦμενος καὶ πάλιν ποιεῖ πνεῦμα τὸν λόγον ὁ τοῖς ὑψηλοῖς θεωρήμασι τὴν μυστικὴν ἐκθέμενος θεολογίαν.

λθ'. Ὁ μὲν τῶν θέσεων καταφατικῶς θεολογῶν, σάρκα ποιεῖ τὸν λόγον· οὐκ ἔχων ἄλλοθεν ἢ ἐκ τῶν ὁρωμένων καὶ ψηλαφημένων τὸν Θεὸν γινώσκειν ὡς αἴτιον. ὁ δὲ ἀποφατικῶς ἐκ τῶν ἀφαιρέσεων θεολογῶν, πνεῦμα ποιεῖ τὸν λόγον· ὡς ἐν ἀρχῇ Θεὸς ὢντα· ἐξ οὐδενὸς τὸ παράπαν τῶν γνωσθῆναι δυναμένων, καλῶς γινώσκων τὸν ὑπεράγνωστον.

μ'. Ὁ μαθὼν ὀρύσσειν, κατὰ τοὺς Πατριάρχας, διὰ πράξεως καὶ θεωρίας τὰ ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως φρέατα, τὸν Χριστὸν ἔνδον εὐρήσει τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς· ἀφ' ἧς πίνειν ἡμᾶς ἡ σοφία παρακαλεῖται λέγουσα, πίνε ὕδατα ἀπασῶν ἀγγείων· καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς· ὅπερ ποιοῦντες εὐρήσομεν ἔνδον ἡμῶν ὄντας τοὺς αὐτῆς θησαυροὺς.

μα'. Οἱ κτηνωδῶς πρὸς μόνην τὴν αἰσθησιν ζῶντες, ἐπισφαλῶς ἑαυτοῖς σάρκα ποιοῦσι τὸν λόγον· εἰς ὑπηρεσίαν μὲν παθῶν τοῖς τοῦ Θεοῦ καταχρώμενοι κτίσμασι· τὸν δὲ τῆς σοφίας τῆς πᾶσιν ἐμφαινομένης οὐ κατανόουντες λόγον, πρὸς τὸ γινῶναι καὶ δοξάζειν τὸν Θεὸν ἐκ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων· καὶ συνιέναι ποθεν, καὶ τί, καὶ ἐπὶ τίνι, καὶ ποῦ φέρεσθαι διὰ τῶν ὁρωμένων γεγονόταμεν, ἀλλ' ἐν σκότει τὸν αἰῶνα τοῦτον διαπορευόμενοι, μόνην τὴν περὶ Θεὸν ἀμφοῖν ταῖν χειρῶν ψηλαφῶσιν ἀγνοσίαν.

μβ'. Οἱ μόνῳ τῷ ρητῷ τῆς ἀγίας γραφῆς παρακαθήμενοι, καὶ τῇ σωματικῇ τοῦ

νόμου λατρεῖα δεσμοῦντες τῆς ψυχῆς τὸ ἄξιωμα, ψεκτῶς ποιοῦσιν ἑαυτοῖς σάρκα τὸν λόγον, ἀλόγων ζώων θυσίαις εὐαρεστεῖσθαι νομίζοντες τὸν Θεόν· οἷς πολὺ τὸ σῶμα πεφρόντισται τοῖς ἐκτὸς καθαρσίοις· τῆς δὲ ψυχῆς παρημέληται τὸ κάλλος, ταῖς τῶν παθῶν κηλίσι στιζόμενον, ὑπὲρ ἧς ἡ πᾶσα τῶν ὁρωμένων προέβληται δύναμις, καὶ πᾶς λόγος θεῖος, καὶ νόμος ἐκδέδοται.

Εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ κεῖσθαι τὸν Κύριον λέγει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον. Οὐκοῦν σκοπήσωμεν, μήπως εἰς πτώσιν μὲν τῶν τε πρὸς μόνην τὴν αἰσθησιν, τὴν ὁρωμένην θεωρούντων κτίσιν, καὶ τῶν μόνῳ τῷ ρητῷ στοιχούντων τῆς ἀγίας γραφῆς, ὡς μὴ δυναμένων πρὸς τὸ καινὸν πνεῦμα διαβῆναι τῆς χάριτος διὰ τὴν ἄνοιαν· ἀνάστασιν δέ, ὡς πνευματικῶς τὰ τε κτίσματα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ ῥήματα θεωρούντων τε, καὶ ἀκουόντων, καὶ τοῖς καθήκουσι τρόποις μόνης τῆς κατὰ ψυχὴν θείας εἰκόνης ἐπιμελουμένων.

Τὸ κεῖσθαι τὸν Κύριον εἰς πτώσιν πολλῶν καὶ ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον. εἰς πτώσιν μὲν νοεῖται, τῶν ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστευόντων παθῶν τε καὶ πονηρῶν λογισμῶν· ἀνάστασιν δέ, τῶν ἀρετῶν, καὶ παντὸς θεοφιλοῦς λογισμοῦ.

Ὁ μόνον τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ δημιουργὸν νομίζων τὸν Κύριον, εἰς κηπουρὸν αὐτὸν παραγινώσκει κατὰ τὴν Μαгдаληνὴν Μαρίαν. διὸ πρὸς ὠφέλειαν φεύγει τοῦ τοιοῦτου, τὴν ἀφῆν ὁ δεσπότης· μήπω παρ' αὐτῷ δυνήθεις ἀναβῆναι πρὸς τὸν Πατέρα, λέγων μήμου ἅπτου. γινώσκει γὰρ βλάπτεσθαι, τὸν μετὰ τοιαύτης αὐτῷ προσερχόμενον ταπεινωτέρας προλήψεως.

Οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ἐν τῷ ὑπερώῳ κλείσαντες τὰς θύρας, καὶ καθήμενοι, τοῦτέστιν οἱ διὰ τὸν φόβον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας κατὰ τὴν χώραν τῶν Ἀποκαλύψεων ἐν τῷ ὕψει τῶν θείων θεωρημάτων ἀσφαλῶς βεβηκότες, θυρῶν δίκην μύσαντες τὰς αἰσθήσεις, παραγενόμενον ἀγνώστως δέχονται τὸν Θεὸν Θεοῦ λόγον, ἄνευ τῆς κατ' αἰσθησιν ἐνεργείας αὐτοῖς ἐπιφαινόμενον· ἀπάθειάν τε διὰ τῆς εἰρήνης, καὶ μερισμὸν Πνεύματος Ἁγίου διὰ τῆς ἐμπνεύσεως δωρούμενον, καὶ τὴν κατὰ πνευμάτων πο-

μγ'.

μδ'.

με'.

μς'.

νηρῶν ἐξουσίαν παρέχοντα, καὶ δεικνύοντα τῶν αὐτοῦ μυστηρίων τὰ σύμβολα.

μζ'. Τεῖς μὲν κατὰ σάρκα τὸν περὶ τοῦ Θεοῦ λόγον ἐρευνῶσιν, ὁ Κύριος οὐκ ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα· τοῖς δὲ κατὰ Πνεῦμα διὰ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων ἐκζητοῦσιν αὐτόν, ἀναβαίνει πρὸς τὸν Πατέρα. μὴ τοίνυν διαπαντὸς κρατῶμεν κάτω, τὸν ὑπὲρ ἡμῶν κάτω διὰ φιλανθρωπίαν γενόμενον, ἀλλ' ἄνω σὺν αὐτῷ πρὸς τὸν Πατέρα γενώμεθα, τὴν γῆν ἀφέντες καὶ τὰ περὶ γῆν, ἵνα μὴ καὶ ἡμῖν εἴπῃ τὸ ῥηθὲν τοῖς Ἰουδαίοις ἀδιορθώτοις μέναισιν, ὑπάγω ὅπου ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. χωρὶς γὰρ τοῦ λόγου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ λόγου, γενέσθαι ἀμήχανον.

μη'. Ἡ γῆ τῶν Χαλδαίων ἐστίν, ὁ ἐμπαθὴς βίος· ἐν ᾧ τῶν ἀμαρτημάτων δημιουργεῖται, καὶ προσκυνεῖται, τὰ εἰδῶλα. ἡ δὲ μέση τῶν ποταμῶν ἐστίν, ὁ ἐπαμφοτερίζων τοῖς ἐναντίοις τρόποις. * ἡ δὲ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, ἡ παντὸς ἀγαθοῦ πεπληρωμένη κατὰστασις. πῶς οὖν ὁ ταύτης κατὰ τὸν παλαιὸν Ἰσραὴλ ἀμελῶν τῆς ἔξω, πρὸς δουλείαν πάλιν κατασύρεται παθῶν, τῆς δοθείσης ἐλευθερίας στερούμενος.

μθ'. Σημειωτέον ὡς οὐδεὶς τῶν Ἁγίων ἐκουσίως φαίνεται κατελθὼν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν. οὐ γὰρ θέμις, οὔτε συνέσεως ἐστὶ λογικῆς, τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρεῖσθαι τὰ χεῖρονα τοὺς τὸν Θεὸν ἀγαπῶντας. εἰ δὲ τινες αὐτῶν κατὰ βίαν ἐκεῖ τῷ λαῷ συναπήχθησαν, νοοῦμεν διὰ τούτων τοὺς μὴ προηγουμένως ἀλλὰ κατὰ περιστάσιν, σωτηρίας ἐνεκεν τῶν χρηζόντων χειραγωγίας, ἀφέντας τὸν ὑψηλότερον τῆς γνώσεως λόγον, καὶ τὴν περὶ παθῶν μετερχομένους διδασκαλίαν, καθ' ἣν καὶ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐν σαρκὶ λυσιτελέστερον ἔκρινεν εἶναι· τούτεστι τῇ ἡθικῇ διδασκαλίᾳ διὰ τοὺς μαθητάς, ὅλον ἔχων τὸν πόθον ἀναλύσαι τῆς ἡθικῆς διδασκαλίας, καὶ σὺν Θεῷ γενέσθαι διὰ τῆς κατὰ νοῦν ὑπερκοσμοῦ καὶ ἀπλῆς θεωρίας.

ν. Ὡς περ πνιγόμενον τῷ πονηρῷ πνευματὶ τὸν Σαοὺλ ψάλλον μετὰ τῆς κινύρας ἀνέπαυεν ὁ μακάριος Δαβὶδ, οὕτω καὶ πᾶς λόγος πνευματικὸς γνωστικοῖς ἡδυνόμενος θεωρήμασιν, ἀναπαύει τὸν ἐπιληπτευόμενον νοῦν, τῆς πνιγούσης αὐτὸν πονηρᾶς ἐλευθερῶν συνειδήσεως.

Πυρράκις μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν ἐστὶ, κατὰ τὸν μακάριον Δαβὶδ, ὁ τῷ παιδρῷ τοῦ κατὰ Θεὸν βίου τὸν τῆς γνώσεως λόγον ἔχων συνεπιλάμποντα· καθ' οὓς ἡ πράξις τε, καὶ ἡ θεωρία συνεστήκασιν. ἡ μὲν, ἀρετῶν λαμπρυνομένη τρόποις, ἡ δὲ, θείοις φωτιζομένη νοήμασιν.

Ἡ μετὰ τοῦ Σαοὺλ βασιλεία, τῆς σωματικῆς τοῦ νόμου λατρείας ἐστὶν εἰκὼν, ἣν ὁ Κύριος κατήργησεν ὡς μηδὲν τελειώσαν· οὐδὲν γάρ φησιν ἐτελείωσεν ὁ νόμος. ἡ δὲ τοῦ μεγάλου Δαβὶδ βασιλεία, τῆς εὐαγγελικῆς ἐστὶ λατρείας προδιατύπωσις· περιέχει γὰρ τὰ ἐγκάρδια τοῦ Θεοῦ θελήματα τελείως.

Ὁ Σαοὺλ, ὁ φυσικὸς ἐστὶ νόμος ὁ κατ' ἀρχὰς κυριεύειν τῆς φύσεως παρὰ τοῦ Κυρίου λαχών· ὡς ἐπειδὴ παρέβη τὴν ἐντολὴν διὰ παρακοῆς φεισάμενος τοῦ Ἀγὰγ βασιλέως Ἀμαλὴκ· τούτεστι τοῦ σώματος, καὶ πρὸς τὰ πάθη κατώλισθεν, ἐξωθεῖται τῆς βασιλείας, ἵνα παραλάβῃ τὸν Ἰσραὴλ ὁ Δαβὶδ· τούτεστι τοῦ πνεύματος· ὁ νόμος ὁ γεννῶν τὴν εἰρήνην τὴν οἰκοδομοῦσαν περιφανῶς τῷ Θεῷ τὸν τῆς θεωρίας ναόν.

Σαοὺλ ὑπακοή Θεοῦ ἐρμηνεύεται. οὐκοῦν ἕως ἂν ὁ καθ' ὑπακοὴν λόγος ἐν ἡμῖν ἱερατεύῃ, καὶ φείσῃται τοῦ Ἀγὰγ ὁ Σαοὺλ, τούτεστι τοῦ χοῦ τοῦ φρονήματος ἀλλ' οὖν ἀποκτενεῖ τοῦτον ζηλώσας ὁ ἱερεὺς λόγος, καὶ πλήττει καταισχύων τὸν φιλαμαρτήμονα νοῦν, ὡς παραβάτην τῶν θείων δικαιοματίων.

Ἐπὰν ὁ νοῦς ὑψηλοφρονήσας τὸν κατὰ τῶν παθῶν αὐτὸν χρίσαντα τῆς διδασκαλίας λόγον, διὰ τῆς προσηκούσης ἐρεῦνης ἐπερωτᾷ τὸν περὶ ποιητέων καὶ οὐ ποιητέων παύσαιτο, τοῖς πάθεσι πάντως ἐξ ἀγνοίας ἀλίσκεται· δι' ὧν κατὰ μέρος τοῦ Θεοῦ χωριζόμενος, ἐν ταῖς ἀκουσίοις περιστάσεσι προχωρεῖ, τοῖς δαίμοσι τὴν κοιλίαν θεοποιῶν, ἐκεῖθεν εὐρέσθαι θέλων τῶν πιεζόντων παράκλησιν· καὶ πειθέτω σε Σαοὺλ ἐν πᾶσι σύμβουλον μὴ λαμβάνων τὸν Σαμουὴλ, ἐξ ἀνάγκης πρὸς εἰδωλωλατρείαν καταστρεφόμενος· καὶ τὴν ἐγγαστρίμυθον ὡς δὴ τινα Θεὸν ἐπερωτᾷ ἀνεχόμενος.

Ὁ τὸν ἄρτον εὐχόμενος λαβεῖν τὸν ἐπίουσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται, καθὼς αὐτὸς ὁ ἄρτος ἐστίν, ἀλλὰ καθὼς αὐτὸς ὁ δεχόμενος δύναται. πᾶσι μὲν γὰρ ἑαυτὸν δίδωσι τοῖς αἰτούσιν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, ὡς

να'.

νβ'.

νγ'.

νδ'.

νε'.

νς'.

φιλόανθρωπος· οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς μὲν μεγάλα δικαιοσύνης ἔργα πεποιηκόσι, πλειόνως· τοῖς δὲ τούτων ἥττοσιν, ἥττόνως· ἐκάστῳ καθὼς ἡ κατὰ νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

νζ'. Ὁ Κύριος ποτὲ μὲν ἀποδημεῖ, ποτὲ δὲ ἐνδημεῖ· κατὰ τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον θεωρίαν, ἐνδημεῖ· κατὰ, τὴν ἐν ἐσόπτρῳ, καὶ ἐν αἰνίγμασι θεωρίαν ἀποδημεῖ.

νη'. Τῷ μὲν πρακτικῷ, ἐνδημεῖ διὰ τῶν ἀρετῶν ὁ Κύριος· τοῦ δὲ μηδένα λόγον ποιουμένου τῆς ἀρετῆς, ἀποδημεῖ. καὶ πάλιν, τῷ μὲν θεωρητικῷ, διὰ γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς ἐνδημεῖ· τοῦ δὲ ταύτης κατὰ τι παρασφαλέντος ἀποδημεῖ.

νθ'. Ἀποδημεῖ σαρκός, ὡς πρὸς τὴν γνωστικὴν ἔξιν μεταβάς ἀπὸ τῆς πρακτικῆς· ἀρπαζόμενος ὡς ἐν νεφέλαις τοῖς ὑψηλοτέροις νοήμασιν, εἰς τὸν διαφανῆ τῆς μυστικῆς θεωρίας ἀέρα· καθ' ἐν σὺν Κυρίῳ εἶναι δυνήσεται πάντοτε. ἐκδημεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὁ μήπω δέχτα τῶν κατ' αἰσθησιν ἐνεργειῶν καθαρῷ νοί θεωρῆσαι κατὰ τὸ ἐφικτὸν τὰ νοήματα μὴ δυνάμενος· καὶ τὸν περὶ τοῦ Κυρίου λόγον ἀπλοῦν χωρὶς αἰνιγμάτων μὴ χωρῶν.

ξ'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος οὐ μόνον καθ' ὅτι σεσάρκωται λέγεται σάρξ, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅτι Θεὸς λόγος ἀπλῶς νοούμενος ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα, καὶ σαφεῖς καὶ γυμνοὺς τοὺς τῆς ἀληθείας περὶ τῶν ὄλων ἔχων τύπους, οὐ περιέχει παραβολὰς καὶ αἰνίγματα, οὐδὲ ἱστορίας δεομένας ἀλληγορίας. ἐπὶ ἀνθρώποις ἐπιδημήσῃ μὴ δυναμένοις γυμνῷ τῷ νοί γυμνοῖς προσβαλεῖν τοῖς νοητοῖς, ἀπὸ τῶν αὐτοῖς συνήθων διαλεγόμενος, διὰ τῆς τῶν ἱστοριῶν, καὶ αἰνιγμάτων, καὶ παραβολῶν, καὶ τῶν σκοτεινῶν λόγων, ποικιλίας συντιθέμενος, γίνεται σάρξ. κατὰ γὰρ τὴν πρώτην προσβολήν, οὐ γυμνῷ προσβάλλει λόγῳ ὁ ἡμέτερος νοῦς, ἀλλὰ λόγῳ σεσαρκωμένῳ, δηλαδὴ τῇ ποικιλίᾳ τῶν λέξεων· λόγῳ μὲν ἐντὶ τῇ φύσει, σαρκὶ δὲ τῇ ὕψει· ὥστε τοὺς πολλοὺς σάρκα καὶ οὐ λόγον ὁρᾶν δοκεῖν, καὶ εἰ κατ' ἀλήθειαν ἐστὶ λόγος. οὐ γὰρ ὅπερ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς τοῦτο τῆς γραφῆς ἐστὶν ὁ νοῦς, ἀλλ' ἕτερος παρὰ τὸ δοκοῦν. ὁ γὰρ λόγος δι' ἐκαστοῦ τῶν ἀναγεγραμμένων ρημάτων γίνεται σάρξ.

Ἡ ἀπαρχὴ τῆς πρὸς εὐσέβειαν μαθητείας τῶν ἀνθρώπων, * οὐ πρὸς σάρκα γίνεσθαι

πέφυκε. γράμματι γάρ, ἀλλ' οὐ πνεύματι κατὰ τὴν πρώτην ἡμῶν εἰς θεοσέβειαν προσβολὴν ὁμιλοῦμεν. κατὰ μέρος δὲ προβαίνοντες τῷ πνεύματι, καὶ τὸ παχὺ τῶν ρημάτων τοῖς λεπτοτέροις θεωρήμασιν ἀποξέοντες, ἐν καθαρῷ καθαρῶς τῷ Χριστῷ γινόμεθα κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώποις· εἰς τὸ δύνασθαι λέγειν κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον, εἰ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα Χριστόν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκουμεν· διὰ τὴν ἀπλήν δηλονότι πρὸς τὸν λόγον χωρὶς τῶν ἐπ' αὐτῷ καλυμμάτων, τοῦ νοὸς προσβολήν· ἀπὸ τοῦ σάρκα τὸν λόγον γινώσκειν, εἰς τὴν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός αὐτοῦ δόξαν προκόψαντες.

Ὁ τὴν ἐν Χριστῷ ζήσας ζωὴν, τὴν τοῦ νόμου, καὶ τῆς φύσεως ὑπερέβη δικαιοσύνην· ὅπερ ὁ Θεὸς ἐνδοικνύμενος Ἀπόστολος φησὶν, ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὔτε περιτομὴ ἐστίν, οὔτε ἀκροβυστία. διὰ μὲν τῆς περιτομῆς, τὴν νομικὴν δικαιοσύνην δηλώσας διὰ δὲ τῆς ἀκροβυστίας, τὴν φυσικὴν ἰσωνομίαν αἰνιζάμενος.

Οἱ μὲν δι' ὕδατος ἀναγεννῶνται, καὶ Πνεύματος· οἱ δὲ, ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, καὶ πυρὶ τὸ βάπτισμα δέχονται. τὰ τέσσαρα δὲ ταῦτα, τὸ ὕδωρ τέ φημι, καὶ τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ πῦρ, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα νοῶ τοῦ Θεοῦ. τοῖς μὲν γὰρ ὕδωρ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὡς ρυπτικὸν τῶν ἐκτὸς περὶ τὸ σῶμα μολυσμῶν. τοῖς δὲ, Πνεῦμα, ὡς ἐνεργητικὸν τῶν κατ' ἀρετὴν ἀγαθῶν. τοῖς δὲ, πῦρ, ὡς καθαρτικὸν τῶν ἐντὸς κατὰ τὸ βάθος περὶ ψυχὴν κηλίδων. τοῖς δὲ κατὰ τὸν μέγαν Δανιὴλ Πνεῦμα Ἅγιον, ὡς σοφίας καὶ γνώσεως χορηγόν. ἐκ γὰρ τῆς διαφόρου περὶ τὸ ὑποκείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα τὰς προσηγορίας.

Ὁ νόμος τὸ σάββατον δέδωκεν, ἵνα, φησὶν, ἀναπαύσῃται τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ὁ παῖς σου. ἀμφοτέρω δὲ ταῦτα δι' αἰνιγμάτων τὸ σῶμα δηλοῦσι. τοῦ γὰρ πρακτικοῦ νοὸς ὑποζύγιόν ἐστὶ τὸ σῶμα· ἀχλοφορεῖν βία τοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν κατὰ τὴν πρᾶξιν ἀναγκαζόμενον. τοῦ δὲ θεωρητικοῦ παῖς, ὡς ἤδη λογισθὲν τοῖς θεωρήμασι, καὶ λογικῶς ταῖς γνωστικαῖς ἐπιταγαῖς τοῦ νοὸς ὑπηρετούμενον· ἀμφοτέροις δὲ σάββατόν ἐστι. τῶν αὐτοῖς ἐνεργουμένων κατὰ τε πρᾶξιν καὶ θεωρίαν καλῶν τὸ πέρας, τὴν πρόσφορον ἐκάστῳ παρέχον ἀνάπαυσιν.

* ἵσως
πρὸς
σάρκα
μόνον
χωρὶς
τοῦ οὐ
ξα'.

ξβ'.

ξγ'.

ξδ'.

ξε'. Ὁ τὴν ἀρετὴν μετὰ τῆς προπεύσης γνώσεως ἐξανύων, ὑποζύγιον ἔχει τὸ σῶμα· λόγῳ ἐλαύνων πρὸς τὴν τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν· παῖδα δὲ, τὸν ἐπ' ἀρετῇ κατὰ τὴν πρᾶξιν τρόπον ἤγουν αὐτὸν τὸν καθ' ἑν ἡ ἀρετὴ πέφυκε γίνεσθαι τρόπον, ὥσπερ ἐν ἀργυρίῳ τοῖς διακριτικοῖς ὠνηθέντα λογισμοῖς. σάββατον δὲ, ἡ κατ' ἀρετὴν ἀπαθής καὶ εἰρηναία τῆς τε ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος κατάστασις, ἣ γουν ἀναλλοίωτος ἔξις.

ξε'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοῖς μὲν ἔτι περὶ τὰ σωματικά τῆς ἀρετῆς εἶδη τὸ πλέον ἔχουσι τῆς φροντίδος, ἄχυρον γίνεται, καὶ χόρτος διατρέφων αὐτῶν τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν τῶν ἀρετῶν ὑπηρεσίαν. τοῖς ἀνηγμένοις δὲ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθοῦς τῶν θείων κατανοήσεως, ἔστιν ἄρτος, διατρέφων αὐτῶν τῆς ψυχῆς τὸ νοερὸν πρὸς θεοειδῇ τελειότητι. διὸ τοὺς Πατριάρχας εὐρίσκομεν ἐπισιτιζομένους ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἑαυτοῖς ἄρτους, καὶ τοῖς ὄνοις αὐτῶν χορτάσματα. καὶ ὁ ἐν τοῖς κριταῖς δὲ Λευΐτης τῷ ἐν Γαθαῶ ξεναγήσαντι αὐτὸν πρεσβύτη φησὶν, εἰσὶ καὶ ἡμῖν ἄρτοι, καὶ τοῖς ὄνοις ἡμῶν ἄχυρα, καὶ οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς παισὶ σου παντός τινος.

ξε'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ δρόσος λέγεται καὶ ἔστι, καὶ ὕδωρ, καὶ πηγὴ, καὶ ποταμὸς ὡς γέγραπται, κατὰ τὴν ὑποκειμένην δηλονότι τῶν δεχομένων δύναμιν, ταῦτα καὶ ὦν, καὶ γινόμενος. τοῖς μὲν γάρ ἐστι δρόσος, ὡς τῆς ἐξωθεν ἐπικειμένης αὐτοῖς περὶ τὸ σῶμα τῶν παθῶν πυρώσεώς τε καὶ ἐνεργείας σθεστικός. τοῖς δὲ τὸ βάθος, τῆς κακίας τῷ ἰῷ φρουσσομένοις, ἔστιν ὕδωρ· οὐ μόνον ὡς δι' ἀντιπαθείας τοῦ ἀντικειμένου φθαρτικός, ἀλλὰ καὶ ὡς μεταδοτικός ζωτικῆς πρὸς τὸ εὖ εἶναι δυνάμειος. πηγὴ δὲ τοῖς ἀεννάως ἔχουσιν ἀναβλύζουσαν τὴν ἔξιν τῆς θεωρίας, ὡς σοφίας χορηγός. ποταμὸς δὲ, τοῖς τὴν εὐσεβίαν, καὶ ὁρθότητα, καὶ σωτήριον ποταμὸν προχέουσι διδασκαλίαν, ὡς ἀνθρώπους, καὶ κτήνη, καὶ θηρία, καὶ φυτὰ δαψιλῶς ποτίζων, ἵνα καὶ ἄνθρωποι θεωθῶσιν, τοῖς τῶν λεγομένων ὑψωθέντες νοήμασι. καὶ οἱ κτηνωθέντες τοῖς πάθεσι διὰ τῆς ἀκριβοῦς τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπων ἀποδείξεως, ἀνθρωπισθέντες τὴν φυσικὴν ἐπαναλάβωσι λογισμότητα. καὶ οἱ θηριωθέντες ταῖς πονηραῖς ἔξεσι καὶ κακοπραγίαις, διὰ τῆς προσηνοῦς τε, καὶ εὐαφοῦς παραινέ-

σεως τιθασσευθέντες, πρὸς τὴν τῆς φύσεως ἐπανέλθωσιν ἡμερότητα. καὶ οἱ φυτῶν δίκην ἀναισθητοῦντες τῶν ἀγαθῶν, διὰ τῆς εἰς βάθος τοῦ λόγου διαβάσεως ἀπαλυνθέντες, λάβωσιν αἴσθησιν πρὸς καρπογονίαν καὶ δύναμιν τὴν αὐτοῦς διατρέφουσιν τοῦ λόγου ποιότητα.

Ἄλλος ἐστὶν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοῖς καλῶς κατὰ τὴν πρακτικὴν, καὶ εὐτόνως τὸ τῆς ἀρετῆς τρέχουσι στάδιον. καὶ μῆτε δεξιὰ διὰ κενοδοξίας, μῆτε ἀριστερὰ διὰ τῆς πρὸς τὰ πάθη ῥοπῆς ἐκκλίνουσιν, εὐθύων κατὰ Θεὸν τὰ διαβήματα· ὅπερ εἰς τέλος μὴ φυλάξας Ἀσὰ ὁ βασιλεὺς Ἰούδα, λέγεται περὶ τὸ γῆρας αὐτοῦ πεπονηκέναι τοὺς πόδας, ὡς περὶ τὸν δρόμον τοῦ κατὰ Θεὸν βίου ἀσθενήσας.

Θύρα λέγεται ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοὺς καλῶς πᾶσαν διηγουκότητας τὴν ὁδὸν τῶν ἀρετῶν, κατὰ τὸν ἄμεμπτον δρόμον τῆς πράξεως, πρὸς γνῶσιν εἰσάγων, καὶ ὡς φῶς δεικνὺς τοὺς πολυφαεῖς τῆς σοφίας θησαυρούς. ὁ αὐτὸς γὰρ καὶ ὁδὸς ἐστὶ, καὶ θύρα, καὶ κλεῖς, καὶ βασιλεία· ὁδὸς μὲν, ὡς ὁδηγός· κλεῖς δὲ, ὡς ἀνοίγων τοὺς ἀξίους τῶν θείων καὶ ἀνοιγόμενος· θύρα δὲ, ὡς εἰσάγωγός, βασιλεία δὲ, ὡς κληρονομούμενος, καὶ κατὰ μέθεξιν ἐν πᾶσι γινόμενος.

Φῶς ὁ Κύριος λέγεται, καὶ ζωὴ, καὶ ἀνάστασις, καὶ ἀλήθεια. φῶς μὲν καὶ ὡς λαμπρότης ψυχῶν, καὶ ὡς ἀγνείας σκοτούς διώκτης, καὶ ὡς φωτίζων τὸν νοῦν πρὸς κατανόησιν τῶν ἀπορρήτων, καὶ δεικνὺς τὰ μόνις θεατὰ τοῖς καθαροῖς μυστήρια. ζωὴ δὲ, ὡς τὴν πρέπουσαν ψυχαῖς ἀγαπῶσαι τὸν Κύριον ἐν τοῖς θείοις παρεχόμενος κίνησιν. ἀνάστασιν δὲ, ὡς τῆς νεκρᾶς τῶν ὕλικῶν προσπαθείας τὸν νοῦν ἀνιστῶν, φθορᾶς παντοίας καθαρὸν, καὶ νεκρότητος. ἀλήθεια δὲ, ὡς ἔξιν τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος ἀτρεπτον.

Ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς Θεὸς λόγος, ἐκάστη μυστικῶς ἐνυπάρχει τῶν οικείων ἐντολῶν. ὁ δὲ Θεὸς καὶ πατήρ, ὅλος ἐστὶν ἀχώριστος· ἐν ὅλῳ τῷ οικείῳ λόγῳ φυσικῶς. ὁ τοῖνον δεχόμενος θείαν ἐντολήν· καὶ ποιῶν αὐτήν, τὸν ἐν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ δέχεται λόγον· ὁ δὲ τὸν λόγον διὰ τῶν ἐντολῶν δεξάμενος, δι' αὐτοῦ τὸ ἐν αὐτῷ φυσικῶς συνεδέξατο πνεῦμα. » Ἀμὴν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ὁ » λαμβάνων ὃν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· » ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμ-

ξη'.

ξθ'.

ο'.

οα'.

φαντά με.» ὁ γοῦν ἐντολὴν δεξάμενος καὶ ποιήσας αὐτήν, λαβὼν ἔχει μυστικῶς τὴν Ἀγίαν Τριάδα.

οβ'. Δοξάζει τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ, οὐχ ὁ λόγοις μόνον γεραίρων τὸν Θεόν, ἀλλ' ὁ διὰ τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἀρετῆς τὰ τῶν πόνων ὑπομένων παθήματα· καὶ ἀντιδοξάζεται παρὰ Θεοῦ τὴν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν, οἷον ἀρετῆς ἐπαθλὸν κατὰ μέθεξιν τὴν τῆς ἀπαθείας κομιζόμενος χάριν. πᾶς γὰρ ὁ δοξάζων τὸν Θεὸν ἐν ἑαυτῷ διὰ τῶν μετὰ τὴν πρακτικὴν ὑπὲρ ἀρετῆς παθημάτων, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Θεῷ δοξάζεται διὰ τῆς κατὰ τὴν θεωρίαν ἀπαθοῦς τῶν θείων ἐλλάμψεων. φησὶ γάρ ὁ Κύριος ἐπὶ τὸ πάθος ἐρχόμενος νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ Θεὸς ἐδοξάσθη ἐν ἑαυτῷ· καὶ ὁ Θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τοῖς ὑπὲρ ἀρετῆς παθήμασιν, ἐπακολουθοῦσι τὰ θεία χαρίσματα.

ογ'. Ἔως ἐντῷ ῥητῷ τῆς ἁγίας γραφῆς ποικίλως διὰ τῶν αἰνιγμάτων σεσωματωμένον ὁρῶμεν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, οὕτω τὸν ἀσώματον, καὶ ἀπλοῦν, καὶ ἐνιαῖον καὶ μόνον ὡς ἐν ἀσωμάτῳ, καὶ ἀπλῷ, καὶ ἐνιαίῳ, καὶ μόνῳ Υἱῷ νοητῶς τεθεάμεθα Πατέρα. κατὰ τό, ὁ ἑωρακὴς ἐμέ, ἑώρακε τὸν Πατέρα· καὶ γὰρ ἐν τῷ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί. πολλῆς οὖν χρεία τῆς ἐπιστήμης, ὥστε διαδύντας πρότερον τὰ περὶ τὸν λόγον τῶν ῥημάτων καλύμματα, οὕτω γυμνῷ τῷ νῷ καθαρὸν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτὸν ἐστῶτα θεάσασθαι τὸν λόγον, τὸν ἐν αὐτῷ σαφῶς, ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώποις Πατέρα δεικνύντα. διόπερ ἀνάγκη τὸν εὐσεβῶς τὸν Θεὸν ἐπιζητοῦντα, μηδενὶ κρατεσθαι ῥητῷ, ἵνα μὴ ἀντὶ Θεοῦ τὰ περὶ Θεὸν λάθῃ λαβὼν· τουτέστιν, ἀντὶ τοῦ λόγου τὰ ῥητὰ στέργων ἐπισφαλῶς τῆς γραφῆς, τοῦ λόγου διαφυγόντος τὸν νοῦν τὸν ἐκ τῶν περιβλημάτων κρατεῖν δοκοῦντα τὸν ἀσώματον λόγον. κατὰγε τὴν Αἰγυπτίαν τὴν· οὐ τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ ἐπιλαδομένην ἱματίων· καὶ τοὺς παλαιοὺς ἀνθρώπους, οἱ μόνῃ τῇ εὐπρεπείᾳ τῶν ὁρωμένων ἐναπομείναντες, ἔλαθον τῇ κτίσει λατρεύοντες παρὰ τὸν κτίσαντα.

οδ'. Ὁ τῆς ἁγίας γραφῆς λόγος, κατὰ μὲν τοῖς ὑψηλοτέροις νοήμασι, τὴν τῶν ἐπ' αὐτῷ σωματικῶς διαπεπλασμένων ῥητῶν ἐκδυσάμενος σύνθεσιν, ὡς ἐν φωνῇ αὔρας λεπτῆς ὑπάρχων δείκνυται τῷ διορατικωτέρῳ νοὶ τῷ διὰ τὴν ἄκραν ἀπόλειψιν τῶν κατὰ

φύσιν ἐνεργειῶν, αἰσθησιν μόνον δυνηθέντι λαβεῖν τῆς τὸν λόγον ποσῶς μηνυούσης ἀπλότητος, κατὰ τὸν μέγαν Ἥλιον τὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ Χωρῆβ ταύτης ἀξιοθέντα τῆς ὄψεως. Χωρῆβ δὲ ἐρμηνεύεται νέωμα· ὅπερ ἐστὶν ἡ ἐν τῷ καινῷ πνεύματι τῆς χάριτος ἕξις τῶν ἀρετῶν. τὸ δὲ σπήλαιον, ἡ τῆς σοφίας ἐστὶ κατὰ νοῦν κρυφίότης, ἐν ᾗ ὁ γενόμενος τῆς ὑπὲρ αἰσθησιν μυστικῶς αἰσθησεται γνώσεως, ἐν ᾗ λέγεται τυγχάνειν ὁ Θεός. πᾶς οὖν κατὰ τὸν μέγαν Ἥλιον ζητῶν ἀληθῶς τὸν Θεόν, οὐ μόνον ἐν Χωρῆβ γενήσεται, τουτέστιν ὡς πρακτικὸς ἐν τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ἐν τῷ Χωρῆβ· τουτέστιν ὡς θεωρητικὸς ἐν τῇ κρυφίότητι τῆς σοφίας, τῇ ἐν μόνῃ τυγχανούσῃ τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν.

Ὅταν ὁ νοῦς τὰς ἐπικειμένους αὐτῷ πολλὰς περὶ τῶν ὄντων ἐκτινάξῃται δόξας, τότε σαφῆς αὐτῷ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἀναφαίνεται, διδοὺς αὐτῷ τῆς ὄντως γνώσεως τὰς ὑποθήκας, καὶ τὰς πρώην ἐπ' αὐτῷ προλήψεις, ὥσπερ λεπίδας τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἀπωθούμενος, κατὰ τὸν θεσπέσιον καὶ μέγαν Ἀπόστολον Παῦλον. λεπίδες γὰρ εἰσιν ὡς ἀληθῶς ἐπικείμεναι τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπείργουσαι τὴν πρὸς τὸν ἀκραιφνῆ τῆς ἀληθείας λόγον διάβασιν· αἶτε πρὸς τὸ ῥητὸν μόνον τῆς γραφῆς ὑπολήψεως, καὶ τῶν ὁρωμένων αἱ κατ' αἰσθησιν προσπαθεῖς θεωρίαι.

Ὁ μὲν θεὸς Ἀπόστολος Παῦλος τὴν τοῦ λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. ὁ δὲ μέγας Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, τεθεασθαι λέγει τὴν αὐτοῦ δόξαν· θεασάμεθα γάρ, φησι, τὴν δόξαν αὐτοῦ ὡς μονογενοῦς παρὰ Πατρὸς πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. καὶ μήποτε ὁ μὲν Ἅγιος Παῦλος, τὴν ὡς Θεοῦ λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν· ἐκ γὰρ τῶν ἐνεργειῶν ποσῶς μόνον γινώσκειται. ἡ γὰρ ἐπὶ αὐτῷ κατ' οὐσίαν τε καὶ ὑπόστασιν γνῶσις, ὁμοίως πᾶσιν Ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις κατέστηκεν ἄβυσσος· οὐδενὶ γινωσχομένη. ὁ δὲ Ἅγιος Ἰωάννης τέλειον ὡς ἐν ἀνθρώποις τὸν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ λόγου μυηθεὶς λόγον, τὴν,* ὡς σάρκα λόγον δόξαν ἔφη θεάσασθαι· τουτέστι τὸν λόγον· ἡγουν τὸν σκοπόν, καθ' ὃν ὁ Θεὸς γέγονεν ἄνθρωπος, πλήρης χάριτος, ἐθεάσατο, καὶ ἀληθείας. οὐ γὰρ καθὸ κατ' οὐσίαν Θεός, καὶ τῷ Θεῷ Πατρὶ ὁμοούσιος ὁ μονογενὴς κεχαρίτωται· ἀλλὰ καθὸ

οε'.

ος'.

* ἵσως
κατὰ
σάρκα
λόγου.

φύσει κατ' οικονομίαν γέγονεν ἄνθρωπος, καὶ ἡμῖν ὁμοούσιος δι' ἡμᾶς κεχωρίτῳται τοὺς χρήζοντας χάριτος· καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ διὰ παντός κατὰ πᾶσαν ἡμῶν προκοπὴν τὴν ἀναλογοῦσαν δεχομένους χάριν. ὥστε ὁ τὸν λόγον τέλειον ἐν ἑαυτῷ φυλάξας ἀδέβηλον, τοῦ δι' ἡμᾶς σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου τὴν πλήρη χάριτος καὶ ἀληθείας κομίζεται δόξαν, τοῦ δι' ἡμᾶς ἑαυτὸν καθ' ἡμᾶς δοξάσαντός τε, καὶ ἀγιάσαντος, κατὰ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν. ὅταν γάρ, φησιν, ἐκεῖνος φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα.

οζ'. Ἔως ἡ ψυχὴ τὴν ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν, καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μετὰδασιν, τούτεστι τὴν ἀπὸ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν μείζονα προκοπὴν, καὶ τὴν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάδασιν, οὐκ ἐπαύσατο παροικοῦσα κατὰ τὸ εἰρημένον· πολλὰ παρῴκησεν ἡ ψυχὴ μου· πολὺ γάρ ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀφειλουσῶν παρ' αὐτῆς διαβασθῆναι γνώσεων, μέχρις οὗ διελεύσεται ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως ἤχου ἑορτάζοντος· αἶψα φωνῇ, νοεραῖς νοερὰν προστιθεῖσα τῇ προκοπῇ τῶν θείων θεωρημάτων, μετὰ τῆς κατὰ νοῦν ἐπὶ τοῖς θεωρηθεῖσιν ἀγαλλιάσεως, ἡγουν χαρᾶς, καὶ τῆς ἀναλογοῦσης εὐχαριστίας. τοιαύτας γὰρ ἑορτάς ἑορτάζουσι πάντες οἱ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος εἰληρότες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, κράζοντες Ἀββᾶ ὁ Πατήρ.

ση'. Ὁ τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς τόπος, ἡ ἀπαθὴς ἐστὶ καὶ ἀπήμων ἕξις τῶν ἀρετῶν, καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ γινόμενος λόγος, διαφοροῖς ἀρετῶν κάλλεσι κατακοσμεῖ, καθάπερ σκηνήν, τὴν ψυχὴν. ὁ δὲ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ πολλῶν καὶ διαφορῶν συγκειμένη θεωρημάτων γνῶσις ἐστὶ, καθ' ἣν ἐνδοτήτων τῇ ψυχῇ ὁ Θεός, τοῦ τῆς σοφίας κρατῆρος ἐμπλήσῃ· ἡ δὲ φωνὴ τῆς ἀγαλλιάσεως ἐστὶ τὸ ἐπὶ τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν τῇ ψυχῇ σκίρτημα. ἡ δὲ ἐξομολογήσεως, ἡ ἐπὶ τῇ δόξῃ τῆς κατὰ τὴν σοφίαν εὐωχίας, ἐστὶν εὐχαριστία. ὁ δὲ ἤχος, ἡ ἐξ ἀμφοῖν ἀγαλλιάσεως φημι, καὶ ἐξομολογήσεως κατὰ σύγκρασιν γινομένη διηνεκῆς μυστικὴ δοξολογία.

οθ'. Ὁ γενναίως καταπαλαίσας τὰ πάθη τοῦ σώματος, καὶ τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἱκανῶς πολεμήσας, καὶ τῆς ἑαυτοῦ κατὰ ψυχὴν χώρας ἐξελάσας αὐτῶν τὰ νοήματα

καρδίαν εὐχέσθω καθαρὰν αὐτῷ δοθῆναι καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινισθῆναι· τούτεστι τελείως τῶν μὲν φαύλων κενωθῆναι λογισμῶν, τῶν δὲ θείων ἐννοιῶν πληρωθῆναι διὰ τῆς χάριτος· ἵνα γένηται κόσμος Θεοῦ νοητός, λαμπρός τε, καὶ μέγας, ἐξ ἡθικῶν, καὶ φυσικῶν, καὶ θεολογικῶν συνεπῶς θεωρημάτων.

Ὁ τὴν καρδίαν καθαρὰν ἐργασάμενος, οὐ μόνων τῶν ἐπιβεβηκότων καὶ μετὰ Θεὸν γινώσεται τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποσῶς μετὰ τὴν τῶν ὅλων διάδασιν ἐνορᾷ τὸν Θεόν, ὅπερ ἐστὶν ἀκρότατον τέλος τῶν ἀγαθῶν· ἐν ᾧ γενόμενος ὁ Θεός, ἀξιοῖ τὰ ἴδια γράμματα διὰ τοῦ Πνεύματος ἐγγράπτειν, καθάπερ τισὶ πλαξὶ Μωσαϊκαῖς· τοσοῦτον, ἕσον ἑαυτὴν διὰ πράξεως ἐπιδέδωκε καὶ θεωρίας, κατὰ τὴν τοῦ, αὐξάνου, μυστικῶς κελεύουσιν ἐντολήν.

Καρδία καθαρὰ τάχα ἐκείνη λέγεται, ἡ μηδεμίαν ἔχουσα φυσικὴν καθοιονδήποτε τροπὴν πρὸς ὅτιον κίνησιν· ἐν ᾗ καθάπερ πτυχίῳ καλῶς λειανθέντι διὰ τὴν ἄκραν ἀπλότητα γινόμενος ὁ Θεός, τοὺς ἰδίους νόμους ἐγγράφει.

Καρδία ἐστὶ καθαρὰ, ἡ παντάπασιν ἀνείδεον τῷ Θεῷ καὶ ἀδιαμόρφωτον παραστήσασα τὴν μνήμην καὶ μένοις τοῖς αὐτοῦ ἔτοιμον ἐνημανθῆναι τύποις, δι' ὧν ἐμφανῆς πέφυκε γίνεσθαι.

Ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ἐν λαμβάνουσιν οἱ ἅγιοι κατὰ τὸν φάμενον, ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχμεν, οὐ κατὰ στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἐπιγίνεται· οὐδὲ ὡς συμπληρωτικὸς τοῦ ἡμετέρου νοός· οὐδ' ὡς μεταβαίνων οὐσιωδῶς καθ' ὑπόστασιν εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν, ἀλλ' ὡς τῇ οἰκείᾳ ποιότητι τὴν τοῦ ἡμετέρου νοός λαμπρύνων δύναμιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτὴν ἑαυτῷ φέρων ἐνέργειαν. νοῦν γὰρ ἔχειν Χριστοῦ ἐγωγέφημι, τὸν κατ' αὐτὸν νοοῦντα, καὶ διὰ πάντων αὐτὸν νοοῦντα.

Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα, κατὰ τό, ἡμεῖς δὲ σῶμα Χριστοῦ ἐσμέν, καὶ μέλη ἐκ μέρους· οὐ κατὰ στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων ἐκείνο τὸ σῶμα γινόμενοι· οὐδ' αὖ πάλιν ἐκείνου καθ' ὑπόστασιν εἰς ἡμᾶς μεταβαίνοντες, ἢ μεληδὸν διατεμνομένου· ἀλλὰ τὸ καθ' ὁμοιότητα Κυρίου σαρκὸς τὴν φθερὰν ἀποσειεσθαι τῆς ἀμαρτίας. ὡς γὰρ ὁ Χριστὸς κατὰ φύσιν σαρκί τε καὶ ψυχῇ καθὼς νοεῖται ἄνθρωπος, ἀναμάρτητος

π'.

πα'.

πδ'.

πγ'.

πδ'.

ἦν, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες αὐτῷ
χωρὶς ἁμαρτίας εἶναι δυνάμεθα.

πέ'. Εἰσὶ παρὰ τῇ γραφῇ, καὶ χρονικοὶ αἰῶ-
νες· καὶ ἄλλων αἰώνων συντέλειαν περιέ-
χοντες, κατὰ τό, νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συν-
τελείᾳ τῶν αἰώνων· καὶ τὰ ἐξῆς. καὶ
ἕτεροι πάλιν χρονικῆς ἐλευθεροὶ φύσεως
αἰῶνες, μετὰ τὸν ἐνεστῶτα τοῦτον χρονικὸν
αἰῶνα τὸν ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων· κατὰ
τὸ, ἵνα ἐνδειχθῇ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερ-
χομένοις τὸ ὑπερβάλλον πλοῦτος καὶ τὰ
ἐξῆς· εὐρίσκομεν δὲ παρὰ τῇ γραφῇ καὶ
πλῆθος αἰώνων παρελθόντων τε, καὶ ἐνεστῶ-
των, καὶ μελλόντων. καὶ αἰῶνας αἰώνων
εἶναι τινὰς αἰῶνας· καὶ αἰῶνος αἰῶνα· καὶ
χρόνους αἰωνίους· καὶ γενεὰς συνημμένας
αἰῶσι. καὶ ἵνα μὴ νῦν, τί μὲν διὰ τῶν хро-
νικῶν αἰώνων· τί δὲ διὰ τῶν αἰωνίων χρό-
νων, καὶ γενεῶν βούλεται δηλοῦν ὁ λόγος,
λέγοντες· τίνες δὲ πάλιν ἀπλῶς αἰῶνες·
καὶ τίνες οἱ αἰῶνες τῶν αἰώνων· τίς δὲ ὁ
ἀπλῶς αἰὼν τοῦ αἰῶνος· πολὺν παρὰ τὴν
ὑπόθεσιν ἐκτείνωμεν λόγον, τὰ περὶ τούτων·
τοῖς φιλομαθέσι σκοπεῖν ἑάσαντες, πρὸς τὸν
σκοπόν, δι' ὃν ταῦτα προηγούμεν, ἐπανέλ-
θωμεν.

πε'. Οἶδαμεν τί κατὰ τὴν γραφὴν ὑπεραιώ-
νιον· ὅπερ ὅτι μὲν ἐστίν, ἐσήμανε· τί δὲ
τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὠνόμασεν. κατὰ τὸ, Κύ-
ριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα καὶ ἐπ' αἰῶνα,
καὶ ἔτι. οὐκοῦν ἐστὶ τὶ πρᾶγμα ὑπὲρ αἰῶ-
νας, ἢ ἀκραιφνῆς τοῦ Θεοῦ βασιλεία. οὐ
γὰρ δὴ θέμις εἰπεῖν ἡρῆσαι, ἢ φαίνεσθαι
ὑπὸ αἰώνων, ἢ χρόνων τὴν τοῦ Θεοῦ βασι-
λείαν· ταύτην δὲ πιστεύομεν εἶναι, τῶν σω-
ζομένων κληρονομίαν, καὶ μονήν, καὶ τό-
πον· καθὼς ὁ ἀληθινὸς παραδίδωσι λόγος,
ὡς τέλος τῶν δι' ἐφέσεως πρὸς τὸ ἔσχα-
τον ὄρεκτὸν κινουμένων· ἐν ᾧ γινόμενοι πά-
σης τῆς ὁποιασοῦν δέχονται παύλαν κινή-
σεως· ὡς μηκέτι χρόνου τινὸς ὄντος αὐτοῖς,
ἢ αἰῶνος, τοῦ διαβαθῆναι ὀφειλοντος· οἷα
δὴ μετὰ πάντα καταντήσασιν εἰς τὸν Θεὸν
τὸν πρὸ πάντων ὄντα τῶν αἰώνων, καὶ ὃν
φθάνειν αἰώνων φύσις οὐ πέφυκεν.

πζ'. Ἐφ' ὅσον χρόνον τίς ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ
ταύτῃ, καὶ τέλος ἐστὶ κατὰ τὴν ἐνθάδε
κατάστασιν, καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ, τὴν
ἐκ μέρους ἔχει καὶ γινώσιν, καὶ προφητεῖαν,
καὶ ἀρραβῶνα Πνεύματος Ἀγίου, ἀλλ'
οὐκ αὐτὸ τὸ πληῖρωμα. ἐλευσόμενός ποτε
μετὰ τὴν τῶν αἰώνων περαίωσιν, εἰς τὴν

τελείαν λήξιν τὴν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον
τοῖς ἀξίοις δεικνύουσιν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς
ἐστῶσαν τὴν ἀλήθειαν· ὡς μηκέτι ἐκ τοῦ
πληρώματος μέρος ἔχειν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ
πληῖρωμα τῆς χάριτος κατὰ μέθεξιν ὅλον
κομίζεσθαι. καταντήσεσθαι γὰρ φησὶν ὁ
θεὸς Ἀπόστολος, πάντας δηλονότι τοὺς
σωζομένους εἰς ἄνδρα τέλειον· εἰς μέτρον
ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἐν
ᾧ εἰσὶν οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς
γνώσεως ἀπόκρυφοι· οἷς φαινόμενοις, τὸ ἐκ
μέρους καταργήσεται.

Ζητοῦσί τινες πῶς ἐστὶ τῶν ἀξιουμένων
τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τελειότητος
ἡ κατάστασις; πότερον κατὰ προκοπὴν καὶ
μετάβασιν, ἢ κατὰ τὴν ἐν στάσει ταυτό-
τητα; πῶς τε τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς
εἶναι χρεὼν ὑπολαμβάνειν; πρὸς δὲ τοῦτο
στοχαστικῶς ἐρεῖ τις· ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῆς
σωματικῆς ζωῆς διττός ἐστὶν ὁ τῆς τρο-
φῆς λόγος· ὁ μὲν πρὸς αὐξησιν· ὁ δὲ, πρὸς
συντήρησιν τῶν τρεφομένων. μέχρι γὰρ
φθάσωμεν τὸ τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλι-
κίας, τρεφόμεθα πρὸς αὐξησιν· ἐπειδὴν δὲ
τὸ σῶμα στῇ τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκ
ἔτι τρέφεται πρὸς αὐξησιν ἀλλὰ πρὸς συν-
τήρησιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς διττός
ὁ τῆς τροφῆς λόγος· τρέφεται γὰρ προ-
κόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τοῖς θεωρήμα-
σι, μέχρις οὗ διαβάσῃ τὰ ὄντα πάντα,
φθάσῃ τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώ-
ματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ γινομένη πάσης
τῆς πρὸς ἐπίδοσιν τε, καὶ αὐξησιν διὰ τῶν
μέσων ἴσταται προκοπῆς, ἀμέσως τρεφο-
μένη τὸ ὑπὲρ νόησιν· καὶ διὰ τοῦτο τυχὸν
ὑπὲρ αὐξησιν τῆς ἀφθάρτου τροφῆς τὸ εἶ-
δος πρὸς συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ
θεοειδοῦς τελειότητος, καὶ ἐκφανσιν τῶν
τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαῶν, καθ'
ἣν τὸ αἰεὶ εὖ ὡσαύτως εἶναι ἐνδμησαν
αὐτῇ δεχομένη, γίνεται Θεὸς τῇ μεθέξει
τῆς θεϊκῆς χάριτος· πασῶν τῶν κατὰ
νοῦντε, καὶ αἰσθησιν αὐτῇ τε παυσαμένη,
καὶ ἑαυτῇ τὰς τοῦ σώματος συναποπαύ-
σασα φυσικὰς ἐνεργείας, συνθεωθέντος αὐτῇ
κατὰ τὴν ἀναλογούσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς
θεώσεως· ὡς μόνον τὸν Θεὸν διὰ τῆς
ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος φαίνεσθαι, κινή-
θέντων αὐταῖς τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης τῶν
φυσικῶν γνωρισμάτων.

Ζητοῦσί τινες τῶν φιλομαθῶν, κατὰ
ποῖον ἐστὶ τρόπον ἢ τῶν αἰωνίων μονῶν

πη'.

πθ'.

τε, καὶ ἐπαγγελιῶν διαφορὰ; πότερον καθ' ὑπόστασιν τοπικὴν, ἢ κατ' ἐπίνοιαν τῆς ἰδιαζούσης καθ' ἐκάστην μονὴν πνευματικὴν ποιότητός τε καὶ ποσότητος; καὶ τοῖς μὲν δοκεῖ τὸ πρῶτον· τοῖς δὲ τὸ δευτέρον, ὁ δὲ γνοὺς τί τὸ, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστὶ καὶ τί τὸ, πολλαὶ μοναὶ παρὰ τῷ πατρὶ, τοῦ δευτέρου μάλλον γενήσεται.

ψ'. Ζητοῦσί τινες ποίαν διαφορὰν ἔχει πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· πότερον καθ' ὑπόστασιν διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἢ κατ' ἐπίνοιαν; πρὸς οὓς ῥητέον· ὅτι διαφέρουσι μὲν οὐ καθ' ὑπόστασιν ἄμφω, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν. ἡ μὲν γὰρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς τῶν ὄντων ἀκραιφνοῦς κατὰ τοὺς ἑαυτῶν λόγους, ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίου γνώσεώς ἐστι κατὰληψις. ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν, κατὰ χάριν ἐστὶ μετάδοσις. καὶ ἡ μὲν κατὰ τὸ τέλος τῶν ὄντων· ἡ δὲ, κατ' ἐπίνοιαν μετὰ τὸ τέλος τῶν ὄντων ἐστίν.

ψα'. Τὸ, ἡγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἔστιν ὡς οἶμαι χρονικῆς συστολῆς. οὐ γὰρ ἔρχεται μετὰ παρατηρήσεως· οὔτε ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ, ἀλλὰ τῆς πρὸς αὐτὴν τῶν ἀξίων αὐτῆς κατὰ διάθεσιν σχέσεώς ἐστίν. ἡ βασιλεία γὰρ τοῦ Θεοῦ, φησὶν, ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.

ψβ'. Ἡ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς βασιλεία, δυνάμει μὲν ἐν πᾶσιν ἐστὶν τοῖς πιστεύουσιν. ἐνεργείᾳ δὲ, ἐν τοῖς ἀποθεμένοις διόλου ἐκ διαθέσεως πᾶσαν τὴν κατὰ φύσιν ψυχῆς τε, καὶ σώματος ζωὴν, καὶ μόνην κτησαμένοις τὴν τοῦ πνεύματος, καὶ δυνάμενοις λέγειν· ζῶ δὲ οὐκ ἔτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός.

ψγ'. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι τινες λέγουσι, τὴν ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀξίων διαγωγὴν. ἕτεροι δὲ, τὴν ὁμοίαν τοῖς Ἀγγέλοις τῶν σωζομένων κατάστασιν· ἄλλοι δὲ, τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς θεϊκῆς ὡραιότητος τῶν φορεσάντων τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανοῦ. συνάδουσι δὲ τῇ ἀληθείᾳ, κατὰ τὸ ἐμοὶ δοκοῦν, καὶ αἱ τρεῖς περὶ τούτου δοξαί. πᾶσι γὰρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς κατὰ ποιόντε καὶ ποσὸν δικαιοσύνης, ἡ μέλλουσα δίδοται χάρις.

ψδ'. Ἔως οὗ κατὰ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἀνδρικῶς τοὺς θεοὺς διεξέρχεται τις ἀγῶνας, τὸν διὰ τῶν ἐντολῶν ἐξελθόντα

παρὰ τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν κόσμον, παρ' ἑαυτῷ κατέχει Λόγον. ἐπειδὴν δὲ τῶν κατὰ τὴν πράξιν πρὸς τὰ πάθη παλαισμάτων ἀφέμενος, ὡς νικητῆς παθῶν καὶ δαιμόνων ἀποφανθεὶς, πρὸς τὴν διὰ θεωρίας γνωστικὴν μετέλθῃ φιλοσοφίαν, συγχωρεῖ τῷ Λόγῳ μυστικῶς ἀφείναι πάλιν τὸν κόσμον, καὶ πορευθῆναι πρὸς τὸν Πατέρα. διό φησιν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον· ἐξῆλθον παρὰ τοῦ Πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα· κόσμον εἰπὼν τυχόν, τὴν κατὰ τὴν πράξιν τῶν ἀρετῶν ἐπίπονον ἐργασίαν· Πατέρα δὲ, τὴν κατὰ νοῦν ὑπερκόσμιον καὶ παντὸς ἐλευθέραν ὑλικοῦ φρονήματος κατάστασιν καθ' ἣν ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται λόγος, τῆς πρὸς τὰ πάθη καὶ τοὺς δαίμονας μάχης παυόμενος.

Ὁ δυνηθεὶς νεκρῶσαι διὰ πράξεως τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ νικῆσαι διὰ τοῦ λόγου τῶν ἐντολῶν τὸν ἐν αὐτῷ τῶν παθῶν κόσμον, οὐδεμίαν ἔξει λοιπὸν θλίψιν· τὸν κόσμον ἐάσας ἤδη, καὶ ἐν Χριστῷ γεγενημένος, τῷ τὸν κόσμον νικήσαντι τῶν παθῶν, καὶ πάσης εἰρήνης Χορηγῷ. ὁ γὰρ τὴν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν μὴ ἀφείς διὰ παντὸς θλίψιν ἔξει, τοῖς κατὰ φύσιν ἀλλοιούμενοις, τὴν γνώμην συναλλοιούμενος. ὁ δὲ, γενόμενος ἐν Χριστῷ, κατ' οὐδένα λόγον αἰσθήσεται τῆς οἴασου· ὑλικῆς μεταπτώσεως. διό φησιν ὁ Κύριος, ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε· ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον· τούτέστιν, ἐν ἐμοὶ τῷ Λόγῳ τῆς ἀρετῆς, εἰρήνην ἔχετε· ἀπηλλαγμένοι τῆς τῶν ὑλικῶν παθῶν τε καὶ πραγμάτων στροβώσεως τε καὶ ταραχῆς· ἐν δὲ τῷ κόσμῳ τούτέστιν ἐν τῇ ἀπροσπαθείᾳ τῶν ὑλικῶν, θλίψιν διὰ τὴν αὐτῶν ἀλλεπάλληλον μετάπτωσιν. θλίψιν γὰρ ἔχουσιν ἄμφοτεροι καὶ ὁ πράττων τὴν ἀρετὴν διὰ τὸν αὐτῇ συνημμένον πόνον, καὶ ὁ τὸν κόσμον ἀγαπῶν διὰ τὴν τῶν ὑλικῶν ἀποτυχίαν. ἀλλ' ὁ μὲν θλίψιν σωτήριον· ὁ δὲ, φθαρτικὴν, καὶ ὀλέθριον· ἀμφοτέρων δὲ ἐστὶν ὁ Κύριος ἄνεσις· τοῦ μὲν καταπαύων ἐν ἑαυτῷ κατὰ τὴν θεωρίαν δι' ἀπαθείας τοὺς πόνους τῶν ἀρετῶν· τοῦ δὲ, τὴν πρὸς τὰ φθειρόμενα σχετικὴν προσπάθειαν διὰ μετανοίας ἀφαιρούμενος.

ψε'.

υς'.

Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ περιγραφὴ τῆς τοῦ Σω-
τῆρος αἰτίας, πρακτικῆς, καὶ φυσικῆς, καὶ
θεολογικῆς φιλοσοφίας ὄντα βασιλέα τὸν
σταυρωθέντα σαφῶς καὶ Κύριον ἐδίδαξε.
Ῥωμαῖστί γάρ, καὶ Ἑλληνιστί, καὶ Ἑ-
βραῖστί φησιν ἀναγεγράφθαι τὸν λόγον. νῶν
δὲ διὰ μὲν τοῦ Ῥωμαῖστί, τὴν πρακτικὴν,
ὡς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸν Δα-
νιὴλ ὀρίσθεις εἶναι πασῶν ἀνδρικωτέρας
τῶν ἐπὶ γῆς βασιλειῶν· πρακτικῆς δὲ ἴδιον
εἰπεῖν τι ἄλλο, ἢ ἀνδρεία· διὰ δὲ τοῦ Ἑλ-
ληνιστί, τὴν φυσικὴν θεωρίαν, ὡς μᾶλλον
τοῦ Ἑλλήνων ἔθνους παρὰ τοὺς λοιποὺς
ἀνθρώπους, τῇ φυσικῇ σχολάσαντος φιλο-
σοφίᾳ· διὰ δὲ τοῦ Ἑβραῖστί, τὴν θεολογικὴν
μυσταγωγίαν, ὡς τοῦ ἔθνους τούτου προδή-
λως ἀνέκαθεν τῷ Θεῷ διὰ τοὺς πατέρας
ἀνατεθέντος.

υζ'.

Δεῖ μὴ μόνον ἡμᾶς παθῶν σωματικῶν
φονευτάς, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ ψυχὴν ἐμπα-
θῶν λογισμῶν ὀλετήρας. κατὰ τὸν λέγοντα
ἅγιον· εἰς τὰς πρῶτας ἀπέχτεινον πάντας
τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, τοῦ ἐξολοθρεῦ-
σαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τοὺς ἐργα-
ζομένους τὴν ἀνομίαν· τοῦτέστι τὰ τοῦ σώ-
ματος πάθη, καὶ τῆς ψυχῆς τοὺς ἀνομοῦν-
τας λογισμοὺς.

υη'.

Ὁ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρετῶν χωρὶς τῆς ἐφ'
ἐκάτερα ῥοπῆς μετ' εὐσεβοῦς, καὶ ὁρθῆς γνῶ-

σεως συντηρήσας ἀλώθητον, εἴσεται τὴν
γινομένην πρὸς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς
ἀπαθείας παρουσίαν. «Ψαλῶ γὰρ καὶ συνή-
»σω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ πότε ἔξεις πρὸς με· ὁ
γὰρ Ψαλμὸς τὴν ἐνάρετον πράξιν δηλοῖ· ἡ
δὲ σύνεσις τὴν ἐπ' ἀρετῇ γνωστικὴν ἐπι-
στήμην, καθ' ἣν τῆς θείας αἰσθάνεται πα-
ρουσίας. ὁ δὲ δι' ἀγρυπνίας τῶν ἀρετῶν
προσδεχόμενος τὸν Κύριον αὐτοῦ, πιστὸς ἂν
εἴη, καὶ ἀγαθός.

Οὐ δεῖ τὸν εἰσαγόμενον εἰς εὐσέβειαν διὰ
μόνης ἄγεσθαι χρηστότητος πρὸς τὴν πρᾶ-
ξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ μνήμῃ
τῶν θείων δικαιοματίων δι' ἀποτομίας συ-
χνότερον αὐτὸν ἀγωνίσασθαι· ἐφ' ᾧ μὴ μόνον
πόθῳ, τῶν θείων ἐρᾶν, ἀλλὰ καὶ φόβῳ, τῆς
κακίας ἀπέχεσθαι. ἔλεον γάρ, καὶ κρίσιν
ἔστωμαί σοι Κύριε· ἵνα καὶ ἅδῃ τῷ Θεῷ κατὰ
πόθον τερπόμενος, καὶ εὐτονῇ πρὸς τὸ ἄσμα
τῷ φόβῳ στομούμενος.

Ὁ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἀρμοσάμενος
τὸ σῶμα πρὸς τὴν ψυχὴν, γέγονε κιθάρα
Θεοῦ, καὶ ναός, καὶ αὐλός· κιθάρα μὲν, ὡς
καλῶς φυλάξας τὴν τῶν ἀρετῶν ἀρμονίαν·
αὐλὸς δέ, ὡς διὰ τῶν θείων θεωρημάτων
εἰσδεχόμενος τὴν τοῦ πνεύματος ἐμπνευσιν·
ναὸς δέ, ὡς διὰ τὴν κατὰ νοῦν καθαριότητα,
τοῦ λόγου γεγονώς κατοικητήριον.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ,
ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

α'.

Εἴτι ἐστι τὸ ὑπεράναρχον, καὶ ὑπερού-
σιον ἀγαθόν, ἡ Ἁγία Τρισυπόστατος
μονάς, Πατὴρ, καὶ Υἱός, καὶ Ἅγιον Πνεῦ-
μα. Τριῶν ἀπείρων ἁπειρος συμφυία· τὸν τε
τοῦ εἶναι, καὶ πῶς, καὶ τί, καὶ ποῖον εἶναι,
λόγον πᾶμπαν τοῖς οὖσιν ἄβατον ἔχουσα·
πᾶσαν γὰρ διαφεύγει νόησιν τῶν νοούντων,
τῆς κατὰ φύσιν οὐδαμῶς κρυφίας ἐνδότητος
ἐξιοῦσα· καὶ πάσης πασῶν γνώσεων ἀπεί-
ρως ὑπερεκτείνεται γνώσεως.

Τὸ κατ' οὐσίαν κυρίως ὂν ἀγαθόν, ἐστι,
τὸ μήτε ἀρχὴν, μήτε τέλος, μήτε αἰτίαν
τοῦ εἶναι, μήτε τὴν οἰانوῦν κατὰ τὸ εἶναι,
πρὸς αἰτίαν τινὰ κίνησιν ἔχον· τὸ δὲ μὴ οὐ-
τως ἔχον, οὐδὲ κυρίως ὂν, ὡς ἀρχὴν, καὶ
τέλος, καὶ αἰτίαν τοῦ εἶναι, καὶ τὴν κατὰ
τὸ εἶναι πρὸς αἰτίαν τινὰ κίνησιν ἔχον· τὸ
δὲ κυρίως οὐκ ὂν, καὶ εἶναι λέγεται, κατὰ
μέθεξιν βουλήσει τοῦ κυρίως ὄντος, καὶ ἐστι
καὶ λέγεται.

β'.

γ'. Εἰ λόγος προκαθηγεῖται τῆς τῶν ὄντων γενέσεως, οὔτε ἦν, οὔτε ἐστίν, οὔτε ἐσται τοῦ λόγου λόγος ἀνώτερος· λόγος δὲ οὐκ ἄνους, ἢ ζωῆς ἄμοιρος, ἀλλ' ἔνους, καὶ ζῶν, ὡς γεννῶντα νοῦν ἔχων οὐσιωδῶς ὑφιστάτα τὸν Πατέρα, καὶ ζῶν ὑφιστάσαν οὐσιωδῶς συνυπάρχουσαν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

δ'. Εἰς Θεός, ἐνὸς Υἱοῦ Γεννήτωρ Πατήρ, καὶ Πνεύματος Ἁγίου πηγὴ· μονὰς ἀσύχυτος, καὶ Τριάς ἀδιαίρετος· νοὺς ἀναρχος· μόνου, μόνος, οὐσιωδῶς, ἀνάρχου λόγου Γεννήτωρ· καὶ μόνης αἰδίου ζωῆς, ἡγουν Πνεύματος Ἁγίου πηγὴ.

ε'. Εἰς Θεός, ὅτι μία θεότης· μονὰς Ἄναρχος, καὶ ἀπλή, καὶ ὑπερούσιος, καὶ ἀμερῆς, καὶ ἀδιαίρετος· ἡ αὐτὴ μονὰς, καὶ Τριάς, καὶ τὰ ἐξῆς.

ς'. Εἰ πᾶσα μετοχὴ τῶν μετεχόντων προεπιννοεῖται· πάντων δηλαδὴ σαφῶς ὑπέρκειται τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κατὰ πάντα τρόπον ἢ τῶν ὄντων αἰτία, κατὰ φύσιν προυπάρχουσα τε, καὶ προεπιννοούμενη τῶν ὄντων· οὐχ ὡς οὐσία συμβεβηκότων. ἐπεὶ σύνθετον ἀποδειχθήσεται τὸ θεῖον, εἰς συμπλήρωσιν ἔχον τῆς οἰκείας ὑπάρξεως τὴν τῶν ὄντων ὑπόστασιν· ἀλλ' ὡς οὐσίας τὸ ὑπερούσιον. εἰ γὰρ αἱ μὲν τέχναι, τῶν ἐξ αὐτῶν ἐφεῦρον τὰ σχήματα· ἡ δὲ καθόλου φύσις, τὰ εἶδη τῶν ὑπ' αὐτὴν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεὸς τὰς τῶν ὄντων οὐσίας ἐκ μὴ ὄντων ὑπέστησεν, ὡς ὑπερούσιος, καὶ ἔτι μᾶλλον τῆς καθ' ὑπερουσιότητα θέσεως, ἀπείρως ἐξηρημένος· ὁ καὶ ταῖς τέχναις συζεύξας πρὸς ἐξέυρεσιν σχημάτων τὰς ἐπιστήμας, καὶ τῇ φύσει δούς τὴν ἀπεργαστικὴν τῶν εἰδῶν ἐνέργειαν, καὶ αὐτὸ τὸ εἶναι τῶν οὐσιῶν, ὅπερ ἐστίν, ὑποστησάμενος.

ζ'. Ὁ τοῖς οὐσι μὴ κατ' οὐσίαν μεθεκτός, κατ' ἄλλον δὲ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ' οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται· ὅποτε καὶ αὐτὸς ὁ τρόπος, καθ' ὃν θέλων μετέχεται, καθ' ὃν αὐτὸς οἶδε τρόπον, μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος· οὕτω καὶ θέλων ὑπέστησε τὰ μετέχοντα, καθ' ὃν αὐτὸς ἐπίσταται λόγον, δι' ὑπερβάλλουσιν ἀγαθότητος δυνάμιν. οὐκοῦν τὸ θελήσει τοῦ πεποιηκότος γενόμενον, οὐκ ἂν εἴη ποτὲ θελήσαντι αὐτὸ γενέσθαι συναίτιον.

η'. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐφάπαξ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς, αἰὶ γεννᾶται θέλων κατὰ πνεῦ-

μα διὰ φιλάνθρωπίαν τοῖς θέλουσι· καὶ γίνεταί βρέφος, ἑαυτὸν ἐν ἐκείνοις διαπλάτων ταῖς ἀρεταῖς· καὶ τοσοῦτον φαινόμενος, ὅσον· χωρεῖν ἐπίσταται τὸν δεχόμενον· οὐ φθόνῳ σμικρύνων τοῦ οἰκείου μεγέθους τὴν ἐκφάνσιν, ἀλλὰ μέτρῳ σταθμίζων τῶν ὁρᾶν ποθούντων τὴν δυνάμιν. οὕτως αἰὶ καὶ φαινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος τοῖς τρόποις τῶν μετοχῶν, αἰὶ διαμένει κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μυστηρίου, τοῖς πᾶσιν ἀθέατος· ὁθεν σοφῶς τοῦ μυστηρίου τὴν δυνάμιν διασκοπήσας ὁ θεὸς Ἀπόστολος, φησὶν, Ἰησοῦς Χριστὸς, γῆς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· εἰδῶς αἰὶ καίνον τὸ μυστήριον, καὶ μηδέ ποτε περιλήψει νοὸς παλαιούμενον.

Γεννᾶται Χριστὸς ὁ Θεός, προσλήψει σαρκὸς ψυχὴν ἐχούσης νοερὰν γενόμενος ἄνθρωπος· ὁ παρασχόμενος τοῖς οὐσιν ἐκ μὴ ὄντων τὴν γένεσιν· ἐν Παρθένης ὑπερφύως τεκοῦσα, παρέλυσεν οὐδὲν τῆς παρθενίας τεκμήριον. ὡς γὰρ αὐτὸς ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιωσας τὴν φύσιν, οὐδ' ἀμείψας τὴν δυνάμιν· οὕτω τὴν τεκοῦσαν, καὶ Μητέρα ποιεῖ, καὶ παρθένον διατηρεῖ· θαύματι θαῦμα κατὰ ταῦτ' διερμηνεύων ἅμα, καὶ θατέρῳ κρύπτων τὸ ἕτερον, ἐπειδὴ δι' ἑαυτὸν ὁ Θεὸς αἰὶ κατ' οὐσίαν ὑπάρχει μυστήριον, τοσοῦτον ἐξάγων τῆς φυσικῆς κρυφιοτήτος, ὅσον ταύτην πλέον διὰ τῆς ἐκφάνσεως κρυφιοτέραν ἐργάζεσθαι· καὶ τοσοῦτον πάλιν μητέρα τὴν Παρθένον τεκοῦσαν ποιούμενος, ὅσον τὴν κύσιν ἅλута τῆς παρθενίας τὰ δεσμὰ ἀπεργάσασθαι.

Καινοτομοῦνται φύσεις, καὶ Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται. οὐ μόνον ἡ θεία, καὶ σταθερά, καὶ ἀκίνητος, κινουμένη πρὸς τὴν κινουμένην καὶ ἄστατον, ἵνα στήσῃ τοῦ φέρεσθαι· οὐ δὲ μόνον ἡ ἀνθρωπίνη δίχα σποράς ὑπὲρ φύσιν γεωργοῦσα σάρκα τῷ λόγῳ τελεσφορουμένην, ἵνα στή τοῦ φέρεσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀστήρ ἐξ ἀνατολῶν ἐν ἡμέρᾳ φαινόμενος, καὶ τοὺς Μάγους ὁδηγῶν εἰς τὸν τόπον τῆς τοῦ λόγου σαρκώσεως, ἵνα δεῖξῃ μυστικῶς νικῶντα τὴν αἰσθησιν, τὸν ἐν νόμῳ, καὶ προφῆταις λόγον, καὶ ὁδηγῶντα τὰ ἔθνη πρὸς τὸ μέγιστον φῶς τῆς ἐπιγνώσεως. πρὸς γὰρ ἐπίγνωσιν τοῦ σαρκωθέντος λόγου, σαφῶς ὁ νομικὸς καὶ προφητικὸς λόγος, καὶ καθάπερ ἀστήρ εὐσεβῶς κατανοούμενος, ὁδηγεῖ τοὺς κατὰ πρόθεσιν κεκλημένους τῆς χάριτος.

θ'.

· ἔσως
δσονδιὰ
τῆςκυ-
ήσεως
ἅλута
τῆς
ι'.

ια'. Ἐπειδὴ θεῶν ἐγώ, τὴν θεῖαν ἐντολὴν παρέβην ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ στερρὸν μου τῆς φύσεως, θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρὸς ἡδονὴν κατέσυρεν ὁ διάβολος, δι' ἧς ὑποστήσας τὸν θάνατον ἡδρύνετο, τρυφῶν τὴν φθορὰν τῆς φύσεως. διὰ τοῦτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ὁ Θεός, μὴδὲν παραμείψας τῆς φύσεως, πλὴν τῆς ἁμαρτίας, ἐπεὶ μὴδὲ τῆς φύσεως ἦν· ἵνα σαρκὸς προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσῃ τὸν ἀπληστον δράκοντα περιχανόντα τὴν σάρκα καταπιεῖν, γεννησόμενῃ αὐτῷ μὲν ὀηλητήριον, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος παντελῶς διαφθεύουσιν· τῇ δὲ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριον πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς χάριν, δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος ἀνακαλουμένην· ὡς γὰρ αὐτὸς τὸν ἰὸν αὐτοῦ τῆς κακίας τῷ ἐξύλῳ τῆς γνώσεως ἐγγέας, τὴν γευσάμενῃ διέφθειρε φύσιν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐμφαγεῖν βουληθεὶς τῆς σαρκὸς τοῦ δεσπότη, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος διεφθάρη.

ιβ'. Τὸ μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, αἰεὶ μένει μυστήριον· οὐ μόνον ὅτι συμμέτρως τῇ δυνάμει τῶν ὑπ' αὐτοῦ σωζομένων ἐκφαινόμενον, ἔχει μείζον τοῦ ἐκφανέντος τὸ μήπω ἐρώμενον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτῷ τὸ φανέν, ἔτι μένει πάμπαν ἀπόκρυφον, οὐδενὶ λόγῳ καθὼς ἐστὶ γινωσκόμενον· καὶ μὴ τὸ δοξῇ παράδοξον τὸ λεγόμενον. ὁ γὰρ Θεὸς ὑπερούσιος ὢν, καὶ ὑπερουσιότητος ἀπάσης ὑπερανεστηκώς εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθεὶς, ὑπερουσιῶς οὐσιώθη· διὸ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον, ὡς φιλάνθρωπος, ἐκ τῆς ἀνθρώπων οὐσίας ἀληθῶς ἄνθρωπος γεγονώς, τὸν τοῦ πῶς ἄνθρωπος γέγονε τρόπον, μένει διαπαντὸς ἔχων ἀνέκφαντον, ὑπὲρ ἄνθρωπον γὰρ γέγονεν ἄνθρωπος.

ιγ'. Σκοπήσωμεν πιστῶς τὸ μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ μόνον δοξάσωμεν ἀπεριέργως τὸν τοῦτο γενέσθαι δι' ἡμᾶς εὐδοκήσαντα. τίς γὰρ δυνάμει θαρρῶν λογικῆς ἀποδείξεως, ἐξειπεῖν δύναται, πῶς Θεοῦ λόγου γίνεται σύλληψις; πῶς γένεσις σαρκὸς ἄνευ σπορᾶς; πῶς γέννησις ἄνευ φθορᾶς; πῶς Μήτηρ, ἢ μετὰ τὸν τόκον διαμείνασα Παρθένος; πῶς ὁ ὑπερτελής, καθ' ἡλικίαν προέκοπτε; πῶς ὁ καθαρός, ἐδαπίζετο; πῶς διέτρεφεν ὁ πεινῶν; πῶς ὁ κοπιῶν ἐχαρίζετο δύναμιν; πῶς ὁ πάσχων, ἐδίδου ἰάματα; πῶς ὁ θνήσκων, ἐζωοποιεῖ; καὶ ἵνα τὸ πρῶτον καὶ τελευταῖον εἶπω, πῶς Θεὸς ἄνθρωπος γίνεται; καὶ τὸ ὅτι πλέον

μυστηριωδέστερον, πῶς οὐσιωδῶς ἐν σαρκὶ καθ' ὑπόστασιν ὁ λόγος, ὁ κατ' οὐσίαν ὑποστατικῶς ὅλος ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρὶ· πῶς ὁ αὐτός, καὶ ὅλος ἐστὶ Θεὸς κατὰ φύσιν, καὶ ὅλος γέγονε κατὰ φύσιν ἄνθρωπος· μὴδὲ μίαν φύσιν ἡρνημένος παντάπασιν· μὴτε τὴν θεῖαν, καθ' ἣν ὑπάρχει Θεός, μὴτε τὴν ἡμετέραν, καθ' ἣν γέγονεν ἄνθρωπος. ταῦτα πίστις μόνη χωρεῖ τὰ μυστήρια, τῶν ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

Ιγ'. Ὁ Ἀδάμ παρακούσας, ἐξ ἡδονῆς ἐρχεσθαι τὴν τῆς φύσεως ἐδίδαξεν γένεσιν· ὁ Κύριος ταύτην ἐξοικίζων τῆς φύσεως, τὴν ἐκ σπορᾶς οὐ προσήκατο σύλληψιν· ἢ γυνὴ παραβάσα τὴν ἐντολὴν ἐξ ὀδύνης ἀρχεσθαι τὴν τῆς φύσεως κατέδειξε γένεσιν· ὁ Κύριος ταύτην ἀποτινάσσων τῆς φύσεως, γεννηθεὶς, φθορὰν ὑπομεῖναι τὴν τεκοῦσαν οὐ συνεχώρησεν· ἐν ἐμοῦ τὴν τε ἐκούσιον ἡδονὴν, καὶ τὴν δι' αὐτὴν ἀκούσιον ὀδύνην, ἐξέλη τῆς φύσεως ὢν οὐκ ἦν δημιουργός, ἀναιρέτης γένόμενος· καὶ διδάξῃ μυστικῶς κατὰ γνώμην ἄλλης ἀπάρχεσθαι ζωῆς, ἐξ ὀδύνης μὲν τυχόν ἀρχομένης καὶ πόων, ληγουμένης δὲ πάντως εἰς ἡδονὴν θεῖαν καὶ εὐφροσύνην ἀπέραντον. διὰ τοῦτο γίνεται ἄνθρωπος, καὶ γεννᾶται ὡς ἄνθρωπος ὁ ποιήσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον· καὶ πάθη πάθῃσιν ἰασάμενος, πάθος αὐτὸς ὑπάρχων ἀποδειχθῇ, τῶν ἡμετέρων παθῶν ὑπερφυῶς ταῖς αὐτοῦ κατὰ σάρκα στερήσῃ, τὰς ἡμῶν κατὰ πνεῦμα φιλανθρώπως ἐξείς ἀνανεούμενος.

Ιε'. Ὁ τῷ θείῳ πόθῳ νικήσας τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἀπερίγραφος γέγονε, καὶ ἐστὶν ἐν σώματι. ὁ γὰρ ἔλκων τὴν τοῦ ποθοῦντος ἐφεσιν Θεός, πάντων ἐστὶν ἀσυγκρίτως ὑψηλότερος, οὐκ ἔων τὸν ποθοῦντα τινὲ τῶν μετὰ Θεὸν προσηλωσάμεν τὴν ἐφεσιν. ποθήσωμεν οὖν τὸν Θεὸν καθ' ὅλην ἡμῶν τὴν τῆς φύσεως δύναμιν, καὶ πᾶσι τοῖς σωματικοῖς τὴν προαίρεσιν ἀκράτητον ποιησώμεθα· καὶ πάντων τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν ὑπεράνω τῇ διαθέσει γενώμεθα, καὶ οὐδὲν κατὰ τὴν γνώμην πρὸς τὸ συνεχῆναι Θεῷ τῷ κατὰ φύσιν ἀπεριγράφῳ, παντελῶς ὑπὸ τῆς φυσικῆς περιγραφῆς ζημιωσώμεθα.

Ιε'. Ἀγὼν ἐστὶ φθόνου, καὶ ἀρετῆς ἡ τῶν ἁγίων κακοπάθεια· τοῦ μὲν, ὅπως κρατήσῃ

ιγ'.

ιε'.

ις'.

	φιλονεικούντος· τῆς δὲ, ὅπως ἀήττητος δια- μείνη, πάντα φερούσης· καὶ τοῦ μὲν εὐο- δῶση κακίαν ἀγωνιζομένου διὰ τῆς τῶν κατορθούντων κολάσεως· τῆς δὲ, ὅπως κα- τάσχη τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ταῖς συμφοραῖς τὸ πλεόν ἔχοντας.	Κύριος παιδεύει· μαστιγοὶ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.		
ιζ'.	Ἀρετῆς ἄθλόν ἐστι, τὸ τοῖς πόνοις ἐνα- γωνίζεσθαι· νίκης ἐπαθλὸν φερούσης τοῖς ὑπομένουσι, τῆς ψυχῆς τὴν ἀπάθειαν· καθ' τὴν δι' ἀγάπης ἐνούμενη Θεῷ, σώματος καὶ κόσμου τῇ διαθέσει χωρίζεται. ψυχῆς γὰρ ῥῶσίς ἐστι τοῖς ὑπομένουσιν, ὁ τοῦ σώμα- τος αἰκισμός.	Ὁ Ἀδάμ τὴν πλευράν ἡδονὴν προτεί- νασαν παραδεξάμενος, ἔξω τοῦ Παραδείσου ποιεῖ τὸ ἀνθρώπινον. ὁ δὲ Κύριος πόνῳ ταύτην διὰ τῆς λόγῃς * ἀνασχεθεῖς, τὸν ληστὴν ἔσω τοῦ παραδείσου ἐποίησεν. ἀγα- πήσωμεν τοίνυν τὸν πόνον τῆς σαρκός, μι- σήσωμεν δὲ ταύτης τὴν ἡδονήν· ὁ μὲν γὰρ εἰσάγει, καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκαθίστησιν· ἡ δὲ, ἐξάγει, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀποδίστησιν.	κγ'.	ἴσ. ἀ- νοι- χθεῖς.
ιη'.	Ἡδονῆς ἀπάτη κλαπέντες τὸ ἀπαρχῆς, τὸν θάνατον τῆς ὄντως ζωῆς προεκρίναμεν· ταύτης οὖν τὸν φονευτὴν εὐχαρίστως ἐνέγ- κωμεν πόνον τοῦ σώματος, ὅπως τοῦ ταύ- της θανάτου ἑαυτῷ συναφανίσαντος τὸν διὰ * γενόμενον θάνατον, ἀπολάβωμεν ἡμῖν ἐπα- νατρέχουσιν τὴν ἡδονὴν πρᾶξιαν ζώην, μικροῖς πόνοις σαρκὸς ἀγορασθεῖσαν.	Εἰ Θεὸς πάσχει σαρκὶ γενόμενος ἀνθρω- πος, τίς πάσχων οὐ γέγηθε Θεὸν ἔχων τοῦ πάθους συμμετόχον; ὃ τὸ συμπάσχειν, βα- σιλείας πρόξενον γίνεται· ἀληθῆς γὰρ ὁ εἰπὼν, εἰπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδο- ξασθῶμεν.	κδ'.	
* ἴσως ἡδονῆς	Εἰ σαρκὸς εὐπαθοῦσης ὁ τῆς ἀμαρτίας εἴωθε πιαίνεσθαι τόνος, ὁ δὲ τῆς ἀρετῆς ἀνηβᾶν εἰκότως πέφυκε. γενναίως οὖν ἐνέγκωμεν τῆς σαρ- κὸς τὴν δυσπάθειαν τῶν κατὰ ψυχὴν οὖσαν ρυπτικὴν μολυμῶν, καὶ τῆς μελλούσης δό- ξης πρόξενον. οὐκ ἄξια γὰρ τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἡμῖν ἀποκαλύπτεσθαι.	Εἰ πάντως πονῆσαι δεῖ διὰ τὴν ἐμφυρεῖ- σαν τῇ φύσει διὰ τοῦ προπάτορος ἡδονήν, γενναίως τοὺς προσκαίρους καρτερήσωμεν πόνους· τὰς τε ἡδονῆς τὸ κέντρον ἡμῖν ἀμ- βλύνοντας, καὶ τῶν δι' αὐτὴν ἡμᾶς τῶν αἰωνίων ἐλευθεροῦντας κολάσεων.	κε'.	
ιθ'.	Οὔτε σῶμα θεραπεύοντες ἰατροί, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πᾶσι προσφέρουσι φάρμακον, οὔτε Θεὸς ψυχῶν ἰατροῦν νοσήματα, ἓνα μό- νον θεραπείας οἶδε τρόπον πάσαις ἀρμόδιον· ἀλλ' ἐκάστη τὸν πρόσφορον ἀπονεύμας, τὰς ἰάσεις ἐργάζεται· εὐχαριστήσωμεν οὖν θε- ραπευόμενοι, καὶ ἔχη βάσανον τὸ γινόμε- νον. τὸ γὰρ τέλος μακάριον.	Πάντων τῶν ἀγαθῶν τέλος ἐστὶν ἡ ἀγά- πη, ὡς πρὸς τὸν Θεὸν τὸ τῶν ἀγαθῶν ἀκρό- τατον, καὶ παντὸς αἴτιον ἀγαθοῦ, τοὺς ἐν αὐτῇ περιπατοῦντας ἄγουσα, καὶ προσά- γουσα, καὶ συνάγουσα· ὡς πιστὴ καὶ ἀδιά- πτωτος μένουσα. ἡ πίστις γὰρ, βασίς ἐστὶ τῶν μετ' αὐτὴν· ἐλπίδος λέγω, καὶ ἀγά- πης, βεβαίως τὸ ἀληθὲς ὑφειστώσα· ἡ δὲ ἐλπίς, τῶν ἄκρων ἐστὶν ἰσχύς, ἀγάπης λέγω, καὶ πίστεως, τὸ πιστόν τε δι' ἑαυτῆς τὸ ἔραστον ἀμφοῖν ὑποφαίνουσα, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸν δρόμον δι' ἑαυτῆς ποιεῖσθαι διδάσκουσα· ἡ δὲ ἀγάπη, τούτων ἐστὶ συμπλήρωσις, τὸ ἔσχατον ὁρεκτόν, ὅλον ὅλη περιπτυσσο- μένη, καὶ ταύταις τῆς ἐπ' αὐτὸ κινήσεως παῦσιν παρεχομένη, τοῦ πιστεύειν εἶναι, καὶ ἐλπίζειν παρέσθαι, τὸ ἀπολαύειν παρόν- τος δι' ἑαυτῆς ἀντεισάγουσα.	κς'.	
κα'.	Οὐδὲν οὕτω ψυχῆς ἐλέγχει διάθεσιν, ὥς σαρκὸς δυσπαθοῦσης ἐπαναστήματα· οἷς ἐάν ὑπενδῶ, Θεοῦ πλεον στέργουσα τὴν σάρκα φανήσεται· ἐάν δὲ τοῖς τούτων διαμείνῃ τινάγμασιν ἄσειστος, σαρκὸς πλεον ἀρετὴν τιμῶσα δειχθήσεται· δι' ἧς τὸν Θεὸν ἐνοι- κον ὑποδέχεται τὸν δι' αὐτὴν παθεῖν καθ' ἡμᾶς ἀνασχόμενον· βοῶντα καθάπερ πάλαι τοῖς μαθηταῖς· θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.	Ἔργον τῆς ἀγάπης τελειότατον, καὶ τῆς κατ' αὐτὴν ἐνεργείας πέρας δι' ἀντιδόσεως σχετικῆς τῶν κατ' αὐτὴν συνημμένων, ἀλ- λήλοις ἐμπρέπειν τὰ ἰδιώματα, καὶ τὰς κλήσεις παρασκευάζειν· καὶ Θεὸν μὲν τὸν ἄνθρωπον ποιεῖν, ἄνθρωπον δὲ Θεὸν χρημα- τίζειν καὶ φαίνεσθαι, διὰ τὴν μίαν καὶ ἀπα- ράλλακτον ἀμφοτέρων κατὰ τὸ θέλημα βού- λησίν τε καὶ κίνησιν.	κζ'.	
κβ'.	Εἰ πάντες παιδείας οἱ ἄγιοι γεγόνασι μέ- τοχοι, καὶ ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν σὺν αὐ- τοῖς παιδεύόμενοι, ἵνα τῆς αὐτῶν μέτοχοι γενέσθαι δόξης ἀξιωθῶμεν. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ	Εἰ κατ' εἰκόνα Θεοῦ πάντως ἡμεῖς, γε- νώμεθα ἑαυτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δὲ,	κη'.	

μόνου, καὶ ὅλου Θεοῦ, καὶ ὅλοι, μηδὲν ἐπι-
γειον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φέροντες, ἵνα Θεῷ
πλησιάσωμεν, καὶ Θεοὶ γενώμεθα, ἐκ Θεοῦ
τὸ Θεοὶ εἶναι λαβόντες. οὕτω γὰρ τιμᾶται
τὰ θεῖα δωρήματα, καὶ ἡ τῆς θείας εἰρή-
νης φιλοφρονεῖται παρουσία.

κθ'. Μέγα ἀγαθὸν ἡ ἀγάπη, καὶ τῶν ἀγαθῶν
τὸ πρῶτον καὶ ἐξαιρετὸν ἀγαθόν, ὡς Θεὸν
καὶ ἀνθρώπους δι' ἑαυτῆς περὶ τὸν αὐτὴν
ἔχοντα συνάπτουσα· καὶ ὡς ἄνθρωπον τὸν
ποιητὴν τῶν ἀνθρώπων φανῆναι παρασκευά-
ζουσα, διὰ τὴν θεουμένου πρὸς τὸν Θεὸν
κατὰ τὸ ἀγαθὸν ὡς ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ, ἀπα-
ραλλαξίαν· ἣν ἐνεργεῖν ὑπολαμβάνω τὸ
ἀγαπήσαι Κύριον τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας,
καὶ ψυχῆς, καὶ δυνάμεως· καὶ τὸν πλησίον
ὡς ἑαυτόν.

λ'. Ἰστέον ὡς δόλῳ κακούργως καὶ μεμη-
χανημένως διὰ φιλαυτίας, καθ' ἡδονῆς προσ-
βολὴν ἀπατήσας ἡμᾶς ὁ διάβολος, Θεοῦ,
καὶ ἀλλήλων κατὰ γνώμην διέστησε· τὸ
εὐθὲς διαστρέψας, καὶ τὴν φύσιν κατὰ τὸν
τρόπον τούτου μερίσας, καὶ κατατεμὼν εἰς
πολλὰς δόξας, καὶ φαντασίας.

λα'. Τρία ἐστὶ τὰ μέγιστα καὶ ἀρχέκακα, καὶ
πάσης ἀπλῶς εἰπεῖν κακίας γεννητικά· ἄ-
γνοια φημί, καὶ φιλαυτία, καὶ τυραννίς·
ἀλλήλων ἐξηρητημένα καὶ δι' ἀλλήλων συν-
ιστάμενα· ἐκ γὰρ τῆς περὶ Θεοῦ ἀγνοίας, ἡ
φιλαυτία· ἐκ δὲ ταύτης ἡ πρὸς τὸ συγγε-
νὲς τυραννίς ἐστὶ· καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ λόγος,
μὴ οὐχὶ τῷ κατὰ παράχρησιν τρόπῳ τῶν
οἰκείων δυνάμεων, λόγου τε καὶ ἐπιθυμίας,
καὶ θυμοῦ, ταύτας ἐν ἡμῖν τὸν πονηρὸν
ὑποστήσασθαι.

λβ'. Δέον, λόγῳ μὲν ἀντὶ τῆς ἀγνοίας πρὸς
τὸν Θεὸν διὰ γνώσεως κατὰ ζήτη-
σιν μυστότατον κινεῖσθαι· δι' ἐπιθυμίας δέ,
τοῦ τῆς φιλαυτίας πάθους καθάρσεως, κατὰ
πόθον πρὸς τὸν Θεὸν μόνον ἐλαύνεσθαι· καὶ
τῷ θυμῷ τυραννίδος κεχωρισμένῳ, πρὸς τὸ
Θεοῦ κρόνου τυχεῖν ἀγωνίζεσθαι· καὶ τὴν ἐκ
τούτων, καὶ δι' ἣν ταῦτα θεῖαν, καὶ μακα-
ρίαν ἀγάπην δημιουργῆσαι, τῷ Θεῷ συνά-
πτουσαν τε καὶ Θεὸν ἀποφαίνουσαν τὴν φι-
λόθεον.

λγ'. Τῆς φιλαυτίας, ὡς ἀρχῆς καθὼς εἶπον,
καὶ μητρὸς τῶν κακῶν * ἀποτελούσης, πάν-
τα τὰ ἐξ αὐτῆς τε, καὶ μετ' αὐτὴν συναπο-
τίλλεσθαι εἰωθεν· ἐπειδὴ ταύτης μὴ οὐσης,
οὐδὲν οὐδαμῶς τὸ παράπαν κακίας ἔχνος,
ἢ εἶδος ὑφίστασθαι δύναται.

Δέον ἐστὶν ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων τοσοῦ-
τον ἀντέχεσθαι, ὅσον αὐτὸς δι' αὐτοῦ ὁ
Χριστὸς προλαβὼν ἀπεδείξατο, ὑπὲρ ἡμῶν
παθεῖν ἀνασχόμενος.

Διὰ τὴν ἀγάπην οἱ ἅγιοι πάντες πρὸς
τὴν ἁμαρτίαν ἀντικατέστησαν, τῆς παρού-
σης ζωῆς οὐδένα λόγον ποιησάμενοι· καὶ
τούς πολυεῖδεις τοῦ θανάτου τρόπους ὑπέ-
στησαν, ἵνα πρὸς ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου
καὶ τὸν Θεὸν συναχθῶσι, καὶ τὰ τῆς φύσεως
ἐφ' ἑαυτῶν ἐνώτωσι ῥήγματα. αὕτη γάρ
ἐστὶν ἡ ἀληθής, καὶ ἀμώμητος τῶν πιστῶν
θεοσοφία· ἥς τέλος, τὸ ἀγαθόν ἐστὶ καὶ ἡ
ἀλήθεια· εἴπερ ἀγαθὸν τὸ φιλάνθρωπον, καὶ
ἀληθὲς τὸ κατὰ πίστιν φιλόθεον τὰ τῆς
ἀγάπης γνωρίσματα· ὡς Θεῷ καὶ ἀλλήλοις
τούς ἀνθρώπους συνάπτουσα, καὶ διὰ τοῦτο
τῶν ἀγαθῶν τὴν διαμονὴν ἀδιάπτωτον
ἔχουσα.

Ἐνέργεια καὶ ἀποδείξεις τῆς πρὸς Θεὸν
τελείας ἀγάπης ἐστίν, ἡ γνησία δι' εὐνοίας
ἐκουσίου πρὸς τὸν πλησίον διάθεσις. ὁ γὰρ
μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἐώρακε,
φησὶν ὁ θεὸς Ἰωάννης, τὸν Θεὸν ὃν οὐχ
ἐώρακεν οὐ δύναται ἀγαπᾶν.

Ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός, ἡ ἀγάπη ἐστίν· ἣν
ἑαυτὸν ὀνομάσας ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοὺς ἐν
αὐτῇ ὀδεύοντας, τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καθα-
ροὺς παντοίων γενομένων παρίστησιν.

Αὕτη ἐστὶν ἡ θύρα, δι' ἧς ὁ εἰσερχόμενος
εἰς τὰ Ἁγία γίνεται τῶν Ἀγίων, καὶ τοῦ
ἀπροσίτου κάλλους τῆς ἀγίας καὶ βασιλι-
κῆς Τριάδος καθίσταται θεατῆς γενέσθαι.

Φοδερὸν ὄντως καὶ πάσης κατακρίσεως
ὑπερέκεινα, τὸ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν παρὰ Θεοῦ
κατὰ δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκου-
σίως νεκρῶσαι ζωὴν, διὰ τῆς πρὸς τὰ φθει-
ρόμενα ἀγάπης· καὶ ἰσασι πάντως τούτον
τὸν φόβον, οἱ τὴν ἀλήθειαν τῆς φιλαυτίας
προτιμᾶν μελετήσαντες.

Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ εἰρήνῃ, καὶ τὴν
πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὸν κοσμοκράτορα κα-
κῶς ἡμῖν ἐνυπάρξαντες ἀθετήσαντες φιλίαν,
τὸν διὰ τῶν παθῶν πρὸς τὸν Θεὸν συνιστά-
μενον, κἄν ὁπότε καταλύσωμεν πόλεμον·
καὶ σπονδὰς ἀλύτους τῆς πρὸς αὐτὸν εἰρή-
νης ποιήσαντες, ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώ-
ματος τῆς ἁμαρτίας, τῆς πρὸς αὐτὸν ἔχ-
θρας παυσώμεθα.

Ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῷ,
διὰ τῶν παθῶν πρὸς αὐτὸν στασιάζοντας,
καὶ τῷ πονηρῷ τυράννῳ, καὶ φονευτῇ τῶν

λδ'.

λε'.

λς'.

λζ'.

λη'.

λθ'.

μ'.

μα'.

φυχῶν διαβόλῳ διὰ κακίας δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μὴ πρότερον διόλου πολεμωθέντας τῷ πονηρῷ· μέχρι γὰρ τότε τούτου καθεστήκαμεν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, κἂν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθειν ἀτιμίας δουλεύειν βουλόμεθα. καὶ οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατὰ κόσμον εἰρήνης λοιπὸν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ποιητὴν στασιαζούσης, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης· ἐτι μυρίοις πεπραγμένης ὥμοις δεσπόταις εἰς κακίαν αὐτὴν κατεπείγουσι καὶ τὴν εἰς ἀπώλειαν φέρουσιν ὁδόν, τῆς σωζούσης μᾶλλον ἀπατηλῶς αἰρεῖσθαι παρασκευάζουσιν.

μβ'. Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοὶ φύσεως, καὶ τῆς αὐτοῦ αἰδιότητος μέτοχοι, καὶ φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν, δι' ἣν πᾶσι τε τῶν ὄντων ἡ σύστασις ἐστὶ, καὶ διαμονή, καὶ ἡ τῶν μὴ ὄντων παραγωγή, καὶ γένεσις.

μγ'. Εἰ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεσθαι τε, καὶ εἶναι ἐπιέμεθα, ἀγωνισώμεθα μὴ προδοῦναι τοῖς πάθει. τὸν λόγον· κατὰ τὸν Ἰούδαν· ἢ μὴ ἀρνήσασθαι, κατὰ τὸν Πέτρον· ἀρνήσις γάρ ἐστι τοῦ λόγου, ἢ τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθόν, διὰ φόβον παραίτησις· προδοσία δέ, ἢ κατ' ἐνέργειαν ἐμπροθέτος ἁμαρτία, καὶ ἡ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁρμή.

μδ'. Πάσης θλίψεως, πέλος ἐστὶν ἡ χαρά· καὶ παντὸς κόπου, ἡ ἀνάπαυσις· καὶ πάσης ἀτιμίας· ἡ δόξα· καὶ ἀπλῶς, πάντων τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀλγεινῶν τέλος ἐστίν, τὸ μετὰ Θεοῦ γενέσθαι, καὶ εἶναι διαπαντός, καὶ τῆς αἰωνίου καὶ πέρας μὴ ἐχούσης ἀνέσεως ἀπολαῦσαι.

με'. Ὁ Θεὸς πρὸς τῇ φύσει, καὶ τῇ γνώσει ἀλλήλους ἡμᾶς ἐνώσαι βουλόμενος, καὶ πρὸς τοῦτο ἅπαν ὡς ἀγαθὸς ὠθῶν τὸ ἀνθρώπινον, τὰς σωτηρίας φιланθρώπως ἡμῖν ἐντολὰς διεχάραξε, καὶ τούτου χάριν ἐλεεῖν, καὶ ἐλεεῖσθαι ἀπλῶς ἐνομοθέτησεν.

μς'. Ἡ τῶν ἀνθρώπων φιλαυτία, καὶ συνέσις, ἀλλήλους, καὶ τὸν νόμον ἢ ἀπωσαμένη, ἢ σοφισαμένη εἰς πολλὰς μοίρας τὴν μίαν φύσιν κατέτεμε· καὶ τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς ἐξήπλωσεν ἀναληγσίαν εἰσηγησαμένη, αὐτὴν καθ' ἑαυτῆς τὴν φύσιν διὰ τῆς γνώμης ἐξώπλισε. διὰ τοι τοῦτο, πᾶς ὅς τις σώφρων λογισμῷ καὶ φρονή-

σεως εὐγενείᾳ, ταύτην λύσαι δεδύνηται τῆς φύσεως τὴν ἀνωμαλίαν, ἑαυτὸν πρὸ τῶν ἄλλων ἡλέησε, τὴν γνώμην κατὰ τὴν φύσιν δημιουργήσας, καὶ Θεῷ κατὰ τὴν γνώμην διὰ τὴν φύσιν προσχωρήσας, καὶ δείξας ἐφ' ἑαυτῷ, τίς τοῦ κατ' εἰκόνα λόγου ὁ τρόπος, καὶ πῶς ἑαυτῷ ὁ Θεὸς πεπαντῶς κατ' ἀρχὰς ὅμοιαν τὴν ἡμετέραν φύσιν, καὶ τῆς ἰδίας ἀγαθότητος ἀρίδην ἀπεικόνισμα δημιουργήσας, κατέστησεν αὐτὴν ἑαυτῇ κατὰ πάντα ταυτὴν, ἄμαχον, εἰρηνικὴν, ἀστασίαστον, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἑαυτὴν δι' ἀγάπης ἐσφιγμένην, καθ' ἣν Θεοῦ μὲν ἐφετῶς, ἀλλήλων δέ, συμπαθῶς ἀντεχόμεθα.

Ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς διὰ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἑαυτὸν συναγάγῃ, καὶ στήσῃ τοῦ φέρεσθαι κακῶς πρὸς ἑαυτὴν, μᾶλλον δὲ καθ' ἑαυτῆς στασιαζούσαν τε, καὶ μεμερισμένης, καὶ μηδεμίαν ἔχουσιν στάσιν, διὰ τὴν περὶ ἕκαστον τῆς γνώμης ἀσταθμίτην κίνησιν.

Οὐδὲν ἐστὶ τῶν μετὰ Θεὸν τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμιώτερον, μᾶλλον δὲ τῷ Θεῷ προσφιλέστερον, τῆς τελείας ἀγάπης· ὡς τοὺς διηρημένους εἰς ἐν συναγούσης, καὶ μίαν τοῖς πολλοῖς, ἢ τοῖς πᾶσι, καὶ ἀστασίαστον κατὰ τὴν γνώμην δημιουργῆσαι δυναμένης ταυτότητα· καὶ γὰρ ἴδιον τῆς ἀγάπης τῶν κατ' αὐτὴν ζητούντων, μίαν ἀποδεῖξαι τὴν γνώμην.

Εἰ φύσει τὸ καλὸν ἐστὶ ἐνοποιητικόν τῶν διηρημένων καὶ συνεκτικόν, τὸ κακὸν δὴλονότι τῶν ἡνωμένων ἐστὶ διαιρετικόν τε καὶ φθαρτικόν· καὶ γὰρ φύσει τὸ κακὸν σκεδαστὸν· ὑπάρχει, καὶ ἀστατον, καὶ πολύμορφον, καὶ διαιρετικόν.

Πάντων τῶν κακῶν ἀπαλλαγὴ, καὶ σύντομος πρὸς σωτηρίαν ὁδός, ἡ ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀγάπη ἐστὶ, καὶ ἡ καθόλου τῆς κατὰ ψυχὴν πρὸς τὸ σῶμα, καὶ τὸν κόσμον τοῦτο σοργῆς ἐξάρνησις· καθ' ἣν τῆς μὲν ἡδονῆς τὴν ἐπιθυμίαν, τῆς δδύνης δὲ τὸν φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα φιλαυτίας, πρὸς τὴν γνώσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ κτίσαντος· καὶ πονηρὰς ἀγαθὴν ἀντιλαβόντες νοερὰν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην σταργῆς, οὐ παυόμεθα λατρεύοντες τῷ Θεῷ διὰ ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ αἰεὶ ζητοῦντες τῆς ψυχῆς τὴν σύστασιν.

μζ'.

μη'.

μθ'.

ν'.

αὕτη γάρ ἐστιν ἀληθὴς λατρεία, καὶ ὅ-
τως θεάρεστος, ἢ τῆς ψυχῆς διὰ τῶν ἀρε-
τῶν ἀκριβὲς ἐπιμέλεια.

να' Ὁ σωματικῆς ἡδονῆς μὴ ἐφιέμενος, καὶ
ὀδύνην παντελῶς μὴ φοβούμενος, γέγονεν
ἀπαθής. ταύταις γὰρ μετὰ τῆς τεκούσης
αὐτὰς φιλαυτίας, πάντα τὰ δι' αὐτάς τε
καὶ ἐξ αὐτῶν μετὰ τῆς ἀρχηγικωτάτης
τῶν κακῶν ἀγνοίας, ἐμοθυμαδὸν συναπέ-
κτεινε πάθη· καὶ ὁλος γέγονε τοῦ ἐστῶτος,
καὶ μένοντος, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντος φύσει
καλοῦ, παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκί-
νητος, καὶ ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν
δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος· ἐκ τῆς ἐν
αὐτῷ φωτοειδοῦς λαμπρότητος, τὴν θείαν
καὶ ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

νβ' Τὴν ἡδονὴν τῆς παρούσης ζωῆς, καὶ τὴν
ὀδύνην, ὅση δύναμις ἀρνησώμεθα, καὶ πά-
σης παθῶν ἐπινοίας, καὶ δαιμονιώδους κα-
κουργίας παντελῶς ἀπαλλαγῶμεθα. διὰ
γὰρ τὴν ἡδονὴν ἀγαπῶμεν τὰ πάθη, καὶ
διὰ τὴν ὀδύνην φεύγομεν τὴν ἀρετὴν.

γγ' Ἐπειδὴ πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνι-
στῶσιν αὐτὴν συμφθεῖρεσθαι τρόποις, εὗρί-
σκων δι' αὐτῆς τῆς πείρας ὁ ἄνθρωπος,
πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τὴν ὀδύνην διά-
δοχον. πρὸς μὲν τὴν ἡδονήν, τὴν ὀληνέσχεν
ὁρμήν· πρὸς δὲ τὴν ὀδύνην, τὴν ὀλην ἀπο-
φυγὴν· τῆς μὲν, κατὰ πᾶσαν ὑπεραγωνιζό-
μενος δύναμιν· τῆς δέ, κατὰ πᾶσαν σπου-
δὴν καταγωνιζόμενος, οἰόμενος, ὅπερ ἀμή-
χανον ἦν, διὰ τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλ-
λήλων ταύτας διαστῆσαι, καὶ μόνῃ τῇ ἡδονῇ
συνημμένην, τὴν φιλαυτίαν ἔχειν παντελῶς
ὀδύνης ἀπέραντον, ἀγνοήσας ὑπὸ τοῦ πά-
θους ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται ποτε χω-
ρὶς ὀδύνης εἶναι τὴν ἡδονήν· ἐγκέκραται
γὰρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, καὶ λαν-
θάνειν δοκῇ τοὺς ἔχοντας, διὰ τὴν κατὰ τὸ
πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδὴ τὸ
ἐπικρατοῦν αἰεὶ διαφαίνεσθαι πέφυκε, καλύ-
πτειν τοῦ παρακειμένου τὴν αἰσθησιν. ἡδο-
νῆς οὖν διὰ τὴν φιλαυτίαν ἀντιποιούμενοι,
καὶ ὀδύνην διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν πάλιν
φεύγειν σπουδάζοντες, τὰς ἀμυθήτους τῶν
φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις.

νδ' Ἀγνοεῖ τις καθ' ἡδονήν, καὶ ὀδύνην τῆς
αἰσθήσεως πείραν, ὅταν τῷ Θεῷ τῷ ὄντως
ἀγαπῇτῳ, καὶ ἐραστῷ, καὶ ἐφετῷ, προσ-
δήσῃ, μᾶλλον δὲ κολλήσῃ τὸν νοῦν, τῆς
σωματικῆς γενόμενον ἐλεύθερον σχέσεως.

νε' Ὡςπερ οὐ δύναται τις λατρεύειν τῷ Θεῷ

καθαρῶς, μὴ τὴν ψυχὴν ἄρδην ἐκκαθαίρων.
οὕτως οὔτε τῇ κτίσει λατρεύειν, μὴ τὸ
σῶμα περιποιούμενος· καθ' ὃ σῶμα τὴν
φθοροποιὸν ἐπιτελῶν λατρεῖαν ὁ ἄνθρωπος,
καὶ κατ' αὐτὸ γενόμενος φιλαυτος, ἡδονὴν
εἶχεν ἀπαύστως καὶ ὀδύνην ἐνεργουμένην,
ἐσθίων αἰεὶ τὸ ξύλον τῆς παρακοῆς, τὸ κα-
λοῦ τε καὶ κακοῦ, κατὰ ταυτὸν μεμιγμένην
κατὰ τὴν αἰσθησιν, διὰ τῆς πείρας ἔχον
τὴν γνῶσιν· καὶ τάχα ξύλον εἶναι γνωστὸν
καλοῦ καὶ πονηροῦ, τὴν φαινομένην κτίσιν
εἰπὼν τις, οὐχ ἁμαρτήσῃ τῆς ἀληθείας·
ἡδονῆς γὰρ καὶ ὀδύνης ποιητικὴν ἔχει φυσι-
κῶς τὴν μετάληψιν.

Ἐνθα λόγος οὐ κρατεῖ, τὸ κατ' αἰσθησιν
πέφυκεν ἐπιγίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρ-
τίας πέφυρται πῶς ἡ δύναμις, πρὸς οἶκτον
τῆς συγγενοῦς σαρκὸς καθ' ὑπόστασιν τὴν
ψυχὴν δι' ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ' ἣν ὡς
ἔργον αὐτῇ φυσικὸν ἐγχειρίσασα τὴν ἐμ-
παθῇ καὶ καθήδονον τῆς σαρκὸς ἐπιμέλειαν,
ἀγάπη τῆς κατὰ φύσιν ζωῆς, καὶ πείθει τῆς
ἀνυποστάτου κακίας γενέσθαι δημιουργόν.

Κακία ἐστὶ ψυχῆς νοερᾶς, ἢ λήθη τῶν
κατὰ φύσιν καλῶν· ἥτις ἐκ τῆς περὶ τὴν
σάρκα τε, καὶ κόσμον, ἐμπαθοῦς ἐπιγίνεται
σχέσεως· ἣν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος
κατ' ἐπιστήμην πνευματικὴν, τήν τε τοῦ
κόσμου καὶ τῆς σαρκὸς διερευνώμενος τὴν
φύσιν, καὶ πρὸς τὴν συγγενῇ τῶν νοητῶν
χώραν τὴν ψυχὴν ἀπελαύνων, πρὸς ἣν οὐ-
δεμίαν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ποιεῖται διά-
βασιν, οὐκ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρὸς τὸν
νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτὸν ἔτι τὴν αἰσθησιν,
διαλυθεῖσαν ἤδη πρὸς τὴν ψυχὴν κατὰ τὴν
σχέσιν, καὶ τοῖς αἰσθητοῖς ἐναπορριφεῖσαν
θεάμασιν, ὧν διαβὰς τὴν σχέσιν καὶ τὴν
φύσιν ὁ νοῦς, παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

Καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν,
ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τὰς αἰσθήσεις·
οὕτω καὶ τὰ πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου,
μορφοῦσι τὰς αἰσθήσεις πρὸς ἁμαρτίαν. καὶ
χρὴ νηφόντως σκοπεῖν τε, καὶ μελετᾶν,
πῶς ἡ ψυχὴ τὴν καλὴν ποιήσεται δεόντως
ἀντιστροφὴν, τοῖς δι' ὧν τὸ πρὶν ἐπλημ-
μελεῖ χρωμένη πρὸς γένεσιν ἀρετῶν, καὶ
ὑπόστασιν.

Τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, σαρκικῆς μὲν εἰση-
γεῖται ζωῆς ἀρνησιν· πνευματικῆς δὲ ὁμο-
λογίαν. περὶ τούτων δὲ λέγω, τῶν αἰεὶ μὲν
κατὰ ἄνθρωπον, λέγω δὲ τὴν ἀνθρωπίνην ἐν
σαρκὶ κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ζῶν ἀπο-

θησκόντων, ζώντων δὲ κατὰ Θεὸν μό-
νω τῷ πνεύματι· κατὰ τὸν θεὸν Ἀ-
πόστολον· καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτόν· τοὺς
ζῶντας μὲν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωὴν, ζῶντα
δὲ τὸν Χριστὸν ἐν ἑαυτοῖς κατὰ μόνην ἔχον-
τας τὴν ψυχὴν. οὕτως αἱ διὰ τὸν Θεὸν ἐν
τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροὶ σαρκί, κρίνονται,
θλίψεις καὶ βασάνους πολλὰς καὶ στενοχω-
ρίας ἔχοντες, καὶ διωγμούς, καὶ μυρία πει-
ρασμῶν εἶδη μετὰ χαρᾶς ὑπομένοντες.

Ξ'. Πᾶν πάθος κατὰ συμπλοκὴν πάντως αἰ-
σθητοῦ τινος καὶ αἰσθήσεως, καὶ φυσικῆς
δυνάμεως, θυμοῦ λέγω τυχόν, ἢ ἐπιθυμίας
παρατραπέντος τοῦ κατὰ φύσιν, συνίσταται.
ἐὰν οὖν τὸ πρὸς ἄλληλα κατὰ σύνθεσιν
τέλος τοῦ τε αἰσθητοῦ, καὶ τῆς αἰσθήσεως,
καὶ τῆς ἐπ' αὐτῆς φυσικῆς δυνάμεως θεω-
ρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῇ πρὸς τὸν οἰκεῖον φύσει
λόγον τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγα-
γεῖν, καὶ θεωρῆσαι καθ' ἑαυτὸ τὸ αἰσθητὸν
ἄνευ τῆς πρὸς αὐτὸ τῆς αἰσθήσεως σχέ-
σεως, καὶ τὴν αἰσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰ-
σθητοῦ πρὸς αὐτὴν οἰκειότητος. καὶ τὴν
ἐπιθυμίαν φέρε εἰπεῖν ἢ ἄλλην τινὰ τῶν
κατὰ φύσιν δυνάμεων χωρὶς τῆς ἐμπαθοῦς
ἐπ' αἰσθήσει τε καὶ αἰσθητῷ διαθέσεως· ὡς
ἢ τοῦ πάθους ποῖα παρασκευάζει τὴν θεω-
ρίαν γίνεσθαι κινήσεις, διεσκέδασε καὶ ἐλέ-
πτυνε κατὰ τὸν πάλαι τοῦ Ἰσραὴλ μύσχον
τοῦ οἰουδήποτε συμβαίνοντος πάθους τὴν
σύστασιν, καὶ ὑπὸ τὸ ὕδωρ τῆς γνώσεως
ἐσπείρειν, ἀφανίσας παντελῶς καὶ αὐτὴν τῶν
παθῶν τὴν ψιλὴν φαντασίαν, διὰ τῆς πρὸς
ἑαυτὰ τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ κατὰ φύσιν
πραγμάτων ἀποκαταστάσεως.

Ξα'. Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς
σαρκὸς παθημάτων κεκληιδωμένος βίος, χι-
τῶν ἐστὶν ἐπιλωμένος. ὡς ἐκ τινος γὰρ ἐν-
δύματος τῆς κατὰ τὸν βίον ἀναστροφῆς,
ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέ-
φυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μὲν χι-
τῶνα καθαρὸν ἔχων τὸν ἐνάρετον βίον· ὁ
δὲ πονηροῖς ἐπιλωμένῃν ἔργοις τὴν ζωὴν
κεκτημένος. ἢ μᾶλλον ἐπιλωμένος ἀπὸ
τῆς σαρκὸς ἐστὶ χιτῶν, ἢ κατὰ συνειδη-
σιν μορφοῦσα διὰ τῆς μνήμης τῶν ἐκ τῆς
σαρκὸς πονηρῶν κινήματων τε καὶ ἐνερ-
γημάτων τὴν ψυχὴν ἕξις τε, καὶ διάθε-
σις, ἣν ὁρῶσα διὰ παντὸς καθάπερ χι-
τῶνα τινὰ περὶ ἑαυτήν, δυσωδίας πλη-
ροῦται παθῶν. ὡς γὰρ ἀπὸ τοῦ Πνεύματος
διὰ τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατὰ λόγον

συνυφαινομένων, ἀφθαρτίας γίνεται τῇ ψυ-
χῇ χιτῶν, ὃν ἐνδυταμένη γίνεται καλὴ,
καὶ ἐπίδοξος· οὕτω καὶ ἀπὸ τῆς σαρκὸς, τῶν
παθῶν ἀλλήλοις κατὰ ἀναλογίαν συνυφαι-
νομένων, γίνεται τις χιτῶν ἀκάρτος καὶ
ἐπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνὺς γινώριμον
τὴν ψυχὴν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ, καὶ εἰκό-
να παρὰ τὴν θεῖαν ἐνθέμενος.

Βεβαία πίστις ἐστὶ τῆς πρὸς ἐκθέωσιν ἐλ-
πίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοῦ Θεοῦ
ἐνανθρώπησις, τοσοῦτον Θεὸν ποιοῦσα τὸν
ἄνθρωπον, ὅσον αὐτὸς γέγονεν ἄνθρωπος. ὁ
γὰρ χωρὶς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος,
δῆλον ὅτι χωρὶς τῆς εἰς θεότητα μεταβο-
λῆς τὴν φύσιν θεοποιήσει, καὶ τοσοῦτον
ἀναβιδάσει δι' ἑαυτόν, ὅσον αὐτὸς διὰ τὸν
ἄνθρωπον ἑαυτὸν κατεβίδασεν· ὅπερ μυστι-
κῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησὶν,
ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν εἰς
ἡμᾶς ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ
χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

Τοῦ μὲν θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐπι-
στατῶν ὁ λόγος, ποιεῖ τὰς ἀρετάς· ὁ δὲ
νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων τῶν γεγονότων,
τὴν ἁπταιστον συλλέγεται γνῶσιν. ὅταν οὖν
ὁ λόγος μετὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἀπο-
βολὴν, εὖρῃ τὸ κατὰ φύσιν ἔραστον καὶ ὁ
νοῦς μετὰ τὴν τῶν γινωσκομένων διάβασιν
λάβηται τῆς ὑπὲρ οὐσίαν καὶ γνῶσιν καὶ
δυντῶν αἰτίας, τηνικαῦτα τὸ τῆς θεώσεως
κατὰ χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τὸν μὲν λόγον
ἀπάγων τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἐνθα τὸ
διακρινόμενον οὐκ ἐστὶ· τὸν δὲ νοῦν κατα-
παῦον τῆς κατὰ φύσιν νοήσεως, ἐνθα μὴ
ἐστὶ τὸ γινωσκόμενον, καὶ ποιοῦν τῇ κατὰ
τὴν στάσιν ταυτότητι Θεὸν τὸν ἀξιούμενον
τῆς θείας μεθέξεως.

Κατιωθεῖσαν τὴν ψυχὴν τῷ ρύτῳ τῆς
ἡδονῆς, ἀποκαθαίρει πόνος, καὶ ἀφῆλοι παν-
τελῶς αὐτῆς τὴν σχέσιν τῶν ὕλικῶν, τῆς
πρὸς αὐτὰ φιλίας τὴν ζημίαν μεταμαθού-
σης· δι' ἣν αἰτίαν ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τῷ δια-
βολῷ, κατὰ κρίσιν δικαίαν τοὺς ἀνθρώπους
βασάνοις καταπιέζειν.

Ἡδονὴ καὶ λύπη, ἐπιθυμία καὶ φόβος,
καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, τῇ φύσει τῶν ἀν-
θρώπων προηγουμένως· οὐ συνεκτίσθη· ἐπεὶ
καὶ εἰς τὸν ὅρον ἂν συνετέλουν τῆς φύσεως.
λέγω δὴ παρὰ τοῦ Νυσσαέως μεγάλου Γρη-
γορίου μαθὼν, ὅτι διὰ τὴν τῆς τελειότητος
ἐκπτώσιν ἐπειστέθη ταῦτα, τῷ ἀλογωτέρῳ
μέρει προσφυέντα τῆς φύσεως· δι' ὧν ἀντὶ

Ξδ'.

Ξγ'.

Ξδ'.

Ξε'.

τῆς μακαρίας καὶ θείας εἰκόνας εὐθὺς ἅμα τῇ παραβάσει, διαφανῆς καὶ ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν ἡ τῶν ἀλόγων ζώων ὁμοίωσις· ἔδει γὰρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὅφ' ὧν ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδοίκως τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἔλθειν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον.

Ξς'. Καλὰ γίνεται καὶ τὰ πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις, ὁπηνίκα σοφῶς αὐτὰ τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρὸς τὴν τῶν οὐρανίων μεταχειριζώμεθα κτῆσιν· οἶον, ὅτε τὴν μὲν ἐπιθυμίαν τῆς νοερᾶς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικὴν ἐργασώμεθα κίνησιν· τὴν ἡδονὴν δέ, τῆς ἐπὶ τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελητικῆς ἐνεργείαν εὐφροσύνην ἀπήμονα· τὸν δὲ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπὶ πλημμελήμασι τιμωρίας προφυλακτικὴν ἐπιμέλειαν· τὴν δὲ λύπην, διορθωτικὴν ἐπὶ παρόντι κακῷ μεταμέλειαν. καὶ συντόμως εἰπεῖν, κατὰ τοὺς σοφοὺς τῶν ἱατρῶν, σωματικῶς φθαρτικοῦ θηρὸς ἐχίδνης, τὴν οὖσαν, ἢ μελετωμένην ἀφαιρούμενος· λῶβησιν, τοῖς πάθεσι τούτοις πρὸς ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας, ἢ προσδοκωμένης, καὶ κτῆσιν καὶ φυλακὴν ἀρετῆς τε καὶ γνώσεως.

Ξζ'. Ὁ μὲν τῆς πρώτης διαθήκης νόμος, διὰ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, πάντος μολυσμοῦ τὴν φύσιν ἀποκαθαίρει· ὁ δὲ τῆς καινῆς, διὰ τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας ἀπὸ τῶν σωματικῶν πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα, τὸν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζει.

Ξη'. Ἡ θεία Γραφή, τοὺς μὲν εἰσαγομένους, καὶ ἐπὶ τὰ προπύλαιά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβαμένους· καλεῖ· τοὺς δὲ κτησαμένους τύμμετρον ἔξιν τῶν κατ' ἀρετὴν λόγων τε καὶ τρόπων, οἵδεν· ὀνομάζει· προκόπτοντας· τοὺς δὲ κατ' ἀρετὴν γνωστικῶς ἤδη γεγεννημένους τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας τὴν κορυφὴν, προσαγορεύει· μελετῶν. ὁ τοῖων τὴν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀρχαίαν ἀναστροφὴν ἀποστραφεῖς, καὶ πᾶσαν ἑαυτοῦ τὴν διάθεσιν διὰ τὸν φόβον ἐκδεδωκῶς τοῖς θείοις πράγμασιν, οὐδενὸς καλοῦ τῶν εἰσαγομένοις πρεπόντων καθυστερεῖ· καὶ οὕτω τὴν ἐν ἀρεταῖς ἔξιν ἐκτῆσατο, καὶ τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλομένης σοφίας γέγονε μέτοχος· ἀλλ' οὐδὲ ὁ προκοπτὼν τῶν ἐπιβεβλημένων εἶναι αὐτοῦ τῷ βαθμῷ καλῶν τινὲς ὅστε-

ρεῖ· καὶ τὴν αὐτὴν οὕτω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσιν τῶν θείων ἐκτῆσατο γνώσιν. οἱ γὰρ τέλειοι τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιοθέντες θεολογίας, καὶ πάσης φαντασίας ὑλικῆς τὸν νοῦν καθαρὸν καταστήσαντες, καὶ * εἰκόνας τῆς θείας ὠραίου-τητος ὁλὴν ἀνελλιπῶς φέρουσιν τὴν ἐκμύμησιν, τὴν θείαν ἀγάπην ἐν ἑαυτοῖς ἐνστερνισάμενοι φαίνονται.

Διττός ἐστὶν ὁ φόβος· ὁ μὲν ἄγνός, ὁ δὲ οὐχ' ἄγνός· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ πλημμελήμασι κατ' ἐξοχὴν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τὴν ἁμαρτίαν οὐχ' ἄγνός· οὐδὲ ἔσται διαπαντός, τῇ ἁμαρτίᾳ διὰ τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος· ὁ δὲ δίχα τῆς ἐπὶ πλημμελήμασι λύπης αἰὶ συνεστῶς, οὗτος φόβος ἄγνός, καὶ οὐκ ἀπογενήσεται ποτέ· διότι περ οὐσιωδῶς ἐμπέφυκε πῶς τῷ Θεῷ πρὸς τὴν κτίσιν, ποιούμενος ἐκδηλον αὐτοῦ πᾶσι τὴν φυσικὴν αἰδεσιμότητα, τὴν ὑπερπᾶσαν βασιλείαν καὶ δύναμιν ὑπεροχῆν.

Ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεὸν ὡς κριτὴν, ἀλλ' αἰδούμενος αὐτὸν διὰ τὴν ὑπερβάλουσαν τῆς ἀπείρου δυνάμεως ὑπεροχῆν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ' αἰδοῦς, καὶ τῆς πρεπούσης σεβασμιότητος ἀγαπῶν τὸν Θεόν· καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ κτησάμενος τὸν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὑστέρημα τὸ παράπαν οὐδέν.

Ἐκ τῶν ὄντων, τὸν τῶν ὄντων γινώσκωμεν αἰτίον· καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καὶ ἐκ τῆς * ὄντως φυσικῆς κινήσεως, τὴν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωὴν, τὴν τῶν ὄντων ζωοποιὸν δύναμιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐδενὸς ἄπεστι τῶν ὄντων, καὶ μάλιστα τῶν λόγου καθ' ὅτιον μετεληφότων· συνεκτικὸν γὰρ ὑπάρχει τῆς ἐκάστου γνώσεως, ὅτι Θεός, καὶ Θεοῦ Πνεῦμα, κατὰ δύναμιν προνοητικῶς διὰ πάντων χωροῦν, καὶ τὸν ἐν ἐκάστῳ λόγον κατὰ φύσιν ἀνακινοῦν, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρὰ τὸν θεσμόν τῆς φύσεως παπραγμένων ἄγον τὸν αἰσθανόμενον· καὶ τὴν προαίρεσιν εὐεχτον ἔχοντα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν· διὸ καὶ πολλοὺς εὐρίσκομεν καὶ τῶν ἁγῶν βραβείων καὶ νομᾶδων ἀνθρώπων, καλοκάγαθίας μεταποιούμενους,

* ὥσως
εἰκόνα.

Ξθ'.

ο'.

οα'.

* ὡς τῶν
ὄντων.

οβ'.

καὶ τοὺς ἀνέκαθεν κρατήσαντας ἐν αὐτοῖς
θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους.

ογ'. Ἔστι μὲν ἐν πᾶσιν ἀπλῶς τὸ Πνεύ-
μα τὸ Ἅγιον, καθ' ὃ πάντων ἐστὶ συνε-
κτικόν, καὶ τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνα-
κινήτικόν· προσδιωρισμένως δὲ ἐν πᾶσι τοῖς
ἐν νόμῳ, καθ' ὅτι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστὶν
ὑποδεικτικὸν παραβάσεως, καὶ τῆς κατὰ
Χριστὸν προσαγορευθείσης ἐπαγγελίας φω-
τιστικόν· ἐν δὲ πᾶσι τοῖς κατὰ Χριστὸν
πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ ὡς υἱοθετικόν· ὡς
δὲ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενὶ τῶν εἰρημέ-
νων ἐστὶν ἀπλῶς, πλὴν τῶν συνιέντων, καὶ
ἑαυτοὺς διὰ τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους
ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσε-
ως· πᾶς γὰρ μὴ ποιῶν τὰ θεῖα θελήματα
καὶ πιστὸς ἢ, ἀσύνητον ἔχει τὴν καρδίαν,
ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καὶ τὸ
σῶμα κατὰ χρεων ἁμαρτίαις, ὡς διαπαντὸς
μολυσμοῖς παθῶν ἐνεχόμενον.

οδ'. Ὁ τῆς σωτηρίας ὁρεγόμενος πάντων ἀν-
θρώπων Θεός, καὶ πεινῶν αὐτῶν τὴν ἐκ-
θέωσιν, τὴν τούτων οἴησιν ὡς τὴν ἄκαρπον
ἀναξηραίνει συκὴν, ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι
δίκαιοι, τὸ εἶναι μᾶλλον προκρίναντες. τὸν
μὲν καθ' ὑπόκρισιν τῆς ἡθικῆς ἐπιδειξέως
ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τὸν ἐνάρετον δὲ, κα-
θὼς ὁ θεὸς βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως
μετελθόντες βίον, εὐσεβῶς τὴν ζωὴν διε-
νέγκωσι, Θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τὴν διά-
θεσιν, ἢ τοῖς ἀνθρώποις τὸν ἐκτὸς ἐπι-
δεικνύμενοι περὶ τὰ ἡθῆ σχηματισμόν.

οε'. Ἐτερός ἐστὶν ὁ τοῦ ποιεῖν, καὶ ἕτερος
ὁ τοῦ πάσχειν λόγος. καὶ ὁ μὲν τοῦ ποιεῖν
λόγος ἐστίν, ἡ φυσικὴ πρὸς ἀρετῶν ἐνέρ-
γειαν δύναμις· ὁ δὲ τοῦ πάσχειν, ἡ χάρις
τῶν ὑπὲρ φύσιν, ἡ σύμβασις τῶν παρὰ
φύσιν. ὡς γὰρ τοῦ ὑπερόντος φυσικὴν οὐκ
ἔχομεν δύναμιν, οὕτως τοῦ μὴ ὄντος ἔχο-
μεν φύσει τὴν δύναμιν. πάσχομεν οὖν ὡς
ὑπὲρ φύσιν οὕτως κατὰ χάριν, ἀλλ' οὐ
ποιοῦμεν τὴν θέωσιν. οὐ γὰρ ἔχομεν φύσει
δεκτικὴν τῆς θεώσεως δύναμιν. καὶ πάσχου-
μεν πάλιν ὡς παρὰ φύσιν, γνώμη κατὰ
σύμβασιν τὴν κακίαν. οὐ γὰρ ἔχομεν πρὸς
γένεσιν κακίας φυσικὴν δύναμιν. ποιοῦμεν
οὖν ἐνταῦθα φύσει ὄντες τὰς ἀρετὰς, πρὸς
τὸ ταύτας ποιεῖν ἔχοντας φυσικὴν τὴν δύ-
ναμιν. πάσχομεν δὲ κατὰ τὸ μέλλον τὴν
θέωσιν, τὴν πρὸς τὸ παθεῖν ταύτην κατὰ
δωρεάν χάριν δεχόμενοι.

ος'. Ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον τὴν τε τῶν

ἀρετῶν ποιητικὴν φύσει λογικὴν ἔχομεν
δύναμιν ἐνεργουμένην καὶ τὴν πάτης γνώ-
σεως δεκτικὴν νοερὰν ἀσχετῶς δύναμιν, πᾶ-
σαν τῶν ὄντων καὶ γινωσκόμενων φύσιν
διαβαίνουσιν, καὶ πάντας κατόπιν ἑαυτῆς
τοὺς αἰῶνας ποιουμένην. πάσχομεν δὲ, ἡ-
νίκα τῶν ἐξ ὄντων τοὺς λόγους τελείως
περάσαντες, εἰς τὴν τῶν ὄντων ἀγνώστως
ἔλθωμεν αἰτίαν, καὶ συγκαταπαύσωμεν τοῖς
φύσει πεπερασμένοις τὰς οἰκείας δυνάμεις
ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς κατὰ φύσιν ду-
νάμεως οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα. ἐπει-
δὴ τοῦ ὑπὲρ φύσιν, ἡ φύσις καταληπτικὴν
οὐ κέκτηται δύναμιν. θεώσεως γὰρ οὐδὲν
γενητὸν κατὰ φύσιν ἐστὶ ποιητικόν, ἐπειδὴ
μηδὲ Θεοῦ καταληπτικόν. μόνως γὰρ τῆς
θείας χάριτος ἴδιον τοῦτο πέφυκεν εἶναι, τὸ
ἀναλόγως τοῖς οὐσι χαρίζεσθαι θέωσιν· τῆς
λαμπρυνούσης τὴν φύσιν τῷ ὑπὲρ φύσιν φω-
τί, καὶ τῶν οἰκείων ὄρων αὐτὴν ὑπεράνω
κατὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς δόξης ποιουμένης.

Τὰς ἀρετὰς ποιοῦντες, μετὰ τὴν δε παυό-
μεθα τὴν ζωὴν· τὴν δὲ κατὰ χάριν ὑπὲρ
αὐτῶν, οὐ παυόμεθα πάσχοντες θέωσιν. τὸ
γὰρ ὑπὲρ φύσιν πάθος, ἀόριστον, ὅτι καὶ
δραστικόν· τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ἀνύπαρκτον,
καὶ ἀδρανές.

Τῶν θείων ἀγαθῶν, τύποι, οἳ τε κατ' ἀ-
ρετὴν τρόποι, καὶ οἱ τῶν ὄντων λόγοι· οἷς
Θεὸς διὰ παντὸς ἄνθρωπος γίνεται. ὡς μὲν
σῶμα, τοὺς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν· ὡς
δὲ ψυχὴν, τοὺς ἐν πνεύματι λόγους τῆς
γνώσεως, οἷς τοὺς ἀξίους θεοποιεῖ. χαρακτηρὰ
διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καὶ ἀπλανοῦς
γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὑπαρξίν.

Ὁ πιστός, κατὰ τὸν Ἅγιον Πέτρον, καὶ
πρακτικὸς νοῦς, ὑπὸ Ἡρώδου κρατούμενος
τοῦ δερματίνου νόμου, δερματίνος γὰρ ὁ
Ἡρώδης ἐρμηνεύεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ φρό-
νημα τῆς σαρκός, ὑπὸ δύο συγκλείεται φυ-
λακᾶς, καὶ μίαν πύλην σιδηρᾶν, πολεμού-
μενος ἔκτε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ
ἐκ τῆς κατὰ διάνοιαν ἐπὶ τοῖς πάθεσι συγ-
καταθέσεως· ὥς τινὰς καθάπερ φυλακᾶς,
ἡγούν εἰρηκτὰς, διὰ τοῦ λόγου τῆς πρακτι-
κῆς φιλοσοφίας, ὡς δι' ἀγγέλου διαπερά-
σας, ἔρχεται ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν
τὴν φέρουσιν εἰς τὴν πόλιν· τὴν πρὸς τὰ
αἰσθητὰ λέγω τῶν αἰσθήσεων, σερράν, καὶ
ἀπότομον, καὶ δυσκαταμάχτητον σχέσιν· τὴν
ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοί-
γων λόγος, αὐτομάτην πρὸς τὰ συγγενῆ

οζ'.

οη'.

οθ'.

νοητὰ λοιπὸν ἀφόβως τὸν νοῦν παραπέμπει τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλευθέρων.

π'. Ὁ διάβολος, καὶ ἐχθρὸς ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκδικητὴς· ἐχθρὸς μὲν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκεῖ πῶς τὸν δλέθριον κεκτῆσθαι πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἐκουσίων παθῶν τρόποις διὰ τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τὴν προαίρεσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν προκρίνειν τὰ πρόσκαιρα· δι' ὧν κλέπτων ὅλην τῆς ψυχῆς τὴν ἔφεσιν, τῆς θείας παντελῶς ἀγάπης ἡμᾶς ἀφίστησιν, ἐκουσίους ἐχθροὺς ποιῶν τοῦ ποιήσαντος· ἐκδικητὴς δέ, ὅταν γυμνώσας τὸ πρὸς ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῷ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὑποχειρίους, ἐξαιτεῖται τὴν καθ' ἡμῶν τιμωρίαν. οὐδὲν γὰρ οὕτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. τοῦτο δὲ συγχωρηθεὶς, τὰς ἐπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγὰς, λαίλαπος δίκην ἀπεινῶς ἐπιφέρεται τοῖς καθ' ὧν ἐκομίσατο συγχωρήσει Θεοῦ τὴν ἐξουσίαν, οὐ τὸ πρόσταγμα τὸ θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλὰ τὸ οἰκεῖον τοῦ καθ' ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῷ βάρει τῶν ὀδυνηρῶν συμφορῶν, ἡ ψυχὴ δι' ἄτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἑαυτῆς περικόψῃ τὴν δύναμιν, ἀντὶ νοουθεσίας, ἀθείας αἰτίαν ποιουμένη τὴν τῶν ἀλγεινῶν συμβαινόντων ἐπαγωγὴν.

πα'. Ὅταν οἱ τὴν πρακτικὴν ἔξιν, καὶ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην ἀπειληφότες, πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχωνται δόξαν, ἤθη μὲν ἀρετῶν τῷ φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δὲ σοφίας καὶ γνώσεως μόνον λαλοῦντες· δίχα τῶν κατὰ δικαιοσύνην ἔργων καὶ τὸν ὡς ἐπ' ἀρετῇ καὶ γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται τύπον, εἰκότως πρέπουσι παραδίδονται πόνοις, διὰ τοῦ πάσχειν, τὴν ἀγνωθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες.

πβ'. Ἐκαστος τῶν δαιμόνων κατὰ τὴν ἐνδιαθέτως ὑποκειμένην ἐπιτηδειότητα, πρὸς τὴν δε, ἢ τὴν δε τῶν πειρασμῶν τὴν ἐπαγωγὴν τυγχάνει, λειτουργῶν. ἄλλος γὰρ ἄλλης ἐστὶ ποιητικὸς κακίας, καὶ ἄλλος ἄλλου σαφῶς ἐστὶ μιαιώτερος, καὶ πρὸς τὸδε μᾶλλον τῆς κακίας τὸ εἶδος ἐπιτηδειότερος.

πγ'. Ἄνευ τῆς θείας συγχωρήσεως, οὐδὲ αὐτοὶ οἱ δαίμονες κατ' οὐδὲν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ διαβόλῳ. οἶδε γὰρ αὐτὸς ὁ Θεὸς

ὅπως μετὰ τῆς δεούσης φιλανθρώπου καὶ ἀγαθῆς προνοίας συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ διὰ τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, διαφορὰς ποιεῖσθαι τιμωρίας καὶ δηλοῖ τοῦτο σαφῶς ἡ περὶ τοῦ Ἰῶβ συγγραφὴ, μὴ δυνάμενον τῷ Ἰῶβ παντελῶς προσπελάσαι τὸν διάβολον ἀναγραφομένη, δίχα τοῦ θεοῦ βουλήματος.

Ἐνυπόστατος πίστις ἐστίν, ἡ ἐναργὴς καὶ ἐμπρακτος· καθ' ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται, ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος, δι' ὧν ὡς λόγος πρὸς τὸν ἐν ᾧ κατὰ φύσιν ἐστίν, ἀνάγει Πατέρα τοὺς πράττοντας.

Ζωῆς μετὰθεσιν, καὶ λατρείαν ἀγγελικὴν, καὶ πρὸς σῶμα ψυχῆς ἐκουσίον ἄλλοτρίωσιν, καὶ τῆς ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τὸ τῆς νέας διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον. πνευματικὴν δὲ περιτομὴν ὁ λόγος οἶδε καλεῖν, τὴν τῆς ἐμπαθοῦς σχέσεως πρὸς σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομὴν.

Ἀγαθὸς ὑπάρχων ὁ Θεός, καὶ θέλων ἡμῶν ἐκτίλει παντελῶς τὸ τῆς κακίας σπέρμα, τὴν ἡδονήν, τὴν τὸν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλήσασαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καὶ τιμωρίας ἐπαγαγεῖν. κατὰ ταυτὸν καὶ τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τὸν ἰόν, διὰ τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καὶ πρὸς τὰ παρόντα καὶ μόνην τὴν αἰσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καὶ τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μὴδὲν τιμωρίας πλέον εἰς * κέρδος κεκτημένα κατὰ τὴν χρῆσιν ἐμποιῆται βουλόμενος, καὶ τὴν ἐκείνου τιμωρὸν δύναμιν καὶ μισάνθρωπον, τῆς πρὸς ἀρετὴν ἐπαναγωγῆς περιστατικὴν αἰτίαν ποιήσασθαι τῶν αὐτῆς ἐκουσίως ἀπολισθησάντων.

Πρέπον ἐστὶ καὶ δίκαιο· ὑπὸ τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι τοὺς τὰς αὐτοῦ πονηρὰς ὑποθήκας τῶν ἐκουσίων ἁμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους. καὶ γὰρ καὶ ἡδονῆς ἐστὶ διὰ τῶν ἐκουσίων παθῶν σπορεύς· ὁ διάβολος, καὶ ὀδύνης διὰ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγεὺς.

Ὁ θεωρητικὸς νοῦς καὶ γνωστικὸς, πρὸς τιμωρίαν ἐκδίδεται διὰ τοῦτο πολλάκις τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καὶ συμφοράς, ἵνα μάθῃ πάσχων περὶ καρτερίας μᾶλλον, καὶ πονῶν ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἢ διακενῆς τοῖς οὐκ οὖσιν ὑπερηφάνως ἐμματαῖα ζεῖν.

Ὁ πάσχων ὑπὲρ θείας ἐντολῆς παραβαθείσης, ἐὰν ἐπιγνῶ τῆς ἰωμένης αὐτὸν θείας προνοίας τὸν λόγον, τὴν τε συμφορὰν εὐχαρίστως δέχεται χαίρων, καὶ τὴν ὑπὲρ ἧς

πδ'.

πε'.

* ἴσως
εἰς τὸ

πς'.

πζ'.

πη'.

παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν ὁ δὲ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας, τῆς τε δοθείσης ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος, καὶ τῇ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδοται, πρὸς τὴν πρᾶξιν ἔλθειν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιαθέτως εἶχε τὴν ἔφεσιν.

ψ'. Πᾶς ἀνεχόμενος ἐκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τὰς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφορὰς πειρασμῶν, μετὰ τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ' ἀρετὴν ἐξέως τε καὶ χάριτος, ὡς ὑπελθὼν ἐκουσίως τὸν ζυγὸν Βασιλέως Βαβυλῶνος, καὶ ὡς χρέος ἀποτινύς, τὰς τῶν βασάνων ἐπιφορὰς καταδεχόμενος· ἀλλ' ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ, τῷ μὲν Βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τοὺς ἐκ τοῦ παθητικοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς κατὰ διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης αὐτῶν, διὰ τὰς προλαβούσας πλημμελείας, συγκατάθεσιν· τῷ δὲ Θεῷ προσφέρων διὰ τῆς λατρείας ἀληθινῆς, τῆς ταπεινῆς διαθέσεως λέγω, τὴν τῶν παρημελημένων διόρθωσιν.

ψα'. Ὁ τὴν κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ πρὸς διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διὰ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφορὰν, εὐχαρίστως μὴ καταδεχόμενος, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ δοκεῖν δίκαιος εἶναι, μεταγνοὺς, οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θεοῖς τῶν δικαίων κριμάτων ἀντιπίπτων θεσπίσμασι, καὶ μὴ καταδεχόμενος ἐκουσίως ὑπὸ τὸν ζυγὸν γενέσθαι τοῦ Βασιλέως Βαβυλῶνος, κατὰ τὴν θείαν διαταγὴν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδοται· καὶ κλοιούς, καὶ δεσμά, καὶ λοιμόν, καὶ θάνατον, καὶ μάχαιραν, καὶ τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς. πάντα γὰρ ταῦτα, καὶ τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γῶσιν ὡς ἰδίας γῆς ἐξοικιζόμενος ἐξέως πάσχει· διὰ τὸ μὴ θέλειν αὐτὸν ἐξ ὑπερηφανίας, καὶ ματαίας οἰήσεως τὰς ἐφ' οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτινύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι, καὶ ἀνάγκαις, καὶ στενοχωρίαις, κατὰ τὸν θεόν Ἀπόστολον. ἥδει γὰρ ὁ μέγας Ἀπόστολος φυλακτικὴν τῶν θείων κατὰ ψυχὴν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τὴν ἐκτὸς περὶ τὸ σῶμα συνισταμένην διὰ τῶν πόνων ταπεινῶσιν· καὶ διὰ τοῦτο στέργων ὑπέμεινε, καὶ δι' ἑαυτόν, καὶ τοὺς, οἷς ἀρετῆς καὶ πίστεως προέκειτο τύπος, ἵνα καὶ ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατὰ τὸν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καὶ ὑπομονῆς μίμησιν τὸν ἀνευθύνως πάσχοντα.

Ὁ μὴ τοῖς σχήμασι τῶν ὁρατῶν ἐναπομένως διὰ τὴν αἰσθησιν, ἀλλὰ κατὰ νοῦν τοὺς λόγους αὐτῶν ἀναζητῶν ὡς νοητῶν τύπους, ἢ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδὲν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὁρῶμένων διδάσκεται. πάντα γὰρ φύσει καλὰ λίαν καθέστηκεν.

Ὁ τῇ κινήσει τῶν αἰσθητῶν μὴ συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον τὴν τῶν ἀρετῶν μέτερχεται πρᾶξιν· ὁ δὲ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μὴ διατυπώσας τὸν νοῦν, τὴν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπειληφὲ δόξαν. ὁ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων τῇ διανοίᾳ παραδραμῶν, ὡς ἄριστος θεολόγος, μετὰ ταύτην ἀγνώστως τῇ μονάδι προτέβαλε.

Πᾶς θεωρητικὸς νοῦς, ἔχων τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τὴν κίνησιν, κατάρθρωσεν ἀρετὴν. καὶ τῶν αἰσθητῶν χημάτων ἑαυτοῦ τὴν φαντασίαν ἀποτεμών, τὴν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ὄντων εὖρεν ἀλήθειαν, καθ' ἣν ἡ φυσικὴ θεωρία συνέστηκε. καὶ τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τὸν τῆς θείας καὶ ἀνάρχου μονάδος δέχεται φωτισμόν, καθ' ὃν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τὸ μυστήριον.

Ἐκάστῳ κατὰ τὴν ὑποκειμένην αὐτῷ περὶ Θεοῦ δόξαν, ὁ Θεὸς ἐμφανίζεται· τοῖς μὲν κατ' ἔφεσιν τὴν ὕλικήν περάσασιν σύνθεσιν, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις κεκτημένοις κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἄεικινήσιαν περὶ Θεόν, ὡς μονὰς ἐκφαίνεται, καὶ τριάς, ἵνα καὶ τὴν οἰκείαν ὑπαρξίν παραδείξειε, καὶ τὸν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξειε· τοῖς δὲ περὶ μόνην τὴν ὕλικήν σύνθεσιν ἔχουσι κινουμένην τὴν ἔφεσιν, καὶ ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοις, οὐχ ὡς ἐστίν, ἀλλ' ὡς εἰσὶν ἐμφανίζεται, δεικνύς ὅτι τῆς ὕλικῆς δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖς χερσὶν· καθ' ἣν ὁ σωματικός, ὡς ἐξ ὕλης καὶ εἰδους συνέστηκε κόσμος.

Ὁ θεὸς Ἀπόστολος, τὰς διαφορὰς ἐνεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, χαρίσματα λέγει· διάφορα, ὑφ' ἐνὸς δηλονότι καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐνεργοῦμενα Πνεύματος. εἰ τοίνυν κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἐν ἐκάστῳ πίστεως δίδεται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ μεταχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος, ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καὶ τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ

ψδ'.

ψγ'.

ψδ'.

ψε'.

ψς'.

κατὰ ψυχὴν διαθέσεως. συμμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆς δεῖ τῆς δετῆς ἐντολῆς τὴν ἀρμόζουσαν πρὸς ἐνέργειαν ἔξιν.

ηζ'. Ὡςπερ ὁ μὲν, λαμβάνει λόγον σοφίας· ὁ δὲ, λόγον γνώσεως· ἕτερος δὲ, πίστεως· καὶ ἄλλος, ἄλλό τι τῶν ἀπρηθιμμένων τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὕτως, ὁ μὲν δέχεται διὰ τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας, καὶ ἀμέσου πρὸς Θεόν, καὶ μηδὲν ἐχούσης ὑλικὸν ἀγάπης, κατὰ ἀναλογίαν τῆς πίστεως. ἕτερος δὲ διὰ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον χάρισμα· ἄλλος δὲ, ἄλλό τι, κατὰ τὸ αὐτὸ Πνεῦμα, ὡς ἔφην, ἔχοντος ἐκάστου ἐνεργούμενον τὸ οἰκεῖον χάρισμα· πᾶσαν γὰρ ἐντολῆς ἔξιν ἐνεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

ηθ'. Τὸ τοῦ Κυρίου Βάπτισμά ἐστιν, ἡ παντελὴς πρὸς τὸν αἰσθητὸν κόσμον τῆς προ-

αἰρέσεως ἡμῶν νέκρωσις· τὸ δὲ ποτήριον, καὶ αὐτῆς ἡμῶν τῆς παρούσης ζωῆς ὑπὲρ ἀληθείας καθέστηκεν ἄρνησις.

Τὸ τοῦ Κυρίου Βάπτισμα, τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς κατὰ πρόθεσιν ἐκουσίων καὶ ἡμετέρων πόνων, τύπος ὑπάρχει· δι' ὧν τὰς κατὰ συνειδήσιν ἀπορρῦπτοντες κηλίδας, τὸν πρὸς τὰ φαινόμενα τῆς προαίρεσεως ἐκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τὸ δὲ ποτήριον, τῶν ἐκ περιστάσεως κατὰ προαίρεσιν ἐπανισταμένων ἡμῖν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀκουσίων πειρασμῶν τύπος ἐστί· δι' ὧν καὶ αὐτῆς προκρίνοντες τὸν θεῖον πόθον τῆς φύσεως, ἐκόντες τὸν περιστατικὸν ὑπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον.

Ταύτην ἔχει τὴν διαφορὰν τὸ Βάπτισμα πρὸς τὸ ποτήριον· ὅτι, τὸ μὲν Βάπτισμα, ὑπὲρ ἀρετῆς πρὸς τὰ ἡδέα τοῦ βίου νεκρὰν ἐργάζεται τὴν προαίρεσιν· τὸ δὲ ποτήριον, τὴν ἀλήθειαν καὶ αὐτῆς προκρίνειν τῆς φύσεως τοὺς εὐσεβεῖς.*

ηθ'.

ρ'.

* ἴσως ποιεῖ.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

α'. Πρώτερον τοῦ Βαπτίσματος ἔθετο τὸ ποτήριον, ὅτι διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν ἀρετὴν ἡ ἀλήθεια· ὅθεν ὁ διὰ τὴν ἀλήθειαν πράττων τὴν ἀρετὴν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκεται βέλεσιν· ὁ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἀρετῆς ἔνεκεν ἐπιτηδεύων, σύνοικον ἔχει τῆς κενοδοξίας τὴν οἴησιν.

β'. Ἀλήθειαν μὲν εἶναι λέγει, τὴν θεῖαν γνῶσιν· ἀρετὴν δὲ, τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας τῶν ἐφιεμένων αὐτῆς ἀγῶνας. ὁ τοίνυν γνώσεως ἔνεκεν, ἀρετῆς ὑπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων ἀπερὶληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνοις τὴν ἀλήθειαν. τοῖς δευτέροις γὰρ οὐ περιγράφεται φύσει τὸ πρῶτον· ὁ δὲ, τὴν γνῶσιν, διὰ τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς * ἀγῶνας ἐπιτηδεύων, πάντως κενόδοξος, ὡς εἰληφέναι δοκῶν τοὺς στεφάνους πρὸ τῶν ἰδρώτων· οὐκ εἰδὼς ὅτι διὰ τοὺς στεφάνους οἱ πόνοι, ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς πόνους οἱ στέφανοι. φύσει γὰρ ἀμελέτητον πᾶσα καθέστηκε μέθοδος,

τοῦ δι' ὃ πέφυκεν, ἐξανυσθέντος, ἢ ἀνυσθῆναι δόξαντος.

Ὁ μόνην τῆς γνώσεως τὴν μορφήν, ὅπερ ἐστὶν ὁ ψιλὸς λόγος, καὶ ὁ τὴν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστὶν τὸ ψιλὸν ἥθος ἐπιτηδεύων, Ἰουδαῖός ἐστι καὶ αὐτὸς, ἀληθείας τύποις φυσιούμενος.

Ὁ πᾶσαν τὴν φαινομένην τοῦ νόμου λατρεῖαν μὴ κατ' αἰσθησιν ὁρῶν, ἀλλὰ κατὰ νοῦν ἐφόδοις ἕκαστον τῶν ὁρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τὸν ἐν ἑκάστῳ κεκρυμμένον θεοτελῆ λόγον ἐκδιδασκόμενος, ἐν τῷ νόμῳ τὸν Θεὸν εὕρισκει, καλῶς ψηλαφῶν διὰ τῆς νοερᾶς δυνάμεως, ὡς ἐν φορυτῷ, τῇ ὕλῃ τῶν νομικῶν διατάξεων, εἰπου κεκρυμμένον εὖροι τῇ σαρκὶ τοῦ νόμου, τὸν τὴν αἰσθησιν διαφεύγοντα παντελῶς μαργαρίτην λόγον.

Καὶ ὁ τὴν φύσιν δὲ τῶν ὁρωμένων μὴ τῇ αἰσθήσει μόνῃ περιγράφων, ἀλλὰ κατὰ

γ'.

δ'.

ε'.

* ἴσ. ἀρετᾶς.

νοῦν σοφῶς τὸν ἐκάστῳ κτίσματι λόγον ἐρευνώμενος, εὐρίσκει Θεόν, ἀπὸ τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τὴν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

ς'. Ἐπειδὴ τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισις ἐστίν· ὁ τὰ νομικὰ σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καὶ τὴν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τὴν Γραφὴν, καὶ τὴν κτίσιν, καὶ ἑαυτὸν τὴν μὲν γραφὴν, εἰς γράμμα καὶ πνεῦμα· τὴν δὲ κτίσιν, εἰς λόγον καὶ ἐπιφάνειαν· ἑαυτὸν δὲ, εἰς νοῦν, καὶ αἴσθησιν· καὶ τῆς μὲν γραφῆς, τὸ πνεῦμα· τῆς δὲ κτίσεως, τὸν λόγον· ἑαυτοῦ δὲ, τὸν νοῦν λαβὼν, καὶ ἀλλήλοις ἀλύτως ἐνώσας, εὖρε Θεόν· ὡς ἐπιγνοὺς καθὼς δεῖ, καὶ δυνατόν ἐστι, τὸν Θεόν, τὸν ἐν νῷ, καὶ Λόγῳ, καὶ Πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων καὶ εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς, λέγω δὲ γράμματος, καὶ ἐπιφανείας, καὶ αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει * ποσότητος· καὶ τῆς μονάδος ἀντίθετος. εἰ δὲ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, καὶ τὴν τῶν ὁρωμένων ἐπιφάνειαν, καὶ τὴν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρει, τυφλὸς ἐστὶ μυωπαῶν, τὴν τῆς αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

* Ὡς πο-
σότης·
ἢ ἡδὲ
πορὰ
ποσό-
τητος

ζ'. Ὁ Θεὸς καὶ μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστὶ πίστις ὀρῶν, φησί, πίστις ἐστὶν ἐλπίζομένων ὑποστάσις, καὶ πραγμάτων ἐλεγχος οὐ βλεπομένων· εἰ δέ τις καὶ ἐνδιάθετον αὐτὴν ἀγαθὸν ὀρῶν, ἢ γνῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀπορρήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικὴν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν.

η'. Ἡ πίστις, δυνάμεις ἐστὶ σχετική, ἢ σχέσις δραστηκῆ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρὸς τὸν πιστευόμενον Θεόν, τελείας ἐνώσεως.

θ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καὶ σώματος, δυσὶ σαλεύεται νόμοις, σαρκὸς λέγω καὶ Πνεύματος. καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς νόμος, κατὰ τὴν αἴσθησιν· ὁ δὲ τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὸν νοῦν κέκτηται τὴν ἐνέργειαν. καὶ ὁ μὲν τῆς σαρκὸς, τῇ ὕλῃ συνδεῖν πέφυκε κατὰ τὴν αἴσθησιν ἐνεργοῦμενος· ὁ δὲ τοῦ Πνεύματος κατὰ νοῦν ἐνεργοῦμενος, πρὸς τὸν Θεὸν ἀμέσως ποιεῖται τὴν ἔνωσιν. εἰκότως ὁ μὴ διακριθεὶς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τουτέστιν ἐν τῷ νοῖ μὴ διακρίνας, ἡγουν διατεμὼν τὴν διὰ πίστεως πρὸς τὸν Θεὸν γεγεννημένην ἄμεσον ἔνωσιν, ὡς ἀπαθής, μᾶλλον δὲ Θεὸς ἤδη διὰ τῆς

πίστεως τῇ ἐνώσει γεγεννημένος, ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καὶ μεταβήσεται· δεικτικῶς διὰ τοῦ τούτο φάναι, τὸ φρόνημα καὶ τὸν νόμον δηλοῦν τῆς σαρκὸς. τὸν βαρὺν ὄντως καὶ δυσμετακίνητον, καὶ ὅσον πρὸς δύνάμιν φυσικὴν, παντελῶς ἀκίνητον, καὶ ἀσάλευτον.

Τοσοῦτον ἐρρίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς αἰσθήσεως ἢ τῆς ἀλογίας δυνάμεις, ὥστε τοὺς πολλοὺς μὴδ' ἄλλο τι νομίζειν εἶναι τῶν ἀνθρώπων, ἢ σάρκα, δύνάμιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς τὴν αἴσθησιν ἔχουσαν.

Πάντα, φησί, δυνατὰ τῷ πιστεύοντι, καὶ μὴ διακρινομένῳ, τουτέστι μὴ διαιρουμένῳ τῆς κατὰ νοῦν διὰ πίστεως γεγεννημένης αὐτῷ πρὸς τὸν Θεὸν ἐνώσεως, διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καὶ σαρκὸς τὸν νοῦν ἀλλοτριοῖ· Θεῷ δὲ προσοικειοῖ, τετελειωμένον τοῖς κατορθώμασι. τοῦτο γὰρ προσυπακουστέον τῷ πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

Ἡ πίστις ἀναπόδεικτος γνῶσις ἐστίν· εἰ δὲ γνῶσις ἐστὶν ἀναπόδεικτος, ἄρα σχέσις ἐστὶν ὑπὲρ φύσιν ἢ πίστις, δι' ἧς ἀγνώστως, ἀλλ' οὐκ ἀποδεικτικῶς ἐνούμεθα τῷ Θεῷ κατὰ τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν.

Τὴν ἄμεσον λαβὼν ἔνωσιν πρὸς τὸν Θεὸν ὁ νοῦς, τὴν τοῦ νοεῖν καὶ νοεῖσθαι παντελῶς δύνάμιν ἔχει σχολάζουσαν· ὁπνίκα γοῦν ταύτην λύσῃ, νοήσας τί τῶν μετὰ Θεόν, διεκρίθη, τεμὼν τὴν ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν, καθ' ἣν ἕως ἐστὶ τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπὲρ φύσιν, καὶ τῇ μεθέξει Θεὸς γεγεννημένος, καθάπερ ὁρὸς ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τὸν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

Ὁ πρὸς εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περὶ τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τὴν πρᾶξιν μόνον ἐπιτελεῖ μετὰ πάσης ὑπακοῆς, καὶ πίστεως, καθάπερ σάρκας ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τὰ φαινόμενα, τὴν ἠθικὴν δηλονότι παιδαγωγίαν· τοὺς δὲ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διὰ τῆς πίστεως, μὴ δυνάμενος συνεπεκταθῆναι τέως τῷ μήκει τῆς πίστεως.

Ὁ τέλειος, οὐ μόνον τὴν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν προκοπτόντων διαδραμῶν, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἐντολὴν γινομένων τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιῶν, πᾶσαν ἐσθίει διὰ τῶν ἔργων τὴν σάρκα τῶν ἀρε-

ι'.

ια'.

ιβ'.

ιγ'.

ιδ'.

ιε'.

τῶν, πρὸς τὴν κατὰ νοῦν γνῶσιν ἀναδιβά-
ζων, τὴν τῶν γινομένων κατ' αἰσθησιν
κίνησιν.

ις'. Ὁ Κύριος εἰπὼν, ζητεῖτε πρῶτον τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην
αὐτοῦ· τουτέστι πρὸ πάντων τὴν ἐπίγνωσι,
τῆς ἀληθείας, καὶ οὕτω τὴν τῶν καθηκόν-
των τρόπων ἐξάσκησιν, σαφῶς ἐδειξε, περὶ
μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τοὺς
πιστεύοντας, καὶ τῆς αὐτὴν κοσμοῦσης διὰ
τῶν ἔργων ἀρετῆς.

ιζ'. Ἐπειδὴ πολλὰ τυγχάνει τὰ πρὸς γνῶ-
σιν Θεοῦ καὶ ἀρετὴν ζητούμενα τοῖς πι-
στεύουσιν, ἀπαλλαγὴ παθῶν, ὑπομονὴ πει-
ρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόπων ἐνέργειαι,
ἐξήλωσις τῆς πρὸς σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέ-
σεως· ἀποξένωσις τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς
αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελὴς ἀπὸ
πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις· καὶ
ἀπλῶς μυρία ἄλλα εἰσὶ, τὰ πρὸς ἀποχὴν
μὲν κακίας καὶ ἀγνωσίας, κατόρθωσιν δὲ
γνώσεως καὶ ἀρετῆς. εἰκότως ὁ Κύριος ἔ-
φησεν, πάντα ὅσα ἂν αἰτῆσθε πιστεύοντες,
λήψεσθε. πάντα ἀπλῶς τὰ πρὸς ἐπίγνωσιν
Θεοῦ, καὶ ἀρετὴν συντείνοντα μόνα καὶ
ζητεῖν, καὶ αἰτεῖν μετ' ἐπιστήμης καὶ πί-
στεως δεῖν εἰπὼν τοὺς εὐσεβεῖς. ταῦτα γὰρ
πάντα συμφέρει, καὶ πάντως δίδωσιν αὐτὰ
τοῖς αἰτοῦσιν ὁ Κύριος.

ιη'. Ὁ τοίνυν διὰ μόνην τὴν πίστιν, ἡγουν
τὴν πρὸς Θεὸν ἄμεσον ἔνωσιν, πάντα ζη-
τῶν τὰ πρὸς τὴν ἔνωσιν, πάντως λήφεται·
ὁ δὲ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας κἂν ἄλλα,
κἂν τὰ προειρημένα ζητῇ, οὐ λήφεται.
οὐ γὰρ πιστεύει, ἀλλ' οἰκείαν ὡς ἄπιστος
διὰ τῶν θείων πραγματεύεται δόξαν.

ιθ'. Ὁ γνώμη τῆς καθ' ἁμαρτίαν καθαρεύων
φθορᾶς, φθείρει τὴν τῶν φθείρειν πεφυκότων
φθοράν· ἡ γὰρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως,
τὴν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκεν
ἀφθαρτον, κατὰ πρόνοιαν διὰ τῆς ἐν αὐτῇ
τοῦ Πνεύματος χάριτος, μὴ συγχωροῦσα
ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν αὐτὴν διαφθεί-
ρεσθαι.

κ'. Ἐπειδὴ φύσεως καὶ χάριτος εἰς καὶ ὁ
αὐτὸς οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας
ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἁγίων, ποτὲ μὲν πα-
θῶν ὑπερεῖχον, ποτὲ δὲ μᾶλλον ὑπέπιπτον
πάθεσι, γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τὸ μὲν θαῦ-
μα, τῆς χάριτος ἦν, τὸ δὲ πάθος, τῆς φύ-
σεως.

Ὁ διὰ μιμήσεως τὴν μνήμην ἔχων τῆς
τῶν ἁγίων ἀναστροφῆς, τὴν μὲν τῶν πα-
θῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τὴν δὲ τῶν ἀρε-
τῶν ζωὴν ὑποδέχεται.

Ὡ τρόπῳ βούλεται ὁ τὴν ἐκάστου διορί-
σας ζωὴν πρὸ τῶν αἰώνων Θεός, ἕκαστον
πρὸς τὸ οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει τέλος, εἴτε
δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

Τὸν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ συμβάντα
ζοφερὸν χειμῶνα, τὸ βάρος εἶναι τῶν ἀκου-
σίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τὴν δὲ νη-
σον, τὴν παγίαν ἔξιν τῆς θείας ἐλπίδος ἁ-
σειστον· τὴν δὲ πυράν, τὴν ἔξιν τῆς γνώ-
σεως· τὰ δὲ φρύγανα, τὴν τῶν ὀρωμένων
φύσιν· ἣν συνέστρεψε μὲν τῇ χειρὶ, τῇ κατὰ
θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνά-
μει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι
τὴν ἔξιν τῆς γνώσεως, τὴν θεραπεύουσιν τὴν
ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προσ-
τριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν τὴν δὲ
ἐχιδναν, τὴν λανθανόντως ἐγκεκρυμμένην
τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καὶ
ὀλέθριον δύναμιν· δῆξασαν μὲν τὴν χει-
ρα, τουτέστι, τὴν κατὰ νοῦν ψηλαφητι-
κὴν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάβασαν
δὲ τὸν διορατικὸν νοῦν, τῷ φωτὶ τῆς γνώ-
σεως αὐτὴν εὐθύς ὡς ἐν πυρὶ διαφθείροντα,
τὴν τῷ πρακτικῷ κινήματι τοῦ νοῦ προσ-
αφθεῖσαν ἐκ τῆς τῶν αἰσθητῶν θεωρίας
ὀλέθριον δύναμιν.

Ὅσμη ἦν ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν ὁ Ἀπό-
στολος, ὡς τοὺς πιστοὺς τῷ καθ' ἑαυτὸν
ὑποδείγματι, διὰ πράξεως πρὸς τὴν εὐωδίαν
τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι παρασκευάζων· ἢ τοὺς
πειθομένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, ὡς κή-
ρυξ ἀπὸ τῆς κατ' αἰσθησιν ζωῆς, εἰς τὴν
ἐν πνεύματι μετὰ γων ζωὴν· ὅσμη δὲ θα-
νάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ τοῦ θανάτου
τῆς ἀγνοίας εἰς τὸν τῆς ἀπιστίας ἐλάσσει
θάνατον, διδοὺς αὐτοῖς αἰσθησιν τῆς μελ-
λούσης αὐτοὺς κατακρίσεως· ἢ πάλιν
ὅσμη ἀπὸ ζωῆς εἰς ζωὴν, τοῖς ἀπὸ πρά-
ξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὅσμη δὲ θα-
νάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπὸ τοῦ νεκρῶσαι
τῇ καθ' ἁμαρτίαν ἀργίᾳ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ
τῆς γῆς, εἰς τὴν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων
τε καὶ φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαί-
νουσι νέκρωσιν.

Τρεῖς εἰσὶν αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, λό-
γος, θυμός, καὶ ἐπιθυμία· τῷ μὲν λόγῳ,
ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δὲ, ποθοῦμεν τὸ

κα'.

κβ'.

κγ'.

κδ'.

κε'.

ἴσ. τῇ
γνώσει
κς'.

ζητηθὲν ἀγαθόν, τῷ δὲ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα· κατὰ ταύτας δὴ τὰς δυνάμεις προσμένοντες οἱ τὸν Θεὸν ἀγαπῶντες, τῷ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως· τῇ μὲν, ζητοῦντες· τῇ δὲ, ποθοῦντες· τῇ δὲ ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἀφ' αὐτοῦ, καὶ τὸν νοῦν παύουσιν τὴν γνῶσιν τῶν γεγονότων.

Τὴν νεκρωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καὶ στομώσας πρὸς ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δὲ, ταύτην ἐθέωσεν· ἀνελλιπῶς αὐτὴν τῷ οἰκείῳ χαρακτηρίσας πνεύματι καθάπερ ὕδωρ, οἴνου ποιότητι πρὸς τόνον μετακεράσας. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ γίνεται κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατὰ χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ Θεός.

κζ'. Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσῃ τὸ εἶναι αὐτῇ δέδωκε, συνήρμοσεν αὐτῇ καὶ δύναιμι τῶν καθηκόντων ποιητικὴν. δύναιμι δὲ λέγω, τὴν οὐσιωδῶς μὲν κατεσπαρμένην τῇ φύσει, πρὸς ἀρετῶν ἐνέργειαν κίνησιν· γνωμικῶς δὲ, πρὸς τὴν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατὰ τὴν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

κη'. Φυσικὸν ἔχομεν κριτήριον, τὸν κατὰ φύσιν νόμον· διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρὸ τῆς ἐν ὅλοις σοφίας, ἔδει πρὸς τὴν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τὴν ἔφεσιν.

κθ'. Τὸ φρέαρ ἐστὶ τοῦ Ἰακώβ, ἡ γραφή· τὸ δὲ ὕδωρ ἐστίν, ἡ ἐν τῇ γραφῇ γνῶσις· τὸ δὲ βάθος ἡ τῶν γραφικῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξίτητος θέσις· τὸ δὲ ἀντλημα ἐστίν, ἡ διὰ τῶν γραμμάτων τοῦ Θεοῦ λόγου μάθησις, ἣν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος αὐτολόγος ὑπάρχων, καὶ οὐ τὴν ἐκ μαθήσεως καὶ μελέτης διδοὺς γνῶσιν τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀένναον σοφίαν. καὶ μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος· τὸ γὰρ ἀντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τὸ πᾶν ἐξ μηδενὶ λόγῳ κρατούμενον. ἡ δὲ κατὰ χάριν γνῶσις ὅλην ἔχει καὶ δίχα μελέτης, τὴν ἐφικτὴν ἀνθρώποις σοφίαν, πρὸς τὰς χρεῖας ποικίλως βλαστάνουσαν.

λ'. Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον ἐξ αὐτοῦ μόνου, τοῦ, τὸ μὲν, ζωῆς ξύλον ὀνομασθῆναι· τὸ δὲ οὐ ζωῆς, ἀλλὰ μόνον

γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, πολλὴν καὶ ἄφατον ἔχουσι τὴν διαφοράν· τὸ γὰρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καὶ ζωῆς ἐστὶ ποιητικόν· τὸ δὲ μὴ ζωῆς ξύλον, δῆλον ὅτι θανάτου ποιητικόν. τὸ γὰρ μὴ ποιητικὸν ζωῆς ἐκ τοῦ μὴ προσαγορευθῆναι ξύλον τῆς ζωῆς, θανάτου σαφῶς ἂν εἴη ποιητικόν. ἄλλο γὰρ οὐδὲν τῇ ζωῇ κατ' ἐναντίωσιν ἀντιδιαίρεται.

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ ὡς σοφία πλείστην ἔχει διαφοράν πρὸς τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ τε καὶ πονηροῦ, τὸ μήτε ὄν σοφία, μήτε ὀνομασμένον. τῆς μὲν γὰρ σοφίας ἰδίον, νοῦς, καὶ λόγος· τῆς δὲ τῇ σοφίᾳ κατὰ τὸ ἐναντίον ἀντικειμένης ἕξεως ἰδίον, ἀλογία, καὶ αἰσθησις.

Ἐπειδὴ ἐκ ψυχῆς νοεῖας, καὶ σώματος αἰσθητικοῦ συνεστῶς πρὸς γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατὰ μίαν ἐπιβολὴν ξύλον ζωῆς ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τὸ χρῆμα. ξύλον δὲ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ, ἡ τοῦ σώματος αἰσθησις, ἐν ᾗ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς κίνησις, ἥς κατὰ τὴν πείραν μὴ ἄψασθαι δι' ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τὴν θείαν λαβὼν ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

Ἀμφοτέρα τὰ ξύλα κατὰ τὴν γραφήν, τινῶν εἰσι χαρακτηριστικά, ἡγῶν, ὁ νοῦς, καὶ ἡ αἰσθησις· οἷον, ὁ μὲν νοῦς ἔχει δύναιμι διακριτικὴν, νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, προσκαίρων καὶ αἰωνίων· μᾶλλον δὲ ψυχῆς ὑπάρχων δυνάμεις διακριτικὴ, τῶν μὲν, αὐτὴν ἀντέχεσθαι πείθει· τῶν δὲ ὑπεραίρεσθαι. ἡ δὲ αἰσθησις, ἔχει δύναιμι διακριτικὴν ἡδονῆς σωμάτων, καὶ ὀδύνης· μᾶλλον δὲ δυνάμεις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καὶ αἰσθητικῶν σωμάτων, τὴν μὲν ἡδονὴν ἐπισπᾶσθαι πείθει, τὴν δὲ ὀδύνην ἀποπέμπεσθαι.

Ὁ ἄνθρωπος ἔαν μὲν μόνῃς τῆς καθ' ἡδονὴν καὶ ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τὴν θείαν παραβάς ἐντολήν, ἔσθιει τὸ ξύλον τὸ γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ· τουτέστι, τὴν κατ' αἰσθησιν ἀλογίαν· ἔχων μόνην τὴν συστατικὴν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ' ἣν, ὡς μὲν καλοῦ, τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται· ὡς δὲ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται, ἔαν δὲ μόνῃς τῆς τῶν αἰωνίων διακρινούσης τὰ πρόσκαιρα διόλου γένηται νοεῖας διακρίσεως, τὴν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἔσθιει τὸ ξύλον τῆς ζωῆς· τὴν κατὰ νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν· μόνην ἔχων τὴν συστατικὴν τῆς ψυχῆς διά-

λα'.

λβ'.

λγ'.

λδ'.

	<p>χρισιν· καθ' ἣν, ὡς μὲν καλοῦ, τῆς τῶν αἰώνιων ἀντέχεται δόξης· ὡς δὲ κακοῦ, τῆς τῶν προσκαίρων ἀπέχεται φθορᾶς.</p>	<p>Τοῦ μὲν γραπτοῦ νόμου ἔργον ἐστίν, ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγὴ· φυσικοῦ δὲ νόμου, ἡ κατ' ἰσονομίαν πρὸς πάντας ἀνθρώπους ἰσοτιμία. πνευματικοῦ δὲ νόμου τελείωσις, ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὡς ἐστὶν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐξομοίωσις.</p>	μά.
λε'.	<p>Νοῦ μὲν καλὸν ἐστίν, ἡ ἀπαθὴς πρὸς τὸ πνεῦμα διάθεσις· κακὸν δὲ, ἡ ἐμπαθὴς πρὸς τὴν αἰσθησιν σχέσις. αἰσθήσεως δὲ καλὸν ἐστίν, ἡ καθ' ἡδονὴν ἐμπαθὴς πρὸς σῶμα κίνησις· κακὸν δὲ, ἡ κατὰ στέρησιν ταύτης ἐπιγινομένη διάθεσις.</p>	<p>Τῆς μὲν τῶν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων γνώσεως, δεκτικὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦ δύναμις· τῆς δὲ τῆς Ἀγίας Τριάδος, κατὰ μόνην τὴν χάριν δέχεται τὰς ἐμφάσεις, ὅτι ἐστὶ μόνον πιστεύουσα, ἀλλ' οὐ τί ποτε κατ' οὐσίαν ἐστὶν αὐθαδιαζομένη, ὡς ὁ δαιμόνιος νοῦς. ὁ γὰρ γνώσεως ἄμοιρος, τὸν κατ' ἀρετὴν ῥυπτικὸν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον.</p>	μβ'.
λς'.	<p>Ὁ πείσας τὸ συνειδὸς ὡς φύσει καλόν, πραττόμενον ἔχειν τὸ κάκιστον, οὗτος χειρὸς δίκην ἐκτείνας τὸ πρακτικόν, ἔλαβε ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἡγησάμενος φύσει τὸ κάκιστον. διόπερ τὴν κατὰ τὸ συνειδὸς τοῦ κακοῦ διαβολὴν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ Θεός, διέκρινεν αὐτὸν τῆς ζωῆς, κακὸν τῇ προαιρέσει γεγενημένον· ἵνα μὴ τὸ κακὸν πράττων, δύνηται πείσαι τὴν ἰδίαν συνειδήσιν, ὅτι φύσει καλὸν ὑπάρχει τὸ κάκιστον.</p>	<p>Ὁ τὸ ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδοται πρὸς ἀπώλειαν, ἵνα γινῶ πάσχων ὅπερ ἐκὼν περιεῖπε, καὶ μάθῃ κατὰ τὴν πείραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντὶ ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.</p>	μγ'.
λζ'.	<p>Ἡ ἄμπελος, οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην· ἡ μέθη, ἔκστασιν. οὐκοῦν ὁ εὐφυῆς λόγος, ὅπερ ἐστίν ἡ ἄμπελος, γεωργούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τὴν γνῶσιν· ἡ δὲ γνῶσις, γεννᾷ τὴν καλὴν ἔκστασιν, τὴν τὸν νοῦν τῆς κατ' αἰσθησιν σχέσεως ἐξιστῶσαν.</p>	<p>Μόνην ἔχει τοῦ καλοῦ τὴν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς κατ' οὐσίαν τοῦ καλοῦ φύσις τε καὶ γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δὲ κακοῦ τὴν ἄγνοιαν, ὡς τὴν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν· ὧν γὰρ ἔχει τὴν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται τὴν γνῶσιν.</p>	μδ'.
λη'.	<p>Τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασιν εἴωθε κακούργως ὁ πονηρὸς συμβάλλειν τὰ τῶν αἰσθητῶν εἶδη καὶ σχήματα· δι' ὧν πέφυκε τὰ πάθη δημιουργεῖσθαι περὶ τὰς ἐμφανείας τῶν ὁρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διὰ τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς περὶ τὰ νοητὰ διαβάσεως τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας. διὸ καὶ κατισχύει πορθεῖν τὴν ψυχὴν, καὶ εἰς τὴν τῶν παθῶν σύγχυσιν κατασύρειν.</p>	<p>Τὸ ἐν τῷ Λευιτικῷ στηθῆνιον τὴν ἀμείνω καὶ ὑψηλὴν θεωρίαν δηλοῖ· ὁ δὲ βραχίον, τὴν πρᾶξιν, ἡγουν τοῦ διανοητικοῦ τὴν ἔξιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ἡ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν ἀρετὴν· ὡς τῆς μὲν γνώσεως, αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τὸν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δὲ, κατὰ τὴν πρᾶξιν πάσης ἀφαιρουμένης αὐτὸν τῆς τῶν ὄντων γνώσεως· ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ λόγος, τοῖς μόνοις τὸν Θεὸν διὰ πάντων κτησαμένοις κληρονομίαν, καὶ μηδὲν τὸ σύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.</p>	με'.
λθ'.	<p>Λύχνος ἐστὶν κατὰ ταύτῃν ὁμοῦ, καὶ φῶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καὶ ὡς φωτίζων τοὺς κατὰ φύσιν λογισμοὺς τῶν πιστῶν, καὶ ὡς καίων τοὺς παρὰ φύσιν· καὶ ὡς λύων τὸν ζόφον τῆς κατ' αἰσθησιν ζωῆς, τοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν πρὸς τὴν ἐλπίζομένην ἐπειγομένοις ζώην, καὶ ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τοὺς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτὸς κατὰ γνώμην διὰ φιλίαν σαρκὸς ἀντεχομένους.</p>	<p>Ἐπειδὴ τὰς ἄλλων καρδίας διὰ τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γινώσκει καὶ ἀρετῇ δι' ὅλου παιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καὶ πίστεως ποιοῦνται δεκτικὰς, καὶ τὴν πρακτικὴν αὐτῶν ἔξιν, καὶ δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπὶ τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων πρὸς τὴν τῶν ὑπὲρ φύσει ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεῷ, τὸ στηθῆνιον τοῦ ἐπιθέματος· τουτέστι, τῶν προσαγομένων τὴν καρδίαν· καὶ τὸν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τὴν πρᾶξιν· προσέταξεν ἀφιερῶσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ λόγος.</p>	μς'.
μ'.	<p>Ὁ μὴ πρότερον πρὸς ἑαυτὸν, φησὶν, ἀναχθεὶς διὰ τῆς ἀποβολῆς τῶν παρὰ φύσιν παθῶν, πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν, ἡγουν τὸν Θεόν, διὰ τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτησεως, οὐκ ἀναχθήσεται. τῶν γὰρ πεποιημένων χωρισθῆναι δεῖ κατὰ διάνοιαν, τὸν πρὸς Θεὸν ἀληθῶς συναγόμενον.</p>	<p>Πᾶσα ἡ ἐνταῦθα δικαιοσύνη συγκρινομένη πρὸς τὴν μέλλουσαν, ἐσόπτρου λόγον</p>	μζ'.

μη'. ἐπέχει, τὴν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰ-
κόνα, οὐκ αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα κατ' εἰ-
δος ὑφιστάμενα ἔχουσα. καὶ πᾶσα γνῶσις
ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν συγκρινομένη πρὸς
τὴν μέλλουσαν, ἀνιγνῆται ἐστίν, ἔμφασις τῆς
ἀληθείας, ἀλλ' οὐκ αὐτὴν ὑφισταμένην
ἔχουσα τὴν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν

μθ'. Ἐπειδὴ ἀρετῇ καὶ γνῶσει τὰ θεῖα συνέ-
χεται, τῶν κατ' ἀρετὴν πρωτοτύπων ἐστίν
ἐνδεικτικὸν τὸ ἔσοπτρον, καὶ τῶν κατὰ γνῶ-
σιν ἀρχετύπων ἐκφαντικὸν ὑπάρχει τὸ
ἀνιγνῆμα.

ν'. Ὁ διὰ πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ,
διὰ θεωρίας πρὸς τὴν τῶν νοητῶν χώραν,
τὸν νοῦν δηλαδὴ μετατίθῃσιν ἵνα μὴ διὰ
φαντασίας τινὸς τὸν ἐν τοῖς πάθεσι θεάση-
ται θάνατον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ὡς ὑπὸ
μηδενὸς τῶν ἐλεῖν βουλομένων παντελῶς
εὐρίσκόμενος.

να'. Ὁ καθαρῷ πίστει ὁφθαλμῷ τῶν μελ-
λόντων ἀγαθῶν ἰδὼν τὴν εὐπρέπειαν, ὑπα-
κούει γῆς, καὶ συγγενείας, καὶ οἴκου πα-
τρικοῦ προθύμῳ· ἐξελθεῖν, καταλιπὼν σάρκα,
καὶ αἴσθησιν, καὶ αἰσθητά, σχέσιν τε, καὶ
προσπάθειαν· καὶ φύσεως ἐν καιρῷ πειρα-
σμοῦ καὶ ἀγώνων ὑψηλότερος ὢν, προτι-
μήσας τὴν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰ-
σαὰκ τὸν Θεόν, ὁ μέγας Ἀβραάμ.

νβ'. Ὁ μήτε δόξης ἔνεκεν, μήτε προφάσει
πλεονεξίας, μήτε κολακείας χάριν, καὶ ἀν-
θρωπαρεσκείας καὶ ἐπιδείξεως, τὴν ἀρετὴν,
ἢ τὴν μελέτην τῶν θεῶν λόγων μετελθεῖν
ἐπιτηδεύων, ἀλλὰ πάντα διὰ τὸν Θεὸν καὶ
ποιῶν καὶ λέγων καὶ διανοοῦμενος, οὗτος
ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας ἐν γνῶσει πορεύε-
ται. τρίβοις γὰρ οὐκ εὐθείαις ὁ θεῖος οὐ πέ-
φυκεν ἐμφιλοχωρεῖν λόγος, καὶ εὐρὴ τὴν
ὁδὸν ἐντιστίν ἔτοιμον.

νγ'. Νηστεύει τις, καὶ ἀπέχεται τῆς ἐξαπτι-
κῆς τῶν παθῶν διαίτης· τὰ ἄλλα τε ποιεῖ,
ὅσα πρὸς ἀπαλλαγὴν κακίας συμβάλλεσθαι
δύναται, τὴν λεγομένην ὁδὸν οὗτος ἡτοίμα-
σε· κενοδοξίας δέ, ἢ πλεονεξίας, ἢ κολακείας
ἢ ἄλλης τινος ἔνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας
εὐαρεστήσεως τοὺς τοιούτους ἐπιτηδεύει
τρόπους, οὗτος οὐκ ἐποίησεν εὐθείας τὰς
τρίβους τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸν μὲν τῆς ἐτοιμα-
σίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινεν, τὸν δὲ Θεὸν
οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβοις ἐμπεριπατοῦντα.

νδ'. Πᾶσα φάραξ πληρωθήσεται· οὐχ ἀπλῶς
πᾶσα, οὐδὲ πάντων. οὔτε γὰρ τῶν μὴ ἐτοι-
μασάντων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου καὶ εὐ-

θείας ποιησάντων τὰς τρίβους αὐτοῦ. ὁπη-
νίκα οὖν φάραξ, ἤγουν, σάρξ, ἢ ψυχὴ,
τῶν ἐτοιμασάντων ὡς εἶπον, τὴν ὁδὸν τοῦ
Κυρίου, εὐθείας ποιησάντων τὰς τρίβους
αὐτοῦ, διὰ τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐ-
τοῖς διὰ τῶν ἐντολῶν Θεοῦ λόγου παρουσίας
πληρωθῇ γνώσεώς τε καὶ ἀρετῆς, πάντα τὰ
τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καὶ κακίας τὰ
πνεύματα ταπεινοῦται· πατοῦντος αὐτὰ τοῦ
λόγου καὶ ὑποτάττοντος, καὶ τὸ ἐπαυρόμε-
νον κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πονηρὸν
κράτος καταβάλλοντος, καὶ οἷον τὸ μέγεθος
καὶ τὸ ὕψος τῶν ὁρέων καὶ τῶν βουνῶν
κατασκάπτοντος· καὶ εἰς τὴν τῶν φαραγ-
γῶν ἄγοντος πληρώσιν. ἡ γὰρ τῶν παρὰ
φύσιν ἀποβολὴ παθῶν, καὶ ἡ τῶν κατὰ φύ-
σιν ἀρετῶν ἐπιβολή, τὴν παραγωγθεῖσαν
ψυχὴν ἀναπληροῖ, καὶ τὴν ὠρεινωμένην
τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ δυ-
ναστείαν.

νε'. Αἱ τραχεῖαι, τουτέστιν αἱ τῶν ἀκουσίων
πειρασμῶν ἐπιφοραί, ἔσονται εἰς ὁδοὺς λείας.
ὅταν μάλιστα χαίρων καὶ εὐφραϊνόμενος ὁ
νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοκῇ καὶ θλίψει, καὶ
ἀνάγκαις, διὰ τῶν ἀκουσίων πόνων, τὴν
ὅλην τῶν ἐκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυ-
ναστείαν. τραχεῖας γὰρ κέκληκε, τὰς τῶν
ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδοὺς
δὲ λείας διὰ τῆς κατὰ τὴν εὐχαριστίαν
ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

νε'. Ὁ τῆς ἀληθινῆς ἐφιέμενος ζωῆς, γνοὺς
ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἐκούσιος, εἴτε ἀκούσιος,
τῆς τοῦ θανάτου μητρὸς ἡδονῆς γίνεται θά-
νατος, πᾶσας τὰς τραχεῖας τῶν ἀκουσίων
πειρασμῶν ἐπιφοράς, δέξεται μετ' εὐφροσύ-
νης χαίρων· διὰ τῆς ὑπομονῆς, ὁδοὺς εὐ-
μαρεῖς τε καὶ λείας, τὰς θλίψεις ποιούμενος,
καὶ πρὸς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως
ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν
αὐταῖς τὸν θεῖον δρόμον ποιούμενον. καὶ γὰρ
τοῦ μὲν θανάτου μήτηρ ἐστὶν ἡ ἡδονή· τῆς
ἡδονῆς δὲ θάνατος ἐστὶν ὁ πόνος· ὅτε προαι-
ρετικός, καὶ ὁ παρὰ προαίρεσιν.

νε'. Πᾶς τοιγαροῦν ὁ τὴν πολυέλικτόν τε καὶ
πολύπλοκον ἡδονήν, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς
αἰσθητοῖς πολυτρόπως συμπεπλεγμένην, τῇ
ἐγκρατεῖα διαλύσας, τὰς σχολιάς εἰς εὐθείας
ἐποίησε. καὶ ὁ τὴν δύσβατον καὶ τραχεῖαν
τῶν πόνων ἐπιφορὰν δι' ὑπομονῆς πατήσας,
τὰς τραχεῖας ἐποίησεν εἰς ὁδοὺς λείας· ὅθεν
ὥσπερ ἐπαθλον ἀρετῆς καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς
καμμάτων, οἷα καλῶς τε καὶ νομίμως ἀθλή-

* ἴσως
ὠρυο-
μένην

νδ'.

νε'.

νε'.

σας, και την ηδονην νικήσας τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, και την ὀδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, και δι' ἀμφοτέρων γενναίως τοὺς θεοὺς διενέγκας ἀγῶνας, ὤφεται κατὰ τὸ γεγραμμένον, τὸ σωτήριο τοῦ Θεοῦ.

νζ'. Ὁ τὴν ἀρετὴν ἀγαπῶν, τὴν τῶν ἡδονῶν ἐκουσίως ἀπομαραίνει κάμινον. ὁ δὲ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιθμένος τὸν νοῦν, ἀκουσίως οὐκ ἐπέχεται πόνοις, τῆς κατὰ τὴν ἔφεσιν πρὸς τὸν Θεὸν φερούσης ἀεικινήσιας.

νη'. Ὁ τὰ σχολιὰ τῶν ἐκουσίων παθῶν, ἤγουν τῆς ἡδονῆς τὰ κινήματα διὰ τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας, και τραχείας τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράς, ἤγουν τοὺς τρόπους τῆς ὀδύνης διὰ τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, και εἰς ὁδοὺς λείας καταστήσας, ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὤφεται τὸ σωτήριο τοῦ Θεοῦ, καθαρὸς τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ' ἣν διὰ τῶν ἀρετῶν και τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων, ὁρᾷ τὸν Θεὸν ἐπὶ τέλει τῶν ἀθλῶν, κατὰ τὸ, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁφονται. τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τὴν χάριν ἀντιλαβῶν, ἥς οὐδὲν πλέον τὸν Θεὸν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

νθ'. Λάγκους καλεῖ ἡ γραφή, τὰς δεκτικὰς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆς ἀγίας γνώσεως καρδίας, λατομουμένας τῷ στερεῷ λόγῳ τῶν ἐντολῶν, και ἀποβαλλομένας καθάπερ * πωρώματα, τὴν τε πρὸς τὰ πάθη φιληδονίαν, και τὴν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῆς φύσεως σχέσιν, και πληρουμένας τῆς ἀνωθεν φερομένης ρυπτικῆς τε τῶν παθῶν, και ζωοποιητικῆς και εἰς θρεπτικῆς τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι γνώσεως.

ξ'. Λάγκους λατομεῖ ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δὲ τῷ κόσμῳ, και τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων· τὰς τῶν ἀξίων καρδίας ἐκχοῖζων, και ἀποκαθαίρων τοῦ ὕλικου βάρους τε και φρονήματος, και ποιῶν εὐρυχώρους πρὸς ὑπόδοχὴν τῶν θείων τῆς σοφίας και τῆς γνώσεως ὑετῶν, ἵνα ποτίζωσι τὰ κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τοὺς δεομένους λέγω διὰ ψυχῆς νηπιότητα, τῆς ῥηικῆς διδασκαλίας.

ξα'. Ὁρεινὴν ἡ γραφή, τὴν ὑψηλὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆς φύσεως λέγει· ἣν γεωργοῦσιν, οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, και πρὸς τοὺς αὐτῶν νοητοὺς διὰ μέσον τῶν ἀρετῶν διαβάντες λόγους.

ξβ'. Ὁ νοῦς ἐφ' ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῷ

τῷ τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διὰ τῆς θεωρίας ἐκζητεῖ τὸν Κύριον, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου· τουτέστιν ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. ὁ γὰρ ζητῶν διὰ θεωρίας τὸν Κύριον χωρὶς πράξεως, οὐχ εὕρισκει αὐτόν· ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τὸν Κύριον ἐξεζήτησε· και εὐώδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριος. παντὶ γὰρ τῷ μετὰ γνώσεως πράττοντι, εὐοδεῖ ὁ Κύριος, τοὺς τε τῶν ἐντολῶν διδασκῶν τρόπους, και τοὺς τῶν ὄντων ἀληθεῖς λόγους ἀποκαλύπτων.

Ὁ περὶ θεότητος ὑψηλὸς λόγος, πύργος ἐστὶν κατὰ ψυχὴν ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις ὠχυρωμένος· και τοῦτό ἐστιν ὁ φησιν, ὅτι ὠκοδόμησεν Ὁζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλὴμ. ὁ γὰρ καλῶς εὐοδοῦμενος ἐπὶ τὴν διὰ θεωρίας ἐκζήτησιν τοῦ Κυρίου, μετὰ τοῦ * βεβλημένου φόβου, τουτέστι, τῆς τῶν ἐντολῶν πράξεως, οἰκοδομεῖ πύργους ἐν Ἱερουσαλὴμ, κατὰ τὴν ἀπλὴν δηλαδὴ και ἡρεμαίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, τοὺς περὶ θεότητος ἀνυψῶν λόγους.

Οἱ τῶν ἐπὶ μέρους λόγοι, τοῖς καθόλου προχωροῦντες, τὰς τῶν διηρημένων ἐνώσεις ποιοῦνται διότι τῶν μερικωτέρων ἐνοσιδῶς οἱ καθολικώτεροι τοὺς λόγους περιλαμβάνουσι, πρὸς οὓς φυσικῶς τὴν ἀναφορὰν ἔχει τὰ κατὰ μέρος. ἀλλὰ και νοῦ πρὸς αἰσθησιν, και οὐρανοῦ πρὸς γῆν, και αἰσθητῶν πρὸς νοητὰ, και φύσεως πρὸς λόγον, ἐστὶ τις και τούτων σχετικὸς ἐν πνεύματι λόγος, τὴν πρὸς ἀλληλα διδοὺς αὐτοῖς ἔνωσιν.

Ὁ τῶν παθῶν δυνηθεὶς ἐξηλῶσαι τὰς αἰσθήσεις, και τῆς τῶν αἰσθήσεων σχέσεως τὴν ψυχὴν ἀποδιαστείλας, κατίσχυσεν ἀποτειχίσαι τὴν γινομένην τοῦ διαβόλου πρὸς τὸν νοῦν διὰ μέσων τῶν αἰσθήσεων εἴσοδον. διὰ τοῦτο κατὰ τὴν ἐρημον, φημί δὲ τὴν φυσικὴν θεωρίαν, οἶονεῖ πύργους ἀσφαλεῖς, τὰς εὐσεβεῖς περὶ τῶν ὄντων ὠκοδόμησε δόξας· ἐν αἷς ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τοὺς κατὰ τὴν ἐρημον ταύτην· λέγω δὲ τὴν φύσιν τῶν ὀρωμένων ληστεύοντας δαίμονας, και πλανῶντας τὸν νοῦν διὰ τῆς αἰσθήσεως, και πρὸς ἀγνοίας κατασύροντας ζόφον, οὐ δέδοικε τοὺς διὰ τῶν φαινομένων πλανῶντας τοὺς ἀνθρώπους δαίμονας.

Πᾶς νοῦς ἰσχύει πρὸς θεωρίαν ἔχων, ἀληθὴς ἐστὶ γεωργός, και καθαρὰ ζιζανίων διὰ τῆς οἰκείας σπουδῆς και ἐπιμελείας τὰ θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα, μέχρῃ οὐ συντηροῦσαν αὐτὸν ἔχει τὴν τοῦ

ξγ'.

* ἴσ. ἐπὶ
βεβλη-
μένου
δηλα-
δὴ τοῦ
πρέπον
τος.

ξδ'.

ξε'.

ξς'.

Θεοῦ μνήμην. φησὶ γάρ, καὶ ἦν ἐκζητῶν τὸν Κύριον, ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίαν δέ, μνήμην Θεοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταφερόμενον, οἶδεν ὁ λόγος. διὸ πάντοτε δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τὴν σωτήριον αὐτοῦ φυλαχθῆναι ἡμῖν μνήμην· ἵνα μὴ καὶ αὐτῇ διαφθεῖρη τὴν ψυχὴν τὸ κατορθούμενον, πρὸς ὕψος ἀρθεῖσαν καὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν ὡς Ὁζίας κατατολμήσασαν.

ξζ'. Ἡ τῶν ὄντων ἀπλανὴς θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλήμ λέγεται, διὰ τε τὴν ἄρτιον ἀρετὴν, καὶ τὴν αὐλὸν γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατὰ στέρησιν παθῶν, ἀλλὰ καὶ φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται.

ξη'. Χωρὶς πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης, οὐδὲν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τὸ σύνολον. ἡ μὲν γὰρ πίστις, πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τὸν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὀπλῶν πνευματικῶν πρὸς τὸ θαρρεῖν παραμύθιον· ἡ δὲ ἐλπίς, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητῆς ἀψευδέστατος, τὴν τῶν ἐναντιῶν καθαιρέσιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων· ἡ δὲ ἀγάπη, δυσμετακίνητον, μᾶλλον δὲ πάμπαν ἀκίνητον τῆς θείας στοργῆς αὐτὸν εἶναι παρασκευάζει καὶ πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θεῷ πόθῳ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν φύσεως δυνάμιν.

ξθ'. Ἡ πίστις παραμυθεῖται τὸν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ἐπιρρωννύμενον· ἡ δὲ ἐλπίς, ὑπ' ὅψιν ἄγουσα τὴν πιστευθεῖσαν βοήθειαν, ἀποκρούεται τὴν τῶν ἀντικειμένων καταδρομὴν· ἡ δὲ ἀγάπη, νεκρὰν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῷ τῶν πολεμίων τὴν προσβολήν, τῇ πρὸς Θεὸν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

ο'. Θείας ὄντως μερίδος, ἡγουν γνώσεως ἀληθοῦς υἱὸς πρῶτος τε καὶ μόνος, ὁ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεως ἐστὶ λόγος, μετὰ τῆς δεούσης κατὰ τὴν γνώμην οἰκονομίας, ἡγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τὰς τῶν ἐκουσίῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεις. καὶ γὰρ πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις τοῦ διὰ τῆς ἀγνοίας ἡμῖν νεκρωθέντος Θεοῦ, ἡ πίστις ἐστὶ, καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένην.

οα'. Ἡ πρὸς Θεὸν ἐπιστροφή, σαφῶς μηνύει δι' ἑαυτῆς τὸν πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον· οὐ χωρὶς, οὐδαμῶς οὐδενὶ καθοτιοῦν πρὸς Θεὸν ἐπίνευσις γίνεσθαι πέφυ-

κεν. εἴπερ ἐλπίδος ἴδιον, τό, ὑπ' ὅψιν ἄγειν ὡς παρόντα τὰ μέλλοντα· καὶ μηδαμῶς ἀπείναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τὸν ὑπερασπίζοντα Θεόν· ὑπὲρ οὗ, καὶ δι' ὃν ἅγιοις ὁ πόλεμος. χωρὶς γὰρ τινος προσδοκίας ἢ δυσχεροῦς, ἢ εὐχεροῦς, ἐπιστροφή πρὸς τὸ καλὸν οὐδεὶς ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

Οὐδὲν ὄντως οὕτως ὡς ἡ ἀγάπη συνάγει τοὺς ἐσχορπισμένους, καὶ μίαν αὐτοῖς δημιουργεῖ τὴν γνώμην συμπνοία κρατουμένην· ἥς χαρακτήρ, τὸ τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε καλλος. οὐκοῦν τῆς κατὰ τὸ αὐτὸ περὶ τὰ θεῖα συναγωγῆς τε καὶ ἐνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων· τουτέστι, τῆς λογικῆς, καὶ θυμικῆς, καὶ ἐπιθυμητικῆς, ἡ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα· καθ' ἣν ἐγγράφοντες τῇ μνήμῃ τὸ τῆς θείας ὠραιότητος καλλος, οἱ τὸ ἰσότιμον ἤδη πρὸς Θεὸν διὰ τῆς χάριτος κομισάμενοι, ἀνεπίληστον ἔχουσι· τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καὶ ἐντυπούσης τὸ ἀκήρατον καλλος τῆς θείας ἀγάπης τὴν ἔφεσιν.

Πᾶς νοὺς θεῖῳ κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινάς, καὶ ἄρχοντας κέκτηται τὴν τε λογικὴν δυνάμιν, ἐξ ἥς ἡ γνωστικὴ γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις, καθ' ἣν αἰεὶ παρόντα τὸν Θεὸν ἀρρήτως διδάσκεται, καὶ ὡς παροῦσι συγγίνεται διὰ τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν δυνάμιν, καθ' ἣν ἡ θεία συνέστηκεν ἀγάπη, δι' ἣν ἐκουσίως προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἅλυστον ἔχει τοῦ ποθουμένου τὴν ἔφεσιν. ἔτι μὴν καὶ θυμικὴν δυνάμιν, καθ' ἣν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφον πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τὴν κίνησιν. ταύτας δὲ ἔχει τὰς δυνάμεις πᾶς νοὺς συνεργούσας αὐτῷ πρὸς τε τὴν τῆς κακίας καθαιρέσιν, καὶ τὴν τῆς ἀρετῆς σύστασίν τε, καὶ συντήρησιν.

Δίχῃ λογικῆς δυνάμεως, ἐπιστημονικὴ γνώσις οὐκ ἔστι· καὶ γνώσεως χωρὶς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ' ἥς τὸ καλὸν γέννημα πρόεισιν ἢ ἐλπίς, καθ' ἣν ὡς παροῦσι συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός· δίχῃ τῆς κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίσταται πόθος, οὐ τέλος ἐστὶν ἡ ἀγάπη. τὸ γὰρ ἔρᾶν τινος, ἴδιον ἐστὶν ἐπιθυμίας· καὶ δίχῃ θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν τοῦ ἡδέος ἐνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀλη-

οδ'.

ογ'.

οδ'.

θῶς εἰρήνη ἐστὶν ἡ ἀνενόχλητος καὶ παν-
τελής τοῦ καταθυμίου κατὰσχεσις.

οε'. Οὐ δεῖ τὸν μὴ πρότερον καθαρθέντα
παθῶν, φυσικῆς ἀπτεσθαι θεωρίας, διὰ
τὰς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν, δυναμένας
τυπῶσαι πρὸς πάθος τὸν νοῦν τοῦ μὴ τε-
λείως ἀπαλλαγέντος παθῶν. ὁ γὰρ κατὰ
φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν
ἐναπομένων διὰ τὴν αἴσθησιν νοῦς, ἀκα-
θάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός, διὰ θεω-
ρίας πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ μὴ δυνάμενος
διαβῆναι.

ος'. Ὁ ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστά-
σεως γενναίως μύσας τὰς αἰσθήσεις, καὶ
τὴν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καὶ μνή-
μην παντελῶς ἀπώσάμενος, καὶ συστείλας
πάντη τὰς τοῦ νοῦ περιὶ τὴν τῶν ἐκτὸς
ἔρευναν φυσικὰς κινήσεις, κατήσχυνε νική-
σας διὰ τῆς θείας χειρὸς τὴν ἐπαναστάσαν
αὐτῷ πονηράν, καὶ τυραννικὴν δυναστείαν.

οζ'. Ὅταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καὶ προ-
πετής ὁ θυμός, καὶ ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, καὶ
ἄγνοια, καὶ τυραννὶς καὶ ἀκολασία κρατῶσι
τῆς ψυχῆς, τότε ἡ τῆς κακίας ἕξις ἐμ-
πρακτος γίνεσθαι πέφυκε, συμπλακεῖσα τῇ
διαφόρῃ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ.

οη'. Χρὴ τὸν γνωστικῶς τὰς ἀοράτους συμ-
πλοκάς ὑπαλύσειν ἐπιστάμενον νοῦν, μήτε
φυσικὴν μετιέναι θεωρίαν, μηδ' ἄλλό τι
ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δυ-
νάμεων προσβολῆς, ἢ μόνον προσεύχεσθαι,
καὶ τὸ σῶμα πόνοις δαμάζειν, καὶ τὴν τοῦ
χοῖκου φρονήματος διὰ πάσης σπουδῆς ποι-
εῖσθαι καθαίρεσιν, καὶ φυλάττειν τὰ τεῖχη
τῆς πόλεως· λέγω δὲ τὰς φρουρητικὰς τῆς
ψυχῆς ἀρετάς, ἢ τὰς τῶν ἀρετῶν φυλα-
κτικὰς μεθόδους· ἐγκρατείαν λέγω, καὶ ὑπο-
μονήν· μήπως διὰ τῶν δεξιῶν ἀπατήσας,
ἀποστήσῃ Θεοῦ κλέψας τὴν ἐφῆσιν, ὁ τὴν
ψυχὴν ποτίζων ἀνατροπὴν θολεράν, καὶ διὰ
τῶν νομιζομένων καλῶν, πρὸς τὰ χείρονα
τὴν τὰ καλὰ ζητοῦσαν ἐποσύρῃ διάνοιαν.

οθ'. Ὁ γενναίως διὰ τῆς λελογισμένης, καὶ
περιεκτικῆς ἐγκρατείας, καὶ ὑπομονῆς μύσας
τὰς αἰσθήσεις, καὶ διὰ τῶν κατὰ ψυχὴν
δυνάμεων τὰς πρὸς τὸν νοῦν τῶν αἰσθητῶν
σχημάτων ἀποτείχισας εισόδους, εὐχερῶς
τοῦ διαβόλου τὰς πονηρὰς διόλλυσι μηχαν-
νάς, ὑποστρέφων αὐτὸν μετ' αἰσχύνης τῇ
ὁδῷ ἢ ἡλθεν. ὁδὸς δὲ δι' ἧς ὁ διάβολος ἐρ-
χεταί ἐστ'· τὰ πρὸς σύστασιν τοῦ σώματος
εἶναι δοκοῦντα ὕλικά.

Νοῦς ἑαυτῷ κατὰ φύσιν διὰ μέσου λόγου
συνάψας τὴν αἴσθησιν, τὴν ἐκ τῆς φυσικῆς
θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γινώσιν.

Πηγαί εἰσιν ἔξω τῆς πόλεως, τουτέστι
τῆς ψυχῆς· ὥς Ἐζεκίας ἐμφράττει, τὰ αἰ-
σθητὰ πάντα· ὕδατα δὲ τούτων τυγχάνουσι
τῶν πηγῶν, τὰ τῶν αἰσθητῶν νοήματα·
ποταμὸς δὲ διορίζων διὰ μέσης τῆς πόλεως
ἐστίν, ἡ κατὰ φυσικὴν θεωρίαν ἐκ τῶν αἰ-
σθητῶν νοημάτων συναγομένη γνῶσις, διὰ
μέσης διερχομένη τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ, καὶ
αἰσθήσεως οὔσα μεθόριος. ἡ γὰρ γνῶσις τῶν
αἰσθητῶν, οὔτε πάντῃ νοερὰς ἀπεξένωται
δυνάμεως, οὔτε διόλου προσενέμεται τῇ
κατ' αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ' οἷον τῆς τε
τοῦ νοῦ πρὸς τὴν αἴσθησιν, καὶ πρὸς τὸν
νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου, μέση τυγχά-
νουσα, δι' ἑαυτῆς ποιεῖται τὴν πρὸς ἄλληλα
τούτων συνάφειαν· κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν,
κατ' εἶδος τυπουμένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰ-
σθητῶν κατὰ δὲ τὸν νοῦν, εἰς λόγους τῶν
σχημάτων τοὺς τύπους μεταδιβάλλουσα. διὸ
ποταμὸς διορίζων διὰ μέσης τῆς πόλεως
εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὁρωμένων ἢ γινώ-
σις, ὡς τῶν ἄκρων λέγω δὲ νοῦ καὶ αἰσθή-
σεως οὔσα μεταίχμιος.

Ὁ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶν πειρασμῶν
ἐπαναστάσεως, τῆς μὲν φυσικῆς ἀπεχόμε-
νος θεωρίας, τῆς δὲ προσευχῆς κατὰ τὴν
ἐκ πάντων πρὸς ἑαυτὸν τε, καὶ τὸν Θεὸν
τοῦ νοῦ συστολὴν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει
τὴν ποιητικὴν τῆς κακίας ἕξιν, καὶ ἀπο-
στρέφει μετ' αἰσχύνης τὸν διάβολον ὑποβαλ-
λόμενον τὴν εἰρημένην ἕξιν, ἐφ' ἧς πεποι-
θῶς μετὰ τῆς οικείας ἀλαζονίας ἦλθε πρὸς
τὴν ψυχὴν, διὰ τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν
τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος. ὅπερ τυχόν
καὶ γνούς, καὶ παθὼν, καὶ ποιήσας ὁ Μέγας
Δαβὶδ, ὁ πάντων μάλλιστα πείραν ἔχων τῆς
τῶν νοητῶν πολέμων παρατάξεως, ἐν τῷ
συστῆναι, φησί, τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον
μου, ἐκωφώθην, καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσί-
γησα ἐξ ἀγαθῶν. καὶ μετ' αὐτὸν ὁ θεὸς Ἰε-
ρεμίας, προστάσσων τῷ λαῷ μὴ ἐκθῆναι
τῆς πόλεως, διὰ τὴν κύκλωθεν παροικοῦσαν
τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν.

Καὶ ὁ μακάριος τοῖνον Ἀβελ, εἰπερ ἐφυ-
λάξατο καὶ μὴ ἐξῆλθε τῷ Κάιν ἐν τῷ πε-
δίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πλάτει τῆς φυσικῆς
θεωρίας πρὸ τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἂν ἐπανα-
στάς, ἀπέκτεινεν αὐτὸν μετὰ δόλου, κλέψας
τοῖς δεξιόις κατὰ τὴν τῶν ὄντων θεωρίαν

π'.

πα'.

πδ'.

πγ'.

πδ'.	<p>πρὸ τῆς τελείας ἔξεως, ὁ τῆς σαρκὸς νόμος, ὁ Καὶν καὶ ὦν καὶ καλούμενος.</p>	<p>Ἡ γλῶσσα, τῆς κατὰ ψυχὴν γνωστικῆς ἐστὶ σύμβολον· ὁ δὲ λάρυγξ, τῆς πρὸς τὸ σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. ὁ γοῦν ταῦτα ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν εἰρήνης ἔξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διὰ σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἡδόμενος παθῶν.</p>	πθ'.
πέ.	<p>Ὁμοίως καὶ Δεῖνα ἡ τοῦ Μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰμὴ συνεξήλθε ταῖς θυγατράσι τῶν ἐγχωρίων· τουτέστι, ταῖς αἰσθηταῖς φαντασίαις, οὐκ ἂν Συχέμ ὁ υἱὸς Ἑμμόρ ἐπαναστὰς αὐτὴν ἐταπείνωσεν.</p>	<p>Αἱ κατὰ φύσιν ὁρέξεις καὶ ἡδοναί, μὴ φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν, ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα τῆς φυσικῆς ὁρέξεως καθεστήκασιν. ἡδονὴν γὰρ κατὰ φύσιν ποιεῖ καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν, καὶ ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καὶ πόσις ἀποκρουομένη τοῦ δέψους τὴν ὄχλησιν· καὶ ὕπνος τὴν ἐκ τῆς ἐργηγόρσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεούμενος δύναμιν. καὶ ὅσα τῶν καθ' ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρὸς μὲν σύστασιν φύσεως ἀναγκαῖα· πρὸς δὲ κτήσιν ἀρετῆς, ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις· ἅπερ συνεκθαίνει παντὶ νοῦ φεύγοντι τῆς ἀμαρτίας τὴν σύγχυσιν· ἵνα μὴ δι' αὐτὰ μείνη κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ διαβεβλημένων, καὶ παρὰ φύσιν παθῶν, οὐκ ἔχόντων ἄλλην ἐν ἡμῖν, πλὴν τῆς κινήσεως τῶν κατὰ φύσιν παθῶν, τῶν μηδὲ πεφυκότων πρὸς τὴν ἀθάνατον καὶ μακραίωνα ζωὴν συμμεταβαίνειν ἡμῖν.</p>	ψ'.
πς'.	<p>Καλὸν ἐστὶ πρὸ τῆς τελείας ἔξεως μὴ ἄπτεσθαι ἡμᾶς τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μὴ λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὁρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. πλέον γὰρ ἐν τοῖς ἀτελεσι δύναστέυει πρὸς τὴν αἰσθησιν τὰ φαινόμενα σχήματα τῶν ὁρωμένων, ἢ πρὸς τὴν ψυχὴν οἱ κεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων. οἱ μέντοι μόνῳ τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τὴν διάνοιαν, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τὰς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τὰ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθά.</p>	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	φδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, φιλῶς κατὰ μόνην λαλούμενοι προφορὰν οὐκ ἀκούονται, φωνὴν τῶν αὐτοῦ λαλούντων πρᾶξιν οὐκ ἔχοντες· εἰδὲ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τοὺς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηχομένους φωνῇ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, εὐπειθῶς τὸν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Χρὴ τὸν γνωστικῶς πρὸς ψυχὴν τὴν ἀγίαν γραφὴν κατὰ Χριστὸν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καὶ τῶν ὀνομάτων τὴν ἐρμηνείαν, αὐτόθεν δυνάμενον δλην τὴν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσαι διάνοιαν, εἴπερ μέλοι αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμένων κατανοήσεως· ἀλλ' οὐκ Ἰου-</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.
πς'.	<p>Ὁ τὴν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διὰ πάντων ἔπεσθαι σπεύδει τῆς ἀγίας γραφῆς, ἐν ᾧ δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις. ὁ δὲ τὴν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοῦ, τὸ γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα λατρεία συνέστηκε τὰ πάθη δημιουργοῦσα.</p>	<p>Ὡς περ ὁ Θεὸς κατ' οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει, τῇ καθ' ἡμᾶς περιλαμβάνεται. ὁ γὰρ τῆς ἀγίας γραφῆς λόγος, κἄν εἰδέχεται περιγραφὴν κατὰ τὸ γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντὸς ἀπερίγραφος.</p>	ψδ'.

δαϊκῶς πρὸς σῶμα καὶ γῆν κατὰγειν τὸ ὕψος τοῦ Πνεύματος, καὶ τὰς θείας καὶ ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν, τῇ τῶν παρερχομένων φθορᾷ περιγράφειν ἐπάγγελίας.

ηδ'. Ὡσπερ εὐχή ἐστὶν ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ' ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν, οὕτω προσευχή κατὰ τὸν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἢ τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαίτησις, ἀντίδοσιν φέρουσα τῆς τῶν προηγουμένων καλῆς διαθέσεως. βοή δέ ἐστιν ἡ τῶν κατὰ τὴν πράξιν ἐναρέτων τρόπων, καὶ τῶν κατὰ τὴν θεωρίαν γνωστικῶν θεωρημάτων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσις τε καὶ ἐπαύξεισις, ἥς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντὶ μεγάλης φωνῆς, τὴν τῶν τῆς ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἐπιμελουμένων διάθεσιν.

ηε'. Ἡ πονηρὰ καὶ ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, διὰ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τὸν κατὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως συναγείρασα πόλεμον, διὰ τῶν αὐτῆς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τὴν ψυχὴν. τὴν μὲν ἐπιθυμίαν πρῶτον, εἰς ὄρεξιν τῶν παρὰ φύσιν διερεθίζουσα, καὶ τὰ αἰσθητὰ τῶν νοητῶν προτιμᾶν ἀναπειθουσά· τὸν δὲ θυμὸν ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἰρεθέντος ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας, αἰσθητοῦ διεγείρουσα τὸ δὲ λογικόν, τοὺς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ' αἰσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα.

ης'. Τῆς ἄκρας ἀγαθότητος ἰδίον, τό, μὴ μόνον τὰς θείας καὶ ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀπορρήτου καὶ θείας ἀπεικονίσματα καταστῆναι δόξης, ὅλην κατὰ τὸ θεμιτὸν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένης τὴν ἀπερινόητον ὠραιότητα τοῦ ἀπρόσιτου κάλλους· ἀλλὰ καὶ τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατὰ πολὺ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκείας ἐγκραταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχούμενον αὐτοῖς, πρὸς Θεὸν ἀπλανῶς διαπορθεύειν, ὑπεράνω πάντων τῶν ὀρωμένων γινόμενον, οἷα τῆς ἄκρας ἐπιδάντα μακαριότητος.

ηζ'. Πᾶς νοῦς ἀρετῇ καὶ γνώσει κατεστημένος, οἷα δὴ κατὰ τὸν Μέγαν Ἐζεκιάν βασιλεύειν λαχὼν τῆς Ἱερουσαλήμ· του-

τέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὁρώσης ἔξεως, ἔχουν τῆς παντοίων παθῶν ἐστερημένης καταστάσεως. ὁρασις γὰρ εἰρήνης Ἱερουσαλήμ ἐρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τὴν κτίσιν ὑποχείριον, διὰ τῶν αὐτὴν συμπληρούντων εἰδῶν· τῷ μὲν Θεῷ, δι' αὐτοῦ τοὺς αὐτῇ πνευματικούς τῆς γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκόμιζουσιν λόγους· αὐτῷ δὲ καθάπερ δόματα, τοὺς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον πρὸς ἀρετὴν τρόπους παρέχουσιν, καὶ διὰ τῶν ἀμφοτέρων δεξιουμένην τὸν κατ' ἀμφοτέρα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δὲ, τὸν κατὰ λόγον, καὶ βίον, διὰ πράξεώς τε καὶ θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν.

Ὁ διὰ πράξεως καὶ θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν γνῶσιν εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων τῶν σαρκικῶν καὶ διαβεβλημένων παθῶν, ὑπεράνω κατὰ τὴν πράξιν γινόμενος, καὶ τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων, λέγω δὲ, τῶν ὑπὸ γένεσιν ὄντων καὶ φθοράν. καὶ ἀπλῶς ἵνα συνελὼν εἴπω, πάντων τῶν ὑπὸ αἴσθησιν εἰδῶν κατὰ τὴν θεωρίαν, τοὺς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους, τὸν νοῦν ὁ τοιοῦτος πρὸς τὰ συγγενῆ καὶ θεῖα ἀνήγαγεν.

Ὁ τὴν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διὰ τῶν κατὰ τὴν πράξιν πόνων λαχὼν, καὶ πάσας τῆς καθ' ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καὶ μόνην εἰρήνην καὶ πράττων, καὶ λαλῶν, καὶ ἀκούων, καὶ λογιζόμενος· μετὰ τὸ δέξασθαι διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας τὴν φύσιν τῶν ὁρατῶν, τοὺς ἐν αὐτῇ θειότερους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ δι' αὐτοῦ προσκομιζουσὶν λόγους, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους αὐτῷ καθάπερ βασιλεὶ δόγματα φέρουσιν, κατ' ὀφθαλμοὺς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος πάντων, δηλονότι τῶν τε κατὰ σάρκα παθῶν διὰ τῆς πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καὶ τῶν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πάντων εἰδῶν διὰ τῆς θεωρίας, τοὺς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε, καὶ τρόπους.

Ἡ πρακτικὴ φιλοσοφία, τὸν πρακτικὸν ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν. ἡ θεωρία δὲ, τὸν γνωστικόν, ὑπεράνω τῶν ὀρωμένων καθίστησιν, ἀναβιβάσασα τὸν νοῦν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητά.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ

α. **Ο** Μετά πράξεως γινώσκων, και μετά γνώσεως πράττων, θρόνος και υποπόδιον ἔστι τοῦ Θεοῦ· θρόνος μὲν, διὰ τὴν γνῶσιν· υποπόδιον δὲ, διὰ τὴν πράξιν. εἰ δὲ καὶ τὸν ἀνθρώπινον νοῦν φαίη τις εἶναι οὐρανόν, πάσης ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δὲ θείαις τῶν νοητῶν ἐνασχολούμενον μάλλον δὲ κατακοσμούμενον λόγοις, οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας ἔμοι γε δοκεῖ.

β. Πᾶς φιλόσοφος, δηλονότι, καὶ εὐσεβής, ἀρετῇ καὶ γνῶσει, ἢ πράξει καὶ θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδὴν ἰδὼν διὰ τῶν παθῶν ἐπαναστάσαν αὐτῷ τὴν πονηρὰν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἑζεκία ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, μίαν ἔχει πρὸς τὴν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τὸν Θεόν, ὃν ἰλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διὰ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ γνῶσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καὶ δέχεται πρὸς συμμαχίαν, μᾶλλον δὲ πρὸς σωτηρίαν, Ἄγγελον, δηλονότι, μερίζονα σοφίας καὶ γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν, καὶ πολεμιστὴν, καὶ ἄρχοντα, καὶ στρατηγὸν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

γ. Παντὸς πέφυκε πάθους ἄρχειν τὸ προσφυὲς αἰσθητόν. ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καὶ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διὰ μέσης τινὸς αἰσθήσεως ἐπικινούντος πρὸς ἑαυτό, πάθος οὐκ ἂν συσταίει ποτέ. χωρὶς γὰρ αἰσθητοῦ πράγματος, πάθος οὐ συνίσταται. μὴ γὰρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία. καὶ βρωμάτων, οὐκ ἔστι γαστριμαργία· καὶ χρυσοῦ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι φυλαργυρία. οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων ἄρχει τὸ αἰσθητόν, ἡγουν, δι' αὐτοῦ τὴν ψυχὴν διερεθίζων πρὸς ἁμαρτίαν δαίμων.

δ. Ἡ τρίψις, τὴν ἐνέργειαν· ἡ ἐκτριψις δὲ, καὶ αὐτὴν ἀφανίζει τῆς κακίας τὴν ἐνθύμησιν. ἡ μὲν γὰρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ' ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει πράξεως κατάργησις· ἡ δὲ ἐκτριψις, καὶ τῶν κατὰ διάνοιαν πονηρῶν κινήμάτων παντελής ἐστιν ἀφανισμός.

ε. Μέσα εἰσὶ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ νοητὰ· ὧν ὑπεράνω γίνεται

χωρῶν πρὸς Θεὸν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. τοῖς μὲν αἰσθητοῖς κατὰ τὴν πράξιν μὴ δουλούμενος· τοῖς δὲ νοητοῖς κατὰ τὴν θεωρίαν μηδόλως κρατούμενος.

Κατήγορος ἡ κτίσις γίνεται τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. διὰ μὲν τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων, τὸν ἑαυτῆς κηρύττουσα ποιητὴν· διὰ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ κατ' εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων, πρὸς ἀρετὴν παιδαγωγοῦσα τὸν ἄνθρωπον. οἱ μὲν οὖν λόγοι, ἐν τῇ συνοχῇ τῆς καθ' ἕκαστον εἰδους γνωρίζονται μονιμότητος· οἱ δὲ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ' ἕκαστον εἰδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μὴ ἐπιβάλλοντες κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν νοερὰν δύναμιν, τὴν τε τῶν ὄντων ἡγνοήσαμεν αἰτίαν, καὶ πᾶσι τοῖς παρὰ φύσιν προστετήκαμεν πάθει.

Δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι παρ' ἡμῶν ὁ λόγος διακελεύεται, ἵνα παραστήσῃ τὸ τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον, ὡς μηδὲν προεισενεγκούσης, δέχεται παρ' ἡμῶν ὡς δῶρα τὰ δόματα, τὸ πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς· πολὺν καὶ ἄφατον εἶναι περὶ ἡμᾶς δεικνύων τοῦ Θεοῦ τὴν ἀγαθότητα, δεχομένου ὡς ἡμῶν τὰ ἑαυτοῦ, ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ὡς ἄλλοτρίων ὀφειλὴν ὁμολογοῦντος.

Ὁ ἄνθρωπος τοὺς πνευματικούς τῶν ὁρωμένων λόγους κατανοῶν, διδάσκεται ὡς ἔστι τίς τῶν φαινομένων ποιητής· τὴν τοῦ ὁποῖός ἐστιν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείς ἀνεξέταστον. τὴν γὰρ ὅτι ποιητής, ἀλλ' οὐχ ὁποῖός ἐστιν ὁ ποιητής, ὁρωμένη σαφῶς ἡ κτίσις, παρέχει κατὰληψιν.

Ὁργὴ Θεοῦ ἐστίν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἰσθησις· ἐπίπονος δὲ καθεστήκεν αἰσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή, δι' ἧς τὸν ἐπ' ἀρετῇ καὶ γνῶσει φυσιοῦμενον νοῦν ὁ Θεὸς ἄγει πολλάκις πρὸς συστολὴν καὶ ταπείνωσιν· αὐτὸν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καὶ τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς ἐπαιθόμενος, τὸ μάταιον οἶδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται.

Ὁργὴ Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχὴ τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἣτις συμφε-

ς.

ζ.

η.

θ.

ι.

ρόντως ἐπὶ πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλὸν καὶ μετέωρον· καὶ τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς, ἐπ' ἰδίοις κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον.

ια. Πᾶς γνωστικὸς καὶ φιλόσοφος νοῦς, καὶ τὸν Ἰούδαν ἔχει καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ· τὸν μὲν Ἰούδαν, ὡς πρακτικὴν φιλοσοφίαν· τὴν δὲ Ἱερουσαλήμ, ὡς θεωρητικὴν μυσταγωγίαν. ὁπνηνίκα οὖν διὰ τῆς θείας χάριτος, ὁ φιλόθεος νοῦς, κατὰ τε τὴν πρακτικὴν, καὶ θεωρητικὴν φιλοσοφίαν πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῇ καὶ καὶ γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελείως τὸ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδῆσεται κράτος, καὶ μὴ τὴν δέουσαν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ, ἀλλ' ὑψωθῇ τὴν καρδίαν, ἑαυτὸν τοῦ παντός κατορθώματος ἡγησάμενος αἴτιον· τῆνικαὐτα ὡς μὴ ἀνταποδοὺς τῷ Θεῷ κατὰ τὸ ἀνταπόδομα ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτὸς γινομένην ἐπ' αὐτὸν τὴν ὀργὴν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλὰ καὶ Ἰούδας καὶ Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν ἡ τῆς πράξεως ἑξίς, καὶ τῆς θεωρίας· παθῶν ἀτιμίας εὐθέως· συγχωρήσει Θεοῦ· κατεπανισταμένων τῆς πράξεως, καὶ τὴν τέως καθαρὰν μολυνόντων συνείδησιν· καὶ ψευδῶν ἐννοιῶν συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καὶ τὴν τέως ὀρθὴν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως. τὸν γὰρ ἐπαιρόμενον ἐπὶ πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τὸν δὲ ἐπὶ γνώσει ὑψούμενον, περὶ τὴν ἀληθῆ θεωρίαν πταίνει ἢ δικαία κρίσις συχωρεῖ.

ιβ. Θεὸς ὡς ἀληθῶς ὁρὸς τε καὶ νόμος κατὰ τὴν πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὔσι, παιδεύεσθαι διὰ τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρὸς εὐγνωμοσύνην τοὺς ἐπὶ κρείττοσι φανέντας ἀγνώμονας, καὶ τὴν πείραν τῶν ἀντικειμένων, τῆς τῶν καλῶν κατορθωτικῆς θείας ἐπίγνωσιν ποιεῖσθαι δυνάμεως· ὡς ἂν μὴ παντελῶς ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρὰ τῆς προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες τὴν οἰήσιν, εἰς τὴν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διαθέσιν κατολισθήσωμεν, ἑαυτῶν κατὰ φύσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τὴν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καὶ εὐρεθῶμεν τῷ καλῷ πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν· καὶ δι' ὧν ἔδει πλέον διασφιγθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, δι' ἐκείνων ὡς οὐκ ὀφελον τὴν ταύτης [νοστήσαντες ἄγνοιαν.

ιγ. Ὅρον καὶ νόμον ἐνυπάρχοντα θεῖον τοῖς

οὔτιν ἴσμεν, τὴν τῶν ὄντων συνεκτικὴν πρόνοιαν, κατὰ κρίσιν δικαίαν τῇ σπᾶναι τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσιν πρὸς εὐγνωμοσύνην τοὺς ἐπὶ τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν πρὸς τὸν ταύτης χορηγὸν φανέντας ἀγνώμονας, διὰ τῶν ἐναντίων αὐτοὺς πρὸς συναίσθησιν ἄγουσαν, τῆς τοῦ χαριζομένου τὰ καλὰ διαγνώσεως· ἡ ἐπ' ἀρετῇ γὰρ οἰήσις, ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τὸ τῆς ὑπερηφανίας γεννᾶν πέφυκε νόστημα, τὸ τὴν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

Ἐοικόμενος ἑαυτὸν κατειληφέναι τὸ τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ζητήσει λοιπὸν τὴν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν, ἑαυτῷ μόνῳ περιγράφας τὴν τῆς ἐφέσεως δύναμιν, καὶ αὐτὸν τῆς σωτηρίας τὸν ὅρον, ὑφ' ἑαυτοῦ, ζημεῖ δὲ τὸν Θεόν, ζημιούμενος. ὁ δὲ τῆς ἑαυτοῦ περὶ τὰ καλὰ φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχων πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τὴν πλήρωσιν.

Ἐοικὴ τὴν ἀπειρίαν τῆς ἀρετῆς διαγνοὺς, οὐδέ ποτε τοῦ κατ' αὐτὴν παύεται ὁρόμου, ἵνα μὴ ζημιωθῇ αὐτὴν τῆς ἀρετῆς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, τὸν Θεὸν λέγω, περὶ ἑαυτὸν στήσας τὴν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καὶ λάβῃ νομίζων ἐπειληφθαι τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ἔντος τὴν ἐκπτώσιν, πρὸς ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου ἢ κινήσις.

Γίνεται δικαίως ἐπὶ τὸν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις, καλὰ εἴρηται· ἤγουν ἡ τοῦ διοχληθῆναι αὐτὸν κατὰ τε τὴν θεωρίαν ὑπὸ δαιμόνων συγχώρησις· ἵνα λάβῃ, τῆς μὲν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας συναίσθησιν· τῆς δὲ σκεπούσης αὐτόν, καὶ τὸ πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν, θείας δυνάμεως τε καὶ χάριτος τὴν ἐπίγνωσιν· καὶ ταπεινωθῇ πόρρω παντελῶς ἑαυτοῦ τὸ ἀλλόκοτον καὶ παρὰ φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μὴ ἐπελθεῖν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἄλλην ὀργήν, τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως, ταπεινωθέντα καὶ γενομένον τῆς τοῦ παρέχοντος τὰ καλὰ συναισθήσεως.

Ὁ μὴ σωφρονισθεὶς τῷ πρώτῳ εἶδει τῆς ὀργῆς, ἤγουν ἐγκαταλείψεως ἐλθεῖν πρὸς ταπεινώσιν, ἡγησάμενος αὐτὴν τῆς καλῆς ἐπιγνωμοσύνης διδάσκαλον, τὴν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένην ὀργήν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τὴν τῶν χαρισμάτων

ιδ.

ιε.

ις.

ιζ.

ἐνέργειαν, καὶ ἔρημον αὐτὸν καθιστῶσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. ἀφελῶ γάρ, φησί, τὸν φραγμὸν αὐτοῦ, περὶ τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς λέγων, καὶ ἔσται εἰς διαρπαγὴν· καὶ καθελῶ τὸν τοῖχον αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα· καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τιμηθῇ, οὐδὲ μὴ σκαφῇ· καὶ ἀναθήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα, καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελευμαὶ τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτόν.

ιη'. Ἐτι πρὸς ἀσέβειαν πρηνὴς καθέστηκεν ὁδός, ἡ περὶ τὴν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. ὁ γὰρ ἐθίσας ἑαυτὸν διὰ τὰς ἡδονὰς τῆς σαρκός, Θεοῦ παρακούειν, καὶ αὐτὸν ἀρνῆσθαι τὸν Θεόν, καλούσης προφάσεως· Θεοῦ τὴν σαρκὸς ζωὴν προτιμῶν, ἧς καὶ μόνῃς τὰς ἡδονὰς τῶν θείων κρείτους ἐσχηκε θελημάτων.

ιθ'. Ὅταν τι καθ' οἰονδήποτε τρόπον τὸν νοῦν πεπονθέναι νομίσωμεν, τῷ τοιοῦτῳ νοεῖ, τὴν τε πρακτικὴν αὐτοῦ καὶ θεωρητικὴν δύναμιν, κατὰ τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν λόγους συμπεπονθέναι πάντως πιστεύσωμεν. οὐ γάρ ἐστι δυνατόν παθεῖν τὸ ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὴ πασχόντων· ὑποκείμενον δὲ λέγω, τὸν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καὶ γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, αἵτινες πρὸς τὸν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἐπέχουσιν διὰ κατὰ πάντα τρόπον καὶ συμπάσχουσιν πάσχοντι, τὴν αὐτοῦ ποῖαν κίνησιν, ἀρχὴν τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσιν.

κ'. Πᾶς θεοφιλὴς καὶ ἐνάρετος ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Ἐξελίαν, γνωστικῶς τὸ κατὰ τῶν δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, ἂν γένηται τις αὐτῷ προσβολὴ πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατὰ νοῦν πρὸς αὐτὸν συμπλεκόντων τὸν πόλεμον, καὶ διὰ προσευχῆς δέξεται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον Ἀγγελόν· λέγω δὲ σοφίας λόγον μεῖζονα, καὶ πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσῃ τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα· καὶ τῆς τοιαύτης νίκης τε καὶ σωτηρίας αἴτιον τὸν Θεὸν μὴ ἐπιγράφηται, ἀλλ' ἑαυτῷ τὴν ὅλην ἀνάθηται νίκην, ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατὰ τὸ ἀνταπόδομα αὐτοῦ, μὴ ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τὸ πλήθος τῆς εὐχαριστίας, μηδὲ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας τὴν οἰκείαν διάθεσιν.

κα'. Φωτίζωμεν τὸν νοῦν τοῖς θείαις νοήμασι τὸ δὲ σῶμα, τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων

λόγων τρόποις παιδρύνωμεν, ἀρετῆς αὐτὸν ποιῶντες λογικὸν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν παθῶν. τὰ γὰρ ἐμφυτα πάθη τοῦ σώματος, λόγῳ μὲν κυβερνώμενα, οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δὲ τούτου χωρὶς, φέρει διαβολήν· τούτων οὖν (λέγει) γίνεσθαι δεῖν ἀποβολήν, ὧν ἐμφυτος μὲν ἡ κίνησις, παρὰ φύσιν δὲ γίνεται πολλακίς ἢ χρήσις, λόγῳ μὴ κυβερνωμένη.

Πᾶς ὁ ὑψώτας ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν, ἐφ' οἷς ἔλαβε χαρίσματα, μέγα φρονήσας, ὡς μὴ λαβὼν, ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ' αὐτῷ τὴν ὀργήν· συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι· καὶ τοὺς κατὰ τὴν πρᾶξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καὶ τοὺς κατὰ θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθελῶσαι λόγους τῆς γνώσεως, ἵνα μαθὼν τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῶ τὴν μόνην δύναμιν, τὴν τὰ πάθη ἐν ἡμῖν καταπαλαίουσαν, καὶ ταπεινωθῇ μετανόησας τὸν ὄγκον ἀποβαλὼν τῆς οἰήσεως, καὶ τὸν Θεὸν ἰλεώσεται, καὶ ἀποστρέψῃ τὴν ἐπερχομένην τοῖς μὴ μετανοοῦσιν ὀργήν, τὴν ἀφαιρουμένην τὴν φρουροῦσαν τὴν ψυχὴν χάριν, καὶ ἔρημον καταλιμπάνουσιν τὸν ἀγνώμονα νοῦν.

Ὁργὴ σωτήριος ἐστίν, ἡ πρὸς τὸ πολεμῆσθαι τὸν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων, θεία συγχώρησις· ἵνα γνῶ πάσχων ἀτίμως, ἐπ' ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἡ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἅπερ ὡς μὴ λαβὼν, ἔχειν ἐνόμιζε.

Μακάριος καὶ ὄντως ἐκεῖνος ὁ νοῦς, ὁ τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανών· τοῖς μὲν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ' αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δὲ νοητοῖς, τῇ τῆς νοερᾶς ἀποπαύσει κινήσεως. σημειῶσαι δέ, ὅτι τοῦ θάνατον ἐπαινούμενον (λέγει), τὴν πρὸς πάντα τὰ ὄντα γνωμικὴν ἀπογένεσιν, μεθ' ἣν τὴν θείαν χάριτι ζωὴν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν· ἀντὶ τῶν ὄντων, τὸ αἴτιον τῶν ὄντων ἀνεγνωτῶς ἀπολαβόν.

Μακάριος ὁ συνάψας τὸ μὲν πρακτικόν, τῷ κατὰ φύσιν ἀγαθῷ· τὸ δὲ θεωρητικόν, τῇ κατὰ φύσιν ἀληθείᾳ· πᾶσα γὰρ πρᾶξις, διὰ τὸ ἀγαθὸν γίνεσθαι πέφυκε· καὶ πᾶσα θεωρία, τὴν γνῶσιν, διὰ μόνην ζητεῖ τὴν ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδὲν ἔσται τὸ σύνολον τὸ πληττον τῆς ψυχῆς τὸ πρακτικόν, οὔτε μὴν τὸ θεωρητικόν αὐτῆς διαξέον* δριμύττον θεωρημάτων· πάντῳ

κβ'.

κγ'.

κδ'.

κε'.

ἴσ οὖ-
τως οἷ
τε μὴν
δριμύτην
τῶν
θεωρη-
μάτων
τὸ θε-
ωρητι-
κὸν αὐ-
τῆς ἀ-
ποξέ-
ων.

ἐπέκεινα γενομένης καὶ ὄντος καὶ νοουμένου, καὶ εἰς αὐτὸν εἰσδυσάσης τὸν Θεὸν τὸν μόνον ἀγαθόν, καὶ ἀληθινόν, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα, καὶ νόησιν.

κς'. Πρακτικῆς ἀρετῆς τέλος εἶναι φασί, τὸ ἀγαθόν· τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις, πρὸς ἣν ἄγει τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς, τῷ θυμῷ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ χρώμενον κατὰ φύσιν· ἐν ᾗ τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀναφαινεσθαι πέφυκε κάλλος. θεωρητικῆς δέ φασι φιλοσοφίας εἶναι τὴν ἀλήθειαν τέλος. ἥτις ἁμερῶς τῶν περὶ Θεὸν ἀπάντων ἐνοειδῆς ἐστὶ γνώσις, πρὸς ἣν ὁ καθαρὸς φέρεται νοῦς· ἀποσβέσας ἑαυτοῦ παντελῶς τὴν κατ' αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ᾗ γινώσκει δηλονότι, ἀκίβδηλον τὸ τῆς θείας εἰκότος ἀξίωμα δεικνύται.

κζ'. Οὐδεὶς δύναται τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἀληθῶς, μὴ τὸ σῶμα καθαγιασας ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τὴν ψυχὴν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσιν. ἡ γὰρ κατ' ἀρετὴν διάθεσις, πρόσωπόν ἐστι τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανὸν πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἐπαιρόμενον γνώσεως.

κη'. Μακάριος ὁ ἐν ἀληθείᾳ εἰδώς, ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς ὄργανοις ὁ Θεὸς ἐπιτελεῖ πράξιν καὶ θεωρίαν, ἀρετὴν τε καὶ γνώσιν, καὶ νίκην καὶ σοφίαν, καὶ ἀγαθότητα καὶ ἀληθειαν, μηδὲν ἡμῶν συνεισφερόντων τὸ σύνολον, πλὴν τῆς θελούσης τὰ καλὰ διαθέσεως· ἣν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρὸς τοῖς εἰρημένοις φησὶν, εὐλογητὸς εἶ, πρὸς τὸν Θεὸν λέγων, ἔς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καὶ σοὶ ὁμολογῶ Δέσποτα τῶν Πατέρων· παρὰ σοῦ ἡ νίκη, καὶ παρὰ σοῦ ἡ σοφία, καὶ σοῦ ἡ δόξα, καὶ ἐγὼ σὺς οἰκέτης. ὡς εὐγνώμων ὄντως οἰκέτης, πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο τῷ πάντα δώρησαμένῳ, ἐξ οὗ λαβὼν εἶχε τὴν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότη Πατέρων τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τὴν δύναμιν, ἅπερ εἰσὶν, ἔνωσις νίκης, ὡς εἴρηται, καὶ σοφίας, ἀρετῆς τε καὶ γνώσεως, πράξεως καὶ θεωρίας, ἀγαθότητος καὶ ἀληθείας. αὗται γὰρ ἀλλήλαις ἐνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσι δόξαν καὶ αὐγὴν Θεοῦ.

κθ'. Πάντα τὰ τῶν ἁγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενὸς τὸ παράπαν ἔχοντος μηδὲν, ἢ τὸ δοθὲν ἀγαθόν· ὡς παρὰ Δεσπότη τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἀναλογία τῆς εὐγνωμοσύνης τε καὶ εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κακεῖνα μόνον κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότη δωρουμένῳ παρίσταται.

λ'. Ὁ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως προεσταμένος νοῦς, καὶ τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας τὴν ψυχὴν στερηθῆναι βεβουλημένος, φησὶν, ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καὶ ὑπερνικᾷ ἡ ἀλήθεια. γυναῖκας μὲν εἰπὼν, τὰς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἡ πρὸς Θεὸν καὶ ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἐνοποιὸς ἀγάπη συνέστηκεν· ἀπάντων τὴν ψυχὴν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπὸ γενέσιν καὶ φθοράν, καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὰ νοητῶν οὐσιῶν, καὶ αὐτῷ τῷ Θεῷ κατ' ἐρωτικὴν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ' ὅσον ἐστὶ δυνατὸν ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ τὴν ἄχραντον καὶ θεῖαν μυστικῶς δημιουργοῦσα συμβίωσιν. ἀλήθειαν δὲ φήσας, τὴν μόνην καὶ μίαν αἰτίαν τῶν ὄντων, καὶ ἀρχὴν, καὶ βασιλείαν, καὶ δύναμιν καὶ δόξαν, ἐξ ἧς καὶ δι' ἣν πάντα γέγονέ τε καὶ γίνεται, καὶ πρὸς τὸ εἶναι ὑπ' αὐτῆς καὶ δι' αὐτῆς συγκρατεῖται· καὶ ὑπὲρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθεοῖς ἐστὶ σπουδὴ τε καὶ κίνησις.

λα'. Διὰ μὲν τῶν γυναικῶν, τὸ τέλος ἐνεδείξατο τῶν ἀρετῶν, τὴν ἀγάπην· ὅπερ ἐστὶν ἡ κατ' ἐφесὶν τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάπτωτος ἡδονὴ καὶ ἀδιαίρετος ἔνωσις· διὰ δὲ τῆς ἀληθείας, τὸ πέρας πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων, καὶ αὐτῶν πάντων τῶν γινωσκομένων· εἰς ὅπερ, ὡς ἀρχὴν καὶ πέρας πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατὰ φύσιν κινήσεις γενικῶς τινι λόγῳ συνέλκωνται· πάντα νικώσης κατὰ φύσιν ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καὶ αἰτίας, καὶ πρὸς ἑαυτὴν συνελκούσης τῶν γεγονότων τὴν κίνησιν.

λβ'. Τῇ καθ' ὑπεροχὴν στερήσει τῶν πολλῶν ὡς ἐν καὶ μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαινεσθαι, καλύπτουσα πάντων τῶν νοεῖν ἢ νοεῖσθαι δυναμένων τὰς γνωστικὰς δυνάμεις, ὡς ὑπὲρ τὰ νοοῦντά τε καὶ νοούμενα καθ' ὑπαρξιν ὑπερούσιον οὐσα· καὶ ἀπείρῳ δυνάμει τὰς κατὰ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσαν πάντων πρὸς ἑαυτὴν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μὲν παρεχομένη γνώσιν ἀρίδην ἧς ἐστερήθησαν χάριτος· τοῖς δὲ δωρουμένη κατ' αἴσθησιν ἄρρητον, ἧς εἶχον τὴν ἐφесὶν ἀγαθότητος, τῇ μεθέξει φανεράν τὴν ἐπίγνωσιν.

λγ'. Ὁ νοῦς, σοφίας ὄργανον, φησὶν ὁ λόγος, γνώσεως· ἡ κατ' ἄμφω φυσικὴ πληροφορία, τῆς κατ' ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δὲ τῶν ἱαμάτων χαρίσματος, ἡ φυσικὴ φιλανθρωπία. πᾶν γὰρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτή-

δειον ἐν ἡμῖν ἔχει καὶ προσφυές, ὥσπερ δύναμιν, ἣ ἔξιν, ἣ διάθεσιν, ὄργανον, δεκτικόν· οἷον ὁ τὸν νοῦν πάσης αἰσθητῶν φαντασίας ποιήσας καθαρὸν, δέχεται σοφίαν· ὁ δὲ τὸν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καὶ ἐπιθυμίας, καταστήσας δεσπότην, δέχεται γνώσιν· ὁ δὲ τὴν κατὰ νοῦν καὶ λόγον περὶ τὰ θεῖα ἀτάλευτον πληροφρίαν ἔχων, τὴν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δὲ τὴν φυσικὴν κατορθώσας φιланθρωπίαν, μετὰ τὴν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

λδ'. Ἐκαστος ἡμῶν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερούμενην κέκτηται τοῦ Πνεύματος τὴν ἐνέργειαν· ὥστε ταμίης ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος ἑαυτοῦ· καὶ οὐ ποτε ἂν εὐφρονῶν ἄλλω φθονήσκει ἐν εὐδοκίμουντι ταῖς χάρισιν, ἐπ' αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θεῶν ἀγαθῶν διαθέσεως.

λε. σχδλ. Αἴτιον εἶναι (φησί) τῆς τῶν θεῶν διαμονῆς ἀγαθῶν, τὸ μέτρον τῆς ἑκάστου πίστεως. καθὼς γὰρ πιστεύομεν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. ὁ γοῦν πράττων κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται τὸ μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τὸ μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δὲ μὴ πράττων κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας, ἐπιδείκνυται τὸ μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τῆς χάριτος τὴν στέρησιν. οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων τοῖς κατορθοῦσιν ὁ φθονερός, ἐπ' αὐτῷ σαφῶς, καὶ οὐκ ἐπ' ἄλλω κειμένης τῆς τῶν πιστεύειν τε καὶ πράττειν, καὶ πρὸς τὸ μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένην δέξασθαι τὴν χάριν ἐπιλογῆς.

λς'. Ὁ τῶν καλῶν ἐραστής, κατὰ πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἐκουσίως ἐπείγεται πρὸς τὴν τῆς θεώσεως χάριν. ὁ δὲ τούτων ἀνέραστος, κατὰ δικαίαν κρίσιν, παιδείας τρόποις, ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται. ὁ μὲν ὡς φιλόθεος διὰ τῆς προνοίας θεοῦμενος· ὁ δὲ διὰ τῆς κρίσεως, ὡς φιλόυλος εἰς κατὰ κρίσιν ἔλθειν μὴ συγχωρούμενος. ὁ γὰρ Θεὸς ὡς ἀγαθός, σοφίας μὲν λόγοις θεραπεύει τοὺς θέλοντας· παιδείας δὲ τρόποις, τοὺς πρὸς ἀρετὴν δυσκινήτους ἱάται.

λζ'. Ἡ μὲν ὄντως πίστις, ἀλήθειά ἐστι συνεκτικὴ τε καὶ συστατικὴ, ψευδὸς οὐκ ἔχουσα. ἡ δὲ ἀγαθὴ συνειδήσις, τὴν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δύναμιν, ὡς μηδὲ μίαν ἔχουσα παράβασιν ἐντολῆς.

Καὶ ἐπαναπαύσεται, φησὶν, ἐπ' αὐτόν, ἐπὶ τὰ πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλῆς, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. ἔστι δὲ ἴδιον τῶν πνευματικῶν τούτων χαρισμάτων, φόβου μὲν, ἡ ἀποβολὴ τῶν κακῶν· ἰσχύος δὲ, ἡ πράξις τῶν ἀγαθῶν· βουλῆς δὲ, ἡ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμης δὲ, ἡ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἰδησις· γνώσεως δὲ, ἡ κατ' ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θεῶν λόγων περιληψίς· συνέσεως δὲ, ἡ πρὸς τὰ γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δὲ, ἡ πρὸς Θεὸν ἀδιάγνωστος ἔνωσις, καθ' ἣν τοῖς ἀξίαις ἡ ἔφεσις ἀπολαυσις γίνεται, μεθέξει ποιοῦσα Θεὸν τὸν μετέχοντα, καὶ τῆς θείας αὐτὸν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατὰ τὴν ἀένναον πρὸς τοὺς δεομένους τῶν θεῶν μυστηρίων, ἀνεκπόμευτον * προσβολήν, καὶ διέξοδον.

Τὸ πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν ἐστὶν ἀποχή· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἰσχύος, ἡ πρὸς ἐνέργειαν καὶ πράξιν τῶν ἐντολῶν προθυμὸς ὁρμή καὶ κίνησις· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς βουλῆς, ἡ ἔξις τῆς διακρίσεως, καθ' ἣν σὺν λόγῳ τὰς θείας πράττομεν ἐντολάς, καὶ τῶν κρείττωνων διαιρούμεν τὰ χείρονα· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, ἡ τῶν κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπων ἁπλωτος εἰδησις· καθ' ἣν πράττοντες τῆς ὁρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς πίπτομεν· τὸ δὲ πνεῦμα τῆς γνώσεως, ἡ τῶν ἐντολῶν, καὶ τῶν ἐν αὐταῖς λόγων περιληψίς, καθ' οὓς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασιν· πνεῦμα δὲ συνέσεώς ἐστιν, ἡ πρὸς τοὺς τρόπους, καὶ τοὺς λόγους τῶν ἀρετῶν συγκατάθεσις, ἡ κυριώτερον εἰπεῖν μεταποίησις, καθ' ἣν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρὸς τοὺς τρόπους, καὶ τοὺς λόγους τῶν ἐντολῶν· πνεῦμα δὲ σοφίας ἐστίν, ἡ πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων ἀνάληψις τε καὶ ἔνωσις, καθ' ἣν ἀγνώστως τοὺς ἐν Θεῷ κατὰ τὸ θεμιτὸν ἀνθρώποις, ἀπλῶς μυούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἔκτινος βλυστανοῦσης πηγῆς τῆς καρδίας, τὴν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἀνθρώποις προσφέρομεν.

Ἀπὸ μὲν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δὲ προσεχῶν, ἐπὶ τὰ πρῶτα, καὶ ἡμῶν μὲν πόρρω, τῷ δὲ Θεῷ προσεχῇ, καθ' ὁδὸν καὶ τάξιν ἀναβαίνομεν. ἀπὸ γὰρ τῆς ἀργίας

λγ'.

* ὥσως
προβο-
λήν.

λδ'.

μ'.

τῶν κακῶν διὰ φόβου, ἐπὶ τὴν τῶν ἀρετῶν δι' ἰσχύος ἐρχόμεθα πράξιν· ἀπὸ δὲ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπὶ τὴν διάκρισιν τῆς βουλῆς· ἀπὸ δὲ τῆς διακρίσεως, ἐπὶ τὴν ἕξιν τῶν ἀρετῶν, ἡγουν ἐπιστήμην· ἀπὸ δὲ τῆς ἕξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπὶ τὴν γνῶσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπὸ δὲ ταύτης, εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικὴν ἕξιν· φημί δέ, τὴν σύνεσιν· καὶ ἀπὸ ταύτης, εἰς τὴν ἀπλὴν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ' ἧς ὁρμώμενος, πολλοὺς καὶ ποικίλους ἐκ τῆς τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας, εὐσεβεῖς λόγους περὶ τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

μα'. Τὸ πρὸς ἡμᾶς κατ' ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπρημιθήσατο τῆς γραφῆς ὁ λόγος, ὡς σοφίας ἀρχήν· ἀφ' οὗ κινούμενοι πρὸς τὸ τῆς σοφίας τέλος τὴν σύνεσιν ἀναβαίνομεν, μεθ' ἣν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τὴν σοφίαν τῆς πρὸς αὐτὸν ἐνώσεως μεσιτεύουσιν ἔχοντες. οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τὸν μὴ πρότερον διὰ τοῦ φόβου, καὶ τῶν διὰ μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τὴν τε λοιμὴν τῆς ἀγνοίας, καὶ τὸν τῆς κακίας κοινορτόν, ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσεισάμενον. διὰ τοῦτο Θεῷ μὲν προσεχῇ τὴν σοφίαν, ἡμῖν δὲ τὸν φόβον ἢ γραφικὴ τάξις διέθηκεν, ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὅρον καὶ νόμον.

μβ'. Διὰ τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, ἡγουν φωτισμῶν, πρὸς τὴν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τὴν γεγεννημένην δι' ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διάλξεις, πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν χαρισμάτων συνάγοντες, ταῖς κατὰ μέρος τῶν ἀρετῶν ἐπιβάσει, μηδὲν τῶν εἰρημένων· συνεργεῖα Θεοῦ· παραλιμπάνοντες, ἵνα μὴ κατ' ὀλίγον ἀμελοῦντες τυφλὴν ἡμῶν τὴν πίστιν καὶ ἀνόματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τοὺς διὰ τῶν ἔργων τοῦ πνεύματος φωτισμούς, καὶ κολασθῶμεν δικαίως εἰς ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν αὐτοῖς κατὰ πίστιν, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν, τοὺς θείους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

μγ'. Πᾶς ὁ τῆς πίστεως ἐν αὐτῷ διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, τοὺς τοιούτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος, μηκέτι τὸν Θεὸν ἔχων εἰς αὐτὸν ἐπιβλέποντα. εἰ γὰρ τὰς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος, φησὶν, ὀφθαλμοὺς Κυρίου προσαγορεύει ὁ λόγος, ὁ μὴ

τούτους τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τὸν Θεὸν αὐτὸν οὐκ ἔχει. δι' ἄλλων γὰρ ὡς εἰκὸς ὀφθαλμῶν ἐπισκοπεῖν τοὺς ἐπὶ γῆς οὐ πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας ὁράσεως ἀκτίς ἐστίν, ὁ κατ' ἀρετὴν ἡμῶν φωτισμός.

Ἡ σοφία μονὰς ἐστὶ, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφόροις ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καὶ μονοειδῶς ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις ἐπινουμένη, καὶ πάλιν ἀπλὴ μονὰς ἀποδεικνυμένη, ταῖς πρὸς αὐτὴν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσειν, ὅταν ἡμεῖς, δι' οὗς κατὰ τὴν ἐκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τὴν πρόσδον, ἀνατατικῶς δι' ἐκάστης ἀρετῆς πρὸς αὐτὴν συναγόμεθα.

Τυφλὴν ἔχει τὴν πίστιν, ὁ τὰ κατὰ τὴν πίστιν θεία προστάγματα μὴ ἐργαζόμενος. εἰ γὰρ φῶς εἰσὶ τὰ τοῦ Θεοῦ προστάγματα, δῆλον ὅτι δόξα θείου φωτός ἐστίν, ὁ μὴ πράττων τὰ θεία προστάγματα, καὶ ψιλὴν, ἀλλ' οὐκ ἀληθὴ τὴν θείαν περιφέρεται κλῆσιν.

Οὐδεὶς ἀμαρτάνων δύναται τῆς ἀμαρτίας συνήγορον ἔχειν τῆς σαρκὸς τὴν ἀσθένειαν. ἢ γὰρ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον ἐνωσις, ὅλην τὴν φύσιν τῇ λύσει τῆς κατάρας ἀνέρρωσεν, ἀπροφάσιστον ἡμῖν ποιησαμένη τὴν πρὸς τὰ πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν. ἢ γὰρ τοῦ λόγου θεότης, κατὰ χάριν αἰεὶ συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν, τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον τῆς ἀμαρτίας ἀπομαραίνει.

Ὁ τῶν παρὰ φύσιν παθῶν διὰ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ ἀγάπης νικῆσας τὰς παρὰ λόγους ἐπιθυμίας, εἴτ' οὖν κινήσεις, καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ φύσιν ἔξω γίνεται νόμου, καὶ εἰς τὴν χώραν τῶν νοητῶν ὅλος μεταβιβάζεται, καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἐμόφυλον, μετὰ τῶν προσγενομένων αὐτῷ τῆς ἄλλοτρίας ἑαυτῷ συνεκβάλλει δουλείας.

Μὴ χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατὰ τὴν πράξιν ἢ γνῶσιν, τύπον ἐργάζεται, ὡς οἰκεῖον τὸ δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τὸν ἐπ' αὐτῇ τυφωθέντα, πρὸς οἰκεῖον ἔπαινον τὸν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον. ἢ δὲ πράξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πῶθι τὴν ὑπὲρ τὰ πρακτέα μὴ λαμβάνουσα γνῶσιν, τὸν πρακτικὸν ἐργάζεται ταπεινόφρονα, τοῖς ὑπὲρ τὴν οἰκείαν δύναμιν λόγους πρὸς ἑαυτὸν συστελλόμενον.

Οὐράνιον οἰκητήριόν ἐστίν, ἡ κατ' ἀρετὴν ἀπαθὴς ἕξις, καὶ ἡ μηδὲν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα γνῶσις.

Ὡς περ τέλος κινήσεως μονάδος ἐστίν,

μδ'.

με'.

μς'.

μζ'.

μη'.

μθ'.

ν'.

ἡ μυριάς, καὶ ἀρχὴ μὴ κινήσεως μυριά-
δος ἐστὶν ἡ μονάς· ἀρχὴ γὰρ παντὸς τέλους
ἡ κατ' αὐτὸ σαφῶς ἀκίνησία καθέστηκε·
καὶ τέλος πάσης ἀρχῆς, ἡ τῆς κατ' αὐτὴν
κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω καὶ ἡ
πίστις, ἀρχὴ κατὰ φύσιν ἀρετῶν ὑπάρχου-
σα, τέλος ἔχει τοῦ δι' αὐτῶν ἀγαθοῦ τὴν
συμπλήρωσιν· καὶ τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθόν,
ὡς ἀρετῶν τέλος, ἀρχὴν ἔχον τὴν πίστιν
πρὸς αὐτὴν ἐνδιαθέτως συνάγεται· πίστις
γὰρ ἐστὶν ἐνδιάθετον ἀγαθόν, καὶ ἀγαθόν
ἐστὶν ἐνεργηθεῖσα πίστις· πιστὸς δὲ κατὰ
φύσιν καὶ ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ Θεός, τὸ μὲν, ὡς
πρῶτον ἀγαθόν· τὸ δὲ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν.
ταῦτὸν δὲ ταῦτα καθέστηκε παντὶ τρόπῳ
ἀλλήλοις ὄντα, μηδενὶ λόγῳ, πλὴν τοῦ
κατ' ἐπίνοιαν, ἀλλήλων διαιρούμενα παν-
τελῶς, διὰ τὴν τῶν ἀπ' αὐτοῦ ἀρχομένων,
καὶ εἰς αὐτὸν ληγόντων κίνησιν. ἄρα ἡ
μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον,
τῶν πρὸς αὐτὸ κινουμένων τελείαν περι-
γράφει τὴν ἔφεσιν· καὶ ἡ μονάς, πρῶτου
ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ' αὐτοῦ
κινουμένων τελείαν ἐπιφέρειται *βάσιν.

Πρώτη ἀπάθεια, ἡ παντελὴς ἀποχὴ τῶν
κατ' ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις
θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἡ παντελὴς κατὰ
διάνοιαν περὶ τὴν τῶν κακῶν συγκατάθεσιν
ἀποβολὴ λογισμῶν, ἐν τοῖς μετὰ λόγου τὴν
ἀρετὴν μετιοῦσι γινομένη· τρίτη δέ, ἡ κατ'
ἐπιθυμίαν περὶ τὰ πάθη παντελὴς ἀκίνησία,
ἐν τοῖς διὰ τῶν σχημάτων τοὺς λόγους
νοητῶς θεωμένους τῶν ὀρωμένων· τετάρτη
δὲ ἀπάθεια, ἡ καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς φαντα-
σίας παντελὴς κάθαρσις, ἐν τοῖς διὰ γνώ-
σεως καὶ θεωρίας καθαρὸν καὶ διειδὲς ἔσοπ-
τρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τὸ ἡγεμονικόν,
συνισταμένη· ὁ τοίνυν καθάρας ἑαυτὸν ἐ-
νεργείας παθῶν, καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς κατὰ
διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερωθεὶς, καὶ
τῆς περὶ αὐτὰ κατ' ἐπιθυμίαν κινήσεως
στάσιν λαβὼν, καὶ τῆς αὐτῶν ψυχῆς φαν-
τασίας τὸν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον,
τὰς τέσσαρας γενικὰς ἀπαθείας ἔχων, ἐξ-
έρχεται τῆς ὕλης καὶ τῶν ὕλικῶν, καὶ
πρὸς τὴν νοερὰν καὶ θείαν καὶ εἰρηκὴν
τῶν νοητῶν ἐπέιγεται λήξιν.

Πρώτην ἀπάθειαν (λέγει) τὴν πρὸς τὴν
ἀμαρτίαν τοῦ σώματος κατ' ἐνέργειαν ἀνέ-
παφον κίνησιν· δευτέραν δέ, τὴν κατὰ ψυ-
χὴν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀπο-
βολήν, δι' ἧς τῶν παθῶν ἀπομακρύνεται

κατὰ τὴν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξά-
πτοντας αὐτὴν πρὸς ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα
τοὺς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτην δέ, τὴν
περὶ τὰ πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκι-
νησίαν, δι' ἣν καὶ ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέ-
φυκε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνι-
σταμένη· τετάρτην δὲ λέγει ἀπάθειαν, τὴν
κατὰ διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαν-
τασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν, καθ' ἣν ἡ τρίτη
τὴν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τὰς φαν-
τασίας τῶν αἰσθητῶν εἰδοποιούσας αὐτῇ
τῶν παθῶν τὰς εἰκόνας.

Παντὶ πρακτικῷ, παιδὸς καὶ παιδίσκης
δίκην, ὁ λόγος καὶ ἡ διάνοια μοχθοῦσι,
τοὺς κατ' ἀρετὴν τῆς πράξεως τρόπους ἐπι-
νοοῦντες τε, καὶ δημιουργοῦντες, καὶ οἷον
πᾶσαν ἑαυτῶν κατὰ τῶν ἀντικειμένων τῆς
πρακτικῆς πνευμάτων τῆς πονηρίας τὴν
δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην· πληρώ-
σαντες δὲ τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ὁ
ἔκτος τῶν ἐνιαυτῶν παρεδῆλωσεν ἀριθμός.
εἴρηται γὰρ ὅτι ὁ ἕξ ἀριθμός, τὴν πρακτι-
κὴν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἐλεύθεροι πρὸς
τὴν πνευματικὴν ἀπολύονται, δηλονότι τῶν
ἐν τοῖς οὖσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐ-
περχόμενοι, ὅ,τε λόγος καὶ ἡ διάνοια.

Ἀλλόφυλος παῖς ἐστὶ, καὶ παιδίσκη, ὁ
θυμός, καὶ ἡ ἐπιθυμία· οὗς ὑποζεύγνυσι
διὰ παντὸς τῇ δεσποτείᾳ τοῦ λόγου, πρὸς
ὕπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν, δι' ἀνδρείας καὶ
σωφροσύνης ὁ θεωρητικὸς νοῦς, μὴ διδούς
αὐτοῖς παντελῶς τὴν πρὸς ἐλευθερίαν ἀφε-
σιν, ἕως ἂν καταποθῇ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύ-
ματος τελείως ὁ τῆς φύσεως νόμος, καθά-
περ ὑπὸ ζωῆς ἀπείρου, σαρκὸς δυστήνου
θάνατος, καὶ πᾶσα δειχθῇ καθαρῶς ἡ τῆς
ἀνάρχου βασιλείας εἰκὼν, πᾶσαν ἔχουσα
τοῦ ἀρχετύπου διὰ μιμήσεως τὴν μορφήν·
καθ' ἣν γενόμενος ὁ θεωρητικὸς νοῦς, ἐ-
λευθέρους ποιεῖται τὸν τε θυμόν, καὶ τὴν
ἐπιθυμίαν· τὴν μὲν, πρὸς τὴν ἀκήρατον τοῦ
θεοῦ ἔρωτος ἡδονὴν καὶ τὴν ἀχράντον θέλ-
ξιν μετασκευάζων· τὸν δέ, πρὸς ζέσιν
πνευματικὴν, καὶ διάπειρον ἀκίνησίαν, καὶ
σώφρονα μανίαν μεταδιδάξων.

Ἀνάρχου βασιλείας ἐστὶν εἰκὼν, ἡ τοῦ
νοῦ περὶ τὴν ἀληθῆ γνῶσιν ἀτρεψία, καὶ
ἡ τῆς αἰσθήσεως περὶ τὴν ἀρετὴν ἀφθαρσία·
τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, κατὰ τὴν ἐν
πνεύματι πρὸς τὸν νοῦν τῆς αἰσθήσεως με-
ταποίησιν, μόνῳ τῷ θεῷ νόμῳ τοῦ πνεύ-
ματος ἀλλήλοις συνδεδεμένων, καθ' ἣν τὴν

ἐν ἄλλ
φύσιν
να'.

νδ'.
σχόλ.

νγ'.

νδ'.

νε'.

νς'.

ἄεικίνητον τοῦ λόγου καὶ ζῶσαν διαπαντὸς ἔχουσι διδυνουμένην ἐνέργειαν· ἐν ἣ πᾶσα παντελῶς ἄπεστι πρὸς τὸ θεῖον ἀπέμφοις. Ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν εἶναι φασὶ τὴν ἡδονήν, εἴπερ παρὸν ἀγαθόν, κατὰ τὸν αὐτῆς ἐστὶν ὁρισμόν· ἀνενέργητον δὲ ἡδονήν, τὴν ἐπιθυμίαν, εἴπερ μέλλον ἀγαθόν, κατὰ τὸν αὐτῆς ὁρισμόν· τὸν δὲ θυμόν, μανίας μελετωμένην κίνησιν, καὶ τὴν μανίαν, θυμὸν ἐνεργούμενον. ὁ γοῦν ταύτας ὑποτάξας τῷ λόγῳ τὰς δυνάμεις, εὐρήσει τὴν μὲν ἐπιθυμίαν, αὐτῷ γινομένην ἡδονήν, κατὰ τὴν ἐν χάριτι πρὸς τὸ θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον συμπλοκήν· τὸν δὲ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον, τῆς περὶ τὸ θεῖον ἡδονῆς φρουρητικὴν, καὶ σώφρονα μανίαν, κατὰ τὴν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς θελκτικῆς δυνάμεως ἀπὸ τῶν ὄντων· τελείως ἐκστατικὴν. οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῇ, καὶ ἡ πρὸς τὰ ὕλικά τῆς ψυχῆς ἐκούσιος σχέσις, οὐδεὶ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι, μήπως μιγεῖσθαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τὴν ψυχὴν, καὶ λάβωσιν αὐτὴν δορυάλωτον γεγεννημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τὴν Ἱερουσαλὴμ οἱ Βαβυλώνιοι. τὸν γὰρ αἰῶνα καθ' ὃν τοὺς ἀλλοφύλους παῖδας δουλεύειν ὁ νόμος ἐκέλευσε, τὴν πρὸς τὸν κόσμον τοῦτον, ἡγοῦν τὴν παροῦσαν ζωὴν γνωμικὴν τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διὰ τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τὰ νοούμενα.

νς'.

Ἡργμένον λέγει, τὸ κακόν· ἀρχὴν γὰρ ἔχει τὴν ἡμῶν παρὰ φύσιν κίνησιν. οὐκ ἡργμένον δὲ, τὸ ἀγαθόν· πρὸ παντὸς γὰρ αἰῶνος, καὶ χρόνου, φύσει τὸ ἀγαθόν νοητὸν λέγει, τὸ ἀγαθόν, ὃ δὲ μόνον νοεῖν· οὐ νοητὸν δὲ, τὸ κακόν, ὅπερ δὲ μόνον μὴ νοεῖν. ῥητὸν δὲ λέγει τὸ ἀγαθόν, αὐτὸ γὰρ δὲ μόνον λαλεῖσθαι· καὶ γινόμενον λέγει τὸ ἀγαθόν, κατὰ φύσιν γὰρ ὑπάρχον ἀγένητον, κατὰ χάριν διὰ φιλανθρωπίαν παρ' ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρὸς τὴν ἡμῶν τῶν ποιούντων, καὶ λαλούντων ἐκθέωσιν ποιούμεν δὲ τὸ ἀγαθόν, ὅπερ δὲ μονώτατον γίνεσθαι. οὐ ποιούμενον δὲ τὸ κακόν, ὅπερ δὲ μόνον μὴ γίνεσθαι. φθαρτὸν λέγει τὸ κακόν· φθορὰ γὰρ ἐστὶν ἡ τοῦ κακοῦ φύσις οὐδαμῶς κατ' οὐδὲν ὑπαρξιν ἔχουσα. ἀφθαρτον δὲ, τὸ ἀγαθόν, ὡς αἶψα ὄν, καὶ μηδέποτε τοῦ εἶναι παυόμενον, καὶ πάντων οἷς ἐγγίνεται, φρουρητικόν. τοῦτο γοῦν τῷ μὲν λογιστικῷ, ζητοῦμεν τῷ δὲ ἐπιθυμη-

τικῷ, ποθοῦμεν· τῷ δὲ θυμικῷ, φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δὲ αἰσθητικῷ κατ' ἐπιστήμην, ἀμιγῆς αὐτὸ τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δὲ φωνητικῷ, λαλοῦντες αὐτὸ ποιούμεν τοῖς ἀγνοοῦσι φανερόν· καὶ τῷ γονίμῳ πληθύνομεν αὐτό, μᾶλλον δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν, ἡμεῖς κατ' αὐτὸ πληθυνόμεθα.

Δεῖ τὸν θεωρητικὸν νοῦν βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὔσι νοημάτων τε, καὶ θεαμάτων, καὶ τῶν οἰκείων κινήματων, ἕξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι κακίαν μήτε συλλαμβάνουσιν παντελῶς, μήτε τίς-τουςαν· ἐφ' ἧς αὐτὸν δεῖ περὶ θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι, μήπως πνευματικὴν ποιούμενος τὴν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθὼν περιπέσῃ τινὶ τῶν παραφθείρειν διὰ τινος τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων, τὴν ἀγνὴν τῆς καρδίας διάσκεψιν.

νη'.

Ὁ κενοδοξία τινὶ, δι' ἀρετὴν ἢ γνῶσιν τραθεῖς, τὴν κόμην ματαίως διατρέφων, καθάπερ Ἀβεσσαλώμ, τῆς οἰήσεως ἐπιτετεχνασμένην τε καὶ μικτὴν ὥσπερ ἡμίονον πρὸς ἀπάτην τῶν θεωμένων, τὴν ἡθικὴν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ' ἧς αἰωρούμενος, οἶεται τὸν γεννήσαντα διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ λόφου Πατέρα χειρώσασθαι, πᾶσαν βουλόμενος τὴν τῷ Πατρὶ προσοῦσαν Θεόθεν δόξαν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανος εἰς ἑαυτὸν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἐξελθὼν εἰς τὸ πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, πρὸς τὸν ὑπὲρ ἀληθείας λογικὸν πόλεμον, διὰ τὴν ζῶσαν αἰσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυὸς τῶν ὕλικῶν θεαμάτων κρατεῖται τῆς κοσμικῆς, αὐτὴν ἔχων συνδεσμοῦσαν πρὸς θάνατον, τὴν διάκενον οἴησιν, τὴν κρεμοῦσαν αὐτὸν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναμέσον τῆς γῆς. οὐ γὰρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενοδόξος, καθάπερ οὐρανὸν ἀνέλκυσαν αὐτὸν τῆς κατασπώσης οἰήσεως· οὐδ' αὖ πάλιν γῆν, τὴν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως κατέλκυσαν αὐτὸν τῆς ἀνασπώσης φυσιώσεως· ὃν πενθεῖν καὶ θανόντα διὰ φιλανθρωπίαν ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμήσει Θεοῦ, μὴ βουλόμενος τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν.

νη'.

Ἀρχὴ καὶ τέλος ἐστὶ τῆς ἐκάστου σωτηρίας, ἡ σοφία· φόβον μὲν, ἀρχομένην πρῶτον δημιουργοῦσα, καὶ πόθον, ὕστερον τε-

ς'.

λειουμένη συνεστῶτα· μᾶλλον δὲ φόβος αὐτῇ κατ' ἀρχάς δι' ἡμᾶς οικονομικῶς γινομένη, ἵνα παύσῃ κακίας τὸν ἐραστήν· καὶ πόθος ὕστερον εὐρισκόμενη δι' ἑαυτὴν κατὰ τὸ τέλος, ἵνα πληρώτῃ γέλωτος νοητοῦ, τοὺς τὴν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλὰ-ξαμένους συμβίωσιν.

ξα'. Ἡ σοφία καὶ φόβος ἐστὶ κατὰ τὴν ἀποφυγὴν γενομένην στέρησις, τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καὶ πόθος ἐστίν, ἕξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὐρισκόμενη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. αὕτη γὰρ ἐλπίδι κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσουντα, καὶ φόβον ποιεῖ· καὶ πόθον ἐργάζεται, τῇ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσει τὸν νοῦν θιζούσα βλέπειν τὰ μέλλοντα.

ξβ'. Πᾶσα ἐξομολόγησις, ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν. ἡ μὲν, χάριτι Θεοῦ δικαιωθείταν· ἡ δὲ ῥαθυμία γνώμης οικείας ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην, αὐτὴν ἐκδιδάσκουσα.

ξγ'. Διττὸς ὁ τῆς ἐξομολογήσεως λόγος· ὁ μὲν, ἐπ' εὐχαριστίᾳ τῶν δωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δὲ, ἐπ' ἐλέγχῳ καὶ ἐτασμῷ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. ἐξομολόγησις γὰρ λέγεται, καὶ ἡ τῶν εὐπαθόντων μετ' εὐχαριστίας τῶν θεῶν εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καὶ ἡ τῶν κακῶς πεπραγμένων παρὰ τῶν ὑπαιτίων ἐξαγόρευσις· ἀμφοτέρω δὲ, ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά. ὁ, τε γὰρ ἐπ' ἀγαθοῖς εὐχαριστῶν ὁμοῦ, καὶ ὁ ἐπ' ἐγκλήμασιν ἐταζόμενος, ταπεινοῦται. ὁ μὲν ἑαυτὸν ἀνάξιον κρίνων τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δὲ, λαβεῖν ἄρεσιν τῶν πλημμελημάτων δεόμενος.

ξδ'. Τὸ τῆς ὑπερηφανίας πάθος, ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν· δύο δὲ συνελθούσαι πρὸς ἑνωσιν ἀγνοίαι, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσιν. μόνος γὰρ ἐκεῖνος ἐστὶν ὑπερήφανος, ὁ καὶ τὴν θεῖαν βοήθειαν, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. οὐκοῦν ὑπερηφανία ἐστὶ, θείας καὶ ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. τῇ γὰρ τῶν ἀληθῶν ἄκρων ἀποφάσει, μία, καὶ ψευδὴς ὑπάρχει κατάφασις.

ξε'. Ἡ κενοδοξία, σκοποῦ μὲν τοῦ κατὰ Θεόν ἐστὶν ἔκστασις· πρὸς δὲ ἄλλον σκοπὸν παρὰ τὸν θεῖον ὑπάρχει μετὰδασις. κενοδόξος γὰρ ἐστὶν, ὁ τῆς οικείας, ἀλλὰ μὴ τῆς θείας ἕνεκα δόξης, τὴν ἀρετὴν ἐπιτηδεύων, καὶ πόνοις οικείοις τοὺς ἐξ ἀνθρώπων ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

ξς'. Ὁ ἀνθρωπάρεσκος, μόνον ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἡθῶν, καὶ μὴν καὶ λόγους τοῦ

κόλακος· ἵνα τοῖς μὲν τὴν δρασιν, τῷ δὲ, τὴν ἀκοὴν σφετερίζηται, τῶν μόνοις ἡδόμενων, ἢ καὶ καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καὶ ἀκουομένοις, καὶ μόνῃ τῇ αἰσθήσει περιγραφόντων τὴν ἀρετὴν. ἀνθρωπάρεσκεϊαν οὖν φαμέν, τὴν ὡς ἐπ' ἀρετῇ δι' ἀνθρώπου γινομένην τῶν ἡθῶν τε καὶ λόγων ἐπίδειξιν.

Ἰπὲρκρισις ἐστὶ, φιλίας προποίησις· ἡ μῖτος, σχήματι φιλίας κεκαλυμμένη· ἡ ἔχθρα, δι' εὐνοίας ἐνεργουμένη· ἡ φθόνος, ἀγάπης, χαρακτῆρα μιμούμενος· ἡ βίος, ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ' οὐ πράγματι τὸ κόσμιον ἔχων· ἡ δικαιοσύνης προσποίησης, τῇ τοῦ εἶναι δοκῇσι συντηρουμένη· ἡ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν· ἣν οἱ τὸν ὄφιν τῇ τῶν ἡθῶν σχολιότητι μιμούμενοι, ἐπιτηδεύουσιν.

Ἡ τῶν ὄντων αἰτία, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς οὐσιν ἀγαθῶν, ἐστὶν ὁ Θεός. ὁ τοίνυν περὶ τὴν ἀρετὴν, ἢ τὴν γνῶσιν ἐπαιρόμενος, καὶ μὴ τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι ἀρετῆς ἥτοι προκοπῆς, συνεπεκτείνων τῆς οικείας ἀσθενείας τὴν ἐπιγνωμοσύνην, τὸ τῆς ὑπερηφανίας κακὸν οὐ διέφυγεν. ὁ δὲ δόξης ἕνεκεν ἰδίας τὸ καλὸν ἐπιτηδεύων, ἑαυτὸν τοῦ Θεοῦ προτετίμηκε, τῷ τῆς κενοδοξίας ἥλῳ περιπαρεῖς· ὁ δὲ πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιῶν, ἢ λαλῶν τὴν ἀρετὴν, τῆς θείας πολλῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἀποδοχὴν ὑπερέθηκε τῷ τῆς ἀνθρωπάρεσκεϊας πάθει νοσηλευόμενος. ὁ δὲ μόνον τῇ κατ' ἀρετὴν σεμνότητι πρὸς ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τὰ ἡθῆ, καὶ τὴν πονηρὰν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι καλύπτων τῆς εὐλαβείας, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλῳ τὴν ἀρετὴν. οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος, ἐπ' ἄλλα παρὰ τὴν αἰτίαν ἐκάστου τούτων ἀπήγαγε τὸν σκοπόν.

Οὐδεὶς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, τοῦ ἐναρέτου ποτὲ κωλύει τὸ πρόθυμον· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὰς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τὰς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει, τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος· ἵνα πρὸς ἑαυτὸν δλην ποιήσῃται τοῦ ἀσκουμένου τὴν ἔννοιαν, παραπολέσασαν τὸ ἴσον τῆς μεσότητος στάθμιον, καὶ λάθῃ πρὸς ἄλλο, παρὰ τὸ δοκοῦν ὀδεύοντα καταγώγιον.

Οἱ δαίμονες οὔτε σωφροσύνην μισοῦσιν, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται, οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμωδίαν, οὐ σχολὴν ἀναγνώσεως, οὐχ ἡσυχίαν, οὐ τῶν

ξζ'.

ξη'.

ξθ'.

ο'.

μαθημάτων τὰ ὑψηλότατα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τὰ λοιπὰ πάντα, δι' ὧν ὁ κατὰ Θεὸν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρὸς αὐτοὺς νένευκεν ὁ σκοπός, καὶ ἡ αἰτία τῶν γινομένων.

οα. Τοὺς μὲν ἄλλους δαίμονας, τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητὴς καταβαλλόμενος, ραδίως τὴν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει. τοὺς δὲ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅσον συνοικοδομεῖν βουλομένους τὸν ναὸν Κυρίῳ, τίς ἂν τῶν ἁγαν ὑψηλῶν καταλάβοι νοῦς, χωρὶς τοῦ διὰ πάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καὶ ζῶντος, καὶ διεικνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, τούτέστι, διαγινώσκοντες, τίνα τῶν ἔργων ἢ νοημάτων εἰσὶ ψυχικά, τούτέστιν εἶδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἢ κινήματα; καὶ τίνα τυγχάνει πνευματικά, τούτέστιν ὑπὲρ φύσιν καὶ Θεὸν χαρακτηρίζοντα; τῇ φύσει δὲ κατὰ χάριν διδόμενα; ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, τὴν πρὸς τοὺς πνευματικὸς λόγους τῶν κατ' ἀρετὴν τρόπον, ἁρμόδιον, ἢ ἀναρμόδιον διόλου σύννευσιν ἐπισταμένου, κρίνοντός τε τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὰς ἐννοίας τῶν καρδιῶν, τούτέστι, τὰς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀφανεῖς κατὰ τὸ βάθος σχέσεις, καὶ τὰς κατὰ ψυχὴν ἀοράτους τούτων αἰτίας, ὧς οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐν ἡμῖν τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι· πάντα δὲ τὰ γεγενημένα τε καὶ νενοημένα, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ γενησόμενα παρ' ἡμῶν καὶ νοηθησόμενα.

οβ'. σχόλ. Μερισμὸν ψυχῆς καὶ πνεύματος (λέγει), τὴν διαφορὰν τῆς ἐκφύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τοὺς λόγους καὶ τῶν ἐν Πνεύματι, ὧν κατὰ δωρεὰν δεχόμεθα τὴν χάριν· τούτων γὰρ εὐκρινῶς τὴν διαστολὴν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

ογ'. Τὰς ἐνθυμήσεις καὶ τὰς ἐννοίας, ὧν ἔστι διακριτικὸς ὁ λόγος, (φησὶν) εἶναι τὰς τῆς ψυχῆς ἐπὶ τε τοῖς θείοις λόγοις καὶ τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καὶ τὰς αὐτῶν δηλαδὴ τῶν σχέσεων αἰτίας. ἢ γὰρ ἐνθυμήσεις, κινεῖ μνήμην, ἢ οικεῖον σχέσεις. ἢ δὲ ἐννοια, πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

οδ'. Εἰ κατ' οὐσίαν γνώσις ἔστιν ὁ Θεός, προηγείται δὲ σαφῶς πάσης γνώσεως νοῦς, ὧς καὶ ὑποπίπτειν πέφυκεν, ἄρα ὑπὲρ ταύτην ἔστιν ὁ Θεός, ὅτι καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν, ὧς γνώσις καθοτιοῦν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπείρως καθέστηκε.

οε'. Τίς τὸν θεὸν οὐκ ἔχων ἐναικοῦντα λόγον, τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τοὺς

ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ' ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑποκλίναι, στήναι καθ' ἑαυτὸν μονώτατος, χωρὶς τινος ἐπιμιξίας, καὶ οἰκοδομῆσαι τοῦ Κυρίου τὸν ναόν, κατὰ τὸν Μέγαν Ζοροβάβελ, καὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἡγουμένους τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαρρηθῆναι μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τῆς κενοδοξίας, καὶ τῆς ἀνθρωπαρεσκείας, καὶ τῆς ὑποκρίσεως, οὐχ ἡμῖν, καὶ ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν; ἡμεῖς γὰρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. γινώσκων ὡς ἡ τούτων ἐπιμιξία, τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ποιεῖται τὴν φθορὰν καὶ καθαίρεισιν, καὶ συχᾶ τῆς τῶν θείων ἀναθημάτων εὐπρεπείας τὴν χάριν.

Οὐδεὶς δύναται τινὰ τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τὴν ἀρετὴν συμμετερχόμενον ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομῆσαι. οὐ γὰρ ἔχει τὸν Θεὸν τῶν γινομένων τέλος, ὃν θεώμενος ταύτην διέξεισιν· ἀλλὰ τὸ πάθος, ὅπερ διὰ ταύτης συνίστησιν.

Οἱ κατ' ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες, δαίμονές εἰσιν, οἱ πορνείαν, καὶ μέθην, φιλαργυρίαν τε, καὶ φθόνον διδάσκοντες. οἱ δὲ καθ' ὑπερβολὴν πολεμοῦντες, εἰσιν οἱ τὴν οἴησιν, καὶ τὴν κενοδοξίαν, καὶ τὴν ὑπερηφανίαν διδάσκοντες, καὶ διὰ τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπεύροντες.

Εἴθε γένοιτο καὶ ἡμᾶς ἄει λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύματι τῆς πονηρίας, καὶ διὰ τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως βουλομένοις κατεργάσθαι τῆς ἀμαρτίας τὸν θάνατον· καὶ λέγουσι συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν τὸν ναὸν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν, οὐχ ἡμῖν, καὶ ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. ἡμεῖς γὰρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. μόνοι μὲν, ὅτι τῶν κατ' ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμοῦντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καὶ ἐκβεθήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι' ἡμῶν ἐπαρθέντες πάλιν περιπαρεῖναι, καὶ πεσεῖν πτώσιν, τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μὲν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερής, συγγνωσθεῖσι διὰ τὴν ἀσθένειαν. τῇ δὲ, ἢ οὐκ ἔστ.ν, ἢ δυσχερής ἔσται μισηθεῖσι διὰ τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ τοῦ δεξιῶ ποιουμένοις ἑτερόν τι δεξιώτερον. οὐ μόνον δὲ πάλιν, ὅτι τοὺς Ἁγίους Ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτους· μᾶλλον δὲ τὸν Θεὸν αὐτόν, ἡμῖν ἑαυτὸν ἐμφανίζοντα διὰ τῶν

οσ'.

οζ'.

οη'.

ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἡμᾶς ἑαυτῶν αὐτὸν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καὶ παντὸς πάθους ἐλεύθερον.

οθ'. Ἀρετῆς ὅρος ἐστίν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ' ἐπίγνωσιν πρὸς τὴν θεῖαν δύναμιν ἑνωσις. ὁ τοίνυν ἑαυτὸν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, καὶ πρὸς τὸν ὅρον οὐκ ἤλθε τῆς ἀρετῆς· καὶ διὰ τοῦτο πλημμελεῖ, μήπω λαβὼν τὴν τὸ ἀσθενὲς ἰσχύουσαν δύναμιν. ὁ δὲ τῆς θείας δυνάμεως τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν, ὡς ἰσχύον αὐθαδῶς ἀντιπροβαλλόμενος, τὸν ὅρον παρήλθε τῆς ἀρετῆς· καὶ διὰ τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν, ὑπερφεροῦς παρ' ἑαυτῷ γινομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει· ἀρετὴν γὰρ εἶναι νομίζει τὸ πλημμέλημα. συγγνωστὸς οὖν μᾶλλον ὁ τῆς κατὰ φύσιν ἀσθενείας ἑαυτὸν περιγράφας, παθὼν μᾶλλον ἐκ ῥαθυμίας τὴν ἐκπτωσιν τῆς ἀρετῆς. ἡ δὲ τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύον πρὸς τὴν τῶν καθηκόντων ποίησιν ἀντιπροβαλλόμενος τῆς θείας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ αὐθαδείας τῆς ἀρετῆς τὴν ἐκπτωσιν.

π'. Ἐπειδὴ εἰρηται, πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, κατὰ δύο τρόπους οἶδα ταύτην ἐνεργουμένην. καθ' ἓνα μὲν, ὁπότεν μετὰ τῶν κατ' ἐντολὴν ἔργων, τῷ Θεῷ τὴν ταύτης ποιεῖται προσαγωγὴν τῆς δεήσεως ὁ ἐρχόμενος, ὡς μὴ μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ καὶ διακένῳ φωνῇς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσιν ἀργὴν κείσθαι τὴν δέησιν καὶ ἀνυπόστατον, ἀλλ' ἐνεργόν, καὶ ζῶσαν τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. εὐχῆς γὰρ καὶ δεήσεως ὑπόστασις, ἡ διὰ τῶν ἀρετῶν τῶν ἐντολῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις, καθ' ἣν ἰσχυράν καὶ πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τὴν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον, ὁπότεν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τὰ ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττεται τὸν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καὶ τὴν δέησιν ἰσχυράν τοῦ δικαίου ποιούμενος διὰ τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμένην.

πα'. Οὐδὲν ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως τοῦ ταύτης χρῆζοντος, πλεον τῶν ἀρετῶν ἡδομένου τοῖς πλημμελήμασιν· ἐπεὶ καὶ ὁ Μέγας ποτὲ Σαμουὴλ ἐπένθει τὸν Σαουλ πλημμελοῦντα, ἀλλ' οὐκ ἰσχυσε τὸν Θεὸν ἱλεῶσασθαι, μὴ λαβὼν συλλήπτورا τοῦ πένθους τὴν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. διὸ τοῦ ἀνοήτου πέν-

θους ὁ Θεὸς· καταπαύων τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησὶ πρὸς αὐτόν, ἕως πότε σὺ πενθεῖς ἐπὶ Σαουλ; καὶ ἐγὼ ἐξουδένωκα αὐτὸν τοῦ βασιλεύειν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ.

Καὶ πάλιν Ἰερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, περὶ τὴν πλάνην μαίνοντος τῶν δαιμόνων οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τὴν ἀπὸ τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφῇ. ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καὶ τοῦτον ἀπάγων ὁ Θεός, φησὶ, καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς, καὶ μὴ εὐχου, καὶ μὴ προσέλθης μοι περὶ αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

Πολλῆς ὄντως ἐστὶν ἀβελτηρίας, ἵνα μὴ λέγω παραφροσύνης, δι' εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν σωτηρίαν, τὸν κατὰ διάθεσιν ἡδόμενον· κακείνων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ' ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος. δέον μὴ ἀργὴν ἔαν γίνεσθαι, καὶ ἀκίνητον τοῦ δικαίου τὴν δέησιν, τὸν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ' ἐνεργὸν ποιεῖν καὶ ἰσχυράν, ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, φθάνουσαν τὸν συγχώρησιν δίδοναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

Πολὺ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις, εἴτε ἐκ τοῦ ποιουμένου ταύτην δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι αὐτὴν αἰτουμένου τὸν δίκαιον, ἐνεργουμένη. ὑπὸ μὲν γὰρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παρησίαν πρὸς τὸν δοῦναι δυνάμενον τὰ τῶν δικαίων αἰτήματα. ὑπὸ δὲ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τὸν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτὸν μοχθηρίας ἀφίστησι, μεταβάλλουσα πρὸς ἀρετὴν αὐτῷ τὴν διάθεσιν.

* Τοῦ Ἀποστόλου εἰρηκότος, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε, ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ λυπηθέντας ὑμᾶς ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς, δύναται ἀγαλλιᾶσθαι, ἐν ᾧ λυπεῖται;

* Τὴν λύπην διττὴν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος. τὴν μὲν, κατὰ ψυχὴν ἀφανῶς. τὴν δὲ, κατ' αἰσθησὶν φανερώς συνισταμένην. καὶ τὴν μὲν, ὅλον τὸ βάθος τῆς ψυχῆς περιλαμβάνουσάν, τῇ μάστιγι τῆς συνειδήσεως αἰκιζόμενον. τὴν δὲ, πᾶσαν τὴν αἰσθησὶν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστελλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως. καὶ τὴν μὲν, τῆς κατ' αἰσθησὶν ἡδονῆς. τὴν δὲ, τῆς κατὰ ψυχὴν εὐφροσύνης τέλος

πβ'.

πγ'.

πδ'.

πε'.

Ἐρώτ.

πς'.

Ἀπόκρ.

υπάρχουσιν· μάλλον δὲ τὴν μὲν, τῶν κατ' αἰσθησιν γνωμικῶν· τὴν δὲ τῶν κατ' αὐτὴν συμπεράσμα παραγνώμην παθῶν τυγχάνουσιν.

πζ'. Λύπη ἐστὶ κατ' ἐμὲ φάναι διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη. στέρησις δὲ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγῇ. πόνος δὲ σαφῶς ἐστὶ, φυσικῆς ἔξεως ἁλλειψις, ἢ ὑποχώρησις. ἁλλειψις δὲ φυσικῆς ἔξεως, πάθος τῆς κατὰ φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἔξει δυνάμεως. τὸ δὲ πάθος τῆς κατὰ φύσιν τῇ ἔξει δυνάμεως ἐστίν, ὁ κατὰ τὴν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος. παράχρησις δὲ τοῦ κατ' ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἢ πρὸς τὸ μὴ πεφυκὸς κατὰ φύσιν καὶ ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

πη'. Τὴν κατὰ ψυχὴν λύπην τέλος εἶναι (φησί) τῆς κατ' αἰσθησιν ἡδονῆς. ἐκ γὰρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς. ὥσπερ οὖν καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς τέλος ἐστίν ἡ κατὰ σάρκα λύπη. ψυχῆς γὰρ εὐφροσύνη σαρκὸς γίνεται λύπη.

πθ'. Διττὴν τὴν λύπην (λέγει)· τὴν μὲν περὶ τὴν αἰσθησιν, κατὰ στέρησιν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τὴν δὲ, περὶ νοῦν κατὰ στέρησιν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν γινομένην. διττοὺς δὲ λέγει καὶ τοὺς πειρασμούς, τοὺς μὲν ἐκουσίους, τοὺς δὲ ἀκουσίους. καὶ τοὺς μὲν ἐκουσίους, τῆς κατ' αἰσθησιν σωματικῆς ἡδονῆς εἶναι πατέρας. τῆς δὲ κατὰ ψυχὴν λύπης εἶναι γεννήτορας. μόνη γὰρ πραχθεῖσα, λυπεῖ τὴν ψυχὴν ἢ ἁμαρτία. τοὺς δ' ἀκουσίους, αἵτινες ἐν τοῖς παραγνώμην δέκνυνται πόνους, τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δὲ κατ' αἰσθησιν σωματικῆς λύπης εἶναι γεννήτορας.

ψ'. Ὅσπερ τὴν λύπην διττὴν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καὶ τῶν πειρασμῶν διττὸν ἐπίσταται τὸν τρόπον. τὸν μὲν, κατὰ γνώμην· τὸν δὲ, παρὰ γνώμην. καὶ τὸν μὲν, ἐκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν· τὸν δὲ, ἀκουσίων ὀδυνῶν ἐπακτικόν. ὁ γὰρ κατὰ γνώμην πειρασμός, τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς. ὁ δὲ παρὰ γνώμην, προδήλως τοὺς ἀκουσίους παρὰ προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους. καὶ ὁ μὲν, τῆς κατὰ ψυχὴν· ὁ δὲ, τῆς κατ' αἰσθησιν λύπης καθέστηκεν αἷτιος.

ψα'. Ὁ μὲν κατὰ γνώμην πειρασμός, τὴν κατὰ ψυχὴν λύπην συνίστησι· τὴν δὲ κατ' αἰσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν. ὁ δὲ παρὰ

γνώμην, τὴν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονήν, τὴν δὲ, τῆς σαρκὸς λύπην ὑφίστησιν.

Οἶμαι τὸν Κύριον ἡμῶν καὶ Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τοὺς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρὸς τὸ κατὰ γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι, φάσκειν. Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. τῶν ἡδονικῶν δηλονότι, καὶ γνωμικῶν, καὶ ἐκουσίων πειρασμῶν, μὴ ἐγκαταλειφθῆναι πείραν λαβεῖν εὐχεσθαι. τὸν δὲ Μέγαν Ἰάκωβον τοῦ Κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, πρὸς τὸ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος, διδάσκοντα μὴ συστέλλεσθαι τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνιζομένους, φάναι, Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, δηλονότι, τοῖς ἀκουσίοις, καὶ παρὰ γνώμην, καὶ πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς. καὶ δηλοῦσι σαφέως, ἐκεῖ μὲν ἐπάγων ὁ Κύριος· Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δὲ, ὁ Μέγας Ἰάκωβος· Γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾗτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

Ὁ μὲν Κύριος ἀπεύχεσθαι τοὺς ἐκουσίους ἡμᾶς διδάσκει πειρασμούς, ὡς σαρκὸς μὲν, ἡδονῆς· ψυχῆς δὲ ποιητικούς ὀδύνης. ὁ δὲ Μέγας Ἰάκωβος, ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς, ὡς σαρκὸς μὲν ἡδονήν, ψυχῆς δὲ ὀδύνην ἀφαιρουμενοῖς.

Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἐκουσίοις δι' ἐγκρατείας μαχόμενος, καὶ τοῖς ἀκουσίοις δι' ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς. καὶ ὁλόκληρός ἐστιν, ὁ καὶ τὴν πρᾶξιν μετὰ γνώσεως καὶ τὴν θεωρίαν οὐκ ἀπρακτον διανύων.

Διηρημένης εἰς ψυχὴν τε καὶ αἰσθησιν τῆς τε λύπης καὶ τῆς ἡδονῆς, ὁ τὴν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως μετ' ὑπομονῆς καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται, καὶ τέλειος, καὶ ὁλόκληρος· δόκιμος μὲν, διὰ τὴν πείραν τῶν κατ' αἰσθησιν ἐναντίων· τέλειος δὲ, ὡς τῇ κατ' αἰσθησιν ἡδονῇ τε καὶ λύπῃ δι' ἐγκρατείας καὶ ὑπομονῆς ἀνενδότως μαχόμενος· ὁλόκληρος δὲ, ὡς τὰς μαχομένας ταῖς κατ' αἰσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἔξεις, ἐν τῇ σταθερότητι τῆς κατὰ τὸν λόγον ταυτότητος ἀλωδῆτους διαφυλάττων· φημί δὲ τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν θεωρίαν, ἀλλήλαις συνεχόμενας, καὶ μηδεμίαν τῆς ἐτέρας διεξευγμένην· ἀλλὰ τὴν μὲν πρᾶξιν, τῆς

ψβ'.

ψγ'.

ψδ'.

ψε'.

θεωρίας τὴν γινώσιν διὰ τῶν τρόπων προ-
φαίνουσιν τὴν δὲ θεωρίαν, οὐχ ἤττον τοῦ
λόγου, τὴν ἀρετὴν τεθωρακισμένην τῆς
πραξέως.

υζ'. Ὁ λύπης καὶ ἡδονῆς σαρκὸς πείραν λα-
βὼν, λέγοιτ' ἂν δόκιμος· ὡς εὐχερείας καὶ
δυσχερείας τῶν περὶ σάρκα πραγμάτων πε-
πειραμένος. τέλειος δὲ, ὁ τὴν ἡδονὴν τῆς
σαρκὸς, καὶ τὴν ὀδύνην τῇ τοῦ λόγου δυ-
νάμει καταπαλαίσας. ὁλόκληρος δὲ, ὁ τὰς
κατὰ τὴν πρᾶξιν καὶ θεωρίαν ἔξεις, ἀτρέ-
πτους τῇ περὶ τὸν θεὸν πόθον συντονίᾳ δια-
τηρήσας.

υζ'. Τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν λύπης ἐστὶ, διττὸς
ὁ τρόπος. ὁ μὲν ἐπὶ τοῖς οἰκείαις· ὁ δὲ ἐπὶ
τοῖς ἀλλοτρίαις πλημμελήμασι συνιστάμε-
νος. αἰτία δὲ τῆς τοιαύτης λύπης, ἡ κατ'
αἰσθησιν τοῦ λυπούμενου σαφῶς, ἢ τῶν δι'
οὓς λυπεῖται καθέστηκεν ἡδονή. κατὰ γὰρ
τὸν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἐστὶ παντελῶς ἀμαρ-
τία σχεδὸν ἐν ἀνθρώποις, μὴ τῆς ψυχῆς
πρὸς αἰσθησιν, ἡδονῆς ἕνεκεν ἀλόγιστον σχέ-
σιν, ἀρχὴν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα.
τῆς δὲ κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς αἰτία, προδήλως
ἐστίν, ἡ κατ' αἰσθησιν τοῦ ἐπὶ ταῖς οἰκείαις,
ἢ ταῖς ἀλλοτρίαις ἀρεταῖς ἡδόμενου τε, καὶ
χαίροντος λύπη. κατὰ γὰρ τὸν ἀκριβῆ λό-
γον οὐκ ἐστὶν ἀρετὴ σχεδὸν ἐν ἀνθρώποις,
μὴ τῆς ψυχῆς πρὸς αἰσθησιν λελογισμένην
ἀποδιᾶθαι, ἀρχὴν τῆς οἰκείας γενέσεως
ἔχουσα.

Χωρὶς τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθεῦς πρὸς
αἰσθησιν σχέσεως, οὐκ ἐστὶν ἐν ἀνθρώποις
παντελῶς ἀμαρτία· πάσης δὲ λύπης συνι-
σταμένης κατὰ ψυχὴν, ἡδονὴ σαρκὸς προη-
γεῖται.

Γένεσις ἀρετῆς ἐστὶν ἀληθής, ἡ πρὸς τὴν
σάρκα τῆς ψυχῆς ἐκούσιος ἀλλοτρίωσις. εὐ-
φραίνει δὲ τὴν ψυχὴν πνευματικῶς, ὁ τοῖς
ἐκούσιαις τὴν σάρκα πόνοις δαμάζων.

Τῆς ψυχῆς ὑπὲρ ἀρετῆς πρὸς τὴν αἰσθη-
σιν ἀποδιᾶθαι κητσαμένης, ἐξ ἀνάγκης ἡ
αἰσθησις ἐν πόνοις ἐστὶ· τὴν τῶν ἡδονῶν
νοητικὴν συνημμένην αὐτῇ κατὰ γνωμικὴν
σχέσιν, τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσα δύναμιν. τοῦ-
ναντίον δὲ, τὴν μὲν τῶν αὐτῆς ἡδονῶν ἐπα-
νάστασιν, δι' ἐγκρατείας ἀνδρικῶς ἀπορραπί-
ζουσιν. πρὸς δὲ τὴν τῶν παρὰ φύσιν καὶ ἀκου-
σίων πόνων ἐπαγωγὴν, διὰ τῆς ὑπομονῆς ἀμεί-
λικτον παντελῶς διαμένουσιν, καὶ τῆς κατ'
ἀρετὴν θεοπρεποῦς ἀξίας τε καὶ δόξης, διὰ τὴν
ἀνυπόστατον ἡδονὴν οὐκ ἐξισταμένην, καὶ
πρὸς τὴν τῶν πόνων ἀντίληψιν φειδοὶ τῆς
σαρκὸς διὰ τὴν ὀδυνῶσαν αἰσθησιν, τοῦ
ὑψους τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀποπίπτουσιν. τῆς
δὲ κατ' αἰσθησιν λύπης αἰτία καθέστηκεν,
ἡ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν τῆς ψυχῆς παντε-
λῶς ἀσχολία· τὴν δὲ κατ' αἰσθησιν ἡδονὴν,
ἡ παρὰ φύσιν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς προδή-
λως ὑφίστησιν, ἄλλην ἀρχὴν ἔχειν οὐ δυ-
ναμένην συστάσεως, ἢ τῆς ψυχῆς τῶν κατὰ
φύσιν ἀπόθεσιν.

η'.

ηθ'.

ρ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΕΚΤΗ

α. ΕΠινοητικὴν οἶδε τὴν νοεράν τῆς ψυ-
χῆς δύναμιν· ἥτις χωριζομένη τῆς
κατ' αἰσθησιν σχέσεως, ἔρημον τῆς πρὸς
ἡδονὴν τὴν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας,
κατὰ τὴν ἐν γνώμῃ σχέσιν, οὐδὲ τὴν ὀδύ-
νην τῆς σαρκὸς ἀνεχομένη παραμυθεῖσθαι,
διὰ τὴν ἐν σχέσει τῆς γνώμης πρὸς τὰ
θεῖα ὀλικὴν σχολήν.

β. Νοῦς καὶ αἰσθησις ἀντικειμένην ἔχουσι
πρὸς ἄλληλα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν,

διὰ τὴν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἀκροτά-
την διαφορὰν καὶ ἐτερότητα. ὁ μὲν γὰρ
ὑποκειμένος ἔχει τὰς νοητάς καὶ ἀσωμά-
τους οὐσίας, ὧν κατ' οὐσίαν ἀντιλαμβάνε-
σθαι πέφυκεν· ἡ δὲ, τὰς αἰσθητάς καὶ
σωματικὰς φύσεις, ὧν καὶ αὐτὴ φυσικῶς
ἀντιλαμβάνεται.

Ἡ τῆς ψυχῆς τῶν κατὰ φύσιν ἀπόθε-
σις, τῆς κατ' αἰσθησιν ἡδονῆς ἀρχὴ γί-
νεσθαι πέφυκε. τῆς γὰρ ψυχῆς περὶ τὰ

γ'.

κατὰ φύσιν ἀγαθὰ πονουμένης, οὐκ ἔστιν ἡ τὸν κατ' αἰσθησιν τῆς ἡδονῆς τρόπον ἐφευρίσκουσα δύναμις.

δ'. Ἐνθα λόγος προκαθηγείται τῆς αἰσθήσεως κατὰ τὴν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, πάσης ἐστέρηται τῆς κατὰ φύσιν ἢ σὰρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τὴν ἐφ' ἑσιν ἄφετον, τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, εἰς ὑπηρεσίαν τῶν κατ' αὐτὴν ἡδονῶν. ὅθεν καὶ ἐξ ἀνάγκης κρατοῦντος τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου, ἡ πρὸς ἀρετὴν αὐτῷ δουλωθεῖσα βασανίζεται σὰρξ.

ε'. Ὁ νοῦς ἅμα τὴν αἰσθησιν οἰκείαν κατὰ φύσιν ἡγήσεται δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανείαις, ἐπιννοεῖται τὰς σαρκικὰς ἡδονάς, οὐ δυνάμενος τῶν ὁρατῶν διαβῆναι τὴν φύσιν, τῇ πρὸς τὴν αἰσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει κατασχεθεῖς.

ς'. Εἰ οὐκ ἔστι δυνατόν πρὸς τὰ συγγενῆ νοητὰ τὸν νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διὰ μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δὲ γενέσθαι παντελῶς ἀμήχανον, χωρὶς τῆς αὐτῷ μὲν συγκεκριμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δὲ κατὰ φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως. εἰκότως εἰ μὲν προσβαλὼν ἐνσχεθῇ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὁρατῶν, ἐνέργειαν εἶναι φυσικὴν τὴν συγκεκριμένην οἰόμενος αἰσθησιν, τῶν μὲν κατὰ φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν, τῶν δὲ παρὰ φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, ὃ δὴ λέγεται, ἐπελάβετο σωμάτων· οἷς παρὰ τὸν λόγον ἐνεργούμενος, διὰ τὴν αὐτῶν ἐκνικήσασαν αἰσθησιν, τῆς μὲν κατὰ ψυχὴν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατὰ συνειδησιν μάστιξιν αἰκίζόμενος· τῆς δὲ κατ' αἰσθησιν ἡδονῆς ἀριδῆλως γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπιθυμίαις, τῶν περιποιητικῶν τρόπων τῆς σαρκὸς λιπαινόμενος. εἰ δὲ τὴν πρὸς αἰσθησιν ἅμα τῇ προσβολῇ τῶν ὁρατῶν διατεταρῶν ἐπιφάνειαν, τοὺς πνευματικὰς τῶν ὁρατῶν κεθαρούς τῶν ἐπ' αὐτοὺς σχημάτων θεάσεται λόγους· τὴν μὲν τῆς ψυχῆς ἡδονὴν κατειργάσατο, μηδενὶ τῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων κρατούμενης· τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατὰ φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἐστερημένης.

ζ'. Ἐπειδὴ τὴν μὲν τῆς ψυχῆς λύπην, ἡγουν τὸν πόνον· ταῦτόν γὰρ ἀλλήλοις ἀμφοτέρα· ἢ κατ' αἰσθησιν ἡδονὴ συνίστησι· τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεως λύπην, ἡγουν τὸν πόνον, ἢ κατὰ ψυχὴν ποιεῖν ἡδονὴ πέφυκεν· εἰκότως ὁ τῆς κατ' ἐλπίδα ζωῆς τοῦ Θεοῦ

καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' Ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἀφθαρτον, καὶ ἀμίαντον, καὶ ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐφιέμενος, κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀγαλλίασιν ἔχει, καὶ χαρὰν ἀνεκλάλητον, διηνεχῶς τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι γαννύμενος ἀγαθῶν· κατὰ δὲ τὴν σάρκα καὶ τὴν αἰσθησιν, λύπην, τοὺς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινομένους αὐτῇ πόρους, καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς δόνας. πάσῃ γὰρ ἀρετῇ, ἡδονὴ καὶ πόνος παρέπεται. πόνος μὲν, σαρκὸς, ἐστερημένης τῆς προσήνοῦς καὶ λειοτέρας αἰσθήσεως· ἡδονὴ δὲ, ψυχῆς, παντὸς αἰσθητοῦ καθαροῖς ἐντρύφωσιν τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

Δέον ἔστι τὸν νοῦν κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν. τοῦτο γὰρ μοι νοεῖται, τὸ νῦν, κατὰ σάρκα λυπούμενον, διὰ τοὺς πολλοὺς πόρους τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, αἰεὶ χαίρειν κατὰ ψυχὴν, καὶ ἡδεσθαι διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, καὶ ἔχῃ καταπονουμένην τὴν αἰσθησιν. οὐ γὰρ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δοξάν ἀπακαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς· φησὶν ὁ θεὸς Ἀπόστολος.

Ψυχῆς, ἢ σάρξ. ἀλλ' οὐ σαρκὸς, ἢ ψυχῆς. τοῦ γὰρ κρείττονος, φησί, τὸ ἥττον ἀλλ' οὐ τοῦ ἥττονος, τὸ κρείττον. οὐκοῦν ἐπειδὴ τῇ σαρκὶ διὰ τὴν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἀμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἔστιν ἢ κατ' αἰσθησιν ἡδονή, δι' ἣν κατεκρίθη διὰ πόνων τῆς σαρκὸς ὁ θάνατος, εἰς τὴν τοῦ νόμου τῆς σαρκὸς ἀναίρεσιν ἐπινενοημένος. ὁ διαγνοὺς ὅτι διὰ τὴν ἀμαρτίαν εἰς τὴν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισῆλθεν ὁ θάνατος, αἰεὶ χαίρουσαν ἔχει τὴν ψυχὴν, διὰ πόνων ποικίλων θεωρούμενον ἀπογινομένον τῆς οἰκείας σαρκὸς τὸν νόμον τῆς ἀμαρτίας, πρὸς ὑποδοχὴν τῆς μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς· ἢ ἄλλως οὐκ ἔστι τυχεῖν, μὴ πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινὸς τῆς σαρκὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὴν σχέσιν τῆς γνώμης, τοῦ νόμου τῆς ἀμαρτίας.

Ὁ τῇ ἀρετῇ κατὰ σάρκα διὰ τοὺς πόρους λυπούμενος, ἐν αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατὰ ψυχὴν, ὡς παρούσαν θεώμενος τὴν τῶν μελλόντων εὐπρέπειαν· ὑπὲρ ἧς, κατὰ τὸν Μέγαν Δαβὶδ, τῇ κατὰ γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκὸς, καθ' ἑκάστην ἀποθνήσκει τὴν ἡμέραν, ὃ κατὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν αἰεὶ καὶ νικῶν, ὡς

ἄτε δὴ καὶ τὴν ἡδονὴν ἔχων σωτήριον, καὶ τὴν λύπην ὠφέλιμον. λύπην γάρ φαμεν, οὐ τὴν παράλογον, καὶ πολλῶν, ἐπὶ στερή-
σει παθῶν, ἢ πραγμάτων ὑλικῶν τὴν ψυχὴν βασανίζουσιν, ὡς τὰς ἐρμᾶς παρὰ φύσιν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, καὶ τὰς ἀποφυγὰς, ἀφ' ὧν μὴ δεῖ ποιουμένων· ἀλλὰ τὴν λελογισμέ-
νην, καὶ τοῖς τὰ θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καὶ τὸ παρὸν κακὸν ὑποσημαίνουσιν. παρὸν γὰρ κακόν, φασὶν εἶναι τὴν λύπην, συν-
σταμένην μὲν κατὰ ψυχὴν, ὅταν ἡ κατ' αἰσθησιν ἡδονὴ τῆς λογικῆς κρα-
τεῖ διακρίσεως· ὑφισταμένην δὲ κατ' αἰσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ' ἀρετὴν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύκται· τοσοῦτον ἐ-
πάγων τῇ αἰσθήσει τοὺς πόνους, ὅσον ἡδο-
νὴν ἐμποιεῖ καὶ χαρὰν τῇ ψυχῇ, τῷ Θεῷ προσαγομένη διὰ τῆς συγγενοῦς κατ' ἀρε-
τὴν τε καὶ γνῶσιν ἐλλάμψεως.

1α'. Ἡδονὴν (λέγει) σωτήριον, τὴν ἐπ' ἀρε-
σχόλ. τῇ χαρὰν τῆς ψυχῆς· ὠφέλιμον δὲ λύπην, τὴν ὑπὲρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός· ὁ γοῦν πάθεσι προστετηκώς καὶ πράγμασιν, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ τὰς ἐρμᾶς ποιεῖται. καὶ ὁ τὰς ποιη-
τικὰς τῆς τῶν παθῶν καὶ τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ' ὧν μὴ δεῖ τὰς ἀποφυγὰς ποιεῖται.

1β'. Οὕτε ἡ θεῖα χάρις ἐνεργεῖ φωτισμοὺς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατὰ δύνάμιν φυ-
σικὴν δεχομένου τὸν φωτισμόν. οὕτε μὴν τὸ δεκτικὸν δῖχα τῆς χορηγούσης χάριτος, τὸν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνῶσεως.

1γ'. Οὕτε ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἁγίοις, χωρὶς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὕτε γνῶσιν χωρὶς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὕτε πί-
στιν ἄνευ τῆς κατὰ νοῦν καὶ λόγον τῶν μελλόντων καὶ πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὕτε ἱαμάτων χαρίσματα, δῖχα τῆς κατὰ φύσιν φιλανθρωπίας· οὐτέ τι ἕτε-
ρον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, χωρὶς τῆς ἐκάστου δεκτικῆς ἐξεώς τε, καὶ δυνάμεως· οὕτε μὴν πάλιν ἐν τῶν ἀπηριθμημένων ἀνθρώπων κτήσεται κατὰ δύνάμιν φυσικὴν, δῖχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνά-
μεως. καὶ δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες οἱ ἅγιοι, μετὰ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν θείων, ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τοὺς λόγους

1δ'. Ὁ δῖχα πάθους αἰτῶν, λαμβάνει τὴν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατὰ τὴν πρᾶξιν τὰς ἀρετάς. καὶ ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὕρισκει κατὰ τὴν φυσικὴν θεωρίαν τὴν ἐν

τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν. καὶ ὁ κρούων ἀπαθῶς τὴν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τὴν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐλεύ-
σεται χάριν.

1ε'. Ὁ ἀπαθῶς τὰ θεῖα ζητῶν, πάντως λή-
φεται τὸ ζητούμενον. ὁ δὲ μετὰ τινος πά-
θους ζητῶν, ἀποτεύξεται τοῦ ζητουμένου. φησὶ γάρ, αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε.

1ς'. Ζητεῖ ἐν ἡμῖν τὴν τῶν ὄντων γνῶσιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ ἐρευνᾷ· ἀλλ' οὐχ ἑαυτῷ ζητεῖ τὸ ζητούμενον, ὅτι Θεός, καὶ πάσης ἐπέκεινα γνώσεως. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ λόγος γίνεται σὰρξ, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν τὸ διὰ τῆς σαρκὸς ἐξανύων μυστήριον. ὡς γὰρ χωρὶς σαρκὸς νοερώς ἐμφυχώμε-
νης, οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τὰ κατὰ φύ-
σιν ὁ λόγος τῆς σαρκός, οὕτως οὐδὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἐν τοῖς ἁγίοις ἐνεργεῖ τὰς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρὶς τῆς κατὰ φύσιν ζητούσης, καὶ ἐρευνώσης τὴν γνῶσιν δυνάμεως.

1ζ'. Ὡσπερ οὐκ ἔστι χωρὶς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμὸν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὕτω δῖχα πνευματικοῦ φωτός νοὺς ἀν-
θρώπινος οὐ ποτ' ἀνδέξεται θεωρίαν πνευμα-
τικὴν. τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν φῶς, κατὰ φύσιν φωτίζει τὴν αἰσθησιν πρὸς τὴν τῶν σωματικῶν ἀντίληψιν. τὸ δὲ πνευματικόν, πρὸς τὴν θεωρίαν τὸν νοῦν καταυγάζει πρὸς κατανόησιν τῶν ὑπὲρ αἰσθησιν.

1η'. Τὰς μὲν ζητικὰς τε καὶ ἐξερευνητικὰς τῶν θείων δυνάμεις, οὐσιωδῶς ἔχει κατα-
βεβλημένας αὐτῇ παρὰ τοῦ κτίσαντος κατ' αὐτὴν τὴν εἰς τὸ εἶναι παράδον, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις· τὰς δὲ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατὰ χάριν ἡ τοῦ Πανα-
γίου Πνεύματος ἐπιφοιτῶσα ποιεῖται δύ-
ναμις. ἐπειδὴ δὲ κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἀμαρτίας, τῇ φύσει τῶν ὁρατῶν ταύτας ὁ πονηρὸς προσήλωσε τὰς δυνάμεις, καὶ οὐκ ἦν ὁ συνιών, ἡ ἐκζητῶν τὸν Θεόν, πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως, τὴν νοεράν τε καὶ λογικὴν δύνάμιν ἐχόν-
των περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καὶ μηδεμίαν κεκτημένων ἐν-
νοίαν τῶν ὑπὲρ αἰσθησιν, εἰκότως ἡ τοῦ Παναγίου Πνεύματος χάρις, τοῖς μὴ κατὰ πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπὸ τὴν ἀπάτην γενο-
μένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα, τὴν προ-
σηλωμένην ἀποκατέστησε δύνάμιν· ἣν κα-
θαρὰν ἀπολαβόντες διὰ τῆς χάριτος, πρῶτον

ἐζήτησαν καὶ ἠρεύνησαν, καὶ οὕτως ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν· διὰ τῆς αὐτῆς δηλαδὴ τοῦ Πνεύματος χάριτος.

10'. Σωτηρία δηλαδὴ ψυχῶν, κυρίως ἐστίν, τὸ τέλος τῆς πίστεως· τέλος δὲ πίστεως ἐστίν, ἡ τοῦ πιστευθέντος ἀληθῆς ἀποκάλυψις· ἀληθῆς δὲ τοῦ πιστευθέντος ἐστὶν ἀποκάλυψις, ἡ κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐν ἐκάστω πίστεως ἀρρήτως τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις· περιχώρησις δὲ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἡ πρὸς τὴν ἀρχὴν κατὰ τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος· ἡ δὲ πρὸς τὴν οἰκείαν ἀρχὴν κατὰ τὸ τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος ἐστίν, τῶν πρὸς Θεὸν δηλονότι κινουμένων ἢ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις· ἐφέσεως δὲ πλήρωσις ἐστίν, ἡ περὶ τὸ ἐφετὸν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις· ἀεικίνητος δὲ στάσις, περὶ τὸ ἐφετὸν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἡ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος ἀπόλαυσις· ἀπόλαυσις δὲ διηνεκῆς τε καὶ ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἡ τῶν ὑπὲρ φύσιν θείων καθέστηκεν μέθεξις· μέθεξις δὲ τῶν ὑπὲρ φύσιν θείων ἐστίν, ἡ πρὸς τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις· ἡ δὲ πρὸς τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις ἐστίν, ἡ κατ' ἐνέργειαν πρὸς αὐτὸ τὸ μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι' ὁμοιότητος ταυτότης· ἡ δὲ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ' ἐνέργειαν δι' ὁμοιότητος ταυτότης, ἡ δι' ὁμοιότητος πρὸς τὸ μετεχόμενον ἐστὶ θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως· ἡ δὲ θέωσις ἐστὶ, καθ' ὑπογραφῆς λόγον πάντων τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων, καὶ τῶν ἐν χρόνῳ, καὶ αἰῶνι, περιοχὴ καὶ πέρας· περιοχὴ δὲ καὶ πέρας, τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων ἐστίν, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ἡ τῆς ἀκραιφνοῦς καὶ κυρίως ἀρχῆς, πρὸς τὸ κυρίως τέλος καὶ ἀκραιφνὲς ἐν τοῖς σωζομένοις ἐνότης· ἀδιάστατος δὲ τῆς ἀκραιφνοῦς τε ἀρχῆς καὶ τέλους ἐνότης ἐν τοῖς σωζομένοις ἐστίν, ἡ κρείττων τῶν οὐσιωδῶς ἀρχῇ τε καὶ τέλει μεμετρημένων, τῶν κατὰ φύσιν ἐκβάσις· ἐκβάσις δὲ τῶν κατὰ φύσιν, τῶν κατ' ἀρχὴν τε καὶ τέλος περιγεγραμμένων ἐστίν, ἡ ἄμεσος καὶ ἄπειρος, καὶ ἐπ' ἄπειρον ἐν τοῖς ἀξιωθείσι τῆς κατὰ τὸ κρεῖττον νοουμένης τῶν κατὰ φύσιν ἐκβάσεως, ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενῆς καὶ ὑπερδύναμος· ἄμεσος δὲ καὶ ἄπειρος καὶ ἐπ' ἄπειρον ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενῆς ἐστὶ καὶ ὑπερδύναμος, ἡ κατὰ τὴν ἀφλογκτον καὶ ὑπὲρ νόησιν ἔνωσιν, ἄρρητός τε καὶ

ὑπεράρρητος ἡδονὴ καὶ χαρὰ τῶν ἐνεργουμένων· ἥ οὐκ ἐστὶν ἢ λόγον παντάπασιν, ἢ νόησιν, ἢ ῥῆσιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων εὐρεῖν.

Οὐκ ἔχει ἡ φύσις τῶν ὑπὲρ φύσιν τοὺς λόγους, ὥσπερ οὐδὲ τῶν παρὰ φύσιν τοὺς νόμους. ὑπὲρ φύσιν δὲ λέγω, τὴν θείαν καὶ ἀνεκνόητον ἡδονήν, ἣν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεὸς φύσει, κατὰ χάριν τοῖς ἀξίοις ἐνούμενος· παρὰ φύσιν δέ, τὴν κατὰ στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκκλήτητον ὁδύνην, ἣν ποιεῖν εἴωθε ὁ Θεὸς φύσει, παρὰ τὴν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἐνούμενος. κατὰ γὰρ τὴν ὑποκειμένην ἐκάστω ποιότητα τῆς διαθέσεως, ὁ Θεὸς τοῖς πᾶσιν ἐνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τὴν αἰσθησὶν ἐκάστω παρέχεται, καθὼς ἐστὶν ἕκαστος ὑφ' ἑαυτοῦ διαπεπλατμένος, πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πάντως πᾶσιν ἐνωθησόμενου κατὰ τὸ πέρας τῶν αἰώνων.

Τοὺς ἐκζητοῦντας τοὺς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καὶ τρόπους, ὁδηγεῖ πρὸς κατανόησιν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἄγιον, οὐκ ἔων ἀκίνητον αὐτοῖς μένειν καὶ ἀνενέργητον τὴν δι' ἧς τὰ θεῖα ἐκζητεῖν πεφύκασιν δύναμιν.

Πρῶτον τίς ζητεῖ τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν προαίρεσιν, τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποῶ τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας ἀλλήλαις καὶ πάλιν μετὰ τὴν τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν, ζητεῖ τὴν κατ' ἀρετὴν τῆς προαιρέσεως, καὶ τῆς ἀρετῆς τὴν κατὰ προαίρεσιν ζωὴν· καὶ οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καὶ ποῶ τρόπῳ τὴν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωὴν. ἐστὶν οὖν ὡς ἐν ὀρισμῷ λαβεῖν, ἡ μὲν ζήτησις, ὁρεῖσι καταθυμίου τινός· ἡ δὲ ἐρεῦνησις, τρόπος τῆς πρὸς τὸ καταθύμιον ὁρέξεως ἀνυστικός.

Δεῖ ὡς ἀληθῶς τὸν σωθησόμενον, μὴ μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν προαίρεσιν, τῇ ἁμαρτίᾳ· καὶ μὴ μόνον ἀναστῆσαι τῇ ἀρετῇ τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τῇ προαιρέσει τὴν ἀρετὴν· ἵνα νεκρὰ νεκρᾶς, ὅλη ὅλης τῆς ἁμαρτίας διαιρεθεῖσα μὴ αἰσθάνηται, καὶ ζῶσα ζώσης, ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαίσθάνηται, καθ' ἔνωσιν ἀδιάστατον ἢ προαίρεσις. ὁ γὰρ νεκρῶσας τῇ ἁμαρτίᾳ τὴν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καὶ ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

x'.

κα'.

xβ'.

xγ'.

- κδ. Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ προαίρεσις νεκρούμε-
 ναι· ἀλλήλαις, διπλὴν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας
 τὴν ἀναίσθησιν. καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ
 προαίρεσις ἀλλήλαις ἔχουσιν τὴν ζωὴν, δι-
 πλὴν ἔχουσι τὴν αἴσθησιν.
- κε. Θεὸς ὑπάρχων φύει καὶ ἄνθρωπος ὁ Χρι-
 στός, ὑφ' ἡμῶν ὡς Θεὸς ὑπὲρ φύσιν χάριτι
 κληρονομεῖται κατὰ τὴν ἄρρητον μεθέξιν
 καὶ δι' ἡμᾶς ἐν εἰδει τῷ καθ' ἡμᾶς ὡς ἄν-
 θρωπος ἡμᾶς οἰκείουμενος, ἑαυτὸν κληρονο-
 μεῖ σὺν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνεννόητον συγκα-
 τάσιν. ἐν τῷ πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι
 προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρὴ τῆς
 κατὰ τὸ μέλλον φανησομένης διὰ τὴν ἀρε-
 τὴν ἐν Χριστῷ δόξης, τὰ εἰς αὐτὸν ὑπὲρ
 ἀρετῆς κατὰ τὸ παρὸν προκαθηγεῖσθαι πα-
 θήματα.
- κς. Ὁ μὲν νοὺς κατὰ μόνην τὴν ἔφειν ἀ-
 γνώστως πρὸς τὴν τῶν ὄντων αἰτίαν κινού-
 μενος, ζητεῖ μόνον. ὁ δὲ λόγος τοῦ ἐν τοῖς οὖ-
 σιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾷ λόγους.
- κζ. Ζήτησίς ἐστιν, ἡ τοῦ νοῦ πρώτη καὶ
 ἀπλὴ πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετ' ἐφέσεως
 κίνησις. ἐρεῦνησις δὲ ἐστιν, ἡ πρώτη καὶ
 ἀπλὴ τοῦ λόγου περὶ τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ
 τινος ἐννοίας διάκρισις· ἐκζήτησις δὲ πάλιν
 ἐστίν, ἡ τοῦ νοῦ κατ' ἐπιστήμην γνωστικὴ
 πρὸς τὴν ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ζεύσεως
 ἐφέσεως κίνησις. ἐξερεῦνησις δὲ ἐστίν, ἡ τοῦ
 λόγου κατ' ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περὶ τὴν
 ἰδίαν αἰτίαν μετὰ τινος ἔμφρονος καὶ σοφῆς
 ἐννοίας γινομένη διάκρισις.
- κη. Οἱ ἅγιοι καὶ θεοὶ Προφῆται, περὶ τῆς
 σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντές τε καὶ
 ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καὶ ζέουσιν
 μετ' ἐπιστήμης, καὶ γνώσεως πρὸν τὸν Θεὸν
 τὴν τοῦ νοῦ κατ' ἔφειν κίνησιν, καὶ ἔμ-
 φρονα, καὶ σοφὴν τὴν τοῦ λόγου κατὰ τὴν
 ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν. οὗς καὶ οἱ
 μιμούμενοι, μετὰ γνώσεως καὶ ἐπιστήμης
 τὴν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν· καὶ
 μετὰ φρονήσεως καὶ σοφίας ἐξερευνῶντες,
 μετέρχονται τὴν ἐν τοῖς θεοῖς ἔργοις διά-
 κρίσιν.
- κθ. Διττὴν οἶδε τὴν τῶν θείων γνώσιν ὁ λό-
 γος· τὴν μὲν σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ μόνῳ
 κειμένην καὶ νοήμασι, καὶ τὴν κατ' ἐνέρ-
 γειαν τοῦ γνωσθέντος διὰ πείρας οὐκ ἔχου-
 σαν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν παρούσαν
 ζωὴν οἰκονομούμεθα· τὴν δὲ κυρίως καὶ
 ἀληθινὴν, ἐπὶ μόνῃ τῇ πείρᾳ, κατ' ἐνέρ-
 γειαν δίχα λόγου καὶ νοημάτων, ὅλην τοῦ
- γνωσθέντος κατὰ χάριν μεθέξει παρεχομέ-
 νην τὴν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν μέλ-
 λουσαν λήξιν, τὴν ὑπὲρ φύσιν ὑποδεχόμεθα
 θέωσιν ἀπαύτως ἐνεργουμένην· καὶ τὴν
 μὲν σχετικὴν, ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καὶ τοῖς
 νοήμασι, κινήτικὴν εἶναι φασί, τῆς πρὸς τὴν
 μεθέξει κατ' ἐνέργειαν γνώσιν ἐφέσεως· τὴν
 δὲ κατ' ἐνέργειαν, διὰ τῆς πείρας μεθέξει
 παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τὴν ἔφειν,
 ἀφαιρετικὴν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ
 νοήμασι γνώσεως.
- Διττὴν εἶναι (λέγει) τὴν γνώσιν, τὴν μὲν
 ἐν λόγῳ κειμένην, καὶ θεοῖς νοήμασιν κατ'
 εἶδος παρούσαν τὴν αἴσθησιν τῶν νοηθέν-
 των οὐκ ἔχουσαν· τὴν δὲ κατ' ἐνέργειαν
 μόνην ἔχουσαν, δίχα λόγου καὶ νοημάτων
 τῶν ἀληθῶν τὴν κατ' εἶδος ἀπόλαυσιν. ἐπειδὴ
 γὰρ διὰ γνώσεως ὁ λόγος τὸ γνωστικὸν πέ-
 φυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τὴν ἔφειν τῶν
 δι' αὐτοῦ κινουμένων, πρὸς τὴν τοῦ σημα-
 νθέντος ἀπόλαυσιν.
- Ἀμύχανον εἶναι φασί οἱ σοφοί, συνυ-
 πάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸν περὶ αὐτοῦ
 λόγον, ἢ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τὴν περὶ
 αὐτοῦ νόησιν. λόγον δὲ περὶ Θεοῦ φημί, τὴν
 ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περὶ αὐτοῦ
 γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δὲ, τὴν ἐν τῇ
 μεθέξει πείραν τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν νόη-
 σιν δὲ, τὴν ἐκ τῶν ὄντων ἀπλὴν περὶ αὐ-
 τοῦ, καὶ ἐνιαίαν γνώσιν. τάχα δὲ καὶ ἐπ'
 ἄλλου παντὸς τοῦτο γνωρίζεται. εἴπερ ἡ
 τοῦ δε τοῦ πράγματος πείρα, τὸν περὶ αὐ-
 τοῦ καταπαύει λόγον· καὶ ἡ τοῦ δε τοῦ
 πράγματος αἴσθησις, τὴν περὶ αὐτοῦ σχο-
 λάζουσιν ἐργάζεται νόησιν. πείραν δὲ λέγω,
 αὐτὴν τὴν κατ' ἐνέργειαν γνώσιν, τὴν μετὰ
 πάντα λόγον ἐπιγινωσκόμενην αἴσθησιν δὲ, αὐ-
 τὴν τοῦ γνωσθέντος τὴν μεθέξιν, τὴν μετὰ
 πᾶσαν νόησιν ἐμφανιζομένην· καὶ τοῦτο τυ-
 χὸν μυστικῶς διδάσκων ὁ Μέγας Ἀπόστο-
 λος, φησὶν· εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσον-
 ται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνώσις
 καταργηθήσεται, περὶ τῆς ἐν λόγῳ κειμέ-
 νης καὶ νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.
- Ἐχρην ὡς ἀληθῶς τὸν κατὰ φύσιν τῆς
 τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καὶ τῆς κατὰ
 χάριν αὐτουργὸν γενέσθαι τῶν γεγονότων
 θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτὴρ, φανῇ καὶ
 τοῦ ἅει εὔεῖναι χαριστικός. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν
 τῶν ὄντων ἑαυτῷ τὸ παράπαν ἄλλο γινώ-
 σκει ὃ, τίποτε κατ' οὐσίαν ἐστίν, εἰκότως
 οὐδὲ τῶν γενησομένων οὐδενὸς οὐδὲν τῶν

λ'.

λα'.

λβ'.

δυντων ἔχει κατὰ φύσιν τὴν πρόγνωσιν, πλήν τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα Θεοῦ, καὶ ἑαυτὸν γινώσκοντος, ὅ,τι κατ' οὐσίαν ἐστί, καὶ πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων, καὶ πρὶν γενέσθαι προεγνωκός τὴν ὑπαρξίν· καὶ μέλλοντος κατὰ χάριν φιλοτιμεῖσθαι τοῖς οὐσί, τὴν ἑαυτῶν, καὶ ἄλλων, ὅ, τί ποτε κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσι γινώσιν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερώσαι λόγους.

λγ'. Ὁ τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεὸς λόγος, οὐ συνέκτισεν αὐτῇ κατ' αἰσθησιν, οὔτε ἡδονήν, οὔτε ὀδύνην· ἀλλὰ δυνάμιν τινα κατὰ νοῦν αὐτῇ πρὸς ἡδονήν, καθ' ἣν ἀρρήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνήσεται ἐνετεκτῆναι. ταύτην δὲ τὴν δύναμιν, λέγω δὲ τὴν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ἔφεσιν, ἅμα τῷ γενέσθαι τῇ αἰσθήσει δούς, ὁ πρῶτος ἀνθρώπος πρὸς τὰ αἰσθητὰ κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην κίνησιν, διὰ μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρὰ φύσιν ἐνεργουμένην τὴν ἡδονήν. ἡ τηνικαῦτα πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινὰ τιμωρὸν δύναμιν, τὴν ὀδύνην· καθ' ἣν ὁ τοῦ θανάτου μετὰ σοφίας ἐνεργίζωθι τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρὰ φύσιν ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ κινουμένην τὴν ἔφεσιν.

λδ'. Ἡδονή, καὶ ὀδύνη, τῇ φύσει τῆς σαρκὸς οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ' ἡ παράβασις, τὴν μὲν ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τὴν δὲ κατεδίδακσεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μὲν ἡδονή, ψυχῆς ἐκούσιον ἐργάσθῃται θάνατον τὴν ἀμαρτίαν· ἡ δὲ ὀδύνη διὰ τῆς λύσεως, τὴν κατ' εἶδος ποιήσῃται τῆς σαρκὸς ἀπογένεσιν. κατὰ πρόνοιαν γὰρ πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει, τὴν παρὰ προαίρεσιν ὀδύνην, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ θάνατον.

λε'. Διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν τῇ φύσει παράλογον ἡδονήν, ἡ κατὰ λόγον ἐπεισῆλθεν ὀδύνη, διὰ πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς, καὶ ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρὰ φύσιν ἡδονῆς τὴν ἀφαιρέσιν· οὐ μὴν δὲ καὶ τελείαν ἀναίρεσιν, καθ' ἣν ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἀναδείκνυσθαι πέφυκε χάρις.

λς'. Ἡ τῶν ἐκουσίων πόνων ἐπίνοια, καὶ ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγὴ, ἀφαιροῦνται μὲν τὴν ἡδονήν, καὶ τὴν κατ' ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσι κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δὲ τὴν ὥσπερ νόμον τῇ φύσει ἐγκειμένην πρὸς γέ-

νεσιν αὐτῇ δύναμιν. ἡ γὰρ κατ' ἀρετὴν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ' ἣν δηλαδὴ τὴν γνωμικὴν ἀπάθειαν, ἡ κατὰ νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

Πᾶς πόνος ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων κατ' ἐνέργειαν προηγουμένην τὴν ἡδονήν, χρέος ἐστὶ δηλαδὴ φυσικῶς κατ' αἰτίαν παρὰ πάντων τῶν μετεilhροφῶτων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. τῇ γὰρ παρὰ φύσιν ἡδονῇ, πάντως παρέπεται φυσικὸς ὁ πόνος ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναίτιως προκαθηγήσατο τῆς γενέσεως· ἀναίτιον δὲ φημί τὴν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονῆς, ὡς μὴ γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

Ἀμύχανον ἦν παντελῶς τὴν φύσιν ὑποκλιθεῖσαν τῇ τε κατὰ προαίρεσιν ἡδονῇ, καὶ τῇ παρὰ προαίρεσιν ὀδύνῃ, πάλιν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀνακληθῆναι ζωὴν, εἰ μὴ γέγονεν ἀνθρώπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τὴν πρὸς κόλασιν τῆς κατὰ προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς ἐπινοηθεῖσαν, ὀδύνην οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τὴν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθέρωσιν τὴν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχὴν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν παράβασιν πάντες ἄνθρωποι τὴν ἡδονήν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καὶ οὐδεὶς ἦν τὸ σύνολον ὁ τῆς καθ' ἡδονήν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ' ὡς χρέος πάντες φυσικὸν ἀποδιδόντες τοὺς πόνους, καὶ τὸν ἐπ' αὐτῇ ὑπέμενον θάνατον· καὶ ἦν ἄπορος παντάπασιν ὁ τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπὸ τῆς ἀδίκου τυραννουμένης ἡδονῆς, καὶ ὑπὸ τῶν δικαίων πόνων, καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις. ἔδει δὲ πρὸς ἀναίρεσιν μὲν τῆς ἀδικοτάτης ἡδονῆς, καὶ τῶν δι' αὐτὴν δικαιοτάτων πόνων, ὑφ' ὧν ἐλεεινῶς διεσπάτο πάσχωι ὁ ἀνθρώπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ' ἡδονήν ἔχων τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως, καὶ εἰς φθοράν τὴν διὰ τοῦ θανάτου τὸ τῆς ζωῆς καταλήγων τέλος. πρὸς δὲ τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς παθούσης φύσεως ἐπινοηθῆναι πόνον καὶ θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ, καὶ ἀναίτιον· ἀναίτιον μὲν, ὡς οὐδαμῶς προλαβοῦσαν ἡδονὴν ἐσχηκότα πρὸς γένεσιν· ἄδικον δὲ, ὡς μηδεμιᾶς τὸ παράπαν ζωῆς ἐμπαθοῦς ὄντα διάδοχον, ἵνα μέσος ληφθεὶς ἡδονῆς ἀδίκου, καὶ πόνου,

λζ'.

λη'.

λθ'.

καὶ θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καὶ θάνατος ἀδικώτατος, ἀνέλη διόλου τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχὴν, καὶ τὸ δι' αὐτὴν διὰ θανάτου δικαιοτάτον τέλος τῆς φύσεως, καὶ γένηται πάλιν ἡδονῆς καὶ ὀδύνης ἐλευθέρων τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, τὴν ἐξ ἀρχῆς εὐκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως· μηδενὶ τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπὸ γένεσιν καὶ φθορὰν γνωρισμάτων μολυνομένην. διὰ τοῦτο Θεὸς ὑπάρχων τέλειος κατὰ φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοεράς καὶ σώματος παθητοῦ κατὰ φύσιν παραπλησίως ἡμῖν, χωρὶς μόνης ἀμαρτίας συνεστώς· τὴν μὲν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονὴν, οὐδαμῶς τὸ σύνολον ἐσχηκώς, προηγούμενην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικὸς ἐν χρόνῳ γεννήσεως· τὴν δὲ δι' αὐτὴν ὀδύνην, ὑπάρχουσιν τέλος τῆς φύσεως, διὰ φιλανθρωπίαν κατὰ θέλησιν προσηκάμενος, ἵνα πάσχω ἀδίκως, ἀνέλη τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου τυραννοῦσαν τὴν φύσιν ἀρχὴν τῆς γενέσεως· οὐκ ἔχουσιν ὡς χρέος ὑπὲρ αὐτῆς ἐκτιννύμενον κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, καὶ τοῦ Κυρίου τὸν θάνατον, ἀλλὰ μᾶλλον κατ' αὐτῆς προβεβλημένον· καὶ τὸ διὰ τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσῃ τῆς φύσεως, οὐκ ἔχων τὴν δι' ἡν ἐπεισῆλθε, καὶ ὑπ' αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι παράνομον ἡδονὴν.

μ'. Ἔδει ὡς ἀληθῶς ἔδει, σοφόν, καὶ δίκαιον καὶ δυνατόν ὄντα κατὰ φύσιν τὸν Κύριον, ὡς μὲν σοφόν, μὴ ἄγνοῆσαι τὸν τρόπον τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δὲ, μὴ τυραννικὴν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατὰ γνώμην ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου τὴν σωτηρίαν· ὡς δὲ πάντα δυνάμενον, μὴ ἀτονῆσαι πρὸς τὴν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

μα'. Τὸ μὲν σοφὸν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ' ἀλήθειαν, δείκνυται· τὸ δὲ δίκαιον, ἐν τῷ τὸ παθητὸν κατὰ τὴν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀμειληφέναι τῆς φύσεως· τὸ δὲ δυνατόν, ἐν τῷ διὰ παθημάτων καὶ θανάτου, ζωὴν αἰδίων τῇ φύσει δημιουργῆσαι ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

μβ'. Τὸν μὲν τῆς σοφίας λόγον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, φανερόν ὁ Κύριος ἐποίησε, χωρὶς τροπῆς, καὶ τῆς οἰασοῦν ἀλλοιωσεως, γενόμενος ἄνθρωπος· τὴν ἰσότητά δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε, τὸ ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως, κατὰ θέλησιν ὑποδύς, καὶ κείνο

ποιήσας ὄπλον πρὸς τὴν τῆς ἀμαρτίας ἀναίρεσιν, καὶ τοῦ δι' αὐτὴν θανάτου, τουτέστι τῆς ἡδονῆς, καὶ τῆς δι' αὐτῆς ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἀμαρτίας ὑπῆρχε, καὶ τοῦ θανάτου τὸ κράτος, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἡδονὴν τῆς ἀμαρτίας τυραννίς, καὶ ἡ δι' αὐτὴν κατὰ τὴν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. ἐν γὰρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως, τὸ τῆς ἡδονῆς κράτος, καὶ τὸ τῆς ὀδύνης. καὶ γάρπῳ τῆς ὀδύνης πλέον τὸ κατὰ φύσιν ἐπιτεινόμενον πρόστιμον, διὰ τῆς ἡδονῆς αὐτὴν παραμυθεῖσθαι· σπουδάζομεν. θέλοντες γὰρ ἐκφυγεῖν τὴν κατὰ τὴν ὀδύνην αἰσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰσισμῷ πιεζομένην τὴν φύσιν, ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι· σπουδάζοντες δὲ διὰ τῆς ἡδονῆς, τὰ τῆς ὀδύνης ἀμβλῆναι κινήματα, πλέον αὐτῆς τὸ κατ' ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, ὀδύνης καὶ πόνων ἔχειν τὴν ἡδονὴν ἀπολελυμένην οὐ δυνάμενοι.

Τὴν δὲ τῆς υπερβαλοῦσης δυνάμεως ἰσχὺν δῆλῃν κατέστησε· τῶν οἷς αὐτὸς ἐπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει τὴν γένεσιν ἄτρεπτον. διὰ πάθους γὰρ τὴν ἀπάθειαν, καὶ διὰ πόνων τὴν ἀνεσίαν, καὶ διὰ θανάτου τὴν αἰδίων ζωὴν τῇ φύσει δούς, πάλιν κατέστησε ταῖς ἑαυτοῦ κατὰ σάρκα στερήσει τὰς ἐξείς ἀνακαινίσας τῆς φύσεως, καὶ διὰ τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τὴν ὑπὲρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει τὴν θέωσιν.

Γέγονεν ὁ Θεὸς κατ' ἀλήθειαν ἄνθρωπος, καὶ δέδωκεν ἄλλην· τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διὰ πόνου πρὸς ἡδονὴν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. ὡς γὰρ Ἀδὰμ ὁ Προπάτωρ τὴν θεῖαν ἐντολὴν παραβάς, ἄλλην ἀρχὴν γενέσεως, ἐξ ἡδονῆς μὲν συνισταμένην, εἰς δὲ τὸν διὰ πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρὰ τὴν πρώτην παρεισῆγαγε, καὶ ἐπενόησε κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ ὀφειῶς ἡδονὴν οὐκ οὕτως προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸν πόνον περαιουμένην, πάντας τοὺς ἐξ αὐτοῦ σαρκὶ γενομένους κατ' αὐτόν, διὰ τὴν ἐξ ἡδονῆς ἀδικον ἀρχὴν, εἶχε συνυπαγομένους αὐτῷ δικαίως, πρὸς τὸ διὰ πόνου κατὰ τὸν θάνατον τέλος· οὕτω καὶ ὁ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ ἄλλην ἀρχὴν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος Ἁγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καὶ τὸν διὰ πόνου τοῦ Ἀδὰμ δικαιοτάτον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐ-

ἴσ. ἐπὶ
τεινο-
μεν.
· ἴσως
σπουδάζοντες.

μγ'.
· ἴσως
λείπει
τὸ, διὰ

μδ'.
· ἴσως
(λείπει)
τὸ, ἀρχὴν.

τῷ δηλαδὴ γενόμενον ἀδικώτατον, ὥς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας γενέσεως ἀρχὴν τὴν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ Προπάτορος ἡδονήν, ἀμφοτέρων αὐτῶν ἀναιρῶν ἀρχῆς τε λέγω καὶ τέλους τῆς κατὰ τὸν Ἀδὰμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δὴ προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀναίρεισιν ἐποίησατο, καὶ πάντας τοὺς πνευματικῶς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ' αὐτῆς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησε.

με'. Τὴν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἡδονὴν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διὰ πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος ἀφειλάμενος, τὸν εἰς κατάδικην τὸ πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τὴν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον, ἔχοντας μὲν τοῦ Ἀδὰμ οὐκ ἔτι τὴν ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἡδονὴν τῆς γενέσεως· μόνην δὲ τὴν διὰ τὸν Ἀδὰμ ὀδύνην ἐνεργούσαν ἐν αὐτοῖς· οὐ κατὰ χρέος ὑπὲρ ἁμαρτίας, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν, διὰ τὴν κατὰ φύσιν περίστασιν, κατὰ τῆς ἁμαρτίας τὸν θάνατον· ὥς ὅποτε μὴ ἔχη γεννώσαν αὐτὸν μητέρα τὴν, ἧς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονὴν, αἰδίου ζωῆς προδήλως καθίσταται Πατὴρ. ὥς γὰρ τοῦ Ἀδὰμ ἡ καθ' ἡδονὴν ζωὴ, θανάτου καὶ φθορᾶς γέγονε μήτηρ, οὕτω καὶ ὁ διὰ τὸν Ἀδὰμ τοῦ Κυρίου θάνατος ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδὰμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, αἰδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

μς'. Ἀρχὴν ἔσχε μετὰ τὴν παράβασιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις τῆς ἰδίας γενέσεως, τὴν καθ' ἡδονὴν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καὶ τὴν κατὰ ῥεύσιν γέννησιν. καὶ τέλος, τὸν κατ' ὀδύνην διὰ φθορᾶς θάνατον. ὁ δὲ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχὴν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ ὑπῆρχεν ἄλωτός.

μζ'. Τὸν Ἀδὰμ κατ' ἀρχὰς ἡ ἁμαρτία δέλεασα, πρὸς παράβασιν τῆς θείας παρέπειπεν ἐλθεῖν ἐντολῆς, καθ' ἣν τὴν ἡδονὴν ὑποστήσασα, καὶ ἑαυτὴν διὰ τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τὸν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὥθοῦσα πρὸς ἀπογένεσιν κατὰ τὸν θάνατον δι' ἀνθρώπου τὴν φύσιν τῶν γεγνονότων. τοῦτο γὰρ καὶ μεμηχάνητο τῷ σπορεῖ τῆς ἁμαρτίας, καὶ πατρὶ τῆς κακίας πονηρῷ διαβολῷ, τῷ ἑαυτὸν μὲν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικήσαντι δόξης, διὰ φθόνον δὲ τόντε πρὸς ἡμᾶς καὶ τὸν Θεόν, τοῦ Παρα-

δείσου τὸν Ἀδὰμ ἐξοικήσαντι, ἀφανίσει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, καὶ διαλύσει τὰ συνεστῶτα πρὸς γένεσιν.

μη'. Φθονῶν τῷ Θεῷ καὶ ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλῳ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπείσας, παραβῆναι τὴν ἐντολὴν παρέσχευασε. τῷ Θεῷ μὲν, ἵνα φανερά μὴ γένηται κατ' ἐνέργειαν ἡ πανύμνητος. αὐτοῦ δύναμις θεωροῦσα τὸν ἄνθρωπον· τῷ δὲ ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μὴ γένηται τῆς θείας ἐν εἰδει κατ' ἀρετὴν μέτοχος δόξης. φθονεῖ γὰρ ὁ μιαιώτατος, οὐ μόνον ἡμῖν τῆς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τὴν ἀρετὴν δόξης, ἀλλὰ καὶ τῷ Θεῷ τῆς ἐφ' ἡμῖν διὰ τὴν σωτηρίαν πανυμνήτου δυνάμεως.

μθ'. Ὡς περ ἐν τῷ Ἀδὰμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, ἀρχὴν ἐχούσης τὴν ἡδονὴν τῆς ἰδίας γενέσεως· οὕτως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ, τῆς ἁμαρτίας κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαρὰν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τὴν γένεσιν.

ν'. Εἰ ἡμεῖς οἱ οἶκος τοῦ Θεοῦ χάριτι γενέσθαι ἀξιοθέντες διὰ πνεύματος, τοσαύτην ὑπὲρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομονὴν ἐπιδεικνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καὶ ὥς κακοῦργοι τὸν ἐφύδριστον ἀγαθοὶ τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθεύοντων τῷ Θεῷ Εὐαγγελίῳ· τουτέστι, ποῖον ἔσται τὸ τέλος ἔγουν ἡ κατάκρισις τῶν μὴ μόνον ζῶσάν τε καὶ ἐνεργουμένην, κατὰ τε ψυχὴν καὶ σῶμα, γνῶμη τε καὶ φύσει τὴν καθ' ἡδονὴν τοῦ Ἀδὰμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρι τέλους διὰ σπουδῆς ἐσχηκότων, ἀλλὰ μήτε προσδεξαμένων παρακαλοῦντα τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα δι' Ἰεσοῦ σαρκωθέντος· μήτε μὴν αὐτὸν τὸν ὑπὲρ τοῦ Πατρὸς πρεσβεύοντα μεσίτην καὶ Υἱόν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν εἰς τὸν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτὸν βουλήσει τοῦ Πατρὸς εἰς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον κατὰ θέλησιν προτέμενον, ὅπως δι' ἑαυτὸν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῷ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκείας θεότητος, ὅσον δι' ἡμᾶς αὐτὸς κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασιν;

να'. Ἐπειδὴ πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός, ἔσται τόπος ἀπερίγραφός τε, καὶ ἀδιάστατος, καὶ ἄπειρος, πᾶσι πάντα γινόμενος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης, μᾶλλον δὲ κατὰ τὸ μέτρον τῶν μετὰ γνώσεως ὑπὲρ δικαιοσύνης ἐνταῦθα παθημάτων, ἑαυτὸν ἐκάστῳ δωρούμενος μέλει, κατὰ τὴν ὑπο-

κειμένην ἐκάστω μέλει δύναμιν ἑαυτὴν ἐνεργούσαν ἐκφαίνουσα, καὶ πρὸς τὸ εἶναι δι' ἑαυτῆς τὰ μέλη συνέχουσα πρὸς ζωὴν συγκρατούμενα· ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος; ὁ γὰρ μὴ δυνάμενος ἐνεργουμένην τὴν κατὰ τὸ εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπὲρ αἰῶνα καὶ χρόνον καὶ τόπον, ὑπομείνας τὴν ἐκπτώσιν.

νδ'. Ὁ τὸν Θεὸν οὐκ ἔχων πρὸς τὸ εἶναι συνέχοντα τὴν ζωὴν, τὸν μέλλοντα πᾶσι γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις, πῶς ἔσται, τόπον αὐτὸν οὐκ ἔχων τὸν Θεὸν κατὰ τὴν τῶν εὖ εἶναι ἐν Θεῷ μονήν τε καὶ ἰδρυσιν; καὶ εἰ μετὰ πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἢ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καὶ ἀρετῆς κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν ποιησάμενος;

νε'. Ὁ μὲν Θεὸς κατὰ μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος βούλησιν, πάντας συνέξει καὶ Ἀγγέλους καὶ ἀνθρώπους, ἀγαθοὺς τε καὶ πονηροὺς. οὗτοι δὲ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διὰ πάντων ἀσχέτως χωρίσαντος, ἀλλ' ἀναλόγως ἑαυτοῖς.

νεδ'. Οἱ μὲν τῇ φύσει φυλάξαντες διὰ πάντων ἰσονομοῦσαν τὴν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ' ἐνέργειαν δεκτικὴν αὐτὴν καταστήσαντες καθ' ὅλον τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διὰ τὴν πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅπως μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος, κατὰ τὴν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσιν ὡς ἐν Ἀγγέλοις, ἢ ὡς ἐν ἀνθρώποις θεῖαν ζωὴν. οἱ δὲ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισονομοῦσαν διὰ πάντων τὴν γνώμην, καὶ τῶν τῆς φύσεως λόγων κατὰ τὴν ἐνέργειαν σκεδαστικὴν αὐτὴν ἀποδείξαντες καθ' ὅλον τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διὰ τὴν πρὸς τὴν θεῖαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατὰ τὴν ἐμφαινομένην αὐτοῖς πρὸς τὸ εἶναι τῆς γνώμης * οἰκείωσιν καθ' ἣν ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἔσται τῶν τοιοῦτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατὰ τὴν προθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀγαθῶν, τὸν τοῦ εὖ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ' ὃν ἢ θεία ζωὴ διαφαίνεσθαι πέφυκε.

* ἴσ. ἐ-
ναντί-
ωσιν ἢ
ἄλλο-
τρίω-
σιν.

νεε'. Ζυγὸς τῆς ἐκάστου γνώμης ἔσται κατὰ τὴν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τὴν πρὸς τὸ φεῦ, ἢ εὖ αὐτῆς διελέγχων κίνησιν, καθ' ἣν ἢ τῆς θείας ζωῆς μέθεξις, ἢ ἀμεθέξις γίνεσθαι πέφυκε. κατὰ γὰρ τὸ εἶναι,

καὶ αἰεὶ εἶναι, πάντας συνέξει παρὼν ὁ Θεός· κατὰ δὲ τὸ αἰεὶ εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τοὺς Ἁγίους Ἀγγέλους τε καὶ ἀνθρώπους, τὸ αἰεὶ φεῦ εἶναι, τοῖς μὴ τοιοῦτοις ὡς γνώμης καρπὸν ἀφείς ἐπικιρνώμενον.

Οὐ συνεπάγεται τῇ κατὰ φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν, ἑτερότητι, καὶ τὴν καθ' ὁπάστασιν διαφορὰν τὸ μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως. τὸ μὲν, ἵνα μὴ προσθήκη λάβῃ τὸ τῆς Τριάδος μυστήριον· τὸ δὲ, ἵνα μηδὲν ἢ τῇ θεότητι κατὰ φύσιν ὁμογενές, καὶ ὁμοούσιον. δύο γὰρ φύσεων πρὸς ὑπόστασιν, ἀλλ' οὐ πρὸς φύσιν μίαν γέγονε σύνοδος· ἵνα καὶ τὸ καθ' ὑπόστασιν ἐν ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατὰ τὴν ἔνωσιν ἀποτελούμενον, καὶ τὸ διάφορον τῶν συνελθόντων πρὸς τὴν ἀδιάσπαστον ἔνωσιν κατὰ τὴν φυσικὴν ιδιότητα πιστευθῇ, πάσης ἐκτὸς μένον τροπῆς καὶ συγχύσεως.

Οὐ λέγομεν ἐπὶ Χριστῷ διαφορὰν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἡ Τριάς, καὶ σαρκωθέντος τοῦ λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι διὰ τὴν σάρκωσιν. λέγομεν δὲ φύσεων διαφορὰν, ἵνα μὴ τῷ λόγῳ κατὰ τὴν φύσιν ὁμοούσιον τὴν σάρκα πρεσβεύωμεν.

Ὁ μὴ λέγων φύσεως διαφορὰν, οὐκ ἔχει πῶθεν πιστώσασθαι τὴν ὅτι γέγονε σὰρξ ὁ λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν· μὴ γινώσκων σωζόμενον κατὰ τὴν φύσιν ἐν τῇ μιᾷ τοῦ ἐνὸς Χριστοῦ καὶ Θεοῦ Σωτῆρος ὑποστάσει μετὰ τὴν ἔνωσιν, τὸ προσλαβόν, καὶ τὸ προσειλημμένον.

Εἰ σαρκὸς ἐν Χριστῷ καὶ θεότητος, μετὰ τὴν ἔνωσιν ὑπάρχει διαφορὰ κατὰ φύσιν. οὐ γὰρ ταῦτ' οὐσίαν ποτὲ θεότης καὶ σὰρξ, πρὸς φύσεως μιᾶς γένεσιν, ἢ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἔνωσις, ἀλλὰ πρὸς μίαν ὑπόστασιν, καθ' ἣν οὐδὲ μίαν ἐν Χριστῷ καθ' οἰονδήποτε τρόπον εὐρίσκομεν διαφορὰν· ταῦτ' οὐ γὰρ τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ κατὰ τὴν ὑπόστασιν ὁ λόγος, καθ' ὃ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς ἔχοι διαφορὰν, ἐν εἶναι κατὰ πάντα τρόπον οὐ δύναται· καθ' ὃ δὲ τὴν οἰανοῦν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφορὰν, κατὰ πάντα τρόπον τὸ ἐν ἐπ' αὐτοῦ διαπαντὸς εὐσεβῶς ἔχει καὶ ὄν καὶ λεγόμενον.

Ἡ πίστις διὰ τῆς ἐλπίδος τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην τελείαν συνίστησιν. ἡ ἀγαθὴ συνείδησις, τὴν εἰς τὸν πλησίον διὰ τῆς φυλάκῃς τῶν ἐντολῶν ἀγάπην ὑφίστησιν. ἡ γὰρ

νδ'.

νε'.

νεδ'.

νεε'.

νεε'.

ἀγαθὴ συνειδήσις, παραβαθείσαν ἐντολὴν οὐκ ἔχει κατήγορον· ταύτας δὲ μόνῃ καρδία πιστεῦσθαι πέφυκεν, τῶν ἐφιμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

Ξα'. Οὐδὲν τοῦ πιστεῦειν ταχύτερον, καὶ τοῦ διὰ στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τὴν χάριν ἐστὶν εὐκολώτερον. τὸ μὲν γὰρ, δηλοῖ τὴν ἐμψυχον πρὸς τὸν πεποιηκότα τοῦ πεπιστευκότος, ἀγάπην· τὸ δὲ τὴν θεοφιλῆ πρὸς τὸν πλησίον διάθεσιν. ἀγάπη δὲ, καὶ γνησίᾳ διάθεσις, ἡγουν πίστις, καὶ ἀγαθὴ συνειδήσις, ἔργον προδήλως τοῦ κατὰ καρδίαν ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐντὸς ὕλης πρὸς γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενον.

Ξβ'. Ὁ τὴν παντελεῖα περὶ τὸ καλὸν ἀκίνησιαν νοσῶν, περὶ τὸ κακὸν πάντως ὑπάρχει εὐκίνητος. κατ' ἄμφω γὰρ ἀκίνητον ὑπάρχειν ἀδύνατον. ὅθεν καὶ λίθους καλεῖν οἶδεν ἢ γραφῇ, τὴν περὶ τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς βραθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητούσης· ξύλα δὲ, τὴν περὶ τὰ κακὰ προθυμίαν. ἢ δὲ κατ' αἰσθησιν κίνησις συναπτομένη τῇ κατὰ νοῦν ἐνεργείᾳ, ποιεῖ τὴν μετὰ γνώσεως ἀρετὴν.

Ξγ'. Μεσότοιχον, τὸν κατὰ φύσιν, ὡς οἶμαι, νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· φραγμὸν δὲ, τὴν ἐν τῷ νόμῳ τῆς σαρκὸς πρὸς τὰ πάθη σχέσιν, ἡγουν τὴν ἀμαρτίαν. μόνῃ γὰρ ἡ πρὸς τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, τουτέστι τοῦ παθητικοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμὸς γίνεται τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα διατειχίζων, καὶ τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν τὴν πρὸς σάρκα διὰ μέσης ψυχῆς κατὰ τὴν πράξιν, μὴ συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν. ὁ δὲ λόγος παραγενόμενος, καὶ τὸν τῆς φύσεως νόμον, ἡγουν τὸ τῆς φύσεως παθητικὸν καταπαλαίσας, τὴν ἐν αὐτῷ τῶν παρὰ φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

Ξδ'. Ἦνίκα μὲν δι' ἀπάτης δόλῳ συλῶν τὴν περὶ Θεὸν ἐμφυτον γνώσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρὸς εἰς ἑαυτὸν σφετερίζεται, κλ' πτης ἐστὶ, πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ οὐκ ἔχον μεταφέρειν πειρώμενος. ἀπάγων δηλονότι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων, τὴν κατὰ νοῦν τῆς θεωρίας, καὶ μόνην περιγράφων τὴν νοερὰν δύναμιν, τῆς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν. ὁπνίκα δὲ διὰ τῶν φυσικῶν ἀπαρχόμενος κινήματων πρὸς τὰ παρὰ φύσιν σοφιστικῶς κατασύρῃ τὴν πρακτικὴν δύναμιν, καὶ διὰ τῶν νομιζομένων καλῶν τοῖς

χείροσι πιθανῶς προσηλώσῃ ταύτης τὴν ἔφεσιν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ὁμνύει ψευδῶς, πρὸς ἄλλα παρ' ὑπόσχεσιν ἁγίων τὴν πειθομένην ψυχήν. καὶ ἐστὶ κλέπτῃς μὲν, ὡς πρὸς ἑαυτὸν συλῶν τὴν γνώσιν τῆς φύσεως· ἐπίορκος δὲ, ὡς τὸ πρακτικὸν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρὰ φύσιν.

Ξε'. Ἡ πάλιν κλέπτῃς ἐστίν, ὁ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀκουόντων, τοὺς θεοὺς δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διὰ τῶν ἔργων τὴν δύναμιν, τὴν ψιλὴν προφορὰν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καὶ τῷ διὰ γλώσσης λόγῳ τὸν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρὰ τῶν ἀκρωμένων θηρόμενος ἔπαινον. καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τὸν βίον ἀνάρμοστον. καὶ τῇ γνώσει τὴν διάθεσιν τῆς ψυχῆς, ἔχων ἀντικειμένην, κλέπτῃς ἐστίν, ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν ἀγαθῶν οὐ καλῶς διαφαινόμενος, πρὸς ὃν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ· τῷ δὲ ἀμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, ἵνα τί σὺ ἐκδίηγῃ τὰ δικαιώματά μου καὶ ἀναλαμβάνῃς τὴν διαθήκην μου διὰ στόματός σου;

Κλέπτῃς ὡσαύτως ἐστὶ, καὶ ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καὶ ἡθεσι, τὴν μὴ φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν, ἐπεικειᾶς πλάσματι, τὴν ἐνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· κλέπτων, ὡς περ ἐκεῖνος τῇ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τὴν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν. οὕτω δὲ καὶ αὐτὸς τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἡθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεωμένων τὴν αἰσθησιν, πρὸς ὃν ὁμοίως εἰρήσεται· αἰσχύνητε οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια· καὶ τὸ ἀποκαλύψει Κύριος τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καθ' ἐκάστην γὰρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντος ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμέραν, ὡς ἐπ' ἀμφοῖν διαρρήδην κατεγνωμένος.

Ξζ'. Ἐπίορκός ἐστιν, ἡγουν ὁμνύων ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελόμενος τῷ Θεῷ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον, καὶ ἀλλότρια παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς οικείας ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων, καὶ τὴν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμνοῦ βίου διὰ τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν παραβαίνων. καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατὰ Θεὸν ζῆν προελόμενος, καὶ μὴ τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐπίορκος, ὁμοίως μὲν τῷ Θεῷ, τουτέστιν ἐπαγγεिलाμένος τὸν ἐν τοῖς θεοῖς ἀγῶσιν ἄμεμπτον δρόμον,

καὶ μὴ πληρώσας, καὶ διὰ τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος. ἐπαινεθήσεται γὰρ πᾶς ὁ ὁμνῶν ἐν αὐτῷ, τοῦτέστι πᾶς ὁ τῷ Θεῷ ἐπαγγελλόμενος βίον, καὶ διὰ τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης τοὺς ὄρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως.

ξη'. Ὁ κατὰ μόνην τὴν ἐν ταῖς λόγοις προφοράν, γινώσιν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν τὴν τῶν ἀκουόντων κλέπτει διάνοιαν. καὶ ὁ τοῖς ἡθεσι τὴν ἀρετὴν ὑποκρινόμενος, πρὸς δόξαν οἰκείαν, κλέπτει τῶν θεωμένων τὴν ὄρασιν· καὶ δι' ἀπάτης ἀμφοτέροι κλέπτοντες, πλανῶσιν, ὁ μὲν διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκουόντων· ὁ δὲ τῶν θεωμένων σώματος αἰσθησιν.

ξθ'. Εἰ πάντως ἐπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτὴς ἐπαγγελιῶν, ὡς ὁμνῶν ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἀληθεύων· ὅθεν ὅτι φόγον ἔξει καὶ ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γενόμενος, ὡς ὁμώσας ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ψευτάμενος.

ο'. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοὶ γὰρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καὶ τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φοιτῶν· ἀλλὰ ὅθεν ὅτι πᾶς ἄνθρωπος κατ' οἰκείαν γνώμην, εἰς τὸν ἀληθῆ κόσμον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν. πᾶς γὰρ ὁ κατ' ἀλήθειαν διὰ τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τὸν κόσμον, ὑπὸ τοῦ λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καὶ γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἀπταιστον.

οπ'. Οὐ πάντες καὶ πάντα τὴν αὐτὴν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ' ἕκαστον τῶν λεγομένων πρὸς τὴν ὑποκειμένην δηλονότι τῷ τρόπῳ, τῆς ἀγίας γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχαῖσθαι.

οβ'. Οὐδὲν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ γραφῇ προσώπων, ἢ τόπων, ἢ χρόνων, ἢ ἑτέρων πραγμάτων ἐμφύχωντε καὶ ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, κατὰ τὸν αὐτὸν αἰεὶ νοούμενον τρόπον, ἔχει συμβαίνουσιν ἑαυτῇ διόλου τὴν ἱστορίαν, ἢ τὴν θεωρίαν. διδὼν χρὴ τὸν ἀπταιστος τὴν θείαν τῆς γραφῆς ἐξακούμενον εἶδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινόμενων, ἢ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχεσθαι τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον, καὶ τὴν ἀρμόζουσιν αὐτῷ κατὰ τὸν τρόπον ἢ τὸν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσμένειν.

Διδάσκειν χρὴ πάντας τοὺς ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, λόγῳ ζῆν μόνῳ, καὶ πολιτεύεσθαι, καὶ τοσοῦτον ἔχειν περὶ τῶν σωμάτων τὴν μέριμναν, ὅσον διὰ πολλῆς φροντίδος τὴν πρὸς αὐτὰ σχέσιν τῆς ψυχῆς διακόφαι, καὶ μηδεμίαν δίδόναι τὸ σύνολον ὕλης τῇ ψυχῇ φαντασίαν· σθεσθείσης ἤδη τῷ λόγῳ τῆς κατ' ἀρχάς, τὸν μὲν λόγον παρωσαμένης, τὴν ἀλογίαν δὲ τῆς ἡδονῆς ὀφειδῆς δίκην ἐμπιστικῷ προσδεξαμένης, αἰσθήσεως, καθ' ἣς ὠρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσῃται τῷ διαδόλῳ πρὸς τὴν ψυχὴν παρεχομένη τὴν εἰσοδόν.

Μία ὑπάρχουσα κατὰ τὸ γένος ἡ αἰσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἶδεσι, διὰ τῆς καθ' ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τὸ προσφυὲς αἰσθητόν, ἀντὶ Θεοῦ στέργειν τὴν πλανωμένην ψυχὴν ἀναπειλίσουσα. διόπερ ὁ τῷ λόγῳ σοφῶς ἐπόμενος πρὸ τοῦ βεδιασμένου καὶ παρὰ γνώμην θανάτου, τὸν θάνατον τῆς σαρκὸς ἐκουσίως καταψηφίζεται, τὸν πρὸς αἰσθησιν τῆς γνώμης παντελεῖ ποιούμενος χωρισμόν.

Λαβοῦσα τὸν νοῦν ἡ αἰσθησις ὑποχέριον, διδάσκει πολὺθεν δι' ἑκάστης αἰσθήσεως, τῇ περὶ τὰ πάθη δουλείᾳ ὡς θεῖον τὸ προσφυὲς αἰσθητόν θεραπεύουσα.

Ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τῆς γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τὴν αἰσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως, καθ' ἣν ἡ πρὸς τὴν σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνῃ διαφαίνεσθαι πέφυκε. τὸ μὲν γράμμα μὴ νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τὴν αἰσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τὴν ἐκφώνησιν, καὶ μὴ συγχωροῦσαν πρὸς τὸν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τὴν δύναμιν. εἰ δὲ πρὸς μόνην τὴν αἰσθησιν ἔχει τὸ γράμμα τὴν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ' ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τὸ γράμμα δεχόμενος, κατὰ σάρκα ζῆ, τῆς ἀμαρτίας καθ' ἑκάστην ἡμέραν διὰ τὴν ζῶσαν αἰσθησιν γνωμικῶς ἀποθνήσκων τὸν θάνατον, μὴ δυνάμενος πνεύματι τὰς πράξεις θανατῶσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῇ τὴν ἐν πνεύματι μακαρίαν ζωὴν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, φησὶν ὁ ὁ Θεὸς Ἀπόστολος· εἰδὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

Μὴ τοῖνυν τὸν θεῖον λύχνον, ἡγουν τὸν φωτιστικὸν τῆς γνώσεως λόγον, ἀνάπτοντες διὰ θεωρίας καὶ πράξεως, ὑπὸ τὸν μόδιον θήσωμεν, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τῆς σοφίας τὴν ἀπε-

ογ'.

οδ'.

οε'.

ος'.

οζ'.

ρίληπτον δύναμιν· ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχίναν, λέγω τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τὸ φῶς τῶν θείων πυρσεύουσιν.

ση. Ὁ τὰς προσβολὰς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, κατὰ τὸν Μακάριον Ἰώβ, καὶ τοὺς γενναίους μάρτυρας, ἀκατασείστω φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστὶν ἰσχυρός, ἀκατάσβεστον καὶ αὐτὸς φυλάττων τὸ φῶς τῆς σωτηρίας ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατὰ τὴν ἀνδρείαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τὸν Κύριον ἰσχυρὸν ἔχων καὶ ὑμνησιν. ὁ δὲ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τὰ μηχανήματα, καὶ τὰς συμπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν, καὶ οὗτος τῷ φωτὶ τῆς γνώσεως περιλαμβάνεται, ἄλλος πέφηνε λύχνος, τῷ Μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προστηκόντως φβεγγόμενος· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

ση. Τὴν μὲν καθάρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος διὰ φόβου, καὶ εὐσεβείας, καὶ γνώσεως ποιεῖται τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· τὸν δὲ φωτισμὸν τῆς τῶν ὄντων, καθ' οὓς ὑπάρχουσι λόγοις, γνώσεως, δι' ἰσχύος, καὶ βουλῆς, καὶ συνέσεως δωρεῖται τοῖς ἀξίοις φωτός· τὴν δὲ τελειότητα διὰ τῆς παμφοῦς, καὶ ἀπλῆς, καὶ ὁλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίοις θεώσεως, πρὸς τὴν τῶν ὄντων αἰτίαν, ἀμέσως αὐτοὺς ἀνάγων κατὰ πάντα τρόπον, ὡς ἐστὶν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ιδιωμάτων γνωρίζομένους, καθ' ἣν ἐκ Θεοῦ μὲν ἑαυτούς, ἐξ ἑαυτῶν δὲ γινώσκοντες τὸν Θεόν, οὐκ ὄντος τινὸς μέσου διατειχίζοντες. σοφίας γὰρ μέσον οὐδὲν πρὸς Θεόν· τὴν ἀναλλοίωτον ἔξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς ὀλικῶς πάντων διαδασθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περὶ τὴν γνῶσιν ποτὲ τοῦ σφάλλεσθαι κίνδυνος. μέσα δὲ καλεῖ τὴν τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν οὐσίαν, δι' ὧν πρὸς Θεὸν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκε.

π'. Τὴν μὲν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, φόβος, εὐσεβεία τε, καὶ γνῶσις ἐργάζονται· τὴν δὲ φυσικὴν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς, καὶ βουλή, καὶ σύνεσις κατορθοῦσι· τὴν δὲ μυστικὴν θεολογίαν, σοφία θεία μόνη χαρίζεται.

πα'. Ὡς περ ἐλαίου χωρὶς, ἄσβεστον διατηρηθῆναι λύχνον ἀμήχανον, οὕτως ἔξω χωρὶς, προσφόροις καὶ λόγοις, καὶ τρόποις, καὶ ἡθεσι, νοήμασί τε αὐ, καὶ λογισμοῖς τοῖς καθήκουσι τὰ καλὰ διατρεφούσης, ἄσβεστον φυλαχθῆναι τὸ φῶς τῶν χαρι-

σμάτων ἀμήχανον. πᾶν γὰρ χάρισμα πνευματικόν, προσφυοὺς χρήζει τῆς ἔξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῷ καθάπερ ἐλαίον τὴν ὕλην τὴν νοεράν, ἵνα διαμείνῃ κατὰ τὴν ἔξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

Ὡς περ ἐλαίας χωρὶς, οὐκ ἐστὶν οὐδαμῶς εὐρεῖν φύσει κατ' ἀλήθειαν γνήσιον ἐλαίον· ἄγγους δὲ δίχα κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τὸ ἐλαίον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δὲ μὴ τρεφόμενον σθέννυται πάντως τὸ λυχνιαζόν φῶς· οὕτω τῶν Ἀγίων Γραφῶν χωρὶς, οὐκ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπῆς· ἔξω δὲ δίχα, καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικοῦ, οὐδαμῶς ἂν συσταίῃ νόημα θεῖον· θεοῖς δὲ νοήμασι μὴ τρεφόμενον τὸ φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἔχουσι.

Τὴν μὲν παλαιὰν Διαθήκην, τὴν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τὴν ἐκ δεξιῶν δέ, τὴν νέαν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καὶ τῆς ἐν ἐκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἔξεως ποιητικὴν· ἡ μὲν γάρ, ἀρετῆς τρόπος· ἡ δὲ γνώσεως λόγους παρέχεται τοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσι· καὶ ἡ μὲν τῶν ὁρωμένων διμήχλης ὑφαρπάζουσα πρὸς τὸ συγγενὲς ἀνάγει τὸν νοῦν, πάσης καθαρὸν ὕλικης φαντασίας γεγεννημένον· ἡ δὲ τῆς ὕλικης προσπαθείας αὐτὸν ἀποκαθαίρει, τῷ ἀνδρείας τόνῳ, καθάπερ σφύρα τινὶ τοῖς πρὸς σῶμα τῆς γνώμης κατὰ τὴν σχέσιν ἐκκρουομένη ἤλους.

Ἡ μὲν παλαιά, τὸ σῶμα πρὸς ψυχὴν λογισθὲν ἀναβιδάζει διὰ μέσων τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρὸς σῶμα τὸν νοῦν καταβιδάζεσθαι· ἡ δὲ νέα, τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναβιδάζει, τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης πυρούμενον. καὶ ἡ μὲν ταῦτόν ἐργάζεται νῶ νοῖ τὸ σῶμα κατὰ τὴν θέσει κίνησιν· ἡ δὲ ταῦτόν τῷ Θεῷ τὸν νοῦν ἀποτελεῖ κατὰ τὴν ἔξιν τῆς χάριτος, τοσαύτην ἔχοντα πρὸς Θεὸν τὴν ἐμφέρειαν, ὥστε τὸν Θεὸν δι' αὐτοῦ γνωρίζεσθαι, τὸν ἐξ ἑαυτοῦ κατὰ φύσιν οὐδαμῶς τὸ παράπαν οὐδενὶ γινωσκόμενον, ὡς ἐκ τινος εἰκόνος ἀρχέτυπον.

Ἡ μὲν παλαιὰ Διαθήκη, πράξεως ἀρετῆς ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τὸ σῶμα τῷ νοῖ παρασκευάζει κατὰ τὴν κίνησιν· ἡ δὲ νέα, θεωρίας οὕσα καὶ γνώσεως ποιητικὴ, τὸν μυστικῶς αὐτῆς ἀντεχόμενον νοῦν τοῖς θεοῖς νοήμασι καταφαιδρύνει, καὶ

πδ'.

πγ'.

πδ'.

πε'.

τοῖς χαρίσμασι. καὶ ἡ μὲν παλαιά, τῷ γνω-
στικῷ χορηγεῖ τοὺς τρόπους τῶν ἀρετῶν· ἡ
δὲ νέα, τῷ πρακτικῷ γνώσεως ἀληθοῦς λό-
γους χαρίζειται.

πς'. Ἐκεῖνων ὁ Θεὸς λέγεται καὶ γίνεται κα-
τὰ χάριν Πατρὸς, τῶν μόνων ἔχόντων τὴν
κατ' ἀρετὴν γνωμικὴν ἐν πνεύματι γεννή-
σιν· καθ' ἣν ὥσπερ ψυχῆς πρόσωπον, τὸν
ἐν ἀρεταῖς τοῦ γεννήσαντος Θεοῦ χαρακτή-
ρα φαινόμενον ἔχοντες κατὰ τὸν βίον τοὺς
θεωμένους τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξά-
ζειν τὸν Θεὸν παρασκευάζουσι, τὸν οἰκτεῖον
βίον πρὸς μίμησιν παρέχοντες αὐτοῖς ἐξαι-
ρετον ἀρετῆς ἐξαμπλᾶριον. οὐ γὰρ λόγῳ ψι-
λῷ Θεὸς δοξάζεσθαι πέφυκεν, ἀλλ' ἔργοις
δικαιοσύνης πολλῷ πλείονα λόγον βρῶσι
τὴν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

πζ'. Ἀριστερὸς μὲν, ὁ φυσικὸς νόμος διὰ τὴν
αἴσθησιν προσάγει δὲ τῷ λόγῳ τοὺς τρό-
πους τῶν ἀρετῶν καὶ ποιεῖ γνώσιν ἐνεργου-
μένην. ὁ δὲ πνευματικὸς νόμος, δεξιὸς μὲν
ἐστὶ διὰ τὸν νοῦν· μίγνυσι δὲ τῇ αἰσθήσει
τοὺς ἐν τοῖς οὖσι πνευματικοὺς λόγους, καὶ
ποιεῖ πράξιν λελογισμένην.

πη'. Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην τὴν γνώ-
σιν, καὶ τῇ γνώσει ψυχουμένην τὴν πράξιν
δεικνύς, τὸν ἀκριβῆ τρόπον εὑρετῆς ἀλη-
θοῦς θεωργίας. ὁ δ' ὁποτέραν τούτων τῆς
ἐτέρας ἔχων διεzeugμένην, ἢ τὴν γνώσιν
ἀνυπόστατον πεποίηκε φαντασίαν, ἢ τὴν
πράξιν κατέστησεν εἰδῶλον. γνώσις γὰρ
ἄπρακτος, φαντασίας οὐδὲν διενήνοχεν, ὑφι-
στῶσαν αὐτὴν τὴν πράξιν οὐκ ἔχουσα· καὶ
πράξις ἀλέγιστος ταύτῃ εἰδῶλῳ καθέστηκε,
ψυχοῦσαν τὴν γνώσιν οὐκ ἔχουσα.

πθ'. Τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, ἐπι-
δεικνὺς μὲν λόγου, τὸν βίον· δόξαν δὲ βίου,
τὸν λόγον ποιεῖται. καὶ τὴν μὲν πράξιν,
θεωρίαν ἐνεργουμένην· τὴν δὲ θεωρίαν,
πράξιν μυσταγωγουμένην. καὶ συντόμως εἰ-
πεῖν, τὴν μὲν ἀρετὴν, φανέρωσιν γνώσεως·
τὴν δὲ γνώσιν, ἀρετῆς συντηρητικὴν ἐργά-
ζουσα δύναμιν. καὶ δι' ἀμφοῖν, ἀρετῆς λέ-
γω καὶ γνώσεως, μίαν σοφίαν συνισταμένην
ἐπιδεικνύμενον, ἵνα γνῶμεν ὅτι συμφωνοῦσιν
ἀλλήλαις διὰ πάντων αἱ δύο Διαθήκαι κατὰ
τὴν χάριν, πλέον εἰς ἐνὸς μυστηρίου συμ-
πλήρωσιν, ἢ ὅσον ψυχὴ καὶ σῶμα πρὸς
ἐνὸς ἀνθρώπου γένεσιν, κατὰ τὴν σύνθεσιν
ἀλλήλαις συμβαίνουσιν.

ψ'. Ὡσπερ ψυχὴ καὶ σῶμα ποιεῖ κατὰ σύν-
θεσιν ἄνθρωπον, οὕτω πράξις καὶ θεωρία,

μίαν κατὰ σύνθεσιν ἀποτελεῖ σοφίαν γνω-
στικὴν. καὶ παλαιὰ καὶ νέα Διαθήκη, μυ-
στήριον ἐν ἀπεργάζεται. μόνου δὲ τοῦ Θεοῦ
κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ ἀγαθόν, ἐξ οὗ κατὰ με-
τοχὴν πάντα φωτίζεται τε, καὶ ἀγαθύνεται,
τὰ· φωτὸς κατὰ φύσιν, καὶ ἀγαθότητος
δεκτικά.

Ὁ τὸν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ
τὸν νοούμενον. τυποῖ γὰρ τῇ αἰσθήσει τὰ
νοητὰ φανταζόμενος, καὶ κατὰ νοῦν σχη-
ματίζει τοὺς θεαθέντας λόγους, καὶ μετα-
φέρει, πρὸς μὲν αἴσθησιν πολυειδῶς, τοῦ νο-
ητοῦ κόσμου τὴν σύστασιν· πρὸς δὲ νοῦν,
τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκως τὴν σύν-
θεσιν. καὶ νοεῖ, ἐν μὲν τῷ νοητῷ, τὸν αἰ-
σθητὸν μετενέγκας πρὸς τὸν νοῦν τοῖς λό-
γοις τὴν αἴσθησιν· ἐν δὲ τῷ αἰσθητῷ, τὸν
νοητὸν πρὸς αἴσθησιν ἐπιστημόνως τοῖς τύ-
ποις μετεγκλοιδῶσας τὸν νοῦν.

Τὸν πρῶτον περὶ μονάδος λόγον, ὡς ἀρ-
χὴν πάσης ἀρετῆς, κεφαλὴν ὁ Προφήτης
ὠνόμασεν, ὡς τό· ἡ κεφαλὴ μου εἰς σχι-
σμάς ὁρέων. τὰς δὲ διανοίας τῶν πνευμά-
των τῆς πονηρίας, σχισμάς τῶν ὁρέων, ὅφ'
ὧν κατεπόθη διὰ τῆς παραβάσεως ὁ ἡμέτε-
ρος νοῦς· γῆν δὲ κατωτάτην, τὴν μηδαμῶς
γνώσεως αἰσθανομένην θείας, ἢ τὴν κατ'
ἀρετὴν ζωῆς, τὴν οἰανοῦν κίνησιν ἔχουσαν
ἔξιν· ἄβυσσον δὲ τὴν ἐπικειμένην ἄγνοιαν τῇ
ἔξει τῆς κακίας, ἐφ' ἣ βέβηκε καθάπερ γῆ
τὰ τῆς κακίας πελάγη· ἢ γῆν, τὴν παγίαν
τῆς κακίας ἔξιν εἶπεν· αἰωνίους δὲ μοχλοὺς,
τὰς συγκρατούσας τὴν χειρίστην ἔξιν ἐμ-
παθεῖς προσπάθειας τῶν ὕλικῶν.

Ἡ τῶν ἀγίων ὑπομονή, τὴν πονηρὰν
δύναμιν προσβάλλουσαν, δαπανᾷ· ὡς πείθου-
σα τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἐγκαλωπιζεσθαι πό-
νοις, καὶ πλέον ἐμπλατύνεσθαι διδάσκουσα
τοῖς παθήμασιν, ἢ ταῖς ἀνέσεσιν, οἱ τῆς ἐν
σαρκὶ ζωῆς ἄγαν φροντίζοντες, ὑπόθεσιν αὐ-
τοῖς ὑπερβαλλούσης κατὰ πνεῦμα δυνάμειος
ποιουμένη, τὴν κατὰ φύσιν τῆς σαρκὸς περὶ
τὸ πάσχειν ἀσθένειαν. ὅρα γὰρ ὅπως τῆς
καθ' ὑπερβολὴν θείας δυνάμειος ἐστὶν ὑπό-
θεσις, ἢ κατὰ φύσιν τῶν ἀγίων ἀσθένεια, ἧς
ἤττονα τὸν ὑπερήφανον διάβολον ὁ Κύριος
ἐδειξεν.

Ὁ λόγος τῆς χάριτος, διὰ πολλῶν πει-
ρασμῶν πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν,
ἡγουν τὴν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, ὥσ-
περ Ἰωῆς διὰ πολλῶν θλίψεων πρὸς
Νινευὶ διαβάς τὴν πόλιν τὴν μεγάλαν

ηα'.

ηβ'.

ηγ'.

ηδ'.

λην, ἔπεισε τὸν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου, τῆς προτέρας δηλαδή περὶ τὸ κακὸν κατὰ τὴν αἰσθησιν ἔξω, καὶ περιελέσθαι τὴν στολὴν αὐτοῦ, τὸν ἐπὶ τοῖς ἡθεσι λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τύπον, καὶ περιβαλέσθαι σάκκον, τὸ πένθος δηλαδή, καὶ τὴν δυσχερῆ καὶ τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καὶ βίῳ τῷ κατὰ Θεὸν πρέπουσαν ἀγωγὴν καὶ καθίσαι ἐπὶ σποδοῦ, σποδὸς δὲ ἐστὶν ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ' ἧς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῆν διδασκόμενος, καὶ τὴν μάστιγα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπὶ τοῖς πλημμεληθεῖσιν αὐτὸν καταικίζουσιν.

με'. σχόλ. ἴσως προβολὴν ἢ περιβολὴν.
 Ὅρα ὅπως βασιλέα μὲν (λέγει), τὸν φυσικὸν νόμον· θρόνον δὲ, τὴν ἐμπαθῆ κατ' αἰσθησιν ἔξιν· τὴν δὲ στολὴν, τὴν τῆς κενῆς δόξης * προσβολὴν· τὸν δὲ σάκκον, τὸ κατὰ τὴν μετάνοιαν πένθος· τὴν δὲ σποδὸν, τὴν ταπεινοφροσύνην· ἀνθρώπους δὲ, τοὺς περὶ τὴν ἐπιθυμίαν· βόας δὲ, τοὺς περὶ τὸν θυμόν· πρόβατα δὲ, τοὺς περὶ τὴν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν πταίνοντας.

με'. Ὁ διὰ τὴν ἐννομον ἀρετὴν τῶν ἐν σαρκὶ παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καὶ διὰ τὴν ἄπταιστον γνῶσιν, ἐπὶ τῆς κατορθώμασι τῇ νότῳ τῆς φυσιοῦσης οἰήσεως ὡς δεξιᾶς οὐχ ἀλισκόμενος, ἀνὴρ γέγονε, μὴ γινώσκων δεξιὰν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἐρῶν λυομένης· οὐδὲ ἀριστεράν, ὡς τοῖς τῆς σαρκὸς οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθει. δεξιὰν οὖν, ὡς ἔοικεν εἶπεν ὁ λόγος, τὴν ἐπὶ τοῖς ὀρθοῦς κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δὲ τὴν ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς πάθεισιν ἀκολασίαν. ὁ γὰρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τῆς σαρκὸς ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἀμαρτίαν· ὁ δὲ τῆς γνώσεως, τῆς ψυχῆς ὡς δεξιᾶς οὐ γινώσκει κακίαν.

με'. Ἡ κατὰ λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν, ἔχουν ἢ κατ' ἐνέργειαν ἀληθῆς τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοια παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς δεξιᾶς καὶ ἀριστερᾶς ἑκατέρωθεν παρακειμένης τῇ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως. εἰ γὰρ οὐδὲν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον, σαφῶς ὁ πρὸς τὸν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπι-

γνώσεται θέσιν. οὐ γὰρ δυνατόν ἄμφω κατὰ ταῦτ' ἅμα καταθρῆσαι τὰ ἀντικείμενα, καὶ θατέρῳ ἅμα τὸ ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

Εἰ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδεὶς, οὐδὲ σκότους αἰτία κατὰ φύσιν ὑπάρχει τὸ φῶς, οὐδὲ Χριστῷ συνενδείκνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος· δῆλον ὡς οὐδὲ τῷ λόγῳ τὸ παράπαν συνυπάρχει τὸ παράλογον· εἰ δὲ τῷ λόγῳ συνεῖναι παντελῶς οὐ δύναται τὸ παράλογον, ὁ πρὸς τὸν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθεῖς, τὴν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν, μόνην ὡς ἐστὶν ἄλλ' οὐχ ὡς νομίζεται γινώσκων τὴν ἀρετὴν· καὶ διὰ τοῦτο μήτε δεξιὰν διὰ τῆς ὑπερβολῆς, μήτε ἀριστεράν διὰ τῆς ἐλλείψεως ἐπιστάμενος. ἐπ' ἀμφοῖν γὰρ θεωρεῖται σαφῶς τὸ παράλογον.

Ἀπιστίαν (λέγει) τὴν ἄρνησιν τῶν ἐντολῶν· πίστιν δὲ, τὴν αὐτῶν συγκατάθεσιν· τὸ δὲ σκότος, τοῦ καλοῦ τὴν ἄγνοιαν· τὸ δὲ φῶς, τὴν τούτου διάγνωσιν. Χριστὸν δὲ κέκληκε, τὴν οὐσίαν τοῦ καλοῦ, καὶ τὴν ὑπόστασιν τὸν διάβολον δὲ, τὴν πάντων γεννητικὴν τῶν κακῶν χειρίστην ἔξιν.

Εἰ ὁρος ὑπάρχει καὶ μέτρον τῶν ὄντων ὁ λόγος, ἴσον πρὸς ἀλογίαν ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο παράλογον, τὸ παρὰ τὸν ὅρον, καὶ παρὰ τὸ μέτρον, ἢ πάλιν ὑπὲρ τὸν ὅρον κινεῖσθαι, καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον. ἐπίσης γὰρ ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τὴν ἐκπτώσιν. τὸ μὲν, ἄδηλον αὐτοῖς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πείθον τὴν κίνησιν καὶ ἀόριστον, οὐκ ἔχουσιν σκοπὸν τὸν Θεὸν δι' ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινεύμενον· τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένοις· τὸ δὲ, παρὰ τὸν σκοπὸν, πρὸς μόνην τὴν αἰσθησιν αὐτοῦ πείθον, τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν, δι' ἄτονίας νοός, προεπινεύμενον τέλος νομίζοντας, τὸ κατ' αἰσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον· ἄπερ ἄγνοεῖ μὴ πάσχων, ὁ μόνῳ τὸ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καὶ πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατὰ νοὺν οἰκείας δυνάμεως περιγράφας τὴν κίνησιν· καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν ὑπὲρ τὸν λόγον, ἢ παρὰ τὸν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

μη'.

μη'.

ρ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΕΒΔΟΜΗ

- α'. **Ο** Κατὰ φύσιν λόγος, διὰ μέσων τῶν ἀρετῶν, πρὸς τὸν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τὸν ἐπιμελούμενον πράξεως. ὁ δὲ νοῦς, πρὸς τὴν σοφίαν εἰσάγει διὰ θεωρίας τὸν ἐφιέμενον γνώσεως. τὸ δὲ παράλογον πάθος, πρὸς τὴν αἰσθησιν πείθει καταφέρεισθαι τὸν ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἥς τὸ τέλος ἐστί, τὸ πρὸς τὴν ἡδονὴν καθηλωθῆναι τὸν νοῦν.
- β'. Ἀρετὴν καλεῖ, τὴν ἀπαθεστάτην καὶ παγίαν περὶ τὸ καλὸν ἔξιν, ἥς ἐφ' ἑκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα ὃ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. αἰτία δὲ τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὁ Θεός· τούτου δὲ ἡ κατ' ἐνέργειαν γνώσις, ἡ τοῦ κατ' ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τὸν Θεὸν πρὸ τοῦ Πνεῦμα κατὰ τὴν ἔξιν ἀλλοιώσις.
- γ'. Εἰ ὁ λόγος διώρισεν ὥς πέφυκεν ἑκάστου τὴν γένεσιν, οὐδὲν τῶν ὄντων ἑαυτῷ φυσικῶς ἢ υπερβέβηκεν ἢ υποβέβηκεν. οὐκοῦν ὁρος μὲν τῶν ὄντων ἐστίν, ἡ κατ' ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δὲ, ἡ ἐφικτὴ τοῖς οὖσι κατ' ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις· τὸ δὲ ὑπὲρ τὸν ὅρον φέρεσθαι, καὶ τὸ μέτρον τῶν κινουμένων τὴν ἔφεσιν, ἀνόητον ποιεῖ τὸν δρόμον μὴ καταντώντων εἰς Θεὸν, ἐν ᾧ ἡ κατ' ἔφεσιν πάντων ἴσταται κίνησις, ἀνυπόστατον δεχομένη τέλος τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπολαυσιν· τὸ δὲ παρὰ τὸν ὅρον φέρεσθαι καὶ τὸ μέτρον τῶν κινουμένων τὴν ἔφεσιν, ἀνόητον ποιεῖ τὸν δρόμον, ἀντὶ Θεοῦ καταντώντων πρὸς τὴν αἰσθησιν, ἐν ἣ κατ' ἡδονὴν βέβηκεν ἡ τῶν παθῶν ἀνυπόστατος ἀπολαυσις.
- δ'. Ὁ πρὸς τὴν αἰτίαν τῶν ὄντων ἀσχέτως ἀναταθείς νοῦς, ἀγνοήσει παντελῶς, μηδένα θεωρῶν λόγον ἐν τῷ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ὑπὲρ πάντα λόγον ὄντι κατ' οὐσίαν Θεῷ· πρὸς δὲ ἀπὸ τῶν ὄντων ἀπάντων συσταθείς, οὐδένα τῶν ἀφ' ὧν ἀπέστη λόγον ἐπίσταται, μόνον τὸν πρὸς δὲ γέγονε κατὰ χάριν, ἀνερμηνεύτως θεώμενος· καὶ γὰρ καὶ τοὺς τῶν ἀσωμάτων ἀφίησι λόγους, ὁ πρὸς τὸν Θεὸν ἀναδραμὼν κατ' ἑκστασιν νοῦς. οὐ γὰρ πέφυκε τι Θεῷ τῶν μετὰ Θεὸν, ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.
- ε'. Ἐπάρατον ὄντως πάθος ὁ τύφος, καὶ ἐκ δύο κακῶν κατὰ σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας φημί καὶ κενοδοξίας· ὧν ἡ μὲν ὑπερηφανία, τὴν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς, καὶ τῆς φύσεως· ἡ δὲ κενοδοξία, τὴν τε φύσιν, καὶ αὐτὴν νόθον τὴν ἀρετὴν καθίστησιν. οὐδὲν γὰρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατὰ Θεὸν διαπράττεται· καὶ οὐδὲν τῷ κενοδόξῳ κατὰ φύσιν προέρχεται.
- ς'. Ὑπερηφανίας ἴδιον, τὸ ἀρνεῖσθαι τὸν Θεὸν ἀρετῆς εἶναι γενέτην, καὶ φύσεως· κενοδοξίας δὲ, τὸ μερίζειν τὴν φύσιν πρὸς ὕφεσιν· ὧν ὁ τύφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ ἀρνησιν ἐκούσιον ἔχουσα, καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοιαν.
- ζ'. Ὑπερηφανίας καὶ κενοδοξίας μίξις, ὁ τύφος καθέστηκεν· πρὸς μὲν τὸν Θεὸν ἔχων τὴν καταφρόνησιν, καθ' ἣν πέφυκε βλασφημῶς διαβάλλειν τὴν πρόνοιαν· πρὸς δὲ τὴν φύσιν κεκτημένος τὴν ἀλλοτρίωσιν, καθ' ἣν πάντα τὰ τῆς φύσεως παρὰ τὴν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατὰ παράχρησιν τρόπῳ, τῇ τῆς φύσεως παραφθείρων εὐπρέπειαν.
- η'. Τὸ πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τοὺς πειρασμούς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ τὴν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τὴν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν, δηλοῖ. ἡ δὲ διὰ πνεύματος ἀγχιστία, σαρκὸς μὲν λύει τὴν σχέσιν τῆς προαιρέσεως, Θεῷ δὲ προσδραμεῖν* κατὰ πόθον προσηλωθεῖσαν.
- θ'. Ὁ μὲν φυσικὸς νόμος, ὅταν οὐκ ἔχη πλεονεκτοῦσαν τὸν λόγον τὴν αἰσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσχεσθῆαι πάντας πείθει τὸ συγενὲς καὶ ὁμόφυλον, αὐτὴν ἔχοντας τὴν φύσιν τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλόν, κακεῖνο βούλεσθαι πᾶσιν ἀπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρὰ τῶν ἄλλων γινόμενον, εἶναι δοκεῖ καταθύμιον. καὶ τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησὶν, ὅσα θέ-

* ἴσ.
(λείπει)
πείθει.
θ'.

λετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς.

ἰ'. σχόλ. Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τὴν γνωμικὴν πάντων πρὸς πάντας ὁμόθυμον σχέσιν. ἐφ' ὧν γὰρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μία πέφυκεν ἡ διάθεσις· ὧν δὲ διάθεσις ἡ αὐτή, καὶ ὁ κατ' ἡθος τρόπος, καὶ ὁ τοῦ βίου δρόμος εἰς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν· ὧν δὲ τρόπος ἡθῶν, καὶ βίου δρόμος ἐστὶν ὁ αὐτός, εἰς δηλονότι καὶ ὁ αὐτός κατὰ τὴν γνώμην τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατὰ μίαν γνώμην ἄγων τοὺς πάντας πρὸς τὸν ἓνα λόγον τῆς φύσεως· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἐστὶν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διὰ τῆς φιλαυτίας διαίρεσις. ὁ δὲ γραπτὸς νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμιῶν ἐπέχων τὰς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστέρων ὁρμάς, ἐθίζει διδάσκων, πρὸς μόνην αὐτοῦς ὁρᾶν τὴν τοῦ Ἰσθυ διαμονήν, καθ' ἣν τῆς δικαιοσύνης τὸ κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται, ποιοῦν, τὸν μὲν φόβον, διάθεσιν, ἡρέμα κατὰ μικρὸν τῇ περὶ τὸ καλὸν γνώμῃ συγκρατυνομένην· ἔξιν δὲ, τὴν συνήθειαν, τῇ λήθῃ τῶν προτέρων καθαιρομένην, καὶ τὸ φιλάλληλον ἑαυτῇ συναποτίκτουςαν.

ια'. σχόλ. Ὁ γραπτὸς νόμος (φησί,) κωλύων φόβῳ τὴν ἀδικίαν, ἐθίζει πρὸς τὸ δίκαιον· χρόνῳ δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον, ὑφ' ἧς παγία πρὸς τὸ καλὸν ἔξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

ιβ'. Ὁ δὲ τῆς χάριτος νόμος, αὐτὸν ἀμέσως διδάσκει τοὺς ἀγομένους μιμεῖσθαι τὸν Θεόν, ἐς τοσοῦτον ὑπὲρ ἑαυτὸν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἶπεῖν, καὶ ταῦτα διὰ τὴν ἁμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἡγάπησεν, ὥστε καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς οὐσίαν ἐλθεῖν ἀτρέπτως, ὑπὲρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα· καὶ φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι, καὶ ἄνθρωπον γενέσθαι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἓνα χρηματίσαι βούλεσθαι, καὶ τὴν ἡμετέραν κατὰκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μὴ παραιτήσασθαι· καὶ τοσοῦτον ἡμᾶς ἐθέωτε κατὰ χάριν, ὅσον κατ' οἰκονομίαν αὐτὸς γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μὴ μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καὶ ὡς ἑαυτοὺς ἀλλήλους ἀγαπᾶν πνευματικῶς ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἑαυτοὺς ἀλλήλων κηδεσθαι θεϊκῶς, καὶ ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀποδείξιν ποιεῖσθαι, τὸ κατ' ἀρετὴν ὑπὲρ ἀλλήλων τὸν ἐκούσιον προθύμως αἰρεῖσθαι θάνατον. Οὐκ ἐστὶ γὰρ ἄλλη μεῖζων

ταύτης ἀγάπῃ, φησὶν, ἵνα τίς θῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτοῦ.

Ὁ μὲν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελὼν εἴπω, λόγος φυσικός, τὴν αἰσθησιν λαβὼν ὑποχείριον, πρὸς ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ' ἣν τῶν φυσικῶς συνημμένων ἐστὶν ἡ διαίρεσις. ὁ δὲ γραπτὸς νόμος ἐστὶ, λόγος φυσικός μετὰ τὴν κατ' αἰσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν, προσλαβὼν καὶ πόθον πνευματικὸν τῆς πρὸς τὸ συγγενὲς ἀλληλουχίας συνεκτικόν. ὁ δὲ τῆς χάριτος νόμος, ὑπὲρ φύσιν καθέστηκε λόγος πρὸς θέωσιν ἀτρέπτως τὴν φύσιν μεταλλάττων, καὶ ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, τὸ ὑπὲρ οὐσίαν καὶ φύσιν ἀρχέτυπον, καὶ τὴν τοῦ αἰεὶ εὖ εἶναι διαμονὴν παρεχόμενος.

Τὸ μὲν ἔχειν ὡς ἑαυτὸν τὸν πλησίον, μόνῃς ἐστὶ φροντίσαι τῆς πρὸς τὸ εἶναι ζωῆς· ὅπερ φυσικοῦ νόμου καθέστηκε. τὸ δὲ τὸν πλησίον ἀγαπᾶν ὡς ἑαυτόν, καὶ τῆς πρὸς τὸ εὖ εἶναι κατ' ἀρετὴν ἐστὶ προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτὸς ἐπιτρέπει νόμος. τὸ δὲ ὑπὲρ ἑαυτὸν ἀγαπῆσαι τὸν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτός ἐστὶν ἰδιαιτάτον.

Ὁ κωλυόμενος τῶν πρὸς ἡδονὴν σώματος ἀφορμῶν, μανθάνει προνοίας λόγους, ἐπεχούσης τὴν ἐξαπτικὴν ὕλην τῶν παθῶν ὁ δὲ τὰς πρὸς δόξιν σώματος δεχόμενος μᾶστιγας, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίοις πόνοις αὐτὸν ἐκκαθαίρουσας.

Εἰ τὸν Προφήτην διὰ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κολόκυνθον λυπούμενον, λέγω δὲ τὴν σάρκα καὶ τὴν τῆς σαρκὸς ἡδονήν, τῆς δὲ Νινευι τὸν Θεὸν ἀντεχόμενον ἀντεισηγάγεν ὁ τῆς γραφῆς λόγος, ὁ δὲ τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμῶν ἐπεράστων, τὸ * δὲ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὄντων πολλῷ κρεῖττον ἐστὶ καὶ τιμιώτερον· ὅπου γε τῶν οὐκ ὄντων, καὶ μόνῃ προσλήψει κατ' ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων· ὧν οὐδεὶς τὸ παράπαν ἐστὶ κατὰ τὴν ὑπαρξίν λόγος, μόνῃ δὲ φαντασία τὸν νοῦν φενακίζουσα, καὶ σχῆμα τοῖς οὐκ οὖσι διάκενον * ἀλλ' ὑπὸστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

Ἡ μὲν ἀκριβὴς γνώσις τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, μόνοις ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις τοῦ πνεύματος· οἱ διὰ πολλὴν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τὸν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσώπτρου δίκην καθαροῦ καὶ διαυγοῦς, ἅμα τῇ προσ-

ιγ'.

ιδ'.

ιε'.

ισ'.

* ἴσ.
περι-
τὸν τὸ,
δὲ

* ἴσ.
ἀλλ'
οὐχ ὑ-
πόστα-
σιν.

ιζ'.

* ἴσ. ο
λείπει
σηλίσιν.

βολῇ καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐ-
τοῖς καὶ ἐμπίπτουσιν, τὴν τῶν θεῶν δέ-
χονται γνῶσιν· οἷς δὲ ταῖς τῶν παθῶν * ὁ
βίος κατέστιται, μόλις κἂν ἐξ εἰκότων
στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τὴν τῶν θεῶν
γνῶσιν ἐστὶν δυνατόν, μὴ ὅτι γε νοῆσαι τε
καὶ φράσαι ταύτην δι' ἀκριβείας ἀπαυθα-
διάζεσθαι.

ιη'. Ὁ τοῦ νοῦ μορφήν, τὴν ἐξ ἀρετῶν ἐν
πνεύματι θεῶν δεξάμενος γνῶσιν, τὰ θεῖα
λέγεται παθεῖν, ὅτι μὴ φύσει κατὰ τὴν ὑπαρ-
ξιν, ἀλλὰ χάριτι κατὰ τὴν μέθεξιν, ταύτην
προσέλαβεν. ὁ δὲ τὴν ἐκ χάριτος μὴ δεξά-
μενος γνῶσιν, κἂν λέγῃ τί γνωστικόν, οὐκ
οἶδε κατὰ πείραν τοῦ λεγομένου τὴν δύνα-
μιν. φιλή γὰρ μάθησις, τὴν καθ' ἑξιν γνῶ-
σιν οὐ δίδωσι.

ιθ'. Νοῦς εἰς ἄκρον δι' ἀρετῶν καθαιρόμενος,
τοὺς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδικαζε-
σθαι λόγους, τὴν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρα-
κτηρισθεῖσαν γνῶσιν οἰκείον ποιούμενος πρό-
σωπον. καθ' ἑαυτὸν γὰρ ἀνείδεός τε καὶ
ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς μορ-
φήν ἔχων ἐπίκτητον, ἢ τὴν ἐκ τῶν ἀρετῶν
ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἢ τὴν ἐκ
τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσαν ἄγνοιαν.

κ'. Πᾶς ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκὴς ἀγάπης,
τὸν ἐν τῇ σαρκὶ νόμον ἔχει διὰ τῆς ἡδο-
νῆς βασιλεύοντα, τὸν μηδεμίαν θεῖαν ἐν-
τολὴν φυλάττει δυνάμενος, ἢ βουλούμενον.
τῆς γὰρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ' ἀρετὴν
διεξαγομένης ζωῆς τε καὶ βασιλείας, προ-
τιμῆσας τὴν φιλήδονον ζωὴν, τὴν ἄγνοιαν,
ἀντὶ τῆς γνώσεως ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο.

κα'. Ὁ μὴ διαβαίνων κατὰ νοῦν πρὸς τὴν
ἐνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος
θεῖαν εὐπρέπειαν, τὴν τῆς γνώμης φιλήδο-
νον σχέσιν ἔχουν τὴν κοσμικὴν προσπάθειαν,
καὶ φιλοκοσμίαν γεννᾶν πέφυκεν, ἐκ τῆς
κατὰ μόνην τὴν ἐν λόγῳ μαθήσεως
προφορὰν.

κβ'. Αἰσχύνῃ στόματός ἐστιν, ἢ κατὰ νοῦν
φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν, καὶ
φιλοσώματος. ἐν ᾧ * γὰρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς
ἐμφαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου
σωματικῆς διαπλάσεως, κατὰ τὴν γνωμι-
κὴν σχέσιν γενέσθαι πέφυκεν, ἡγουν, ἢ τὸν
κόσμον φιλοῦσα διάθεσις, καὶ ἢ κατὰ νοῦν
φιλήδονος μελέτη τῶν λογισμῶν. πρὸς δ
γὰρ σχετικῶς διακείμεθα, πρὸς ἐκεῖνο καὶ
κατὰ νοῦν μελέτην κεκτήμεθα.

κγ'. Ἡ πάλιν, αἰσχύνῃ στόματός ἐστιν, ἢ

τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καὶ τὸ καθ'
ἡδονὴν πρὸς αἰσθησιν διαπλάττουσα κάλ-
λος, τοῦ νοῦ κίνησις. χωρὶς γὰρ τῆς κατὰ
νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρὸς διάπλασιν
μορφῆς, οὐδαμῶς πάθος ἄγεται. ἢ ἀνάθη-
μά ἐστι, καὶ ἢ πρόσυλος, καὶ ἀκαλλῆς τῶν
παθῶν καὶ ἀδιατύπτως κίνησις· αἰσχύνη
δὲ στόματος, ἢ τὸ πάθος εἰδοποιούσα πρὸς
αἰσθησιν κίνησις, καὶ ταῖς ἐπινοαῖς ὕλην
ἀρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

Ὁ διὰ τρυφήν σωματικὴν, καὶ ἀνάπαυ-
σιν τὰς θυσίας, καὶ τὰς ἐορτάς, τὰτε σάβ-
βατα, καὶ τὰς νεομηνίας κατὰ τὸν νόμον
τὸν Θεὸν διατεταχέναι πιστεύων, πάντῃ
τε, καὶ πάντως, ὑπὸ τὴν ἐνοχὴν γενήσεται
τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καὶ τὴν αἰσχύ-
νην, τῆς τῶν ἐπ' αὐτοῖς αἰσχυρῶν λογισμῶν
ρυπαρίας· ὑπὸ τε τὸν φθειρόμενον ἔσται
κόσμον, καὶ τὴν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματος
μελέτην· ὑπὸ τε τὴν ὕλην τῶν παθῶν,
καὶ τὸ εἶδος, μηδὲν ἄλλο πλὴν φθειρομέ-
νων τίμιον ἔχειν δυνάμενος.

Ὁ πεισθεὶς θεῖαν εἶναι διαταγὴν τὸ σω-
ματικῶς κατὰ νόμον τρυφᾶν, τὴν γαστρι-
μαργίαν, ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει πρὸς
συμβίωσιν μετὰ χαρᾶς, ἐξ ἧς γεννᾶ τοὺς
μολύνοντας τῇ παραχρῆσει τὴν ἐνέργειαν
τῶν αἰσθητῶν τρόπους.

Ἐπειδὴν τὸ θεωρητικὸν τῆς ψυχῆς τὴν
τρυφήν κατὰ τὸν ἐν γράμματι νόμον ὡς
θεῖαν διὰ τὴν ἐντολὴν ἀσπάσεται πρὸς
συμβίωσιν, τὴν τῶν αἰσθήσεων παρὰ φύ-
σιν μετέρχεται χρῆσιν, μηδεμιᾶς συγχω-
ροῦν κατὰ φύσιν διαφαίνεσθαι τὴν χρῆσιν
τῆς ἐνεργείας. γεννᾶ γὰρ τὴν τε τῶν πα-
θῶν ἑξιν, καὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ ὡς θεῖαν
εἰσοικίζεται τὴν γαστριμαργίαν, πρὸς γένε-
σιν τῶν ρυπαινόντων τῇ παραχρῆσει τὰς
αἰσθήσεις τρόπων, εἰς ἀνάρεσιν τῶν ἐν τοῖς
οὔσι φυσικῶν λόγων τε καὶ σπερμάτων.

Οὐδεὶς μόνῃ προσανέχων τῇ σωματικῇ
τοῦ νόμου λατρείᾳ, φυσικὸν τὸ παράπαν
δύναται· ἂν παραδέξασθαι λόγον, ἢ λο-
γισμόν, ὅτι μὴδὲ πέφυκε ταυτὸν εἶναι τῇ
φύσει τὰ σύμβολα. ὁ γὰρ τοῖς συμβόλοις
ἐναπομένων τοῦ νόμου, οὐ δύναται κατὰ
λόγον τὴν τῶν ὄντων φύσιν ὁρᾶν, καὶ τοὺς
τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ τοῖς
οὔσι * λόγους περιποιεῖσθαι διὰ τὸ τῶν συμ-
βόλων πρὸς τὴν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

Ὁ Θεὸν τὴν κοιλίαν ἡγούμενος, καὶ ὡς
ἐπὶ δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μό-

νων οἶδεν ὡς θείων ἀντέχεσθαι διὰ σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καὶ διὰ τοῦτο μόνα περιέπει τὰ χρονικά, τούτέστι, τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν κατὰ παράχρησιν πενταπλὴν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. τῇ γὰρ ὕλῃ, καὶ τῷ εἶδει συμπλακεῖσα κατὰ μίξιν ἢ αἰσθήσεις, ἀποτελεῖν μὲν πάθος, ἀποκτείνειν δὲ, καὶ ἀναιρεῖν τοὺς κατὰ φύσιν πέφυκε λόγους. πάθος γὰρ καὶ φύσις κατὰ τὸν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσιν. οὐ γὰρ πέφυκε πάθει συναμφαινέσθαι τὸ παράπαν φύσεως λόγος, ὥσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατὰ γένεσιν πάθος.

κθ'. Ὁ μὴ πιστεύων τὴν γραφὴν εἶναι πνευματικὴν, τῆς οἰκείας κατὰ τὴν γνῶσιν πενίας οὐκ αἰσθάνεται, ἀλλὰ λιμῶ διαφθείρεται. λιμὸς γὰρ ἐστὶν ὡς ἀληθῶς, ἐκλειψὶς τῶν κατ' αὐτὴν τὴν πείραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καὶ ἀπορία, καὶ σπάνις παντελὴς τῶν τὴν ψυχὴν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. πῶς γὰρ οὐ λιμὸν ἡγήσεται τις ἢ ζῆμιαν, τὴν τῶν καθάπαξ αὐτῷ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαίρεσιν;

λ'. Λιμῶνται ἐπ' ἀληθείας τῶν πιστῶν καὶ ἐπεγνωκότων τὴν ἀλήθειαν ὁ λαός, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ καθ' ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καὶ γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῷ γράμματι δουλείας, μὴ διατρέφουσα τὸν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλοφυΐαις, ἀλλὰ πληροῦσα τὴν αἰσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας, ταῖς σωματικαῖς τῶν γραφικῶν συμβόλων διατυπώσεσι.

λα'. Πᾶς ὁ τὴν πνευματικὴν τῆς ἁγίας γραφῆς θεωρίαν μὴ προσιέμενος, τὸν τε φυσικὸν ταύτη, καὶ τὸν γραπτὸν κατὰ τοὺς Ἰουδαίους συναπόσωτο νόμον, καὶ τὸν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ' ὃν δίδεται τοῖς κατ' αὐτὸν ἀγομένοις ἡ θεωρία· ὁ τοίνυν τὸν γραπτὸν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τὴν ψυχὴν οὐ διατρέπει· καὶ ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικιλίᾳ τοῦ Θεοῦ σοφία τὸν νοῦν οὐχ ἐστιᾷ φιλοτίμως· καὶ ὁ τὸ μέγα τῆς καινῆς χάριτος μὴ γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως, οὐκ ἐπαγάζεται. οὐκοῦν ἡ ἑλλειψὶς τῆς κατὰ τὸν γραπτὸν νόμον θεωρίας, ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τὴν ἐνδοϊαν τῆς κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσιν τῆς κατὰ τὸ καινὸν μυστήριον

χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντων τὴν ἄνοιαν.

ιβ'. Πᾶς νοῦς κατὰ Χριστὸν διορατικὸς καὶ ἰσχυρὸς ὁράσει, αἶψά ἐφίεται καὶ ζητεῖ τὸ πρόσωπον Κυρίου· πρόσωπον δὲ κυρίου καθέστηκεν, ἢ κατ' ἀρετὴν τῶν θείων ἀληθῆς θεωρία καὶ γνῶσις, ἣν ζητῶν, διδάσκεται τὴν αἰτίαν τῆς κατ' αὐτὸν ἐνδοϊας· καὶ ἀπορίας. ὥσπερ γὰρ τὸ πρόσωπον χαρακτηριστικὸν ἐστὶ τοῦ καθ' ἕκαστον, οὕτω καὶ ἡ πνευματικὴ γνῶσις ἐμφαντικῶς χαρακτηρίζει τὸ θεῖον· ἣν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τὸ πρόσωπον Κυρίου· ὁ δὲ κατασαρκούμενος κατὰ τὸ γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄνοιαν ἔχει, πρὸς μόνην σαρκὸς ἡδονὴν ἐντολὴν ἐκδεχόμενος, καὶ μόνῃς κατ' αἰσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος.

Οὐ μὲν σωματικῶς κατὰ τὸν νόμον λατρεύων, καθάπερ ὕλην γεννᾷ τὴν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίαν, καὶ ὡς εἶδος τὴν ἐπ' αὐτῇ τοῦ νόμου συγκατάθεσιν ταῖς προσφοραῖς ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων, ὕλικῶς διαπλάττεται. ὁ δὲ πνευματικῶς τὴν γραφὴν ἐκδεχόμενος, ὡς μὲν ὕλην τὴν ἐνέργειαν, ὡς εἶδος δὲ τῆς ἁμαρτίας τὴν συγκατάθεσιν, μετὰ τῶν κατὰ παράχρησιν πρὸς ἡδονὴν τῆς αἰσθήσεως τρόπων θανατοῖ, διὰ τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας.

Τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος, καὶ τοὺς περὶ τὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος κατὰ παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν πέντε αἰσθήσεων· λέγω δὲ τὴν ἐμπαθῆ τε καὶ παρὰ φύσιν πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων συμπλοκὴν, ἥγουν τὰ ὑπὸ χρόνον καὶ ρεῦσιν, μετὰ τὴν ἀπόροδον τῆς ἐν νόμῳ κατὰ τὸ γράμμα σωματικῆς λατρείας, καὶ τὴν τῆς ἀγνοίας διάβασιν, παραδίδωσι θανατωθῆναι τοῖς κατὰ φυσικὴν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις, καὶ λογισμοῖς, ὁ πνευματικὸς νόμος, ἢ νοῦς· τὴν ἐν τοῖς συμβόλοις πρὸς αἰσθησιν καὶ σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπὸ χρόνον σχέσιν, ἀφανίσαι καὶ θανατῶσαι, κατὰ τὸ ὕψος γενομένοις τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

Χωρὶς φυσικῆς θεωρίας, οὐδεὶς τὴν πρὸς τὰ θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφασιν διαγινώσκει. εἰ γὰρ μὴ φυσικῶς πρότερόν τις τὴν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων, καὶ νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθῆσαι κατὰ νοῦν ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύνατον τὴν αἰσθησιν θέμενος, πρὸς τὴν

λβ'.

λγ'.

λδ'.

λε'.

τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τόποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ' ἣν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος, ἀντεχόμενος, τὴν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς γνώσεως εἰκότως ἀπορίαν οὐ παραμυθεῖται, τῆς γραφῆς τὴν γῆν, ἡγουν τὸ σῶμα, κατὰ τὸν ἀπατηλὸν ὄφιν ἐσθίειν ἑαυτὸν καταδικάσας· ἀλλ' οὐ κατὰ Χριστόν, τὸν οὐρανόν, ἡγουν τῆς γραφῆς τὸ πνεῦμα, καὶ τὴν ψυχὴν, τουτέστι τὸν οὐράνιον, καὶ ἀγγελικὸν ἄρτον· λέγω δέ, τὴν ἐν Χριστῷ τῶν γραφῶν πνευματικὴν θεωρίαν, καὶ γνώσιν βρωματιζόμενος, ἣν δίδωσι δαψιλῶς ἐπιχορηγούμενην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸ ὁ Θεός, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἄρτον οὐρανοῦ ἐδώκεν αὐτοῖς, ἄρτον Ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.

λς'. Χρὴ τὴν κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα τῆς γραφῆς ἐκδοχὴν, ὡς παθὼν προδήλως, καὶ τῆς πρὸς τὰ χρονικὰ καὶ ρέοντα σχετικῆς διαθέσεως οὖσαν γεννητικὴν. ἡγουν τῆς πρὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς ἐνεργείας, ὡς Σαοὺλ τέκνα καὶ ἐκγονα, διὰ τῆς φυσικῆς ἐν ὄρει, τῇ τῶν θείων ἀναγωγῇ λογίων ἀφανίσαι θεωρίας, εἰπὼς ἐμφορηθῆναι θείας ἐπιέμεθα χάριτος.

λζ'. Ἀδικοῖ τὴν ἀλήθειαν ὁ, τε νόμος κατὰ μόνον τὸ γράμμα νοούμενος, καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καὶ εἰς ἐκείνων ὑπάρχει κατὰ διάνοιαν μιμητής, μόνῳ τῷ γράμματι περιγράφων τοῦ νόμου τὴν δύναμιν, καὶ μὴ δεχόμενος πρὸς τὴν φανέρωσιν τῆς μυστικῶς ἐγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως τὴν φυσικὴν θεωρίαν, μέσθην ὑπάρχουσαν τύπων καὶ ἀληθείας· τῶν μὲν, τοὺς ἀγομέτους ἀπάγουσαν, πρὸς δὲ τὴν, ἐπανάγουσαν· ἀλλ' οἷον ταύτην πάμπαν ἀρνούμενος, καὶ τῆς τῶν θείων ἔξω ποιούμενος μυσταγωγίας. ταύτην τοιγαροῦν χρὴ τοῦ νόμου τὴν σωματικὴν καὶ πρόσκαιρον ἐκδοχὴν, ὡς ὑπὸ χρόνον καὶ ρέουσαν, ἀποκτείνειν διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας, καὶ ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, τοὺς τῶν θείων ἐπιμελητάς θαυμάτων.

λη'. Τὸν σωματικὸν νοὺν τῆς γραφῆς ἀφανίζει παντελῶς, ὁ πράξει διὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀποκτείνων τὴν γενομένην ἐκ τοῦ γραπτοῦ νόμου, πρὸς τὴν ἄστατον ὕλην καὶ ρέουσαν τῇ ψυχῇ φιλήδονον σχέσιν καὶ φιλοσώματον, καταφράττων ὡς τέκνα Σαοὺλ καὶ ἐκγονα, τὴν χαμαίῃζον τοῦ νόμου διάνοιαν, διὰ μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς

ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, καὶ φανεράν ποιούμενος ἐνώπιον Κυρίου, δι' ἐξομολογήσεως δηλαδὴ, τὴν πρὸς σῶμα τοῦ νόμου προτέραν ἐκδοχὴν. τοῦτο γὰρ τό, ἐξηλιᾶσαι νοεῖσθαι δύναται τοῖς φιλομαθέσιν ἐναντι Κυρίου εἰς φῶς ἀγαγόν τε, διὰ τῆς γνώσεως δηλαδὴ, τὴν κατὰ τὸ γράμμα πεπλασμένην πρόληψιν· ὅπερ ἐστὶ, φανερῶσαι κατὰ τὸ ὕψος τῆς θεωρίας τὸ γράμμα τοῦ νόμου νεκρὸν διὰ τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

Τὸ γράμμα, φησὶν, ἀποκτείνει· τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. διὸ χρὴ τὸ ἀποκτείνειν πεφυκός, ἀποκτείνεσθαι πνεύματι ζωοποιῷ. συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλοις κατ' ἐνέργειαν ἅμα κατὰ τὸ αὐτό, τὸ σωματικὸν τοῦ νόμου, καὶ τὸ θεῖον, ἡγουν τὸ γράμμα, καὶ τὸ πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδὲ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατὰ φύσιν ζῶν, τὸ ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

Τὸ μὲν πνεῦμα, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τὸ δὲ γράμμα, ζωῆς ἀφαιρετικόν. οὐκοῦν οὐ δύναται, καὶ τὸ γράμμα πράττειν κατὰ τὸ αὐτό, καὶ τὸ πνεῦμα, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ζωοποιὸν τῷ φθοροποιῷ συνυπάρχειν.

Περιτομή ἐστὶ μυστικὴ, τοὺς ἐμπαθοὺς κατὰ νοὺν περὶ τὴν ἐπίσαστον γένεσιν σχέσεως, παντελῆς περιαιρέσις. φυσικῶς γὰρ ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, οἶδαμεν ὡς οὐκ ἐστὶ τελειότης ἢ τῆς ἐκ Θεοῦ κατὰ φύσιν ἀρτιότητος περιαιρέσις. οὐ γὰρ ποιεῖ τελειότητα ἡ φύσις διὰ τέχνης κολοβουμένη, καὶ διὰ περινοίας, ἀποτιθεμένη τὰ προσὸν αὐτῇ θεοθεν κατὰ λόγον δημιουργίας, ἵνα μὴ τὴν τέχνην, Θεοῦ πρὸς βεβαίωσιν δικαιοσύνης, ἰσχυρωτέραν εἰσάγωμεν, καὶ τὴν περινεναημένην τῆς φύσεως ἑλλειψιν, ἀναπληρωτικὴν ποιῶμεθα τῆς ἐν δικαιοσύνῃ κατὰ δημιουργίαν ἑλλείψεως· ἀλλ' ἐκ τῆς τοπικῆς τοῦ περιτεμνομένου μορίου θέσεως, διδασκώμεθα παιεῖσθαι, γνωμικῶς τὴν περιτομὴν τῆς κατὰ ψυχὴν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ' ἣν μᾶλλον τῇ φύσει συντρέχειν ἡ γνώμη· ρυθμίζεται τὸν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένην.

Φυσικὸν ἢ ἀκροβυστία. πᾶν δὲ φυσικὸν θείας ἔργον δημιουργίας ἐστὶ, καὶ λίαν καλῶς, κατὰ τὴν φάσκουσαν φωνήν, καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. ὁ δὲ νόμος ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τὴν ἀκροβυστίαν διὰ περιτομῆς, τὸν Θεὸν εἰσάγει, διὰ τέχνης τὸ οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον, ὅπερ, κἄν, ἐννοεῖν,

λθ'.

μ'..

μα'.

μβ'.

ἀσεβέστατον. οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβολαῖς τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τὴν φύσιν ὁ Θεὸς διορθοῦται διὰ τῆς τέχνης, ἀλλὰ τὸ ἐπιπειθεὶς λόγῳ τῆς ψυχῆς παθητικὸν περιτέμνεσθαι κελεύει, τὸ διὰ τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον, ὅπερ γνώσις διὰ τῆς κατὰ πράξιν ἀνδρίας, τῆς γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν· ὁ γὰρ περιτέμνων Ἱερεὺς, σημαίνει τὴν γνῶσιν, τὴν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατὰ τοῦ πάθους, τὴν τοῦ λόγου κατὰ τὴν πράξιν ἀνδρίαν. ἀφανίζεται γὰρ ἡ τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τὸ γράμμα τοῦ πνεύματος.

μγ'. Τὸ σάββατον, παθὼν ἐστὶ, καὶ τῆς περὶ τὴν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεως ἀνάπαυσις. ἡ τελεία παθὼν ἀπραξία, καὶ τῆς περὶ τὰ πεποιημένα καθολικὴ τοῦ νοῦ παῦλα κινήσεως, καὶ πρὸς τὸ θεῖον τελεία διάδοσις· ἐν ᾧ τὸν δι' ἀρετῆς καὶ γνώσεως κατὰ τὸ θεμιτὸν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τὴν οἰανοῦν παντελῶς ὕλην ἐξαπτικὴν ἐνθυμεῖσθαι παθὼν, οὔτε μὴν φύσεως τὸ παράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μὴ πάθῃσιν ἡδόμενον, ἢ φύσεως ὁροις μετρούμενον, κατὰ τοὺς Ἕλληνας τὸν Θεὸν δογματίζομεν· ὃν περ ἡ τελεία μόνῃ κέκραγε σιγή, καὶ ἡ παντελής καθ' ὑπεροχὴν ἀγνωσία παρίστησι.

μδ'. Στέφανός ἐστι χρηστότης, πίστις καθαρά, λίθων τιμίων δίκην ταῖς τῶν δογματῶν ὑψηγορίαις, καὶ λόγοις διηνησιμένη πνευματικοῖς, καὶ νοήμασι, τὸν θεοφιλεῖ καθάπερ κεφαλὴν διασφίγγουσα νοῦν. ἡμᾶλλον στέφανος χρηστότητός ἐστιν, αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν κατὰ πρόνοιαν καὶ κρίσιν τρόπων, ἡγουν ἐγκρατεία τῶν ἐκουσίων, καὶ ὑπομονὴ τῶν ἀκουσίων παθῶν, ὡς κεφαλὴν τὸν νοῦν περιγράφων, καὶ τῇ μετοχῇ τῆς κατὰ θέωσιν χάριτος αὐτὸν ἑαυτοῦ τὸν νοῦν ποιῶν ωραιότερον.

με'. Ἐνταῦθα τὴν ἐγκράτειαν, ἔργον εἶναι (λέγει) τῆς προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικὴν παθῶν. τὴν ὑπομονὴν δὲ, τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμα φησὶν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς, καὶ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχουσαν σύμβολον. πρὸς ἀρετὴν, ὡς ἀπ' Αἰγύπτου τῆς ἀμαρτίας, τοὺς ὑπ' αὐτῆς κρατούμενους διαβιβάζουσιν.

μς'. Οὐ τὰς ἡμέρας τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεὸς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε σάββατον, καὶ τὰς νεομηνίας, καὶ τὰς

ἐορτάς. οὕτω γὰρ ἂν λατρεύειν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα κατὰ νόμου ἐντολὴν ἐδογματίσειεν, οἰομένους σεπτὰς εἶναι τὰς ἡμέρας, καὶ διὰ τοῦτο προσκυνητάς· ἀλλ' ἑαυτὸν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διὰ τῶν ἡμερῶν παρεδῆλωσεν. αὐτὸς γάρ ἐστι, σάββατον μὲν, ὡς τῶν ἐν σαρκὶ τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καὶ τῶν κατὰ δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις. Πάσχα δὲ, ὡς ἐλευθερωτὴς τῶν τῇ πικρᾷ δουλείᾳ κεκρατημένων τῆς ἀμαρτίας. Πεντηκοστὴ δὲ, ὡς ἀπαρχὴ καὶ τέλος τῶν ὄντων. καὶ λόγος, ᾧ τὰ πάντα φύσει συνέστηκε. σκόπει δὲ πῶς ὁ νόμος ἀπολλυσι τοὺς νοοῦντας αὐτὸν σωματικῶς, τῇ κτίσει λατρεύειν παρὰ τὸν κτίσαντα πείθων, καὶ ἡγεῖσθαι ὀφείλει σεπτὰ, τὰ δι' αὐτοὺς γεγονότα, τὸν, δι' ὃν αὐτοὶ γεγονασιν, ἀγνοήσαντας.

μζ'. Ὁ μὲν κόσμος, τόπος ἐστὶ πεπερασμένος, καὶ στάσις περιγεγραμμένη. ὁ δὲ χρόνος περιγραφομένη καθέστηκε κίνησις, ὅθεν καὶ ἀλλοιωτὴ τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν, ἡ κατὰ τὴν ζωὴν κίνησις. ὀπηνίκα δὲ τὸν τόπον διελθοῦσα, καὶ τὸν χρόνον, κατ' ἐνέργειάν τε καὶ ἔννοιαν ἡ φύσις, ἡγουν τὰ ὧν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τὴν πεπερασμένην στάσιν καὶ κίνησιν, ἀμέσως συναφθῇ τῇ προνοίᾳ, λόγον εὕρισκεν τὴν πρόνοιαν, κατὰ φύσιν ἀπλοῦν τε, καὶ στάσιμον, καὶ μηδεμίαν ἔχοντα παντὶ περιγραφὴν, καὶ διὰ τοῦτο παντελῶς οὔτε κίνησιν.

μη'. Ἐν μὲν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἡ φύσις, ἀλλοιωτὴν ἔχει τὴν κίνησιν διὰ τὴν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καὶ τὴν καθ' ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φορὰν· ἐν δὲ τῷ Θεῷ γινομένη, διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀκίνητον ἔξει, καὶ στάσιμον ταυτοκινήσιαν, περὶ τὸ ταυτόν, καὶ ἐν, καὶ μόνον αἰδίως γινομένην, ἣν οἶδεν ὁ λόγος, ἄμεσον εἶναι περὶ τὸ πρῶτον αἷτιον, τῶν ἐξ αὐτοῦ πεποιημένων μόνημον ἰδρυσιν.

μθ'. Μυστήριόν ἐστι πεντηκοστῆς, ἡ πρὸς τὴν πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἔνωσις· ἡγουν ἡ πρὸς τὸν λόγον κατὰ τὴν τῆς προνοίας ἐπίνοιαν τῆς φύσεως ἔνωσις, καθ' ἣν οὐδεμία τοπαράπαν ἐστὶ χρόνου καὶ γενέσεως ἔμφασις. σάλπιγξ δὲ πάλιν, ἡμῶν ἐστὶν ὁ λόγος, ὡς τὰς θείας καὶ ἀρρήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις. ἰλασμός δὲ, ὡς ἐν αὐτῷ τὰ ἡμέτερα, καθ' ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα· καὶ τῇ δω-

ρεῖς τῆς χάριτος ἐν Πνεύματι, τὴν ἁμαρ-
τήσασαν φύσιν θεοποιῶν. σκηνοπηγία δέ,
ὡς τῆς ἡμῶν κατὰ τὴν θεομίμητον ἔξιν
περὶ τὸ καλὸν ἀτρεφίας πράξεις, καὶ ὁ τῆς
* ἀθανασίας μεταποιήσεως συνεκτικὸς δεσμός.

Ὁ φιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις,
περὶ τὰ πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθὲς πα-
ρασκευάζει τοὺς θύοντας. φιλεῖ γὰρ χαίρειν
τὸ γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τὸ προσκυνού-
μενον. ὅθεν θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, τὴν τῶν
παθῶν μᾶλλον σφαγὴν, καὶ τὴν τῶν φυ-
σικῶν δυνάμεων προσαγωγὴν ὧν, τοῦ μὲν
λόγου, τύπος ἐστὶν ὁ χρίος· τοῦ δὲ θυμοῦ
φέρει σύμβολον ὁ ταῦρος· τῆς δὲ ἐπιθυμίας,
ἡ αἰξὺ ὑπάρχει δῆλωσις.

Θυσίας πνευματικὰς εἶναι γινώσκουμεν,
οὐ μόνον τὴν τῶν παθῶν νέκρωσιν σφατ-
τομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος, ὅπερ
ἐστὶ ῥῆμα Θεοῦ, καὶ πάσης τῆς ἐν σαρκὶ
ζωῆς, ὡς αἵματος τὴν κατὰ πρόθεσιν, κέ-
νωσιν ἢ χύσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ φιλο-
σοφίαν ἡθῶν. καὶ πασῶν τῶν κατὰ φύσιν
δυνάμεων προσαγωγὴν ἀφιερουμένων Θεῷ,
καὶ τῷ πυρὶ τῆς ἐν Πνεύματι χάριτος πρὸς
τὴν θείαν λῆξιν ὀλοκαυτουμένων.

Ὁ χοῖκος νοῦς τῆς γραφῆς, κρατῶν τῆς
ψυχῆς, τοὺς φυσικοὺς ἀποβάλλεται λόγους,
τῇ παραχρῆσει τῶν κατὰ φύσιν δυνάμεων
αὐτοὺς ἐξαφανίζων. οὗτος γὰρ ζῶν, ἐπ' ἀ-
ληθείας συντελεῖ, καὶ διώκει, καὶ ἀπόλ-
λυσι, σαρκὶ μόνῃ τὸν νόμον περιγράφων,
καὶ τοὺς κατὰ φύσιν φημί, λόγους, καὶ
λογισμοὺς, τιμῶν ὡς θεῖα τὰ πάθη τῆς ἀ-
τιμίας, ἅπερ οἱ κατὰ φύσιν λογισμοί, λαμ-
βάνοντες ἄδειαν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ πνεύ-
ματος ἀποκτείνουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ θα-
νατοῦσιν.

Ἄμα τίς τὴν τῶν ἀρετῶν λογικῶς με-
τέλθῃ * φιλοσοφίαν, ἅμα καὶ τὴν τῶν γρα-
φῶν πρὸς τὸ πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν
ἐκδοχὴν, ἐν καινότητι πνεύματος πρακτι-
κῶς διὰ τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τῷ Θεῷ
λατρεύων, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος,
διὰ τῆς κατ' αἰσθησιν πρὸς σῶμα ταπεινο-
τέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεὺς παθῶν
κατὰ τοὺς Ἰουδαίους γενόμενος, καὶ ἁμαρ-
τίας θεραπευτής.

Ἄμα τίς παύσεται κατ' αἰσθησιν πρὸς
σῶμα τὴν γραφὴν ἐκδεχόμενος, ἅμα καὶ
πρὸς τὸ πνεῦμα κατὰ νοῦν διὰ μέσης ἀνα-
τρέχει τῆς φύσεως· ἐκεῖνα πρᾶττων πνευ-

ματικῶς, ἅπερ σωματικῶς ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτε-
λῶν ἔχει τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον.

Πᾶς νοῦς κατὰ Θεὸν ὑψηλὸς καὶ μετέω-
ρος, κατὰ τὸ αὐτό, τὴν τε τῶν παθῶν
κατασφάττει ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῶν λο-
γισμῶν ἀσχήμονα κίνησιν· πρὸς δέ, καὶ τοὺς
κατὰ παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνερ-
γείας τρόπους ἀκολάστους. ἀναιροῦνται
γὰρ τὰ πάθη ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως
λογισμῶν, κατὰ τὴν ὑψηλὴν θεωρίαν θριαμ-
βευόμενα.

Τὸ κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἡγουν τὸ
φρόνημα τῆς σαρκός, ἡ χάρις ἀφανίζειν
πέφυκε τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος, καὶ ἡ
κατ' ἐνέργειαν ὑπακοὴ τῶν θείων ἐντολῶν,
ἀποκτείνειν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος,
ἡγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι
γνώσεως, βοῶσα μυστικῶς πρὸς τὸ πάθος
τῆς ἁμαρτίας, ὡς ὁ Μέγας πρὸς τὸν Ἀγαθ
Σαμουὴλ, ἀνθ' ὧν ἡτέκνωσε γυναῖκα ἢ
μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ
γυναικῶν ἢ μήτηρ σου.

Πολλὰς τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας
ὡς ἐν μαχαίρᾳ τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς λο-
γισμῷ. ἡτέκνωσεν ἀρετάς. τῆς μὲν γὰρ
σωφροσύνης, διὰ τῆς ἀκρασίας ἀποκτείνει
τὰ σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δὲ διὰ τῆς
πλεονεξίας διαφθείρει τὴν ἰσοτιμίαν· τῆς
φιλανθρωπίας δὲ, διὰ τῆς φιλαυτίας, τὴν ἐκ
φύσεως διατέμνει συνέχειαν· καὶ συντόμως
εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ' ἀρετὴν γεννημά-
των ἀναιρετικόν ἐστὶ τῆς γαστριμαργίας τὸ
πάθος.

Τὸ τῆς γαστριμαργίας πάθος πάντα τὰ
θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτείνει γεννήματα,
αὐτὸ δὲ τῇ τε χάριτι τῆς πίστεως, καὶ τῇ
ὑπακοῇ τῶν θείων ἐντολῶν, διὰ τοῦ κατὰ
τὴν γνῶσιν ἀποκτείνεται λόγου.

Φῶς ἐστὶν ὡς ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡ-
μῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς διὰ τῆς ἀ-
ληθοῦς ἐπιγνώσεως, τοὺς τῷ ζόφῳ τῆς
ἀγνοίας ἐπιμεμυκτάς ὀφθαλμοὺς τῆς
διανοίας, καὶ θείας ἀγωγῆς πάλιν ἐτοιμά-
σας ἑαυτὸν τοῖς πιστοῖς λαοῖς, ἀγαθὸν ἀ-
ρετῆς ἐξομπλᾶριον προσώπου τοῦ κατ'
ἀρετὴν, ὑπογραμμὸς αὐτοῖς γενόμενος,
καὶ ὑποτύπωσις, πρὸς ἐν ἀφορῶντες ὡς ἀρ-
χηγὸν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τὰς ἀρετάς κατὰ
μίμησιν ὡς ἡμῖν ἐστὶ δυνατόν κατορθοῦμεν
διὰ τῆς πράξεως.

Πᾶς ὁ διὰ φθόνον μισῶν, καὶ κακῶς δια-
θρυλλῶν ταῖς διαβολαῖς τὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι

νε'.

νε'.

νε'.

νε'.

νε'.

ξ'.

* ἴσ.
πρὸς
ἀθαν.
σίαν.
ν'.

να'.

νε'.

νε'.

* ἴσως
μετελ-
θῶν, ἢ
μετῆλ-
θε.

νε'.

τῶν ἀρετῶν, καὶ τῇ περιουσίᾳ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατότερον, Σαουλ ἐστὶ πονηρῷ καταπιγόμενος πνεύματι, μὴ φέρων τὸ κλέος τῆς κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καὶ διὰ τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μὴ δύναται τὸν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτὸν ἀποπέμπεται πικρῶς τὸν φίλτατον Ἰωνάθαν, τὸν ἐμφυτον λέγω κατὰ συνειδήσιν λογισμόν, τὸ ἀδικον μίσος ἐλέγχοντα, καὶ τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τὰ κατορθώματα.

Ξα'. Παρακαλέσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν νοητὸν Δαβὶδ, ἐπηχῆσαι τῇ κιθάρᾳ τῆς πνευματικῆς θεωρίας καὶ γνώσεως, ἐπιληπτευόμενον τοῖς ὑλικαῖς τὸν ἡμέτερον νοῦν, καὶ ἀπελάσαι * τὸ πονηρὸν τῆς πρὸς αἰσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τὸν νόμον πνευματικῶς, καὶ τὸν ἐν αὐτῷ κρυμμένον λόγον μυστικῶς εὑρεῖν, καὶ κτῆμα ποιήσασθαι διαρκὲς πρὸς ἐφόδιον ζωῆς αἰδίου.

Ξβ'. Πᾶς ὁ σωτηρίας ἐρῶν, ἢ πράξει πάντως ἢ θεωρίᾳ προσανέχει. ἀρετῆς γὰρ καὶ γνώσεως χωρὶς οὐδαμῶς οὐδεὶς πώποτε τυχεῖν σωτηρίας δεδύνηται. εἴπερ ἀρετῆς μὲν, τὸ τάσσειν τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, οἷον χαλινῷ τινὶ τῷ ὀρθῷ λογισμῷ τῆς πρὸς ἀτοπίαν φορᾶς ἐπιστημόνως ἀναχαιτιζούσης· θεωρίας δέ, τὸ τὰ καλῶς νοηθέντα τε καὶ κριθέντα ἐμφρόνως αἰρεῖσθαι φυρῖζεσθαι.

Ξγ'. Ἐπεὶ δὴ νοερὰν μὲν ἐστὶ τὸ νοοῦν, νοητὸν δὲ τὸ νοούμενον, τροφή δὲ καὶ οἶον σύστασις τοῦ νοοῦντος τὸ νοούμενον· εἰκότως ὁ Θεὸς ἅτε νόων ὄντων τῶν ἀσωμάτων αὐτὸς νοούμενος, καὶ νοητὸς αὐτοῖς καθ' ὅσον ἀφικνουῦνται γινόμενος, ἐσωθεν αὐτοὺς ἐλλάμπει τοῦ νοῦ νοοῦντός τε καὶ τρεφομένου.

Ξδ'. Ἐτερόν ἐστι νοητόν, καὶ ἕτερον νοερόν. τὸ γὰρ νοητόν, τροφή οἷα τις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοεροῦ ἐστίν. εἴπερ τὸ νοούμενον ὃ ἐστὶ νοητόν, μείζον ἐστὶ καὶ προεπινοούμενον, τοῦ νοοῦντος, ὃ ἐστὶ νοερόν. νοερὰ γὰρ λέγεται, ὅσα διὰ τὸ νοῦς νοεῖ, τὰ ὑπερκείμενα νοητά. νοητὸν γὰρ ἐστὶ τὸ νοούμενον, ὅπερ καὶ τροφή ἐστὶ τοῦ νοεροῦ, ἥτοι τοῦ νοοῦντος.

Ξε'. Ἰστέον ὡς ἔχει τὰ αἰτιατά, τὰς τῶν αἰτιῶν ἐνδεχομένας εἰκόνας, αἰτιατά γὰρ ἐστὶ πάντα τὰ παραχθέντα εἰς κτίσιν· αἰτία δὲ τὰ παραγαγόντα. οὐδεμία δὲ ἐμφέρεια πρὸς ἀλλήλα, αἰτίων φημί καὶ αἰτιατῶν.

* Δέον εἰδέναι τὸν καθ' ἡμᾶς νοῦν, τὴν μὲν ἔχειν δύναμιν εἰς τὸ νοεῖν, δι' ἧς τὰ νοητὰ βλέπει· τὴν δὲ ἔνωσιν ὑπεραίρουν τὸν νοῦ τὴν φύσιν, δι' ἧς συνάπτεται πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ. κατὰ ταύτην οὖν τὰ θεῖα νοητέον, οὐ καθ' ἡμᾶς. ἀλλ' ὅλους ἑαυτοὺς, ὅλων ἑαυτῶν ἐξισταμένους, καὶ ὅλους Θεοῦ γινομένους. κρείττον γὰρ εἶναι Θεοῦ, καὶ μὴ ἑαυτῶν. οὕτω γὰρ ἔσται τὰ θεῖα δοτὰ τοῖς μετὰ Θεοῦ γινομένοις.

* Ὁ νοῦς νοεῖν βουλόμενος, κάτεισιν ἑαυτοῦ εἰς τὰς νοήσεις καταβαίνων. αἱ γὰρ νοήσεις, κατώτεραί εἰσι τοῦ νοοῦντος, ὡς νοούμεναι, καὶ καταλαμβανόμεναι, καὶ σκεδασμὸς εἰκότως, καὶ μερισμὸς τῆς ἐνότητος τοῦ νοῦ αὐτοῦ. ὁ μὲν γὰρ νοῦς, ἀπλοὺς καὶ ἀμερῆς, αἱ δὲ νοήσεις, παμπληθεῖς καὶ σκεδασταί, καὶ οἷον εἶδει τοῦ νοῦ. διὰ τοῦτο τὰ νοερά, τούτεστι τὰ νοοῦντα, ἐλάττωνα ἐστὶ τῶν νοητῶν, ἡγουν τῶν νοουμένων. ἔνωσιν δὲ φησι τοῦ νοῦ, καθὼς ἐν τοῖς ἐξῆς σαφέστερον λέγει, δι' ἧς πρὸς τὰ ἐπέκεινα ἑαυτοῦ ἀνατείνεται, ἡγουν τῇ περὶ Θεοῦ προσβάλλει θεωρίᾳ· τῷ πάντων ἐκστῆναι τῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν, ἔτι δὲ καὶ τῆς οἰκείας κινήσεως· εἴθ' οὕτως τῆς θείας γνώσεως δέξασθαι τὴν ἀκτίνα.

Εἰ κινεῖται ἀναλόγως ἑαυτῷ νοερώς τὸ νοερόν, καὶ νοεῖ πάντως, εἰ δὲ νοεῖ, καὶ ἐρᾷ πάντως τοῦ νοηθέντος· οὐδὲ ἐρᾷ, καὶ πάσχει πάντως τὴν πρὸς αὐτὸ ὡς ἐραστὸν ἐκστασιν· εἰδὲ πάσχει, δηλον ὅτι καὶ ἐπείγεται· εἰδὲ ἐπείγεται, καὶ ἐπιτείνει πάντως τὸ σφοδρὸν τῆς κινήσεως· εἰδὲ ἐπιτείνει σφοδρῶς τὴν κίνησιν, οὐχ ἔσταται μέχρις ἂν γένηται ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ ἐραστῷ, καὶ ὕψ' ὅλον περιληφθῇ ἐκουσίως ὅλον, κατὰ προαίρεσιν τὴν σωτήριον περιγραφὴν δεχόμενον· ἐν ὅλον ὅλῳ ποιωθῇ τῷ περιγράφοντι, ὡς μὴδ' ὅλως λοιπὸν βούλεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ αὐτὸ ἐκεῖνο ὅλον γνωρίζεσθαι δύνασθαι τὸ περιγραφόμενον· ἀλλ' ἐκ τοῦ περιγράφοντος, ὡς ἀπὸ διόλου πεφωτισμένου φωτὶ· καὶ πυρὶ σίδηρος ὅλος ὅλῳ πεπυρακτωμένος, ἢ εἴτι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστὶ.

Οὐκ ἐστὶν ἀκριβὲς ἐμφέρεια τοῖς αἰτιατοῖς καὶ τοῖς αἰτίοις· ἀλλ' ἔχει μὲν τὰ αἰτιατά τὰς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένας εἰκόνας· αὐτὰ δὲ τὰ αἰτία, τῶν αἰτιατῶν ἐξήρηται, καὶ ὑπερίδρυται κατὰ τὸν οἰκείας ἀρχῆς λόγον· καὶ γὰρ περισσῶς καὶ οὐσιωδῶς προέ- νεστι τὰ τῶν αἰτιατῶν τοῖς αἰτίοις.

Ξς'. τοῦτο τὸ κεφάλαιον ὁ λόκληρον ἐπὶ λέξεως ἐκ τῶν τοῦ Διο- νυσίου τοῦ Ἀρεοπα- γίτου παρει- ληπται

Ξζ'. σχολ- εῖς τὸ ἀνω- τέρω

Ξη'.

Ξθ'.

6. Αἰτιατά ἐστι, πάντα τὰ παραχθέντα εἰς κτίσιν· εἴτε ἐν οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ γῆς. αἷτια δὲ, τὰ παραγαγόντα, τουτέστιν, αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς Ἁγίας Τριάδος. πρόδηλον οὖν, ὅτι οὐδεμία ἐμφέρεια τούτων πρὸς ἄλληλα, αἰτίων φημί καὶ αἰτιατῶν.

οα'. Πολλὴ ἡ πρὸς τὰ νοούμενα τῶν νοούντων, καὶ πὸς τὰ αἰσθητὰ τῶν αἰσθανόμενων σχέσις. ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος τυγχάνων αἰσθητικοῦ, διὰ τῆς κατ' ἐπαλλαγὴν πρὸς ἑκάτερα τὰ τῆς κτίσεως τμήματα φυσικῆς σχέσεώς τε, καὶ ιδιότητος, καὶ περιγράφεται καὶ περιγράφει· τὸ μὲν, τῇ οὐσίᾳ· τὸ δὲ, τῇ δυνάμει. περιγράφεται γὰρ τοῖς νοητοῖς καὶ αἰσθητοῖς ὡς ψυχὴ τυγχάνων καὶ σῶμα, καὶ περιγράφει πάντα κατὰ δυνάμιν πέφυκεν, ὡς νοῦν, καὶ αἰσθανόμενος. ὁ δὲ Θεὸς ἀπλῶς καὶ ἀορίστως ὑπὲρ πάντα τὰ ὄντα ἐστί, τὰ περιέχοντά τε καὶ περιεχόμενα, ὡς πᾶσι παντελῶς ἄσχετος ὢν.

οβ'. Πᾶσα ἡδονὴ τῶν ἀπηγορευμένων, ἐκ πάθους διὰ μέσης αἰσθήσεως πρὸς τι πάντως γίνεσθαι πέφυκεν αἰσθητόν. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστὶν ἡδονή, ἢ εἶδος αἰσθήσεως, ἐν τῷ αἰσθητικῷ διὰ τινος αἰσθητοῦ μορφουμένη· ἢ τρόπος αἰσθητικῆς ἐνεργείας κατ' ἐπιθυμίαν ἄλογον συνιστάμενος. ἐπιθυμία γὰρ αἰσθήσει προστεθεῖσα, εἰς ἡδονὴν μεταπίπτει, εἶδος αὐτῇ ἐπάγουσα· καὶ αἰσθησις κατ' ἐπιθυμίαν κινηθεῖσα, ἡδονὴν ἀπεργάζεται, τὸ αἰσθητὸν προσλαβοῦσα. γινόντες οὖν οἱ ἅγιοι, ὅτι διὰ μέσης σαρκὸς πρὸς τὴν ὕλην ἢ ψυχὴν παρὰ φύσιν κινουμένη τὴν χοϊκὴν μορφήν ὑποδύεται, διὰ μέσης μᾶλλον ψυχῆς κατὰ φύσιν αὐτοὶ πρὸς τὸν Θεὸν κινούμενοι, καὶ τὴν σάρκα τῷ Θεῷ πρεπόντως οἰκειῶσαι διανοήθησαν, δι' ἀσκήσεως ἀρετῶν ἐνδεχομένως αὐτὴν ταῖς θείαις ἐμφάσεσι καλλωπίσαντες.

ογ'. Μεγαλοφυῶς οἱ ἅγιοι κατὰ τὸν ἀληθὴ καὶ ἀπταιστον τῆς κατὰ φύσιν κινήσεως τρόπον, τὸν παρόντα τῶν σκαμμάτων αἰῶνα διέβησαν. τὴν μὲν αἰθῆσιν, * ἀλοῦς διὰ μέσου τοῦ λόγου πρὸς τὸν νοῦν τοὺς τῶν ὄντων ἔχοντα λόγους ἐνώσαντες. τὸν δὲ νοῦν τῆς περὶ τὰ ὄντα πάντα κινήσεως καθαρῶς ἀπολυθέντα, καὶ αὐτῆς τῆς καθ' αὐτὸν φυσικῆς ἐνεργείας ἡρεμοῦντα, τῷ Θεῷ προσκομίσαντες· καθ' ὃν ὀλικῶς πρὸς Θεὸν συναχθέντες, ὅλοι ὅλῳ Θεῷ ἐγκραθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος ἡξιώθησαν, ὅλην τοῦ ἐπουρανίου κατὰ τὸ δυ-

νατὸν ἀνθρώποις τῇνεῖκόν α φορέσαντες, καὶ τοσοῦτον ἐλξάντες τῆς θείας ἐμφάσεως, εἰθέμις εἰπεῖν, ὅσον ἐλεγχθέντες αὐτοὶ τῷ Θεῷ ἐντέθησαν.

Ἀλλήλων εἶναι φασι παραδείγματα, τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἄνθρωπον. καὶ τοσοῦτον τῷ ἀνθρώπῳ τὸν Θεὸν διὰ φιλάνθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτὸν τῷ Θεῷ δι' ἀγάπης δυνηθεὶς ἀπεθέωσεν. καὶ τοσοῦτον ὑπὲρ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον κατὰ νοῦν ἀρπάζεσθαι πρὸς τὸ γνωστόν, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τὸν ἀόρατον φύσει Θεὸν διὰ τῶν ἀρετῶν ἐφανέρωσε.

Πᾶς ὁ τὰ μέλη νεκρώσας τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ ὅλον ἑαυτοῦ τῆς σαρκὸς κατασβέσας τὸ φρόνημα, καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν διόλου σχέσιν ἀποσεισάμενος, δι' ἧς ἡ τῷ Θεῷ μόνῳ χρεωστούμενη παρ' ἡμῶν ἀγάπη μερίζεται, καὶ ἀρνησάμενος πάντα τὰ τῆς σαρκὸς καὶ κόσμου γνωρίσματα, τῆς θείας ἔνεκεν χάριτος· ὥστε λέγειν δύνασθαι μετὰ τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καὶ τὰ ἐξῆς. ὁ τοιοῦτος ἀπάτωρ, καὶ ἀμήτωρ, καὶ ἀγενεαλόγητος κατὰ τὸν Μέγαν Μελχισεδὲκ γέγονεν, οὐκ ἔχων ὅπως ἀπὸ σαρκὸς κρατηθῇ καὶ φύσεως, διὰ τὴν γεγεννημένην πρὸς τὸ πνεῦμα συνάφειαν.

Τὸ πέρας τῆς παρούσης ζωῆς οὐ δίκαιον οἶμαι θάνατον ὀνομάζειν, ἀλλὰ θανάτου ἀπαλλαγὴν, καὶ φθορᾶς χωρισμόν, καὶ δουλείας ἐλευθερίαν, καὶ ταραχῆς παύλαν, καὶ πολέμων ἀναίρεσιν, καὶ σκότους ὑποχώρησιν, καὶ πόνων ἄνεσιν, καὶ βράσματος ἡρεμίαν, καὶ αἰσχύνης συγκαλύμμα, καὶ παθῶν ἀποφυγὴν, καὶ πάντων, ἵνα συνελὼν εἰπω, τῶν κακῶν περιγραφὴν· ἅπερ δι' ἐκουσίῳ νεκρώσεως εἰ ἅγιοι κατορθώσαντες, ξένους ἑαυτοὺς τοῦ βίου καὶ παρεπιδήμιους παρέστησαν κόσμῳ τε, γὰρ καὶ σώματι, καὶ ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐπαναστάσεσι γενναίως μαχόμενοι· καὶ τὴν ἐξ ἀμφοῖν κατὰ τὴν τῶν αἰσθήσεων πρὸς τὰ αἰσθητὰ, συμπλοκὴν παραγενομένην ἀπάτην ἀποπνίξαντες ἀδούλωτον ἑαυτοῖς ἐφύλαξαν τῆς ψυχῆς τὸ ἀξίωμα.

Τεκμήριον οὐ σμικρὸν τοῦ φυσικῶς ἡμῖν ἐνεσπάρθαι τὴν τῆς προνοίας γνῶσιν ἢ φύσιν αὐτῇ δίδωσιν· ὁπνίκα ἂν ἡμᾶς ἀδιδάκτως ὥσπερ ὠθοῦσα πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῶν εὐχῶν ἐν ταῖς ὀξείφνης περιστάσεσιν, ἐκείθεν ζητεῖν τὴν σωτηρίαν παρασκευάζοι. ὑπ' ἀνάγκης γὰρ ἄφνω συλληφθέντες ἀπροαιρέ-

ἴσ. ἀ-
νατέθη-
σαν

οδ'.

οε'.

ος'.

οζ'.

τως πρίντι σκέψασθαι, τὸν Θεὸν ἐπιδοῶμε-
θα· ὡς ἂν τῆς προνοίας αὐτῆς πρὸς ἑαυτήν,
καὶ λογισμῶν χωρὶς, ἐλκεύσης ἡμᾶς, καὶ
τὸ τάχος τῆς ἡμῖν νοεράς νικώσης δυνά-
μεως, καὶ πάντων ἰσχυροτέραν τὴν θεῖαν
προδεικνυούσης βοήθειαν· οὐκ ἂν δὲ ἡμᾶς
ἤγεν ἀπροαιρέτως ἡ φύσις, ἐπὶ τὸ μὴ φύ-
σιν ἔχον γίνεσθαι. πᾶν δὲ τὸ ὁττωὺν φυσι-
κῶς ἐπόμενον, ὡς πᾶσιν εὐδὴλον, ἰσχυρὰν
ἔχει καὶ ἀκαταμάχητον τὴν ἀπόδειξιν τῆς
ἀληθείας τὴν δύναμιν.

οή. Ἐπειδὴ τῶν ὄντων, τὰ μὲν ἐστὶν ἀγα-
θά, τὰ δὲ φαῦλα· ταῦτα δέ, ἢ παρόντα ἐστίν,
ἢ μέλλοντα· προσδοκώμενον μὲν ἀγαθόν,
ἐπιθυμίαν καλεῖ· παρὸν δέ, ἡδονήν. καὶ
πάλιν προσδοκώμενον μὲν κακόν, φόβον·
παρὸν δέ, λύπην· ὡς εἶναι τε καὶ θεωρεῖ-
σθαι, περὶ μὲν τὰ καλά, εἴτε τὰ ὄντως
ὄντα, εἴτε τὰ νομιζόμενα, τὴν ἡδονήν· καὶ
τὴν ἐπιθυμίαν· περὶ δὲ τὰ φαῦλα, τὴν λύ-
πην καὶ τὸν φόβον. καὶ γὰρ ἐπιτυχάνουσα
μὲν ἡ ἐπιθυμία, ἡδονὴν ἐργάζεται· ἀπο-
τυχάνουσα δέ, λύπην.

οθ'. Κακὸν εἶναι φασὶ πᾶσαν λύπην τῇ ἑαυ-
τῆς φύσει· κἄν γὰρ ὁ σπουδαῖος ἐπ' ἄλλο-
τρίοις λυπῆται κακοῖς, ὡς ἐλεήμων, ἀλλ'
οὐ προηγουμένως κατὰ πρόθεσιν, ἀλλ' ἐφε-
πόμενος κατὰ περίστασιν· ὁ δὲ θεωρητικός,
κἄν τούτοις ἀπαθῆς, συνάψας ἑαυτὸν τῷ
Θεῷ, καὶ τῶν τῆδε πάντων ἀλλοτριώσας.

οι. Οἱ ἅγιοι πάντες τοῦ θεοῦ καὶ ἀπλανοῦς
λόγου γνησίως ἐπειλημμένοι, τὸν αἰῶνα
τοῦτον διέβησαν, οὐδενὶ τῶν ἐν αὐτῷ τερ-
πνῶν τὸ τῆς ψυχῆς ἔχνος ἐναπερείσαντες
πρὸς γὰρ τοὺς ἄκρους τῶν ἀνθρώπων ἐφι-
κτῶν περὶ Θεοῦ λόγους, τῆς ἀγαθότητός τε
φημι καὶ τῆς ἀγάπης, μάλαγε εἰκότως τὸν
νοῦν ἀναπετάσαντες· οἷς κινηθέντα τὸν
Θεόν, τὸ εἶναι τε δοῦναι τοῖς οὔσι, καὶ τὸ
εὖ εἶναι· χαρίσασθαι, ἐπαιδεύθησαν· εἴπερ
κίνησιν ἐπὶ Θεοῦ, τοῦ μόνου ἀκινήτου Θε-
μὶς εἰπεῖν, ἀλλὰ, μὴ μᾶλλον βούλησιν, τὴν
πάντα κινουσαν τε καὶ εἰς τὸ εἶναι παρά-
γουσαν καὶ συνέχουσαν, κινουμένην δὲ οὐ-
δαμῶς οὐδέποτε.

πά. Ἡ ψυχὴ οὐσία νοερά τε καὶ λογικὴ ὑ-
πάρχουσα, καὶ νοεῖ καὶ λογίζεται· δύναμιν
μὲν ἔχουσα τὸν νοῦν· κίνησιν δὲ τὴν νόη-
σιν· ἐνέργειαν δὲ τὸ νόημα· πέρας γὰρ τοῦτο
τῆς τε τοῦ νοοῦντος καὶ τοῦ νοουμένου νοή-
σεώς ἐστίν, ὡς περιοριστικὸν τῆς πρὸς ἄλ-
ληλα τῶν ἄκρων ὑπάρχον σχέσεως. νοοῦσα

γὰρ ἡ ψυχὴ, ἴσταται τοῦ νοεῖν ἐκεῖνο τὸ
νοηθὲν μετὰ τὴν αὐτοῦ νόησιν. τὸ γὰρ
νοηθὲν κυρίως ἅπαξ, οὐκ ἔτι τὴν πρὸς τὸ
νοηθῆναι· πάλιν ἐκκαλεῖται τὴν δύναμιν·
καὶ καθέκαστον νόημα οὕτω στάσιν δέχε-
ται τῆς ποιᾶς ἐπὶ τῷ νοήματι τοῦ νοηθέν-
τος νοήσεως.

Ὡς περ ἡ ἄγνοια διαιρετικὴ τῶν πεπλα-
νημένων ἐστίν, οὕτως ἡ τοῦ νοητοῦ φω-
τὸς παρουσία συναγωγὸς καὶ ἐνωτικὴ τῶν
φωτιζομένων ἐστὶ, καὶ τελειωτικὴ, καὶ ἐπι-
στρεπτικὴ πρὸς τὸ ὄντως ὄν, ἀπὸ τῶν πολ-
λῶν δοξασμάτων ἐπιστρέφουσα, καὶ τὰς
ποικίλας ὀψεις, ἢ κυριώτερον εἰπεῖν, φαν-
τασίας, εἰς μίαν ἀληθῆ, καὶ καθαρὰν, καὶ
μονοειδῆ συνάγουσα γινώσιν· καὶ ἐνὸς καὶ
ἐνωτικοῦ φωτὸς ἐμπιπλῶσα.

Ταῦτόν ἐστι τῷ ἀγαθῷ τὸ καλόν, ὅτι
τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν
πάντα ἐφίεται, καὶ οὐκ ἔστι τί τῶν ὄντων,
ὃ μὴ μετέχει τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ. πᾶσι
γὰρ ἐστὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθόν, ὡς ὄντως
ἀγαστόν, ἐφετόν, καὶ ἐραστόν, καὶ ἀρεστόν,
καὶ αἰρετόν, καὶ ἀγαπητόν. σημειῶσαι δὲ
πῶς ὁ θεὸς ἔρωσ ἐν τῷ ἀγαθῷ προϋπάρ-
χων, ἔτεκε τὸν ἐν ἡμῖν ἀγαθὸν ἔρωτα, δι'
οὗ τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἐφίεμεθα, κατὰ
τὸν εἰπόντα, Ἐραστῆς ἐγενόμην τοῦ κάλ-
λου αὐτῆς. καί, Ἐράσθητι αὐτῆς, καὶ τη-
ρήσει σε· περιχαράκωσον αὐτήν, καὶ ὑψώ-
σει σε.

Τὸ θεῖον οἱ Θεολόγοι, ποτὲ μὲν ἔρωτα,
ποτὲ δὲ ἀγάπην, ποτὲ δὲ ἐραστόν, καὶ
ἀγαπητόν καλοῦσιν. ὅθεν, ὡς μὲν ἔρωσ
ὑπάρχων καὶ ἀγάπη, κινεῖται· ὡς δὲ ἐρα-
στόν καὶ ἀγαπητόν, κινεῖ πρὸς ἑαυτὸν πάν-
τα τὰ ἔρωτος καὶ ἀγάπης δεκτικά. καὶ τρα-
νώτερον αὐτῆς φάναι, κινεῖται μὲν ὡς σχέ-
σιν ἐμποιοῦν εὐδιάθετον ἔρωτος καὶ ἀγάπης
τοῖς τούτων δεκτικοῖς· κινεῖ δέ, ὡς ἐλκτι-
κὸν φύτει, τῆς τῶν ἐπ' αὐτὸ κινουμένων
ἐφέσεως καὶ πάλιν, κινεῖ καὶ κινεῖται, ὡς
διψῶν τὸ διψᾶσθαι, καὶ ἐρῶν τοῦ ἐράσθαι,
καὶ ἀγαπῶν τὸ ἀγαπᾶσθαι.

Ἔστι δὲ καὶ ἐκστατικὸς ὁ θεὸς ἔρωσ,
οὐκ ἑῶν ἑαυτῶν εἶναι τοὺς ἐραστὰς, ἀλλὰ
τῶν ἐρωμένων. καὶ δηλοῦσι τὰ μὲν ὑπέρ-
τερα τῆς προνοίας τῶν καταδιεστέρων γι-
νόμενα· καὶ τὰ ὁμόστοιχα, τῆς ἀλλήλων
συνοχῆς· καὶ τὰ ὑφειμένα, τῆς πρὸς τὰ
πρῶτα θειοτέρας ἐπιστροφῆς. διὸ καὶ Παῦ-
λος ὁ Μέγας ἐν κατοχῇ τοῦ θεοῦ γεγονῶς

πδ'.

πγ'.

πδ'.

πέ.

Τὸ πα-
ρὸν ἐπὶ
λέξεως
τῶν τοῦ
Ἀρεο-
παγί-
του πα-
ρείλη-
πται.

ἔρωτος, καὶ τῆς ἐκστατικῆς δυνάμεως με-
τειληφώς, ἐνθέω στόματι. Ζῶ ἐγώ, φησιν,
οὐκ ἔτι, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός, ὡς ἀληθῆς
ἐραστής, καὶ ἐξεστηκώς, ὡς αὐτός φησι τῷ
Θεῷ, καὶ οὐ τὴν ἑαυτοῦ ζῶν, ἀλλὰ τὴν
τοῦ ἐραστοῦ ζῶν, ὡς σφοδρὰ ἀγαπητὴν.

Τολμητέον καὶ τοῦτο ὑπὲρ ἀληθείας εἰ-
πεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πάντων αἷτιος τῷ
καλῷ καὶ ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι δι'
ὑπερβολὴν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἐξω
ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τὰ ὄντα πάντα
προνοαῖς, καὶ οἷον ἀγαθότητι, καὶ ἀγαπή-
σει, καὶ ἔρωτι θέλγεται· καὶ ἐκ τοῦ ὑπὲρ
πάντα, καὶ πάντων ἐξηρημένου, πρὸς τὸ ἐν
πᾶσι κατὰγεται, κατ' ἐκστατικὴν ὑπερού-
σιον δυνάμιν ἀνεκφοίτητον ἑαυτοῦ. διὸ καὶ
ζηλωτὴν οἱ τὰ θεῖα δεινοὶ προσαγορεύουσιν,
ὡς πολλὴν τὸν εἰς τὰ ὄντα ἀγαθὸν ἔρωτα,
καὶ ὡς πρὸς ζῆλον ἐγερτικὸν τῆς ἐφέσεως
αὐτοῦ τῆς ἐρωτικῆς· καὶ ὡς ζηλωτὴν αὐ-
τὸν ἀποδεικνύντα, ᾧ καὶ τὰ ἐφιέμενα ζη-
λωτά, καὶ ὡς τῶν προνοουμένων ὄντων
αὐτῷ ζηλωτῶν.

Τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ ἔρωτος, αὐτὸν δη-
λαδῇ τὸν Θεόν, προβολέα, φασί, καὶ γεννή-
τορα. αὐτὸς γὰρ ταῦτα ἐν αὐτῷ ὄντα, προ-
ήγαγεν εἰς τὰ ἑκτός, τουτέστι, περὶ τὰ κτί-
σματα. καὶ κατὰ τοῦτο εἴρηται, ὁ Θεὸς
ἀγάπη ἐστίν. καὶ πάλιν γλυκασμὸς καὶ ἐπι-
θυμία, ὃ ἐστὶν ἔρως· τὸ δὲ ἀγαπητὸν καὶ
ὄντως ἐραστόν, αὐτός ἐστι. τῷ μὲν οὖν τὸν
ἀγαπητικὸν ἔρωτα ἐξ αὐτοῦ προχεῖσθαι,
αὐτὸς κινεῖσθαι λέγεται ὁ τοῦτου γεννήτωρ·
ᾧ δὲ αὐτὸν εἶναι τὸ ἀληθῶς ἐραστόν, καὶ
ἀγαπητόν, καὶ ἐφετὸν καὶ αἰρετόν, κινεῖ
τὰ πρὸς τοῦτο ὀρώντα· καὶ οἷς ἡ τοῦ ἐφέ-
σθαι δυνάμις, ἀναλόγως αὐτοῖς.

Προαγωγικὸν καὶ κινητικὸν πρὸς ἐρωτι-
κὴν συνάφειαν τὴν ἐν πνεύματι, τὸν Θεὸν
εἶναι μοι νόει· τουτέστι μεσίτην ταύτης, καὶ
πρὸς αὐτὴν συναρμοστήν, τοῦ ἐρᾶσθαι αὐ-
τὸν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων καὶ ἀγα-
πᾶσθαι. κινητικὸν δὲ φησιν, ὡς κινεῦντα
ἕκαστα κατὰ τὸν οἰκτεῖον λόγον πρὸς αὐτὸν
ἐπιστρέφειν. τὸ δὲ τῆς προαγωγίας ὄνομα,
εἰ καὶ παρὰ τοῖς ἔξωθεν, πρᾶγμα σημαίνει
οὐκ εὐαγές, ἀλλ' ἐνταῦθα τὴν πρόξενον τῆς
ἐν Θεῷ ἐνώσεως φησι μεσιτεῖαν.

Ἡ ἐρωτικὴ κίνησις τοῦ ἀγαθοῦ προῦ-
πάρχουσα ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἀπλῆ καὶ αὐτοκί-
νητος οὖσα, καὶ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ προέουσα,
αὐθις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπιστρέφει, ἀτελεύτητος

καὶ ἀναρχος οὖσα· ὅπερ δηλοῖ τὴν ἡμῶν
ἄεικίνητον ἔφεσιν πρὸς τὸ Θεῖον καὶ ἐνωσιν.
ἡ γὰρ πρὸς Θεὸν ἀγαπητικὴ ἐνωσις, πά-
σης ἐξήρηται καὶ ὑπέρκειται ἐνώσεως.

Τὸν ἔρωτα, εἴτε θεῖον, εἴτε ἀγγελικόν,
εἴτε νοερὸν, εἴτε ψυχικόν, εἴτε φυσικὸν εἰ-
ποιμεν, ἐνωτικὴν τινα καὶ συγκρατικὴν ἐν-
νοήσωμεν δυνάμιν· τὰ μὲν ὑπέρτερα κινουσα
ἐπὶ πρόνοιαν τῶν καταδεεστέρων· τὰ δὲ
ὁμόστιχα πάλιν, εἰς κοινωνικὴν ἀλληλου-
χίαν· καὶ ἐπ' ἐσχάτων τὰ ὑφειμένα πρὸς
τὴν τῶν κρειττόνων καὶ ὑπερκειμένων ἐπι-
στροφήν.

Εἰ ἡ γνῶσις ἐνωτικὴ τῶν ἐγνωσμένων,
ἡδ' ἄγνοια, μεταβολῆς αἰεὶ καὶ τῆς ἐξ αὐ-
τοῦ τῷ ἀγνοοῦντι διαιρέσεως αἰτία, τὸν ἐν
ἀληθείᾳ πιστεύσαντα κατὰ τὸν ἱερὸν λό-
γον, οὐδὲν ἀποκινήσει τῆς κατὰ τὴν ἀληθῆ
πίστιν ἐστίας· ἐφ' ἣ τὸ μόνιμον ἔξει τῆς
ἀκινήτου καὶ ἀμεταβόλου ταυτότητος· εὖ
γὰρ οἶδεν ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐνωθεὶς, ὅτι
εὖ ἔχει, κἂν οἱ πολλοὶ νουθετοῖεν αὐτὸν ὡς
ἐξεστηκός. λανθάνει μὲν γὰρ ὡς εἰκὸς αὐ-
τούς, ἐκ πλάνης τῇ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως πί-
στεως ἐξεστηκώς, αὐτὸς δ' ἀληθῶς οἶδεν
ἑαυτὸν οὐχ ὁ φασιν ἐκεῖνοι, μαινόμενον, ἀλλὰ
τῆς ἀστάτου καὶ ἀλλοιωτῆς περὶ τὴν παν-
τοδαπῇ τῆς πλάνης ποικιλίαν φθορᾶς, διὰ
τῆς ἀπλῆς καὶ αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτά, καὶ
ὡσαύτως ἐχούσης ἀληθείας ἡλευθερωμένον.

Ἀγαθοὶ καὶ φιλόθρωποι, εὐσπλαγχνοὶ
τε καὶ οἰκτίρμονες γεγόνασιν οἱ ἅγιοι. μίαν
πρὸς ἅπαν τὸ γένος διάθεσιν ἔχοντες ἀγά-
πης πεισθέντες· ὅφ' ἥς τὸ πάντων ἐξαίρε-
τον εἶδος τῶν ἀγαθῶν τὴν ταπεινώσιν λέγω,
διὰ πάσης αὐτῶν τῆς ζωῆς βεβαίαν κατα-
σχόντες, τὴν φυλακτικὴν μὲν τῶν ἀγαθῶν,
φθαρτικὴν δὲ τῶν ἐναντίων, οὐδενὶ τὸ πα-
ράπαν ἀλώσιμοι τῶν διοχλοούντων γεγόνασι
πειρασμῶν, τῶν τε ἐκουσίων καὶ τοῦ ἐφ'
ἡμῖν λόγου, καὶ τῶν ἀκουσίων καὶ οὐκ ἐφ'
ἡμῖν· τῷ τοῖς μὲν, δι' ἐγκράτειαν ἀπομα-
ραίνειν τὰς ἐπαναστάσεις· τῶν δὲ δι' ὑπο-
μονῆς τὰς προσβολὰς ἀποσειεσθαι.

Τὴν μὲν τελείαν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, πί-
στις ὀρθῇ ποιεῖ, καὶ φόβος εἰς Θεὸν ἀνθρευ-
τος· τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀνάβασιν ἀπταιστον
φυσικὴν θεωρίαν, ἐλπίς βεβαία καὶ ἀλώβη-
τος σύνεσις. τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀνάληψιν
θέωσιν, ἀγάπη τελεία, καὶ νοῦς τοῖς οὐσι καθ'
ὑπεροχὴν πάμπαν ἐκουσίως πεπηρωμένος.

Τῆς μὲν πρακτικῆς φιλοσοφίας ἔργον εἰ-

ψ'.
ἐκ τῶν
τοῦ
Ἱεροθέ-
ου αὐ-
τολεξεῖ

ψά.
ἐκ τῶν
τοῦ Διο-
νυσίου
αὐτο-
λεξεῖ.

ψβ'
ἰσ. ἐ-
χειν.

ψγ'.

ψδ'.

ναί φασι, πάσης τὸν νοῦν ἐμπαθοῦς φαντασίας καθαρὸν καταστῆσαι. τῆς δὲ φυσικῆς θεωρίας, πάσης τοῖς ἐν τοῖς οὐσι καθ' ἣν αἰτίαν ὑπάρχουσιν, ἀληθοῦς γνώσεως αὐτὸν ἐπιστήμονα δεῖξαι. τῆς δὲ θεολογικῆς μυσταγωγίας, ὁμοιον Θεῷ καὶ ἴσον ὡς ἐφικτὸν τῇ χάριτι κατὰ τὴν ἐξιν ποιῆσαι, μηδενὸς τὸ σύνολον ἔτι τῶν μετὰ Θεόν, διὰ τὴν ὑπεροχὴν ὄντα νοήμονα.

ηέ.

Ὅπερ ἐστὶν ὁ αἰθέρ, ἡγουν τὸ πύρινον στοιχεῖον ἐν τῷ κατ' αἰσθησιν κόσμῳ, τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ τῆς διανοίας ἐστὶν ἡ φρόνησις, ὡς ἕξις φωτιστικῆ, καὶ τῶν ἐφ' ἑκάστου τῶν ὄντων, ἰδίως πνευματικῶν λόγων ἀποδεικτικῆ, τὴν ἐν ὅλοις ἀπλανῶς αἰτίαν δι' αὐτῶν ἐκφαίνουσα, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἐφέσεως ἐλκτικῆ. καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ὁ ἀήρ, τοῦτο ἐν τῷ κατὰ διάνοιαν κόσμῳ ἐστὶν ἡ ἀνδρία, ὡς ἕξις κινητικῆ καὶ τῆς ἐμφύτου κατὰ πνεῦμα ζωῆς συνεκτικῆ τε ἅμα καὶ δραστηρικῆ, καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν περὶ τὸ θεῖον ἀεικινήσεως τονωτικῆ. καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶ τὸ ὕδωρ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ σωφροσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς γονιμότητος ποιητικῆ, καὶ τῆς ἀειδλύστου κατὰ τὴν ἐφεσιν περὶ τὸν θεῖον ἐρωτικῆς θέλλεως γεννητικῆ. καὶ ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστὶν ἡ γῆ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα κατ' εἶδος γεννητικῆ πάντων τῶν ἐν τοῖς οὐσι λόγων, καὶ τῆς ἐν πνεύματι κατὰ τὸ ἴσον ἐκάστῳ ζωτικῆς διαδόσεως ἀπονεμητικῆ καὶ τῆς οἰκείας ἐν τῷ καλῷ κατὰ τὴν θέσιν βάσεως ἀμετάθετος ἰδρυσις.

ηζ'.

Ὡς περ σαρκὸς εὐεκτούσης, καὶ πιανομένης, τοῖς πάθεσιν ἡ ψυχὴ βασανίζεται καὶ σκοτίζεται, τῆς τῶν ἀρετῶν ἕξεως, καὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ὑποχωρούντων· οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς τῷ θεῷ κάλλει τῶν ἀρετῶν, καὶ τῷ φωτισμῷ τῆς γνώσεως φρουρουμένης τε καὶ λαμπруνομένης, ὁ ἕξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τῆς σαρκὸς διὰ τὴν ἐπιδημίαν τοῦ λόγου τὴν φυσικὴν εὐεξίαν ἀποβαλλομένης.

ηζ'.

Οὐκ ἦν δυνατὸν ἄλλως Ἰῖδν ἀποδειχθῆναι Θεοῦ, καὶ Θεὸν κατὰ τὴν ἐκ χάριτος θέωσιν, τὸν γενόμενον ἄνθρωπον, μὴ πρότε-

ρον κατὰ προαίρεσιν γεννηθέντα τῷ πνεύματι, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικῶς αὐτοκίνητον καὶ ἀδέσποτον δύναμιν, ἣν τινα θεοποιὸν καὶ θεῖαν καὶ ἄβυλον γέννησιν, διὰ τὸ προτιμῆσαι τῶν νοουμένων καὶ ἀδήλων τέως ἀγαθῶν τὸ κατ' αἰσθησιν τερπνὸν καὶ ἐπίδηλον, παραλιπὼν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τὴν ἐκ σωμάτων εἰκότως ἀπροαίρετον, καὶ ὕλικήν, καὶ ἐπὶ κηρον ἔχειν καταδικάζεται γενεσιν.

ηθ'.

Κινεῖται νῦν ὁ ἄνθρωπος, ἡ περὶ φαντασίας ἀλόγους παθῶν ἐξ ἀπάτης διὰ φιληδονίαν· ἡ περὶ λόγους τεχνῶν ἐκ περιστάσεως διὰ τὴν χρείαν· ἡ περὶ φυσικοὺς λόγους τῆς φύσεως διὰ μάθησιν· ὧν οὐδὲν κατ' ἀρχὰς ἐξ ἀνάγκης εἴλκε τὸν ἄνθρωπον, εἰκότως ὑπεράνω πάντων γενόμενον· οὕτω γὰρ ἔπρεπεν εἶναι τὸν ἀπ' ἀρχῆς, μηδενὶ τοσύνολον περισπώμενον τῶν μετ' αὐτόν, ἡ περὶ αὐτόν, ἡ κατ' αὐτόν, καὶ πρὸς τελείωσιν, ἐνδὸς μότου προσδεόμενον, τῆς πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτόν, φημί δὲ τὸν Θεόν, καθ' ὅλην τὴν ἀγαπητικὴν δύναμιν ἀσχέτου κινήσεως.

ηθ'.

Οὐδὲν εἶχεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μεταξὺ Θεοῦ καὶ αὐτοῦ προβεδλημένον πρὸς εἰδησιν, καὶ κωλύον τὴν δι' ἀγάπης αὐθαίρετον κατὰ τὴν πρὸς Θεὸν κίνησιν γεννησομένην συγγένειαν· ἀπαθὴς γὰρ χάριτι ὧν, ἀπάτην παθῶν φαντασίας δι' ἡδονῆς οὐ προσήγετο· καὶ ἀπροσδεὴς ὑπάρχων, τῆς περὶ τέχνας περιστατικῆς ἀνάγκης διὰ τὴν χρείαν ἐλευθέρως ἦν· καὶ σοφὸς ὧν τῆς περὶ τὴν φύσιν θεωρίας, ὑπεράνω καθειστῆκει διὰ τὴν γνῶσιν.

ρ'.

Ὁ πᾶσαν μετὰ σοφίας τὴν φύσιν ὑποστήσας Θεός, καὶ πρὸς τὴν ἐκάστου τῶν λογικῶν οὐσιῶν δύναμιν τὴν αὐτοῦ γνῶσιν κρυφίως ἐνθέμενος, δέδωκε καὶ ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς μεγαλόδωρος δεσπότης, κατὰ φύσιν τὸν εἰς αὐτὸν πόθον καὶ ἔρωτα, συνεπιπλήξας αὐτῷ φυσικῶς τοῦ λόγου τὴν δύναμιν· ἐφ' ᾧ δυνηθῆναι μετὰ ῥαστώνης γνῶναι τοὺς τρόπους τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως, καὶ μὴ παρασφαλέντα διαμαρτυρεῖν οὐ τυχεῖν ἀγωνιζόμεθα· κατὰ τοῦτον οὖν κινούμενοι τὸν πόθον, περὶ τε καὶ διοικήσεως, ζεῖτε ἐναγόμεθα, ἐκείνου τυχεῖν, διὰ τούτων γλιχόμενοι, οὐ χάριν τὸν πόθον ἐλάβομεν.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
Μ Α Ε Ι Μ Ο Υ
 ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ
 ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΙΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ

Ἵπτον ἐδεξάμην τὸν θεοφύλακτόν μου δεσπότην διὰ τῶν αὐτοῦ πανευφήμων γραμμάτων παραγινόμενον· τὸν αἰεὶ μὲν παρόντα, καὶ ἀπεῖναι τῷ πνεύματι παντελῶς οὐ δυνάμενον. ὁμῶς δὲ δι' ἀρετῆς περιουσίαν θεομιμήτως συγγενέσθαι τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καὶ δι' ἧς ὁ Θεὸς δέδωκε τῇ φύσει προφάσεως, οὐκ ἀπαναινόμενοι. διὸ θαυμάσας αὐτοῦ τὸ μέγεθος τῆς συγκαταβάσεως, πόθῳ σύγκρατον τὸν πρὸς αὐτὸν φόβον ἐποίησάμην. καὶ μίαν ἐξ ἀμφοτέρων, φόβου τε καὶ ποθοῦ ἀγάπην ἐνεστησάμην, δι' αἰδοῦς καὶ εὐνοίας συνισταμένην· ἵνα μήτε μῖσος ὁ φόβος γένηται τοῦ πόθου γυμνούμενος, μήτε καταφρόνησις ὁ πόθος, τὸν σώφρονα φόβον συνημμένον οὐκ ἔχων· ἀλλὰ νόμος ἡ ἀγάπη τυγχάνουσα δειχθῇ, στοργῆς ἐνδιάθετος, ἅπαν τὸ κατὰ φύσιν συγγενὲς οἰκειούμενος. δι' εὐνοίας μὲν, τὸ μῖσος χειρούμενος· δι' αἰδοῦς δέ, πόρρῳ ποιούμενος τὴν καταφρόνησιν. ὃν δὴ μάलिστα πάντων φημί δέ τὸν φόβον, τῆς θείας ἀγάπης συστατικὸν ἐπιγνοὺς Δαβὶδ ὁ μακάριος, φησὶν, Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνὸς διαμενων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. ἕτερον δηλαδὴ τοῦτον εἰδώς, παρὰ τὸν ἐπ' ἐγκλήμασι δέει τιμωρίας συνιστάμενον φόβον. εἴπερ ὁ μὲν ἔξω γίνεται, τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀγάπης παντελῶς ἀφανιζόμενος, ὥς πού τοις ἑαυτοῦ λόγοις ὁ μέγας Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης δείκνυται, φάσκων· Ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον. ὁ δὲ, τὸν τῆς ἀληθοῦς στοργῆς φυσικῶς χαρκτηρίζει νόμον· αἰδοῖ συντηρῶν εἰς αἰῶνας τοὺς * ἀγίους, πρὸς τε τὸν Θεόν, καὶ ἀλλήλους τὸν τῆς ἀγάπης θεσμὸν τε καὶ τρόπον

παντελῶς ἀδιάφθορον. πόθῳ γοῦν ὡς ἔφην καὶ γὼ κεράσας τὸν φόβον, πρὸς τὸν ἐμὸν δεσπότην, τοῦτον τῆς ἀγάπης συνεστησάμην τὸν νόμον μέχρι τῆς σήμερον. αἰδοῖ μὲν τοῦ γράφειν εἰργόμενος, ἵνα μὴ λάβῃ χώραν ἡ καταφρόνησις. εὐνοία δὲ πρὸς τὸ γράφειν ὠθούμενος, ἵνα μὴ νομισθῇ μῖσος ἡ τελεία τοῦ γράφειν παραίτησις. γράφω δὲ τοῦτο πράττειν κελευόμενος, οὐχ ὅσα λογίζομαι, ἀλλ' ὅσα βούλεται Θεός, καὶ χάριτι πρὸς τὴν τοῦ συμφέροντος * γένεσιν ἐπιδίδωσιν. Ἡ γὰρ βουλή τοῦ Κυρίου, φησὶν ὁ Δαβὶδ, εἰς τὸν αἰῶνα μένει, λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. βουλήν μὲν τυχὸν φήσας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, τὴν ἐπὶ θεώσει τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀπόρρητον κένωσιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, καθ' ἣν ἔχει πάντων τῶν αἰώνων τὸ πέρας περιγραφόμενον. λογισμοὺς δὲ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τοὺς τῆς προνοίας, καὶ τῆς κρίσεως λόγους· καθ' οὓς, τὴν τε παροῦσαν ἡμῶν ζωὴν καὶ τὴν μέλλουσάν, ὥσπερ τινὰς γενεὰς διαφόρους σοφῶς διεξάγει, καταλλήλως ἐκάστη τὸν πρέποντα τρόπον τῆς ἐνεργείας προσνέμων. Εἰ δὲ θείας ὑπάρχει βουλῆς ἔργον, ἡ τῆς ἡμετέρας φύσεως θέωσις· καὶ τῶν θείων λογισμῶν ἐστὶ σκοπός, ἡ πρὸς τὸ πέρας διεξαγωγή τῶν ζητούμενων τῆς ἡμετέρας ζωῆς· ἄρα συμφέρεται τῆς τοῦ Κυρίου προσευχῆς, γινώ- ναι τε καὶ πρᾶξαι, καὶ οὕτω δεόντως γρά- ψαι τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δὲ μάλιστα ταύτης καὶ ὁ ἐμὸς δεσπότης πρὸς ἐμὲ τὸν αὐτοῦ δοῦλον γράφων θεῶθεν κινηθεὶς, ἐπεμνήσθη τῆς προσευχῆς· ἦν καὶ τῶν ἐμῶν ἀναγ- καίως ὑπόθεσιν λόγων ποιούμενος, αἰτοῦμαι τὸν ταύτης διδάσκαλον τῆς προσευχῆς Κύ-

* ἴσ.
γινώσιν

ριον. διανοιξαί μου τὸν νοῦν πρὸς κατανόη-
σιν τῶν ἐν αὐτῇ μυστηρίων, καὶ δοῦναι
σύμμετρον λόγον πρὸς τὴν τῶν νοουμένων
σαφήνειαν. ὅλον γὰρ ἔχει κατὰ περιγραφὴν
τὸν ἐν τοῖς εἰρημένοις σκοπὸν μυστικῶς κε-
κρυμμένον· ἢ τόγε κυριώτερον εἰπεῖν, τοῖς
ἐρρωμένοις τὸν νοῦν, ἐμφανῶς κηρυττόμε-
νον· πάντων γὰρ ὧν διὰ σαρκὸς γέγονεν
αὐτουργὸς κενωθεὶς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, αἵ-
τησιν ἔχει τῆς προσευχῆς ὁ λόγος διδάσκων
ἐκείνων μεταποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, ὧν μό-
νος ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, δι' Υἱοῦ φυσικῶς
μεσιτεύοντος, ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι, κατ' ἀ-
λήθειαν ἐστὶ χορηγός· εἴπερ μεσίτης Θεοῦ
καὶ ἀνθρώπων, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον
ὁ Κύριος ἐστὶν Ἰησοῦς· τοῖς μὲν ἀνθρώ-
ποις, διὰ σαρκὸς ἐμφανῇ ποιῶν ἀγνοούμε-
νον τὸν Πατέρα· τῷ δὲ Πατρί, διὰ Πνεύ-
ματος ἐν αὐτῷ τοὺς ἀνθρώπους καταλλα-
γέοντας προσάγων· ὑπὲρ ὧν, καὶ δι' οὓς
ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος. πολλῶν
δὲ οὐδέπω μέτρῳ περιλαβεῖν, τό, τε πλη-
θος καὶ μέγεθος δεδύνηται λόγος, καινῶν
μυστηρίων αὐτουργὸς γίνεται καὶ διδάσκα-
λος· ὧν ἐπτά τῶν ἀριθμῶν γενικώτερα τῶν
λοιπῶν, κατ' ἐξαιρετον φιλοτιμίας, πέφαν-
ται τοῖς ἀνθρώποις δωρημένος· ὧν μυστι-
κῶς περιέχει τὴν δύναμιν, ὡς ἔφην, τῆς
προσευχῆς ὁ σκοπός· θεολογίαν, υἱοθεσίαν
ἐν χάριτι, ἰσοτιμίαν τὴν πρὸς Ἀγγέλους,
αἰθέριον ζωῆς μετοχὴν, φύσεως ἀπαθῶς πρὸς
ἑαυτὴν νεύουσης ἀποκατάστασιν, τοῦ νό-
μου τῆς ἀμαρτίας κατάλυσιν, καὶ τῆς τοῦ
κρατήσαντος ἡμῶν δι' ἀπάτης πονηροῦ τυ-
ραννίδος καθαίρεσιν· σκοπῶμεν οὖν τὴν τῶν
λεχθέντων ἀλήθειαν· θεολογίαν μὲν γὰρ
διδάσκει σαρκούμενος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὡς
ἐν ἑαυτῷ δεικνύς τὸν Πατέρα, καὶ τὸ
Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὅλος γὰρ ἦν ὁ Πατὴρ,
καὶ ὅλον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐσιωδῶς
ἐν ὅλῳ τελείως τῷ Υἱῷ, καὶ σαρκουμένῳ·
οὐ σαρκούμενοι, ἀλλ' ὁ μὲν εὐδοκῶν, τὸ δὲ
συνεργῶν, αὐτουργοῦντι τῷ Υἱῷ τὴν σάρ-
κωσιν, εἴπερ ἔννοους ὁ λόγος διέμεινε καὶ
ζῶν, μηδενὶ τὸ παράπαν ἄλλῳ κατ' οὐσίαν
χωρούμενος, ἢ μόνῳ τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Πνεύματι, καὶ πρὸς τὴν σάρκα διὰ φιλαν-
θρωπίας, τὴν καθ' ὑπάκουσιν ποιησάμενος
ἔνωσιν. υἱοθεσίαν δὲ δίδωσι, τὴν ὑπὲρ φύ-
σιν ἀνωθεν διὰ πνεύματος ἐν χάριτι δωρού-
μενος γέννησιν, καὶ συνθέωσιν· ἥ ἐν Θεῷ
φυλακὴ τε καὶ τήρησις ἐστίν, ἡ τῶν γεν-

νωμένων προαίρεσις· διαθέσει γνησίᾳ τὴν
δοθεῖσαν στέργουσα χάριν, καὶ τῇ πράξει
τῶν ἐντολῶν ἐπιμελῶς τὸ κατὰ χάριν δοθὲν
ὑπακούουσα κάλλος· καὶ τοσοῦτον τῇ κε-
νώσει τῶν παθῶν μεταποιούμενη θεότη-
τος, ὅσον ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος τῆς οἰκειᾶς
ἀκραιφνοῦς δόξης, οἰκονομικῶς ἑαυτὸν κατὰ
θέλησιν κενώσας, γενόμενος ἀληθῶς κε-
χηρημάτικεν ἄνθρωπος. ἰσοτίμους δὲ τοῖς
Ἀγγέλοις τοὺς ἀνθρώπους πεποίηκεν, οὐ
καθ' ὅτι μόνον εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵ-
ματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τὰ ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καταργήσας
τάς πληρούσας τὸν μέσον οὐρανοῦ καὶ γῆς
τόπον, ἀντικειμένας δυνάμεις, μίαν πρὸς
τὴν τῶν θείων δώρων διαμονὴν τῶν ἐπι-
γείων καὶ οὐρανίων δυνάμεων ἀπέδειξεν οὐ-
σαν πανήγυριν· τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν
ἀγαλλιάσει κατὰ τὸ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ θέλη-
μα ταῖς ἄνω δυνάμεως τὴν δόξαν τοῦ
Θεοῦ συνεπηχούσης· ἀλλ' ὅτι καὶ μετὰ τὴν
πλήρωσιν τῆς ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομίας, μετὰ
τοῦ προσληφθέντος ἀναληφθεὶς σώματος,
οὐρανὸν καὶ γῆν ἤνωσε δι' ἑαυτοῦ· καὶ τοῖς
νοητοῖς συνῆψε τὰ αἰσθητά, καὶ μίαν ἔδειξε
τὴν κτιστὴν φύσιν ταῖς τῶν ἑαυτῆς ἀκρό-
τησι μερῶν, κατ' ἀρετὴν τε καὶ τῆς πρῶ-
της αἰτίας ἐπίγνωσιν, πρὸς ἑαυτὴν συνδεο-
μένην. δεικνύς, οἶμαι, δι' ὧν ἐπετέλει μυ-
στικῶς, ὡς ὁ μὲν λόγος ἐστὶ τῶν διεστώ-
των ἔνωσις· ἡ δὲ ἀλογία, τῶν ἡνωμένων
διαίρεσις. καὶ μάθωμεν λόγου μεταποι-
εῖσθαι διὰ τῆς πράξεως, ἵνα μὴ μόνον Ἀγ-
γέλοις κατ' ἀρετὴν, ἀλλὰ καὶ Θεῷ γνω-
στικῶς κατὰ τὴν τῶν ὄντων ἐνωθῶμεν
ἀφαίρεσιν. ζωῆς δὲ θείας ποιεῖται μετὰ δο-
σιν, ἐδώδιμον ἑαυτὸν ἐργαζόμενος, ὡς οἶδεν
αὐτός, καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ τοιαύτην αἴσθη-
σιν νοεράν εἰληφότες, ὥστε τῇ γεύσει ταύ-
της τῆς βρώσεως, εἰδέναι κατ' ἐπίγνωσιν
ἀληθῶς, ὅτι Χριστὸς ὁ Κύριος, ποιότητι
θείᾳ πρὸς θέωπιν μετακινῶν τοὺς ἐσθίον-
τας, οἳ δὴ σαφῶς ζωῆς καὶ δυνάμεως ἄρ-
τος καὶ ὦν, καὶ καλούμενος. τὴν φύσιν δὲ
πρὸς ἑαυτὴν ἀποκαθίστησιν, οὐ καθ' ὅτι
μόνον γενόμενος ἄνθρωπος, ἀπαθῆ τὴν γνῶ-
μην πρὸς τὴν φύσιν ἐτήρησε καὶ ἀστασία-
στον, μηδὲ πρὸς αὐτοὺς τοὺς σταυρώσαν-
τας, τῆς κατὰ φύσιν οἰκειᾶς σαλευομένην
τοσύνολον βάσεως· τούναντίον δὲ μᾶλλον
αἱρουμένην ἀντὶ ζωῆς τὸν ὑπὲρ αὐτῶν θά-
νατον καθ' ὃ καὶ τὸ τοῦ πάθους ἐκούσιον

δείκνυται, τῇ τοῦ πάσχοντος φιλανθρώπων διαθέσει· κυρούμενον. ἄλλ' ὅτι καὶ τὴν ἑσθραν κατήργησε, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τὸ τῆς ἁμαρτίας χειρόγραφον, δι' ὃ πρὸς ἑαυτὴν ἀσπόνδως εἶχεν ἡ φύσις τὸν πόλεμον. καὶ τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς ἐγγὺς καλέσας, τοὺς ὑπὸ νόμον δηλαδή, καὶ τοὺς ἔξω νόμου, καὶ τὸ μεσότηγον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὸν νόμον δηλονότι τῶν ἐντολῶν σαφηνίσας ἐν δόγμασι, τοὺς δύο ἔκτισεν εἰς ἓνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καὶ ἀποκαταλάσων ἡμᾶς δι' ἑαυτοῦ τῷ Πατρὶ, καὶ ἀλλήλοις, οὐκ ἔχοντας ἔτι τὴν γνώμην ἀνθισταμένην τῷ λόγῳ τῆς φύσεως. ἀλλ' ὥσπερ τὴν φύσιν, οὕτω καὶ τὴν γνώμην ὄντας ἀναλλοιώτους. Καθαρὰν δὲ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας τὴν φύσιν καθίστησιν, ἡδονὴν προκαθηγεῖσθαι τῆς δι' ἡμᾶς αὐτοῦ μὴ συγχωρήσας σαρκώσεως. ἄσπορος γὰρ γέγονε παραδόξως ἡ σύλληψις, καὶ ἄφθορος ὑπὲρ φύσιν ἡ γέννησις. ἐπισφίγγοντος δηλαδή τοῦ τεχθέντος Θεοῦ τῇ μητρὶ πλέον τῆς φύσεως, τὰ δεσμὰ τῆς παρθενίας διὰ γεννήσεως. καὶ τὴν φύσιν ἅπασαν, τῆς τοῦ κρατήσαντος νόμου δυναστείας, ἐν τοῖς βουλομένοις ἐλευθεροῦντος· τῇ κατ' αἴσθησιν νεκρώσει τῶν ἐπὶ γῆς μελῶν, τὸν αὐτοῦ μιμουμένους αὐθαίρετον θάνατον. βουλομένων γάρ, οὐ τυραννουμένων τὸ τῆς σωτηρίας μυστήριον. τῆς δὲ τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι' ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος ποιεῖται καθαίρεσιν, τὴν σάρκα τὴν νικηθεῖσαν ἐν τῷ Ἀδάμ, ὅπλον κατ' αὐτοῦ προβαλλόμενος καὶ νικῶν· ἵνα δείξῃ τὴν πρότερον ἔλοῦσαν πρὸς θάνατον, ἐλοῦσαν τὸν ἐλόντα, καὶ θανάτῳ φυσικῷ, τὴν ἐκείνου ζωὴν διαφθεύρουσαν. καὶ γινομένην αὐτῷ μὲν δηλητήριον, πρὸς τὸ πάντας, οὓς κατέπιεν ἰσχύτας, ὡς ἔχον τοῦ θανάτου τὸ κράτος, ἐμέσαι. ζωὴν δὲ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων πᾶσαν ὥσπερ φύραμα τὴν φύσιν πρὸς ἀνάστασιν ὠθοῦσαν ζωῆς, ὑπὲρ ἧς μάλιστα Θεὸς ὢν ὁ λόγος, ἄνθρωπος γίνεται· (τὸ ξένον ὄντως πρᾶγμα καὶ ἄκουσμα.) καὶ τὸν τῆς σαρκὸς θέλων καταδέχεται θάνατον. τούτων ἀπάντων, ὡς ἔρην, αἰτησὶν ἔχων ὁ τῆς προσευχῆς εὐρεθῆσεται λόγος. Πατέρα γάρ, καὶ Πατὴρ δνομα λέγει, καὶ βασιλείαν. καὶ τούτου τοῦ Πατρὸς αὐθις Υἱὸν ἐν χάριτι, τὸν προσευχόμενον ὄντα παρίστησιν. ἐνός τε θελήματος τοὺς ἐν οὐρανῷ καὶ γῇ γενέσθαι ζητεῖ.

ἄρτον αἰτεῖσθαι προστάττει τὸν ἐπιούσιον. καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ, καὶ τῷ συγχωρεῖν καὶ συγχωρεῖσθαι τὴν φύσιν πρὸς ἑαυτὴν συνδέει, τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης μὴ τεμνομένην. εἰς τε πειρασμὸν εἰσελθεῖν, ὡς νόμον ἁμαρτίας, ἀπεύχεσθαι διδάσκει. καὶ ῥυθῆναι τοῦ πονηροῦ παραινεί. ἔδει γὰρ τὸν αὐτουργὸν καὶ δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν, εἶναι καὶ διδάσκαλον, οἷα δὴ μαθηταῖς τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καὶ μιμουμένους αὐτοῦ τὴν διὰ σαρκὸς ἀγωγὴν, ὑποθήκας ζωῆς ταύτης παρεχόμενον τῆς προσευχῆς τὰ ῥήματα· δι' ὧν τοὺς ἐν αὐτῷ κατ' εἶδος ὑπεστώτας τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀποκρύφους ἐμήνυε θησαυρούς, πρὸς τὴν αὐτῶν ἀπόλαυσιν· δηλονότι, τῶν αἰτούντων ἐλαύνων τὴν ἐφῆσιν. Διὰ τοῦτο προσευχὴν, οἶμαι, ταύτην κέκληκε τὴν διδασκαλίαν ὁ λόγος, ὡς αἰτησὶν ἔχουσιν τῶν ἀνθρώπων κατὰ χάριν ἐκ Θεοῦ διδομένων δώρων. οὕτω γὰρ οἱ θεόπνευστοι πατέρες ἡμῶν διιστικῶς περὶ τῆς προσευχῆς διεξήλθον, φήσαντες, εἶναι τὴν προσευχὴν αἰτησὶν ὧν Θεὸς πρεπόντως ἑαυτῷ δωρεῖσθαι πέφυκεν ἀνθρώποις. ὥσπερ καὶ τὴν εὐχὴν ὑπόσχεσιν, ἡγοῦν ἐπαγγελίαν ὧν γνησίως λατρεύοντες Θεῷ προσκομίζουσιν ἄνθρωποι, τὴν γραφὴν μαρτυροῦσαν τῷ οἰκίῳ· ἕνεκα πολλοῦ παραστήσαντες, ὡς τό, Εὐξασθε καὶ ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν. καί, Ὅσα ἡξάμην ἀποδώσω σοι τῷ Κυρίῳ. περὶ τῆς εὐχῆς εἰρημένα. καὶ αὐθις περὶ προσευχῆς ὡς τό, Καὶ προσηύξατο Ἄννα πρὸς Κύριον, λέγουσα, Κύριε ἀδωναί, ἐλωί σαββάθ· ἐὰν εἰσακούων εἰσακούσης τῆς δούλης σου, καὶ δός μοι, καρπὸν κοιλίας. καὶ προσηύξατο Ἐζεκίας βασιλεὺς Ἰούδα, καὶ Ἡσαΐας υἱὸς Ἀμώς ὁ προφήτης πρὸς Κύριον, καὶ τό, Ὅταν ὑμεῖς προσεύχησθε λέγετε, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, παρὰ τοῦ Κυρίου τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον. ὡς εἶναι δύνασθαι τὴν μὲν εὐχὴν, ἐντολῶν τηρησὶν κατὰ γνώμην τοῦ ἡγμένου κεκυρωμένην, τὴν δὲ προσευχὴν, τῆς πρὸς τὰ τηρηθέντα καλὰ τοῦ τετηρηκότος μεταποιήσεως αἰτησὶν. ἢ μάλλον, τὴν μὲν εὐχὴν ἀρετῆς ἄθλον, ὃ δὴ μάλιστα προσφιλῶς δέχεται Θεὸς προσκομιζόμενον. τὴν δὲ προσευχῆς ἀρετῆς ἐπαθλον, ὃ δὴ μάλα χαίρων Θεὸς ἀντιδίδωσιν. οὐκοῦν, ἐπειδὴ δέδεικται τῶν ὑπὸ τοῦ λόγου σαρκωθέντος ἀγαθῶν αἰτησὶν εἶναι τὴν προσευχὴν, αὐτὸν προ-

στησάμενοι τοῦ λόγου τῆς προσευχῆς τὸν διδάσκαλον, θαρροῦντες ἐπέλθωμεν, ἐπιμελῶς ἐκάστου ῥήτου γυμνάσαντες, ὡς οἶον τε, θεωρία τὴν ἔννοιαν, ὡς αὐτός τε χορηγεῖν συμφερόντως εἶπεν ὁ λόγος, καὶ χωρεῖν δίδωσι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας τὴν δύναμιν.

Κείμε-
νον.

Ἐξήγ.

»Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγια-
»σθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία
σου«. Εὐθύς καθηκόντως θεολογίας ἐν τού-
τοις ἀπαρξασθαι διδάσκει τοὺς προσερχομέ-
νους ὁ Κύριος, καὶ τὴν πῶς ὑπαρξιν τῆς
τῶν ὄντων ποιητικῆς αἰτίας μυσταγωγεῖ,
κατ' οὐσίαν τῶν ὄντων αἰτίος ὢν. Πατὴρ
γάρ, καὶ ὀνόματος Πατρός, καὶ βασιλείας
Πατρός δήλωσιν ἔχει τῆς προσευχῆς τὰ
ῥήματα· ἐν ᾧ αὐτῆς διδαχθῶμεν τῆς ἀρ-
χῆς, τὴν μοναδικὴν Τριάδα σέβειν, ἐπικα-
λεῖσθαι τε καὶ προσκυνεῖν. ὄνομα γάρ
τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός οὐσιωδῶς ὑφ' ἑστώ-
ς ἐστιν ὁ Μονογενὴς Υἱός. καὶ βασιλεία τοῦ
Θεοῦ καὶ Πατρός, οὐσιωδῶς ἐστὶν ὑφ' ἑστώ-
σα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὁ γὰρ ἐνταῦθα
Ματθαίος φησι βασιλείαν, ἀλλαχοῦ τῶν
Εὐαγγελιστῶν ἕτερος, Πνεῦμα κέκληκεν
Ἅγιον, φάσκων, ἐλθέτω τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅ-
γιον, καὶ καθαρίσάτω ἡμᾶς. οὐ γὰρ ἐπι-
κρητον ὁ Πατήρ ἔχει τὸ ὄνομα, οὔτε μὴν
ὡς ἄξιαν ἐπιθεωρουμένην αὐτῷ νοοῦμεν τὴν
βασιλείαν. οὐκ ἤρκεται γὰρ τοῦ εἶναι, ἵνα
καὶ τοῦ Πατρὸς, ἡ βασιλεὺς εἶναι ἀρξῇται·
ἀλλ' αἶν ὢν, αἶν καὶ Πατήρ ἐστι καὶ βα-
σιλεὺς. μήτε τοῦ εἶναι, μήτε τοῦ Πατρὸς
ἡ βασιλεὺς εἶναι τὸ παράπαν ἡργμένος. εἰ-
δὲ αἶν ὢν, αἶν καὶ Πατήρ ἐστι καὶ βασι-
λεὺς, αἶν ἄρα καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα
τὸ Ἅγιον οὐσιωδῶς τῷ Πατρὶ συνυφ' ἑστή-
κασιν· ἐξ αὐτοῦ τε ὄντα, καὶ ἐν αὐτῷ φυ-
σικῶς, ὑπὲρ αἰτίαν καὶ λόγον· ἀλλ' οὐ μετ'
αὐτόν, γενόμενα δι' αἰτίαν ὕστερον. ἡ γὰρ
σχέσις συνενδείξεων κέκτηται δύναμιν· τὰ
ὢν ἐστὶ τε καὶ λέγεται σχέσις, μετ' ἄλ-
ληλα θεωρεῖσθαι μὴ συγχωροῦσα. Ταύτης
οὖν ἀπαρξάμενοι τῆς προσευχῆς, γεραίρειν *
ἐπειγόμεθα τὴν ἑμοσύσιόν τε, καὶ ὑπερού-
σιον Τριάδα, ὡς ποιητικὴν αἰτίαν τῆς ἡμε-
τέρας γενέσεως· πρὸς δὲ, καὶ τὴν εἰς ἡμᾶς
ἐξαγγέλλειν διδασκόμεθα χάριν τῆς υἱοθε-
σίας, τὸν φύσει δημιουργόν, χάριτι Πατέρα
καλεῖν ἀξιούμενοι· ἵνα τοῦ κατὰ χάριν γεν-
νήτορος αἰδεσθέντες τὴν προσηγορίαν, ἐν
τῷ βίῳ τοὺς χαρακτῆρας ἐπισημαίνειν

ἐν ἄλλ
ἀναγώ-
μεθα.

σπουδάζωμεν τοῦ γεννησαντος, ἀγιάζοντες
αὐτοῦ ἐπὶ γῆς τὸ ὄνομα, καὶ πατρῷζοντες,
καὶ τέκνα διὰ τῶν πραγμάτων δεικνύμενοι,
καὶ τὸν ταύτης αὐτουργὸν τῆς υἱοθεσίας
φυσικὸν τοῦ Πατρὸς Υἱόν, δι' ὧν νοοῦμεν,
ἢ πράττομεν μεγαλύνοντες. ἀγιάζομεν δὲ
τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατὰ χάριν πατρός τὸ ὄνο-
μα, τὴν πρόσυλον δηλαδὴ νεκροῦντες ἐπι-
θυμίαν, καὶ φθοροποιῶν ἐκκαθαίρομενοι πα-
θῶν. εἴπερ ἁγιασμός ἐστιν, ἡ κατ' αἴσθη-
σιν τῆς ἐπιθυμίας παντελὴς ἀκίνησις καὶ
νέκρωσις· ἐν ᾗ γενόμενοι, τὰς ἀπρεπεῖς τοῦ
θυμοῦ κατευνάζομεν ὕλακάς, οὐκ ἔχομεν *
ἐτι διεγείρουσαν αὐτόν, καὶ τῶν οἰκείων
ἡδονῶν ὑπεραγωνίζεσθαι πειθούσαν τὴν ἐπι-
θυμίαν, ἥδη τῇ κατὰ τὸν λόγον ἀγιότητι
νεκρωθεῖσαν. κατὰ φύσιν γὰρ τῆς ἐπιθυμίας
ὑπάρχων ἐκδικὸς ὁ θυμὸς, τοῦ μαίνεσθαι
παύεσθαι πέφυκεν, ὁπηγίκα ταύτην ἰδὼν
νεκρωμένην. Εἰκότως οὖν, τῇ τοῦ θυμοῦ
καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀποβολῇ, τὸ τῆς βασι-
λείας τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς κατὰ τὴν
προσευχὴν ἐπιγίνεται κράτος, τοῖς μετὰ
τὴν τούτων ἀπόθεσιν λέγειν ἀξιούμενοις,
Ἐλθέτω ἡ βασιλεία. τούτεστι τὸ Πνεῦμα,
τὸ Ἅγιον· ἥδη τῷ τῆς πραότητος λόγῳ τε
καὶ τρόπῳ ναοποιηθεῖσι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ
Πνεύματος. Ἐπὶ τίνα γὰρ φησι καταπαύ-
σω; ἀλλ' ἡ ἐπὶ τὸν πρῶτον, καὶ ταπεινόν,
καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. ὡς ἐντεῦ-
θεν εἶναι δῆλον, ὅτι τῶν ταπεινῶν καὶ πράξεων
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς.
Μακάριοι γὰρ φησι οἱ πράξεις, ὅτι αὐτοὶ
κληρονομήσουσι τὴν γῆν. γῆν ταύτην τὴν
κατὰ φύσιν μέσσην τοῦ παντὸς ἀπολαύουσαν
θεσιν, ὁ Θεὸς οὐκ ἐπηγγείλατο τῆς ἀγα-
πῶσιν αὐτὸν κληρονομίαν. εἴπερ ἀληθεύει
φάσκων· ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν,
οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ'
εἰσὶν ὡς ἄγγελοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ,
δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κλη-
ρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασι-
λείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. καὶ ἀλλα-
χοῦ πάλιν ἐτέρῳ μετ' εὐνοίας δουλεύσαντι,
εἰσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου. καὶ
μετ' αὐτὸν ὁ θεὸς ἀπόστολος· σαλπίζει γὰρ,
καὶ οἱ νεκροὶ ἐν Χριστῷ πρῶτοι ἐγερθήσον-
ται ἄφθαρτοι, ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες οἱ
περιλειπόμενοι ἅμα σὺν αὐτοῖς ἀρπαγη-
σόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ
Κυρίου εἰς ἀέρα, καὶ οὕτω πάντοτε σὺν
Κυρίῳ ἐσόμεθα. Τούτων οὖν οὕτως ἐ-

* ἴσ.
οὐκ ἔ-
χοντες.

Κείμε.

Ἐξήγ.

πηγγελμένων τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Κύριον. Τίς μόνω τῷ ῥητῷ τῆς γραφῆς προσηλώσας τὸν νοῦν, τὸν οὐρανόν, καὶ τὴν ἡτοιμασμένην ἀπὸ καταβολῆς κόσμου βασιλείαν, καὶ τὴν τοῦ Κυρίου μυστικῶς ἀποκεκρυμμένην χαράν, καὶ τὴν διηνεκῇ καὶ παντελῶς ἀδιάστατον σὺν Κυρίῳ τῶν ἀξίων μονήν τε καὶ ἱδρυσιν, ταυτὸν ποτ' ἂν τῇ γῇ φῆσειε, λόγῳ κινούμενος, καὶ μόγου θεραπευτὴ εἶναι ποθῶν; ἀλλὰ νῦν γῆν φάσκειν οἶμαι, τὴν παγίαν καὶ παντελῶς ἀμετάθετον ἀπὸ τοῦ καλοῦ τῆς τῶν πράξεων ἀτρεψίας ἔξιν καὶ δύναμιν, ὡς αἰεὶ σὺν Κυρίῳ ὑπάρχουσιν, καὶ χαρὰν ἀνέκλειπτον ἔχουσιν, καὶ βασιλείας ἀνέκαθεν ἡτοιμασμένης ἐπειλημμένην, καὶ τῆς ἐν οὐρανῷ στάσεώς τε καὶ τάξεως ἡξιωμένην. οἷα δὲ γῆν τινα μέσσην τοῦ παντός θέσιν ἀπολαβοῦσαν τῆς ἀρετῆς τὸν λόγον· καθ' ὃν μέσος εὐφημίας καὶ δυσφημίας ὑπάρχων ὁ πρῶτος, ἀπαθὴς διαμένει, μήτε ταῖς εὐφημαῖς φυτῶμενος, μήτε ταῖς δυσφημαῖς στυγνούμενος. ὧν γὰρ ὁ λόγος ὑπάρχει κατὰ φύσιν ἐλεύθερος, ἀποστήσας τὴν ἔφεσιν, τούτων διοχλοῦντων ταῖς προσβολαῖς οὐκ αἰσθάνεται, καταπαύσας ἑαυτὸν τῆς περὶ ταῦτα ζάλης, καὶ πρὸς τὴν θείαν καὶ ἀπρακτον ἐλευθερίαν δλην τῆς ψυχῆς μεθορμήσας τὴν δύναμιν· ἥς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ Κύριος μεταδοῦναι ποθῶν, Ἀρατέ φησι, τὸν ζυγόν μου ἔφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινός τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ἀνάπαυσιν λέγων, τὸ τῆς θείας βασιλείας κράτος, ὡς πάσης ἀπηλλαγμένην δουλείας τοῖς ἀξίοις ἐμποιοῦν δεσποτεῖαν. Εἰ δὲ τοῖς ταπεινοῖς καὶ πρῶτοις τὸ ἀκαθαίρετον τῆς ἀκηράτου βασιλείας δίδεται κράτος, τίς οὕτως ἀνέραστος, καὶ πάντῃ τῶν θείων ἀνόμεκτος ἀγαθῶν, ὡς μὴ κατ' ἄκρον ἐφίεσθαι ταπεινώσεως καὶ πρῶτῆτος, ἵνα γένηται τῆς θείας χαρακτῆρ βασιλείας ὡς ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ; φέρων ἐν ἑαυτῷ τοῦ φύσει κατ' οὐσίαν ὡς ἀληθῶς μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, κατὰ τὴν χάριν ἀπαράλλακτον τὴν ἐν πνεύματι μὲρῳσιν; ἐν ἣ, φησὶν, ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Οὐκ ἐστὶν ἄρρεν καὶ θῆλυ, τουτέστι, θῆρς καὶ ἐπιθυμία. ὁ μὲν τυραννικῶς ἐκφέρων τὸν λογισμόν, καὶ τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἔξω ποιούμενος τὴν διάνοιαν. ἡ δὲ τῆς μιᾶς καὶ μόνῃς ἐφετῆς τε καὶ ἀπαθοῦς αἰτίας καὶ φύσεως. ποιούμενη τὰ μετ' αὐτὴν ἐρασμιώ-

τερα, καὶ διὰ τοῦτο τὴν σάρκα προτιμωτέραν τιθεμένη τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς τῶν νοουμένων δόξης τε καὶ λαμπρότητος ἐπιτερπεστέραν ἐργαζομένη τὴν τῶν φαινομένων ἀπόλαυσιν· τῷ κατ' αἰσθησιν λείψ τῆς ἡδοῆς ἀπείργουσα τὸν νοῦν τῆς θείας συγενοῦς τῶν νοητῶν ἀντιλήψεως. ἀλλ' ἡ λόγος μονώτατος, καὶ αὐτῆς εἰς ἄκρον τῆς ἀπαθοῦς μὲν, φυσικῆς δὲ ὁμῶς τοῦ σώματος δι' ἀρετῆς περιουσίαν, γυμνούμενος στοργῆς καὶ διαθέσεως, νικῶντος τελείως τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς ἡθικῆς πείθοντος σχολάσαι φιλοσοφίας, ἡνίκα συγγίνεσθαι δέοι τῷ ὑπερουσίῳ λόγῳ, δι' ἀπλῆς καὶ ἀμεροῦς θεωρίας τὸν νοῦν, καὶ συντελεῖν αὐτῷ πέφυκεν εἰς ῥαδίαν τῶν χρονικῶς ῥεόντων τιμὴν καὶ διάβασιν· ὧν διαβαθέντων οὐκ εὐλογον ἐπιβαρεῖσθαι καθάπερ μηλωτῇ τῷ κατ' ἥθος τρόπῳ, τὸν ἀποφανθέντα τοῖς αἰσθητοῖς ἀκατάσχετον. καὶ δηλοῖ τοῦτο σαφῶς Ἡλίας ὁ Μέγας, δι' ὧν ἐπραττε τυπικῶς τοῦτο παραδεικνύς τὸ μυστήριον. τὴν μὲν μηλωτὴν, φημι δὲ τῆς σαρκὸς τὴν νέκρωσιν, ἐν ἣ τὸ μεγαλοπρεπὲς πέπηγε τῆς ἡθικῆς κοσμιότητος, κατὰ τὴν ἀρπαγὴν Ἐλισσαίῳ διδοὺς εἰς συμμαχίαν τοῦ Πνεύματος, κατὰ πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, καὶ πληγὴν τῆς ἀσάτου καὶ ῥεούσης φύσεως· ἥς τύπος ὑπῆρχεν ὁ Ἰορδάνης, πρὸς τὸ μὴ σχεθῆναι τὸν μαθητὴν τῆς πρὸς τὴν ἁγίαν γῆν διαβάσεως, τῷ θολερῷ τε καὶ ὀλισθηρῷ περικλυθέντα τῆς τῶν ὕλικῶν προσπαθείας, αὐτὸς δὲ χωρῶν πρὸς τὸν Θεὸν ἀνέτος, οὐδενὶ τῶν ὄντων παντελῶς κατὰ τὴν σχέσιν κρατούμενος, ἀπλοῦς τε τὴν ἔφεσιν, καὶ τὴν γνώμην ἀσύνθετος, πρὸς τὸν ἀπλοῦν τῇ φύσει διὰ τῶν ἀλληλούχων γενικῶν ἀρετῶν, γνωστικῶς ἀλλήλαις συνηρημένων ὡς ἱππων πυρίνων, τὴν ἐνδημίαν ποιοῦμενος. ἔγνω γὰρ ὅτι δεῖ τὸν Χριστοῦ μαθητὴν ἀπογενέσθαι τὰς ἀνίσους διαθέσεις, ὧν ἡ διαφορότης ἐλέγχει τὴν ἀλλοτρίωσιν. εἰπερ διαχυσιν μὲν τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος, τὸ κατ' ἐπιθυμίαν πάθος αἵματος δὲ ζέσιν, κινούμενον σαφῶς τὸ θυμικὸν ἀπεργάζεται. καὶ φθάσας οἷα δὴ ζῶν ἐν Χριστῷ καὶ κινούμενος, καὶ ὧν, ἑαυτοῦ τὴν τῶν ἀνίσων καὶ ἀλλοκότων ἀπέθετο γένεσιν· μὴ φέρων ἐν ἑαυτῷ καθάπερ ἄρρεν καὶ θῆλυ, τὰς ἐναντίας ὡς ἔφην τούτων τῶν παθῶν διαθέσεις· ἵνα μὴ δουλωθῇ τούτοις ὁ λόγος, ταῖς αὐτῶν ἀστάτοις μεταβολαῖς ἀλλοιούμενος, ὃ

φυσικῶς τὸ τῆς θείας εἰκόνος ἐγκέκραται σέβας, πείθον τὴν ψυχὴν μεταπλασθῆναι κατὰ τὴν γνώμην πρὸς τὴν θεῖαν ὁμοίωσιν, καὶ γενέσθαι τῆς συνυφισταμένης οὐσιωδῶς τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τῶν ὅλων μεγάλης βασιλείας, ὡς Πνεύματος Ἁγίου, παμφαῆς ἀκητήριον, ὅλην δεχόμενον εἰ θέμις εἶπεν τῆς θείας φύσεως κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν ἐξουσίαν τῆς γνώσεως. καθ' ἣν, ἡ μὲν τῶν χειρόνων ἀπογίνεσθαι, τῶν δὲ κρείττωνων ὑφίστασθαι πέφυκε γένεσις, ἴσα Θεῷ τῆς ψυχῆς κατὰ τὴν χάριν τῆς κλήσεως, ἄσυλον φυλαττούσης ἐν ἑαυτῇ τῶν δωρηθέντων καλῶν τὴν ὑπόστασιν. καθ' ἣν αἱ θέλων Χριστὸς γεννᾶται μυστικῶς, διὰ τῶν σωζομένων σαρκούμενος· καὶ μητέρα Παρθένον ἀπεργαζόμενος τὴν γεννῶσαν ψυχὴν, οὐκ ἔχουσαν, ἵνα συνελὼν εἰπω, κατὰ τὴν σχέσιν ὥσπερ ἄρρεν καὶ θῆλυ, τὰ γνωρίσματα τῆς ὑπὸ φθορὰν καὶ γένεσιν φύσεως. ξενίζεσθω δὲ μηδεὶς τὴν φθορὰν τῆς γενέσεως ἀκούων προταττομένην. ἀπαθῶς γὰρ σὺν ὁρθῷ λόγῳ τὴν τῶν γινομένων καὶ ἀπογινομένων φύσιν διασκοπήσας, εὐρήσει σαφῶς, ἐκ φθορᾶς, καὶ εἰς φθορὰν τὴν γένεσιν ἀρχομένην καὶ λήγουσαν. ἥς τὰ σημαντικὰ πάθη, πάθη καθάπερ ἔφην, οὐκ ἔχει Χριστός· ἡγουν ὁ τοῦ Χριστοῦ τε καὶ κατὰ Χριστὸν βίος τε καὶ λόγος. εἴπερ ὁ λέγων ἐστὶν ἀληθὴς ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἐστὶν ἄρρεν καὶ θῆλυ· τὰ σημεῖα δηλαδὴ, καὶ τὰ πάθη δηλῶν τῆς ὑπὸ φθορὰν καὶ γένεσιν φύσεως· ἀλλ' ἡ μόνον θεοειδὴς λόγος γινώσκει θεῖα πεποιοωμένους, καὶ γνώμης μοναδικῇ κίνησις, μόνην αἰρουμένη τὴν ἀρετήν. οὔτε Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους, δι' ὧν τῆς περὶ Θεοῦ δόξης ὁ διάφορος σημαίνεται λόγος· ἢ τότε μᾶλλον ἀληθέστερον εἶπεν ἀντικείμενος. ὁ μὲν ἀφρόνως εἰσηγούμενας πολυαρχίαν, καὶ τὴν μίαν ἀρχὴν ἀντικειμέναις ἐνεργείαις τε, καὶ δυνάμεσι καταμερίζων· καὶ πλαττούμενος σέβας πολύθεον, τῷ τε πλήθει τῶν προσκυνουμένων στασιαζόμενον, καὶ τῷ διαφόρῳ τῆς προσκυνήσεως τρόπῳ γελώμενον. ὁ δὲ μίαν μὲν, στενὴν δὲ καὶ ἀτελῆ, καὶ σχεδὸν ἀνυπόστατον, ὡς λόγου καὶ ζωῆς ἔρημον· πρὸς ἴσον κακὸν τῷ προτέρῳ λόγῳ διὰ τῶν ἐναντίων ἐκπίπτων, τὴν ἀθεΐαν· ἐνὶ περιγράφῳ προσώπῳ τὴν μίαν ἀρχὴν, καὶ ταύτην δίχα λόγου καὶ πνεύματος ὑφισταμένην, ἢ λόγῳ καὶ πνεύματι πεποιοωμένην· μὴ συνορῶν, ὅτι τίς

Θεὸς τούτων ἡμοιρημένος; ἢ πῶς Θεός, μεθέξει παραπλησίως τοῖς ὑπὸ γένεσιν καὶ λογικοῖς ὡς συμβεβηκότων τούτων μεμοιραμένος; ὧν ἐν Χριστῷ τὸ παρά-
 ράπαν, ὡς ἔφην, οὐδεὶς· ἀλλὰ μόνος ἀληθοῦς θεοσεβείας λόγος, καὶ πάγις μυστικῆς θεολογίας θεσμός, τὴν τε τοῦ προτέρου λόγου διαστολὴν τῆς θεότητος ἀποπεμπόμενος, καὶ τὴν τοῦ δευτέρου μὴ παραδεχόμενος συστολήν· ἵνα μὴ τῷ φυσικῷ πλήθει στασιαστικόν, Ἑλληνικὸν γάρ. ἢ τῷ καθ' ὑπόστασιν ἐνικῷ παθητόν. Ἰουδαϊκὸν γάρ, ὡς λόγου καὶ πνεύματος ἐστερημένον, ἢ λόγῳ καὶ πνεύματι πεποιοωμένον· ἀλλ' οὐκ ὅν νοῦς καὶ λόγος καὶ πνεῦμα τὸ θεῖον πρεσβεύεται· καὶ διδάσκων ἡμᾶς τοὺς κλήσει χάριτος κατὰ πίστιν εἰσπεποιημένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, μίαν εἰδέναι θεότητα φύσιν καὶ δύναμιν· ἡγουν ἓνα Θεὸν ἐν Πατρὶ, καὶ Υἱῷ, καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι θεωρούμενον. οἶα δὲ μόνον ἀναίτιον νοῦν, οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, μόνου κατ' οὐσίαν ὑφεστῶτος ἀνάρχου λόγου γεννήτορα, καὶ μόνης αἰδίου ζωῆς οὐσιωδῶς ὑφεστῶσης, ὡς Πνεύματος Ἁγίου πηγὴν· ἐν μονάδι Τριάδα καὶ ἐν Τριάδα μονάδα· οὐκ ἄλλην καὶ ἄλλην. οὐ γὰρ ὡς ἐν οὐσίᾳ τῇ μονάδι συμβεβηκός ἐστιν ἡ Τριάς· ἢ τὸ ἐμπαλιν, ἐν Τριάδι μονάς. ἄποιοι γὰρ οὐδ' ὡς ἄλλην καὶ ἄλλην. οὐ γὰρ ἑτερότητι φύσεως τῆς Τριάδος ἡ μονάς διενήνοχεν, ἀπλῆ τε καὶ μία φύσις τυγχάνουσα· οὐδ' ὡς ἄλλην παρ' ἄλλην. οὐ γὰρ ὑφέσει δυνάμεως διακέκριται τῆς μονάδος ἡ Τριάς, ἢ τῆς Τριάδος ἡ μονάς· ἢ ὡς κοινόν τι καὶ γενικὸν ἐπινοῖα μόνῃ θεωρητὸν τῶν ὑπ' αὐτὸ μερικῶν, παρήλλακται τῆς Τριάδος ἡ μονάς, οὐσία κυρίως αὐθύπαρκτος οὕτως, καὶ δύνამις δυντὼς αὐτοσθενής· οὐδ' ὡς δι' ἄλλης ἄλλην. οὐ γὰρ κατὰ παραγωγὴν ἐκ μονάδος τριάς, ἀγέννητος ὑπάρχουσα καὶ αὐτέκφαντος· ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὡς ἀληθῶς, μονάδα, καὶ Τριάδα, καὶ λεγομένην, καὶ νοουμένην· τὸ μὲν, τῷ κατ' οὐσίαν λόγῳ· τὸ δέ, τῷ κατ' ὑπαρξίν τρόπῳ· ὅλην μονάδα τὴν αὐτὴν, μὴ μεμερισμένην ταῖς ὑποστάσεσι· καὶ ὅλην Τριάδα τὴν αὐτὴν, τῇ μονάδι μὴ συγκεχυμένην. ἵνα μὴ τῷ μερισμῷ τὸ πολύθεον, ἢ τῇ συγχύσει τὸ ἄθεον εἰσκομίζεται· ἄπερ φεύγων ὁ κατὰ Χριστὸν λαμπρύνεται λόγος· λέγω δὲ Χριστοῦ λόγον, τὸ καινὸν κήρυγμα τῆς ἀληθείας· ἐν ᾧ οὐκ ἐστὶν ἄρρεν καὶ

· ἢ ἐν ἄλλῃ.

θῆλυ· φημί δὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ πάθη τῆς ὑπὸ φθορὰν καὶ γένεσιν φύσεως· οὐχ Ἑλληνικήν καὶ Ἰουδαίαν, οἱ περὶ θεότητος ἀντικείμενοι λόγοι. οὐ περιτομή καὶ ἀκροβυστία αἱ τούτοις δηλαδὴ κατάλληλοι λατρεῖται· ἡ μὲν, διὰ τὰ σύμβολα τοῦ νόμου, τὴν φαινομένην κτίσιν κακίζουσα, καὶ τὸν κτίστην ὡς κακῶν ποιητὴν διαβάλλουσα· ἡ δέ, διὰ τὰ πάθη, ταύτην θεοποιούσα, καὶ τῷ κτίστη ἐπανιστῶσα τὸ ποίημα· καὶ πρὸς ἴσον κακὸν ἄμφω τὴν θείαν ὕβριν ἀλλήλαις συλλέγουσαι· οὐ Βάρβαρος, καὶ Σκύθης· τούτέστιν, ἡ πρὸς ἑαυτὴν στασιαστικὴ τῆς μιᾶς φύσεως κατὰ γνώμην διάστασις, καθ' ἣν ὁ τῆς ἀλληλοκτονίας παρὰ φύσιν τοῖς ἀνθρώποις εἰσεφθάρη νόμος· οὔτε δούλος καὶ ἐλεύθερος, ἡ τῆς αὐτῆς δηλονότι παρὰ γνώμην διαίρεσις φύσεως· ἄτιμον ποιοῦμενοι τὸν κατὰ φύσιν ἐμότιμον· νόμον ἐπίκουρον ἔχουσα, τὴν τυρανοῦσαν τὸ τῆς εἰκότος ἀξίωμα, τῶν δεσποζόντων διάθεσιν· ἀλλὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός, διὰ τῶν ὑπὲρ φύσιν καὶ νόμον, τὴν τῆς ἀνάρχου βασιλείας δημιουργῶν ἐν πνεύματι μάρφωσιν, ἣν ὡς ἀποδείδειται, πέφυκε χαρακτηρίζειν, καρδίας ταπεινώσις, καὶ πραότης· ὧν ἡ σύνοδος, τέλειον τὸν κατὰ Χριστὸν κτιζόμενον ἀποδείκνυσιν ἄνθρωπον. πᾶς γὰρ ταπεινόφρων πάντως καὶ πρᾶος· καὶ πᾶς πρᾶος, πάντως καὶ ταπεινόφρων· ταπεινόφρων μὲν, ὡς γινούς ἑαυτὸν ἔχοντα τὸ εἶναι δεδανεισμένον. πρᾶος, δέ, ὡς διαγινούς τῶν δοθεισῶν αὐτῷ κατὰ φύσιν δυνάμεων τὴν χρῆσιν. καὶ τῷ μὲν λόγῳ, πρὸς ἀρετῆς γένεσιν τούτων διδούς τὴν ὑπηρεσίαν· τῆς αἰσθήσεως δέ, τελείως τὴν τούτων συστέλλων ἐνέργειαν. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸν νοῦν, πρὸς Θεὸν ἀεικίνητος ὢν, κατὰ δὲ τὴν αἴσθησιν, οὐδὲ πάντων ὁμοῦ τῶν πρὸς σῶμα λυπηρῶν πείραν λαμβάνων παντελῶς κινούμενος, ἢ λύπης ἱχνος ἐντυπῶν τῇ ψυχῇ, πρὸς παραλλαγὴν τῆς ἐν αὐτῇ χαρῶποιου διαθέσεως. οὐ γὰρ ἡγεῖται στέρησιν ἡδονῆς ὑπάρχειν, τὸ κατ' αἰσθησὶν ἀλγεῖν· ἡδονὴν γὰρ μίαν ἐπίσταται, τὴν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν λόγον συμβίωσιν· ἥς ἡ στέρησις, κόλασις ἐστὶν ἀτελεύτητος, πάντας φυσικῶς περιγράφουσα τοῦς αἰῶνας. καὶ διὰ τοῦτο, τό, τε σῶμα, καὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος ἀφείς, πρὸς τὴν θείαν φέρεται συντόνως συμβίωσιν· μίαν ζημίαν ἡγούμενος, καὶ πάντων δεσπόζων τῶν ἐπὶ

γῆς, τὴν τῆς προσδοκωμένης κατὰ χάριν θεώσεως ἀποτυχίαν. Ἀγνίσωμεν οὖν ἑαυτοὺς παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἵνα τὸ θεῖον ἀγιάσωμεν ὄνομα, αἰκίζομένην τοῖς πάθεσιν ἀπρεπῶς τὴν ἐπιθυμίαν κατασβέσαντες· καὶ λόγῳ, ταῖς ἡδοναῖς ἀτάκτως ἐπιμαίνόμενον τὸν θυμὸν, καταδύσωμεν· ἵνα διὰ τῆς πραότητος παραγινόμενῃ ὑποδεξώμεθα τὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς βασιλείαν, καὶ τὸν ἐφεξῆς λόγον τῆς προσευχῆς, τοῖς προτέροις ἀρμᾶσωμεν λέγοντες· » Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· «· Ὁ κατὰ μόνην τὴν λογικὴν δύναμιν, ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ κεχωρισμένην μυστικῶς προσάγων τῷ Θεῷ τὴν λατρείαν, οὗτος ἐπὶ γῆς ὡς ἐν οὐρανῷ τῶν Ἀγγέλων αἱ τάξεις, τὸ θεῖον πεπλήρωκε θέλημα, διὰ πάντων τοῖς Ἀγγέλοις ἐμολάτρης γενόμενος, καὶ ἐμολάειτος, καθάπου φησὶν ὁ Μέγας Ἀπόστολος, Ἡμεῖς δὲ τὸ πολιτεύμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· παρ' οἷς οὐκ ἔστιν ἐπιθυμία, δι' ἡδονῆς τοὺς νοεροὺς παραλύουσα τόνους· οὔτε θυμὸς λυσσῶν, καὶ τοῦ συγγενοῦς ἀσμένως καθυλακτῶν· ἀλλὰ λόγος μονώτατος πρὸς τὸν πρῶτον λόγον φυσικῶς ἄγων τοὺς λογικοὺς, ὃ μόνῳ χαίρει Θεὸς καὶ παρ' ἡμῶν αἰτεῖ τῶν αὐτοῦ δούλων. καὶ τοῦτο δηλοῖ πρὸς τὸν Μέγαν φάσκων Δαβὶδ, Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρὰ σοῦ τί ἠθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς; ὑπάρχει δὲ τῷ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς προσαγόμενον παρὰ τῶν Ἁγίων Ἀγγέλων, πλήν τῆς λογικῆς λατρείας οὐδέν, ἣν καὶ παρ' ἡμῶν, ἐπὶ ζήτων προσευχόμενους λέγειν ἐδίδαξε· Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. οὐκοῦν κινεῖσθω καὶ ἡμῶν πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ ζήτησιν ὁ λόγος, πρὸς τε τὸν αὐτοῦ πόθον ἢ κατ' ἐπιθυμίαν δυνάμεις, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἀγωνιζέσθω τὸ θυμικόν· μᾶλλον δὲ κυριώτερον εἴπειν, ὃ μὲν νοὺς ἐτάσσῃ πᾶς πρὸς Θεόν, σθένει τόνον· τινὶ τῷ θυμικῷ τρόπῳ κενυόμενος, καὶ κόπῳ τῇ κατ' ἄκρον ἐφέσει τῆς ἐπιθυμίας πυρρῶμενος. οὕτω γὰρ τοὺς κατ' οὐρανὸν Ἀγγέλους μιμούμεναι, τῷ Θεῷ διὰ παντὸς λατρεύοντες εὐρεθισόμεθα· τὴν αὐτὴν τοῖς Ἀγγέλοις ἐπὶ τῆς γῆς πολιτείαν ἐπιδεικνύμενοι· πρὸς οὐδέν τῶν μετὰ Θεὸν ἰσως ἐκείνους, ἔχοντες τὸν νοῦν ὑπεράπαν κινούμενον. δεξόμεθα γὰρ κατ' εὐχὰς οὕτω πολιτευόμενοι, καθάπερ ἄρτον ἐπιούσιόν τε

Κεῖμ.

Ἐξήτ.

καὶ ζωτικὸν εἰς ἀποτροφὴν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, καὶ συντήρησιν τῆς τῶν χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν εὐεξίας, τὸν εἰπόντα λόγον, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζῶν διδούς τῷ κόσμῳ, ἀναλόγως ἡμῖν τοῖς τρεφομένοις δι' ἀρετῆς καὶ σοφίας πάντα γινόμενον· καὶ δι' ἐκάστου τῶν σωζομένων ποικίλως, ὡς αἶδεν αὐτός, σωματούμενον, ἐτι κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον ὑπάρχοντες, κατὰ τὴν τοῦ ρήτου τῆς προσευχῆς δύναμιν τοῦ λέγοντος·

Κεῖμ.
Ἐξήγ.

»Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.« Τοῦτον γὰρ οἶμαι δηλοῦσθαι τὸν αἰῶνα διὰ τοῦ σήμερον· ὡς εἰτις ἐπὶ τὸ σαφέστερον ἐκλαβὼν εἶποι, τὸν τόπον τῆς προσευχῆς, τὸν ἄρτον ἡμῶν, ἐν κατ' ἀρχὰς ἐπ' ἀθανασία τῆς φύσεως ἡτοίμασας, δὸς ἡμῖν σήμερον, κατὰ τὴν παρούσαν ζωὴν οὐσι τῆς θνητότητος, ἵνα νικήσῃ τὸν θάνατον τῆς ἀμαρτίας, ἡ τροφὴ τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπιγνώσεως, ἥ μετοχὸν γενέσθαι τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, ἡ παραβάσις τῆς θείας ἐντολῆς οὐ συνεχώρησεν· ὡς εἶγε ταύτης ἐνεφορήθη τῆς θείας τροφῆς, οὐκ ἂν τῷ θανάτῳ τῆς ἀμαρτίας ἡλίσκετο. (πλὴν ὁ τὸν ἄρτον τοῦτον λαβεῖν εὐχόμενος τὸν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθὼς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλὰ καθὼς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. πᾶσι μὲν γὰρ δίδωσι τοῖς αἰτοῦσιν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος ὡς φιλόανθρωπος, οὐ κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ πᾶσιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν μεγάλα ἔργα πεποιηκόσι, πλείονως, τοῖς δὲ τούτων ἥττοσιν, ἥττόνως· ἐκάστῳ μὲν οὖν καθὼς ἡ κατὰ νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.) Πρὸς ταύτην δέ με τοῦ παρόντος ρήτου τὴν ἐννοίαν ἤγαγεν ὁ σωτὴρ, προστάσων διαρρηθὴν τοῖς μαθηταῖς τροφῆς αἰσθητῆς παντελῶς μὴ ποιεῖσθαι λόγον, εἰπὼν, Μὴ μεμινάτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν· τί φάγητε, ἢ τί πίνητε, μήτε τῷ σώματι ὑμῶν τί περιβάλλεθε· ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ἀλλὰ ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. πῶς οὖν διδάσκει προσεύχεσθαι, περὶ ὧν ἡμεῖς ζητεῖν προλαβὼν ἐνετείλατο; ὁ δὲ γὰρ ὅτι διὰ προσευχῆς αἰτεῖν οὐ προσέτταεν, ἅπερ δι' ἐντολῆς ζητεῖν οὐ παρήνεσε. διὰ προσευχῆς γὰρ μόνον ἐστὶν αἰτήσας, τὸ κατ' ἐντολήν ζητητόν. ὅπερ οὖν ζητεῖν δι' ἐντολῆς οὐκ ἐπετρέπημεν, διὰ προσευχῆς αἰ-

τεῖν, τυχὸν θεμιτὸν οὐ καθέστηκεν. εἶδὲ μόνην ζητεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ σωτὴρ ἐνετείλατο, ταύτην εἰκότως καὶ διὰ προσευχῆς αἰτεῖν τοὺς τῶν θείων ἐφιεμένους δώρων ἐνήγαγεν· ἵνα τῶν φύσει ζητητῶν διὰ προσευχῆς τὴν χάριν ἐπικυρώσας, τὴν τῶν αἰτούντων γνώμην τῷ τοῦ παρεχομένου τὴν χάριν συνάψῃ θελήματι, δι' ἐνώσεως σχετικῆς ταυτὸ ποιούμενην. Εἰ δὲ καὶ τὸν ἐφήμερον ἄρτον, ὃ συγκρατεῖσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ παρούσα ζωὴ διὰ προσευχῆς αἰτεῖν κελευόμεθα, μὴ παρέλθωμεν τοὺς ὅρους τῆς προσευχῆς, πολλὰς ἐτῶν περιόδους πλεονεκτικῶς περικοσμοῦντες, καὶ λάθωμεν ὄντες θνητοί, καὶ σκιᾶς δίκην τὴν ζωὴν παροδεύουσιν ἔχοντες· ἀλλὰ τὸν πρὸς ἡμέραν ἀπεριμερίμνως διὰ τῆς προσευχῆς αἰτήσωμεν ἄρτον, καὶ δείξωμεν, ὅτι φιλοσόφως κατὰ Χριστόν, μελέτην θανάτου τὸν βίον ποιούμεθα, τῇ γνώμῃ φθάνοντες τὴν φύσιν, καὶ πρὶν ἐπιστῆναι τὸν θάνατον, τῆς τῶν σωματικῶν μερίμνης τὴν ψυχὴν ἀποτέμνοντες· ἵνα μὴ προσηλωθῇ τοῖς φθειρομένοις, ἀμείψασα πρὸς τὴν ὕλην τὴν χρῆσιν τῆς κατὰ φύσιν ἐφέσεως, καὶ μάθῃ πλεονεξίαν τῆς τῶν θείων ἀγαθῶν περιουσίας στερητικὴν. φύγωμεν οὖν ὅση δύναμις τὴν φιλίαν τῆς ὕλης, καὶ τὴν αὐτῆς σχέσιν καθάπερ κοινιορτὸν τῶν νοερῶν ὁμμάτων ἀπονιψόμεθα, καὶ μόνοις ἀρκεσθῶμεν τοῖς συνιστῶσιν. ἀλλὰ μὴ τοῖς ἡδύνουσιν ἡμῶν τὴν παρούσαν ζωὴν. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τὸν Θεόν, ὡς ἐδιδάχθημεν ἀξιώσωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν ἀδούλωτον φυλάξαι τὴν ψυχὴν, μηδενὶ τῶν ἐρωμένων διὰ τὸ σῶμα παντελῶς κρατουμένην, καὶ τοῦ ζῆν ἐνεκεν δειχθῶμεν ἐσθίοντες, ἀλλὰ μὲ τοῦ ἐσθίειν χάριν ζῶντες ἐλεγχθῶμεν. τὸ μὲν γὰρ λογικῆς, τὸ δὲ τῆς ἀλόγου σαφῶς ἴδιον καθέστηκε φύσεως. καὶ φύλακες ὦμεν τῆς προσευχῆς ἀκριβεῖς, δι' αὐτῶν δεικνύμενοι τῶν πραγμάτων, ὅτι μιᾶς καὶ μόνης ἀπρίξ ἀντεχόμεθα, τοῖς ἐν πνεύματι ζωῆς, καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς κτῆσιν τῆς παρούσης ζωῆς δηλονότι τὴν χρῆσιν ποιούμεθα, δι' ἣν προὔτοιν τὴν ταύτης, στέργομεν χρῆσιν, ὅσον ἄρτῳ ταύτην μόνῳ στηρίζειν μὴ παραιτεῖσθαι, καὶ τὴν αὐτῆς φυσικὴν εὐεξίαν φυλάττειν, ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀδιάφθορον οὐχ ἵνα ζῶμεν, ἀλλ' ἵνα Θεῷ ζῶμεν· ψυχῆς ἄγγελον τὸ σῶμα καθιστῶντες λελογισμένον ταῖς ἀρεταῖς, καὶ ταύτην Θε-

ἴσ. μὴ
ζητεῖν

Κείμ.

Ἐξήγ.

οὐ κήρυκα ποιούντες τῇ περὶ τὸ καλὸν πα-
γιότητι πεποιωμένην· καὶ τοῦτον μᾶ φυ-
σικῶς ἡμέρα περικλείοντες τὸν ἄρτον, ὑπὲρ
αὐτοῦ μὴ τολμῶντες εἰς δευτέραν ἡμέραν,
διὰ τὸν δοτῆρα τῆς προσευχῆς ἐπεκτείνει
τὴν δέησιν. οὕτω γὰρ ἂν πραγματικῶς κατὰ
τὴν δύναμιν τῆς προσευχῆς ἑαυτοὺς δια-
θέντες δυνηθῆμεν καὶ τοῖς λειπομένοις κα-
θαρῶς προσβῆναι ῥητοῖς, φάσκοντες. «Καὶ
«ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ
«ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Ὁ
κατὰ τὴν πρώτην τῆς τοῦ προλαβόντος
ῥητοῦ θεωρίας ἐπιβολήν, κατὰ τὸν αἰῶνα
τοῦτον, οὐ σύμβολον εἶναι τὸ σήμερον ἔφα-
μεν, τὸν ἄφθαρτον ἄρτον τῆς σοφίας, οὗ
κατ' ἀρχὰς διετείχισεν ἡμᾶς ἡ παράβασις,
διὰ προσευχῆς ἐπιζητῶν, ἅτε δὴ μίαν ἡδο-
γὴν ἐπιστάμενος τὴν τῶν θείων ἐπιτυχίαν,
ἥς δοτὴρ μὲν κατὰ φύσιν ἐστὶν ὁ Θεός.
φύλαξ δὲ κατὰ θέλησιν ἡ τοῦ λαβόντος
προαίρεσις, καὶ μίαν ὁδύνην εἰδώς, τὴν τού-
των ἀποτυχίαν, ἥς ὑποβολεύς μὲν ἐστὶν ὁ
διάβολος, αὐτουργός δὲ πᾶς ὁ τῶν θείων
δι' ἀτονίαν γνώμης ἀποκναιόμενος, μὴ φυ-
λάττων τὸ τίμιον γνώμης διαθέσει στεργό-
μενον, πρὸς οὐδὲν ἔχων τῶν ὁρωμένων ῥέ-
πουσαν τοσύνολον τὴν προαίρεσιν, καὶ διὰ
τοῦτο τοῖς σωματικῶς αὐτῷ συμβαίνουσι
λυπηροῖς, οὐχ ὑπαγόμενος, οὗτος ὡς ἀλη-
θῶς ἀφήσιν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀμαρτάνουσιν·
ὅτι μὴδὲ τὸ κατ' ἐρεσιν αὐτῷ σπουδαζό-
μενον δύναται τις τὸ παράπαν χειροῦσθαι
καλόν, ἀνάλωτον κατὰ φύσιν ὑπάρχειν πε-
πιστευμένον· καὶ τῷ Θεῷ καθίστησιν ἑαυ-
τὸν ἀρετῆς ἐξομπλᾶριον, εἰ καὶ τοῦτο θέμις
εἰπεῖν, πρὸς μίμησιν ἑαυτοῦ τὸν ἀμίμητον
ἐλθεῖν ἐγκελευόμενος, λέγων, Ἄφες ἡμῖν
τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίε-
μεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ οἷος αὐτὸς
γέγονε τοῖς πέλας, γενέσθαι παρακαλῶν τὸν
Θεόν. εἰ γὰρ ὡς αὐτὸς ἀφῆκε τὰ ὀφειλή-
ματα τοῖς εἰς αὐτὸν ἡμαρτηκόσι, βούλεται
καὶ αὐτῷ ἀφειθῆναι παρὰ Θεοῦ, δηλοῦντι
ὥσπερ ὁ Θεὸς ἀπαθῶς ἀφήσιν εἰς ἀφήσιν,
οὕτως καὶ αὐτὸς ἀπαθῆς ἐπὶ τοῖς συμβαί-
νουσι διαμένων, ἀφήσιν τοῖς πλημμελέσασιν
μὴ συγχωρῶν μνήμη τινὲ τῶν φθασάντων
λυπηρῶν τυποῦσθαι τὸν νοῦν, ἵνα μὴ
πέμνων τῇ γνώμῃ τὴν φύσιν ἐλέγχεται,
πρὸς τινα τῶν ἀνθρώπων διεστῆκώς, ἄν-
θρωπος ὢν. οὕτω γὰρ ἂν ἐνωθείσης τῆς
γνώμης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἡ τοῦ Θεοῦ

πρὸς τὴν φύσιν καταλλαγὴ γίνεσθαι πέφυ-
κεν. ὅτι μῆτε δυνατὸν ἐτέρως κατὰ τὴν
γνώμην πρὸς ἑαυτὴν στασιάζουσιν τὴν
θείαν καὶ ἀνεκκλήτῳ ὑποδέξασθαι συγκα-
τάβασιν. καὶ τυχὸν διὰ τοῦτο πρότερον ἡ-
μᾶς βούλεται τὰς πρὸς ἀλλήλους ποιεῖσθαι
καταλλαγὰς ὁ Θεός, οὐχ ἵνα παρ' ἡμῶν
μάθη καταλλάττεσθαι τοῖς ἀμαρτάνουσι,
καὶ τῶν πολλῶν συγχωρεῖν, καὶ φοδεῶν
ἐγκλημάτων τὴν ἐκτίσιν, ἀλλ' ἵνα ἡμᾶς
καθάρῃ παθῶν, καὶ δεῖξῃ συμβαίνουσιν τῇ
σχέσει τῆς χάριτος τὴν τῶν συγχωρουμένων
διάθεσιν. σαφῶς δὲ καθέστηκε δῆλον, ὅτι τῆς
γνώμης ἐνωθείσης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως ἁ-
σασίαςτος ἔσαι πρὸς τὸν Θεὸν ἡ τῶν τοῦτο
κατορθωκότων προαίρεσις. εἴπερ οὐδὲν πέφυ-
κεν ἐνθεωρεῖσθαι παράλογον τῷ λόγῳ τῆς φύ-
σεως, ὅς καὶ νόμος ἐστὶ φυσικὸς τε καὶ θεῖος,
ὅταν καθ' ἑαυτὸν ἐνεργουμένη λάβῃ τῆς
γνώμης τὴν κίνησιν. εἰ δὲ παράλογον οὐδὲν
ἐστὶν ἐν τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, εἰκότως ἡ
γνώμη κατὰ τὸν λόγον κινουμένη τῆς φύ-
σεως, συμβαίνουσιν ἔξει διὰ πάντων τῷ
Θεῷ τὴν ἐνέργειαν, ἥτις ἐστὶ διάθεσις ἔμ-
πρακτος, τῇ χάριτι τοῦ φύσει καλοῦ πρὸς
ἀρετῆς γένεσιν πεποιωμένη. Οὕτω μὲν οὖν
ὁ τὸν γνωστικὸν ἄρτον αἰτῶν διάκειται προ-
σευχόμενος, μεθ' ὃν κάκεινος, ὁ μόνον τὸν
ἐφήμερον ἄρτον ἐπιζητῶν διὰ τὴν βίαν τῆς
φύσεως, κατὰ τὸν αὐτὸν διατεθήσεται τρό-
πον· ἀφίει τοῖς ὀφειλέταις τὰ ὀφειλήματα,
ὅλα δὲ γινούς ὅτι κατὰ φύσιν ὑπάρχει ὁνη-
τός, καὶ λοιπὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν διὰ
τὴν ἀδηλίαν τὴ φύσει πεφυκὸς ἐκδεχόμενος,
προλαμβάνει τὴν φύσιν κατὰ τὴν γαμῆν,
αὐθαίρετος νεκρὸς πρὸς τὸν κόσμον γινόμε-
νος, κατὰ τὸ φάσκον λόγον, ὅτι ἐκείνου
θανάτου μεθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθη-
μεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· καὶ διὰ τοῦτο σπεν-
δόμενος ἅπασιν, ἵνα μὴδὲν ἑαυτῷ συνεπιμ-
κομίζεται γνώρισμα τῆς μαθηρίας τοῦ νῦν
αἰῶνος, πρὸς τὴν ἀγῆρω ζωὴν μετιστάμε-
νός, καὶ λάβῃ παρὰ τοῦ κρείττου πάντων ὄλων,
ὧν ἐνταῦθα προκέχρηκε τὴν ἰσχυρὰν ἀντίδοσιν.
ἀναγκαῖα γὰρ ἀμφοτέροις πρὸς τὴν τῶν σφῶν
αὐτῶν λυσίτελειαν καθέστηκεν· ἡ καθαρὰ
πρὸς τοὺς λελυπηκότας διάθεσις πάντων μὲν
ἐνέκεν, οὐκ ἦνικα δὲ διὰ τῶν λειπομένων
ῥητῶν τὴν δύναμιν, τοῦτον ἔχουσιν τὸν πρό-
πον. «Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρα-
σμόν, ἀλλὰ ῥύσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».
Δηλοὶ γὰρ ἐν τούτοις ὁ λόγος, ὡς ὁ μὴ

· το.
ἡκιστα
Κείμ.

Ἐξήγ.

συγχωρήσας τελείως τοῖς πταίουσιν, καὶ καθάραν λύπης παραστήσας τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν λελαμπρυσμένην τῷ φωτὶ τῆς πρὸς τὸν πέλας καταλλαγῆς, τῆς τῶν ἡγμένων καλῶν ἀποτεύξεται χάριτος· καὶ τῷ πειρασμῷ καὶ τῷ πονηρῷ κατὰ δικαίαν ἐκδοθήσεται κρίσιν· ἵνα μάθῃ καθαίρεσθαι πλημμελῶν, τὰς κατ' ἄλλων ἑαυτοῦ μομφὰς ἀφαιρούμενος. πειρασμὸν δὲ λέγει νῦν, τὸν τῆς ἀμαρτίας νόμον, ἐν οὐχ ἔχων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς γένεσιν· πονηρὸν δὲ, τὸν τοῦτον ἐμφύραντα τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διάβολον, καὶ πείσαντα δι' ἀπάτης τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ συγκεχωρημένου πρὸς τὸ κεκωλυμένον τῆς ψυχῆς μετενέγκαι τὴν ἐφεσιν, καὶ πρὸς τὴν τῆς θείας ἐντολῆς τραπῆναι παράδοσιν, ἧς ἔργον γέγονεν ἡ τῆς δοθείσης κατὰ χάριν ἀφθαρσίας ἀπόθεσις· ἡ πάλιν πειρασμὸν μὲν, φησί, τὴν τῆς ψυχῆς ἐκούσιον πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς διαθέσιν. πονηρὸν δὲ, τὸν κατ' ἐνέργειαν συμπληρωτικὸν τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως τρόπον· ὧν οὐδενὸς ὁ δίκαιος ἐξαιρεῖται κριτῆς, τὸν μὴ τοῖς ὀφειλεταῖς ἀφιέντα τὰ ὀφειλήματα. κὰν τοῦτο ψιλῶς διὰ τῆς προσευχῆς ἐξαιτεῖται, ἀλλὰ καὶ τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας συγχωρεῖ μολύνεσθαι τὸν τοιοῦτον, καὶ ὑπὸ τοῦ πονηροῦ κυριεύεσθαι. τὸν σκληρὸν καὶ ἀπότομον τὴν γνώμην ἐγκαταλιμπάνει· οἷα δὴ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ὧν σπορεύς ἐστιν ὁ διάβολος, προτετιμηκότα τῆς φύσεως, ἧς ἐστὶ δημιουργὸς ὁ Θεός. Καὶ μὴν πρὸς τὰ πάθη τῆς σαρκὸς ἐκουσίως συνδιατιθέμενον οὐ κωλύει, καὶ τοῦ κατ' ἐνέργειαν συμπληρωτικοῦ τρόπου, τῆς κατ' αὐτὰ διαθέσεως οὐ λυτροῦται, ὅτι παθῶν ἀνυποστάτων ἦτονα τὴν φύσιν ἡγησάμενος, τῇ περὶ ταῦτα σπουδῇ, τὸν ταύτης λόγον ἡγνόησε, καθ' ὃν ἔδει κινηθέντα γινῶναι, τίς μὲν φύσεως νόμος, τίς δὲ παθῶν ἡ καθ' αἵρεσιν γνωμικῶς, ἀλλ' οὐ φυσικῶς ἐπισυμβαίνοντα κατέστη τυραννίς. καὶ τὸν μὲν περιποιήσασθαι, τὰς φυσικαῖς συντηρούμενον ἐνεργείαις, τὴν δὲ τῆς γνώμης ἀπελάσαι μακράν, καὶ τῷ λόγῳ διατηρῆσαι τὴν φύσιν, ἐφ' ἑαυτῆς ἐστῶσαν καθάραν καὶ ἀμώμητον. Ἀμωμαν, χωρὶς μίσους καὶ διαστάσεως, καὶ τῇ φύσει πάλιν καταστῆσαι τὴν γνώμην συνέμπορον, μηδὲν παντελῶς ἐπιφερομένην, ὧν ὁ τῆς φύσεως οὐκ ἀποδίδωσι λόγος, καὶ διὰ τοῦτο μίσος ἄπαν, καὶ πᾶσαν τοῦ κατὰ τὴν φύσιν συγγενεῖς ἀποστῆσαι διάστασιν, ἵνα ταύτην λέ-

γων τὴν προσευχὴν εἰσακούηται, καὶ διπλὴν ἀνθ' ἀπλῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ δέχεται· χάριν, τὴν τε τῶν φθασάντων πλημμελημάτων συγχώρησιν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς μέλουσι σκέπην καὶ λύτρωσιν· εἰς τε πειρασμὸν ἔλθειν μὴ συγχωρούμενος, καὶ τῷ πονηρῷ δουλωθῆναι μὴ ἀφιέμενος, ὑπὲρ ἑνός, τοῦ τοῖς πέλας ἐτόμως ἀφιέναι τὰ ὀφειλήματα. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς, ἵνα μικρὸν ἀναποδίξων ἐπιτόμως ἐπέλθω τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, εἴπερ τοῦ πονηροῦ ῥυθθῆναι, καὶ εἰς πειρασμὸν εἰσελθεῖν οὐ βουλόμεθα, πιστεύσωμεν τῷ Θεῷ, καὶ ἀφῶμεν τὰ ὀφειλήματα τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Ἐὰν γάρ, φησί, μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἀμαρτήματα αὐτῶν, οὔτε ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν. ἵνα μὴ μόνον ἄφεσιν λάβωμεν ὧν πεπλημμελήκαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸν νόμον νικήσωμεν τῆς ἀμαρτίας, εἰς τὴν αὐτοῦ πείραν εἰσελθεῖν οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι, καὶ τὸν τούτου γεννήτορα πονηρὸν πατήσωμεν ὄφιν, ἀφ' οὗ ῥυθθῆναι παρακαλοῦμεν στρατηγούντος ἡμῖν τοῦ τὸν κόσμον νικήσαντος Χριστοῦ, καὶ τοῖς νόμοις τῶν ἐντολῶν καθοπλίζοντος, καὶ νομίμως τῇ τῶν παθῶν ἀποθέσει, πρὸς ἑαυτὴν δι' ἀγάπης τὴν φύσιν συνδέοντας· καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἄρτον ὄντα ζωῆς, σοφίας τε, καὶ γνώσεως, καὶ δικαιοσύνης κινούντος ἡμῶν ἀκορέστως τὴν ὀρεξίν· καὶ τῇ πληρώσει τοῦ πατρικοῦ θελήματος, τοῖς Ἀγγέλοις ὁμολάτραις ἡμᾶς καθιστώντος, τῇ κατὰ βίον ἀγωγῇ τὴν ἐπουράνιον εὐμιμητικῶς ἐμφαίνοντας εὐαρέστησιν· κακεῖθεν πάλιν ἐπὶ τὴν ἀκροτάτην τῶν θείων ἀνάβασιν πρὸς τὸν πατέρα τῶν φώτων ἀνάγοντος, καὶ θείας ἀπεργαζομένου φύσεως κοινωνοῦς, τῇ κατὰ χάριν μεθέξει τοῦ Πνεύματος, καθ' ἣν τέκνα Θεοῦ χρηματίζωμεν, αὐτὸν τὸν ταύτης αὐτουργὸν τῆς χάριτος καὶ κατὰ φύσιν τοῦ Πατρὸς Υἱόν, ὅλον ὅλοι δίχρα περιγραφῆς ἀχράντως περιχομιζόντες· ἐξ οὗ, καὶ δι' οὗ, καὶ ἐν ᾧ τὸ εἶναι τε, καὶ κινεῖσθαι, καὶ ζῆν ἐχομέν τε, καὶ ἐξομεν· Πρὸς ταῦτο δὲ τῆς θεώσεως τὸ μυστήριον βλέπων ἡμῖν ἔστω τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός, ἵνα γινώμεν ἀνθ' ὧν, οἷους ἡμᾶς ἡ διὰ σαρκὸς κένωσις τοῦ μονογενοῦς ἀπειργάσατο, καὶ πόθεν, ποῦ, τοὺς τὸ κατώτατον τοῦ παντὸς εἰληφότας χωρίον, εἰς ὅπερ ἡμᾶς τὸ τῆς ἀμαρτίας βάρος κατέωσέ, δυνάμει φιανθρώπου χειρὸς ἀνεβίβασε. καὶ πλέον ἀγαπήσωμεν τὸν ταύτην οὕτω σοφῶν ἡμῖν τὴν

σωτηρίαν ἐτοιμασάμενον. καὶ δι' ὧν πράττομεν, δειξώμεν τὴν προσευχὴν πληρουμένην, καὶ τὸν ἀληθῶς κατὰ χάριν Πατέρα Θεὸν φανώμεν κηρύττοντες. ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας τὸν αἰὶ τυραννικῶς δεσποῖεν ἐπειχειροῦντα τῆς φύσεως πονηρὸν ἔχοντες τοῦ βίου πατέρα, σαφῶς ἀποδειχθώμεν, καὶ λάθωμεν ζωῆς ἀντικαταλλάττοντες θάνατον, ἐπειδὴ περ τῶν προσόντων ἑκάτερος τοῖς προσχωροῦσι ποιῆσθαι μετάδοσιν πέφυκεν· ὁ μὲν αἰδίου ζωῆς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν χορηγῶν, ὁ δὲ θάνατον τῇ τῶν ἐκουσίων ὑποβολῇ πειρασμῶν τοῖς ἐγγίζουσιν ἐμποιῶν. Διττὸς γάρ κατὰ τὴν γραφὴν τῶν πειρασμῶν ὁ τρόπος. ὁ μὲν ἡδονικός, ὁ δὲ ὀδυνηρός· καὶ ὁ μὲν προαιρετικός· ὁ δὲ ἀπροαίρετος. καὶ ὁ μὲν τῆς ἀμαρτίας γεννήτωρ, εἰς ὃν εἰσελθεῖν κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου διδαχὴν, ἀπεύχεσθαι προσετάγημεν, τάσκοντες. Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. καὶ, Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν, ὁ δὲ τῆς ἀμαρτίας τιμωρός, ἀκουσίῳ πόνῳ ἐπιφορὰς τὴν φιλαμαρτήμονα κολάζων διάθεσιν· ὃν εἰς ὑπομείνη, καὶ μάλιστα κακίας ἥλοις οὐκ ἐμπεπαρμένος, ἀκούσεται τοῦ Μεγάλου διαρρήδην βοῶντος Ἰακώβου· Πᾶσαν χαρὰν ἡγήτασθε ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις. ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν

τῆς πίστεως ὑπομονὴν κατεργάζεται. ἡ δὲ ὑπομονή, δοκιμὴν· ἡ δὲ δοκιμή, ἔργον τέλειον ἐχέτω· ἀμφοτέρους δὲ τοὺς πειρασμοὺς τὸν ἐκρύσιόν τε, καὶ τὸν ἀπούσιον, περιέπει κακούργως ὁ πονήρὸς· τὸν μὲν, σπείρων καὶ διερεθίζων τὴν ψυχὴν ἡδοναῖς σώματος ἀποστήσαι τῆς θείας ἀγάπης τὴν ἔφεσιν μηχανώμενος, τὸν δὲ σφοδρικῶς ἐξαιτεῖται, δι' ὀδυνης φοβεῖται τὴν φύσιν βουλόμενος, ἵνα βιάσῃται τὴν ψυχὴν ἀτονίᾳ πόνων καταβληθεῖσαν, πρὸς τὴν τοῦ κτίσαντος διαβολὴν κινήσαι τοὺς λογισμοὺς. Ἄλλ' ἐπεγνωκότες ἡμεῖς τοῦ πονηροῦ τὰ νοήματα, τὸν μὲν ἐκούσιον ἀποξευξώμεθα πειρασμόν, ἵνα μὴ τῆς θείας ἀγάπης τὴν ἔφεσιν ἀποστήσωμεν, τὸν δὲ ἀκούσιον ἐπερχόμενον συγχωρήσει Θεοῦ, γενναίως ὑπομένωμεν, ἵνα φανώμεν, προτετιμηκότες τῆς φύσεως, τὸν κτίστην τῆς φύσεως. Γένοιτο δὲ πάντας ἡμᾶς τοὺς ἐπικαλούμενους τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν τε νῦν ἡδέων τοῦ πονηροῦ λυτρωθῆναι, καὶ τῶν μελλόντων ἀλγυνῶν ἐλευθερωθῆναι, τῇ μεθέξει τῆς κατ' εἶδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑποστάσεως, ἐποφθείσης ἡμῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ μόνῳ σὺν Πατρὶ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζομένῳ παρὰ πάσης τῆς κτίσεως· Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

Ἀλάσσιος, ὁ Ὁσιος Πατὴρ ἡμῶν, ὁ καὶ Πρεσβύτερος γεγονώς, καὶ Ἡγούμενος, ἦν ἐπὶ τῆς Βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνιάτου, κατὰ τὸ ἐξακοσιστὸν ἐξηκοστὸν ἔτος, σύγχρονος τῷ Ἁγίῳ Μαρίμῳ, ὃς καὶ ἀπορημάτων τινῶν γραφικῶν

καὶ λύσεων ἐχθεσὶν αὐτῷ προσφώνει. Αἱ δὲ παροῦσαι τῶν Κεφαλαίων τέσσαρες ἑκατοντάδες αὐτῷ φιλοπονηθεῖσαι, ἐνταῦθα τοῖς λοιποῖς συνετάχθησαν, ὥς πολλῆς αὔσαι πνευματικῆς ὠφελείας τοῖς ἀναγινώσκουσι πρόξεναι.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΘΑΛΑΣΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΛΙΒΥΟΣ ΚΑΙ ΑΦΡΙΚΑΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ, ΚΑΙ ΕΓΚΡΑΤΕΙΑΣ, ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΝΟΥΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ,

ΠΡΟΣ ΠΑΥΛΟΝ ΗΡΕΣΒΥΤΕΡΟΝ.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΛΕ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩ: ΑΔΕΛΦΩ:, ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΤΩ: ΚΥΡΙΩ: ΠΑΥΛΩ: ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ.

ΤΩ: ΜΕΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩ: ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ, ΤΗ: Δ' ΑΛΗΘΕΙΑ:

ΠΡΑΓΜΑΤΕΥΤΗΣ ΚΕΝΟΔΟΕΙΑΣ.

α.		Οθος πρὸς Θεὸν ὀλιχῶς τεταμένος, Θεῷ καὶ ἀλλήλοις συνδεσμεῖ τοὺς ποθεῦντας.	Κρύπτει τὸν φθόνον ἐν σχήματι εὐνοίας, ὁ φύγους τῷ ἀδελφῷ ἐξ ἑτέρου προσφέρων.	θ'.
β'.		Νοῦς πνευματικὴν ἀγάπην κτησάμενος, οὐ λογιζεται περὶ τοῦ πέλας τὰ τῇ ἀγάπῃ μὴ πρέποντα.	Ὡς περ αἱ σαρκικαὶ ἀρεταὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν, οὕτω καὶ αἱ πνευματικαί, τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπισπῶνται.	ι.
γ'.		Ἐν πλάσματι ἀγάπης τὴν ὑπόκρισιν κρύπτει, ὁ τῷ μὲν στόματι εὐλογῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ ἐξουθενῶν.	Ἀγάπῃ, καὶ ἐγκράτεια ψυχὴν καθάριουσι, νοῦν δὲ λαμπρύνει προσευχῇ καθαρᾷ.	ια'.
δ'.		ὑπομένει ἀταράχως, ὁ ἀγάπην κτησάμενος, τὰ παρ' ἐχθρῶν ἐπαγόμενα λυπηρὰ, καὶ ἐπίπονα.	Δυνατὸς ἀνὴρ ἐκεῖνος ὑπάρχει, ὁ πράξει καὶ γνῶσει τὴν κακίαν ἀπελαύνων.	ιβ'.
ε'.		Μόνῃ ἡ ἀγάπῃ συνάπτει τὴν κτίσιν, Θεῷ, καὶ ἀλλήλοις εἰς ὁμόνοιαν.	Εὖρε χάριν οὗτος παρὰ τῷ Θεῷ, ὁ ἀπάθειαν κτησάμενος, καὶ γνῶσιν πνευματικὴν.	ιγ'.
ς'.		Ἀγάπην ἀληθινὴν ἐκεῖνος κέκτηται, ὁ ὑπονοιῶν μὴ ἀνεχόμενος, μηδὲ λόγων κατὰ τοῦ πέλας.	Λογισμῶν ἐμπαθῶν εἰ περιγενέσθαι θέλεις, ἐγκράτειαν κτήσαι, καὶ ἀγάπην εἰς τὸν πλησίον.	ιδ'.
ζ'.		Τίμιος ὑπάρχει παρὰ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις, ὁ πρὸς κατάλυσιν ἀγάπης μηδὲν ἐπιτηδεύων,	Φύλαξον σεαυτὸν ἀπὸ ἀκρασίας καὶ μίσους, καὶ οὐ μὴ εὗρης πρόσκομμα ἐν καιρῷ προσευχῆς σου.	ιε'.
η'.		Ἴδιον ὑπάρχει τῆς ἀνυποκρίτου ἀγάπης, λόγος ἀληθὴς ἐκ συνειδήσεως ἀγαθῆς.	Ὡς περ οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἐν βορβόρῳ ἀρώματα, οὕτως οὐδὲ ἐν ψυχῇ μνησικακού, ἀγάπης εὐωδία.	ις'.
			Κράτει γενναίως θυμοῦ, καὶ ἐπιθυμίας.	ιζ'.

	καὶ πονηρῶν λογισμῶν τάχιστα ἀπαλ- λάττη.	Ἀθανασίαν τίττει ἀρετὴ, καὶ γνῶσις- ῶν ἡ στέρησις, θανάτου γέγονε μήτηρ.	λή.
ιη.	Ἀναιρεῖ κενοδοξίαν, ἡ κρυπτὴ ἐργασία, ἀπελαύνει δὲ ὑπερηφανίαν, τὸ μηδὲνα ἐξου- θενεῖν.	Λύπη κατὰ Θεόν, ἀναιρεῖ ἡδονὴν· ἡδονῆς δὲ ἀναιρέσεις, ἀνάστασις ὑπάρχει ψυχῆς.	λθ'.
ιθ'.	Ἰδιον κενοδοξίας, ὑπόκρισις καὶ ψεῦδος. τῆς δὲ ὑπερηφανίας, οἷσις καὶ φθόνος.	Ἀπάθεια ἐστίν, ἀκίνησις ψυχῆς πρὸς κακίαν· ἥς τυχεῖν ἀμήχανον, ἄνευ ἐλέους Χριστοῦ.	μ'.
κ'.	Ἀρχῶν ἐκεῖνος ὁ ἑαυτοῦ ἄρξας, καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα τῷ λόγῳ ὑποτάξας.	Σωτὴρ ὑπάρχει ψυχῆς καὶ σώματος ὁ Χριστός, οὗ τοῖς ἔχουσιν ὁ ἀκολουθῶν, ἐ- λευθεροῦται κακίας.	μά.
κά.	Γνησιότης φίλου ἐν πειρασμῷ δείκνυται, ἡνίκα τῆς ἀνάγκης συγκοινωνὸς γένηται.	Σωτηρίας, εἰ θέλεις τυχεῖν, ἀπόταξαι τῇ ἡδονῇ, καὶ ἐγκράτειαν καὶ ἀγάπην ἀναλα- βοῦ, σὺν ἐκτενεῖ προτευχῇ.	μβ'.
κβ'.	Ἀσφάλισαι τὰς αἰσθήσεις τῷ τρόπῳ τῆς ἡσυχίας, καὶ δίκασον τοὺς λογισμοὺς ἐφε- στῶτας τῇ καρδίᾳ.	Ἰδιον ἀπαθείας, διάκρισις ἀληθινῆ· καθ' ἣν πάντα * πράττε, μέτρῳ καὶ κανόνι.	μγ'.
κγ'.	Πρὸς τοὺς λογισμοὺς τοὺς λυπηροὺς, ἀ- μνηστικῶς ἀπάντα· πρὸς δὲ τοὺς φιλη- δόνους, ἐχθρῶδως διάκεισο.	Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, Ἰησοῦς ἐστίν ὁ Χριστός· καὶ νοῦς ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ, οὐ μὴ μείνῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ.	ιδ. πράττει μδ'.
κδ'.	Ἠσυχία, καὶ προσευχή, καὶ ἀγάπη, καὶ ἐγκράτεια τετράπλοκόν ἐστιν ἄρμα πρὸς οὐρανοὺς ἀνάγων τὸν νοῦν.	Συνάγαγε τὸν νοῦν σου, καὶ τήρει τοὺς λογισμοὺς, καὶ οὓς ἂν εὕρης ἐμπαθεῖς, πολέ- μησον πρὸς αὐτούς.	μέ.
κε.	Τῆξον τὸ σῶμά σου ἀσιτία καὶ ἀγρυπνία, καὶ ἀπελαύνεις τὸν δῆμιον τῆς ἡδονῆς λο- γισμόν.	Τρία ὑπάρχουσι πράγματα δι' ὧν λαμ- βάνεις λογισμοὺς, ἡ αἰσθησις, καὶ ἡ μνήμη, καὶ ἡ κράσις τοῦ σώματος. χαλεπώτεροι δὲ οἱ ἀπὸ τῆς μνήμης εἰσίν.	μς'.
κς'.	Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ πρὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπὸ φόβου Θεοῦ ἀκάθαρτος λογισμός.	Ὡ ἐδόθη σοφία, ἐγνω λόγους ἀσωμάτων, καὶ τίς ἡ ἀρχὴ ὑπάρχει καὶ τί τὸ τέλος τοῦ κόσμου.	μζ'.
κζ'.	Κακὴ ζημία ψυχῆς συνετῆς, ἐγχρονίσαι τὸν νοῦν πάθει ψεκτῷ.	Μὴ ἀμέλει πρακτικῆς, καὶ φωτισθήσε- ται ὁ νοῦς σου. θησαυροὺς φησὶν ἀοράτους, ἀποκρύφως ἀνοίξω σοι.	μή.
κη.	Ὑπόμεινον τὰς τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυ- νηρῶν ἐπαγωγάς· διὰ γὰρ τούτων σε κα- θαίρει ἡ τοῦ Θεοῦ πρόνοια.	Εὗρε χάριν Θεοῦ, ὁ παθὼν ἐλευθερωθεῖς· καὶ τὸ μέγα ἔλεος, ὁ γνώσεως καταξιωθείς	μθ'.
κθ'.	Ῥίψας τὴν ὕλην, καὶ τῷ κόσμῳ ἀποτα- ξάμενος, ἀπόταξαι λοιπὸν καὶ τοῖς πονη- ροῖς λογισμοῖς.	Νοῦς παθὼν ἐλευθερωθεῖς, φωτισιδὴς γί- νεται· ταῖς τῶν ὄντων θεωρίαις, ἀδιαλεί- πτως κατάλαμπόμενος.	ν'.
λ'.	Ἰδιον ἔργον ὑπάρχει τοῦ νοῦ, τὸ λόγοις Θεοῦ σχολάζειν αἰέ.	Φέγγος ψυχῆς, ἡ ἀγία γνῶσις ἐστίν. οὗ στεραθεῖς ὁ ἄφρων, ὡς ἐν σκότει διαπο- ρεύεται.	νά.
λα.	Ὡς περ ἔργον Θεοῦ διοικῆσαι τὸν κόσ- μον, οὕτω καὶ ψυχῆς κυβερνῆσαι τὸ σῶμα.	Ἀφρων ἐστίν, ὁ ἐν σκότει διάγων, ὃν διαδέχεται τὸ σκότος τῆς ἀγνωσίας.	νβ'.
λβ'.	Ποία ἐλπίδι τῷ Χριστῷ ἀπαντήσωμεν, ταῖς τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς μέχρι τοῦ νῦν δουλεύοντες;	Ἰησοῦν ὁ ἀγαπῶν, ἐλευθερωθήσεται κα- κίας· καὶ ὁ ἀκολουθῶν αὐτῷ, ὀψεται γνῶ- σιν ἀληθῆ.	νγ'.
λγ'.	Ἀναιρεῖ ἡδονὴν κακοπάθεια καὶ λύπη, ἣ ἐκούσιος, ἣ ἐκ τῆς προνοίας ἐπαγομένη.	Νοῦς παθὼν ἐλευθερωθεῖς ψιλὰ βλέπει τὰ νοήματα, καὶ ἐγγρηγορότος τοῦ σώμα- τος, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους.	νδ'.
λδ'.	Ὑλῃ παθὼν φιλαργυρία τυγχάνει, ὡς αὐξητικὴ οὐσα τῆς περιεκτικῆς ἡδονῆς.	Ὁ νοῦς εἰς ἄκρον καθαρθεὶς στενοχω- ρεῖται τοῖς οὖσι, καὶ ἐξω θέλει αἰετὶ γίνεσθαι πάντων τῶν γεγονότων.	νε'.
λέ.	Λύπην τίττει ἀτοτυχία ἡδονῆς, ἡδονὴ δὲ παντὶ πάθει συνέζευκται.	Μακάριος ὁ φθάσας εἰς τὴν ἀπέραντον	νς'.
λς'.	Ὡ, μέτρῳ, μετρεῖς τῷ σῶματί σου, ἀν- τιμετρηθήσεται σοι ἀντιστρόφως παρὰ Θεοῦ.		
λζ'.	Θεῶν κριμάτων ἔργα τυγχάνει, ἀνταπο- δόσεις δίκαιαιτῶν διὰ σώματος πεπραγμένων.		

	ἀπειρίαν· ἐκεῖνος δὲ ἐφθασεν, ὁ τὰ πεπερασμένα περάσας.	νῆς, κἂν τε τῆς κατὰ Θεόν, κἂν τε τῆς κατὰ κόσμον νοήσης.	
νζ'.	Ἐρευνᾷ λόγους Θεοῦ, ὁ σεβόμενος αὐτόν· εὐρίσκει δὲ αὐτοῦς, ὁ ἀληθείας ἐραστής.	Θεοῦ ἐστὶ βασιλεία ἀγαθότης καὶ σοφία, ὧν ὁ ἐπιτυχὼν ἐν οὐρανοῖς πολιτεύεται.	ος'.
νη'.	Νοῦς ἐξ ὁρθότητος κινούμενος, εὐρίσκει ἀλήθειαν· ὁ δὲ ἐκ πάθους τινός, ἀποτεύξεται αὐτῆς.	Ἐκεῖνος ἄθλιος ἄνθρωπος, ὁ τῆς ψυχῆς μὲν τὸ σῶμα, τοῦ Θεοῦ δὲ τὸν κόσμον, ταῖς ἐργοῖς προτιμήσας.	οζ'.
νθ'.	Ὡς περ τῇ οὐσίᾳ ἄγνωστος ὁ Θεός, οὕτω καὶ τῇ μεγαλυσύνῃ ἐστὶν ἀπέραντος.	Ἰσὴν τὴν ἀγάπην πρὸς πάντας κέκτηται, ὁ τοῖς μὲν σπουδαίοις μὴ φθονῶν, τοῖς δὲ φαύλοις ἐλεῶν.	οή'.
ξ'.	Ἦς οὐσίας ἀρχὴ καὶ τέλος οὐκ ἐστὶ, ταύτης οὐτε τῆς φύσεως ἐξεύρεσις.	Ἀρξαι ὡς ἀληθῶς ἐκεῖνος ὥφειλεν, ὁ καὶ ψυχῇ καὶ σώματι τὰ τῆς ἀρετῆς νομοθέτης.	οθ'.
ξα'.	Σωτηρία ὑπάρχει πάσης κτίσεως, ἡ ὑπεράγαθος τοῦ κτίσαντος περὶ αὐτὴν πρόνοια.	Πραγματευτὴς πνευματικὸς ἐκεῖνος ὑπάρχει, ὁ ἐξ Ἰσοῦ διὰ τὰ μέλλοντα καὶ τῶν ἡδέων τοῦ βίου, καὶ τῶν λυπηρῶν ἀποτεξάμενος.	π'.
ξβ'.	ὑποστηρίζει Κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας ἐν οἰκτιρμοῖς, καὶ ἀνορθοὶ πάντας τοὺς κατερραγμένους.	Ῥώννυσσι ψυχὴν μὲν, ἀγάπῃ καὶ ἐγκράτεια, νοῦν δὲ, προσευχῇ καθαρά καὶ θεωρίᾳ πνευματικῇ.	πά'.
ξγ'.	Χριστὸς ἐστὶ ζώντων καὶ νεκρῶν, καὶ τῆς ἐκάστου πράξεως δίκαιος ἀνταποδότης.	Ἀκούων λόγον ὠφέλιμον, μὴ κρίνει τὸν λέγοντα, ἵνα μὴ τῆς ἐπωφελοῦς νοουσιᾶς ἑαυτὸν ἀποστερήσῃς.	πβ'.
ξδ'.	Ἀρξαι· εἰ θέλεις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, προλαβὼν τὰς τῶν παθῶν αἰτίας περίκοπτε.	Γνώμη πονηρά, κακὰ ἐνθυμεῖται, καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ πλησίον, εἰς ἐλαττώματα παραγνωρίζει.	πγ'.
ξε'.	Σύζευξον ταῖς ἀρεταῖς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, καὶ ἀποζεύγνυνται πάντως, τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος.	Μὴ πιστεύτῃς τῷ λογισμῷ κρίνοντι τὸν πλησίον, ὅτι πονηρὸν ἔχων θησαυρόν, πονηρὰ καὶ λογίζεται.	πδ'.
ξς'.	Τὰς τῆς ἐπιθυμίας ὁρμάς, ἐγκρατεῖα χαλίνωσον. τὰς δὲ τοῦ θυμοῦ, ἀγάπῃ πνευματικῇ.	Ἀγαθὴ καρδία, ἀγαθὰς ἐννοίας φέρει. πρὸς γὰρ τὸν θησαυρὸν αὐτῆς καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῆς.	πέ'.
ξζ'.	Ἠσυχία καὶ προσευχή, μέγιστα ὄπλα ἀρετῆς. αὗται γὰρ τὸν νοῦν καθαίρουσαι, διορατικὸν ἀπεργάζονται.	Γῆρει τοὺς λογισμοὺς, καὶ φεῦγε ἀπὸ κακίας. ἵνα μὴ σκοτισθῇς ὁ νοῦς, ἄλλα ἀντ' ἄλλων βλέπῃ.	πς'.
ξη'.	Συντυχία ὠφελεῖ, μόνον ἡ πνευματικὴ. τῶν δὲ λοιπῶν ἀπασῶν, προτιμότερα ἡ ἡσυχία.	Ἐννοοῦ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ ἀσφάλισαι σεαυτὸν, οἱ ἐκ τοῦ φθόνου τυφλωθέντες, τὸν Κύριον καὶ Θεὸν εἰς Βεελζεβούλ παρεγνώρισαν.	πζ'.
ξθ'.	Τῶν πέντε τρόπων τῆς συντυχίας, τοὺς τρεῖς ἐπίλεξαι, τῷ δὲ τετάρτῳ μὴ συχνάσῃς. τοῦ δὲ πέμπτου ἀπόστηθι.	ὑπόνοια πονηρά, σκοτίζει διάνοιαν, καὶ ποιεῖ τὰ παρὰ τὴν ὁδὸν ἀντὶ τῆς ὁδοῦ θεωρεῖν.	πή'.
ο'.	Ἠσυχίαν ἀγαπᾷ, ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τοῦ κόσμου· καὶ πάντας ἀνθρώπους, ὁ μὴ δὲν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον.	Ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις, παραπεπτήγασιν αἱ κακίαι, καὶ διὰ τοῦτο τὰς ἀρετὰς οἱ πονηροὶ εἰς κακίας παραγνωρίζουσιν.	πθ'.
οα'.	Διδάσκαλος ἀληθὴς ἡ συνειδήσις ὑπάρχει, ἡ ὁ ὑπακούων, ἀπρόσκοπος διαμένει.	Ἠδονῇ, ἡ λύπη ἐγχρονίζων ὁ νοῦς, τῷ τῆς ἀκηδίας πάθει τάχιστα περιπίπτει.	υ'.
οβ'.	Ἐκεῖνους μόνους οὐ κρίνει τὸ συνειδὸς, τοὺς τὸ ἄκρον τῆς ἀρετῆς, ἢ τῆς κακίας φθάσαντος.	Συνειδήσις καθαρά, διεγείρει ψυχὴν. λογισμὸς δὲ ῥυπαρὸς, καταχθονίζει αὐτήν.	υα'.
ογ'.	Ἄκρα ἀπάθεια, φιλὰ ποιεῖ τὰ νοήματα. ἄκρα δὲ γνώσις, τῷ ὑπεραγνώστῳ παρίσθησι.	Κινούμενα τὰ πάθη, ἀπελαύνουσι κενοδοξίαν· ἀναιρούμενα δὲ πάλιν, ὑποστρέφουσιν.	υβ'.
οδ'.	Λύπη ἐστὶ ψεκτὴ, ἀποτυχία ἡδονῶν. ὧν ὁ καταφρονήσας, ἄλυπος διαμένει.		
οε'.	Ἡ λύπη καθόλου στέρησις ἐστὶν ἡδο-		

- ηγ'. Εἰ πάντων ὁμοῦ τῶν παθῶν ἀπαλλαγῆναι θέλεις, ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην, καὶ προσευχὴν ἀναλαβοῦ.
- ηδ'. Νοῦς διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ ἐγχρονίζων, καὶ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς τῶν παθῶν ἀπαλλάττει.
- ηε'. Ὁ Θεὸς τὸ εἶναι τοῖς οὖσι δεδοκώς, τῇ προνοίᾳ αὐτοῦ ἅμα τὰ πάντα συνέδησε.
- ης'. Δεσπότης δὲ ὑπάρχων, καὶ δούλος γε-νόμενος, τὸ ἄκρον τῆς προνοίας τῇ κτίσει ἐξέφανεν.
- ηζ'. Ὁ Θεὸς καὶ Λόγος ἀτρέπτως σαρκω-

θεῖς, πάσῃ τῇ κτίσει διὰ τῆς σαρκὸς ἠνώθη. Ἐνὸν θαῦμα ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς γίνεται, ὅτι Θεὸς ἐπὶ γῆς, καὶ ἄνθρωπος ἐν οὐρανοῖς.

Ἵνα Ἀγγέλοις ἀνθρώπους συνάψας, ἅμα πάσῃ τῇ κτίσει τὴν θέωσιν χαρίσῃται.

Ἀγιασμός, καὶ θέωσις Ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, ἡ γνῶσις τῆς Ἀγίας καὶ Ὁμοουσίτου Τριάδος.

Συγχώρησις ἁμαρτιῶν, παθῶν ἐστὶν ἐλευθερία· ὧν ὁ μὴπω ἐλευθερωθεὶς χάριτι, τῆς συγχωρήσεως οὕτω ἔτυχε.

ηη'.
ηθ'.
ρ'.
ρα'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΥΤΟΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ.

ΕΥΧΑΙ ΥΠΕΡ ΕΜΟΥ ΑΔΕΛΦΕ ΤΙΜΙΩΤΑΤΕ, ΟΤΙ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΚΑ ΠΡΟΣΔΟΚΩ,
ΑΕΙΑ ΤΗΣ ΕΜΗΣ ΠΡΟΑΙΡΕΣΕΩΣ, ΛΥΠΑΣ ΤΗ: ΨΥΧΗ:
ΚΑΙ ΟΛΥΝΑΣ ΤΩ: ΣΩΜΑΤΙ.

- α'. Εἰ θέλεις ὑφέν τῶν κακιῶν ἀπαλλαγῆναι, τῇ μητρὶ τῶν κακῶν τῇ φιλαυτίᾳ ἀπόταξαι.
- β'. Ὑγεία ψυχῆς, ἀπάθεια καὶ γνῶσις, ἥς τυχεῖν ἀμήχανον τὸν ἡδοναῖς δουλεύοντα.
- γ'. Ἐηραίνει τὰς ἡδονὰς τὰς σωματικὰς τε καὶ ψυχικὰς, ἐγκράτεια μετὰ ὑπομονῆς, καὶ ἀγάπη μετὰ μακροθυμίας.
- δ'. Ἀρχὴ κακῶν τῇ ψυχῇ, ἡ φιλαυτία γέγονεν. φιλαυτία δὲ ἐστὶν, ἡ πρὸς τὸ σῶμα φιλία.
- ε'. Ἴδιον τοῦ λογικοῦ, τὸ ὑποταγῆναι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ ὑπαπιάσαι καὶ δουλαγωγῆσαι τὸ σῶμα.
- ς'. Ὑβρις τῷ λογικῷ, ὑποταγῆναι τῷ ἀλόγῳ, καὶ πρόνοιαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίας αἰσχροάς.
- ζ'. Πονηρὸν ἔργον ψυχῆς λογικῆς, καταλιμπάνειν τὸν κτίσαντα, καὶ λατρεύειν τῷ σώματι.
- η'. Ἐκελεύσθης τὸ σῶμα ὑπηρετήν ἔχειν, οὐ

μὴν δὲ ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ παρὰ φύσιν δουλεῦειν.

Ῥῆξον τὰ δεσμὰ τῆς πρὸς τὸ σῶμα φιλίας, καὶ μηδὲν παράσχης τῷ δούλῳ, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη.

Ἐγκλείσον τὰς αἰσθήσεις ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς ἡσυχίας, ἵνα μὴ τὸν νοῦν περισπῶσιν εἰς τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας.

Μέγιστα ὅπλα τοῦ μεθ' ὑπομονῆς ἡσυχάζοντος, ἐγκράτεια, καὶ ἀγάπη, καὶ προσοχή, καὶ ἀνάγνωσις.

Οὐ παύεται ὁ νοῦς περὶ τὰς ἡδονὰς κυκλεύων, ἄχρις οὗ τὴν σάρκα δουλαγωγῆσας, θεωρίᾳ σχολάσῃ.

Ὑπὲρ τῶν ἐντολῶν ἀγωνισώμεθα, ἵνα παθῶν ἐλευθερωθῶμεν· ὑπὲρ δὲ τῶν θείων δογμάτων, ἵνα γνώσεως ἀξιωθῶμεν.

Ἀθανασία ψυχῆς, ἀπάθεια καὶ γνῶσις· ἥς τυχεῖν ἀμήχανον, τὸν ἡδοναῖς δουλεύοντα.

θ'.
ι'.
ια'.
ιβ'.
ιγ'.
ιδ'.

ιέ.	Δουλαγῶγει τὸ σῶμα, περιελὼν τὰς ἡδονάς, καὶ ἀπάλλαξον αὐτὸ τῆς μοχθηρᾶς δουλείας.	ἀπαλλαγὴ, ἧς οὐδεὶς ἐπιτυχάνει ἄνευ ἐλέους Χριστοῦ.	
ις'.	Ἐλεύθερος κτισθεὶς, καὶ ἐπ' ἐλευθερίᾳ, κληθεὶς, μὴ ἀνεχου δουλεύειν παράθεσιν ἀκαθαρσίας.	Γῇ ἐστὶν ἐπαγγελίας, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἧς πρόξενοι γίνονται ἀπάθεια καὶ γνώσις.	λδ.
ιζ'.	Λύπαις καὶ ἡδοναῖς, ἐπιθυμίαις καὶ φόβοις, συνδεσμοῦσι τὸν νοῦν τοῖς αἰσθητοῖς οἱ δαίμονες.	Αἰγυπτὸς ἐστὶ νοητὴ, ὁ σκοτασμός τῶν παθῶν· εἰς τὴν οὐδεὶς καταβαίνει, εἰ μὴ λιμῷ περιπέσει,	λε'.
ιη.	Φόβος Κυρίου, κρατεῖ ἐπιθυμιῶν· καὶ λύπη κατὰ Θεόν, ἀπελαύνει ἡδονήν.	Λόγοις πνευματικοῖς ἐπισυχνάσει τὸ οὖς σου, καὶ λογισμῶν ἀκαθάρτων ἀπομακρυνεῖ ὁ νοῦς σου.	λς'.
ιθ'.	Ἐπιθυμία σοφίας, καταφρονεῖ φόβου, καὶ ἡδονὴ γνώσεως, ἀποδιώκει λύπην.	Ἀγαθός, καὶ σοφὸς μόνος φύσει ὁ Θεός· γίνεται δὲ μεθέξει καὶ ὁ νοῦς, ἂν σπουδάσῃ.	λζ'.
κ'.	Τὰ τέσσαρα ταῦτα αἱ γραφαὶ περιέχουσι· τὰς ἐντολάς, τὰ δόγματα, τὰς ἀπειλάς, καὶ τὰς ἐπαγγελίας.	Κράτει γαστρός, καὶ ὕπνου, καὶ θυμοῦ, καὶ γλώσσης, καὶ οὐ μὴ προσκόψεις πρὸς λίθον τὸν πέδα σου.	λη.
κά.	Ἰστησι τὴν ἐπιθυμίαν, ἐγκράτεια, καὶ κόπος· μειοῖ δὲ αὐτήν· ἡσυχία, καὶ θεῖος ἔρως.	Ἀγωνισαὶ ἀγαπήσαι πάντα ἄνθρωπον ἐξίσου, καὶ ἀπελαύνεις συλλήβδην πάντα τὰ πάθη σου.	λθ'.
κβ'.	Μὴ λόγοις δι' αἰνιγμάτων τὸν ἀδελφὸν κεντήσῃς· οὐ μὴ γὰρ βαστάσῃς τὰ ὅμοια ἀντιδεχόμενος.	Κοινὴ νοῦ καὶ αἰσθήσεως, ἡ θεωρία τῶν αἰσθητῶν· ἰδίᾳ δὲ τοῦ νοῦ, ἡ γνώσις τῶν νοητῶν.	μ'.
κγ'.	Ἰστησι τὸν θυμόν, μακροθυμία, καὶ ἀμνησικαχία· μειοῖ δὲ αὐτόν, ἀγάπη, καὶ συμπάθεια.	Ἀδύνατον τὸν νοῦν σχολάσαι τοῖς νοητοῖς, εἰμὴ τὴν σχέσιν τὴν πρὸς τὴν αἰσθησιν, καὶ τὰ αἰσθητὰ ἀποκόψῃ.	μά.
κδ'.	Ὡ ἐδόθη γνώσις, ἐδόθη φῶς νοερόν· ὅς δὲ λαβὼν ἀτιμάζει, ὀψεται σκότος.	Προσπάθειαν φυσικὴν ἡ αἰσθησις ἔχει πρὸς τὰ αἰσθητὰ, καὶ συμπερισπᾷ τὸν νοῦν, περισπωμένη περὶ αὐτά,	μβ'.
κε.	Τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ, τίκτει ἀπάθειαν· ἀπάθεια δὲ ψυχῆς, συντηρεῖ γνώσιν.	Ῥέψον τῇ αἰσθησιν περὶ τὴν τοῦ νοῦ ὑπουργίαν, καὶ μὴ δῶς αὐτῇ καιρὸν ἀντιπερισπᾶσαι αὐτόν.	μγ'.
κς'.	Ἀνάγαγε τὰ αἰσθητὰ ἐπὶ νοητὴν θεωρίαν, καὶ ἀνθέλκεις τὴν αἰσθησιν ἐπάνω τῶν αἰσθητῶν.	Ὅταν τὸν νοῦν σχολάσαι συμβῇ τοῖς αἰσθητοῖς, ἀντιπερίσπασον τὴν αἰσθησιν, πρὸς νοῦν ἄγων τὰ παρακείμενα.	μδ'.
κζ'.	Τὸ αἰσθητὸν γύναιον, σημαίνει ψυχὴν πρακτικὴν· ἡ δὲ νοῦς συγγινόμενος, ἀποτίκτει τὰς ἀρετάς.	Σημεῖον ὅτι σχολάζει ὁ νοῦς περὶ τὰ νοητὰ, τό, πάντων περιφρονεῖν τῶν τὴν αἰσθησιν σαινόντων.	μέ.
κη.	Ἐρευνα λόγων Θεοῦ, διδάσκει γνώσιν Θεοῦ, τὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ πόθῳ, καὶ εὐλαβείᾳ ζητοῦντα.	Διανοιγόμενος ὁ νοῦς περὶ τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν, δυσάποσπαστον ἔχει τὴν περὶ αὐτὰ ἡδονήν.	μς'.
κθ'.	Ὅπερ ἐστὶ τὸ φῶς τοῖς ὁρώσι καὶ ὁρωμένοις, τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς τοῖς νοοῦσι, καὶ νοουμένοις.	Ὅταν ὁ νοῦς πλουτήσῃ τὴν τῆς μονάδος γνώσιν, τότε καὶ τὴν αἰσθησιν πάντῃ δεδουλωμένην ἔχει.	μζ'.
λ'.	Τὸ αἰσθητὸν στερέωμα, τὸ τῆς πίστεως σημαίνει· στερέωμα, ἐν ᾧ πάντες οἱ ἅγιοι δίκην φωστήρων λάμπουσιν.	Κώλυε τὸν νοῦν σου κυκλεύειν τὰ αἰσθητὰ, ἵνα μὴ ἡδονὰς καὶ λύπας ἐν αὐτοῖς καρπώσῃται.	μη.
λα'.	Ἱερουσαλήμ ἐστὶν, ἐπουράνιος γνώσις τῶν ἀσωμάτων· ἐν αὐτῇ γὰρ θεωρεῖται ἡ θρασις τῆς εἰρήνης.	Ὡν ὁ νοῦς ἐν τοῖς θεοῖς σχολάζει διὰ παντός, τούτων καὶ τὸν παθητικὸν μέρος θεῖον γέγονεν ὄπλον.	μθ'.
λβ'.	Μὴ ἀμέλει τῆς πράξεως, ἐπεὶ μειοῦται ἡ γνώσις· καὶ λιμοῦ γενομένου, καταβαίνει εἰς Αἰγυπτον.	Ἀδύνατον τὸν νοῦν τῇ γνώσει ποιωθῆναι, εἰ μὴ πρότερον τὸ παθητικὸν ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς ἐξ ἑαυτοῦ ἀπελάσει.	ν'.
λγ'.	Ἐλευθερία ἐστὶ νοητὴ, ἡ τῶν παθῶν		

να.	Ἐνός τῶν τοῦ κόσμου τότε ὁ νοῦς γίνε- ται, όταν τὴν πρὸς τὴν αἰσθησιν σχέσιν παντελῶς ἀποκόψῃ.	Ὡς περ ἐπιθυμῖαι καὶ ὀργαί, ἀμαρτίας πληθύνουσιν, οὕτως ἐγκράτεια καὶ ταπει- νωσις, ἐξαλείφουσιν αὐτάς.	6.
νβ'.	Ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς, σχο- λάζειν γινώσκει Θεοῦ, τοῦ δὲ παθητικοῦ αὐ- τῆς, ἀγάπῃ καὶ ἐγκρατεῖα.	Συντρίβει καρδίαν, λύπη κατὰ Θεόν· αὐ- τὴν δὲ τίττει, φόβος κολάσεως.	οά.
γγ'.	Ἀδύνατον τὸν νοῦν πράγματι σχολάζειν αἰσθητῶ, εἰμὴ πάντως πάθος κέκτηται πρὸς αὐτό.	Λύπη κατὰ Θεόν, καθαίρει καρδίαν· καὶ μολυσμοὺς ἡδονῶν, μακρύνει ἀπ' αὐτῆς.	οβ'.
νδ'.	Τέλειός ἐστιν ὁ νοῦς, ὁ παιωθείς τῇ γνώ- σει. ψυχὴ δὲ ἐστὶ τέλεια, ἡ ταῖς ἀρεταῖς ἀνακραθεῖσα.	Ἵπομονὴ ἐστὶ, φιλοπονία ψυχῆς· ἔνθα δὲ φιλοπονία, φιληδονία ἐξώριστα.	ογ'.
νε.	Ἡ πρὸς τὴν αἰσθησιν σχέσις τοῦ νοῦ, δοῦ- λον αὐτὸν καθίστησι τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν.	Πᾶσα ἀμαρτία, διὰ ἡδονὴν γίνεται· καὶ πᾶσα συγχώρησις, διὰ κακοπαθείας καὶ λύπης.	οδ'.
νς'.	Σαλεύεται ὁ νοῦς ἐκ τοῦ τόπου τῆς γνώ- σεως, ὅτε τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς κινήθῃ ἐκ τῶν ἰδίων ἀρετῶν.	Ἀκουσίους πόνοις, κατὰ πρόνοιαν περιπί- πτει, ὁ δι' ἐκουσίων πόνων μετανοεῖν μὴ ἀνεχόμενος.	οε'.
νζ'.	Ἐλάβομεν ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι· οὐ γινόμεθα δὲ, εἰμὴ τὰ πάθη ἀποδυσώ- μεθα.	Σωτὴρ ἐστὶν ὁ Χριστὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου, καὶ τὴν μετάνοιαν τοῖς ἀνθρώποις εἰς σωτηρίαν ἐχαρίσατο.	ος'.
νη.	Μηδεὶς οἰέσθω τέκνον Θεοῦ κατ' ἐνέρ- γειαν γεγονέναι, μήπω τοὺς θεῖους χαρα- κτῆρας ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος.	Τήρησις ἐντολῶν, τίττει μετάνοιαν· ἡ δὲ τῶν ἐντολῶν τήρησις ψυχῆς ποιεῖ καθάρσιν.	οζ'.
νθ'.	Ἡ κατὰ τρόπον ὁμοίωσις τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τοῦ πονηροῦ, ἢ τοῦ Θεοῦ Υἱοῦς, ἢ τοῦ σα- τανᾶ ἀπεργάζεται.	Ἡ τῆς ψυχῆς καθάρσις, παθῶν ἐστὶν ἀπαλλαγὴ· ἀπαλλαγὴ δὲ παθῶν ἀγάπην τίττει.	οή.
ξ'.	Συνετὸς ἀνὴρ ὁ προσέχων ἑαυτῷ, καὶ σπεύδων χωρισθῆναι ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ.	Ψυχὴ ἐστὶ καθαρὰ, ἡ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα. καὶ νοῦς ἐστὶ καθαρὸς, ὁ ἀγνοίας χωρισθείς.	οθ'.
ξα.	Πεπωρωμένη ψυχὴ, μαστιζομένη οὐκ αἰ- σθάνεται, καὶ εἰς συναίσθησιν ἔλθειν τοῦ εὐεργέτου οὐκ ἀνέχεται.	Ἵπὲρ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ μέχρι θανάτου ἀγωνίσει, ὅτι δι' αὐτῶν καθαρθεὶς, εἰς τὴν ζωὴν εἰσελεύσῃ.	π'.
ξβ'.	Ῥυπαρὰ ἐσθὴς, θείων γάμων ἐκβάλλει, καὶ κοινωνὸν ἀπεργάζεται σκότους ἐξωτέρου.	Χρῆσαι τῷ σώματι ὡς ὑπερέτῃ τῶν ἐν- τολῶν, ἀνῆδονον αὐτὸ τηρῶν, καὶ ἀνύσον, δοσὴ δυνάμεις.	πά.
ξγ'.	Ὁ φοβούμενος τὸν Θεόν, ἐπιμελεῖται ψυ- χῆς αὐτοῦ, καὶ πονηρὰς κοινωνίας ἀπαλ- λάττει ἑαυτόν.	Ἡ τῆς σαρκὸς ἐπανάστασις ἐξ ἀμελείας γίνεται τῆς προσευχῆς τε, καὶ διαίτης, καὶ καλῆς ἡσυχίας.	πβ'.
ξδ'.	Ἀμύχανόν ἐστι τυχεῖν ἐλέους Θεοῦ, τὸν καταλιπόντα αὐτόν, καὶ ἡδοναῖς δουλεύοντα.	Καλὰ ἔγκονα τίττει ἡ καλὴ ἡσυχία, ἐγκράτεια, καὶ ἀγάπην, καὶ προσευχὴν κα- θαράν.	πγ'.
ξε.	Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ λέγων, κἂν πιστεύειν οὐ θέλωμεν, ὅτι οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεῦειν.	Ἀνάγνωσις καὶ προσευχή, νοῦν καθαί- ρουσιν. ἀγάπῃ δὲ καὶ ἐγκράτεια, τὸ παθη- τικὸν τῆς ψυχῆς.	πδ'.
ξς'.	Ῥυπαθεῖσα ψυχὴ ὑπὸ παθῶν, πεπώρωται· καὶ ἀνευ τομῶν, καὶ καυτήρων, πιστεύειν οὐκ ἀνέχεται.	Ἰσὴν διὰ παντὸς τήρει τὴν ἐγκράτειαν, ἵνα μὴ τῇ ἀνωμαλίᾳ εἰς τὰ ἐναντία ἐμπίεσῃ.	πέ.
ξζ'.	Ἐτασμοὶ φοβεροὶ τοὺς σκληροὺς διαδέ- χονται· δίχα γὰρ μεγάλων πόνων, μαλα- χῆναι οὐ κατάδεχονται.	Ὁ νομοθετῶν ἑαυτῷ, μὴ παραβῇ ἑαυτόν· ὁ γὰρ ἑαυτὸν παραλογιζόμενος, ἑαυτὸν ἀπατά.	πς'.
ξη.	Συνετὸς ἀνὴρ, ἐπιμελεῖται ἑαυτοῦ, καὶ δι' ἐκουσίων πόνων, τοὺς ἀκουσίους ἐκφεύγει.	Δυσμαὶ εἰσι νοηταί, ψυχαὶ ἐμπαθεῖς· ταῖς γὰρ τοιαύταις ἔδυσεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος.	πζ'.
ξθ'.	Ἐπιμέλεια ψυχῆς, κακοπάθεια καὶ τα- πεινώσις. δι' ὧν ὁ Θεὸς συγχωρεῖ πάσας τὰς ἀμαρτίας.	Υἱὸς ἐστὶ Θεοῦ, ὁ ὁμοιωθεὶς τῷ Θεῷ δι' ἀγαθότητα σοφίας, καὶ δυνάμεως, καὶ δι- καιοσύνης.	πή.
		Νόσος ἐστὶ ψυχῆς, ἡ τῆς κακίας ἐξις. θάνατος δὲ, ἡ κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτία.	πθ'.

ψ'.	Ἀκτημοσύνη ἐστὶ νοητή, ἡ παντελὴς ἀπάθεια· καθ' ἣν γενόμενος ὁ νοῦς, ἀναχωρεῖ τῶν ἐνταῦθα.	καὶ ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι, οὕτως καὶ ἐκ δύο φύσεων καὶ ἐν δύο φύσεσι λέγομεν τὸν ἕνα Χριστόν.	
ψα.	Συμφώνως τήρει τὰς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, καὶ ἐκ τούτου τίκεται ὁ τῆς δικαιοσύνης καρπός.	Μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ Χριστοῦ ὁμολογοῦμεν, ἐν δύο φύσεσιν ἡνωμέναις ἀδιαιρέτως.	ψς'.
ψβ'.	Τὴν τῶν νοητῶν θεωρίαν, ἀσώματον εἶναι φασίν, ὡς ὕλης καὶ εἶδους πάντη ἀπηλλαγμένην.	Ἀδιαίρετον τὴν μίαν Χριστοῦ ὑπόστασιν δοξάζομεν, καὶ ἀσύγχυτον τὴν τῶν φύσεων ἔνωσιν ὁμολογοῦμεν.	ψζ'.
ψγ'.	Ὡς περ τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐκ τῆς ὕλης καὶ τοῦ εἶδους, οὕτω καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν σώματα, ἐκ τῶν αὐτῶν συνέστηκεν.	Τρισυπόστατον μίαν τῆς θεότητος οὐσίαν προσκυνοῦμεν, καὶ ὁμοούσιον τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁμολογοῦμεν.	ψή.
ψδ'.	Σάρξ γενόμενος διὰ φιλανθρωπίαν ὁ λόγος, οὔτε ὃ ἦν μετέβαλεν, οὔτε ὃ γέγονεν ἡλλοίωσεν.	Ἴδια τῶν τριῶν ὑποστάσεων, πατρότης, υἱότης, ἐκπόρευσις. καὶ κοινὰ τῶν τριῶν ὑποστάσεων, ἡ οὐσία, ἡ φύσις, ἡ θεότης, ἡ ἀγαθότης.	ψθ'.
ψε.	Ὡς περ ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος,		

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ
ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ.

ΠΑΛΗΝ ΚΑΚΑ ΚΥΡΙΩΣ, ΟΥ ΤΑ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ ΜΕΝ ΚΑΚΟΥΝΤΑ, ΤΗΝ ΔΕ
ΨΥΧΗΝ ΚΑΘΑΙΡΟΝΤΑ. ΤΑ ΔΕ ΤΗΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΙΝ ΛΥΠΟΥΝΤΑ,
ΤΕΡΠΟΝΤΑ ΔΕ ΤΗΝ ΣΑΡΚΑ.

α.	Περὶ τοῦ φύσει ἀγαθοῦ, ἀγαθὰ διανοοῦ. καὶ περὶ παντὸς ἀνθρώπου, καλὰ διαλογίζου.	Κακία χρονίσασα, ἀσκήσεως δεῖται χρονίας. συνήθεια γὰρ παγιωθείσα, ἀθρόως οὐ μετακινεῖται.	ζ'.
β'.	Λόγων καὶ ἔργων καὶ ἐννοιῶν, ἀπολογίαν ἀπαιτούμεθα παρὰ Θεοῦ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.	Ἀσκήσις ἐπιτεταμένη δι' ἐγκρατείας καὶ ἀγάπης, δι' ὑπομονῆς καὶ ἡσυχίας ἀναιρεῖ τὰ ἐγκείμενα.	η'.
γ'.	Ἡ ἐξὶς τῆς ἀρετῆς, ἡ τῆς κακίας, κινεῖ ἡμᾶς ἐπὶ τὸ, καλὰ ἢ κακὰ ἐννοεῖν, ἢ λέγειν, ἢ διαπράττεσθαι.	Κίνει τὸν νοῦν εἰς προσευχὴν συνεχῶς, καὶ φθείρει τοὺς λογισμοὺς, ἐφεσώτας τῇ καρδίᾳ.	θ.
δ'.	Νοῦς ὑπὸ παθῶν κεκρατημένος, ἐννοεῖ τὰ μὴ πρέποντα· φανεροῦσι δὲ τὴν ἐννοιαν, αἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα.	Ὑπομονῆς δεῖται καὶ μακροθυμίας ἡ ἀσκήσις. χρονία γὰρ φιλοπονία, φιληδονία ἐξορίζεται.	ι'.
ε'.	Κακῆς ἐννοίας, προηγείται πάθος. τοῦ δὲ πάθους αἰτία καθέστηκεν, ἡ αἴθεσις. τῆς δὲ κακῆς αὐτῆς χρήσεως, δηλονάτι ὁ νοῦς.	Ραδίως γυμνάζῃ εἰς τοὺς τῆς ἀσκήσεως πόνους, ἐὰν πάντα μέτρῳ καὶ κανόνι διαπράτῃ.	ια'.
ς'.	Ἀπόκλεισον τὴν αἰσθησιν, καὶ πολέμησον τὴν προλήψιν. καὶ τοῖς ὀπλοῖς τῶν ἐντολῶν, ἀνελί σου τὰ πάθη.	Ἴσον τὸ μέτρον τῆς ἀσκήσεως διαφύλαττε, καὶ μὴ λύσης κανόνα, ἐκτὸς ἀνάγκης.	ιβ'.
		Ὡς περ λογισμοὺς καθαίρει ἀγάπη καὶ	ιγ'.

ζ'	ἐγκράτεια, οὕτω πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον, θεωρία καὶ προσευχή.	των, διὰ τε τῆς μνήμης, καὶ τῆς κράσεως, καὶ τῆς αἰσθήσεως, ὥς προεῖρηται.	
ιδ'	Συνειδήσιν καθαρὰν, πόνοι ποιοῦσιν ἀσκήσεως. οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, ὑπομονή, καὶ μακροθυμία.	Ὁ νοῦς τὴν αἰσθησιν ἀποκλείσας, καὶ τὴν κράσιν ὁμαλίσας, πρὸς μόνην τὴν μνήμην ἔχει τὸν πόλεμον.	λγ'.
ιε'	Ὁ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τὰς ἐπαγωγὰς ὑπομένων, ταπεινόφρων καὶ εὐέλπις, καὶ δόκιμος γίνεται.	ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων τότε τὰ πάθη κινούνται, ὁπνίκα ἐγκράτεια μὴ παρῇ, καὶ ἀγάπη πνευματική.	λδ'.
ισ'	ὑπομονή ἐστὶ, φιλοπονία ψυχῆς. συνίσταται δὲ αὕτη, ἐξ ἐκουσίων πόνων, καὶ ἀκουσίων πειρασμῶν.	Νηστεία σύμμετρος, καὶ ἀγρυπνία, καὶ φαλμωδία, πεφύκασιν ὁμαλίζειν τὴν κράσιν τοῦ σώματος.	λέ.
ιζ'	Τήκει κακίαν ἢ τῶν δεινῶν καρτερία, καὶ ἀπολλυσὶν εἰς τέλος, ἢ μέχρι τέλους ὑπομονή.	Τὰ τρία ταῦτα τὴν κράσιν κατὰ τὸ χεῖρον δηλονότι ἀλλοιοῦσιν· ἢ τῆς διαίτης ἀταξία, ἢ τῶν ἀέρων μεταβολή, καὶ ἢ τῶν δαιμόνων ἐπαφή.	λς'.
ιη'	Αἰσθησιν ὀδυνᾷ, πόνων ἐπαγωγή. καὶ ἡδονὴν ἀναιρεῖ, λύπης ἐπιφορά.	Αἱ ἐμπαθεῖς μνημαὶ διὰ τούτων φιλοῦνται, διὰ προσευχῆς, καὶ ἀναγνώσεως, καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀγάπης.	λζ'.
ιθ'	Τέσσαρά ἐστι γενικώτατα πάθη, οἷς σὺρῶς κατ' ἀλλήλων ἢ πρόνοια κέχρηται.	Τὴν αἰσθησιν πρῶτον τῇ ἡσυχίᾳ ἀποκλείσον, καὶ τότε τοῖς ὅπλοις τῶν ἀρετῶν πρὸς τὰς μνήμας πολέμησον.	λη'.
κ'	Ἡδονὴν γὰρ συστέλλει, λύπης ἐπαγωγή. καὶ ἐπιθυμίαν μαραίνει, φόβος κολάσεων.	Ἡ κατὰ διάνοιαν κακία, ἢ παράχρησις ἐστὶ τῶν νοημάτων. ἢ δὲ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία, ἢ παράχρησις ἐστὶ τῶν πραγμάτων.	λθ'.
κά.	Νοῦς φρόνιμος γυμνάζει ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν ἀσκησιν ἐθίζει σῶμα αὐτοῦ.	Νοημάτων καὶ πραγμάτων ἐστὶ παράχρησις, τὸ μὴ εὐσεβῶς καὶ δικαίως τοῖς ἀμφοτέροις χρήσασθαι.	μ'.
κβ'	Σπεῦσον δεῖξαι Μοναχὸν μὴ τὸν ἔξω ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔσω, τῶν παθῶν ἀπαλλάττων.	Δεσμὰ ὑπάρχουσι νοῦ, πάθη ψεκτά, κατέχοντα αὐτὸν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν.	μά.
κγ'	† Ἀποταγή πρώτη, ἢ τῶν πραγμάτων ἀπαλλαγὴ, δευτέρα δὲ καὶ τρίτη, ἢ τῶν παθῶν, καὶ τῆς ἀγνοίας.	Ἐκεῖνος τελείαν ἔχει ἀπάθειαν, ὁ μὴ δὲ πρὸς τὰ πράγματα πάσχων, μὴ δὲ πρὸς τὰς μνήμας αὐτῶν.	μβ'.
κδ'	Ῥαδίως τίς βουληθεὶς τῶν πραγμάτων ἀπαλλάττεται. οὐκ ὀλίγω δὲ καμάτῳ τῶν πρὸς αὐτὰ * νοημάτων.	Ψυχὴ ἀγαθὴ εὐεργετῇ τὸν πλησίον, καὶ ἀγνωμονομένη, μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτῷ, καὶ πάσχουσα ὑπομένει τὰ παρ' αὐτοῦ.	μγ'.
κε'	Κρατῶν ἐπιθυμίας, καὶ θυμοῦ περιέσῃ· αὕτη γὰρ αἰτία τῆς τοῦ θυμοῦ παροχής.	ὑπάρχοντα εἰσὶ κακά, λογισμοὶ πονηροί. οἷς ὁ μὴ ἀποτασσόμενος, οὐ μαθητεύσῃ τῇ γνώσει.	μδ'.
κς'	Ἄρα ἀπηλλάγημεν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, καὶ τῆς καθαρᾶς καὶ αὐλοῦ ἀπελάβομεν προσευχῆς, ἢ οὐπω;	Χριστοῦ ὁ ἀκούων, ἑαυτὸν φωταγωγεῖ. καὶ ὁ μιμούμενος αὐτόν, ἑαυτὸν διορθοῦται.	με'.
κζ'	Μέγας ὁ νοῦς ὁ τῶν παθῶν ἀπαλλαγείς, καὶ τῶν ὄντων χωρισθείς, καὶ ἐν τῷ Θεῷ διάγων.	Ἡ μνησικαχία, λέπρα ἐστὶ ψυχῆς· συμβαίνει δὲ αὐτῇ ἀπὸ ἀτιμίας, ἢ ζημίας, ἢ λογισμῶν ὑπονοίας.	μς'.
κη'	Ἐν τρισὶ τούτοις ὁ προκόπτων φιλοσοφεῖ, ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι, καὶ ἐν τῇ πίστει τῆς Ἀγίας Τριάδος.	Νοῦν φθονερὸν ἐκτυφλοῖ ὁ Κύριος, ὅτι λυπεῖται ἀδίκως ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ πλησίον.	μζ'.
κθ'	Νοῦς παθῶν ἀπαλλαγείς, ἐν τούτοις εὐρίσκεται. ἐν τοῖς φιλοῖς νοήμασιν, ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ φωτί.	Κατάλαλος ψυχῇ, τρίβολον ἔχει γλῶσσαν· ἑαυτὸν γὰρ καὶ τὸν ἀκούοντα, ἐσθ' ὅτε καὶ τὸν καταλαλούμενον βλάπτει.	μη'.
λ'	Κάκιστα πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται, τότε δὲ φαίνονται, ὅτε τὰ πράγματα ἐλέγχονται.	Ἀμνησικαχὸς ἐστὶ, προσευχόμενος ὑπὲρ λυπήσαντος. καὶ ἀπαλλάσσεται μνησικαχίας, ὁ μὴ φειδόμενος δῶρων.	μθ'.
λά.	Ἀνενόχλητος μένει ἐσθ' ὅτε ὁ νοῦς μερικῆς τυχῶν ἀπαθείας· ἀδόκιμος δὲ ἐστὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἀπουσίαν.		
λβ'	Κινοῦνται τὰ πάθη διὰ τῶν τριῶν τού-		

ν'.	Θάνατος ψυχῆς, μίσος πρὸς τὸν πλησίον. τοῦτο γὰρ ἔχει, καὶ πράττει ἡ τοῦ καταλάλου ψυχὴ.	Δουλεύουσι τοῖς προλεχθεῖσι, φθόνος, καὶ ἔρις, καὶ ὀργή, λύπη, καὶ μνησικαχία.	
νά.	Ἀκηδία ἐστίν, ὀλιγωρία ψυχῆς. ὀλιγωρεῖ δὲ ψυχὴ, φιληδονίαν νοσοῦσα.	Ἦδε ἡ ὁδὸς τῶν ἐν ἀμελείᾳ βιούντων, καὶ οὗτος ὁ θησαυρὸς τῶν ἐν ἐμοὶ κεκρυμμένων.	α.χ.
νβ'.	Ἰησοῦν ὁ ἀγαπῶν, γυμνάζεται ἐν πόνοις· καρτερίᾳ δὲ πόνων, ἀπελαύνει ἀκηδίαν.	Σώζουσι ψυχὴν, κακοπάθεια καὶ ταπεινώσις. καὶ ἐκ τῶν προειρημένων παθῶν ἀπαλλάττουσιν αὐτήν.	οβ'.
νγ'.	Ῥώννυται ψυχὴ διὰ πόνων ἀσκήσεως, καὶ ἐν τῷ τὰ πάντα μέτρῳ ποιεῖν, ἀπελαύνει ἀκηδίαν.	Ἴδιον ἐννοίας συνετῆς, λόγος ὠφέλιμος, καὶ ψυχῆς ἀγαθῆς, πράξις ἐνάρετος.	ογ'.
νδ'.	Ὁ κρατῶν γαστρός, μαραίνει ἐπιθυμίαν· καὶ λογισμοῖς πορνείας οὐ δουλεύει ὁ νοῦς αὐτοῦ.	Νοῦς πεφωτισμένος, λόγους προφέρει σοφίας. καὶ ψυχὴ καθαρὰ, λογισμοὺς γεωργεῖ θείους.	οδ'.
νε.	Νοῦς ἐγκρατοῦς, ναὸς Ἁγίου Πνεύματος. ὁ δὲ τοῦ γαστριμάργου, κατοικητήριον κοράκων.	Λογισμοὶ σπουδαίου, σοφίαν μελετῶσιν, καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ, φωτίζουν τοὺς ἀκούοντας.	δε.
νε'.	Τῆς τῶν βρωμάτων ποικιλίας, ὁ κόρος ποιεῖ ἐπιθυμίαν. ἡ δὲ ἐνδεια, ἡδύνη καὶ αὐτὸν φιλὸν ἄρτον.	ὑποκειμένων ἐν ψυχῇ ἀρετῶν, ἀγαθοὺς γεωργεῖ λογισμοὺς. κακίων δὲ ὑποκειμένων, φαύλας τίττει ἐννοίας.	οε'.
νζ'.	Ἀπαλλάττεται φθόνου, ὁ συγχαίρων τῷ φθονομένῳ κρυπτῶς. καὶ ἀπαλλάττει φθόνου, ὁ τὸν φθονούμενον κρύπτων.	Πονηρῶν ἐννοιῶν ἐργαστήριον, ψυχὴ ἐμπαθοῦς. καὶ ἐκ τοῦ ἑαυτῆς θησαυροῦ, προφέρει τὰ πονηρά.	ος'.
νη.	Τοῦ ἀμελῶς βιούντος, μάκρυνον σεαυτόν, κἂν ὄνομα μέγα παρὰ πολλοὺς κέκτηται.	Ὁ ἀγαθὸς θησαυρὸς, ἡ ἕξις ἐστὶ τῶν ἀρετῶν. καὶ ὁ ἀγαθὸς νοῦς, ἐκ ταύτης προφέρει τὰ ἀγαθὰ.	οθ'.
νθ'.	Ἄνδρα φιλόπονον κτῆσαι φίλον, καὶ εὐρίσκεις σκέπην τῶν σῶν ὀφθαλμῶν.	ὑπὸ θείας ἀγάπης ἐνεργούμενος ὁ νοῦς, ἀγαθὰς ἐννοίας περὶ Θεοῦ γεωργεῖ. ὑπὸ δὲ τῆς φιλαυτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου.	οθ'.
ξ'.	Δεσπόταις πολλοῖς ὁ ἀμελὴς πέπραται, καὶ ὡς ἄγουσιν αὐτόν, οὕτω διαγίνεται.	Νοῦς ὑπὸ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης κινούμενος, καλὰ περὶ αὐτοῦ ἀδιαλείπτως λογίζεται. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου τὰ πονηρὰ ὑποτίθεται.	π'.
ξα'.	Εὐνοεῖ· σοὶ ὡς φίλος, ἐν καιρῷ εἰρήνης· καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, ὡς ἐχθρὸς πολεμεῖ.	Τῶν ἀγαθῶν ἐννοιῶν, αἱ ἀρεταὶ αἰτίαι, τῶν δὲ ἀρετῶν, αἱ ἐντολαί, τῆς δὲ τούτων ἐργασίας, ἡ προαίρεσις.	πβ'.
ξβ'.	Τὴν ψυχὴν τιθεῖ ὑπὲρ σοῦ πρὸ τῆς κινήσεως τῶν παθῶν, καὶ ὅτε κινήσῃ, τὴν ψυχὴν συλλαμβάνει.	Αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι γινόμεναι καὶ ἀπογινόμεναι, εὖ, ἢ κακῶς τὴν ψυχὴν διατίθεασιν, κινεῖσθαι εἰς ἐννοίας καταλλήλους.	πγ'.
ξγ'.	Ἡ χερσὶν ἡ γῆ, ἀκανθῶν πεπλήρωται· καὶ ἡ ἀμελὴς ψυχὴ, παθῶν ἀκαθάρτων.	Τῶν πονηρῶν ἐννοιῶν αἰτίαι αἱ κακίαι, τῶν δὲ κακιῶν ἡ παρακοή, τῆς δὲ παρακοῆς ἡ τῆς αἰσθήσεως ἀπάτη, τῆς δὲ ἀπάτης ταύτης ἡ τοῦ νοῦ περὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς ἀμέλεια.	πδ'.
ξδ'.	Νοῦς φρόνιμος χαλινὸς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὑπωπιάζει τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγεῖ τὰ πάθη.	Ἐν μὲν τοῖς προκόπτουσιν, ἀμετάπτωτοι γίνονται αἱ διαθέσεις τῶν ἐναντίων. ἐν δὲ τοῖς τελείois, κατ' ἄμφω ἕξεις δυσκίνητοι.	πε'.
ξε.	Σημεῖον τῶν ἐνδον τὰ προφανῆ κινήματα, ὡς καὶ τῶν ἀγνώστων δένδρων οἱ προφερόμενοι καρποί.	Ῥώμη ψυχῆς ἐστίν, ἕξις ἀρετῆς δυσκίνητος, εἰς τὴν ὁ φθάσας, ὡς ἀνάλωτος ἔλεγε· τίς ἡμᾶς χωρίζει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καὶ τὰ ἐξῆς.	πε'.
ξς'.	ὑποκριτὴν ἐλέγχουσιν οἱ λόγοι καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὸν κεκρυμμένον, ψευδοπροφήτην εἰς φανεράν ἄγουσιν.	Προηγείται μὲν πάντων τῶν παθῶν ἡ φιλαυτία, ἔπεται δὲ πάντων ἐσχατὸν ἡ ὑπερηφανία.	πε'.
ξζ'.	Νοῦς ἡλασθημένος, οὐ παιδεύει ψυχὴν αὐτοῦ. καὶ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, ἀπομακρύνει αὐτήν.		
ξη'.	Ἐννοιῶν φαύλων αἰτία, ἕξις πονηρὰ, ἀπὸ ὑπερηφανείας καὶ ἀλαζονείας συνισταμένη.		
ξθ'.	Ἴδια τῶν προειρημένων ὑπόκρισις, καὶ δόλος, πανουργία, καὶ εἰρωνεία, καὶ τὸ πᾶν φαῦλον ψεῦδος.		

πζ'.	Οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί, ἐκ τοῦ πάθους τῆς φιλαυτίας τὴν γέννησιν ἔχουσιν.	μεθα, τῆς μακαρίας τρυφῆς, τὴν ὀλεθρίαν προτιμήσαντες.	
πη'.	Νοεῖς πάντως τοὺς τε τῆς γαστριμαργίας, καὶ τῆς κενοδοξίας, καὶ φιλαργυρίας λογισμούς, οἷς ἔπονται πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί, ἀλλ' οὐ πάντες κοινῶς.	Ἦς τὴν ἀντιμισθίαν ἐν ἑαυτοῖς ἀπελάβομεν, ζωῆς αἰδίου θάνατον ἀνταλλαζάμενοι.	ηδ'.
πθ'.	Τῷ τῆς γαστριμαργίας λογισμῷ, ἔπεται ὁ τῆς πορνείας. τῷ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανίας. οἱ δὲ λοιποὶ κοινῶς τοῖς τρισίν.	Νῦν οὖν δέσποτα, καθὼς ἐπέβλεψας, καὶ τέλος ἐπίβλεψον, καθὼς ἐνηνθρώπησας, καὶ σῶτον πάντας ἡμᾶς.	ηε'.
ι'.	Ἀκολουθοῦσι κοινῶς τοῖς τρισίν, ὅ,τε τῆς λύπης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ τῆς μνησικαχίας, καὶ φθόνου, καὶ ἀκηδίας, καὶ οἱ λοιποί.	Σῶσαι γὰρ ἤλθες τοὺς ἀπολωλότας ἡμᾶς. μὴ χωρίσης ἡμᾶς τῆς τῶν σωζομένων μερίδος.	ης'.
ια'.	Εὐχή.	Ἀνάστησον ψυχάς, καὶ σῶσον τὰ σώματα· καθάρισον πάντας ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ.	ιζ'.
ιβ'.	Δέσποτα τῶν ἀπάντων Χριστέ, ἐκ πάντων τούτων ἡμᾶς ἐλευθέρωσον. τῶν τε ὀλεθρίων παθῶν, καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν τικτομένων λογισμῶν.	Ῥῆξον τὰ δεσμὰ τῶν κατεχόντων ἡμᾶς παθῶν, ὁ ῥήξας τὰς φάλαγγας τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων.	ιη'.
ιγ'.	Ἐνεκά σου γεγόναμεν, ἵνα κατατρυφήσωμεν ἐν Παραδείσῳ, τεθέντες τῷ ὑπὸ σοῦ φυτευθέντι.	Καὶ ἀπάλλαξον ἡμᾶς τῆς ἐξ αὐτῶν τυραννίδος, ἵνα σοι μόῳ λατρεύσωμεν τῷ αἰωνίῳ φωτί.	ιδ'.
ιδ'.	Τὴν τε νῦν ἀτιμίαν ἑαυτοῖς ἐπεσπασά-	Ἀναστάντες ἐκ νεκρῶν, καὶ σὺν Ἀγγέλοις χορεύοντες τὴν μακαρίαν, καὶ αἰώνιαν, καὶ ἀκατάλυτον χορείαν, Ἀμήν.	ιρ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΥΤΩΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΔΕ.

ΟΜΩΣ ΟΥΝ ΚΑΙ ΕΚ ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΣ ΚΑΚΩΝ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗ ΚΥΡΙΩΣ,
ΝΟΜΙΖΟΜΕΝΩΝ ΔΕ, ΕΥΞΑΙ ΕΚΤΕΝΩΣ ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ
ΘΕΟΝ ΗΜΩΝ ΛΥΤΡΩΘΗΝΑΙ ΗΜΑΣ.

α'.	Ο τῆς πρὸς τὴν σάρκα φιλίαν καὶ κολακείας τὸν νοῦν ἀποχωρίσας, οὗτος τῷ ζωτικῷ Πνεύματι, τὰς πράξεις τοῦ σώματος ἐθανάτωσε.	τὰ αἰσθητά. οὕτω καὶ τῆς ψυχῆς ἴδια ὁ νοῦς καὶ τὰ νοητά.	
β'.	Μὴ νόμιζε κεχωρίσθαι τῆς πρὸς τὴν σάρκα σχέσεως, ἔτι ἐν τοῖς τῆς σαρκὸς οἰχείοις τὸν νοῦν ἔχων ἐνασχολούμενον.	Σύστειλον τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς αἰσθησεως τῶν αἰσθητῶν, καὶ εὕρισκεται ὁ νοῦς ἐν τῷ Θεῷ, καὶ ἐν τοῖς νοητοῖς.	δ'.
γ'.	Ὡσπερ τῆς σαρκὸς ἴδια ἡ αἰσθησις καὶ	Οἰκεῖον θεότητος, αἱ νοεραὶ φύσεις, καὶ νῷ μόνῳ ληπταί. ἡ δὲ αἰσθησις καὶ τὰ αἰσθητά, εἰς ὑπουργίαν τοῦ νοῦ ἐκτισται.	ε'.

ς'.	Υπουργείτω σοι ἡ αἰσθησις καὶ τὰ αἰσθητά, πρὸς θεωρίαν πνευματικὴν, καὶ μὴ συναντιστρόφως τῇ αἰσθήσει τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς σαρκός.	Κόπῳ καὶ μόχθῳ καὶ ἰδρῶτι προσώπου, τὸν ἄρτον τῆς γνώσεως κατεκρίθης ἐσθίειν.	κβ'.
ζ'.	Νεκρῶσαι ἐκελεύθης τὰς πράξεις τοῦ σώματος, ἵνα τὴν ψυχὴν νεκρωθεῖσαν ἡδοναῖς τοῖς πόνοις ἐξαναστήσης.	Ἀμέλεια τὸν Προπάτορα εἰς παράβασιν ἤγαγεν, καὶ ἀντὶ τρυφῆς Παραδείσου, κατέκρινε θανάτῳ.	κγ'.
η'.	Κυριεύου ὑπὸ Θεοῦ, καὶ κυρίευσεν τῆς αἰσθήσεως, καὶ μὴ δῶς τὴν ἐξουσίαν ὁ κρείττων τῇ χεῖρονι.	Κράτει καὶ σὺ τῆς Εὐας· τὸν ὄφιν φύλαξαι, ἵνα μὴ ἀπατηθεῖσα, τοῦ ξύλου σοι μεταδῶη.	κδ'.
θ'.	Ἄιδιος ὁ Θεός, καὶ ἀπέραντος, καὶ ἀόριστος, καὶ αἰδία ἀγαθὰ, καὶ ἀπέραντα, καὶ ἀνεκκλάλητα τοῖς αὐτῷ ὑπακούουσιν ἐπηγγελίᾳ.	Ὡς περ τὸ σῶμα κατὰ φύσιν ἡ ψυχὴ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ τὴν ψυχὴν ἡ ἀρετὴ, καὶ ἡ γνώσις.	κε'.
ι'.	Ἴδιον τοῦ νοῦ, τὸ ἐν τῷ Θεῷ διάγειν, καὶ περὶ αὐτοῦ διανοεῖσθαι, καὶ τῆς αὐτοῦ προνοίας, καὶ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ κριμάτων.	Νεφέλῃ ἐστὶν ἀνυδρος, νοῦς τετυφωμένος, ὑπὸ τῶν τῆς κενοδοξίας καὶ ὑπερηφανίας πνευμάτων παραφερόμενος.	κς'.
ια'.	Ἐχεις τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐπ' ἀμφοτέρας ῥοπῆς, γενοῦ τοῦ κρείττονος, καὶ ὑποτάσσεις τὸ χεῖρον.	Κενοδοξίας κρατῶν, ἀπὸ τῆς πορνείας πρόσεχε. μήποτε τὰς τιμὰς φεύγων, ἀτιμίᾳ περιπέσης.	κζ'.
ιβ'.	Καλὴ ἡ αἰσθησις καὶ καλὰ τὰ αἰσθητά, ὡς ἔργα τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ. οὐ συγκρίνονται δὲ ὁμῶς παντάπασι τῷ νῷ καὶ τοῖς νοητοῖς.	Ἀποφεύγων κενοδοξίας, εἰς τὸν Θεὸν ἀποβλεπε. εἰδὲ μήγε οἴσῃσι πάντως ἡ πορνείᾳ περιπίπτεις.	κη'.
ιγ'.	Τὴν λογικὴν καὶ νοερὰν οὐσίαν δεκτικὴν τοῦ παντός, καὶ τῆς ἑαυτοῦ γνώσεως ὁ δεσπότης ἐδημιούργησε· τὴν δὲ αἰσθησὶν καὶ τὰ αἰσθητά, εἰς χρῆσιν αὐτῆς παρήγαγεν.	Ἴδιον κενοδοξίας, ἡ ἐπιδεικτικὴ ἐπιτήδευσις. τῆς δὲ ὑπερηφανίας, τὸ ἐξουθενεῖν, καὶ θυμοῦσθαι.	κθ'.
ιδ'.	Ὡς περ ἄτοπον δούλῳ φαύλῳ, δεσπότην ἀγαθὸν ὑποτάξαι, οὕτως ἄτοπον νοῦν λογικὸν σῶματι δουλῶσαι φθαρτῷ.	Τὴν γαστριμαργίαν φεύγων, τὴν ἀνθρωπαρέσκειαν φύλαξαι, τὴν ὠχρότητα τοῦ προσώπου ἐπιδείξασθαι προφαντάζουσαν.	λά'.
ιε'.	Νοῦς μὴ ἐπιστατῶν τῇ αἰσθήσει, δι' αὐτῆς περιπίπτει κακοῖς. ὑφ' ἡδονῆς γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀπατηθεῖς, τίκτει ἑαυτῷ φαιλότητα.	Ὁραία νηστεία ἡ βραχυφαγία χαίρουσα, καὶ λιτοφαγίαν ἔχουσα, καὶ ἀνθρωπαρέσκειαν φεύγουσα.	λδ'.
ισ'.	Κρατῶν τῆς αἰσθήσεως, ἀσφαλίζου καὶ τὴν μνήμην. αἱ γὰρ διὰ τῆς αἰσθήσεως προλήψεις, ἀνακοινοῦσι τὰ πάθη.	Νηστεύων ἕως ὀψέ, μὴ χορτασθῆς εἰς κόρον, ἵνα μὴ ἄπερ καταλύεις, ταῦτα πάλιν εἰκοδομήσης.	λε'.
ιζ'.	Ἵπωπιάζε τὸ σῶμα, καὶ προσεύχου συνεχῶς, καὶ τῶν ἐκ προλήψεων λογισμῶν τάχιστα ἀπαλλάττη.	Μὴ πίνων οἶνον, μὴ χορτασθῆς ὕδατος· εἰ δὲ μήγε, τὴν αὐτὴν ὕλην τῇ πορνείᾳ παρέχεις.	λς'.
ιη'.	Ῥήμασι θείοις ἀδιαλείπτως σχολάζε· ἡ γὰρ περὶ αὐτὰ φιλοπονία, καταναλίσκει τὰ πάθη.	Ἡ ὑπερηφανεία, τῆς θείας ἀφίστασθαι ποιεῖ βοηθείας, καὶ ἐφ' ἑαυτῷ πεποιθέναι, καὶ τῶν ἀνθρώπων κατεπαίρεσθαι.	λζ'.
ιθ'.	Ἰστησι τὸν νοῦν τῆς περὶ τὰ πάθη πλάνης, ἀνάγνωσις, καὶ ἀγρυπνία, προσευχὴ, καὶ ψαλμωδία.	Κατὰ τῆς ὑπερηφανίας δύο πρόκεινται πράγματα, ἅπερ ὁ μὴ καταδεχόμενος, τρίτον ἔξει σφόδρα ὀριμύτατον.	λη'.
κ.	Ὡς περ τὸ ἔαρ πρὸς τὸ βλαστάνειν ἀνακινεῖ τὰ φυτά, οὕτω καὶ ἡ ἀπάθεια τὸν νοῦν πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων.	Ἵπερηφανίαν ἀναιρεῖ, προσευχὴ μετὰ δακρύων, καὶ τὸ μηδένα ἐξουθενεῖν, καὶ αἱ ἀκούσιαι ἐπιφοραί.	λθ'.
κα'.	Συντήρησον ἐντολάς, καὶ εὐρήσεις εἰρήνην, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπήσεις, καὶ γνώσεως ἐπιτεύξῃ.	† Ῥάβδος ἐστὶ νοητὴ, ἡ διὰ πειρασμῶν παιδευσίς, ταπεινοφρονεῖν διδάσκουσα τὸν ἐν ἀφροσύνῃ ἐπαιρόμενον.	μ'.
		Ἴδιον ἔργον τοῦ νοῦ. τὸ μὴ ἀνέχεσθαι λογισμοῦ λάθρα καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ πλησίον.	μα'.
		Ὡς περ ὁ κηπουρὸς μὴ ἐπαίρων τὰς βότανas ἀποπνίγει τὰ λάχανα, οὕτω καὶ ὁ	μβ'.

	νοὺς μὴ καθαίρων τοὺς λογισμοὺς ἀπολλύσι τοὺς πόνους.	Ἄρχῃ πρακτικῆς πίστεως Χριστοῦ, τέλος δὲ ταύτης ἀγάπῃ Χριστοῦ.	νζ'.
μ'.	Συνετὸς ἀνὴρ, ὁ συμβουλῆς ἀνεχόμενος, καὶ μάλιστα πνευματικοῦ πατρὸς κατὰ θεὸν συμβουλευόμενος.	Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς καὶ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός, ὁ τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν εἰς ζωὴν ἡμῖν χαρισάμενος.	νη'.
μά.	Νενεκρωμένος ὑπὸ παθῶν, συμβουλῆς οὐκ αἰσθάνεται. καὶ παιδεύσεως πνευματικῆς, το σύνολον οὐκ ἀνέχεται.	Ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ θεότητος ἡμῖν ἐπεφάνη, ἵνα καὶ ψυχὴν, καὶ σῶμα, ὡς Θεός, ἐκ θανάτου λυτρώσῃται.	νθ'.
μβ'.	Ὁ μὴ δεχόμενος συμβουλήν, οὐ κατορθοῖ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ κρημνῶν αἶε καὶ φαραγγῶν φέρεται.	Κτησώμεθα πίστιν ἵνα ἐλθῶμεν εἰς ἀγάπην, ἐξ ἧς τίκτεται ὁ τῆς γνώσεως φωτισμός.	ξ'.
μγ'.	Μοναχὸς ἐστὶ, νοὺς ὁ τῇ αἰσθήσει ἀποταξάμενος. καὶ λογισμὸν ἡδονῆς μηδὲ ἰδεῖν ἀνεχόμενος.	Τῷ τῆς πίστεως κτήματι ταῦτα καθεξῆς ἐπακολουθεῖ, φόβος Θεοῦ, ἐγκράτεια ἡδονῶν, ὑπομονὴ πόνων, ἐλπίς εἰς Θεόν, ἀπάθεια, καὶ ἀγάπη.	ξα'.
μδ'.	Ἰατρός ἐστὶ νοὺς ὁ ἑαυτὸν ἱασάμενος, καὶ ἐξ ὧν ἰάθη τοὺς ἄλλους ἰώμενος.	Ἐξ ἀγάπης εἰλικρινοῦς, τίκτεται γνώσις φυσικὴ. ταύτην δὲ διαδέχεται, τὸ ἔσχατον ὀρεκτόν. τοῦτο δὲ ἐστὶν, ἡ τῆς θεολογίας χάρις.	ξβ'.
μέ.	Ζήτησον τὴν ἀρετὴν καὶ μὴ ζημιωθῆς αὐτήν, ἵνα μὴ καὶ ζήσης αἰσχροῦς καὶ ἀποθάνης ἐλεεινῶς.	Νοὺς κρατῶν τῶν παθῶν, ἐκ φόβου πάντως κρατεῖ. πιστεύων τῷ Θεῷ περὶ ὧν ἤλπισε, καὶ περὶ ὧν ἐπηγγειλάτο.	ξγ'.
μς'.	Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς πᾶσι τὸ φῶς ἐχαρίσατο, ἀλλὰ οἱ μὴ πειθόμενοι αὐτῷ ἑαυτοὺς σκοτίζουσι.	Ὡ ἐδόθη πίστις, ἀπαιτεῖται ἐγκράτεια. ἥτις χρονίζουσα, τίκει τὴν ὑπομονήν, ἔξιν οὖσαν πολύπονον.	ξδ'.
μζ'.	Μὴ μικρὰν εἶναι νόμιζε τὴν τῆς ἀρετῆς ζημίαν, διὰ ταύτην γὰρ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν.	Σημεῖον ὑπομονῆς, ἡ τῶν πόνων φιλία. εἰς οὓς θαρρῶν ὁ νοὺς, ἐλπίζει τυχεῖν τῶν ἐπηγγελμένων, καὶ ἐκφυγεῖν τὰ ἡπιεικῆ.	ξε'.
μη.	Ἐντολῆς ὑπακοή, νεκρῶν ἐστὶν ἀνάστασις. τῇ γὰρ ἀρετῇ κατὰ φύσιν ἐπακολουθεῖ ἡ ζωὴ.	Προσδοκία τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, συναπτεῖ τὸν νοῦν τοῖς προσδοκώμενοις. ἐν αὐτοῖς δὲ χρονίζων, ἐπιλανθάνεται τῶν παρόντων.	ξς'.
μθ'.	Νεκρωθέντος τοῦ νοῦ τῇ σῆς ἐντολῆς παραβάσει, ἐπηκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καὶ ὁ τοῦ σώματος θάνατος.	Ῥίπτει τὰ παρόντα, ὁ τῶν ἐλπιζομένων γευσάμενος. ὅλον γὰρ τὸν πόθον, ἐν ἐκείνοις ἐκένωσεν.	ξζ'.
ν'.	Ὡς περὶ ὁ Ἀδὰμ παραβάς, θανάτῳ ὑπέπεσεν, οὕτως ὁ Σωτὴρ ὑπακούσας, τὸν θάνατον ἐνέκρωσε.	Ὁ Θεός ἐστὶν ὁ τὰ μέλλοντα ἐπαγγελάμενος ἀγαθὰ, ᾧ πιστεύων ὁ ἐγκρατής, ὡς παρόντα ποθεῖ τὰ μέλλοντα.	ξη'.
να.	Νέκρωσον τὴν κακίαν, ἵνα μὴ νεκρὸς ἀναστῇς. καὶ ἐκ μικροῦ θανάτου εἰς μέγα μεταβαίνης.	Σημεῖον τοῦ ἐν τοῖς ἐλπιζομένοις ἀγαθοῖς διατρίβειν τὸν νοῦν, τὸ, λήθην ποιεῖσθαι παντελεῖ τῶν ἐνταῦθα, πλατύνεσθαι δὲ αὐτὸν ἐν τῇ γνώσει τῶν μελλόντων.	ξθ'.
νβ'.	Διὰ τὴν τοῦ Ἀδὰμ παράβασιν ὁ Σωτὴρ ἐνηνθρώπησεν, ἵνα τὸ κατὰ κριμα λύσας τοὺς πάντας ἐξαναστήσῃ.	Καλὴ ἡ ἀπάθεια, ἣν ὁ Θεὸς διδάσκει τῆς ἀληθείας, ἀπεντεῦθεν πληροφορῶν τὴν θεοφιλεῖ ψυχὴν.	ο'.
νγ'.	Ἐκ ζωῆς εἰς ζωὴν ἐκεῖνος μεταβαίνει, ὁ τὰ πάθη νεκρώσας, καὶ τῆς ἀγνοίας χωρισθείς.	ὑπεραιώνια, καὶ πρὸ παντὸς αἰῶνος, καὶ ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον, τὰ ἀποκείμενα ἀγαθὰ τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας.	οα'.
νδ'.	Ἐρεύνησον τὰς γραφάς, καὶ εὕρισκεις τὰς ἐντολάς, καὶ τὰ λεγόμενα ποιήσον, καὶ τῶν παθῶν ἀπαλλάττῃ.	Ῥυθμίσωμεν ἑαυτοὺς τοῖς κανόσι τοῖς εὐσεβείας, ἵνα μὴ εἰς πάθη παρατραπέντες, ἐκπέσωμεν τῆς ἐλπίδος.	οβ'.
νε.	ὑπακοὴ ἐντολῆς, ψυχῆς ποιεῖ καθαρίσιν. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς καθάρσις, φωτὸς ποιεῖ μέθεξιν.	Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ εἰς τῆς Τριά-	ογ'.
νς'.	Εὐλὸν ζωῆς γνώσις ἐστὶ Θεοῦ, οὐ μετέχων ὁ καθαρὸς, ἀθάνατος διαμένει.		

οδ'.	δος, οὐ καὶ κληρονόμος μέλλεις ἔσεσθαι. Ὁ τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων παρὰ Θεοῦ διδαχθεὶς, οὐ δυσπιστεῖ τῇ γραφῇ περὶ τῶν προειρημένων.	τὸ κοινὸν τῆς οὐσίας, καὶ τὸ ἰδίον τῆς ὑποστάσεως.	
οε'.	Νοῦν παθῶν γυμνωθέντα εὐρίσκων τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, μυσταγωγεῖ αὐτὸν ἀναλόγως περὶ πάντων τῶν ἐλπιζομένων.	Τὰ δὲ κοινῶς πάλιν ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος κατ' ἀφαίρεσιν λεχθέντα, κυριώτερα κρίνουσιν, οὐχ οὕτω μέντοι καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωμάτων. ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν τὰ μὲν κατὰ θέσιν, τὰ δὲ κατὰ ἀφαίρεσιν, ὡς προεῖρηται, λέγουσιν. ὡς τὸ γεννητὸν καὶ τὸ ἀγέννητον, καὶ τὰ ὅμοια. ἡ γὰρ ἀγεννησία. τῆς μὲν γεννήσεως κατὰ μόνην διαφέρει τὴν σημασίαν. ἡ μὲν γὰρ, τὸ μὴ γεννᾶσθαι τὸν Πατέρα, ἡ δὲ, τὸ γεγεννησθαι τὸν Υἱὸν σημαίνει.	πθ'.
ος'.	Τῇ ἀναλογίᾳ τῆς τοῦ νοῦ καθάρτεως, καὶ τὴν τῶν θείων λόγων γνῶσιν ἡ ψυχὴ χορηγείται.	Ῥήμασι δ' οὖν καὶ ὀνόμασι κέχρηται πρὸς τὴν τῶν περὶ τὴν οὐσίαν ὡς εἴρηται, τῆς Ἁγίας Τριάδος, θεωρουμένων λόγων σαφηνεῖαν. ἄγνωστοι γὰρ οὔτοι καὶ ἄρρητοι νῶ καὶ λόγῳ παντί, καὶ μόνῃ τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι εἰσι γινωσκόμενοι.	ψ'.
οζ'.	Ὁ τὸ σῶμα κανονίσας, καὶ ἐν τῇ γνώσει διατρίβων, ἀπ' αὐτῆς τῆς γνώσεως ἐπιπλεῖον καθαίρεται.	Ὡς περὶ δὲ τρισυπόστατον τὴν μίαν οὐσίαν τῆς θεότητος λέγουσιν, οὕτω καὶ ὁμοούσιον τὴν Ἁγίαν Τριάδα ὁμολογοῦσιν.	ψα'.
οη'.	Νοῦς ἀρχόμενος τὰ θεῖα φιλοσοφεῖν, ἀπὸ πίστεως ἄρχεται, καὶ διὰ τῶν ἐν μέσῳ διάγων, εἰς πίστιν πάλιν καταλήγει τὴν ἀνωτάτην.	Θεωρεῖται δὲ αὐτὸς πάλιν ὁ Πατὴρ, καὶ ἄναρχος, καὶ ἀρχή. καὶ ἄναρχος μὲν, ὡς ἀγέννητος. ἀρχὴ δὲ, ὡς γεννητὴρ καὶ προβλεψὺς τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ' οὐσίαν, καὶ ἐξ αἰδίου ὑπαρχόντων ἐν αὐτῷ, Υἱοῦ τε λέγω, καὶ Πνεύματος Ἁγίου.	ψβ'.
οθ'.	Θεωρεῖται τῇ μὲν ἀρχῇ τῆς φιλοσοφίας, φόβος ἐπόμενος. τῷ δὲ τέλει, ἀγάπη προηγούμενη.	Ἡ μονὰς μέχρι Τριάδος παρ' αὐτῆς κινουμένη, μένει μονάς. καὶ ἡ Τριάς μέχρι μονάδος πάλιν συναγομένη, μένει τριάς· ὁ καὶ παράδοξος.	ψγ'.
π'.	Ἐκ πίστεως τῆς προσεχοῦς ὁ νοῦς ἀρχόμενος φιλοσοφίας, εἰς τὴν παντὸς ἐπέκεινα νοῦ καταλήγει θεολογίαν, ἣν ἄληστον πῖσιν, καὶ πράγματος ἀφανοὺς θεωρίαν ὀρίζουσιν.	Νοοῦσι δὲ πάλιν τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα, καὶ ἄναρχα μὲν, αἰδία δὲ. οὐκ ἄναρχα μὲν, ὡς πρὸς ἀρχήν, καὶ πηγὴν ἀναφερόμενα τὸν Πατέρα, αἰδία δὲ, ὡς ἐξ αἰδίου, τοῦ μὲν γεννητῶς, τοῦ δὲ ἐκπορευτῶς, Πατρὶ συνυπάρχοντος.	ψδ'.
πά.	Οἱ περὶ Θεοῦ λόγοι, οὐκ ἐκ τῶν κατ' αὐτόν, ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν τοῖς ἁγίοις θεωροῦνται.	Ἀδιαίρετον δὲ τὴν μίαν θεότητα τῆς Τριάδος φυλάττουσι, καὶ ἀσυγχύτους τὰς τρεῖς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς θεότητος διατηροῦσιν.	ψε'.
πβ'.	Νοοῦνται οἱ περὶ αὐτὸν δηλονότι τὸν Θεόν, πάντες λόγοι, οἱ μὲν κατὰ θέσιν, οἱ δὲ κατ' ἀφαίρεσιν ὅλον.	Ἰδιότητας δὲ, τοῦ μὲν Πατρός, ἄναρχον καὶ ἀγέννητον λέγουσι. τοῦ δὲ Υἱοῦ, τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ τὸ γεννητὸν. τοῦ δὲ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ μετὰ τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ ἐκπορευτὸν. ἀρχὴν δὲ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, οὐ χρονικὴν λέγουσι. πῶς γάρ; ἀλλὰ τὴν αἰτίαν δηλοῦσιν, ἐξ ἧς ὡς ἐξ ἡλίου τὸ φῶς, οὕτως ἐξ αἰδίου τὴν ὑπαρξίν ἔχουσιν· ἐξ αὐτῆς γὰρ κατ' οὐσίαν, εἰ καὶ μὴ μετ' αὐτήν.	ψς'.
πγ'.	Ἡ οὐσία, ἡ θεότης, ἡ ἀγαθότης, καὶ ὅσα ἄλλα καταφατικῶς λέγεται καὶ κατὰ θέσιν. τὸ δὲ ἄναρχον πάλιν, καὶ ἄπειρον, καὶ ὀρίσον, καὶ ὅσα ἀποφατικῶς, κατ' ἀφαίρεσιν.		
πδ'.	Μιᾶς οὐσίας οὐσης τῆς ὑπὲρ νοῦν, καὶ λόγον, καὶ κρυφίας θεότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος, τὰ περὶ αὐτὴν θεωρούμενα, τὰ προειρημένα εἶναι φασί, καὶ τὰ ὅμοια.		
πε'.	Ὡς περὶ δὲ μίαν θεότητα τῆς Ἁγίας Τριάδος λέγουσιν, οὕτω καὶ τρεῖς τὰς ὑποστάσεις τῆς μιᾶς θεότητος δοξάζουσι.		
πς'.	Νοοῦσι δὲ τὰ κατ' ἀφαίρεσιν καὶ θέσιν προειρημένα, κοινὰ ἐπὶ τῆς Ἁγίας καὶ ὁμοουσίου Τριάδος, χωρὶς τῶν ἰδιωμάτων, ἐπειδὴ καὶ αὐτῶν τὰ πλεῖστα μὲν κατὰ θέσιν, τινὰ δὲ κατ' ἀφαίρεσιν λέγουσι.		
πζ'.	Λέγουσι δὲ πάλιν τὰ ἰδιώματα τῶν θείων ὑποστάσεων ταῦτα, τὴν πατρότητα, τὴν υἱότητα, τὴν ἐκπόρευσιν, καὶ ὅσα ἄλλα ἰδικῶς λέγεται.		
πη'.	Ὑπόστασιν δὲ ὀρίζουσιν, οὐσίαν μετὰ ἰδιωμάτων. διὸ ἐκάστη ὑπόστασις, ἔχει καὶ		

ηζ'. Ἡ ιδιότης πάλιν τῶν ὑποστάσεων, ἀκίνητος, καὶ ἀμετάπτωτος παρ' αὐτοῖς φυλάττεται. καὶ ἡ κοινότης δὲ τῆς οὐσίας, ἡγουν θεότητος, ἀδιαίρετος.

ηη'. Μονάδα ἐν Τριάδι, καὶ Τριάδα ἐν μονάδι ἐμολογοῦσι. διαιρουμένην ἀδιαίρετως, καὶ συναπτομένην διηρημένως.

ηθ'. Ἀρχὴν δὲ μίαν τῶν ὄλων, τὸν Πατέρα οἶδασι· τοῦ μὲν Υἱοῦ, καὶ τοῦ Πνεύματος, ὡς γεννήτορα, καὶ ὡς πηγὴν ἁλίου, καὶ συναΐδιον, καὶ συνάπειρον, καὶ ἀόριστον, καὶ ὁμοούσιον, καὶ ἀχώριστον. τῶν δὲ κτισμάτων, ὡς δημιουργόν, καὶ προνοητήν, καὶ κριτήν· δι' Υἱοῦ δηλονότι ἐν Ἀγίῳ Πνεύματι. ἐξ αὐτοῦ γάρ φησι, καὶ δι' αὐτοῦ, καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

Συναΐδια πάλιν λέγουσι τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν, καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, οὐ συνάναρχα δὲ. καὶ συναΐδια μὲν, ὡς ἐξ ἀπείρου τῷ Πατρὶ συνυπάρχοντα· οὐ συνάναρχα δὲ, ὡς οὐκ ἀνάττια· ἐξ αὐτοῦ γάρ, εἰ καὶ μὴ μετ' αὐτόν, ὡς ἐξ ἡλίφω τὸ φῶς, καθὼς πρρρίηται. λέγουσι δὲ πάλιν καὶ ἄναρχα, ὅταν τὴν ἀπὸ χρόνου λαμβάνη ἀρχήν, ἵνα μὴ ὑπὸ χρόνου νοηθῇ, τὰ ἐξ ὧν ὁ χρόνος οὐκ ἄναρχα οὖν τῷ αἰτίῳ, τῷ δὲ χρόνῳ ἄναρχα, ὡς πρὸ παντὸς καὶ χρόνου, καὶ αἰῶνος, καὶ ὑπὲρ αἰῶνα καὶ χρόνον, δι' ὧν ἅπας καὶ αἰὼν, καὶ χρόνος· καὶ τὰ ἐν αἰῶνι, καὶ τὰ ἐν χρόνῳ, καὶ ὡς τῷ Πατρὶ, ὡς προεῖρηται συναΐδια. μεθ' ὧν αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ρ'.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

Ἐν Ἀγίοις Πατὴρ ἡμῶν Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ὁ διὰ τὴν χρυσαιγίζουσιν αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας χάριν, ἐπικληθεὶς χρυσορράας, ἦν ἐπὶ Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου κατὰ τὸ ἐπτακοσιοστὸν τριακοστὸν ἔτος. Μοῦσα δὲ ἱερὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας χρηματίσας, πάμπολα συγράμματα αὐτῇ καταλέλοιπε, ἡδονῆς ἀπάτου, καὶ πνευματικῆς χάριτος ἀποστάζοντα. οἷς, καὶ τὸν παρόντα λόγον ὑπάρχοντα ἐναρίθμιον, ἐνταῦθα τεθείκαμεν, ὡς πάμπολυ συντελοῦντα εἰς τὴν προκειμένην τῆς βίβλου ὑπόθεσιν, καὶ τοῖς εἰδέναι πο-

θοῦσι τὴν τοὺς πολλοὺς λανθάνουσιν γνῶσιν τῶν ἀρετῶν καὶ κακιῶν χρεωδέστατον. Τίνες τε γάρ, καὶ ὅσαι, καὶ εἰς ὅσας διαιροῦνται κατ' εἶδος, καὶ γένος σαφῶς ἐκδιδάσκει, καὶ ὅπως ἂν ἔχοι τις ἐκείνων μὲν ἐν κτήσει, τούτων δ' ἐν ἀποκτήσει γενέσθαι. καὶ ὅπως Λυδία λίθος ἐστὶ, τὸ δόκιμον χρυσίον τῶν ἀρετῶν, καὶ τὸ ὑπόχαλκον τῶν κακιῶν ἐπιστημονικῶς διακρίνουσα. ὥστε ὁ τὴν γνῶσιν αὐτοῦ ἀκριβῶς ἐναποταμιεύσας τῷ στήθει, ἐπιστήμων ἔσεται πάντων ἐν βραχεὶ πασῶν ἀπαξαπλῶς τῶν ἀρετῶν, καὶ παθῶν.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΨΥΧΩΦΕΛΗΣ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ.

Στέον ὅτι διπλοῦς ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ διπλᾶς ἔχει καὶ τὰς αἰσθήσεις, διπλᾶς καὶ τὰς τούτων ἀρετάς. καὶ πέντε μὲν εἰσι τῆς ψυχῆς, καὶ πέντε τοῦ σώματος· καὶ αἱ μὲν ψυχικαὶ αἰσθήσεις, ἃς καὶ δυνάμεις αὐτὰς οἱ σοφοὶ λέγουσιν, εἰσὶν αὗται· νοῦς, διάνοια, δοξά, φαντασία, καὶ αἰσθησις. αἱ δὲ σωματικαὶ εἰσὶν αὗται, ὄρασις, ὁσφρησις, ἀκοή, γεῦσις, καὶ ἀφή· ἔνθεντοι, διπλαῖ τούτων αἱ ἀρεταί, διπλαῖ καὶ αἱ κακίαι. ὥστε ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰδέναι σαφῶς πάντα ἄνθρωπον, πόσαι μὲν εἰσι ψυχικαὶ ἀρεταί, πόσαι δὲ σωματικαί. καὶ ποῖα αὐτῆς εἰσὶ τὰ ψυχικὰ πάθη, ποῖα δὲ τὰ σωματικά. Καὶ ψυχικὰς μὲν ἀρετάς λέγομεν εἶναι προηγουμένως. τὰς γενικωτάτας τέσσαρας ταύτας, αἰτινὲς εἰσὶν· ἀνδρεία, φρόνησις, σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη. Ἐκ τούτων δὲ ἀποτίκτονται αἱ ψυχικαὶ ἀρεταί, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, προσευχή, ταπεινώσις, πραότης, μακροθυμία, ἀνεξικακία, χρηστότης, ἀοργησία, γνῶσις θεία, τὸ εὐθυμον, τὸ ἀπλοῦν, τὸ ἀτάραχον, τὸ ἀνυπόκριτον, τὸ ἄτυφον, τὸ ἀνυπερήφανον, τὸ ἄφθονον, τὸ ἄδολον, τὸ ἀφιλάργυρον, τὸ συμπαθές, τὸ ἐλεημονητικόν, τὸ μεταδοτικικόν, τὸ ἀφοβόν, τὸ ἄλυπον, τὸ κατανυκτικόν, τὸ αἰδεστικόν, ἡ εὐλάβεια, ἡ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐφesis, ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὄρεξις, ἡ τῆς υἰοθεσίας ἐπιθυμία. Ἀρεταὶ δὲ σωματικαὶ αὗται· μᾶλλον δὲ ἐργαλεῖα ἀρετῶν, ἐν γνῶσει, καὶ κατὰ Θεὸν γινόμεναι, ἔξω δὲ πάσης ὑποκρίσεως, καὶ ἀνθρωπαρεσκείας, εἰς προκοπὴν ταπεινώσεως, καὶ ἀπαθείας φέρουσαι τὸν ἄνθρωπον. ἐγκράτεια, νηστεία, πεῖνα, δίψα, ἀγρυπνία, στάσις πάννυχος, κάμψις γονάτων συνεχῆς, ἀλουσία, μονοχιτώνια, ξηροφαγία, βραδυφαγία, ὑδροποσία, χαμυνία, πτωχεία, ἀκτημοσύνη, τὸ αὐχμη-

ρόν, τὸ ἀκαλλώπιστον, τὸ ἀφιλαυτον, τὸ μεμονωμένον, τὸ ἥσυχον, τὸ ἀπρόϊτον, τὸ ἐνδεές, τὸ αὐταρκές, τὸ σιωπηλόν, τὸ ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἐργόχειρον μετέρχεσθαι, καὶ πᾶσα κακοπάθεια, καὶ ἄσκησις σωματική, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ἅπερ ἅπαντα τοῦ σώματος εὐρωστοῦντος, καὶ ὑπὸ τῶν σαρκικῶν παθῶν ὀχλουμένου, ἀναγκαιότατα τυγχάνουσι, καὶ ὠφελιμώτατα. ἀσθενοῦντος δὲ, καὶ Θεοῦ βοηθεία, τούτων περιγενομένου, οὐ τοσοῦτον ἀναγκαῖα εἰσὶν, ὥς τῆς ἀγίας ταπεινώσεως, καὶ εὐχαριστίας πάντα ἀναπληρούσης. Ὁφειλομεν οὖν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ψυχικῶν, καὶ σωματικῶν κακιῶν, ἧγουν παθῶν. καὶ ψυχικὰ μὲν εἰσι πάθη ταῦτα· λήθη, ῥαθυμία, καὶ ἄγνοια, ὅφ' ὧν δηλαδὴ τῶν τριῶν τούτων ὁ ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, εἴτε ὁ νοῦς σκοτιζόμενος, κυριεύεται ὑπὸ πάντων τῶν παθῶν, ἅτινά εἰσι ταῦτα. ἀσέβεια, κακοδοξία, ἧγουν πᾶσα αἵρεσις, βλασφημία, θυμός, ὀργή, πικρία, ὀξυχολία, μισανθρωπία, μνησικακία, καταλαλιά, κατὰκρισις, λύπη ἄλογος, φόβος, δειλία, ἔρις, ζῆλος, φθόνος, κενοδοξία, ὑπερηφανία, ὑπόκρισις, ψεῦδος, ἀπιστία, πλεονεξία, φιλοῦλία, προσπάθεια, σχέσις γηγένων πραγμάτων, ἀκηδία, μικροψυχία, ἀχαριστία, γογγυσμός, τύφος, οἷσις, σοβαρότης, ἀλαζονία, φιλαρχία, ἀνθρωπαρέσκεια, δολιότης, ἀναιδεια, ἀναισθησία, κολακεία, ὑπουλότης, εἰρωνεία, διψυχία, αἱ συγκαταθέσεις τῶν ἁμαρτημάτων ἐκ τοῦ παθητικοῦ μέρους, καὶ ἡ συνεχῆς τούτων μελέτη· πλάνη λογισμῶν, φιλαυτία, ἡ τῶν κακῶν γεννήτρια, καὶ ἡ ῥίζα πάντων τῶν κακῶν, φιλαργυρία· κακοῦθιέ τε, καὶ πονηρία. Σωματικὰ δὲ πάθη, γαστριμαργία, λαιμαργία, τρυφή, μέθη, λαθροφαγία, φιληδονία ποικίλη, πορνεία, μοιχεία, ἀσέλγεια, ἀκαθαρσία, αἱμομιξία, παιδοφρορία, κτηνοβατία, ἐπιθυμίαι κακαί, καὶ πάντα τὰ παρὰ φύσιν αἰσχροὶ πάθη. κλε-

ψία, ιεροσυλία, ληστεία, φόνος, ἡ πάντα σωματική ἀνεσις, καὶ ἀπολαυσις τῶν θελημάτων τῆς σαρκός, ὑγιαίνοντος μᾶλλον τοῦ σώματος· μαντεῖαι, μαγεῖαι, οἰωνισμοί, κληδονισμοί, φιλοκοσμίαι, περπερεῖαι, βλακεῖαι, καλλωπισμοί, ἐπιτρίμματα προσώπων, ἡ κατάκριτος ἀργία, μετεωρισμοί, κυβεῖται, ἡ ἐμπαθὴς τῶν τοῦ κόσμου ἡδῶν παράχρησις. Ἡ φιλοσώματος ζωὴ, ἥτις παχύνουσα τὸν νοῦν, γεώδη καὶ κτηνώδη τοῦτον ἀποτελεῖ, καὶ οὐδέποτε πρὸς Θεόν, καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν ἀνανεῦσαι ἔα. ῥίξαι, δὲ τούτων πάντων τῶν παθῶν, καὶ ὡς ἂν εἰποι τις πρωταίτιαι, φιληδονία, φιλοδοξία, καὶ φιλαργυρία, ἀφ' ὧν ἀποτίκτεται πᾶν κακόν· οὐχ ἁμαρτάνει δὲ ὁ ἄνθρωπος οὐδεμίαν ἁμαρτίαν, εἰμὴ πρότερον οἱ κραταιοὶ οὗτοι γίγαντες, καθὼς φησὶν ὁ ἐν ἀσκηταῖς σοφώτατος Μάρκος, περιγέγωνται, καὶ κατακυριεύσωσιν. ἤτοι λήθη, ῥαθυμία, καὶ ἄγνοια· ταύτας δὲ ἀποτίκτει ἡδονή, καὶ ἀνεσις, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸν περισπασμόν. πρωταίτιος δὲ τούτων ἀπάντων, καὶ οἷα μήτηρ κακίστη, ὡς προεῖρηται, ἡ φιλαυτία, ἡ γοῦν ἡ ἄλογος φιλία τοῦ σώματος, καὶ ἐμπαθὴς προσπάθεια. διάχυσις δὲ καὶ ἐκλυσίς νοός, μετὰ εὐτραπείας, καὶ αἰσχρολογίας, πολλῶν κακῶν καὶ πτωμάτων πρόξενος, ὡς ἡ παρρησία καὶ ὁ γέλως. πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι, χρὴ γινώσκειν ὡς ποικίλη τις ἐστὶ, καὶ πολύτροπος ἡ ἐμπαθὴς φιληδονία, καὶ πολλὰ αἱ ἀπατῶσαι τὴν ψυχὴν ἡδοναί, ὅταν μὴ νήρουσα πρὸς Θεὸν ἔρρωται τῷ θεῷ φθῶ, καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀγάπῃ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας ἐπιμελουμένη. Μυρία γὰρ φέρονται ἡδοναὶ πρὸς ἑαυτὰς ἔλκουσαι τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς. αἱ τῶν σωμάτων, αἱ τῶν χρημάτων, αἱ τῆς τρυφῆς, αἱ τῆς δόξης, αἱ τῆς ῥαθυμίας, αἱ τῆς ὀργῆς, αἱ τῆς δυναστείας, αἱ τῆς φιλαργυρίας, αἱ τῆς πλεονεξίας, καὶ φαίνονται ἐν ἀπάτῃ λαμπρὰς ἔχουσαι τὰς ὄψεις, καὶ ἐπεράστους, ἱκανὰς ἐπισπάσασθαι τοὺς περὶ ταῦτα ἐπτοημένους, καὶ μὴ σφόδρα τῆς ἀρετῆς ἐρῶντας, καὶ τὴν ταύτης ὑπομένοντας σκληρότητα. Καὶ πᾶσα δὲ σχέσις γῆνῃ, καὶ ἡ πρὸς τι τῶν ὑλικῶν προσπάθεια ἡδονὴν καὶ τέρψιν ποιεῖ τῷ προσπαθοῦντι, καὶ ἀνόητον καὶ βλαβερόν τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν ἐμπαθῶς ἐν τούτῳ δεικνύει, ὡς τούτου ἔνεκεν θυμῷ καὶ ὀργῇ, λύπητι, καὶ μνησικακίᾳ, τῇ τοῦ ποθουμέ-

νου ἀποστερήσει, τὸν ἡττώμενον καθυποβάλλεσθαι. εἰδὲ μετὰ τῆς προσπάθειας, καὶ μικρά τις ἐπικρατήσῃ συνήθεια, ἀναισθητῶς, φεῖ ! καὶ ἀνιάτως μέχρι τέλους τῆς ἀλόγου προσπάθειας ἔχεσθαι διὰ τῆς ἐνταῦθα κεκρυμμένης ἡδονῆς, τὸν ἀλόντα παρασκευάζει. Πολυσχιδὴς γὰρ ἐστὶν ἡ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονή, ὡς προεῖρηται. καὶ οὐ μόνον ἐν τῇ πορνείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ σωματικῇ ἀπολαύσει ἀποπληροῦται, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς πάθεσιν. Ἐπεὶ σωφροσύνη, οὐ τοῦτο μόνον ἐστὶ, τὸ πορνείας ἀπέχεσθαι, καὶ τῶν ὑπογαστρῶν ἡδονῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἡδονῶν, ἐκτὸς εἶναι. ἐνθεν ὁ φιλοχρηματίας, καὶ ὁ φιλαργυρίας καὶ ὁ πλεονεξίας ἐρῶν, ἀκόλαστος. Ὡς περ γὰρ ἐκεῖνος σωμάτων ἐρᾷ, οὕτω καὶ οὗτος χρημάτων. μᾶλλον δὲ οὗτος ἀκολαστότερος, ὅσῳ οὐδὲ τσαούτην ἔχει βίαν τὴν ἐκ τῆς φύσεως συνωθοῦσαν αὐτῷ. καὶ γὰρ ἀμαθὴς ἡνίοχος ἐκεῖνος ἂν, ὡς ἀληθῶς καὶ μάλιστα λέγοιτο, οὐχ' ὁ τὸν σκληρὸν καὶ δυστήνιον μὴ κατέχων ἵππον, ἀλλ' ὁ τὸν ἡμερον, καὶ ἐπιεικέστερον μὴ δυνάμενος ὑποτάξαι. Καὶ δῆλόν ἐστι πανταχόθεν, ὡς περιττὴ καὶ οὐ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία, ἅτε μὴ ἐκ φύσεως τὴν βίαν ἔχουσα, ἀλλ' ἐκ μοχθηρᾶς προαιρέσεως· διὸ καὶ ἀσύγγνωστα ἁμαρτάνει ὁ ταύτῃ ἐκὼν ἡττώμενος. ὥστε χρὴ σαφῶς ἐπιγινώσκειν ἡμᾶς, ὅτι οὐκ εἰς τρυφὴν μόνον καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἀπόλαυσιν ἡ φιληδονία ὀρίζεται, ἀλλ' ἐν παντὶ τρόπῳ, καὶ πράγματι, προαιρέσει ψυχῆς ἀγαπωμένῳ, καὶ προσπάθειᾳ· ἵνα δὲ σαφέστερον ἔτι τὰ πάθη κατὰ τὸ τῆς ψυχῆς τριμερὲς διαγινώσκηται, καὶ τότε ἐν ἐπιτόμῳ προσθεῖναι διεκρίναμεν. Ψυχὴ διαιρεῖται εἰς τρία, λογιστικόν, θυμικόν, καὶ ἐπιθυμητικόν· καὶ τοῦ μὲν λογιστικοῦ ἁμαρτηματός εἰσι ταῦτα. ἀπιστία, αἵρεσις, ἀφροσύνη, βλασφημία, ἀχαριστία, καὶ αἱ συγκαταθέσεις τῶν ἁμαρτημάτων, αἱ γίνονται ἐκ τοῦ παθητικοῦ μέρους· ἡ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἱασις καὶ θεραπεία, ἡ ἀδίστακτος ἐστὶ πίστις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὰ ἀληθινὰ καὶ ἀπλανῆ, καὶ ὀρθόδοξα δόγματα τῆς ἀσεβείας· ἡ συνεχὴς μελέτη τῶν λογίων τοῦ πνεύματος· ἡ καθαρὰ προσευχὴ καὶ ἀδιάλειπτος, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν εὐχαριστία. Τοῦ δὲ θυμικοῦ τὰ ἁμαρτήματά εἰσι ταῦτα· ἡ ἀσπλαγχνία, τὸ μῖσος τὸ ἀσυμπαθές, τὸ μνηστίακον, ὁ φθόνος, ὁ φόνος, καὶ ἡ συν-

εχῆς πρὸς τὰ τοιαῦτα μελέτη. ἡ δὲ τούτων ἱασις, καὶ θεραπεία, ἡ φιlanθρωπία, ἡ ἀγάπη, ἡ πραότης, ἡ φιλαδελφία, ἡ συμπάθεια, ἡ ἀνεξικακία, καὶ ἡ χρηστότης. τοῦ δὲ ἐπιθυμητικοῦ τὰ ἀμαρτήματά εἰσι ταῦτα. ἡ γαστριμαργία, ἡ λαιμαργία, ἡ οἰνοφλυγία, ἡ πορνεία, ἡ μοιχεία, ἡ ἀκαθαρσία, ἡ ἀσέλγεια, ἡ φιλοχρηματία, ἡ τῆς κενῆς δόξης ἐπιθυμία, χρυτοῦ τε καὶ πλούτου, καὶ τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν. ἡ δὲ τούτων ἱασις καὶ θεραπεία ἐστίν ἡ νηστεία, ἡ ἐγκράτεια, ἡ κακοπάθεια, ἡ ἀκτημοσύνη, ὁ τῶν χρημάτων πρὸς πένητας σκορπισμός, ἡ τῶν μελλόντων ἐκείνων ἀθανάτων ἀγαθῶν ἐφεσις, ἡ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ὀρέξις, καὶ ἡ τῆς νικοθεσίας ἐπιθυμία. Δέον οὖν ἐνθελναι ὑμᾶς καὶ διάγνωσιν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν, δι' ὧν πᾶσα ἀμαρτία τελεῖται. ὁκτῶ εἰσι πάντες οἱ περιεκτικοὶ τῆς κακίας λογισμοί. ὁ τῆς γαστριμαργίας, ὁ τῆς πορνείας, ὁ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς ὀργῆς, ὁ τῆς λύπης, ὁ τῆς ἀκηδίας, ὁ τῆς κενοδοξίας, καὶ ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Τούτους τοὺς ὁκτῶ λογισμούς, παρενοχλεῖν μὲν, ἢ μὴ παρενοχλεῖν, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστίν. ἐμμένειν δέ, καὶ μὴ ἐμμένειν, ἢ πάθῃ κινεῖν, ἢ μὴ κινεῖν τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστίν. ἄλλο δὲ ἐστὶν προσβολή, καὶ ἕτερον συνδυασμός, καὶ ἄλλο πάλῃ, καὶ ἄλλο πάθος, καὶ ἄλλο συγκατάθεσις ἢ ἐγγιζούσα καὶ παρομοιούσα τῇ πράξει· καὶ ἄλλο ἐνέργεια, καὶ ἄλλο αἰχμαλωσία. Καὶ προσβολή μὲν ἐστίν, ἡ ἀπλῶς γινόμενη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑπόμνησις, εἶον, ποιήσον τὸδε, ἢ τὸδε, ὡς ἐπὶ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν «εἰπέ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται». τοῦτο ὡς εἴρηται, οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ· συνδυασμός δὲ ἐστίν, ἡ παραδοχὴ τοῦ ὑποβαλλομένου λογισμοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ εἶον μετ' αὐτοῦ μελέτη, καὶ ἐνῆδονος ὁμιλία ἢ παρὰ τῆς προαιρέσεως ἡμῶν. πάθος δέ, ἡ ἀπὸ τοῦ συνδυασμοῦ ἕξις γινόμενη τοῦ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ὑποβαλλομένου πάθους, καὶ εἶονεῖ συνεχῆς μελέτη, καὶ φαντασία. Πάλῃ δέ, ἡ ἀντίστασις τοῦ λογισμοῦ, ἢ πρὸς ἀνσίρεσιν τοῦ ἐν τῷ λογισμῷ πάθους, ἢ τοῦ ἐμπαθοῦς λογισμοῦ, ἢ πρὸς συγκατάθεσιν, καθὼς φησιν ὁ Ἀπόστολος, «ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀλλήλοις ἀντίκεινται. Αἰχμαλωσία δέ ἐστι, βία καὶ ἀκούσιος τῆς καρδίας ἀπαγωγὴ, ἀπὸ προλήψεως, καὶ μακρᾶς συν-

ηθείας τυραννουμένης. συγκατάθεσις δέ, ἡ κατάνευσις πρὸς τὸ πάθος τοῦ λογισμοῦ. ἐνέργεια δέ, αὐτὴ ἡ πράξις τοῦ ἐν συγκατάθεσει ἐμπαθοῦς λογισμοῦ. ὁ τὸ πρῶτον τοίνυν ἀπαθῶς λογιζόμενος, ἢ ἀντιρρήσει καὶ ἐμβριθεία ἐκ πρώτης ἀποπεμπόμενος, ἤτοι τὴν προσβολήν, πάντα τὰ ἔσχατα ὑφ' ἐν περιέκοψεν. τῶν δὲ ὁκτῶ παθῶν ἡ ἀναίρεσις, οὕτω γινέσθω. Ἀναίρεται μὲν ὑπὸ ἐγκρατείας, ἡ γαστριμαργία, ὑπὸ δὲ θεοῦ πόθου, καὶ ἐφέσεως τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἡ πορνεία. ὑπὸ δὲ συμπαθείας τῆς πρὸς τοὺς πένητας. ἡ φιλαργυρία· ὑπὸ δὲ τῆς ἀγάπης πρὸς πάντας καὶ τῆς ἀγαθότητος, ἡ ὀργή· ὑπὸ δὲ τῆς πνευματικῆς χαρᾶς, ἡ κοσμικὴ λύπη· ὑπὸ δὲ τῆς ὑπομονῆς, καὶ τῆς καρτερίας, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχαριστίας, ἡ ἀκηδία· ὑπὸ δὲ τῆς κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καὶ τῆς ἐν συντριβῇ καρδίας συνεχοῦς προσευχῆς, ἡ κενοδοξία· ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ κρίνειν τινά, ἢ ἐξουθενεῖν ὡς ὁ μέγαλαυχος Φαρισαῖος, ἀλλ' ἡγεῖσθαι ἑαυτὸν ἔσχατον πάντων, ἡ ὑπερηφανία. οὕτως οὖν τῶν εἰρημένων παθῶν ὁ νοῦς ἐλευθερωθεὶς, καὶ πρὸς Θεὸν ἀνυψωθείς, ἀπεντεῦθεν ζῇ τὴν μακαρίαν ζωὴν, τὸν ἀρραβῶνα δεχόμενος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἀποδημήσας μετὰ ἀπαθείας, καὶ γνώσεως ἀληθοῦς, παρίσταται τῷ φωτὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος, μετὰ τῶν θείων ἀγγέλων εἰς αἰῶνας ἀπεράντους καταλαμβάνομενος. τριμερὲς τοίνυν οὗτα, ὡς προδεδήλωται ἡ ψυχὴ, τρία μέρη ταύτης εἰσὶ. λογισμός, θυμός, καὶ ἐπιθυμία. Ἐὰν ἐστὶν ἐν τῷ θυμικῷ ἀγάπη, καὶ φιlanθρωπία, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ καθαρότης, καὶ σωφροσύνη, ὁ λογισμός ἐστι πεφωτισμένος. ἐὰν δὲ ἐν τῷ θυμικῷ μιανθρωπία, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ἀκολασία, ὁ λογισμός ἐστὶν ἐσκοτισμένος. ὁ μὲν οὖν λογισμός, τό τε ὑγιαίνει, καὶ σωφρονεῖ, καὶ φωτίζεται, ὅτε τὰ πάθη ἔχει ὑποτεταγμένα καὶ τοὺς λόγους τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ πνευματικῶς θεωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν Μακαρίαν, καὶ Ἁγίαν Τριάδα ἀνάγεται· ὁ δὲ θυμός τότε πάλιν κινεῖται κατὰ φύσιν, ἅτε πάντας ἀνθρώπους ἀγαπᾷ, καὶ πρὸς οὐδένα αὐτῶν, ἢ λύπην, ἢ μνησικακίαν κέκτηται. ἡ δὲ ἐπιθυμία, ὅταν ὑπὸ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἐγκρατείας, καὶ ἀκτημοσύνης νεκρώσῃ τὰ πάθη, τουτέστιν, ἡδονὴν σαρκός, καὶ χρημάτων, καὶ δόξης παρερχομένης ἐφесιν, καὶ τραπῇ πρὸς τὸν

θεῖον, καὶ ἀθάνατον ἔρωτα. καὶ γὰρ ἡ ἐπιθυμία, πρὸς τρία τὴν κίνησιν ἔχει· ἢ πρὸς ἡδονὴν σαρκός, ἢ πρὸς δόξαν κενήν, ἢ πρὸς ἀπόκτησιν χρημάτων. καὶ διὰ τὴν παράλογον ταύτην ἔφεσιν κατὰφρονεῖ τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν θεῶν αὐτοῦ ἐντολῶν, καὶ τῆς θείας εὐγενείας ἐπιλανθάνεται, καὶ πρὸς τὸν πλησίον ἐκθηρεῖται, καὶ τὸν λογισμὸν σκοτίζει, καὶ οὐκ ἔχ' ἀναβλέψαι πρὸς τὴν ἀληθειαν. ὧν ὁ ἀνώτερον κτησάμενος φρόνημα, ἀπεντεῦθεν ὡς προεῖρηται, ἀπολαμβάνει τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ζῇ μακαρίαν ζωὴν, τῇ προσδοκίᾳ τῆς ὑποκειμένης μακαριότητος τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεόν. ἥς καὶ ἡμεῖς ἀξιωθεῖμεν διὰ τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀμήν.

Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστι πρὸς μέτρον τῆς οἴαστον ἀρετῆς ἔλθεῖν, εἰμὴ ἐμπόνῳ φιλοπονίᾳ, εἰς ἐπίκτησιν ταύτης· ὅση δύναμις σπεύσαντα ὅλην τὴν ζωὴν, διὰ πρακτικῆς ἐπιμελείας. ὡς φέρε εἰπεῖν περὶ ἐλεημοσύνης, ἢ ἐγκρατείας, ἢ εὐχῆς, ἢ ἀγάπης, ἢ τινος τῶν γενικῶν ἀρετῶν. Ἐκ τούτων γὰρ ἕκαστος τῆς ἀρετῆς μερικῶς μετέρχεται, οἷον τῇ ἐλεημοσύνῃ κέχρηται τις πρὸς καιρὸν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀλιγάκις ταύτη χρήσασθαι, ἐλεήμονα τοῦτον κυρίως οὐκ ἐροῦμεν· καὶ μᾶλλον ὅταν μὴ καλῶς καὶ θεαρέστως τὸ γινόμενον τελεῖται. οὐδὲ γὰρ καλόν, τὸ καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται, ἀλλὰ καλὸν ἔντως, εἴπερ μὴ ἀπέχει τὸν μισθὸν διὰ τόδε, ἢ τόδε, ἀνθρωπαρέσκειαν τυχόν ἐκ φήμης, καὶ θηροδοξίαν, ἢ ἐκ πλεονεξίας, καὶ ἀδικίας. ἐπεὶ μηδὲ γινόμενα καὶ δοκοῦντα καλὰ ζητεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ τὸν σκοπόν, δι' ὃν γίνονται. Λέγουσι γὰρ καὶ οἱ θεοφόροι Πατέρες, ὅταν ὁ νοῦς τοῦ τῆς εὐσεβείας σκοποῦ ἐπιλάβηται, τότε τὸ προφανὲς ἔργον τῆς ἀρετῆς, ἀνόνητον γίνεται. τὰ γὰρ ἀδιακρίτως καὶ ἀσκόπως γινόμενα, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελοῦσι, καὶ καλὰ ὧσιν, ἀλλὰ καὶ βλάπτουσιν· ὡς περ τοῦναντίον καὶ ἐπὶ τῶν δοκούντων κακῶν, σκοπῷ δὲ θεοσεβεῖ κατὰ Θεὸν γινομένων· ὡς τοῦ εἰς χαμαιτυπεῖον εἰσελθόντος, καὶ τὴν πόρνην τῆς ἀπωλείας ἐκσπάσαντος. ἔνθεν δὴλον, ὅτι οὐδὲ ἐλεήμων, ὁ ὀλιγάκις τὴν ἐλεημοσύνην, οὐδὲ ἐγκρατῆς, ὁ τὴν ἐγκράτειαν ὡσαύτως χρησάμενος, ἀλλ' ὁ ἐπὶ πλεῖστον, καὶ διὰ πάσης αὐτοῦ τῆς ζωῆς τὴν ἀρετὴν ὀλικῶς μετελθὼν, μετὰ διακρίσεως ἀνεπίσφαλους. Μεῖζων γὰρ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἡ διάκρισις

ὡς βασίλισσα εὖτα, καὶ ἀρετῇ τῶν ἀρετῶν. ὡς περ οὖν αὖθις καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, οὐ λέγομεν πόρνον, ἢ μέθυσον, ἢ ψεύστην, τὸν ἀπαξ τούτων ἕκαστῳ ὀλισθήσαντα, ἀλλὰ τὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοῖς τοιούτοις περιπίπτοντα, καὶ ἐδιόρθωτον μένοντα. Καὶ τοῦτο δὲ μᾶλλον πρὸς τοῖς εἰρημένοις δέον εἰδέναι, καὶ πᾶσιν ἀναγκαιότατον, τοῖς ἀρετὴν μὲν προθυμουμένοις κατορθοῦν, κακίαν δὲ ἐκκλίνειν σπουδάζουσιν. Ὅτι ὅσω περ ψυχὴ σώματος ἀτυγχρήτως ἀμείνων, καὶ ἐν πολλοῖς καὶ μεγίστοις πάντως διαφορωτέρα καὶ τιμιωτέρα, τοσοῦτον αἱ ψυχικαὶ ἀρεταί, καὶ μάλιστα αἱ θεομίμητοι, καὶ θεώνυμοι, ὑπάρχουσι τῶν σωματικῶν ἀρετῶν. Τοῦναντίον δὲ νοεῖν καὶ τὰς ψυχικὰς κακίας τῶν σωματικῶν παθῶν, ἐπὶ τε ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐνεργείαις, καὶ τῇ τῶν κολάσεων ἐκτίσει διαφέρειν καὶ τοὺς πολλούς, οὐκ οἶδ' ὅπως, τοῦτο λανθάνον διαφεύγει. Μέθην, μὲν, καὶ πορνείαν, μοιχείαν τε, καὶ κλοπὴν, καὶ τὰ τούτοις ἐγγίστα, εὐλαδουμένους, καὶ φεύγοντας, ἢ κολάζοντας, ὡς τοῖς πολλοῖς, ἐκ τοῦ φαινομένου βδελυκτά, πρὸς δὲ τὰ πολλὰ τούτων καὶ χεῖρονα, καὶ βαρύτερα πάθη ψυχικά, ἃ καὶ εἰς δαιμόνων κατὰστασιν φέρε, καὶ τὴν τούτοις ἀποκειμένην αἰώνιαν κόλασιν, τοῖς ἀδιόρθώτως τούτων ἐχομένοις, ἀναλγῆτως ἔχουσι. φθόνον, φημί, καὶ μνησικακίαν, πονηρίαν τε, καὶ ἀναλγησίαν, καὶ τὴν πάντων τῶν κακῶν ῥίζαν, τὴν φιλαργυρίαν· κατὰ τὸν ἀπόστολον, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως, ὡς εἴχομεν ἀμαθίας ἀφελῶς ἐξεθέμεθα, εὐσύννοπον καὶ σαφῆ σχεδιάσαντες τὸν περὶ ἀρετῶν καὶ παθῶν λόγον, ἵνα εὐχερῶς ἔχη τις διακρίνειν τε, καὶ διαφορὰν τῇ περὶ τούτων λεπτομερεῖ σαφηνεῖα. Δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ποικίλον ἕκαστον, καὶ πολυεῖδές ἐξεθέμεθα, ὡς μηδεμίαν, εἰ δυνατόν, ἰδέαν ἀρετῆς ἢ κακίας ἀγνοεῖσθαι. καὶ ὅπως τὰς μὲν εὐθύμως πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπασώμεθα, τὰς ἀρετὰς δηλονότι, καὶ μᾶλλον τὰς ψυχικὰς, δι' ὧν καὶ τῷ Θεῷ ἐγγίζομεν, τὰς δέγε κακίας, καὶ σφόδρα ἐκκλίνοντες διαδοδράσκωμεν. Μακάριος γὰρ ὡς ἀληθῶς, ὁ ἀρετὴν ζητῶν, καὶ ταύτην μετιῶν, καὶ ὅτι τί ἐστὶν ἀρετὴ ἐπιμελῶς ἐρευνῶν, ὡς δι' αὐτῆς ἐγγίζων Θεῷ, καὶ τούτῳ νοερῶς συγγινόμενος. τούτῳ γὰρ κυρίως φρόνησις καὶ ἀνδρεία, σοφία τε, καὶ γνῶσις ἀψευδῆς, καὶ

πλούτος ἀναφαίρετος, τὸ διὰ πρακτικῆς ἀρετῆς πρὸς θεωρίαν ἀνάγεσθαι τοῦ ποιήσαντος. Ἀρετὴ δὲ καλεῖται, διὰ τὸ αἰρεῖσθαι. αἰρετὴ γάρ, καὶ θελητὴ διὰ τὸ αἰρετῶς καὶ αὐτοθελῶς τὸ ἀγαθὸν ποιεῖν ἡμᾶς, οὐχὶ ἀδουλήτως καὶ ἀναγκαστικῶς. φρόνησις δὲ λέγεται, τὸ παρὰ τῷ νοί φέρειν τὰ ὠφελήματα. εἰ βούλη δὲ προσθήσωμεν τῷ ἀφελεῖ τούτῳ λόγῳ, ὡς χρυσοῦν ἐπισφράγισμα, καὶ περὶ τοῦ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν μικρόν, τοῦ τιμιωτάτου πάντων τῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων· τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν ζῶον ὁ ἄνθρωπος μόνος ἐκ πάντων ἐστὶ κατ' εἰκόνα, καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ. Κατ' εἰκόνα μὲν λέγεται πᾶς ἄνθρωπος, κατὰ τὸ τοῦ νοὸς ἀξίωμα, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς, ἥτοι τὸ ἀκατάληπτον, τὸ ἀθεώρητον, τὸ ἀθάνατον, τὸ αὐτεξούσιον. καὶ μὴν καὶ τὸ ἀρχικόν, καὶ τεκνογονικόν, καὶ οἰκοδομικόν. Καθ' ὁμοίωσιν δὲ, κατὰ τὸν τῆς ἀρετῆς λόγον, καὶ τὰς θεωνύμους ταύτας, καὶ θεομιμήτους

πράξεις. ἤγουν κατὰ τὸ φιλανθρώπως πρὸς τὸ ὁμογενὲς διακεῖσθαι. οἰκτεῖρειν τε, καὶ ἐλεεῖν, καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὁμόδουλον. εὐσπλαγχνίαν τε πᾶσαν, καὶ συμπάθειαν ἐνδείκνυσθαι. Γίνεσθε γάρ, φησι, Χριστὸς ὁ Θεός, οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρων ἐστὶ. καὶ τὸ μὲν κατ' εἰκόνα, πᾶς ἄνθρωπος κέκτηται· ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ. τὸ δὲ καθ' ὁμοίωσιν σπάνιοι, καὶ μόνοι οἱ ἐνάρηται, καὶ ἅγιοι, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα κατὰ τὸ δυνατόν ἀνθρώποις μιμούμενοι. Οὐ τῆς ὑπεραγάθου φιλανθρωπίας ἀξιοθείημεν καὶ ἡμεῖς εὐαρεστήσαντες αὐτῷ δι' ἀγαθοεργίας, καὶ μιμηταὶ γενόμενοι τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων Χριστῶ· ὅτι αὐτῷ ἐστὶ τὸ ἔλεος, καὶ αὐτῷ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρί, καὶ τῷ παναγίῳ, καὶ ἀγαθῷ, καὶ ζωποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΒΒΑ

ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ

Ιλήμων ὁ Ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν, τῶν Θεοφόρων Πατέρων ὁ νηπιτικώτατος ἅμα καὶ πενθικώτατος, ἐν τίσιν μὲν ἤκμασε χρόνοις ἢ κατ' αὐτὸν ἱστορία ἡμῖν οὐκ ἐδήλωσεν. Ὅτι δὲ κατέστη, εἶπερ τις καὶ ἄλλος τῶν γερόντων εὐλαδέστατος, καὶ πολυπειρος, φιλήσυχός τε, καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀρσενίου μιμητῆς γνησιώτατος, ἐκ τοῦ παρόντος λόγου τοῖς βουλομένοις πρόκειται θεωρεῖν.

Ταῖς προσευχαῖς γὰρ καὶ δεήσεσι νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν τῇ ἀσκητικῇ καλύβῃ, ὡς ἐν τινὶ ὑπερώῳ τοῦ βίβου, προσκαρτερῶν,

καὶ ταῖς ἀειρρῦταις τῶν δακρύων, καὶ γλυκυτάτων κλαυθμῶν πηγαῖς ἐπιπλεῖον πλύνων ἑαυτόν, οὐχ ὅπως τῶν, ὅτι δήποτε τοῦ πονηροῦ κόμματος, ἀλλὰ δὴ καὶ τῶν τῆς χρηστοτέρας μερίδος, καὶ πάντων ὁμοῦ αἰσθητῶν τε, καὶ νοητῶν θεοφιλῶς ὑπερναθάς, κωφός τε καὶ ἀλαλος, κατὰ τὸ γεγραμμένον παρέστη Θεῷ, καὶ τοῦ ὑπερέκκαλλου τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος ἐπέτυχε φωτισμοῦ, παρ' οὗ καὶ ὡς ἐξ ἡλιακοῦ δίσκου τό τε ἀνακρίνειν, καὶ διακρίνειν, καὶ τὸ διορᾶν τε, καὶ προορᾶν δι' ἀκροτάτης ἡσυχίας καὶ σιωπῆς, ἀφθόνως πεπλούτηκεν ὁ αἰοίδιμος. Μάρτυς δὲ τῶν εἰρημένων ἐχέγγυος ὁ προκείμενος αὐτοῦ οὐτοσί λόγος. ἐν

ὧ ἡ τῆς Ἱερᾶς νήψεως διακριτικωτάτη διδασκαλία, εἴ τι καὶ ἄλλω, οἶονεὶ ποι- κίλλη καὶ θεοῦφαντος ἀλουργίς εἰς τὸ ἄ- ριστον συνεξυφαίνεται, ὅση τε εἰς πρᾶξιν τείνει, καὶ ὅση τὴν θεωρίαν συνιστᾷ, τῇ διὰ τῶν ἔργων μακροτάτῃ πείρᾳ τὸ αὐτό- πιστον παρεχομένη. Καὶ τοίνυν, εἴ τι φι- λον, τὸν ἐσπιλωμένον μὲν, καὶ εἰδεχθῇ τῶν

παθῶν χιτῶνα, ταῦτόν εἰπεῖν, τὸν παλαιὸν ἀποδύσασθαι ἄνθρωπον, τὸν φωτεινὸν δὲ τῆς ἀπαθείας ἐνδύσασθαι, καὶ χάριτος περιό- λαιον, ὅπερ ἐστὶν ὁ κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν καινὸς ἄνθρωπος, τοῦτον συνεχῶς μελετῶν, καὶ τοῖς κατὰ δύναμιν ἔργοις τὰ μελετώ- μενα ἐκπληρῶν, τῆς ἐπαινετῆς ἐφέσεως ἐπιτεύχεται.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΒΒΑ

ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΑΝΤ' ΩΦΕΛΙΜΟΣ.

Ε Λεγον περὶ τοῦ Ἀββᾶ Φιλήμονος τοῦ ἀναχωρητοῦ, ὅτι καθεῖρξεν ἑαυτὸν ἐν τινι σπηλαίῳ ὀλίγον ἀφροστώτι τῆς Λαύρας τῶν Ρω- μίων καλουμένης, καὶ τῶν τῆς ἀσκήσεως εἶχετο παλαισμάτων, ἐκεῖνο κατεπαδὼν αὐτοῦ τῇ δια- νοίᾳ, ὅπερ φασὶ τὸν Μέγαν Ἀρ- σένιον λέγειν ἑαυτῷ· Φιλήμων διὸ ἐξῆλθες. Διεκαρτέρει γοῦν ἐν τῷ σπηλαίῳ χρόνον ἱκανὸν ἐργαζόμενος τὴν σειράν, καὶ ῥάπτων σπυρίδας, ἐδίδου τῷ οἰκονόμῳ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἄρτους βραχείς εἰς διατροφήν. Οὐδὲν γὰρ ἤσθιε, πλὴν ἄρτου, καὶ ἁλῶν, καὶ τούτων δι' ἡμερῶν. ἐντεῦθεν τῆς σαρκὸς καθόλου πρόνοιαν οὐκ ἐποιεῖτο, ἀλλὰ τῇ θεωρίᾳ σχολάζων, ἐντὸς ἐγένετο τοῦ θείου φωτισμοῦ· κακεῖθεν τὴν ἄρρητον μυ- σταγωγίαν τελούμενος ἐν εὐφροσύνῃ διετέ- λει, ἀπερχόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ σάβ- βατον καὶ κυριακὴν, μόνος καὶ σύννους περιεπάτει, μηδὲνα συγχωρῶν πλησιάσαι αὐτῷ, πρὸς τὸ μὴ ἐκκοπῆναι τὸν νοῦν, ἧς περ εἶχεν ἐργασίας. Ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ γωνίᾳ ἐστῶς, καὶ τὸ πρόσωπον ἐν τῇ γῇ προσερείδων, πηγὰς ἤφιει δακρύων, ἀδιά- λειπτον ἔχων τὸ πένθος, καὶ τὴν τοῦ θανά- του μνήμην, καὶ τὸν τῶν Ἀγίων Πατέρων τύπον, καὶ μάλιστα τοῦ Ἀρσενίου τοῦ Με- γάλου, οὗ καὶ κατ' ἔχνος βαίνειν ἠπείγετο.

Αἰρέσεως δὲ γενομένης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν τῇ περιχώρῳ αὐτῆς, ἀνεχώρησε καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῇ Λαύρᾳ τῇ Νικάνορος παρα- κειμένη. καὶ δεξάμενος αὐτὸν Παυλῖνος ὁ θεοφιλέστατος, καὶ ἀφιερῶσάς αὐτῷ τὸν ἑαυτοῦ ἰδιάζοντα τόπον, ἐν πάσῃ καθίστη- σιν ἡσυχία. ἐπὶ γὰρ ἐνιαυτὸν ὅλον, οὐδένα συνεχώρησε καθάπαξ αὐτῷ συντυχεῖν, ἄλ- λά μὴν, οὐδὲ αὐτὸς αὐτῷ παντελῶς δι- νώχλησεν, ἢ μόνον τὸν καιρὸν, καθ' ὃν τὸν τῆς χρείας ἄρτον ἐδίδου. Ἐνστάσης οὖν τῆς Ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως, ἐν συντυχίᾳ γενόμενος, ἐν τῷ μεταξύ αὐ- τῶν, μνήμη γίνεται τῆς ἐρημικῆς καταστά- σεως· καὶ γνοὺς ὡς καὶ τῷ εὐλαβεστάτῳ ἀδελφῷ, οὗτός ἐστιν ὁ σκοπὸς αἰρετώτερος, λόγους αὐτῷ ἐγκαταστειρεῖ ἀσκητικούς, γραφικούς τε, καὶ πατρικούς, διὰ πάντων δεικνύς, ὡς ἄνευ τῆς τελείας ἡσυχίας, ἀδύνατον εὐαρεστῆσαι Θεῷ, καθάπου καὶ Μωῦσῃ τῷ θεοπεσίῳ Πατρὶ πεφιλοσόφηται· ὅτι ἡ ἡσυχία τίκτει τὴν ἄσκησιν, ἡ δὲ ἄσκησις τίκτει τὸν κλαυθμόν, ὁ δὲ κλαυ- θμός, τὸν φόβον, ὁ δὲ φόβος, τὴν ταπείνω- σιν, ἡ ταπείνωσις, τὸ προῤῥᾶν· τὸ προῤῥᾶν, τὴν ἀγάπην· ἡ δὲ ἀγάπη ποιεῖ τὴν ψυχὴν, ἄνοσον καὶ ἀπαθῆ· καὶ τότε γινώσκει ὁ ἄν- θρωπος, ὅτι οὐ μακράν ἐστι τοῦ Θεοῦ. Ἐλε- γεν οὖν αὐτῷ· δεῖ σε διὰ τῆς ἡσυχίας τέ- λεον ἀποκαθάραι τὸν νοῦν, καὶ δοῦναι αὐτῷ

ἀδιάλειπτον ἐργασίαν πνευματικὴν ὥσπερ γὰρ ὁ ὀφθαλμὸς ἐπιβάλλει τοῖς αἰσθητοῖς, καὶ θαυμάζει τῇ θέᾳ, οὕτω καὶ ὁ καθαρὸς νοῦς ἐπιβάλλει τοῖς νοητοῖς, καὶ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς θεωρίας ἐξίσταται, καὶ δυσapόστατος γίνεται. καὶ ὅσον διὰ τῆς ἡσυχίας γυμνοῦται τῶν παθῶν καὶ καθαίρεται, τοσαύτης ἀξιοῦται καὶ τῆς γνώσεως. τότε δὲ τέλειός ἐστιν ὁ νοῦς, ἔταν τὴν οὐσιώδη γνῶσιν καταπατήσῃ, καὶ ἐνωθῇ τῷ Θεῷ. ὥστε τὸ βασιλεῖον ἔχων ἀξίωμα, πτωχεύειν ἔτι οὐκ ἀνέχεται οὐδὲ συνεπαίρεται ταῖς κάτω ἐπιθυμίαις, εἰ καὶ πάσας αὐτῷ τὰς βασιλείας προσάγει. Εἰ οὖν βούλει ἐπὶ ταύταις ἀπάσαις ἔλθειν ταῖς ἀρεταῖς, ἀμεριμνος ἔσο ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου. καὶ φεύγων φεύγε τὸν κόσμον, καὶ βάδιζε προθύμως τὴν ὁδὸν τῶν ἁγίων, καὶ ἔχε σχῆμα ἡμελημένον, καὶ ῥυπῶσαν στολήν, καὶ ἐσθῆτα ταπεινὴν, καὶ ἥθος ἀπλοῦν, καὶ ῥῆμα ἀφελές, καὶ βάδισμα ἀκενόδοξον, καὶ ἀσχημάτιστον φωνήν, καὶ ἐν πενίᾳ συζῆν, καὶ τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπὲρ πάντα τὴν τοῦ νοῦ φυλακὴν, καὶ νῆψιν τηρεῖν, καὶ καρτερίαν ἐν πᾶσι τοῖς στενωπτοῖς, καὶ πάντα, ὅσα πρόσεστιν ἀγαθὰ, φυλάττειν ἀκέραια καὶ ἀσάλευτα, καὶ πρόσεχε ἀκριβῶς σαυτῷ, μηδενὶ παραδέξασθαι τῶν παρεισάκτων ἡδονῶν. Τὰ γὰρ τῆς ψυχῆς πάθη, τῇ ἡσυχίᾳ κατευνάζεται· κνιζόμενα δὲ, καὶ παροξυνόμενα μᾶλλον ἀγριαίνεσθαι πέφυκε, καὶ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ πλέον ἀμαρτάνειν βιάζονται, καθάπερ τὰ τῶν σωματίων τραύματα προστριβομένα καὶ ξεόμενα, δυσίατα γίνεται. Δύναται οὖν καὶ λόγος ἀργὸς χωρῖσαι τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ, τῶν δαιμόνων εἰς τοῦτο βιάζομένων, καὶ τῶν αἰσθήσεων πειθομένων αὐτοῖς, μέγας γὰρ ἁγὼν καὶ φόβος, ψυχὴν φυλάξαι δύναται· δεῖ οὖν σε χωρισθῆναι ἀπὸ τοῦ κόσμου παντός, καὶ τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπαθείας τὴν ψυχὴν ἀπορρῆξαι, καὶ γενέσθαι ἀπολιν, αἰκον, ἀνίδιον, ἀφιλάργυρον, ἀκτήμονα, ἀπράγμονα, ἀσυνάλλακτον, ἀμαθῆ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ταπεινόφρονα, συμπαθῆ, ἀγαθόν, πρᾶον, ἡσύχιον, ἔτοιμον ὑποδέξασθαι τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκ τῆς θείας γνώσεως ἐγγινομένας διατυπώσεις. Οὐδὲ γὰρ ἐν κηρῷ γράφαι δυνατόν, μὴ πρότερον ἀπολεάναντα τοὺς ἐναποκειμένους χαρακτῆρας. ταῦτα γὰρ ἡμᾶς διδάσκει ὁ Μέγας Βασιλεὺς. τοιοῦτος γέγονεν ὁ τῶν

ἁγίων χορὸς, κεχωρισμένος παντελῶς τῆς ἐν κόσμῳ διαγωγῆς, καὶ τὸ οὐράνιον φρόνημα ἀθόλωτον ἐν ἑαυτοῖς τηροῦντες, τοῖς θεοῖς νόμοις κατελάμπρυναν. καὶ διὰ τῶν εὐσεβῶν ἔργωντε, καὶ λόγον ἀπήστραπτον, νεκρώσαντες τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς διὰ ἐγκρατείας, καὶ τοῦ πρὸς Θεὸν φόβου, καὶ πόθου. Τῇ γὰρ ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν, ἀνοίγονται τῆς ψυχῆς οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοί, καὶ ὁρῶσι τὸν Βασιλέα τῶν δυνάμεων, καὶ γίνεται χαρὰ μεγάλη, καὶ πόθος δριμύς ἐκκαίόμενος τῆς ψυχῆς σφόδρα καὶ συνεπαιρομένης καὶ τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, γίνεται ὁ ἄνθρωπος ὅλος πνευματικὸς· ταῦτα οἱ τῆς μακαρίας ἡσυχίας, καὶ στενωπάτης διαγωγῆς ἐργάται, οἵτινες πάσης ἀνθρωπίνης παρακλήσεως ἑαυτοὺς χωρίσαντες, μόνοι πρὸς μόνῳ τῷ ἐν οὐρανοῖς δεσπότῃ καθαρῶς προσλαλοῦσι. Τούτων ἀκούσας αὐτὸς ὁ θεοφιλὴς ἀδελφός, καὶ τῷ θείῳ πόθῳ τρωθεὶς τὴν ψυχὴν, καταλαμβάνει σὺν αὐτῷ τὴν σκῆτην, ἐνθα οἱ μέγιστοι τῶν ἁγίων πατέρων, τὸν τῆς εὐσεβείας διήνυσαν δρόμον· ὤκησάν τε τὴν Λαύραν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ κολοβοῦ, τὴν φροντίδα ἑαυτῶν δεδοκότες τῷ οἰκονόμῳ τῆς Λαύρας, διὰ τὸ αὐτοὺς βούλεσθαι ἐν ἡσυχίᾳ διάγειν. διήγον δὲ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, ἐν πάσῃ ἡσυχίᾳ· τὰς τε προελεύσεις ἀπροσκόπως ποιοῦμενοι κατὰ σάββατον, καὶ κυριακὴν, τὰς δὲ λοιπὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας, διεκαρτέρουν, τὰς προσευχὰς καὶ τὰς λειτουργίας ἕκαστος ποιοῦμενοι. ἦν δὲ τοῦ Ἁγίου Γέροντος ἡ λειτουργία τοιαύτη· ἐν μὲν τῇ νυκτί, ἐψάλλεν ὅλον τὸ ψαλτήριον, καὶ τὰς ᾠδὰς ἀθορύβως, καὶ ἔλεγεν μίαν περικοπὴν τοῦ μεγαλείου. καὶ λοιπὸν ἐκάθητο καθ' ἑαυτὸν λέγων· Κύριε ἐλέησον, συντεταμένως οὕτω καὶ ἐπὶ ἱκανόν, ὥς μηκέτι ἐκρῶναι δύνασθαι. Καὶ λοιπὸν μετελάμβανεν ὕπνου, καὶ οὕτω πάλιν περὶ τὸ αὐγὸς ἐψάλλε τὴν πρώτην ᾠδαν, καὶ ἐκάθητο εἰς τὸ καθίσμα αὐτοῦ προσέχων κατ' ἀνατολὰς, καὶ ψάλλον κατὰ διαδοχὰς καὶ πάλιν ἀποστηθίζων ἀπὸ τοῦ Ἀποστόλου, καὶ τοῦ μεγαλείου. καὶ οὕτω διετέλει κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, ἀδιαλείπτως ψάλλον καὶ προσευχόμενος, καὶ τῇ τῶν οὐρανίων ἐκτρεφόμενος θεωρίᾳ· ὥστε αὐτοῦ πολλάκις εἰς θεωρίαν τὸν νοῦν ἀνάγεσθαι, καὶ μὴ εἰδέναι εἰ ἐπὶ γῆς ὑπῆρχεν. Ὁρῶν οὖν αὐτὸν ὁ ἀδελ-

φὸς οὕτως ἀνενδότως ταῖς λειτουργίαις ἐκτεταμένον, καὶ ταῖς θέλαις ἐννοαῖς ὁλοτελῶς ἀλλοιούμενον, εἶπε πρὸς αὐτόν· σὺ κάμνεις πάτερ ἐν τοσούτῳ γήρᾳ οὕτως, ὑπωπιάζων σου τὸ σῶμα, καὶ δουλαγωγῶν; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· πιστεύσον τέκνον· τοσαύτην προθυμίαν καὶ πόθον περὶ τὴν λειτουργίαν ἐγκατέθετό μοι ὁ Θεὸς τῇ ψυχῇ, ὅτι ἐξισχύω αὐτῆς τὴν ἐπίτασιν πληρῶσαι· ὁ δὲ πρὸς τὸν Θεὸν πόθος καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπίς ἀγαθῶν, τὴν σωματικὴν ἀσθένειαν νικᾷ. Οὕτως ὅλον τὸν πόθον ἀναπτερούμενον κατὰ νοῦν εἶχεν εἰς τὸν οὐρανόν· καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἄλλοις μόνον καιροῖς, ἀλλὰ ὁῦ καὶ κατ' αὐτόν τὸν καιρὸν τῆς τραπέζης. Ποτὲ γοῦν συνοικῶν αὐτῷ ἀδελφός τις, ἐπηρώτησεν αὐτόν· τί τὸ τῆς θεωρίας εἶη μυστήριον; ἐπεὶ δὲ φιλομαθοῦντα καὶ ἐγκείμενον αὐτὸν εἶδεν, εἶπε πρὸς αὐτόν· λέγω σοι φύσει τέκνον· ὅτι ἂν τινος καθαρεύσῃ εἰς ἄκρον ὁ νοῦς, αὐτῶν τε τῶν λειτουργικῶν δυνάμεων, καὶ τάξεων τὰς θεωρίας ἀποκαλύπτει αὐτῷ ὁ Θεός. Ἐπηρώτησε δὲ αὐτῷ καὶ τοῦτο· διατί Πάτερ ὑπὲρ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν τῷ ψαλτηρίῳ καταγλυκαίνῃ; καὶ διατί ψάλλων ἡρέμα, ὡς πρὸς τινα διαλεγόμενος ὑποκρίνῃ τοὺς λόγους; ὁ δὲ πρὸς αὐτόν ἐφη· λέγω σοι τέκνον· οὕτω προετύπωσεν ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ ταπεινῇ μου ψυχῇ, ὥσπερ τῷ προφῆτῃ Δαβὶδ· καὶ χωρισθῆναι τῆς γλυκύτητος τῶν ἐν αὐτοῖς παντοδαπῶν θεωρημάτων οὐ δύναμαι. τᾶσης γὰρ τῆς θείας γραφῆς εἰσι περιεκτικοί. Καὶ ταῦτα μὲν πολλὰ βιασθεὶς, ὠφελείας χάριν, μετὰ πολλῆς ταπεινοφροσύνης τῷ ἐρωτήσαντι ἐξηγόρευσεν. Ἀδελφός τις Ἰωάννης τοῦνομα ἐκ τῆς παραλιωτῶν ὁρμώμενος, παρέβαλε τῷ Ἀγίῳ τούτῳ, καὶ Μεγάλῳ Πατρὶ Φιλήμονι, καὶ κρατήσας αὐτοῦ τοὺς πόδας εἶπε πρὸς αὐτόν· τί ποιήσω πάτερ, ἵνα σωθῶ; ὁρῶ γὰρ ὅτι ὁ νοῦς σου περιάγεται καὶ ῥέμβεται ὡδε κακεῖ, εἰς ἃ μὴ δεῖ. ὁ δὲ μικρὸν ἐπισχὼν ἐφη· τοῦτο τὸ πάθος τῶν ἐξω ἐστί, καὶ παραμένει ἐπειδὴ ἀκμὴν οὐκ ἔχεις τέλειον πόθον εἰς τὸν Θεόν. οὕτω γὰρ ἦλθεν ἐν σοὶ θερμὴ τοῦ πόθου, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ. λέγει ὁ ἀδελφός, καὶ τί ποιήσω Πάτερ; λέγει αὐτῷ· ὑπάγε τέως ἔχε κρυπτὴν μελέτην ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἥτις δύναται σου τὸν νοῦν ἐκκαθάραι ἀπὸ τούτων. Ὁ ἀδελφός ἀμύητος

ὢν τῶν λεγομένων, λέγει τῷ Γέροντι· τί ἐστὶν ἡ κρυπτὴ μελέτη Πάτερ; καὶ φησι πρὸς αὐτόν· ὑπάγε, νῆφε ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ σου νηφόντως μετὰ φόβου καὶ τρόμου λέγε· Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ἐλέησόν με· καὶ γὰρ ὁ Μακάριος Διάδοχος τοῖς ἀρχομένοις, οὕτω παραδίδωσιν. ἀπελθὼν οὖν, καὶ συνεργεῖα τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν προσευχῶν τοῦ Πατρὸς, ἡσυχάσας, ἐγλυκάνθη ταύτῃ τῇ μελέτῃ, πρὸς ὀλίγον. ὡς δὲ ἀπέστη ἄφνω ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύνατο ταύτην νηφόντως γεωργῆσαι καὶ προσεύξασθαι, ἐλθὼν πάλιν πρὸς τὸν Γέροντα, τὸ συμβάν αὐτῷ ἀνήγγειλεν. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· τέως ἰδοὺ ἔγνως ἔχνος ἡσυχίας, καὶ ἐργασίας, καὶ τῆς ἐκ ταύτης γλυκύτητος ἐπειράθης. Ἔχε οὖν ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦτο πάντοτε. εἴτε ἐσθίεις, εἴτε πίνεις, εἴτε ἐν συντυχίᾳ τινῶν εὐρίσκη, εἴτε ἐξω τῆς κέλλης, εἴτε ἐν ὁδῷ τυγχάνεις, μὴ παρελθέτω σε, νηφούσῃ διανοίᾳ, καὶ ἀπλανεῖ τῷ νῷ ταύτην τὴν εὐχὴν προσεύξασθαι καὶ ψάλλειν, καὶ μελετᾶν εὐχάς, καὶ ψαλμούς. ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀναγκαίᾳ σου χρείᾳ, μὴ ἀργεῖτω ὁ νοῦς σου, κρυπτῶς μελετῶν καὶ προσευχόμενος. Οὕτω γὰρ δύνασαι νοῆσαι τὰ βάθη τῆς θείας γραφῆς, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ κρυπτομένην δύναμιν, καὶ δοῦναι ἀδιάλειπτον ἐργασίαν τῷ νῷ, ὅπως πληροῖς τὸ ἀποστολικὸν λόγιον τὸ διαγορευθόν. ἀδιάλειπτως προσεύχεσθε. Πρόσεχε οὖν ἀκριβῶς, καὶ φύλασσε τὴν καρδίαν σου τοῦ μὴ δέχεσθαι πονηροὺς λογισμούς, ἢ οἷους δήποτε ματαίους, καὶ ἀνωφελείς, ἀλλὰ πάντοτε καὶ κοιμώμενος καὶ ἀνιστάμενος, καὶ ἐσθίων, καὶ πίνων· καὶ συντυγχάνων. Ἡ καρδία σου κρυπτῶς κατὰ διάνοιαν, ποτὲ μὲν μελετάτω ἐν τοῖς ψαλμοῖς, ποτὲ δὲ, προσευχέσθω τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με. καὶ πάλιν ἡνίκα ψάλλῃς τῇ γλώσσῃ, πρόσεχε, μὴ ἄλλα λέγειν τῷ στόματι, καὶ ἐν ἄλλοις ῥέμβεσθαι τὴν διάνοιαν. Καὶ πάλιν ἡρώτα ὁ ἀδελφός· ἐν τοῖς ὕπνοις πολλὰς φαντασίας ματαίας θεωρῶ. ὁ δὲ Γέρων πρὸς αὐτὸν ἐφη· μὴ ὀκνήσης, μήτε ὀλιγορήσης· ἀλλὰ πρὶν ἢ κοιμηθῆς, πολλὰς εὐχάς ποίησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἀνθίστασο τοῖς λογισμοῖς, μὴ περιάγεσθαι τοῖς θελήμασι τοῦ διαβόλου, ὅπως ὁ Θεὸς ἀποδέξῃται σε. Ὅση δὲ δύναμίς σοι φρόντισον, ἵνα μετὰ τοὺς ψαλμούς, καὶ τὴν νουνεχὴ μελέτην ὑπνώσης·

καὶ μὴ ἀμελήσης καὶ ἀφήσης τὴν διάνοιάν σου δέξασθαι ἄλλοτρίους λογισμούς· ἀλλ' ἐν οἷς ἠῶ, ἐν ἐκείνοις καὶ μελετῶν κατακλιθῇ, ὅπως κοιμωμένῳ σοι συντάξῃται, καὶ ἐγειρομένῳ συλλαλήσῃ σοι. λέγε δὲ καὶ τὸ ἅγιον σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου πίστεως πρὸ τοῦ καθευδῆσαι σε. Τὸ γὰρ περὶ Θεοῦ δοξάζειν ὀρθῶς, πηγὴ ἐστὶ, καὶ φυλακὴ πάντων τῶν ἀγαθῶν. Πάλιν ἡρώτα αὐτὸν λέγων· ποίησον ἀγάπην Πάτερ· εἰπέ μοι ποίαν ἐργασίαν ἔχει ὁ σὸς νοῦς; διδάξόν με, ἵνα καγὼ σωθῶ; ὁ δὲ φησι· τί θέλεις ταῦτα πολυπραγμονεῖν; ὁ δὲ ἀναστάς, καὶ κρατήσας τοὺς πόδας τοῦ Ἀγίου καταφιλῶν, παρεκάλει ἐξεῖπεν αὐτῷ. μετὰ δὲ πολλὰς ὥρας ἔφη· οὐ δύνασαι βαστάσαι τέως· ἀνδρὸς γὰρ ἐστὶ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἀγαθῶν ἐν ἔξει γινομένου, τὸ διανέμειν ἐκάστη αἰσθήσει τὸ ἐπιτήδειον ἔργον. οὐδὲ γὰρ δυνατόν τινα μὴ καθαρεύοντα παντελῶς τῶν τοῦ κόσμου ματαίων ἐννοίων, ἀξιωθῆναι τοῦ τοιοῦτου χαρίσματος. Διὸ εἰ τῶν τοιούτων ἐπιθυμητὴς εἶ, κράτησον τὴν κρυπτὴν μελέτην ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ· εἰ γὰρ ἐπιμείνῃ ἀδιὰλειπτός σου ἡ προσευχὴ, καὶ ἡ μελέτη τῶν γραφῶν, ἀνοίγονται σοι οἱ νοεροὶ ὀφθαλμοὶ τῆς ψυχῆς, καὶ γίνεται αὐτῇ χαρὰ μεγάλη, καὶ πόθος τις ἄρρητος, καὶ δριμύς. ἐκκαιομένης καὶ τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ πνεύματος· ὥστε ὅλον τὸν ἄνθρωπον εἶναι πνευματικόν. Εἴτε οὖν ἐν νυκτί, εἴτε ἐν ἡμέρᾳ, ἀξιώσεις ὁ Θεὸς καθαρῷ τῷ νῷ προσεύχασθαι ἀπερισπάστως, μὴ προσχῆς τῷ ἰδίῳ κανόνι· ἀλλ' ὅση δύναμις ἐστίν, ἐπεκτείνου τῷ Θεῷ κολλώμενος, καὶ αὐτὸς φωτίζει τὴν καρδίαν σου, περὶ τῆς ἐργασίας ἐπιχειροῦς πνευματικῆς. Καὶ τοῦτο δὲ προσετίθει, ὅτι παρέβαλέ μοι ποτέ τις γέρων, καὶ ἐρωτηθεὶς παρ' ἐμοῦ περὶ καταστάσεως τοῦ νοός, εἶπεν· ὅτι δύο ἔτη ἔμεινα παρακαλῶν τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας αἰτῶν ἀνευδότως, ἵνα μοι δῶῃ διηνεκῶς καὶ ἀπερισπάστως ἐντυπωθῆναι ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὴν εὐχήν, ἣν παρέδωκεν αὐτὸς τοῖς ἰδίῳις μαθηταῖς· καὶ ἰδὼν τὸν κόπον μου καὶ τὴν ὑπομονήν, παρέσχε τὸ αἶτημα ὁ μεγαλόδωρος Κύριος. ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ γενομένοι τῇ διανοίᾳ περὶ τὰ μάταια λογισμοί, ἀρρωστήματά εἰσιν ἀργῆς, καὶ ραθύμου ψυχῆς. Προσῆκει οὖν. κατὰ τὸ γεγραμμένον, πάσῃ φυλακῇ τηρεῖν ἡμᾶς τὸν ἑαυτῶν νοῦν, καὶ ἀπερισπάστως ψάλλειν ἐν γνώσει, καὶ καθαρῷ τῷ νῷ προσεύ-

χεσθαι. Τοιγαροῦν ἀδελφοί, βούλεται ἡμᾶς ὁ Θεός, πρῶτον ἐν κόποις, ἔπειτα ἐν ἀγάπῃ, καὶ ἀδιαλείπτῳ προσευχῇ, τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιδείκνυσθαι σπουδὴν, καὶ αὐτὸς παρέχει τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν. εὐδῆλον δὲ ὡς οὐκ ἄλλη ὁδὸς ἐστίν, ἢ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνάγουσα, εἰμὴ ἡ τελεία ἡσυχία, καὶ ἡ τῶν κακῶν ἀπάντῳ φυγὴ, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν κτήσις, καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν τελεία ἀγάπη, καὶ τὸ συγγενέσθαι Θεῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ· ὡς εἰ τις ἐν τούτοις γένηται, τάχιστα ἐπὶ τὸν οὐράνιον ἀναδραμεῖται χώρον. Δεῖ δὲ πάντως τὸν ἐπὶ τοῦτο ἀνελθεῖν τὸ ὕψος ἐπιθυμοῦντα, νεκρῶσαι τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ ἡμῶν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντος ἀγαθοῦ ἐνευφραίνεται, πρὸς οὐδὲν ἐπιστρέφεται τῶν καθ' ἡδονὴν ἐνεργουμένων παθῶν· ἀλλὰ πάσαν ἀποστραφεῖσα σωματικὴν ἡδυπάθειαν, καθαρὰ καὶ ἀμολύντῳ διανοίᾳ, τὴν τοῦ Θεοῦ δέχεται ἐμφάνειαν. Πολλῆς οὖν χρῆζομεν φυλακῆς, καὶ πόνων σωματικῶν, καὶ καθάρσεως ψυχῆς, ὅπως ἐνοικῆσωμεν τὸν Θεὸν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· ἵνα τοῦ λοιποῦ ἐκτελῶμεν ἀπλανῶς τὰς θείας αὐτοῦ ἐντολάς, αὐτὸς τε λοιπὸν διδάσκει ἡμᾶς ἀσφαλῶς τοὺς νόμους αὐτοῦ τηρεῖν, καθάπερ ἀκτῖνας ἡλιακὰς τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐκπέμπων, διὰ τῆς ἐντεθείσης τοῦ πνεύματος χάριτος. Διὰ γὰρ πόνων, καὶ πειρασμῶν δεῖ ἐκκαθάραι ἡμᾶς τὴν εἰκόνα, καθ' ἣν γεγόναμεν λογικοί, καὶ πάσης συνέσεως δεκτικοί, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμοιώσεως, πάσης κηλίδος ἀμυγεῖς φέροντες τὰς αἰσθήσεις, ἀναχαλκευόμενας τρόπον τινα διὰ τῆς καμίνου τῶν πειρασμῶν, καὶ μεταποιούμενοι εἰς τὸν βασιλικὸν ἀξίωμα· μέτοχον γὰρ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἐδημιούργησε ὁ Θεός, δυναμένην νοερῶς θεωρεῖν τὰς τῶν ἀγγέλων χορείας, τὰς δόξας τῶν κυριοτήτων, τὰς δυνάμεις, τὰς ἀρχάς, τὰς ἐξουσίας τὸ τὸ φῶς τὸ ἀπρόσιτον, τὴν δόξαν τὴν ὑπεραστράπτουσαν. Ὅταν δὲ κατορθώσης ἀρετὴν, μὴ ἐπαρθῇ σου λογισμὸς κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ὡς σοῦ κατορθώσαντος, κάκεινου ἀμελήσαντος· ἀρχὴ γὰρ ὑπερηφανίας τοῦτό ἐστι. πάσῃ δυνάμει τήρει μηδὲν ποιεῖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν. ἐὰν δὲ ἀγωνίζῃ πρὸς τὸ πάθος, μὴ ἐκκακίσῃ· μηδὲ ὀλιγωρήσῃς, εἴπερ ἐπιμένει ὁ πόλεμος· ἀλλ' ἀναστάς ῥίψον σεαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μετὰ τοῦ Προφήτου λέγων· Δίκασον Κύριε

τοὺς ἀδικούντας με· ἐγὼ γὰρ οὐ δύναμαι πρὸς αὐτοὺς. καὶ αὐτὸς βλέπων τὴν ταπείνωσίν σου, τάχιον ἀποστελεῖ σοι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὅταν δὲ περιπατῇς μετὰ τινος ἐν ὁδῷ, μὴ παραδέξῃς ματαίαν ὁμιλίαν· ἀλλὰ ὡς τῷ νῷ, ἣν περ εἶχε πνευματικὴν ἐργασίαν, ὅπως γένηται αὐτῷ συνήθεια ἀγαθῇ, καὶ λήθῃ τῶν τοῦ κόσμου ἡδέων, καὶ εἰς τοὺς τῆς ἀπαθείας καταντήσῃ λιμέναις. Τούτοις καὶ πλείοσι λόγοις κατηχήσας τὸν ἀδελφὸν ἀπέλυσε. μετὰ δὲ χρόνον ὀλίγον, πάλιν ἐπανῆλθε πρὸς αὐτόν, καὶ τῆς ἐρωτήσεως ἀπαρξάμενος ἔλεγε. Τί ποιήσω Πάτερ, ὅτι ἐν τῇ νυκτερινῇ μου λειτουργίᾳ ὁ ὕπνος βαρεῖ με, καὶ οὐκ ἔα νηφόντως προσεύχεσθαι· ἀλλ' οὔτε ἀγρυπνήσαι ἐκ περισσοῦ; καὶ θέλω ἐργόχειρον ψηλαφήσαι ἡνίκα ψάλλω; Ὁ δὲ ἔφη· ὅταν δύνῃ νηφόντως προσεύχεσθαι, μὴ ψηλαφήσῃς ἐργόχειρον. εἰ δὲ ἀκηδία κατασχεθῇς, μικρὸν κινήθητι ἐπαπειλῶν τῷ λογισμῷ, καὶ ψηλάφησον τὸ ἐργόχειρον. Ὁ δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν ἔφη· αὐτὸς δέσποτα οὐ βαρὴ τῷ ὕπνῳ ἐν τῇ λειτουργίᾳ σου; λέγει αὐτῷ· δυσχερῶς μὲν, πλὴν, εἰ φθάσῃ ποτὲ μικρὸν, κινουμαι, καὶ λέγω ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίου ἀπαρχῆς, ἐκτείνων πρὸς τὸν Θεὸν τὸ ὄμμα τῆς διανοίας, καὶ εὐθὺς ἀφανὴς γίνεται. ὡσαύτως δὲ, καὶ περὶ τῶν λογισμῶν κέχρημαι· ὅταν γὰρ ἐπέλθῃ, ἀπαντῶ αὐτῷ ὡς πῦρ μετὰ δακρύων, καὶ ἀφανὴς γίνεται. σὺ δὲ τέως οὕτως οὐ δύνασαι ὀπλίσασθαι, ἀλλὰ μᾶλλον κράτει πάντοτε κρυπτὴν μελέτην, καὶ τὰς τυπωθείσας παρὰ τῶν Ἀγίων Πατέρων ἡμερινὰς τε εὐχὰς· λέγω δὴ, τρίτην, ἔκτην, καὶ ἐννάτην, ἑσπερινὰ, καὶ τὰς νυκτερινὰς λειτουργίας σπουδασὸν ἐπιτελεῖν· πάσῃ δὲ δυνάμει τηρεῖν, μηδὲν ποιεῖν κατὰ ἀνθρωπαρέσκειαν, μηδὲ ἔχειν ποτὲ ἔχθραν κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἵνα μὴ χωρίσῃς σεαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἵνα μὴ χωρίσῃς τεαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σου. Σπουδασὸν ἀμετεώριστόν σου τὴν διάνοιαν φυλάξαι. ἐπιμελῶς ἔχουσιν πρὸς τοὺς ἔσωθεν λογισμοὺς. ἐπειδὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὦν, καὶ μέλλεις μεταλαμβάνειν τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων, μὴ ἐξέλθῃς ἄχρις ἂν λάβῃς τὴν τελείαν εἰρήνην ἐν ἐνὶ τόπῳ ἐστηκώς, μὴ ἀποστῇς ἐκεῖθεν ἕως ἀπολύσεως. νόμιζε δὲ σεαυτὸν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστάναι, καὶ μετὰ τῶν Ἀγίων Ἀγγέλων τῷ Θεῷ ἀπαντῆσαι, καὶ αὐτόν

ὑποδέξασθαι ἐν τῇ καρδίᾳ· ἐν φόβῳ οὖν, καὶ τρόμῳ πολλῷ παρασκευάζου, ἵνα μὴ ἀναξίως μετάσχῃς τῶν Ἀγίων δυνάμεων. καὶ ἐπὶ τούτοις καλῶς καθοπίσας τὸν ἀδελφὸν τῷ Κυρίῳ, καὶ τῷ Πνεύματι τῆς χάριτος αὐτοῦ τούτον παραθέμενος, ἀπέλυσεν. Πρὸς δὲ τούτοις, διηγείτο ἔτι καὶ ὁ συνὼν αὐτῷ ἀδελφὸς ταῦτα· ὅτι περ καθεζομένου μου ποτὲ πλησίον αὐτοῦ, ἡρώτησα αὐτόν, εἰ ἐπειράθῃ ἐπιβουλαῖς δαιμονίων ἐν ταῖς ἐρήμοις καθεζόμενος. ὁ δὲ φησὶ· συγχώρησον ἀδελφέ· ἐὰν συγχώρησῃ ὁ Θεὸς ἔλθειν εἰς σέ, οὗς ὑπέστην πειρασμοὺς ὑπὸ τοῦ διαβόλου, οὐκ οἶμαι δύνασθαι σε ὑπενεγκεῖν τὴν τούτων πικρίαν· ἐβδομηκοστὸν τοῦτο ἔτος ἔχω, ἧ καὶ πρὸς, πλείον ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὑπομένων, καὶ διαφόρους οἰκήσας ἐρήμους ἐν ἡσυχίᾳ ἀκροτάτῃ, τοσαῦτα ἐπειράθην, καὶ πέπονθα ἐξ αὐτῶν, ἅπερ οὐ συμφέρει τοῖς μήπω εἰληφόσι πείραν ἡσυχίας, διηγῆσθαι τὴν τούτων πικρίαν. Τοῦτο δὲ αἰεὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς ἐποιοῦν, πᾶσαν τὴν ἐλπίδα μου τῷ Θεῷ ἀνέτιθουν, πρὸς δὲ καὶ τὰς συνθήκας τῆς ἀποταγῆς ἐποίησάμην. καὶ αὐτὸς εὐθέως πάσης ἀνάγκης ἐρρύετό με. διὸ ἀδελφέ οὐκ ἔτι ἑμαυτοῦ πρόνοιαν ποιῶμαι. οἶδα γὰρ αὐτόν ὑπὲρ ἑμοῦ μεριμνῶντα, καὶ κουφοτέρως φέρω τοὺς ἐπαγομένους μοι πειρασμοὺς. Τοῦτο δὲ αὐτὸ μόνον οἶκθην προσφέρω, τὸ, ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι. οἶδα γὰρ, ὅτι ὅταν ἐπιτείνεται τὰ δεινὰ, τοσοῦτον προξενοῦνται οἱ στέφανοι τῷ ὑπομένοντι. συναλλάγματα γὰρ εἰσι ταῦτα παρὰ τῷ δικαίῳ κριτῇ. Ταῦτ' οὖν εἰδὼς ἀδελφέ, μὴ τῇ ῥαθυμίᾳ καταπέσης, εἰδὼς ὅτι μέσον τοῦ πολέμου ἐστηκας ἀγωνιζόμενος, καὶ πλείστους ὄντας τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν πολεμοῦντας τῷ ἐχθρῷ τοῦ Θεοῦ. πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν ἡμᾶς κατατολμᾶν πρὸς οὕτω φοδερὸν ἀντίπαλον τοῦ ἡμετέρου γένους, εἰμὴ ἡ κρατίστη δεξιὰ τοῦ Θεοῦ λόγου, συνεῖχεν ἡμᾶς περιέπουσα καὶ σκέπουσα; πῶς ὑφίστατο ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὰς ἐπιβουλάς αὐτοῦ; Τίς γάρ, φησὶν· ἀποκαλύψει πρόσωπον ἐνδύσεως αὐτοῦ; εἰς δὲ πτύξιν θώρακος αὐτοῦ, τίς ἂν εἰσέλθῃ; ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύονται λαμπάδες καϊόμεναι, καὶ διαρριπτοῦνται ἐσχάραι πυρός· ἐκ μυκτῆρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καιρομένης αἰθάλης, πυρὶ ἀνθρώπων. ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀνθρακες· φλόξ δὲ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται· ἐν δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ

αυλίζεται δύναμις. Ἐμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια· ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν· ὥσει λίθος ἔστηκε, καὶ ὡς περ ἄκμων ἀνάλωτος· ἀναλεῖ τὴν ἄβυσσον, ὥσπερ χαλκεῖον· ἡγεῖται τὴν θάλασσαν, ὥσπερ ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἄβυσσου, ὥσπερ αἰχμάλωτον. πᾶν ὑψηλὸν ὄρα, αὐτὸς βασιλεύων πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι. πρὸς τοῦτον ἡμῖν ἡ πάλῃ ἀδελφέ. τὸν τοιοῦτον καὶ τηλικούτον ὑπέγραψεν ὁ λόγος τύραννον. Ἀλλὰ τούτου ἡ νίκη ῥαδίως τοῖς νομίμως τὸν μονήρην βίον ἐπανηρημένοις γίνεται, διὰ τὸ μὴ ἔχειν τί τῶν αὐτοῦ· διὰ τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ἀνδραγαθίας τῶν ἀρετῶν. διὰ τὸ ἔχειν ἡμᾶς τὸν ὑπὲρ ἡμῶν πολεμοῦντα. Τίς γὰρ προσελθὼν τῷ Κυρίῳ, εἶπέ μοι; καὶ τὸν φόβον αὐτοῦ ἐν νῷ λαβὼν, οὐ μετεποιήθη τῇ φύσει; καὶ τοῖς θεοῖς νόμοις τε, καὶ ἔργοις καταλαμπρύνας ἑαυτόν, φαινοτάτην ψυχὴν οὐκ εἰργάσατο; καὶ τοῖς θεοῖς νοήμασιν, καὶ λογισμοῖς ἀπαστρέπτειν οὐ παρεσκεύασεν; ἀργὴν δὲ αὐτὴν οὐκ ἔα. ἔχει γὰρ τὸν Θεὸν διεγείροντα τὸν νοῦν, ἀκέρεστως ἐφίεσθαι τοῦ φωτός. καὶ πυκνῶς ἐνεργουμένη ἡ τοιαύτη ψυχὴ οὐ συγχωρεῖται ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἐν τοῖς πάθεσι καταμαλακίζεσθαι. ἀλλ' οἷά τις βασιλεύς, δριμύ καὶ φοβερόν κατὰ τῶν ἐναντίων πνέων, κόπτων τε ἀφειδῶς, καὶ μηδαμῶς ἐπιστρεφόμενος εἰς τὰ ὀπίσω· ἀλλὰ διὰ τῆς πρακτικῆς τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν κινῶν, καὶ διὰ τῆς προσευχῆς τοῦ νοῦ, τὴν νίκην ποιεῖται τοῦ πολέμου. Διηγέτο δὲ πάλιν καὶ τοῦτο ὁ αὐτὸς ἀδελφός. ὅτι περ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ ἀρεταῖς, καὶ ταύτην ἐκέκτητο· οὐδέ ποτε ἀργὸν ἠνέχετο ἀκοῦσαι λόγον. εἰ δὲ καὶ τις ἐξ ἀπροσεξίας διηγέτο πρᾶγμα μὴ συντεῖνον εἰς ὠφέλειαν ψυχῆς, οὐδ' ὅλως ἀπεκρίνετο. ἀλλ' οὐδὲ ἀπερχομένου μου ποτὲ εἰς διακονίαν, ἡρώτα διατί ἀπέρχῃ; ἢ πάλιν ἐρχομένου μου, ἔλεγε, ποῦ εἶ; ἢ πῶς, ἢ τί πεποίηκας; Ποτὲ γοῦν καταπλεύσαντός μου ἐπὶ Ἀλεξάνδρειαν διὰ ἀναγκαίαν χρείαν, καί μεθεν ἀνελθόντος μου ἐπὶ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων, ἐκκλησιαστικοῦ πράγματος ἕνεκα· καὶ δὴ, συνταξάμενος τοῖς ἐκεῖ εὐλαβεστάτοις ἀδελφοῖς ἀνῆλθον, μηδεμίαν ἀπόκρισιν δηλώσας τῷ τοῦ Θεοῦ θεράποντι. Διατρίψας οὖν ἐκεῖ χρόνον ἱκανόν, ἐπανῆλθον πάλιν ἐν τῇ σκῆτῃ πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἰδὼν με, καὶ περιχαρῆς γενόμενος, καὶ ἀσπασάμενός με,

ποιήσας εὐχὴν ἐκάθησε, μὴδὲν τὸ παράπαν ἐρωτήσας με, ἀλλὰ τῇ θεωρίᾳ προσασχολούμενος διέμενε. Ποτὲ γοῦν δοκιμάσται αὐτὸν βουλόμενος, ἔμεινα ἐπὶ ἡμέρας, μὴ ἐπιδεδωκώς αὐτῷ ἄρτον φαγεῖν. ὁ δὲ οὐκ ἐπέζητησεν, οὐδὲ εἶπέ τι. ἐγὼ δὲ μετὰ ταῦτα βαλὼν αὐτῷ μετάνοιαν, εἶπον πρὸς αὐτόν· ποίησον ἀγάπην, πάτερ, καὶ εἰπέ. Ἄρα οὐκ ἐλυπήθης, ὅτι οὐκ ἠνεγκά σοι κατὰ τὴν συνήθειαν φαγεῖν; ὁ δὲ φησι. συγχώρησον ἀδελφέ· εἰκοσὶν ἡμέρας ἐὰν μὴ μοι ὄψῃ ἄρτον φαγεῖν, οὐκ ἔτι ζητῶ παρὰ σοῦ· ἄχρισ οὐ γὰρ ὑπομένω τῇ ψυχῇ, οὕτω καὶ τῷ σώματι. τοσοῦτον ἦν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄντως ἀγαθοῦ προσασχολούμενος. Ἐλεγε δὲ, ὅτι ἀφ' οὗ ἤλθον ἐν τῇ σκῆτῃ οὐ συνεχώρησα τὸν λογισμὸν μου ἐξελθεῖν ἐξω τῆς κέλλης· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλον λογισμὸν ἐν τῇ διανοίᾳ μου παραδέδεγμαι, πλὴν τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος δικαιοτηρίων· ἐνθυμούμενος τὴν τε τοῖς ἁμαρτωλοῖς ὑπειλημένην κρίσιν, καὶ τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, καὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, καὶ πῶς αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ διάγουσι, καὶ τῶν δικαίων, καὶ τὰ τοῖς δικαίοις ἀποκείμενα ἀγαθὰ. καὶ ἕκαστον λαμβάνοντα τὸν ἴδιον μισθόν, κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. τὸν μὲν, ὑπὲρ τῆς τῶν πόνων αὐξήσεως. τὸν δὲ, ὑπὲρ ἐλεημοσύνης, καὶ ἀγάπης ἀνυποκρίτου. τὸν δὲ, ὑπὲρ ἀκτημοσύνης, καὶ τῆς τοῦ κόσμου πατρὸς ἀποταγῆς. ἕτερον. ὑπὲρ ταπεινοφροσύνης, καὶ ἀκροτάτης ἡσυχίας. ἄλλον, ὑπὲρ τῆς εἰς ἄκρον ὑποταγῆς. ἕτερον, ὑπὲρ ξενιτείας. Ταῦτα πάντα διαλογιζόμενος, οὐ συγχωρῶ ἕτερον λογισμὸν ἐνεργεῖσθαι ἐν ἐμοί, οὐδὲ δύναμαι ἔτι μετὰ ἀνθρώπων εἶναι, ἢ πρὸς τούτους ἀσχολῆσθαι μου τὸν νοῦν, ἵνα μὴ τῶν θειοτέρων ἐννοιῶν χωρισθῶ. Προτετίθει τούτοις καὶ διήγησιν ἐνός τινος μονάζοντος, καὶ ἔλεγεν· ὅτι εἰς ἀπάθειαν ἦν ἐληλακώς, καὶ ἐκ χειρὸς ἀγγέλου τὸν ἄρτον ἐδέχετο τῆς τροφῆς· καὶ διὰ τῆς ἀμελείας, τῆς τιμῆς ταύτης ἐζημιώθη. ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ τὸ πυκνόν, καὶ σύντονον τοῦ νοῦς ὑποχαλάσῃ, κρατεῖ τῆς ψυχῆς ἡ νύξ. ὅπου γὰρ ὁ Θεὸς μὴ ἐπιλάμπει, πάντα ὡς ἐν ζόφῳ διακέχυνται, καὶ οὐ δύναται πρὸς τὸν Θεὸν μόνον βλέπειν, καὶ τρέμειν τοὺς λόγους αὐτοῦ. Θεὸς γὰρ ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι λέγει Κύριος, καὶ οὐ Θεὸς πόρρω. ἢ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἐν κρυφῇ, καὶ γὰρ οὐκ ὄψομαι αὐτόν; μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν

γῆν ἐγὼ πληρῶ; λέγει Κύριος. καὶ ἐτέρων πολλῶν ἐμέμνητο τὰ ὅμοια παθόντων. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ Σολομῶντος παρήγαγε πῶμα, ὃς φησι· τοσαύτην σοφίαν ἐληφώς, καὶ παρὰ πάντων δοξαζόμενος, ἦν γὰρ ὡς ἑωσφόρος τὸ πρωτὶ ἀνατέλλων, τὸ φαιδρὸν τῆς σοφίας πάντα φωτίζων· καὶ διὰ μικρὰν ἡδονήν, τὴν δόξαν ἀπώλεσε. Φόβος οὖν ἐστὶ τὸ ἀμελεῖν. ἀδιαλείπτως δεῖ προσεύχεσθαι, ἵνα μὴ ἕτερος λογισμὸς ἀπελθὼν, χωρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἡμιτέρου νοὸς παρυφιστάμενόν τι. ἡ γὰρ καθαρὰ καρδία, τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου γενομένη ὅλη χωρητικὴ, ὅλον αὐτὸν καθαρώς ἐνοπτρίζεται τὸν Θεόν. Ταῦτα οὖν ἀκούων ἐγὼ, φησι, καὶ ἔργοις αὐτοῖς κατέλαβε ὅτι ἄπρακτα ἦν ἐν αὐτῷ παντελῶς τὰ σαρκικά πάθη· ἐπιθυμητῆς δὲ τῶν κριτόνων πάντως ἦν, ὡς πάντοτε ὁρᾶσθαι αὐτὸν τῷ θεῷ Πνεύματι διαμορφούμενον, καὶ στενάζοντα στεναγμοῖς ἀλαλήτοις· καὶ εἰς ἑαυτὸν συστρεφόμενον, καὶ ἑαυτὸν σταθμίζοντα, καὶ ἀγωνιῶντα μήπως τὸ τῆς διανοίας καθαρὸν ἐπιβολώσῃ ἐπείσελθόντα· καὶ μῶμός τις λανθανόντως αὐτῷ προσγένηται. Ὅρων οὖν ἐγὼ ταῦτά, φησιν ὁ συνὼν αὐτῷ ἀδελφός, καὶ ὥσπερ εἰς ζῆλον διεγειρόμενος τῶν ὁμοίων κατορθωμάτων, συνεχῶς ἐπεκείμην, καὶ πυκνὰς τὰς πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεις ἐποιούμην· πῶς δύναμαι, λέγων, κτήσασθαι καθαρὸν τὸν νοῦν, ὥσπερ καὶ σύ; ὁ δὲ ἔλεγεν· ὕπαγε πόνησον· κόπου γὰρ χρεῖα, καὶ πόνου καρδίας. οὐ γὰρ κοιμωμένοις ἡμῖν, καὶ ἀναπεπτωκόσι, τὰ σπουδῆς ἄξια, καὶ πόνου παραγίνεται. ὅπου δὲ τὰ τῆς γῆς ἀγαθὰ, χωρὶς κόπου παραγίνεται τι. Δέον οὖν τὸν βουλόμενον εἰς πνευματικὴν προκοπὴν ἔλθειν, πρὸ πάντων ἀποτάσσασθαι τοῖς οἰκείοις θελήμασι, καὶ κτήσασθαι διὰ παντὸς τὸ πένθος καὶ τὴν ἀκτημοσύνην· μὴ προσέχοντα ταῖς ἀμαρτίαις ἐτέρων, ἀλλὰ ταῖς ἰδίαις καὶ μόνον, καὶ ὑπὲρ τούτων κλαίειν ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μὴ ἔχειν φιλίαν μετὰ ἀνθρώπου. ψυχὴ γὰρ κατῳδυνος συμφοραῖς, καὶ τῇ μνήμῃ τῶν προημαρτημένων κεντουμένη, νεκρὰ γίνεται τῷ κόσμῳ, καὶ ὁ κόσμος νεκροῦται αὐτῇ· τουτέστιν ἄπρακτα γίνεται τῆς σαρκὸς τὰ πάθη, καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῖς πάθεσιν. ὁ γὰρ ἀποτασσόμενος τῷ κόσμῳ, καὶ συντασσόμενος τῷ Χριστῷ, καὶ τῇ ἡσυχίᾳ σχολάζων, ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, καὶ φυ-

λάττει τὴν εἰκόνα, καὶ τὸ ὁμοῖωμα πλουτεῖ· ἄνωθεν γὰρ δέχεται παρ' αὐτοῦ τὴν χορηγίαν τοῦ Πνεύματος, καὶ γίνεται οἶκος Θεοῦ, καὶ οὐ δαιμόνων· ἔργα δίκαια ἐπίσταται τῷ Θεῷ, καὶ ψυχὴ κεκαθαυμένη τοῦ βίου, καὶ ἐλευθέρᾳ τῶν τῆς σαρκὸς μολυσμάτων, μὴ ἔχουσα σπῖλον ἢ ρυτίδα, τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀναδῆσεται στεφανον, ὑπερλάμπουσα τῷ κάλλει τῆς ἀρετῆς. Ἐν ᾧ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποταγῆς οὐ γίνεται πένθος ἐν καρδίᾳ οὔτε δάκρυα πνευματικά, οὔτε μνήμη τῆς ἀπεράντου κολάσεως· οὔτε ἡσυχία ἀληθινή, οὔτε ἐπίμονος προσευχή, οὔτε ψαλμωδία, καὶ μελέτη τῶν θείων γραφῶν· καὶ οὐκ ἐν ἔθει γέγονε τούτων, ἵνα τῷ ἀδιαλείπτῳ τῆς καρτερίας ἀναγκάζηται, καὶ μὴ βουλομένου αὐτοῦ, ὑπὸ τοῦ νοὸς ταῦτα πράττειν· καὶ ἐνακμάζει ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ· ἀκμὴν τῇ φιλίᾳ τοῦ κόσμου ὁ τοιοῦτος ἐπαναπαύεται, καὶ οὐ δύναται κτήσασθαι καθαρὸν τὸν νοῦν ἐν τῇ προσευχῇ. ἡ γὰρ εὐσέβεια, καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καθαίρουσι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν παθῶν, καὶ τὸν νοῦν ἐλευθέρον παρασκευάζει γενέσθαι, καὶ πρὸς φυσικὴν θεωρίαν ἄγει, καὶ θεολογίας ἐφάπτεσθαι ποιεῖ, ἣν ἐν σχήματι μακαριότητος ἐκδέχεται, καὶ τοῖς μετιούσιν αὐτὴν ἐντεῦθεν τοὺς ἀρραβῶνας παρέχει, καὶ ἀσάλευτον αὐτὴν φυλάττει. Πᾶσιν οὖν δυνάμει τῆς πρακτικῆς ἐπιμελησώμεθα ἐργασίας, δι' ἧς πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἀναγόμεθα· ἡ ἐστὶν ἡ κατὰ διάνοιαν καθαριότης, ἧς ὁ καρπός, φυσικὴ καὶ θεολογικὴ θεωρία· πρᾶξις γὰρ, ἐπίδοσις θεωρίας, ὡς ὁ διαπρύσιος καὶ θεολογικώτατος φησὶ νοῦς. Ἐὰν τοίνυν τῆς πράξεως ἀμελήσωμεν, πάσης ἐρημοὶ φιλοσοφίας ἐσόμεθα. κἂν γὰρ τις πρὸς τὸ ἀκρότατον ἐλάτῃ τῆς ἀρετῆς, δεῖται τοῦ τῆς ἀσκήσεως πόνου, χαλινῶσαι τὰς τοῦ σώματος ἀτάκτους ὁρμάς, καὶ τὴν τῶν λογισμῶν ἐπιτήρησιν φυλάξαι. οὕτω γὰρ ἂν μολὶς ἐπιτύχωμεν τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνοικήσεως. Ὅσῳ γὰρ πλεονάζει ἐν ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη, τοσοῦτον ἡ πνευματικὴ ἀνδρεία ἐπιγίνεται· καὶ τελειωθείς ὁ νοῦς, πρὸς τὸν Θεὸν ὅλος ἀνακινᾶται, καὶ τῷ θεῷ φωτὶ περιλάμπεται, καὶ ἀποκαλύπτεται τῶν μυστηρίων τὰ ἀπόρρητα· καὶ τότε μαρτυρεῖ ἀληθῶς, ποῦ ἐστὶ φρόνησις, ποῦ ἐστὶν ἰσχύς, ποῦ σύνεσις, τοῦ γινῶναι πάντα· ποῦ ἐστὶ μακροβίωσις, καὶ ζωὴ· ποῦ φῶς ὁφθαλμῶν, καὶ

εἰρήνη. ἕως οὗ γὰρ ἐν τῇ τῶν παθῶν μά-
χη ἀσχολεῖται, οὕτω τούτων ἐν ἀπολαύσει
γενέσθαι ἔξει καιρόν. αἱ γὰρ ἀρεταὶ καὶ κα-
κίαι, τυφλὸν ἀπεργάζονται τὸν νοῦν. αἱ
μὲν, ἵνα μὴ ἴδῃ τὰς ἀρετάς, αἱ δὲ, ἵνα μὴ
βλέπῃ τὰς κακίας. Ὅταν δὲ τοῦ πολέμου ἀ-
νακοπὴν λάβῃ, καὶ πνευματικῶν ἀξιωθῇ
χαρισμάτων, τότε ὁλος φωτοειδὴς γίνεται,
πυκνῶς ἐνεργούμενος παρὰ τῆς χάριτος· καὶ
ἀκλινὴς ἔστηκεν εἰς τὴν τῶν πνευματικῶν
θεωρίαν· ὁ τοιοῦτος, οὐκ ἔστι τοῖς ἐνταῦθα
προσδεδεδεμένος, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ
θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Δεῖ οὖν τὸν προσιέ-
μενον τὸν ζηλωτὴν βίον, καὶ προσερχόμενον
τῷ Θεῷ, ἀγνὴν ἔχειν καρδίαν, καὶ στόμα
καθαρόν· ὅπως καθαρὸς ὁ λόγος ἐκ τοῦ σώ-
ματος προσερχόμενος, ἀξίως δυναθῇ ἀνυμνῇ-
σαι τὸν Θεόν. ἡ γὰρ κεκολλημένη ψυχὴ
τῷ Θεῷ, διηνεκῶς πρὸς αὐτὸν διαλέγεται.
Θελήσωμεν οὖν ἀδελφοὶ εἰς ἐκείνην φθάσαι
τὴν ἀκρώρειαν τῶν ἀρετῶν, καὶ μὴ μέ-
νωμεν ἐν τῇ γῇ προσηλωμένοι τοῖς πάθε-
σιν. ὁ γὰρ ἀγωνιζόμενος, καὶ φθάσας προσ-
εγγίσει Θεῷ, καὶ ἐν μεθέξει τοῦ ἁγίου φω-
τὸς γενέσθαι, καὶ τῷ πόθῳ αὐτοῦ τρωθῇ-
ναι, κατατρυφᾷ τοῦ Κυρίου πνευματικὴν
τινα καὶ ἀκατάληπτον εὐφροσύνην· καθά-
φησιν ὁ θεὸς ψαλμός. Κατατρύφησον τοῦ
Κυρίου, καὶ δώῃ σοι τὰ αἰτήματα τῆς
καρδίας σου· καὶ ἐξοίσει ὡς φῶς τὴν δικαιο-
σύνην σου, καὶ τὸ κρίμα σου ὡς μεσημ-
βρίαν· Ποῖος γὰρ ποθος ψυχῆς οὕτω ὀρι-
μὺς καὶ ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγι-
νόμενος τῇ ψυχῇ, τῇ ἀπὸ πάσης κακίας
κεκαθαρμένη; καὶ ἀπὸ ἀληθινῆς δια-
θέσεως καρδίας λεγούσῃ, τετρωμένη ἀ-
γάπης ἐγὼ εἰμι; ἄρρητοι παντελῶς καὶ
ἀνεκδιήγητοι τοῦ θεοῦ κάλλους αἱ ἀστρα-
παί· οὐ παρίστησι λόγος. οὐ δέχεται ἀκοή.
κἂν ἐωσφόρου αὐγὰς εἴπῃς, κἂν σελήνης
λαμπρότητα, κἂν ἡλίου φῶς, πάντα ἄ-
τιμα πρὸς εἰκασίαν τῆς δοξῆς ἐκείνης,
καὶ πλέον ἀπολείπόμενα πρὸς τὴν τοῦ ἀλη-
θινοῦ φωτὸς σύγκρισιν, ἥ καθόσον βαθεῖα
νύξ, ἡ στυγνὴ σκοτομήνη, μεσημβρίας καθα-
ρωτάτης. Οὕτω γὰρ καὶ Βασιλεὺς ὁ ἐν
διδασκάλοις θεσπέσις, τῇ πείρᾳ παρα-
λαβὼν, καὶ διδαχθεὶς παρέδωκεν ἡμῖν.

Ταῦτα μὲν οὖν, καὶ πλείονα τούτων ὁ
συνὼν αὐτῷ ἀδελφὸς διηγήσατο· ἀλλα-
μὴν καὶ τοῦτο τίς αὐτοῦ μὴ θαυμάσειε,
τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ ἔχον ἀπόδειξιν
μεγάλην· ἐκ πολλοῦ γὰρ πρεσβυτερίου ἀξιω-
θεὶς, καὶ τῶν οὐρανίων ἀψάμενος κατὰ πο-
λιτείαν καὶ γνώσιν, οὕτω τῶν θείων Ἱε-
ρουργιῶν ὑπέφευγε τὸν ὄγκον, ὥστε ἐν πλεί-
στοις αὐτοῦ ἀγωνισμάτων χρόνοις, μὴ κα-
ταδέξασθαι σχεδὸν τῇ ἱερᾷ προσεγγίσει τρα-
πέζῃ. ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν θείων μυστηρίων
μετάληψιν, τοσαύτη ἀκριβείᾳ συζῶν ὅπη-
νίκα τὴν πρὸς ἀνθρώπους συντυχίαν ἐποιεῖτο
οὐ μετελάμβανε· καὶ περ μηδενὸς γηίνου
λεγομένου παρ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπ' ὠφελείᾳ
τῶν αἰτούντων τὴν συντυχίαν ποιούμενος.
Μέλλων δὲ τῶν θείων μεταλαμβάνειν μυσ-
τηρίων, εὐχαῖς, καὶ ψαλμωδαῖς, καὶ ἐξα-
μολογήσει τὸν Θεὸν ἐδυσώπει. τὴν γὰρ τοῦ
Ἱερέως ἐφριττε φωνήν, ἐν ταύτῃ διὰ τοῦτο
προσφωνοῦντος καὶ λέγοντος· τὰ Ἅγια, τοῖς
Ἁγίοις. ἔλεγε γὰρ, πᾶσαν τὴν Ἐκκλησίαν
πληροῦσθαι ἁγίων Ἀγγέλων· καὶ αὐτὸν δὲ
τὸν βασιλέα τῶν δυνάμεων μυστικῶς ἱερουρ-
γούμενον, καὶ ἐν ταῖς ἡμετέραις καρδίαις
μεταποιοούμενον εἰς σῶμα καὶ αἷμα. Διὸ καὶ
ἔλεγε· χρὴ ἡμᾶς ἀγνῶς καὶ καθαρῶς, καὶ
οἶονεῖ ἐξω σαρκὸς γινόμενους, χωρὶς παντὸς
δισταγμοῦ, καὶ ἐνδοιασμοῦ, κατατολμᾶν,
τῆς ἁγίας κοινωνίας τῶν ἀχράντων τοῦ Χρι-
στοῦ μυστηρίων, ὅπως τοῦ ἐξ αὐτῶν φωτι-
σμοῦ γενώμεθα μέτοχοι. Πολλοὶ γὰρ τῶν
Ἁγίων Πατέρων, θεώρουν τοὺς Ἀγγέλους
παραφυλάττοντας αὐτούς· διὸ καὶ τῇ σιω-
πῇ ἐφύλαττον ἑαυτούς, πρὸς τινα μὴ
διαλεγόμενοι. ἔλεγε δὲ καὶ τοῦτο· ὅτι
εἰ ἐγένετο αὐτοῦ χρεῖα, δι' ἑαυτοῦ πω-
λῆσαι τὸ ἴδιον ἐργόχειρον, ἵνα μὴ ἐκ τοῦ
λέγειν καὶ ἀνταποκρίνασθαι ψευδὸς τι,
ἢ ὄρκος· ἢ περιττολογία, ἢ ἕτερον εἰ-
δος ἀμαρτίας, ἀκολουθήσῃ, τὸ δοκεῖν εἶ-
ναι σαλὸς ὑποκρινόμενος ἴστατο. καὶ πᾶς ὁ
βουλόμενος ἀγοράσαι, ἐλάμβανε παρ' αὐτοῦ,
καὶ παρεῖχεν ὃ ἠβούλετο. εἰργάζετο δὲ τὸ
καλούμενον μαλάκιον· ἐδέχετο δὲ τὸ διδόν-
μενον εὐχαρίστως, μηδὲν τὸ παράπαν λα-
λῶν, ἐὼντως φιλόσοφος ἀνὴρ.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

Θ Ε Ο Γ Ν Ω Σ Τ Ο Υ

Ὁσιος Θεόγνωστος, ὁ τῶν παρόντων κεφαλαίων Πατήρ, πότερον, ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ Ἐξηγητής, περὶ οὗ γίνεται μνεία παρὰ Φωτίῳ, ἀναγνώσει ρς'. σελ. 151 οὗτός ἐστιν, ἢ ἄλλος τις, ἢ ἐν τίσιν ἤκμασε χρόνοις, ἐπ' ἀκριβείας εἰπεῖν οὐκ ἔχομεν. Ὅσον δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ τὸ δένδρον γνωρίζαι, ἀνὴρ καὶ οὗτος ἦν τῶν πράξει καὶ γνώσει διαβεβηκότων, καὶ διὰ καθαρότητα βίου ἐνοικον ἔχων τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος. οὐ καὶ ταῖς ἐλλάμψεσι τὸν νοῦν φωτιζόμενος, αἷς φύσει πρόσσεστιν ἡ πάντων ἀποκάλυψις, καὶ ταῖς ζωηραῖς αὐτοῦ αὔραις, καθάπερ ὄργα-

νον, ἐμπνεόμενος, οἷόν τι παναρμόνιον, καὶ ἱερὸν μέλος, τὰ παρόντα κεφάλαια ἐκελάδησε, καὶ διὰ τῆς ἐγκειμένης αὐτοῖς χάριτος, καὶ τῶν πνευματικῶν νοημάτων θέλγει τῶν ἀναγινωσκόντων καὶ ἀκοήν, καὶ διανοίαν, καὶ πρὸς τὸν τῆς κατορθώσεως ἐμπρακτον ζῆλον ἀνερεθίζει. Τῆς τε γὰρ πρακτικῆς δι' αὐτῶν ὁ ἐξαίρετος ὑφηγεῖται τρόπος, καὶ ἡ τῆς θεωρίας ἐνάδασις ἀπλανῶς ἐκδιδάσκεται. καὶ τίνα, καὶ ὅπως χρήεσθαι τὸν Ἱερωσύνην τετιμημένον, ἐκ τούτων ἂν τις ἐπ' ἀκριβείας καταμάθοι. καὶ ὅπως πολλῆς τινος τῆς ἠθικῆς ὠφελείας, καὶ σωτηριώδους νήψεως τοῖς φιλοπόνως μετιοῦσι γίνεται πρόξενον.

ΠΕΡΙ ΠΡΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΙΕΡΩΣΥΝΗΣ

ΗΣ Η ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΗΛΕ.

ΤΟΙΣ ΟΣΙΩΤΑΤΟΙΣ ΠΑΤΡΑΣΙ ΛΑΖΑΡΩ ΚΑΙ ΒΑΡΛΑΑΜ. ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΣ
ΠΑΝΕΥΤΕΛΗΣ ΑΝΔΕΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΣ ΚΟΣΜΟΥ.

α.

Οτε νόμιζε ἀληθῆ ἔχειν ἀρετὴν, ὅταν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς τελείως καταφρονήσης, ἐτοιμὴν ἔχων τὴν καρδίαν διὰ καθαρᾶς συνειδήσεως πάντοτε τοῦ ἐκδημῆσαι πρὸς Κύριον. εἰ δὲ γνωσθῇαι θέλης παρὰ Θεοῦ, ἀγνοήθητι παρὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅσον τὸ κατὰ δύναμιν.

ἀφέλωνται τι τῶν κόπων σου· καθ' ὅσον δηλαδὴ τοῖς προηγουμένοις πόνοις, πρὸ ἀπαθείας, ἢ ἐντεθὲν ἐκ τούτων ἐπεισέρχεται ἀνεσις. ζημίαν ἡγούμενος, οὐ τὴν στήρησιν τῶν ἡδέων, ἀλλὰ τὸ διὰ τῆς ἀπολαύσεως τούτων, τῶν κρείττονων ἀποπεσεῖν.

Μύρμηκα σεαυτὸν νόμιζε, καὶ σκώληκα ἐν πᾶσι αἰσθήσει, ὅπως γένηθεόπλαστος ἄνθρωπος. εἰ μὴ γὰρ ἐκεῖνο πρῶτον, οὐκ ἂν τοῦτο ἐπακολουθήσῃ καὶ ὅσον

β.

Ὁρα τὰς περιττὰς τοῦ σώματος παρακλήσεις, καὶ ὑποστέλλου ἐξ αὐτῶν, μήπως

γ.

ἀν κατέλθης, τοσοῦτον θ' ἀνέλθης, ὅταν δὲ και σευαυτὸν ὥσει οὐθὲν ἐνώπιον Κυρίου λογιζῇ κατὰ τὸν ψαλμοῦδόν, τότε γίνῃ μέγας ἐκ μικροῦ λεληθότως. καὶ ὁπηνίκα ὑποπτέυης ἔχειν καὶ εἰδέναι οὐδέν, τὸ την-καῦτα πλουτεῖς καὶ πρᾶξιν καὶ γινώσιν ἐν Κυρίῳ ἐπαινετήν.

δ'. Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ, ἡδονῆς λέγω καὶ πονηρίας, ἀφ' ὧν πᾶσα τίκεται κακία. σύντριψον δὲ δι' ἐγκρατείας, καὶ τῇ ἐκ ταπεινώσεως ἀκακία, ἵνα, εἰ καὶ ἐκζητηθῇ σου ἡ ἁμαρτία, γενναίῳ λόγῳ ἅπαντα ἐν καιρῷ ἐρεῦνης τῶν πεπραγμένων, μὴ εὕρεθῇ τι. ἐξαλείφεται γὰρ τὰ πεπλημμελημένα, ἡνίκα τὰ αἷτια τούτων, δι' ὧν ἐτελεσιουργήθησαν μεμισή-κότες ἡμεῖς, κατ' αὐτῶν στρατευώμεθα. τὴν πρώτην ἤτταν, ὑστάτῃ νίκη ἀνακα-λούμενοι.

ε'. Οὐδέν ἐστι κρεῖττον καθαρᾶς προσευχῆς, ἀφ' ἧς ὡς ἐκ πηγῆς αἱ ἀρεταὶ βρύουσιν· ἡ, τε σύνεσις καὶ ἡ πραότης, ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἐκ δακρύων ἐγγινομένη θεοθεν ἀντίληψις ὁμοῦ, καὶ παράκλησις. Κάλλος δὲ ταύτης, ἐν μόνοις τοῖς λεγομέ-νοις καὶ νοουμένοις εἶναι τὴν διάνοιαν, καὶ ἀκόρεστος διαπαντὸς τῆς τοῦ θεοῦ ἐπιτυ-χίας ὁρεῖς. ὁπότε τὸν ἴδιον δεσπότην διὰ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας ἀνιχνεύων ὁ νοῦς, καὶ ζητῶν φλεγόμενῳ πόθῳ διψητικῶς εὐ-ρεῖν, καὶ ἰδεῖν τὸν ἀθέατον, ἡ θεωρῶν σκό-τος ἀποκρυφῇ αὐτοῦ, ἀποστρέφει πάλιν εἰς ἑαυτὸν πανευλαβῶς συστελλόμενος· ἀρκού-μενος μὲν ἄρτι τῇ συμφερόντως ἀποκαλυ-πτομένη θεωρίᾳ, καὶ ταύτῃ παραμυθούμε-νος. Εὐέλπιδι δὲ ὧν πάντως τότε καταλα-βεῖν τὸ ποθούμενον, ὅταν τὸν ἐκφανέων λυθέντων, καὶ τῆς ἐν σκιαῖς φαντασίας ὡς ἐν ἐσώπρῳ τε καὶ αἰνίγμασιν, καὶ κατὰ πρόσωπον ἀκραιφνῆς ὄψις ἔσται διηνεκῶς.

ς'. Συστέλλου ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων θεω-ριῶν, εἰ μήπου ἀκροτάτης ἀπαθείας ἐπέ-θης. καὶ μὴ τρέχε ἀκίχῃτα τῶν ὑπερσὲ ἐφίεμενος· εἰ βούλει γάρ, φησι, θεολόγος γενέσθαι ὁμοῦ, καὶ θεωρητικός, διὰ πολί-τειας ἀνελθε, καὶ διὰ καθάρσεως, κτῆσαι τὸ καθάρν. Ἐπεὶ δὲ θεολογίας ἐμνήσθην, δρᾶ μὴ τὸ ταύτης ὕψος εἰς ἀπειρίαν ἐπεκτεινό-μενος, καὶ σκόπει, ὅτι οὐ θέμις ἡμῖν γάλα ἐπε ποτιζομένοις τῶν ἀρετῶν, πρὸς τοῦτο πειραῖσθαι διαπετᾶν, μήπως πτερορρυήτω-μεν, ὡς τὰ τῶν νεοτῶν ἀτέλιστα· εἰ καὶ

τὸ τῆς γνώσεως μέλι τὸν πόθον παραβιά-ζεται· ὁπηνίκα δὲ σωφροσύνη καὶ δάκρυσι καθαιρόμενοι, γῆθεν ὡς Ἡλίας αἰρώμεθα ἡ Ἀδβακούμ, τὴν ἐν νεφέλαις ἀπάρτι τότε προσιμαζόμενος ἀρπαγὴν· καὶ καθαρᾶ προ-σευχῇ θεωρητικῇ τε, καὶ ἀρεμβάστῳ, ἐξω τῶν αἰσθητέων εὐρισκόμενοι, ζητῶμεν Θεόν, τότε ἴσως καὶ τῆς θεολογίας ποσῶς προσα-ψόμεθα.

Ἐπιθυμῶν θεὰς ἀξιωθῆναι θείας, καὶ ἐμφανείας κατὰ διάνοιαν, εἰρηνικὸν καὶ ἡσυχίον πρότερον ἄσπασαι βίον· καὶ σχο-λάσας γινῶθι καὶ σαυτόν, καὶ Θεόν· εἰ γὰρ τοῦτο, οὐδὲν τὸ κωλύον ὡς ἐν αὐρᾷ λεπτῇ τῇ καθαρᾷ καταστάσει καὶ ἀθουρῶ παντὶ πάθει, τὸν πᾶσι ἀθέατον ὀψεσθαι κατὰ νοῦν, σωτηρίαν σοι διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐκτυπωτέρας γνώσεως εὐαγγελιζόμενον.

Ὡς περ ἀστραπῆς προτρεχούσης, εὐθέως προσδοκᾶται καὶ ἡ βροντή, οὕτως ἐνθα θεὸς ἱλασμός ἐπέλαμψε, καὶ ἡ τῶν παθῶν ζάλη γαληνᾷ· ὅπου δὲ τοῦτο συμπαραδρέυει τῷ κτησαμένῳ καὶ ὁ ἀρραβὼν τῆς ἐκεῖθεν μα-καριότητος· οὐκ ἔστι δὲ θεῖον ἔλεος, ἡ ἀπα-θείας ἐλπίς, ἐν ψυχῇ ἀγαπώτῃ τὸν κόσμον ὑπὲρ τὸν κτίσαντα, καὶ προσπαθῶς ἐχούσῃ πρὸς τὰ ὁρώμενα· καὶ ὀλικῶς ἀντεχόμενη τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν τε, καὶ ἀπολαύσεων.

Τὸ θεῖον ὅ,τι ποτέ ἐστι, καὶ ποῦ, μὴ ζητεῖ κατὰ νοῦν· ὑπερούσιον γάρ, καὶ τόπῳ μὴ ἀνεχόμενον, ὡς ὑπὲρ τὸ πᾶν, μόνον δὲ ἐμπερίγραφτον Θεὸν λόγον ἐνοπρῆζου, ὡς ἐφικτόν, φωτοβολοῦντα τῇ θεῖᾳ φύσει, καὶ τόπῳ ὑπονοούμενον τὸν ἀπανταχοῦ, διὰ τὸ ἀπερίγραφτον τῆς θεότητος· πλὴν ὅσον ἂν καθαίρῃ, κατὰ τοσοῦτον καὶ τῆς ἐλ-λάμψεως καταξιώθη.

Ἀληθοῦς γνώσεως ἐρῶν, καὶ πληροφο-ρίαν σωτηρίας ἀνενδοιάστου, πρότερον ει-λοσόφησον διαρρήξαι τοὺς ἐμπαθεῖς τῆς ψυ-χῆς πρὸς τὸ σῶμα δεσμούς, καὶ γυμνωθεῖς τῆς προσπαθείας τῶν ὀλικῶν, κάτελθε εἰς τὴν τῆς ταπεινώσεως ἀβυσσόν, καὶ εὐρή-σεις τὸν πολύτιμον μαργαρίτην τῆς σωτη-ρίας σου, ὡς ἐν ὀστράκῳ τῇ θεῖᾳ γνώσει ἐγ-κεκρυμμένον, καὶ τὴν λαμπρότητά σοι τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας, προμνηστευόμενον.

Τῷ μὲν τὴν νοητὴν κατορθώκοτι ὑπο-ταγῇν, καὶ ὑποτάξαντι τὴν σάρκα τῷ πνεύματι, οὐ χρεῖα ἀνθρωπίνης ὑποτα-γῆς, ὑποτάσσεται γὰρ οὗτος τῷ τοῦ Θεοῦ λόγῳ καὶ νόμῳ, ὡς εὐγνώμων ὑπήκοος· ἐν

ζ'.

η'.

θ'.

ι'.

ια'.

οἷς δὲ μάχη καὶ πόλεμος σώματος πρὸς ψυχὴν, ἀναγκαῖον ὑποταγῆναι, καὶ κτήσασθαι στρατηγὸν καὶ κυβερνήτην, πηδαλιουχοῦντα ἐπιστημόνως καὶ ἄριστα καθοπλίζοντα, μήπως ὑπὸ τῶν νοητῶν πολεμίων ἀναλωθῶμεν, καὶ ὑπὸ τῶν παθῶν ὑπὸ ἀπειρίας καταποντισθῶμεν.

16'. Ὅταν ὑπὸ τινος πάθους οὐ διενοχλήῃ, καὶ ὁ θεὸς ποθὸς αὐτῇ ἐνδὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ὀπηνίκα ὡς ὕπνον λογιζόμενος οὐ φοβῇ τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιποθῇ τὴν ἀνάλυσιν, τότε καὶ τὸν ἀρραβῶνα ἐκτήσῃ τῆς σωτηρίας ὡς δεῖ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν περιφέρεις ἐνδοθεν, ἀνεκκλήτῳ χαίρων χαρᾷ.

Περὶ ἱερωσύνης.

17'. Ἱερωσύνης καταξιωθείς τῆς θείας καὶ σεβασμίου, σεαυτὸν πρότερον κεχερώστηκας ἔχειν τεθυμένον τῷ θανάτῳ τῶν παθῶν, καὶ τῶν ἡδονῶν, καὶ οὕτω κατατολμᾷν προσάπτεισθαι τῆς ζωῆς, καὶ φρικτῶς θυσίας, εἰ μὴ βούλει, ὡς ὕλη εὐπρηστος τῷ θεῷ κατακαῖναι πυρί· εἰ γὰρ τὸ Σεραφεὶμ λαβίδος χωρὶς οὐ τετόλμηκε τοῦ θεοῦ προσάψασθαι ἄνθρωπος, πῶς αὐτὸς ἐκτὸς ἀπαθείας ἄψῃ; οἱ ἦς τὴν τε γλῶσσαν ἔξεις ἡγιασμένην, καὶ τὰ χεῖλη κεκαθαυμένα, καὶ τὴν ψυχὴν ἀγνὴν σὺν τῷ σώματι, καὶ αὐτὰς δὲ τὰς χεῖρας, χρυσοῦ λαμπροτέρας παντός, ὡς ὑπουργοὺς τοῦ ὑπερουσίου πυρός, καὶ θύματος;

18'. Σύνες τῶν λεγομένων ἀπρίξ τὴν δύναμιν, ὅτι ἐκεῖνο καθεκαστήν ἐποπτεύεις τοῦ Θεοῦ τὸ σωτήριον, ὅπερ ἅπαξ ἰδὼν Συμεὼν ὁ πρέσβυς, ἐξεθαμβήθη, καὶ τὴν ἀπόλυσιν ἠύχετο. καὶ εἰ μὴ ἐχρηματίσθης ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δεκτὸς εἶναι μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς περ ἰσάγγελος, μὴ κατατολμᾷς ῥιψοκινδύνως τῆς τῶν θείων φρικτῆς καὶ πανάγνου ἱεροτελεστίας, ἥ καὶ Ἄγγελοι σέβονται, καὶ πολλοὶ τῶν ἁγίων ὡς ἀκήρατον πανευλαβῶς ὑπεστάλησαν· μήπως, ὡς ὁ Ζᾶν ἐκεῖνος, δοκῇσι τοῦ ἀγαθοῦ ἐξολοθρευθῆς.

19'. Πρόσεχε σεαυτῷ κατὰ τὸν εἰπόντα, ἵνα εἰ καί τι σοι πρῶην ἢ ἐγγίνεται ἴσως ῥυπῶδες ἐξ ἀσθενείας τῷ θεῷ καταδαπανᾶται πυρί, ὑπὲρ τῶν ἰδίων πρότερον ἁμαρτιῶν διαπαντὸς προσκομίζῃς. Οὕτω γὰρ ἂν ὡς ἐκλογῆς εὐχρηστον σκευὸς, καὶ καθαρὸν καὶ τοιούτου θύματος ἅξιον, ἰχύσειας εἰς ἀργυρίου φύτιν, ἢ καὶ χρυσοῦ μεταβαλεῖν,

εἰ καὶ τινα ξύλινα καὶ δοτράκινα ἦν, εἰ μόνον ἔξεις ἐκ παρρησίας τὸ θεῖον ἐπικλινόμενον. Ὅπου γὰρ θεὸς εἰς ὑπακοὴν ἔτοιμος, οὐδὲν ἐμπόδιον τῇ ἐκ τούτου μεταβολῇ.

Ἄθρει δὲ δὴς κατηξιώθης ἰσαγγέλου τιμῆς, καὶ σπεῦδε διαμένειν ἀνέπαφος ἐν ᾧ ἐκλήθης βαθμῷ, δι' ἀρετῆς πάσης καὶ καθαρότητος. Τὸν γὰρ πεσόντα ἑωσφόρον, ἄδας ἐκ ποίου οἶος κατέστη δι' ἑπαρσιν, ὅπερ μὴ πάθης αὐτός, μεγάλα σεαυτῷ φανταζόμενος, ἀλλ' ἔχων σεαυτὸν γῆν καὶ σποδόν, καὶ κάθαρμα, καὶ θρήνη διαπαντός, ὅτι ὅλως ἀξιοῦσαι εἰς κοινωνίαν θείαν, καὶ συγγένειαν προκαλεῖσθαι, διὰ τῆς τῶν ἁγίων μεταχειρήσεως τῆς φρικτῆς ἱεροτελεστίας, φιλάνθρωπιᾳ ἀπορρήτῳ Θεοῦ καὶ ἀφάτῳ χρηστότητι.

Τὸν ἱερωμένον καὶ πάντων μὲν χρήκαθαρεύειν τῶν παθῶν, ἐξαιρέτως δὲ πορνείας, καὶ μνησικαχίας, μὴ δὲ ψιλὴν ἔχειν φαντασίαν, εἰμὴ μέλλῃ καθάπερ λελωδημένος ἢ ἀσβολῇ κεχρισμένος τὰς ἀψεις, σώματος ἀπτόμενος βασιλικοῦ, στυγητὸς εἶναι, καὶ βδελυκτός.

Ῥεῖθροις δακρύων πρότερον ὑπὲρ ᾗτινα λευκαίνόμενος, οὕτω δὴ καὶ λελευκασμένη συνειδέσει διὰ καθαρότητος, ἅπτου τῶν ἁγίων, ὡς ἅγιος, τῇ ἐκτὸς ἀγγελιομόρφῳ λευχειμοσύνῃ, τὴν ἐνδοθεν ὑπεμφαίνων τῆς ψυχῆς ὠραιότητα· ὅρα δὲ μὴ πληροφορεῖσθαι ἐν τῇ τῶν θείων τελεταρχίᾳ ταῖς ὑπ' ἀνθρώπων μόνον παραδόσεσιν, ἀλλ' ἔστω σοι καὶ ἡ χάρις κρυπτῶς ἅμα καὶ μυστικῶς, τὰ ὑψηλότερα συνετίζουσα.

Ἀσφαλείας ἐρῶν καὶ ἀθανασίας, σεβασμίως καὶ εὐλαβῶς πίστει μέτελθε τὰ ζωοποιὰ καὶ μὴ φθειρόμενα, ἡμιερόμενος καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐκδημίας, ὡς τετελειωμένος διὰ τῆς πίστεως· εἰδὲ φοβῇ θάνατον, οὕτω ἀνεκράθῃς διὰ τῆς ἀγάπης Χριστοῦ, ἐν κατηξιώθης αὐτόχειρ θύειν, καὶ οὐπερ ἐμφορῇ τῶν σαρκῶν· ἡ γὰρ ἂν, ἐσπευδὲς ἀπελθεῖν ὅπουπερ ὁ φιλούμενος, τῆς ζωῆς τε καὶ τῆς σαρκὸς μηδένα λοιπὸν λόγον ποιούμενος.

Σαρκὸς Θεοῦ, καὶ θύτης γεγεννημένος, καὶ κοινωνὸς διὰ τῆς μεταλήψεως, σύμφυτος γενέσθαι καὶ τῷ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁμοιώματι κεχερώστηκας, μηκέτι ζῶν ἑαυτῷ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ σοῦ σταυρωθέντι, καὶ ἀποθανόντι· εἰ δὲ σαρκί, καὶ κόσμῳ ζῆς ἐμπαθῶς, εὐτρεπίζου

15'.

17'.

19'.

18'.

x'.

διὰ θανάτου, πρὸς τιμωρίαν ἀθάνατον, εἰ μὴ στής ἐκουσίως πρὸ τελευτῆς τῆς ἀναιμάκτου θυσίας, πλὴν ὅτι πολλοὶ κάνταυθα τῶν ἀναξίως ἱεουργούντων αἰφνιδίῳ ἀναρπασθέντες θανάτῳ, τοῖς ἐκεῖσε παρεπέμφθησαν δικαιοηγητοῖς.

κα'. Ἱερεὺς γάρ τις ἐνταυτῷ ἅμα, καὶ Μοναχὸς εὐλαθείας δοξάν ἔχων, καὶ πολλοὶς τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας τίμιος νομιζόμενος, ἔνδοθεν δὲ κρυπτῶς λαγνεύων, καὶ μολυνόμενος, τὴν θείαν καὶ ἱερὰν ἐπιτελῶν λατρείαν, ἐπεὶ τῇ τοῦ χειρουδικοῦ προσήγγισεν ὑμνωδίᾳ, τὸν αὐχένα ὑποκλίνας, ὡς σύνηθες, ἐμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ τὸ οὐδεὶς ἄξιος ἐπαναγινώσκων, ἐξαίφνης εὗρεθι νεκρὸς, ἐπὶ τοιοῦτου σχήματος καταλιπούσης αὐτὸν τῆς ψυχῆς.

κβ'. Λόγου ὀρθοῦ, καὶ γνώσεως οὐδὲν προურγιαίτερον· ἐντεῦθεν γὰρ προσγίνεται, ὁ εἰς Θεὸν φόβος, καὶ πόθος, ὁ μὲν καθαίρων δι' εὐλαθείας καὶ συστολῆς, ὁ δὲ τελειοποιῶν διὰ φωτιστικῆς ἑξεώς τε καὶ διακρίσεως, καὶ τὸν νοῦν μετεωροπόρον ἀπεργαζόμενος δι' ὑψηλῆς θεωρίας καὶ ἀναβάσεως, ἀμήχανον δὲ φόβου χωρὶς, πρὸς τὸν θεῖον ἔρωτα διαπορθμευθῆναι, καὶ δι' αἰτοῦ πετάσσαι καὶ καταπαῦσαι πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.

κγ'. Ἄγε δὴ ἐμοὶ πειθόμενος, ὁ τῆς σωτηρίας διακαῶς καὶ ἀναστοχῆτως ἐπιποθῶν, ἕως οὗ καταλάβῃς τρέχε, ζητῶν ἐμπόνως, αἰτῶν ἀπαύστως, καὶ κρούων ὑπομονητικῶς, ἕως ἐπιτύχῃς, ὑποβάθραν, πίστιν στερεάν πηξάμενος, καὶ ταπεινώσιν· τότε δὲ κατέλαβες τὸ ποθοῦμενον, οὐχ ὅταν ἀφέσεως ἀμαρτιῶν μόνον τεύξῃ, ἀλλ' ὅταν οὐκ ἔτι πτοῇ οὐδὲ δέδοικας πάθους τινὸς ἐπανάστασιν, ἀφόως καὶ μετὰ παρρησίας τῆς σαρκὸς χωριζόμενος.

κδ'. Ζήτηι πληροφορίαν λαβεῖν μετὰ πολλῶν δακρύων, πλὴν μὴ πρὸ τελευτῆς, εἰ ταπεινόφρων εἴης, μήπως εἰς τὸ ἐξῆς ὡς ἀμεριμνήσας καταφρονήσῃς, ἀλλὰ τότε πλησίον εὗρεῖν ἐξόδου, πλὴν ἀναστοχῆτον, ἵνα μὴ θαρρήσας ἔχειν χλευαστικῶς ἐξ οἰήσεως, ἀστοχῆσῃς τοῦ ἐφετοῦ, τοῦ ἐλπιζομένου τότε καταλαβόντος καιροῦ, καὶ ποῦ πορεύσῃ ταλαίπωρε ἀρραβῶνος χωρὶς, καὶ τῆς σωζούσης ἀναμφιβόλου πληροφορίας διδομένης διὰ τοῦ πνεύματος;

κε'. Ἀπαθείας ἐρῶν τῆς θεοποιου, δι' ὑπακοῆς πρῶτον καὶ ταπεινώσεως εὐρὲ τὸ ποθοῦμενον, ἵνα μὴ δι' ἄλλης ὁδεύσας, κό-

πους σεαυτῷ προξενήσῃς· ἀπάθειαν δὲ κέκτηται, οὐχ ὁ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῶν παθῶν παρενοχλούμενος, ποτὲ δὲ ἡρεμῶν καὶ ἀναπαυόμενος, ἀλλ' ὁ διηνεκῶς ἐντροφῶν τῇ ἀπαθείᾳ, καὶ τῶν αἰτιῶν παρόντων τῶν παθῶν, μένων ἀκίνητος, ἐξαιρέτως δὲ καὶ ὁ μὴ πάσχων πρὸς τὰ τούτων νοήματα.

Μαχόμενος καὶ ὀνειδίζων, μετὰ θράσους ἐπέρχεται ὁ ἐχθρὸς τῇ ψυχῇ ἐξελθούσῃ τοῦ σώματος, κατήγορος γινόμενος πικρὸς τε καὶ φοβερὸς ἐπὶ τοῖς ἑπταινοῖς. ἀλλ' ἐστὶν ἰδεῖν τότε τὴν φιλόθεον ψυχὴν, κἂν πολλαῖς τὸ πρὶν πολλαῖς ἐτρώθῃ ἀμαρτίαις, οὐ καταπληττομένην τὰς ἐκείνου ὁρμὰς καὶ ἀπειλάς· ἀλλὰ μᾶλλον νευρουμένην ἐν Κυρίῳ, καὶ πτερουμένην ἐν χαρᾷ, θαρτοποιουμένην τε ταῖς ὁδηγούσαις ἁγίαις δυνάμεσιν καὶ περιτειχιζομένην τῷ φωτὶ τῆς πίστεως, καὶ ἀντικράζουσα μετὰ πολλῆς παρρησίας τῷ πονηρῷ· τί σοί, καὶ ἡμῖν δραπέτα τῶν οὐρανῶν καὶ δούλε πονηρῆς; οὐκ ἔχεις σὺ τὴν ἐξουσίαν καθ' ἡμῶν. Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἡμῶν τε, καὶ πάντων ἔχει τὴν ἐξουσίαν, αὐτῷ ἡμάρτομεν, αὐτῷ καὶ ἀπολογησόμεθα. Ἐνέχυρον ἔχοντες τῆς ἡμᾶς εὐσπλαχνίας καὶ σωτηρίας, τὸν τούτου τίμιον σταυρόν· σὺ δὲ φεῦγε μακρὰν ἀφ' ἡμῶν ὀλέθριε, μηδὲν σοί, καὶ τοῖς δούλοις τοῦ Χριστοῦ. Ταῦτα λεγούσης τῆς ψυχῆς μετὰ θάρρους, νῶτα λοιπὸν δίδωσιν ὁ διάβολος, βοαῖς ὀδυρόμενος, μὴ δυνηθεὶς ἀντιστῆναι τῷ τοῦ Χριστοῦ ὀνόματι. Ὑπεράνω δὲ τυγχάνουσα ἡ ψυχὴ, καθίπταται τοῦ ἐχθροῦ, χολαφίζουσα αὐτὸν ὥσπερ ὀλεγόμενος ὀξύπτερος τὸν κόρακα. Καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν θείων Ἀγγέλων δοκιμάζεται ἀγαλλιωμένη εἰς τοὺς ὠριτισμένους τόπους αὐτῇ κατὰ τὴν αὐτῆς κατάστασιν.

Ῥεόντων πόθος οὐ καθελκύσει πρὸς τὴν γῆν, τὰ οὐράνια φανταζόμενον. Εἰδὲ τις σε προσπάθεια τῶν γηίνων πρὸς ἑαυτὴν δεσμεύει, εἰσικας ἀετῷ κατεχομένῳ ἐν παγίδι ὑπὸ τοῦ δνυχος, καὶ κωλυομένῳ τὴν ὑψιπέτησιν. Ἐχε οὖν πάντα, καὶ ἡγοῦ σκύδαλα, ἐλπίδι τῶν ἀμεινόνων. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ σαρκίον, καιροῦ καλοῦντος, ἀποτιναζόμενος, ἀκολουθεῖ ἐκσπῶντί σε τῷ Ἀγγέλῳ τοῦ Θεοῦ.

Ὡσπερ ἀμήχανον τὸ μὴ ἔχον νόμισμα χαρακτῆρα βασιλικόν, εἰς θησαυροὺς βασιλικούς μετὰ τῶν συνήθων καταταγῆναι, οὕτως

κς'.

κζ'.

κη'.

ἀδύνατον γνώσεως ὁρθῆς ἄτερ καὶ ἀπαθείας δέξασθαι ἀρραβῶνα τῆς ἐκείθεν μακαριότητος, καὶ μετὰ παρηρσίας ἐξελθεῖν, καὶ πληροφορίας ἀπὸ τῶν ὧδε πρὸς τὰ ἐλπίζόμενα, καὶ συνταγῇ μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν. Γινώσκουσιν δὲ φημι οὐ σοφίαν, ἀλλὰ τὴ ἀπλανῆ Θεοῦ, καὶ τῶν θείων εἰδήσιν. Δι' ὧν ὁ φιλόθεος ὑψεύεται μὴ καθελκόμενος ὑπὸ τῶν παθῶν, πρὸς ἐνθέωσιν, τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι.

κθ'. Κἂν πᾶσαν τὴν πρακτικὴν μετέλθης, μηδ' οὕτω θαρρήσης ἑαυτῷ, ὅτι πέφθακας εἰς ἀπάθειαν, καὶ ἀμερίμνως ἐμφιλογωρεῖς τῷ κόσμῳ· μήπως τύπους παθῶν ἐντεῦθεν ἀναμαζάμενος, δυσχέρειαν εὐρήσης ἀναχωρῶν. Ἄλλ' αἰέποτε τῷ φέβῳ παιδαγωγούμενος, τῆς τρεπτῆς ἐπιμελοῦ καὶ ἀλλοιούμενης σου φύσεως. Μάχρυνον ἐν σοφίᾳ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν. Ἡ γὰρ εἰς ἄκρον ἀναλλοίωτος ἀπάθεια, ἐν τοῖς φθάσασίν ἐστι τὴν τελείαν ἀγάπην, καὶ διὰ θεωρίας διηνεκοῦς, ὑπεραρθεῖσι τῶν αἰσθητῶν, καὶ τὸ σῶμα ὑπεραναβάσι τῆς ταπεινώσεως. Ὡν οὐχ ἄπτεται φλῶξ παθῶν ἐτι, διακοπεῖσα τῇ φωνῇ τοῦ Κυρίου, διὰ τὸ μεταστοιχειωθῆναι τούτους ἤδη πρὸς ἀφθαρσίαν.

λ'. Ἀπαθείας ἔρα μὴ πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ πάθῃς ὅπερ ἔπαθεν ὁ πρωτόπλαστος, ἁώρου μεταλαβὼν τοῦ ξύλου τῆς γνώσεως. Ἄλλ' ἐργαζόμενος ἐν ὑπομονῇ διὰ περιεκτικῆς ἐγκρατείας, καὶ ἐκτενοῦς δεήσεως· καὶ φυλάσσων δι' αὐτομεμφίας καὶ ταπεινοφροσύνης ἄκρας τὰ εἰργασμένα, ἐκδέχου μετὰ ταῦτα ἐν καιρῷ εὐθέτῳ τὴν χάριν τῆς ἀπαθείας. Μετὰ τὴν πολλὴν ζάλην καὶ ταραχὴν, τὸν λιμένα τῆς ἀναπαύσεως. Οὐ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς τοῖς ὁρθῶς βυθίζουσι τὴν τῆς ἀπαθείας ἀποκλεισάι πύλην ὁπότε δεῖ.

λα'. Ἰθι πρὸς τὸν μύρμηκα τῇ εὐτελείᾳ καὶ οὐθενίᾳ, ὡ δὲ κνηρὴ, πρὸς τοῦτο σύ, καὶ ἀπείρασσε, καὶ μαθήσῃ ἐξ ἐμοῦ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν ἡμῶν, οὐ χρεῖαν ἔχει ὁ Θεὸς ὁ ἀνεκδεὴς καὶ ὑπερπλήρης, ἀλλὰ πλουσιοδότης εὐεργετῇ, καὶ σώζει κατὰ χάριν τοὺς προαιρετικούς εὐγνώμονας, εἰ καὶ τὴν κατὰ δύναμιν φιλανθρώπως ἀποδεχεται ἐργασίαν. εἰ μὲν οὖν ὡς ὀφειλέτης κάμης, τῶν προὑπαρξάντων ἀγαθῶν πρὸς αὐτοῦ, εὖ ποιεῖς, καὶ πλησίον τὸ θεῖον ἔλεος. εἰ δὲ χρεώστην νομίζεις ἔχειν Θεόν, δι' ὧν δοκεῖς ἐργάζεσθαι ἀγαθῶν, τῆς εὐθείας ἀπεπλανήθης, πῶς γὰρ χρεώστης ὁ εὐεργέτης; πλὴν καὶ οὕτως

τρέχε ὡς μισθωτός. καὶ κατὰ μικρὸν προκόπτων, καταλάβης, ἐλέει Θεοῦ, τὸ ζητούμενον.

Βούλει σοὶ καὶ ἐτέραν σωτηρίαν, μᾶλλον δὲ ἀπαθείαν, ὑποδείξω ὁδόν; παραβιάζει τὸν κτίστην ἐν ταῖς δεήσεσιν, ὅση δύναμις, μὴ ἀστοχῆσαι τοῦ προκειμένου, μεσίτας πρὸς αὐτὸν διαπαντὸς προβαλλόμενος τὰς ἐπουρανίους πάσας δυνάμεις, καὶ πάντας ὁμοῦ τοὺς ἁγίους, μετὰ τῆς πανάγνου καὶ θεομήτορος. καὶ ἀπάθειαν μὲν μὴ ζητεῖ, ὡς ἀνάξιος ταύτης τῆς δωρεᾶς· αἰτεῖ δὲ σωτηρίαν ἐμπόνως καὶ λήψῃ σὺν ταύτῃ καὶ τὴν ἀπάθειαν. Ἡ μὲν γὰρ ἀργυρίῳ, ἡ δὲ χρυσίῳ ἔοικε καθαρῷ. ἔχε δὲ καὶ κρυπτὴν ὡς μάλιστα ἐργασίαν Θεοῦ θεραπεύτριαν, καὶ τινων ἀποκρύφων πρὸς αὐτὸν μυστηρίων λόγους θεοποιούντας σε, ἐν οἷς ἔδεται ὁμοῦ τὸ θεῖον καὶ ἐπικάμπτεται.

Ἀγώνισαι τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας λαβεῖν κρυπτῶς ἐνδόν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, πληροφορίᾳ ἀνεκδοιάστως, ἵνα μὴ θρόῃσιν εὐρύς, καὶ πτόῃσιν ἀπροσδόκητον ἐν καιρῷ ἐξόδου. τότε δὲ ἔλαβες, εἰ μὴκέτι ἔχεις καρδίαν καταγινώσκουσαν ἐν ἐλλείμμασι, καὶ τὴν συνειδήσιν τύπτουσαν ἐν παροργισμοῖς· εἰ τῶν θηρίων παθῶν ἡ ἀγριότης ἐπιθασσεύθη σοὶ, θείᾳ χάριτι, εἰ τὸ δάκρυον τῆς παρρησίας βρούει, καὶ ὁ νοῦς καθαρῶς καὶ ἀμετεωρίστως προσεύχεται. Καὶ ὅπηνίκα προστηνῶς ἐν ἐτοιμασίᾳ καρδίας ἐκδέχῃ τὸν φευκτὸν τοῖς πολλοῖς ὁμοῦ, καὶ φοβερὸν θάνατον.

Ρήματα ζωῆς αἰωνίου, ἅπερ ἔχειν ὁ Θεὸς Λόγος ὑπὸ τοῦ τῶν Ἀποστόλων κορυφαίου ἐμαρτυρήθη, οἱ λόγοι εἰσὶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων, οὓς ὁ μυσταγωγούμενος πρὸς αὐτὸν ὡς ἀδέβηλος, ἤδη ἀπεντεῦθεν ἐκτῆσατο καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, καὶ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος, καὶ τὴν ἀκαταίσχυντον ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, οὐ καταξιούται δὲ τούτων, ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τὴν σάρκα, καὶ προσπάθειαν ἔχων, καὶ σχέσιν πρὸς τὰ ἐπίγεια.

Λογικός, οὐχ ὁ προφορικὸν ἔχων λόγον ἐστὶ· τοῦτο γὰρ πᾶς ἄνθρωπος, ἀλλ' ὁ διὰ τοῦ λογικοῦ ζητῶν τε, καὶ ἀνιχνεύων εὐρεῖν τὸν Θεόν· εὐρήσει δὲ, ὁ, τίποτε τὴν οὐσίαν ὁ ὑπερούσιος, οὐδαμῶς· πάτη γὰρ φύσει τοῦτο ἀμήχανον, ἀλλὰ διὰ τῆς τῶν ὄντων δημιουργικῆς σοφίας, καὶ προνοίας, καὶ διοικήσεως, συνοχῆς τε, καὶ κυβερνή-

λβ'.

λγ'.

λδ'.

λε'.

σεως ἅμα, καὶ συντηρήσεως, ἐν οἷς εὕρισκεται καὶ οἶονεὶ καθοράται ὁ ἀριστοτέχνης, καθ' ὅσον τρόπον καὶ οἰκοδόμος, διὰ τοῦ ἔργου τῶν ἰδίων χειρῶν.

λς'. Ἀκτμησύνην ὡς δεῖ, ἀπαθείας πάρεξ οὐ κατορθώσεις, οὐδὲ ἀπάθειαν, ἀγάπης χωρὶς, οὐδὲ ταύτην ἐκτὸς φόβου καὶ καθαρᾶς προσευχῆς· οὐδὲ ταῦτα, πίστεως ἄτερ καὶ ἀμεριμνίας, δι' ὧν πτερούμενος ὁ νοῦς, τὸ μὲν χαμαίῃ ληλὼν ῥίπτει φρόνημα, ἔπταται δὲ εἰς τὰ ὑψηλά, καὶ μετέωρα, τὸν ἰδίον δεσπότην ἐπιζητῶν.

λς'. Ἀσπάζεται τὴν ἀγνείαν, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἵνα γένῃ ναὸς Θεοῦ καὶ οἶκος ἐπέραστος· ἀδύνατον γὰρ σωφροσύνης χωρὶς, προσκικειωθῆναι Θεῷ. Τίττει δὲ ταῦτα πόθος θεῖος, καὶ ἀπροσπάθεια, καὶ κόσμου φυγή· συντηρεῖ δὲ ταπεινοφροσύνη ὁμοῦ, καὶ ἐγκράτεια, προσευχὴ διηνεκῆς, καὶ θεωρία πνευματικῆ, καὶ σὺν ἀοργησίᾳ, ἐκτενὲς δάκρυον. Τοῦ δὲ κάλλους τῆς διακρίσεως, ἀπαθείας πάρεξ, οὐκ ἐπιτεύξει.

λη'. Μηδεὶς σε ἀπατήσῃ ἀδελφέ, ὅτι, πλὴν ἀγιασμοῦ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, καθοράται Θεός. Οὐ γὰρ καταδέχεται Κύριος ὁ ὑπέρ-αγνος, καὶ πάσης καθαρότητος ὑπερκείμενος, ἀκαθάρτῳ ἐμφανισθῆναι. Ὡς γὰρ ἀνάξιος αὐτοῦ ὁ πατέρα καὶ μητέρα ὑπὲρ τοῦτον φιλῶν, ἢ αὐτὴς θυγατέρα, καὶ υἱόν, οὕτω καὶ ὅ,τι ποτε τῶν προσκαίρων καὶ ὑλικῶν. Καὶ πολλῷ πλέον, ὁ τὴν βδελυράν καὶ δυσώδη προτιμῶν ἁμαρτίαν, τῆς ἀγάπης Κυρίου ἀποσιεῖται γὰρ τὸν μὴ ἀπασρεφόμενον τὴν βυπαρίαν Θεός· ὅτι μὴ ὁ ἢ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

λθ'. Θεῖας ἀγάπης, γνώσεως χωρὶς, οὐ καταιξιωθήσῃ· οὐδὲ ταύτης, πλὴν πίστεως· πιστὶν δὲ φημι, οὐ τὴν φιλήν ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν ἐκ πράξεως προσγινόμενὴν τῶν ἀρετῶν. Τῆς δ' ἀληθοῦς κατανύξεως τότε ἐπιτεύξει, ὅταν δι' ἐγκρατείας, καὶ ἀγρυπνίας, προσευχῆς τε, καὶ ταπεινώσεως, τὴν ἐμφυτον τῆς σαρκὸς ἀπομαράνας ἡδονήν, συσταυρωθῇς τῷ Ἰησοῦ, μηκέτι ζῶν ἐμπαθῶς, ἀλλὰ τῷ θείῳ Πνεύματι καὶ ζῶν, καὶ στοιχῶν ἐλπίδι τῆς ἁνῶς λήξεως.

μ'. Ἐν τούτῳ ἔγνω, ὅτι τεθέληκάς με βόα πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρὸς μου ἐπ' ἐμέ, μέχρι τέλους τυραννῶν διὰ τῶν παθῶν καὶ ὑπωπιάζων με. Ἀλλ' ἵνα πρὸ τελευτῆς τῆς αὐτοῦ χειρὸς ἀφαρπάσῃς

με, καὶ ζῇν πνευματικῶς, κατὰ τὸ σοὶ εὐάρεστον, καταζώσας διὰ χρηστοῦ τέλους, σεσωσμένον τῷ σῶ παραστήσειας βήματι· ἔνθεν τὸν ἀρραβῶνα τῆς σωτηρίας, τῷ σῶ ἐλέει. καὶ τὴν ἀνευδοκίαν κομιζόμενον πληροφορίαν· ὡς μὴ τεταραγμένος, ἐν καιρῷ ἐξόδου, καὶ ἀνέτοιμος εὕρισκόμενος, ἀφόρητον ἡγοῦμαι τὴν θλίψιν καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς κολάσεως, πικροτέραν καὶ χεῖρονα.

Οὐκ ἔστιν ἀπλῶς ψιλὸν πρᾶγμα καὶ τὸ τυχόν, ἢ πίστις καὶ ἡ ἐλπίς. Ἀλλ' ἡ μὲν πίστις, στερεᾶς δεῖται ψυχῆς· ἡ δὲ ἐλπίς, γνώμης καὶ καρδίας εὐθείας. Πῶς γὰρ τις πιστεύσει τοῖς οὐχ ὁρωμένοις εύκολως, χωρὶς τῆς χάριτος; πῶς δὲ ἐλπίσει περὶ τῶν μελλόντων ἀδήλων, εἰμὴ σχολή τινὰ ἐξ εὐθυτήτος πείσῃ τῶν χαρισμάτων Κυρίου; δι' ὧν κακείνων λάβῃ πληροφορίαν, ὡς ἐνεστώτων· οὐκ οὖν ἐν ἀμφοτέροις, καὶ ἀρετῆς χρεία, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ βοήθειας τε, καὶ βοηθείας· ὧν μὴ παρόντων ἡμῖν, εἰκὴ κοπιῶμεν.

Γέννημα ἀληθινῆς ἀρετῆς, ἢ γνώσις, ἢ ἀπάθεια, ἢ καὶ ἄμφω ταῦτα· εἰδ' οὖν, ἀλλὰ μεματαιώται ἡμῖν, καὶ ἡ δοκοῦσα ἀρετὴ οὐκ ἀνόθευτος ἔστιν· ἡ γὰρ ἂν, ἐκόμα, καὶ καρποῖς, οὐ φύλλοις μόνον, νυνὶ δὲ, ἢ ἀρέσκειαν ἀνθρώπων, ἢ αὐταρέσκειαν ἐπισυρόμενος, ἢ ἄλλο τι τῶν μὴ ἀρεσκόντων Θεῷ, νόθος καὶ οὐ θεοφιλὴς ἔστιν, ἀλλ' ἡμεῖς τὸ αἷτιον ἐπιδιορθωσάμενοι, τευξόμεθα πρὸς τὸ λισιτελὲς ἀναμφιδόλως, καὶ τῆς κομιζούσης ὅποτε δεῖ καὶ καθ' ὅσον, καὶ γνώσιν τε καὶ ἀπάθειαν, τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἡμῶν χάριτος.

Νοεῖ τὰ τοῦ ἐχθροῦ νοήματα διὰ φωτισμοῦ τῆς χάριτος, καὶ ῥίπτων ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μετὰ κλαυθμοῦ, ἐξαγγελε τὴν ἀσθενειάν σου, μηδὲν ἔχων ἑαυτὸν, εἰ καὶ δοκεῖν εἶναι τινὰ παραπείθει ὁ ἀπατεῶν, μὴ τε μὴν ἀξιῶν περὶ βραβεύσεως χαρισμάτων, εἰμὴ σωτηρίας εἰεν πρόξενον, καὶ ταπεινοφροσύνης φυλακτικόν· ζῆτει δὲ τὴν μὴ φυσιοῦσαν γνώσιν ὡς θεογνωσίας αἰτίαν· καὶ τοῦ μὴ καταδυναστεύεσθαι μέχρι τέλους, τυράννων δίκην τοῖς πάθεσιν· ἀλλ' ἀπολυθῆναι τῆς σαρκὸς ἐν ἀπαθείᾳ, ἢ συμπαθείᾳ σφαλμάτων, τὸ ταπεινότερον.

Ὡς περ οὐκ ἔστιν ἀναπτῆναι εἰς τὰ ὑψηλά καὶ μετέωρα ἄνευ πτερῶν, οὕτως οὐδὲ τυχεῖν τῶν ἐλπιζομένων, ἐκτὸς τῆς ἀπεν-

μα.

μβ'.

μγ'.

μδ'.

τεῦθεν ἀνενδοιάστου πληροφρίας· ἡ δὲ πληροφρία, ἐκ ταπεινοφροσύνης ἄκρας, ἡ ἐκ τῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χάριτος ἐν τοῖς τελείως καταλλαττομένοις Θεῷ, ἐν εἰς καὶ ἀπάθεια πάντως, ἡ ἐκ μέρους, ἡ τελειώτερον κατὰ τὴν καταλλαγὴν καὶ τὴν καθάρσιν· οἱ δ' ἄλλως τοῦ σώματος χωριζόμενοι, ὡς ἐν χειμῶνι παλῶν ἔτι, ἡ σαθρότης, (ἀργοὶ δηλονότι τῶν ἀρετῶν) ὑπὸ κρίσιν εἰσι καὶ ἐξέτασιν, ὡς ὑπεύθυνοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀνταποδόσεως.

μέ. Σωζόμενος δωρεάν, εὐχαρίστει τῷ σωτῆρι Θεῷ, εἰδὲ βούλει καὶ δῶρα προστενεγκεῖν, προσφέρει ἀπὸ τῆς χηρευούσης ψυχῆς σου τὰ δῶα λεπτά εὐγνωμόνως, ταπεινῶσιν φημί, καὶ ἀγάπην· καὶ προσδέξεται ταύτας, εὐ οἶδα, ὑπὲρ ἀρετῶν πληθυσμῶν καταβαλλομένων παρὰ πολλῶν, εἰς τὸ τῆς σωτηρίας γαζοφυλάκιον· εἰδὲ καὶ ὡς Λάζαρος δέη ἀναζωώσεως, τεθηήξας ὑπὸ τῶν παθῶν, αὐτὰς ταύτας ὡς ἀδελφὰς γνησίας προβαλοῦ μεσίτιδας πρὸς αὐτόν, καὶ τεύξῃ πάντως τοῦ ζητουμένου.

μς'. Τὴν πρακτικὴν κατορθῶν, οὐ δυνήσῃ δι' αὐτῆς καὶ μόνως προσπελάσαι τῇ ἀπάθειᾳ, ὡς τε καθαρῶς ἅμα, καὶ ἀρρεμβάστως προσεύχεσθαι· εἰμὴ καὶ πνευματικαὶ τὸν νοῦν διαδέχονται θεωρίαι, τῆς τε φωτιστικῆς γνώσεως, καὶ τῆς τῶν ὄντων κατανοήσεως, ὅφ' ὧν πτερούμενός τε, καὶ ἐλαμπόμενος, ὑψοῦται τῷ τῆς ἀληθοῦς προσευχῆς ὀλικῶς ἔρωτι, ἀνατατικῶς πρὸς τὰ συγγενῆ φῶτα τῶν ἄνω αὐλῶν τάξεων, κἀκεῖθεν, ὡς ἐφικτόν, πρὸς τὸ μέγα φέρεται φῶς, καὶ τρισήλιον τῆς θεαρχικῆς Τριάδος.

μζ'. Οὐ κολασθησόμεθα ἐν τῷ μέλλοντι, ὅτι ἡμάρτομεν, οὐδὲ κατακριθησόμεθα τούτου χάριν, τρεπτῆς, καὶ ἀλλοιωτῆς λαχόντες φύσεως, ἀλλ' ὅτι ἁμαρτήσαντες, οὐ μετενοήσαμεν, οὐδὲ ἐστράφημεν τῆς πονηρᾶς ὁδοῦ πρὸς τὸν Κύριον, ἐξουσίαν λαβόντες καὶ καιρὸν μετανοίας, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ θεῖον, ἀλλὰ μὴ τοῦναντίον, ὡς ἐμπαθεῖς, ὑποδείξωμεν, ἀμυνόμενον οἶον, καὶ ὀργιζόμενον· πλὴν τὴν κακίαν, ἀλλ' οὐχ ἡμᾶς, αὐτὸ γὰρ παντὸς πάθους καὶ πάσης ἀμύνης ἐκτός· εἰ καὶ λέγεται συχηματίζεσθαι τοῖς ἔργοις ἡμῶν, καὶ ταῖς διαθέσεσιν, ἐσόπτρου δίκην, ἐκαστῷ κατὰ τὴν τῶν βεβιωμένων ἀξίαν δόσιν ἀντιπαρέχων.

μη. Σαλευόμενος τῆς κρείττονος στάσεως, μὴ θροοῦ, ἀλλὰ διορθοῦ, θάττον ἐπανατρέγων εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, λύπη καὶ σκυθρωπότητι, καὶ αὐτομεμφία σφοδρᾷ· ἀλλὰ γὰρ καὶ δακρύων ἱκανὴ ἐκχύσει, ἐν συντριβῇ πνεύματος· δι' ὧν ἐξίῳν τοῦ συμβατικοῦ πτώματος, εἰς τὴν κοιλάδα ἤξει τῆς σωτηρίου ἀγαλλιάσεως, εἰς τὸ ἐξῆς ἀσφαλιζόμενος ὅση δύναμις· ἵνα μὴ πάλιν τὸν κριτὴν παροργίσας, δέη δακρύων καὶ ὀλίψεως εἰς ἐξίλασμα, εἰδὲ μὴ ὥδε τοῦτο, ἀλλὰ πάντως κολάσεως ἐν τῷ μέλλοντι.

Περὶ Ἱερωσύνης.

μθ'. Πάλιν περὶ τῆς σεβασμίου ἱερωσύνης ἡμῖν ὁ λόγος, ὡς ἀγγελικῆς δεῖται τάξεως καὶ καθάρσεως, καὶ πλείονος τῆς μετὰ ταῦτα ἀσφαλείας, καὶ σωφροσύνης, ἡ τὸ πρόσθεν, εἴπερ τὸ μισρὸν ποσῶς καθαρὸν γενέσθαι, τὸ καθαρὸν δὲ, πῶς ἄρα καὶ βεβηλωθήσεται; εἰμὴ, μέλοιμεν φωτὶ σκότος μινύντες, καὶ μύρῳ τὴν δυσωδίαν, τὸ οὐαὶ κληροῦσθαι, καὶ τὴν ἀπώλειαν ὡς ἱερόσυλοι πάντως κατὰ τὸν Ἀνανίαν τε καὶ τὴν Σάπφειραν.

ν'. Ἀπὸ σκεύους ἀπολωλότης ὁμοῦ, καὶ ἀχρήστου, εἰ καὶ δοκεῖς ἀξίους ἐπιβῆναι ἱσως ἱερωσύνης τῆς ἱσαγγέλου καὶ οὐρανίου διὰ μικρὰν κάθαρσιν, σκεῦος ἐκλογῆς καὶ τῷ Κυρίῳ εὐχρηστον κατὰ Παῦλον γενόμενος, τήρει τὴν τιμὴν ἄχραντον ἧς ἡξίωσαι, φυλάσσων τὸ θεῖον δῶρον, ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, ἵνα μὴ κοινωθῇς ἀπροσέκτως, ἀπορριφῇς ἐξ ὕψους πάντως εἰς βόθυνον, δυσχερῶς εὐρίσκων ἐπ' ἀνόδον.

νά. Νόει ὡς ἐχέφρων, ὅτι Θεοῦ δικαιούντος, ὁ κατακρίνων οὐδεὶς· καὶ εἰ κληθεῖς εἰσῆλθεις εἰς τὴν ὑπερκόσμιον τῆς βίβας ἱερωσύνης χάριν, μηδὲν σοι μέλει περὶ τοῦ προλαβόντος βίου, εἴπου τι ἱσως κεκηλίδωται, διὰ Θεοῦ δὲ αὐθις, καὶ τις κεκάθαρται διορθώσεως· ἀλλ' ἔστω σοι ὀπουδῇ, καὶ νῆψις μετέπειτα, μὴ ἀμαυρῶται τὴν χάριν, ἵνα εἰ καὶ τις ἀφρόνως ἐπὶ τῇ σῇ διακρίνηται ἱεροτελεστείᾳ, διὰ τὰ προλαβόντα, ἐνωτισθῇ θείας ἐνηχούσης φωνῆς· ἃ ὁ Θεὸς ἐκαθάριτε, σὺ μὴ κοῖνου.

νβ'. Ἐλαττόν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα, καὶ ὁ ζυγὸς χρηστός, ἀλλ' ἕως ἂν αἵρηται ἅμα ὡς θέμις καὶ κατευθύνηται καὶ εἰμὴ ὦνιον ἡ τοῦ Θεοῦ Πνεύματος χάρις· ἐπ' ἂν δὲ σπουδῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ δῶρ φθαρτῷ πραγματευθῇ τὸ ἄπρατον, καὶ ἡ κλησις οὐκ

ἄνωθεν, βαρὺ μὲν τὸ φορτίον ἄγαν, ὡς βασιζόμενον παρ' ἄξιαν, καὶ ὑπὲρ δύναμιν. Ὁ δὲ ζυγὸς σκληρὸς λίαν ἐκτρίβων καὶ τὸν αὐχένα, καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἔλκοντος, εἰμὴ ἀνεθείη, ἕως ἂν τοῦτον ἐκδαπανήσῃ καὶ ἀνάλωσθαι τέλεον.

γγ'. Ὑπελθὼν τὸν τῆς ἱερωσύνης ζυγὸν τολμηρῶς, κατόρθου τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ὀρθότῃ μὲν τὸν τῆς ἀληθείας λόγον, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, δι' αὐτῆς τὴν σὴν κατεργαζόμενος σωτηρίαν· ὅτι ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ κατανάλισκον· καὶ εἰ μὲν ἄπτη τούτου ὡς χρυσὸς ἢ καὶ ἄργυρος, μὴ φοβοῦ τὸν ἐμπρησμόν, ὡς οὐδὲ οἱ ἐν Βαβυλῶνι παῖδες τὸ πῦρ. εἶδε χόρτινος εἶ, καὶ καλαμώδης τῆς εὐπρηστοτέρας ὕλης ὡς γηινόφρων, τρέμε μὴ κατακαῆς τῷ οὐρανίῳ πυρί, εἰμὴ φύγῃς ὡς Λὼτ τὴν ὀργὴν δι' ἀποχῆς τῶν φρικτωδῶν, οὐκ οἶδα, εἰμὴ τίνα εἶεν ἐξ ἀσθενείας βραχύτατα τῶν ἐλαττωμάτων τῷ θεῷ τούτῳ πυρὶ δαπανώμενα ἐν τῇ εὐαγιστάτῃ λατρείᾳ· κἀντεῦθεν μένης αὐτὸς ἀφλεκτός ἐν τῷ πυρὶ καὶ ἀλώθητος, ὡς τὸ ἀσθενὲς ἐκεῖνο τῆς βάρους φυτόν.

νδ'. Τῆς παθητικῆς ἔξεως ὡς γονορρυῆς μὴ σθένων ἀποσπασθῆναι διὰ τὴν χρονίαν συνήθειαν, πῶς κατατολμᾷς τῶν καὶ ἀγγέλοις ἀψάυστω, ταλαίπωρε; ἢ οὖν φρίξον, καὶ ἀπόσχου λοιπὸν τῆς θείας ἱεροτελεστίας, καὶ οὕτως ἐξιλεώσῃ τὸ θεῖον, ἢ ἐκδέχου ὡς ἀναίσθητος ἅμα καὶ ἀδιόρθωτος, εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος μετ' ὀργῆς ἐκπεσεῖν, οὐ φειδομένου φιλανθρώπως, ἀλλ' ἀσυμπαθῶς σε κολάζοντος, διὰ τὸ κατατολμᾶν ἀναιδῶς τοῦ βασιλικοῦ γάμου κεχραμένη καὶ ψυχῇ καὶ στολῇ, ὡς ἀνάξιον καὶ αὐτῆς εἰσόδου, μήτι γε κατακλίσῃς.

νε'. Ἐγνων ἔγωγε τῶν ἱερωμένων, δε τῶν θείων κατατολμῶν ἀναξίως, διὰ τὸ πάθει πορνείας περιπεσεῖν, πίπτει μὲν πρότερον νόσῳ ἀνιάτῳ καὶ χαλεπῇ, καὶ ἤδη τῷ θανάτῳ προτήγγιζεν· ἐπεὶ δὲ πάντα ποιῶν εἰς τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν ἦνυε τλῆον οὐδέν, μᾶλλον δ' αὐτῷ καὶ τὸ κακὸν ἐπετείνετο, εἰς συναίσθησίν που ἐλθὼν, καὶ ὅτι θανάτουται τῷ παρ' ἄξιαν ἱεουργεῖν, ἀποτάσσεται μὲν παραυτίκα μεθ' ὄρκου τῇ ἱερᾷ Λειτουργίᾳ· κατὰ πόδας δ' εὐθέως καὶ ἡ θεραπεία ἐπηκολούθει, ὡς μηδ' ἔχνος τούτῳ ἐναπομεῖναι νοσήματος.

νς'. Λαμπρὸν τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα τε καὶ ἐνδύμα, ἀλλ' ἕως ἂν ἔχῃ συνεκλάμ-

πουσαν ἔνδον καὶ τὴν ψυχὴν διὰ καθαρότητος· ἐπὶ δὲ μωμηθῇ ἐξ ἀπροσεξίας, καὶ ἡ συνείδησις μαρτυροῦσα περὶ τοῦ αἵσχους καταφρονεῖται, γίνεται σκότος τὸ φῶς, καὶ αἰωνίου σκότους καὶ πυρὸς πρόξενος· εἰ μήπως ἄρα ταύτην ἀφέντες τὴν ὁδὸν ὡς ἀμφίερη μιν, ἐτέραν τραπώμεθα τὴν δι' ἀρετῆς καὶ ταπεινώσεως, ἀκινδύνως εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἄγουσαν.

νζ'. Ἡ τῆς σωτηρίας ἐπιτυχία, δι' εὐτελείας καὶ ἀρετῆς προσγίνεται, οὐ διὰ τῆς ἐνδοξου ἱερωσύνης, καὶ ἰσάγγελον ἀπαιτουμένης πολίτευμα· ἢ οὖν γενοῦ κατ' ἀγγέλους ἀπαθῆς, ὡς ἔξω κόσμου καὶ σαρκὸς τῷ φρονήματι, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν οὐράνιον ταύτην βαίνει κλίμακα, ἢ ἐπιγνώμων τῆς ἰδίας ἀσθενείας γενόμενος, φοβοῦ τὸ ὕψος ὡς μεγάλου πτώματος τοῖς μὴ κατορθοῦσι· καὶ τὴν τοῖς πολλοῖς στεργομένην ἐλοῦ πολιτείαν, οὐκ ἐλαττον ἐκείνης Θεῷ οἰκειοῦσαν· ἐν ἧ· κἂν καὶ συμβῇ σε πεσεῖν, ῥαδίᾳ πάλιν ἡ ἔγερσις τῇ μεταμελείᾳ, τῷ τοῦ Θεοῦ ἐλέει, ἅμα καὶ χάριτι.

νη'. Σάρξ, καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομεῖ· καὶ πῶς σὺ σαρκὸς Θεοῦ μετέχων καὶ αἵματος, οὐ γίνῃ σύσσωμος, καὶ συνανακρινᾷ τούτου τῷ αἵματι; ἤδη ἔχων ἐντὸς τῶν οὐρανῶν βασιλείαν; ἀλλ' ὑπὸ παθῶν πολιορκῇ σαρκὸς καὶ αἵματος; φοβοῦμαι μήπως οὐ καταμενεῖ ἐν σοὶ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ὡς σαρκικῶ, καὶ διχοτομηθῇ τότε ἐν καιρῷ κρίσεως, αἰρομένης ἐκ σοῦ τῆς σεβασμίας ἱερωσύνης ὡς ἀναξίου τοιαύτης χάριτος· καὶ παραπεμπομένου σου κολάσει αἰωνίῳ.

νθ'. Ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, φόβου μὴ ὄντος Θεοῦ, δοκεῖς ψιλόν τι πράγμα εἶναι τὸ ἀναξίως ἱεουργεῖν, ὑπὸ τῆς φιλαυτίας ἐξαπατῶμενος, καὶ ἀγαθὸν ἐντεῦθεν τὸ θεῖον ὑποτοπάζων· τοῦτο καὶ Δαθᾶν πάλαι πεπόνθει καὶ Ἀβειρών, ἕως τούτους ἡ γῆ κατέπιεν· ὅπερ αὐτὸς δεδοικώς, καὶ φοβούμενος ἀληθῶς, οὐ ἔστι φόβος, νόει τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος, καὶ ἡ ἀξίως καὶ καθαρῶς, ἵνα μὴ εἰπω ἰσάγγελος, μεταχειρίζου τὸ τῆς θείας ἱερωσύνης χρῆμα, ἢ στῇθι τῆς φρικτῆς λατρείας ὡς συνετός· μήπως ἐν τούτῳ καταφρονούντός σου, καὶ τὴν ἰδίαν παραλογιζομένου συνείδησιν διελέγχουσας, εἴπῃς τότε κατακρινόμενος μετ' ὀδύνης, ὅταν τὰ πάντα κρῖνῃται καὶ διευθύνῃται· φόβος

ἐν ἐφοβούμην ἡλθέ μοι, καὶ ἐν ἐδεδοίκειν συνήντησέ μοι.

Ξ'. Νηφόντως καὶ πεπονημένως ὑπὲρ σεαυτοῦ πρῶτον πρόσφερε μετὰ συντριμμοῦ, καὶ δακρύων τὴν σωσίκισμον καὶ ἱεράν θυσίαν εἰς ἐξίλασμα, τίνα γὰρ ἐξεῖς πονοῦντα ὑπὲρ σοῦ ὡσαύτως, καὶ προσφέροντα μετὰ θανάτου; διόπερ ὡς ἀγγίνους προλαβὼν, σαυτὸν ἐνταφίασον ἤδη καὶ προμνημένουςτον εἰς μεσιτείαν τῆς σωτηρίας, αὐτὰ τὰ ἅγια ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης προτιθεῖς τῷ Θεῷ, καὶ τῆς ἐκουσίου ἐντεῦθεν καὶ φιλανθρώπου ἀναμιμνήσκων τούτου σφαγῆς.

Ξα'. Ἀρρητος καὶ ἀνέκφραστος ἡδονὴ τῆς ἐν πληροφορίᾳ χωριζομένης ψυχῆς τοῦ σώματος, καὶ ἀπεκδουμένης τούτου, ὡς περ ἱμάτιον. Τῇ γὰρ τῶν ἐλπίζομένων ἡδὴ ἐπιτυχία, ἀποτίθεται τούτο ἀλύπως, χωροῦσα μετ' εἰρήνης, πρὸς τὸν ὑψόθεν ἔχοντα φαιδρόν τε καὶ ἱλαρὸν Ἀγγελον, καὶ ἀνεμποδίστως διαπερῶσα σὺν αὐτῷ τὸν αέρα, μηδ' ὅλως παραβλαπτομένη ἀπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, ἀλλ' ἀνιούσα ἐν χαρᾷ μετὰ θάρσους, καὶ φωνῶν εὐχαριστηρίων, ἕως εἰς προσκύνησιν καταντήσῃ τοῦ ποιητοῦ, κάκειθεν δέξεται τὴν ἀπόφασιν μετὰ τῶν ὁμοίων καταταγῆναι, καὶ ἰσομέτρων τῇ ἀρετῇ, μέχρι τῆς κοινῆς ἀναστάσεως,

Ξβ'. Ξένον σοι λόγον φημί καὶ μὴ θαύμαζε, εἰ καὶ τῆς ἀπαθείας οὐκ ἐπιτεύξη διὰ τὰς τυραννούσας ἰσως προλήψεις· ἀλλ' εὐρισκόμενος ἐν καιρῷ ἐξόδου εἰς τὴν τῆς ταπεινώσεως ἄβυσσον, οὐδὲν ἤττον τοῦ ἀπαθοῦς ὑπὲρ τὰς νεφέλας ἀνυψώθησθαι· εἰ γὰρ καὶ ὁ τῶν ἀπαθῶν θησαυρὸς ἐκ πάσης ἀρετῆς συνήθροισται, ἀλλ' καὶ ὁ τίμιος λίθος τῆς ταπεινώσεως, πασῶν ἐστὶν ὑπεράξιος. Οὐχ ἱλασμοῦ τῷ κτήτορι προξενος μόνον παρὰ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ συνεισελεύσεως μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν ἐν τῷ νυμφῶνιτῆς αὐτοῦ βασιλείας.

Ξγ'. Ἰλασμὸν λαμβάνων παρὰ Θεοῦ τῶν πταισμάτων, δόξαζε τὸν ἀμνηστικάκον ἅμα καὶ ἀνεξίκακον, ἀσφαλιζόμενος ὑπὲρ τῶν ἐκουσίων σφαλμάτων πάσῃ δυνάμει. Εἰ γὰρ καὶ αὐτῶν ἐστὶν ἐξιλέωσις μέχρις ἐξόδου τὸ καθ' ἡμέραν, ἀλλὰ δοκεῖς ἀγνώμων εἶναι, τὸ ἐν γνῶσει εὐκόλως ἐξαμαρτάνειν. Ὅμως ἀπωθουμένου σου εὐελπιστίας λίθω τὸν κύνα τῆς ἀπογνώσεως, καὶ ἀναιδῶς πάντοτε καὶ ἐπιμόνως ἐξαιτουμένου, ἀφεθήσονται αἱ πολλαὶ ἁμαρτίαι· ἵνα χρεωστικῶς καὶ αὐτὸς

ἀγαθήσῃς πολλὰ τὸν συμπαθῆ καὶ ὑπεράγαθον ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι.

Ξδ'. Ὅταν ὑπὸ τῆς θείας ἐνεργούμενος χάριτος ἐμπροσθεν Θεοῦ εὐρεθῇς μετὰ δακρύων ἐν τῇ προσευχῇ, κυλίου σταυροτύπως ἠπλωμένος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τύπτων τὴν κεφαλὴν, καὶ ζῆτει τὴν ἐντεῦθεν ἀπόλυσιν, ὡς φθορᾶς ἐλευθερίαν καὶ πειρασμῶν ἄλλοτρίωσιν. Πλὴν μὴ κατὰ τὸ σοὶ θελητόν, ἀλλ' ὡς Θεῷ δοκεῖ. Καὶ ἐπηνίκα καὶ ὅπου ἐπιθυμῶν μὲν ἡδὴ τὴν ἐκδημίαν, καὶ ἀγαπῶν, εἰ συναπῆλθες, τοῖς δάκρυσι πρὸς Κύριον, ἐν τῇ ἀδύσσω τῆς ταπεινώσεως, ἵνα ἔσθης ἀμεριμνήσας τοῦ φλογμοῦ τοῦ πόθου καὶ τῆς δεήσεως· στέγων δ' ὁμως τὴν ἀναβολὴν ἄρτι πρὸς τὸ παρόν, ὡς κρεῖττον τι προβλεπομένου τοῦ Θεοῦ, τὸ δὲ ἀναστόχητον, βιαστικῶς καὶ μεθ' ὄρκου ζῆτει, τί μὲν οὐ ποιῶν, τί δὲ οὐ λέγων, τί δὲ οὐ σκοπῶν, καὶ πραγματευόμενος; ὡς ἂν μὴ ἐκπέσῃς Θεοῦ.

Ξε'. Σαρκοφόρος ὢν, μὴ πειρῶ τὰ νοητὰ ὡς ἐστὶν ἀνερευνᾶν, εἰ καὶ τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς φέρει πρὸς ταῦτα διὰ καθαρότητος· εἰ μὴ γὰρ τὸ ἀσώματον πνοῇ καὶ αἵματι κρατημένον λυθῇ τῆς παχύτητος, καὶ μετὰ τῶν νοητῶν γένηται, οὐκ ἰσχύσει ταῦτα, ὡς δεῖ, στοχάσασθαι καὶ καταλαβεῖν τοιγαροῦν προεутρεπιζόμενος ἐξελθεῖν τῆς ὕλης, ὡς ἐκ τινος ἄλλης δευτέρας μητρικῆς νηδύος καὶ σκοτεινῆς, πρὸς ἐκεῖνα τὰ αὐλά τε καὶ φωτεινά, εὐθύμει δοξάζων τὸν εὐεργέτην, διαπορθεύοντα ἡμᾶς διὰ θανάτου πρὸς τὰ ἡμῖν ἐλπιζόμενα· καὶ νῆφε διαπαντὸς διὰ τοὺς κύκλω περιπατοῦντας ἀσεβεῖς δαίμονας, καὶ ἡμῶν αἰεὶ τῇ εὐδοκίμῃσει ἐπιβουλεύοντας, καὶ τὴν πτέρναν ἡμῶν δολερῶς τηροῦντας τὴν τοῦ βίου τελείωσιν, τρέμων μέχρις ἐξόδου διὰ τὸ τοῦ μέλλοντος ἄδηλον· ὡς τρεπτὸς κτισθεὶς καὶ ἀλλοιωτὸς διὰ τὸ αὐτεξούσιον.

Ξε'. Τοτηνικαῦτα ὁ ἐχθρὸς ἀγρίοις ἡμᾶς καὶ φοβεροῖς προσυπαντᾷ πειρασμοῖς, ὅταν αἰσθηται τὴν ψυχὴν μεγάλων ἀρετῆς μέτρων περιλαβομένην· τεκμηριούται δὲ τούτο, ἀπὸ τε τῶν τῆς προσευχῆς ῥημάτων, καὶ τῆς ὑπὲρ τὴν ὕλικὴν δυάδα, σαρκὸς τε καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀναβάσεως, καὶ τοσοῦτον φθονερῶς ὁ μισάνθρωπος ἐκπειράζει, ὥστε ἐξαπορεῖσθαι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν, ἀγνοεῖ δὲ ἄρα ὁ μάταιος ὅσων πρόξενος ἡμῖν γίνεται ἀγαθῶν, δοκίμους τε ἐντεῦθεν ἡμᾶς

διὰ τῆς ὑπομονῆς ἐργαζόμενος, καὶ λαμπροτέρους τοὺς στεφάνους πλέκων ἡμῖν.

Εξ'. Οὐκ ἔστιν ἕτερος μείζων ἀγὼν τῆς σωφροσύνης καὶ παρθενίας· καὶ ὑπ' αὐτῶν γὰρ τῶν Ἀγγέλων θαυμάζεται, ὁ τὴν ἀγαμίαν τιμῶν, καὶ τῶν ἀθλητῶν οὐκ ἔλαττον στεφανοῦται. Τὸ γὰρ σαρκὶ συνδεδεμένον τινὰ καὶ αἵματι, σπεύδειν μιμεῖσθαι τὴν τῶν ἀσωμάτων αὐλίαν διὰ τῆς ἀγνείας αἰεὶ, πόσων δεῖται τῶν μόχθων καὶ τῶν ἰδρώτων; καὶ τοσοῦτον τῇ ἀληθείᾳ μέγα καὶ ὑψηλὸν τὸ κατόρθωμα, ὥστε μικροῦ καὶ ἀδύνατον εἶναι δοκεῖν, ὡς ὑπὲρ φύσιν, εἰ μήπου Θεὸς ἄνωθεν ἀντιλάβηται, τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως ἐνισχύων, καὶ τὸ σαθρὸν ὑπερείδων, καὶ τρόπον τινὰ, τῆς γῆς ἀνακουφίζων ἔρωτι θεῷ, καὶ ἐλπίδι τῶν ἀποκειμένων γερῶν.

Εη'. Ὑγραينوμένη σὰρξ πολυποσία καὶ πολυϋπνία, μέγα πρὸς σωφροσύνην ἐμπόδιον. σωφροσύνη δὲ ἀληθής, καὶ ἐν τοῖς καθ' ὕπνον φαντάσμασι μένει ἀκίνητος· τὸ γὰρ προστρέχειν ἐν τούτοις τὸν νοῦν, σύμβολόν ἐστι περιφρεῖν ἐπὶ αὐτὸν τὸ τοῦ πάθους κατὰ βάθους ἀρρώστημα· εἰ δὲ διὰ τῆς χάριτος καταξιωθεῖ καὶ σώματος δίχα, ἐν ὕπνῳ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ, μένει ἀνέπαφος αὐτός, καὶ ψυχῆς καὶ σώματος φύλαξ ἐγρήγορος, ἡρεμούντων αὐτῶν, οἷόν τις σκύλαξ διὰ τοὺς ἐπιβούλους λύκους νήφων καὶ μὴ σιλούμενος.

Εθ'. Παράδοξόν σοι λόγον φημί καὶ μὴ θαύμαζε· ἔστι τί μυστήριον κρυπτῶς μεταξὺ Θεοῦ, καὶ τῆς ψυχῆς τελούμενον, τῶν ὑψηλοτάτων δὲ τούτου μέτρων, καὶ τῆς τελείας καθάρσεως, καὶ ἀγάπης, καὶ πίστεως. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εἰς ἄκρον καταλλαγεί, ἐνωθῇ Θεῷ διὰ τῆς οἰκειώσεως, προσευχῇ καὶ θεωρίᾳ ἀδιαλείπτῳ, ἐν τούτῳ Ἡλίας μὲν κλείει οὐρανὸν τῇ ἀβροχίᾳ, καὶ οὐρανίῳ φλέγει πυρὶ τὴν θυσίαν. Μωϋσῆς δὲ τέμνει θάλασσαν, καὶ χειρῶν ἐκτάσει τροποῦται Ἀμαλήκ, καὶ Ἰωάννης κήτους καὶ βυθοῦ διασώζεται· βία γὰρ ἄγει Θεὸν τὸν φιλανθρωπότατον, οἷ καὶ βούληται, ὁ τούτου καταξιωθεῖς, εἰ καὶ ἐν σαρκὶ περίεστιν, ἀλλ' ὑπερέβη τὸ μέτρον τῆς φθορᾶς καὶ τῆς θνητότητος, ὡς κοινὸν ὕπνον τὸν θάνατον ἐκδεχόμενος, ἡδέως παραπέμποντα πρὸς τὰ ἐλπιζόμενα.

— Περὶ Ἱερωσύνης.

δ. Αἰδούμενος τὰ δεσποτικὰ πάθη, καὶ τὴν

ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Θεοῦ λόγου κένωσιν, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν θύσιν καὶ ἀνάκρασιν ἐν ἡμῖν τοῦ ζωοποιοῦ καὶ θείου τώματός τε καὶ αἵματος, ὧν οὐ τῆς μεθέξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱεουργίας κατηξιώμεθα, ταπεινοῦ σεαυτὸν ὥστε καὶ σφαγῆς πρόβατον ὑπερέχοντάς σου πάντας ἐν ἀληθείᾳ ἡγούμενος, καὶ σπεῦδε μὴ τινος πλήττειν συνείδησιν· παραλόγως μάλιστα, ἀγιασμοῦ δὲ χωρὶς, μὴ κατατόλμα τῆς τῶν ἀγίων προσψαύσεως, ἵνα μὴ ὥστε χόρτος φλεχθεῖς τῷ θεῷ πυρὶ, καὶ ὥστε κηρὸς ταχεῖς, ἀνταναιρεθῇς.

Ναὶ μὴν, ἐὰν ὡς δεῖ μεταχειρίζῃ τὴν τῆς θείας, καὶ σεβασμίας ἱεουργίας φρικτὴν τελεταρχίαν, καὶ μὴ καθάπτηταί σου τὸ συνειδός, ἐν οὐδενὶ τῶν πάντων, ὡς ἐκ ταύτης ἐλπίσης τὴν σωτηρίαν· ὑπὲρ γὰρ πᾶσαν ἐργασίαν καὶ θεωρίαν ἢ ἐντεῦθεν προσγένηται σοι ὠφέλεια· εἰ δὲ μὴ οὕτως, ὅφει αὐτός, καὶ κρεῖττον πάντως ἀποσχέσθαι δι' ἐπιγνωμοσύνης τῆς οἰκείας ἀσθeneίας τοῦ τῆς ἱερωσύνης ὕψους, ἢ ἀτελῶς καὶ ἀνάγνως ταύτης ἐπειλημμένον, καὶ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα εἶναι μετέωρον, πτώμα κεῖσθαι κλαυθμοῦ ἄξιον ἐξ ἀναξιώτητος.

Τόσον ὑπέρκειται ἡ τῆς σεβασμίας ἱερωσύνης λατρεία, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἐξιλασις καὶ δυσώπησις πάσης ψαλμωδίας καὶ προσευχῆς, ὅσον ἀστέρων ἥλιος· αὐτὸν γὰρ ἐκεῖνον τὸν μονογενῆ θυσιάζομεν, καὶ προτίθεμεν, καὶ προσάγομεν εἰς παράκλησιν, τὸν ὑπὲρ ἁμαρτωλῶν δωρεὰν σφαγέντα διὰ φιλανθρωπίαν, οὐχ ὑπὲρ ἁμαρτάνων ἀφέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν δεώμεθα πρὸς τὸ συμφέρον πάντως, εἰ μὴ ἡ συνείδησις βεβηλοῦται· καὶ τὸ μὲν ἡνωμένον θεότῃ, ὡς περ τις ἀνθραξ φλέγει πᾶσαν ὕλην ἀνομημάτων, καὶ τὰς καρδίας φωτίζει τῶν μετὰ πίστεως προσιόντων· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ θεῖον αἷμα καὶ τίμιον, ρύπτει καὶ καθαίρει παντὸς ὑσώπου ἐπέκεινα, κηλὶδα πᾶσαν καὶ σπῖλον, τῶν ὅσῃ δύναμις καθαρῶς καὶ οὐκ ἀνάγνως τῶν ἀγίων κατατολμώντων, εἶπου τίς ἐναποληφθεῖη οὕτω συμβάν.

Οὐ τὸ σῶμα τὸ ἀναληφθὲν τοῦ Θεοῦ λόγου, ὡς τις ἐφησε τῶν ἀγίων, ἐξ οὐρανοῦ κκτιὸν θύεται, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος μεταβάλλεται εἰς σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, πίστει, καὶ φόβῳ, καὶ πόθῳ, καὶ εὐλαδείᾳ, ἀπὸ τῶν καταξιωθέντων τῆς θείας ἱερωσύνης ἱεροτελεστούμενος· καὶ τὴν ἐκ

οά.

οβ'.

ογ'.

τούτου εἰς τοῦτο ἄμειψιν δεχόμενος, ἐνεργεία καὶ ἐπιφοιτήσει τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Οὐχὶ γινόμενος ἕτερον σῶμα παρ' ἐκεῖνο τὸ δεσποτικόν, ἀλλ' εἰς τοῦτο μεταβαλλόμενος, ἀφθαρτίζων, οὐχὶ φθειρόμενος. Πόσης οὖν δεῖται τῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἀγιότητος ὁ ἱερεὺς, θεικοῦ ψαύων σώματος, καὶ παρρησίας ἑποίας, μεσίτης Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων γινόμενος, καὶ συμπρεσβευτὰς περιλαμβάνων σὺν τῇ Πανάγῳ καὶ Θεομήτορι, πάσας τε τὰς ἐπουρανίους τῶν Ἀγγέλων δυνάμεις καὶ τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἁγίους; Ἐμοὶ δοκεῖ, ἀγγελικῆς αὐτὸν ἢ ἀρχαγγελικῆς ὥσπερ δὴ τῆς ἀξίας. οὕτω χρῆζειν καὶ τῆς οἰκειότητος.

οδ'. Σημειωτέον σοι, ὦ Πισήνιε, ὅτι διὰ τοῦτο ἀνακεκαλλυμένα πρόκεινται τὰ ἅγια, μετὰ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης μέλλοντα ἁγιαζεσθαι, ὡς ἂν δέχται τρόπον τινὰ ὑπὲρ τῶν προσφερόντων, καὶ κράζειν ἀλαλήτοις φωναῖς πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς κατοικοῦντα. Ὁρῶν γὰρ ἐκεῖνος οὐ παρορᾷ· καὶ βλέπων οὐ παραβλέπει, ἐνθυμούμενος τὴν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐκούσιον κένωσιν, καὶ ἄρρητον συγκατάβασιν, καὶ φιλάνθρωπον σφαγὴν. Οὐ γὰρ δεδικαιωμένοις οὖσιν ἡμῖν, τὸ λύτρον ἐχαρίσατο διὰ τοῦ παθεῖν καὶ τὴν σωτηρίαν, ὁ

ἀγαθὸς τε καὶ ἀνεξίκακος, ἀλλὰ προσκεκρουκότας ἤλέησε, καὶ ἀνεκαλέσατο.

Κὰν καθαρᾶς ἐπιμελούμενος προσευχῆς ἐνούτης Θεῷ αὐλῶς τὸν αὐλὸν νοῦν, καὶ ἔφθασας ὡς ἐν ἐσόπτρῳ ἰδεῖν τὴν διαδεξιμένην σε λῆξιν μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, ὡς τὸν τοῦ Πνεύματος δεξάμενος ἀρραβῶνα, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς κεκτημένος ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφῶρ, μὴ ἀνάσχη ἀπολυθῆναι τῆς σαρκὸς χωρὶς προγνώσεως τοῦ θανάτου, ἀλλὰ καὶ δέου λιπαρῶς περὶ τούτου, καὶ ἔσο εὐελπὶς τούτου τυχεῖν, τῆς ἐξόδου πλησίον, εἰ εἴη συμφέρον, πρὸς τὴν εὐτρεπίστου διηνηκῶς, δειλίαν πᾶσαν ἀπορριπτούμενος ὡς ἂν τὸν ἄερα διαπεράσας, καὶ τὰ τῆς πονηρίας διαδράς πνεύματα, θαρσαλέως καὶ ἀδειμάντως εἰσω γένη τῶν οὐρανίων ἀψίδων, τάξεσιν ἀγγελικαῖς συνταττόμενος, καὶ προσθήκη τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκλεκτοῖς καὶ δικαίοις γινόμενος, καὶ τὸ θεῖον ὄρων ὅσον ἐφικτόν. Ἐἰδ' οὖν, ἀλλὰ τὰ ὑπ' αὐτῷ ἀγαθὰ καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον κατανοῶν ἀκτινοβολοῦντα τὰ ὑπερουράνια, λατρευόμενον μὲν προσκυνήσει, μετὰ τῆς ἀχράντου σαρκὸς αὐτοῦ, ἅμα τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ Πνεύματι, ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου στρατιᾶς, καὶ τῶν ἁγίων ἀπάντων. Ἀμήν.

οε'.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ

ΤΟΥ ΣΥΝΑΪΤΟΥ

Ιλθέος ὁ Ὁσιώτατος Πατὴρ ἡμῶν, ὁ τῆς κατὰ τὸ Σίναιον λογικῆς τῶν Μοναχῶν ποιμένης χρηματίσας Ἠγούμενος, καὶ διὰ τοῦτο Συναΐτης ἐπικαλούμενος, ἐν τίσιν ἤκμασε χρόνοις καὶ ἐτελεύτησεν, ἄδελον. Ὁ δὲ παρὼν οὗτος λόγος, εἰς κεφάλαια διηρημένος τεσσαράκοντα, ἀρίστως αὐτῷ φιλοπονη-

θεῖς, καὶ πλείστης ὁσῆς, ὡς οὐκ ἂν τις εἴποι, τῆς πνευματικῆς σοφίας καὶ ψυχικῆς ὠφελείας πεπληρωμένος, τῆς χορείας τῶν λοιπῶν Νηπιτικῶν διαζευχθῆναι οὐκ ἔδοξε δίκαιος. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Γνώμονά γε τούτου ἀκριβὴ νήψεως, καὶ νοδὸς φυλάκῃς, καὶ καθαρότητος καρδίας εἰπὼν τις, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τῆς ἀληθείας.

ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΦΙΛΟΘΕΟΥ
 ΤΟΥ ΣΥΝΑΙΤΟΥ
 ΝΗΠΤΙΚΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ Μ'.

α'.

Στιν ἐν ἡμῖν νοητὸς πόλεμος τοῦ αἰσθητοῦ χαλεπώτερος, καὶ δεῖ τὸν τῆς εὐσεβείας ἐργάτην τρέχειν, καὶ κατὰ σκοπὸν διώκειν ἐν νῷ, τοῦ τελείως τὴν τοῦ Θεοῦ μνήμην ἐν καρδίᾳ, ὡς περ μαργαρίτην, ἣ λίθον τίμιον θησαυρίσαι, καὶ χρῆ πάντα προέσθαι, καὶ σῶμα καὶ αὐτῆς τῆς παρούσης ζωῆς καταφρονεῖν, ἵνα Θεὸν ἐν καρδίᾳ κτησώμεθα μόνον· ἀρκεῖ γάρ, ἔφη ὁ θεὸς Χρυσόστομος ἡ κατὰ νοῦν θεοπτία ἀπολέσαι τοὺς πονηροὺς.

β'.

Πᾶσῃ οὖν δυνάμει ὀφείλουσιν εἰ νοητῶς ἀγωνιζόμενοι, ἐργασίας πνευματικὰς ἐκ τῶν θείων γραφῶν ἐκλέγεσθαι, καὶ τῷ νοῖ ὡς περ ὑγιεινὰς ἐμπλάστρους τιθέναι. Καὶ ἀπὸ μὲν πρωΐας, φησί, μετὰ ἀκριβοῦς μνήμης Θεοῦ, καὶ ἀδιαλείπτου ἐν ψυχῇ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐχῆς χρῆ ἀνδρείως καὶ ἀποτόμως ἵστασθαι ἐν πύλῃ καρδίας, καὶ ἀποκτείνειν τῇ νοητῇ φυλακῇ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, καὶ ἐκτάσει τῆς πιστῆς τοῦ Θεοῦ μνήμης, συγκόπτειν κεφαλὰς δυναστῶν διὰ Κύριον, καὶ ἀρχὰς λογισμῶν πολεμίων· ἐπεὶ περ ἴσμεν καὶ ἐν νοητοῖς ἰδρῶσιν ἐνθεὸν τινα ἐργασίαν καὶ τάξιν, καὶ οὕτω χρῆ γε βιαζομένους ποιεῖν, ἕως ἐνστῇ ὁ τῆς ἐστιάσεως παρὼν καιρὸς· μετέπειτα δὲ εὐχαριστήσαντας τῷ Κυρίῳ, τῷ διὰ μόνην φιλανθρωπίαν δισσως ἐμπιπλῶν τι ἡμᾶς τροφῆς καὶ ἐν πνεύματι, καὶ σῶματι, τῇ τοῦ θανάτου μνήμῃ καὶ μελέτῃ δεῖ ἀναλίσκειν, καὶ τῇ ἐφεξῆς πάλιν, τοῦ πρωϊνοῦ ἔργου κραταιῶς ἔχεσθαι. Μόλις γάρ οὕτω καθ' ἡμέραν ποιοῦντες, ἐκφυγεῖν ἐξισχύσωμεν ἐν Κυρίῳ τὰ δίκτυα τοῦ νοητοῦ ἐχθροῦ, ἅτινα ἐν ἡμῖν ἐγγρονίζοντα, γεννώσι τὰ τρία ταῦτα, πίστιν, ἐλπίδα, καὶ ἀγάπην· καὶ ἡ μὲν πίστις, ἀληθινῶς ἡμᾶς παρα-

σκευάζει φοβέσθαι Θεόν· ἡ δὲ ἐλπίς τὸν δουλικὸν ὑπερπηδῶσα φόβον, ἀγάπη Θεοῦ συνάπτει τὸν ἄνθρωπον, εἴπερ ἡ ἐλπίς οὐ καταισχύνει, ἐπειδὴ γεννᾷν οἶδε τὴν διττὴν ἀγάπην, ἐφ' ἣ ὁ νόμος κρέμανται καὶ οἱ Προφῆται· ἡ δὲ ἀγάπη, οὐδέποτε ἐκπίπτει μετὰ καὶ τοῦ αἰτία γενέσθαι ἐν τῷ δε τῷ αἰῶνι τῷ μετόχῳ αὐτῆς, τοῦ πληροῦντος τὰς θείας νομοθεσίας, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Σπάνιον δὲ ἐστὶ λίαν εὐρεῖν τοὺς τῷ λογιστικῷ ἡσυχάζοντας· καὶ κείνων μόνων ἐστίν, οἱ τὴν θείαν χάριν καὶ παράκλησιν διὰ τοῦ δε τοῦ πράγματος ἐγγίζειν αὐτοῖς μηχανῶνται, εἰ τοίνυν τὴν κατὰ Χριστὸν φιλοσοφίαν, ἐν τηρήσει νοὸς καὶ νήψει, τὴν νοητὴν ἐργασίαν βαδίζειν βουλόμεθα, δι' ἐγκρατείας βρωμάτων πολλῶν τέως τῆς ὁδοῦ ταύτης ἀρχόμεθα, σταθμῷ τὰ βρώματα, καὶ ποτὰ λαμβάνοντες, ἐν τῷ δύνασθαι λεγέσθω γὰρ ἡ νῆψις εἰκότως, ὁδὸς μὲν εἰς βασιλείαν ἄγουσα εἰς τε τὴν ἐντὸς ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν μέλλουσαν, νοητῇ δὲ ἐργασία, ὡς ἐξεργαζομένη καὶ λευκαίνουσα τὰ τοῦ νοῦ ἡδὴ, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐμπαθοῦς εἰς τὸ ἀπαθὲς μεταβάλλουσα· θυρίδι γὰρ φωτεινῇ ἔοικεν, ἀφ' ἧς ὁ Θεὸς διακύψας, ἐπιφαίνεται τῷ νοῖ.

γ'.

Ὅπου δὲ ταπεινώσις, μνήμη τε Θεοῦ ἐκ νήψεως συνεστῶσα καὶ προσοχῆς, προσευχῆς τε πυκνότης κατ' ἐχθρῶν ἐστηλωμένη, ἐστὶν ἄρα ἐκεῖ ὁ τόπος τοῦ Θεοῦ· ἥτοι καρδιακὸς οὐρανός, ἐν ᾧ δαιμόνιος φάλαγξ δέδοικε προσκαρτερεῖν, διὰ τὸν ἐν τῷ τόπῳ κατοικοῦντα Θεόν.

δ'.

Οὐδὲν πολυλογίας συγχυτικώτερον, καὶ γλώσσης ἀκρατοῦς φαυλότερον. καὶ κατὰστασιν ψυχῆς ἀφανίζεται δυνάμενον· ἃ γὰρ καθ' ἡμέραν οἰκοδομοῦμεν, καταλύει· καὶ ἃ κόπῳ συνάγομεν, διὰ γλωσσαλγίας ἡ ψυχὴ

ε'.

σκορπίζει, τί γὰρ αὐτῆς χεῖρον; ἀκατά-
σχετον κακόν· δεῖ οὖν αὐτὴ δοῦναι, καὶ βίαν
ἐπιθεῖναι, καὶ ἄγξαι αὐτήν, ἐν' οὕτως εἶπω,
τὰ πρὸς χρεῖαν μόνον ὑπηρετεῖν, καὶ τίς
ἂν ἐξεῖποι δλὴν τὴν ἐκ τῆς γλώττης ψυ-
χικὴν ζημίαν;

σ'. Πρώτη πύλη ἡ εἰσάγουσα εἰς τὴν νοη-
τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν τοῦ νοῦ προτοχὴν,
ἐστὶν ἡ ἐν γνώσει σιωπῇ τοῦ στόματος,
κἂν μήπω ὁ νοῦς τέως ἡσυχάζῃ· δευτέρα
δέ, ἡ ἀπὸ βρωμάτων καὶ πομάτων ἐγκρά-
τεια ἑμμετρος· τρίτη, ἡ νοῦν καὶ σῶμα
ἀγνίζουσα, τοῦ θανάτου ἀδιάλειπτος μνήμη
καὶ μελέτη. Ταύτης ἔγωγε τὴν ὥραν ἅπαξ
ιδῶν, καὶ πνεύματι ἄλλ' οὐκ ὁμμάτι τρω-
θεὶς καὶ τερφθεὶς, ὁμολογῶν ἐμοὶ παρ' ὅλον
τὸν βίον ἠθέλησα κτήσασθαι, ἐρασθεὶς τῇ
αὐτῆς εὐπρεπείᾳ τε, καὶ σεμνότητι· ὅπως
ἐστὶ ταπεινῇ, χαρμολειτουργίᾳ, σκεπτικῇ,
ἐμφοβῶς τῆς μελλούσης δικαίας ἐτάσεως,
δεδοικυῖα τὴν τοῦ βίου μέλλησιν. Καὶ ἐκ μὲν
αἰσθητῶν ὁμμάτων, ὕδωρ ζωηρὸν ἱαματι-
κὸν πέφυκε σταῆζειν, ἐκ δὲ νοητῶν ὀφθαλ-
μῶν πηγὴν ἀφιεῖσαν ἐννοιῶν σοφωτάτων, ἥτις
νάουσα καὶ ἀλλομένη, εὐφραίνει τὴν φρένα
ταύτην, ὡς ἔφη, τὴν τοῦ Ἀδὰμ θυγατέρα
τὴν μνήμην λέγω τοῦ θανάτου, ἐδίψων ἄει
σύμβιον κτήσασθαι, καὶ σὺν αὐτῇ καθεύ-
δειν, αὐτῇ τε ὁμιλεῖν· καὶ τί μέλλει γενέ-
σθαι μετὰ τὴν τοῦ σώματος ἀπόθεσιν, συ-
ζητεῖν· ἄλλ' οὐκ εἶασεν ἡ μισαὶ πολλάκις
λήθη, ἡ ἐξοφωμένη τοῦ διαβόλου θυγάτηρ.

ζ'. Ἔστι γὰρ πόλεμος ἐν τῷ κρυπτῷ ὑπὸ
τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων, διὰ λογισμῶν
μετὰ τῆς ψυχῆς συγρουόμενος· ἀοράτῳ γὰρ
αὐτῇ οὐσῇ καὶ αἱ κακοθελεῖς δυνάμεις ἐκεῖ-
ναι καταλλήλως τῇ ταύτης οὐσίᾳ, διὰ τοῦ
ἀοράτου πολέμου αὐτῇ προσφέρονται, καὶ
ἐστὶν ἰδεῖν μετὰ αὐτῶν καὶ αὐτῆς, καὶ
ὅπλα, καὶ παράταξιν, καὶ δολίαν ἀπάτας,
καὶ πόλεμον φοβερόν, καὶ συμβολὴν ἑμμά-
χων, καὶ νίκας καὶ ἥττας ἐξ ἐκατέρων με-
ρῶν· ἐν δὲ ἀπολείπεται οὗτος ὁ νοητός, ὃν
ὑφηγοῦμεθα πόλεμος τοῦ αἰσθητοῦ πολέ-
μου, τὸν καιρὸν τῆς τοῦ πολέμου προθεσμίας·
ὁ μὲν γὰρ αἰσθητὸς πόλεμος, οἶδε καὶ και-
ρὸν ἑαυτῷ, καὶ τάξιν ὀρρίζει, ὁ δὲ ἀμη-
νύτως προσβάλλει ἐξάπινα περὶ τὰ τῆς καρ-
δίας μεσαίτατα, καίρια λοχῶν ψυχὴν θανα-
τοῖ διὰ τῆς ἁμαρτίας· ἐνεκεν τίνος, καὶ
διατί, ὁ ἀγὼν οὗτος, καὶ ἡ πάλῃ συνίστα-
ται καθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ τὸ τοῦ Θεοῦ θέ-

λημα, ὅπερ εὐχόμεθα, γενηθῇ τῷ λέγοντι
ἐν ἡμῖν τὸ θέλημα σου, δι' ἡμῶν γένηται·
τὸ δὲ ἐστὶν αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαί, καὶ εἰ
τις λεπτῶς ἐν Κυρίῳ τὸν ἰδίον νοῦν νηρα-
λέως στήσας τῆς πλάνης, τὰς εἰσβολὰς
αὐτῶν καὶ μετεμπλοκάς τὰς ἐκ φαντασιῶν
συνισταμένας, ἀκριβῶς παρατηρήσειεν, εὐ-
ρήσει διὰ πείρας, διὸ καὶ ὁ Κύριος κατὰ
τῶν ἀλιτηρίων δαιμόνων σκοπὸν ἀποτεινόμε-
νος, ἅτε Θεὸς τὰ νοήματα αὐτῶν προ-
θεωρῶν, ἐξ ἐναντίας αὐτῶν τοῦ σκοποῦ, τὰς
ἐντολάς αὐτοῦ σὺν ἀπειλῇ τοῖς παραβαίνου-
σι τέθεικεν.

θ'. Ὅταν ἐν ἑξεί τινὶ γενώμεθα ἐγκρατείας
λέγω, καὶ ἀποχῆς κακῶν φαινομένων, διὰ
τῶν πέντε αἰσθητῶν ἐνεργουμένων, εἰς τὸ
ἐξῆς δυνησόμεθα καὶ τὴν καρδίαν τηρεῖν
μετὰ Ἰησοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ ἐν αὐτῇ φω-
τίζεσθαι, καὶ μετὰ πόθου τινὸς θερμοῦ τῆς
χρηστότητος αὐτοῦ διὰ τοῦ νοῦς ἀπο-
γεύεσθαι· ἐπεὶ μὴ δι' ἄλλο τί καθαίρεσθαι
τὴν καρδίαν νόμον ἐλάβομεν, ἀλλ' ἵνα τῶν
τῆς πονηρίας νεφῶν ἐκδάντων ἐκ τοῦ ἀέρος
τῆς καρδίας, καὶ διασκεδασθέντων τῇ συ-
νεχείᾳ τῆς προτοχῆς, ὡς ἐν αἰθρίᾳ καθα-
ρῶς ἰδεῖν δυνηθῶμεν τὸν ἥλιον τῆς δικαιο-
σύνης Ἰησοῦν, καὶ ποσῶς ἐλλαμψθῆναι
τοὺς λόγους ἐν νῷ τῆς αὐτοῦ μεγαλειότη-
τος· ἐπειδὴ μὴ πᾶσι φανεροῦσθαι πεφύκα-
σιν, εἰμὴ τοῖς καθαίρουσι τὴν διάνοιαν.

θ'. Οὕτως ἑαυτοὺς τὸ καθ' ἡμέραν χρὴ κα-
ταρτίζειν, οἷους χρὴ φαίνεσθαι ἐνώπιον τοῦ
Θεοῦ· φησὶ γὰρ ὁ Προφήτης Ὡση, Ἐλεον,
καὶ κρίσιν φυλάττου, καὶ ἐγγίξε τῷ Θεῷ
σου διαπαντός· καὶ πάλιν ὁ Μαλαχίας, ἐκ
προσώπου τοῦ Θεοῦ φησὶ, Υἱὸς δοξάζει πα-
τέρα, καὶ δούλος τὸν Κύριον αὐτοῦ· καὶ εἰ
πατὴρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα μου; καὶ
εἰ Κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστὶν ὁ φόβος μου;
λέγει Κύριος παντοκράτωρ· καὶ ὁ Ἀπό-
στολος. Καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς, φησὶν, ἀπὸ
παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος·
καὶ ἡ Σοφία πάλιν. Πάτη φυλακὴ τῇρει
σὴν καρδίαν· ἐκ γὰρ τούτων ἐξόδος ζωῆς·
καὶ ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφη. Καθά-
ρισον τὸ ἔσωθεν τοῦ ποτηρίου, ἵνα γένη-
ται καὶ τὸ ἔξωθεν καθαρόν.

ι'. Αἱ ἀκαιροὶ ὁμιλῖαι, ποτὲ μὲν μῖσος
παρὰ τῶν ἀκούοντων ἡμῖν προξενούσιν,
ἄλλο τε δὲ λοιδορίας, καὶ γέλωτα, τὴν
τῶν ῥημάτων ἄνοιαν καταγινώσκοντων,
ἄλλαι δὲ, μολυσμὸν συνειδότος, ἄλλαι τὴν

ἐκ Θεοῦ κατάκρισιν, καὶ τὴν λύπην τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὃ καὶ φρικτὸν τῶν ἁλ-
λων ἀπάντων.

ια'. Ὁ τὴν καρδίαν αὐτοῦ καθαίρων καὶ ἐκ
ρίζων ἀνασπών τὴν ἁμαρτίαν ἐν Κυρίῳ, καὶ
πονῶν χάριν γνώσεως θειοτέρας, καὶ βλέ-
πων ἐν νῷ τὰ πολλοὺς ἀθέατα, οὐ χρὴ διὰ
τοῦτο τινὸς κατεπαίρεσθαι· οὐδὲν γὰρ κα-
θαρώτερον ἐν κτιστοῖς ἄσωμάτου, οὐδὲν ἀγ-
γέλου γνωστικώτερον· ἀλλ' ἐπαρθεῖς, ὡς
ἀστραπὴ ἐξ οὐρανοῦ κατερράγη· οὕτως αὐ-
τῷ ἡ ὑψηλοφροσύνη, ἀκαθαρσία παρὰ τῷ
Θεῷ λογισθεῖσα, φανεροὶ δὲ εἰσιν οἱ τὸν
χρυσὸν ἀνορύττοντες.

ιβ'. Φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ὁ ἀγωνιζόμενος
πάντα ἐγκρατεύεται, ὡς μὴ δυνατόν μετὰ
κόρου βρωμάτων, πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς
τὰς ἀφανεῖς, καὶ κακοθελεῖς δυνάμεις πα-
ρατάττεσθαι τοὺς τῇ σαρκὶ ταύτῃ συνδεδε-
μένους τῇ μοχθηρίᾳ, καὶ αἰεὶ ἐπιθυμοῦσιν
κατὰ τοῦ πνεύματος. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βα-
σιλεία τοῦ Θεοῦ βρώσις, καὶ πόσις, τὸ φρό-
νημα τῆς σαρκός, ἐχθρὰ εἰς Θεόν· τῷ γὰρ
νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ
δύναται φησι, ὁ δὲ φρόνημα τῆς σαρ-
κὸς θάνατος· οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, Θεῷ ἀ-
ρεῖσαι οὐ δύνανται.

ιγ'. Πολλῆς δὲ ταπεινώσεως ἡμῖν χρεῖα, ἐπι-
μελουμένοις νοῶς φυλακῆς ἐν Κυρίῳ, πρῶ-
τον εἰς Θεόν, καὶ εἰς ἀνθρώπους, παντοίως
δὲ πάντοθεν, ὀφειλομένον συντρίβειν τὴν καρ-
δίαν, πᾶν τὸ ταπεινοῦν ἐπιτηδεύοντες. Συν-
τρίβειν δέ, καὶ ταπεινοῦν οἶδε καρδίαν, μνή-
μη τοῦ ἀρχαίου ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ βίου,
εἰ κατὰ ἀκρίβειαν μνημονεύεται παρ' ἡμῶν.
Καὶ μνήμη ἁμαρτημάτων πάντων ἐκ νη-
πίου, κατ' εἶδος πορὰ τοῦ νοῶς ἀναθεωρου-
μένων, (παρεκτὸς τῶν σαρκικῶν, τούτων
γὰρ ἡ ἐνθύμησις ἐπιζημίος ἐστὶν.) καὶ τα-
πεινοῦν οἶδε καὶ δάκρυα γεννᾶν, καὶ πρὸς
εὐχαριστίαν Θεοῦ ὁλοκαρδίως ἡμᾶς κινεῖν,
ὥσπερ καὶ ἡ ἀένναος, καὶ ἡ ἐναργὴς μνή-
μη τοῦ θανάτου. ἡ αὐτὴ γὰρ καὶ πένθος
τίκτει μετὰ ἡδύτητός τινος, καὶ χαρᾶς, καὶ
νῆψιν νοῶς. Κραταιῶς δὲ ταπεινοὶ φρόνημα,
καὶ γῆν ὄραν, καὶ ἡ μνήμη τῶν τοῦ Κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παθῶν, κατ' εἰ-

δος καὶ αὐτῶν τῇ μνήμῃ ἀναλεγόμενων,
καὶ μνημονευομένων· καὶ γε δάκρυα καὶ
ταῦτα παρέχουσι. Καὶ πρὸς τούτοις ταπει-
νοῦσιν ἀληθῶς ψυχὴν καὶ αἱ πολλαὶ εὐερ-
γεσίαι τοῦ Θεοῦ, αἱ εἰς ἡμᾶς κατ' εἶδος ἀρι-
θμούμεναι καὶ ἀναθεωρούμεναι. ἐπειδὴ
πρὸς ὑπερηφάνους δαίμονας τὴν πάλιν
ἔχομεν.

Μὴ ἀπαναίνου ἐκ φιλαυτίας τὰ τοιαῦτα
σωτήρια φάρμακα ψυχῆς, ὡς οὗτος, ἐπεὶ
οὐκ εἰ λοιπὸν Χριστοῦ μαθητὴς, οὐ μὴν,
οὐδὲ Παύλου μιμητὴς, ἐς, οὐκ εἰμὶ ἱκανός,
φησι, καλεῖσθαι Ἀπόστολος· καὶ πάλιν
τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον, καὶ διώ-
κτην, καὶ ὑβριστήν· ὅρας ὑπερήφανε τὸν
ἅγιον, ὅπως οὐκ ἐπιλήσμων τοῦ προτέρου
βίου ἦν; καὶ οἱ ἅγιοι δὲ πάντες οἱ ἐξ ἀρ-
χῆς κτίσεως, μέχρι καὶ νῦν, ταύτην ἐνεδι-
δύσκοντο τὴν ἐσχάτην Θεοῦ ἁγίαν δι-
πλοῖδα· καὶ αὐτὸς γὰρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός, Θεὸς ὢν ἀκατάληπτος, καὶ
ἄγνωστος, καὶ ἀνεκκλήλητος, θέλων δεῖξαι
τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνίου ζωῆς, καὶ ἀγιότητος,
τὴν ταπεινώσιν ὅλῳ τῷ ἑαυτοῦ σαρ-
κίῳ ἐνεδύσατο· οὕτως ἄρα καὶ θεϊκὴ ἀρε-
τὴ δικαίως ὀφείλει καλεῖσθαι, καὶ δεσποτικὴ
ἐντολὴ, καὶ στολὴ, ἡ ἁγία ταπεινώσις, καὶ
οἱ Ἄγγελοι δὲ, καὶ πᾶσαι αἱ λαμπραὶ καὶ
θεῖαι δυνάμεις ἐκεῖναι, ταύτην τὴν ἀρετὴν
ἐξασκοῦσι, καὶ φυλάττουσιν, εἰδότες ὅτι
πτώματι πέπτωκεν ὑπερηφανευθεὶς ὁ σα-
τάν, καὶ εἰς ὑπόδειγμα φόβου πτώσεως Ἀ-
γγέλων τε, καὶ ἀνθρώπων, κεῖται ἐν τῇ ἀ-
βύσσῳ ὁ πονηρὸς, πάσης τῆς ἄλλης κτί-
σεως ἀτιμώτερος πρὸς Θεοῦ, διὰ οἰκείαν
ὑπερηφάνειαν ὑποδειχθεὶς. Οἶδαμεν δὲ καὶ
ὑπὲρ πτώματι ὁ Ἀδὰμ ἐξ ὑπερηφανίας
πέπτωκε. Τοσαῦτα οὖν ἔχοντες ὑποδείγματα
τῆς ψυχωφελούς ἀρετῆς, παντοίως αἰεὶ τα-
πεινώμεθα· ὅση δύναμις τούτοις χρώμενοι
ταπεινωθῶμεν ψυχῇ, καὶ σώματι, καὶ φρο-
νήματι, καὶ θελήματι, καὶ ῥήμασι, καὶ
διανοήμασι, καὶ σχήματι, καὶ ἔκτοθι καὶ
ἐνδοθι· ὁ μάλιστα ζητητέον, ἵνα μὴ τὸν
ὑπὲρ ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ
Θεοῦ, καὶ Θεόν, καθ' ἡμῶν ἐξωμεν. Κύ-
ριος γὰρ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπει-
νοῖς δὲ δίδωσι χάριν· καὶ ἀκάθαρτος παρὰ
Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρδιος· καὶ ὁ ἑαυτὸν τα-
πεινῶν ὑψωθήσεται. Καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ,
ὅτι πᾶς εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ διὸ
προσεκτέον.

ιδ'.

ιε. Ὅρατε, φησὶν ὁ σωτὴρ ἡμῶν, μὴ βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν, καὶ τὰ ἐξῆς. ὁ δὲ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. Πάντα οὖν ταῦτα πρὸς ἡμᾶς παρὰ τῇ τῇ θεῷ γραφῇ εἰρημένα εἰδότες, ἐγκρατῶς τὸν βίον διάζωμεν· πρὸ πάντων ἀπὸ πολλῶν βρωμάτων, τάξει ἐναρέτῳ, καὶ συνηθείᾳ τῷ σώματι ἐθίσωμεν, μέτρῳ τὴν τροφὴν αὐτῷ παρεχόμενοι. Οὕτω γὰρ καὶ τὰ σκιρτήματα αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους, ῥᾶον κατευνάζονται, καὶ ὑποτάσσονται τῷ ἡγεμόνι λογιστικῷ· εἴπερ δεῖ πειθανῶς εἰπεῖν, καὶ ἀληθῶς, καὶ τὰ τοῦ θυμοῦ. Ἄλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν σφαλμάτων, εὐκολως ἀπεχόμεθα· ἐπεὶ καὶ ἀρετὴ τοῦτο κρίνεται τοῖς πείραν ἀρετῆς εἰληφόσι, τὸ περιεκτικῶς ἐγκρατεύεσθαι, τουτέστιν ἀπὸ παντὸς εἰδους πονηροῦ ἀπέχεσθαι. αἴτιον γὰρ τῆς ἀγνείας προηγουμένως μὲν ὁ Θεός, ὁ πάντων τῶν καλῶν αἴτιος, καὶ δοτὴρ. Ἐπειτα δέ, ἡ ἀπὸ βρωμάτων πολλῶν ἴση καθ' ἐκάστην καὶ μεμετρημένη ἐγκράτεια.

ις. Ὡςπερ γὰρ ὁ σατὰν τῷ Θεῷ ἀντιταττόμενος, πρὸς τὸ τοῦ Θεοῦ μὴ γίνεσθαι θέλημα ὃ εἰσιν αἱ ἐντολαί, δι' ὧν καταλύειν πειράται αὐτό, δι' ἡμῶν Θεῷ πολεμεῖ, οὕτω πάλιν δι' ἡμῶν ὁ Θεὸς ἀνύεσθαι βούλεται τὸ πανάγιον αὐτὸς βούλημα ὃ ἐστὶν ὡς εἶπον αἱ θεαί, καὶ ζωοποιαὶ ἐντολαί, δι' ἡμῶν καὶ τῆς αὐτοῦ ῥοπῆς, τὸν δαίμονιον σκοπὸν τοῦ πονηροῦ καταβάλλων. Τὴν γὰρ τοῦ ἐχθροῦ ἀνόνητον βούλησιν, ἥτις δοκεῖ Θεῷ ἀντιτάττεσθαι, δι' ὧν ποιεῖ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ παραβαίνεισθαι, αὐτὸς πάλιν ὁ Θεὸς δι' ἀνθρωπίνης ἀσθενείας καταστρέφει. Καὶ ὅρα, εἰ μὴ οὕτως ἔχει. Αἱ μὲν ἐντολαὶ πᾶσαι τοῦ θεοῦ Εὐαγγελίου, τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς δοκοῦσι νομοθετεῖν καὶ ὑγιὲς ποιεῖν, δι' ὧν προστάττουσιν. Μᾶλλον δὲ οὐδὲ δοκοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀληθινῶς αὐτὸ ὑγιαίνουσιν. Τοῦτο οὖν τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς καὶ ὁ διάβολος φαίνεται νυκτὸς καὶ ἡμέρας πολεμῶν. Καὶ εἰ τὸ τριμερὲς πολεμεῖ ὁ σατὰν, δηλονότι τὰς ἐντολάς τοῦ Χριστοῦ πολεμεῖ· ὁ Χριστὸς γὰρ τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς νομοθετεῖ διὰ τῶν ἐντολῶν. Τὸ δέ ἐστι, θυμικόν, ἐπιθυμητικόν, καὶ λογιστικόν. Καὶ σκόπει, ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἐνοχος ἔσται τῇ κρίσει, καὶ τὰ ἐξῆς αὐτοῦ παραγγέλματα· ἰδοὺ θεραπεῖται τοῦ θυμοῦ· ὁ δὲ ἐχθρὸς πάλιν τὴν ἐντολὴν αὐτῇ, καὶ τὰς περὶ αὐτήν, διὰ φιλονεικῶν,

καὶ μνηπικακίας, καὶ φθόνου λογισμῶν ἐνδον πειράται κατατρεῖσθαι. οἷδε γὰρ καὶ αὐτὸς ὁ ἀντίπαλος, ὅτι τοῦ θυμικοῦ καθηγεμῶν, τὸ λογιστικόν ἐστι, καὶ τοῦτο διὰ λογισμῶν, ὡς εἶπον, τοξεύω, ὑπονοιῶν φθόνου, φιλονεικίας, ἱριδος, δόλου, κενοδοξίας, πείθει τὸ λογιστικὸν καταλιπεῖν τὴν οἰκείαν ἀρχήν, καὶ ἐνδοῦναι τῷ θυμῷ τὰς ἡνίας, καὶ ἀκυβέρνητον ἔαται. Ὁ δὲ θυμὸς, ὡς περ τὸν κυβερνήτην ἀποβαλὼν, ἐξάγει διὰ στόματος ἐν λόγοις, τὰ αὐτῷ προαποκείμενα ἐν καρδίᾳ, ἃ διὰ λογισμῶν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἀμελείας τοῦ νοῦ, ἐν καρδίᾳ ἀπεθησαυρίσθησαν, καὶ τὴν καρδίαν ἀντὶ θεοῦ πνεύματος. καὶ θείων ἐννοιῶν, κακίας οὖσαν ἰδέσθαι τότε ἀνάπλεων, καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος. Ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα. Εἰ γὰρ εἰς λόγος τὰ ἔσω μελετώμενα ἐξαγαγεῖν ἰσχύει ὁ πονηρὸς, οὐ ῥα καὶ εἰπεῖν ὁ ἀδελφὸς ὁ ἀλοὺς τῷ ἀδελφῷ καὶ οὐ μωρὸν μόνον, ἀλλ' ἐξ ὕβριστικῶν ῥημάτων, καὶ φόνῳ περιπεσεῖται πολλάκις, καὶ τούτοις μὲν χρῆται ὁ πονηρὸς, διὰ τὸν δόντα ἐν τῇ τῇ Θεῷ τοῦ μὴ ὀργίζεσθαι εἰκῇ, ἅπερ ἡδύνατο μὴ ἐκβῆναι εἰς ῥήματα ὕβριστικά καὶ τὰ τούτοις ἐπακολουθοῦντα, εἰ ἐκ προσβολῆς εὐθύς, δι' εὐχῆς καὶ προσοχῆς τῆς ἐνδον ἐκ καρδίας ἀπεδιώχθησαν· οὕτως ὁ ἀλάστωρ τοῦ ἰδίου σκοποῦ τυγχάνει, εἴγε ἃ διὰ λογισμῶν ἐν καρδίᾳ ἐνέβαλεν, εὐρήσει θείαν ἐντολὴν λύοντα.

Τίνα δὲ καὶ τὰ τῷ ἐπιθυμητικῷ παρὰ τῆς θείας ἐντολῆς τῆς δεσποτικῆς ἐντέταλται; Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἡδὴ ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· καὶ ταύτην δὲ δοθεῖσαν ἰδὼν ὁ κακοῦργος, οἷον κατὰ τῆς ἐντολῆς ἀμφίβληττον ἐν αὐτῷ πλέκει· πόρρω γὰρ τῆς ἐρεθιζούσης ὕλης μακρύνας τὸν πόλεμον ταύτης, ἐνδον ὑφίσταται· καὶ ἐστὶν ἰδεῖν ἐν νῷ ζωγραφούμενα παρ' αὐτοῦ, καὶ σχήματα, καὶ τυπώματα πορνικά· καὶ λόγους ἀκούειν ἐστὶν ἐρεθίζοντας πρὸς πάθος, καὶ ἄλλα ἅπερ οἱ νοῦ πείραν ἔχοντες ἴσασιν.

Τίς δὲ καὶ ἡ τῷ λογιστικῷ παραινουσα ἐντολή; ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμῶς ὅλως· ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, καὶ οὐ· καὶ, ὁ μὴ ἀρνησάμενος πάντα καὶ ἀκολουθῶν μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ταῦτα τὰ τοῦ λογιστικοῦ παραγγέλματα· πάλιν οὖν ὁ πολέμιος, ὡςπερ τινὰ στρατηγὸν ἄριστον βουλόμενος χειρῶ-

ιζ.

ιη.

σασθαι, ὅς ἐστι τὸ λογιστικόν, διὰ λογισμῶν γαστριμαργίας, καὶ ἀδιαφορίας αὐτὸ τῶν φρενῶν ἐκστήσας, τῆς δὲ ἡγεμονίας. οἷα μέθυσον στρατηγὸν διαχλευάσας τε, καὶ ἐπιθυμία, ὑπηρέταις ὁ δράκων κέχρηται τῶν ἰδίων θελημάτων· αἱ δὲ δυνάμεις αὐται, τὸ ἐπιθυμητικὸν λεγώ, καὶ τὸ θυμικόν, ἐκ τοῦ λογιστικοῦ ἄφεται οὕτως, ταῖς πέντε ἡμῶν αἰσθήσεσιν, εἰς τὸ φανερώς ἁμαρτάνειν ὑπουργοῖς κέχρηται· καὶ ταῦτά εἰσι τὰ πτώματα, τότε τοῖνυν καὶ ὀφθαλμοὶ περιέργοι, οὐκ ἔχοντες τὸν νοῦν ἔνδον αὐτοῦς δεσμοῦντα· καὶ ἀκοὴ μάταια ἀκούειν ἀγαπῶσα, καὶ ὁσφρησις ἐκθηλυνομένη, καὶ στόμα ἀκρατές, καὶ χεῖρες ἀπτόμεναι ὧν μὴ δεῖ· οἷς ἐπακολουθεῖ, ἀδικία ἀντὶ δικαιοσύνης, ἄνοια ἀντὶ φρονήσεως, ἀκολασία ἀντὶ σωφροσύνης· δουλεία, ἀντὶ ἀνδρείας· αὐται γὰρ αἱ γενικαὶ τέσσαρες ἀρεταί· ἡγουν ἡ δικαιοσύνη, ἡ φρόνησις, ἡ σωφροσύνη, καὶ ἀνδρεία ὑγιαίνουσιν, τὸ τριμερὲς διακυβερνῶσι· τὸ τριμερὲς δὲ καλῶς ἰθυνομένον, τὰς αἰσθήσεις τῶν ἀτόπων ἀπείργει, καὶ τότε δὴ γαλήνην ὁ νοῦς ἄγων, τῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων ἐνθέως κυβερνωμένων καὶ ὑπηκῶν, ῥαδίως ἐν τῷ νοητῷ πολέμῳ ἀνδραγαθεῖ· εἰ δὲ συγχέει αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ἀπροσεξία, διὰ τῶν τοῦ πονηροῦ προσβολῶν ἡττώμενος, τὰς θείας ἐντολὰς παραβαίνει, τῇ παραβάσει οὖν πάντως ἐπεταί, ἡ μετάνοια ἀνάλογος, ἡ κόλασις ἐν τῷ μέλλοντι. καλὸν οὖν τὸ ἀεὶ νῆφειν τὸν νοῦν, δι' οὗ πράγματος εἰς τὸ κατὰ φύσιν σταθεῖς, γίνεται ἐνταλμάτων θεῶν φύλαξ ἀληθής.

19'. Ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῶν τῆς πονηρίας πνευμάτων περιτετείσχισται τε, καὶ περιπέφρακται, καὶ δέδεταί ἀλύστετι σκότους. Μὴ δυναμένη διὰ τὸ περὶ αὐτὴν σκότος, ὡς θέλει προσεῦξασθαι· ἐν τῷ κρυπτῷ γὰρ δεσμεῖται, τυφλώττουσα τοῖς ἔνδον ὁμμασιν· ὅταν οὖν ἀρχὴν λάβῃ εὐχέσθαι τῷ Θεῷ, καὶ νῆφειν δι' εὐχῆς, τότε τοῦ σκότους ἐκείνη δι' εὐχῆς λυθῇσεται· ἄλλως γάρ, οὐ δυνατόν λυθῆναι· τότε γὰρ δύναται ἡ ψυχὴ ἐπιγῶναι, ὅτι ἐστιν ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ ἄλλη πάλῃ, καὶ ἄλλη ἐναντιότης κρυπτὴ, καὶ ἄλλος πόλεμος λογισμῶν πνευμάτων πονηρίας· ὡς περ καὶ αἱ ἅγιοι γραφαὶ μαρτυροῦσι, λέγει γάρ· ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τότε σου μὴ ἀφῆς· τόπος δὲ τοῦ νοῦ ἡ στάσις ἐστὶν αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ βεβαία, καὶ ἡ νῆψις· καὶ γὰρ στάσις ἐστὶ καὶ ἐπὶ

ἀρετῆς, καὶ κακίας· φησὶ γάρ, Μακάριος ἀνὴρ, ὅς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν, καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη· καὶ ὁ Ἀπόστολος. Στήτε οὖν περιζωτάμενοι τὴν ὁσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ.

20'. Κρατῶμεν Χριστοῦ κραταιῶς ἄγαν, διὰ τοὺς ἀεννάως λατρεῖν τοῦτον ἐκ ψυχῆς ἀγωνιζομένους, ἵνα μὴ ἐκνεύσῃ Ἰησοῦς, ὄχλου λογισμῶν ἐντῶν ἐν τῷ τόπῳ τῆς ψυχῆς· ὅν οὐκ ἐξὸν χωρὶς πόνου ψυχῆς κραταιῶς κρατεῖν· καὶ ψηλαφῶμεν τὸν ἐν σαρκὶ αὐτοῦ βίον, ἵνα τὸν ἡμέτερον ταπεινῶς διεξάγωμεν, καὶ κρατῶμεν τὰ αὐτοῦ πάθη, ἵνα τὰ θλιβερά ὑπομείνωμεν, αὐτὸν ζηλοῦντες· καὶ γευώμεθα τὴν ἄρρητον καὶ συγκαταβατικὴν δι' ἡμᾶς οἰκονομίαν αὐτοῦ, ἵνα ἐκ τῆς γεύσεως τῆς ψυχῆς τῆς γλυκειᾶς, γινώσκωμεν ὅτι Χρηστὴς ὁ Κύριος· ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, ἡ καὶ πρὸ πάντων, ἀνενδοιάστως πιστεύωμεν αὐτῷ, ἐν οἷς λέγει· τὴν πρόνοιάν τε αὐτοῦ τὴν εἰς ἡμᾶς ἤκουσαν, καθ' ἑκάστην ἐκδεχώμεθα, καὶ ὡς ἂν τύχῃ ἐλθοῦσα, εὐχαρίστως, καὶ ἀσπαστῶς, καὶ προθύμως δεχώμεθα· ἵνα μάθωμεν, πρὸς τὸν Θεὸν μόνον ὁρᾶν· ἐς τὰ ὅλα διοικεῖ λόγοις σοφίας θεϊκοῖς, καὶ ὅταν ταῦτα ποιήσωμεν πάντα, τότε οὐ μακρὰν ποὺ τοῦ Θεοῦ τυγχάνομεν· εἴπερ εὐσέβεια, ἀτέλεστος τελειότης, ὡς εἶπε τις τῶν θεοφόρων ἀνδρῶν, καὶ τελείων τῷ πνεύματι.

21'. Ὁ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καλῶς ἐξαγοραζόμενος, ἐννοία τε διόλου, καὶ μνήμη θανάτου σχολάζων, καὶ σοφῶς ἐκ παθῶν κλέπτων τὸν νοῦν, διὰ τοῦδε τοῦ πράγματος, οὗτος καὶ τὰς καθ' ὥραν παρουσίας τῶν δαιμονικῶν προσβολῶν, ὀξυτέρως ὁρᾶν πάντως πέφυκε παρ' ἐκεῖνον, ὅς, ἄτερ μνήμης θανάτου, διάγειν βεβούληται· ἐνεκεν γνώσεως μόνης τὴν καρδίαν καθαίρων, καὶ μὴ πενθήρει ἐννοία σώζων διόλου, ἐνίοτε δοκῶν οὗτος πάντων κρατεῖν, ἐντρεχεῖα παθῶν ὀλεθρίων, ὑφ' ἐνὸς δέδεταί, ὡς οὐκ οἶδε, τοῦ χειρίστου πάντων, καὶ πίπτει ἐσθ' ὅτε, χωρὶς Θεοῦ, ὑψηλοφροσύνη, τοῦτον χρὴ νῆφειν σφόδρα, ἵνα μὴ τυφωθεὶς χάωσῃ τὰς φρένας· πέφυκε γὰρ ὡς Παῦλος φάσκει, ψυχᾶς ἐνθὲν κἀκεῖθεν ἐρανίζουσας γνῶσιν, φουσιῶσθαι κατ' ἐλαττόνων, ὡς δοκοῦσιν, αἷς σπινθῆρ, ὡς εἶμαι, τῆς οἰκοδομοῦσης ἀγάπης οὐκ ἐνυπάρχει, ὁ δέγε τὸν θάνατον μελέτην κατ' ὁπὲ μεμνημένος, τὰς καταδρομὰς τῶν δαιμόνων ὀξύτερον· ὑπὲρ τὸν ἄλ-

κ'.

κα'.

κβ'.

λως ἔχοντα βλέπων, ἐκδιώκων βάλλει. Πέφυκεν ἡ τερπνὴ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τουτέστιν ὁ Ἰησοῦς μετὰ θυμοῦ καρδίας καὶ πικρίας σωστικῆς, διαλύειν λογισμῶν πάσας μαγγανείας, νοήματα, λόγους, φαντασίας, ἰνδάλματα σκοτεινά, καὶ ἀπαξάπλως εἰπεῖν, δι' ὧν παρατάσσεται, καὶ νεανιεύεται ὁ πανώλης· τὰς ψυχὰς διαβηλαφῶν καταπιεῖν, καλούμενος δὲ Ἰησοῦς, πάντα φλογίζει εὐχερῶς, ἐν οὐδενὶ γὰρ ἄλλῳ ἢ σωτηρία ἡμῶν ἐστίν, εἰ μὴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἔφησεν ὁ σωτὴρ· Χωρὶς γὰρ ἐμοῦ, οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

κγ'.

Πάσῃ οὖν φυλακῇ τὴν καρδίαν ἡμῶν πάσῃ ὥρᾳ καὶ τὸ ἀκαριαῖον γοῦν, τηρήσωμεν ἐκ λογισμῶν ἀγλυοῦντων τὸ ψυχικόν ἔσοπτρον, ἐν ᾧ δὴ τυποῦσθαι καὶ φωτεινογραφεῖσθαι Ἰησοῦς Χριστὸς πέφυκεν, ἡ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς σοφία καὶ δύναμις, καὶ ἔνδον καρδίας ἀπαυστα τῶν οὐρανῶν τὴν βασιλείαν ζητήσωμεν, τὸν τε κόκκον, καὶ τὸν μαργαρίτην, καὶ τὴν ζύμην· καὶ τὰλλα πάντα μυστικῶς εὐρήσομεν ἔνδον ἡμῶν αὐτῶν, εἴγε τὸ ὄμμα τοῦ νοῦ ἐκ καθάρωμεν, διὰ τοι τοῦτο ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφη, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ἐν τῷ ἡμῶν ἐστὶ· δηλῶν μένουσαν ἔνδον καρδίας τὴν θεότητα. ¶

κδ'.

Καὶ νῆψις μὲν, τηλαυγῶς καθαίρει συνειδησιν, τῆς δὲ καθαρθείσης, ὡς φῶς καλυπτόμενον εὐθύς ἐκλάμψατα, μέγα ἐκδιώκει σκότος· τοῦ δὲ διωχθέντος, συχνὴ νήψει γνησίᾳ, τὰ λανθάνοντα πάλιν ἡ συνειδήσις δεικνύει· καὶ διὰ νοῦ ἐκδιδάτκει τὴν νήψει τὴν ἀόρατον πάλην, καὶ λογικὴν μάχην, καὶ πῶς δεῖ ῥίπτειν λόγχας ἐν τῇ μονομαχίᾳ, καὶ βάλλειν μὲν εὐστόχοις ἀκοντίοις λογισμοῖς, μὴ βάλλεσθαι δὲ τὸν νοῦν κρυβόμενον ἀκοντίοις πρὸς Χριστόν, ἀντὶ σκότους βλαπτικοῦ, ἰμειρόμενον φῶς· οὗ ὁ γευσάμενος, συνήκεν ὁ λέγω· οὗ φωτὸς ἡ γεῦσις, λιμαγχονεῖ μᾶλλον ψυχὴν· τρεφομένην, μὴ κορεννυμένην δὲ ποτέ· ἀλλ' ὁσον ἐσθίουσαν, ἔτι αὐτὴς πεινώσαν, φῶς νοῦν ἔλκον ὡς περ ἥλιος ὄμματα, ὁ ἀνερμήνευτον ἐν, ἐρμηνευόμενον οὐ λόγῳ, πεῖρα δὲ παθόντες, ἢ τρωθέντος ἀληθέστερον φάναι, σιγᾶν με διαγγέλλει· καίγε τοῦ νοῦ θέλοντος τρυφᾶν ἐν τῷ λέγειν τὰ περὶ ὧν λέγει· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν· οὐ χωρὶς, οὐδεὶς ὀφείλει τὸν Κύριον· ἐνεκεν γὰρ κτήσεως ἀγάπης καὶ

ἀγνείας, αὐταὶ γὰρ ἡ εἰρήνη, καὶ ὁ ἁγιασμός.

Ὅπλίζειν χρὴ τὸν θυμὸν πρὸς μόνους τοὺς δαίμονας, τοὺς λογιστικῶς ἡμῖν ἐχθραίνοντας, καὶ κατ' αὐτῶν θυμουμένους· τὸν τρόπον δὲ τοῦ καθ' ὧραν πολέμου τοῦ ἐν ἡμῖν, ἀκουσον καὶ ποιήσον· νήψει σὺναπτε εὐχὴν, νήψις γὰρ εὐχὴν καθαίρει, ἡ δὲ τὴν καθαίρουσαν· ἡ μὲν γὰρ νήψις, ἀδιάλειπτα ὀρώσα, νοεῖ τοὺς εἰσερχομένους· κωλύουσα δὲ αὐτοὺς μικρὸν τῆς εἰσόδου, εἰς βοήθειαν καλεῖ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκδιώξαι πολεμίους πονηροῦς· ἡ δὲ προσοχή, κωλύει ἀντιλέγουσα αὐτούς· φωνούμενος δὲ ὁ Ἰησοῦς, ἐκδιώκει δαίμονας σὺν φαντασίαις αὐτῶν.

Λίαν ἔσο ἀκριβῶς τηρῶν σου τὸν νοῦν· ὅταν οὖν λογισμὸν γνῶις, ἀντιλογηθήτι αὐτῷ εὐθέως δὲ τάχος, κάλεσον Χριστόν εἰς ἐκδίκεσιν· ὁ δὲ γλυκὺς Ἰησοῦς, ἔτι σκυλαλοῦντος, ἐρεῖ· ἰδοὺ πάρειμι νεῖμαί σοι ἀντίληψιν, σὺ δὲ τούτων τῶν ἐχθρῶν ὄλων, εὐχῇ, κατευνασθέντων πάντων, πάλιν προσεχε τῷ νῷ· ἰδοὺ πάλιν κύματα πλεῖονα τῶν προτέρων, ἀλλεπάλληλος φορὰ, ἐφ' ὧν ψυχὴ νήχεται· ἀλλ' ἰδοὺ αὖ ὁ Ἰησοῦς, ἐγειρόμενος παρὰ τοῦ μαθητοῦ καὶ τοῖς πονηροῖς ἀήταις ἐπιτιμῶν ὡς Θεός· εὐκαιρῶν δὲ ἐκ τούτων ὧραν ἴσως, ἢ στιγμὴν, δόξαζε τὸν σεσωκότα, καὶ ἐννοιάζου θάνατον.

Πάσῃ προσοχῇ καρδίας ἐν αἰσθήσει ψυχῆς ὁδεύσωμεν· προσοχὴ γάρ, καὶ προσευχὴ καθ' ἡμέραν ζευγνύμεναι, παρόμοια πέλουσιν ἄρματος πυρφόρου Ἡλιοῦ, εἰς ὕψος οὐρανοῦ τὸν ἴδιον μέτοχον κουφίζοντα· καὶ τί λέγω; τοῦ γὰρ νήψιν κατορθούντος, ἢ κατορθῶσαι σπεύδοντος, καρδιά μακαρία, σὺν ἡλίῳ τε, καὶ σελήνῃ, καὶ ἀστροῖς, νοητὸς οὐρανὸς κατετκεύασται, Θεοῦ τε τοῦ ἀχωρήτου χώρημα γίνεται, κατὰ μυστικὴν θεωρίαν τε καὶ ἀνάβασιν, ᾧ τινι οὖν αἶνος ἀρετῆς θείας, δοκιμαζέτω ἐκφέρειν σὺν ῥοπῇ Κύριον, καὶ προθυμίᾳ τοὺς λόγους εἰς ἔργα· καὶ βίᾳ τινὶ τὴν πεντάδα τῶν ἰδίων αἰσθήσεων, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ βλάπτεσθαι οἶδε, κωλύων, ἐλαφρότερον τῷ νοὶ ἑαυτοῦ τὸν ἐγκάρδιον ἀγῶνα, καὶ πόλεμον πάντως τεύχει· εἴργε οὖν πάντας τοὺς ἐξω τισὶν ἐπινοίας· καὶ πολέμει τοὺς ἐξ αὐτῶν τικτομένους λογισμοὺς ἐνδον, ἀσωμάτοις θείαις μεθοδείαις· ἀγρυπνῶν κόπῳ ἡδονὰς ἀπο-

κε'.

κς'.

κζ'.

σόβει· καὶ περὶ βρωτὰ καὶ ποτὰ ἐγκρατῶς ἔχου, καὶ τὸ σῶμα ἱκανῶς λέπτυνον, ἵνα κοῦφον τὸν ἐγκάρδιον πόλεμον εὐχερῶς σεαυτῷ κατασκευάζῃς· ἑαυτὸν εὐεργετῶν οὐχ ἕτερον· καὶ ἐννοῖα θανάτου τὴν ψυχὴν τιμῶρει· Ἰησοῦ Χριστοῦ μνήμη συνάγαγέ σου τὸν νοῦν ἐσκορπισμένον. Ταῖς νυξὶ γὰρ μᾶλλον ἐβῶθεν ὁ νοῦς αἰθιάζειν λαμπραῖς θεωρίαις Θεοῦ, καὶ τῶν θείων.

κῆ. Μὴ ἀπαναινόμεθα καὶ σωματικῶν ἀσκήσεων κόπους· ἐκ μὲν γὰρ γῆς σίτος· ἐκ δὲ τῶν τοιούτων χαρὰ πνευματικὴ καὶ πείρα καλῶν ἐκπλασάνει. Μὴ δὲ τὴν συνειδήσιν παραλογιζόμεθα ὁμιλοῦσαν ἡμῖν τὰ σωτήρια καὶ πρακτέα, τάτε δέοντα καὶ ὀφειλόμενα ἐκλαλοῦσαν ἀπαύτως, καὶ μάλιστά τε εἰ τύχοι δι' ἐνεργοῦς τε καὶ ἐμπράκτου, καὶ λεπτής τοῦ νοῦ νήψεως καθαιρομένη. Ἀρμόδιους γὰρ τότε, καὶ ἀναμφιλέκτους τὰς συνοπτικὰς κρίσεις διὰ τὸ καθαρὸν αὐτῆς, ἐβῶθεν ἐκφέρειν. Διὸ οὐ παραλογιστέον αὐτὴν διὰ ταῦτα, βίον γὰρ ἀρέσκοντα Θεῷ, ἔνδον ἀναγγέλλει· καὶ ἐλέγχουσα τὴν ψυχὴν ἀποτόμως, ἀμαρτίαις ἔσθ' ὅτε βαφεῖσιν τὴν φρένα, τὴν τοῦ σφάλματος πάλιν ἐπανόρθωσιν δεικνύει, νοθετοῦσα τὴν καρδίαν πταίσασαν μετανοεῖν, ὑποδεικνύουσα τὸ ἄχος τερπνῇ ὑπαγορίᾳ.

κθ'. Καπνὸς ἐκ ξύλων ἀναθρώσκων, βαρὺς γίνεται ὁμμασιν, ἀλλὰ δεικνύει φῶς αὐτοῖς, καὶ τέρπει οὐς ἐλύπει πρότερον· καὶ προσοχὴ ἀδιαλείπτως μὲν ὁρῶσα, ἐπιφέρει βάρος· φθάσας δὲ ἐν εὐχῇ Ἰησοῦς καλούμενος, φωτίζει καρδίαν· ἡ γὰρ αὐτοῦ μνήμη, παρέχει ὁμοῦ τῇ ἐλλάμψει, τὸ κράτιστον τῶν καλῶν.

λ'. Πέφυκέ πως ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν τὸν νοῦν ἐκμολγεύειν, καὶ χοῦν ἐσθίειν καὶ ἡμᾶς σὺν αὐτῷ ἐπιθυμεῖ. Καὶ τὴν κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ἐπὶ κοιλίας βαδίζειν ἐφίεται. Διὰ τοῦτό φησιν ὁ Θεός, Ἐχθραν θήσω ἀναμέσων σοῦ καὶ αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα, δεῖ ἡμᾶς τὸν Θεὸν αἰεὶ ἀναπνέειν· ἵν' ἐκ τούτου, ἄτρωτοι ἐκ τῶν τοῦ διαδόλου πεπυρωμένων βελῶν, τὸ καθ' ἡμέραν διαβαίνωμεν· σκεπάσω αὐτόν, φησὶν, ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου καὶ πλὴν ἐγγὺς τῶν φοβουμένων αὐτόν τὸ σωτήριον αὐτοῦ.

λα'. Ὁ μακάριος Ἀπόστολος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, ὁ ἐν Χριστῷ λαλῶν, πείραν πολλὴν τοῦ ἔνδον, καὶ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἀθεάτου, καὶ νοητοῦ πολέμου ἔχων, Ἐφεσίοις γρά-

φων ἔλεγεν Οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα· ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου· πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις· ὁ δὲ Ἀπόστολος Πέτρος φησὶ· Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ἡμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ ζητῶν, τίνα καταπίει, ὃ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει. Ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διαλεγόμενος περὶ διαφόρων προαιρέσεων τῶν ἀκούοντων τῶν τοῦ εὐαγγελίου λόγων ἔφη. Εἶτα ἐργεταὶ ὁ διάβολος, καὶ αἱρεῖ τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας· δηλαδὴ, λήθη πονηρᾶ τὴν κλοπὴν ἐνεργῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν καὶ πάλιν ὁ Ἀπόστολος· Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με. Εἰρήκασι δὲ ταῦτα διδάσκοντες ἡμᾶς, καὶ τὸ λανθάνον γνωρίζοντες.

Πέφυκέ πως ἡ γνώσις φυσιοῦσθαι, αἰομένη ὡς ὑπὲρ πολλοὺς εἶναι, εἴπερ στερηθῇ τῆς αὐτομεμφίας, καὶ ταπεινώσεως. Οἷς οὖν ἐπίγνωσις ἰδίας ἀσθενείας, τοῦτο φρονῶμεν, ἀκούοντες τοῦ φάσκοντος. Ἀδελφοί, ἐγὼ ἑμαυτὸν εὐπω λογιζομαι κατεληφέναι, ἐν δέ, τῶν μὲν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἐμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος· κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ Χριστοῦ. Καὶ πάλιν. Ἐγὼ οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἄερα δαίρων ἀλλ' ὑποτιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένομαι. Οἶδες ταπεινῶσιν, ὅση ἐν ταῦτῳ, καὶ δρόμος εἰς ἀρετὴν; ὁρᾷς τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ τοσοῦτου, καὶ τηλικούτου τὴν ταπεινῶσιν ὅποιαν; Χριστός, φησιν, ἦλθεν ἐν κόσμῳ ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγώ. Οὐκ οὖν ἀνάγκη ταπεινοῦσθαι ἡμᾶς, εἴγε τὸ εὐτελὲς τῆς φύσεως ἔχομεν, τί γὰρ πηλοῦ εὐτελέστερον; καὶ Θεοῦ δεῖ μνημονεύειν ἡμᾶς, εἴγε διὰ τοῦτο ἐποιήθημεν ἀλλὰ καὶ ἐγκράτειαν δεῖ ἀσκεῖν, ἵνα κοῦφοι τρέχωμεν ἐν Κυρίῳ ἡμῶν.

Ἀδύνατον τὸν πονηροῖς λογισμοῖς ἑαυτὸν δόντα, καθαρεύειν ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον. Καὶ οὐ δυνατόν μὴ ἐκ καρδίας ἐκρίζουμένους τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς, μὴ προσφέρειν εἰς ἔργα πονηρὰ τούτους· καὶ τοῦ

λβ'.

λδ'.

ὄραν μοιχικῶς αἴτιον, τὸ τὸν ἔσω ὀφθαλμὸν παραμοιχειυθῆναι, καὶ σκοτισθῆναι· καὶ τοῦ θέλειν ἀκούειν αἰσχρά, αἴτιον, τὸ ἀκούειν τοῖς ψυχικοῖς ὡσεὶ τοὺς ἔνδον αἰσχροὺς δαίμονας, οἷα καθ' ἡμῶν ψιθυρίζουσιν. Ὁφείλομεν οὖν ἐν Κυρίῳ καθαίρειν ἑαυτοὺς ἔνδον, καὶ ἔξω, τηρεῖν δὲ ἕκαστος ἡμῶν τὰς ἰδίας αἰσθήσεις, καὶ καθαίρειν τὸ καθ' ἑκάστην ἐξ ἐμπαθῶν ἐνεργειῶν τε, καὶ ἐφαιμάτων. Καὶ καθάπερ πρῶτην ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναστρεφόμενοι ἐν τῇ ματαιότητι τοῦ νοῦς ἡμῶν, ὅλῳ τῷ νοῖ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι δεδουλεύκαμεν τῇ ἀπάτῃ τῆς ἀμαρτίας, οὕτω πάλιν χρὴ ἡμᾶς εἰς τὸν κατὰ Θεὸν βίον μεταθέντας, ὅλῳ τῷ νοῖ καὶ ταῖς αἰσθήσεσι δουλεύειν Θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ Θεοῦ δικαιοσύνη, καὶ θελήματι.

λδ. Ἔστι πρῶτον προσβολή· ἔπειτα συνδυασμὸς εἰτα συγκατάθεσις ἔπειτα αἰχμαλωσία εἰτα πάθος ποιῶν συνηθεία καὶ συνεχεία· ἰδοὺ δὴ τῆς καθ' ἡμῶν πάλης ἢ νίκης. Οὕτω γὰρ καὶ παρὰ τῶν Ἀγίων Πατέρων ὁρίζεται.

λε'. Καὶ προσβολὴν μὲν εἶναι φασιν, λογισμὸν ψιλόν, ἢ εἰκόνα πράγματος τυχόν νεοφανῶς γεννηθεῖσαν ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τῷ νῷ παραφαινομένην. Συνδυασμὸν δὲ τὸ συλλαλῆσαι τῷ φανέντι κατὰ πάθος, ἢ ἀπαθῶς. Συγκατάθεσιν δέ, νεῦσιν ἐνήδονον τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ ὀφθὲν γινομένην. Αἰχμαλωσίαν δέ, βίαιαν, καὶ ἀκούσιον τῆς καρδίας ἀπαγωγὴν, ἢ ἐπίμονον, καὶ τῆς ἀρίστης ἡμῶν καταστάσεως ἀφανιστικὴν συνουσίαν πρὸς τὸ τυχόν πάθος δὲ κυρίως λέγουσι τὸ χρόνῳ μακρῷ ἐμπαθῶς τῇ ψυχῇ ἐμφαλεῖν. Τούτων ἀπάντων, τὸ μὲν πρῶτον, ἀναμάρτητον· τὸ δὲ δεύτερον, οὐ πάντως· τὸ δὲ τρίτον, πρὸς τὴν τοῦ ἀγωνιζομένου κατάστασιν· ἢ δὲ πάλῃ, ἢ στεφάνων, ἢ τιμωριῶν αἴτιος.

λς'. Ἡ γὰρ αἰχμαλωσία, ἐτέρως ἐν καιρῷ προσευχῆς, καὶ ἐτέρως ἐν οὐ καιρῷ τὸ δὲ πάθος, ἀναμφισβητῶς ἢ ἀντιζύγῳ μετανοίᾳ, ἢ τῇ μελλούσῃ κολάσει ὑπόκειται. Τοῖνυν ὁ τὸ πρῶτον ἀνθιστάμενος ἢ ἀπειθῶς λογιζόμενος, ἤτοι τὴν προσβολὴν, πάντα τὰ αἰσχρά ὑφ' ἐν περιέκοψεν. Αὕτη ἡ πάλῃ, πρὸς Μοναχοὺς τε, καὶ οὐ Μοναχοὺς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, καὶ ἥττα καὶ νίκη, ὡς ἔφημεν. Καὶ ἐκ τῆς νίκης, ἢ στεφάνοι, ἢ ποιναί, πταίσασι, καὶ μὴ μετανοήσασιν.

Ἀγωνισώμεθα οὖν νοητῶς κατ' αὐτῶν, ἵνα μὴ τὰ πονηρὰ αὐτῶν βουλευματα, εἰς ἐφαιμάρτα αἰσθητὰ ἔργα ἐξενέγκωμεν· ἀλλ' ἀπὸ καρδίας τὴν ἀμαρτίαν ἐκκόπτοντες, τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς ἑαυτῶν εὐρήσομεν· τὴν τε καθαρότητα τῆς καρδίας ἡμῶν καὶ κατάνυξιν διαρκῆ πρὸς Θεοῦ φυλαξώμεθα διὰ τῆς τοιαύτης καλλίστης ἐργασίας.

Πολλοὶ τῶν Μοναχῶν οὐκ ἴσασι τοῦ νοῦς τὴν πλάνην, ἣν ἀνατλά ἐκ δαιμόνων. Διάκεινται δὲ τῇ πράξει, οὐ φροντίζοντες τοῦ νοῦ, ἀπλοὶ καὶ ἄπλαστοι ὄντες, πλέουσι τὸν βίον, οἶμαι, ἄγευστοι ὄντες καρδίας καθαρότητος, ὅλῳ τῶν παθῶν τῶν ἔνδον τὸ σκότος ἀγνοοῦντες. Ὅσοι οὖν οὐκ ἴσασι πάλῃ, ἣν λέγει Παῦλος, οὔτε τῷ καλῷ ἐκ πείρας ἴσως ποιῶντες, τὰς κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτίας, πτώματα κρίνουσι μόνον, τὰς κατ' ἐννοίαν ἥττας καὶ νίκας οὐ λογιζόμενοι· ἐπεὶ μὴ δὲ ὅψις αὐτὰς πέφυκεν ὄραν ἀπορρήτους οὕτας καὶ μόνῳ τῷ ἀγωνοθέτῃ Θεῷ, καὶ τῇ συνειδήσει τοῦ ἀγωνιζομένου γινωσκομένας. Οἱς λελέχθαι δοκῶ τὸ γραφικὸν ἐκεῖνο, Καὶ εἶπον, φησὶν, εἰρήνη, ἀλλ' οὐκ ἦν εἰρήνη· ἔχουσιν οὖν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ἐξ ἀπλότητος οὕτως, εὐχεσθαι αὐτοῖς καὶ διδάσκειν ὡς μάλιστα, ἵνα τῶν κατ' ἐνέργειαν κακῶν ἀπέχωνται πράξεων· οἱ δὲ ἔφεσις θεία τὸ τῆς ψυχῆς ὀπτικὸν ἐκκαθαίρεσθαι, πράξις ἄλλη Χριστοῦ, καὶ ἄλλο μυστήριον.

Περιεκτικὴ τῶν ὀντι πολλῶν ἀρετῶν ἡ ἐναργής τοῦ θανάτου μνήμη· γεννήτρια πένθους· προτροπὴ ἐγκρατῶς ἔχειν ἐκ πάντων· ὑπόμνησις γεέννης· μήτηρ εὐχῆς καὶ δακρύων, φυλακὴ καρδίας, ἀπροσπάθεια τῆς πληοῦ, ὡς πληλύνῃ· βρύσις ἀγγινοίας σὺν διακρίσει· ὧν τέκνα, ὁ διττὸς Θεοῦ φόβος· καὶ κάθαρσις λογισμῶν ἐμπαθῶν ἐκ καρδίας, περιεκτικὴ πολλῶν ἐντολῶν δεσποτικῶν τυγχάνει· ἐν αὐτῇ θεωρεῖται ὁ καθ' ὥραν ἀγὼν ὁ δυσμαχώτατος, καὶ τοῖς πολλοῖς ὧν ἐν φροντίδι τῶν ἀθλητῶν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐξ ἀπροσδοκῆτων σύμβασις, ἢ συμφορὰ ἐπελθοῦσα, λυμάνεται οὐ μικρῶς προσοχὴν διανοίας· καὶ τὸν νοῦν ἐκστήσασα νεύσεως τῆς κρείττονος, καὶ ἐναρέτου, καὶ καλῆς καταστάσεως, πρὸς φιλονεικίας καὶ ἐριδας ἐφαιμάρτους ἐκτρέπει· αἴτιον δὲ τοῦ ὀλέθρου ἡμῖν τούτου, τὸ ἀμερίμνους τῶν ἐπιφορῶν εὐρίσκεσθαι πάντως.

Οὐδὲν ἡμᾶς λυμάνεται, οὔτε λυπήσει τῶν καθ' ἡμέραν ἀνιαρῶν, ἡμῖν προσπιπτόν-

λζ'.

λη'.

λθ'.

μ'.

των, ἀπαξ εἰδότας καὶ μελέτην ποιουμένους
αὐτὸ πάντοτε· διό φησιν ὁ θεὸς Ἀπόστολος
Παῦλος. Εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν,
ἐν ἀνάγκαις· καί, πάντες οἱ θέλοντες εὖσε—

δῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται·
αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η Λ Ι Α

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΟΥ

Ἰλιάς ὁ θεὸς οὗτος Πατήρ, ὁ καὶ
Ἐκδικὸς ἐπονομαζόμενος, πότερον
Ἰλιάς ὁ Κρήτης, ὁ καὶ τῶν τοῦ
Γρηγορίου θεολογικῶν λόγων σχο-
λιαστής, οὗτός ἐστιν, ἡ ἑτερός τις,
ἡμῖν ἄδελον. Ὅσον γεμὴν ἐκ τῶν
παρόντων αὐτοῦ κεφαλαίων, ὥς
ἐκ τινων ἀποτελεσμάτων τὸν ποιη-
τὴν ἐπιγινῶναι, ἀνὴρ ἦν, εἴ τις καὶ ἄλλος
σοφίας εἰς ἄκρον ἐληλακώς, τῆς τε θύραθεν,
καὶ πολλῷ μᾶλλον τῆς καθ' ἡμᾶς τε, καὶ
κρίττονος· τὴν τε γὰρ ἐν λόγοις δύναμιν,
καὶ τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς κλέος ῥα-
δίως ἂν ἐν τούτοις· κριτικὸς ἀνὴρ καταμάθοι,
ἃ δὴ καὶ ἡμεῖς κατιδόντες, καὶ τὸν ἐν αὐ-
τοῖς πολύχουν καρπὸν τῆς ἡθικῆς, καὶ γνω-
στικῆς διδασκαλίας θαυμάσαντες, ναὶ μὴν,

καὶ ἡσθέντες οἷόν τισι φύλλοις σκέπην τε
τῷ καρπῷ, καὶ ὄψιν παρεχομένοις οὐκ ἄω-
ρον, ταῖς τῶν μεταφορῶν φημί, καὶ λέξεων
χάρισιν, αἷς εἰς τὸ ἄριστον ὁ Πατήρ αὐτῶν
ἐχαρίτωσε, τούτοις τοὺς φιλαναγνώστας φι-
λορρονούμεθα, καὶ εἰσελθεῖν αὐτοὺς παρα-
καλοῦμεν ἐν ἀγάπῃ, τὸν εὐανθεῖ τουτονὶ καὶ
εὐώδη λειμῶνα, ὥς οὕτως ἐπιγράφεται, πολ-
λαῖς μὲν καὶ ὑψηλαῖς ἀναδενδράσι τῶν
πνευματικῶν λογίων πεπυκασμένον, ρεῖθροις
δὲ θείας σοφίας ποτιμωτάτοις κατάρρυτον·
καὶ τῇ σκιᾷ τούτου ὑποκαθίσαι· ὥς ἂν καὶ
αὐτοί, οὐ μόνον τῶν τῆς πρακτικῆς ῥοῶν
ἀπολαύσωσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀκροδρύων τῆς
θεωρίας, ἁσματικῶς εἰπεῖν, ζακώρως κατα-
τρυφήσωσιν.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΟΝ

ΓΝΩΜΙΚΟΝ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ

ΣΠΟΥΔΑΣΘΕΝ ΚΑΙ ΠΟΝΗΘΕΝ

Η Λ Ι Α

ΕΛΑΧΙΣΤΩ· ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΩ· ΚΑΙ ΕΚΔΙΚΩ·

ΠΗΓΗΝ ΝΑΟΥΣΑΝ, ΗΘΙΚΩΝ ΔΡΟΣΩΝ ΛΟΓΟΝ ΕΝΤΑΥΘ' ΕΦΕΥΡΟΙΣ
ΕΙ ΜΕΤΕΛΘΗΣ ΓΝΗΣΙΩΣ.

α.

Ἔσστι παντὶ Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς εἰς τὸν Θεὸν μὴ ἀμεριμνεῖν, ἀλλὰ πάντοτε προσδοκᾶν, καὶ ἐκδέχεσθαι πειρασμόν· ἵν' ὅταν ἔλθῃ, μὴ ξενίζηται μὴ δὲ ταρασσῇται, ἀλλ' εὐχαρίστως ὑπομένη τὸν κόπον τῆς θλίψεως, καὶ ἐννοῇ τί ψάλλων σὺν τῷ Προφῆτῃ λέγει· Δοκίμασόν με Κύριε, καὶ πείρασόν με· καὶ οὐκ εἴρηκεν ὅτι ἡ παιδεία σου κατέστρεψεν, ἀλλ' ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος.

οὐκ εὐσχήμων καὶ ποιῶτος εἶναί πως τὸ δοκεῖν σχηματίζεται.

Ἡ ἀνδρεία ψυχῇ, ὡς γυνὴ παρ' ὄλον αὐτῆς τὸν βίον, ὡς δύω λύχνους τὸ πρακτικόν τε καὶ θεωρητικὸν καιομένη κατέχουσα, πράττει τὰ ὀφειλόμενα· τὰ ἐναντία δὲ πάλιν, ἢ παρειμένη ταῖς ἡδοναῖς.

Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρὸς τελείαν κακίας ἀπαλλαγὴν, ἢ ἐκούσιος κακοπάθεια, εἰμὴ καὶ διὰ τῆς ἀκουσίου ἐκπυρουμένη μὴ διαλύηται· οἷα γάρ τις μάχαιρα ἡ ψυχῇ, εἰμὴ διὰ πυρὸς διέλθῃ καὶ ὕδατος, τουτέστιν ἐκουσίων πόνων καὶ ἀκουσίων, ἄθραυστος ταῖς ἀντιτυπίαῖς τῶν ἐπισυμβαινόντων οὐ συντηρεῖται.

Ὡς περ τῶν ἐκουσίων πειρασμῶν τρία εἰσὶ τὰ καθολικώτερα αἴτια, ὑγεία, πλοῦτος, καὶ εὐκλεία, οὕτω καὶ τῶν ἀκουσίων τρία εἰσὶ, ζημίαι, λοιδορίαι, ἀσθένειαι· γίνονται δὲ ταῦτα τισὶ μὲν εἰς οἰκοδομήν, τισὶ δὲ εἰς καθαίρεσιν.

Παρυέστηκε ψυχῇ μὲν, ἐπιθυμία, καὶ λύπη· σώματι δὲ ἡδονή, καὶ ὀδύνη· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τὴν κατὰ τὴν ὀδύνην ἐπίπονον αἰσθησιν, πρὸς τὴν ἡδονὴν καταφεύγον· τῆς δὲ λύπης, ἐπιθυμία.

Ἐνδιάθετον μὲν ὁ ἐνάρτεος κέκτηται τὸ καλόν, περινενοημένον δὲ ὁ κενόδοξος· τὸ δὲ κακόν, ὁ μὲν σπουδαῖος, ἐξ ἐπιπολῆς ἔχει, κατὰ βάθος δὲ ὁ φιλήδονος.

Πρᾶξις ψυχῆς ἐστίν, ἐγκράτεια τῇ ἀπλό-

α.

β.

γ.

δ.

ε.

ς.

ζ.

η.

θ.

ι.

ια.

	τητι, καὶ ἀπλότης τῇ ἐγκρατείᾳ ἐνεργου- μένη.	λίᾳς, καὶ θεωρίας Θεοῦ· αὗται γὰρ αἱ συ- ζυγίαι, ἐν τούτοις ἐπιστημόταται.	
ιβ'.	Νοῦ πρᾶξις ἐστίν, ἢ ἐν θεωρίᾳ εὐχή, καὶ ἢ ἐν εὐχῇ θεωρία.	Κυκλοφορουμένη ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς ἢ ψυχῇ, ἀπερικτύπητον τὸ ταύτης ἐκ πει- ρασμῶν καθίστησι φρούριον, ὃ ἐστὶν ἡ ὑπο- μονή. Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν γὰρ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὃ λόγος φησὶν· εἰ δὲ ἐτέ- ρως ἐχόμενα εἴη, οἷα τις πόλις ἀτείχιστος καὶ ὑπὸ τῶν πύρρωνθεν φόρων, δειλίᾳς μοχλοῖς καταστείσθαι εἴωθεν.	ιβ'.
ιγ'.	Ὀλιγάκις μὲν καὶ οὐκ ἐπιμελῶς πρὸς τὸ κακὸν εὐρίσκεται ὁ τοῦτο μισῶν· πλεονάκις δὲ καὶ προσεκτικώτερον, ὁ ἐπὶ ταῖς αἰτίαις ἐκείνου προσκείμενος.	Οὐχ ὅσοι εἰς τὰ κατὰ λόγον εἰσὶ φρόνι- μοι, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ' ἐννοίαν· οὐδὲ ὅ- σοι εἰς τὰ κατ' ἐνοίαν, οὗτοι καὶ εἰς τὰ κατ' αἰσθησιν τὴν ἐξωθεν εὐρεθίζονται· εἰ γὰρ καὶ πάντας ὑποφόρους ἔχει ἡ αἰσθησις, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως αὐτῇ τοὺς φόρους ἀποδι- δόασι, ἐξ ἀφελότητος γὰρ οἱ πλείους εἰς τὰ κατ' αὐτὴν τιμᾶν αὐτὴν, ὡς αὐτὴ ἀπαιτεῖ, οὐκ ἐπίστανται.	ιγ'.
ιδ'.	Οἷς μὴ κατὰ πρόθεσιν τὸ μετανοεῖν, τού- τοις συνεχῶς καὶ τὸ πλημμελεῖν· οἷς δὲ παρὰ πρόθεσιν τὸ ἀμαρτάνειν, ἐμπληροφόρη- τος ἡ μετάνοια, καὶ τὸ αἴτιον ταύτης οὐχὶ συχρόν.	Τῇ φύσει ἄτιμος οὖσα ἡ φρόνησις, τέμενται εἰς διαφόρους τομάς, ὧ μὲν γὰρ δίδοται πλεόν, ὧ δὲ ἔλαττον αὐτῆς, ἕως αὐξηθεῖσα ἡ πρακτικὴ ἀρετὴ, συνδρόμους τε αὐτῇ τὰς γενικὰς ἔχουσα ἀρετάς, τὸ ἐνδεχομενον ἐκάστη ἀποπληρώσει καλόν, οἱ πλείους γὰρ κατὰ τὴν ἑλλειψιν τῆς ἐμ- πράκτου ζωῆς, καὶ τὸ φρονεῖν ἐκκληρώ- σαντο.	ιδ'.
ιε'.	Αἰσθησις καὶ συνειδήσις, λόγῳ τῷ κατὰ προφορὰν συνερχέσθωσαν· ὅπως ὁ εἰρηνικὸς καὶ θεὸς λόγος, ἐν μέσῳ τούτων εὐρίσκε- σθαι μὴ καταισχύνηται διὰ τῆς προπετείας ἢ τῆς ἀμετρίας τῶν λεγομένων.	Εἰς μὲν τὰ κατὰ φύσιν, ὀλίγοι φρόνιμοι εὐρεθίζονται, εἰς δὲ τὰ παρὰ τὴν φύσιν, πολλοί· δέει γὰρ τῷ περὶ αὐτά, ὅλην αὐ- τῶν τὴν φυσικὴν φρόνησιν ἐκκενώσαντες, ἔχουσιν ἐκεῖ μὲν τὸ φρονεῖν ὀλίγον· τὸ πλεῖ- στον δὲ ἐν τοῖς περιττοῖς, καὶ οὐ τῇ φύσει ἐπαινέτοις.	ιε'.
ισ'.	Οὐχ ὁ τοῖς ἔργοις μὴ ἀδικῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὗτος καὶ τοῖς λόγοις ἀμίαντον αὐ- τὴν συνετήρησεν· οὐδὲ ὁ τούτοις φυλάττων ἤδη καὶ μολυσμοῖς οὐκ ἐμόλυνε· τριττὸν γὰρ τὸ ἀμαρτάνειν καθέστηκεν.	Τοῖς εὐλόγου σιωπῆς, ὁ καιρὸς καὶ τὸ μέτρον συνεστιάτορες· πανδαισία δὲ τούτου γίνεται ἡ ἀλήθεια, καθ' ἣν ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ ἐπὶ ψυχὴν ἀποδημοῦσαν ἐρχόμενος, εὐρίσκει τῶν ἐπιζητουμένων οὐδέν.	ισ'.
ιζ'.	Οὐ δυνήσῃ τὸ πρόσωπον τῆς ἀρετῆς κατιδεῖν, ἡδέως ἔτι τὸ τῆς κακίας κατα- νεῶν· μισητὸν δέ σοι τότε φανέται τὸ δεύ- τερον, ὅτε τρυφῆς ἐπιθυμητῆς τὴν γεῦσιν, καὶ τοιαύτης τὴν ὄψιν ἀποξενώσης μορφῆς.	† Ἐλεήμων ἀληθής, οὐχ ὁ παρέχων ἐκου- σίως τὰ περιττά, ἀλλ' ὁ συγχωρῶν τὰ ἀναγκαῖα τοῖς ἀρπάζουσι.	ιζ'.
ιη'.	Διὰ τῶν λογισμῶν, οὐ διὰ τῶν πραγμά- των προηγουμένως πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες τὴν ψυχὴν· αὐτὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ πολεμοῦσι τὰ πράγματα· καὶ τῶν μὲν πραγμάτων, ἡ ἀκοὴ αἴτιος καὶ ἡ δρασις· τῶν δὲ λογισμῶν ἡ συνήθεια καὶ οἱ δαίμονες.	Οἱ μὲν, τῷ ἐνύλῳ πλούτῳ κτῶνται τὸν αὐλον ἐλεημοσύνης θεσμοῖς, οἱ δὲ, τῷ αὐλῷ ἀποκτῶνται τὸν ἐνυλον ἐν αἰσθήσει τοῦ ἀ- νεκλείπτου γινόμενοι.	ιη'.
ιθ'.	Τριττὸν μὲν τὸ ἀμαρτικὸν μέρος τῆς ψυ- χῆς εὐρίσκομεν· ἐν ἔργοις, ἐν λόγοις, καὶ ἐν νομίαις· ἐξαδικὸν δὲ τὸ τῆς ἀναμαρτησίας καλόν· ἀπταίστους γὰρ τὰς πέντε αἰσθή- σεις, καὶ τὸν προφορικὸν δὴ συντηρεῖν λό- γον· ἐν οἷς ὁ μὴ πταίων, ἀνὴρ τέλειος, δυ- νατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς ψυχῆς.	Φίλον μὲν παντί, τὸ πλουτεῖν ἐν καλοῖς· λυπηρὸν μὲν τῷ θείῳ πλουτίσαντι μὲν, μὴ ἐπιπλεῖστον συγχωρηθῆναι δὲ ἐνευφρανθῆναι αὐτῷ.	ιθ'.
κ'.	Ἐξαχῶς τὸ ἄλογον μέρος διαιρεῖται τῆς ψυχῆς, εἰς τε τὰς πέντε αἰσθήσεις, καὶ εἰς τὸν κατὰ προφορὰν λόγον· ἐς συνδιατρεῖ- ται μὲν ἀδιαίρετως τῷ πάσχοντι, ἀπαθῆς ὢν· ἀναμάττεται δὲ τὴν αὐτοῦ κακίαν, πα- θητικὸς εὐρισκόμενος.	Ἐξωθεν μὲν ἡ ὑγεία δοκεῖ τῇ ψυχῇ, ἐν-	κ'.
κα'.	Οὔτε σῶμα δύναται νηστείας, καὶ ἀγρυ- πνίας καθαρισθῆναι χωρὶς, οὔτε ἐλέους, καὶ ἀληθείας ψυχῇ· ἀλλ' οὔτε νοῦς ἀνευ ὁμι-	λ'.	κα'.

δοθεν δὲ ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεως πυθμένει πέφυκε κρύπτεσθαι ἡ ἀρρωστία αὐτῆς, εἰ δὲ δεῖ πάντως ἔξωθεν μὲν τὴν ἀρρωστίαν ἐκείνην τῷ ἀναθερισμῷ τῶν ἐλέγχων γενέσθαι, ἐνδοθεν δὲ τὴν ὑγίαν δηλονοτε ταύτην τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ νοός, ἄφρων ὁ τοὺς ἐλέγχους ἀποτειόμενος, καὶ ἐν τῷ τῆς ἀναληγσίας πάντοτε ἀνακείσθαι νοσεκρομείω μὴ αἰσχυρόμενος.

λα. Μὴ τραχυνηθῇ κατὰ τοῦ ἀκουσίως σε χειρουργήσαντος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐκκενωθεῖσαν ἀηδίαν ἀποβλεψάμενος, ταλάνισον μὲν σεαυτὸν, μακάρισον δὲ τὸν αἰτιὸν σοι ταύτης γεγόμενον τῆς ὠφελείας, οἰκονομία Θεοῦ.

λαβ'. Μὴ πρὸς τι δεινὸν ἀπευδοκήτης τῆς ἀρρωστίας σου, ἀλλὰ διὰ τῶν τῆς φιλοπονίας δραστηκωτέρων φαρμάκων, πόρρω γενοῦ ταύτης, ὁ τῆς κατὰ ψυχὴν ὑγείας ἐπιμελούμενος.

लग'. Μὴ συσταλῇς ἀπὸ τοῦ καιρίως σε πλήττοντος, πρόσθι δὲ τούτῳ καὶ ὑποδείξει σοι, ὅσον τὸ ὑποσμηχόν τὴν αἰσθησίν σου καλόν· καὶ φάγη ὄψον ἡδὺ τὸ ἐκ τῆς ὑγείας, μετὰ τὸ ἀναλωθῆναι τὸ ἐκ τῆς πικρίας ἀπόβλητον.

λδ'. Ὅσον αἰσθάνῃ τῶν πόνων, τοσοῦτον ἀποδέχου τὸν τούτους διὰ τῶν ἐλέγχων ὑποδεικνύοντά σοι· καθάρσεως γὰρ τελείας, αἰτιός σοι, καθίσταται· ἥς ἄνευ, ἐν καθαρῷ χωρίῳ τῷ τῆς εὐχῆς, οὐ δύναται γενέσθαι ὁ νοῦς.

λε. Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι, ἡ σιωπᾶν δεῖ, ἡ ἡπίως ἀπολογεῖσθαι τῷ καταλέγοντι· οὐ διὰ τὸ συστήσαι τὰ οἰκτεῖα τὸν ἐλεγχόμενον· διὰ δὲ τὸ ἀναστήσκει ἴσως προσκώψαντα, τὸν ἐν ἀγνοίᾳ ἐλέγχοντα.

λς'. Τῷ λυπησάντι δικαίως, ὁ πρὸ τοῦ προσκληθῆναι ὑπ' αὐτοῦ μετανῶν, ἐξημῶνται τῶν ἀνηκόντων οὐδέν· ὁ δὲ μετὰ τὴν πρόσκλησιν, τῆς εὐφορίας τὸ ἥμισυ, κερδαίνει μὲν τοι ὅλον τὸ προκαταβληθέν, ὁ μὴδέποτε διὰ λύπην ἀποσυνάγωγος εὐρισκόμενος, προστιθῇσι δὲ καὶ μισθὸν ἑαυτῷ, ὁ τῷ σφάλμα βάλλων ἐπάνω αὐτοῦ ἐν παντί.

λζ'. Οὐτε ὁ ὑψηλόφρων ἐπιγινώσκει οἷα τὰ ἑαυτοῦ ἐλαττώματα, οὔτε τὰ οἰκτεῖα ὁ ταπεινόςφρων καλὰ· καλύπτει γὰρ τὸν μὲν ἄνοια φαύλη· τὸν δὲ ἡ θεάρεστος.

λη. Τοῖς ἰσοτίμοις ὁ ὑπερήφανος, ἐν καλοῖς παραμετρεῖσθαι οὐ βούλεται· ἐν δὲ τοῖς ἐναντίοις, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας, φορητὸν

τὸ ἑαυτοῦ παραβαλλόμενος ἡγεῖται ἐλάττωμα.

Ο μὲν ψόγος, στερρᾶν, ἐκλυτον δὲ ὁ ἔπαινος τὴν ψυχὴν ἀπεργάζεται, καὶ νωροτέραν πρὸς τὰ καλὰ.

Ὑπόστασις μὲν πλούτου, χρυσός· ἀρετῆς δέ, ἡ ταπεινώσις. Ὡς οὖν ὁ χρυσοῦ ἀπορῶν πένης ἐστὶ, καὶ μὴ τοῖς ἔξωθεν φαίνεται, οὕτω ταπεινώσεως ἄνευ, ἐνάρετος οὐκ ἔσται ὁ ἀγωνιζόμενος.

Χρυσὸν δέχα, ὥσπερ ὁ ἔμπορος οὐ πέφυκεν ἔμπορος, κἂν λίαν πρὸς ἐμπορίαν ἐστὶν ἐπιτήδειος, οὕτως οὐδὲ ταπεινοφροσύνης χωρίς, ἐν κατασχέσει τῶν τῆς ἀρετῆς ἡδέων εὐρεθήσεται ὁ ἀσκούμενος, κἂν πάνυ τῇ ἑαυτοῦ νουνεχεῖα θαρρῇ.

Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ὁ ἀνιών, κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος γίνεται· ἀνώτερος δέ, ὁ ἐκείνης χωρίς· ἐς οὐδὲ παραμετρεῖσθαι τοῖς ἐλαχίστοις ἐκουσίως ἀνέχεται. καὶ διὰ τοῦτο ἐν ταῖς πρωτοκλισίαις, τὸ λυπηρὸν ἐπιδείκνυται.

Καλὸν τῷ ἀγωνιστῇ φρονεῖν μὲν ἥτονα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· πράττειν δὲ κρείττονα τῆς δειλίας αὐτοῦ· οὕτω γὰρ ἂν καὶ ἀνθρώποις αἰδέσιμος, καὶ Θεῷ ἐργάτης εὐρίσκεται ἀνεπαίσχυντος.

Ἡ κατορθοῦσθαι δεῖ πρὸς πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, ἡ μιᾶς ἀντιποιεῖσθαι τῆς ταπεινοφροσύνης, τὸν δεδιότα μὴ ξένον τῶν ἐν τῷ νυμφῶνι ἀντικειμένων ὀφθῆσεσθαι.

Μίξον τῇ ἀπλότῃ τὴν ἐγκράτειαν, καὶ σύζευξον τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὀφθήσῃ δικαιοσύνης συνέστιος, ἥς ἐπὶ τραπέζης, ἄλλη πᾶσα φιλεῖ συνάγεσθαι ἀρετῇ.

Τυφλὴ τῆς ταπεινοφροσύνης χωρίς, ἡ ἀλήθεια, διὰ τοῦτο καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ χρηταὶ χειραγωγῷ· ἐρεῖται μὲν αὐτῇ ἐπίτι μοχλούσῃ, μὴ εὐρισκούσῃ δὲ εἰμὴ τὸ τῆς μνησικακίας ὀχύρωμα.

Ἦθος χρηστὸν, ὠραιότητα μαρτυρεῖ ἀρετῆς, μελῶν δὲ εὐστάθεια, εἰρηναίαν ψυχὴν.

Πρῶτον μὲν καλὸν, τὸ ἐν μηδενὶ μέρει προσπαταεῖν· δεύτερον δὲ, τὸ μὴ αἰδοῖ κατακρύπτειν τὸ σφάλμα αὐτοῦ, μήτε μὴν ἀναδύεσθαι ἐν αὐτῷ· μᾶλλον δὲ ταπεινοῦσθαι, καὶ κατηγορουμένου ἑαυτοῦ συγκατηγορεῖν, καὶ δέχεσθαι· ἀσμένως τὸ ἐπίτιμιον, τούτου δὲ μὴ γινομένου, ἀνίσχυρόν ἅπαν τὸ τῷ Θεῷ προσφερόμενον.

λαθ'.

μ'.

μα'.

μβ'.

μγ'.

μδ'.

με'.

μς'.

μζ'.

μη'.

μθ'.	Πρὸς τῇ ἐκουσίᾳ κακοπαθείᾳ, χρῆ καὶ τὴν ἀκούσιον καταδέχεσθαι, τὴν ἐκ διαβολῶν λέγω, ζημιῶν τε, καὶ ἀσθενειῶν. Ταῦτα γὰρ ὁ μὴ καταδεχόμενος, ἀλλὰ ἀποδυσπετῶν, ὁμοίος ἐστὶ τῷ μὴ μετὰ ἁλὸς μετὰ δὲ μέλιτος μόνου βουλομένου ἐσθίειν τὸν ἄρτον αὐτοῦ. Ὃς οὐ πάντοτε μὲν τὴν ἡδονὴν ἔχει σύντροφον, τὸν δὲ κόρον αἰεὶ γείτονα κέκτηται.	κμάσαντος· ἔτι δὲ παραμένει ἡ τοῦ φάρυγος, τῷ μὴ φθάσαντι ταύτην ἐνδίκως κολάσαι· σπουδάσαι οὖν χρῆ διὰ τοῦ αἰτίου, τοῦ αἰτιατοῦ τὸν ὀνειδισμόν ἀποτρίψασθαι· ὡς ἂν μὴ ξένος ἐκεῖσε τῆς κατὰ τὴν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εὐρεθείς, αἰσχύνῃ περιβληθῆς.	
ν'.	Δεισπότης ὢν δούλου σχῆμα περιβαλλόμενος φαίνεται, ὁ τὸ διερωγὸς πλύνων τοῦ πλησίον λόγοις ἐνθέοις ἱμάτιον· ἡ καταρράπτων ταῖς μεταδόσεσι· σκοπεῖτω δὲ ὁ τοῦτο ποιῶν μηδέποτε διὰ τὸ μὴ ὡς δούλος τοῦτο τελεῖν, συναπωλέσῃ καὶ τὸν μισθὸν καὶ τὸ προσὸν αὐτῷ τῆς ἐξουσίας διὰ κενοδοξίαν ἀξίωμα.	Ἀναγκαῖον εἰδέναι τὸν ἀσκητὴν, πότε καὶ τίσι βρώμασι δεῖ τὸ σῶμα ὡς ἐχθρὸν τρέφειν· πότε δὲ ὡς φίλον παρακαλεῖν, καὶ πότε παραμυθεῖσθαι ὡς ἀσθενῇ· ἵνα μὴ λάθῃ τὰ μὲν τοῦ ἐχθροῦ τῷ φίλῳ, τὰ δὲ τοῦ φίλου τῷ ἐχθρῷ, καὶ τὰ τούτου πάλιν τῷ ἀσθενεῖ παρατιθείς, καὶ ἑκατέρους ὡς σκανδαλίσας, καιρῷ πειρασμοῦ εὐρήσει πολεμοῦντας αὐτόν.	νζ.
να'.	Ὡς περ ἡ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πέφυκεν, οὕτω ψυχῆς μὲν ἡ φρόνησις, ἀρετῆς δὲ ἡ ταπεινώσις· καὶ θαῦμα πῶς τὰ αὐτοτελῆ, τῶν συμβεβηκότων δίχα, ἀτελῆ καθεστήκασιν.	Ὅταν τῆς τρυφῆς τὴν τροφὴν ὁ τρεφόμενος προτιμωτέρῳ ποιήσῃται, τότε ἡ τῶν δακρύων ἐπιδημήσασα χάρις αὐτῷ, παρακαλεῖν ἄρχεται· καὶ ἄλλης πάσης ἡδύτης ἐπιλανθάνεσθαι, ὡς ἤδη τῇ τούτων καταποθείσῃ ἀσυγκρίτως ἡδύτητι.	νη.
νβ'.	Κύριος φυλάξει τὴν εἰσοδὸν σου, φησί, καὶ τὴν ἐξοδὸν σου, τῶν βρωμάτων δηλονότι καὶ τῶν ῥημάτων, τῇ ἐγκρατεῖᾳ· ἐγκρατῶς γὰρ ὁ ἔχων περὶ τὴν τῶν βρωμάτων καὶ ῥημάτων εἰσοδὸν τε καὶ ἐξοδὸν, ἐπιθυμίαν μὲν τὴν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποδιδράσκει· θυμὸν δὲ τὸν ἐξ ἀπνοίας καταπραύνει· ὢν καὶ δεῖ πρὸ πάντων ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν τὸν ἀγωνιζόμενον, καὶ παντὶ τρόπῳ σπουδαστέον· ἐν τούτοις γὰρ τὸ μὲν πρακτικὸν ἔρρωται, τὸ δὲ θεωρητικὸν ἐστέραιται.	Τῷ μὲν πλατυνομένῳ, συνεστάλη τὰ δάκρυα· ἐξεβλήθη δὲ ταῦτα, τῷ τὴν στενὴν ὁδὸν ἀγαπήσαντι.	νθ'.
νγ'.	Τινὲς μὲν περὶ τὴν εἰσοδὸν τῶν βρωμάτων, πολλὴν ποιοῦνται τὴν ἐπιμέλειαν· περὶ δὲ τὴν ἐξοδὸν τῶν ῥημάτων, ἀμελῶς διατίθενται· οἱ τοιοῦτοι, οὐκ ἐπίστανται παράγειν θυμὸν ἀπὸ καρδίας, ἐπιθυμίαν δὲ ἀπὸ σαρκός, κατὰ τὸν Ἐκκλησιαστήν· δι' ὧν ἡ καθαρὰ καρδία κτίζεσθαι εἴωθε παρὰ τοῦ καινουργοῦ πνεύματος.	Οὐκ ἐστὶ λύπης ἐκτός, οὔτε ἀμαρτωλός, οὔτε δίκαιος· ἀλλ' ὁ μὲν ὅτι μὴ πάντῃ ἀπέλιπε τὸ κακόν, ὁ δὲ ὅτι οὐπω τῆς τελειότητος ἔψατο.	ξ'.
νδ'.	Τὸ μὲν τῶν βρωμάτων ἀπέριτον, περὶ τὴν ἥττω τρυφῆς ποιότητα· τὸ δὲ τῶν ῥημάτων ἀνέγκλητον, περὶ τὴν κρείττω σιωπῆς ποιότητα εὐρεθήσεται.	Τῶν ἐφ' ἡμῖν, αἱ κατὰ δύνανμιν ἀρεταί, εὐχὴ τε, καὶ σιωπὴ· τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν δὲ, ἄλλ' ὡς τὰ πολλὰ τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, νηστεία, καὶ ἀγρυπνία εἰσὶ· ὅπερ οὖν τῷ ἀγωνιστῇ εὐληπτότερον, τοῦτο μετέρχεσθαι χρῆ.	ξα'.
νε'.	Πύρωσον τοὺς νεφρούς σου ἀσιτία βρωμάτων, καὶ ἔτασον τὴν καρδίαν σου ἐγκρατεῖᾳ ῥημάτων· καὶ ἔξεις ἐπὶ ὑπηρεσίαν καλῶν, τὸ ἐπιθυμητικὸν τε, καὶ θυμικόν.	Οἶκος μὲν ψυχῆς, ἡ ὑπομονή· περιχρατεῖται γὰρ ἐν αὐτῇ· χρῆμα δὲ, ἡ ταπεινώσις· τρέφεται γὰρ δι' αὐτῆς.	ξβ'.
νς'.	Ἡ μὲν τῶν ὑπογαστρίων ἡδονή, καταπίπτει ἐν ἀσκουμένοις, τοῦ σώματος παρα-	Πόνους μὴ καρτερῶν, ἐπαίνους οὐ τιμηθήσῃ· πρὸ δὲ τῆς ἡδονῆς τὴν ὀδύνην ἀποσκοπῶν, ἐκφεύξῃ ταύτης τὸ λυπηρόν.	ξγ'.
		Μὴ δεσμευθῆς τῷ μικρῷ, καὶ οὐ δουλεύσεις τῷ μέζονι· οὐ γὰρ πέφυκε τὸ μέζον κακόν, πρὸ τοῦ μικροῦ διαπλάττεσθαι.	ξδ'.
		Ἀφορῶν πρὸς τὰ μέζονα, φοβερός ἐσθ'· τοῖς ἥττωσιν· εὐκαταφρόνητος δὲ τούτοις ὀφθήσῃ, πρὸς ἐκεῖνα ἀπειρηκώς.	ξε'.
		Οὐ δυνήσῃ ἐπὶ τὰς μέζους φθάσαι τῶν ἀρετῶν, μὴ τῶν κατὰ δύνανμιν καταλαβὼν τὴν ἀκρότητα.	ξς'.
		Ἐν οἷς κρατεῖ ἔλεος καὶ ἀλήθεια, ἐν ἐκείνοις, καὶ πᾶν εἶτι θεάρεστον· ἡ μὲν γὰρ,	ξζ'.

	οὐδένα κρίνει, ἐλέους χωρὶς· ὁ δὲ, φιλαν- θρωπεύεται ἐν οὐδενί, ἀληθείας ἐκτός.	Νεκροὶ μὲν ἐκ ζώντων, πάντες ὀφθήσον- ται· νεκρωθῆσονται δὲ τῆς ἁμαρτίας, μόνοι οἱ ἐκ διαθέσεως ταύτην μισήσαντες.	οη.
ξή.	Τῇ ἀπλότητι κερασάμενος τὴν ἐγκρά- τειαν, ἐν περιλήψει γενήσῃ τῆς ἐκείθεν μα- καριότητος.	Τίς ἑαυτὸν πρὸ τοῦ κοινοῦ θανάτου τοῦ σώματος ἰδὲ τῆς ἁμαρτίας γυμνόν; καὶ τίς ὁ γνοὺς ἑαυτὸν τε, καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν, ὅποια ἐστί, πρὸ τῆς μελλούσης γυμνώσεως.	οθ'.
ξθ'.	Οὐκ ὀφεί πάντως τὰ πολεμοῦντά σε πάθη, εἰμὴ πρότερον τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐτρέφοντο ἑά- σης ἀνθρώπων.	Ψυχὴν ἔρωτι νυμφικῶ τετρωμένην, Εὐχὴ συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίῳ.	
ο'.	Οἱ μὲν, τὴν τοῦ σώματος ὕλην μόνον ἐκκαθάραι σπεύδουσιν· οἱ δὲ, καὶ τῆς ψυ- χῆς· οἱ μὲν γὰρ πρὸς μνήμην τὴν κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίαν ἰσχύον ἔλαβον, οἱ δὲ πρὸς τὸ πάθος, πρὸς δὲ τὴν κατ' ἐπιθυμίαν, πάνυ ἐλάχιστοι.	Τοῦ αἰσθητοῦ τε καὶ νοεροῦ φωτὸς ἡ λο- γικὴ ἐν μεθορίῳ κειμένη ψυχὴ, διὰ μὲν τούτου καὶ πράττειν τὰ τοῦ σώματος ἐπετρά- πη, δι' ἐκείνου δὲ, τὰ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡμαυρώθη μὲν αὐτῇ ἐκεῖνο, ἐτρα- νώθη δὲ τούτο, διὰ τὴν ἀρχήθεν συνήθειαν, εἰμὴ ὅλως μετὰ τοῦ νοεροῦ ἐν τῇ εὐχῇ γένηται, ὀλιγῶς ποῖς θεοῖς ἐνατενίζειν οὐ δύναται· ἀνάγκη δὲ εἶναι αὐτὴν ἐν με- ταιχμίῳ σκότους καὶ φωτός, κατὰ σχέσιν μὲν τούτου, κατὰ δὲ φαντασίαν ἐκείνου ἀναστρεφόμενην.	π'.
οά.	Ἦλη πονηρὰ σώματος, ἐμπάθεια· ψυχῆς δὲ, ἡδυπάθεια, προσπάθεια δὲ τοῦ νοός· κα- τηγορεῖται δὲ τῆς μὲν, ἀφή, τῆς δὲ, αἱ λοι- παὶ αἰσθήσεις· τῆς δὲ τελευταίας, ἐναντία διάθεσις.	Ἐνδὸν τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν στενῆς πύ- λης, νοὺς παθητικὸς οὐ δύναται εἰσελθεῖν, πρὸ τοῦ τὴν κατὰ σχέσιν ἀπολιπεῖν μέ- ριμναν, περὶ δὲ τὰ περισκηνία ἐκείνης, ὀδυ- νηθήσεται διαπαντὸς ἀσχολούμενος.	πά.
οβ'.	Ὁ μὲν ἡδυπαθὴς, πλησίον ἐστὶ τοῦ ἐμ- παθοῦς· ὁ δὲ προσπάθης, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μα- κράν δὲ ἀμφοτέρων ὁ ἀπαθὴς.	Συμπαραμενέτω τῷ νῷ ἡ εὐχὴ, ὡς ἐν ἡλίῳ ἀκτίς· ἥς ἄνευ αἱ κατ' αἰσθησιν μέ- ριμναι, οἷά τινες ἀνδροὶ νεφέλαι περιπε- τώμεναι, τὸν νοὺν εἰργουσι τῆς οἰκείας λαμπρότητος.	πβ'.
ογ'.	Ἐμπαθὴς ἐστίν, ὁ τὸ ἁμαρτητικὸν τοῦ λογισμοῦ βιαιότερον ἔχων, καὶν τέως μὴ ἁμαρτάνῃ ἐκτός· ἡδυπαθὴς δὲ, ὁ τὴν ἐνέρ- γειαν τῆς ἁμαρτίας ἔχων τοῦ λογισμοῦ, καὶν πάσχει ἐντός· προσπάθης δὲ, ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ μᾶλλον ἢ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων προσκεί- μενος· ἀπαθὴς δ' ἂν εἴη, ὁ τούτων πάντων τὴν διαφορὰν ἀγνοῶν.	Δύναμις μὲν εὐχῆς πείνα βρωμάτων ἐκούσιος, πείνης δὲ, τὸ μήτε ἀκοῦειν, μήτε ὁρᾶν ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη τῶν ἐγκοσμίων μηδέν· τούτων ὁ μὴ ποιούμενος πρόνοιαν, τὸ μὲν τῆς νηστείας οὐκ ἐστερέωσεν οἰκο- δόμημα, τὸ δὲ τῆς εὐχῆς ἐν αὐτῇ περιρ- ραγῆναι ἐποίησεν.	πγ'.
οδ'.	Ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς ἐμπάθεια μὲν, διὰ νηστείας καὶ προσευχῆς· ἡδυπάθεια δὲ, δι' ἀγρυπνίας καὶ σιωπῆς· ἡ δὲ προσπάθεια, διὰ ἡσυχίας καὶ προσοχῆς, ἀπάθεια δὲ συν- ίσταται, ἐκ μνήμης Θεοῦ.	Ἀπέρिटτος εἰ μὴ ἐκ πάντων ὁ νοὺς τῶν κατ' αἰσθησιν γένηται, ἀνωφερὴς γενέσθαι οὐ δύναται καὶ τὸ οἰκεῖον γνωρίσαι ἀξίωμα.	πδ'.
οε'.	Τῆς ἀπαθείας ἀπὸ χειλέων, κηρία μέ- λιτος οἶα, λόγοι τῆς αἰώνιου ζωῆς ἀποστά- ζουσι· τίς οὖν ἀξιωθείη τοῖς χεῖλεσιν ἐκεί- νης προσάψαι τὰ ἴδια· καὶ μασθοὺς ἀναμέ- σον αὐτῆς αὐλισθῆναι, καὶ ὀσμῆς ἡδέας μεταλαβεῖν ἱματίων ἐκείνης· τούτέστι νό- μοις ἐνηδυνῆσθαι τῶν ἀρετῶν, τῶν ὑπὲρ πάντα, φησί, τὰ ἀρώματα ὄντων τῆς αἰσθη- τικῆς διαγνώσεως.	Ἡμέρας μὲν σύμβολον ἡ νηστεία διὰ τὸ ἐκδηλον· νυκτὸς δὲ διὰ τὸ ἄδηλον ἡ εὐχὴ· ἐκατέρων οὖν τούτων ἐν ἐκατέρᾳ ἐνδίκως ὁ μετερχόμενος, πρὸς τὴν κατὰ σκοπὸν ἀπαν- τήσεται πόλιν, ἐν ᾗ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός.	πε'.
ος'.	Γυμνοὶ τοῦ μὲν τῆς φιλαυτίας χιτῶνος, ἴσως πολλοί· ὀλίγοι δὲ τοῦ τῆς φιλοκοσμίας εἰσὶ, τοῦ δὲ τῆς κενοδοξίας, ὅς καὶ ἰσχυρὸς λέγεται, γυμνοὺς εὐρήσεις τοὺς ἀπαθεῖς.	Ἡ πνευματικὴ ἐργασία, καὶ σωματικῆς ἐπιπόνου ἐκτός, συνίστασθαι πέφυκε μακά- ριος οὖν, ὁ κρείττονα τοῦ ἐνύλου ἔργου τὴν	πς'.
οζ'.	Τοῦ μὲν ὀρωμένου σώματος, πᾶσα ψυχὴ γυμνωθήσεται· τοῦ δὲ τῆς ἁμαρτίας, ἡ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὀλίγον τῶν ἡδέων προσαπο- λαύσασα.		

	<p>αὐλον ἡγησάμενος ἐργασίαν, δι' αὐτῆς γὰρ τὴν τοῦ ἔργου ἀνεπλήρωσεν ἑλλειψιν, ζήσας τὴν κεκρυμμένην ζωὴν τῆς εὐχῆς, καὶ φανεράν τῷ Θεῷ.</p>	<p>μὲν εὐχεται, εἰ οἶόν τε, μετὰ τῆς εὐχῆς εἶναι τὴν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε· ὁ δὲ, καὶ πρὸς τὸ ὑπερβῆναι αὐτὴν· ὁ δὲ, ἵνα μὴ λογισμοῖς ἐν εὐχῇ περικόπτηται· πάντες δὲ εὐχονται, ἢ συντηρηθῆναι ἐν ἀγαθοῖς, ἢ μὴ συναπαχθῆναι κακοῖς.</p>	
πζ'.	<p>ὑπομένειν μὲν ἡμᾶς τῇ πίστει, παρακαλεῖ ὁ θεὸς Ἀπόστολος· χαίρειν δὲ τῇ ἐλπίδι· τῇ εὐχῇ δὲ προσκαρτερεῖν, ἵνα τὸ τῆς χαρᾶς ἡμῖν παραμείνῃ καλόν· εἰ δὲ τοῦτο, ἄρα ὁ μὴ ὑπομένων, οὐ πιστός· ὁ δὲ μὴ χαίρων, οὐκ εὐελπὺς, ἀπεβάλλετο γὰρ τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς τὴν προσευχήν, ἐν τῷ μὴ προσκαρτερεῖν ἐν αὐτῇ.</p>	<p>Εἰ ἐξ εὐχῆς οὐδεὶς ἀταπεινώτος (συντρίβεται ἐν ταπεινώσει καὶ γὰρ ὁ εὐχόμενος) οὐκ ἄρα ἐν ταπεινώσει προσεύχεται ὁ ἔξωθεν θρασυνομένος.</p>	ηζ'.
πθ'.	<p>Εἰ ἐν τοῖς ἐγκοσμοῖς λογισμοῖς ὁ νοῦς ἐξ ἀρχῆς συναναστραφεῖς, τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τὴν φιλίαν ἐκτέσαστο, πόσῃ οὐκ ἂν οἰκειότητα σχῇ ἐν εὐχῇ συνεχεῖ; καὶ γὰρ ἐν οἷς, φησί, χρονίζει, ἐν αὐτοῖς καὶ πλάτυνεσθαι εἴωθεν.</p>	<p>Πρὸς τὴν χήραν τὴν πρὸς τὸν ὦμόν τὴν δίκην κινουσαν κριτὴν ἀφορῶν ὁ εὐχόμενος, οὐκ ἐκκαθήσει ποτὲ διὰ τὴν βραδυτῆτα τῶν ἀγαθῶν ὑποσχέσεων.</p>	ηη'.
πθ'.	<p>Ὡς περ τοῦ ἰδίου οἰκητηρίου πάλαι διαιρεθεὶς ὁ νοῦς, τῆς ἐκεῖθεν λαμπρότητος ἐπελάθετο, οὕτω δεῖ τοῦτον αὖθις ἐν λήθῃ τῶν ὧδε γενομένων, πρὸς ἐκεῖνο ἀναδραμεῖν δι' εὐχῆς.</p>	<p>Οὐ παραμείνησοι εὐχή, τῷ πρὸς τὰ συλλογιζόμενα ἔσωθεν, καὶ ὁμιλούμενα ἔξωθεν ἐμβραδύνοντι· ἡ αὐτὴ δὲ ὀφθῆσεται ὑποστρέφουσα, τῷ δι' αὐτὴν ὑποτεμνομένῳ τὰ πλείονα.</p>	ηθ'.
ρ'.	<p>Καθάπερ τὴν νήπιον πρὸς μασθοὺς ἐναποφυγέντας μητρός, εὐρεθήσεται νοῦς πρὸς προσευχήν, τὴν μὴ δυναμένην παρακαλεῖσαι αὐτόν· πρὸ δὲ τὴν ἄλλως ἔχουσιν, ὡς παιδίον τὸ ὑφ' ἡδονῆς ἐναφυπνοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς.</p>	<p>Εἰ μὴ εἰς λαγόνας ψυχῆς εἰσδύνουσι τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς, οὐκ ἂν εἰς τὰς τοῦ προσώπου σιαγόνας τὰ δάκρυα περικλυσθῇ· ναὶ συγχωρηθήσονται.</p>	ρ'.
ρ'.	<p>Ἐκεῖ φησὶν, ἐν τῇ πενθίμῳ δηλονότι εὐνῇ τῆς ἐναρέτου ζωῆς, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἄσματι, φήσειε καὶ ἡ νύμφη εὐχή πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἐραστήν, δώσω τοὺς μασθοὺς μου σοί, εἰ ὀλικῶς μοι ἀνατεθῇς.</p>	<p>Ἀνατελοῦσι γεωργῶ μὲν τὰ δράγματα, μὴ κατ' ὄψιν τῶν σπερμάτων ῥιφέντων τῆς γῆς. Μοναχῶ δὲ τὰ δάκρυα ἀναβλύσουσιν, οὐκ ἀπονητὶ τῷ μετερχομένῳ τὰ ῥήματα τῆς εὐχῆς.</p>	ρα'.
ρ'.	<p>Φιλίαν πρὸς τὴν εὐχὴν ἔχειν οὐ δύναται, ὁ μὴ πᾶσαν ἀπαρνησάμενος ὕλην.</p>	<p>Κλείς οὐρανῶν βασιλείας, εὐχή· ταύτην ὁ κατέχων ὡς δεῖ, ὅρα τὰ ἐν αὐτῇ ἀποκείμενα ἀγαθὰ τοῖς φίλοις αὐτῆς· μόνα δὲ τὰ παράπονα περισκοπεῖ, ὁ παρρησίαν ἐν ἐκείνῃ μὴ ἔχτικώς.</p>	ρβ'.
ρ'.	<p>Πλὴν ζωῆς, καὶ πνοῆς, ἔξω τῶν ἄλλων γενοῦ ἐν εὐχῇ, εἰ θέλεις μετὰ μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ.</p>	<p>Οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐν καιρῷ τῆς εὐχῆς μετὰ παρρησίας λέγειν πρὸς τὸν Θεόν. Διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου· σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, εἰμὴ δειλίας, καὶ ῥαθυμίας, πολυϋπνίας, καὶ ἡδυφαγίας, ἐξ ὧν τὸ πταίνειν, ἐπιθυμία τῶν κρείττωνων, ἀπορραγῇ.</p>	ργ'.
ρ'.	<p>Νοῦ θεοφιλοῦς μαρτύριον, εὐχή μονολόγιστος, καὶ λόγος καιρίος, ἐμφρονος λογισμοῦ, μονοειδῆς δὲ γεῦσις, τῆς ἐλευθέρας εἰς αἰσθήσεως, ἐν τούτοις οὖν τοῖς τρισὶν ἐρρῶσθαι τὰ τῆς ψυχῆς λέγεται.</p>	<p>Ἐξω τοῦ πρώτου καταπετάσματος ἵσταται, ἐν εὐχῇ ὁ ῥεμβόμενος· ἐνδοθεν δὲ γίνεταί, ὁ μονολόγιστος ἐξανύων αὐτὴν· μόλιος δὲ εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων παρέκυψεν, ὁ μετὰ τῆς εἰρήνης τῶν φυσικῶν λογισμῶν, καὶ τὰ περὶ τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης διασκεπτόμενος, καὶ τινος ἐκεῖθεν θεοφανείας καταξιούμενος.</p>	ρδ'.
ρ'.	<p>Λεανθῆναι καλῶς δεῖ, καὶ ἀπαλυθῆναι ὡς περ τῶν παιδίων, τὴν φύσιν τοῦ εὐχομένου, ὡς ἂν κατὰ τὴν ἐκείνων, καὶ ἡ τούτου εὐεχτικῶς δέξεται τὴν ἐκ τῆς εὐχῆς ἐνταττομένην ἀνάπτυξιν, διὸ μὴ ἀμέλει ὁ συναφθῆναι ταύτῃ φιλῶν.</p>	<p>Ὅποταν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν σχολάσασα ἡ ψυχὴ συναφθῇ τῇ εὐχῇ, τότε οἶά τις φλόξ περικυκλώσασα ταύτην ἐκείνην, σίδηρον καθάπερ τὸ πῦρ, πεπυρακτωμένην ὕλην καθίστησιν καὶ ἔστι ψυχὴ μὲν ἡ αὐτή, οὐκ</p>	ρε'.
ρ'.	<p>Οὐ πάντες τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν εὐχῇ κέκτηνται, ὁ μὲν, τοῦτον, ὁ δὲ, ἄλλον, ὁ</p>		

ρς'. ἔτι δὲ καὶ ἀπτή οὐδὲ γάρ ὁ πυρακτωθεὶς σίδηρος, ταῖς ἐξωθεν ἐπαφαῖς.

ρζ'. Μακάριος ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ οὕτως θεωρηθῆναι καταξιωθείς, καὶ τὸν αὐτοῦ φύσει πῆλινον ἀνδριάντα, χάριτι πύρινον κατιδών.

ρθ'. Τοῖς μὲν εἰσαγομένοις, βαρὺς οἶά τις δεσπότης ὁ νόμος ἐπικείται τῆς εὐχῆς. τοῖς προκόψαι δὲ ὡς ἔρω, ὁ συνελαύνων πεινῶντα καθάπερ πολυτελὴ πρὸς ἐστίαν.

ρη'. Τοῖς καλῶς μετερχομένοις τὴν πρακτι-

κὴν, ποτὲ μὲν ἡ εὐχὴ νεφέλη καθάπερ ἐπισκιάζουσα, τοὺς καυστικούς ἀπείργει ἐξ αὐτῶν λογισμούς· ποτὲ δὲ σταγόνας οἷα δακρύων τούτους ἐπιψεκάζουσα, δείκνυσι τὰ πνευματικὰ θεωρήματα.

Ἡδὺ μὲν ἥδυσμα κιθάρας τῆς κρουμένης ὑπὸ τινος ἐξωθεν εὑρεθήσεται ψυχῇ δὲ, μὴ συνηχούσης αὐτῇ ἐν εὐχῇ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς προσφωνήσεως, εὐκατάνυχτος οὐ πέφυκε γίνεσθαι τὸ γὰρ τι προσευξόμεθα καθὼς δεῖ, οὐκ οἶδαμεν καὶ τὰ ἐξῆς, εἰς τοῦτο ἐνάγει τὸν προσευχόμενον.

ρθ'.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ

Γ Ν Ω Σ Τ Ι Κ Α

ΦΩΤΙΖΕΤΑΙ ΝΟΥΣ ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ,
ΠΡΟΣ ΥΨΟΣ ΑΡΘΕΙΣ, ΤΟΙΣ Δ' ΕΠΕΝΤΥΧΩΝ ΛΟΓΟΙΣ.
ΣΚΟΤΙΖΕΤΑΙ Δ' ΑΥ, ΕΓΚΥΛΙΣΘΕΙΣ ΕΙΣ ΠΑΘΟΣ.

α'. **Α**ναγκαῖον εἰδέναι τὸν γνωστικόν, πότε μὲν ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τὴν χώραν τῶν νοημάτων ἐστί, πότε δὲ εἰς τὴν τῶν λογισμῶν, καὶ πότε εἰς τὴν κατ' αἴσθησιν. Καὶ ἐν ταύτῃ πάλιν, εἰ ἐν τοῖς κατὰ καιρὸν, ἢ ἐν τοῖς παρὰ καιρὸν μᾶλλον εὑρίσκεται.

β'. Ἐν νοήμασιν οὐκ ὦν ὁ νοῦς, ἐν λογισμοῖς πάντως ἐστί. Ἐν λογισμοῖς δὲ ὦν, ἐν νοήμασιν οὐκ ἐστί. Ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει γινόμενος, μετὰ πάντων ἐστί.

γ'. Διὰ τοῦ νοήματος μὲν ὁ νοῦς διέρχεται πρὸς τὰ νοητά· διὰ δὲ τοῦ λογισμοῦ πρὸς τὰ λογικὰ ὁ λόγος. Πρὸς δὲ τὰ πρακτικὰ διὰ τῆς φαντασίας ἢ αἰσθησις.

δ'. Εἰς ἑαυτὸν ὁ νοῦς συναγόμενος, οὐδὲν οὔτε τῶν κατ' αἴσθησιν, οὔτε τῶν κατὰ λογισμὸν θεωρεῖ. Γυμνοὺς δὲ νόας καὶ θείας αὐγὰς βλυζούσας εἰρήνην τε καὶ χαράν.

ε'. Ἄλλο ὁ νοῦς τοῦ πράγματος καὶ ἄλλο ὁ νοῦς αὐτοῦ, καὶ ἕτερον τὸ ὑπὸ τὴν αἰσθησιν ἀναγόμενον. Καὶ τὸ μὲν ἐστὶν οὐσία, τὸ δὲ συμβεβηκός, τὸ δὲ ἡ τοῦ ὑποκειμένου διαφορά.

ς'. Πολλὰς ὁδοὺς ἀνατέμνων ὁ νοῦς, ἀκόρεστος δείκνυται. Πρὸς μίαν δὲ συναγόμενος

τῆς εὐχῆς, πρὸ τῆς ἐντελείας, στενοχωρούμενος φαίνεται, λιπαρῶν τὸν μέτοχον ἀπολυθῆναι πρὸς τὰ ἀφ' ὧν ἐξελήλυθεν.

Ἄνωθεν ἡγμένος ὁ νοῦς, οὐκ ἀναδραμεῖται αὐθὺς ἐκεῖσε, εἰμὴ τελείαν τὴν κάτω ποιητῆται καταφρόνησιν διὰ τῆς περὶ τὰ θεῖα σχολῆς.

Εἰ μὴ τὴν ψυχὴν σου δύνῃ μετὰ μόνων ποιῆσαι τῶν περὶ αὐτὴν λογισμῶν, κἂν τὸ σῶμά σου μονάζειν ἀνάγκασον τὴν περὶ αὐτὸ ἀθλιότητα διαπαντὸς ἐννοούμενος. Οὕτω γὰρ τῷ χρόνῳ, ἐλέει Θεοῦ, καὶ πρὸς τὸ πρῶτον ἀναδραμεῖν δυνήσῃ τῆς εὐγενείας ἀξίωμα.

Ὁ μὲν πρακτικὸς ὑποτάσσειν τὸν νοῦν εὐκόλως δύναται τῇ εὐχῇ, ὁ δὲ θεωρητικὸς τὴν εὐχὴν τῷ νοί. Ὁ μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων συστέλλων σχημάτων τὴν αἰσθησιν, ὁ δὲ τὴν ψυχὴν πρὸς τοὺς ἐγκεχυμένους τοῖς σχήμασι λόγους μεταδιβάων. Καὶ ὁ μὲν σωμάτων πείθει λόγους τὸν νοῦν ἀγνοεῖν, ὁ δὲ ἀσωμάτων κατανοεῖν. Ἀσώματα δὲ εἰσι λόγοι σωμάτων, ιδιότητές τε καὶ οὐσίαι αὐτῶν.

Ὅταν τὸν νοῦν σου τῆς τῶν σωμάτων

ζ'.

η'.

θ'.

ι'.

καὶ χρημάτων καὶ βρωμάτων ἡδυπαθείας ἐλευθερώσης, τότε καὶ ὅπερ ἂν ποιῇς δώρον καθαρὸν τῷ Θεῷ λογισθήσεται. Ἀντιδοθήσεται δέ σοι, τὸ διανοιγῆναι τοὺς τῆς καρδίας σου ὀφθαλμούς, καὶ τρανῶς ἐμμελεῖσθαι τοὺς ἐγγεγραμμένους ἐν αὐτῷ λόγους Θεοῦ, ὅτινες ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον, τῷ νοητῷ σου λογισθήσονται λάρυγγι τῇ ἀπ' αὐτῶν ἐκδιδομένη ἡδύτητι.

ια'. Οὐ δυνήσῃ σωμαίων καὶ χρημάτων καὶ τῆς τῶν οὐκ ἀναγκαίων βρωμάτων ἐπιθυμίας ὑπέρτερον ποιῆσαι τὸν νοῦν, εἰμὴ ἐν τῇ καθαρᾷ τῶν δικαίων χώρᾳ εἰσάξης αὐτόν· καθ' ἣν ἢ τε τοῦ θανάτου καὶ ἢ τοῦ Θεοῦ μνήμη ἐπαναβλύσασα, ἀπὸ γητίνης καρδίας ἀπαλείψει πᾶν ἐπιθυμίας ἀνάστημα.

ιβ'. Οὐδὲν οὔτε ἐννοίας θανάτου φοβερώτερον, οὔτε Θεοῦ μνήμης θαυμασιώτερον. Ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ λύπης σωτηριώδους παρεκτιχή, ἡ δὲ εὐφροσύνης χαριστική. Ἐμνήσθην γάρ, φησιν ὁ Προφήτης, τοῦ Θεοῦ καὶ ἡὐφράνθην. Καὶ ὁ σοφός· μιμνήσκου τὰ ἐσχατά σου καὶ οὐχ ἁμαρτήσης. Ἀδύνατον δὲ τοῦ δευτέρου τινὰ ἐν κατασχέσει γενέσθαι, μὴ πείραν τῆς τοῦ προτέρου λαβόντα στρυφνότητος.

ιγ'. Ἔως ἂν τὴν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ ἴδῃ ὁ νοῦς, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ λέγειν ἐν αἰσθήσει αὐτῆς, Ἐγὼ δὲ ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, τερφθήσομαι ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Κάλυμμα γὰρ κεῖται τὸ τῆς φιλαυτίας ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς, πρὸς τὸ μὴ ἀνακαλυφθῆναι αὐτῇ τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἅτινα εἰσιν οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, ὅπερ ἐξ αὐτῆς οὐ περιαιρεῖται, ἐκουσίῳ πόνῳ καὶ ἀκουσίῳ χωρίς.

ιδ'. Οὐ μετὰ τὴν ἐξ αἰγύπτου φυγὴν, ἥτις ἐστὶν ἡ κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτία. Οὐδὲ μετὰ τὴν τῆς θαλάσσης διάβασιν, τῆς κατὰ σχέσιν λέγω δουλείας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν ἐρήμῳ διατριβὴν μεταξὺ κειμένην ἐνεργημάτων καὶ κινήματων κακίας, τοῦ Ἰσραὴλ ὁ δημαγωγὸς κατασκοπεῖν δύναται τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶν ἡ ἀπάθεια. Τὴν ὀπτικὴν ἀποστέλλων καὶ ἐποπτικὴν αὐτοῦ δύναμιν.

ιε'. Οἱ μὲν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, τουτέστιν ἐν τῇ τῶν παθῶν ἀνενεργησίᾳ, ἀκοῇ μόνῃ τῆς μακαρίας ἐκείνης ἔχουσι τὰ ἀγαθὰ γῆς, οἱ δὲ τὰ ἐν ἐκείνῃ σκοπήσαντες ἐν περινοίᾳ δηλονότι ψιλῇ τῆς τῶν ὁρωμένων

θεωρίας γεγονάσιν οἱ δὲ καταξιωθέντες ἐν αὐτῇ εἰτελεῖν, ὅλη αἰσθήσει τῶν ἐξ αὐτῆς ἀπορρεόντων, ὡς γάλα καὶ μέλι, τῆς πρώτης φημί, καὶ δευτέρας θεωρίας λόγων, ἐνεφορήθησαν.

Οὕτω συνεσταυρώθη Χριστῷ, ὁ ἔτι φυσικὰς κινήσεις ἔχων σαρκὸς, οὐδὲ συνετάφη, ὁ ψυχικὰς ἐνθυμήσεις ἐπισυρόμενος πῶς οὖν συναναστῇ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεσθαι.

Τριῶν οὕτων τῇ ψυχῇ περιεκτικωτέρων ἀρετῶν· νηστείας, εὐχῆς τε, καὶ σιωπῆς, ἀναγκαῖον τὸν μὲν ἐξ εὐχῆς λύεσθαι μέλλοντα, ἐκ τινος φυσικῆν θεωρίαν ἐπαναπαύεσθαι, τὸν δὲ ἐκ σιωπῆς εἰς ἡθικὴν ὁμιλίαν. Εἰς δευτέραν δὲ κεχαρισμένην τροφήν τὸν νηστεύοντα

Ἐν τοῖς θεοῖς ἕως ὑπάρχει ὁ νοῦς, σώζει τὸ καθ' ὁμοίωσιν, ἀγαθὸς τε καὶ συμπαθὴς εὐρισκόμενος. Ἐν δὲ τοῖς κατ' αἰσθησιν γεγονώς, εἰ μὲν εὐκαίρως, καὶ προσηκόντως κατέρχεται, πείραν διδούς καὶ λαμβάνων, εὐρωστῶν αὐθις, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανάρχεται. Παρὰ δὲ τὸν καιρὸν καὶ τὴν χρεῖαν, ὅς τις στρατηγός, ἀπερίσκεπτος εὐρεθήσεται, τὸ πολὺ αὐτοῦ ὑποτεμνόμενος τῆς δυνάμεως, ἐν τῷ μάχεσθαι.

Ὁ ἐν ἡμῖν ἐγκεκρυμμένος τῆς ἀπαθείας Παράδεισος, εἰκὼν ἐστὶ τοῦ μέλλοντος τοὺς δικαίους ὑποδέχεσθαι. Πλὴν οὐ πάντες ἐκείνου ἐκτὸς εὐρεθήσονται, ὅσοι ἐντὸς τοῦ ἐμπεριεχομένου γενέσθαι οὐκ ἔσχυσαν.

Ὁ μὲν αἰσθητὸς ἥλιος, ξένος τὰς ἑαυτοῦ ἀκτίνας ἐξ οἰκίας κεκλεισμένης καθίστησι. Οὐκ ἂν δὲ τὰς γλυκείας ὁ νοητὸς ἐπαρήσῃ τῇ προσδεχομένῃ μὲν, μὴ κεκλεισμένης δὲ ἐχούσῃ τὰς αἰσθήσεις ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ψυχῇ.

Γνωστικός ἐστὶν ὁ τὰς μὲν καταβάσεις αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς, ταπεινοπρεπῶς δὲ τῆς ψυχῆς τὰς ἀναβάσεις διατιθέμενος.

Μέλιτα μὲν λειμῶνας περινοστοῦσα, ἐκείθεν τῷ μέλιτι τὰς ἀφορμὰς προσπορίζεται· ψυχὴ δὲ αἰῶνας περινοστοῦσα ποικίλους, αὐτόθεν τὸν γλυκασμὸν τῇ διανοίᾳ ἐνίσχιν.

Ἡ ἐμφαγοῦσα μὲν ἔλαφος ὄφεις, ἰὼν τοῦ σβέσαι, πρὸς ὕδατων τρέχει πηγὰς· ψυχὴ δὲ ἡ βέλεσι θεοῖς τρωθεῖσα, ἄπαυστον ἔλκει τὸν πρὸς τὸν τρώσαντα ἔρωτα.

Ψιλοὶ μὲν λογισμοί, τῇ μοναδικῇ ζωῇ ἐπιρύνονται. Ἐπιλογισμοὶ δὲ τῇ δυαδικῇ τῇ

15

15'

17'

18'

κ'

κα'

κβ'

κγ'

κδ'

δε πολυσχεδὲς ψυχῇ, λογισμοὶ μὲν ἀπελή-
λανται· νόες δὲ μόνον γυμνοὶ σωμάτων αὐ-
τῇ προσπελάζοντες τοὺς περὶ προνοίας καὶ
κρίσεως λόγους, ὡς τινα θεμέλια γῆς ἀνα-
καλύπτοντες αὐτῇ ἐμφανίζουσιν.

κέ. Ἐν τῇ δυαδικῇ ζωῇ, τὸ ἄρρεν καὶ τὸ
θηλυ, ἀπλῶς ὁραῖσθαι οὐ πέφυκε, τοῦτο γάρ
ἐν τῇ μοναδικῇ εὐρεθῆσεται· καθ' ἣν ἄρρε-
νος καὶ θηλείας διαφορά, διὰ τὸ καθ'
ὁμοίωσιν, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ οὐ γνωσθήσεται.

κς'. Οἱ λογισμοὶ οὔτε τοῦ ἀλόγου μέρους εἰ-
σὶ τῆς ψυχῆς· (οὐ γάρ ἐστι λογισμὸς ἐν
ἀλόγοις) οὔτε τοῦ νοεροῦ· (ἐπεὶ μηδὲ ἐν
Ἀγγέλοις)· αὐτοῖς δὲ τῆς λογικῆς ὄντες γεν-
νήματα, ὡς κλίμακι τῇ φαντασίᾳ χρώμε-
νοι, ἀναβαίνουνσι μὲν πρὸς τὸν νοῦν ἀπὸ
τῆς αἰσθησεως, τὰ ἐκείνης αὐτῷ ἀπαγγέλον-
τες, καταβαίνουνσι δὲ πρὸς αὐτὴν ἐξ αὐτοῦ,
τὰ ἐκείνου ὑποτιθέμενοι.

κζ'. Ὡς τινες ἐκ βυθοῦ ἀναφερόμενοι, καὶ τι-
νος εἰς βοήθειαν ἐπιλαβέσθαι πειρώμενοι,
οἱ πονηροὶ λογισμοὶ εὐρεθῆσονται, ὀλκάδος
καθάπερ κινδυνευούσης τῆς κακίας, δακρύων
κατακλυσμῷ.

κη'. Κατὰ τὴν ὑποκειμένην ποιότητα τῆς ψυ-
χῆς, ἥ ὡς πειραταὶ καταποντίζουσιν, ἥ ὡς
ἐρέται συμβοηθεῖν κινδυνευούση, οἱ περὶ
αὐτὴν συνάγονται λογισμοί· οἱ μὲν πρὸς
πέλαγος ἔλκοντες τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν,
οἱ δὲ τὴν ἄσπον παρεκλεγόμενοι, πρὸς γαλη-
νίους ἀκτάς, τὴν ναῦν ἀποκεῖλουσιν.

κθ'. Ἐβδόμον τὸν τῆς κενοδοξίας λογισμὸν
ὄντα, ἡ ἐφιεμένη ὡς ἐσχατον ἀποβαλέσθαι
ψυχῇ, εἰ μὴ τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀπεκδύσεται,
οὐ δυνήσεται τὸν μετ' αὐτοὺς ὄγδοον ἐπεν-
δύσασθαι· ἐν καὶ οἰκητήριον οὐράνιον καλεῖν
οἶδεν ὁ θεὸς Ἀπόστολος. Καὶ διὰ στεναγ-
μῶν ἐπενδύεσθαι δύνασθαι τοῖς δι' αὐτὸ τῶν
ὕλικῶν γυμνητεύουσιν.

λ'. Τῇ μὲν τελείᾳ εὐχῇ ἀγγελικαὶ παρα-
βάλλειν πεφύκασιν λογισμοί, τῇ δὲ μέσῃ,
πνευματικοί· τῇ εἰσαγωγικῇ δὲ οἱ φυσιο-
λογικοί.

λα'. Ὡς περ τὸ εὐγενὲς τοῦ κόκκου, διὰ τοῦ
στάχυος, οὕτω καὶ τὸ εἰλικρινὲς τῆς θεω-
ρίας, διὰ προσευχῆς ἐμφανίζεσθαι ἐκωθε.
Κέκτηται δὲ ὁ μὲν εἰς ἀποτροπὴν ὁρνέων
τῶν σπερμολόγων, οἷά τινα δόρατα, τοὺς
περιστοιχοῦντας ἀνθήρικας, ὁ δὲ τοὺς φι-
λοσοφούντας ἐν πειρασμοῖς λογισμούς, πρὸς
τὴν ἐκείνων ἀνάλυσιν.

λβ'. Τὰ μὲν ὁρώμενα τῆς ψυχῆς διὰ τὴν πρᾶ-

ξιν, περιηργυρωμένα πτέρυγες περιστερᾶς
καθάπερ εἰσὶ. Τὰ δὲ νοούμενα, φημὶ δὴ τὰ
μετάφρενα διὰ τὴν θεωρίαν, ὡς ἐν χλωρό-
τητι χρυσοῦ, καθίστανται. Ἡ γὰρ μὴ ὠ-
ραιοθεῖτα ψυχῇ, πετασθῆναι καὶ καταπαυ-
σαι οὐ δύναται ἐνθα πάντων τῶν εὐφραينو-
μένων ἢ κατοικία ἐστίν.

Τοῦ αὐτοῦ πρακτικά, καὶ
θεωρητικά.

Λειμῶν ἐνθάδε, καρπῶν πεπληρωμένος.
Πνευματικῆς πράξεως καὶ θεωρίας.

Ἀπαρχὰς ἁλωνος, καὶ ληνοῦ, πάλαι μὲν
τοῖς παλαιοῖς προσφέρουσιν ἐν τῷ ναῷ προσε-
τέτακτο. Νυνὶ δὲ ἡμεῖς πρακτικῆς μὲν
ἀπαρχὰς, ἐγκράτειαν χρῆ Θεῷ προσφέρουσιν,
καὶ τὴν ἀλήθειαν. Θεωρητικῆς δὲ ἀρετῆς,
ἀγάπης, καὶ προσευχῆς. Δι' ἐκείνων μὲν,
ἐπιθυμίας ἀλόγου καὶ τοῦ θυμοῦ τὰς ὁρμὰς
ἀνακάπτοντα. Διὰ τούτων δέ, ἐννοίας κενάς,
καὶ τὰς ἐκ τοῦ πλησίον ἐπιβουλὰς.

Πρακτικῆς μὲν ἀρχῇ, ἐγκράτεια καὶ ἀλή-
θεια. Μεσότης δέ, σωφροσύνη, καὶ ταπει-
νοφροσύνη· τέλος δὲ αὐτῆς, λογισμῶν εἰ-
ρήνη, καὶ ἁγιασμὸς σώματος.

Πρᾶξις ἐστίν, οὐ τὸ πράττειν ἀπλῶς δύ-
νασθαι τὰ καλὰ, ἀλλὰ καὶ τὸ ὡς δεῖ πράτ-
τειν· αὐτά. Τὸν καιρὸν, καὶ τὸ μέτρον πρὸς
τὰ πρακτὰ συνεπιφερομένου τοῦ πράττοντος.

Θεωρία ἐστίν, οὐ τὸ θεωρεῖν μόνον ὡς
ἔχουσι τὰ σώματα. Ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς λό-
γους αὐτῶν, πρὸς τί βλέπουσιν.

Οὐκ ἐστίν οὔτε πρᾶξις ἀσφαλῆς, θεω-
ρίας ἐκτός, οὔτε θεωρία ἀληθής, ἄνευ πρᾶ-
ξεως. Χρῆ γὰρ καὶ πρᾶξιν ἐλλογίμον εἶναι,
καὶ θεωρίαν ἐμπρακτον. Ἵνα τῇ μὲν, ἀνί-
σχυρος εὐρίσκηται ἡ κακία, τῇ δὲ, δυνατὴ
ἡ ἀρετὴ ἐν εὐδοκίαις χρηστότητος.

Πέρας μὲν πρακτικῶν, ἡ νέκρωσις τῶν
παθῶν. Τέλος δὲ γνωστικῶν, ἡ θεωρία τῶν
ἀρετῶν.

Ὡς ὕλη τῷ εἶδι, οὕτω πρᾶξις τῇ θεω-
ρίᾳ· καὶ ὡς ὀφθαλμὸς προσώπῳ, οὕτω θεω-
ρία τῇ πράξει ὁφθήσεται.

Ἐν τῷ τῆς κατὰ τὴν πρακτικὴν ἀρετῆς
σταδίῳ, πολλοὶ μὲν τρέχουσιν. Εἰς δὲ λαμ-
βάνει τὸ βραβεῖον, ὁ πρὸς τὸ πέρας αὐτῆς
ἐλθεῖν τῇ θεωρίᾳ ἐπιθυμῶν.

Κατανύξεως μὲν πόμα πίνει ὁ πρακτι-
κὸς ἐν εὐχῇ· ποτηρίῳ δὲ κρατίστῳ μεθύσκει-
ται ὁ θεωρητικός. Ὁ μὲν ἐν τοῖς κατὰ φύ-

λγ'.

λδ'.

λε'.

λς'.

λζ'.

λῃ.

λθ'.

μ'.

μά.

	τιν φιλοσοφῶν, ὁ δὲ καὶ ἑαυτὸν ἀγνοῶν ἐν τῷ εὐχεσθαι.	μα τῷ σπεῖροντι εἰωθεν, οὔτε ὁ τὴν πρακτικὴν μετερχόμενος, εἰ μὴ ἐπιμελῶς ταύτην, καὶ φανητίας ἄνευ μετέρχεται, τὸν ἐξ εὐχῆς ὀφείτῃ καρπὸν πολὺν τε καὶ καθαρὸν.	
μβ'.	Οὐ συγχωρεῖται ὁ πρακτικὸς εἰς πνευματικὴν θεωρίαν ἐπὶ πολὺ ἐγκαρτερεῖν, εὐρίσκεται γὰρ ὡς ἐπιξενωθείς τινί, καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου οἰκίας ταχέως ὑπεξερχόμενος.	Τῇ πατούμενῃ συχνῶς ἔοικε γῇ διάνοια ἢ ἀδιαλείπτως εὐχῆς ἔχουσα τριβομένη, ἐκείνη τε γὰρ λεία ἔσται, καὶ αὕτη εὐθεῖα πρὸς ὑποδοχὴν, ἐκείνη μὲν ποδῶν τρυφερῶν, καὶ αὕτη εὐχῶν καθαρῶν.	μβ'.
μγ'.	Ὡς ἐν πύλαις μὲν εἰσέρχονται οἱ πρακτικοὶ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ εὐχεσθαι, ὡς ἐν αὐλαῖς δὲ ἀρετῶν ἐν ὕμνοις, οἱ θεωρητικοί. Εὐχαριστοῦντες οἱ μὲν ὅτι ἐλύθησαν τῶν δεσμῶν· οἱ δὲ ὅτι καὶ αἰχμαλώτους εἰλήφασιν τοὺς πολεμοῦντας αὐτούς.	Ἐπὶ μὲν τῶν ἐνύλων, ὁ νοῦς συνεργὸν ἔχει τὸν λογισμὸν· ἐπὶ δὲ τῶν αὐλῶν, εἰ μὴ αὐτὸν παραιτήσεται, ὡς σκόλοπα ἔξει τὸν κολαφίζοντα.	ν'.
μδ'.	Χρὴ κατὰ τὸ τῆς πρακτικῆς κράτος, καὶ τὸ τῆς θεωρίας εὐρίσκεσθαι. Ἵνα μὴ καθ' ὁμοιότητα πλοίου τοῦ μὴ κατάλληλα τὰ ἱστία περιφερομένου, ἢ κίνδυνον ὑπομείνῃ ἀνέμων σφοδρότητι διὰ τὴν ἀμετρίαν αὐτῶν, ἢ ζημίαν πνευμάτων διὰ τὴν πρὸς τὸ σκάφος σμικρότητα.	Κάλυμμα μὲν ἔχει ὁ πρακτικὸς ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐν εὐχῇ, τὴν γνῶσιν τῶν αἰσθητῶν, ἀναλυθῆναι διὰ τὴν σχέσιν μὴ δυνάμενον· μόνος δὲ ὁ θεωρητικὸς διὰ τὸ ἄσχετον, ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ ὄραν ἀπὸ μέρους δύναται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.	να'.
με'.	Ἐρέτας μὲν τοῦ νοητοῦ πλοίου νόει, τοὺς εὐσεβεῖς λογισμούς. Κόπας δὲ τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, βούλησιν, καὶ προαίρεσιν. Τούτων ὁ μὲν πρακτικὸς ἐν χρεῖα ἐστὶ πάντοτε, οὐ πάντοτε δὲ καὶ ὁ θεωρητικὸς. Ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς χαίρειν οὗτος πᾶσιν εἰπών, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπὶ τῶν τῆς διαγνώσεως οἰάκων καθίζων, διὰ πάσης ἐνρήγορε τῆς κατὰ θεωρίαν νυκτός, αἰνέσεις προσάγων τῷ συνοχεῖ τοῦ παντός. Καὶ που τί καὶ μέλος ἔρωτικὸν ἀναλαμβάνόμενος, τῇ ἑαυτοῦ προσεπάδει ψυχῇ, τοὺς τῆς ἄλλης θαλάσσης ἀποσκοπῶν μετεωρισμούς, καὶ ῥοθεοὺς κινήσεις, τὰ θεῖα καταπληττόμενος κρίματά τε καὶ δικαιώματα.	Ἡ μετὰ πνευματικῆς θεωρίας εὐχή, ἢ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστὶ καθ' ἣν ῥέει ὡς γάλα καὶ μέλι, ἡ γνῶσις τῶν περὶ προνοίας, καὶ κρίσεως λόγων Θεοῦ, ἡ δὲ μετὰ τινος φυσικῆς, ἢ αἰγυπτῆς ἐν ἣ τῶν παχυτέρων ἐπιθυμιῶν μνήμη τοῖς εὐχομένοις ἐγγίνεται· ἡ δέ γε ἀπλή, τὸ Μάννα ἐστὶ τὸ ἐν τῇ ἐρήμῳ· τὸ διὰ τὸ μονοειδές, τοῖς μὲν ἀκαρτερήτοις, ἐναποκλείειν τὰ δι' ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων καλὰ, τοῖς δὲ ἐγκαρτεροῦσι τῇ τοιαύτῃ ἀπεστενωμένῃ τροφῇ, προξενοῦν τὴν κρείττω γεῦσιν, καὶ μένουσαν.	νδ'.
μς'.	Ὁ μέσως ἔχων περὶ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν οὔτε πάντῃ ταῖς κόπαις κατὰ τοὺς ναυτικούς ποιεῖται τὸν πλοῦν, οὐδ' ὅλως τοῖς νοητοῖς ἱστίοις, ἀλλὰ δι' ἀμφοτέρων τὴν χρεῖαν τῆς εὐπλοίας ἐργάζεται. Ἡδέως φέρων καὶ τοὺς πόνους τῆς πράξεως, διὰ τὸ μέτρον τῆς θεωρίας. Καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, διὰ τὸ βοηθεῖσθαι ὑπὸ τῆς πράξεως.	Πρᾶξις σὺν θεωρίᾳ μὲν ὡς σῶμα μετὰ πνεύματος ἡγεμονικοῦ, ἄνευ δὲ θεωρίας, ὡς σὰρξ μετὰ πνεύματος προαιρετικοῦ λογισθῆται.	νε'.
μζ'.	Ὁ μὲν θεωρητικὸς, τῇ γνώμῃ τὴν φύσιν ἔχων συντρέχουσαν, ὡς οἷόν τι ῥεύμα ἀπόνως ποιεῖται τὸ πλῆμον· ὁ δὲ πρακτικὸς ἐναντιουμένην εὐρίσκων τῇ προαίρεσει τὴν σχέσιν, πολὺν λογισμῶν ὑφίσταται κλυδωνά, καὶ εἰς ἀπευδοκίαν, μικροῦ δεῖν, κινδυνεύει διὰ τὸ βάρος ἐλθεῖν.	Τῆς λογικῆς ψυχῆς, αὐλὴ μὲν ἡ αἰσθησις, ναὸς δὲ ἡ διάνοια, ἀρχιερεὺς δὲ ὁ νοῦς, ἐν τῇ αὐλῇ μὲν ἵσταται, ὁ ὑπ' ἀκαίρων νοῦς περιχοπτόμενος λογισμῶν, ἐν τῷ ναῷ δὲ ὁ ὑπ' εὐκαίρων, ὑπ' οὐδενὸς δὲ τούτων, ὁ εἰς τὸ θεῖον ἱερατεῖον ἀξιωθείς εἰσελθεῖν.	νδ'.
μη'.	Οὔτε χώρα μὴ καλῶς κατεργασθεῖσα, πολύχουν καὶ καθαρὸν ἀντιπαρέχειν τὸ σπέρ-	Θρῆνος μὲν καὶ μέλος, καὶ οὐαὶ ἐν οἴκῳ τῆς πρακτικῆς ψυχῆς διὰ τὸν κόπον εὐρίσκεται, φωνὴ δὲ ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἐξομολογήσεως διὰ τὴν γνῶσιν, ἐν τῷ τῆς θεωρητικῆς ἐξακούεται.	νε'.
		Ὁ πρακτικὸς μὲν ἐπιθυμεῖ ἀναλῦσαι διὰ τοὺς πόνους, καὶ συγγενέσθαι Χριστῷ, ὁ δὲ θεωρητικὸς, εὐδοκεῖ μᾶλλον σαρκὶ παραμένειν, καὶ διὰ τὴν χαράν, ἣν δέχεται ἐξ εὐχῆς, καὶ διὰ τὴν τοῦ πλησίον προσγινομένην ὠφέλειαν.	νε'.

νζ.	Ἐπὶ μὲν τῶν λογικωτέρων, ἡ θεωρία προηγείται τῆς πράξεως, ἐπὶ δὲ τῶν ἀγροικωτέρων, τῆς θεωρίας ἡ πράξις, εἰς ἓν δὲ τέλος χρηστὸν ἀμφοτέραι καταλήγουσαι, συντομώτερον δὲ τοῦτο ὁφθῆσεται, εἰς ἡ θεωρία προηγείται τῆς πράξεως.	λίαν ἐρχόμενοι, συναριστᾶν αὐτῷ δύνανται, οὕτως οὐδὲ οἱ εἰς εὐτυχίαν εὐχῆς ἤκοντες, ἐν θεωρίᾳ τῇ κατ' ἐκείνην ὁφθῆσονται.	
νη.	Παράδεισός ἐστιν, ἡ θεωρία τῶν νοητῶν. ἐν τούτῳ ὁ μὲν γνωστικός, ὡς ἐν οἰκίῳ οἰκῶ ἐνδοθεν εἰσέρχεται ἐν εὐχῇ, ὁ δὲ πρακτικός, ὡς παροδίτης ὁφθῆσεται, ἐπιθυμῶν μὲν ἐνδοθεν παρακύπτειν, μὴ συγχωρούμενος δὲ διὰ τὸ ὑπερανεστηκέναι τὸν φραγμὸν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας αὐτοῦ.	Θυμοῦ μὲν χαλινός, ἡ εὐκαιρος γίνεται σιωπῇ, ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγου, ἡ σύμμετρος ἐδωδὴ δυσκαθέκτου δὲ λογισμοῦ, ἡ μονολόγιστος προσευχῇ.	ζε'.
νθ'.	Τὰ μὲν σωματικά πάθη, θηρίοις εἰκόσι, πτηνοῖς δὲ τὰ ψυχικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ἀποτειχίζει ἀπὸ τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος ὁ πρακτικός, οὐκ ἔτι δὲ καὶ πετεινά, εἰ μὴ ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ γένηται· καὶ ὅτι μάλιστα πολλὴν ποιεῖται σπουδὴν πρὸς τὴν τῶν ἐνδον φυλακὴν.	Καὶ ὁ εἰς τὸν κάτω βυθὸν εἰσδύων διὰ τὸν αἰσθητὸν, καὶ ὁ εἰς τὸν γνωστικὸν διὰ τὸν νοητὸν μαργαρίτην, ἵνα αὐτὸν ἀνιμῇσθαι, εἰ μὴ γυμνωθῇ ἐκεῖνος μὲν τῆς ἐσθῆτος, οὗτος δὲ τῆς αἰσθήσεως, ἀμφοτέροι τοῦ ἐπιζητουμένου διαμαρτήσονται.	ξε'.
ξ'.	Ἡθικῆς εὐπρεπείας κρείττων, πρακτικὸς γενέσθαι οὐ δύναται. εἰ μὴ καὶ αὐτός, κατὰ τὴν Πατριάρχην Ἀβραάμ ἐξω γένηται, ὡς μὲν γῆς οἰκίας, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὡς δὲ συγγενείας, τῆς ἡλικος αὐτῷ κατὰ σχέσιν ζωῆς, οὕτω γὰρ καὶ οὗτος ὡς σφραγίδα λήφεται τῆς γενικῆς ἡδονῆς τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ τὴν τὸ ἀπὸ γενέσεως κάλυμμα περιεχόμενον, τὴν παντελεῖ ἑλευθερίαν οὐ συγχρεῖ παρασχεθῆναι ἔστιν.	Ὁ μὲν ἐνδοθεν τῆς διανοίας αὐτοῦ γινόμενος νοῦς ἐν τῷ εὐχεσθαι, ὡς μετὰ νύμφης νυμφίος ἐν τῷ νυμφῶνι διαλεγόμενος, εὐρεθήσεται, ὁ δὲ μὴ συγχωρούμενος εἰσελθεῖν ἐξωθεν ἰστάμενος στεναῶν βοᾷ. Τίς ἀπάξιμε εἰς πόλιν περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με ἕως τοῦ μὴ βλέπειν εἰς ματαιότητα, καὶ μανίας ψευδεῖς ἐν τῷ εὐχεσθαι;	ξζ'.
ξα'.	Οὔτε πῶλος ἐν ἔαρι, ἐνδον φάτνης μένειν, καὶ τὰ ἐκείνης ἐσθίειν ἀνέχεται, οὔτε νεοτελὴς νοῦς τὸ ἀπαστενωμένον ἐπὶ πολὺ καρτερεῖν τῆς εὐχῆς οὐ δύναται ἡδέως μᾶλλον κατ' ἐκείνον ἔχων, ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐξέρχεσθαι τῆς κατὰ τὴν ψαλμωδίαν εὐρισκομένης, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν.	Ὅποια ἡ χωρὶς ἀλὸς τῷ λάρυγγι λογιζομένη τροφή, τοιαύτη, καὶ ἡ ἐκτὸς κατανύξεως λογισθήσεται τῷ νῷ μετερχομένη εὐχή.	ξη'.
ξβ'.	Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας νηστεία καὶ ἀγρυπνία ἡ πρακτικὴ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὡς λύχνος δὲ καιόμενος, σιωπῇ τε καὶ προσευχῇ τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικὴ ἀρετὴ ἐφιστῶσα· ἡ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν, ἡ δὲ ταύταις ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.	Ἡ μὲν ἐτι καταδιώκουσα ψυχὴ τὴν εὐχὴν, τῇ ὠδινούσῃ ὑπάρχει παρεμφερῆς, ἡ δὲ καταλαβοῦσα, τῇ κυρησάσῃ, καὶ πλήρει γενομένη διὰ τὸν τόκον χαρᾶς.	ξθ'.
ξγ'.	Νοῦς ἀτελής εἰς τὸν κατάκαρπον ἀμπελῶνα τὸν τῆς εὐχῆς, οὐ συγχωρεῖται εἰσερχεσθαι, εἰς μόνον δὲ καὶ μόλις, ὡς πρὸς ἐπιφυλλίδας πτωχός, τὰ ψιλὰ τῶν ψαλμῶν ἀπηχήματα.	Πάλαι μὲν ὁ Ἀμορραῖος ἐν τῷ ὄρει οἰκῶν, ἐπίτρωσκεν ἐπερχόμενος τοὺς παραβιαζομένους διέρχεσθαι· νυνὶ δὲ ἡ πονηρὰ λήθη διώκει τοὺς πρὸ τῆς ἀγνείας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιχειροῦντας ἀναβαίνειν εὐχὴν τῆς ἀπλότητος,	ο'.
ξδ'.	Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας νηστεία καὶ ἀγρυπνία ἡ πρακτικὴ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὡς λύχνος δὲ καιόμενος, σιωπῇ τε καὶ προσευχῇ τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικὴ ἀρετὴ ἐφιστῶσα· ἡ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν, ἡ δὲ ταύταις ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.	Τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐν ἔχθρᾳ πολλῇ πεφύκασιν εἶναι οἱ δαίμονες· καταπλήττει δὲ τοὺτους, οὐχ ἡ πληθὺς τῶν ψαλμῶν ὡς τοὺς ἐξωθεν πολεμίους τὸ στράτευμα, ἀλλ' ἡ τριῶν συμφωνία, νοῦ πρὸς λόγον, καὶ λόγου πρὸς αἴσθησιν.	οα'.
ξε'.	Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας νηστεία καὶ ἀγρυπνία ἡ πρακτικὴ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὡς λύχνος δὲ καιόμενος, σιωπῇ τε καὶ προσευχῇ τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικὴ ἀρετὴ ἐφιστῶσα· ἡ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν, ἡ δὲ ταύταις ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.	Ἡ μὲν ψιλὴ εὐχή, ὡς ἄρτος ὁφθῆσεται τοῖς εὐχομένοις στηρίζουσα· ἡ δὲ μετὰ τινος θεωρίας, ὡς ἔλαιον πιαίνουσα· ἡ δὲ ἀνείδεως, ὡς οἶνος εὐώδης· οὗ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπλήστως ἐξίστανται.	οβ'.
ξζ'.	Ὡς μὲν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας νηστεία καὶ ἀγρυπνία ἡ πρακτικὴ, τὰς ζωτικὰς δυνάμεις αὐτῆς, ὡς λύχνος δὲ καιόμενος, σιωπῇ τε καὶ προσευχῇ τὰς γνωστικὰς ἡ θεωρητικὴ ἀρετὴ ἐφιστῶσα· ἡ μὲν ἐκείναις, τὸν λογισμὸν ὡς παιδαγωγόν, ἡ δὲ ταύταις ὡς νυμφοστόλον λόγον τὸν ἐνδιάθετον.	Ἄγριος μὲν ὄνος, πόλεως λέγεται πολυοχλίας καταγελᾶν καὶ μονόκερος δὲ ὑπ' οὐδενὸς δεσμεῖσθαι δυνάμενος νοῦς δὲ φύσεως, καὶ τῶν παρὰ φύσιν βασιλεύσας λογισμῶν, ματαιότητος μὲν καταγελᾶ λογισμῶν, προσευχόμενος, παρ' οὐδενὸς δὲ	ογ'.

οδ'.	δύναται τῶν ὑπὸ αἰσθησιν κατεξουσιάζεσθαι. Ῥάβδον μὲν ὁ κυσὶν ἐπισειῶν, ἡγρώσε καθ' ἑαυτοῦ, δαίμονας δὲ ὁ καθαρῶς ἐκδι- ζόμενος εὐχέσθαι.	τε τῇ ἀτέχνῳ, καὶ δίχα παντὸς τοῦ κατὰ τὴν αἰσχύνην ἐπικαλύμματος, ἄσμα μὲν ἄδει καὶ οὕτως καινὸν τῷ Θεῷ. Εὐ- χαριστεῖ δὲ μέλος ἀνακρουόμενος ἐν εὐ- φροσύνῃ, τῷ τῆς μελλούσης τὰ ἐγκαίνια ἐορτάζειν βιώσεως.	
κέ.	Χρὴ τὸν ἀγωνιζόμενον, τὴν μὲν αἰσθησιν αὐτοῦ, εἰς τὴν μονοειδῆ συστέλλειν τροφήν, τὸν δὲ νοῦν εἰς τὴν μονολόγιστον προσευ- χὴν οὕτω γὰρ ἄσχετος γεγονώς ἐκ παθῶν, καὶ ἐπὶ τὸ ἀρπάζεσθαι πρὸς Κύριον ἔξει ἐν τῷ προσεύχεσθαι.	Ὅταν εἰς θειοτέρας ἐνεργεῖσθαι ἄρξηται ἡ εὐχομένη ψυχὴ, τότε καὶ αὕτη, κατὰ τὴν ἐν ἄσματι νύμφην, πρὸς τὰς ὁμοιοτρό- πους τοιαῦτα ὑποφωνεῖ, ἀδελφιδούς μου ἀπέστειλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ' αὐτόν.	πβ'.
οσ'.	Οἱ μὲν ἡδυπαθεῖς προσευχόμενοι, ἅτε ὑλῶδεις ὄντες, ὡς βατράχους ἔχουσι τοὺς λογισμοὺς περισπῶντας αὐτοὺς οἱ δὲ με- τριοπαθεῖς, τὰς θεωρίας ὡς ἀηδόνας κατα- τερπούσας αὐτούς, τῇ ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλ- λους ἀκρέμονας, τουτέστι, ποικίλας θεω- ρίας μεταβάσει, σιγὴ δὲ πρόσεστι τοῖς ἀ- παθέσι, καὶ ἡρεμία πολλὴ ἐκ λογισμῶν, καὶ νοημάτων ἐν τῷ προσεύχεσθαι.	Καὶ στρατιώτης ἐκ τοῦ πολέμου ἐπανα- λύσας, τὸ βάρος τῶν ὀπλῶν ἀποσκειάζεται καὶ πρακτικῶς τοὺς λογισμοὺς, εἰς θεωρίαν ἐρχόμενος. Οὔτε γὰρ ἐκεῖνος εἰμὴ ἐν πολέ- μῳ, χρ-ίαν ἔχει τῶν ὀπλῶν, οὔτε οὗτος, τῶν λογισμῶν, εἰ μὴ ὑποχωρᾷ τοῖς ὑπὸ αἰσθησιν.	πγ'.
οζ'.	Πάλαι μὲν ἡ τοῦ Μωϋσέως Μαρία τῶν πολεμίων τὴν πτῶσιν θεασαμένη, τὸ τύμ- πανον ἀραμένη, ἐξήρχε τὰς ἀδούσαις τὰ ἐπινίκια, νυνὶ δὲ εἰς εὐφημίαν τῆς νικητά- σης τὰ πάθη ψυχῆς, ἡ κρείττων ἐν ἀρε- ταῖς ἀγάπη διεγερθεῖσα, τῇ μετ' ὧδης κιθάραν ὡς τινα θεωρίαν μεταχειριζομένη ταύτη, πάλαι τὴν πονηθεῖσαν εἰς κάλλους περιουσίαν, οὐ παύεται σὺν ταῖς περὶ αὐ- τὴν ἀγαλλιωμένη αἰνεῖν τὸν Θεόν.	Οἱ μὲν πρακτικοὶ ὡς ἔχουσι θέσεως θεω- ροῦσι τὰ σώματα, οἱ δὲ θεωρητικοὶ ὡς ἔ- χουσι φύσεως μόνοι δὲ τοὺς λόγους ἀμφο- τέρων ὁρῶσιν οἱ γνωστικοί.	πδ'.
οη'.	Ὅποταν συνεχείας τῆς κατὰ τὴν εὐχὴν καταχεθῇ τὰ λόγια τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ εὐχομένου, τότε καὶ ἡ αὕτη ἡ γῆ καθάπερ ἀγαθὴ, ἄρχεται αὐτομάτῃ ἀ- ναφέρειν· ὡς μὲν ῥόδα, τὴν θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων· ὡς δὲ κρίνα, τὰ τηλαυγῆ τῶν σωμάτων· ὡς δὲ ἰα, τὸ ποικίλον τῶν θείων κριμάτων, καὶ δυσθεώρητον.	Ἐν μὲν τοῖς λόγοις τῶν σωμάτων γι- νώσκονται τὰ ἀσώματα· ἐν ἀσωμάτοις δὲ ὁ λόγος ὁ ὑπερούσιος, πρὸς ὃν ἐπείγεται πᾶσα σπουδαία ἀναλύται ψυχὴν.	πέ.
οθ'.	Ἐν ὕλῃ μὲν δεσμευθεῖσα φλόξ, φωτο- φόρος καθίσταται. Ἐξ ὕλης δὲ λυθεῖσα ψυ- χὴ, θεοφόρος εὐρίσκεται. Κάκεινη αἰρεσθαι πέφυκεν, ἄχρι τοῦ ὑπεκκαύματος. Αὕτη δὲ μεχρι τοῦ κατὰ τὸν θεῖον ἔρωτα συμπε- ράσματος.	Οἱ λόγοι τῶν ἀσωμάτων, ὡς ὅτ' αἱ εἰσι τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικαλυπτόμενοι. οὓς ἰδὼν οὐδεὶς, τῶν ἐξω μὴ γινωσκόμενων τῆς προσπα- θείας τῶν αἰσθητῶν.	πς'.
π'.	Ἡ τελείως ἑαυτὴν ἀρνηταμένη ψυχὴ, καὶ ὀλικῶς ἀναταθεῖσα πρὸς προσευχὴν, αὕτη οὐχ ὅτε βούλεται κάτω γίνεται, ἀνω- θεν εὐρισκόμενη τῆς κτίσεως. Ἀλλ' ὅτε δι- καιον εἶναι δοῖται, τῷ πάντα σταθμῷ καὶ μέτρῳ διεξάγοντι τὰ ἡμέτερα.	Ἀποτίθεται καὶ στρατιώτης τὰ ὀπλά, καταλείψας τὸν πόλεμον καὶ θεωρητικός, τοὺς λογισμοὺς, ἀναλύων πρὸς Κύριον.	πζ'.
πά.	Ὅταν ἐκ ψυχῆς μὲν ἀκηδία ἀπελαθῇ, ἐκ διανοίας δὲ ἡ πονηρία ἐκτιναχθῇ, τότε ὁ νοὺς γυμνὸς γενόμενος τῇ ἀπλότητι, ζωῇ	Καὶ στρατηγὸς ἐν πολέμῳ σκύλων δια- μαρτάνων, ἐν ἀθυμίᾳ καθίσταται, καὶ πρακτικὸς ἐν εὐχῇ, θεωρίας πνευματικῆς.	πη'.
		Ἐλαφος μὲν ἐπὶ σωματικὰς ὑδάτων τρέχει πηγὰς, ὑπὸ θηρίου δηχθεῖσα, ψυχὴ δὲ ἡ τῷ γλυκυτάτῳ βέλαι τρωθεῖσα τῆς εὐχῆς, ἐπὶ ἀσωμάτων αὐγὰς.	πθ'.
		Οὔτε σωματικὸς ὀφθαλμὸς τὸν κόκκον τοῦ σίτου ἰδεῖν δύναται, οὔτε νοὺς πρακτι- κὸς τὴν φύσιν τὴν ἑαυτοῦ, εἰ μὴ γυμνωθῇ ἐκεῖνος μὲν ἐλύτρου, οὗτος δὲ σχέσεως τῆς περικαλυπτούσης αὐτόν.	υ'.
		Κρύπτονται ἀστέρες μὲν ἡλίου ἀνατολῇ, λογισμοὶ δὲ ἐκλιμπάνουσι, τοῦ νοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν βασιλείαν ἐπαναστρέφοντος.	υά.
		Μετὰ τὸ τέλος τῆς πρακτικῆς, αἱ πνευ- ματικαὶ θεωρίαι περιχυθεῖσαι τῷ νῷ, οἷά τινες ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐκ τοῦ ὀρίζοντος	υβ'.

ὑπερκύψασαι, δοκοῦσιν ἐξωθεν αὐτοῦ προσβάλλειν οἰκεῖται οὖσαι, καὶ διὰ καθαριότητα ἐκεῖνον περιπτυσσόμεναι.

Ἡ γ'· Τοιαῦτα καὶ νοῦς θεωρητικὸς ἐκλαλεῖν δύναται, ὅταν ἄνωθεν ἀπ' οὐρανοῦ καταβῇ φύσεως ἀνάγκαις ἐπικλιθεῖς, οἷα καὶ ὁ φθεγγάμενος θεῖου κάλλους τί ὑπάρχει θαυμασιώτερον; καὶ τίς ἐννοία τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρα; ποῖος δὲ οὕτω πόθος δριμύς, καὶ ἀφόρητος; ὥς ὁ ἀπὸ Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ἀπὸ πάσης κακίας καθααρμένη ψυχῇ; καὶ ἀπὸ διαθέσεως λεγούσης ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ;

Ἡ δ'· Ἐκείνου ἐστὶ τὸ λέγειν. Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθήσεται πῦρ, τοῦ μὴ κοπιῶντος ὀπίσω τοῦ Θεοῦ κατακολουθεῖν δι' εὐχῆς· μηδὲ ἀνθρώπου ἐπιθυμοῦντος θεάσασθαι.

Ἡ ε'· Λεγέτω καὶ ψυχὴ πρακτικὴ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν κακῶν, κατὰ τὴν ἐν τῷ ἄσματι, ἐπὶ τῶν ἐκδιδυμένων αὐθις αὐτὴν πονηρῶν δαιμόνων καὶ λογισμῶν, ἐπιβλέπειν εἰς ματαιότητας, καὶ μανίας ψευδεῖς· ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσωμαι αὐτόν, ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς;

Ἡ ς'· Ψυχῆς θεοφιλοῦς τῆς λέγειν τολμώσης πρὸς τὸν Θεόν, ἀπάγγελόν μοι ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ποῦ ποιμένεις τὰ πρόβατά σου; καὶ ποῦ κοιτάξεις ἐν μεσημβρίᾳ τοὺς ἄρνas σου; ἵνα τούτοις ἀκολουθοῦσα, μὴ γένωμαι ὡς περιβαλλομένη ἐν ἀγέλαις ἐταίρων σου.

Ἡ ζ'· Ζητοῦσα τὸν τῆς εὐχῆς ἡ πρακτικὴ κρατῆσαι λόγον ψυχῇ, καὶ μὴ δυναμένη, τοιαῦτα κατὰ τὴν ἐν ἄσμασι καὶ αὐτῇ βοᾷ ἐπικοίτην μου ἐν νυξὶν ἐζήτησα, ἐν ἡγάπησα, ἐζήτησα, καὶ οὐχ εὖρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου ἀναστήσομαι δὴ δι' εὐχῆς ἐπιπονωτέρας καὶ κυκλώσασα ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς πλατείαις, καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, ζητήσω ἐν ἡγάπησά· ἴσως εὐρεθήσεταιί μοι ὁ ἐν τῷ παντὶ τῷ δεῶν, καὶ τοῦ παντὸς· ἐξω χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν αὐτοῦ.

Ἡ θ'· Ὅταν ὅλη δακρύων ἐκ τῆς περὶ τὴν εὐχὴν χαρᾶς ἄρξηται γίνεσθαι ἡ ψυχὴ, τότε καὶ αὐτὴ παρρησιαζομένη, ὡς πρὸς τὸν ἑαυτῆς νυμφίον νύμφη, βοᾷ· καταβήτω ὁ ἀδελφιδόους μου εἰς κῆπον αὐτοῦ. καὶ φάγέτω τῶν ἐμῶν δακρύων, ὡς ἀκροδρύων, τὴν πονηθεῖσαν παράκλησιν.

Ὅταν ἡ πρακτικὴ ψυχὴ ἐκ μεγέθους

καὶ καλλονῆς κτισμάτων θαυμάζειν ἄρξηται τὸν δημιουργόν, καὶ τῆς ἐκ τούτων κατατρυφᾶν ἡδονῆς, ταῦτα καὶ αὐτὴ ἐκπλητομένη βοᾷ· τί ὠραιώθης νυμφίε, παράδεισε πατρός σου; ἄνθος τοῦ παιδίου, καὶ κέδρος αὐτοῦ ὡς κέδροι τοῦ Λιβάνου, ὑπὸ τὴν σκιάν αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς ὥφθη γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου.

Εἰ ὁ βασιλεὺς ὑποδεχόμενος εἰς τὸ δωματίον ἑαυτοῦ, οὕτω περιφανῆς εὐρίσκεται, καὶ περιβλεπτός καὶ πάσης χαρᾶς ἐμλεως, πόσῳ μᾶλλον ψυχῇ ἢ τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων ἐν τῷ καθαρῇ ὑποδεξαμένη, κατὰ τὴν ἀψευδῇ ἐκείνου ὑπόσχεσιν πλήν εὐλαβῶς ἄγαν ἡ τοιαύτη ἑαυτὴν ἀσφαλιζεσθαι ὀρεῖται· ἐξω μὲν βάλλουσα, πᾶν τὸ μὴ εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνου δοκοῦν, ἐνδοθεν δὲ εἰσάγουσα πᾶν τὸ εἰς ἐκείνου ἀρέσκειαν.

Ὁ κληθῆναι προσδοκῶν παρὰ βασιλείως τῇ αὖριον, τίνος ἐν φροντίδι ἄλλου ὀφθήσεται; ἢ λόγων μελέτης, τῶν εἰς ἐκείνου τυγχανόντων ἀρέσκειαν; τοῦτο τηροῦσα ψυχῇ, οὐκ ὀφθήσεται ἀπαρασκευάστος πρὸς τὸ ἐκεῖθεν κριτήριον.

Μακαρία ψυχὴ ἡ διὰ τὸ σήμερον ἤξειν προσδοκᾶν τὸν Κύριον ἑαυτῆς, μηδὲν ἡγουμένη ὅλον τὸν κόπον τῆς ἡμέρας, μὴ δὲ τὸν τῆς νυκτός, διὰ τὸ εὐθὺς ἐπὶ τῷ πρωτῷ ἐμφανίζεσθαι.

Πάντας μὲν ὁρᾷ ὁ Θεός, ὁρῶσι δὲ τὸν Θεόν, οἱ θεωροῦντες μηδὲν, ἐν τῷ εὐχεσθαι. καὶ ὅσοι μὲν ὁρῶσι τὸν Θεόν, καὶ εἰσακούονται, οὐδὲ ὁρῶσιν αὐτόν, μακάριος δὲ ὁ πιστεύων, ὅτι βλέπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· οὐ σαλευθήσεται γὰρ ὁ ποὺς αὐτοῦ, τῆς ἀρεσκείας ἐκείνου χωρὶς.

Τῆς ἐντός ἡμῶν οὔσης βασιλείας τὰ ἀγαθὰ, ἃ φιλόκαλος ὀφθαλμὸς οὐκ οἶδε, καὶ ἀκοὴ φιλότιμος οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν Πνεύματος Ἁγίου κενὴν οὐκ ἀνέβη, ἄρραβῶνές εἰσι τῶν μελλόντων δίδοσθαι τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν, ἐν τῇ μελλούσῃ βασιλείᾳ παρὰ Θεοῦ καὶ ὁ μὴ ἐν τούτοις τρυφῶν, οἱ τινες εἰσὶν οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος, ἐν ἀπολαύσει ἐκείνων γενέσθαι οὐ δύναται.

Οἱ τῶν πρακτικῶν λογισμοί, ἐλάφοις ἐοικασιν ὡς γὰρ ἐκεῖναι ποτὲ μὲν ἄνω εἰσὶν ἐν τοῖς ὄρεσι, διὰ τὸν φόβον τῶν θηρατῶν, ποτὲ δὲ κάτω ἐν ταῖς κοιλάσι διὰ τὸν πόθον τῶν ἐν αὐταῖς, οὕτω καὶ οὗτοι· οὔτε πάντοτε ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ δύνανται εἶναι, διὰ τὸ αὐτῶν εὐτελές· οὔτε αἰεὶ ἐν

ρς'.	<p>τῇ φυσικῇ, διὰ τὸ μὴ τὴν ἀνάπαυσιν διώ- κειν αἰεὶ τῶν μὲν τοι θεωρητικῶν, περι- πεζίων ὑπερόπται θεωρημάτων καθίστανται.</p>	<p>σμος, καὶ οἱ τινες τῷ κόσμῳ ἐσταύρων- ται τοῖς γὰρ ἥλοι, νηστεία, καὶ ἀγρυπνία τοῖς δὲ ἀκτημοσύνη, καὶ ἐξουθένωσις, τῶν δὲ δευτέρων χωρὶς, οἱ πόνοι τῶν προτέρων ἀνωφελεῖς.</p>	ρις'.
ρζ'.	<p>Βόλοι μὲν δρόσου, γῆς μεθύσκουσιν αὐ- λακας· διαθέσεις δὲ ψυχῆς ἐν εὐχῇ, ἔμβρο- χοι στεναγμοὶ ἀπὸ καρδίας ἀναδιδόμεναι.</p>	<p>Οὐδεὶς καθαρῶς εὐξασθαι δύναται, φιλο- κάλῳ πάθει καὶ φιλοτίμῳ κρατούμενος. περὶ ταῦτα γὰρ αἱ σχέσεις καὶ οἱ τῆς μα- ταιότητος λογισμοὶ τὴν οἰκειότητα ἔχον- τες, χοινία καθάπερ ἐκεῖνῳ περιπλεκόμενα γίνονται· κατασπώντες ὡς οἷα στρουθίῳ δεδεμένῳ ἀναπτῆναι πειρωμένῳ τῷ νῷ, ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς.</p>	ριζ'.
ρη'.	<p>Οὐ τοσοῦτον δυσχερὲς εὐρεθήσεται, τοῦ ποταμοῦ ἀνακόψαι ὁδὸν ἐπὶ τὰ κάτω μὴ φέρεσθαι, ὅσον νοῦ ῥύμην ἀναχαιτίσαι, μὴ ἐν τοῖς ὀρωμένοις σκεδάννυσθαι, πρὸς δὲ τὰ ἄνω, καὶ συγγενῇ, ὅτε βούλεται, τῷ εὐχο- μένῳ συναγέσθαι· καὶ τοῦτο μὲν κατὰ φύ- σιν, ἐκεῖνο δὲ παρὰ φύσιν καθέστηκεν.</p>	<p>Ἀδύνατον ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς εἰ- ρηνικὸν γενέσθαι τὸν νοῦν, τὸν μὴ τὴν φίλην κτησάμενον ἐγκράτειαν, καὶ ἀγάπην. Ἡ μὲν γὰρ τὴν κατὰ τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἔχθραν καταλύειν ἐπαγωνίζεται, ἡ δὲ τὴν πρὸς τὸν πλησίον διὰ τὸν Θεὸν κάντεσθαι ἢ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν εἰρήνην ἐπιδημοῦσα, μονὴν ποιεῖσθαι πρὸς τὸν οὐ- τῶσι κατειρηνεύσαντα ἐπαγγέλλεται.</p>	ριθ'.
ρθ'.	<p>Τὸν νοῦν οἱ καθαιρόμενοι εἴπω τῶν ὀρω- μένων παραπέμποντες, τοσοῦτου πύμπλυν- ται θάμβους, καὶ τοσαύτης πληροῦνται χα- ρᾶς, ὡς μηδὲν ἕτερον χωρῆσαι τῶν ἐπιγείων δύνασθαι, μηδ' ἂν εἰ πάντα πρὸς αὐτοὺς συρρεύσειε τὰ περιμάχητα.</p>	<p>Ἀνάγκη τὸν εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἀγωνι- ζόμενον εἰσελθεῖν, περιστεῦν ἐν ἀγαθοῖς, τὸ ἔργον αὐτοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἐν ἐλεη- μοσύναις μὲν διὰ τῆς ἐκ τοῦ ὑστερήματος παροχῆς ἐν πόνοις δὲ τοῖς ὑπὲρ εἰρήνης, διὰ τοῦ ἀποκρίματος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπομονῆς</p>	ριθ'.
ρι'.	<p>Ἐξαρκοῦσι καὶ μόνον οἱ νόμοι ῥηθέντες τῆς φύσεως πρὸς τὸ λίαν θαυμάζεσθαι· κατανοοῦμενοι δὲ λειμῶνες εὐρίσκονται εὐ- ανθεῖς, ὡς ἐξ οὐρανοῦ νέκταρος, ἀκράτοις βρύοντες ἄνθεσι τῆς πνευματικῆς πανδα- σίας τὸν γλυκασμόν.</p>	<p>Οὔτε ὁ ἐνδεὴς πρὸς ἀρετὴν ἔχων δι' ἀ- μέλειαν, οὔτε ὁ περιττῶς διὰ τὴν οἴησιν, εἴπω λιμένος τοῦ κατὰ τὴν ἀπάθειαν εὐ- ρεθήσονται οὐδ' ἕτερος γὰρ τῶν ἐκ δικαιο- σύνης ἐν ἀπολαύσει γέγονεν ἀγαθῶν, με- σίτιδος εὐρισκομένης αὐτοῖς ἐλλείψεως, καὶ ὑπερβολῆς.</p>	ριθ'.
ριά'.	<p>Ἐν ὀρσοτεροῖς μὲν ἄνθεσι λειμῶνων, τὴν βασιλίδαν τοῦ σμήνους περιζάνουσι μέλιται. ἐν κατανούξει δὲ τῇ γενομένῃ ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖται, αἱ νοεραὶ δυνάμεις πε- ρικυκλῶσαι, συνεχκπονοῦσι τὰ καταθύμια.</p>	<p>Οὔτε ἡ γῆ, εἰ μὴ πολυπλασίονα τῷ γεωργῷ τὸν σπóρον χαρίσεται, πλούσιον δύναται ἀπεργάσασθαι αὐτὸν, μόνον τὸν σπóρον παρεχομένη, ἡ καὶ μικράν τινα προσθήκην οὔτε τῷ πρακτικῷ τὸ ἀνυόμε- νον, εἰ μὴ κρείττων τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ ἢ σπουδῇ πρὸς τὸν Θεὸν εὐρεθῇ, δίκαιον ἀπεργάσασθαι δύναται.</p>	ρξ'.
ριβ'.	<p>Ἐν μὲν τῷ ὀρωμένῳ κόσμῳ, ὡς ἄλλος τίς ὁράται κόσμος, ὁ ἄνθρωπος ἐν δὲ τῷ νοουμένῳ, ὁ λογισμὸς οὐρανοῦ μὲν γὰρ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν μέσῳ, οὗτος ἐκείνων κα- ταγγελεὺς νοῦ δὲ καὶ αἰσθήσεως, καὶ τῶν περὶ αὐτήν, ὑποφῆτης ὑπάρχει ὁ λογισμὸς ὧν ἄνευ, ἀμφοτέροις κόσμοι ἐκκεκώφωντο ἄν.</p>	<p>Οὔτε πάντες οἱ μὴ ἀγαπῶντες τὸν πλησίον, μισεῖν δύνανται, οὔτε οἱ μὴ μισοῦντες αὐτὸν ἀγαπᾶν καὶ ἄλλο μὲν ἐστὶ τὸ βασκαίνειν ἐκεῖνου τὴν προκοπὴν, ἕτε- ρον δὲ τὸ μὴ ἐμπεδῶν αὐτῷ γίνεσθαι πρὸς τὴν προκοπὴν. Ἐσχάτης δὲ κακίας βαθμὸς εὐρεθήσεται, τὸ μὴ μόνον δάκνεσθαι ἐν τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν, ἀλλὰ καὶ διαβάλλειν τὰ ἐκείνου καλὰ, ὡς μὴ τοιαῦτα τυγχάνοντα.</p>	ρξ'.
ριγ'.	<p>Οὐχ οὕτω μετὰ χαρᾶς ἀπολυθεὶς αἰχμᾶ- λτος διὰ χρόνου, πορεύεται, ὡς νοῦς σχέ- σεως ἐλευθερωθεὶς πρὸς τὰ οὐράνια ὡς πρὸς οἰκεῖα πορεύεται, ἀγαλλομένῳ ποδί.</p>		
ριδ'.	<p>Τῷ μὴ μετὰ προσοχῆς εὐχομένῳ, ἀλλὰ διαχεομένῳ, βάρβαρος μὲν ὁ ψαλμὸς λο- γισθήσεται αὐτὸς δὲ τῷ ψαλμῷ ὡς βάρ- βαρος καὶ ὡς μαινόμενοι ἀμφοτέροις δαίμοσιν.</p>		
ριε'.	<p>Οὐ ταῦτόν ἐστιν, οἷς ἐσταυρώθη ὁ κό-</p>		

ρκβ'. "Αλλὰ τὰ σωματικὰ πάθη, καὶ ἄλλα τὰ ψυχικὰ. "Αλλὰ τὰ κατὰ φύσιν, καὶ ἄλλα τὰ παρὰ φύσιν. Ὅ τὰ μὲν ἀπωθούμενος, τῶν δὲ πρόνοιαν μὴ ποιούμενος, ὁμοίος ἐστὶν ἀνθρώπῳ, φραγμὸν μὲν ὑψηλὸν καὶ συνηρεφῆ κατὰ τῶν θηρίων ἰστώντι· συνηδομένῳ δὲ τοῖς πτηνοῖς ἐσθίουσι τὰς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος σταφυλάς, τὰς ὄντως περιφανεῖς.

ρκγ'. Ἐν πρώτοις ἡ ψυχὴ ἐν φαντασίᾳ γίνε-
ται τοῦ κακοῦ, εἴτα ἐν ἐπιθυμίᾳ, ἔπειτα ἐν ἡδονῇ, ἢ λύπῃ, εἴθ' οὕτως ἐν αἰσθήσει, καὶ μετ' αὐτὴν, ἐν ἀφῇ τῇ φαινομένῃ καὶ ἀφανεῖ. Ἐν πᾶσι συνεπομένων τῶν λογισμῶν, πλὴν τῆς προτέρας κινήσεως, ἥς μὴ παραδεχθείσης, πᾶν τὸ μετ' αὐτὴν κακὸν ἀνέρ-
γητον εὐρεθήσεται.

ρκδ'. Οἱ μὲν τῇ ἀπαθείᾳ ἐγγίζοντες, φαντα-
σίαις μόναις σαλεύονται· ἐπιθυμίαις δέ, οἱ μετριοπαθεῖς· ἐν αἰσθήσει δὲ γίνονται τοῦ κακοῦ, οἱ παραχρῶμενοι μὲν τὰ τῆς χρείας, λυπούμενοι δέ· ἐν δὲ ἀφῇ, οἱ ἀλύπως αὐτῇ συγγινόμενοι.

ρκε'. Ἡ ἡδονή, ἐν πᾶσι μὲν τοῖς τοῦ σώμα-
τος ἐγκαθιδρύται μέλεσιν, οὐ πᾶσι δὲ ὡσαύ-
τως παρενοχλοῦσα φαίνεται. Ἀλλὰ τοῖς μὲν μᾶλλον εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς μέ-
ρος, τοῖς δὲ εἰς τὸ θυμικόν, ἑτέροις δέ, εἰς τὸ ταύτης λογιστικόν· διὰ γαστριμαργίας, δξυχολίας, καὶ πονηρίας, τῆς πάντων αἰτίας τῶν ἀνοσιῶν παθῶν.

ρκς'. Ἀνάγκη μὲν τὰ αἰσθητήρια, ὡς πύλας ἀνοίγειν πόλεως· ἀνάγκη δὲ μὴ συγχωρεῖν ἐν τῇ ἀνοίξει τῶν ἀναγκαίων, συνειτέρχε-
σθαι ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, καὶ μάχης αἷτια καθιστάμενα.

ρκζ'. Ἡδονὴ μὲν, μήτηρ ἐπιθυμίας· θυμοῦ δέ, δξυχολία· βασκανίας δὲ πονηρία καθίσταται. Οὐκ εἰρηνεύει δὲ μετὰ τῶν ἐσχάτων, ὁ μὴ κατὰ τῶν ἀρχόντων ἀγωνιζόμενος. Οὐδὲ εἰς τὸν τῆς μετριοπαθείας δύναται λιμένα εἰ-
σέρχεσθαι, ὁ βίᾳ τὰς ἐντολάς μετερχόμενος.

ρκη'. Τὰς προσβολὰς οἱ ἀποκρούμενοι, οὐ συγ-
χωροῦσιν ἐνδοθεν τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος, ὡς θηρία τοὺς λογισμοὺς εἰσέρχεσθαι, καὶ τῶν ἐκείνου ἐν λύμῃ καθίστασθαι. Οἱ δὲ συνδυάζοντες μὲν μὴ συνηδόμενοι δὲ ἀπλῶς εἰσέρχεσθαι αὐτοὺς συγχωροῦσι, μὴ ἄπτε-
σθαι δὲ μηδενῶς τῶν αὐτοῦ οἱ δὲ ἡδέως μὲν συνομιλοῦντες τοῖς πάθεσι διὰ τῶν λο-
γισμῶν, εἰς συγκατάθεσιν δὲ μὴ ἐρχόμενοι, ὁμοιώθησαν τοῖς ἐάσασι τὸν μονιὸν ἐνδοθεν

τοῦ ἀγροῦ, καὶ τοῦ φραγμοῦ εἰσελθεῖν, ἐν κόρῳ δὲ αὐτὸν τῶν τοῦ ἀμπελῶνος γενέ-
σθαι βοτρυῶν μὴ συγχωρήσασιν· εἴτα εὖρον αὐτὸν τῆς ἑαυτῶν δυνάμειος ἰσχυρότερον, ἐν συγκαταθέσει πολλάκις παθῶν εὐρι-
σκόμενοι.

Οὕτω ἐφθασεν εἰς ἀπλότητα, ὁ ἔτι δεό-
μενος ἐπιμελίας φραγμοῦ τοῦ κατὰ τὴν ἐγ-
κράτειαν. Ὁ τέλειός γάρ, φησιν, οὐκ ἐγ-
κρατεύεται, ἀλλ' ὁ ἔτι ἀγωνιζόμενος. Ἐοι-
κε δὲ τῷ ἔχοντι ἀμπελον, ἢ ἄρουραν οὐ μέσον πολλῶν ἄλλων ἀμπελῶνων ἢ χώ-
ρων, ἀλλ' ἐν γωνίᾳ ποῦ· καὶ διὰ τοῦτο δεόμενον πολλῆς τῆς φυλακῆς, καὶ τῆς νή-
ψεως. Τοῦ γὰρ εἰς ἀπλότητα φθάσαντος, ἐκ παντὸς ἡ ἀμπελος ἀνέπαφος γίνεται· κα-
θάπερ βασιλέως ἢ τινὸς ἄλλου παραδυνα-
στεύοντος φοβεροῦ, καὶ μόνης ἐξ ἀκοῆς, τοὺς τε κλέπτας καὶ παροδίτας, φρίττειν ποιοῦντος τὴν ἐπιχείρησιν.

Πολλοὶ μὲν εἰς τὸν κακοπαθείας σταυρὸν ἀνέρχονται, ὀλίγοι δὲ καὶ τοὺς ἥλους αὐτοῦ καταδέχονται. Τῶν μὲν γὰρ κατὰ προαίρε-
σιν πόνων καὶ θλίψεων, ὑπήκοοι πολλοί. Τῶν ἀπροαιρέτως δὲ ἐρχομένων, μόνοι οἱ τῷ κόσμῳ τούτῳ τελείως ἀποθανόντες καὶ τῇ ἀναπαύσει αὐτοῦ.

Πάντας δὲ τοὺς δερματίνους χιτῶνας πολλοὶ ἐξεδύσαντο, τὸν ἐσχατὸν δὲ τὸν τῆς κενοδοξίας, μόνοι οἱ τὴν αὐτῆς μητέρα τὴν αὐταρέτκειαν βδελυξάμενοι.

Ἐπαινὸν ἀνθρώπων, καὶ ἄνεσιν σώματος, ὁ ἀποδεχόμενος μὲν μὴ καταδεχόμενος δὲ οὗτος τοῦ ἐσχάτου τῆς κενοδοξίας χιτῶνος γυμνὸς γεγονώς, τοῦ ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς ἐπιζητουμένου οἰκητηρίου, τοῦ ἐξ οὐρανοῦ τὴν λαμπρότητα, ἐπ' ἐντεῦθεν ἡξιώθη ἐν-
δύσασθαι.

"Άλλο ἐνέργεια, καὶ ἄλλο ἐνέργημα, καὶ τὸ μὲν ἀμαρτίας ἀπηρτισμένης ἐστὶ δεικτι-
κόν· ἡ δὲ ἡδυπαθείας μόνης τῆς ἐνδοθεν ἐνεργουμένης, ἀλλ' οὐκ ἐκτὸς· ὡς οἱ τῆς ἰδίας μὲν μὴ μετακινούμενοι γῆς, δατμοφο-
ροῦντες δὲ ὁμῶς τοῖς καταδυναστεύουσι τὰ αὐτοῖς καταθύμια.

Τῆς γεύσεως κρατούσης ἐν ἡδοναῖς, ἀδύ-
νατον μὴ καὶ πάσας τὰς αἰσθήσεις συνέπε-
σθαι· κἂν τῶν ψυχροτέρων εἰρηνεύειν δοκῶ-
σι τὰ ὑπογάστρια, ὡς τὰ τῶν γεγηρακό-
των, πύρῳσιν μὴ ὑπομενόντων ἐκ μαρα-
σμοῦ· ἀλλ' οὐ παρὰ τὸ μὴ γεννᾶν, σῶφρων ἢ στείρα μοιχευομένη κριθήσεται. Σωφρω-

ρκθ'.

ρλ'.

ρλα'.

ρλβ'.

ρλγ'.

ρλδ'.

ρλε'.

νεῖν δὲ πάντα τὸν μὴ παθαίνόμενον ἐνδοθεν εἰποιμεν ἄν, μὴδὲ δράσει κατακυλούμενον.

Ἐν τροφαῖς, καὶ μορφαῖς, καὶ φωναῖς, τὸ ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται οἷόν ἐστι. Ταῖς θελκτικαῖς τε καὶ ταῖς ἄλλως ἐχούσαις, ἐν γνώσει, καὶ ὄψει, καὶ ἀκοῇ, εἴτε ὡς χρώμενον αὐταῖς, εἴτε ὡς παραχρώμενον, εἴτε μέσως πρὸς τὰ ἀμφοτέρω εὐρισκόμενον.

ρλς'.

Ἐν οἷς ὁ φόβος οὐ προηγείται, ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, ἐν συγχύσει οἱ λογισμοὶ εὐρεθήσονται. Ἐν εὐταξίᾳ δὲ καὶ μάνδρας εἰσω τῆς κατὰ εὐνομίαν, ἐφεπομένου, ἢ προηγουμένου αὐτοῦ.

ρλζ'.

Τῆς πίστεως, ὁ φόβος Ἰῖός· τῶν ἐντολῶν δὲ οὗτος νομέυς· καὶ ὁ μὴ τὴν μητέρα τούτου κτησάμενος, πρόβατον ὀφθῆναι τῆς κατὰ Κύριον νομῆς οὐκ ἀξιοθήσεται.

ρλη'.

Οἱ μὲν τὰς ἀρχὰς μόνας ἔχουσι τῶν καλῶν, οἱ δὲ καὶ τὰς τούτων μεσότητας, οἱ δὲ καὶ τὰ τέλη αὐτῶν. Ὡν ἄνευ, ὡς στρατιώτης ψιλὸς ἕκαστος εὐρεθήσεται, ἢ ἀξιωματικός, τῶν σιτηρεσίων ἐκτὸς καὶ διὰ

τοῦτο, ὁ μὲν τὴν ἑαυτοῦ μόνον οἰκίαν ἀπὸ τῶν ἐπιχειρούντων αὐτὴν ἐπηρεάζειν συντηρῶν. Ὁ δὲ οὐκ ἐν τιμῇ τῇ προσηκούσῃ εὐρισκόμενος ἐν οἷς ἄν συνέρχηται.

ρλθ'.

Οἱ ταῖς ἡδοναῖς ἡμᾶς συνέρχεσθαι παρακαλοῦντες τοῦ φάρυγγος, ἀτελεῖς ὄντας, ὁμοίον τι ποιοῦσι τοῖς ἀναθερίζειν παρακλειουμένοις τὰς εἰς υἱεὶαν πληγὰς ἤδη ἐλθούσας, ἢ τὰς ψώρας διὰ τὴν ἡδύτητα κνίθαι, ἢ τὰ τὸν πυρετὸν ἐσθίειν ἀνάπτοντα, ἢ ἀποφράττειν τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, καὶ συγχωρεῖν εἰσέρχεσθαι, ὡς μονὶδὸν ἄγριον, τὸ φρόνημα τῆς σαρκός, καὶ τὰς ἐννοίας τὰς ἀγαθὰς ὡς σταφυλὰς διαδόσκεσθαι· οἷς οὐ ποίθεσθαι χρή, οὐδὲ ταῖς ἀκαίροις κάμπτεσθαι κολακείαις, ἀνθρώπων τε, καὶ παθῶν. Κατοχυροῦν δὲ μᾶλλον τὸν φραγμὸν δι' ἐγκρατείας ἕως παύσωνται οἷ, τε θῆρες· τὰ σαρκικὰ πάθη ὠρύεσθαι, καὶ ὡς πετεινὰ οἱ μάταιοι λογισμοί, μὴ καταβαίνειν λυμαίνεσθαι τὴν ἀμπελον εὐθυγουμένην ψυχὴν θεωρίαις ταῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

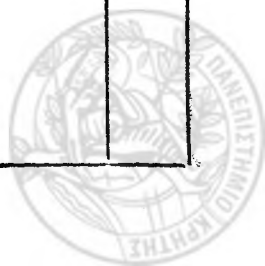

ΟΙΚΤΡΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ ΤΟΥΝΟΜΑ ΘΕΟΦΑΝΗΣ
ΚΛΙΜΑΚΑ ΕΚΤΙΘΗΜΙ ΘΕΙΩΝ ΧΑΡΙΤΩΝ
ΗΝ ΠΕΙΡΑ ΕΓΝΩΡΙΣΕ ΤΟΙΣ ΘΕΟΦΟΡΟΙΣ

Πρῶτον προσευχὴ καθαρωτάτη πέλει.
Ἐξ ἧς πρόεισι καρδιακῆτις θέρμη.
Μεθ' ἣν ἐνέργεια ξένη τε, καὶ ἁγία.
Εἶτα δάκρυα θεῖα τὰ τῆς καρδίας.
Ἐφ' οἷς λογισμῶν παντοδαπῶν εἰρήνη.
Ἐξ ἧς νοδὸς κάθαρσις ἀναβλυστάνει.
Θεωρία τε τῶν ἄνω μυστηρίων.
Ξένη μεθ' ἣν ἑλλαμψὶς ἀφράστῳ τρόπῳ.
Ἄρρητος ἐξ ἧς φωτισμὸς τῆς καρδίας.
Κάντευθεν αὖθις ἀτελῆς τελειότης.
Πλάτος μὲν οὖν ἄπειρον ἡ βαθμὶς ἔχει,
Κἂν ἐξ ἑνός γε συμπεραίνεται στίχου.
Αὐτίκα τῇ κλίμακι βαθμὶς ἡ κάτω,
Μόνον προσευχὴν καθαρὰν ὑπογράφει.
Εἶδῃ δὲ αὐτῆς ἐστὶ καὶ πολλὰ πάνυ,
Κἂν εἰ θέλοιμεν αὐτὰ νῦν καταλέγειν,
Εἰς μῆκος ἡμῖν ἐκτενεῖ τὰ τοῦ λόγου.
Ταῦτόν τί μοι νόησον ἐν πᾶσι φίλος,
Πεῖρα δὲ διδάσκαλος αὐτῶν, οὐ λόγος
Κλίμαξ ἀνατείνουσα πρὸς πόλον ξένως.
Δεκάς βαθμίδων, ζώωσις ψυχῆς ξένη.
Δεκάς βαθμίδων, ζωὴν ψυχῆς κηρύσσει.
Καὶ φησὶ πούτις τῶν θεοφόρων τάδε.
Ὁ μὴ σπεύδων κτήσασθαι ζωὴν ἐνταῦθα,
Ψυχῆς ἐλπίσι μὴ κεναῖς ἀπατάτω,
Ἐαυτὸν ὥς λήψεται αὐτὴν ἐκεῖσε.
Δεκάς βαθμίδων, θεῖα φιλοσοφία.
Δεκάς βαθμίδων, καρπὸς πάντων βιβλίων.
Δεκάς βαθμίδων, τὸ τέλειον δεικνύει.
Δεκάς βαθμίδων, εἰς οὐρανούς ἀνάγει.
Δεκάς βαθμίδων, ποιεῖ θεὸν εἰδέναι.
Κλίμαξ ὁράται τῷ μήκει βραχυτάτη,
Εἰ δὲ πείρα λάβοι τίς καρδίας εἰσω.
Πλούτον εὐρήσει ἀχώρητον τῷ κόσμῳ,
Πηγὴν τε θεῖαν νάουσαν ζωὴν ξένην.
Διδάσκαλος ἄριστος ἡ κλίμαξ αὕτη,
Σαφῶς γινῶναι ἕκαστον ἑαυτοῦ μέτρα.
Ὅρων θεῖων κλίμακα χαρίτων δέκα,
Εἰ νομίζεις ἵστασθαι παγίως ταύτην,
Εἰπέ ἐν ποίᾳ ταύτης βαθμίδι πέλεις,
Εἰς ὠφέλειαν καὶ ἡμῶν τῶν ραθύμων ;
Εἰ θέλεις φίλος τί μαθεῖν περὶ τούτων,
Ἀμερίμνησον ἐκ παντοίων πραγμάτων,

Τελειότης.	ι'.
Καρδίας φωτισμός.	θ'.
Ξένη ἑλλαμψίς.	ή'.
Μυστηρίων θεωρία.	ζ'.
Νοδὸς κάθαρσις.	ς'.
Λογισμῶν εἰρήνη.	ε'.
Καρδιακὰ δάκρυα	δ'.
Ἄγία ἐνέργεια.	γ'.
Καρδίας θέρμη.	β'.
Καθαρὰ προσευχή.	α'.
Ἀνάβασις θεῖα.	

Ἐξ ἀλόγων τε, καὶ τὸ δοκεῖν εὐλόγων.
 Οὐ γὰρ μάθης τι χωρὶς ἀμεριμνίας·
 Πείρα δὲ γινώσκονται ταῦτα, οὐ λόγῳ.
 Τοῦτο δ' ὥς ὑπόμνησιν λέγω σοι μόνον,
 Ἔστι δ' ὁ λόγος Ἀγίων Θεοφόρων.
 Εἰ καὶ βαρέως εἰς ἀκοὴν εἰσέλθῃ
 Ὁ μὴ εὐρεθεὶς εἰς μίαν τῶν βαθμίδων,
 Ἡ μὴ μελετῶν πάντοτε ἐν τοιούτοις,
 Ἐν τῇ τελετῇ, καὶ καιρῷ τοῦ θανάτου,
 Φόβον ὄντως μέγαν τε, καὶ τρόμον ἔξει,
 Καὶ δειλίαν ἀμετρον μὴ ἀποστήσῃ.
 Εἰς τὸ φοβερόν κατέληξαν οἱ στίχοι,
 Συμφερόντως δὲ λίαν ἔλαχεν οὕτως.
 Οὐ μετάνοιαν καὶ καλοκαγαθίαν.
 Οἱ σκληρότεροι ὧν ἐγώ εἰμι πρῶτος.
 Ὡς τοῖς φοβεροῖς καὶ δέος ἐμποιοῦσιν.
 Ὡτα ὁ ἔχων ἀκούειν ἀκουέτω·
 Ἀκουσον καὶ σύνες σὺ ὁ γράψας ταῦτα.
 Πῶς ἐτόλμησας σύ γε εἰπεῖν τοιαῦτα ;
 Ἀθρῶπος μὴ ἔχων τί θλῶς ἐκ τούτων ;
 Πῶς δ' οὐκ ἔφριξας περὶ τούτων διδάσκειν ;
 Οὐκ ἤκουσας Ζῆν τί ἔπαθεν ἐκεῖνος ;
 Θέλων διορθώσασθαι Κιβωτὸν Θεῖαν ;
 Μὴ νομίσῃς ὥς διδάσκων ταῦτα λέγω,
 Ἀλλ' ἐν ἑμαυτὸν στηλιτεύσω ἐν τούτοις,
 Ὅρων ἐπαθλα τῶν ἀγωνιζομένων,
 Καὶ τὴν ἑμαυτοῦ ἀκαρπίαν ἐκ πάντων.

Π Ι Ν Α Ε

ΤΩΝ ΕΜΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ

Προοίμιον εἰς τὴν παροῦσαν Βίβλον Φύλ. Τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀν- τωνίου τοῦ Μεγάλου, παραινέσεις περὶ ἡθους ἀνθρώπων, καὶ χρη- στῆς πολιτείας ἐν κεφαλαίοις ἐκατὸν ἐβδομήκοντα.	» 2	τῆρις· περὶ νήψεως, καὶ ἀρετῆς ἐν κεφαλαίοις διηρημένος.	» 82
Τοῦ Ἀγίου Ἡσαίου τοῦ Ἀναχω- ρητοῦ περὶ τηρήσεως νοδὸς Κεφα- λαία εἴκοσι ἐπτὰ.	» 17	Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Νείλου, πρόλογος τῶν περὶ προσευχῆς κεφαλαίων.	» 102
Εὐαγγελίου Μοναχοῦ ὑποτύπωσις Μο- ναχικῇ διδάσκουσα πῶς δεῖ ἀ- σκεῖν, καὶ ἡσυχάζειν.	» 21	Τοῦ αὐτοῦ τὰ περὶ προσευχῆς ἐκα- τὸν πεντήκοντα καὶ τρία κεφα- λαία.	» 103
Τοῦ αὐτοῦ, περὶ διακρίσεως παθῶν, καὶ λογισμῶν, κεφάλαια εἴκοσι τρία.	» 25	Τοῦ αὐτοῦ λόγος πάνυ ἀναγκαῖος, καὶ ὠφελιμώτατος.	» 111
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν Νηπτικῶν, Κε- φάλαια πέντε.	» 33	Τοῦ Μακαρίου Διαδόχου Ἐπισκό- που Φωτικῆς ὁροὶ δέκα.	» 139
Τοῦ Ἀγίου Κασσιανοῦ τοῦ Ῥω- μαίου Λόγος, πρὸς Κάστορα, περὶ τῶν ὀκτὼ τῆς κακίας λογι- σμῶν, γαστριμαργίας· πορνείας· φιλαργυρίας· ὀργῆς· λύπης· ἀκη- δίας· κενοδοξίας· καὶ ὑπερηφα- νίας.	» 35	Τοῦ αὐτοῦ λόγος διηρημένος εἰς ἐκατὸν κεφάλαια πρακτικὰ γνῶ- σεως, καὶ διακρίσεως πνευματι- κῆς.	» 140
Τοῦ αὐτοῦ Λόγος πρὸς Λεόντιον, περὶ διακρίσεως ὠφελείας πολ- λῆς ἀνάμεστος.	» 47	Ἑρμηνεία εἰς τὸ ἐκατοστὸν αὐτοῦ κεφάλαιον.	» 164
Τοῦ Ὁσίου, καὶ Θεοφύρου Πατρὸς ἡμῶν Μάρκου τοῦ Ἀσκητοῦ Λό- γος περὶ νόμου πνευματικοῦ διη- ρημένος ἐν Κεφαλαίοις διακο- σίοις.	» 56	Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Καρπαθίου πρὸς τοὺς ἐν Ἰν- δία Μοναχοὺς, λόγος παραμυ- θητικὸς διηρημένος εἰς κεφάλαια ἐκατὸν, περὶ ὑπομονῆς τῶν πει- ρασμῶν.	» 165
Τοῦ αὐτοῦ ἕτερος λόγος περὶ τῶν οἰομένων ἐξ ἔργων δικαιουῖσθαι, ἐν κεφαλαίοις καὶ αὐτὸς διηρη- μένος διακοσίοις εἴκοσι καὶ ἑξ.	» 63	Τοῦ αὐτοῦ τὸ ἐκατοστὸν καὶ τε- λευταῖον κεφάλαιον.	» 178
Τοῦ αὐτοῦ Ἐπιστολὴ πρὸς Νικό- λαον μονάζοντα.	» 73	Τοῦ Ὁσίου, καὶ Θεοφύρου Πατρὸς ἡμῶν Θεδώρου Ἐπισκόπου Ἐδέ- σης, κεφάλαια ἐκατὸν πάνυ ψυ- χωφελῆ.	» 182
Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Ἡσυ- χίου Πρεσβυτέρου λόγος, πρὸς Θεόδουλον ψυχοφελῆς, καὶ σω-		Τοῦ αὐτοῦ θεωρητικόν.	» 194
		Τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Μα- ξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Πρό- λογος περὶ ἀγάπης.	» 201
		Τοῦ αὐτοῦ Ἐκατοντὰς α'. περὶ ἀ- γάπης.	» 202
		Ἐκατοντὰς β'. περὶ ἀγάπης.	» 208
		Ἐκατοντὰς γ'. περὶ ἀγάπης.	» 217
		Ἐκατοντὰς δ'. περὶ ἀγάπης.	» 225
		Τοῦ αὐτοῦ περὶ Θεολογίας, καὶ τῆς Ἑνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ	

τοῦ Θεοῦ πρὸς Θαλάσσιον Ἐκατοντὰς α΄.	» 232	Τοῦ ἐν Ἀγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, λόγος ψυχωφελῆς, καὶ θαυμάσιος περὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ παθῶν.	» 342
Ἐκατοντὰς β΄.	» 243	Τοῦ Ἀββᾶ Φιλήμονος, λόγος, πάνυ ὠφέλιμος.	» 347
Ἐκατοντὰς γ΄. Κεφάλαια διάφορα θεολογικά τε καὶ οἰκονομικά· καὶ περὶ ἀρετῆς, καὶ περὶ κακίας.	» 256	Τοῦ Ὁσίου Θεογνώστου περὶ πράξεως καὶ θεωρίας· καὶ περὶ Ἱερωσύνης, κεφάλαια ἐβδομήκοντα πέντε.	» 355
Ἐκατοντὰς δ΄.	» 268	Τοῦ Ὁσίου Πατρὸς ἡμῶν Φιλοθέου τοῦ Σιναΐτου, Νηπτικὰ κεφάλαια τεσσαράκοντα,	» 366
Ἐκατοντὰς ε΄.	» 279	Τοῦ Ἱεροῦ Ἡλίου Πρεσβυτέρου καὶ ἐκδίκου, Ἀνθολόγιον γνωμικὸν φιλοσόφων σπουδαίων, κεφάλαια ἑκατὸν ἐννέα.	» 375
Ἐκατοντὰς ς΄.	» 291	Τοῦ αὐτοῦ κεφάλαια γνωστικὰ ἑκατὸν τεσσαράκοντα.	» 381
Ἐκατοντὰς ζ΄.	» 305	Θεοφάνους Μοναχοῦ Κλίμαξ πρὸς οὐρανὸν διὰ δέκα βαθμίδων ἀνάγουςα τὸν ἄνθρωπον.	» 391
Τοῦ αὐτοῦ Ἑρμηνεῖα σύντομος εἰς τὸ, Πάτερ ἡμῶν;	» 317		
Τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Θαλασσίου τοῦ Λίβυος πρὸς Παῦλον Πρεσβύτερον, περὶ ἀγάπης, καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῆς κατὰ νοῦν πιλιτείας Ἐκατοντὰς α΄.	» 328		
Ἐκατοντὰς β΄.	» 331		
Ἐκατοντὰς γ΄.	» 334		
Ἐκατοντὰς δ΄.	» 337		

Τοῦ Ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν
 Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ
 λόγος ψυχωφελῆς καὶ θαυμάσιος
 περὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν καὶ παθῶν
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000

